A. 118. Ć. 900.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. бр. 12617

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

1902.

ГОДИНА VI.

УРЕДНИК

Наум Димитријевић

БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1902.

ГДЕ ЈЕ ШТО?

УКАЗИ:

О постављању, премештају, отпуштању и пензионисању полицијских чиновника стр. 9, 25, 33, 41, 57, 65, 81, 98, 114, 129, 141, 149, 165, 181, 189, 197, 213, 229, 245, 261, 269, 285, 309, 310, 325, 333, 341, 357, 365, 381, 382, 383, 401, 402.

О новим изборима сенатора и народних посланика стр. 9 и 17.

О разрешењима старих и образовању нових општина стр. 9, 57, 65, 165, 181, 189, 198, 199, 213, 229, 261, 270, 285, 301, 310, 326, 333.

О постављању и разрешењу општинских председника стр. 65, 81, 105, 197.

О наименовању нових министара стр. 309, и 341.

О помиловању криваца стр. 141.

О примању у српско подаништво:

Анђелко Јанковић, учитељ стр. 326.
Богдан С. Богдановић, чиновник стр. 81.
Војислав Ранић, апотекар стр. 57.
Жарко С. Чајкановић, шумар стр. 301.
Иван Митровић, поч. новиар стр. 326.
Јанићије Славковић, парох стр. 81.
Јефта Цуковић, учитељ стр. 57.
Јован Синић, учитељ стр. 57.
Јосиф Тополовић, кмар. стр. 116.
Лазар Стојимировић, учитељ стр. 57.
Мирашо Дивљановић, стр. 49.
Петар Крстић, пешер стр. 270.
Срећко Остојић, протојереј стр. 261.
Трпко Стојановић, биз. учитељ стр. 57.

Драгимац место проглашено за варошицу стр. 105.

II ЗАКОНИ:

О општинама стр. 89.

О изменама и допунама у закону о административној подели земље стр. 105 и 113.

III ПРАВИЛА:

О полагању испита за дефинитивне општинског суда стр. 310.

О дефинитиву и писмоводству општинском, и о уређењу архиве општинске стр. 311.

Измене и допуне у правилима о односима слугу и њихових газда стр. 373.

IV РАСПИСИ:

О привременој, о малом и неодатним празницима стр. 63.

О паљати лицуре приликом потврда такија стр. 65.

О надлежности полиција и суђења потурних кривица (§ 4. о, Полицијске уредбе) стр. 73.

О забрани кријања и продаје „сахарина" стр. 116.

О предострожности због бобичавих сиваља стр. 301.

О упуту на правилан и законити рад полицијских чиновника стр. 326.

О контролисању воскара и продавања воштаних свећа, стр. 392.

V ПРИКАЗ:

Полицијске наредбе за град Београд стр. 226.

VI СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО:

Чланци и расправе

Неколико напомена, о организацији општинских власти с обзиром на начело самоуправе, од М. Поповића, (наставак) стр. 1—33.

Калдрмање, (превод с француског), страна 2—23.

Просјачство. Из криминалистичких студија, од А. Левентина, страна 27—149.

О поправци осуђеника. (Превод с француског,) од Д. Ђ. Алимпића, страна 36.

Телесне и смртне казне код свих народа и у свима временима, Судија Рудолфа Квантера са илустрацијама, страна 51—288.

Један поглед на казнено право као на науку, од М. П. Јовановића, страна 57—74.

Престоничка полиција сигурности у 1901 год. (од Д. Ђ. Алимпића,) страна 82—106.

Хемија у служби модерне криминалистике. (Д. Балић) страна 119.

Берлинске јавбине пороке, страна 133.

Нова врста уцењивања, страна 133.

Револуционари и политички бунтовници. Од Ч. Ломброзе (превео Д-р В. Петровић,) страна 165—213.

Прекатамивање закона. (Дим. Калајџић) страна 167.

Паприски женски затвор. (Д. П. Балић,) страна 204.

Феноменологија спиритизма. (Д-р В. Петровић,) страна 214—

Пресиње. *Кривично-правна студија,* (К-н-ић), страна 218—231.

Један заборављен закон. (Изводи Дим. С. Калајџић,) страна 232.

О страницама и писмима. (Д. Ђ. Алимпић,) страна 236—265.

Рефлексивне радње и казнено право. (М. П. Јов.) страна 254—273.

Криминалитет код малолетника и алкохоличара. Од Луј Проала, страна 255—277.

Из примене ч. 471. грађ. суд. поступка. (Дим. С. Калајџић) страна 263.

Неевентуалне пиковске одредбе. (Дим. С. Калајџић,) страна 271.

Стапарина полицијски чиновника. (Дим. С. Калајџић,) страна 287.

Сентенције. (Превод од К.) стр. 292—335.

Застарелост дисциплинских кривица. (М. П. Јовановић,) страна 301—312.

Прекатамивање закона. (Дим. С. Калајџић,) страна 305.

Изборни суд. (Дим. С. Калајџић.) стр. 313.

О иселенику, страна 315—372.

Проституткс и крадљивице. *Антрополошко-тројска студија од Д-р Паулине Тарновски.* (превео Д. Ђ. Алимпић,) страна 319—385.

Криминалитет владеоца и алкохоличара, страна 344.

Одустанак приватног тужиоца од тужбе и приватне казне (§ 37 и 39 крив. судског поступка и § 216. казн. закона,) од М. П. Јовановића, страна 349.

Из примене ч 471 грађ. судског поступка. (Дим. С. Калајџић,) страна 350.

Врхона претпу. *Криминалан догађај — Бертилонажа,)* страна 359.

Да ли благодејање на ч. 471. тачке 7. грађ. суд. пост. каже и за чиновнике пиковских завода или других приватних установа, општ. службенике итд. (Свет. Јанић каги. судија,) страна 365.

Општински писари. (Димитрије С. Калајџић,) страна 367.

Детиња преступност, страна 376.

Упоредна преступност мушких и женских, страна 377.

Морфиноманија са медицинско - судског гледишта, по Д-ру Хавреју Гимбаи у лекару за душевне болести, стр. 383—393.

Напредак, преступности и упреда тога, стр. 387.

Како се може стално стати на пут професионалним преступима, стр. 388.

Ништи духом, стр. 389.

Пијанство као узрок преступа, стр. 395.

Злочин из страсти. Чезаре Ломброзо, страна 402—404.

Једна сензационалиста паринда у Енглеској, страна 404.

VII ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО:

Приповетке и фељтони

Г. Телор, полиција сигурности и штампа. Из Горосових мемоара. (Превео Д. Ј. Антула,) страна 3—44.

Запишења из мртвог дома. Од Достојевског. (Превео с руског Јеота Угричић,) страна 4—369.

Приче из полицијске праксе, (са сликама.) Б. С. Иованови, страна 15.

Потканачић. Из Горосових мемоара, (превод с француског, Д. Ј. Антула,) стр. 19—53.

Самоубица. Из забележака једног полицајца, страна 44—76.

Атентат. (Паул Лагор), стр. 61.

Злочин у Сен Мору. Из мемоара једног истражног судије. (Др. Антула,) страна 78—83.

У Стеин. *Од Максима Горког*, страна 101—122.

Шеи као агенти полицајски. Превод с француског (Д. Ђ. А.) страна 121.

Бугаја. Слика из Талијанског живота. (Д. В. Банић) страна 124.

После смрти ослобођен. (М. П. Јовановић) страна 134.

Берберин. (Превод с француског) стр. 136.

Двобој на границн. (Превод с француског, М. С. Јов.) страна 143.

Мртвачка рука. Криминални роман, страна 146—222.

Неповната добротворка. Из забележака полицајца, страна 153—183.

Војни дезерант Никадов. Лондонска прича (превео Ј. Ђ. М.) страна 155.

Мирно. Лондонска криминална прича, (превео Д. В. Банић) страна 171.

Један умориик. (Превео Д. В. Б.) стр. 174.

Кажњен. Криминална прича од Ј. Мелоса, (превео Д. Банић,) страна 192.

Пегеи против Вуцаса, од Жоржа Куртелина, страна 219.

Волтер и криминалне афере његовога доба, од Е. Иосла, страна 220—248.

Шампр пред судом. Од Жоржа Куртелина, страна 238.

Неправање. Од Максима Горког, стр. 247.

Брак из љубави. Од А. П. Чехова. стр. 278.

Кибидер. Из забележака једног полицајца, страна 279—294.

Ужас, страна 296.

Резолутна мати. Путничка анкитура једног адвоката. Од Јосиса Ерлера. (превео Д. В. Б.) стр. 305.

Свитски човек, страна 320.

У старо добро доба. Од Анатола, превод с руског.) стр. 329.

Неспани јунак. Превод с француског стр. 337—345.

Деликвапат из Божера. Приповетка Алфонса Долеа, страна 346.

Цигански пазар. Прича Максима Горког, страна 352.

Букет цвећа. Из полицајских бележака, (М. Т. М.) страна 368.

Анархисте као убице. Из мемоара Г. Горова, стр. 377—389, 396 и 405.

Тајанствени злочин, Ф. Волленгер, страна 395, 406.

VIII ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Тумачење ч. 327. тачке 1. и 359. тачке 3. кривичног закона, страна 6.

О казнама родитела за нешкольене деце у школу, страна 6, 243, 368.

О личном механском и хафијанском праву, страна 7.

О плаћати такое за жалбе по иступима пресудама, кад се више лица жале, стр. 15.

О надлежности суди за суђења за вредност испод 200 дин. а по обавези од преко 200 дин. страна 15. 298.

Тумачење ч. 357. тачка 2. кривичног зак. страна 15.

Тумачење ч. 60. закона о правозаступницима, страна 15.

Тумачење, ч. 471. граћ. суд. поступка, стр. 22, 23, 179, 259, 330, 347, 371.

Вођење «Дупнице» — «Моранне", као ов сматрају, попретне или непокретне, стр. 23.

Тумачење ч. 98. граћ. суд. поступка, стр. 23.

Објашњење §§. 187 и 188. грађанског судског поступка страна 23.

Тумачење ч. 375. крив. закона у вези са законом о чувању пољског имања, страна 23.

Тумачење члана 78, 79, и 85. закона о непосредном порезу, страна 31.

О плаћати пореског матерњала од општина, страна 31.

О продаји отровних лековитих ствари стр. 39.

О општинском и школском буџету, стр. 39.

О привици за праћу пошиљке, страна 39.

О правним гласачима за избор кметова, стр. 39, 195, 323.

О плаћати такое за решења молима се избрањује беспрекна радња, страна 47, 112.

О плаћати такое за изводе рођених и умрлих, страна 47, 210.

О плаћењању општинске приреде од нередовних плаћања, страна 47.

О плаћати такое за продаје пића која Управа Фондова купује, страна 47.

О контроли над добављачима, страна 55.

О дозволама за забаве и преставе, стр. 55.

Контролоре монополске доли треба привикном хватању крцумчара на исказе заклињати, страна 55.

О подвањању наименја о мртво-рођеној деци, страна 71.

О јавчићским радњама, страна 72.

О кућучну неспособних грађана стр. 79.

О одговорности чиновника и општ. чланова, кад дозволи застарење кривице, страна 79.

О надлежности извођења и суђења за лака повреде тела, страна 79, 379.

Тумачење §§. 15 и 16. Полицајска уредба, страна 79, 111, 323.

О изплаћивању чиновника ради потврда такиза, страна 87.

Тумачење ч. 397. тачке 2. кривичног зак. страна 87, 112.

О праву службености пута, страна 87.

О плаћању свештеничког бира, страна 104.

О претежком новцу од продатог имања за плаћату порезе, страна 104.

Тумачење доцуне ч. 13. закона о поступку судском, страна 111, 355.

О наредбама стратељског судије ради наплате од страђалца маса екзекутивним путем, страна 127.

О важности двеју пресуда општинских судова, по једном истом спору, страна 139

О полицајском надзору, страна 139, 227, 330.

О надлежности општина, судова у извођају кривичних дела, страна 140.

О плаћама председника општинских судова, страна 147, 268.

О члановима гласачког одбора, страна 147, 282, 298, 391.

О задржавању од извршења пресуда иступне кривице, над осуђени помиловање тражи, страна 147.

О полагању пошта за деловођу општинског суда, страна 163, 347, 399.

О наплаћивању такса приликом продаја имања, страна 163.

О избучним гласачким списковима стр. 163.

О пресудама општинског председника или селског кмета, страна 164, 330, 347.

О општинском буџету, страна 179, 298.

О застарелости иизне стратељског судије, над страноцима маса, страна 179.

Може ли ђак бити гласач, страна 298.

О плаћати такое за пресуде које пређу председници и кметови, страна 195.

О плаћати судиа по иступним пресудама, страна 195.

О плаћати такое за повреду општинских књига, страна 210.

О плаћати спорне такое код општинских судова, страна 210.

О давању појединцима земљу — општин. утрину, по ужинзиве, страна 210, 339.

О праву наслеђа (§§. 401 и 402. грађанског закона), страна 210.

О застарену плаћате трошкова по иступним пресудама, страна 210.

О казнама за прикривена и мање пријављена земљишта, страна 210.

О плаћати такое за привремено механско право.

О плаћати кизне по прекућчарским осудама, страна 210.

О плаћати такое по застарелим иступним пресудама, страна 210.

О пасеким дућанима, страна 226.

О ронозима за продају жалбе, стр. 226.

О друмским механима и лебарницама, стр. 226.

О баражама код села, стр. 226.

Тумачење §§. 252 и 253. кривичног закона, страна. 227.

О надзиову уверења општинског суда по кривичној форми, страна 227, 331.

Може ли жена продати споре имање, стр. 227.

Тумачење закона о гипсема, страна 242, 354, 371.

О застарелости права службености, стр. 243.

О сродству судија са парничарима, стр. 243.

О потврди уверења о продаји непокретног имања (§. 471. грађ. пост.) стр. 243, 322.

О изузећу државне земље, и приватних грађана, стр. 250, 331.

О издавању сиротног уверења, стр. 251.

О издавању уверења за продају земље, страна 251.

О наплати кривичних трошкова, из имања задруговног — очевог, страна 259.

О наплати такође за повраћај разних приватних уверења, страна 260, 339.

О извршењу наплата за свештеника чиновничтва, стр. 267.

Делокруг општ. судова имају ли права да кога лише слободе, страна 267.

О плаћама заступника општинског предложника, страна 267, 268.

О среднему чланика општ. суда, стр. 283. Тумачење §. 187. грађ. закона, стр. 283.

О наплати такође од задругара земљорадничких задруга, за дуговне, страна 283.

О жалбама против нетушних пресуда, стр. 283, 323.

О застарелости нетушних пресуда општинсудова, страна 283.

О наплати болничног трошка, страна 283.

О наплати интереса на порезу, када се иста на време не плати, страна 284.

О обавезним непотпуним часницима, страна 298.

Лица која се налазе под стечај. страна 298.

О важности непотпуњених исправа стр. 298.

О праву службености, страна 307.

О заграђивању појасног имања, страна 322.

О награди одборника када иду ван места за рачун општ. или приватних, страна 322.

О наплати дијурне за чланове изборног суда, страна 323.

Како се може извршити нетушна пресуда, кад је украдена, страна 323.

О наплати учињене штете, од живуће стоке, стр. 323.

О прегледу и одобрењу општинских рачуна од стране општ. одбора, страна 330.

О замени капије затвора поничком, стр. 339.

О постављању и отпуштању делокруг општ. суда, и делокруг његовог рада, страна 339.

О дневници делокруг пандура, стр. 339.

Сведоци који нису на своје испаде да се закуну, страна 347.

О награди свештеника кад вакпиле општ. часнике, страна 347.

Да ли свештеници смеју држати у свом стану жене које се разводе, страна 347.

Да ли председници општ. судова могу забрањивати пасхарачима писање тужби, жалби итд., страна 354.

О оцењама жалби против пресуда по грађанским споровима, да ли је на време поднета, страна 355.

Објашњење §. 93. кривичног закона стр. 355.

О проценту мањка хране у општинским новчарима, страна 364.

О трошку непокретног имања, страна 371.

Председници и кметови имају ли дијурну за изласке ван суднице на позив приватних стр. 371.

О присутству кметова одборским седницама, стр. 371.

Женино имање може ли се продати за рачун дуга мужа јој, страна 371.

О надлежности за извођај кривица по механској уредби, страна 379.

О кривокletству, страна 379.

О повраћу и стицају правица, стр. 379.

О жалбама против пресуда општ. судова по закону о шумама, страна 391.

Објашњење члана 136. закона о шумама страна 391.

О давању дивљи за подизање грађевина без регулационог плана, страна 391.

Да ли могу општ. судови да се баве на одељења, страна 399.

Да ли могу општ. судови допосити пресуде по члану 113 закона о непосредном поступку, страна 399.

О роковима за жалбе против пресуда општинских судова по грађанским споровима, страна 399.

О застарењу кривица када се окривљеном одређено извршење казне. (§. 294. крив. зак.) страна 399.

Да ли општ. судови морају имати регистар, страна 407.

О сточним пасошима, стр. 408.

О напаћурема и дрводним службеницима стр. 407.

IX. ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА:

Александар Ракић, звани „Гајзан“ стр. 372.

Богољуб Михаиловић, стр. 372.

Васа Стојановић — Никоне — Кртан, стр. 7.

Драгољуб Милојевић — Загодинче стр. 392.

Бура Шпгри, стр. 56.

Јован Петровић Босанац, стр. 7.

Јозеф Бенеденеста, стр. 24.

Јозеф Керперт, стр. 24.

Јеврем Мишутиновић, стр. 80.

Јован Новак, литограф, стр. 88.

Јоца Немељанац, трг. агент, стр. 88.

Јапош Тарник, из Аустрије, стр. 112.

Јапош — Јован Бајса, фалсификатор новчанина, стр. 332.

Јосиф Каталан, фалсификатор новчанина, стр. 332.

Јапош Нешер, стр. 400 и 408.

Коста Благојевић, звани Папучан, стр. 299.

Љубомир Ђурић, из Метковића, стр. 112.

Милисије Боровић, стр. 7.

Мориц Јаколовић, стр. 24.

Милован Савић, стр. 80.

Мирко Милентијевић, стр. 80.

Милоје Пашић, из Тополе, стр. 88.

Милорад Вујадиновић, стр. 88.

Мита — Димитрије Суботић, стр. 180.

Мирко Јовановић, зв. „Бриша“ стр. 400 и 408.

Никола Јовановић, из Бизоља, стр. 268.

Никола Калић, пореклом стр. 392.

Пауп Вермер, стр. 56.

Петар Ружић, шеширџија, стр. 80.

Петар Марковић, из Јагодине, стр. 308.

Сима Мишић, стр. 80.

Стевап Станисављевић, стр. 180.

Тодор Глигорићевић, звани „Тојка“ стр. 363.

Кира Арсић, убијени лопов, стр. 180.

Фрања Ешнер, стр. 56.

Франц Вермотин, стр. 56.

Цветко Јовановић, стр. 104.

X. ПОТЕРЕ:

Андрија Тапсковић, бив. пекар, стр. 16.

Аранђел Јовановић, стр. 24.

Август — Жан — Жермен Гобер, стр. 180.

Авram Шутанац, бив. жандарм, стр. 188.

Алексије Радомира Мићића, стр. 244.

Аранђел Несић — Станковић, стр. 268.

Ана Ковач, звана „Аранка“, стр. 268.

Абдул Амер, из Турске, стр. 308.

Божидар — Бошко Мијовић, стр. 32 и 40.

Богдан Савић — Османовић, стр. 128.

Божидар Цветковић, стр. 340.

Благоје Стевановић, стр. 340.

Витомир Котуровић, из Ужа, стр. 340.

Владимир Ковачевић, стр. 347.

Вукашин Симовић, стр. 284.

Василије Брајић, из Медвеђа, стр. 364.

Густав — Адолф Штајнер, стр. 48.

Густав Рот, стр. 284.

Драгутин Дамљановић, б. жандарм, стр. 16.

Драгомир Пирић, хлебарски момак, стр. 16.

Драгољуб Михаиловић, „Загодинче,“ страна 32 и 72.

Димитрије Исаковић „Митан“, стр. 56 и 64.

Душан Павловић, келнер, стр. 79.

Димитрије Стојадиновић, стр. 128.

Драгомир — Веси Бошковић, стр. 179, 188.

Дпнча Пешић, из Бабичке, стр. 179.

Дпнча Костић, стр. 251.

Димитрије Стапојевић, стр. 251.

Драгутин Којић, стр. 260.

Драгомир — Драгић М. Јовановић, стр. 355.

Драгомир Гајић, зв. „Тошина“, стр. 356.

Ђока Николић — Петровић, кожар пр. 32.

Ђорђе Стевановић, келнерчар, стр. 228.

Ђорђе Антић, из Босне, стр. 300.

Ђорђе Пановић, стр. 308.

Ђорђе Стојковић — Милошановић, стр. 340.

Ђорђе Јовановић, стр. 349.

Ема Дорнхал, стр. 148.

Ева Имбер, стр. 148.

Елизабета Имбер, стр. 196.

Емил — Фелике Верме, стр. 196.

Живко Ђурђевић — Ђорђевић, зв. „Црна“, стр. 72.

Живко Спасојевић, стр. 364.

Живојин Марјановић, стр. 364.

Зарапка Станисављевић — Дока — звана „Бубабапка,“ стр. 128 и 332.

Зарија Савић, цигапин, стр. 179 и 188.

Иван Мајић, из Аустрије, стр. 164.

Иван Ђурачак, из Чачка, стр. 211.

Илија Продановић, стр. 356.

Илија Крајишник, стр. 364.

Илија Радовановић, цигапин, стр. 380.

Јован Ђорђевић, из Благоотинџа, стр. 40.

Јапко Новичкић — „Силипца,“ стр. 48.

Јеврем Мишутиновић, зидар, стр. 72.

Јеврем Росић, жандарм, стр. 188.

Јован Стојановић, из Голема Села, стр. 196.

Јован Рохар, мађарски родепик, стр. 300.

Др Јапош Хаузер, адвокат, стр. 300.

Јока Косовац, слуга, стр. 324.

Јапко Грујановић, стр. 332.

Јован А. Марпковић, стр. 372.

Карло Адлер, из Буда-Пеште, стр. 79.

Коста Ј. Благојевић, из Церовца, стр. 104.

Ката Младена Јовановића, стр. 340.

Китап Петровић, из Мајора, стр. 355.

Коста Петровић, звани „Бајча“, стр. 356.

Коста Бошковић, зв. „Туцица“, стр. 372.

Лука Милошевић, страна 212.

Лазар Марковић, страна 348.

Лоја Мошић, стр. 392.

Лукија Булимира Петковановића стр. 400.

Љубомир Петровић, звани Љубче „Параћинац“, страна 32.

Љуба Босанац, страна 251.

Љубомир Љубишковић, страна 300.

Љуба — Љубомир Стапковић, звани „Бенар“, страна 300.

Љубомир Јаковљевић, зв. „Голуб“, стр. 356.

Љубица Светозара Коларића, страна 380.

Милутин Радуловић, из Д. Мутапце, стр. 16.

Мина Медведовић, цигапин, страна 48.

Митар Миловановић, из Босне, страна 55.

Мијаило Илић, из Соко Бање, страна 56.
Милан Илић, кочијаш, страна 64.
Милован Савић, хлебар, страна 72.
Мијаило Радовановић, „Успоковић,“ стр. 72.
Милеција Радисава Јовановића, страна 88.
Милан Марковић, пајдччар, страна 112.
Милан Шошић, из Медвеђа, стр. 128.
Младени Живковић, стр. 140.
Марија Дорњак, страна 148.
Милан Ристић, из Калиновца, страна 164.
Милош Филиповић, стр. 164.
Милован Давидовић, стр. 228.
Матија — Жан Етијен Пијер, стр. 228.
Марта Бионде, стр. 228.
Милан Марковић, стр. 251 и 260.
Марко Стојашковић, стр. 251 и 260.
Милутин Големовић, стр. 251.
Мијаило Рапћеловић, стр. 251.
Митар Милановић, страна 251.
Милан Николић, „Брашновић“, страна 244 и 260.
Марко Петровић, стр. 260.
Милан Благојевић, стр. 268.
Миторад Ивковић, стр. 284.
Милован Божић, порцар, стр. 299.
Марија Ивана Вујачића, стр. 300.
Милеција Рад. Н. Јовановића, стр. 300.
Младен Тешић — Уровешић, стр. 324.
Марија Челомира Шапњића, стр. 332.
Младенко Јовсовић, стр. 340.
Милан Петровић, стр. 340.
Милоје Радовићевић, „Бокан“, стр. 348.
Матија Петровић „Марковчанин“, стр. 356.
Миторад М. Новаковић, стр. 379.
Михаило Перић, пиганин, стр. 380.
Михаило Кандић, пореклик, стр. 380.
Миленко Скидари, из Рибнице стр. 400.
Никола Шкипер, корпар, страна 128.
Никола Павловић — Јелинчић, стр. 140.
Никола Матић, пиганин, стр. 164.
Новица Ђирић, из Прњавора стр. 211.
Никола Стаменов, стр. 212.
Настас Марковић, стр. 216.
Никола Трпковић, стр. 272.
Нинко Петровић-новак, стр. 272.
Обрад — Обреш И. стр. 260.
Павле Јовановић, из Пожаревца, стр. 16.
Петар Милосављевић, оглашен одлук, стр. 72.
Паја Костић, из М. Стеле, стр. 188.
Петар Зебић, стр. 251.
Пантa Благојевић, стр. 300.
Пајле Јовановић, пиганин, стр. 324.
Прока Савић, бав, стр. 355.
Петар Ротушић, стр. 308.
Риста Богдановић, сарач из Ваљева стр. 40.
Радојко Срећковић, из Михаиловца стр. 64.
Риста Зарић Милића, стр. 112.
Роман Дорњак, стр. 148.
Рајко Јована Вукотића, стр. 244.
Риста Ђорђевић, из Ниша, стр. 308.
Радован — Рада — Михајло Радовановић, Ивановић стр. 408.
Рилан—Средоје Митровић, пиганин стр. 392.
Светислав — Љубомир Петровић, зв. Лупче „Параћинац,“ стр. 32 и 72.
Станојко Стојковић, из Осипаоница стр. 39.
Стапко Опанковић, корпар, стр. 40 и 48.
Светозар Абрамовић, бивши контролор, страна 48.
Станимир Тодоровић из Голобока, стр. 64.
Стеван Алексе Радосављевића, стр. 88.
Стеван Авраамовић, из Нетке, стр. 164.
Светозар Михајловић — Стојадиновић, страна 228.
Срећен Бошковић, корпар, страна 228.
Срећен Мишић, из Параћина, страна 228.
Стеван Радуловић, страна 244.
Светозар — Заре Дасковић, страна 252.
Стражина Ивковић, страна 260.
Стеван Радосављевић, пиганин, страна 300.
Стојан Мојић, из Лешнице, страна 308.
Стеван Ћатић, слуга, страна 324.
Сима Тозоровић, страна 355.
Стеван Срећковић „Жаборац“, страна 356.
Сава Јовановић, страна 380.
Стеван, Чарлиф и Петар Росулић стр. 408.
Тома Јовановић из Крушевца, страна 88.
Тереција Дорњак, страна 148.
Тодор Димитријевић „Ташко“, страна 356.
Тешомир Мишић, из Крагујевца стр. 392.
Тира Радосављевић, страна 284.
Франц Зелдер — Тапчић, кочијаш, страна 64.
Фридрих Умберт, страна 148.
Фридрих Хорх, из Бечи, страна 308.
Чаре Б. Холиј, страна 104.
Шара — Целер Шредер — Мертено — Сименс Штајн, и т. д. страна 196.

ТРАЖИ СЕ:

Антон Бека, лађарски момак, страна 8.
Арсеније Милићковић — Гупић, страна 8.
Антон Тирни, из Аустрије, страна 48.
Атанасије Пантовић, из Кнеже, страна 104.
Антон Јованович, горскапија, страна 127.
Анђелина Филипа Којића, страна 147.
Андрија Матић, пузар, страна 211.
Анђелко Анић, из Ужица, стр. 340.
Богосав Недељковић, из М. Крчуба стр. 56.
Богосав Љубе Марковића страна 187.
Богосав Марковић, стр. 211.
Божидар Софронија Алимовића, стр. 227.
Божидар Јовановић, стр. 340.
Вучко Љубеновић, из Слубља, стр. 8.
Вукашин — Кларо Пиколић, стр. 8.
Виленције Љубинић, стр. 140.
Вељко Бошковић, стр. 211.
Владимир Савић, учесник, стр. 227.
Видак Јовић, колпер, стр. 228.
Василија Радоја Бабића, стр. 244.
Владимир Динаце Јовић, стр. 284.
Драгутин С. Симоновић, стр. 8.
Даринка З. Брошевића, из Крагујевца страна 16.
Драгомир Митровић, трумер, стр. 16.
Душан Вепелић, из Пландиште, стр. 24.
Данило Цветковић, из Врање, стр. 48.
Драгомир Томић, шегрт, стр. 88.
Драгутин Јанић, 6. пројач. стр. 127.
Димитрије Петковић, пилар, стр. 127.
Драгољуб Арнђеловић, бав, стр. 188.
Драгутин Весовић, стр. 340.
Драгомир Рапка Рогљића, стр. 340.
Ђорђе Сталић, стр. 340.
Елиа Кисел, из Хавсвера, стр. 40.
Живко Вићетијевић, из Гирића, стр. 8.
Живко М. Душић, из Кусатка, стр. 8.
Зафир Цветин Стевановића, стр. 284.
Ивиа Стојковић, кунар, страна 227.
Исиат Карића, столар, стр. 324.
Јанко Тошић, тапаи, страна 32.
Јонки М. Ђорђ из Босне, стр. 48.
Јованка Радивка Михајловића, стр. 79.
Јован Михаиловић — Алеја Михеел, из Аналоље, стр. 187.
Јулије Миленића, из Чешке, страна 187.
Јованка М. Радосављевића, стр. 196.
Јосиф Грапиак, грађевинар, страна 211
Јованка Димитрија Миленовића стр. 227.
Јевреи Прибићевић, стр. 307.
Јован Стапковић, из Текиже, стр. 355.
Катарина Данила Гуверна, стр. 252.
Крста Вујине Илића, стр. 300.
Коста Нинчевић, из Ужица, стр. 300.
Костадинка — Дина И. Цакића, стр. 340.
Лазар Стопић, слуга, стр. 32.
Луја Бока, из Бележе, стр. 112.
Лазар Барутић, стр. 211.
Леонсава Јованковић из Крушевца, стр. 371.
Љубомир Лазара Сенџулића, стр. 79.
Љубомир Савић, из Ваљева, стр. 127.
Маринко Радевковић, пиганин, стр. 8.
Мијаило Јанић, дебар, стр. 8.
Милан Сарић, из Пилатовића, стр. 8.
Милан Кожинкина, стр. 24.
Морово Алања из Рушпуна. стр. 24.
Матија Пихлер, Аустрнски војни бегупац стр. 32 и 40.
Мирко Обрадовић, бив. одговорни уредник страна 32.
Михаило Тимотић, лађар, стр. 32.
Момед Асановић, Тур. вој. бегупац стр. 64.
Мина Ђорђевић, проститутка, стр. 72.
Михаило Лазић, из Смилове, стр. 79.
Милана ж. Петра Пазовића, стр. 79.
Милош Димитријевић, стр. 104.
Милена стојановић, слушкиња, стр. 127.
Милоје Ранић, слуга, стр. 179 и 187.
Милутин С. Ливаденовић, стр. 211.
Милоје Белић, шегрт, стр. 260.
Момир С. Белашковић, страна 260.
Михаило Марковић, страна 300.
Мијаило Петровић, пиганин, страна 324.
Мијаило Мајсчић, стр. 324.
Милан Васиљевић, страна 371.
Милинеје Динић, бав, стр. 380.
Милан Урошев Стевановића, стр. 400.
Миленеје Јанка Гордића, стр. 400.
Милана жена Ристе Стошића стр. 408.
Никола Јована Томић, пиганин, стр. 8.
Никола Мишић, продавац књига, стр. 48.
Никола С. Николић, из Лесковца, стр. 72.
Никола Радуловић, из Турске, стр. 127.
Новак Димитрија Пауновића, страна 147.
Недељко Николић, страна 179 и 211.
Обрад Борка Радуловића из Ужица, стр. 32.
Петар Рајевић, скитница, страна 32.
Петар Балтић, из Ниша, страна 40.
Рајко Пошић, пекар, страна 32.
Радисав Рисавтовић, страна 127.
Рајка Т. Божић, из Прње Траве, стр. 211.
Радован Јокше Исаковића, страна 244.
Радомир Мијићевић, страна 284.
Радиса Миливојевић, бав, страна 324.
Рудолов Хенинк, стр. 408.
Стојка Милошковић, пиганин, страна 8.
Спасоје Трајковић, мајсторија, страна 8.
Сотир Јовановић, кројач из Ниша, стр. 24.
Сувана сна Стевана Јовановића страна 32.
Стипра Марицковић, пекарар, стр. 32 и 40.
Стана жена Драг. Димитријевића стр. 64.
Светислав Брадварић, из Београда, стр. 79.
Стана Кремарчева, служавка, страна 88.
Софија Ђорђевић бивша проститут. стр. 127.
Стојан Станковић, војник, страна 164.
Стевана Милорада Босева, страна 340.
Светозар М. Бркић, страна 371.
Стевап Ђурђић, страна, 380.
Трајко Митровић, пајдччар, страна 72.
Тодор Костадиновић, страна 284.

Утопљена женски лик под Аленсином, страна 40.
Шандор Пушкаш, страна 260.

СКЕЋЕ СЕ ПАЖЊА НА:

Владимир Николић, из Смедерева, стр. 244.
Ернест Екарт — Антон Штајнер, стр. 252.
Живојин Јовановић, из Крагујевца, страна 244.
Јулијана Пачанин стр. 128.
Јован Петровић — „Шобота,“ стр. 212.
Јелисије Илић, — „Чича Бакмази,“ страна 244.
Милутин Милошевић, — „Кора“ стр. 212.
Милан Петровић, — „Дутачки,“ стр. 212.
Милан Радивојевић, стр. 212.
Матија Јеротић — „Гајтан Паша,“ страна 244.
Милан Радковић, — „Личанин“, стр. 244.
Милан Николић — „Врашковић“, стр. 244 и 260.
Матија Петровић, „Марковачки,“ стр. 252.
Младен Настић — „Бељ,“ стр. 252.
Милорад Милосављевић. — „Арапче“ страна 252.
Матија Стојановић, келнер, стр. 284.
Пера Петковић — „Перица“, страна 244.
Радосав — Мијаило Радовановић — Иванковић — Јовановић, страна 324.
Рада Филиповић, надничар, стр. 380.
Стаменје Богдановић, — „Цица“, стр. 212.
Сава Бутарски, звани „Кашин“, стр. 364.
Харилаос Политис, стр. 128.
Харалампије Скуварис, стр. 128.

ТРАЖЕЊЕ:

Непознатих пребивалиша, страна 32, 40, 48, 64, 104, 140, 147, 148, 164, 179, 188, 211, 212, 228, 244, 268, 284, 290, 308, 324, 331, 340, 348, 355, 371, 372, 380, 392, 400, 408.

УХВАЋЕНИ:

Драгутин Богдановић, стр. 48.

СЛИКЕ НЕПОЗНАТИХ ЛИЦА.

Страна 140, 180, 268, 348, 380.

ХАЈДУЧИЈА И ЗЛИКОВЦИ:

Стеван Борковић, из Босне, стр. 244 и 398.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА:

Шеснајсето годишњи злочинац, (од Д. В. Б.) стр. 145.
Драма једне галајанске принцезе. (од Д. В. Б.) стр. 157.
Украдена Улица, стр. 174.
Туча на гробљу, стр. 174.
Четрнајсето годишња убица, страна 174.
На смрт осуђен, стр. 174.
очекивани саркетан, стр. 185.
Полудела због крчмара, стр. 185.
Пред поротним судом, стр. 185.
Оберучитељ, дошао у Београд стр. 205.
Ужасан призор, стр. 205.
Обешен — оживео, стр. 205.
Убица матере и сестара, стр. 211.
Због краће затворена радња, стр. 221.
Мати у одбрани своје сина, стр. 222.
Хогаски разбојник легне селске у 1901. страна 258.
Учитељ и четрнајест ученица њихових, стр. 333.
Разбојништво на ратном броду, стр. 360.
Криминална психологија, стр. 361.
Убиство на отвореној позорници, стр. 361.
Кроваво религиозна секта, стр. 361.
Горостасам претрес, стр. 361.
Страшан чин једне очајне матере, стр. 361.
Патентирани преступник, страна 361.
Страхоте острва Сахалина, страна 377.
Један чувени полицајац, стр. 406.

РАЗНО:

Најбоље стварн без сопственика стр. 324.

ПОЗНАТ:

Милија Брајаловић, који је нађен убијен, страна 40.

БРОЈ 1. У БЕОГРАДУ, ПОНЕДЕЉАК 14. ЈАНУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОРГАНИЗАЦИЈИ ОПШТИН. ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ

8

Колику би писменост требало тражити од органа општинских власти па да они могу одговарати дужностима, које им законска надлежност намеће и ита би све требало учети као услове, којима би се прецизно обележила плахова општа квалификација, па да се обезбеди, да они имају и довољне моралности и довољне писмености, ствар је практичне природе и принципа оцени законодавства. У такве детаље нећемо се упуштати, јер би то ову расправицу претеело сувише много и преко оних граница, које смо јој начелно одредили, а сем тога, тешко да би се ту могло изнети нешто више, но што би имало карактер субјективне оцене ствари. Главна је ствар, да би било потребно остварити сам принцип, а његова је садржина јасна, а ни име: треба прописати квалификацију, којом ће се забранити да општинска власт може и у отпари по закону практиковати ону надлежност, која јој припада, а ми смо већ видели да је та надлежност многострука и да се у главном своди на примену закона за односе и послове из области строгог државног права.

Истина, према нашим приликама, тешко, да би се у свакој општини нашло толико кандидата, колико је потребно, па да се горње начело о квалификацији може применити, а да није при том остало неповређено и начело изборне самоуправе, а због тога, састав општинске власти не би одговарао самоуправном режиму. Али, није ли из свега онога, што је до сада у том односу, речено, јасно, да за наше прилике таква практика не би била ни с начелног гледишта за замерку. Јер пре свега, као самоуправна власт, општина, у нас, има веома незнатну надлежност, која се скоро и не опажа, а сем тога, потребу квалификације ми и не истичемо због тих послова него због оних других, а они у нас и јесу главна ствар. За послове самоуправне природе, нека се заједници начело изборне самоуправе, а због тога, састав општинске власти не би одговарао самоуправном режиму. Али, није ли из свега онога, што је до сада у том односу, речено, јасно, да за наше прилике таква практика не би била ни с начелног гледишта за замерку. Јер пре свега, као самоуправна власт, општина, у нас, има веома незнатну надлежност, која се скоро и не опажа, а сем тога, потребу квалификације ми и не истичемо због тих послова него због оних других, а они у нас и јесу главна ствар. За послове самоуправне природе, нека се заједници начело изборне самоуправе, а због тога, састав општинске власти не би одговарао самоуправном режиму. Али, није ли из свега онога, што је до сада у том односу, речено, јасно, да за наше прилике таква практика не би била ни с начелног гледишта за замерку. Јер пре свега, као самоуправна власт, општина, у нас, има веома незнатну надлежност, која се скоро и не опажа, а сем тога, потребу квалификације ми и не истичемо због тих послова него због оних других, а они у нас и јесу главна ствар. За послове самоуправне природе, нека се заједници начело изборне самоуправе, а

општинске власти. Томе имамо највише да благодаримо, што ми у истини немамо општинску власт ни у начелу спремну за прве и многобројних дужности, које она у интересу својих грађана треба да врши. Тиме се може објаснити стална присутност потпуно неписмених општинских органа несремних ма и за један озбиљнији посао, који припада општинској канцеларији. Због тога се је у нас општинска власт свела готово једино на општинског писара, као на свој критеријум. Треба отићи у сеоску општинску судницу, па стварно испитати, има ли тамо ма и налик од односа што с обзиром на праву надлежност општинских власти, може ту власт и у ствари да врши?

Кад смо нагласили, да организацијом општинских власти на основи довољне квалификације не мислимо да прећемо начело самоуправе, за све оно што њој у истини и припада, онда смо тиме учинили све што треба, да општину као самоуправно тело одржимо, али у мери, у којој је то потребно, па да се ослободи туторства тога начела и она друга много важнија и много богатија надлежност, која са самоуправом нема ничега заједничког. И ако правосуђе нема никакве везе са принципима самоуправе, па тако исто ни јавна безбедност, ни многи други најважнији послови општинске власти, ипак је све то постало у нас састални део практике, која носи са свима својим мањама обележје начела изборне самоуправе. Нашло се некано, да је то начело главно, а она надлежност, због које у главном и сама држана постоји споредно, па у тежњи да начело самоуправе ништа не претрпи, оно је узето као полазна тачка, а све друго само као последице, које у толико могу опстати, у колико их такво начело допушта. Пошто се нашло да општинску управу треба да састављају људи, који би били изабрани учешћем грађана на што широј основи и пошто је већина грађана из којих се општинска управа бира скоро неписмена, то у интересу што чистије примене начела самоуправе, треба дати могућности да сви такви грађани могу бити изабрани за представнике општинске власти, без икаква обзира на то, хоће ли они моћи вршити и послове за које је само траже писменост и то довољна писменост, и без обзира, што ти послови и јесу најважнији међу општинске власти и што они у првом реду и најосетљивије интересују основна права дотичних грађана. На тај начин ми смо имали и имамо општинске власти надлежне за све а неподобне и готово беспредметне за праву своју дужност.

На који се начин може навести организација општинске власти, па да се с обзиром на поменуту разлику у надлежности не повреди ни начело самоуправе и да ипак општинска власт може бити јака, довољно квалификована, о томе у идућем броју.

Кад је реч о употребљивости општинских органа, а на тој основи и о њиховој квалификацији која би што поузданије употребљивост требала да зајемчи, нема сумње, да у првом реду сврака пажњу положај општинског председника. Правило је, а оно вреди за организацију надлежтана у опште, да од надлежности старешине највише зависи исправност пословног реда. За наше општинске власти, а с обзиром на наше прилике, које за већину општинских органа, не дозвољавају јачу квалификацију, бар кад је реч о њиховој већој или мањој писмености, оно правило добија нарочиту вредност. Кад већина чланова општинске управе мора да буде скоро потпуно неписмена, или једва толико писмена, колико је у основи недовољно за правилну примену толиких закона, који су остављени њиховој надлежности, и кад је иначе, у нас, општинска власт према својој врло пространој и важној надлежности од непосредног значаја, па да

се у опште може говорити с ауторитетом о власти у Србији,
онда је јасна и неодступна потреба, да бар општински пред-
седници, као старешина надлештва има релативно довољне по-
добности за паметно и законито руковођење послова општин-
ских власти. Бар тај један и најважнији орган општинске управе
треба да има довољно онога, што треба целокупној општинској
управи, а чега ни један други од свију њених чланова нема.
Ако се и он остави без тих услова, ако и тај положај не би
по закону био квалификован, онда не знамо шта је то, што би
ипак такву општинску власт обележавало као установу од вред-
ности, као спремну за позив, који јој по закону припада. Та
околност, што у свакој општини нема довољно људи са колико
толико озбиљном квалификацијом, те да због тога не би било
могућно применити начело квалификације друкче, но избором
лица, која нису грађани дотичне општине, не може имати то-
лико вредности, да би због ње требало допустити, да и пред-
седнички положај остане без квалификације, и да, на тај на ин,
цела општинска управа буде беспредметна за јавну службу.
Ако би се хтело да одржи у важности начело изборне само-
управе и за положај општинског председника, могло би се при-
менити на тај начин, што би се право на кандидацију распро-
стрло у опште на српске грађане без обзира на општину у којој
живе. На такав начин примењено, питање о квалификацији оп-
штинских председника било би врло лако извести за целу земљу,
а да при том ипак остане у основи очувано начело изборне
самоуправе. У осталом, а с обзиром на незнатни значај само-
управног режима у нас, од сасвим је споредног значаја, да ли
би се при том начело изборне самоуправе више или мање по-
вредило. А ако би се хтело, то не толико због садржине, ко-
лико због форме, чистота тога начела да сачува, ништа не би
сметало, да се општински председник сасвим и искључи из над-
лежности, која има строго самоуправни карактер, и да се она
у целини остави осталим члановима општинске управе, који су
као грађани дотичне општине изабрани за општинске часнике.
Међу тим, ми не видимо, да би у томе општинска самоуправа
добила, а извесно је да би изгубила у томе, што па сарадни-
штву у примени самоуправе не би имала услуге баш оног ор-
гана, који би по свима својим квалификацијама кориснијe дej-
ствовао од свију осталих. Ово тим пре, што ни у том случају
не би било места бојазни, да би он општинску самоуправу огра-
ничавао у корист надзорне, политичке власти, јер у колико би
општински режим практиковао и самоуправне послове, може се
тој практици дати санкција друге врсте, на пример у томе, што
би завршну инстанцију, за решавање предмета из области са-
моуправне, могла да представља једна колегија самостална и
спремна, а не зависна од владе, на пример Државни Савет.

(Наставиће се)

КАЛАУШТВО

Калауштво је врста крађе помоћу калауза; она се у по-
следње време у Лондону и Паризу страховито развила. Сваки
од 80 париских комесара и 23 за његову околину прима дневно,
просечно по две жалбе од лица чији су домови покрађени на
овај начин. То чини за Париз и његову околину дневно 200
случајева — *две стотине* случајева — крађе помоћу калауза.

Калаузар оперише тек онда када га нужда натера, или када
му се за то укаже врло повољна прилика, једаред или двапут
у месец дана. — Престоница Француске опустошена је дакле
правом војском лупежа који су се одали овој особитој врсти
крађе. — Пре свега ваља видети како се та војска регрутује
и како дејствује.

Издвојени или усамљени

Калаузари се дају згодно поделити у два реда: 1) *Издво-
јене* или *усамљене*, који оперишу сами и за свој рачун; 2) *удру-
жене* који раде под управом једног искусног шефа, са једним
или више саучесника и у корист свога удружења које, у опште,
богато исплаћује њихове услуге.

Усамљеноме ваља приписати редовно калауштво. Он оби-
лази, у злој намери, одаје млађих, станове службеника заузетих
цео дан ван куће, и случајно домове богатијих личности које
су за тренутак куда отишле или које за то време живе у пољу.

Усамљени није злочинац лоше одевен, бедан, одвратан.
Далеко од тога. Његова прва брига, напротив, јесте уживати
поштовање и њега што је могуће више злоупотребљавати, и
особито не обратити на себе пажњу својим непристојним по-
нашањем. Увек обучен како ваља, чак и елегантно ако се може,
он је у најбољим односима са вратаром, кога обасипа преду-
сетљивошћу, и са својим суседима према којима је до крај-
ности љубазан.

Најчешће, он се представља да има какво неодређено за-
нимање, које му, у даном случају, даје могућности да објасни
и оправда своја средства за живот; али у ствари све његово
време пролази у крчмама и гостионицама по кварту. Његова
журба с којом он исплаћује своје налете, његова љубазност да
пусти да га другови у три добију на биљару и у картама при-
бављају му благонаклоност своју. Вратари нарочито и гладе од
куће захвални су му на интересу с којим он саслушава ого-
варање један другога, и на пажњи с којом он слуша поједи-
ности које му се причају о газдама и газдарицама из околине.

Тај интерес, та пажња, објашњавају се у осталом. Баш у
тим разговорима наш специјалист црпе потребна обавештења
за извршење најплоднијих крађа.

Његово поступање том приликом јесте, у осталом, гени-
јална простота. Узмимо једну кућу од пет спратова, и, да не
бисмо уплетали личности, претпоставимо да у њена горња че-
тири спрата — калаузари обично избегавају операције у при-
земљу и на првом спрату — у тој кући обитавају четири Је-
вангелиста: г. Св. Марко на другом, г. Св. Матеј на трећем,
г. Св. Лука на четвртом и на петом спрату г. Св. Јован.

Издвојени је приметио да од неког времена шалукатре
г. Св. Луке стоје једнолико затворене. Разговарао се о томе
с некима из тога краја. Зна да је тај дом пун уметничких пред-
мета, драгоцености, сребрних ствари. Иде к вратару с великим
завојем у руци:

— Је ли код куће г. Св. Лука?

— Он је за неко време одсутан.

— Хоће ли се скоро вратити?

— Тек после месец дана.

— Има ли кога код куће с ким би могао говорити?

— Нема никога: он је одвео све млађе.

— То је врло незгодно. Ја имам неких писмена да му
предам, и да узмем од њега потпис. Да ли му је летњак далеко?

— Извесно. Он проводи распуст у Лукси, близу Ангулеме.

— Али он долази с времена на време у Париз. Мислите
ли да се може видети скоро?

— Не долази готово никада, и увек ме извештава унапред.

— Хиљаду пута хвала, писаћу му.

И наш *усамљени*, који се наставља захваљивати, зна сада
све што му треба. Не остаје му више ништа него да вреба
тренутак када је пажња вратарева скренута на другу страну,
када ће несмотрени чувар оставити своју собу да оде у подрум,
или док се овај само мало задржи у оближњој крчми. По по-
треби, ако ко наиђе па га запита куда ће, он ће казати, про-
лазећи да иде ка г. Св. Јовану или ка г. Св. Марку. Нашавши
се једном у кући, наш калаузар се брзо пење на спрат на ком
станује г. Св. Лука коме он иде по поверљивом послу; и овај
ће дознати два дана доцније, у Лукси близу Ангулеме, да му
је стан посећен, испреметан, опљачкан, а не зна се ни када, ни
како, ни од кога.

Усамљени, ако је умешан и искусан, свршава свој посао
брзо, тако, да би могао умаћи пре но што се вратар врати,
или је могао посумњати. Нашавши се на спрату који жели по-
сетити, — из претеране обазривости, и да би избегао свако
непријатно изненађење, — звони, опет звони, чека неколико
тренутака, отвара вештачки врата; затвара их за собом; иде
право у спаваћу собу, обија ормане, столове, шифоњере; истура
из њих све на под; узима новац, артије од вредности, што
пронађе; улази у трпезарију; згрће све што је сребрно од по-
суђа, презирући посребрено; разбија, у салону, сандучиће за
новац и накит, орне, све где држи да је што сакривено од
скупоцене вредности; затим, свршивши посао, оставља место
својих подвига дигнуте главе, поносито, и пуних џепова. Ек-
спедиција је трајала свега седам до осам минута највише.

Ван ако се не деси случајни и непредвиђени долазак, —
у ком случају он гледа да премлати неочекиваног посетиоца
за тај тренутак, што се скорим догодило у улици „Симон — ле

— Фран,[5] где је неки трговац, враћајући се својој кући, био у пола премлаћен, у тренутку када је навалио да отвори врата од свога *стана*, од стране двојице дрских разбојника који су га плачкали, или да га пробурази својим ножем, — нам оператор нема чега да се плаши. За овакве прилике, револвер је готово сасвим изишао из обичаја. Такав је случај био атентат славнога Маркелета на полицијског комесара Верцјона.

Кад дело изврши, нам се лупеж удаљава. Вратар, који није видео кад је ушао, није мотрио на његов излазак. А када би га видео где мирно одлази, све што сакривеном пљачком у џеповима или у своме портфељу, као да посумња у човека тако лепо обучена, достојанствена држања, лагана и мирна хода? Вратар, немаран и расејан, видеће га где пролази и поздравиваће га љубазно, јалеко је и од саме помисли да је истом извршен злочин у кући коју он чува. Најзад, последња обазривост, када нам човек жели да изнесе поњеки предмет, он је прибегао услугама једног свог пријатеља који заговара вратара док он излаже.

Доцније, када се злочин констатује, овај исти вратар грађанске од изненађења, клеће се, искрено, да нико није нити ушао нити изашао. Или, ако се особа крије са небрежљивости, да би отклонио сумњу, потврдиће, пред завлетвом, да он није остављао своју одају. Да би се оправдао сасвим, учиниће боље или горе; открите рђаво владање покућара г. Св. Луне или куварице г. Св. Јована, рђаво владање које је он до сада покривао благонаклоном ћутњом, на велику штету оба господина. Ако је за то повољна прилика, он ће ићи дотле, да ће говорити да прања није ни извршена кирајџији, него ју је он измислио, јер су га послови надали, или жели да напрани после несрећном газди.

У ствари, дакле, наши су станови врло рђаво чувани.

Али вратимо се нашем калаузару. Нашавши се једном на улици, он је спасен. Тада чак када би га познали, сутрадан, исте вечери, могли би га ухапсити. Он ће навек наћи заговора и оправдања говорећи да је био наком другом месту и, пошто је сместио новац који би се дао познати или га променио, пустиће га на недостатка доказа.

А артије од предности биле су с места одвете к једноме од ових сумњивих посредника које их шаљу у Лондон. У Енглеској, на просто оправдање домицилна продавца, када ће г. Св. Лука, вративши се у Париз, премишљати како ће им осворити својину, његови папири биле су већ прешли преко четири или пет различних руку. Сребрно посуђе, драгоцености, све назломљено у комаће и истопљено у посадној олаји од дућана кога услужног зеленаша, све ће бити препродато, пре вечери, коме топиону на кварта Сен-Анође. Сам новац који наш злочинац добије на тај начин, он неће задржати при себи, из страха од калаузара, пре свега, и напослетку из бојазни од посете полиције.

Он ће га дати у оставу код три или четири гостионичара, који ће му отворити јак кредит и праћаће му га по колико му год буде затребао. Једино алат што би га могао издати. Зато ће га он, после мало издашније експедиције, оставити на самом попришту. Он је, у осталом, прост и не кошта много.

Справе калаузара састоје се из неколико дрвених заглавака, једног свежња кадуља и лажних кључева, једне ћускије за удубна врата, једне пљоснате ћускије за памештај, једне мале ћускије за „*благајнице*", сва она оруђа су проста и јевтина.

Једино што лажни кључеви показују извесно савршенство у изради. Последњи *подвиг* у тој врсти јесу лажни кључеви направљени из једне кључне цеви чија се секирица састоји из једног низа малих оштрица нарезаних с милиметра на милиметар и свезаних на њиховом крају. Оне од оштрица које запну о преноше за обезбеђу или о грло браве доме се чисто у зарезима, и, после продуженог напора, кључ усваја облик и потребну дужину да рагла може да игра.

Овај алат, зналичан сложен, као и ћускије од алуминијума, скупоцене са њихове каломе, не употребљавају други, до само чувени калаузари; у толико пре усавршено оруђе, као пробојац који покреће мотор помоћу петролеја, средством којега, пре неколико година, неки калаузар начини округлу рупу у каси г. Форанда, мењача из Марсеља, и украде из ње 15.000 динара, или динамитне капсле помоћу којих, пре неколико месеци, два енглеска *џентлмена*, г.г. Џорџ Милер и Тома Едвард, отворише гвозђем оковане сандуке *Американског Експреса*.

Згрушн ресиа служи се калаузима и *рогошима*, или нарочито исеченим кључевима, који се крећу врло лако у унутрашњости обичних брава. Пожуримо се рећи да се калаузар ретко служи лажним кључевима.

Је ли затвор браве прост, на један обрт, пошто је покушао да обије браву, ако калаузар нађе на сметњу, он се не заустављ пред *сигурном оке једних врата*: он гура левом руком једно крило на горњем крају, назвина њиме, увлачи у жлеб кукаст валауз, дохвата одозго дугме од ригле и вуче га, врши исту операцију на ригли одоздо, и једни мало јачи удар плећима чини да ригла пскочи из свог лежита. И то је све. Ово је обичан и класичан начин операсања. [Свршиће се]

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Г. ТЕЈЛОР, ПОЛИЦИЈА СИГУРНОСТИ И ШТАМПА

— ИЗ ГОРОНОВИХ МЕМОАРА —

Писао Драг. Ј. Антула воз. стз. пешадије

Неколико дана пре мога ступања у полицију сигурности, лист „Gaulois" публиковао један чланак, који имаде силног успеха, а који сам сачувао, једно због његове занимљивости, а друго због тога што доносаше у изводу, на начин веома живописан, све што се тада писало по другим листовима и часописима:

Једна нова драма

„Јуче по подне, г. Тејлор, шеф полиције сигурности, учинио је посету г. Бесаку, директору позоришта „Châtelet — d' Еан." Пошто му се приказао, веште се полицајац овако изразио:

— Господине директоре, пошто ми служба оставља доста слободног времена на расположењу, ја сам држао за добро, да исто употребим на израду једне драме, која ће, без икакве сумње, донети богатства вашем позоришту.

— Ја ништа боље и не тражим, одговори учтиво г. Бесак.

— Природно је, да сам за предмет исте узео материјал, који сам боље но ико у стању да обрадим, са потпуном тачношћу ноју изискује модерно позорште.

— Добро сте и учинили.

— Моја драма носи наслов: „Историја једног злочинца".

— Врло добро.

— Држим да је неворисно да вам је читам. Довољно ће бити, ја мислим, да вам прочитам само наслове појединих слика, па да је већ примите са одушевљењем.

— Кад се дешава радња?

— Наших дана под г. Гранионом.

— Тим боље. Костим бар неће стати скупо.

— Ја вам реког, да је комад потпуно натуралистичан. У осталом биће боље да чујете....

И г. Тејлор, развијајући рукопис, поче да чита:

Први чин: *Злочин се извршује.*

Други чин: *Полиција истражује убиство.*

Трећи чин: *Убиство остаје нерасплавним.*

Четврти чин: *Полиција истражује још увек.*

Пети чин: *Убица се дефинитивно спасава.*

Г. Тејлор сави свој рукопис и са тријумфалним осмехом додаде:

— Но, је ли доста трајало?*

Наравно, да ова легенда, као готово све легенде, није била истинита. Г. Тејлор не беше може бити идеалан шеф полиције сигурности; он би без сумње био боља истражни судија, јер му недостајаше она физичка активност, без које је лов на злочинце немогућ, она необична наклоност и онај артистички нагон, који чини да један полицајац и не постоји, пре но што открије решење проблема, који мора да реши, — па ипак, беше то човек одређених погледа, имајући мноштво врло корисних искустава, те и ако се није много преварало у раду, рукован је ипак оштроумно истрагом агената.

Истину рећи, није имао ни среће у служби.

Њему је падао једног истог месеца тако велики број злочина на рад, да му је било немогуће, да их све иследи са истом ревношћу, а, међутим, није имао довољан број подручних му способних агената, ради трагања у свима правцима.

Има доба среће и несреће, Г. Масе имао је у полицији сигурности врло бриљантну каријеру, Г. Кин, који га заступа, беше најактивнији и најодличнији од свих полицајаца, да његови људи говораху: „Њему, истина, недостаје једна рука, ну он је иман потпуно спретан". У осталом, не мање му и среће беше наклоњена.

Доба несреће беше наступило са г. Тејлором, који имађаше ту мисао, што је био свештик и ни у шта није веровао: ни у денунцирања, ни у анонимна писма, ни у случај. Нема сумње, да према анонимним писмима и њиховим творцима, треба имати и извесно презирање, које заслужују, и ја никад писам примио ниједну доставу ове врсте, а да се писам згодно на њену искост, ну, ипак, полицајац мора себи поставити за принцип то, да је све могуће у области криминалних ствари и да ништа не сме да пребацује.

Сећам се добро, када је једног дана г. Тејлор примио једно анонимно писмо ове садржине:

„Господине, ако хоћете да прошћерете читаву једну лоповску дружину, дођите у улицу „Doutebrie", у хотел X, и тамо ће те наћи, у собама то и то господе, две путничке торбе, испуњене сребрним посуђем и разним накитима".

— Како би било да одемо, упитах ја?

— На што? рећи ће г. Тејлор, слежући раменима. То вам је једна лагарија да се само полиција испрча. Поштено просто једног агента. То ће бити сасвим довољно.

Ипак, навалих живо на ѣ, покрећући оном врстом предосећаја, нагона, инћунћења, ако хоћете, које извештава полицајца да је наишао на траг, г. Тејлор, који беше врло уздајан човек, да би ме задовољио, пристаде да узме пола и да пође са мном. Не само што смо нашли те две путничке торбе, већ и читаву једну дружину, звану „la bande de Niort", од које 18. или 20. чланова бише осуђени на робију.

Најзад, како ћу да кажем, г. Тејлор беше велики пуританац, одвећ строг за један занат, чије је једини предмет хватање злочинаца, и у коме су смелости неопходно потребне. И после, он никад не беше то среће, које сам ја доживео био, кад не могох ухватити једног убицу — среће да видим, како исто мирно сам дозван у полицију сигурности, ради пријаве и затварања!

Још треба искрено да напоменем, да г. Тејлор, бивши тврдоглав у његовим схватањима, цењаће, да објављена дата новинама могу бити убијачна по криминалне аферо, — одбијање систематски посету од стране новинара. Ови, пак, нису оклевали да му спреме освету, чија моћ беше неосновна.

Г. Тејлор, који је, као полицијски комесар, имао веома стварних успеха, благодарећи његовом стрпљењу и спектаклом проучавању аферa, — беше право место шефа полиције сигурности, тако рећи, за пожртвованьем. Г. Грањон, напавши се у забуни, како да замени Кина, беше навалио живо на г. Тејлора, да заузме то место и он најзад попусти.

Ну, он уђе у оно одељење на кеју „des Orfèvres" са идејама сасвим особеним, а напочиће са унапред сновним непријатељством према новинарима.

На жалост, они су му вратили мило за драго!

Г. Тејлор није хтео причати новинарима своја „наседања." Да је пао, то учињено, без сумње би ће рекло, да томе беху узрок убице, а не он!

У опште, г. Тејлор беше љутовица.

У авери Прансипијевој, приликом сусрета са једним новинаром, на басамацима Марије Револоше, случајно се нађе пред детективом новинаром, да само пропашљи у холишу једна разбијен свећњак.

— Да писам и сушице рекао, запита ме г. Тејлор, пошто се новинар удаљио?!

Г. Тејлор вам је био од оних, која дроле, да веере судије и полицијске не прилазају питамия пре суђења.

Чим је стуших у полицију сигурности, имађах сасвим друкчије схватање. Разумно сам одмах да, било то убијачно или корисно, треба пре свега бити у добрим односима са штампом. Треба бити опрезнем и по моме мишљењу, један шеф полиције може сва да изгуби, ако не да пријатног обавештења репортерима.

Мој заступник г. Копнер доказује, да је мога мишљења.

Ја нећу ни да говорим овде о ономе малом јаду, који се искуси сваког јутра при читању разноврсног броја јавних листова у којима нас називају неспособнима. Има других, много озбиљнијих, невоља. Ако не кажете ништа новинарима, они ће истраживати сама и како су они сада исто толико многобројни, као и агенти, које шеф полиције сигурности може употребити за једну аферу, и како су готово увек веће интелегенције од дотичних агената, а имају и много више новаца на расположењу, — успеће пре нас, па како неће ухватити убицу, они ће га на овај начин известити, да је довољно тренутак, да се склони на какво сигурно место.

Међутим, ако им кажете све оно, што може интересовати публику — без опасности по истрагу — они се тиме задовоље, срећни што су избегли дуга тумачања.

У самој ствари, штампа, као и већина других ствари садашњег доба, има своју добру и рђаву страну; она чини и зла, и чини и добра.

Кад прочех у Сп. Квитеп, ради хапшења Жеомеја, рече ми овај: „да сам четврт часа раније читао „Le Petit Journal," ни ме не би проналшо," за то сам ја, опет, читајући у листу „La Lanterne" о отварању једне лекције у Милера-у, помислио, да ће не буде лепша опет изврштеља Гувеа. Да не бејах читао дотични чланак, вероватно да наследе Гувеа још не би било отворено.

Не треба никако заборавити, да је организација полиције још рудиментарна. За целу француску још не постоји никаква централизација података. Паркет Јионски не интересоваше аферa Гувеова, која се збила у Паризу, те не би никад ни помислио да нам достави ма и најмањи податак.

Лако је увидети, да су услуге учињене од стране штампе, у самој ствари неке од невољда, које она причињава. За једног шефа полиције сигурности, ако има поме да се послужи, она је моћан помоћник, без сумње каткад и досадан, кога би рада послали до ђавола, али, у ствари, ипак користан помоћник.

(Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског: Јефта Утвенић

ПРВИ ДЕО

УВОД

У удаљеном крајевима сибирским, усред степа, бregова или непролазних шума, налазе се овде-онде мале неугледне варошице с једном, много и са две хиљаде становника, с дрвеним домовима и десет црквама — једном у варошу, другом на гробљу, — то су места, која више личе на бозе седо у околини Москве, него на варош. У њима обично има сасвим довољно судија, асесора и свега осталог нижег чиновништва. А у Сибиру је, и поред сво хладноће, веома одмах потруде за преметњај, праћају се у топло служити. Тамо живе људи простa, неслободни; поредак је старински, сталан, виновника осведени. Чиновници, — који, као што је и право, играју улогу сибирског племства, — или су таиошњи људи, прирођени Сибирци, или су дошљаци из Русије, већим делом из обеју престоница, намамљени већом платом, двогубим путним трошковима и варљивим надама на будућност. Они намеђу њих, који су умели да ревне загоснетну живота, остајали су готово сваки у Сибиру и са ужасањем су се у њој стално настањивали. Доцније беру они богате и сланине плодове. Али други, лакомисленији људи, који не умеју разрешити загонетку живота, убрзо се хвате Сибирем и с досадом се питају: шеште су тамо и дошли? С нестрпљењем дочекују законити рок службе од три године и после тога се

сељеника, рођеног у Русији племићем и посједником, који је лецирао, за убиство своје жене, осуђен на прогонство у Сибир и десетогодишње робијање, а, по истеку тога времена, смирено и нечујно проводио свој живот, као насељеник, у варошици К. Он је управо био упућен једном оближњем срезу, али је живео у варошици, где је имао могућности да заради колико-толико почучалавам деце. У сибирским варошима се често наилази на учитеље из прогнаних насељеника; њих се тамо не либе. Они прелају поглавито француски језик, који је тако неопходно потребан за живот, а о коме у забачењим крајевима сибирским, без њих, не би имали ни појма.

Први пут сам се нашао са Александром Петровићем у кући једнога старога, пољуженога и тостољубивог чиновника, Ивана Ивановића Гвоздикова, који је имао пет кћери, разнога доба, што су многи обожавали. Александер Петровић им је давао лекције, четири пута недељно, по тридесет - поједака у сребру за час. Његова ме је спољашњост заинтересовала. То је био веома бледа и мршава човек у најбоље доба, око тридесет и пет година, омален и болешљив. Свагда је био одевен врло чисто, по европски. Ако отпочнете с њиме разговор, он неће скидати очију с вас, гледаће вас пажљиво, са строгом узљубношћу саслушаће сваку вашу реч, као да би још хтео пронићи у смисао, као да сте му својим питањем задали задатак, или хоћете да испитате у њега какву год тајну, и, најзад, одговорио би прилично и јасно, али одмеравајући сваку реч свога одговора у толикој мери, да вас наједампут подузме некакво непријатно осећање, и ви се, на послетку, и сами зарадујете скраћетку разговора.

У то сам се време распитао о њему у Ивана Ивановића и дознао сам, да Горјанчиков живи беспрекорно и морално и да га иначе Иван Иванић не би узео за своје кћери; али да је страшан одљуд, избегава свакога, изванредно је учен, чита много, али говори веома мало и да је с њиме уопште доста тешко разговарати се. Други су тврдили, да је он потпуно луд, ма да су налазили, да у стварн то није баш тако важан недостатак; да многа од виђених грађана најљубазније предусретају Александра Петровића, да би он, шта више, могао бити и кореспонд, пишући мобе и остало. Држало се, да је од добре породице у Русији, па можда су то чак били и виђенији људи, али се знало, да је још од почетка прогонства упорно прекинуо с њима сваке односе, — једном речи, уди сам себи. А уз то су у нас сви знали његову историју, знали су, да је убио своју жену још у првој години својега брака, убио на љубоморе и сам се пријавио власти што му је веома олакшало вашу. На такве се преступе увек гледа као на несреће, и сваки их сакупљена. Али, и поред свега тога, особењак је овај упорно избегавао свакога и одлазио је међу људе само да даје часове.

Ја спочетка нисам обраћао на њега нарочите пажње, али, и сам не знајући зашто, он ме је мало по мало отпочео занимати. У њему је било нешто загонетно. Разговорити се с њиме није било никако могуће. Он је, до душе, увек одговарао на моја питања и шта више на такав начин, као да је то сматрао за своју најпречу дужност; али после његових одговора мени је било некако тешка да га и даље распитујем; на и на лицу је лицу, после таква разговора, увек опажао некакво страдање и замореност. Сећам се, како сам се једанпут, једног дивног летњег вечера, вратио с њиме од Ивана Ивановића. Мени најједанпут паде на памет, да га позовем себи на чашу, да попушимо по једну цигару. Не могу да опишем, какав се ужас указа на његовом лицу; сасим се човек збуни, стаде мрмљати некакве речи без воза и наједанпут, погледавши ме напосао, одјури на противну страну.

То ме је веома запрепастило.

Од то доба, пад год се са мном срео, гледао ме је као с некаквим страхом. Али ја нисам попуштао; мене је нешто вукло к њему, и, после месец дана, без икаква повода, сватим ја сам Горјанчикову. Разуме се, да сам поступио глупо и неделикатно. Он је сталкоао на самом крају варошки, код неке старе грађанке, која је имала бобелесину, јектичаву кћер, а она опет ванбрачну кћерку, дете од десет година, допуштавсту и веселу девојчицу. Александар Петровић седео је с њом и учио је читати у трепутку, кад сам ја ушао њему. Кад ме је видео, толико се збунио, као да сам га затекао на каквом преступу. Сасим се био помео, свечао је са столице и гледао ме разрогаченим очима. Најзад седосмо; он је непрестано и пажљиво пратио сваки мој поглед, као да је у сваком од њих пасуљао какав год особити тајанствени смисао. Увидео сам, да је био непријатељски до дудила. С мрањом је гледао на мене, и само што не запита: „зама хоћеш ли ти своју отићи одавде?“ Отпочињао сам с њиме разговор о каквој варошници, о дневним новостима; он је само ћутао и накосо се смешно; видело се, да он не само што није знао ни најобичније, сима познате варошке вести, него их чак није ни желео знати. Затим сам отпочео разговор о нашем крају и његовим потребама; он ме је слушао ћутећи и тако ме је чудновато гледао у очи, да ме је, најзад, почела грести сенст због напног разговора. У осталом, умало што га нисам разгрешо својим кајањем и часомисима; држао сам их у рукама, тек што их бејах примио с поште, и пудио сам их њему још неисечене. Он баци на њих жудан поглед, али се одмах предомисли и одби поклону, заговарајући се немањем времена.

Најзад, ја се опростим с њим и, кад сам изишао од њега, осетио сам, да ми је са срца скио некакав неспосан терет. Мени је било стидно и изгледало ми је изванредно глупо памстати се човеку, који је баш постакао као своју најглавнију задаћу — колико је год могуће даље се склонити од целога света. Али било је учињено, на крај.

Сећам се, да под њега нисам готово никако запазио књига и, мора бити, да су непстинито говорили о њему, да много чита. На знак, кад сам у два маха, сасим доцкан ноћу, пролазио поред његових прозора, опазио сам на њима светлост. Шта ли ради, седећи тако до зоре? Да није писао? А ако је тако, онда шта је писао?

*

Пролазе су ме удаљиле на три месеца из наше варошице. Кад сам се, већ у зиму, вратио кући, дознао сам, да је Александар Петровић умро с јесени, умро у самоћи и чак ни једанпут није позвао себи лекара. У варошици су на њега готово већ и заборавили. Сгаи његов био је празан. Брао се упозиам са гвардијском покојником у намери да од ње сазнам: чиме се нарочито занимао њен кирајција и да ли није писао штогод? За двадесет копејака донела ми је она читаву потарицу хартија, што су остале од покојника. Баба признаде, да је две свеске већ потрошила.

То је била намртвена и љутавна жена, од које је било тешко исшиткати штогод наметно. О своме кирајцији није ми могла рећи ништа особито ново. По нешим речима, он готово никад ништа није радио и месецима није отварао књиге нити узимао пера у руку; зато је по читаве ноћи ходао горе доле по соби и све је нешто мислио, а покадшто је и говорио сам са собом. Причала је још, да је веома заволео и врло миловао њену унучку Каћу, нарочито од онога часа, кад је дознао, да је зову Каћом, и да је о Св. Катарини сваки пут одлазио у цркву и неком давао парастос. Госте није могао да трпи; из куће је излазио само да поучава децу; чак је и ју, старицу, гледао попреко, кад би она, једанпут недељно, дошлазила, да ма и најмање прибере по његовој соби, и за све три године готово никада није с њоме проговорио ни једне речи.

Унучаи сам Каћу: сећа ди се своје учитеља? Она ме је погледала љутећи, окренула се леду и заплакала. Дакле је тај човек ипак могао приволети кога год, да га љуби.

Одиео сам његове хартије и цео сам их дан прабирао. Три четвртине од оних хартија биле су празни, исписани листићи или ученичка вежбања с прописима. Али је ту била и једна свеска, приличпога обима, ситно исписана и недовршена, можо бити забачена и заборављена и од самог аутора. То је био опше, ма и без свеске, десетогодишње робијање, које је надзао Александар Петровић. Местимице се то описивање прекидало каквом другом приповешком, некаквим чудноватим, ужасним успоменама, вавбављаним нејединако, грчевито, као по нечем нагону. Ја сам неколико пута прочитао те одломке, и готово сам дошао до убеђења, да су писани у дудилу.

Али заточенички записи — „Сцене из Мртвог дома,“ — као што их он сам назива негде у своме рукопису, учинили су ми се ипак занимљиви. Сасим нови свет, до тада непознат, чудноватост поиских живаката, неклике особите примедбе о пропалим људима. — заинтересовале ме и ја сам прочитао што-шта с радозналошћу. Разуме се, да се ја мојдја и варам. За пробу узмам спочетка две-три главе, па пека пресуди публика...

I.
МРТВИ ДОМ

Наша се тамница налазила на крају тврђаве, уза сам бедем. Деси се, да пођеднли кроз пукотине од ограде на свет Божји: не би ли бар штогод угледао? — Али

и ништа не видиш сем крајичка неба и високи бедем, обрастао у коровку, а позади и спреда по бедему и даљу и ноћу ходају стражари; и онда помислиш, да ће прећи читаве године, а ти ћеш исто тако проживавати кроз пуготовке од ограде и спазити исти овај бедем, исте овакве стражаре и овај мален крајичак неба, не онога неба, које је над тамином, него другога, далекога, слободнога неба. — Представите себи велико двориште, две стотине корака дугачко и стоједесет широко, све ограђено уназнако, у виду неправилнога шестоугаоника, високом оградом, то-јест, плотом од високих стубова, који су заривени доњим крајем дубоко у земљу, бочним чврсто један уз други прилубљени, учвршћени попречним гредицама, а горе на врховима, заоштрени. Ето, то је спољна ограда тамничка. На једној страни ограде су сграђене јаке вратнице, које су увек затворене, и које спакал, даљу и ноћу, чувају стражари; one су отворене само кад је требало наводити људе на рад. Иза тих вратница био је светао, слободан свет, живили су људи, као и све остало. Али с ове стране ограде о томе су свету размишљали, као о какој невероватној бајци. Овде је био особити свет, који ни чему није био сличан; ту су били нарочити закони, нарочита ношња, особите навари и обичаји, и, за живота још, мртви дом; живот — као што га нигде нема, па и људи необични. И, ето, тај особити кутак намераи сам да опишем.

*

Чим уђете кроз ограду, видите у дворишту неколико зграда. С обе стране шиљ-ровога унутрашњег дворишта пружају се две дуге приземне грађевине од балвана. То су станови осуђеника. Ту живе осуђеници, разместени по редовима. Затим се, у дубини ограђеног простора, налази још једна овакна грађевина од балвана: то је кујна, раздељена на два одељења; даље још једна зграда, у којој су под једним кровом подруми, амбари и појате. Средина дворишта је празна и сачињава раван, доста велики простор. Ту се вртају осуђеници, ирши се прегледање и прозивање јутром, у подне и увече, а покадшто и неколико пута на дан, што је зависило од сумњичења чувара и њихове вештине да брао броје.

Уназнако, између зграда и ограде, остаје још доста велики простор. Овде, иза зграда, радо шетају у време кад се не ради, склоњени од свих очију и предани чисто својим мислима, попеки од осуђеника, који су по природи своји мрачнији и више воле самоћу. Срећући се с њима за време такна ходања, волео сам да се загледам у њихова мрачна, жигосана лица и да погађам, о чему ли мисле. Био је један протнвник, чије је најмилије занимање, у слободно време, било, да броји стубове на огради. Било их је хиљаду и пет стотина, и сви су му служили као бројеви и знаци. Сваки му је стуб означавао дан; сваки је дан одрачунавао на једном стубу и на тај начин, по завеглом броју неодрачунатих стубова, могао је јасно видети, колико му још дана остаје да проведе у тамници до краја казне. Искрено се радовао, кад би довршио ма коју страну шестоугаоника. Много му је још година ваљало чекати, али је у тамници било доста времена, да се човек научи стрпљењу.

Једанпут сам видио, како се опраштао са другоиимна један осуђеник, који је пронео на робији двадесет година, и напоследу одлазио у слободу. Било је људи, који су памтили, како је он ступио прни пут у тамницу, млад, безбрижан, немислећи ни на свој престуи, ни на своју казну. Сад је излазио као сед старац, с мрачним и тужним лицем. Бутеји је обишао свих пашнх шест казаматз. Улазећи у сваки од њих, молио се пред иконом и затим се дубоко клањао другима, молећи их, да га не спомињу по злу.

Сећам се такође, кад су једном некога осуђеника, нокадашњег имућног сибирског мужика, познали пред вече на капију. На по године пре тога био је добио вест, да му се ненадапна жена удала, те се веома растужио. Сад је она лично дошла до тамнице, назвала га, је и дала му милостињу. Разговарали се два-три минута, обоје назвакали и опростили се за увек. Видео сам његово лице, кад се враћао у затвор...

Јест, у овом месту је било могуће научити се стрпљењу...

Кад се смркавало, нас су све водили у казамате, где су нас затварали за целу ноћ. Мени је увек било тешко враћати се с двориита у наш казамат. То је била дуга, ниска и нагушљива одаја, тамно осветљена јоланим свећама, с тешким мирисом, који је гушио. Сад не разумем, како сам у њој проживео десет година. Постеља ми је била од трн дасне; то је био сав мој простор. На таквим постељама је било само у њиној одаји разместено тридесет људи. Зими су затварали рано: ваљало је чекати по четири сахата, док сни не заспе. А дотле — дарма, вика, кикотање, псовка, звека ланаца, пајпара и чаја од ламше, обријане главе, шаренасана лица, дроњаво одело, све — што је грубо и срамно... јест, ај је човек жнвадо створење? Он се свему прнвикне, и, ја мислим, да му то и јесте бан најбоље челово опредељење. (Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

I

Једна писар општинска достављо нам је овакав случај:

Суд општине И. пресудом својом осудио је извесно лице на основу § 327 тач. 1. и 359 тач. 3 кривичног закона на пет дана затвора за недозлаком на поиов и на опорачавање власти.

Кривична осуђеност, вели, била је доказана рефератом шефа и признањем осуђеног да је кривац позван, но ипе ктво дошао (§. 34. и 35. полицијске уредбе).

Чим је нрекао ову пресуду, општински је суд одмах осуђеника лично слободи по §. 15. и 16. полицијске уредбе, не остављајући га у њој ни ока тре дана за која има права по истом законском пропису да се жали на ту пресуду, и сирово га средњој власти да ту осуду изврши на раду при среској економији.

Кад је, вели, среска власт примила осуђеног, у место да га пошаље надлежаном суду, ова га је пустила у слободу, и братила среском општ. суду, уразевши да ју је он послао акта и пресуда на разматрање и ако није било никакве жалбе.

По тој нарелби општински је суд поступио и акта и пресуду послао. А тек сутра дан, по том, примио је и жалбу осуђеног; па је и њу послало после среском начелнику.

Добивши ново жалбу, акта и пресуду ко овој ствари, срески начелник поништио је ту пресуду са разлога што, вели, кривични осуђеник није доказана —

Питар тај сад пита: чија је радња овде правилна — да ли суда општинског или начелника среског?

На то питање ми ну одговорамо ово:

Ако је доиста јавлати кнет сам, својим ушима, чуо да је дотични говорио противу власти или њених поступака такве речи које се по општем појму сматрају као опорочавање, и ако је тај кнет сме то јасно и одређено изложио у своме реферату, а неђу тим није било јачих доказа, који би противно тврдили, — онда се тај такав пеки његов ама сматрати као потпун доказ по §. 35. полицијске уредбе, и тр онда не може бити речи о недозволној кривици, нити разлогу за нишгење пресуде на тој основи.

Него тако, потпун је доказ по §. 34. полицијске уредбе и признање осуђеног да је право нозив, на ипе хтео пак доћи. Те и у овом случају ипе могла бити пресуда поништена само са тога разлога нао да пријнца ова ипје доказана.

Али има нешто друго што треба замерити овој пресуди општинског суда. А то је ово:

Прво, нестрпљењем и брзином којом се општински суд пожурио да ову своју пресуду изврши, и да осуђеноту лишн слободе, не чекајући ни та пресуда његова постане правноснажна. Истина, у предпоследњем ставу §. 15. и 16. полиц. уредбе наказано је да се «осуди изречене по законској дужности могу одмах извршати;» али *не моралу*. А ма не моралу, во што онда бити толико нестрпљен и доводити у сумњу своју неиристрасност, не дајући човеку ни оно времена које му закон даје да употреби право жалбе? Ово је требало учинити у толико пре, што се, по прнчилу, осуде одмах извршују само пролазницима, ауглама, скитницама и лицима из других места.

Друго, по §. 312. ставу другог кривичног закона «на затвор с радом могу се осуђивати сами скитнице, слуге, слушкиње, шегрти и калфачари,» а нигде и нуда доказано нко што је у овом случају учинио овај општински суд.

И да је срески начелник пресуду ову на овој основи задржао од извршења и даље поступно но §. 17. полицијске уредбе, који је и јасно у важности, онда би такна радња његова била потпуно правилна.

II

Други опет општински писар износи овај случај:

«Одбор општ. на предлог управитеља школског, као. је Н. Н. са 6-60 гласова за-ве нешкољања деценте у продужну школу. Овоглава као поступа је, вели, свога човека за десет пастезамака што их је његово дете учинило.»

На што: је ли она права умесна, или ипе?

Наш одговор:

По члану 34. закона о Народним Школама Министар Просвете одређује, *кроме* школским пријамима, којих ће се лица радити у којој продужној школи. Сигурно ће поступати тако Министрово наређење и ако ову школу.

Међу тим по члану 29. закона о Народним Школама казни се дечки родитељ за прних десет изостанака, које би његово дете учинило,

опоменом, а после на сваки даљи изостанак по 20. п. динар.

Као један изостанак сматра се једно пре подне, или једно после подне. Дакле једнога дана може ђак учинити само два изостанка.

По томе, ђак чиј је родитељ кажњен са 6·60 дин. требао је да има 43 неоправдана изостанка; а толико изостанака могао је учинити за $21^1/_2$ дан.

Ако је, даље, ова продужна школа радила недељом и четвртком по дан, као што је прошле године скоро свуда било, онда је ђак овај могао учинити 43. изостанка само тако, ако никако није ишао у школу, два месеца и три недеље, дана.

Нема ли, пак, он потпуно 43. неоправдана изостанка, онда је казна она његова у 6·60 дин. незаконита.

* * *

На питање једног полицијског писара о томе: да ли, осим уредбе о механама и кафанама, постоје још какви прописи и наређења за издавање личних механских и кафанских права, ми му у место нашег одговора — саопштавамо о овој ствари распис Господина Министра Унутрашњих Дела од 13. децембра 1890 године П№ 20851 С№ 9020, упућен свима полицијским властима, који од речи до речи гласи овако:

„Поводом тога, што су се дешавали случајеви, да су поједина лица тражила па и добијала лично кафанско или механско право, а међу тим су била заражена прилепчивим болестима, нарочито сифилисом, и што се дешавало, да су опет нека лица и после добивеног личног права добила овакву заразну болест, па се тако стварала могућност да се у њиховим радњама веома лако и брзо зараза шири и преноси на друга лица, која у те радње долазе ради преноћишта и подмиривања својих личних потреба у јелу и пићу, — нашао сам за потребно, у интересу очувања народног здравља на основу члана 23. тач. 1. чл. 33. закона санитетског, тач. 1. § 27. закона о централној управи § 17. уредбе о механама и § 7. додатка овој уредби, о кафанама, препоручујући — — — — — — — — —
да од сада при давању механског и кафанског личног права, као и права привременог механисања, обратите особиту пажњу на то: је ли молитељ здрав од какве заразне болести, и да никоме не дајете никакво право, но од државног лекара не поднесе уверење: да нема никакве заразне болести, а нарочито сифилиса.

Ако је уверење раније издато, власт ће давање права условити прегледом лекарским и његовим резултатом пред непосредним отварањем радње.

Исто тако власт полицијска ће по основи поменутих законских наређења и § 5. 21. и 24. додатка уредби о механама, а с обзиром и на § 22. уредбе о механама и забрањивати употребу и вршење личног механског и кафанског права сваком, за кога се лекарским прегледом утврди, да је он или његова породица, која ту живи, заражена прилепчивом болешћу. Ово забрањивање вршења личног или механског права има трајати до оздрављења, што се такође има констатовати лекарским прегледом, а послуга се мора одмах уклонити чим је заражена. Све ово надлежна власт чиниће решењем нарочитим. За здравље (од заразне болести) одговара газда који лично право има.

Окружни и срески лекар дужни су при обилажењу округа и среза и иначе, такође обраћати јаку пажњу на здравље кафеџија и механџија, а по дужности предузимати и сам преглед, где год примете сумњивост или могућност заразе, па о томе извештавати надлежну власт.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

На дан 9. јуна прошле године, при чаши ракије у једној општеној кафаници у Нишу, три побратима уговорише, да још исте ноћи оду у — „лов на шљуке"

Што рекоше то и учинише.

Побратим Васа Стојановић, који према потреби има још два презимена Насић и Кретић, оде сам на једну, а побратими Јован Петровић — Босанац и Миливоје Боровић на другу страну.

Уговорено би где и да се састану, кад се из „лова" врате.

Васа је ушао (преко тарабе) у авлију кафане „Шумадије" и тамо у кујни „уловио" неко старо гмалско ствари циганина Османа Балића, а Миливој и Јован занише у „Христину" улицу, где прво уђоше — разуме се преко плота — у авлију Александра Пискаревића машиновође. Ту на брзу руку улове 1 женски шал, 1 фланелску кошуљу, 1 дечију кравату и 1 јастучну навлаку. Затим, уђу — преко плота — у суседну авлију Миладина Стефановића, железничког кондуктера, и код њега „улове" једну гуску, већ заклану и очишћену, која је висила на ченгелу испред куће.

Незадовољни овим ситним „ловом" продуже даље и на истоветни начин уђу у авлију г. Николе Чохаџића, порезника, рачунајући да ће ту бити много бољег лова, управо газдинског. Побратим Миливој уђе у кућу, наравно кроз прозор, да тамо лови, а побратим Јован остане у дворишту да чува и да мало позабави пса који би им могао „лов покварити."

Али, како оно рече наш народ, „где је среће ту је и несреће;" таман наши „ловци" потопарише „лов" и кућни газда г. Чохаџић, који се беше те вечери мало задржао у вароши, труп, па у авлију! „О, мора да га је сами ђаво послао," рекао је доцније Јован у једној прилици.

Неочекиваним упадом г. Чохаџића настаде читав лом од трке и пуцања плотова. Наши храбри ловци напустише сав лов (сем гуске) и у дивљем бегству уз тутњаву и ломљаву преко плотова ишчезоше у помрчини. Побратиму Јовану том приликом десио се и тај малер, да се при прескакању плотова стрмоглавио у непознати бунар, одакле се чудним случајем и тешком муком срећно извукао и даље одјездио.

На уговореном месту, на путу идући за Мрамор, још исте ноћи састаше се сва три побратима здрави и читави, само Јова мало одрана колена, мало напукла глава и два ребарца мало угњечена. Али „здравље боже," рече му побратим Миливој „на псу рана, на псу и зарасла."

Огладнели од тешкога рада и „штрапаца" решише да спрате у оближњу пољску колебу да тамо зготове вечеру. На брзу руку наложише ватру, направише ражањ, на који натакоше уловљену гуску и у име Бога отпочеше на смену окретати је према ватри. Милина беше гледати распаљену ватру и слушати пуцкарање дрва од сувога грања. За мало и гуска поче све више да жути, а мирис од печења беше тако пријатан за огладнеле побратиме да им је вода пуштала из уста.

Док је гуска полако постајала печење, дотле су побре причале утиске из „ловачког" живота. Побратим Јован је у најживљим бојама описивао своју невољу у бунару и начин, како је из онога спасао и себе и гуску, — ту исту што се сад тако лепо почела да румени на ватри, — а побре му изражавају час саучешће час опет похвалу за присебности и издржљивости.

Напољу отпоче ћарлијати поветарац, који с времена на време кроз отвор разносаше пухор са ватре. Побратими се беху ућутали; сваки је по нешто за се мислио; али погледи? — они се беху зауставили свима на један исти предмет — на већ скоро испечену гуску.

Васа први прекиде ћутање.

— Да је тај наш, кондуктер паметан човек, он би поред гуске извесно о ченгел и буклију вина, зар после овако красне гуске да пијемо воду?

— Море да овај проклети порезџија још за мало не дође било би сутра доста пара, а и ја не би видео бунар, одврати Јова.

— Ти Васо бре немаш места да „примећаваш" за вино, јер да си ти паметан, како ноћас ниси имао „малери," ти би довео нешто боље од оне циганске старудије, која ништа не вреде.

— Море остави се сад препирке — рече Васа да поправи ствар — него деде да скинемо ову гуску, сад се већ распекла, да је смажемо, треба после мало и да проспавамо... Будите срећни, што сте се избавили од потере.

Последње речи побратим Васине пренеше побратима Јову са мислима на догађај у бунару, и он се сав стресе при помисли да је тамо могао остати мртав. Да би разагнао те црне мисли он одмахну руком и тек што гласно узвикну: „Где је несрећа ту и среће има," а кроз одшкринута врата промоли се једна дугачка пушчана цев. И скоро у истом тренутку загрме крупан храпави глас пољског чувара: — Предајте се!

За магновење ока, гуска паде у ватру, од чије масти букну пламен, који у мал што не запали колебу. Сви побратими запрепашћени погледаше у незваног госта који дивљим погледом у њих стрељаше.

— Напред, лупежи једни! викну строго да им се крв почела од страха ледити.

Као мале невесте са покуњеним носевима сви троје пођоше мирно један за другим, а за њима чувар са запетом пушком.

Сутрадан из општинске суднице буду спроведени у начелство наравно везаних руку и са о врату окаченим стварима циганина Османа.

Натом прођоше као кроз шибу, јер кроз све улице нишлијска деца дочекаше их и испратише са „Уа, уа!"

А побратими шапатом између се утврдише: да више никад никакав посао не предузимају фаталног десетог датума.

* * *

Сва ова три лопова бегали су већ из притвора. Ако би наступио исти случај, који они јамачно жељно очекују, ми им доносимо слике са личним описом ради олакшице полицијским органима при хватању.

1. **Васа** је родом из Бујановца у Турској, нема му више од 18 година, висок 1·67 м., црномањаст, косе црне, очију црних, уснију малих; има на десном дну, а по левом образу један младеж; говори крупно, више десне обрве има један ожиљак.

7. Миланоје, (који је при првом испиту лагао да је Тодор Перковић из Чешљева у Турској) рођен из Полушњака гр. ајинчког, има му 22 год. висок 168, очију

Васа

тиранастих, носе прне браде жиле, за лепом образу и нешто лепо обрве има белегу од удараца; кад говори свеје се неким зубе. Он је војни бегунац. Као регрут носио је био из комиде (из Крушевца) у Нишки Гарнизон завод на лечење од уједа бесног пса. По одржавању ушрнен је у команду, али он у исту није отишао, већ се спитио по шинарима, а продужио свој ранији занат, сечење коса. Од како је притворен већ је два пут бегао.

Јован Миланоје

8. Јован је рођен из Брчине у Босни; има му 41 год. висок, очију плавих, браона плавих, носе прне, обично се брија али нал пусти браду она му је сивка и рало је нешто округлу. Ма да је већ у зрелим годинама, он се врло рало дружи са малолетним несарошима. Тамо хоће у тежим приликама делима њих да подмети, те да се направила кривица заклони за њихово малолетство.

Сликао их је и описао их описно г. Мајорал К. Јовановић, писар ср. жупског, који је и раније вине пута ревносно у овом правцу чинио услуге нашем листу и полицијској служби.

В. Димитријевић.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Николу — Јована Томића, Марицу Радомировићка и Стојана Милосављевића, сватачке цигане, тражи начелство окр. пружевачког актом својим од 30. децембра пр. год. Бр. 13483, јер по пријчнеој пресуди пружевачког пра. суда од 23. Марта пр. год. Бр. 6888, а која се нашршњу код начелства гр. трстеничког налазе, нису да издрже по две године робије и две године полицијског надзора. Никола је стар 40 година, висок и пргаван, браду брије, Михајло је стар 30 год., висок, правомаљаст, браду и бркове рађи, Стојан стар 26 година, висок, сувоња лица, њихове треба спровести начелству окр. пружевачког, или управи гр. Београда с позивом на Бр. 35730.

Спасоја Тајсића месекцију овд. из Старе Србије тражи кварт Саваманалски актом својим 10195. Спасоје још 23 децембра отишао пр. год. нестало где од свог брата Настаса Николића зачиди овд. и није се вратио до данас. Спасоје је стар 37 год., расте средњег, пригоњаваст, у спите правилан. Њихове спровести управи гр. Београда с позивом на Бр. 35729.

Антона Бена, лабарског момка под Косте Гајковића овд. кла. тражи кварт Саваманалски од 29. децембра пр. год. Бр. 10223. Антон је 6 децембра око 6½ часова у ноћи пашао на лабе, где је био пријатељ уз Спасоју обазу, и после нуда је отишао, па се није никако за братом. Антон је стар 25 година, расте средњег, у спите пригоњаваст, тауно пем, на себи је одело ћаке и кошуљу, њихову треба спровести управи гр. Београда с позивом на Бр. 35755.

Живка Живојтијевића, земљодилца из Гаџина, тражи начел. окр. крагујевачког актом Бр. 20.400. Живко је нову пламоћу 19. и 20. Децембра пр. год. нестао, и сумња се да није од убијен и где прикривен. Живко је стар 32—34 године, расте средњег, пригоњаваст, сув, у одлу сељачком, на глави има шубару. Њихове треба спровести ида начелнику или Управи с позивом на Бр. 35.804.

Мијаја Јанића овд. добара родом из Кичева, тражи кварт Палилулски актом Бр. 11764. Он је пасколи пресудом истог кварта на 10 дана затвора или 50 динара ирочано, па да би осуђено ону казну, он је скривено пешцао где. Он је стар 37 година висок, добро развијен, браоова смеђих косица. Очију смеђих, образа сувих и опругих, нос правилан, обрви смеђих. Од одела има на себи: појавни зимски капут, у боји, ирн, грло закопчано, на глави шубару а на ногама опанке. Њихове треба спровести Управи с позивом на Бр. 178.

Вучић Љубеновића земљодилца из Стубли ср. Јабланичког тражи нрв. суд Лесковачки актом Бр. 18998. Вучко је стајали под суд и у притвор због ниже утаје у знаничној дужности, које је извршио као председник општине, суд га је пустио у слободу на јемство, али је он слободу злоупотребио, јер се није могао до сад пронаћи. Њихову треба спровести нрв. суд Лесковачки или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 4101.

Животу сина Милана Ђ. Лукића из Кулатка, који је 5. ов. м. побегао од куће свога оца одмах после 20 динара, тражи његов отац. Живота је стар 17 година, од одела има на себи гуњче и чакшире од сељачког сукна, на којима опанке а на глави шубару, расте је средњег, носе прне од особених знакова нема нриметних. Њихове треба спровести суду општине кусадичке с позивом на Бр. 19, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 693.

Милана Сарића и Арсенија Миланковића Гушића из Пилатовића тражи начел. окр. Рудничког актом Бр. 17170, с тога што се имају узети на нрашчки испит због праће стоке и других ствари, но сад им се нешто жести ставишна. Милан је стар 21 годину, сувоњав носе свеће од одела носи памучлију и зубуи од прног сукна, бави полинрнво.

Арсеније је стасе средњег стар 20 год. у лицу нрисмађеног носаа. Они су оба врло опасни крадљивци. Њихове треба спровести начелнику окр. Рудничког или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 555.

Драгутина сина Стојана Симоновића пробаница узичких нровиндура, тражи кварт нарочитим актом Бр. 256., које је нре 2—4 дана отуиавио нешшно кућа. Он је стар 19 год., опљен, добро развијен, лица широког, носа обичног, носе нрве, обрва нрних, уста обичних, на једној нозди има белегу од нпне ране из детињства, нрве мале браде, на себи од одела нема је нрво — нрашчно, а трно иберцигер. Код се нробаше треба известити Управу града Београда с позивом на Бр. 847.

НА ЗНАЊЕ

Г. Нашцислав — Ђорђе — Нашковић, овд. трговац чији је отац „Алексеј Нашковић,“ нестао је — нагубио се 20. децембра пр. год. и за њ. се ништа нозна где је и шта је, с ким био.

Он је стар 39 год., средњег је раста, нравоњаваст, нуи, угојен, нрао мале браде у шиљку, бровни танких средње дужине, носе нритно нипнше, и нрао мало нроседе, чела ниског, очију нрних и на нрви нозлед чини се да је разрок, — кад то није — од одела нема је на себи: нрни јаконски капут, нлаваста одела — капут — капут свио, до спаге је нпне јегерској нољуљу и ћабе, белу нољуљу и ћабе са моногранном „В. П.,“ чарше нунове боје, ино врата кравагну боје боје; на глави шешир полуцилиндер нешилане боје, а на ногама обичне бешеч нпнеле.

Моле се власти да г. Влајна нотражне и нрограсају да ли ће што год о њему сазнати на шта се буде јавило да јаве Управи гр. Београда с позивом на Бр. 35496.

ПОРУКЕ И ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Читалачкој публици скрећемо пажњу на роман „Завичајци из мртвог дома“ од Федора Достојевског, који од данас почиње излазити у нашем листу.

Као што је њихов општа роман због истога постао знаменит у целом образованом свету, тако исто и роман овај спада у ред нрвих у светској литератури, због чега је до сада већ нреведен на свима језицима.

Садржај: I. Стручни и научни део: 1) Неколико напомена, о организацији општина, класи и обављи на начело самоуправе; 2) Кладуштво. — II. Научно забавни део: 1) Г. Гејзер, полицијa сигурности и штампа; 2) Завичајци из мртвог дома. — III. Поруке и обавештења. — Из Полицијског албума — IV. Службене објаве: — Поруке и одговори уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 10.

БРОЈ 2. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 20. ЈАНУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Њиног Министарског Савета, на основу члана 106. Устава, с обзиром на члан 97. закона о изборима чланова Народног Представништва, решено је:

да се на упражњено место сенатора за изборни сенатски округ чачански изврши нов избор на дан 17. Марта ове године, а за период од 5. Августа 1901. до 8. Септембра 1907. године.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 13. јануара 1902. године Пр№ 967. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, на основу члана 106. Устава, с обзиром на члан 97. закона о изборима чланова Народног Представништва, решено је:

да се на дан 17. марта ове године изврши нов избор једног посланика у округу топличком на место Михаила Васића, чији је избор поништен, а за период од 22. јула 1901. до 21. маја 1905. године.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 13. јануара 1902. године Пр№ 966. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела решено је:

да се Јовану П. Перуничићу, писару прве класе начелства округа рудничког, увазаи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 9. јануара 1902. године Пр№ 683. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 2 а, 3 и 3 а, 4 и 5. с погледом на чл. 83. закона о устројству општина и општинских власти решено је:

да се села: Душковци, Лутиће и Тометино Поље одвоје од општине жежевачке, и село Мршељ одвоји од општине каменичке у срезу повешком, округа ужичког, и образују засебну општину под називом: „душковачка општина".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 7. јануара 1902. године Пр№ 537 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 5. закона о устројству општина и општинских власти, решено је:

да се село Бедушја, које је припадало општини височној, и село Бреково, које је припадало општини добрачној, у срезу ариљском, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од досадашњих општина и да за себе образују нову општину под називом: „општина брековачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 7. јануара 1902. године Пр№ 538. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а у договору са Државним Саветом од 22. децембра 1901. год., бр. 5186., решено је:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на оправке и доправке зграда болнице опште државне, по ревизионом предрачуну и решењу господина Министра грађевина број 7875 1901 год., може утрошити суму од 14,100·74 динара и исту позначно ураспоодовати на терет партије материјалних трошкова под б., одељ. КХІІІ. бр. 95 санитетског буџета ове 1901. године, предвиђене на оправке и доправке болница".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 8. јануара 1902. године Сѫ 414. у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОРГАНИЗАЦИЈИ ОПШТИНЕ, ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ

Под претпоставком, да положај општинског председника буде довољно квалификован, питање о бирачкој колегији од које би званично његов избор не би било од значаја, као год ни питање о томе, колику непосредну порезу треба да плаћа годишње кандидат, који би на такав положај претендовао. И активни и пасивни цензус, у том случају, не би, у начелу, имали неку већу вредност, на кам се чини, да би се у том односу могло ићи до најлибералнијег гледишта.

Специјално за наше прилике, а у вези с овим питањем о квалификацији општинске власти, заслужује нарочиту пажњу и што јача квалификација способног особа. Кад неће, можда још за дуже време морамо да се задовољимо, у главном, са неписменом, или готово неписменом општинском управом за огроман број наших општина, и кад се, у главном, морамо задовољити са захтевом, да бар председник општинског суда има што јачу квалификацију, онда питање о употребљивости способног особља, има више значаја него онда, кад су органи општинске управе довољно писмени и за исправно појмање и практичну општинске власти употребљива. У колико је општинска управа с те стране слабија, у толико је већа потреба, да по словно особље, које има задатак, да практику општинске власти израђује у писменој и законској форми, врши своју дужност на начин, који ће бар с формалне стране одлуке општинске власти израђивати како треба, на да оне у општ могу имати значај и ефект, који им закон даје. Шта више, њихова сарадња, у том случају, прелази обим и природу њиховог правог положаја као способних органа, и у њеку руку силом прилика, они у ствари постају неподобни саветодавци општинској управи и за примену праве општинске власти, т. ј. онога што не припада општинском писару већ искључиво органима општинске управе. Овај утицај и саевим је природан и толико јак у нашим сеоским општинама, да се је општинска власт готово и свела на општинског писара. У колико организацијом општинске власти није зајемчено, да бар председник општинског суда уноси свој критеријум у оцену и решавање појединих ствара, општински је писар онда, може се слободно рећи не само права општинска власт, но је још и без праве контроле, да ли бар у своје поступање уноси довољно моралне исправности. А да би и у том

облику може бити и довољно неисправан и да ипак не отрети много од одговорности, показује нам дојакошња практика општинске власти, у великом делу наших општина. Овакав, тако рећи, привилегован положај општинског писара наступа отуда, што за материјално правну неправност одлука општинске власти она не носи никакву власт, јер није саставни део те власти, већ обичан, спомоћни пословни њен орган, „делопођа," а као такав, сама одлука, која изађе на општинске суднице, без обзира што она у целини изражава схватање општинског писара, не сматра се као одлука његова, већ као одлука свих других лица, која припадају општинској управи и као таква представљају општинску власт. Разуме се по себи, да у таквим приликама много значи, да општински писар пре свега треба да је и довољно спреман и довољно морален, па да његово учешће не остави штетних последица, па је тако исто појмљиво, да такав орган треба да поси на сасвим одређеној основи и одговорност за учешће у пословима општинске власти. Али нити је ово прво нити ово друго изведено у нас. Наравно, да овакво стање не треба оставити и даље и да је због тога дужност законодаваства да општинској власти обезбеди поуздано и квалификовано особље и да одговорност овога особља среди на начин који ће довољно гарантовати да општински писар мора учествовати у службеној радњи општинске власти солидношћу једног чиновника а под јаком контролом државне власти у свој мери, у којој је потребно, па да казнено одговара кад год службу врши несавесно.

Извести питање о организацији службе општинских писара на такној основи, која би заједчила и довољну им писменост и довољну моралност, са свима погодбама, које претпостављају и санкцију за јавну контролу њиховога рада и строге казнене последице за несавесно учешће у служби. Упоредо са овим захтевом стоји потреба да им се положај реалативно добро награди и обезбеди од произвољног лишавања службе, а тако исто и потреба, да се у границама савесног рада могу кретати самостално и да контрола државне власти не иде дотле, да они изгубе потребну самосталност у служби. Не улазећи у детаље, већ ограничавајући се само на најпорпшнији начелна обележја онога, што би организација службе општинских писара припадало, могли би још само то напоменути, да би надзор државне власти у вези с тим и оцену питања о одговорности за несавесну службу требало извести с обзиром на начелну подређеност начелности послова самоуправне природе и послова осталих, које општинске власти врше као органи државне власти. За ове последње, наравно, да би државној надзорној полицијској власти требало дати право што шире контроле, а за послове самоуправне требало би опет признати то право овој власти, која би била надлежна за цели и одлучује самоуправни део надлежности општинских власти. На тај начин не би могло бити места приговорима, да ће државна власт експлоатисати положај општинских писара за своје друге политичке циљеве, и да би због тога уништило или ослабило самосталност њиховога рада у служби, на штету општинске власти или појединих грађана.

Што више, чини нам се, да би с обзиром на велику важност тих положаја одговарало правим интересима јавне службе, ако би државна власт имала права да учествује и у самом избору оваквог особља. Начелу самоуправе не би тиме било оштећено, из разлога, што писар општински није орган општинске управе, већ само спомоћни, пословни орган, а као такав, он је у главном готово једнако и могућан, ако бар са више управљивости но сва општинска управа, да уредно врши оне многобројне дужности које општинска власт треба да врши као орган државне власти. Шта више, због тих послова, држана с правом може и треба да захтева, да општинска власт мора имати бар једног органа, који ће бити способан за те послове бар онда, кад су сви остали чланови општинске управе скоро беспредметни за ма какву особиљну службу, за коју се тражи добра писменост.

(Настаиће се)

КАЛАУШТВО

Ако се брана затквара на двогуби обрт, ако су врата сем тога ојачавена ригломсигурности, иаш је човек прибегао оном [illegible] или кусања. Кусују, увучена између оба крила [illegible] ушља се у дрво благодареши засеченим поклима на својим странама, и једно или два јака налегања чине да се лопатица окрене, испрљују је и чупају, откључају ригле запиитинце и врата су отворена. Браво обичне или скупе, с ригелом на грло, уковавајуће или прекивајуће или другаче комбинације, ништа се не одупире страховитом алату калаузара, једна кусања као она на слици 2 под А, 6ш, 37 дужине, производи дејство од 5.000 кгр.

Али сваки може потрешити једнога дана, када га нужда за новцем натера, наш *усамљеник*, сувише поуздан у себе, почне рђаво испитан посао. Улази у непознате куће, бива изненађен, пара се у околини, покушава да се брани и напослетку је ухваћен. Ето га пред поротним судом. Кад буде напшао из тамнице, уђи ће у други род, назван *ушуљеци*.

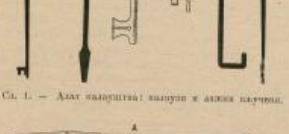

Сл. 1. — Алат калаузтва: кашуше и алаки ключеви.

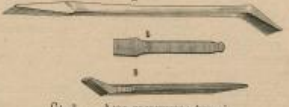

Сл. 2. — Алат калаузтва: кусаље.

Ушуљеци

Овај други ред, као што смо рекли, састављен је из опробаних калаузара, који раде под надзором и по заповестима једнога искусног шефа. У колико је год могуће, овај шеф забрањује својим људма сваку засебну операцију, свако мало и сумњиво калаузтво, које би, налажући преступника опасности да падне у руке полиције, могло изазвати, иеитим испитивањем, затварање целе дружине. Да би ко могао бити примљен од њега, треба да пружи за то гаранције; нема боље у њиховим очима него неколико година тамнице.

По свом плаиску из Мелуна или Клерваа, наш се осуђеник сада користи везама које је засновао у Централном Дому, еда стуии у које од сумњивих удружења. Он више не може радити сам. Он је познат, обележен; има свој листић код г. Вержтајна и своју судску претрагу. Најчешће њему је забрањено бављење у Паризу. Потребно му је дакле да га заборави, и нарочито да га пошто не ухвате. Његов нови шеф употребљава га на *прикривање* и шаље га да проучава посао у париској околини.

Он тада обилази париску околину, бележећи летњике са затворним прагима и прозорима, и обавештавајући се вешто о имовини њихових становника. Поново обилази дутром и вечером, не би ли приметио који зрачак светлости између лаптења од шалуватрй; мање слажку у браву, или нешто шише с обе крила од прага плаћима женске косе; затим се, поново долажења после два дана, уверава да ли је конац прекинут, и да ли слажка стоји на свом месту.

Када је тако тачно се уверио да у то време у стану нико нема да станује, он извештава своје саучеснике. Они с места долазе, постављају страже да мотре, прелазе баштенску ограду, обилазу спољна и унутрашња врата помоћу ћускања; затим, снабдевени с женерема који слабо одају светлост и пошто су пажљиво спустили завесе, они тргају све у ваздух... иначе, покретност будућа сиуиоћена, не решавају се ући ни у Париз. Тада (то бива нарочито зими), ни видите, једнога лепога дана,

где улази чета брзих и маљавих селилаца, праћена огромним колима, и, за тренут ока, летњак је испражњен, и да при том ништо не помисли да тражи каквог објашњење од људи који се тако правилно претварају, и који се потпуно уклапу у себе. За време од пет година, чувена дружина Катусова сперисаће тако и опљачкаће, ни од кога не узнемиравана, близу пет стотина и педесет летњака.

Одиста, ништа није равно смелости и хладнокрвности тих чувених калаузара. Тада се видело то чудо где је братара марсиља до Нанис-Пасиа ухапсио лажни полицијски комесар, дошавши у осам часова у вече да врши пременатчину, са неколико својих пријатеља, у дому маркизеву у улици „Марсо". Ту своро опет опљачкан је дом г. Моријета — Лодија, на булевару „Босежур", где ће две ноћи узастопце једна дружина сперисати, сељећи на ручним колима скупоцени намештај и новчиња касу; јер лупежка дружина која зими ради по околини ограничавајући се лети на Париз, узимајући на око засебне домове и куће, које несрећни сопственици остане без чувања.

Похитајмо рећи да присуство осталих слугу у стану није увек довољно да овај сачува од опасних посета. Ако је то покућар, јавља му дежепом његова љубавница, под веронатношом, да јој одмах дође, и овај, мислећи да је то истина, чини подворење, или му, на нити начни, лупежи јављају да нека млада женска жели да се с њим разговори, и он такође одлази. Ако је случај с кувараном или собарицом, а *пријатељи* је добро испитао прилике, онда дружина изводи на позорницу свога лепог момка који их посећује у улози продавца пића, младића лепо обученог, образованог, лепорека, који ће се *окретати око* кутуље удварајући се куварици. Он забавља несрећницу, обавештава се, проба дознати до места, и, дао не успе, позива пре-лашњену са беседницу на један мали део задовољства, вуче је по Паризу, води је на ручак у гостионицу; и кад се она врати последњим возом, види да је кућа опљачкана за време њеног кобног одсуства.

Овај маневар, који тачно успева у парискоју околини, употребљава се и у престоници. Кад што бива са мање формалности, али је смелост иста. Највернији и најодланији слуга даје се обманути. Неки комесионар, ту своро, јавио је за несрећни случај који се десио његовом господарју, које, пренесен у једну улаљену апотеку, шаље да му доће послуга. Несрећник одлази журно, предајући кућу која му је поверена пијачки лупежа који су чекали његов одлазак.

Кадшто се шаље телеграм као од оца, пријатеља, који одазива од куће лице које се жели покрасти. Пре неколико година, жена неког чиновника из *Бон Маршеа*, са станом у улици „Бак", 132, прима у 3 часа после подне телеграм потписан од оца своја брата, који јој је јављао да је онога мало пре ударила капља. Како је њен муж долазио тек у 7 часова, она није чекала на његов долазак, него отпутује на колима у Батињол, налази свог брата потпуно здрава, и, пративши се кући, налази свој дом калаузиран.

Недавно, новине су донеле како је неки млади човек, рано отмена понашања, донео иварионом лекару и лепо га замолио да учини једноме болеснику хитну посету. Лекар пођаси с младим човеком, који га на путу оставља, напавши за то изгледан изговор; затим се враћа нашем лекару, говори девојци која га је видела кад је изашао с њеним господаром, да се он вратио да узме кутију с лекарским прибором која је у хитьи заборављена на писаћем столу. Она га уводи у кабинет с поверењем; у том тренутку неко јако азвони и девојка журно одлази да види ко то звони. То је посетилац који се вара. Она се враћа у кабинет, срета Клијента са кутијом и испраћа га до самих степеница; и лекар, враћајући се кући, бесан што није нашао никакна болесника тамо где му је речено, види да му је у његовом одсуству одбијена фијока од писаћег стола, где је тога јутра био затворио 15.000 динара.

Не бисмо никада свршили, кад бисмо хтели показати сва лукавства којима су специјалисти калауштва прибегавали, и која успевају у толико боље у колико су простија.

Тако, калаузара нмају у служби, незапосло од својих прикремачка, бесбројну војску благонаклоних извештача. Осим пратара и слугу о којима смо већ говорили, они имају читаву другу врсту потказивача: бакале, месаре, доносноце хлеба, који имају приступа по кућама у свако доба дана. Они имају простаке, па име, брављаре, тапетаре, столаре, сликаре и декоратора, који раде код појединих грађана и од 11 часова до 1, ручавају у оближњој крчми. Чаша бољета, вешто понуђена, одвезује језик тих људи, и, несвесни саучесници, они се дају *испразнити* одвећ лако.

Најзад, извесни су послови срачунени с тачном знањем, методом и вештином, — да се човек не може свему довољно начудити. Када операција пређи труда и муке, нуђа се осматра за време читавих недеља, па и самих месеци. Напрт места је брижљиво испеђен, сви су изласци забележени. Сведок је за то напрт од стана г-ђе Колб који је био својина Жаттурова. Затим, кад се за то јави тренутак, улого су подељене с равном вештином, и све је спремљено и удешено да се дело изврши потпуно навесно и без и најмањег страха од каквог сметње.

Краља плаћа и вредности од 200.000 динара, извршена у месецу новембру 1901., у стану једнога драгуљара у улици „Кинкампоа", г. Вурдина, била је јен пример калаузарске доследности и умешности. Нока господин узима стан под кирију, за 1100 динара месечно, одмах, изнад стана драгуљарева. Прву кирају плаћа унапред, што га ослобођава да врата мотри на њ. Он објашњава да долази из Лијона, да му је намештај на путу, и док он буде стигао, он ће узети под кирију, код једног оближњег тапетара. оно што му је најпотребније, један кревет, један сто, две столице. Два дана после, у суботу, све се то доиава. У недељу, нови кирајџија остаје код куће, миран. Међутим, преко дана, долази к њему један радник у блузи — доноеећи кутију с алатом — ствар сасим природна у време усељавања. И затим, када се, око 10 часова у вече, вратиие кући г. и гђа Бурдин, који су, као сваке недеље, били отишли да проведу дан у пољу, они налазе обијен свој гвоздени сандук, празан, сав у комаду; са својим саучесником, њихов скорашњи сусед удучио је тишину тога дана да отвори на плаћену, управо изнад кревета, да се над малтера не би чуло, једну рупу од 60 сантиметара и 55, кроз коју обојица без но муке беху спила помоћу дестинова од ужета. Наравно, вратар није више видео свога кирајџију.

Најзад, нагледа да се сада на Лондона диригује калауштвом париским. Операције на пијаци „Хајри-Мартен", у улици „Скриб" (*Amerikain Express*), на пијаци Опере (магацин драгуљара Клера) извршили су Енглези, за чудо извештени, и који одједаред ишчезоше чим су постигли циљ.

Што се тиче пашег (француских) калаузара, злочинци као Маријандон, који, слуга у Паризу, живљаше у Комињељу као сви породице, нису ретки. Треба се сетити шева дружине Барсија, која слуговаше познаоцше и заустављше у његовим лаким дворовидама, бави у тренутку када се он хтео повући у провинцију извршивши злочин.

Може се, без претеривања, проценити на више милијона данак који, сваке године, г.г. калаузари узимају од својих сугрђана варошки и села, не рачунајући ту свршене уметничке предмете, уништене успомене, нанет породични који би се лагно десет пута више него што он у стварн вреди, кад би се само могао натраг добити. Срећа је јоп када злочинац, извршивши злочин, не заиале намештај, да би затурили траг.

Има овде страшне друштвене мане, стално опасности како за сиромаха који је што заштедео, тако и за богатога који има у обиму артије од вредности. Зар нема никакна средства за у обиму артије од вредности. Зар нема никакна средства за у обиму борбу против ових злочинаца, сда се како стаје на пут пыхо-вој пљачки. Тиме бисмо се уеколо забавили; јер то би било потцењивати улогу штампе кад би се стало на томе да се указе зло, а да му се у исто време не укаже и лек.

(Превод с француског) **Henry Havard.**

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Г. ТЕЛОР, ПОЛИЦИЈА СИГУРНОСТИ И ШТАМПА

— ИЗ ГОРОНОВИХ МЕМОАРА —

Превео Драг. Ј. Антула вел. суд. капетан

(Свршетак)

Која би то писма, упућена разним властима, ради прибављања извесних података, — пресјала онолико колико једна поштја отштампана у новинама, које се растурају у милион примерака?

Ја сам имао прилике да видим доста велики број чиновника, познатих за најтврдоглавије у изјави највеће страха од штампе, који су ми доказали, говорећи: „Драги мој Гороне, ви нете бити тако дубоки, да протурите ову истицу у листове.“

Нека ме вино не оптужује за пристрасност на разлога тога, што сам и сам ово нешто мало новинар, од како сам остављо полицијску пројектуру. Ја морам искрено да кажем ово што сам имао прилике да видим и ја, заиста, не знам ништа занимљивије од оних заходних средстава, које употребљују, да би се послужили новинама, — они, који јавно истичу њихово највеће презирање према њима.

Докле, један шеф полиције сигурности треба да да обавештења штампи, разуме се са рачуњем и обазривошћу. Долажу ствари више, да ћутање не би служило ничему, јер ако он буде ћутао, други ће место њега говорити. Нема више службене тајне од врха до подножја административних степеница. Ја сам видао врло високе личности, како са пуно збиље парећују истраге за дело печувана тајне, које су они сами учинили. Новинари, назавеши на парнета, понекад су долазили к мени да ме известе — у трепутку у коме се теме најмање надах — да ће добити на вишњење налог о хапшењу.... После свега, под овакним условима, новинари имају готово право да мрзе шефа полиције, што је ћутљивији од судија.

Често ми се пребацивало, што дајем и суише података штампи, поводом чега исправљу вам две доста занимљиве анегдоте.

Једног лепог јутра бих веома опитро нападнут, не знам више поводом кога суочења — мислим иман оног намешу Ејроа и Габријеле Бомпарове — извештај о коме беху напали у новинама. Министар, чија јуначална добродушност беше чувена, позва ме к њему и увераваљући ме о великом пријатељству. — прекори ме за издавање тајни из пројектуре.

— Боже мој, господине министре, и ја сам вашег мишљења, и ако допуштате, ја ћу још сутра рећи новинарима: „Господо, узалудно вам је више овде долазити. По нарочитом налогу господина министра унутрашњих дела, достављеном ми преко г. пројекта полиције, наређено ми је забрањено дати вам макакво обавештење.

Министар се насмеја и испрањавајући ме до врата, рече ми: „Говорићемо опет о томе другом приликом.“

Један од најзубатијих полицијских пројеката, под којима сам служио, човек који је играо велику улогу у политичком животу оног времена, бивши председник сталног окружног одбора, — позва ме такође и рече ми: „Гороне, ја држим да је рђаво давати напеиштаје полицији сигурности и да би све требало да буде централизовано у моме кабинету, у пројектури.“

Заблагодарих се пројекту, који ме поштеди од једног тешког посла и исто још вечера извести новинаре.

Сутра дан сви се листови окомише на пројекта, а пројекутра већ беја позван у његов кабинет. „Драги мој Гороне, рећи ће ми шеф, ја сам се промислио: боље је да све остане по старом. Продужите и даље давање обавештења штампи.“

И после, нашто би и служило бити намрштен, зловољан и одбијати давање обавештења новинарима? Ми смо у веку прогреса; штампа је великом броју истих допринела и ја сам каткад нађо репортере, како намамљују тајне од мојих људи са вештином, на коју би волео увек наћи код оних последњих. То је, у осталом, врло просто: агент полиције сигурности је, у опште, врло поштен човек, неспособан да попусти пакзом кушњу, одбијајући знатне суме, које би му биле понуђене, да пренебрегне своју дужност. Ну ја сам познавао много од њих, који су опет били неспособни да одбију „чашицу,“ коју би им понудио репортер, код каквог продавца вина, с обзиром на задовољство да виде своја имена у новинама, које ће читати њихове жене.

Чим је индискреција једног агента одвела новинара на праг какве чувене вечере, убуђење је неопходно у казана „du Barreau“ и оној „des Lauriers-Roses“, где се скупља синдикат репортерски. Ту настаје одмах дебо улога. Једни пребају одазвати шеф полиције сигурности, на коју „des Orfèvres“ или коју „de l' Horloge“; други, пак, стражаре пред судском палатом, очекујући истражног судију....

Када би полиција могла тако да мотри на све убице, ни једно од њих неби измакао.

Нема ту шта да се каже, и ја чикам најдрепедијег шефа полиције сигурности, који би ове у стању измаћи репортерима.

Да би им утекао, једног лепог дана учео сам да пређем преко сутерене судске палате. Више гомиле иман најлоп пред вратима на булевару „du Palais“.

Чим је ухваћен траг шефу полиције сигурности, сви су инџикери на кварта мобилизовани, и кад се коза његова крену; код њих се може видети читава луга поворка кола — као да је каква свадба или пратња... пре свадба, јер су репортери обично весели. Само шеф полиције сигурности има каткад мрзе лица, које је на погребу!

Данас и сви камелоти, бесловичари и кућни чувари знају да могу добити 5. динара, ако сваопште каквом листу новост о неком важном злочину. Не мало пута сам, дошавши у кућу где тек што се убиство догодило, видао, поред лешине, репортера са белешком у руци!

Један шеф полиције сигурности има заиста доста да ради, да нема сталне брите око борбе против новинара. Кад је какав злочин извршен и кад имаљах довољно основа подозрења против каквог лица, ја сам гледао да пређутим његово име, како бих спречио новине, да му дају идеју да побегне. Тада ми репортери сами долажаху и свакојаваху његово име. Увидео сам одмах да ми ваља променути тактику. Затражих онда од репортера да обзаве што тачније полатке, како би се лице сматрано за убицу, могло ухапсити, на ма где отишло.

Ја сам ретко кад имао прилике да се позадим на штампу, за осам година, које сам провео у полицији сигурности, а често ми је она учинила највеће услуге.

Штампа, пре свега, има то огромно преимућство, што ствара једно особито душевно стање код публике и што успева да заинтересује цео свет за један прост догађај — нпр. истраживање Ејро-а.

Беше то штампа целог света, која, дајући сваког јутра једну врсту фељтона писцу Поисону дн Терају, — заинтересова све мале женице на Хаване и Хоноулу за судбину једног извршитеља на улице „Montmartre!“ Благодарећи једно штампи успева се данас да се ухвати убица на крајњем југу Америке или Аустралије.

Најзад од штампе имамо и другу једну корист, коју не треба никако сметнути с ума. Штампа је названи, који разбуђује успаване енергије. Благодарећи њој, шеоу се полиције сигурности увек чини, као да иза себе чује непрестани подругљив ехо: „Ухватиће га, неће га ухватити.“

То је штампа која покреће самоубице полицајчеве и гоне га да дела и онда кад је клоњо.

Истина је цела, да би човек био много мирнији, да не постоји штампа; све би се истраге вршиле на начин, који би изгледао најзгодији и човек не би имао за братом ову бригу: „ако који од мојих агената направи какву омашку, сутра ће се све новине окомити на мене“.

Ну, штампа постоји, њена моћ увек расте и било би врло тешко ослабити је. Треба, дакле, удестити, да се живи у доста добрим односима са оном моћи, радити брзо и добро.

Ја сам се за то побринуо чим постадох помоћник шефа полиције сигурности, и наскоро ми се даде прилика, да ступим у интересантне односе са штампом, нарочито са одобрењем г. Тедора, мога шефа.

Прва вечера убиства даде ми се на рад. До тога, доба, као секретар или полицијски комесар, имао сам да испедим разноврсне предмете, али никад да истражујем једног убицу.

Не беше прошло ни месец дана, од како ступих у полицију сигурности, кад једног утра известише ме, да су у улици Геј-Лисак, напли убијену неку жену, која држаше пансиу. Приспех пре г. Тедора и истражног судије и извукох се, како сам могао у овој новој улози, коју ми је ваљало играти и то играти са страшћу, за коју дотле нисам знао.

Шта је, одиста, истраживање једног варалице и разбојника, пред убуђујуће загонетке, коју постављ свако убиство, чији извршилац није остављо своју посетницу!

Признајем, иман, да се нисам могао уздржати, а да се не осмехнем, видевши позване пре службенике, како свечано стају пред лешину, не допуштајући да се ма једним пустом иста доташе пре доласка истражног судије. Ове свтиније, које су ве-ћином некорисне, чине део старих навика. Ја сам видео доста

убицâ, који беху оставили њихове посетнице, у ма коме било облику, поред лешине; познати су ми случајеви, у којима су убице остављале такве посетнице, као Пранцини посетиоцу Гелерову, — ту никад се, при истраживању једног злочинца, нисам задржао код ових глупих ситница, о којима се прича у старим полицијским романима.

Овога пута није било тешко погодити, ко је убица. Жртва је била покрадена, а келнера, који је поред исте отсео до затварања радње, беше нестало. Ну, био је јаловлен посао проћаћи овог момка. Кренуше се агенти за разним трговима. Жом оде чак до Женеве. За то време, убица се дво ухватити у Константину.

То не беше никакво велико дело, пошто паша пештина не имађаше никакког удела у овом хапшењу. Ну, ипак је то била добра срећа, која се појављаше. Најзад би ухваћен један убилац!

Већ мало пре мога доласка у полицију сигурности, агенти г. Тејлора беху, са изванредном вештином, следовали стопама неког берберског момка, који потеним бријача шишара тело његове метресе. Али их је овај траг одвео до обала Сене, где овај никоговић беше дошао да се дави, ишетавши на тај начин, у последњем часу, полицију.

У горњем је случају Росел, убица на улице Рој-Лисак, био много љубљанији, допустивши да се ухвати жив. —

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фёдор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

— 2 —

У затвору нас је било свега двеста-двеста-четрдесет људи, — број готово сталан. Једни су долазили, други су одуживали своју казну и одлазили, трећи су умирали. И најмањи ти људи ту није било! Ја мислим, да је свака губернија, свака страна Русије имала овде својих представника. Било је и странаца, било је неколико прогнаника чак и кавкаских брђана. Све се то делило по степену злочина, и, разуме се, према броју година одређених за злочин. Може се узети, да није било таквог злочина, који не би овде имао свога представника. Најглавнији део свога таминчног становништва чињали су протнаши робијаши грађанског реда. То су били преступници, потпуно лишени своју сталешких права, комади одсечени од друштва, са жигосаним лицем за вечно свелочастно о њиховоме нескућењу. Њих су слали на рад за време од осам до двапаест година, па су их после разашиљали које-куда по сибирским срезовима као насељенике.

Било је преступника и војеног реда, који нису губили своја сталешка права, као што је то уопште случај код руских војних осуђеничких чета. Они су овамо били слати на кратке рокове, по чијем су се истеку враћали тамо, откуда су и дошли, у војишне, у сибирске пограничне батаљоне. Многи су се од њих готово одмах враћали у таминцу за понављена тешка злочинства, али сад већ не на кратко време, него на двадесет година. Овај се ред називао „свагданьим.“ Али они „свагданьи“ све још нису бивали потпуно лишавани свих својих сталешких права.

Најзад је била још једна особита врста оне самих страшних злочинаца, превентивно војених, у прилично великом броју. Она се називала „засебним одељењем.“ Из целе Русије су овамо шиљали преступнике. Они су себе сами сматрали као вечне и рока својим радовима нису знали. По закону њима је требало удворити и утврстручити радно време. Њих су држали у таминци све до отварања пајтежих робијашких послова у Сибиру. „Ваше је да времена, а наше док траје робије“ — говорили су они осталим осуђеницима.

Доцније сам слушао, да је овај ред укинут. Осам тога уништен је у нашој тврђави и грађански поредак, а заведена је само општа војено-осуђенička чета. Разуме се, да је у исто време с тиме измењена и управа. Ја, можда, одох описујем старину, ствари које су одавно прошле и сад их више нема...

Давно је већ било, и све ми сад наглед као у сну. Сећам се, како сам ја ушао у затвор. Већ се смрквало, људи се враћали с рада, спремали се за пренођење. Бркати полуофицир отворио ми је, најзад, врата за тај чудноватн дом, у коме сам требао провести толико година, напети толико и таквих осећања, о којима, да их писам осетио у самој ствари, ја не бих могао имати чак ни приближног појма. На пример, ја не бих никад могао себи представити: шта има страшнога и тешкога у томе, што за свих десет година моје робије ни једанпут ни за трепутак нећу бити сам? На раду увек под надзором, код куће с две стотине другова и ни једаред, ни једаред — сам! Усталом, зар сам се само на то имао навикпи!

Било је овде убилаца непроминљених и убилаца по занату, било је разбојника и арамбаша разбојничких. Било је и простих крадљиваца и скитница, а било их је и таквих, за које је било тешко одлучити: зашто ли су и они могли доћи овамо? А међутим свако је имао своју историју, таману и тешку, као мамурлук од тучерањег ињанства. О својој су прошлости, усталом, уопште говорили мало, више волели приповедати, него су, како је наглед ало, настојавали, да и не мисле о њој. Познавао сам међу њима убијаца што више тако веселих, тако пикала незаокпиљених, да би се човек могао опхлалити, да им савест никала није иштла пребацивала. Али је било и мрачних лица, која су готово увек ћутала. Живот је свој, уопште, ретко ко причао, јер и радозналост није била у моди, нешано није то било у обичају, није се примало. Ако се покажпто и деси, ал' и то ретко, да когод прича о неделима својим, слуша га други хладнокрвно и натмурено. Овде ништо никога није могао да задиви. „Ми смо писмени људи!“ рекли би често с некаким чудноватим самозадовољством.

Сећам се, како је једном приликом неки разбојник, у њиџанству на робији је показалто било могуће и напити се; стао приповедати, како је заклао нетоголињег дечака, како га је сиочетка преварио играчком, одвео га негде у праћу пуду, па га тамо и заклао. Цела одаја, која се дотле смејала његовим шалама, ћутила као један човек, а разбојник је морао да ућути; него зато, они новијали због неголовања, него зато, што о *томе не треба* говорити, јер нема смисла о томе говорити.

Узгред напомињем, да су ови људи одиста били писмени и то не у преношеном него у буквалном смислу. Насигурно је више од половине њих умело читати и писати. На каквом другом месту, где се руски народ скупља у великим масама, издвојите ни гомилу од 250 људи, у којој би половина била писмена. Слушао сам доцније, како је неко из сличних података стао изводити закључке, да писменост ниже народ. То је погрешка: ту су сасвим други узроци, ма да се мора признати, да писменост разлија у народу самопоуздање. Али то никако није штетно.

Сва су се одељења разликовала по оделу: у једних је половина блузе била мрка а друга сива, исто тако и на панталомама је била једна ногавица сива, а друга мрка. Једанпут, кад смо били на раду, дође осуђеницима девојка што продаје колаче, загледа се подуже у мене и онда се наједаппут насмеја. — „Их, како је то ружно! повика она, — нит је стигло сивог сукна, нит је стигло црног сукна!...“ Било их је и таквих, у којих је цела блуза била из често сивог сукна, али су само рукави били мрки. И глава се брија на разне начине: у једних је половина главе била обријана уздуж, у других попреко.

На први погled се је могла опазити нека оштра, заједничка једнакост у целој овој чудноватој породици; шта више, најкарактеристичније, најоригиналније личности, које су владале над осталима и нехотице, и оне су настојавале, да се сиђу у општи тон целе таминце. Уопште узевши, чорам рећи, да су сви ови људи, са неким малим изузетком безгранично веселих људи, који су зато били од свију презрени, били људи мргодни, замишљени, страшно ташти, злопамтиви, осетљиви и формалисти у највећој мери.

Подобност, да се ничему не чудиш, сматрала се ту као највећа врлина. Сви су били као људи у питању: како да се понашају свођапшше. Али се често и најоштрије државе мушином брањом промотало у најмалодушније. Било је ту неколико одиста јаких људи; ти су били проети и нису се претварали. Али, чудноватa ствар! међу овим истински јаким природама било их је неколико сујетних до последње крајности, готово до болести. Уопште су овде сујета, спољашност били на првом месту. Већина је била покварена и страшно ниска. Сплетке и оговарања нису престајала: то је био пакао, подземни мрак. Али противу унутрашњих закона и утврђених обичаја таминчких нико није смео да устане; сви су се покоравали. Било је и отштетних карактера, који су се тешко и с на-

презаљем покоравали, али су се ипак покоравали. Долазили су у таминицу и такви, који беху већ и сувише огрејани, већ и сувише испали на овоју граница на слободи, тако да су већ и своје злочине правили напад као не сами собом, као не знајући ни сами зашто, као у бунилу; често и из таштине, раздражене до крајње мере. Али су их у нас на мах стишавали, покрај свега тога, што су понеки од њих, до доласка у таминицу, бивали ужасом читавих крајева и градова. Кад се обкаже око себе, новак убрао опаска, да он није овамо случајно дошао, да онде нема кога да доводи до дивљења, и неосетно би се ем смирио и престао у општи тон. Тај општи тон састојао се у спокојствости на некакво нарочитог, особитог достојанства, којим је био прожимљен мал те не свака становника таминички. Као да у самој ствари позни осуђеника на робију носи собом и некакве чиме, још и поноси. Ни трога од стида и покајања! Уосталом било је ту и неке спокојне смирености, тако рећи, значајне, некакво спокојно резоновање: „Ми смо прави људи,“ говорили су они, „нисмо умели на слободи живети; нисмо слушно ода и матере, а сад слушај бубањ.“ „Нисмо хтео нити златом, а сад лунај камење мајем.“ — Све се то говорило често, и у виду моралне поуке, и у виду обичних изрека и пословица, али никада собзиљо. Све су то биле само праве речи. Тешко да је и један од њих у души признавао своја безакоња. Ако би хотео, који нијебио робијаш, покушао да пребаци осуђеницу његов преступ, да га наружи за да, уосталом, није у руском духу, преиспитивати преступнике: — неопажена не би било крња. А како су они сви били мајстори у гледама! Гледи су се презирењем, вештачки. Гледе и поноје су биле у њих полигнуте на степен науке; старали су се да погоде не толико умрељавним резнима, колико умрељавним смислом, духом, нлеjом, — а то је стварно, отровније. Непрекидно свађе су ови више усавршавале међу њима ту науку.

Сви су ови људи родили под батином, дакле били су лежи и кварили су се, дакле; ако и нису били прије покварени, кварили су се у таминици. Сви су се они скупили овде по туђој вољи; сви су они били један другом страни.

„Само је подерно троје опанке, док нас је скупио у једну гомилу!“ — говорили су они сами о себи, и због тога су у овом пакленом животу увек на првом месту била оговарања, сплетке, женска клеветања, завист, свађа, пакост. Никаква дентурианције бива у стању да буде таква жена, као по неки од ових бездушника. Поваљам, да је и међу њима било људи јачих, карактера, који су целог свога живота били навикли да продиру и заповедају, прекаљени, неустрашљиви. Ове су као и пеховиће поштовали; а они, опет, са своје стране, ма да су често и сувише полазили на своју славу, ипак су се старали, да не буду другима на досаду; у праве пеовке се нису упуштали, држање им је било веома достојанствено, били су разумни и готово увек послушни управи, — не из принципа послушности, нити из схватања дужности, него више као по неком уговору, признајући узајамне добити. Уосталом, са њима су и поступали обазриво. Сећам се, како су једноси од таких осуђеника, човека неустрашљивога и одлучнога, познатог управи са својих зверских наклоности, познали јединствено на казну за некакву ирвину. Дан је био летњи, време нерадно.

Осуђеник је побледео, кад су га позвали. Он је обично ћутећи и одлучно легао под прутеж, ћутећи је трпео казну и устајао после каквалаша, као да ништа није ни било, хладнокрвно и филозофски гледајући на непријатељу, која му се десила. С њиме су, уосталом, увек поступали обазриво. Али овога пута он је себе сматрао од невиђене невинчи. Пребледео је и, крвником од чувара, шће му за рупом, да стрља у рукав оштар, енглески обубарски нож. Ножеви и сваки оштри алати били су строго забрањени у таминици. Претраживала су била часта, посечивана и марљева, казне страшне, али опште је у једноса тешко сне наћи, кад је одлучан да штогод нарочито сакрије, и како су ножеви и алатке биле свакидашње неопходне потребе у таминици, то их је увек било, и поред свега претресања. На и ако су били одузимати, брзо су се набављали нова... Сва робијашка полетност огледи и, престаши да дишу, гледали су кроз расдене и пукотине. Сви су знали, да Петров овога пута неће дећи под прутене и да је мајору дошао крај. Али у најодлучнијем тренутку ниш мајор је сео у кола и одвезао се, наредивши другоме официру извршење казне.

„Сам га је Бог спасао!“ говорили су после тога осуђеници. А што се тиче Петрова, он је седећи мирно отрнео казну. Глеа га је мишуо са одлеском мајорским.

Осуђеник је поступан и покоран до неког степена; али има крајње границе, коју не ваља прелазити. Међутим, ништа не може бити занимљивије од тих чудноватих испада петрљивости и непоступности. Често човек трпи неколико година, стишава се, подноси најжешће казне, а одједном се узбуни због ма какве ситнице, због какве дудорије, готово ни зашто. На неки начин би га могли чак назвати и лудим; ли тако и чине.

Једно сам већ, да за толико година нисам видео код тих људи ни најмањег знака кајања, ни најмање тешких мисли о своме преступу и да већина од њих у души своје себе сматра потпуно невиним. То је факат. Разуме се, да судета, рђави примери, хвалисање, лажан стид у многом погледу су томе узрок.

С друге стране, опет, но може рећи да је нешитво дубину тих пропалих срдаца и да је у њима прочитао оно, што је сакривено од целог света? Али можда је и било могуће за толико година опазити, схватити, хоћити у тим срцима ма какву црту, која би могла еветочити о упутљивом немиру, о страдању. Али тога није било; сасвим није било. Заиста, изгледа, да се о преступу не може судити по факгима, но већ створеним гледиштима, и његова је филозофија нешто тежа него што се мисли. Варао о да таминице и система робијашког рада ће поправљају преступнике; они га само кажњавају и обезбеђују друштво од даљих покушаја злочинчевих на његов мир. Таминица и најстрашније робијање разницају у осуђеницу само мржњу, жеђ за забрањеним наслађама и страшну лакомисленост. Али ја сам тврдо убеђен, да и сама система затварања у ћелије, постављена само погрешну, варљиву спокојну цељ. Она исисава животни сок из човека, спречава му душу, слаби је, приклапи је и онда душевно неутљену мумију, полу худог човека, износи пред образац поправљања и покајања. Наравно, преступник, који се дигао противу друштва, мрзи га и готово увек сматра себе за права и права друштво. Уз то још он је од њега претрпио казну а тиме он себе сматра као очишћеног, као одуженог. Може се најпосле судити и с таквих позних тачака, да после, мал те не, оправдавши и самога преступника. Али, гледећи на све могуће тачке гледишта, свака ће се сложити у томе, да има таквих преступа, који су свагда и свуда, по свима законима, од почетка света, сматрани за највеће преступе и да ће се на њих гледати тако све док год човек остане човеком.

Само у таминици слушао сам прича о најстрашнијим, о најнеприродијим поступцима, о најгрозијим убиствима, о којима су причали са најнеуздржљивијим, са највеселијим дечијем смехом. Нарочито ми не падаи из главе један опеубијан. Био је племић, у служби већ, и важно је у опима своја оца, старца од шесет година, као каиан блудни син. Владао се са свим рђаво; уваљивао се у сваки грех. Отац га је ограничавао, одговарао; али, отац му је имао куку, имаље, мислио се да има новаца, и — сан га убије жудећи за наслеством. Злочин је, био откривен тек после месеци јаих. Сам убилац је јавио полицији, да му је оца нестало пеизвано куда. Цео тај месец провео је на најразарантнија начин. Најзад полиција наће тело, једном кад он није био код куће. У залиши, по целој душини нашао је рол за одвајење нечистоће, покривен дасками. Тедо је лежало у том рову, било је обучено и накићено; седа глава била је одсечена, притиснута уз труп, а под главу је убилац метнуо јастук. Он није признао; буде му одузето племство и чин и послане га на робију од двалесет година. За сре време, што сам проживео с њиме, он је био у најбољем, у најнеслијем расположењу духа. То је био човек бу здахат, јакомислен, неразуман у највећем степену, ма да није био глуп. Код њега никада нисам опазио какве особите шестине. Осуђеници су га презирали, не због злочинства, које се никад није ни спомињало, него због његовог разметања, зато што се није умео понашати. Пошеки пут, у разговору, спомињао је и свог оца. Једном, говорећи са мном о здравом саставу, није је наследно у њиховој породици, додао: „Ето, *мој отац*, тај се до последњег свога часа није жалио ни на какву болест.“

Таква зверска неосетљиност, разуме се, да је ћемогућна. То је феномен; ту је ма какви органски недостатак, некакво чудовиште телесно и морално, још неподнато у науци, а никако прост преступ. Разуми се, да нисам веровао у тај преступ. Али су ми људи на његовог места, који су морали знати потанко све појединости његове историје, причали о целој тој његовој ствари. Факти су били толико јасни, да није било могуће не веровати.

Осуђеници су чули, како је једном међу њима рекао у сну: „Држи га, држи! Главу му одсеци, главу, главу!...“

Готово сви осуђеници су међу говорили и бунцали. Псовке, лоповске речи, поједине, сиснре повазчене су им долазили из језика у бунцању. „Ми смо људи утучени, — говорили су они — утрпела нам је ишчупало, зато се и деремо међу.“ (Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Једна општинска писар упутио нам је овакпа питања:

1. Кад је једним рефератом кога полицијског чиновника или општинског чиновника отпужено више лица због непосдушности спрам заповпјсти пређеног власти, или због нереда на улици, или због друге какве штупне правице која се каже по III части казненог законика, а која се повиља по званичној дужности. На отпужена лица за ту правицу буду једном пресудом кажњена са стране дотичне — полицијске или општинске — власти, — да ли онда треба сво отпужене осудити за плаће за плаћај те њихове правице само 2 динара такве у марками, или треба сваког од њих осудити на плаћање такве по два динара?

2. Даље: Кад она, тако — једном пресудом — осуђена лица, противу исте пресуде изјаве сва скупа једну жалбу, — да ли на тој жалби треба сви да плаћају само 2 динара такве у маркама, или сваки од њих треба по толико такве за жалбу да плаћа?

На ова питања ми му одговарамо:

1. Да у врсм случају треба сваког отпуженог осудити да плати по два динара такве у маркама за изјављај правице за које је отпужен, зато, што је сваки од њих, у случајевима какви су горе изложени, учинио за себе посебну ствар по пољу са класе казнама, без обзира на то, што су сви окривљени отпужени једним рефератом и што се једном пресудом казнивају.

2. Тако исто, кад онако кажњена лица изјаве сва скупа једну жалбу противу пресуде којом су осуђена на казну, треба на тој жалби сваки од њих да плаћа по два динара такве за решење, наобраво Тбр. 6. Закона о таксама и напомени која се налази испод Тбр. 7. шестог закона.

* * *

Писар једне општине пита нас: је ли правилно поступио општински суд кад је по тражењу повереника Н. а на основи извршног осудног решења пређашње окружног суда ставио забрану на покретност дужника Н. за осигурање остатка дуга по том извршном решењу у 199-96 динара, и је ли правилно урадио разматрајући судија пређашњег суда, који је осваојио решење општинског суда о тој забрани?

На ово питање ми му одговарамо:

Правилна су решења и општинског суда и разматрајућег судије; јер повереник је од воље старао који је начин особебрена предузети пређу дужнику за своје примање — да ли тражењем извршења осудног решења и поднеоп нивља дужника по § 469 грађ. поступка, или претходном забраном покретности овога. А над је он избрао пут забране, онда му је морао тражити под онога суда, који је пређа одма дуга, за који се тражи забрана, за то наблежење.

Онде је, пређа суки дуга, био надлежан општински суд извршно судско решење јавна је неправа и поступи довде за права тражења по § 187 тач. 1. и § 237 грађанског поступка; и пређа томе суд је правилно поступио што је ту забрану уважио, а и разматрајући судија што је решење и тоне уважио.

Г. писара, који ће је о овоме питао, не треба ништа да брига то, што је ово остатак већега дуга од 700 динара; јер разлика је између већих дугова од 200 динара и остатка таквих дугова, и дугова до 200 динара само то, што се по § 243 и 245 б грађ. поступка они пред не могу доказивати свидочима, доде се они другим могу и доказивати и тим начином доказивања.

* * *

Од једног општинског писара добили смо једно овакво питање:

Ј.... Ж.... из К.... био је отпужен пред Судом општине К.... за просту увреду части коју је јавно С.... М.... из истог места. За ту правицу тужио га је тређени С.... и тражио, да га суд општински Суд за исту казни, а поред тога, да га осуди и на плаћање наспаде у 20 динара за пореду части приватном тужиоцу, поред лангубе и осталих трошкова.

Поштп је општински Суд учинио потребан изнађај по овоме делу, и, пошто је истим изнађајем покушао доказати правила Ј.... то га је пота Суд, спојим пресудом, на основу тачке 2. § 357 казненог законика, за ову кривицу и казио са три дана затвора, а осуди га за приватног тужиоцу плати по име трошкова и лангубе 6. динара, али за, по тражењу тужиоца, неће осуђен и на плаћање наспаде за повреду части.

Овај писар општински мисли, да је бнакна пресуда неправилна, зато, што је, — по вреговом мишљењу —, општински Суд требао према другом одељку § 305 кривичног поступка, да осуди тужиоца пред каше на затвор још и на плаћање правице које је правати тужилац тражио за повреду части, — па нас моли за објашњење: да ли је то заиста тако правилно или није, и, ако није, онда зашто?

На ово питање ми му одговарамо:

Да је у напређем случају радила општинског Суда, у погледу недоследивања правице нападе приватном тужиоцу за повреду части, правилна и по закону основана, и, према томе, да је жалбеној истог писара неоправдано, зато, што је и за општинске Судове и за полицијске власти, поступак полицијска уредба (види пређу међу тач. 1. 1. исте уредбе) за изнађај и суђење истурних правица, а у тој уредби није нигде предвиђено и досуђивање нападе за повреду части, као што је то случај у законику о поступку Судском у кривичним делима која суђења пао поступак правоспеним и вишим судовима само за изнађај и суђење злочинстава и преступљења. Тај законик у свом § 305 дропшено је како ће Судови досуђивати нападу за повреду части, али не то законско наређење односи. Само на јавне увреде, која дела као преступна изнађају и суде правоспени судови; а не односи се и на просте увреде из тачке 2 § 357 казненог законика, које, по изнађајеној уредби, изнађају и Суде општински Судови или полицијске власти.

* * *

На питања једног општинског писара — одговарамо му:

1. 66. закона о правосуствујућима прописано је каша за она лица, која немају право за правосуствујуће послове више, ако такве послове више рада за награду, нарочито ако они упражњавајући ту радњу — иду наговарају и на парнице пазове. — Такве прописане изнађаје и наше врховну Председништва Апелационих Судова, којима треба свима такав појављени случај и достављати, са потребним доказима, на њихов даљи поступак.

Општинским судови нису надлежни за изнађај и суђење овакових дела.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКЕ ПРАКСЕ *)

На робија међу собом вежу пријатељство опасније луди из свих крајева Србије.

Ту један другом изнепиједу пите су постављали, а није их нпкет укаштао.

Када се растају, једу кућним добро пажте и бележе имена ново-стечених пријатеља.

Пажте јер ће један другом за требају за крупне разбојништва, која се код нас увек на једна једини начин крше.

Луди редпно из окрута моравског позову своје „Пријатеље“ на окрут пожаревачког да скупе посла где они, моравци све пријаве позову. Њихови гости у њу у пазају, праве пестрее, опазују пријатаа, бају пате плд. а домаћини Моравци стражу чувају.

После неког времена сва из Мораве прелазе на исти у окрут пожаревачки на нападу напређу и Пожаревљани стражу чувају.

Овакви случај ће са свештати, који је се десно у окрут моравском среду бслачком у селу Лапишту.

На Св. Пантелеја 27. јула сваке године пазађур је у Јагодини.

Овај пазађур је чувен на далеко и широ по окрута ту се сакупе, јер је стачки пазар врло велики.

Као каше тако и прошле године пазађур је био велики и свата је се са свих страна у Јагодину сакупило.

Нено доцпо да прође нено да пуни — сваки своји послом.

Андреја Радисављ из Г. Штипла, быв. робијаш тамоди је са својим сељанима дошао на пазар али не да купује и продаје него да се нађе са познаницима нестали из окрута пожаревачког, са којима је на једи тирао пријатељство нено и који знају стазе и утеће, те да изиђе лако спређелене разбојништво над села Дпмитријем Јовићем из Лапишта.

Пред зама пазара састану се под једним шатром поменути Андреја, Јован Калинић из Мирјева (срез моравски окр. пожаревачки) Љуба Милорадовић из Прутина, Владимир Миласављевић из Каменова (оба из среза клнчког ист. округа) и Никола Алексић из Бошњана (срез пожаревачки) и ту почну пастрести питање како ће најбоље испасти напад над Јовићем.

Андреја, Љуба и Владимир добри су пријатеља са осуде, а Јован и Никола која су и кумови поили су их реч Љубину.

Овако се договор закључи: да Андреја пао момак познат у Лапишту одо тако пројектри њу и оказпну села Бошњану; остали ће да

*) Г. Новаковић, гр. начелник, уз овај чланак је каком обећао нам је послати и слике осталих злочинаца који се овде помињу.

зинође на пазару, па сутра у име Бога на посао.

Сутра-дан по подне дође Апареја и дани да је све добро него да се пређу.

Јова из Мирјева пао чопек шкулак доњео је са својим колима и коњима, седне на пола а зиње вапарчиће Лишајов ноће, Андреју као познатог питну у кола ваш су у шуму зекли и покрију покрењем. Испод покрења беле су ни пушке и метци.

Остала тројица пођу пешице за колима.

Пред вече стигну над пољу Бошићеву, која је јеспод самог брега. Кона зеку у једал ту стиза, а они идоше пеш брег у пољу Бошићеву.

То је било око $7\frac{1}{2}$ часова у вече, када је Бошић са женом и остали чељадом пред кућом вечерао.

Када они наоружани испадну пред Бошића, овај је узвикнуо: „Шта хоће ово, кога траже.“ Без икаког одговора Љуба је спокно ухватио Бошића за грлу и у кућу утурао, остали пагну за њим, чељад и баба пеку, а Бошића почну тући тражећи новац.

Том приликом изнуде му око 1.600 динара које у хлаку које у баписаној, узму дне нове шубаре, један револвер и пагну уз брег путем куда су и дошли. Ту Андреја даду његов део од 300 динара, а они преко бегдана и Љ пова пређу у Свилајнац па у округ пожаревачки кућама. Успут поваџ братски поделе и растуре се.

Када је у најмећи реку била борба између Бошића и разбојника, Андреја се превари и пред оне тупуше жене у собу да сам новац потражи. Баба Љубића, жена Бошићева мало ту сваки и полиција, која је после сат на лице места дошла, изјави: „Да би зала главу да је Андреја са осталим непознатим разбојницима био.“

У Штипљу, које је удаљено од Лапишта једва и по сат пешачки ухвате Андреју у кући на спавању, који одмах буновни на питање где је био синоћ никаву одговори: „Овде под кућне нигде вранио нисам“.

На суђењу при овоме је остао и упорно одрицао и ако је баба Љубића тврдила да га је познала.

На исниту једном приликом презаре се и кажу: „Море господине то нису наши људи учинили него из пожаревачког округа, како он вели.“

Када му је напоменуто да једни сведок тврди да је Лишајев срео једна кола која је куком једал дорат коњ и у колима је лежао неко покривен, једи пут човек је хтео јашно, а тројица су шли за колима и може ли да зна ко су и пос је видео на пазару до покривкама, одговорио је да је се састајао на пазару са Владом каменоцем и Љубом Пругшином, нестоји познаницима са робље и да памти да су стојали поред једни кола на која је био један једи пов дорат.

С места је писар одмах срез са Андрејом и једним жандарном одиелат у округ пожаревачки и са таковшним полицијским властима истрагу на месту продужио.

Претресом код куће Владимирове и Љубомирове нађено је код прог једна пова астраганска шубара, а код другог једно недовршено писмо у коме стоји: „Она стиар да се одјоки, јер Никола није спремам“...

Вала и Љубомир шесу бали код куће нити су се враћали, па изненађена од наиоких сељана да их полиција из Јагодине тражи, одмах се од власти буду ослобођени за хајдуке са уједом од по хиљаду динара.

Владимир Милосављевић

Убрао Љубомир буде убијен од једног њиха код му је упрао и пошао једну овцу, а Владимира доњеше ухоате рањеног од потере.

На исниту у Јагодини где је спроведен прилна да је у друштву са пок. Љубом, Јованом Калинићем из Мирајева, Николом из Божевина и Андрејом Радичевићем извршио разбојништво над Бошићем.

За све је вели крив жена Андрејина, која је причала Андреји да је код Бошића видела пун сандук разних пара.

Никола из Божевина одних је признао дело и претио Јову Мирајевчанина и Андреју.

Јова Калинић, који Владимир и Никола Терсе, дело их признаје и пориче да је из пазару јагодинском нвао бно и ако има сведоци који тврде да су се са њима на пазару састајали и разговарали. Он је ваљ, поиисом, добро разајени, у лицу црн и страшног погледа. Стар је око 40 година, пало је у притвор за овакв дела али се је срећно извукао.

Хајдук Владимир тачно му је кућу описао и вели то је одавно зрамбама да такве стварн. Јован је у трн ваша било предмеђени општини. Ниро рђало да напоменем да су га Бошић и њиова жена на гомиле од 30 људи назорали са речима: „ти беше ону ноћ у нашој кући“.

Андреја и Никола шесни су и ташки људи, готово пожни.

Бошко С. Новаковић.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Павле Јовановић, из Поскрењева и Милутин Радуловић, из Доње Мутнице, пошу изнову 9. и 10. ов. м. око 1 сата изјутрили су кућу Милевину Трајковићу, каф. из Јагодине на побегли одневши му 20 динара у новцу и један сребрни сат са ланцем.

Павле је 19—20 год., висок, пропомаљаст, ћелав. Од одела нвао је на себи: прни кратки капут, прке панталоне; на глави је носио округлу жућкасту шајачу, на ногама ципеле.

Милутину је 28—30 год. раста малог, брнова дугих, смеђих, у сопште је смеђ, браду брија. У оделу је био актом нао и Павле.

Начелнин среза беличког, актом од 10. ов. м. Бр. 450, моли све полицијске и општинске власти и земља да у своме пруту обрате пажњу на изнесене и на случај пронађења њему их спроведу с позивом на горњи број акта.

Драгутин Дамњановић, бакал шкалари, родом из Белоцрквања среза беличког окр. крагујевачког, на прекари начин узео је ноћни сахат Љубомиру Обрадовићу жандарму при станици среза беличког на ноге умакао. Сат је нвалеп, калиран, са два капка, нроз број 460; на капшина урезана је слика: чајанки, коњи, и ноћници тера коње. На сату је био прикачен и мали жути ланчић. Драгутину је 28 година, високог је раста, плав, брнова мањих, носно је и браду. Био је и у цивилном крпом оделу, на којама чизме гарнизонске преправљене. — Начелник среза беличког актом од 10. т. м. моли све полицијске и општинске власти да на Драгутина у своме пруту обрате пажњу, да на случај пронађења, да му га спроведу с позивом на Бр. 12.784/91. г.

Драгомир Нарић, бив. хлебороци момак, осуђивачен је да је 15. тек. носећа украо 140 динара Димитрију Анђелковићу, хлебару из Београда. Он нма 18 година оженьен је, пронмаљаст. Кварт терзијски актом Бр. 422. моли све полицијске власти, да Драгомира у своји решима најмањке потраже и пронађеног њему страшарно спроведу. Акт управе града Београда Бр. 1506.

Андреја Танасковић, б. пекар у Крагујевцу, по изврпеној кући превари побегао је из Крагујевца 14. тек. мца. Он нма 32 год., оженьен је, смеђ, очиј граворитих. Начелство прагујевачко актом Бр. 716 моли све полицијске власти за жиро трагање ове нарадне ноја се, у случају пронађења, њоме спровести и управи града Београда с позивом на акт Бр. 1535.

ТРАЖИ СЕ

Даринка, жену **Здравка Урошевића**, опнсчара из Крагујевца, тражи начелство округа крагујевачког актом Бр. 16.850. Пронађену треба страшарно спровести поменутом начелству или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 1416.

Драгомира Митровића, трговца, који се нлаји за агента нзвађих машина, опрпљеног због једне превере тражи начелство округа крагујевачког актом Бр. 3941. Пронађеног треба страшарно спровести нашем начелству, или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 1417.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Неколико напомена, о организацији општина, власти с обзиром на начело самоуправе; 2) Казкуштво. — III. *Поучно забавни део:* 1) Г. Тејлор, полицијa сигурности и штампа; 2) Записници из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — *Из полицијске праксе.* — V. *Службене објаве:* Потере. — Тражи се.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 18

БРОЈ 3. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 27. ЈАНУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, на основу члана 106. Устава, с обзиром на члан 97. закона о изборима чланова Народног Представништва, решено је:

да се на дан 17. Марта ове године изврши нов избор посланика за парош Чачак, на место Срстена Гогића, коме је Народна Скупштина уважила оставку, и за период од 22. Јула 1901. до 21. Маја 1905. године.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 13. јануара 1902. године Пр. № 1260. у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОРГАНИЗАЦИЈИ ОПШТИН. ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ

10

Под предпоставком, да је организацијом општинске власти добро погођена и заведена квалификација и службени однос председника и писара општинског према државној власти, могло би се, за наше прилике, сматрати, да је учињено доста, па да се, ако и остале погодбе постоје, може имати и јака општинска власт и да се начело општинске самоуправе у својој суштини очува. Јер, према надлежности, која општинском председнику и кметовима приноси по закону, они се и не јављају као прави органи самоуправне власти. Истина, председник општинског суда гради самоуправне власти. Истина, председник општинског суда учествује и у одборским седницама, па је у интересу створи да то његово учешће има и ширу основу и важније, боље заједче правне последице, него што је то до сада у нас, било. Али, он се тада јавља више као непосредни представник јединства општинске власти и одговорности за легалност њеног рада, а много мање као представник самоуправног режима. У одборским седницама, он може имати само један глас као и остали, а одлуке доноси општински одбор, које је састављен од неколико лица. Прави орган самоуправног општинског режима, то је општински одбор. Његовом је надлежношћу, у главном, обухваћено све оно, што општини као самоуправном телу припада. Ако се, дакле, хоће пароучитих гаранција за самосталан рад општинске власти у самоуправним односима, онда је место тим гаранцијама у организацији општинског одбора. И председник, и пароучито кметови, као непосредна општинска управа, дејствују, по правилу, скоро до искључивости, у пословима државне администрације, правосуђа и полиције безбедности, тако, да би се једна мисао и наки какав други посао, за који су они дали своје пристнсе. Чудноватo нпак, као се у нас, не води рачуна о овој разлици, па се искључиво говори о кметовима као органима самоуправе и на тој основи проналазу такви услови и у опште такве одредбе захтевају, као да и не постоји она друга, готово искључива надлежност, због које они као власт постоје.

Према овоме, било би на реду позабавити се, ма и најповршније, питањем о организацији општинског одбора. Признавајући му обележје правог и непосредног самоуправног органа, општински одбор, самим тим, треба да је, у питањи, непосредни нарад воље и поверења грађана дотичне општине. Без обзира на одредбе, којима би се предизвајало бирачко право грађана, било оно изведено на широј или мање или више ограниченој основи, неоспорно је и прво правило, да општински одбор, ни у којем случају не треба да поставља државна власт. Али баш зато, што општински одбор има такво обележје, он у начелу не може бити надлежан ни за једну врсту послова, која нема самоуправни карактер. Његова надлежност везана је искључиво за послове самоуправне природе. Због тога и право надзора државне власти према општинском одбору може постојати само на негативној основи, у колико је потребно чувати општинске и грађанске интересе од противзаконог опхођења и у колико је потребно да општински одбор не избегава своје законе дужности. На тој основи, могло би бити речи и о извесним дисциплинама, које би, с разлогом, припадале државној власти, као санкција, за пуноважну употребу права надзорног у овом делу, у коме је оно намењено заштити општине и грађана. По себи се разуме, да самосталност општинског одбора, као самоуправног тела неможе ићи дотле, да он ради противно закону и на тој основи или очевидно вређа интересе грађана или општине, или прелази границе своје надлежности, узима на себе власт, коју нема. А над то стоји, не може се ни општински одбор ослободити надзора државне власти, која је у првом реду и у сваком случају позвана да чува ауторитет закона и јавног реда и за целу земљу и за сваког грађанина. Ако би се, због природе односа полицијске и општинске власти, навлашто, да би право надзора, у том случају, требало огарантовати пароучитим модалитетима, те да се сачува од злоупотреба, на би се, због тога, тражало учешће друге које власти, као гаранција за исправну примену надзорног права полицијске власти, на пример: учешће Државног Савета, може се такво поступање и одобрити, али се ни на којих разлога не би смело стати на гледиште, да се надзорно право државне власти не односи и на општински одбор.

На овом месту било нам је најзгодније дотаћи се питања о надзору државне власти, баш зато, што се у нас тако много жели да одстрани надзор државе под најчешћим изговором, да се тиме дира у начело самоуправе, и да ово у основи не дозвољава никакво „тутоpство" државе. Сасвим је појмљиво, да су такве поставке права заблуда и да се не може претпоставити случај, да би се ма који државни режим могао да измири са таквим гледиштем.

(Наставиће се)

КАЛАУШТВО И ОБИЈАЊЕ

3

Лекови

Видели смо да нек калаузовй лекци поглавито у нечувеној неваљалости, за шта они имају захвалити немоћи полиције да с успехом поведе истрагу. Кад када вешти агенти, којима је стављено у дужност да мотре на кафане у којима се нашли људи њиђају, задобивши поверење неких од њих, успевају помоћу њих да ступе у њу дружину и придруже се извесној експедицији. Тада Председтура, извештена, хвата на делу наше злочинце, затвара их заједно са поверљивим затвореницима, помоћу којих дознаи до открића. Како ова открића поклаче ресиасиље, предупређени се узајамно терете, и ниje ретко да тамо између њих, убеђени да очевидности, најзад не правда да

је учествовао у двадесет или тридесет калаштава, извршених пре његова хапшења.

Други пут вешт и досетљив агент ухвати у траг једној дружини на основу једне ситнице, коју нико други не би уочио. Недавно један инспектор која је био љубитељ музике, који је мотрио на једну крчму у улици „Сен-Уен,“ примети у руками једног госта скупоцену футролу за виолину. Вештим испитивањем, он је од овога дознао да је та футрола украдена у Мелону; извештава префектуру, која спрема замку и тако хвата једну врло добро организовану дружину, која намеђу својих чланова бројаше: г. г. Берта, званог „страх Клишијев;“ Енгела, званог „Прљави падов;“ Хеса, званог „Вивак;“ Блондина, званог „Леле;“ Левента, званог „Гола,“ итд., и неколико госпођица такође чувених. Сви ови часни људи живели су једнако пљачкајући летњаке.

Пре више година, један агент, наредник Жиродо, осматрајући код једног крчмара вина на булевару „Ташел,“ био је изненађен видевши на руци једнога госта, по изгледу сумњива, прстен украшен скупоценим тиркизом. Мотривши извесно време на њ, утврдјује да он припада једној дружини, прикупља податке о онима који су с њим у пословним везама, мотри и на ове, и, после годину дана пажљива надзора, даје могућности г. Коншерџу да овај ухвати, наједаред, двадесет и једног калаџувара, којима су приписане више од две стотине крађа, процењених на 350.000 динара.

Али ове начине хватања јесте врло тешко извести. Они захтевају многобројно особље, које ваља често обнављати, јер се агенти брзо *изнозналају*, и обележена злочинцима који су остали у слободи, они их се чувају. Опште правило: ваља да се извршне више крађа једна за другом под истоветним околностима, па да полиција кроне своје агенте на трагошима мало појадним. Ови су, сем тога, увек обезоружани спрам усамљених, који нису имали потребе повераватн другоме тајну својих операција.

Да би се имала особања полазна тачка, ваља да су органи од почетка добро обавештени; али они у томе готово увек оскудевају. Слуге и вратари, преображени у несвесне саучеснике, и осећајући се сами у многоме крива за извршене крађе, уносе се да што могу више заведу правду на странпутицу, него што се труде да јој осветле пута.

С тим би било друкчије, бар што се тиче вратара, када би неколико добрих и особаних калаштава, — као оно које смо ми напред показали, — било извршено код наших судија. Они — којима није ништа страно што је од људско — узели би тада такође на зуб те немарне и неизбежаљне чуваре, који допуштају и подносе да се наши домови тако лако пљачкају, и наводећи одговорност сопственика куће, обвесали би овог последњег да буде припазан на избор својих вратара, тражећи, од њих да му се кућа чува са много више пажње и брижљивости.

Али наше судство, до сада бар, остало је према томе глуво, и тако је скоро био случај где трећи преступни суд ослободи од икакаве једнога сопственика из улице „Пјер — Шарон,“ ма да је било утврђено, 1) да је вратар коме је било седамдесет пет година, био неспособан да врши своју службу, и 2) да су злочинци били провели три цела дана у стану жалиоца, и опај опљачкали и од части исељили.

За нашу несрећу, г. г. калаџари су мало сувише поштовали станове судија; и над полицијом из немоћи, судство на претерано поштовала права и прерогатива власникова, не може да предупреди извесне крађе, или одприче да нас уме у заштиту, не остаје нам друго него да се сами спасавамо.

За то имамо, велики и мали, две врсте средстава: искуство и науку.

* * *

Прва од тих средстава јесу сва у обазривости. Уопште када нас сналзе несрећа ове врсте, и кад се савесно размислимо о томе, ми убрзо признајемо да је за то у многоме кривица до нас самих са наше велике несмотрености и жалосне небрижљивости. Ову несмотреност и необазривост треба нарочито избећи. Постоји, отприлике у свима језицима, пословица која вели да „прилика ствара лопова.“ Неће се никада знати колико је радника осталих без посла, или које је гонила оскудица, било предлашњено, долазећи својој кући и одлазећи, са непојмљиве небрижљивости кирајџија који су остављали своја врата отворена и свој стан у пределу. Нека је потрешка и за један три нутак, они ће подлећи искушењу, чим пиљну који скупоцене предмет; чим имају времена ући у своју кућу, или изаћи пре но што је сусед „одсутан за један тренутак“ могао крађу приметити; и ето их где, ступивши у коју велику дружину калаџушку, вребају тренутак када ће банути у станове који су неважном остали отворени, докле се и они једнога дана, не буду научили допуштати небрежљивост кирајџија употребљавају калаџу славу и њускају *момсењер*.

Даље, *друга тачка:* Затварајмо наша врата, и то их добро затварајмо! Не остављајмо их никада отворених, ма то било и за један тренутак, и сећајмо се изреке корзиканске: „Чувај се, ја се чувам.“

Друга тачка: Отварајмо добро очи при избору наших млађих старајмо се да не пустимо вука у тор.

Немојмо се задовољавати појединама непотпуним и овлашним, нејасним и неопредељеним сведоџбама. Добре слуге не оскудевају ни у Паризу ни у провинцији, чија се прошлост може сазнати и за које стоје добра одбила лица. Из непромишљене журбе, нехата, не отварајмо нашу кућу непознатима. Кад добијемо верне младе, улијмо им спасоносну бојазан од калаџувара. Не пропуштимо никада прилику дати им да прочитају новине где су испричани подвизи те господе. Упознајмо их са свима лукавствима која они употребе, чим нам ова дођу до знања.

Трећа тачка: Како се особљани калаџузари предходно постарају да се добро обавесте, потрудимо се створити код стена уверење да ми немамо код себе ни новаца, ни ђутија од предности. Тога ради, довољно је депоновати сва имећаи у ком новчаном заводу на гласу и плаћати све издатке — особито свакодневне — чековима. Најзад кад одсутнујемо за неко време, неселимо, на видан начин и паплаш показујући, наше сребрно посуђе, наше драгоценности, наше предмете од вредности, остављајући их на поједином месту. Ако је наш стан у осматрању, мотриоци ће, појадино предупређени, окренути своје саучесништве од експедиције која би била без особите користи за дружину.

Четврта тачка: Остављате ли ваш стан за неко време? Постарајте се оставити чувара код куће. Ако то не можете, споразумите се с ким који ће долазити сваки дан да вам пропре отворп и стан проветри. Постарајте се, на пример, држати птице којима ваља донети храну. Овај долазак и одлазак стварају уверење да дом или стан није без људи и надзора. Ако је то у пољу, сусед или слуга коме је то стављено у дужност, улажења и излажења, затварање не водећи рачуна о слами у клучаоници, преливање планта од росе која пезују шипке на прагима. Довољно је свежих трагова од стопала по песку у врту, или, ако је то у Паризу, да калаџари, осљушкујући, чује кроз врата певање неколико канарица, па да, бојећи се да не буде изненађен непромишљеним доласком кога од дотичних, одустане од опасног предузећа.

Стањујете ли у надвојеној кући и стрепите ли од ноћних напада? Постарајте се држати какво пестање које лаје на најмањи шушањ, и останите да има ваших затворених шалуџатри светлуја ноћна лампица. Злочинци се боје светлости; видевши светлост они претпостављају да неко бди; исто тако се плаше несмотрена лајања малих паса.

Један од најбољих начина, заиста, да се избегне страховита посета специјалиста којима се бавимо, јесте убедити их не само да наши станови нису пусти, него, напротив, да у њима има обазривих људи, који су, у даном случају, у стању да се, по потребе, одупру и употребе силу у одбрани. Поводом тога, нека нам је допуштено пробудити једну успомену.

Нико није заборавио мрски злочин на булевару „Ташел,“ који је извршио преславни Анастеј. Услед тога убиства, завлада људи страх свима старим госпођама које су становале саме и имале нешто новаца. Тада један уметник, сликар, чије је име у своје време било чувено, али нога је ила коб пратила те је бедно живео, имаде једну од оних генијалних идеја, које, често, боље него таленат, пуне касу. Употребивши на корист своје мизерије пезе, он ће се представити појединим од тих учињених сиротица, па ће им држати овакав говор:

„Да бисте скренули злочинце да вам не посете стан, довољно је да над њих створите уверење да ни имате свега у вашем дому. Они ће тако мислити, ако виде окачен у вашем предсобљу мушки шешир или огртач. Али нако је потребно да

тај шешир и огртач не буду увек исти, што би било врло лако постићи, по цену од десет пара дневно или три динара месечно, ја се обвезујем да вам правим посету сваки дан, и узимаћу у вашем предсобљу шешир и огртач које будем у очи тога дана остављао, ја ћу остављати ове који ће бити различни. Било би вам, дакле, довољно, у случају кад бисте примали подозрила посетиоца, само подвикнути, па да он зажди, без обзирце на страха да ко не дотрчи на ваш гласа.

Шесет и три господе задовше се убедити овим разлозима, и за време од више година наш олизар који је био ударио данас — што се тиче шешира и огртача — на похађану гардеробу својих пријатеља, имао је од ових посведневних посета 2.400 динара прихода.

Ово су главна средства, стечена искуством, помоћу којих се налазарди дају удалити. У идућем чланку, испитаћемо остала средства одбране против налазртва, која се могу назвати „научни поступак,“ и која се састоје у употреби усавршених брава и извештајних справа.

Henry Havard.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПОТКАЗИВАЧИ

— ИЗ ГОРЊОВИХ МЕМОАРА —

Свима особама, које долажаху у полицију сигурности, пружаји услуге под условом да буду примљене за најмање потказиваче, увек сам одговарао, да криминална полиција не може имати плаћених тајних агената, ни мушких, ни женских. То је, у осталом, врло јасно и очигледно.

Један стални, плаћени тајни агенат, не може живети од података које прибавља, јер му је, као лицу које живи нормалним животом свију, — немогуће прибавати, баш и једном у недељи дана, пазан поштени и употребљив податак.

Што се тиче политичке полиције, то је већ сасвим друга ствар. Ту никако није неопходно потребно прибавити тачне податке, пошто их је врло тешко контролисати, ну говор, који је казао чиновник могао водити, у неком салону, о председнику републике, може дати довољно материјала за један интересантан и драгоцен рапорт.

У области криминалних афера, на против, потребни су прости и јасни извештаји, чија се истинитост одмах да контролисати. Ако би један потказивач достављао да је Х. убијен од У., треба пре свега да је Х. заиста убијен и потом да се У. налази у таквим приликама, да се може држати за убицу.

У самој ствари, потказивач криминалних дела, да би могао прибавити корисне податке, треба да живи у свету лопова. То је, у осталом, стара традиција.

Видок, прави организатор зачетка службе полиције сигурности, употребљавао је за овај посао старе робијаше.

У практици модерног живота, професионални криминални потказивач не може дуго живети од свога заната. После треће или четврте доставе биће већ заплажен од другова.

За полицију је с тога само случајни потказивач од стварне користи. То је онај, који, живећи у нечистим страћарама, посећиваним од лопова, — чује, где се говори о извесном злочину, који има да се изврши, па о томе извести полицију сигурности.

Ну, ако се и овом потказивачу ослади награда, која му се даје за учињене доставе, ускоро и он свршава своју улогу. Његови другови неће више говорити пред њим, сем ако им не постане саучесник и не прими на се део одговорности за све злочине, које извршују.

У овом случају потказивач постаје опасан по друштво, ако се може и помислити, да ће га достава ослободити од сваке одговорности.

Са овог разлога, ја сам увек био предострожан при испитивању лица, која ми доношаху извештаје о аферама, у које су и она била умешана.

Чим ми какво лице поднесе извештај о крађи или каквом злочину, увек сам прво стављао питање, да није и само умешано у дотичну аферу. Ако би рекло да јесте, ма каква била важност извештаја дотичног лица, пређивао сам увек, без устезања, да се исто лице затвори са осталима.

Другог начина за поступање са оваквим потказивачима и нема, иначе би они убрзо постали изазивачи.

Лице, које је три пута већ достављало полицији сигурности, да ће се ускоро извршити каква велика крађа, за коју, по бајати, сигурно зна да се мора извршити, и које је на овај начин изманипуло неколико пето-динараца, — најзад постаје предмет задржавања од стране агената.

— Но, та твоја крађа не долази брзо? Кога дана ће се већ једном извршити.

Потказивач одлази Анатолу са Монмартра и Бибиу, је Frise,[1] који и не мишљаху више на крађу, коју су раније намеравали учинити и који чак може бити беху на путу покајања!

Он их наговара, подстичући, све док се крађа не изврши.

Наравно, да агенти хваљају лопове тако рећи на самоме делу, услед доставе потказивачеве, који, пак, тргна у џеп 50. динара награде. Ово је и неприродно и сасвим опасно. Ако би се овако поступало, полиција би очигледно газила законе, а злочинац би се откупљивао учињеном доставом.

Ето, због тога је питање о потказивачима једно од најделикатнијих питања у струци полицијској.

С једне стране, било би неприродно да саученик у једном злочину остане ненажњен једино за то, што је продао своје другове; с друге стране, пак, има извесних случајева, као што је онај с крађом отровних зечева, о коме се, у последње време, цео Париз интересовао или онај са анархистичком бомбом, — у којима достава чини тако велику услугу, да заиста треба да умањи одговорност злочинца, који ју је дао.

Зашто, дакле, у овом случају закон не би имао специјалних одредаба, као што их, на пример, има за фабриканте лажних новаца, који, достављајући своје саученике, могу бити ослобођени од издржавања казне, на коју су осуђени? Зашто не би у закону постојала оваква одредба: ко поднесе какву корисну доставу за друштво, имаће права, у великој мери, на примену олакшавих околности.

То би било врло просто, врло праведно и надвојило би питање о потказивачима од свако самовоље. Добра администрација полиције и судства само би тиме добила.

У области политичких афера, у осталом, потказивач је исто тако опасан, а може бити чак још и опаснији.

Политички потказивач брзо постаје изазивач, и то у толико лакше, што му је много згодније да за дуже време обмањује политичку полицију.

Жељећи да изнесем само праву истину, ја смем да кажем, да је посао људи, који управљају политичком полицијом, тежи од послова чиновника криминалне полиције.

Моја је сведоџба овде од толико веће вредности, што се никад нисам мешао у политику, но се увек занимао само полицијским криминализма тако, да ме је предмет морао увек одлободити од вршења истраге по аферу, која би узела политички вид.

Шеф полиције сигурности врло брзо сазна, да ли је личност, коју потказивач денуцира, заиста лопов или убица. Много му, пак, више времена треба да сазна, да ли је денуцирано лице од стране политичког потказивача, заиста завереник, који хоће да мења форму владавине, анархиста који је само о прерату, или је просто предмет какве клевете.

Због тога се у политици изазивач креће лако под маском каквог најсретнијег потказивача, који подноси најинтересантније и најкорисније извештаје.

У области криминалних афера, као што сам већ рекао, потребна је шефу извесна енергија, да би спречио потказиваче, да се не осиле услед неказњености.

Следећа истрција нека послужи томе за доказ.

Неки потказивач беше известио агенте, да се извесна лоповска дружина припрема да се увуче у кућу једног газде на булевару Батињолском, ради обијања и пљачкања касе.

Као и обично, достава ова прибавила је потказивачу неколико пето-динараца, ну крађа се још не извршивше.

— Ти си лажов, рекоше му агенти и више нећеш добити ни су-а.

Три дана за овим, потказивач се пријави са доставом, да ће се те ноћи крађа извршити.

Агенти, излазећи се у засеоци око куће, ухватиће лопове у моменту када излазаху из куће, односећи плод пљачке краће. Беху њих троје, дворица само подоше у руке мојим људима, јер се трећи некако измаче.

Никад ми се није допадало, да моји агенти испусте из шака разбојнике, кад ми беху у рукама; с тога ми и овога пута пребацих, што су допустили да им умакне онај трећи лупеж, који може бити беше најкривља. На ученичу примедбу, млади неки агент, на чијих се руку лопов измаче; рече ми: „Господине шефе, ја сам држао, да сам добро урадио, што га нисам ухватио, јер то беше потказивач, који нас је о овој крађи известио."

Овај почетник у овом погледу имађаше особито мишљење, које дољаше публика, а које је сасвим погрешно.

Чим дознах шта је у ствари, наредих да се одмах потражи дотични потказивач.

Ухваћен неколико часова доцније, би затворен у дело, на његово велико изненађење.

Препоручих га, као што то потребља изненађење, истражном судији, непричавши му шта се десило и упозоривши га на *факт*, да је очевидно потказивач најкривља, пошто је, добивши већ награду за доставу, ушао и сам учешће у делу крађе.

Ако се још добро сећам, онога потказивача осудише на неколико година робије.

Овако треба увек поступати са, назови, тајним агентима, кад нису ништа друго до саучесници људи, које потказују.

Ја сам увек био неубјежним за њих. Кад постадох шеф полиције сигурности, никад писам остављао неказњене овакове потказиваче, јер надајим да би то било непрезредно.

Оно што чини још тежом употребу извештаја добијених од потказивача, то је, што баш и кад су исти тачни, треба да буду довољно одостоверени констатовањем агената, да би се судије потпуно убедиле.

Постоји једна реч у арго-у агената, која је у овом погледу апсолутно типична. Агенти вели, да кривац треба да буде „печен" т. ј. да буде ухваћен под таквим околностима, да не може да избегне казну, да је дакле „печен" за затвор, робију, па чак и гиљотину.

Тешкоћа да се ухвати денунцирана личност, обвезује каткада агенте да прате, по 15 дана или чак и цео месец, лопова, за кога знају да је лопов по занату, о чијој се нечасности не може ни једног тренутка дискутовати, ну кога треба ухватити тако рећи на самом делу, да би се судије одлучиле да га казне.

Ја сам њиђао агенте невероватног стрпљења, како мотре и дању и ноћу на поједина лица, од њиховог самог изласка из затвора. Они знађаху врло добро да пуштени нема извора за издржање и чим га беху опазили у друштву других лица, која познаваху или им беху потказана од потказивача, — биди су сигурни, да је онај, који тек што је напустио затвор, на прагу да уради све да се у исти опет врати, на шпак га не затварахуу, јер нису имали доказа против њега.

Они га вињаху, како улази у једну, две, десет кућа, у друштву каквог садруга, очевидно саучесника, па и опет га не затвараху, знајући врло добро да за осуду једног професионалног лопова, није довољно калкада нађи само при њему ганше кључеше и прибор комбинаторски.

Криминална помисао није довољна ради утврђивања кривичне одговорности; потребан је још и почетак извршења дела. Тако тражи закон и то је разложно, јер ако би се гониле људи за криминалне идеје, које су могли имати, ушло би се сасвим у владавину самовлашћа и онда би месечара и гатари требали да замене истражне судије, да би се као што треба руководило најособитијим аферама!

Али чим агенти, који се баше оним гоњењем, опазе свој плен, како излази из куће, односећи са собом пакете, — устрече се на њ' и хватају за јаку.

Лопови се хапсе, јер су на самом делу ухваћени. Могу одрицати колико год им је воља, о њиховој кривичној одговорности постоји материјални доказ — пакети украђених предмета — који је довољан да их натера на признање.

Догађај који се десио Жиродо-у, једном од мојих најодважнијих и најстрпљивијих агената, заслужује да буде испричан, јер исти доказује, до какве одважности иду полицајци у овој ревности за хватањем лопова на самом делу.

Мислио, која их руководи, иста је као и она која одлучује шефа полицијске сигурности да остави својим људима, да од оптуженика чином начином изваде формално признање.

У томе се, из под неба, ни под његовим потчињених, не огледа самољубље; то је, просто и једноставно речено, осећање дужности на служби, коју треба вршити што је могуће боље.

Шеф зна из искуства да, мањава била кривична одговорност једног оптуженог, какви ђаци докази против њега прикупљени, — за једнодушно мишљење публике, оптужени није крив све дотле, док не призна кривицу.

Пре неколико година имађаховао за то један еранцитан пример. Сваког дана могло се чути, како свет дискутује о кривичној одговорности капетана Драјфуса....

Ну, ја се прећам на догађај, који се десио Жирадоу.

Један потказивач, у кога је био сигурал, беше га известио о некој великој крађи, која ће се извршити у банци једног у кварту „Saint — Vincent — de — Paul." Извесна лоповска друшина беше скројила план сасвим оригинални и достојан мајсторије.

Банка је била смештена у једном великом дућану, у приземљу, а саучесници лоповски беху узели под кирију велико одељење над истим дућаном.

Једне ноћи, над које беше као што треба припремљено и на све њихова обраћена, они саучесници имали су подићи заграно паркет, направити отвор на плафону и сићи у дућан где — велика несмотреност од стране банкара — ништа не спаваше.

Пошто буду сишли у дућан, отворише врата другоима, који их очекиваху на пољу, са свима потребним алатима за отварање касе и колима за одношење исте, ако буде немогуће обити је на лицу места.

Да би тајна била добро очувана, Жирадо о овој аферн извести само неке. Одлучи се ништа више да о истој не извести ни полицијског комесара дотичног кварта, ни банкаре, који требаху да буду ошкрађени, ни самог чувара дотичне куће.

За време од месец и по дана, по киши и хладноћи, Жирадо имаде стрпљења да вреба по целу ноћ. Два агента, које сам беше изабрао, праћаху га и сви троје тако остајаху до зоре непрезени по клупама, које се срећом налажаху сасвим близу куће, на коју су мотрили.

Кад пљушташе киша, нису имали за заклон ништа друго сем прага неке мале кућице, чији пров изгучен на поље, обрађоване као неку врсту амрела.

Ово се дешаваше усред зиме.

Може се судити о храбрости, коју су морали имати она три човека, кад су могли остати тако цеде ноћи, читавих месец и по дана, изложени свима непогодама, вршећи ово једино из осећаја дужности, без икакве наде на награду!

Публика која чита по новинама чланке о самоваласном хапшењу, извршеном од стране каквог агента, не зна ништа о скривеној и трајној одлучности ових војника своје дужности.

Малерозном Жирадо-у пропадоше, у осталом, и његове ноћи и уложени труд, јер успех не пружаше једну тако изванредну постојаност и одлучност.

Ноћ, које је требало извршити дело, најзад прође и лопови, смештени на првом спрату, почеше без икакве пажње да подижу паркет и да буше плафон; ну, на несрећу њихову, при овом се послу зашеше, те направише ларму, која пробуди из сна кућног чувара.

Овај, уплашен, истрча да потражи жандарме, а лопови, који чуваху стражу, видећи уniформу како улази у пољу, пиштољше као јато врабаца. Врабчице не имаде дејства, јер се не могаше ухватити од једном цела дружина, као што се томе Жирадо надао; морао се задовољити са краљевицима, ухваћеним на делу у моменту када се, врло рупу направљену на тавану, спуштаху у дућан.

Овога пута потказивач не беше преварио Жирадоа и, како није био саучесник лопова, могао му се само честитати.

Ну, другом једном врлином сам сам био преварен од једног потказивача под чудноватим околностима, које показују докле може ићи опасност од страше тајних агената, кад се исти осете кадри да преваре полицију.

(Наставиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јован Утјешић

3

Државини робијашки посао у тврђави није било просто занимање, него дужност: осуђеник наради, што му је одређено, или одради законом прописане часове, па се враћа у затвор. С мраком се гледало на посао. Без снога наричитога, пластитог занимања, којем би био предан сав, и срцем и умом, не би могао човек живети у тамници. А и на који би начин сви ти прекаљени људи, који су необуздано прождеви и жељени још да живе, силом дотерани овамо у једну гомилу, насилно отргнути од друштва и од обичнога живота, и могли се уопште овде нормално и правилно, својим позом и својим прохтевом? Већ и од самог безпосличења овде, у њему би се развиле такве преступничке особине, о којима он при тога није имао ни појма. Без рада и без законске, нормалне сопствености, човек не може да живи, нарн се и изопачава све у животињу. И зато је свако у тамници, по природној потреби и из некаквог нагона за самоодржавом, имао свој занат и занимање.

Дуги летњи дан готово је сав испуњен државним послом: једва си се могао испаавати оних кратких ноћи. Али је зими осуђеник, чим се смркне, по правилнику, већ морао бити затворен у заводу. Шта човек да ради за време оних дугих, несносних часова зимских вечери? И зато се скоро свака осуђеничка соба и онако закључана, претварала у радионицу. Управо, рад, занимање њиме забрањивали; али су строго забрањивали имати при себи у затвору алате, а без њих се није могло ништа радити. Ну, радили су кришом, а управа, нагледа, као да је, покадшто, ономе гледала кроз прсте. Многи су осуђеници долазили у тамницу незнајући ништа од заната; па су учили од других, а после, кад су били ослобођени, називали су као добри мајстори. Било је ту и обућара и кројача, и столара и бравара, и резача и позлатара. Био је и један Јеврејин, Исај Бумштајн, ђувеџир, али у исто време и зеленаш. Сви су они радили и зарађивали по коју пару. Порушбине су добијали на паронин.

Новац је свакако слобода, па зато је он за човека, коме је сасвим одузета слобода, десет пута драгоцен. И само ако му заведа у посу, он је већ упола утешен, па и кад га не би могао трошити. Али новац се свуда и свагда може трошити, тим пре, што је забрањен плод двапут слади. А на робији се могло добити, шта више, и ракије. Луле су биле најоштрије забрањене, али су их сви пушили. Новац и дуван спасавали су од многих болести. Рад је пак спасавао од злочина; без рада би осуђеници пођели један другога, као пауци у стаклету. Па и поред тога се и новац и рад забрањивао. Често су се ноћу вршили изненадна претраживања, и односило се све што је било забрањено; и ма како да се новац крио, ипак су га покадшто налазили истраживши. Ето, донеше и због тога се новац није ни чуло, него би се брзо пошло; ето отуда се држало у тамници и ракије. После свакога претраживања, кривац је, осим тога, што је губио све своје имање, бивао обично и оштро кажњен. Али, после сваког претраживања, одмах су се попуњавали недостаци, брзо су се заводиле нове ствари и све је ишло по старом. И управа је знала за то, и осуђеници њу гунђали против казне, ма да је такав живот био налик на живот оних, који би се настанили на Везуву.

Ко није имао залата, зарађивао је на други начин. Било је средстава доста оригиналних. Поменућу се занимања, на пример, само куповином и препродајом; а продавале су се, покадшто, и такве ствари, да ни на памет не би могло пасти некоме ван затвора. Али је могло пасти некоме ван затвора, него само да их купује и продаје, него чак и да их сматра као ствари. Али осуђеници су били веома сиромашни и изванредно практични. Последњи дроњак имао је своју цену и био употребљаван ма за какав посао. — Због сиромаштва и новац је у тамници имао сасвим другу цену, него на слободи. За велики и сложени посао плаћало се грошевима.

Неки су од успехом терали зеленаштво. Осуђеник, који се запелъао и оспромашио, носио је своје последње ствари зеленашу и добијао је од њега нешто бакарнога новца са ужасним интересом. Ако он те ствари не би о року откупио, онај их је сместа и без сажаљења продавао. Зеленаштво је било у толикој мери развијено, да се примале у залогу чак и државне ствари, које подлеже прегледу, као: државно рубље, обућа и остало, — ствари, веома потребне свакоме осуђенику свакога тренутка. Али код таквог залагања деновао се и друкчији обрт ствари, уосталом не сасвим неочекивани: онај што је заложио ствари и примио новац, одлазио је одмах, без дужега разгонора, најстаријем подофициру, најближем старешини тамничком, пријавио о загалају државних ствари, и оне су се сместа одузимале од зеленаша, шта више и б.з пријаве биле би управи. Занимљиво је, да при томе, онда-онда, чак није долазило ни до свађе: зеленаш је ћутећи и натмурено враћао, што је требало, и, шта више, као да је и сам очекивао, да ће тако бити. Може бити, да није могао, а да у себи не призна, да би на месту заложивачком и сам тако урадио. Па зато, ако би после тога који пут и псовао, било је то без икакве пакости, него тек да би умирио своју савест.

Уопште, сви су страшно крали међу собом. Готово сваки је имао свој сандук са бравом за чување државних ствари. Те је било донекле тачно; али сандуци нису спасавали. Мислим, да се може лако представити, какви су искусни домови били тамо. У мене је један осуђеник, човек мени искрено одан (то каже без икаква претеривања), украо Свето Писмо, једину књигу, коју су допуштали имати у тамници; он ми је истога дана сам то признао; али не зато што би се покајао, него жалећи ме, зато што сам је дуго тражио. Било их је који су трговали ракијом и брзо се богатили. О тој ће трговини говорити неком приликом нарочито; она је доста занимљива.

У тамници је било много осуђених за крађумачарење, и зато се не треба чудити, на који се начин уносила ракија у тамницу и поред свега прегледања и чувара. Узгред буди речено: крађумачарење је, по своме карактеру, некакав особити преступ. Да ли се може, например, замислити, да човек и добитак код поенога крађумачара играју само споредну улогу, стоје тек на другом месту? А међутим тако одиста бива. Крађумчар ради на пасије, по своме позиву. То је нека врста песника. Он ни од чега не преза, иде у страшну опасност, лукав је, изминава, извлачи се из невоље; покадшто ради чак по неком надахнућу. Она је страст исто тако силна, као и картање. Познавао сам у тамници једног осуђеника, својом спољашношћу колосалних размера, али тако кротког, тихог, смиреног, да није било могуће замислити, на који се он начин створио у тамници. Био је толико добродушан и свопљан, да се за све време своје бављења у тамници није ни с ким посвађао. Али он је био са западне границе, осуђен је за крађумачарење, и, разуме се, није могао одолети, него се дао на пропошење ракије. Колико су га пута за то кажњавали, и како се он бојао батина! А и само пропошење ракије доносило је њему најнезгодније користи. Од ракије се богатно само антрипренђ. Људи је волео вештину само вештине ради. Био је плачљи као жена, и колико се пута само после казне клео и заривао, да неће крађумчарити. Мушки је одолевао покадшто читав месец дана, али, напослетку, ипак није могао да одржи... Благодарећи таквим личностима, ракије је увек било у тамници...

Најзад, био је још један доходак, који ма да и није богатио осуђенике, али је био сталан и пријатан. То је била милостиња. Више редови нашега друштва немају појма, како се бриту о „несрећницима“ трговци, грађани и цео народ наш. Милостиња се дели готово непрекидно и готово увек у хлебу, земичама и колачима, а много ређе у новцу. Без те милостиње било би у многим местима осуђеницима веома тешко, нарочито оним, што су под истрагом, које дуже вуд и само опитује од неђ осуђених. Милостиња се дели осуђеницима побожно на појединце делове. Ако не стигне за све, земичке се секу подједнако, покадшто чак и на шест делова, и свако апсеник неминовно добије свој залогај.

Сећам се, како сам први пут добио милостињу у новцу. То је било убрзо по моме доласку у тамницу. Враћао сам се са јутрењега рада сам са чуварем. Међу нас сусрет пронли су мати и кћи, девојчица од десет година, депутишста као анђелак. Једном сам их већ био видео. Мати је била војничка жена, удовица. Њен муж, млад војник, био је под судом и умро у болници, у осуђеничкој дворани, у оно време, кад сам и ја тамо дежао болестан. Жена и кћи долазиле су њему, да се опросте; обе су ужасно плакале. Кад ме је видела, девојчица је подрпецела, шапнула нешто мајци; ова одмах заставе, паће у завежљају четврт кошеље и даде своју девојчици. Ова потрча за мном.... — На, „бедни човече,“ узми Христа ради парицу! викала је она, истрчавши предаме и гурајући ми у руку новац. Ја сам узео њен поклон, а девојчица се вратила матери потпуно задовољна. Ту сам кошељицу дуго чувао код себе.

II.

ПРВИ УТИСЦИ

Први месец, и уопште почетак мога тамновања, живо се сада приказују у мојој памети. Позније моје тамничке године јављају се у мојем сећању куд и камо тамније. Неке године, опет, као да су се некако сасвим избрисале, као да су се претопиле једна у другу, оставивши за собом један цео утисак неподељен: тежак, једнолик, загушљив.

Али све, што сам проживео првих дана мојега робијања, изгледа ми сад, као да се тек јуче догодило. Па тако мора и да буде.

Јасно се сећам, да ме је одмах, на првом кораку у тај живот, изненадило то, што као и да нисам у њему нашао ништа особито, што би ме изненадило, што је необично или, боље рећи, што је неочекивано. Све је ово, некако, и пре пролетало преда мном у уображењу, кад сам се, идући у Сибир, трудио, да унапред погодим своју судбину. Али убрзо читава провалија најчуднијих неочекивања, најстрашнијих факата почела ме је заустављати готово на сваком кораку. И тек доцније, кад сам већ доста дуго проживео у тамници, схватио сам потпуно сав изузетан положај, сву неочекиваност таквога опстанка, и све му се више и више чудио. Признајем, да ме је то чуђење пратило за све време моје дуге робије; ја се никад нисам могао помирити с њоме.

Први утисак кад дођох у завод, био је, уопште, најодвратнији, али и поред тога — заиста, дивно чудо — мени се учинило, да је много лакше живети у тамници, него што сам замишљао путем. Осуђеници, и онако у ланцима, ишли су слободно по целом заводу, свађали се, певали, радили за себе, пушили, па чак пили и ракије (ма да не баш много њих), а ноћу, неки су су се и картали. И сам рад, на пример, није ми се учинио тако тежак, осуђенички, и тек много доцније увидео сам, да мучност тог рада, није толико због мучности и што једнако траје, колико што је тај рад *под морање*, обавезан, што те батином терају. Слободан сељак ради куд и камо више, чак каткад и ноћу, особито лети; али он ради за себе, ради са свесном намером, те му је куд-и-камо лакше, но осуђенику, који ради под морање и посао што за њега нема никакве користи. Једном ми паде на памет кад би, нешто, когод усхтео да утуче, да уништи човека, да га казни најгрознијом казном, тако, да би се и најстрашнији убилац ужаснуо од ње и да би се просто устрашио још зарана — да је доста, да се да раду карактер потпуне, савршене бескорисности и несмисла. И ма да је садашњи осуђенички рад и незанимљив и досадан за осуђеника, опет је сам по себи, као рад, оправдан: осуђеник прави цигље, копа земљу, ради зидарске послове; у том раду има смисла и цељи. Осуђеника каткад и занима тај рад, хоће да га сврши вештије, згодније, лепше. Али да га нешто осуде, да пресипа воду из једног чабра у други, а из другог у први; да туца песак; да преплачи гомилу земље с једног места на друго и обратно — ја мислим, осуђеник би се обесио после неколико дана и починио би хиљаду преступа, ма и да умре, само тек да се отресе таквог понижења, срама и муке. Наравно, таква казна претворила би се у мучење, у освету, и била би несмислена, јер не би достизала никакве разумне цељи. Али како је неки део тог мучења, несмислености, понижења, срама, увек и у сваком раду, који се ради под морање, то је и робијашки рад, куд-и-камо мучнији од сваког слободног рада баш због тога, што је подморање.

Уосталом у тамницу сам дошао зими, у децембру, те још нисам имао ни појма о летњем раду, који је пет пута тежи. Зими је уопште било мало државног рада у нашој тврђави. Осуђеници су ишли на Иртиш, да секу државне старе барке, радили су по радионицама, чистили снег око државних зграда, што га је нанела мећава, пекли и туцали алабастер, итд. итд. Зими је дан био кратак, рад се брзо свршавао и сви су се наши људи рано враћали у завод, где готово не би знао човек шта да ради, да није имао нешто каквог занимања. Али сопственим радом занимала се можда свега трећина осуђеника, остали су онако беспослени луњали из једног казамата у други, свађали се, правили међу собом сплетке, оговарали се, опијали се, само ако се нашла која парица; ноћу су губили на картама последњу кошуљу, и то све од немира, од беспослице, од доколице. Доцније сам видео, да осим одузете слободе, осим рада под морање, у животу на оваквој робији, има још једна несрећа, готово највећа од свих других. То је — што човек *мора да живи у друштву*. Оно истина оваквог живљења у друштву, има и на другим местима, али у тамницу долазе такви људи, с којима не би хтео сваки да живи заједно; и ја сам уверен, да је сваки осуђеник на оваквој робији осећао ову несрећу, ма да, можда, већим делом и несвесно.

И храна ми се учинила доста добра. Осуђеници су тврдили, да такве хране нема нигде по затворима у целој Европској Русији. Ово не могу да судим: нисам тамо био. Сем тога, многи су могли, сами да се хране. Говеђина је коштала у нас две копејке, а лети три од фунте. Али, сами су се хранили само они, што су увек имали новаца; већина се хранила из казана. Уосталом, осуђеници, хвалећи се храном, говорили су само за хлеб, а благосиљали су баш то, што су га давали за све укупно, а не сваком засебно, по мери. Мера их је плашила: да су свакоме за себе, по мери, давали, трећина њих била би гладна — овако је сваки имао, колико му је требало. Наш је хлеб био некако особито укусан и због тога је био чувен у целој вароши. Говорили су да је то због тога, што су лепо удешене тамничке пећи. Чорба од купуса није баш била бог-зна каква. Кували су је у великом казану, закувавали су је крупом, и, нарочито радним даном, била је ретка, водњикава. Прецеразио сам се од силних буба, које су пливале по њој. Осуђеници нису обраћали на ово ни мало пажње.

Прва три дана нисам ишао на рад; тако су радили са сваким новајлијом: то је било као одмор од пута. Сутра-дан морао сам изаћи из затвора, да ме окују. Мој оков није био прописни; био је на алке, „мелкозвук", као што су га звали осуђеници. Носио се споља. Прописни тамнички окови, удешени за рад, нису били од алака, већ од четири гвоздена прута, дебела готово као прст, па састављена међ собом са три алке. Морали су их носити испод чакшира. За средњу алку привезивао се кајиш, овај се опет закачињао за кајиш око појаса, што се носио одмах преко кошуље.

*

Сећам се свог првог јутра у казамату. На стражи код врата тамничких добош објави зору и после десет минута стражарни наредник поче да откључава казамате. Почеше се будити. Лојане су свеће чкиљиле; осуђеници почеше да се дижу с дасака дрхтећи од зиме. Готово сви су ћутали још буновни од сна. Зевали су, протезали су се и мрштили своја жигосана чела. Једни су се крстили, други су већ почели да се свађају. Грозна запара. Свежи зимски ваздух нагрнуо је кроз врата, чим би се отворила, и читави облаци од паре разлетали су се по казамату. Око чаброва с водом, сакупиле су се гомиле осуђеника, редом су циментом захитали воде, узимали је у уста и, тако из њих, умивали су руке и лице. Воду су спремали свако вече редари. У сваком је казамату, по правилу, био по један осуђеник, изабран од осталих, који је морао да служи у казамату. Звали су га редарем, и он није ишао на рад. Посао му је био, да се брине, да је све чисто у казамату, да пере и чисти даске и патос, да уноси и износи ноћни чабар и да доноси чисте воде у два бурета — ујутру за умивање, а дању за пиће. Због циментe — била је свега једна — отпочињали су одмах да се свађају.

— Куд си нагао, као мува без главе! поче да виче један натмурени, високи осуђеник, мршав и црн, с некаквим чудним чворугама по избријаној глави, гурајући другог једног, дежмекастог и омаленог, с веселим и руменим лицем: — Чекај!

— Шта се дерњаш! За чекање се код нас плаћа! Пази га, отегао се као какав споменик. То јест, у њега браћо, нема ни мало фортификације.

Фортификација произвела је неки ефекат: многи се почеше смејати. То је само и хтео весели дебељко, који је очевидно био међу њима као нека добровољна шаљивчина. Високи осуђеник погледа га с најдубљим презрењем.

— Ајде — краво дебела! проговори он више за себе — угојио се од белога хлеба робијашког! Радује се, што ће првог дана после поста опрасити дванаест прасади.

Дебељко се најзад разљути.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Писар општине Н. ставио нам је овакво питање:

Један земљоделац има да плати известан дуг по извршној пресуди судској. Непокретности нема никакве. А кад је извршни пописо непокретности, нађено је да он има свега седам ситара земље у задрузи са својим 18-то годишњим братом.

Осуђени тражи да се од те земље по §. 471. грађ. поступка остави и њему и 18-то годишњем брату ма по шест дана орања. А

повереилац на то не пристаје с тога, што је душевном брат малолетни и нађе још пороеска глава; па се на њега, као непороеску главу, не може ни претерати благодејање из предњег законског наређења.

Питање је сад: но је у овом случају у праву ли душевни или повереилац?

Наш одговор:

Осамнаестогодишњи брат душевнике земљеделац је; јер и повереилац не напади да је он што друго. А кад није пороеска глава лице — биће сутра. Међу тим. Међу тим тачком 4-ом, под 3, стаи други § 471. грађ. поступка и не тражи се да неко буи фактички плаћа порезу, да би се тим благодејањем користи, него је довољно да је он у истини земљеделац. Право осамнаестогодишњег душевниког брата на ово благодејање несумњиво је и по §. 518 грађан. законика по коме *мушки деца умрлог задружара заузимају у задружан место* и сва права *оца родитеља.*

II.

На питање другог једног писара општинског одговарамо: да се поделице на окелаше, зване «Моравице», «Дунавце» и т. д. сматрају по закону за покретну имовину као год и лађе.

III.

Један опет писар општински износи овакав случај:

И. Н. тражио је код општинског суда И.Н. за 115 динара главнога дуга по јавној исправи, и у тужби је казао да не тражи интерес на ту суму, пошто нема уверења пореског одељења да је тај капитал пријавио за порез.

По таквој тужби, општински суд осуди И.Н. да плати само дуг, без интереса.

Чим је ова пресуда постала извршна тужилац И. пријави ово своје примање пореском одељењу и плати на ће порезу за целу текућу годину. А кад то уради, обрати се нападном пословом општинском суду, прилажући уверење пореско, и тражећи да суд општински прецизно предњу извршну пресуду своју и да му и интерес досуди.

Износећи овај случај, писар тај пита: може ли општински суд преиначавати извршну пресуду своју, и тужиоцу накнадно досуђивати интерес, који се он пристао да тражи после пошто је пресуда о главном дугу извршном постала? —

У вези другог каквог одговора, ми упућујемо г. питача на §. 98 грађ. поступка, у коме од речи до речи стоји написано овс: «тужитељ је дужан у тужби, поред главног, тражити и све што је споредно, као: интерес, трошкове, накнаду штете, награду итд. Иначе, чим пресуда о главном изгреена буде, тужби се о споредним тражењу више примити неће».

IV.

Писар општине И. пита нас: сматра ли се као пуноважна јавна исправа уговори или друго какво писмено о непокретном имању у предности до 200 динара, које би било потврђено само општинским судом?

На ово питање одговарамо ово:

Јавна исправа потиче је донде за право онога који је подносн само тада, ако је издата или потврђена у кругу надлежности оне власти која је је издала или потврдила (тач. 2 § 187 и § 188 грађан. поступ.) Није ни дотична власт то учинила у кругу своје надлежности, онда ни исправа њена не може бити потиун доказ за чије право.

Општински судови нису законом овлашћени ни су надлежни да суде за неку вредност непокретности од 100 динара. По томе ни исправе њихове, које би они потврдили о каквом непокретном имању неке вредности од 100 динара, не могу се сматрати као *јавне* исправе и потиун доказ за чије право.

V.

Писар опет један друго општине моли нас да му одговоримо на ово питање:

«По § 375 тач. 6 кривичног закона казни се од једног до десет дана затвора ко напада лице пуети стоку у туђ посиак, ливаду, башту, њиву и т. д. и овоме штету учини. Господар одговара за штету, а приван за принуду, а када неки траже накнаду од својих слугу, ако су они криви.

«Даље, чаи 1 закона о чувању полског имања гласи: *«по овом закону судиће се све штете које се учиие на њивама, ливадама, баштинама* и т. д. Кривице које су се до сада судиле по кривичном закону, судиће се и од сада, као предње мере овога закона».

«Время овоме — пита писар тај — ниј ли и дање важности тачка 6 § 375 кривич. закона?»

Узвед тога питања одговарамо ово:

Где год се доиазе да је по «*нападање*» дакле на имовти и на жеље да дотичиога намерно оштети, пустио стоку у ливаду, њиву, башту и т. д. овога, ту се каза напрштати по §. 375 тач. 6 крив. закона. Штета пак и овде неки ће се и накнадити за *њу* досуђивати по прописима закона о чувању полског имања.

Остале штете, које се накнадно учине у полским имањима, сходна се извиђају и суде само по закону о чувању полског имања.

VI.

Напрашан суда општине С. пита нас: да ли се може поистети благодејањем §-а 471 грађан. поступка и онај земљеделац, који има што да плаћа по преудама селеског имета доиесеним по § 6 тач. 4. грађ. поступка или по члану 41 закона о општинама?

Наш одговор:

По § 6 тач. 4. селски *имет* доноси пресуде с грабанским сиоровима, и за изршење тимаи пресуда не може се земљеделац узети у поиште ни пролати оно имало што му је 8-ом 471 грађ. поступка остављено на уживање.

По члану пак 41 закона о општинама имет селски нрачо каже. А ако осуђени на новчану казну не би био у стању ову платити, онда ће му се она заменити затвором по § 316 кривичног закона.

Тако се, дакле, нма поступити и у овом случају за које сам питани, а не дирати у оно имало осуђеиога које је изузето § 471 грађ. поступка од пошиа и које се по тач. 16 стаи другом истога §-а не може узети у поиште за изршење жетших пресуда у општи, осем једино ако се нма «*подмирити* штета коју је крнвац учинио **иступљењем из користољубља**».

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Већ неколико пута до сада ми смо у «Полиц. Гласнику» додиривали питање о малолетним криминима и доказивали прешну потребу за подизање једног завода за њихово поправљање. Тврдили смо, па то и сада чинимо, да су данашњи малолетни преступници и у напреднијем осуђењу на пропаст, само због убудуће утицаја средине, у којој се налазе за време издржавања затвора. То је, у осталом, са свим природно, па сви се зна, да је сан човек продукат средине у којој живи. На код је овако са одраслим, шта ли је онда остало за младе и неискусне дечаке од 14—21 године, којима осуђени нмо нзбалицнје размишљања, те су с тога подједнако способни и за добро и за зло? Све дакле зависи од тога, како ће се они упутити, којим ће правцем проћи. Неки један малолетник, ма и за најкраће време, западне у рђаво друштво, може се извесно рачунити с обзиром на данашње уређење наших затвора и казнених завода, да је он за свагда пропао. Пре свега, рђаво друштво научиће га, на брзу руку, свему што нпшала, а за тим ће га поставити на даље школовање у «Шатрању» главне полиције. У овој школи, тамно и дуачкој собн, у којој готово увек, нма око 50—60 лица, «*новодошљаци*,» не слуша нашта друго до причоветке о «херојским делима» појединих старијих злочинаца, краљевима и несарима, и необичну жудњу према властима и целом друштвеном поретку. Да све ово, пак, утиче необично много на њихову младу и за све прнемљиву душу, излишно је напомињати. За то је најбољи доказ њихов будући живот.

После неколико иступних осуда, долази пропаство у унутрашност а о теме, разуме се, и све тегобе, прилнком свршода и тајног повратка у преступнпу. Чим је један малолетник само једном прошао на преступнпе, он већ више није «свој.» Немајући средства за опстанак у новонатом месту, он је примора да се врати у своје пређашње, а чим је то учинио, он је прво за «*поправљај ме пролонгата*,» може се он, по своме повратку, надати решавати на поштен живот, на и живети њиме неко време, — то му ништа неће помоћи. Прва полиц. орган, који га сретне на улици, ухватиће га и спровести кварту, који га је осудио. Само га већ очекује много већи и строжи затвор а, разуме се, и веће прогоистно у унутрашност.

Она процедура поновала се све дотле док се народ и самоме нступнику не досади вечито гоњење, те се о тога одлучује на преступну крнвицу, која ће га, за извесно време, на ма то било и у затвору, сачувати од недостатнског гоњења и «пандарских ударап» нрнликом сналог живог квартала и затварања. Поред свега овога, у затвору му је осигуран хлеб и постеља, чега се толико пута морао понанати, док је био у слободи.

Из истражног затвора ако се у судски, а из овога, у већини случајева, у Тополдер или Пожаревац, а то су наши универзитети за осуђенике. Ту они полазу «доктората,» али много боље но неки наши доктори права. По изласку са суда, осуђеник је «универзално» образован, као је и за друштво са свим прнкладан. Његов даљи живот несумњен је борбом са друштвом, у којој он, са свим природно трпи пораз за поразом, док једног дана не шчезне безгласно. Ко зна среће ли умре на суду, сарањен на Карабурми. Ово је најобичнији пут, којим прелазе наши злочинци и прадавнин им знаиу. Допуштамо, да може бити и изузетака, али у нпто доба и тврдимо, да су они врло ретки, нарочито у последње време. Да се један преступник за времена отрзне од рђавог друштва и сачува његових злих последица, потребан је нагао прекорет у целом његовом дотадашем

животу и јака рука, која ће руководити његовим првим корацима на поправци. Тај пак преокрет и тај надзор, у стању су извести само држава и друштво, а никако појединци....

* * *

Повод за ово неколико редова, дали су нам ова три малолетника чије слике износимо у данашњем броју. Полиција београдска одавно их већ познаје као врло веште крадљивце, а кривица, због које се сада у затвору налазе, одаје њихову необично велику поквареност и дрскост. **Јосиф Бенвениста, Јозеф Керперт и Мориц Јаковљевић** имена су, која су добро позната сваком жандарму у Београду. Они су родом из

Јосиф Бенвениста

Београда и сваки је од њих, бар по 30 пута, био иступно кажњаван и по неколико пута протериван. Сва средства, која су до сада упо-

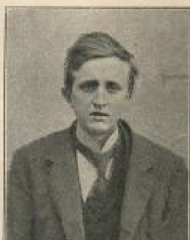

Јозеф Керперт

требљена да се они поправе, остала су без успеха. Примера ради износимо, да је Керперт једном био послат чак у Берлин од стране фамилије, из кога се, само после месец дана, вратио и одмах покрао једног свог рођака овде у Београду. Ни остала двојица нису боља. Бенвениста је неколико пута протериван у Турску, а Мориц, у последње време, није избијао из затвора главне полиције. У моменту кад ове редове пишемо, сва тројица су под истрагом код кварта варошкога због крађе марака, коју су на дан 5 тек. мес. извршили дуванџији до „Македоније". Начин, којим је ова крађа извршена, јединствен је по употребљеној дрскости. Тако, по што су означеног дана по подне ушли, и то сва тројица, у поменуту дуванџиницу, затражио је Керперт једну есконтну листу. Док се човек окренуо орману у коме су листе стајале, Евгеније је за тренут ока отворио тезгу, из ње дохватио књигу с таксеним маркама и

Мориц Јаковљевић

метнуо је под капут. По што су добили тражену листу, изишли су из дућана и отишли једном своме јатаку, који им је, за суму од динара марака, дао свега неколико динара. Опазив да је покраден, дуванџија о томе извести кварт, који одмах сутра дан похвата ове крадљивце. Кривицу су они признали и кроз неки дан спровешће се суду на суђење. Из судског затвора право ће у Топчидер, а после..... путем који смо описали. —

Па шта нам ваља чинити, питаће, можда, неко да би ове и овима подобне несрећнике сачували од пропасти?

Ваља нам што је могуће пре подићи један завод, у коме ће они, под датим надзором власти проводити дуже или краће време у изучавању појединог корисног заната и навикавању на рад и уредан и поштен живот.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ПОТЕРЕ

Аранђел Јовановић, за кога се не зна које и од куда је, извршио је неколико казнимих дела, махом превара, у Београду и с тога је решењем кварта теразијског од 19. ов. месеца Бр. 574. стављен под кривичну истрагу и у притвор. Аранђел је у бекству, па с тога поменути кварт моли све полицијске власти, да га у својим домашајима најживље потраже и у случају проналаска њему стражарно спроведу.

У том циљу износимо ову слику Аранђелову на којој се види, да се ова варалица облачила и у калуђерско одело. Акт управе града Београда Бр. 2053.

ТРАЖИ СЕ

Сотира Јовановића, б. кројача из Ниша, кога је нестало 12 тек. мес., тражи начелство округа нишког актом Бр. 768. Ко ма шта буде сазнао о овоме лицу, моли се да то достави помен. начелству, или управи града Београда с позивом на акт Бр. 1683.

Душана, сина Марка Вукелића, ћурчије из Паланке, који је одбегао од својих родитеља тражи кварт Савамалски актом Бр. 355. Одбегли Душан има 12 година, омаленог стаса; смеђ, особитих знакова нема, на глави носи српску шубару, носи капут с рупицама жут нов, на ногама чизме, и панталоне од црне материје. Пронађеног треба спровести његовом оцу, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 1644.

Милана Копривицу тражи кварт палилулски актом Бр. 11772, који је отумарао незнано где и од Ђурђев-дана ове године за њега се нема ништа. Он је стар 18 година родом из Херцеговине, раста средњег, у лицу је смеђ, образа пуних, румених, уста умерених, носи немачко одело. У случају проналаска треба известити управу с позивом на Бр. 36.

Морено Адаша, бив. писар мировног судије у Рушчуку у Бугарској, извршио је више злоупотреби и фалсификата у званичној дужности, због чега га тражи првостепени суд у Рушчуку, ради стављања под кривичну истрагу и у притвор. Он је по народности Јеврејин, средњег раста ($1^1/_2$ м.), чело узано, нос дугуљаст, лице дугуљасто и црнкасто, очи мале и црне, уста мала, коса и обрве црне. Нађеног треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 2127.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Неколико напомена, о организацији општин. власти с обзиром на начело самоуправе; 2) Калауштво и објашње. — III. *Поучно забавни део:* 1) Потказивачи. 2) Записници из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — Из полицијског албума. — V. *Службене објаве:* Потере. — Тражи се.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА — ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 18

БРОЈ 4. У БЕОГРАДУ, УТОРАК 5. ФЕБРУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника друге класе округа моравског, Михајла Ђоровића, начелника треће класе округа крајинског;

за начелника четврте класе округа крајинског, Милоша Ђорђевића, члана прве класе управе вароши Београда;

за начелника прве класе среза левачког, округа моравског, Светозара Трковића, начелника друге класе среза јабланичког, округа врањског;

за начелника друге класе среза копаоничког, округа крушевачког, Илију Тешмаша, начелника исте класе среза темнићског, округа моравског, — по потреби службе;

за начелника треће класе среза темнићског, округа моравског, Бошкидара Ристића, начелника треће класе среза копаоничког, округа крушевачког, — по потреби службе;

за вандредног секретара друге класе начелства округа врањског, а да врши дужност начелника среза јабланичког и плату према из плате овога Илију Златановића, писара прве класе среза пчињског;

за секретара друге класе начелства округа крајинског, Светолика Нешића, вандредног секретара исте класе начелства округа моравског и прибрља дужности начелника среза левачког, по потреби службе; и

за писара прве класе среза грузанског, округа крагујевачког, Љубомира Лејлашића, писара прве класе среза рађањског, округа крушевачког, — по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 25. јануара 1902. године № 2.039 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Илија Шапоњић, помоћник прве класе начелства округа крагујевачког, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 25. јануара 1902. године № 2037 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављен је:

за помоћника прве класе начелства округа крагујевачког, Петар Милићевић, управник исте класе пожаревачког казненог завода, — по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 25. јануара 1902. године № 2038 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Радосаву Ф. Радосављевићу, секретару прве класе Министарства унутрашњих дела, уважи остатка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 29. јануара 1902. године № 2356. у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОРГАНИЗАЦИЈИ ОПШТИНА, ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ

II

Кад је реч о праву надзора државне власти према општинској, онда треба имати на уму основну разлику у подели надлежности која општинској власти припада. Очевидно је, да општинска власт у свем делу свог позива, који она врши као орган државне власти, који нема са самоуправним пословима ничега и тим пословима у начелу не припада, мора, и то потпуно, да зависи од надзора и упутстава државне власти. Било би одиста чудновато, да општинска власт може имати друкчи, самосталнији положај у пословима, којима она треба да изврши наредбе или послове у корист и у име појединих надлештава државних, послове, који су намењени заштити државних интереса или подмиривању потреба чисто државних. Државна власт носи сву одговорност за исправно вршење целокупне јавне службе, која излази из њеног позива и њене организације и то врши или непосредно преко својих чиновништва, или преко општинских власти. Самим тим, општинска власт има дужност да те наредбе и сву службу те врсте врши искључиво по наредбама државне власти и у колико се она од тога више удаљава, у толико ће неисправније и лошије бити државни послови израђени и државне потребе подмирене. Природно је да држава мора имати што потпуније право надзора и примењивати га до највиших граница у свом обиму, у ком општинска власт практикује јавну службу као орган државни. На како та служба и јесте главни позив општинских власти по њиховој законској организацији, то може бити речи о другчим нормама, којима би право надзора државе требало нарочито одредити само за самоуправни део надлежности општинских власти а ни за шта више и ни за шта друго. А кад то правило вреди као основни принцип и као полазна тачка за организацију права надзора државне власти, онда не знамо чиме би се могла правдати тежња, да се учешће државне власти у праву контроле према општинској власти одстрани до ступња, који би општинску власт направио државом у држави, давши јој ону самосталност која њој у основи не припада и која јој апсолутно не сме припадати, ако се хоће да државна власт буде од ауторитета и да се практика целокупног државног права, у његовим најбитнијим деловима, не учини зависном од произвољности и неписмености општинских управа. На овој основи цењена, организација надзора државне власти мора бити и потпуно и одређено заједничка као принцип, а само за самоуправне послове може бити органичена. И како смо већ напоменули, да председник општински и кметови и нису у нас прави самоуправни органи, већ органи за вршење државних послова, то је за сву њихову надлежност начело надзора неодступна претпоставка за правилан ток јавне службе у општини, за исправну и јаку општинску власт. Право државне власти да контролира сву радњу непосредне општинске управе — председника и кметова и да се својим наредбама и упутама уноси у израду све те службе на обавезан начин, неопходно је и апсолутне природе. Принципи јединства и ауторитета државне власти, као прве норме државног права, остали би без правог значаја и смисла, ако би се општинској власти признала самосталност према државној власти у пословима које она врши

само као орган државни и у име државе. Са овога гледишта сасвим је природно, да државна власт не може дозволити, да у овом делу службе, општинску власт представљају и врше и такви органи, који би радили противно државним интересима, противно наредбама и упутама њеним. Ако би, због тога, државна власт обавештава такве органе и замењивала их другим подобнијим, она би вршила своју дужност по праву у које јој у сваком случају треба да признаја; у колико је такво њено право више ограничено, а надзорност општинске власти шире захвата у област државног права, у толико је државна власт слабија и мање подобна за корисну јавну службу.

Другу стоји ствар са оним делом самоуправне, који општински признаја као самоуправној власти, па самим тим, и са органима, који ту службу практикују. Но томе, што су ти послови локалног значаја, те непосредне интересују грађане једне општине и служе заштити њихових интереса и њихових потребама, на се и средства за те циљеве црпу из тог истог круга грађанства, сасвим је природно, да грађанство треба да има довољно заједничког права и учешћа у свима односима, који условљавају што веће користи од самоуправних установа и што шире право контроле према њима, којима је стварање за те установе и расходовање потребних средстава намењено. Због тога, у свем пространству до којег иде самоуправна надзорност, надзор државне власти може се правдати само на негативној основи. Другим речима, право надзора државне власти треба да је, у том случају, ограничено на старање, да се општинска власт не огреши о закон и да не допусти произвољну практику послова, која би била противна циљу самоуправних установа, или би их штетила, или би била несавесна.

Кад би се на основу овакног начела подвргнуле надзорности, на законској основи, јасно обележило, да општинску власт у самоуправном делу службе наражава искључиво општински одбор, као што у главном, и јесте код нас, на би се тој општинској власти и одбору заједничала у горњем смислу довољна самосталност, онда би, вала, и у нас било једном јасно, да не може бити речи о отказивању државног „туторства“ према општинском председнику и кметовима. По свој прилици, вала би једном и наше парламентарне дебате показивале мање срџбе и оне несрећне и тако опасне жучности која се, на жалост, често изражава у скупштинама, кад је реч о полицијској власти и о праву надзора, које јој према општинској управи припада. Колико је опасна и колике много за сакашење појава, кад човек чује час и интелигентне посланике, како се противно основним принципима државног права, у облику једне очевидне и апсолутно недопустиве аномалије, такмиче са оним простијим и неписменим демагозима у томе, ко ће што драстичније да изрази и да представа ону несрећну постанку: државна је власт зло, она је непријатељ, она се може мешати само да штети ствар и да непријатељски утиче — нека је што даље од општине, како би општина била што самосталнија и чинила све што хоће и што може. — а што год општина учини сама, без тога надзора и мешања, све је то тако красно, и тако корисно и по општину и по државу.

(свршиће се)

КАЛАУШТВО И ОБИЈАЊЕ

Средства сузбијања

Уопште узев, средства за сузбијање калаштва и обијања састоје се у напрсности затвора, у важности закључавања. Када човек пажљиво посматра справе којима затварамо врата наших кућа, не може се довољно начудити њиној замишљености и небрижљивости око обезбеђења наших домова.

Не само што су браве и засовнице релативно смањених димензија, него, код брава, ригле једнако осигуравају затвор. И шта су ригле? канада од гвожђа од једног сантиметра пречника на вијачем месту. Још више, лежиште у које уклиње ригле утврђено је на некретном крилу само са четири завртња. Довољно је избити та четири завртња, па да се разнали цео затвор. И тако наша безбедност зависи од отпора четири комада гвожђа чија тежина једва достиже 15 грама.

Међутим и са тим слабим средствима могу се паралисати извесни покушаји обијања, под условом ако су браве и засовнице добре израде и ваљане каквоће. Но ипа се да за велику руку овај последњи услов мало вреди. По готову сви агенти и поједини комесари објасниће вам да је чак и браве на грло и засовнице *à pertre* исто тако лако изчупати ђускијем „моншењер“ као и обичне засовнице и браве. Ако се имају у виду једнако калаштва која су извршили мајстори од заната, они имају право. Али када је случај са почетницима или чак и усавршеним који се, бојећи се луле, устеже да се послужа ђускијем, скупе и изредне браве, које је тешко калаузирати и које штету много више времена да се постигне посао, често одузимају храброст опасном посетиоцу; и довољно је кадшто таквоме да само један погледа баци на затвор, па да напусти партију, остављајући своје знање за врата која су слабијег затвора.

Како треба намештити засовнице безбедности

У извесним случајевима, када се засовница намести оптромно, онда руковање ђускијем постаје врло тешко и готово немогуће.

За то је довољно да се речена засовница намести не непосредно изнад браве, као што уопште бива, него још више по што рука може дохватити, не спотајући међутим раду обеју засовница горе и доле. Да би могао увући своју ђускију између вратних крила, нашем човеку потребно је да, иаком леве руке, направи силно налегање на попречно крило, еда би тако проширио јаче пиљке. А ово гурање — особито ако је он малог раста — у толико је слабије у колико је засовница више удована; и ако је она, на вратима од 2м, 50, удована на висини од 1м, 60 или 1м, 70, настаје готово немогућност за човека средњег раста уметати загланке, које ваља да олакшају уважење ђускије између крила.

Додајмо да удигнут положај засовнице, кажућује јасно калаузару да се особа коју он жели опљачкати зна добро осигурати и да јој је врло добро познат начин његова рада, одвраћа често калаузара од покушаја који би сада сматра опасним. Ово је тако познато, да један ухапшени калаузар беше опљачкао кућу г. С..., сенатора Севера, показа овоме сопственим покретом, а да би залобио његову благонаклоност, тачну висину где би требало да намести засовницу да би онемогућио употребу његове ђускије. „Да је она била ту, рекао је он, ја чак не би ни пробао.“

Можда ће се ко зачудити што браварн, који су у овом погледу врло добро обавештени шао год и калаузари, не мењу засовнице на добром месту. Из несрећи, браварн немају никакна интереса у томе да се не обијају врата њихових муштерија. Шта више напротив.

Друго средство да се предупреди обијање састоји се у томе што се испод засовнице подмеће мали покретни наслон, који подржавају дугме, спречава да се она спола избије.

Изађинци, прозорчићи, лапци, изд.

„Изађинци“ или прозорчићи пробућују такође пажњу код калаузара и изазивају у њих неповерење; особито када су двоја врата, налазећи се једна спроћу других на степеницама, снабдевена овим направама. Могућност биги изложен нечијој пажњи; а не бити извештен о томе, мучи их често и кадшто их нагони да се остане после. Лапци су такође ваљано средство, али они су од користи само онда када је домаћин у свом дому. А, доста је ретко, видели смо, да се калаузар реши да уђе у кућу за коју зна да није пуста. Они сем тога дају лицима која се њима служе лажну сигурност. То се исто видело код њеног калаштва где Саре Феличе. Лапци, који беше метут у вече, нађен је сутрадан пресечен макаламa.

Један начин такође превентивни састоји се у намештању, изнад вратног крила које се отвара, „долиџа“ који саопштава помоћу електричног звонења. Свагда када се врата отворе или затворе, напомиња извештавајући оне који су унутра да неко улази или излази, што има свог значаја. Сем тога, када калаузар забије своју заглавку, горњи део крила раствара се услед притиска, произвођи се дојам, нагло звонење отпочиње да се проглама, које престаје тек тада када је наш човек извукао заглавку, или када је обио врата. Ако кућа има више спратова, прави случај по правилу наступа!

Ова рана превентивна средства, уопште узев, имају дејства.

Довољно је да калаузар, долазећи на под којим разговором да извади место, констатује сличан начин затварања — уопште јевтини — па да изгуби сваку надуа ће свој алат моћи корисно употребити и да одустане од намераваног покушаја.

* * *

Ако прва средства одбране против професионалног калаштва и обијања леже само у примени онога што смо ми назвали „научни поступак.“

Извештајачка система г. Дефорта

Свакодневно искуство и проучавање калашких обичаја, сједињено са дубоким познавањем начина поступања тих душека, одвело је једног врло интелигентног специјалисту и врло обавештеног о свему ономе што се односи на калаштво, г. Дефорта, да комбинује једну направу за коју се с пуно права може мислити, ако буде опште усвојена, да ће у великој мери сатрти зло које проучавамо.

Проналазак г. Дефорта састоји се у дејствовању једне браве са лежиштем и многоструким ритмом, која се на први поглед ни у чему не разликује од обичних брава. Њено функционисање сем тога не захтева од домаћина никакве специјалне пажње.

Али унутра се налази један врло вештачки механизам који допушта вратару да на једној табели намештеној у његовој одаји прати сваки улазак и излазак личности које улазе и излазе из куће (сл. 1).

Када кирајџија, остављајући свој стан, затвара за собом врата, произвели се електрични и аутоматски, у вратарској одаји, кретање које истура реч *излаз*, праћено једним ударом звонцета; врата ли се кирајџија куће, улазећи, ново кретање означава са новим звоњењем правилно *отварање* врата, и реч *улаз* јавља се на табели.

Слика 1.

Претпоставимо да калауз ар улази у кућу и баца вратару име другог кирајџије а не онога кога жели да претресе. Чак и онда када се наш човек постара набавити кључ своје будуће жртве или истоветан кључ, вратар се може уверити, у тренутку када табела звони, о стану у који посетилац улази. Ако се он служи лажним кључевима, то је још боље. Алат којим он ради да отвори врата, трљајући о извесне делове унутарње, намештене у брави, везује струју, и његов покушај објављује у приземљу звоном на узбуну.

Најзад реши ли се он да прибегне објашњу — *последњем разлогу* калаушком — на прво појављење ћускијом, лежиште браве, окрећући се, даје слободно кретање струјама које је дотле држало издвојене. На табели, види се само половина обеју речи: *улаз* и *излаз*, а у одаји вратаревој разлеже се звоњење које се неће више зауставити, и вратар ће и суседи онда ухватити лопова пре но што ће он моћи умаћи — оно је у толико лакше зло је вратар, будући досетљив човек, одмах затворио врата на улици.

Сигурност би била чак потпуна над би вратарева одаја била телефонски везана с најближим полицијским бироом. Већ су велики иочани заводи, позоришта, извесне фабрике у Паризу, повезани парочитом електричном жицом с најближом касарном ватрогасаца. Зашто то исто не би било и са злом, исто тако опасним и честим као што је пожар? У Америци где, у варошима другог реда, сваки има своју кућу, постоје друштва за осигурање од крађе, које су њихови уписници дужни затворити кад остављају своју кућу или кад се куће враћају. Звоном на електрично звоње за време док они нису код куће, најближи биро шаље одмах на лице места једнога од својих инспектора са једним полицајцем.

Шта бива онда? Калаузари, тако обавештени, избегавају да покажу свој таленат на кућама за које знају да су их њихови сопственици код тих друштава осигурали. У толико више што та друштва, ради истраживања и казнавања лопова, располажу средствима која не стоје на расположењу појединаца. Тако је био недавно случај где једно канадско друштво потрошн 10.000 динара на проналазак у француској, куда он беше побегао, и повратак у Америку, једнога младића, по имену Бурлона, који беше украо 1800 динара бродарском друштву *Риселение и Онгарие*, у Монтреалу. У Енглеској, у Холандији, у Белгији, и у Француској већ од неколико година, постоје слична друштва, али која се ограничавају само на накнаду учињених крађа, и у круг рада не узимају и чување.

Враћајући се напрани г. Дефорта, држим да би сама њена појава у одаји вратарској била кадра да одврати злочинца од опасног предузећа, као што табле за осигурање против пожара дејствују повољно. Вероватно је дакле да ће кирајџије, захтевајући све више, давати првенство кућама код којих су ова заштитна средства примењена.

Што се тиче становника ван варошн, који обитавају у осамљеној кући, њихова сигурност може бити још боље осигурана. Благодарећи напрани г. Дефорта, довољно распростртој; у тренутку када врата од летњака или куће за уживање затвори гвозда свећа, назначена на кући, намах се електрична струја шири спуда где је то потребно. Врата, прозори, ормани, сандуци, ковчеге,повезани су међу собом. И тако злочинац не може с успехом приступити да шта разбије, а да звоно на узбуну, намештено на пољу и на неприступачном месту, не отпочне звонити, принуђавајући нашег калауза ра да безобзирце бежи.

(Свршиће се)

ПРОСЈАШТВО*)

СА НАРОЧИТИМ ОБЗИРОМ НА РУСКЕ ПРИЛИКЕ

Сакона је отвор утврдити разлику између опорасног лоповлука, који злоупотребљује јавно милосрђе и несрећника, којега је беда натерала да тражи привременог спомоћа од ближњег.

Paulian

Борбу против просјака не треба бркати са борбом против беде и сиротиње.

Chuchu

I. Просјаштво и његови узроци

У социјалне болести које многа земља има да лечи, долази и јак развитак просјаштва. Не може се порицати да се и Русија налази у том жалосном стању. Испитивања комисије која је године 1877. радила у министарству унутрашњих послова на организацији завода за сиротињу показала су да у 71 провинцији тога царства 293445 лица просе милостињу. Данас су ти подаци застарели и ми изнамо довољно разлога да узмемо да просјака има много више. О томе се може лако уверити. Међу лицима која живе од милостиње има врло много сељака. (У времену од 1882—1897 од 78134 просјака које је комисија саслушала било је 28370 сељака). Али кад се томе дода да су рђаве жетве деведесетих година натерале многе да упуте просјачку торбу, онда ће се разумети зашто је просјаштво у последње време тако порасло. До истог закључка могли бисмо и другим путем доћи. На извештаја Николајевске комисије[1]) за потпомагање просјаштва у Петрограду налазимо толико статистичких података о том питању. Године 1882 изашло је пред

*) Из криминалистичких студија, од А. Левенштима.

[1]) У Русији многи заводи носе име цара који их је основао. Поменута комисија ступила је у живот 1835 г.

комисију 3062 просјака, год. 1885—5452, год. 1896—9791., год. 1897—8016, кад израчунамо просечни број последњих 15 година, то добијамо број 5200, дакле за 2200 више него год. 1882[1]).

Али и ако останимо те рачуне по страни, изгледа да се је од год. 1877 број просјака удвојио, и узмемо бројеве које је комисија публиковала, то се мора признати да је 300.000 знатан број, нарочито кад се узме да је то минимум. Ми видимо пред собом читаву војску од људи који стално избегавају продуктиван рад и живе од мрва које с туђих столова падају. А то је велика опасност за земљу.

Наравно да би било интересно дознати колико је просјака новца бацила на улици а коликом је броју истих просјачење занат. Број ових последњих нарочито је за нас интересан, јер ћемо се у овом раду поглавито с њима занимати. За жалост на ово важно питање немамо се дати никакав одређен одговор, бар сад не. Али наведени бројеви пису без интереса за нас, јер они доказују да је просјаштво у Русији јако развијено и да се ово енергичним мора сузбијати ма у којој се форми оно јављало. Али мере које се предузимају против ових лица које може за милостињу врло осетно дирају професионалног просјака, јер просјаштво као занат и права сиротиња тако су блиску једно другом да их није лако разликовати.

С тога смо се одлучили да питање о броју професионалних просјака сматрамо као отворено и место тога да у нашој вези скупимо доста културно-историјских, економских и криминалистичких акта, која су довољно интересантна да у овом комплицированом питање унесу мало светлости. Можда ће ова скупљена факти олакшати рад онима који као старешоји сиротиње или судије имају да одлучују које пред њима: просјак од заната или један несретан човек.

За сузбијање какве физичке или социјалне болести потребно је јасно изнети основне патње и открити узроке који уневажавају патњу. С тога ћемо ми наш рад тиме почети што ћемо изнети најважније узроке просјаштва у Русији.

Од тих узрока морамо на првом месту изнети слаб развитак бриге о сиротањи у Русији. У многим провинцијама има много болешљивих богаља и сленага који имају право да буду примљени у какав сиротињски завод али су примерани да се хране од просјаштва јер у тим добротворним заводима не примају их због осудиште места. Како је акутно то питање у Русији може се из овога видети. Међу лицима која у Петрограду због просјачења хапсе, налазе се чешће стари и болесни људи. Год. 1897 попео се је број њихов на 1477; 200 од њих биле су родом из престонице. Пошто се градска општина имала да бриже за њу њих то је комисија за сузбијање просјаштва обратила пажњу варошкој управи на положај тих људи. Али само једни једини био је примљен у Сиротињски дом, сви су други били одбијени јер су сиротињски заводи у граду били препуњени.

Релативно боље организована је мера сиротиње у балтичким провинцијама. У курланду у 180 сиротињских домова негују се 3700 људи а у Лифланду 5390 лица у 337 сиротињских домова. У суседним провинцијама су односи већ много рђавији: у Вилни има 8 сиротињских домова са 866 лица, у Витебску 12 са 167, у Ковну 3 са 76 лица. Из тих бројева можемо с пуним правом извући закључак да се у балтичким провинцијама највећи део просјака рекрутује из туђих елемената или из таких који неће да се користе сиротињским домом. И код самих лутерана у Петрограду и околини просјаштво је врло слабо развијено јер је добра нега сиротиње.

И извесно техничке оскудице и празнине у сиротињским домовима показују шпоздан утицај. Међу просјацима налази се по неки пут људи који пате од хроничних болести. Због њихове болести и физичке слабости њима је немогућно да нађу какво занимање а у болнице не могу бити примљени јер су све постеље резервисане за акутне болеснике а у сиротињском дому нема места. Најзад има сиромаха који се само због тога одбијају у добротворном заводу (maison de réfuge) јер се тамо могу занимати само поједини људи а не целе фамилије.

Не само оскудица у нези сиротиње него и различне административне установе и законске одредбе увећавају вештачки број просјака. Међу тим факторима да споменемо ове:

1. Жалосно стање нете сиротиње у Русији везује владу руке. Има скоро 200 година како је Петар Велики почео борбу са просјаштвом и до сад је још отворено питање да ли је прописивање милостиње забрањено или неказнени законик за Friedensrichter (§ 49 до § 51)[2] и одредбе за предупређење и сузбијање казнених радња (§ 159) најстрожије забрањују просјачење; иначе поред свега тога у пољском провинцијама има једна месна одредба која допушта хватање просјачких пасоша (Certificate). Сличну праксу налазимо у једној одредби задруге за сиротињу у Харкову. Друштво то посебно се ништа да сиромасима раздаје извесне новчане од лима да би слободно могли купити милостињу. Тај принцип није нов нити је руски проналазак, јер ипалијани ратова за ослобођење 1813—1815 у много су задовољени на тај начин начин. Најзад да споменемо за сеоске општине у Великој Русији врло примитивно прише своје дужности према сиротињи, допуштајући својим сопственим сиромасима да у селу купе милостињу.

Под таким условима појмљиво је да се просјачки недуг, поред све забране сматра као нормални појав и да се већи број оних лица који просјачење сматрају као допуштен занат.

2. *Депортација.* У западној и источној Сибирији, у губернијама Томску, Тобољску и Иркутску има врло много просјака, али поглавито усред гомилања депортираних и исељеника. Често се исељеник препари у својој нади на бољу судбу и мора се вратити у свој стари завичај, али пошто му је нестало средстава он је приморан да упрти просјачку торбу. Сибирци сматрају депортирање увек као велико зло земље. Одавно је међу њима узајамна борба и мржња. У осталом мора се признати да влада није ни најмање учинила да протеранима олакша живот. Њих просто интернирају у селима и паланкама и морају се бринути за живот, те није чудо што ти несретници према придином напуштају упућено им место да би се вратили раније завичају пут је дуг, мучан, опасан, јер су бруја и ладњоја непријатни спутници, али се енергијом да савладати. На путу се проси и ако је могућно и краде. Поразно је да у таким приликама номените губерније које леже на великом другу за Русију, имају много да пате, јер сваке године прелазе Урал хиљадама тих хуљеша.

Отуд је сибирски сељак непријатељски расположен према просјацима и презире тај занат. И сами дечаци које слепци најмају као воће, напуштају слепце чим достигну 13 година код су у стању да радом заслужују. Отуд над се у Сибирији појави неко као погрешлац то је сигурно један руски сељак који је просјачење научио код куће. Под таким околностима § 198 законика за депортирање гласи сасвим просто „депортираним је тумарање и просјачење строго забрањено."

Да би исцрпели питање о депортацији морамо додати да та казна није само у Сибирији извор просјачења. На северу стална природа колонисту толико тешкоћа на пут да он невољно обара главу. На и на југу, и ако клима није неповољна, владају на жалост сличне прилике, које само депортација ствара. У губернији Елисаветпољу (Транскавказија) налази се руских секташа који су тамо протерани да исто просе милостињу, јер нису у стању да нађу рада, на који су навикнути.

3) Лица која су изгубила часна права, просјаци, скитнице и пропалице може полиција протерати из главних градова у њихов завичај или у мале градове. То протеривање сматра законодавац као успешно средство за сузбијање просјачења, а у отварн на тај се начин број просјака само умножава, кад њих полицијски интернирају у какво село или паланку, то су они ту остављени без икакве помоћи. Они немају ту ни сродника, ни познаника, ни пријатеља, јер су они, које су можда раније познавали, давно умрли, а с друге стране грађани и сељаци неће да знају ништа за те протуве, јер никоме није пријатно да те пијане, леље, напуштене несретнике прими у кућу. С тога кад се каква протува протера из резиденције у какво мало место, то он мора, хтео не хтео, на то мислити како ће се нај-

[1]) И у француској се јако туже на растење просјака од занат. Та је окоиност навела да се послаништва 1829 год. изнесе специјални закон. (Proposition de loi relative aux moyens d'assistance et de coercitivu, propres à frcvénir vu à reprimer le vagabondage et la mendicité, presentée par M. Jean Cruppi, député).

[2]) У Русији има 3 нашена законика. Уложење о наказаниях. То је општи казнени законик за окружне, више и којем судове над се суди о преступу или злочину.

згодније и најбрже вратити у престоницу. На тај начин ствара се један континегнат „путујућих“ проналаза, протура, који државу скупо стају, јер транспорт и најпотребније снабдевање тих гута своје године врло велику суму. То је у толико више за жалење што се тај новац, који би се боље могао употребити, просто у воду баца. Човечно је истина дати просјаку, који се на улици нађе, место његових рита, хљеба, али је у стварн резултат тог доброчинства раван нули. Чим та протува добије своју слободу, однесе он своје хљебне код телала, размени их новцем за рите и новац пониже у најближој крчми. Како се често та радња обавља може се видети из тога што се у малим окружним варошима код Петрограда налазе нарочити дућани, у којима се купују запесничке хљебне. Таква трговина красно успева јер грађани тих места често долазе у главни град да просе и тако исто често отуд се протерују. Колики је број протераних лица може се видети из ових цифара. Нижни Новгород је за просјаке, у месецима Јулу и Августу, дакле за време нелицога вашара, права Мека где се они стичу из целога царства. Али и администрација мора своје чинити да град очисти. Године 1836 дотерано је 2899 лица а 1897 г. 1187. Али поред све енергије коју полиција развија, прављу се просјаци браон натраг, јер железница и параброди постоје за сваког кога један рублеу може платити. Услед тога биза чешће да се врти просјаци 10 до 20 пута протерују.

Протеривање има још једну рђаву страну. Овај кога интернирају у заиичају не сме за две године напустити то место и с тога не сме никакав пасош добити (§ 20 законика о пасошима). Та је одредба без икакве предности за просјака од заната, јер њему не треба пасош и купује своје документе код каквог фалсификатора, којих свуд има. Али је та забрана врло опора кад се примени на каквог правог мученика. Многи долазе у велике центре да траже рада и не налазећи занимања, принуђени су да просе. Кад тако какав несретник мора годинама да живи на селу, где не може да се храни, то га натерује да без пасоша одлази.

Мора се и то споменути да прави заиичај једног човека врло често није она општина, код које је уписан и која му даје пасош. Још стаи је напустио село да у главном граду потражи среће. Цела фамилија живи већ годинама у резиденцији али не може да испуни формалности да добије грађанска права. Због тога стоји она и после као и пре, у листама села. У таким приликама прави је подсмех кад га протерују у заиичај где га нико не познаје и где сиаки ту противу злонољно гледа.

А највећи утицај на умножавање просјака имају наравно разни економски односи. А међу њима на првом месту треба поменути разне несретне случајеве као што су рђаве жетве, велики пожари, помор у стоци и т. д. (Свршиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПОТКАЗИВАЧИ

— ИЗ ГОРОМОВИХ МЕМОАРА — 3

Врло знатна крађа беше извршена код неког фабриканта хорљета. Потказивач један, до тада непознат, пријави се и поднесе први извештај, на основу кога ухапсисмо нет или шест лица, код којих се пронађоше украдени хорљети.

Мало после овога следова нова дотава од стране истог потказивача и нова, исто тако успешна, хапшења као и први пут. Бејах просто изненађен тачношћу извештаја овог човека. Он знађаше у напред, где су се морали наћи хорљети и то достављаше.

Најзад дође и трећи пут, и као и оба ранија пута, би тако исто категоричан. Два млада човека, који никако не беху професионални допови, као они, које бејах до тада затворио услед достава потказивачких, — беше затворена.

Њихова кривична одговорност може бити беше још очигледнија но оних других, јер се при претресу у стану, хорљети проналоше у џеповима њихових огртача.

Па, ипак, они порицаху тако одлично и очајно, да се просто зубљах.

Згодним начином, да у то не посумња, ставих потказивача под особиту присмотру, која у скоро не остави никакве сумње.

Главни кривац за извршену крађу беше овај помоћник агенат.

Да би отклонио сваку сумњу од њега и примио награде одређене потказивачима, беше метнуо под сваког овог, кога је упрао или помогао, да се украду.

Свој посао завршио је метнувши неколико украђених хорљета у џепове огртача ових сиромашака, који се, на несрећу њихову, са њим познаваху

Ево, још једног малерозног тајног агента, кога испослах на робију, где ће моји научити да полиција, ради бољег распознавања, иије увек потребан хорљет!

Ово неколико анегдота о разним улогама, које играју потказивачи у криминалним аферама, у којима се увек, ја то понављам, може успети да се контролишу подаци, — довољно је да покаже, шта могу бити тајни агенти у политици.

Ових потказивача биво је увек, чак и у Атини и Риму, где се денуицијати, под сваварима, нечувено обогаћиваху, добијајући од императора добра жртве, коју му предаваху.

Сва историјска истраживања завршена од неколико година на овамо, открила су чак да су, под старим режимом, и лица која припадаху најбољем племству, вршила овај занат, који у данашње доба не ужива велико поштовање.

Тако је сада познато, да је неки Г. од Рошефора, познат као човек, коме се мило да живи, поклеи пре свега осталог младе девојке и добру гозбу, — иак пристао, да се затвори у један француиканеки манастир, да живи годину дана у посту и покајању једино за то, да би прибавио Ришељеу неколико извештаја, који су му били потребни, да би се могла смакнути глава Г. од Шалеа.

Лист „Revue rétrospective“ проиашао је такође, да уредник бележака полицијског поручника Фејдо-а де Марвиља, беше „Chevalier de Monhy.“

Био је то опитроуман писац, једна врста репортера у служби полицијској, који је крао говоре вођене на јавним местима, у приватна, кавапама, позориштима, на чак и код приватних лица, која су га познавала.

Витез де Monhy имађаше духа и његово сурадиништво било је веома драгоцено Фејдо-у де Марвиљу, који постизаваше велике успехе на двору Луја XV-ог, читајући му анизантне хронике витезове; ну како витез имађаше честу и велику потребу за новцем, продаде једног дана дупликат својих чланака кардиналу де Тансеи, маршалу де Ришељеу и другој великој господи.

Фејдо де Марвиљ, раздражен што не може више да приноше себи творевину оних веселих и пикантних рапората, диже га службе и баци у бастављу, да би га спречио, да не почини опасне несмотрености.

И у садање доба има још племића, који посећују полицијског преседника, и, као год витез де Monhy, примају надражење од префектуре. Говори се чак, да неки од њих примају позамашно надражење.

Сећам се једног врло коректног господина, кога сам обично срстао на басамацима стана преседникот. Увек је био елегантно обучен и знађаше поздравити са пристојношћу, која доликује великом господину. Сви га у преседништву познаваху, јер у њему одавна долажаше.

Причали су ми, да је најпре био тајни агент у политичкој служби, у почетку другог царства. Тада је мотрио на легитимисте.

Кад паде царство, остаде тајни агенат у служби републике и, као што говораху, мотрио је на бонапартисте.

Беше то врло уважен старац, који је, судећи по његовом начину живота, морао примати врло велику награду на префектуре.

Потказивачи су, као што се види, много боље награђени у служби политичкој, но у служби криминалној.

Међутим, чак и у служби криминалној, дају се потказивачима још увек награде веће, но што их примају агенти.

Од неколико година, поступке окружиике укинуше још већину награда за откриће извесних преступа. Награде за хватање кривада још се увек плаћају агентима но тарифи од 1811. године! Све се оне награде за хватање међу у једну општу

касу и потом дело између свих агената, те на тај начин сваком припадне, од прилике, 40 динара за три месеца.

Једна од ових реформа у полицији требала би да буде та, да се побољша положај агената. Зашто је неправедно остављати оне бедније са платом од једва 2.000 динара годишње, кад они ипак тако важне послове у другитву, у коме се, мало по мало, све плаће повишавају из године у годину на разлога тога, што поскупљавају животне потребе.

Ако хоћемо да имамо једну озбиљну криминалну полицију и веште и занату одане агенте, треба истима дати положај према одговорности, која на њима лежи.

Сравњена са полицијом енглеском у овом погледу, довољно је да покаже, како Француз рђаво еквалају важност постојала једне полиције, чији агенти не животаре.

Често сам се у Лондону сретао са енглеским агентима и простим инспекторима, који имађаху плату равну оној коју примају први шефови у Паризу.

Утврђивање награда за давање потказивачима, стварање законских одредаба, које би ослањивале судију да примени олакшавање околности за потказивање у случајевима, које сам означио и неодложно побољшање положаја агената, — реформе су, које полиција будућности не сме да занемари и које, у интересу свију, треба што је могуће пре и остварити.

Већ неколико пута до сада поменуо сам, да се плашах политике и да најмањи доказ благонаклоности мојих шефова према мени беше тај, што ме од исте удаљише.

На план, у прилог свега тога, било је случајева, скопчаних са полицијском службом, у којима сам и по наредбама, које задираху у политику, морао делати, испуњавајући своју чиновничку дужност.

Једна од најузбудљивих успомена на ова неволна делања на терену, који ми се не допадаше, беше прогонство оног једног малог принца анамитског, Duong Chaer-a, чија несрећна судбина од тада узбуди повишаре.

Ја цитирам ову успомену да бих показао, до кога степена полицијски чиновник, који мора скрупулозно да испуни мисију, која му је поверена, — треба да остане незналац узрока, који су диктовали дела, која он извршава.

Од тада се, без сумње са разлогом, многи заинтересоваше успоменом на овог малог егзотичног принца, чија удовица и наследник живе у беди, у једном мебliраном хотелу, на левој обали Сене.

Кад добих наређење да га прогнам, задовољих се да послушам своје шефове, који га оптуживаху да је непријатељ француске и да испуни, као што то и морах, заповести, које су ми биле издате.

Беше то врло мали, мршав, веома слабуњав принц азијатски, кога ми је ваљало потражити у једној мебliраној кући, у улици „Jacob.“

Кад протестова против његовог изгнања са крајњом срдбом и пењући се у кола, која га пред кућом чекаху, задрма ошишерски крст Почасне Легије, који посаше на прсима, узвикујући својим покајничким говором: „Ја пријатељ Француске.....“ једва се само неколико удачних зајала заустављаше.

Задатак ме имађаше потребних услова за произношење драме на улици: нагледаше да је пре створен за комедију.

Убрзо се умири и тихо говорећи тешко и тражећи речи, којима би могао да искаже мисли, — хтеде да ме обавести, како је жртва француских чиновника у Анаму, чија сам имена поборавно, који су имали, вели, само један циљ: да га заваде са оцем.

Мало по мало предаваше се судби која га је снашла; говорање са дирљивом благошћу о своме положају и фамилији и ја никад нећу заборавити причање његово о извесним њиховим чудноватим обичајима.

Рече нам да беше син краља Нородама и мајке онога, те је на тај начин био у исто време син и унук своје мајке, брат и син свога оца.

Изгледа, да у Анаму не постоји родоскрвњење, ну ови обичаји прајшег истока мора да пропадоше извесну забуну у фамилијарним односима, пошто се услед њихових потомана у правој и побочној лињији, стварају рановрсне и многобројне рођачке везе.

То је, мислим, једина интересантна ствар, коју ми доноси мали принц Duong Chaer.

На станици Лионској предадох га двојици агената, који су га имали одвести до Алжира, одакле је убрзо његов мали мртвачки сандук отпутовао за земљу његових очева.

У овом времену, кад се ово дешавало, ја искрено признајем, да ми је ово прогонство, које је било тако брзо чак и брутално, пошто приморасмо малог принца да узме први воз за Марсељ, — остављо једну, без мало индиферентну успомену. Чудно сам се само томе, како је могао бити осиђен Почасне Легије, кад се говораше да је француски непријатељ; мишљах, а и сад сам тога мишљења, да никако не би требало, чак ни под видом за страшце, израђивати „времену пантљику“ непријатељима отаџбине.

Треба да споменем и то, да је публика, која се од дана прогонства тако заинтересовала за судбину удовице и сина прогнатог принца, — примила у почетку врло радо његово изгнанство. Једва ако неколико новинара, који су се увек одликовали опозицијом, донесоше неколико чланака у којима бламираху владу због бруталног поступка према малом принцу.

Мишљење се потом променило и ја сам то исто учинио сада, када сам се ослободио административних навика и постао део добре публике. Као и сви други, тако сам и сам био дирнут, читајући причу о тужној смрти овог малог принца, на јарићком конопу, и бедном стању његове удовице и сина.

После свега питао сам се, каква беше потреба да ова једна мала жута дутка, по наследу неспособна да напесе зла ма коме то било, — издахне далеко од свега онога што љубљаше, на оној алгиријској земљи са негодном климом за људе његове расе.

Разлози политички изгледали су ми веома гадни и нечовечански.

И још једанпут сам себи честитао, што сам се целог века страшно ових ствари, које остављају тако рђаву успомену чак и код оних, који су се, као ја, дотакли само политике, па и то онда, када беху приморани да се покоре заповестима својих шефова.

Док говорим о овим мојим полуполитичким успоменама, хоћу угрсд да споменем једну аферу, која ми је тако исто оставила дубок утисак, не због ње саме, но с обзиром на оно што је постигло њеног главног јунака — аферу, која је, у осталом, тесно скопчана са овим питањем о потказивачима, од којих ме је за трентутак удаљила историја о малом принцу анамитском.

Ја сам сигуран да Париз још није заборавио оног јадног Мореа, кога масакрираше вернички Туарежани, а који тако дуго беше размажено дете Парижана, које је он знао задобити за се оним неодољивим чаром, који лежаше у њему.

Нико га не мрзаше због његових испада, па чак ни они, који га ухватише и осудише!

Бејах га познао приликом неког јавног бурног збора или једне силне манифестације о 1-ом мају, кад га затворише. Најлепшу сам успомену сачувао о овој слободној и лојалној природи, о оном особеном затворенику, који није могао остати ни два сата усред мојих агената, а да половину њих не придобије за своје идеје!

Како се знало да га познавах, мени поверише да га ухапсим сутра дан по оном кобном дуелу, у коме беше убијен капетанац Мајера.

Може бити, под утицајем оних људи размаженог детета, на које се беше навикао, Море је хтео потемењти полицији, кад се је сакрио.

Ну ја, који познавах неколико особина његовог карактера, нисам хтео допустити, да ми се ко потемеа и кад ми каква мисија беше поверена, страшно сам се да се из ње вратим посрамљен.

Ну с друге стране, морам рећи, ни мало се не уплаших за судбину Мореову, знајући добро да се његово хапшење прши само, да би се форма испунила, јер сам био сигуран да је дуел, у коме је Море убио своја противника, могао бити само лојалан.

Један човек кога тада, с правом или безразложно сматраху за тајног агента, извести ме, да Маркиз Море имађаше кафеџарију на булевару „Pereire“, под једним лажним именом. Заборавио сам број куће и то лакше име, ну да би допунили причу, узмимо име Поарје.

Да ли то лице, које нам означи стан Мореов, беше случајни потказивач, или му то беше занат, не бих са сигурношћу могао тврдити.

Знајући, дакле, да славни маркиз становање на булевару „Pereire“ под именом П..., местох у цеп наређење за хапшење и одјурих само са једним секретаром.

Стуливши у означену кућу, обратих се питањем на кућног чувара.

— Молим, Господин П.?

— Господин П...? не познајем!

— Како! ви не познајете Господина П...! Онда ћете сигурно познавати маркиза Море.

— Такође не, одговори веома хладнокрвно кућни чувар. Маркиз Море да не буде овај господин, о коме се говори по новинама, да је убио јуче неког официра — јеврејина?

— Тако је. Он станује у овој кући.

— Не, господине, ја га не познајем.

Апсолутно ми беше немогуће да ишта докучим од овог верног „кербера.“

За време од по сата, узалуд употребљавах сва могућа средства, да бих га натерао да проговори. Употребих благост, обећања, потом претње, на ништа не успех. Пета-динарни чак, који су у стању да одрече толико језика и отворе толико врата, не произведоше на њ никаквог утиска. Овај кућни чувар беше особито веран својим кирајџијама.

Чини ми се чак да сам, знајући да ради у једној великој државној радионици, њиао чак дотле да сам претио, да ћу поједностављати да га из исте отпусте, ако ми не каже праву истину. Јест, морам признати да сам дотле терао са својом грубошћу, јер би они мемоари били без интереса, кад не би били искрени.

У осталом, и она последња претња би узалудна као и остале. Очевидно мој поступак, који ће разумети сви полицајци, наиваљала то, што ми је Море био апсолутно потребан.

(Наставиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

I

А каква си ми ти опет ја птица? узвикну он, попрекинувши наједанпут.

— Па то је баш оно, што сам ја птица!

— Каква?

— Таква!

— Каква таква?

— Па, ето, таква?

— Ама, каква?

Обојица се упише очима један у другога. Дебељко је чекао одговор и стегао песнице, као да се је хтео тога часа потући.

Ја сам одиста и мислио, да ће бити батина. За мене је све то било ново, те сам гледао с радозналошћу. Али сам доцније, у току времена, увидео, да су све сличне сцене биле напаредно певане и одигравале су се, као у позоришту, ради општега задовољства; до батина готово никад није долазило. Све је то било доста карактеристично и оцртавало је обичаје тамничке.

Високи осуђеник стајао је мирно и непријатељски. Осећао је, да на њега гледају и очекују: хоће ли се сервратити својим одговором или не; да је било потребно одржати се, доказати, да је он одиста птица, па показати и каква птица. С неизказаним презрењем погледа он искоса на свога противника, стараћући се, ради јаче увреде, да га гледа некако преко рамена, одозго па доле, посматрајући га као какву бубину, те полако и разговетно рече:

— Кагаи!...

То јест, да је он птица каган. Читав громки плотун од смеха поздрави досетљивост осуђеникову.

— Невољаш си ти, а не каган! заурла дебељко, осетивши, да је изгубио битку на свима тачкама, и допаши до крајњега беснила.

Али тек што је скаја постала озбиљном, одмах ућуткаше јунаке.

— Шта сте ту залармали! повика на њих цео казамат.

— Боље се потуците, него што цепате грло! раздера се неко из угла.

— Ама, држи их, потући ће се! разлеће се као одгопор. — Наши су људи ратоборни, убојице; седморица се не бојимо једнога...

— Та и обојица су ми добри!..., један је донаео у тамницу за сунту хлеба, а други — дедек један, појео баби кисело млеко и за то добио кнуте.

— Но-но-но, доста је! попиша инвалид, који је живео у казамату да би одржавао ред и зато је спавао у углу на засебној постељи.

— Воде, децо! Невалид Петровић се пробудио! Дајте воде. Невалиду Петровићу, брату рођеноме!

— Брат... Какав сам ти ја брат? Нисмо ми рубљу заједно попили, а овамо брат! гунђао је инвалид, напављећи рукаве од шињела.

Спремали се за преседење; почело је свитати; у кујни се скупила густа гомила људи, који ноћу се не би могло пробити. Осуђеници су нагрнули онако у кратким кошулама и дубоким капама на хлеб, што га је делио један начињак. Било их је у сваној кујни по два — бирали су их сами осуђеници. Они су чували и кујнски нож за сечење хлеба и меса, свака је кујна имала снега по један.

Осуђеници се поређаше свуд по ћошковима и око столова, онако у капама, у кожусима и опасани, спремни да одмах ноћу на рад. Пред некима су стајало дрвене чаше с квасом. У њих дробили су хлеб и сркали га. Гледала је била страшна; али су нека мирно ћеретали по ћошковима.

Наздравље, чича Антоније, — добро јутро! Рећи ће један млад осуђеник, па седе покрај натмуреног и безубог осуђеника.

— Па, добро јутро, ако се не подемеваш! Рече чича, не дижући очију и трудећи се да проживе онај хлеб својим безубим деснима.

— Море, Антоније, ја сам мислио, да си ти већ умро; Бога ми!

— Аја! Прво умри ти, па ћу после ја...

Седнем покрај њих. Десно од мене разговарали су се два осбиљна осуђеника, трудећи се — како је изгледало — да се одрже важни један пред другим.

— А, мој брате — од мене не украде, говорио је један: ја се, брате, и сам бојим, да другом не украдем.

— Бог-ме и мене нека нико голом руком не дира!

Опећи ће се!

— Шта ћеш ти опећи? Такав робијаш; другога имена и немаш... она ћете окрасти, па те неће ни поздравити. Тако је, брате, и моја последња конџета отишла. Онамад дошла она — куди ћу сад с њом! Стао сам молити Фјокку челата: он је још имао у предграђу пуку, што је купио од оног чивутина, шуганог Соломона, онај, знаш, што се после удавио.

Знам. Пре три године, он је био код нас кртмар, с надимком, Гришка: мрачна крчма. Знам.

— Аја, не знаш; то је друга мрачна крчма!

Ама како друга! Све ти хоћеш боље да знаш!

Да би довели толике људе, што знају?...

— Да доведеш? Од куд си ти? Ама, знаш ли ти с ким имаш посла?..

— С ким имам посла! Та ја сам те већ и тукао, па се не хвалим, а ти још питаш, с ким имам посла!

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Од једног општинског писара добили смо једно овакво питање.

Сиина житељима ове општине, и који су променили и који нису променили обим своје земљишта по распореду бр. 6, пореско одељење наплаћује свиие 3-ће године по 0·30 п.з. такође у марками, за порезне пријаве, па ма он њихо и на десет места уписано земљиште у распореду бр. 6. и пои. Њихи „Б.“ наплаћује за сваку пријавну листу по 0·30 п.з.

Овај писар пита нас: да ли је правилна ова радња пореског одељења или не: па ако је правилна, онда на основу ког је законског прописа правилна, а ако је неправилна, онда на основу ког је законског прописа неправилна?

На ово питање ми му одговарамо да је поменута радња пореског одељења сасвим правилна и умесна, јер се иста основа на прописима члана 78, 79 и 83 закона о непосредном порезу.

* * *

Један, опет, писар питно нас је: по ком праву пореска одељења наплаћују од општина по 32 динара годишње за порески материјал,

у који спадају Расподели Пореза и т. д. а по ком опет прану по 4 лин. за *Порески Дневник*.

Расписали смо се на наведеном месту и добили смо овај одговор на постављена питања:

За порески материјал наплаћује се од општина по 32 динара годишње по распису Господина Министра Финансија од 17. марта 1901 године Бр. 8.120, а за сваки поручени Порески дневник по 4 динара засебно, јер толика му је цена у Државној Штампарији.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ПОТЕРЕ

Светислав — Љубомир Петровић, звани „Ључе Параћинац,“ Драгољуб Милојевић, звани „Загодинче“ и Ђока Николић — Петровић, сви кошчари и бив. осуђеници управе поправачког казненог завода, побегли су са осуде 1 тек. мес. пре подне.

Светислав је родом из Поћаревца или стално живи у Параћину, има 28 год., омален је, плаа, у одећу је сувенном. Луна месеца прошле год. осуђен је на 3 год. затвора због краће новчане коју је, у друштву са „Загодинчетом,“ извршио на штету овд. жељезн. станице Урошу Јовановићу, тежаку из Нарпина, а у суми од 610 динара. Пре ове осуде био је још два пута осуђиван: једном на 1 год. затвора због покушаја убиства, а други пут на 12 год. робије због разбојништва.

„Загодинче“ је родом из Загодине, има 23 год. њиљега је стаса, сувоњав, црномањаст, у одећу сувенном. Последњи пут осуђен је на 4 год. затвора, а пре ове осуде још је три пута судили осуђиван „Загодинче“ није за длаке као један од најразнијих и најнапаснијих ловаца и несароша. Сама његова, као и друга му Светислава, лакно се пазити у албуму управе града Београда, а њихова имена позната су свакоме старијем жандарму у Београду.

Ну, да би их и власти у унутрашности могле лако познати, на тала, разуме се, и ухватити, ми им износимо сляне у данашњем броју и позивамо, пако власти тако и приватне, да на њих обрате најстрожу пажњу.

Ђорђе, чију слику немамо, јер никад није био у затвору управе града Београда, родом је из Смедерева, има 38 год., средњег је стаса,

носе праве, очију малих и ушних, образа дугих, брковa малих, црних. Осуђен је био на 5 год. затвора због краће. Акт управе града Београда бр. 3221.

Божидар — Бошко Миошић, бив. припрасник овд. војног оркестра, осуђивљен је по делу извршене краће пакета Кости С. Јовановићу овд. шпекеријанту. С тога га акват напаљачки тражи актом бр. 873. рали спасавања пол привичну истрагу и у притвор. Он је родом из Ниша, има му 20 год., висок, у опште плав, наусница нема. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 3075.

ТРАЖИ СЕ

Стеван, син Живше и Стевана Јовановића, радника на овд. жељезничкој станици, отишао је од своје куће и до данас се није о њему ништа дошло. Стевану има 15 год., раста средњег, приомањаст, сувоњав; од одела ника: капут плавичаст и прве пантаоне од материје, на ногама ципуле а на глави шубару. Најбоље треба предати његовим родитељима у Вишеградској улици бр. 9.

Матија Пихлер, аустро-угарски војни бегунац, ситуирује се да је пре бегства из војске извршио више краћа стварн. Замта га мађарски извршни окр. суд тражи. Он има: косу нелонобрашски окр. суд тражи. Он има: косу нелонобрашски боје, очи плаве, обрве браон, нос и стењаве боје, очи плаве, обрве браон, нос и усте правилна, лице широко, висок је 1.66 см., слабог је састава, говори и пише немачки и словеначки. Најбоље треба спровести Управи гр. Београда с позивом на бр. 2.126.

Стапру Марпиковића, коритара из Вервала ср. добричког окр. топличког, који је још прошле године напустио своју кућу, на побегао са својом кумом Атном у намери проводења блудног живота, тражи нач. окр. топличког актом бр. 353. Стапра има 30 год., стаса високог, црномањаст, брчоо малих црних, носе праве; од одела има пантаоне и копоран од сукна, шајкачу и опанке са нарошима. Атна има 40 год. стаса високог у лицу плава, на једној руци сакатљена су јој два прста са длаком, а десно још је уво шупљо. На себи има антерију жуту, плаву сукњу сељачку, плаву шамију и опанке. Стапра је за собом оставио жену и двоје нејаке деце без икаквог издржавања. Најбоље Стапру и Атну треба спровести нач. окр. топличког или Управи града Београда с позивом на бр. 2214.

Мирка Обрадовића, бив. одговорног уредника „Радничког Листа,“ који је пресудама апелационог суда осуђен на 60 дана затвора и да плаћа 154 дин. такође за штампарске преступе, тражи извршитељски актом бр. 778 да ли је већ извршио поменуте пресуде. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на бр. 3044.

Петра Рајевића, земљорадника, који је осуђивао због паљевине, на робију, тражи нач. окр. рачанског актом бр. 707, пошто је окривљен за дело преваре. Он има 45 год. повисок, сувоњав, смеђ, у сељачком оделу. Најбоље треба спровести нач. ср. рачанског или Управи града Београда с позивом на бр. 2974.

Михајла Тимотића, жандарског радника, који је 24. ов. м. побегао са лађе државне „Сент Јакоп“ и том приликом украо један капут са прслуком, једно чизме, четири пошуље два пешкира и једно чаршаве, све у вредности 30 дин., тражи акват сапасилаца. Он је родом из Ваљева, има му 20 година, раста је високог, приомањаст има младеже на лицу, говори кроз нос. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на бр. 2607.

Јанка Тошића тежака из Поцја окр. Тимочког, који је за окрибљавање стављен пол суд и у притвор са оковом још 1895 год., тражи књажевачки приостепени суд. Јанко је одмах по извршеном злочину побегао и до сала се није могао прошаћи. Он има 30 год., раста средњег, нос праве, очију плавоокрљастих уста уперених, нос праваиног, особених знакова нема. Најбоље треба спровести страначарно књажевачком приостепеном суду или Управи града Београда с позивом на бр. 2672.

Лазара Стокића овд. слугу, који је 21. ов. м. побегао од своје газдарице Госпође Стевановић овд. са станом у улици Пов-Луковој поштo још је одмео из ормара 6 чаршава и још неке ствари, тражи акват сапасилаца актом бр. 538. Лазар има 40 год. раста је омаленог, у опште смеђ, пун; од одела има капут и пантаолоне пепелаве боје, на глави шубару, а на ногама ципеле. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 2244.

Рапка Поповића пекарског продавца, који је извршио опљачку праћу банка на опц. приступишту, тражи акват чешљаског актом бр. 720., рали спасавања под крићавцу истрагу и у притвор. Он је у 18 год. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на бр. 2216.

Краља, Ноћу између 22. и 23. ов. м. непознато лице обкао је собу на таваницу г. Лазе Прљошевића овд. пензионера у босанској улици бр. 84. и из исте му украло, поливо се до сала сапњо: двоје новоше пантаоне и нешто од белог рубља (кошуље, сабе, чаршава, и кавање за јастуке). Извршиоца ове праће тражи акват чешљаског актом бр. 723. Ко шта буде сазнао по овој праћи, као и о крадљивцу нека извести Управу града Београда с позивом на бр. 2315.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Неколико напомена о организацији општих власти и обавезом на научно самоуправе; 2) Калуџарство и обирање. 3) Просјачство — III. *Поучно забавни део:* 1) Потказивачи. 2) Записници из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Потере. — Тражи се.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 5. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 14. ФЕБРУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника друге класе округа крушевачког, Драгољуб Јовановић, окружни начелник у пенсији, и

за секретара прве класе Министарства унутрашњих дела, Ђорђе Карајовановић, начелник четврте класе округа крушевачког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 3. фебруара 1902. године № 2775 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављени су:

за начелника треће класе среза гročанског, округа београдског, Милан Влајковић, секретар прве класе начелства округа смедеревског, и

за секретара прве класе начелства округа смедеревског, Петар Николић, начелник треће класе среза гročанског, округа београдског, — обојица по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. јануара 1902. године № 2544 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Радивоје С. Влаховић, писар друге класе начелства округа пиротског, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 7. фебруара 1902. године № 3114 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА

О ОГРАНИЧЕЊИМА ОПШТИН. ВЛАСТИ С ОБЗИРОМ НА НАЧЕЛО САМОУПРАВЕ

(Свршетак)

Ограничим се само на површно посматрање неколиких важнијих питања, која могу бити у вези са начелом самоуправе, а њису без интереса за наше прилике, нећемо улазити у даља излагања и других питања. Ствар је одиста од велике важности и са гледишта наше опште унутрашње политике и са гледишта државног права и успеха, које оно у примени треба да оствари. Без јаке општинске власти ми не можемо имати ни јаку државну власт при организацији административне власти, која је у нас. А да би се до тог успеха дошло, чини нам се, да је одвећ потребно, да се наша интелигенција, која се сав бави политиком, а нарочито њени најбољи представници окане једном заблуда, које увосе у појмање начела самоуправе, да напусте пролазну и бесмислену тежњу за популарношћу на демагошкој основи, а да стану на гледиште здравих принципа, којима једино може бити места у једној добро уређеној држави.

Да нпак заокруглимо дојакошње излагање ствари, те да оно колико толико буде бар у основним питањима потпуније, требало би проговорити што год и о општинским зборовима, о општем учешћу грађана у општини за послове, који припадају самоуправном режиму. Јер, за остале послове, који таман карактер немају већ се јављају као последица практике државног права, у оном делу, који је устањен надлежности општина, зборови општински немају никакве надлежности, јер ти послови немају ничега заједничког са самоуправом нити ће то начела налазе. У колико се тражи народно учешће и за тај део послова, оно се практикује у народном представништву, дакле, преко законодавног тела, које је по Уставу образовано.

Са тим општим обележјем, које припада општинским зборовима, њихово учешће треба да је од значаја и има му места у свима питањима самоуправне природе, али строго дотле. Каква се конзеквенција из овог општег начела дају наћи за организацију општинских зборова у свима односима, који њихову надлежност треба да изведу и заједно у пракгици, није тешко погодити. Међу тим, ми се у такве детаље нећемо упуштати. Ма каква била њихова организација, ако је њоме очувано начело, да општински зборови не иду даље од своје праве надлежности, али да се опет у границама своје истинске надлежности крећу слободно, главна ствар неће бити оштећена. На таквој основи, однос самоуправног режима према државном био би нормалан и не би штетио великим ауторитет, који припада државном праву и општи интерес грађана, да тај ауторитет остане потпуно очуван.

КАЛАУШТВО И ОБИЈАЊЕ

Справе које пуцају

Друго средство од не мање дејства, али релативно опасно, састоји се у употреби справа с пуцањем. Дејство једног механизма ове врсте, ће неколико година, коштало је живота два млада момка који су били послати у извиђање летњака. Овај начин одбране има дакле своју корист. Но несрећи, те справе могу бити грозне баш за оне које треба да заштите, кад њима рукује невешта рука.

Постоје међутим механизми који кад звоне, као механизам г. Деферта, у исто време производи и експлозију праскавих метака, појима се може руковати са потпуном сигурношћу.

Овамо спада цела једна серија експлозивних справа које је наумео г. Пол Бланше.

Брава на пуцањ коју представља слика 1 јесте прва тип те серије. То је брава безбедности слична брави коју је наумео г. Дефер. Као год она последња, она садржи у себи један део који се зауљује чим се покуша да уђури у браву други кључ или ма какав палауз. То исто бива у случају обијања: услед необичног притиска на врата; ригла се покреће за читав милиметар и производи љуљање тог дела браве. И у једном и у другом случају, тај покрет љуљања истиска орох који ће ударити метак и изазвати јак пуцањ. Даје се замислити како исти механизам може произвести електрични додир који стања у покрет једно или више звона; и даје се лако замислити како је могуће применити сличан механизам код разних „кремонских“ брава и засовница које затварају сва врата и сва прозоре једне куће. У овом последњем случају могу се наместити било праскави меци ма где, било испод на зубљу, а ако је случај са осам-

њеним летњаком начинити да одјекује звоно или да опали топић, например на врху зграде.

Што се уопште може замерати овим известилачким справама, то је што оне изискују посебан надзор и непрекидно одр-

Сл. 1. — Блашкова брава на пуцањ.

жавање у добром стању, да не би дејствовале лажно и особито да се појадано зна да ће оне произвести потребно дејство над то буде затребало.

Кремонске браве

У више случајева, уосталом, неће бити потребно да се цела своја кућа или стан преобрази у прави градић; што не би било увек могуће, као са становима париским например.

Тада ће добре и солидне браве са посебним својствима бити довољне да изиграју покушаје обијања.

Што се тога тиче, навешћемо врло оштроуман начин који се састоји у закључавању станова помоћу брава које, сем обичних риглн, стављају у покрет „кремону“ која затвара и горе и доле. На овај начин, покретно крило утврђено на средини риглама, горе засовницом која улази у ћерчино, доле засовницом која се заплаши у патос, чини немогућом употребу ђускије.

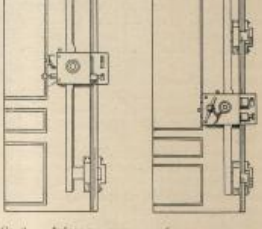

Сл. 2 — Дубоквина кремонска брава сигурности.

Један врло прост систем, који се на овоме основа, изумео је г. Емил Фак. Овде кремоне, сличне полугама за затварање прозора, засукују врата горе, доле и са стране, а помоћу засовнице сигурности цела система дејствује.

Други начин кремонског затвора претвара удална врата наших станова у права врата од касе. То је механизам који је изумео г. Т. Дубоа, представљен на слици 2. Лако је разумети како он дејствује; челични делови су најачи и њихов се маневар врши са великом тачношћу. Ради веће сигурности, брава је на две комбинације, независне једне од друге: и једино гвадни кључ може, у исто време, радити и с бравом и засовницом.

Један од показаних модела има, сем браве, три засовнице; други има само две; разуме се да су, и у једном и у другом случају, разређини на целој висини крила једну серију солидних затварача, врата потпуно обезбеђена од сваког покушаја обијања; треба очевидно изломити врата, па да се успе отворити их, ако се нема на расположењу потребан кључ господарев.

„Против-обијачка“ засовница

Видели смо напред да, у више прилика, проста засовница сигурности, само ако је намештена доста далеко од браве, обавује с оном често довољног заштитника.

Сама засовница може бити замењена једном допуном крајње простоте, која се дугује г. Вашеу и коју показује слика 3.

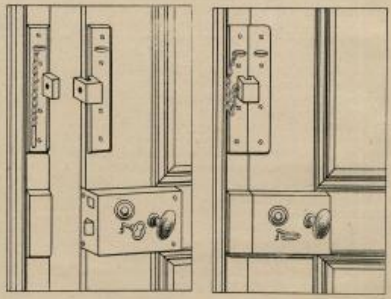

Сл. 3. — Вашеова „против“ — обијачка засовница.

Направу г. Вашеа чине две бронзане плочице од којих се једна управљује на непокретном, друга на покретном крилу вратљем. На непокретној плочици налази се клин, а на покретној преповијница која ће се натаћи на њу кад се врата затворе, тако да постаје немогуће избити крило помоћу ђускије „монсењер“ или уметути и најмању загласку. Има уосталом довољно маха између клина и преповијнице да се врата слободно крећу. Најзад јексер који се меће да направи служи као чивија када су врата затворена, даје да се ова преобрази по потреби у праву засовницу. Два бочугаста јексера допуњују је служење за утврђење ланица сигурности.

* * *

Између многобројних система који се предлажу противу покушаја калаштва и обијања, они које смо навели учинили су нам се као најодговарајући између свију.

Не могу се уосталом довољно нахвалити и пожелети проналасци ове врсте. Њих није могуће довољно препоручити свима који су изложени опасности похаре, којима ваља бити стално на опрези. Не може се опима довољно разложити да добро затварају врата својих станова — исто тако и врата на степеницама за послугу, што се често пропушта, као и врата на леђним степеницама.

Ова расправица неће бити без користи нашим читаоцима, ако их буде убедила каква им опасност прети. Она је постигла свој циљ, ако их је уверала да међ калаузара и обијача лежи поглавито у крајњем немару и непојмљивој необазривости и небрежљивости оних који, услед неке необјашњиве заблуде, тврдоглаво држе да су увек и чак у потпуној сигурности, упркос посведневних примера похара ових лупежа којима се забављамо.

(Превод с француског.) **Henry Havard**

ПРОСЈАШТВО

СА НАРОЧИТИМ ОБЗИРОМ НА РУСКЕ ПРИЛИКЕ

(Свршетак)

Али има и економских узрока који дубље леже и који су због тога постојанији.

1) Међу сељацима сиротиња често пастаје отуда што фамилије, браћа не могу заједно да живе те очевину расномађују. 2). Поштo је становништво јужних губернија последњих година необично брзо порасло то се јако осећа оскудица у земљи и закупи је постао тако скуп да сељаци напуштају земљорад. 3) Рад у фабрикама, који сељака привлачи, упрошћује га физички и морално. С тога над он своје место изгуби он мора у пропаст. У таквим приликам људима на жалост су врло богата предграђа великих забрежких центара губерније Владимира као Шуја, Иваново-Вознесенск, Николског. 4) Нагон да се напусти зачинађ да се на далеком истоку потражи срећа, осећа је јак код руског сељака. Свако године одлазе хиљадама људи у Сибирију, централну Азију и Кавказ, али се многи превраће у својим надама. Многи који су са женом и децом отишли на далеки пут враћају се као просјаци. Таких просјака има врло много у многим јужним губернијама, на црном мору, у Астрахану Ставрополу и т. д.

Транскаиказија (Елизабетпол и Ериван) била је неко време поплављена од Јермена, који су на Турске морали богати.

Све те невоље тешко је сакладати јер су оне у вези са целом културом земље и њихов утицај због тога мора увек опазите. Али и приближена утицаји и невоље опасније су него што се на први поглед може видети. Опасност је у навици и искуству. После великог пожара који је цело село претварио у пепео, сељак тешког срца прихвата се прошње. Прво прошење муча и дрхћући гласом, али у брзо за тим навикава се он на тај занат и кад је увидео како је то корисно, тада ће он просити и кад је престала нужда. Навика на то одвратно занимање не може се довољно нагласити, јер се тиме даје разазнити да деца која су натерана на прошење милостиње, полако расту до професионалних просјака.

После економских фактора морамо поменути и *етнографске* или простије казано *народносне*, међу којима је просјачење јаче развијено него код других. На овом месту треба поменути Цигане, који су, по речима једног руског писца „сви сироз пропуве и просјаци.“ Њихове жене и деца вуче милостињу по улицама док људи на пазарима продају болесне и украдене коње. У великим градовима често се виђају Цигани, парочите у Кијеву, али поље њихове радње јесу округли градови и села. Значајно је да ти синови Индије свуд, где год се виде, увек окрећу леђа сваком продуктивном раду. Тако у округу Геоцкацек губернија Баку, има два села, Циркурт и Туримен, насељена од самих Цигана. И ако су становници тих села Мухамеданци и одрасли у сасвим другим приликама него њихова браћа у Бесарабији и у централној Русији, ипак имају ону исту одвратну карактеру особину т. ј. благраничну лењост. Отуд није чудо што у оба села живе само просјаци и коњокрадице.

Од других народности само Сирјани (губернија Перм и Корели (губернија Твер) дају нешто већи контингенат за војску протува.

Сад можемо прећи на обичаје и навике руског народа који су важни за нашу тему. Парочито нас интересују погледи сељака, грађана на дужности дележа милостиње.

Почињемо са милостињом у тамници. Сваког великог празника износе се пред врата тамница корпе са најразличнијим јестивом. Поверењик хапсеница прима дарове да их раздели међу своје другове. Тај је обичај врло стар и многи га и сад строго држе. Раније године просили су ухапшени на улици као су их под пратњом спроводили. Тај рђав обичај је још 1761 г. законом забрањен али се још дуго одржао до другог половине нашег столећа. Сажаљење према хапсеницима имало је свој нарочити разлог. У 17 и 18 столећу морали су хапсенице своје издржавс сами заједнички да испросе. Према томе су увек биле њих напаљивали, при чему су ти несретници још посвиа на себи конџу коју су навукли после мучења или бичевања. У таким приликама позивало је да је народ у казненоме гледао само несретника, коме се мора помоћи. Те су слике temps passés, али народ их још није заборавио.

Много је школованији други обичај, дељење милостиње одређених дана у недељи (средом, петком а нарочито суботом.) Сваки просјак који тих дана дође у кућу, добије један мали бакарни новац. То исто бива кад је каква свадба или погреб или кад се на дан смрти каквог сродника даје парастос. Тај рђав обичај постоји у многим провинцијама а нарочито га старовереци јако држе. Дељење милостиње извесних дана у недељи постоји и у другим земљама, на пр. у Белгији у Mercier Commentaire legislatif de la loi du 27 Novembre 1891. sur la repressivu du Vagabondage et de la mendicité. стр. 27).

Колике су суме које се на тај непродуктиван начин бацају, може се видети из ових дата. Богати трговац Губкин, који је осамдесетих година умро у Москви, одредио је у свом тестаменту да се просјацима тога града раздели 50000 рубаља. У граду Симрану на Волги умро је пре неколико година старовереац Јеромонсев који је тестаментом завештао да се 10000 рубаља разделе као милостиња. Други један старовереац, Сиромјатников, раздепио је, по смрти своје жене, за прних 40 дана, 10000 рубаља просјацима који су долазили у његову кућу; осим тога просуте су многе врсће жита, да се птице нахране.

Да се јасно виде штете које тим начином поступу довољно је погледати на град Боровск, губернија Калуга, на југо-запад од Москве. Највећи део становника јесу старовереци, који радо деле милостињу, те је услед тога народ поплављена од просјака, док се у околини на то ало не туже много. Али, не гледајући на тај усамљен факат, у разним провинцијама царства гласно се траже суздржавање тог рђавог обичаја. Данима, кад бива опште дељење милостиње, удвоја се свобраћај у прчкама и ракицинцима. Све су собе препуне адраповаца који на самим вратима дувана опорим, пијаним гласом у име Христа моле за милостињу и ружним речима грде немоћнопролазнике. Таки призори одиграваје се у разним деловима града тако да полиција само великом муком може заустављати пијане протуве.

Обичај дељења милостиње има корен у погледима руског народа на тражење милостиње у име Христово. Просјаштво је наслеђе од средњег века; народ се је столећима навикао на просјаке а религија заповеда чинити добро не питајући да ли онај који моли заслужује помоћ или не. То уверење народа пајачење је нашло израза у овој легенди како је Исус у просјачком оделу ишао по земљи и своје верне стазало на пробу молећи их за милостињу. Те су легенде познате код свих словенских народа. Чувени етнограф Асанасјев скупио је читав низ варијаната те легенде. Сличпа сказка позната је и јеврејском народу. Место Исуса ту је пророк Илија. При једној свадби сви су просјаци били отерани али поштo је и пророк био међу њима то он прокуне и домаћина и његову фамилију. Услед тога помру сви исте ноћи чи и младенци.

У таквим легендама мора се извесно тражити постанак просјачких редова. Фрапциспани и Капуцини пролазе кроз земљу и сиже у народу уверење да је свака милостиња богоугодно дело.

Видимо дакле да се је обзаировост према просјацима развила под утицајем цркве, на жалост лена мисао да се сиромасима мора помагати, узима по некад курпозне форме. У губернији Петрокое сељани су уверени да је сиротиња казна божија; отуд над пеко на неволе упрти просјачку торбу, то он заиматье не сме напустити и ако су му се прилике поправиле.

Исти религиозни погледи разјашњују и огромап број просјака који се скупљају на прпвеном сабпрама (као Воронеж, Кијево, Москва, Почаев и т. д.). Међу посетиоцима има сиротих и богатих; први живе на рачун других који су због празника још побожнији и деле богате милостиње. Опажено је и то да број просјака у једном извесном крају јако расте ако се оснива

---

[3]) Устав о напазпаџах. Тај је закон израђен 1864 г. парочито за *призпавптеље судије*.

Поштo су оне бирани од посединпа земље, који су само изузетно добијали правно образовање то се за њих морао написати парочити казпени закопик који обухвата само испуне и један мали део преступа, парочито непаздпевочпе крађе, случајеспе превара и несворности, код финсканих преступа, варписких и акцизних делпката итд. обавезни су за прамепптеље судије да употребљују велики подеок (уважење).

[4]) За ока лица која се, по губитку отаљеппих права, депортирају у Русију постоји трећи подпас. Устанх о сплпих.

каква нова светиња. Септембра године 1896 отворене су у Чернигову реликвије светог Теодосија; одмах за тим опазила се у том крају јача навала пронализа свако врсте.

И ако смо о религиозним погледима народа опширно говорили, морамо додати да су обичаји дивља милостиње и цео однос према просјацима тесно везани и са *необразованом* и *празноверном* масе народа, кад уништене какве свитњаре зато он суботом сваком пијаном просјаку даје милостињу, то Бете често добити одговор „можда ће се мој грош вратити као рубаљ.“ На тих речи не да се навести милосрђе народа него обичност и гламазност. Много је наивнија она празноверица. Тешко купатило игра у руској народној медицини велику улогу. Многи су уверени да тако купање боље дејује него једна доза хинина. Међу власима народа у Петрограду, нарочито код простих трговачких жена, Раширено је мишљење да телу нема прија над га трља човек који нигде ништа нема такав убоги њиво може човеку болест и сваки бол руком одњети. А поштo просјаци по себи важе као спромаси то у јептинним купатилима у Петрограду, налазе се многобројне жене које на тај начин заслужују свој хлеб. Једне подражавају посетиоце, који излазе на купатила, жељом „пријатно Вам купање“ а друге дејују маскера са његовим занатом.

Кад сачувамо све те околности биће нам појмљиво како је цело просјаштво тесно срасло са животом народа. С тога је и борба с тим злом врло помишкована. Не само што просјак отежава администрацији сваку поправку положаја него и велики део друштва сматра постојећа стања за нормална.

О ПОПРАВЦИ ОСУЂЕНИКА

с француског преузо Д. Ђ. Алимпић

Друштва, као и појединци, имају права на одбрану. Да би она могла постојати, неопходно је потребно, онемогућити сваки рад оних индивиду-а, које својим уређењем наклоностима и нарочита, ремете општи поредак и грозе опстанку појединаца. То је управо битни услов за опстанак друштва. Њиме се довољно правда постојање казнених закона, судова казнених завода.

Али, са решењем питања о друштвеној сигурности, појављује се још и једно друго питање — питање казнавања. Они, за којима се затварају тамничка врата људи су, и с њима се, као с таквима, мора поступати. Ово не значи само да према њима не треба бити суров; не, под тим изразом морају се разумети још многе и многе ствари. Све дотле, док код једног људског бића тиња ма и најмања искра свести, не сме се губити нада на његову поправку, на његов повратак у друштво, из кога је, може бити само услед какве велике заблуде, био привремено искључен. На претиме казнених завода не сме никад бити уписана она самозна фраза: „*Ви које улазите овде, напустите сваку наду.*“

Овај благотворни и хумани принцип, који осуђенике не сматра друкчије до као људска бића, способна за све, па и за поправку, примењен је данас, истина, у казненом сулству, али то није увек тако било. У ранија времена, злочин и злочинац изазивали код друштва само осећаје грозе и ужаса. Старо друштво не сматрале друкчије злочинца до као једно страно разарачно и непоправимо створење, пога чак и „*археологическом*“ казнавање, а нарочито казнени заводи, по својој тесбоби, опасности по здравље, оскудици ваздуха и светлости, беху прави пакао за осуђенике. Један министар Шарла VI-ог констатовао је, да је у Бељарама малога Шатеза биле немогуће пронести један дан, а да човек не изгуби свест. У онима Св. Германа, пробушеним на 30 метара испод земље, осуђенице се не могаху уопраните. Они чамаху у води која истицаше из завода, а на једној постељи од трупе сламе. Сва племенита протестовања беху узалудна. Чак и после револуције, могао се још казате: да је сваки онај, који је само једном био прекорачио тамничка праг, умро за друштво. *Једном гурнут у средину покварености, злоћудљен са свију страна и затворен свакојаким бљедотама, — осуђеник је, на крају свог осуде, постајао неспособан за све друго, изузев осете и нових злочина. Он је, дакле, био осуђен на нечите злочине.*

Последње остаци прошлости — затвор дом у Сибиру.

Какви беху стари казнени заводи најбоље се може закључити по доскорашњим казненим заводима у Сибиру — тим последњим остацима прошлости, који уједно служе и као најбољи доказ о извањеном схватању залатка казне. Као шта о њима веле сами руски писци. Тако чувени Достојевски, који је због једне завере провео 4 год. у једној од Сибирских тамница, у својим записницима из „*Мртвог дома,*“ називаше живот „*нечеловечким*“, који је именом народ руски назвао сибирске осуђенике, поред осталог, вели и ово: „*Замислите једну дугачку, ниску и затамњену собу, једва осветљену лојаном свећом и испуњену најодвратнијим ваздухом, у којој се затвара више од 30 људи. Ви сви они имате потребно је чекати најмање 5 сахата. А онде — дарма, вика, кикотање, псовка, звека гвожђа, зимара и чађ од лампе, обријане главе, жигосана лица, дроњаво одело, — све што је ружно и одвратно.*“ Неколико редака Толстојевих згодно допуњују ову слику: „*По целом своду виде се изгорежена људска лица, мало необична и у поле покривено великим огртачима. У једном куту неколико осуђеника кокцају се преко свећасти лојанице, а један стари осуђеник, шетајући ми, седи испод једне мале лампе и греби своје одело од вашију. Три осуђеника, сва један поред другога, леже испод суда за нечистоћу. Један од њих одмет је, а други — дечко од својих 16 година, спаване дечијим сном — са обема рукама под образом. Кужна нечистоћа из суда капаше на њега....* Од свих ових осуђеника, једва ако $^1/_3$ ради набољно преко дана: остали тумарају без циља по касарнама пеујући се и сплетарећи један против другог. Они који имају нешто мало новаца, опијају се ракијом. Кнута — та страховита казна, посведневно је у употреби. Са блесастим и дрхтавим уснама, осуђеник пролази између два реда војника, наоружаних зеленим бичевима кроз „*зелену улицу*“ да прогонори тамничким језиком. На дати знак, бичеви отпочињу свијуцати и, као какви опитар бријач, парати тело осуђеног. Пет стотина оваквих удараца, довољни су да убију човека; преко овог броја, пак смрт је извесна и за најснажнијег осуђеника. Ако осуђеник неће могао надржати, у један пут, досуђена му број кнута: две или три стотине пир. напрвеше се одлазе а он иде у болницу да се лечи од добивених рана. Догађа се често, да осуђеник, по налазку на болнице, није у стању издржати остатак казне, већ и по други пут иде у болницу и умире на постељи, коју пре неколико тренутака беше остављо.“

Не треба, у осталом, заборавити, да је ово слика сибирских тамница из ранијих година, као и да су оне, у последње време, добиле много хуманији карактер.

Модерни казнени заводи

Две су главне ствари, које се не смеју изгубити из вида, приликом подизања модерних казнених завода. Прво се састоје у томе: *да се осуђенику што више улази, а што могућству и са свим уштеде, страхоте које производи његова моралиа и материјална пропаст, а другу је задатак: да га сачува од опасног утицаја скроз покварене средине, која би сталио онемогућавала његову поправку.* На овој основи, уређени су данас казнени заводи у Француској, Белгији, Енглеској и Америци. *Главни циљ постигнут је заведењем келиског система.*

Чим један нови осуђеник стуни у писарницу казнене управе, даје му се, од одела, једна мантија у виду опланца, која се, као нека јакумица, носураваа изнад главе, те на тај начин скрива од сваког лице његово. Овим се постиђава то, што је осуђеник, за све време издржавања казне, остао без сведока о своме моралном паду. За време његових шетња по дворишту апсанском, неме и обавезатно ћутање исто га тако усамљује од света, као и жидови његове келије. Он жини потпуно неповнат за своје другове, који су му такође непознати. На овај начин, он избегава све штетне утицаје заједничког затварања као и она, по све опасна пријатељства, из којих се образују права злочиначка удружења за будућност.

У својој келији, а са тишином и миром, осуђеник налази најбољи лек својим моралним потресима, а читање које му препоручују, и поуке које од свештеника прима, гоне га, да све више и више мисли о себи самом. У Белгији, сами управници казнених завода обилазе осуђенике и распитују их, са извесном добродушношћу, о њиховом животу, прошлости и будућим намерама, ушуњујући их, том приликом, саветима и благим речима на добро. Да би се из једне душе наманила ма и најмања варница довољно је, често пута, само једна реч — само један поглед.

Ово морално лечење одликовало је, у исто доба, и лечењем *физичким — чистотом*. Људи, поврнши духом, обиласку шегу са тобожњом расовни модерних казнених завода. То су противници угодних болница еркенских и дувенских, које су високе 2, широке 2,50 а дугачке 4 м. и у којима се, помоћу вентилације, обнавља ваздух три пута дневно, и назад, чији широки прозори пропуштају довољно светлости. Поред свега онога, сваки притворени добија дневно по 12 литара воде. *„На тај начин, примећују многи, злочинци боље живе но честити људи.“* На ову неумесну шалу најбоље ћемо одговорити речима једног белгиског администратора, који вели: *„Узмите једну мајору скитницу, потпуно одвојену у разврату и алкохолу, па је затворите у један особен и свакодневно испуњен дан, подвргните је, по том, чистоти и хигијени, па вате се уверити колико ће јој се то допасти. Само на тај начин, т. јест помоћу чистоте физичке, ви вате је моћи припремити за чистоту моралну.“*

Што више, у затворима Сп. Жила и Лувенском, осуђеницу се допушта, да своју келију украси омиљим сличицама, или каквим другим предметима. Ако зна цртати, даје му се потребан материјал за рад на му се, шта више, допушта да у својој келији држи цвеће и птицу. Она жеља осуђеникова, да украси своју келију, што ће рећи: да је што више приближи стању слободног човека, знак је пробуђених осећаја његових као човечности.

(Наставиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Вујачић

— С ким имам посла! Та ја сам то већ и тукао, па се не хвалим, а ти још питаш, с ким имам посла!

— Ти? Ти мене тукао?... Море, тај се још није родио, који би мене тукао! А ко је тукао, тај лежи под земљом.

— Чумо бендерска!

— Куга те сибирска спашла!

— О, да те сабља турска посече!

Почеше да се грде.

— Полако, полако! Загаламили! Повичу ово њих. — Само нису умели да живе — нападали се овде људи на добар хлеб, на побеснили!...

Одмах су их разваљали. Грдити се могу докле хоће. То је бар и забава за све. Али ову не допуштају да се човек побије; тек у изузетном случају побију се. Кад се побију — јавља се мајору; почну да исленђују, дође сам мајор — једном речи, ником добро не буде, те зато нису ни допуштали да се ко побије. Па и они сами, пошто се више од забаве, да се међусобу реторички. Често сами себе вређају, почну с грозном патром, жестином — помислио би човек, сад ће кре да легне, а оно ништа: дођу до неке тачке па се одмах разиђу. Ово све мене је испрва врло заливало. Овде сам намерно навео пример најзабављијег разговора у заводу. Испрва нисам нисам могао да замислим, како може човек да се грди на задовољства, да налази у томе забаве, мило ненабаве, пријатност. Устаклом, не треба заборавити ни судету. Ко је умео дијалектички да грди, тога су уважавали. Њему само што нису аплаудирали као глумцу.

Још јуче у вече приметио сам да ме нешто здраво мере.

Већ сам неколико натмурених погледа сусрео. А напротив, други су осуђеници обилазили око мене, дражећи, да сам донео собом и пара. Одмах се почеше уланчавати: почели су ме учити, како да носим оков; набовили су ми, наравно за паре, сандуче на кључ, да помоћом њега држање стварн што сам их већ био добио и нешто од мог рубља што сам га донео у завод. Сутра дан, већ су ми га управљи и пропили. Један од њих, доцније, постао ми је најскреније човек, ма да није престајао да ме краде кад-год је могао. Он је то чинио сасвим онако као ништа, готово и несвесно, као по некакној дужности; лутити се на њега, писам могао.

Између осталог, научили су ме, да треба да имам свој чај, да не би згорег било, да имам и свој чајник, а дотле, донели су ми на зајам тућ и препоручили су ми зајчиј, за трудесет копејака — није — он ће ми учинити све што усхтем, дали хоћу да се сам храним... Разуме се, узели су ми новаца и сваки је од њих, још истог дана, дошао још три пут да нешто пара.

На биниће племиће у наште гледе у зависоку као на Турке.

Не обарују се, да су и они лишени свих својих права и потпуно изједначени с осталим осуђеницима — осуђеници их никад не сматрају за своје другове. То су чинили чак не из сасвим предубуђења, него онако, потпуно искрено, несвесно. Они су нас сматрали за племиће, не обарући се, што су и сами волели да нас пекакву због паше недаље.

— Е, нема више меда! Аја! Пре звецка злато, сад гвожђе! —

Они су нули радости гледали на наше муке, које смо ми тежали да не показујемо. Нарочито трпили смо неправа на раду, што нисмо били тако сналани, као они, и што им баш нисмо умели нигде помоћи. Ништа није теже него доћи код народа до поверења особито код таквих људи и заслужити његову љубав.

У заводу било је неколико племића. Прво пет Пољака. О њима ћу рећи нешу засебно тамо даље. Осуђеници грозно нису волели Пољаке, чак више, но осуђенике од руских племића. Пољаци су ја говорим само о политичким преступницима: били с њима некакв фини, увредљиво-учтиви, до крајности недружевни с њима, а никако нису могли да скрију пред осуђеницима одираност што су у је гајили према њима; сви су то лепо разумели и праћали мило за драго.

Требало ми је готово две године да проживим у заводу, док сам стекао расположење код неких осуђеника. Али, већина њих, најпосле, завоолела ме је и признавала за „доброг“ човека.

Од руских племића било је осим мене још четворица. Један — ниско и подло створење, грозно покварен, шпијун и проказивач по занату. Слушао сам о њему још пре но што сам дошао у завод, те још првих дана прекинуо сам с њиме сасвим. Други — иначе, што је убио оца, што сам о њему већ говорио у овим белешкама. Трећи је био Аљам Аљимић; ретко сам где видео таквог особењака као тог Аљима. Онтрро се он отписнуо у мојој памети. Био је дугачак, мршав, слабог ума, грозна незналица, необичан резонер и анурагиан као Немац. Осуђеници су му се подсмевали; али неки су га се бојали, што му је било у карактеру да се задева, да изазива, да изиграва. Он је, готово, чим је ушао међ њих, постао као и они — спавао се с њима, тукао се чак. Био је феноменално поштен човек. Опази ли какву неправду — одмах се умеша, ма да се њега и не тиче. Написан до крајности: он је, на пример — свађајући се с осуђеницима, — порио их, кажњавао, што су лопови и особито их је нагонарао, да не краду. Био је на Кавказу потпоручник. Задржао сам се одмах с њим први дан и он ми је испричао све. Почео је, на Кавказу, као јункер, пешак, дуго вукао докуле, најпосле произведу га за официра и отправе га у некакву тврђаву да старијег управитеља. Неколико суседни „мирни кнезиви“ из околине унаи његову тврђаву и учини на њу ноћни напад, али без успеха. Аљим лепо подиђе и правио се чак невешт, као да не зна ко је кривац. Кривили су хајдуке, Аљим месец дана после тога зове кнеза сасвим као да ништа није ни било, у госте. Овај дође ништа не слутећи. Аљим построји своју чету, јавно пребаци и укори кнеза; реже му је, да је срамота упалити тврђаву. Ту му је лепо очитао бувницу, како треба тапан човек као он, да се понаша другу пут и, као закључак, стрела га, што је одмах јавно и власти на свима појединостима. За све ово судили су му и осуде га на смрт, али, ублаже казну, те га, пошљу у Сибир, на робију друге категорије, у тврђаве, на двајаест година. Он је сам лепо увидео, да није урадио по закону, говорио је он мени, да је знао ово и пре но што је стрелао кнеза; знао је да мирне кнезове треба судити по закону; али, и поред тога што је знао све ово, он опет некако није могао да поји да је учинио одиста злочин:

— Али, молим вас — он је мени упао тврдњу! Шта хоћете? Ваљда нећете, да га пољубим у руку за то? — Говорио је он мени на моје примедбе.

И поред свег оног подсмевања због суудости Аљима-Аљимића, сви су га осуђеници опет поштовали због његове акуратности и пештине.

Није било заната што га не би знао Аљим. Био је столар, обућар, фарбар, позлатар, бравар, и све је научио тек у заводу. Све је сам научио — нади један пут на зна. Правио је и разне сандучиће, кутарице, фењериће, дечје играчке и продавао је у паровне. Зато је имао увек новаца и одмах је куповао рубља, јастуке, уједно

душек што се растањао. Био је у истом казамату са мном; много ми је ово при руци прих дана на робији.

Кад излазе осуђеници из завода на рад, ређају се пред стражом у две врсте; спреда и назад од осуђеника, стоје чувари с пушкама пушкама. Јанс се, сажекељерски официр, кондуктер и неколико енжекељерских нижих чинова, надгледача над радом. Кондуктер одбраја осуђенике и шаље групама где треба што урадити.

Заједно с осталима одох у енжекељерску радионицу. Била је иска, камена зграда насред велике авлије, сва претрпана разним материјалима. Овде је била ковачница, бравариница, столарница, фарбара итд. Ађам Ађамић долазио је овде и радио у фарбари, кувао јетрић, састављао боје и омазивао столове и орахов намештај.

Док сам чекао да ме изнова окују, разговарао сам се с Ађамом о овим мојим утисцима у заводу.

— То јесте — племиће они не воле, рече он. — Нарочито политичке: просто да их наслеђ; не ваља. Прво и прво, ви сте и друкчији, нисте ни налик на њих, а друго и друго, они су сви ове биле или робовне или војводе. На сад, сами помислите, да ли нас могу волети. Овде је, знате, тешко живети. А у руским осуђеничким четама — још теже. Ето — код нас има неких одавде: хвале се, хвале се нашим заводом, просто као да су дошли на пикаљ у рај. Није то, да је због рада несрећа. Кажу тамо у првој категорији, знате, управа није са сваки појна, друкчије поступају, него код нас. Тамо, кажу, осуђеник може да живи као у својој кући. Писам тамо био, али тако пажу, знате. Не бригу, одело нема, ако је и онако добро, као што је код нас; лепше је и на око. А то се њима опет не допада! Него и јесте то Вавилонска Кула просто! Један кантониста, други Черкез, треће расколник, четврта прапославан мушки, жену, децу останио код куће, пети Јеврејин, шести Циганин, седми не зна ниш шта је, и сви они треба да живе заједно, заједно поштено-то, да се слажу, да једу из једног чанка, да спавају на једним даскама. А како ти је и ово мало слободиште! Залогај јечмиш не можеш појести ако се не сакријеш — свако пару кри по обући, па онда — робија, па робија!.... Просто човек мора да полуди.

Али, ово сам ја већ знао. Хтео сам нарочито да упитам Ађима о нашем мајору. Ађам ми није ништа затајио; сећам се, да ми утиснак није ово сасим пријатан.

Али још две године било ми је суђено да проведем под његовом управом. Све што ми је причао Ађам о њему, видех да је потпуно истина, с том свега разликом, што је упечатак од стварности увек јачи од утиска од простог причања. Грозан је био то човек, а баш зато, што је тапан човек био старешина, готово неограничен, над две стотине људи. Сам по себи није био човек као ваља — злоћа, и ништа више. На осуђенике је следио као на своје природне непријатеље, а то је била прва и главна потреба његова. Имао је и неке способности, али све, чак и оно што је пазало, било је код њега некако изопачено. Напасит, злоћа, долазио би чак и ноћу у завод, на ако опази, да осуђеник спава на левој страни или полеђушке, сутра га одмах казни: „Спаваш, бре, на левој страни, као сам заповедио". Сан га је завод мрзео, а бојали су га се као чуме. Лице му је било модро, накосно. Сви су знали да је он био потпуно у рукама свог посилнога Фељке. Најпослео је своју пудлу Трезорку, а умало што не сиђе с ума од жалости, кад му се разболела Трезорка. Говорили су, да је марицао над њом као над рођеном ћерком: отерао је једног ветеринара; и по свом обичају, у мало се није почупао с њим; кад је чуо од Фељке, да у заводу има један осуђеник, самоук — ветеринар, што је лепо умео да лечи, одмах га позове.

— Избави је! Дађу ти шта заиштеш — излечи ми само Трезорку! Стаде он да пиче кад је дошао осуђеник.

Био је то мужик, Сибиряк — јукав, наметан, у стварн прло добар ветеринар, али прави мужик.

— Гледам ја на Трезорку — причао је он после тога осуђеницима, у осталом много доцније после његове посете код мајора, кад се већ све заборавило — гледам: дели постиња на дивану, на белом јастуку; видим већ ја да је запаљење, треба само прв да се..пусти, па би га излечио... Ех, ај! волим, а у себи мислим: а ако га не излечим, ако црнце, а? Е, рекох, доцкан сте ме познали, господине; да сте пешто јуче, прекјуче, или тако — ја бих га излечио, али сад не могу, аја, не могу...

И тако лиса Трезорка.

Причали су ми на-ситно, како су хтели да убију нашег мајора. Био у заводу неки осуђеник. Живео је код нас већ неколико година, а одликовао се својим мирним понашањем! Запазили су исто тако, да он готово ни с ким никад не говори. Зато су и дрвали да је мало шашав. Био је ниСмен, а једну последњу годину непрестано је читао Библију; читао је дан-ноћ. Кад сви заспе, он се дигне у пола ноћи, запали воштану прпвезу свећу, дође код фуруне, отвори књигу, па чита до јутра. Једног дана оде он наредњику, па му каже, да неће да иде на рад. Јаве мајору, овај се сав успаханри, па сам долете одмах. Осуђеник баци на њега цигљу, што је још раније спремио, али промаши. Ухвате га, судише га, па га казне. Све је брзо било. Три дана после, умре он у болници. Умирући, рекао је, да није ником зла мислио, хтео је само да страда. У осталом није припадао ни једној расколничкој секти. У заводу спомињали су га с уважењем.

Најпосле се окованје. Међутим дођоше у радионицу једна за другом неколико девојака што продају беле хлебчиће. Неке су биле још сасвим мале. До зрелости, све су обично иђле с тим хлебчићима; мајке су пекле, а оне продавале. Кад узрасту, иђле би и даље, али сада без лепчића; тако је готово увек било. Било је и жена. Лепчић је коштао две копјеке, а осуђеници су их много куповали.

Видео сам неког осуђеника, столара, већ просед, али румен и као с осмехом, задиркује продавачице. Тамам кад ће оне доћи, привезао он око врата памучну црвену мараму. Нека дебела жена, сва богиња, метну на његов сто котарицу. Почеше да разговарају.

— А камо вас јуче? Поче осуђеник залоВољно се смешкајући.

— К? Била сам ја, него где сте ви били? Одговори жена брзо.

— Е да су нас звали, ми би се нашли.... Него, ко ми сне није био пређуче!

— Ко?

— Марјаника била, била Хаврошка, па Чекунда, па Бабе и Четири-Копјеке....

— Шта је то? уништао сам Ађима — зар?....

— Па, има и тога! Одговорио ми је он, скромно спустив очи: био је врло солидан човек.

И било је и тога, али врло ретко и с најећим тешкоћама. У опште дође је ваше таквих што су више волели, на пример, да пошију кошу, но да ладу за онако што-год, и поред целе оне природне тешкоће пристиснутог живота. Тешко је било доћи до женске. Требало је изабрати време, место, погодити се, одредити састанак, тражити самоћу, што је било нарочито тешко, чувати се од чувара, што је било још теже, и уопште трошити — релативно — много, много, новаца. Али, имао сам опет прилике — доцније — каткад да будем сведок и љубавних сцена. Сећам се, једном, у лето, били смо нас троје у некаквој шуми, на обали притиској, доклан смо некаку ђурупу цигљарску; чување су били неки добри људи. Најпосле, испрсну ње „*суђлерке*," као из нову осуђеници.

— Где сте остали вадлан? Код Зверкових, а? Пресрете их осуђеник, кад кога су и дошле, што их је већ одавно чекао.

— Ја остала? Кад ти код њих, онда и ја! Одговори весело девојка.

Та је девојка била најлепша и најразвијенија на свету. То је Чекунда. С њоме је дошла и Четири Копјеке. Она је била већ изнад сваког описивања.

— Где сте ви — давно нас нисам видео — продужи љубавник, окрепнув се к Четири Копјеке. — Шта је то с вама — баш сте омршавили.

— Пхи — можда. Пре сам била дебела куд-нам'о!... Сад сам као друг.

— С војницима још једнако?

— Аја — то су нас обдарали или јешиш; али — зашто? Макар пшла и без једног ребра, само војника води!

— Останте на њих — боље нас волите; ми имамо новаца...

Да имате једну слику, замислите још овог љубавника онако обријана, с гиндјем, онако дворјанског и поред чувара.

Растадох се с Ађимом, па пад сам чуо да се могу пратити у завод, узмем чувара и упутим се кући. Већ су се враћали. Пре свију враћали су се они што су имали задатак. Једино средство, да учиниш да осуђеник ради нако ваља, јесте да му задаш задатак. Каткад задају грдан задатак, али опет, свршс га зна-чут брже, но што би спрешли, да раде све док не удари добош за јело. Чим осуђеник изради што му је дато, одмах иде комотно кући — нико га не задржава.

Не једу сви заједно, него како се стигне, ко раније дође; а и кујна би била мала за све. Пробао сам чорбу, али неиавикнут, нисам је могао јести, те попарих чај. Сели смо на крај стола. Са мном је био један друг — племић, као и ја. (Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

На питање једног полицијског писара, одговорило му, да, бакални, према тачки Б. расписа г. Министра унутрашњих дела од првог септембра 1882 године СЉ 2542, *не смеју држати ни продавати ове лекопите и строгове стварн:* *):

Сунетна киселина (анхидрот ацн), бензоева киселина, млечна киселина, бинабарска киселина, валеријанска киселина, фосфорна киселина, цијанитни и њихове соли, стилен-хлорид-динидрин, вода од горког бадема, вода од трешњине лаворике, атропин и његове соли, балзами медицинске као што су: Балзам Хофманов, животни, напоја, конајак, питоки, сокосфер, бизмут-цитрат, бизмут-валеријанат, етер, салицилна киселина, етер сунетни, етер петролеума, морски лук и сирће од истога, калцијум фосфат, напее медицинске које садрже јелове, лекопите медицинске, барицум хлорид, златне бубе (шантариде), мацуе медицинске, клинсире медицинске, пластере (мелеме) медицинске, изумивајуће сигнесног фластера сплибор (Алое). Кантаридин, добровољи (шеторецум) екстракте медицинске изузимајући екстракт од слатког дрвета; слане и меса, кинин и његови препарати, хлорид-хидрат, хлороформ, јаникопи и њихови препарати, колени, кофеин, колицин, јигиталин, јодиција, хлороформ, сне коре од хине, хиноидин, кора од слатке лице (кора од мјесечина) кора од пароког корена, бикра алумипат, терапин, смола од млечике, боб калабарски и изнатон, рибља трава, уљанна госеђа зејч, госеђа нарбонат, цитрат, јодат, бромид, хлорид, сулфит, цианат, натрицум, нирофосфат, охнхлорид, трноксид, госеђе дидијазопко, госеђе оксид са шећером растворапо, куго (цнет против глисте пантаљчаре), семе против глисте, Буко (Folia Bicco), лист од великог била, лист од пустинаре, лист од бушке, лист од сене (сенеколетер), лист од татузе, ситне јелове траничице (сабина), горке јабуке (колоквинте), семе од сабилне (семе против пашиду), врапсан, бела трва, гвајанум смола, тамерипда, индијска будела (трава индијска конопља и њени екстракт-хашиш), прљавача, кунута, конска трава, јеловица, живе либровпа, жеруг-амало-хлорид, живе: дијодид, јодид, хлорид, оксид, сулфид, кутае од каранфлића, кутае гвожђа, јод, родофором, гваранна, гвајак смола; медицинске апланете, оподелдок, калцијум-бромид, калцијум: цианат, хромат, бихромат, оксалат, перманганат, јодат, тартарат, златни сумпор, калцијум сулфат, стибно-тартарицум (тартарус еметикус), камаль, креозот, ацетукарицум, гвожђе трихлорид, олопно сирће, медицинске минералне, јапонска за чишћење, магнезија цитрат, магнезија лактат, хлорова киселина, лутулин, литијум, нарбонат, нина ма које врсте, манит, морфијум, и његове соли, пирогени, карнотин, бруцин, натрицум: фосфат, салицилицум, хипосулфат, пирофосфат, пупе вомика, зејтин од кајепуте, етерски од титрине, (наноминал), етерски од дудовне, етерски од одољена, етерски од ироторна, рибљи зејтни опни, зејтни: кукун од бунике, кукун од орашчића, пресовни од орашчића, пресовни од рицина, етерски од јелове гранчице, етерски од сланине, сапуп, пастиле медицинске, пранишне медицински изнешани, доверени пранишни, сапуп пранишни, пинећи пранишни, бечна пастичица паста, пилуле медицинске за које врсте, тој крајишпитански, пинерни, олова јодид, олова: бромид, фосфорат, танат, пранишни рани за зубе, воде ране за зубе, калцијум за зубе, у опште све свеницајпете, пекпиз од тамарипте, корен од врапце, корен од велпког бреја, колумбов корен, корен: од зелене и пуне чемерике, шпека за бабунье, од кокље траве, јалапа, корен за зубе од ратањије, од ребрибере, од запарипе (корен од барселапе), сенегапбени корен, амјати пиргиписки корен, корен од одољена, сиеције медицинске, сируне медицинске, смола од јалапе, смола од скамонијума, корен од напрази, пилапи, сантонин, прах рак, семе од: врапсопна, бунике, титуле, фовлеров раствор, медицинске пинирупе, разолини, стрихнин и његове соли, сталоксин сумпор, калцијум, антимонијат, сенефоза со, корен од праљевине, медицинске тинктуре, водене, алкохолне и етерајске, медицинске масти, ароматично вино, вино од врапсопна, вино од антимопа, цинко-ацетат, нератрин, јапика: бромид, хлорид, оксид, сулфо-карбонйкум, сулфат, калерејанат, цијанат, пајапов сируп, пиуазе: редпиатороке, апо-а, морфијум.

А, по тачки В. истога расписа, бакали смеју држати и продавати само ове лековите ствари:

Балем, зејтни, бибер, борике, сапилраке, конац, лапир, жаранени, зејтни од: паме, бибера, камфора, жарпопапа, рузмарина, оканја, цимета, руже, поноси, пепот (бумбир), мазаја пишке, инси-падиски, камфор, крпмор тартари, пелен (трава сушс), расток, пиперпикет, стипса, лоприке од пожарет лоја, сумпор, сумпорни цвет, орашчићи индиски, рименпко (цнет коренн), сапце, терепгин густи и точни, цимет (дарчин), праша за инсекте год Ругрећрит parthenicum).

Према ч. 19. Правила о држању и продаји отрова и отровних ствари, сваки онај који има дозволу од стране надлежне власти да продаје отровне и отровне ствари па поступи противно тим правилима; или, који држи и продаје отровне ствари а нема за то дозволу од надлежне власти, као и сваки онај који држи и продаје ове ствари које не тачки Б. реченог расписа не сме да држи, казниће се по члану 24-том тачки 25. закона о уређењу синитетске струже и о чувању народног здравља.

* * *

Други једна општински писар упрапно је на ове следећа питања:

1, Кад једна општина за рачунску годину, за подмирење издатака во буџету, разреже општински прирез и добије надлежно одобрење да га може од грађана у току године наплатити, па тај прирез не може сав у току године да наплати, треба ли га за идућу годину унети у буџет општи или не треба?

2, Треба ли и може ли то исто и са школским буџетом да се уради или не, пошто је школски буџет одвојен од општинског, а прирез истом буџету општина мора да унесе у општински буџет, ради разреза и наплате?

Одговарамо му:

Да у општини случајевима треба поступити по чл. 5 закона о окрузима, среским и општинским буџетима, који гласи овако:

„*Одобрени буџет важи само за ону буџетску годину, на коју се односи. С тога се сви буџетски приходи имају приказати у тој години; а тако исто и сви расходи измирити којима је рок плаћања у дотичној буџетској години.*

„*Али, ако по свршетку године, нпак остане не покупљених или покупљених али неутребљених прихода, они се преносе у моз буџет као приход, а остало за неизвршена изатања, прекоје се такође у буџет за идућу годину.*"

На питања једног општинског писара, одговарамо му:

Да се прађа кошпица које је извршена у кућној апији, по нашем мишљењу, казни по општем прописима који важе за крађу ствари. Тако, ако је крађа извршена на прост начин а предмет исте не прелази суму од 10 динара, онда крпвца треба да то дело казнити пступно по ч. 391 казненог законика; а, ако предмет краће прелази ту стопу или је крађа извршена на описан начин, онда исто треба спровести среско истражпог власти, на јасли поступак, пошто је за суђење таквих дела надлежни прпотсепи суд, а за пељење крађа истражна власт; јер, ако је крађа извршена на прост начин а прелази предмет од 40 динара, онда се прпвап за исту ипа казнити по ч 221 казненог законика, а, ако је крађа извршена на описан начин, онда се крпвап ипа казнити по ч 223 истог законика, без прпзрепа на количину предмета украденог предмета.

Само оне крађе кошпица, које би се извршиле у ноћу, пазне се но одредби ч. 222 тач. 3. помепутог законп, такође без обзира на вредност покрађе.

* * *

На питање једног општинског писара: шта треба радити и како поступити у случајевима кад у једној општини или извесном селу нема правног сласача ни за избор кметова ни за кандидата кметовског, — одговарамо му:

Где се овакви случајеви појаве, ту треба одма о томе известити непосредну власту државну власт, којој је дужност, да тада поступи по члану 20 и закона о устројству општина и општинских власти, док у дотичној општини или селу не наступи законска могућност за избор правних лица за кметове, јер, по закону, ни једна општина ни село не могу бити без кметова и без своје општинске власти, а такав би случај немпновно наступио онде где правних сласача нема, ако се у недостатку правно способних бирача или кандидата не би примепно позитиви законски прописе.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Станојло Стојковић, земљодељац из Осипаонице, извршио је кражу између 4. и 5. пр. м. односно праћу Јунши Кузмановићу. Сутра дан, кад га је општински Суд притворио, ухватио је прилику, и побегао из притвора. Њему је 34 год. раста је високог, сувоњав, браон таиних и ретких; у одећу је сељачком, на глави има шубару јагњећу (стару). Кад говоре тепо, а код му је трем. Најбопе треба спровести начел. ср. полуваканског, с позивом на акт Бр. 557, или Управи града Београда на Бр. 4254.

*) Расписима г. Министра унутр. дела од 9. сент. 1878. и 27. новем. 1879. СЉ 9190 и 12144. Забалина, дуванџијама и у општине сима чьпопрођавпма забрањено је држати концентрисану сирћетну киселину јачу од 15% сирћетне киселине па на пакао нпзпе ова посала истрает, еспенције и т. д.). А великопродајним, који концентрисану сирћетну киселину више у великим количинама, дозволено је да ову слободно увозе и без дозволе за држање и продају отрова и отровних ствари, као је увек држе и продају у запечаћеним судовима; осим тога, морају изати уверење надлежпике да је немала опорпина у њиховој чистоти и отвопна концентрација.

Божидар — Бошко — Вујовић — Мијовић, бивши припрамни свирач војног оркестра, осуђиван је по делу напријед праће пијаче Кости С. Јовановићу, овд. пиће-кулатеру, па је ту сумњу још више утврдио тиме, што га је из Београда нестало. — Кварт палилулски управе града Београда актом својим Бр. 873. расписује потерницу за Божидаром и моли све полицијске власти да га у другу своју потраже и га пронађеном наложено поступе. — Божидар је родом из Ниша, има му 20 год., писмен је, у опште лаке, виолончелиста јер нема ни наученика. Исти се може спровести и Управи града Београда, с позивом на Бр. 3.075.

У ноће, између 4 и 6 часова по поноћи, 4. ов. м., непознати лица украло је из отворене собе, г. Јанка Марковића пенсионера, са станом у Спомаљевској улици Бр. 12, нет сребрних папирица, које преде 48 динара. Кварт теразијски актом својим од 6. ов. м. Бр. 1022., моли све полицијске власти за живо трагање за непознатим лоповом и покрађом. Акт Управе гр. Београда Бр. 4180.

Ноћу, између 9. и 10 т. мца. непознати лопови обили су дућан Николе Тодоровића и синова трг. из Лесковца, ушли у њега, и покушали да разбију касу, али у томе нису успели него су се разбетли, пошто су претходно покушали дућан и пекару из дућана, у вредности до 6 дин. За ову злочин осумњичен је **Јован Ђорђевић**, б. каплара из Власотинца, који има 48—50 год., а средњег је стаса, сувоњав, припомаћат, просед и богњав. Држи се, да је са Јованом било још једно непознато лице, средњег стаса, припомаћато, у одећу од памука, по изгледу момчић. Начелник среза лесковачког дописом Бр. 2909, моли све полицијске власти, да ове лица ваване у своје домашајима нарочите потраге, и у случају проналажења њему под сигурним стражом спроведу. Акт управе гр. Београда Бр. 4288.

Риста Богдановић б. сарач из Ваљева, који је запат забатљиво, сада тумара које куда и краје се, ни да се зна да испит код начел. среза подгорског, за једно правично дело. Но пошто се он једнако прља и бега, то се не може ни ухватити. Ристу је Суд општински, био ухватио и спровео начел. среза подгорског, али се он отрезо испред спроводника и негде побегао, да ну се од тада више не ствса ни трагь. Ристе је стар 30—34 год. висин, довмежаст, пун, жуте шшнјасте браде, жутих дугих брнова, а у немачком одегу. Начел. ср. Подгорског актом својим Бр. 8978, моли све полицијске власти, да Ристу у своме кругу потраже, па пађеног њему спроведу.

Станко Окановић, познати хоцкар и кесерош, решењем управе града Београда од 11. тек. месеца Бр. 4301, стављен је под привичну потрагу и у притвор због извесног злочиног дела. Сазнао да га траже, он је 10. тек. месеца побегао из Београда у унутрашњост Србије, и сада се, по своју прилици, налази у округу пожаревачком. Станко има око 44 год., средњег је стаса, у лицу плав, има повеће рабе брнове и шпицасту браду, у одећу је шпанском. Управа града Београда позива све полиц. власти, да Станка у својим домашајима нарочите потраже и пронађеног мој страживарно спроведу.

Станкова је слика изнета у броју 55 „Полицијског Гласника“ на стр. 324 од 1901 год., под бројем 8.

ТРАЖИ СЕ

Немачко посланство обл. молило је Господина Министра Иностраних Дела да нареди трагење, пестаље шестогодишње девојче *Елзе Кајсел*, из Хановера. Господин Министар Унутрашњих Дела, претпиом својим Пб 2753, шаредио је, сшина капетанса да живо потраже шестаку Елзу у своме подручју. Елза је висока око 1 метра, стаса витка, косе светло плаше, очиј сине боје, зуба здравих, лица пуначког, округлог, руменог, а говори немачки на лепој руци шш брабанцу. Од одела има обућу плаво беличасту, хаљине за праве са пратким рукавима, плаво и белу шпарану пецљу, сукњу отворене мрке боје, чарапе црне, прне цвеле са дугметима, гологаиш. Елза је весма разборита девојка, и у стању је тачно сошчати шше и стан родитеља. Мисли се да је ва сиду одведена, шшгуће Цигани. Најсвеш треба спровести Управи гр. Београда с позивом на Бр. 4177.

Нађен леш. Начал. окр. пишког, актом својим од 3. ов. м. Бр. 3532, известило је Управу гр. Београда, да је Мораза исход Алексиначког моста избаплаа један непознат женски леш. Утопљеница је била стара 17—19 год. лица смеђег, округлог, носа праволиног, праткот, зуба здравих, косе праве и гушетове у нет струкова, дутачких по 30 сант. м., обрва црних, тела правилног и дутачког 1·45 метара. На десној руци има модрицу а тако исто и на прегибу лакта и грудима, испод гуше, у облику влнсе пречника 10 с. м. Других знакова нема. Леш је, можда стакло у води 10 дана и сад је нађен. Утопљеница је највеће поткупно нага. Умољавају се све власти, да потраже чији је ово леш, и у случају проналаска известе начелство. окр. пишког или Управу гр. Београда о позиву на Бр. 4070.

Матија Пихлер, аустро-угарски војни бегупац, интуришје се да је ове бегства из војске ширино више крађе ствари, шшта са мађарски домобранским окр. суд трвши. Он има: кису нетешвше боје, очи плаве, обрве браон, нос и уста правилна, лице широко, висок је 1.60 см., слабог је састава, говори и више немачки и словенски. Најсвеш треба спровести Управи гр. Београда с позивом на Бр. 2.126.

Стапру Мариновића, кориара из Вершла ср. добричког окр. топличког, који је још прошле године напустио своју кућу, на бобегао са својом кумом Агнсм у намери проводења блудног живота, тражи нач. окр. топличког актом Бр. 353. Стојора има 30 год., стаса високог, црномањаст, брнова малих црних, косе црне; од одела има пантаљоне и конорак од сукна, шајачку и опанке са најшпим. Агна има 40 год. стаса високог у лицу плава, на једној руци свсшављена су јој два прста са длаком, а десно јој је уво изгорело. На себи има интерију нову, плашу сукњу свељчку, пашу шамију и опанке. Стапра је за особом остављо жену и двоје нејаке деце без икаквог издржавања. Најсвеш Стапру и Агну треба спровести нач. окр. топличког или Управи града Београда с позивом на бр. 2214.

Петар Балтић, бив. тр. у Нишу, оре три године напустио је своју жену Мплку са мушким дететом, и отишао непзвно где. Петар је родом из Мостара у Херцеговини, стар 40 год. раста високог, у сшпте масти црне, брковна средњих. За шетов проналазак начелство окр. пишког расписало је свима полицијским властима под Бр. 379, а и ови га позива да се своје жени и детету што пре јави.

Бр. 379. Из канцеларије начелства округа пишког 16. Јануара 1902. год. у Нишу.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

«Полицијски Гласник» од сада излазиће *четвртком*.

Због наталожаног материјала из овог броја изоспао је наставак „Потказивачи.“

Г. Михаил Георгијев, бив. дипломат. агент бугарски на нашем Краљевском Двору, који је провео пеколико последњих дана у Београду, 8. ов. м. наволен је посетити наше уредништво г. Димитријевића. Као редовни претплатник и читалац „Полиц. Гласника,“ г. Георгијев је и у овој прилици врло ласкаво ако свој суд о листу напоменуо да је по њ користи и начину трефавала једнистава на балканском трнолу.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Неколико напомена о организацији општина. власти с обзиром на начело самоуправе; 2) Клађушшво и обијање; 3) Проституција; 4) О попрашни осуђеника. — III. *Поучно забавни део:* 1) Занимљиви из мусеог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Потере. — Тражи се. Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ. — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 6. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 21. ФЕБРУАРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за благајника Министарства унутрашњих дела Мирило Д. Николић, наш интендант друге класе на расположењу, са годишњом платом од 5500 динара, коју је до сада имао.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 16. фебруара 1902. године Пр№ 3979 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављени су:

за помоћника прве класе начелства округа подринског, Теофило Максимовић, члан прве класе Управе варошн Београда, по потреби службе;

за чланове прве класе Управе варошн Београда: Ђорђе Стојановић, помоћник прве класе начелства округа београдског, и Јевђеније Марковић, управник прве класе београдског казненог завода обојицу по потреби службе; и Драгутин Гавриловић, помоћник прве класе начелства округа подринског, — по молби;

за помоћника прве класе начелства округа тимочког, Милан Вукајловић, члан друге класе управе варошн Београда;

за начелника прве класе среза белопаланачког, округа пиротског, Коста Петковић, начелник исте класе среза тимочког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза тимочког, округа тимочког, Петроније Ш. Јовановић, начелник треће класе среза белопаланачког, округа пиротског;

за секретара прве класе начелства округа крушевачког, Мијајло Гачић, секретар исте класе начелства округа крагујевачког по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа ужичког, Тома Игрошанац, секретар исте класе начелства округа крушевачког, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа крагујевачког, Милорад Бресјана, секретар исте класе начелства округа ужичког, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа моравског, Драгољуб Марковић, писар прве класе среза трстеничког;

за писара друге класе среза трстеничког, округа крушевачког, Тихомир Петровић, писар друге класе лозничког привременог суда, — по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 16. фебруара 1902. године Пр№ 3980 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

И НЕКОЛИКО СТАТИСТИЧКИХ ДАТА О УПЛИВУ МЕСТА И ВРЕМЕНА, ПОЛА И СТАРОСТИ НА РАЗВИТАК ПРОСЈАШТВА

(2)

Ако би додирнули питање како су подељени просјаци у земљи то бисмо морали одговорити да се просјачко зло не осећа свуда подједнако.

По извештајима које су гувернери послали министарству, могу се провинције поделити у ове 4 групе:

Просјаштво је врло слабо развијено у Архангелску, Астрахању, Баку, Бесарабији, Волинији, Екатеринославу, Каличу, Курланду, Лиолланду, Љубљину, (0,13%) од целокупног становништва, у Олонецу, Оренбургу, Плоцку (занатских просјака никако нема,) у Полтави, Пскову, Ставропољу, Седлецу (0,1%) од целокупног становништва,, у Херсону и Ерипању.

Просјаштво је прилично развијено у Варшави (просјака од заната 1% од становника), Вилни, Јенисејску, Кијеву, Ковну, Минску, Перму, Петрограду 1,6% свих сеоских самилија, Радому (0,83 на хиљаду, одатле половина професионалних,), Тверу, Уфи (просјаштво од невоље врло је јако развијено а занатско слабо,) Чернигову и Томску.

У трећу, групу долазе оне губерније у којима укупни број просјака истина није велики али ипак има просјачких гнезда (т. ј. села чији становници кућевне милостиње раде као занат). Ту долазе Владимир, Вологда, Воронеж, Витебск, Вјатка, Гродно, Јелисаветпол (2 циганска села), Калуга, Казан, Кострома, Могилев, Москва, Нижни Новгород, Рјазан, Саратов, Самара, Симбирск и Тамбов.

Просјаштво је врло јако развијено у губернијама Курску, Вркуцку, Тобољску и у градовима Астрахању, Харкову, Казању, Кијеву, Москви, Николајеву, Одеси, Петрограду, Саратову, Херсону и Царицину.

Кад од поједних губернија прећемо на опште питање, где су просјаци најмногобројнији, то ћемо без икакве сумње моћи рећи да их у градовима има много више него по селима. И узроци су тога лако појмљиви. 1) У граду се нађа не само просјак из тога места него и сељаци, док варошанин не иде никад у село да проси. 2) Осим просјака од заната који траже град да тамо врше свој занат, долазе и многи сељаци и налазчани у велике центре у нади да тамо наћу рада и морају с тешким срцем упрти просјачку торбу, кад се преваре у својим надама. 3) У граду прошење доноси више прихода: а) има тамо више богатих људи, који сваког празника и дна пут у недељи сваком просјану деле милостињу, док су у селу таке прилике ређе; б) у граду добија просјак ситне новчиће које он необично воли; в) у градовима скупља се мноштва у нарочите дане и празнике.

Осим тих општих дата не сме се још доста специјалних пустити из вида. У губернијама Петрограду и Москви има врло много просјака не само у градовима него и у близини богатих фабрика, манастира и у лето по великим где великовароши имају своја сеоска станишта. У губернијама Калуги, Костроми и Тверу она села јако пате од просјака која су у близини великих жељезница и шосеја. У губернији Тули најосетније је

просјачко зло у округу Черну. Он је испресецан од великих мосеја, који иде од Москве на југ и с тога се њим користе многобројни путници који путују на ходочашће у Кијево. То се исто примећује и у Калуги и то на свима путовима који воде у велике манастире тога краја.

И доба године, кад број просјака расте, заслужује нашу пажњу. Ту сасвим различна два фактора играју велику улогу: 1) невоља која у извесним месецима преко године постаје примитивија и 2) услови који олакшавају занатско просјачење.

Права невоља напони људе на улицу у позну јесен и крајем зиме. У градовима, паланкама и селима у јесен су сви послени и грађевинске радове довршени и с тога надничари не налазе никакна занимања; потрошен је сав новац који је лети заслужен и онда опет настаје невоља. Отуд није чудо што надничари морају просити да би утолили глад. То је опажено и у најразличнијим провинцијама. Тако на пр. у Риги и Новороссиску (пристаниште на Црном мору) сваке године могло се је констатовати да просјаци учестају чим су радови у пристаништу довршени. У губернији Уфа постају Башкири нарочито досадни кад се по свршетку радова у брдима прављу кућама и на путу просе милостињу. У губернији Томску необично су се умножавали просјаци кад су били довршени радови на Западном крају Сибирске железнице. У губернији Новгороду има село Бронница које је чувено са својих лепих ливада. У лето скупљају се ту око 10000 косилаца. Рад тих људи добро се плаћа, али како дошло тако и отишло. Што се заслужи одмах се весело и потроши. А у јесен кад ту нема никакна рада, морају ти људи просити да би куће отишли.

На крају зиме и првих дана пролећа налазе се многи сељаци принуђени да иду у прошњу. Ако је жетва била рђава то жито траје најдаље до краја фебруара и тада сељак мора гледати друга средства.

Али ако од невоље, која нагони људе на улицу, прећемо на услове који су просјачењу повољни, то можемо сасвим тачно ова факта.

У селима је просјачење најпробитачније у јесен, јер после жетве сељачки амбарови су пуни и онако рало лаје. У градовима завазљу се просјаци о Божићу, Ускрсу, и о великим постовима, кад људи често иду у цркву, испоседају се и причешћују се код Мухамеданаца којих има врло много на истоку Русије, пост, „Ураса“ игра исту улогу, јер православни сматрају за дужност да тих дана помажу сиротињу. У паланкама и градовима Литавске и Пољске виђају се многи просјаци у јесен, кад Јевреји посећују гробље да се на гробу њихових родитеља моле Богу.

Врелих, летњих дана нарочито после сеоања и пре жетве иду руски сељаци на њихове ходочашће. Међу путницима који пешке друмом иду да се у Кијеву, појачавају свето место у Волхинији) или Серга-Тројици (чувен манастир близу Москве) помоле богу пешачка је верујућих али их има много и просјака од заната и протува. У градовима и манастирима виђају се ти људи целога лета нарочито при црквеним славама и црквеним процесијама. Те су церемоније у Русије врло популарне и у многим градовима чудотворни свети лик матере божије или патрона заштитника носи се у пролеће у свечаној процесији из града у какав околни манастир и у јесен се опет враћа. Таквих дана огромна је навала сељака у град; с тога се просјаци користе том приликом да на свима уличним угловима гласно просе милостињу.

Пре него што завршимо ову главу навешћемо неколико цифара из извештаја петроградске комисије за сузбијање просјачења и за помагање пеповљних (1882—1897.)

1.) Од 8016 лица које је комисија 1897 г. саслушала, затворени су 7924 због просјачења, само 92 биле су заступљени сиромаси које су чланови комисије морали тражити у њиховом стану. Ови су били из основа несрећни људи који су се стидели молити за помоћ и ако је њихова невоља била врло велика. Такви случајеви сиротиње констатовани су сваке године.

2.) Од оних који су били затворени, највећи део (4847) биле су здрави и способни за рад овај закључак је доста важан да о њему треба више говорити. Од год. 1882 до 1897 испеђени су пред комисију 78134 просјака. Од тих лица 39117 биле су у добу од 15 до 45 година, дакле више од половине.

3.) Мушких има много више него женских; за то исто време стајали су пред том комисијом 52529 људи и 25605 жена.

4.) Људи просе у младости и у најбоље мушко доба, док жене само тада прибегавају просјачењу кад се приближи старост.

Било би врло интересантно верификовати ту тезу на основу њеног статистичког материјала. Али на жалост могли смо у извештају комисије само за последњу годину наћи подробна дата.

Од затворених биле су појединих лица овакве старости:

	женских	мушких
мање од 1 године	22	12
од 1—3 године	18	9
3—5 „	18	7
5—7 „	10	18
7—10 „	19	29
10—12 „	9	42
12—15 „	9	106
15—17 „	2	118
17—21 „	6	448
21—25 „	18	516
25—30 „	48	715
30—35 „	134	849
35—40 „	168	723
40—45 „	282	609
45—50 „	276	509
50—55 „	328	370
55—66 „	208	279
60—65 „	264	189
65—70 „	185	109
70—75 „	87	73
75—80 „	37	38

Закључци који се из ових статистичких података дају извести, за нас су веома важни: кад се највећи део просјака састоји из младих, снажних, способних за рад људи, то се и неховање између закључак да већина од њих из девости или најчешће више воље просјачку торбу него рад. Тачност тога закључка потврђује се тим што су се 45,59% затворених просјака показали као рецидивисти.

Посматрања комисије тичу се само односа у Петрограду али су иначе довољно велике да се тим закључима верује.

Морамо још додати да су ти закључци потврђени и радовима немачких писаца. Сличне факте налазимо на пр. код Ламерса о просјацима у провинцији Шлезвиг-Холштајну. У току пра четири месеца год. 1879 затворено је због просјачења 2437 лица. Од тих лица биле су у добу

испод 18 година		73
од	18—20 „	383
„	21—25 „	474
„	26—30 „	542
„	31—40 „	571
„	41—50 „	283
преко	50 „	141

Богаља и болесних било је само 297.

Закључак је дакле потпуно исти највећи део просјака јесу здрави снажни и млади људи.

А кад је тако онда се мора и то рећи да се многи од њих морају сматрати као просјаци од заната.

Сад смо дошли до главних питања наше теме и можемо подробно о њој говорити пошто смо се уверили да професионалних просјака, на жалост, има тако много да је борба против њих настала потреба.

О ПОПРАВЦИ ОСУЂЕНИКА

с француског превео Д. Ђ. Алимпић

Ми смо још далеко од поправке. Овај велики резултат може се постићи само једним начином — само једним леком, а то је радом. **Леност је упропастила осуђенике, једини рад може га сада подићи.** Али, да би овај рад имао дејства — да би био од користи, неопходно је потребно, да он буде нормалан, продуктиван и награђен. Ако би било противно, т. јест ако би

рад био некористан, непродуктиван и без циља, он би био једна од најужаснијих казни, као што је у Енглеској „hard labour.“ У Пентонвилу, Милбанку и Холовају, нови осуђеници, пре него што би били упућени у поједине опште одреде: француске, белгијске или америчканске, подвргавају се једној проби, која, по мишљењу енглеских законодаваца, има циљ да уврати бунтовне карактере. Најмање за један месец, а често пута и за много дуже време, осуђеник окреће један точак, звани „*treadwheel*,“ који је непрестано у покрету. То је један огромни ваљак, који је по целој својој површини снабдевен уревима и даничцима, слично перима воденичког кола. Одевени само нецелазма, 24 осуђеника пењу се на басамаке овога ваљка, хватајући се руками за једну попречну даску, која је намештена нешто више изнад њихове главе. На дати знак, они се пењу на горњи басамак, услед чега ова тешка маса почиње да се креће, и то у месту, примораваући тим осуђенике да прелазе, и то брзо, с даничице на даничицу. У случају најмање непажње, осуђеник изгуби такт и тада га тачак са највећом жестином удара по коленима и голеницама. Удрци ови толико су јаки, да месо отпада, са удареног места. Што је најгоре, повређени осуђеник не може сићи с точка све док не звони за ручак. Израчунато је, да је овакав рад једног осуђеника за 8 часова, раван једном предпикуларном пењању од $8^1/_2$ клм. даљине.

Има више врста оних ужасних и по све бескорисних казни. Често пута, осуђеник се осуђује на рад с ђулетом, који се састоји у томе, што осуђени преноси непрекидно доста тешку ђулад с лева на десно и обратно. По некад опет, нарочито у енглеским затворима, он се осуђује на „*crank*,“ а то је једна справа у виду добоша која је до половине испуњена песком и снабдевена једном ручицом, помоћу које осуђеник окреће један точак у виду левка. Тај точак сменуте је у унутрашњости оне справе, одмах изнад песка. Почетком сваког обрта, левак се напуни горњим слојем песка, а за тим се, при спуштању правни, да би се по нова мало напунити. Осуђеник проводи по читаве часове окрећући овај бесмислени инструмент. Не лачи ли оно у нескопило на пуњење водом бурета без дна, или пак на „Сизифовог коменаа“ — казне, које постајаху само у машти наших старих?

Да би, дакле, рад могао благотворно утицати свим својим моралним врлинама, потребно је, да он буде продуктиван, као и да су успели њиме постигнути, сразмерни употребљеним напорима. Само такав рад, који је уједно и сообразан природним законима, може повратити осуђенику његово место у друштву, које му је природа, као члану друштвене заједнице, одредила. Журимо се да изјавимо, како је енглеска казнена администрација знала увести продуктивне радове пред „*hard labour-a*,“ који је, нема спора, резултат очите заблуде. У казненим заводима портландским, портмутским, батамским, вокингемским и бриџпортским, маса осуђеника, често пута по 1300—1500, подељена на омање групе, обделавају огромне терене и то под надзором само једног чувара. Кад човек посматра рад који влада по њиховим радионицама и њихову активност, он на мах заборави да су то осуђеници. Колико је само величанствених радова у Енглеској, који су дело њихових руку! То су они, који су подигли горостасни насип око Портланда и створили пристаниште за сву ратну флоту. И најзад, огромни прокопи за воду око Портмута и Дартама, такође су дело њихових руку. Сваки од поменутих казнених завода, прва је школа за поједине професије на које излази маса одличних радника.

Што се тиче Француза, они су потпуно схватили огромну вредност рада као средства за поправку. Њихови казнени заводи у Мелуну и Поасију, простраши су стабласани, из којих се не чује ништа друго, до удари чекића, шкрипење алата по челику, шиштање ковачких мехова и ритмичко кретање машина. Уопште, рад носе државни чиновници, само је скромна и сашивена, а и најопшије руктворине налазе тамо своје место. У Мелуну, човек може походити једну административну штампарију, у којој се оштампавају све званичне публикације. Радови ови без замерке су. Од *114* осуђеника, који сачињаваху персонал ове штампарије у 1889 год., само њих 3 знаљаху занат пре осуде. Сви они пак, онога дана када напусте Мелун, имаће у рукама средство за живот.

У Белгији је свака белија по једна мала радионица. Осуђеника, који да доказа о своју интелигенцију, државна снабдева с најскупљим алатима. Један струже метал, други дрво, трећи израђује најситније браве и т. д. Ако је белија, због тескобе, неугодна за занат који се у тој обавља, радионица се поставља у пространу галерију, или још боље, као што је то у Лувену, она је у сутерену, само сви нови осуђеници, одвеше у хладну која им потпуно скрива лице, научавају занат.

Од свог рада осуђеник, поред моралне, има и материјалне користи. Зарадом његовом рукује сама управа казненог завода. Један део њен служи за образовање „*pistelene reserve*,“ која се даје осуђенику при изласку из завода. На овај начин т. јест, помоћу оне принудне економије, осуђеник је сачуван од стрaховитог искушења коме је изложен прних дана по изласку са осуде — куда се наће потпуно сам, без посла и никаквих средстава у једној непознатој варошп. Други део зараде даје се осуђенику, и он га употребљује на побољшање свога положаја у заводу, куповањем мале боље хране у крчми заводској и шиљањем омалих сума жени и деци, ако их има. Према једној одлуци, донетој на једној од последњих криминалних конгреса, просечна дневна зарада једног осуђеника треба да износи *31* сантим, од које он добија на слободно руковање 15 сантима. Поједини вешти и вредни притворници, успевају често пута да зараде оподнно исто, колико и обични слободан раденик. Цена дневног рада у опште узев, варира између 13 сантима и 1·75 фр. Неколицина француских казнених завода у правом су смислу читаве фабрике, чији су чиновници врло добро плаћени.

Сваком по заслузи

У већини од побројаних казнених завода, примењен је изврстан систем прогресивног управљања, који допушта сваком осуђенику да буде ковач своје среће — да што пре дође до слободе. Овај систем најбоље се може научавати у енглеским казненим заводима, јер је тамо одлично примењен. По доласку у завод, сваки осуђеник добије једну карту, на којој се, сваког вечера, означава његова активност помоћу извесних знакова, најобичније тачака. Тако, *8* тачака значе потпуно извршење датог му посла, 7 означују један рад опет прилежан, али не потпуно довршен, *6* тачака пак употребљују се за обичан рад. Сваки дан његовог тамновања, ма био он добро или рђаво употребљен, има директног утицаја на његов живот у казненом заводу. Једна табла, обешена у његовој ћелији, означује му сваког дана суму тачака коју притежава, а поглед ока, који на њу баца сваког вечера, подстиче необично његову пажњу, јер на табли чита своју судбину онако исто као што би читао бројеве, које показују сказаљке на једном часовнику. Захваљујући броју ових тачака, осуђеник пролази брже или спорије кроз нет класа своје осуде, од којих га последња води успешном отпусту. Мали број тачака задржава осуђеника у првој класи — класи пробе, где је храна много гора но у осталим већим класама. Сем тога, док је у овој класи, осуђеник је лишен посета и кореспонденције. Протпуно овом, добри резултати у заграђеним тачкама, допосе осуђенику, поред материјалних користи које се састоје у повишеној његове зараде, још и бољу храну, за тим допуштење да прима посете и да пише, што је све регулисано аритметичком тачношћу. Сходно овим принципима, уређено је и примање писама од фамилије, или познаника. Тако, осуђеник у II-гој класи има право да сваких шест месеци прими по 1 писмо, онај у III-ој сваког четвртог месеца, а у IV-ој сваких три месеца. Најзад, ако је владање осуђеника било у сваком погледу одлично и безпрекорно, он прескаче V-ту класу и добија пробизорну слободу. Конституција, утврђена статист. подацима, боље доказује корисност овакове управљу казненим заводима. Од *1600* отпуштених осуђеника у год. 1871., свега их је било *128* који нису заслужили никакво смањење казне. Принцип методе, коју смо назовали, састоји се у томе, **што она заснива на здравој основи живот осуђеника.** Пити, у исто доба, способан и за трезвку и за поправку, значи: бити способан и за све услове моралног живота.

Колоније осуђеничке у Новој Каледонији

Да ли је потребно ићи још даље? Да ли је могуће створити једног члана друштва од непријатеља целокупног друштвеног поретка? Може ли се од једног старог градљана створити поштен човек и од старог осуђеника мали сопственик? Не хитајте, да на ова питања негативно одговорите, јер то је став најчешћа у колонија, која се врло често остварује.

Искрено да речемо, изгнанство у удаљене земље није потекло ни из какве хришћанске идеје. Прогонећи осуђенике још у XVII-ом и XVIII-ом веку у пределе Мисисипе и острва америчка, стара Јевропа није имала други циљ, до да се отресе свога талога. Практична Енглеска уочила је у овоме изгнанству још и једно практично средство за стварање колонија, које је напустила тек онда, када су Аустралијанци са топовима дочекали њене осуђеничке транспорте. Данас је једина Француска која притежава осуђеничке колоније, у којима је одлично примењена метода моралног поправљања осуђеника.

(свршиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забелешака једног полицајца)

Године 189. био сам са службом при управи града Београда и, као најстарији писар, заступао привремено старешину кварта врачарског који, услед болести беше добио дуже осуство од дужности. Међу многобројним и интересантним стварима, којима је овај кварт увек обиловао, истрага поводом једног самоубиства, које се десило за време мога старешинства, учинила је на мене нарочити утисак. Овај утисак био је толико јак, да се и дан данањи, после толико година сећам, до ситнина догађаја који га је изазвао. Ну, да пређем на ствар.

* * *

Било је то око 2 сахата по подне једног лепог септембарског дана год 189... Тек што бејах ушао у канцеларију, кад ми приступи дежурни писар и саопшти: да се, на 20 минута пре мога доласка, убио један младић у улици С.... По навешћу његовом, то беше неки странац — Немац, који се у Београду бављаше од пре месец дана, за које је време, вели, становао код неклике баба Маре, старе и самохране жене, која је у млађим годинама служила по већим кућама у престоници, а сад живљаше од уштеђевине и потпоре својих старих господара. Предајући ми једно писмо, које самоубица беше оставио за полицијску власт, — дежурни оде да саслушава баба Мару, а ја, радознао као и сваки полицајац, отворих одмах писмо, које је на моје велико изненађење, било написано правилним српским језиком, и у њему прочитам ово:

— Молим власт да не истражује моју идентичност, нити узрок моме самоубиству, које сам извршио независно од ма каквог утицаја и при потпуно чистој свести. Тај би посо, у осталом, био узалудан, по што ме овде у Београду нико не познаје, а све моје хартије, као и пасош којим сам допутовао, уништио сам. И само име Ото В...., под којим сам се власти пријавио, лажно је.

— Тако исто молим власт, да верује: да ја нисам никакав сумњив, а још мање опасан човек, већ једно несрећно створење, које је тако много волело овај свет, и живот, али које више није смело да живи. —

— Све моје ствари остављам баба Мари, а готов новац, по одбитку трошкова око погреба, нека се преда Дому за сироту и напуштену децу.

— Фотографија у левој прегради мога писаћег стола, коју никако не могу да уништим, и ако сам то неколико пута покушавао, да се уништи у присуству власти, а медаљон, са мојом сликом, који носим као амајлију о врату, нека се са мном сахрани.

— Ах, слико... слико... ви ћете опростити једном самртнику који вас је толико љубио, и који —

— Још једном молим, да се у свему тачно поступи, по овоме моме писму. „Ото В...."

* * *

Док сам ја већ неколико пута прочитао ово писмо, и озбиљно размишљао о његовој садржини, дотле је и дежурни писар био готов са саслушањем баба Маре, које је, у главноме, овако гласило:

— Самоубицу познајем од пре месец дана, т. јест од онога дана када се уселио у мој стан. Стан сам му издала као и сваком другом закупцу, и за њега ми је плаћао 30 динара месечно.

— Све што о њему знам, то је: да му је било име Ото а презиме В...., да је родом из једне варошице у Немачкој, као и да се занимао сликарством. У осталом, ја сам с њим врло ретко говорила, па и то само о стварима које су се тицале наших закупничких односа. Иначе, он је био веома ћутљив и повучен.

— Не знам у којој се гостионици хранио, али знам: да је увек долазио у стан пре 9 сахата и читао до неко доба ноћи. Само прошле ноћи, дошао је, по изузетку, око 11 часова у вече и седео у својој соби до пред саму зору, пишући нешто. Око пола ноћи чула сам неко јецање у његовој соби, али сам мислила, да је то последица неког непријатног сна. Данас пре подне, самоубица није излазио из своје собе, нити сам, пак, ја у њу улазила, а тачно у $1\frac{1}{2}$ сахат по подне, чула су се у његовој соби два револверска пуцња, после чега су дотрчали: позорник улични и један од суседа, те смо тако сви троје ушли у собу и нашли самоубицу на поду поред писаћег стола. Био је већ мртав.

— То је све што о самоубици знам да кажем. Додајем још, да сам га пријавила власти првога дана по доласку, као и да је он кирију за овај месец у напред платио.

О себи лично, баба Мара је изјавила ово:

— Ја сам родом из Баната, али у Србији живим од пре 50 год. Сада ми пак има 62 год. Муж ми је био столар и умро је пре 28 год. Смрт његова приморала ме је да се латим службе при појединим већим кућама у Београду и тако сам провела око неких 25 год. Обрвана старошћу, престала сам радити од пре неколико година и до данас живела сам од моје уштеђевине, а узгред издајем и једну собу странцима, те на тај начин, скромно али и поштено, проводим моје старе дане. Од фамилије немам нигде никог овде у Београду, а у месту рођења имам једног брата и две сестре. —

* * *

Увиђајем који је поводом овог самоубиства, а у присуству лекара и грађана извршен, констатовано је: да су оба револверска хитца погодила самоубицу у срце, услед чега је смрт одмах наступила. Пре него што је опалио револвер, самоубица је раскопчао капут, прслук и кошуљу, те су тако куршуми ударили непосредно у месо. Револвер који је био система нагановог, самоубица је тако чврсто држао у десној руци, да смо га с тешком муком, могли ишчупати. Падало је у очи необично фина кошуља самоубичина, као и све његово рубље у опште. Изузев једне потпуно нове џепне мараме са монограмом „Е", остало рубље било је без икаквог монограма. Фотографија, нађена у писаћем столу, представљала је једну девојку изванредне лепоте, а тако исто и мала сличица у медаљону. Видело се на први поглед, да су ово биле две различне личности, од којих ми она у медаљону изгледаше нешто мало позната.

На њима не беше никаквог натписа.

Наредих, да се обе фотографије, на брзу руку, репродукују и увеличају. У столу, поред фотографије, нађено је 2108 динара које у сребру које у злату, један златан, женски сат и неколико комада старинског сребрног новца. На једном етажеру беху марљиво сложена разна научна дела у богатом повезу, а на писаћем столу лежаше најновије издање књига Српске Књижевне Задруге. Судећи по многобројним духовитим примедбама исписаним на појединим листовима ових књига, самоубица је био веома интелигентан човек, а сем тога и добар Србин. Ово последње необично је много реметило моје рефлексије у погледу његове идентичности. Никако ми не иђаше у главу, да он може бити прави Србин...

По што смо најбрижљивије претресли свaки кутић у соби и прелистали готово све књиге самоубичине, тражећи у њима хартије и писма, из којих би се могло ма што закључити о идентичности његовој, па у томе не успели, наредим да се мртво тело пренесе у Ново Гробље и остави у капелу до даље наредбе, а све ствари да се попишу и оставе на чување баба Мари.

За све време увиђаја, баба Мара је непрестано плакала, а када је ја, при поласку упитах зашто толико плаче за једним туђином, одговори ми она јецајући:

— Заслужио је јадник. (Наставиће се)

ПОТКАЗИВАЧИ

— ИЗ ГОРОНОВИХ МЕМОАРА — 4

Изађох, ипак, на куће посрамљен и веома раздражен, питајући се шта сад да радим.

У томе моменту опазих једног од мојих агената, који случајно пролазаше булеваром. Зовнух га и наредих му, да брзо узме кола и оде у префектуру, те да се увери, у кабинету пројектором, да ли ми беху дали тачну нумеру куће, — да неизбежне случајно какве грешке у добијеној достави.

За време док мој агенат вршаше са најтежом брижном поверену му мисију, мој секретар и ја, шетасмо се горе доле пред кућом, из које, у осталом, не видесмо да изађе ни маркиз Море, ни ико од његових пријатеља.

Најзад се агенат врати.

— Шефе, рече, извештај је сасвим тачан; ту се налази маркиз Море.

Овог пута се бејах одлучио на све. Поново ућох у кућу решен да обиђем све спратове. Тим горе, ако будем почињао несмотрености. Најзад, извињићу се за то доцније.

Чим се поиех на први спрат, чух неке гласове и међу истима, учини ми се да познах глас маркизев, који сувише добро познавах, да бих се могао преварити.

Нема више сумње, ту смо дакле!

Без устезања одмах лупнух на врата. Три или четири гласа узвикнуше:

— Ко је?

Имао сам обичај да никад не прикривам своју титулу, те одговорих:

— Горон, шеф полиције сигурности.

Чух одмах глас Мореов:

— Ио, требало је одмах рећи да сте то ви!

Истог тренутка врата се отворише и на прагу се појави лице маркизево, који ми, смешећи се, рече:

— Ево ме.

— Вама мора да је познат узрок, који ме доводи к вама, рекох му. Не долазим, дакле, да вам поднесем своја честитања: наређено ми је да вас одведем...

Онтом, окренувши се ка двојици пријатеља Мореових, господин Ламазу и Жилу Гересу, његовим сведоцима у дуелу, додадох:

— Господине Ламазе! Мој колега Г. Верон је у овом тренутку код вас, те би добро учинили да одете, да се с њиме састанете; а вама, Г. Гересе, други један полицијски комесар мора да сада претресе папире!

Оба ми се господина захвалише на извештајима, које им дадох и одоше да се састану са полицијским комесарима, који их код њихових кућа очекиваху. Море и ја, осталосмо сами.

— Надам се, да нисте дошли с агентима, рече ће ми Море.

— Са мном је само мој секретар.

— У добри час! Ви ме чезнајете!

Разговарасмо неко кратко време, а потом ми, на моју молбу, предадо мачеве, који му беху послужили у дуелу а које имађах да узаптим.

Беше још ту читава гомила брошура и папира, које, на велико изненађење Морено, не узаптих, и иако би они може бити били добро дошли вишим властима.

Моје пуномоћје беше прецизирано: да узаптим крпица и да узаптим мачеве, који послужише у дуелу.

Нашта ми се, дакле, друго није тицало, а ја не бејах од оних, који се показују и сувише марљиви у аферама, које немају веза са криминалном полицијом.

После по часа пређосмо у полицију сигурности, у затвореним колима.

Оставих Мореа у једној сали и ућох у свој кабинет, где сам имао да потпишем неколико важних акта. Кад се после неколико минута вратих у салу, видох овог жестоког револуционара — иначе најбољег човека на свету — како држи предавање мојим агентима, који га са запуштм устима слушаху.

Не бих се усудио тврдити, да у овоју беседи Море не беше баш никако рекао што рђаво и за плаћу, ну ја нисам ништа чуо!

Од овог хапшења видео сам Мореа још три четири пута и никад нећу заборавити наше последње виђење.

Бејах остављо службу и ми се најосмо код једног заједничког пријатеља.

Море већ беше тада отпочео своја путовања по Африци, која су га морала стати живота. Пошто је био прошао целу земљу у Алгиру и Тунису, вратио се у Париз за неколико дана, да би извршио последње припреме.

Разговарасмо дуго. Говорио ми је о својим надама својима, патриотском циљу, које је хтео да приведе добром свршетку и средствима, које је, за извршење овог дела, мислио да употреби.

Кад му изразих бојазан, да му фанатичка муслимани и пустињски пирати, опаснији од дивљака, на које бејах наплазио у јужној Африци, не препрече пут, рече ми:

— О, будите спокојни, имам ја једну амајлију.

И он ми показа неки мали камен на коме беху гравирана извесна арапска слова, а који како говораше, беше добио од неке најмоћнијих муслиманских религиозних општина.

Не знам зашто, али се у прво уверавања Мореовог и његове амајлије, незнатно осетих како ми се срце стеже. Чињаше ми се да не видим више, на мушком лицу маркизевом, оно лепо уверење, ону извесност за успех, што га чекад чињаше непобедивим.

Ма да се он још увек смејао, учини ми се при свем том да опазих у очима његовим израз жалости.

Све ми нешто говораше, да је то последњи пут што га видим; да се он, који ће отпутовати да тако лепо послужи својој земљи, неће никад више ни вратити.

Желео сам тада да имам доста речитости, да би га убедио да не треба никако да се поверава талисманима шеперника!

Неколико недеља после овог нашег виђења, отварајући једне новине, дознах за славну смрт Мореову. Осетих искрен бол за нестанком овог ваљаног човека, који се каткад могао и преварити у претерано љубави његовој за отаџбини, ну који беше искрен патриота, такав, каквих, на несрећу нема доста.

Овај бони отисак беше тако дубок, да сам сутра дан писао господин Море, тражећи да учествујем у експедицији за истраживање остатака њеног мужа, о чијој се организацији говорило.

Кто, како се све мења. Хтео сам ићи у пустињу да донесем смртне остатке онога, кога некад бејах ухапсио!

Експедиција се не извршн, пошто се тело Мореово беше одмах пронашло.

Нећу никако да заиритим овај чланак посвећен потказивачима, а да не прогговорим о једној ствари, о којој публика има сасвим погрешно мишљење.

То је стара легенда, да у сиима затворима и зидови имају уши и да ту више но ма где на другом месту, гмижу потказивачи.

Мени нису познати провинцијски затвори, те о њима, као познаваоцу ствари, не могу ни да говорим, али знам врло добро, да је за затворе у Паризу легенда публична запуднна и да ниснм познавао ни једног једнног директора каменог завода, који је хтео да прима на се улогу шпијуна.

Ја сам већ у мојим мемоарима говорио о г. Фабру, том светлом апостолу, који се сав одаде на морално побољшање својих затвореника; том филозофу, пуном доброте, чија ме је смрт тешко ожалостила.

У осталом, он није једини. Има и других, који му подражаваху.

Именоваћу нарочито једног човека, чија је доброта прешла у пословицу, у затвореника Сенских — Г. Мегеа, старог директора Депоа и потоњег директора затвора Св. Лазара. Видео сам га једног дана, док још беше директор Депоа, како о свом трошку узима фијакер на сат и три целог дана, да би успео да се пусти у слободу један сиромашни брачни пар, затворен на лажну доставу некот провинцијског трговца, у невиности кога беше потпуно уверен. Г. Мегеа се не устеже, да учини посету и самом државном тужиоцу, кога ухвати одмах по ручку, и поче молити у корист његових штићеника — штићеника, које у очи тога дана није ни познавао, а за које се беше заинтересовао једино за то, што му је изгледало да је њихова ствар праведна.

(Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Преко с руског Јефта Утјешић

Осуђеници су долазили и одлазили. Било је, уосталом, доста простора; још се нису сви скупили. Гомилица од осторице њих засела заседно за велики сто. Ништа им синово у два чанка чорбе од кеља и метнуо пред њих читав тигањ с пржењем рибом. Нешто су празновали, па су јели своје. Нас су све поштено мерили. Уље неки Пољак, на седе до нас.

— Нисам био код куће, па опет све знам! раздера се неки високи осуђеник, ушав у кујну и бацив поглед на све, што су ту било.

Било му је око педесет година, мускулозан и сувоњав. На лицу му је било нешто лукаво и уједно весело. Нарочито је уплашила у очи његова дебела, дуга, отомбољена уснa; она је давала његовом лицу некакав необично комичан изглед.

— Ну, здраво осванули! А што не отпоздрављате? Добар дан, нашо на Курска! — додаде он, седајући поред њих, што су јели своје. — На здравље ручак! Јесте ли ради госту?

— Ми те, брате, нисмо из Курска.

— А да нисте из Тамбова?

— Ама ни из Тамбова нисмо. Од нас, братац, немаш ти шта да узмеш. Или богатоме мужику, тамо ништи.

— Крче ми просто прева, браћо! Данас ми је у стомаку нешто рђаво; а где жени он, тај богати мужик?

— На его Газни је богат мужик; њему и иди.

— Весели се данас, браћо, Газин, зашто се: нашше све што има.

— Има у њега двадесет рубаља, умеша се други. — Пробитачно је, браћо, бити крчмарем.

— Шта, не примате госта? На добро, онда ћемо јести и дрижано.

— Иди ти, те нашта чаја? Ено господа оџу.

— Каква господа, овде нема господе; сад су као и ми, прогуља натмурено један осуђеник, што је седео у углу. Дотле није рекао ни речи.

— Е, хтео бих ја, али се стидим да трзам: ми смо људи од амбиције! примети осуђеник с дебелом усном, гледајући добродушно на нас.

— Ако хоћете, да вам дам, рекох, пуђени осуђеника — хоћете ли?

— Хоћу ја! Како да нећу!

Он приђе столу.

— Пази га, кол куће је срко чорбу од кеља, а овде ама шта је и чај. Хоће господској ћиха, рече овај натмурени осуђеник.

— На зар овде нако не пије чаја? упитам ја њега; али ме он не удостоји одговора.

— Ено носе и земичке! Почастите ме и земичком.

Уиесоше земичке. Неки млад осуђеник носио је пун завежљај, па је распродавао по затвору. Продавачица му је уступала своју десету земичку, па на ту је земичку он и рачунао.

— Земичке, земичке! викао је уласећи у кујну. Московске! Вруће! И сам бих јео, али се нема пара! Браћо, децо, остала је снега још једна земичка! хајде, ко је нмао мајку?

Ово позивање на материнску љубав размејало је све, те му откупе неколико земичака.

— А шта је то, браћо, рече он — та Газин ће данас да почини чуда од пијанства. Ej, Боже, Боже! Куд је нашао баш данас да пијанчи! Може да искрене овај осмоки.

— Сакриће га. А шта, је л се добро подпашио?

— Још како! Побесниo, нарће.

— Ех, на тако ће бар доћи до батина...

— О коме они то говоре? Упитам ја Пољака, што је седео поред мене.

— О Газину, осуђеницу. Тргује овде пићем. Чим заради новац, одмах га пропије. Ужасан је и пакостан; уосталом, трезан је кротак; али кад се напије, онда је као напан себе; палиће с пожем на људе. Онда већ морају да га смире.

— Како чине то?

— На њега налете десетак осуђеника, па га стану грозно тући све док не изгуби свест самим, т. ј. истуку га на мртво име. Онда га однесу, метну га на нечисте даске, и покрију га кожухом.

— Ма, они га могу тако и убити!

— Другога би убили, али њега неће. Он је грозно јак, пајачи је онде од свију у тамници а и најразвијенија је. Сутрадан је потпуно здрав.

— Реците ми, молим вас, настаним ја расситинати Пољака, — та ето и они једу своје јело, а ја њием чај. А међутим гледају, као да завиде за тај чај. Шта занчи то?

— Није то због чаја, одговори Пољак, — Дуте се они на вас зато, што сте на племић, и што не личите на њих. Много би од њих волели да се потуку с нама. Они би веома волели да зао увреде, поиниже. Ви ћете увидети овде још много непријатности. Овде је грозно тешко за све нас. Нама је свима тешко у сваком погледу. Потребно је много равнодушности, па да се човек томе приличе. Ви ћете још много пута искусити непријатности и пребацивања због чаја и за своје јело, и ако онде веома много њих и врло често једу своје, а неки, опет, стално пију чај. Они могу, али ви не можете.

Наговоривши то, он устаде и оде од стола. Кроз неколико минута испушше се и његове речи.

III

ПРВИ УТИСЦИ

Ток што оде М-цки (то је био тај Пољак, што је са мном говорио), упаде у кујну Газин мртав пијан.

Пијан осуђеник у сред бела дана, у радни дан, кад је сваки морао ићи на рад, код онако строгог старешине, што је сваки час могао да искрсне у заводу, поред надзорника, који је надгледао осуђенике и био непрестано у заводу; поред стражара, поред пивалида, једном речи, поред све те строгости — све ми је то учинило читаву збрку у мојем створеном замишљању осуђеничког живота. Доста сам дуго требао да проживим у тамници, док сам расчистио са свима таквим фактима, што су толико били сагонетни за мене првих дана моје робије.

Ја сам већ споменуо, да су осуђеници увек имали властито занимање и да је то занимање — природна потреба осуђеничког живота да, сем те потребе, осуђеник страсно води новац и да га цени више свега, готово као и слободу, и да је већ утешен, ако му само знецка у џепу. Напротив, он је невесео, жалостан, немиран и очајава, ако га нема и тада је готов и да краде и да уради све што хоћеш, само да дође до пара. Ну и поред тога што је новац био у заводу такса скупоцености, опет се није дуго задржавао код онога срећног који га је имао. Прво, било је тешко сачувати, да га не украду или одузму. Ако падне пана мајорових при напеналном прегледању, одмах га одузима. Можда га је он употребљавао и на поправку осуђеничке храме, тек новац су увек њему посили. Али су, га најчешће крали: иником није могао човек вероваги. Дошиље су провадили у нас пачни, да се новац сасвим безопасно сачува. Дакако су га на чување старцу старовеpцу што је дошао к нама из Стародуба...

Не могу, а да не кажем неколико речи о њему и ако одступам од предмета.

То је био чичица од шесет година, мали, сед. Одмах чим га видех, почео ме је занимати. Ништа није лично на остале осуђенике — нешто је толико било мирно и тихо у његовом погледу, да сам, сећам се, с некаким особитим задовољством гледао на његове дасне, свеиле очи, окружене малим, сјајним борицама. Често сам се разговарао с њиме; ретко сам где нашао на тако добро, душевно створење у мом животу. Овамо је дошао због необично важног преступа. Међу стародуиским старообредницима почело се јављати обраћање. Владала га је јако потпомагала и почела је свом снагом да ради, да се ено што више распири и међ друге нејединомишљенике. Старац се решио, заједно с другим фанатицима, да „браће веру," како је он говорио. Почну да граде једноверну цркву, а они је запале. Као саучесника у овоме, старца су послали на робију овамо код нас. Био је имућан грађанин, трговао је; остаиио је кући жену, децу, али је сасиим одважно отишао на робију, јер је, онако заслепљен, сматрао ту као „пањење за веру. Да сте с њиме живели колико, ви би и нехотице запитали себе, како је могао тај смерни, кротки човек као дете, да буде бунтовник? Неколико сам пута говорио с њим „о вери". Он је веран остао својим убеђењима; али никад није било никакве злоће, нити мржње у њему кад се препирао. Међутим он је разорио цркву, што није ни одрицао. Изгледало је, да је према својим убеђењима, свој поступак и „патње" што их је због њега искусио, морао сматрати за славно дело. Али, поред све моје муке, свег труда, ја нисам, изучавајући га, опазио никад ни труни сујете или поноса на њему.

Било је код нас у заводу још старообредника, већином Сибираца. Сви су били људи врло развијени, лукави мужици, велики дијалектичари; људи надувени, поносити, злобе и несносни до највишег степена.

Сасвим је други човек био старац. Начитао, више може бити него и они, он се ускалио од спорова. Карактера је био друженног до највећег степена. Био је весео, често се смејао, не оним незгрпним, циничним смехом, како су се осуђеници смејали, него јасним, тихим смехом, у ком је било дечинске невиности, а што му је некако особито лепо стајао уз оне седе власи.

Може бити да се варам, али мени изгледа, да се човек мора познати по смеху: ако вам је пријатан смех на ногу потпуно непознатог човека, одмах први пут, кад се најчеће с њим, слободно рецште, да је то добар човек. — У целом заводу старац је стекао свуд уважења; он није био због тога ни мало сујетан. Осуђеници су га звали дедом и пипад га нису вређали. Ипеколико сам увидео, какког је могао он имати утицаја на своје једноверце.

Али и поред издражљивости што се видела, а с којом је он одржавао робију, у њему је била скривена дубока неизлечива туга, коју је он тешко да саприје од свију. Живео сам с њим у истом казамату. Једном, око три сахата ноћу, пробудио сам се и чујем лагано, удрљиво плакање. Старац је био коленфурине (то је та иста фурина, поред које је ноћу читао онај што је хтео да убије мајора) и молио се на своје рукописне књиге. Плакао је и чуо сам како је свали час говорио: „Господе, немој ме оставити! Укрени ме, Господе! Децо моја мала, златна моја дечице, никад се нећемо видети!“ Не могу да опишем како сам се растужио.

Ето, том су старцу почели готово сви осуђеници да дају новац на чување. У заводу су били готово сви лопови, али, од једном, сви су се некако уверили, да старац неће никад украсти. Знали су, да је он некуда крио поверени му новац, али на тако скривено место, да просто нико није могао да нађе. Доцније је он мени и неким Пољацима открио тајну. На једном ступцу био је велики чвор, који је, како је изгледао, јако сраство с дрветом. Али он се могао навадити и у дрвету се напила велика шупљина. Ту је сад дедица остављао новац, на би чвор опет уметао, тако да нико није могао ништа наћи.

Ну ја сам се удаљио од приповетке. Застао сам на питању: зашто се у цеповима осуђеничким није могло новац да загреје? Али поред муке, да се новац сакрије, у тамници је било толико неволе: осуђенике је, нек и по своју природи, створеље које жели за слободом, и, најзад, по своме друштвеном положају, толико лакомислено и неуредно, да га сасвим природно решто вуче, да наједаиуут буде готов на све, да страћи цео свој капитал, с куком и мушком, да би забарано, ма само и за тренутак, на свој јад. Шта више било је чудно и гледати, како поneки од њих ради не дижући главе, повадпшто но неколико месеца, једино зато, да за један дан смире сву зараду до последње паре, па после опет, до нове пијанке, неколико месеца скапавај за радом. Многи од њих су волели да се попије, и увек су куповали по штогод особито: какве год неспаздне, прве чанџире, предуле, дуге горње капуте. Највише су се употребљавале још и цицане копуље и појаси са бакарним плочицама. Празнацима су се удешавали, на кад се попеко тако удеси морао је неизостапно да прође кроз све казнате, да би се показало целоме свету. Задовољство лепо одевеноста долазило је до детињарије, а и иначе, у многом погледу су осуђеници били права деца. Ono, до душе, све су те лепе ствари ненадно наједампут нестајале гадни њиховоме покадшто бп се још истога вечера залагале и упутиле у бесеџеке. Уосталом, пијапка се развијала постепено. Обично је то бивало или празничних дана, или о имендану опога што пије. Осуђеник, чији је био имендан, утапиње уутру, завали поред пкоше сиену и моли се; затим се лепо обуче и поручи себи ручак. Куповала се говеђина, риба, гралили се свбирски колачи; он се наједе као но, готово увек сам, ретко позивајући другове да поделе своју тризеу. Онда се доносила ракија: свечар би се напио као земља и свагда би пшао кроз казамате, љубљујући се и спотичући се, страдајући да сиима покаже, да је пијан, да „тера кера,“ те да тиме заслужи опште уважење.

Свуда се у руском народу осећа као нека симпатија према пијапом човеку; у тамници су се шта више показивали с поштовањем према ономе, што се весели. У тамничком „провођењу“ деки нека врста аристократизма. Кад се развесели, осуђеник облагатино погоди музику. Био је у заводу неки мали Пољак, војнички бегупац, веома ружан, али је знао свирати на хармонику и имао је при себи инструмент — све своје имаље. Занат пиианав није знао, на је само тиме и зарађивао, што се погађао у оних, који се весело, да им свира веселе игре. Дужност му је била у томе, што би устонице пшао за својим пијаним домаћином из казамата у казамат и ширинно на хармонику на све спаге. На његовом се лицу често завлађа досада и јад. Али узвик: „свирај, паре си примио!“ натерано га је да опет шкрипи и шкрипи.

Осуђеник, још кад почне да се проводи, могао је бити чврсто убеђен, ако се баш и добро напије, да ће на њега пасилгурно припазити, на време га оправити да спава и свагда га ма куд сакрити, ако се појаве старешине и све то без икака користољубља. Са своје стране, опет, подофицир и инвалиди, који су живели у тамници (који одржавала ред), могли су бити такође потпуно мирни: пијапица није могао изчинити никакав неред. На њега је лако још казамат, и ако би се развикао, или што побунио — одмах би га умирили, и шта више просто би га свезали. И због тога је пијка тамничка управа гледала на пијанство проз прсте, на није хтела ни да опази. Она је добро знала, ако не допусти ракију, да ће бити и горе. Али откуда се набављала ракија?

(наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један полицијски пријатељ пита нас: колику такси треба досудити и наплатити за решења или пресуде општинских или полицијских власти, којима се дотичком лицу, на основу ч. 373 а. казненог законика, забрањује каква радња коју је пао отворио без надлежног одобрења.

Одговарамо му:

Да се за изрицање иступа овакве природе, има досудити и наплатити десет динара такси у маркама, према Тар. 89. закона о таксама.

* * *

Писар општинске И.... пита нас: да ли свештеник и по новом закону има права, да, — осим такси у маркама од једног динара, која је предвиђена Тар. 61. закона о таксама, за изводе из протокола рођених или умрлих, или за уверења која на основу тих протокола издају лишима, — наплаћује и још какву такси за свој труд, ако извршена тим изводи или уверења.

На ово питање ми му одговарамо: да, свештенику, на основу тачке 19. члапа 8. закона о уређењу свештеничког стања, имаду права, да, осим горе означене такође у маркама, наплаћују за издавање поменутих извода или уверења по закопу пропалих лица, и по један динар на име награде за свој труд.

Овакве изводе или уверења, свештеници су дужни, према тачки 7. члапа 5. поменутог закона издавати бесплатно: само над их власт по значичној дужности закључе; над их издају за потребу регулисања пенсије удовицама и деци умрлих чиновника, као и над их издају оним лицима, која не плаћају потпуне грађанске данак — преко 30 динара непосредног пореза годишње. — Чланн 127. закона о непосредном порезу).

* * *

На питање једног општинског писара одговарамо му:

Да се вреде општинске за издата општинска имања под закуп ни у ком случају не могу сматрати као општински приход, нити се могу наплаћивати без судске пресуде или решења, пао што се, по ч. 465. грађанског судског поступка, општински порез може наплаћивати.

Са неуредним плаћањем општинске вреде, треба поступити пао и са остали општинским дажбинама, и, по утвору, који је са њима закључен кад ни је које имање под аренду отступљено.

* * *

На питање једног полицајског писара, како треба изрицане казни да поступа у последу напате такве по закопу о таксама, у оним случајевима кад Управа фондова купује имања својих дужника у циљу намирења њених трошбина, — одговарамо му следеће:

По распису Господина Министра Финансија од 28. јуна 1900 године Црбр. 21.641, у изложеним случајевима треба поступати овако:

„Кад Управа фондова купује имања својих дужника у циљу намирења њених хипотекарних тражбина, онда, ни продајне цене треба наплаћивати досуђену такси, на коју је дужник осуђен решењем осуђен, само на евентуалност виника, преостало на потпуно намирење Управиног потраживања, које ју је продато добро прибавдо. Ако продајна цена не дође за то могућности, због тога, што такође имања не би било, онда такву наплатити из остатка имања дужникова, ако би дужник имао другог имања, и ако би продајна цена тога имања, цењена на исто поменутој основи, давала могућег имања за наплату такве. Где год се такса не би на тај начин могла наплатити, ја се сматра из пређашу, јер Управа фондова иво дрвавно надлежство не плаћа такву према чл. 2. закона о таксама.“

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ПОТЕРЕ

Ноћу, између 26. и 27. пр. м. непознати лопови, покрали су на овчари мачви Димитрија Стојановића, из Богојевца, ср. Лесковачког, и том приликом однели му: Три нове вунене чоџе, једну вуну чохану бунџину, трубу платно, неколико, нових чаршава, једно вунено ћебе и нетто пари чаршава од прног сукна. Молс се сва полицијске власти, да лопове са покрађом потраже у свом домашају, па нађене спроведу Начелнику ср. Лесковачког с позивом на Бр. 1924, или управи гр. Београда Бр. 4581.

Мика Медводовић, цигански, бугарски бегунац, и жена му, избрисали су ноћу између 15. и 16. ов. м. овачку кућу Душа Јовановића, из Зајечара и том приликом украли су му 340 динара у банкама као и многе друге ствари. Мика је средње величине, пун, црномањаст, по лицу рода од богиња, у говору врсна и заинтересује, стар је 50 год. у оделу је од белог бугарског сукна, на глави има шубару већ износену. Жена му је висока, пуна, стара 40 год. од одела има црну сукњу, а на глави белу забрату. За одбегли краљевинама прерађује се живо тражење. Нађене треба спровести Начелнику ср. Тимочког, с позивом на Бр. 1773, или Управи гр. Београда Бр. 5032.

Јанко Новачинић — „Сиљница," 15-то годишњи осуђеник пашког казненог завода, који је био на раду у Зајечару, побегао је са осуде 14. тек. мес. Јанко је родом из Жагубице, има 22 год., лица је дугуљастог, очиу плавих, у оделу је од белог сукна — као што носе Власи из пожаревач. округа. Начелство округа тимочке дешевом бр. 1053, моли све полицијске власти да овога бегунца у својим домашајима нађу, па у случају проналаска њему страгарно спроведу. Акт управе гр. Београда Бр. 4715.

Густав — Адолф Штајнер, родом из Француска, војника Трећег Француског пешадијског пука, који је 1. јуна 1915. године у Београду, у Теразијама, у кафани „Код Француза" убио Француског официра Ипполита Ламбрета, а затим се склонио у Француску, где је 1. јуна 1916. године, као добровољац ступио у Француску Легију странаца, и у њој остао до 1. јуна 1921. године, када је отпуштен из Легије странаца, и вратио се у Француску, где је 1. јуна 1922. године, ступио у Француску војску, у којој је остао до 1. јуна 1924. године, када је отпуштен из Француске војске, и вратио се у Француску, где је 1. јуна 1925. године, ступио у Француску војску, у којој је остао до 1. јуна 1927. године, када је отпуштен из Француске војске, и вратио се у Француску, где је 1. јуна 1928. године, ступио у Француску војску, у којој је остао до 1. јуна 1930. године, када је отпуштен из Француске војске, и вратио се у Француску, где је 1. јуна

БРОЈ 7. У БЕОГРАДУ, СУБОТА 2. МАРТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12 закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. фебруара 1902 године Бр. 411. које гласи:

да се Михаило Даниловић, учитељ, родом из Кочани у Старој Србији и поданик турски, по молби своју, прими у српско подданство, заједно, са својом женом Евицом и децом Даницом и Војиславом, изузетно од § 44. грађанског закона, као досадања српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 17. фебруара 1902. године IN№ 4.134 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

III. КАРАКТЕРИСТИКА ПОРОДИЧНИХ ПРОСЈАКА

На питање где треба тражити главни узрок просјачког заната може се мирном савешћу одговорити: у милосрђу људи. Сваки човек, који има неких средстава, увек је готов да свом ближњем да савета и помоћи ако је овај без своје кривице доспео до просјачког штапа или није у стању да радом хлеба заслужи. Једном реч болест и сиротиња буде у људском срду сажаљење и жељу помоћи. То је осећање познато сваком појединцу. Отуд није чудо да се нашло људи који се користе милосрђем других износећи своју беду и несрећу. Тако зараше полако се развило до редовног заната који се је веома осјакило. Основ тог развитка треба тражити у ових околностима.

Кућљење милостиње јесте посао за који не треба никаквог напрезања. Али за породицу та је околност врло важна, јер како је згодно приметио Луј Полиан (Paris qui mendie 10 изд. 1899.) „сваки се је просјак заклео да не ради." Прошење милостиње је врло поштен занат; поштен радник мора по цео дан да се мучи да може хранити своју породицу, док просјак од заната заслужује много више а це напреже се сувише. Осим тога он може живети где њему и њиво њему годи. Даљу игра он на улици улогу несрећнога човека а вече проводи у пијанчењу по разним крчмама. Такав живот паранио да је многим људима врло мио, само се за то не смеју презирати лак и обмана.

Да би то илустровали навешћемо неколико примера.

Ми тврдимо да се професионални просјак олаје нероду из лењости. Ако би се на то приметило да је по неко примерани за моли за милостињу, јер не може да нађе рада, то бисмо одговорили да такви случаји изузимо нису нескучени али тако шточеш не може се ни десити код професионалних просјака, јер они и не траже рада. У интересантној књизи D. Rocholl-a Dunkle Bildes aus dem Wanderleben с. 97. описана је једна дирљива епизода како један сиромах путар, који немајући рада, повеђен до очајања, пролива сузе од радости, што је успео да добије једно место. Али у целој тој књизи тај је баштован једина светла тачка. Остала лица која аутор износи, бегају од рада као од куге; то су све професионални просјаци, лењивци и пијанице.

О тачности нашег тврђења може се уверити на ових факата:

Пре више година склопио се у Паризу један круг од трговаца, који су се узајамно заклели да никакву милостињу не дају, али да сваког човека, који би молио за помоћ, уз мал рад на 3 дана, с наградом од 4 динара дневно; осим тога договорали су се у напред да такавог човека задрже и на дуже време ако се покаже вредан. Резултат тог интересантног огледа испао је призивно жалостан на 727 молаба понуђено се и радничких места тодино. Али од молилаца само 312 њих одбили понуђену препоруку; за рад се јавило 174; од ових њих 87 захтевали су у подне да им се исплати цела надница и за тим су напустили службу; 68 радили су цео дан, добили су по 4 динара и више њих дошли; 51 радили су 2 дана и поште су примили по 8 динара, нестало их је; 18 њих издржали су пробу и остали су у служби код људи, којима су их препоручили. На тих факата закључак да од 727 лица, која су молила за помоћ, само 18 њих заслуживала су сагчешће а сви остали били су просто невалалци, који су живели на туђ рачун.

Осим тога примера можемо навести још један из исте књиге. Paulin, Paris qui mendie. Зима године 1890 била је врло јака. Због тога је влада отворила на Марсовом пољу у здањима изложбе више великих склоништа, у која се скупи велика гомила људи, од којих је већина била здрава и способна за рад. У једно од тих пуја дође управник једног великог радничког прибежишта, патер Робен и понуди просјачима своју помоћ. Али реч свештеникова пала је на каменито земљиште; од 700 присутних одазвали су се том позиву само 55; али већ после 2 дана остало је том заводу само 11 људи.

Исте зиме радио је у једном павиљону на Марсовом пољу сликар Анри Мот на више декоративних слика, које су биле поручене за изложбу у Москви. Да би се та огромна слика могла навести потребна је била врло велика сала. Због тога добије сликар од министарства уметности дозволу да сме употребити једну од галерија изложбе. Једног дана хтеде Мот да одвоје цело платно да би се могао уверити о дејству своје слике. За то му је требало 12—20 људи, који су морали држати крајеве шприже слике 1—2 сата. Али над се је обратно просјацима који су се налазили у истом павиљону и предложио им да се приме тог малог рада за награду од 1 динара сваком човеку, јавило се за то само 3—4 човека а ту је присутних било више од 1000 лица.

То су епизоде из француског живота а и руски просјак није нимало бољи. О томе се може уверити кад човек мало пређаита руске часописе.

Овоси свештеник Бларуков прича ово о просјацима од заната у округу Чадринску, губернији Перм.

На улазу његове сеоске цркве стајали су увек многи просјаци али од њих само су двојица били доиста сиромаси. Остали су били здрави људи који су од лењости бегали од рада. Кад се је зидала нова црква хтели су ради штедње да употребе старе цигле и ради тога морале су се очистити од креча и блата. За тај рад најмљени су људи за награду од 20—45 копејка дневно. Неки сељаци из тог општине вршили су тај рад бесплатно, пошто су на тај начин хтели да и они приложе исторд за зидање цркве. Свештеник се истом молбом обрати и просјацима који су сваке недеље стајали на црквеној порти али ни један од њих не дође да ради.

Према тим чакгима може се сматрати као доказано да је лењост типична особина просјака од заната и један од главних основа развитка просјаштва.

Али дебоот по себи само је негативна особина. Да би постојао један занат, он мора доносити прихода. На жалост и тај је услов тај, јер се просјаци не могу тужити на своје приходе; они заслужују више него неки фабрички радници или мале занатлије.

Примери које ћу навести могу потврдити тачност тога тврђења.

Поп Бирјуков идући по селу сретне једног просјака, који је био млад и снажан. Поред њега су били један дечко од 14 и једна девојка од 16 година. На разговора дозна свештеник да он више воле да, проси због тога што малоактивно више заслужи него пољским радом. Таку исту сведелобу имамо из губерније Калуге. Недовољни прича да је чешће кудно просјацима рад на свом имању али је добијао неучтиве одговоре и више пута чуо је ово од њих: „Са просјачком торбом ми нећемо дванут више заслужити него што заслуги најбољи надничар; ми нећемо два пут дневно јести, два пут чаја пити и ракије и дувана имамо и сувише, и шта нам можеш ти дати да би смо ми напустили такав живот па да се под тебе у њоју мучимо."

Те просте и истините приче слажу се потпуно са свеодобама разних лица. Шарламов који добро познаје живот у Петрограду, тврди да један искусни просјак сваки дан заслужи три рубље и да свом помоћнику може уступити од 80 копијевка до једне и по рубље. Дошиље у глави о просјачким селима виђењемо да годишњи приход једног таког мајстора може достићи суму од 300—1000 рубаља.

И потом наводи сличне податке, у Паризу је познати енглеитрош барон Шиклер основао школу за слепе. Они добијају у том заводу такво добру спрему да могу дневно заслужити $2^{1}/_{2}$—3 динара. Сваки ће признати да је то један од најкорисинијих завода који су основани на добро несретних људи. Али на жалост у Паризу се приметало да многи слепци сматрају да није корисно њих у ту школу, поито као просјаци могу сваки дан напросити 8—10 динара.

Из Шпаније, тог просјачког Кадорала, тврди се да је истинит овај случај: Један занатлија залуби се у берњу једног просјака и хтео је да је узме за жену. Међутим њен отац сматрао је то као „ђаволу партију" и захтевао од будућег зета да и он мора постати просјак, поито се на тај начин може више заслужити. Дуго се је грозио сиромах младић, тога ради на посленту победи љубав и она пади да је његов таст домета имао право: он је просјачењем добијао три пут више него што је пре поштеним радом заслуживао.

Такви односи дођу демерализацији на становништво, које се увек може уверити да ленье просјак више заслужује него најврелнији радник. Шарламов прича о једној просјак која дневно напусти свој занат и узме просјачки штап. Као праља заслуживала је она само 60 копијевка дневно и имала је поред тога један мали споредан приход, најмивши свој деду код једне просјакиње за 30 копијевка дневно. А кад је праља добивала да просјакиња зарађује више од три рубље, онда је нашла за боље да и сама са својом децом иде у просњу.

На овим чињеницама које сам навео у литератури морали доћи још једну епизоду која ми је лично причала.

Сопственик једне фабрике коже у Москви приметио је чудећи се да један од његових најбољих радника сваке године пред Божић и Ускрс напушта службу и одмах после празника враћао се натраг. Фабрикант дозове тог човека и дозна на своје велико чуђење да тај човек употребљује празнине на то да проси; по речима радникоиам тај је посао врло користан: у фабрици заради он дневно само 1 рубљу и 25 копијевка (близу 4 динара) а просјачењем 3 рубље.

По наведеноме нормално је да по нека од просјака ушгели прилични капитал. Као илустрација могу послужити ови факти. Пре неколико, година умро је у Паризу просјак Пучијарели, који је останио иманье од 9600 динара. И у Русији нису просјаци сиромашнији. У Петрограду оженио се један мали трговац једном просјакињом која му је донела 20000 рубаља мираза. Год. 1881 умро је у Варшави просјак Попрешки који је останио ваше хиљада рубаља. Његово стално место биво је портал црквс Св. Крста. Год. 1886 умро је у Ревалу у сиротињском азилу један 80 годишњи старац. Кад су га хтели метнути у сандук, нађу у његовој кошуљи државних папира у вредности 10000 рубаља. У пролеће 1899 г. затворе у Петрограду неког просјака Павлова и у полицијском бироу нађу код њега 707 рубаља и књижицу штедионице у коју је било улето 914 рубаља.

Таких случаја има врло често и по мишљењу Берча то је врло чест појав у дневним листовима. Лако се даје разјаснити постанак тих богатстава. Просјак заслужује много а троши бедно мало јер он испроси и дође а стан му је какав пређања кут отуд није чуло да је ушао један Харпагон у стању да уштеди цело имање.

(Свршиће се)

О ПОПРАВЦИ ОСУЂЕНИКА

о француском превео Д. Ђ. Аћимовић

По своме доласку у Колонију осуђеници се разделују по различитим казненим заводима Гуане и Н. Каледоније. Терени за кречење, поља за обделавање, подизање путева и зидање тврђавина, — послова су који никада нелостају. Као год осуђеник енглески, тако и овај француска, има пред собом пет класа, које му вала проћи. Сваки ужина извесне привилегије према своме владању. Они, који су означени као добри, могу после 3 год. молити да им се допусти слободно обделавање земље. Ево како се том правном поступа. Пре него што добије тражену земљу, осуђеник је дужан читаву годину дана провести на једном држанском добру и ту, под надзором полопривредних агената, обучивати се у обделавању земље. По истеку овог рока, уступају му један, ни у колико не обрађен терен, и он почиње да га обделава. Почеци су веома тешки. Кад бп био остављен себи самом, осуђеник би извесно пропао, на с тога га управа новаже за нрва три месеца, дајући му средства за живот и пружајући му негу у случају болести. Сваког месеца инспектор га обилази и констатује стање извршених послова и одгајених животиња, разуме се већ, да у оваким приликама не изостаје добри савети и ободравање на рад. Најзад, после извесног времена, колонист је успео; земља је обрађена, кућа је саздана, он је постао сопственик уступљене земље, што ће све рећи: да му је рад вратио место, које је раније у друштву имао. Он се у будуће може кретати, а да не вреда право других. Он добија што му треба без краје, и најзад, он је законски сопственик онога што има. За њега настаје сада један потпуно нови живот. Ако већ има жену и децу, може их довести себи, — у противном, он се жени. Поједини транспорти осуђених жена стижу с времена на време у манастир Бурајски и, чим их милосрдне сестре одгаее способним за брак, колонист се може, преко решетку од манастирске ограде, увуштити у „куриозање" Нарочито ван верноме састоји се у томе, што их једна калуђерица представља једно другом и том им приликом открива њихове прошлости.

И сада, ево старог осуђеника где је постао пео заиилије. То је патеринтет, који сада ба ван његовом поправком и који му, у исто доба, повраћа некадашњу изгубљену част. Погледајте сада колнки је и какав је тут пређао осуђеник од дана када је с обореним очима и неразговетним сазнањем чуо страховиту пресуду, која га удаљавање од света.

Треба, у осталом, знати, да се у Н. Каледонији не налазе само мали сопственици од 4—5 хектара земље, која им је, још са слободом, дата. Не! Велики број осуђеника проширили су своје домене, а појединн су се чак и обогатили. У околини Бураја и Нуме-а — два велика центра колоиика, могу се видети огромна засађена поља и пространи сазони каве и дувана. Старе волебе ишчезле су, а на место њихово појавиле су се леие и солидне грађевине. Товарна кола, јако натоварена, преносе сваког дана животне намирнице на градски трг, а људи у блузама и са алатима о рамену, иду на посао, или се са своја вратају — Стари осуђеник постао је велики пропријетер. Француз Пол Мимаил, који је процутовао дају Колидонију у обишао, готово сва осуђеничка имања, приказно је о њима многе интересантне податке. Из ових података види се, да стари осуђеници не оскудевају ни иницијативом ни енергијом. Неки Ј. пар. који се је обогатио одгајивањем коња, понесно показује својим многобројним посетиоцима више коња који су добили трке. Браћа Н... обогатила су се помоћу трговине с кожама. Чим бесу стекли нешто мало новаца од обделавања земље, они подигоше једну шупу и отпочеше од својих суседа куповати коже од сваковрсне дивљачи, које доцније прерађиле и пустиле у трговачки саобраћај. Квалитет коза беше изврстан, а цене много ниже од оних из Аустралије. Поручбине стигоше са свију страна и браћа Н... дапас су уважени индустријалци у Нуме-а. Од пре 10 год. они снабдевају обућом све осуђенике француске; њихова имовина увећана се нагло из године у годину.

* * *

Изгледало би, према овоме што смо до сада изложили, да се један робијаш, по истеку казне, налази у много бољим приликама, од једног осуђеника на затвор у Мезуну, Клервоу, или Поисн-у. Док се први буди слободно обделавање једног поља, дотле другога очекује безбројне тешкоће. Ова аномалија отклоњена је приватним милосрђем које, у овоме другом случају, допуњује дело заводске управе.

Уверивши будућом судбином затвореника, сво шта је у 1850 год. учинио један учитељ основне школе М. Оргап, као помоћник Кроетона — организатора ирландског затвора. Он узе један план грофовстве Дублинског, раздели га на неколико срезова, означи тачно шта ваља имати и фабрике, а по том се упути пољима и отпоче тражити рада за осуђенике, чија се осуда приближаше крају. Не хотећи чути ни умор, ни њихове оде имања до имања, од фабрике до фабрике, само да обичио одбијаху, а често пута и напоље истерираху. Најмањи успех који би постигао, убеђивање му непријатности којима је сваког часа био изложен. Када би, после путовања од 25 миља за дан, нашао неког патрона који га је лепо примио, он се враћаше потпуно задовољан, што му дан није прошао. Мало по мало, и патрони се умножише у целом Ирланду. Год. 1857 би основано у Лондону велико и моћно друштво за ишлажење рада отпуштеним осуђеницима — „*Discharged prisoners Aid Society*". Више од 20.000 отпуштених криваца користили су се, до данас, моралном и материјалном потпором овога друштва. Они их примају на изласку са осуде, испитује њихове намере и склоности, а по том им даје једну малу суму новаца и стан у коме остају док им агент друштвени не нађе посла.

Приватна иницијатива у овоме последу за дивљење је код Француза. Цео свет зна са поликом се марљивошћу примају осуђеници у завод Исуса Христа или Св. Ане. Поједини стари манастири претворени су у куће милосрђа, а пре 2. године „*Друштво за заштиту бивших осуђеника*" које постоји од пре пола века, подигло је у Паризу у улици „*Michel Bizot*" један азил, који може послужити за узгед целом свету. Колико су се њих само „излечили" у овоме азилу помоћу рада и поуке, помоћу доброте и прегоштва. Свако пак од ових „лечења" сачињава засебан роман. Замислите једну жену која долази у азил пошто је извршен најстрахотнији злочин — убила своје дете. Осамнаест месеци бедског затвора у Кантеру, пробудили су у њеној души прва спасење — грижу савести. Она је доцније пресељена у азил из кога је, по истеку осуде, отишла у Америку, камо се је настанила, удала и постала мати неће породице. Једна друга удала се за једног богатог закупца, једна трећа опет;... али на што све ређати? Помињемо само, да од 100 лица, која прођу кроз азил улице „*Michel Bizot*", најмање њих 60 излазе потпуно поправљени, т. јест способни да заузму своја стара места у друштву.

Код младих притворених сенског департмана повратак некад износише 75%. Изгледаше, као да Париз и његово предграђе, беху гнездо злочина, које је било немогуће искоренити. Овај готово неостварљив посао, извршило је и то са успехом друштво за поправку осуђеника, основано 1850 год. од стране М. Бераншжера. Колико је био успешан рад овога друштва, најбоље се види по томе, што је данашњи повратак у Паризу испод 5%. Исту овакву сразмеру налазимо и у казненом заводу Мартрејском. Што се тиче азила у улици „*Michel Bizot*", у њему је повратак скоро на нулу сведен.

Желети је дакле, да се друштва за поправку осуђеника све више и више размножавају, јер она крупнину дело модерних казнених завода и управљају првим корацима напазе, што ће рећи, корацима који воде добру. Осуђеницу, који излази из казненог завода поправљен, препорођен и решен на један радан и поштен живот, треба у почетку пружити средстава, да неби по нова оклизнуо. Само тако друштво може казати да је своје дело извело до краја, стварајући од казне, не средство репресивно, већ средство за поправку, које враћа осуђенику некадашње човечанско достојанство.

(Настављаће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ПРЕМЕНИМА

КРИМИНАЛНО-ИСТОРИЈСКА СТУДИЈА РУДОЛФА КВАНТЕРА СА МНОГИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА

УВОД

Казне које су примењиване у преисторијско доба нису нам тачно познате. De jure naturi човек човека у опште не може казнити. Како се је онда први пут у људском духу могла пробудити правна мисао казне? Мора се поћи од тога да је већ код првих људи воља ода *заједнице* морала владати над његовим потомцима, јер се друкчије не може ни мислити, а тако је исто просто и природно да је отац *заједнице* казном дотеривао у ред потомка непослушних према његовој вољи. Тиме је дат основ за казнено право, тада још инстинктивно право, које се у опште не може означити као право, али које се је брзо морало развити до права. Али пошто је код свих првобитних племена, племенски старешина, најстарији отац, био уједно и вођа у борби и судија и свештеник божији, онда код загледамо у историју најстаријег казненог права, видећемо да је патријархалну казнену власт врховно племенски старешина као свештеник; казна је примбатно била покајање пред богом. У библији налазимо први огледе правног поседа народа и почетке историје телесне и смртне казне. Кад је Каин убио свог брата Авеља онда га Бог проклиње да буде по земљи и удариши му жиг забрано је да га нико не сме убити но га нађе. Да ниша, која је пила крви убијеног, да цело племе воје би тријело убицу, не може више рачунати на благослов божји, да и сам народ постаје нечист пред богом који убицу задржи у својој средини — то је био први и најстарији правни појам код старих народа. За то су Каинна прогнали из друштва у земљу Нод (прогонство). И проспивши крви убице мислило се да ће се гнев божији још више изазвати. Он је морао лутати. Проклет, без помоћи, напуштен и очајан морао је блудети по земљи Нод; требало је да прогонство буде казна за њега; смртна казна била је искључена. Иначе он није био сасвим напуштен; његова жена, његова породица пошли су о њим; оне су делиле његову судбу.

Те мере налазимо и у средњем веку; у Саголина и у Theresiana налазе се многе одредбе, које се слажу са старо-јеврејским, и ако је прогонство било и на других разлога. Нарочито у најстарије доба укључивање из друштва била је ужасна судбина, пошто је прогнаник у дивљем, туђем крају обично подлегао беди, глади и дивљим звеоима, ма да има примера да се је прогнани и пробио и основао нове насеобине, којима је он остајао старешина. Тако је и Каин основао град Хенох. Мора остати у питању да ли је прогонство кривца у опште замишљало као казна да ли се није хтело тиме да се божије проклетство не пренесе са правога на невине. И ако је то за прогнаника све једно да наше непитивање не може бити све једно, те нећемо погрешити ако узмемо да је само проклетство божије било казна за убицу а не прогонство, које је настајало због тога да би се прекинула свака заједница са проклетим. За непитивање и историју казненог права то је од великог значаја, ма да се не може признати да је у свима случајима оправдано дедукција неких хуманиста да историја Каинова доказује да је правне смртне казне против божије заповести, као што и Фим у свом делу „Немачке правне старине," тврди да „смртне казне што раније се су рађе." У истом Светом Писму указује се на многим другим местима на смртну казну. У 5 књизи Мојсијеној, гл. 17, стих 5—7 нели се „Тићеш истог човека или исту жену која је тако зло учинила, извести пред твоја врата и убити каменем, ко треба да буде каменем смрћу мора умрети пред два или три сведока; пред једним сведоком он не сме умрети. Рука сведока мора бити прва која ће га убити а за тим рука целог народа."

Али је далек пут који је казнено право учинило од простог прогонства убице до увођења смртне казне. Прво је морало бити једно међуцремс но коме се јасно види да прогонство у најстарије доба није било казна него је случајно само за одклони гнев увређеног божанства од целог друштва, а ту мисао видимо усавршену у религиозним догмама, које су вршене код свих старих народа. Али те жртве не смеју се појмити као казна него су вршене само да се богови задовоље и да се одклони њихов гнев. При религиозним државама није се радило на томе да се злочинац казни смрћу, него се нарочито да се

гнев божанствена може одклонити проспављем невине крви. И ако та мисао на први поглед изгледа као горка сатира на праведност божанства и по томе апсурдна, она се ипак задржала и до данас и идеалисана је у самом Христовом учењу. Христова смрт на крсту у принципу није ништа друго. И ту је морала крв сопственог невиног сина божијег бити проливена да би се грешнима могли опростити њихови грехови. Очит пример тога жртвовања рођеног невиног сина за грехове других, наћи ћемо у 1 књизи Мојсијевој 22, где се описује како се Аврам диже да свог сина Исака жртвује, као што му је Бог наредио. Али не сам Бог него анђео божији забрањује ту жртву онда кад је Аврам већ метнуо сина на дрво и дигао нож да га убије. И Аврам жртвује место сина једно јагње; невина крв морала се дакле пролити. Дала пример жртвовања невине крви — али у овом случају са одређеним злочин — налаза се у 5 књизи Мојсијевој, гл. 21, стих 1, где се вели „Ако се нађе да лежи неко убијен и не зна се ко га је убио, то ће онда изаћи твоји најстарији и судије и од убијеногa мерити до околних градова, који град буде најближи његовa најстарији узеће из чопора једну младу краву, с којом се није радило и која није упрегнута у јарам и одвешће је на ледину, која није ни обрађена ни засејана, и тамо ће јој одсећи главу. Тада ће доћи свештеници, деца Левијева и сви најстарији из тога града правиће ту и опраће своје руке преко младе краве, којој је осечена глава и одговориће и казаће „Наше руке нису пролиле ову крв, нити су наше очи виделе.“ То је место нарочито интересно, јер прво показује да је за злочин крвна жртва увиште прописана била, друго да је онда кад се не зна злочинац, нити се зна где је, већ тиме одклоњено божије проклетство што је град, који је најближи месту злочина, могао покајном жртвом, утишати гнев божји и трећи ту већ наложио један начин погубљивања, који је и сад у најобразованијим земљама задржан, одсецање главе.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забележака једног полицајца)

— Останих баба Мару да се стара о погребу, а ја се вратих у кварт и написах управнику општиран извештај о овоме самоубиству, у коме закључих да је оно потекло из дубине. Обећах још, да ћу сам силама настати да пронађем идентичност самоубице, али сам, право да кажем, у исцрпљене овог обећања и сам сумњао у моменту писања. Овај мој извештај дошао је доцније у руке неким новинарима и они су из њега пеплели читаве гатке о „несрећној љубави“ и „странцу цинетнику,“ који је таке много волео српски народ....

Најзад, новине су најавиле паду, да ће полиција у најкраћем времену пронаћи идентичност убијеног и обећале, да ће тада опширније проговорити о овоме самоубиству. У место сваке наредбе, мој управник подукао је прилично плајзом сва та места у новинама и послао ми их, без икакног коментара. Разумео сам већ, да то значи: „*од вас добро све очекујем.*“

* * *

Погреб несрећног, „Отк“ разликовао се у неколико од погреба осталих самоубица. Пре свега, на његове заоставштине купљена је богата мртвачка опрема, а баба Мара ес постарала за кољиво и све остале ситнице око погреба. Поред „званичног особља за сахрањивање,“ погребу су присуствовали, из захвалности, и 20 питомаца дома сиротиње деце па, разуме се, и један мој детектив, који ми, по свршетку свега, дође и јави: да је баба Мара право са погреба отишла кући господина Л... великог и уваженог чиновника. Тамо је, вели остала читав сахат.

— Без сумње је и код господина Л... невала служила, па, вала, сада хоће да га пита за неки савет поводом овог самоубиства, одговорих детективу и наредих му да ми пријави што више података о животу самоубице овде у Београду.

* * *

Прошло је већ 4 дана од извршеног самоубиства, а о самоубици се још ништа позитивно није могло сазнати. Шта више, судећи по неким околностима, прошлост његова беше веома тајанствена и власт у напред беше осуђена на неуспех. Детектив, који је о самоубици прибирао податке, након дво-дневног трагања сазнао је: да се он хранио у једној од бољих београдских гостионица; да је говорио српски као Србин и немачки као Немац; да је увек био веома љубазан и повучен, и најзад, што је било најважније: да се неколико пута виђао на Старом Гробљу у друштву једне средовечне даме, чије је лице увек било скривено густим велом.

Када је, поводом овог извештаја, добављен и испитан један гробар, он је потврдио: да је младића и даму која му је описана, видео 4—5 пута у ближини једног гроба где плачу и пале свећу. Мислио је, вели, да су то неки сродници умрлога, па с тога на њих није обраћао нарочиту пажњу. Пало му је само у очи, да ово двоје никада нису заједно долазили нити одлазили, већ је, готово увек, младић долазио први а одлазио последњи и то путем, супротним оном господином. За госпођу долазио је: да је била веома елегантно одевена, и да јој је могло бити око 45 година. Гроб код кога су се састајали, био је, вели, од старијих гробова, а из надгробног споменика видео је; да ту почивају госпођа М.... П.... бив. ђака.

То је све, што ми је гробар, иначе веома ограничен човек, могао казати.

Кад ово се види, ствар је постајала све интересантнија, и ја, не знајући просто одакле да отпочнем, решим се, на крају крајева, да кидишем на баба Мару. Не знам од куда, али тек ја мишљах, да она о самоубици зна много више но што је на саслушању изјавила. Ради тога, позовем је једно после подне и отпочнем из далека испитивати о ствари која ме интересовше, али све беше узалуд. После испитивања од читавог сахата, уверио сам се само да је баба луд и камо препредењија, но што је, на први поглед, изгледала. После силног плача, заклињања и молитава да је Бог сачува невидовне беде, баба Мара је најзад, врћала све ствари које јој је самоубица оставио, само, вели, да је ипште не узнемирујемо. Није ми остало ништа друго, до да је отпустим и наредим детективу да на њу мало припази.

— Среће и случај једини су још који ми могу помоћи у овој тајанственој истрази, проговорих онако за себе и прихватих се обичних послова....

* * *

Могао је од прилике, проћи један сахат но одласку баба Маринов из кварта, када ми жандари испред врата јаве, да две отмене странкиње, одевене у прилу, желе код мене. На њиховим елегантним посетницама беху немачким словима исписана имена једне госпође и једне госпођице, по свој прилици, кћери госпођине. Посете отмених дама, па ма то било и по званичном послу, увек су пријатне ствари, а нарочито пак, кад су те даме странкиње. С тога наредих да се одмах пусте к мени, и очекивах их стојећи. Неко неодређено осећање, нека смеша радозналости и тајанствености, поче ме на мах обузимати. За што су ове даме у прилци, и шта ће оне код мене? — беху питала која се, у трењутку, појавише у мојим мислима. У том и даме уђоше а са природном елеганцијом, својственом само Немцима, отпоче г-ђа још с врата објашњавати циљ њихове посете.

Не знам како је то било, и какав сам ја морао изгледати у очима ових странкиња, када сам, не обраћајући ни најмање пажње на њихов говор, разрогаченим очима отпочео посматрати младу даму, а одмах по том оставио их саме и отрчао у другу собу, како се најзадније појаве ове слике, која је, по жељи Отовој била уништена.

Изненађење њихово морало је бити још веће, када сам са узетом слипом улетео у моју канцеларију и стао пред младу даму, па јој, као каквом зликовцу, узвикнуо:

— То сте ви госпођице.

У место сваког одговора, обе даме отпочеше јецати, за које се време ја мало прибрах и понуди их да седну.

— Мој слатки Милан!

— Једно дете!

— Проклета судбино!

— Какав зао удес!

— Ах, али сам несрећна, беше чу узвици који се отеше дамама за време посматрања слике.

Цењено изненађење због овог признања, и још више радост коју осећах што ћу у скоро скинути већ са тајанственог самоубиства Миланова беху ме толико збунили, да просто не знађах како да отпочнем говор о предмету, које подједнако интересоваше и мене и моје посетиоце. Осталох, неко време, као укопан пред њима и са необичном радозналошћу посматрах младу даму. Беше то девојка од својих 18—20 год., плава као и сне Немице у опште, и лепа као већина од њих. Ово, чиме се она нарочито одликоваше, беше су њене велике очи, алабастарско лице и веома танке, а при том необично црвене усне. Највише је, мислим, помињати, да је и ово лепо лице, утицало доста на моју збуњеност.

Тек кад се старија дама отпочне извињавати због узнемиравања које ми, по њеном мишљењу, беху причинила она и њена кћи напеналним и несавладалним наличима жалости, упућених ће и ја у разговор, реканши:

— Као што видим, госпођо, ви сте одличан познавалац пок. Ота. Можда вам је он био какав сродник?

— Ото, ах Боже мој, какав Ото? Ја не познајем никаквог Ота!

— Зар се самоубица није звао Ото?

Госпођица Ема, што се звала млада дама, која је скрушено седела на једној столици и тужним погледом посматрала мене и њену мајку, чувши моје питање скочи као ватра рањена лавица, стаде пред мене сва пребледела и готово нечујно прошапута:

— Зар самоубица није ме Милан?

И ако сам одмах појмио, да је сва она забуна потицала због лажног имена самоубичиног, ипак не хтедох одмах уриниути г-ђу Ему, већ јој са свим њеним тоном одговорих:

— Не, госпођице, самоубица се звао Ото. Бар тако је себе назвао у писму које нам је остављено.

Мати, која се такође сетила у чему је ствар, после овог мог одговора пређе забуђеној Еми и веома пажљиво отпоче је наводити на забаваде. Изгледа да ова пажљивост није ништа помогла, јер је Ема, нема сумње услед великог потреса, пала у несвест чим је сазнала право стање ствари. Лекар уврта, срећом, још не беше отишао у ревизију, те је с тога могао одмах доћи и повратити онесвешћену. (Наставиће се)

ПОТКАЗИВАЧИ

— ИЗ ГОРОМОВИХ МЕМОАРА — 5

Нећу никако да заборавим ни одличног човека, дивног духа, Г. Гроклода, ова духовитог писца, кога цео Париз познаје.

Г. Гроклод беше контролор у Депоу. Свакодневно гледаше људских бела, далеко од тога да му отврдне срце, као што је то понекад случај код извесних службеника, само му је улило још више сажаљења према њеженцима.

Ово сажаљење њиме чак тако далеко, да он сматраше агенте и шефа полиције сигурности готово за непријатеље.

Његова канцеларија беше увек отворена захтевима затвореника и он им давање савета.

Због овога ми се даде прилика да дознам, како једном затворенику, од кога никакког обавештења нисам могао добити, Г. Гроклод беше рекао: „Чувајте се шефа полиције сигурности! Он ће се трудити на све могуће начине да вас вешто испита о томе, што жели да сазна."

Појмићете, дакле, да ли су опаки људи, филозофског духа, кадри да шпијунишу или да нароле другима да шпијунишу њихове затворенике!

Ја сам, у осталом, уверен да би, ако би им се то препоручило, — велика већина директора казнених завода одбила ову улогу.

Извесно је, да кад један затвореник дође к нама, да им се исповеди, — не чувају у фијоци извештаје које су добили. Ну, она су тако далеко од полицијске услужности, да ове извештаје не шаљу шефу полиције сигурности, већ директно истражном судији.

Истина је цела, да се велики број затвореника плаши њеиске усамљености и тражи да је са још једним у друштву. Код неких важних лица, некада су им заиста одређивали за другове такве завереиике, који беху способни да измамљене тајне доставе полицији сигурности.

Али дамао сваки, па и затвореници то врло добро знају, па се и не поверавају другима у њеиџи.

Дакле, у ствари више и не постоје потказивачи у затворима париским. Једва ако, с времена на време, у тако званим „maisons centrales," какви затвореник, који је измамио тајне од свога друга, напише какву доставу.

Ну, поред једне доставе која је тачна, колико су других лажне и немају другог циља до тог, да дају прилике писцу, да се мало прошета, да би прекинуо монотонију живота у њеиџи!

На против, у затворима у Паризу, затворенику је врло лако да кореспондира са својим саучесницима и да са својим пријатељима с поља утврди планн за одбрану.

Тако је немогуће у једном затвору, као што је нпр. Мазас, где је број затвореника тако велики, организовати одлазке привореника, у њеиџским колима, у судску палату на такав начин, да привиди у једној истој заверн не буду никад у једном истом заједничком спроводу.

У пракгици, баш на против, често се дешава да се саучесници у једној истој ирађи или чак и тежем злочину, налазе у једним истим колима, па се за време дугог пута од булевара „Diderot" до булевара du Palais," могу по волн разговарати кроз лаки заклон, који их раздваја.

Војник из републиканске гарде, који мирно дрема пред вратима на колима, зна само да има да пази, да му притвореници, које спроводи, не побегну, а за остало ни брига га није.

Притвореници о којима је реч, могу измењати међу собом најважније мисли, један другом дати најозбиљнија обавештења, а да се поштени чувар ма и за један трепутак не узнемири.

А њеиџска су кола само једно од хиљаду свобраћајних средстава, која стоје на услуги притворенцима.

У Мазасу, где има стотинама затвореника, немогуће је главном надзорнику брижљиво испитати све запушаче од бутеља, послатих отпужницама од стране њихових фамилија, једва ако може неколико њих да узме случајно и да их једном отвори.

Зашта су запушачи од бутеља једно од најозбиљнијих средстава за преписку.

У особеном свету, који живи по шанчевима, најнародније је позната женитба бушења запушача и смештања у исти писма, а да то нико не опази.

Како се фамилији прављу правне бутеље са запушачима, одговор је затворенпков примљен исто онако лако, као што је затворени без муке примио користан унут за превару истражног судије.

Има још једно апсолутно сигурно средство за преписку. То није ово невидљиво мастило, које више не стоји на расположењу затвореницима, већ просто шљунатка.

Поступак је познат.

Оправљени пиште једно обично писмо, које ће директор завода сигурно видпрати: „Драга моја мајко! Ја се надам да ће судија, који је врло благ, ускоро увидети да сам невин. Пољуби од срца моју милу сеју и моли доброг Бога да ми помогне у овом свирепом искушењу!"

Између редова, пак, лупеж, коме су добро познати сви мали специјални прокласције затворенпка, пише новим пером умоченим у шљунчику:

„Мила моја! Ништа није откривено; „разлозпали" (судија гуња. Чувај се при свем том: комесар ће доћи сиорим да врши претрес. Сакри нарочито мпшуље!"

Једино је средство да се открије ова мајсторија, покрити мастило и потом подом опрати целу исписану страну; ту опоме је средству немогуће прибећи код 1200 или и 1500 писама, која се сваког дана експедирају из Мазаса.

Становници „шанчева" могу се неканалисано дописивати и један другоме давати најозбиљнија обавештења, да би се правосуђе преварило.

Да предазим ћуткс преко сто других средстава, као што су „water — closets," трансформирани у акустичне цеви и т. д...

Потказивачи понекад задају много бриге полицајцима, нарочито онда кад се изметну у праве изванвање. Каткада им опет прибављају извесно уживање.

Анегдота, коју ми исприча један од мојих пријатеља, старн главни комесар у једној великој индустријској варошн у центру Француске, доказује чак, да су ова уживања сасвим особите врсте. Овакна уживања могу имати само велики позитивари,

кад виде како тријумфују њихове мисли или велики писци, кад осете да их гомила обожава.

Ја, у вароши где мој пријатељ беше главни комесар политичка ситуација беше особито деликатна, не за то што би у њој постојао један део бонапартиста и један део опасних ројалиста, — ови, или готово сви, на против, називаху се републиканцима. — ну што постојаше једна фракција револуционарних републиканаца, која ђаволска зла задавање властима.

Сваког тренутка пословође — социјалисте долажаху да покрену марљивост ове одане трупе; букнуће озбиљна и опасна штрајковања; биле је чак и сукоба, који у мало не постаоше крвави, као они у Фурмиј.

Ситуација беше тако тешка, да префект ражалише да се премести. Како изгледаше немогуће управљати тим департиманом, министар се неколико дана устезао да постави другог префекта.

Најзад и онај би назначен. Беше то неки старац, рутиниран у политици, који познат као препредењак, беше успео, да се изабере министар у једном департману, где изгледаше да је опозиција сигурна за тријумф.

Постављење новог префекта биваше увек праћено извесном свечаношћу; ну чим би одређен дан доласка онога сви се у вароши зачудише дознавши, да је шеф најнапредније партије — републиканаца, који се граниче са анархијом, — тражио да буде са целим одбором представљен префекту, који долажаше и да држи мали говор, да би потсетио представника републиканске владе, да му је дужност да се заузме за интересе сиротих класа.

Председник суда задрхта кад сазнаде за ову несрећљену дрскост непријатеља друштвеног поретка. Главнокомандујући подигнувши питање, да ли ће бити потребно да се позову помоћне трупе на суседних гарнизона.

Међутим главни комесар изјави, да ће он одговарати за ред и да би он био прво неумешан, над не би примио први акт синхолудљености од стране револуционара према службеним властима.

Главни секретар који застушаше префекта одреди шесту револуционара званично место при пријему с тим, да ће он говорити последњи.

Најзад стиже и нови префект.

После свих утрашњих умоворни и судија свих судова, — група ралиња у бело чистим блузама изађе напред; онај који изгледаше да је шеф, изувче на цена једну артију и поче да чита дивим баритонским гласом.

Очекивало се на какав нов напад, на нову револуционарну манифестацију, сличну онима, које су се дотле већ виделе, — ну на велико чудо свију, могао се чути врло разложан и смишљен говор, у коме раденици назлаху своје захтеве без икакве претње, већ са пуно поштења о одлности ка Републици.

Префект топло честита беседнику и по свршетку церемоније обрати се главном комесару за неке обавештења.

— Ја сам заиста веома зачуђен, рече ће он, да будеи поздрављен у овој земљи, у коју је, како ми рекоше, прогрес тако рђав дух, — једним тако мудрим говором! Како то да једни прост раденик цини тако добро и да чак буде и тако одличан говорник, јер овај је говор заиста врло добро саставлен!

— Захваљујем вам, господине префекте, на овој благонаклоној оцени, одговорише одмах мој пријатељ — комесар, моја ме скромност примерава да вас прекинем.... Ја сам написао дотични говор.

— Како ви?! На шта је онда с тим суровим револуционаром?...

— Прост потказивач, кога имам у својој служби од неколико недеља.

Префект беше духовит човек. Смејао се томе дуго, на ће потом рећи.

— Овалишћујем вас да дате томе човеку добру награду.

Мој пријатељ, главни комесар, завршујући причу додаде да је овај потказивач увек на челу револуционарне партије и да сада буде шесу више опасне у овој вароши, која се на дуго сматраја за тврдињу револуције.

Овај потказивач не припада категорији назначена. То ваи је помирилац!

Кад би сви били као он, све би ишло не може бити лепше у политичком свету.

С француског *Д. Ј. Антула*, суд. кандидат.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

Ракија се, дакле, куповала у таминци, код тако званих крчмара, т. ј. оних, што набављају и продају точе ракију. Њих је било неколико и они су своју трговину водили без прекида и успешно, не гледајући на то, што је уопште било мало оних, што пију и „терају кера", јер је за веселе требало новаца, а осуђеници се новац тешко зарађивао.

Трговина се отпочињала, текла и простајала на доста оригинални начин. Неки осуђеник, рецимо, не зна заната а није ни рад да се мучи (таквих је било), али хоће да има новаца и притом је нестрпљив човек, жели брзо да се обогати. Има нешто новца за почетак, и он се одлучује да тргује ракијом: предузеће је смело, захтева много ризиковања. Могло се за њега пазити и леђима, да оједном изгубити и робу и капитал. Али се крчмар нпак упушта у то. С почетка он нема много новаца и зато први пут сам уноси у таминцу ракију и, разуме се, распрода је с ћаром. Он понавља тај опит други и трећи пут, и, ако не падне власти у руке, брзо рашири своју трговину, и тек онда заснива праву трговину на широким основама; постаје предузимач, капиталист, има агенте и помоћнике, ризикује много више, а богати се све више и више. Сад ризикују за њега помоћници његови.

У таминци има сваглa много луди, који расипају, пропрашају и пропијају све до последње новчића, луди без заната, луди бедних и несрећних, али одарених донекле смелошћу и одлучношћу. Таквим људма остаје још само леђа, као једини капитал; она могу још чему-год да послуже, и ето, тај последњи капитал продаја берџија се одлучује да пусти у обрт. Он одлази предузимачу и погоди се у њега, да му уноси ракију у таминцу; у богатога крчмара има по неколико таквих раденика. А негде ван таминце постоји такав човек, — војник, грађанин, покадшто чак и девојка, — који за новац предузимачев и извесну награду, сразмерно доста велику, купује у ваљој крчи ракије, и кријс је глетод на какво усамљене местанце, куда осуђеници долазе на посао.

Готово увек набављач прво опроба доброту ракије, а што отпије — нечовечно допуњује водом; — ако хоћеш умн, а ако нећеш немој: та осуђе ику нпје ни могуће да буде велики пробирач; и то је добро, што му још није сасвим прошао новац и што је набављена ракија; каква је даје, тен је нпак ракија. Томе се набављачу и јављају крајумчари, које му је унапред означио таминчин пријар. Они исто са собом водовска црева. Ова се црева прво опере, затим се пнлуне водом и, па тај начни, се одржавају у прворбитној влажности и растегљивости, да би временом била подобна за пуњење ракијом. Поште прва налије ракијом, осуђеник их обмота око себе, но могућству на најскривенијим местима свога тела. Разуме се, при том се истиче сва нештина, све лоповско дукаиство кријумчарево. Његова је част у неколико ангажовина; он мора да превари и чувара и стражара. И он их вара: код доброга ловова чувар, покадшто ма какви ретгутњ, обично ништа не опази. Разуме се, чувар се прво прочуи, да се онда уиме у рачун време и место рада. Осуђеник, на пример, ако је онај што гради пећи, попне се на пећ; ко може да види, шта он тамо ради? Ће може и чувар да се пење за нам. Кад се приближи таминци, узима у руку новац, потпшет или двадесет копјека у сребру, за сваки случај, и чека на братима капцара.

Свакога осуђеника, који се враћа с рада, стражарни капцар разгледа са свију страна и опипа, и тек му онда отвара таминчна врата. Крајумчар ракије обично се нада, да ће се стидети да га и супште потанко опипају на поменим местима. Али покадшто ђаво капцар дође и до тих места, и напипа ракију. Онда остаје још последње средство: крајумчар, бутеља и крпом ов чувара, пуше у руку капцарену прикривени новац у руци. Дешава се, да он после таквог маневра мирно улази у таминцу и проноси ракију. Али понекад маневар не пође за руком, и онда нема друго, него да плате својим последњим капиталом, то јест, де-

њима. Јавља се мајору, капитал шпибају, а шпибају жестоко, ракија се одузима „у корист државне касе," и кријумчар прима све на себе, не надајући предузимачу, али, то не треба сметнути с ума, он то чини не због тога, што би се гњушао потказивања, него само зато, што би потказивање за њега било непробитачно; њега би опет шпибали; сва би му утеха била у томе, што би изнуђали обојица. Али је предузимач њему још потребан, ма да, по обичају и по претходном договору, кријумчар не добије за шпибана леђа од предузимача ни пребијене паре.

А што се тиче потказивања уопште, то она обично цветају и у пуној су снази. У таминици потказивач не трпи ни најмањег уништавања; негодовање према њему не да се чак ни замислити. Од њега се не тује, с њиме се пријатељ; и тако, кад би ни нешто ноћели у таминици доказивати сву ругобу потказивања, вас просто никако не би могли да појме. Овај осуђеник, племић, онај разбратник и поллац, са којим сам провидио све односе, дружио се са мајорвим посилним Фехом и био његов шпијун, а овај би све, што би од њега чуо о осуђеницима, достављао мајору. У нас су за све то знали, и нико никад није чак ни помислио да казни или бар да прекори неваљалца.

Али ја опет скренух у страну. Дешава се, наравно, да се ракија пронесе срећно; тада предузимач прима донета пара, давши за њих новац, и стане рачунати. По рачуну излази, да роба стаје већ и њега веома скупо; и зато, да би више зарадио, он је претвори још једном, поноса је разблажујући још једанпут водом, готово за половину, и, пошто се на тај начин потпуно спремио, чека мунтерију. Већ прво празника, а каткад и радног дана јавља се мунтерија: то је осуђеник, што је радио неколико месеци пао ноћ, што је скупио неку прикавицу, да би све попио још на ранује за то одређеног дана. О томе је дану одавно већ, још много пре његовог доласка, сињао бедни работник и у спасању, и у срећним сањарисања за време рада, и он је чарима својим подражавао његов дух на досадном попришту тамничког живота. Најзад, заруди зора сјајнога дана на истоку; новац је скупљен, није одузет, није украден, и он га носи кућмару. Овај га служи с почетка ракијом, по могућству чистом, то јест, снега само два пут прекрштеном; али, у колико се отпија на стаклента, у толико се одмах допуњава водом. За чашицу се ракије плаћа петоструко, шестоструко више него у кућма. Може се замислити, колико је потребно попити таквих чашица и колико попада дати за њих, да би се човек напио? Али како се већ одавно од пића и како се предходно уздржавао, осуђеник се напити доста брзо, и онда обично наставе пити све док не попије и последњи новчић. Затим се пусте у обрт све ствари са којима се понашао: кућмар је у исто време и залагаваш. Прво му се дају ново купљене приватне ствари, онда дође стареја, па, најзад, су ту и државне ствари. Кад понеје све, до последњега дронька, пијаница легне да спава, а сутрадан, кад се пробуди с познатом немилосрдном главобољом, узвалд моли он кућмара ма само за гутљај ракије на мамурлук.

Тужно подноси недаћу и још нетога се дана јавља опет носла и опет неколико месеци ради, не дижући главе, сањајући о срећном „весслом" дану, који је без повратка утонуо у вечност, и мало по мало стање се храбрити и очекивати други такан дан, који је још далеко, али који ће ипак доћи на ред кад-тад.

Што се тиче кућмара, он, стекавши најзад огромну суму, неколико десетина рубља, спрема последњи пут ракију и сад је већ не блажи водом, јер ју је одредио за себе; доста је тргопао: преме је, да се и сам проведе! Настаје тереверења, — пиће, јело, свирка. Средства су велика, удобровола се, пта пиће, и најближа њима таминична управа. Весеље се пекадито настављало по неколико дана. Разуме се, да се спремљена ракија брзо попије: онда весељаци иде другим кућмарима, који већ чекају на њега, и пије лотле, док и он не попије све до последње паре.

Ма како да осуђеници пазе на најанога друга, ипак он понекад падне у очи њиној управи, мајору или стражарском официру. Одвуку га у стражару, покупе му готовину, ако је нађу код њега, и на свршетку га шпибају. Пошто се стресе, враћа се у таминцу и после неколико дана се опет прикупља трговине с ракијом. Попеки од њих, што „терај кера", разуме се богаташи, помишљају и на лепи пол. За добар новац они се попекад напуку тајно, и, у место на рад, иду куда-год их тврђаве у предграђе, праћени потказљивим чуварем. Тамо се, у каквој забаченој кућици, негде на самом крају вароши, дају сјајне гозбе и траје се одиста велике суме. За новац се не либе ни осуђеници; чувар се пекако раније изнуре, знајући за ствар. Обично су овакви чувари и сами — бугуљи кандидати за таминцу. У осталом, за новац се може све учинити, и такви путовође остају готово увек у тајности. Вала доћи, да се она веома ретко предузимају; за то је потребно много новаца, те дубровачки лепога пола прибегавају другим средствима, која нису ни мало опасна.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

На питања једног полицијског званичника одговарамо му:

I.

Да, по решењу Господина Министра Унутрашњих Дела од 28. августа 1891. године Бр. 13.507. потварање по скалају у радње, за које прелде прописа уредбе о механама, али оно ипак, као јавна места, стоје непосредно под сталним надзором јавне полицијске власти; и

II.

По распису Господина Министра Унутрашњих Дела од 7. јула 1869 године Бр. 3.148. полицијске власти могу давати дозволе за разне забаве, предстаае позоришне кнпке ретпкости и т. д. Но, при решавању треба да има у виду: „какав одаје та забава код нашега народа има, нарочи, да не буде та каква обмана општенарочи појединих лица, или, колико било не треба морална чистоћа оних, који би такве забаве посећивали."

„Овај, коме се дало дозволе, дужан је да положи у корист општинске касе одређено новчано јамчевине, које за сходно."

* * *

Од једног полицијског инспора добили смо једно занимљиво питање:

Моноволски контролори, ухватили су под извесног лица неколико грама кријумчарског дувана, зашта буде од стране управе државних монопола, оптужени надлежном начелству. Начелство пониште оптужбу дотичном српском начелнику, одакле је кријумчар, на изјављење, Кријумчар је под српске власти пришао, да су захтев контролора, нађи неколико грама кријумчарског дувана за његовом кућом нађени, но нели, да нема од куда му је тај дуван за њим, и да од рођења дувана не пуши.

По изјављеној, српска власт, врати предмет начелству на преузимање.

Начелство окружно није довело своју пресуду, већ је предмет вратило истом српском начелнику, са прекорупом, да изврши заклетву над контролорима: да ли су они донета нађли кријумчарени дуван под оптужењем, који је то и сам признао, али се брани да га не пуши.

Овај писар моли нас за објашњење: да ли овде нема места оваквој заклетви контролора, или ве, пошто су они, према члану 203. закона о моноволу дувана, већ положили заклетву на своју дужност, признањем ступила у службу.

На ово питање ми му одговарамо, да, по нашем мишљењу, овде нема места заклетви контролора, пошто су они на своју дужност заклети, већ је начелство требало, на основу њихове доставе, као заклетих државних службеника, и састављене записника, донети своју пресуду, пошто и сам кријумчар признаје, да је дуван код њега нађен, и не узнемирбн му у одбрану то, што се он брани да дуван не пуши, јер он начин ту своју одбрану неутемељује, а, ако би се баш то и утврдило, опак га казна не може ослободити, пошто није искључена могућност, да је он кријумчарени дуван спремно за кашло друго лице које пуши.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Ноћу између 5. и 6. јануара ове године, ова пробљематична личност упуила се преко прозор у стан учитеља Јеремије Томића у Обреновцу, у времену када је овај са својом породицом седајо, и за тај украо по предмета г. Јеремије ово 40 дин. — г. Јеремија мисли је на снега кревета лопова, али нпје се још појавио, борећи се да му пашову већ попречу у породици не учини.

Овај крадљивац се није задовољио само на томе, већ је те исте ноћи ушао у спаваћу собу Нестора Перића фијакериста, који је ту ноћу са својом породицом спавао, и одиео му са стола један сахат са ланцем и новчаник пао и још неке друге ствари.

Ухваћен од власти ср. песаревац опр. пољевчанин, он је на протоколу изјавио да се зове Митар Милановић и да је родом из Доње Тузле (у Босни), дело потпуно признаје и још наводи: да је ово 18. децембра пр. год. био у једној

проституткој радња у Доњој Тузли, код некога „Шпицлера" таксе се пеле заједно са њеним Рамом Цицуркопићем тамнин, и у тој свађи уда-

рио је Раму јединк 16—11 пута, а за тим, кад је видео да је Рама пао, он је побегао и пресвојао се код Шпица на месту звапом „Црвена Механа."

Овај исти Митар пао је због наведеног дела стављен у притвор код среске власти, он је ноћу 27. јануара разбио окно на прозору заједно с још неког побегао, али је ускоро потом власти одмах био ухваћен. Њему је 20 год., стаса је средњег, плав, бео брком, главе округлог, косе свеће, очиду гворастих, чела малог и натпуреног, на одела има на себи нанталоне сиве Јегерову кошуљу, прслук, капталоне од памучане прње материје; па погиба опасне прављене, а на главп један стари мекани фелдашни шешир. —

Како је Митар извршена дела изврпио на врло драк начин, начелник ср. поспешког суднја је на њега још какво злочиначка дела извршио; па с тога а и да би се његова идентичност утврдила моли полицијске власти и приватна лица да му доставе све што би о њему знали с позивом на његов акт под Бр. 221. У цели лишност обавештења доносимо ове две слике његове.

Димитрије Исаковић, звани Митић, бивши слуга, родом из Београда, има ну 19 година, решењем начрта Полицајског управе града Београда стављен је под привачну истрагу и у притвор за дело опасне крађе извршене у Београду. О њем ну у притвору још четири лица као саучесници његови.

Кажу драги да је Димитрије још какво злочино дело извршио, с тога моли све полицијске власти и прив. лица што би што знали, да му то јаве с позивом на његов акт под Бр. 1668.

ОГЛАС

По делу оптужења Спасоја Трајковића, из Турске, и Мијаила Јовановића, из Брезовице, среза шишког, због извршеног разбојништва и даље опреде тела, извете Мијаилу Илићу, кано-пороспу из Соко-Бање, власт ово-среска, под 29. пр. м. № 2541, донела је ово решење:

„Сведоци тужиочеви: Лука и Миленија неђу, да ли су оптужени: Трајко и Мијаило узели какве ноиац, или какву ствар тужиочеву; а то је битно за поји разбојништва, по т. 237. казнепог закопа.

То, што су окривљени били на лицу места онда, није основ за дело разбојништва, кад нема других основа, да су оптужени били у намери и предумеђу, за разбојништво извршс.

Остаје, дакле, дело лаке повреде тела, казнено по т. 173. кад. закопа, које се казни на тужбу повређеног, по т. 181. кад. закопа; а, пеђу тим, повређена није тужбу свакако прописом таксом, те се за то тужба, за исто дело, не може узети у поступак.

На основу ових разлога и т. 29. тач. 1. и 4. кад. пост. иследна власт среза љубићског решила: да се, по овом предмету, не отпочиње кривично изведење. Решење саопштити прав. тужиоцу и даље по закону поступити.

По њако се прав. тужиоцу Мијаилу нема место стаповања, то му власт, по основу т. 214. кад. поступка, овим путем саопштава ово решење.

№ 4016. Из нанц. начелника среза љубићског, 23. фебруара 1902 г. у Прељини.

ТРАЖИ СЕ

Богосава Недељковића, столара из М. Црнуће, који је пре три месеца отказао од своје куће, уредби начелника среза пожаревачког актом Бр. 2300. Богосав нма 27 год., стаса је средњег, црнопуљаст, браду брија, у оделу је сувопном, на глави има јагњећу шубару. Ко о њему буде на шта знао, моли се да о том извести начелника среза пожаревачког или Управу гр. Београда с позивом на Бр. 3647.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Чекајући на пријаву слика лист је закашнио. — Идући број излази у четвртак.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Познати са зла и невољаштво Радомир Алавантић, 20. фебруара ове год. зором, преобучен у униформи српског ђенерала, а у намери „да изврши преврат у Србији" пребачо је из Сремске Митровице у

Искупштавајући се у опште сиисковима догађаја, јер је то дневна штампа већ учинила, — ми само доносимо њихове слике поједо да задовољимо радозналост наших претплатника; стварне пам потребе за изношење њихово нема, јер се нашло у свеупшем руцкама, одакле им неће нестати за рукох до умкпу.

Ђура Штрк

Фрањо Ешнер

Паул. Вернер

Ференц Вермотни

наш град Шабац. За извршење тог „епохалног" дела, бедни „ђенерал" Алавантић прошпао је поменутих у ова четири невољника чије слике доносимо и који се зову: Ђура Штрк, Фрањо Ешнер, Паулина Вернер и Ференц Вермотни. Сва четворица су Аустро-угарски грађани и подапици, веће римокатоличке.

А невољни Алавантић, тај бедни и жалосни „ђенерал" и самозвани диктатор, као што је већ познато, нао је одма при првом возкушају од руке храброг и присебног српског официра, г. Тапасија Николића, чала папетана а сада мајора, који је одмах разом стекао признање и пашег Краља — Господара и српског Народа.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Просјачство; 2) О поправци осуђеника; 3) Телесне и смртне казне. — III. Поучно забавни део: 1) Самоубица; 2) Потказивачи 3) Запаљења из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Потере. — Огласи. — Тражи се. — Изјаве и поруке уредништва. — Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 18

БРОЈ 8. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 7. МАРТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. фебруара 1902. године Бр. 409. које гласи:

да се Лазар Станимировић, учитељ, родом из Неродимља, на Косову и поданик турски, прими у српско поданство, са својом женом Магдаленом и децом: Надом и Драгом, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник[2].

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 21. фебруара 1902. године Бр. 4.490 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. фебруара 1902 године Бр. 410. које гласи:

да се Трпко Стојановић, бивши учитељ, родом из Тетова, у Старој Србији и поданик турски, по молби својој, прими у српско поданство, заједно са својом женом Наталијом и дететом Живојином, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 21. фебруара 1902. године Бр. 4.488 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 8. фебруара 1902. године Бр. 466. које гласи:

да се Војислав Ранић, апотекар у Параћину, родом из Берка, у Аустро-Угарској, и поданик исте државе, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадашњег поданства[4].

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 21. фебруара 1902. године, Бр. 4.491 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављени су:

за вандредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза ваљевског и плату из плате овога да прима, — Пантелије Драгојевић, писар друге класе начелства округа рудничког, — по молби;

за писаре друге класе начелства округа рудничког: Милован Тадић, вандредни писар друге класе начелства округа ужичког и вршећи дужности писара среза златиборског, — по потреби службе; и Александар Цветић, писар друге класе начелства округа крагујевачког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 27. фебруара 1902. године, Бр. 4.481 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. фебруара 1902. год., Бр. 412., које гласи:

да се Јован С. Симић, учитељ, родом из Гиљана у Старој Србији и поданик турски, по молби својој, прими у српско поданство, заједно са својом женом Персидом и децом Савком и Слободаном, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 20. фебруара 1902. године, Бр. 4.489 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. фебруара 1902. год. Бр. 408., које гласи:

да се Јевта Дуковић, учитељ, родом из Плеваља у Старој Србији и поданик турски, по молби својој, прими у српско поданство, заједно са својом женом Совијом и децом Винторијом и Александром, изузетно од § 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 21. фебруара 1902. године, Бр. 4.487 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима, с обзиром на високије решење од 16. јуна 1866. године, решено је:

да се место Дервен, у срезу сврљишком, округа нишког, које је до сада припадало саставу села Шљиповика и Прековоте, прогласи за село.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 27. фебруара 1902. год. Бр. 4.710 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА КАЗНЕНО ПРАВО КАО НА НАУКУ

До скора изгледало је, да је Казнено Право завршило свој развитак. Са основа, на којима је подигнуто, оно је заиста и дошло до свога савршенства тако, да ничега већ више није могло изнети што би било у истини новина. Но овој сада већ класичној школи казненоправне науке дошао је у најновије време у помоћ нов правац, који смо ми претпрошле године на овом истом месту доста пространо изнели у њиу чланака под именом: Човек као злочинац. Тај нови правац отворио је казненоправној науци читав низ нових хоризоната, ако се може тако изразити. Пред радницима тога правца стоје сасвим нове области рада; на новим, пак, пољима рад ће несумњиво уродити богатим плодом. Криминалитет је данас узео на се такав облик, да нас заиста баца све у велику бригу, а све се више удара гласом на патолошку страну у његовом развитку. Према томе, један од првих задатака Казненога Права и једна од првих дужности наших мора бити непрестано посматрање и у што већем броју прибирање факата за сазнање свих узрока, који су до тога довели, а по том систематски и стални рад на отклањању њихову.

Године 1899. изашло је у Грацу треће, увећано издање у том погледу знаменитога дела Dr. Ханса Гроса: Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Criminalistik. Прво је издање још из 1893. године. Приказујући нашем свету оно, треће издање чувене Гросове књиге, ми смо тада (Полиц. Гласник за 1899. год., ст. 246) рекли да се у овом (онда деветнаестом) столећу није нашао човек, који би тако системски у једној књизи обрадио и као целину изнео целокупну модерну Криминалистику, како је то овим делом с потпуним успехом умео извршити Dr. Ханс Грос. Он је тиме постао оснивалац Криминалистике, као једне засебне гране у казненоправној науци. И заиста, данашњи криминалист првога реда, Dr. Franz von Liszt, редовни професор права на берлинском универзитету, те исте 1899. год., 27. октобра, држао је у највећој слушаоници берлинскога универзитета своје приступно предавање, којим је овако заснована криминалистика на свечан начин и с катедре тако значајне први пут призната као саставни део свеколике казненоправне науке.

На крају тога свога предавања, проф. Лист свео је свој говор у ова три задатка казненоправне науке:

Да спреми и стручно васпита криминалистичког практичара, као задатак педагошки, дајући му прилике, прво, да изучи Казнено Право и Кривични Поступак у смислу класичне школе која данас постоји, и, друго, школујући и вежбајући га практично-технички, да изнађе све битне делове једнога дела, како је то Ханс Грос у литературу увео под именом „Криминалистика;"

Да узроцима из којих бивају или постају (каузално) објасни злочин (који је задатак познат сада под именом „Криминалогија") и казну (што је опет познато под именом „Пенологија"), као задатак научни;

Да креће напред, развија и даље усавршава законодавство у том смислу, да се оно, свесно циља, бори против злочина, ако и не искључиво, а оно нарочито казном и сродним јој установама (који је задатак обележен именом „Криминална Политика").

Криминалистика, коју је овако засновао Грос, а у науку тако свечано унео Лист, хоће озбиљну студију и свестрано проучавање свих објеката казненога права. Од тих човек је понајважнији, човек-злочинац и онај с којим је он у непрекидном додиру, његова сва околина. Но то је задатак врло опсежан и напоран; за сада је све само у прибирању факата, без икаквих закључивања, генерализовања или апстракција. Али се мора посматрати правилно, тачно, савесно и што већи број факата. Кад једном, наравно у далеком времену, будемо имали потпуно и у свим правцима испитана извесна факта и будемо по стотину пута уверени у исправност њихову, истом тада ће она дати подлогу, солидну основу, са које ћемо моћи поставити питање о томе: *због чега бива и како бива злочин и каква је природа злочинчева.* Криминалистика, као што Грос каже, неће ништа више него да припомаже и чини услуге казненоправној науци; она сматра да је постигла циљ, ако нанесе сав потребан камен, све потребно градиво, које може требати Криминалогији, Пенологији и Криминалној Политици за ону чврсту зараду, коју мисли нова школа да назида, за шта ће је човечанство некад благосиљати. Она није посвећена спору о нечем што би људи тек само смишљали или хтели смислити, него сазнању свега онога што заиста, стварно постоји, проучавању оних „реалија" казненога права. Овим се у изучавању казненога права пошло путем, који је у природним наукама довео до сјајних резултата.

Пред нама је уџбеник Казненога Права берлинскога професора права поменутога Dr. Листа, издање од 1899. године. У њега је, у колико то за сада још може бити, унесен овај нови правац. Дело је писац посветио своме предходнику на катедри професора криминалнога права на берлинском универзитету, Dr. Алберту Фридриху Бернеру, познатоме и у нас с превода његовога Казненога Права на српски, који превод, у осталом, није извршен с оволико вештине колико ју је дело Бернерово тражило. Неће бити, може бити, без интереса да напоменемо, како је Лист, мислим некако одмах после рада последњег нашег Прекога Суда у Београду, походио нашу престоницу... У предговору овога издања свога Казненога Права, Лист помиње, како ће оно ускоро изаћи на свет и у српском преводу, „који је израдио, вели Лист, мој поштовани пријатељ Dr. Миленко Р. Веснић, пређашњи државни министар, за време свога сужањства у тамници државној."

Овим погледом на казнено право као науку хоћемо да прикажемо читаоцима овај нови правац казненоправне науке, како га је Лист у своје дело унео.

Задржавши у главноме досадањи распоред материја, Лист је своју књигу поделио: на увод или приступни део, за тим на општи део и, најпосле, на део посебни. У уводу он говори о појму Казненога Права, додирујући право државе да казни, па онда Криминалну Политику, излажући историски развитак Казненога Права и, најпосле, набраја изворе Казненога Права. Оно, на чем се наш поглед зауставља у овом приступном делу, то је одељак: принципи Криминалне Политике. Ми ћемо га, по могућству у изводу, дати нашим читаоцима.

Свеколико право је само ради људи и сврха му је да буде заштита интересâ човекова живота. Суштина је права у заштити интересâ, а идеја о циљу јесте снага која га порађа.

Сваки интерес, који је правом штићен, зовемо *правним* *добром.* Правно добро јесте, дакле, правом заштићени интерес. Сва правна добра јесу интереси живота, било живота кога појединца или какве заједнице. Сам правни поредак не порађа интересе, него их производи живот, али тај правни ред или још тачније правна заштита чини тај животни интерес правним добром.

А интереси живота постају одношајима животним између појединаца или између ових и целине, државе или друштва, и обратно.

Пошто је задатак права у опште да заштити интересе живота човекова, то је Казненога Права тај нарочити задатак, да буде јача заштита оних интереса, који то нарочито заслужују и којима је то особито потребно, а то је да их заштити претњом извршења казне као једног зла које ће злочинца снаћи.

Казном се утиче:

1. На свакога у опште тиме, што она својом моћи застрашивања обуздава злочинне склоности с једне стране, а са друге, изазивајући осуду и јавно неодобравање учињеног дела, јача и уздиже правно осећање грађана. Тај се утицај може звати *генералном превенцијом.*

2. Утиче на повређеног, коме даје сатисфакције тиме, што неће да остави неиспаштан противправни напад на њ учињени.

3. Нарочито утиче на самог злочинца, и то се може звати *специјалном превенцијом.* А ту јој може бити задатак:

а. Да злочинца опет учини човеком друштву потребним. Према томе да ли се хоће да ојачају раслабљене представе које треба да су му сметња да чини злочине, или да се утиче на препорађај карактера, разликује се казна као застрашавање или поправљање.

б. Да злочинцу, посталом непотребним друштву, одузме, на увек или за време, могућност да даље чини злочине, да га на неки начин искључи из тога друштва, и ту је онда говор о томе, да се злочинац учини нешкодљивим.

Правни основ, оправданост казне јесте у њеној неминовности и згодности да се одржи правни поредак, а с овим и држава. *Казна је, дакле, праведна у колико је за ово нужна и згодна, за сврху која се има.*

ПРОСЈАШТВО

III. КАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСИОНАЛНИХ ПРОСЈАКА ?

Из тих примера да се видети да приходи просјака нису незнатни. Али се мора додати да није сваки у стању да скупи толике суме. Новајлија који на улици пружи своју руку донесе првих дана толико да једва своје потребе може подмирити. Да би се више заслужило морају се знати различне досетке и преваре у неким стварима умети се наћи. Једном речи и просјачење је занат који се мора изучити. То је истина која је позната и у Паризу као и руским селима.

Па у чему је тај занат и какве користи доноси знање тог заната?

Просјак живи од милости мимопролазника од чије воље зависи дати милостињу пару или мирно проћи. Али да се скупи много пара мора се прошење милостиње што чешће понављати и најбезобразније закачити се за сваког пролазника. А да се то може чинити мора се прво човек одрећи две особине: скромности и стидљивости. Доцније кад се отараса тих терeтних правилаца мора се изучити техника просјачења и развијати способност дирнути једног човека и ако га први пут у животу

вида. За тај смер није довољно говорити о његовим патњама. Да би молба продрла до срца мора се увити у таку форму да не одмаши своје дејство. С тога се она не клаузе простим речима које непода диктује; на против морају се употребити патетички изрази при којима просјак непрестано пролива сузе и гласе му дрхће. Новајлија је још слаб глумац и с тога се мора учити код искусних људи. Међу старим просјацима има редовних професора који ученика посвећују у све што он треба да зна. Они га уче како се мора обући да би цела његова фигура изазвала сажаљење али нарочито како да се публика препари надајући се за богаља.

У чланку о просјацима у Кијеву наведим неколико напомена о раду таких педагога. Новајлија се показује како може обратити пажњу пролазника на своје несреће. За тим се почетник учи да руке и ноге држи у монструозном положају и, да би брже чинио напретке уловни му се увијају у нарочите завоје. Осим тога показује му се како мора очи искренути да би се могао издати за слепца. Изгледа да ти савети доносе добре плодова, јер лажних богаља и слепаца има на улицама свих великих варош и у сваком руском селу.

У истим просјачким академијама могу се за извесну награду добити адресе разних доброчинилаца, јер како је време новац то се не вреди мучити куцати на свака врата. Осим тога просјаци се и узајамно помажу А. Свирски саопштава да просјаци који пешице у Москву дођу у пратњу ракицинцији добију за паре и дене реви потребна обавештења. У Немачној и Аустрији рашириле је други један систем. У ручној књизи за исељење судије од др. Ханса Гроса наштампано је где је добро просити; такав се путеж налази на ма коме знду на улицу у село или на раскршће. Та табла стоји у једној отворено руци са два стуба, међу којима стоје бројеви који означују да се у кућама које одговарају наведеним нумерама (на пр. у 7-ој, 5-ој и 10-ој десно, у 2, 7, 12-ој лево) дели милостиња. Са таким помоћним средствима достижи су просјаци да њихов занат доста доноси да се од тога живи. Дарови које они добијају састоје се из најразличнијих предмета: новаца, старих хаљина и срестава за храну. У граду добијају просјаци од пролазника ситне сребрне и бакарне паре, у пекарницама хлеба, у деликатесним радњама остатке од кобасица и шунке; у селима дају им не само храну и склониште него и комаде меса и хлеба па и платна; у јесен сваком просјаку дају жита у торбу, сељаци добију по народном обичају јаја. Све те производе и платно просјаци претворе у новац: поједини сељаци куцују хлебац од њих да њим стоку ране а накупљено жито и платно продају ситничару у првом селу. Уз то се мора додати да се у Русији до сад одржао ружни обичај навесних дана давати сваком милостињу који дође у кућу да моли. Трговци чине то суботом, а сељаци о великим празницима, пре погребима, 40-ог дана после смрти сродника и на светли уторник.

Под таким околностима неизбно се намеће питање: колика може бити сума коју земља сваке године издаје за просјаке?

Дефинитивни одговор наравно не може се дати јер није познат број професионалних просјака. Али и приближни рачун даје знатан број. Пришов рачуна за Москву и узима да сваки просјак заслужи дневно само 25 копијака (око 80 пара). То је цифра и сувише мала пошто смо већ видели да по неки просјаци међу дневно у део 3 рубље (око 9 динара). Али да би избегли свако претеривање узећемо ту четвртину рубље за основу нашег рачуна. Године 1877 радила је у Петрограду у министарству унутрашњих послова комисија за сузбијање просјаштва. По њеном рачуну има у Русији око 300,000 просјака. Кад се узме да сваки од њих, као што је казато, заслужује дневно 25 копијака и да година има 365 дана, то онда излази да просјаци свих категорија (професионални и доиста бедници) добијају годишње милостиње огромну суму од 27,375.000 рубаља.

То је сума огромна али она јако заостаје иза стварности. За последњих двадесет година број просјака у Русији најмање је два пут већи. За изустрацију може послужити овај факт. Год. 1882 ухапшене је у Петрограду 3062 лица због просјачења; од тог доба тај је број непрестано растао. Кад се из рачуна просечни број за време од 1882—1897 то добијамо цифру од 5200 на годину, али ако узмемо последњих пет година (1892—1897) то добијамо просечни број 6228, који је дакле два пут већи од броја од 1882.

Приходи просјака могу се израчунати и на други начин. Недоховски који тачно познаје прилике у губернији калужској саставио је преглед у коме наводи колико жита и средстава за храну дају годишње сељаци као милостињу. На основу тог прегледа он је израчунао да становници пљављу годишње од главе две рубље. Кад би се ти податци могли применити на целу Русију то би добили ужасну цифру јер укупни број становништва прелази 115 милиона.

Гледајући на те бројеве неволно се намеће мисао: штета што се толики тај новац тако безумно баца! колико би се суза могло убрисати, колико помоћи учинити кад би те суме дошле у праве руке. А овако највећи део милостиње одлази у ракицинице.

О таком трошењу непрецењеног новца нема никакве разлике мишљења међу писцима који су се занимали питањем о протувама. Полман, Рошол, Минстерберг, Љбих и руски истраживачи јесу истог мишљења да просјаци највећи део њихова прихода проћердају у кртчмама. Што просјачење добије оде врло грло.

Заједно са пијанством развијају се нечистоћа и болести. Просјаци имају њихове жене и помоћнице које им помажу у купљењу милостиње. У губернијама Терску (северни Кавказ) и калуби јавно се нуде да просјаци јако лепе свећице; у губернији Мехилену више просјака одало се биганији а на Витебска јављају да је једна девојчица од 13 година затруднила од једног слепца.

Једном речи просјаци стају друштво тако много новаца и јесу тако опасан елеменат да се дали развитак тога зла мора спречити пошто по то. Али да се достигне тај смер преко је потребна тачна студија класе протуна и њихова живота.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

КРИМИНАЛНО-ИСТОРИЈСКА СТУДИЈА РУДОЛФА КВАНТЕРА СА МНОГИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА

УВОД

Религиозне жртве нису постојале само код старих Јевреја него и код свих старих народа и може се рећи да су оне потекле из инстинктивног осећања. Стари Египћани знали су тако исто за жртвовање и Херодот им се подсмева да су они праштични људи умели да своје пријатно с поменим т. ј. да су тела жртвованих животиња продавали страним трговцима за храну. Божанство је било тиме задовољно што је добило живот жртве те су се жртвовањем Египћани ослобођавали од греха. Али да је морала бити невина крв, не само невина у злочину него и у опште чиста, било је код старих Египћана тако исто прописано као и код Јевреја. У 5 књизи Мојсијевој, глава 17. вели се у првом стиху „Ти не смеш жртвовати Господу, Богу твоме ни вола ни овцу која има какву ману или какво зло на себи, јер се од тога Господ, Бог твој, гнуша.“ Као што смо већ видели животиње при жртвовању нису смеле примити јоч никакав рад, а нису се смеле ни парити пре тога. То слагање Египћана и Јевреја не може се извести из бављења Јевреја у Египту, пошто култ једног народа не утиче на култ другога. Стари грци тако су исто радо варили њихове богове при жртвовањима; они су редовно задржавали месо жртвених животиња за себе а своје богове частили су костима и одвајањем.

Из животињских жртава развиле су се временом људске жртве, које су тако исто биле посао свештеника — као и код старих Немаца — и свештеница, како животиње нису жртвоване само за то да се утиша гнев богова због каквог злочина него и профилактички, да се „поклоном“ добије расположење богова за какво намеравано предузеће, то су почели и са људским жртвама, пошто убицу нису више штедели на гроше од људске крви или што су га остављали у животу, пошто је његова енига требала друштву за такве жртве бирали су најплеменитије, децу самих краљева а нарочито свеже депоје. Краљ Моабита жртвовао је свог престолонаследника; краљ Агаменион хтео је своју кћер, Ифигенију да жртвује Дијани. Картажани су убијали своју децу као жртву Кроносу. Наравно да те жртве нису биле смртна казна, па ни онда кад су приносила злочинца

предавали свештеницима да га жртвују, не може се још говорити о смртној казни, јер тај прваш посао био је само повајање, којим су богови ублажавани Цезар прича у свом делу „De bello Gallico“ да је у старој Галији био обичај да се злочинац жртвује боговима, пошто се веровало да се гнев бога само тако може утишати кад се крв пролије. А ако се не ухвати кривац онда се место њега жртвује невин. Баш ова последња ствар показује да се ту није вршила смртна казна од правне стране, него само свештеничка покајна жртва.

Таким страховитим приморама спремано је земљиште за смртну казну. Стаа „Освета је моја, вели Господ“ све је више истискивана, није више богу остављена освета, него су је сами људи вршили. Установа крвне освете ширала се као зао дух скоро преко целе земље. Крв убице проспилала је поново крв племена убијеногa. Крвна освета узела је толике размере да су се морале предузети мере за заштиту нападнутих. И код старих Јевреја она се још толико бала раширила да је по Св. Писму сам Бог заповедио да се начине прибежишта у којима ће гонећи моћи наћи заклона од осветника.

Кад наше данашње право оштроумно разликује намеђу убиства, телесне повреде са смртним резултатима и нехотичног убиства, тиме је само научно и прецизно дефинисано оно што је још старо законодавац са финим правним осећајем, Мојсије навео, разликује намеђу *кадиозног* и *дедозног* убијања; за оно друго није ниже могао добити прибежишта него су свештеници морали издати убицу његовим осветницима, док је она) која је нехотично пролио крв, био сигуран. Код свих народа које су знали за крвну освету, била су уведена и прибежишта, код којих су опет свештеници играли главну улогу, јер су храмови богова били прибежишта; у дому божанства људска освета није смела имати силе. А онде није место да улазимо у питање откупа, којим се убица могао откупити од племена убијеногa.

Најсигурније средство да се спречи крвна освета било је то да држава, владалац узму само за себе право да суде о учињеним злим делима и да преступника казне; место приватног осветника дошла је правда која казни. Више није могло бити речи о простом прогањању убице пошто је крвном осветом већ било означено начело: крв за крв. Више се није радило на томе само да се опасан човек уклони или да се прогањањем њега одклони гнев божји од целог народа него је злиновца требало казнити и таком казном требало је и друге од таквих дела заплашити. А да држава има несумњиво право да смртну казну нарече и изврши, да она има не само право моћи него и право разума, то противници смртне казне нису још до сад могли порећи. Кад један преступник кривим убиством које учини испуши из људског друштва и отласи се за непријатеља његовог онда и друштво има право да га уништи, као што убија и дивљу животињу која га крвожедно нападне. Смртна казна убици јесте природно право одбране; она је хиљаду пута оправданија него убијање у рату, јер војник подлеже кривој смрти за верно испуњавање своје дужности а убица умире због преступа који заслужује смрт. Војник са растрзнутим удовима има често најужасније муке да трпи пре него што та милостива смрт ослободи а убица бива погубљен са што је могуће мање болова. Онде за најстрашнији преступ најблажа штедња, само за верно испуњавање дужности најстрашније муке. И људи зову хуманост над се најгаднији непријатељи човечанства штеде и чезнити синови свог народа уништавају.

Али и та здрава мисао да држава ступа као осветник појединца, све се је више измештала под владавином крвожедних тирана. Казна није више била праведни захат испаштања него је често бивала само изговор за задовољење приватне жеље за осветом или личне сверепости. Не само што је убијање човека било осветљивано правду, него и за мале преступе, за одступање у особљу и мишљењу, па и за то што се неко није допалио владаоцу или му је био непогодан, морао је он животом платити. Више није бивало речи о правди, т. ј. да један преступник буде тако кажњен као што је заслужио.

Али тако опадање човека морало се је тек полако развити. Народи Азије били су први код којих је, роњским потчињењем целог народа под брутално самовољу владаоца, људско достојанство било ногама погажено. Кад један цар убија из пуше невиноге само за би показао своју вештину гађања или кад један владалац убија чланове своје сопствене фамилије да би њима самима остала власт, ко је ту крив? Владалац не, него народ, који је те злочине не само трпео него их дражио и за велика дела. Ласкање и тужење пред престолима изопачило је владаоце и њима породило погрешно мишљење о својој моћи. Са истока су раширени ови сметје и они страшни, пуни мука начини убијања. Док се у најстарије време друштво ограничавало на то да и само убицу само уклони из друштва, то су, кад је смртна казна постала потреба бирали што простије начине убијања и који брзо убијају. Каменовање, осецање главе или вешање, били су и код старих Јевреја као и код средњевековних народа, најобичнији начини убијања. Каменовање је било најтеже. Са већим развитком „образовања“ и културе промениле се и та слика. Класични народи Грци и Римљани, који су островом, гурањем са високих стена или одсецањем главе, убијали своје најтеже злочинце, прихватили су доцније заплетене начине убијања која су се често измеђали од праве бестијалности у сметном мучењу. Првобитно су они примењивали смртну казну само на робове а доцније су те несретнике мучили до смрти и ако ништа нису погрешили него само узимани као сведоци, јер се полазило од чудноватог гледишта да се сведоцби једног роба може само онда веровати, кад ју је исказано под мукама. А не ретко су робови узимани за сведоке само да би се добило прилике ужицати у мукама крвавих робова и у тргчељу њиховом.

И ако су оријенталци увек нагињали смртној казни у мукама ипак је за систем смртног мучења на истоку требало дуго време док се потпуно развио. Најпрефињеније сверепости морале су се поступно измаћи, те је и на истоку било разних фаза док бестијалних крвожедност није избила у свој својој гнусноби; и они исти народи који су постојали на истоку, деловали су и на западу пранећи од човека звера. По себи „животиња у човеку“ не може се одрицати, осећање освете јако је развијено код човека и људска снага измишљања делује најинтензивније онде где треба рушити и — мучити. Све веће растење и кварење становништва, све јача наклоност за пороке и преступе, која само дрема у природи многих људи и све јачим дрожењем све се више буди и увећава — учинили су потребним строжију казнену власт крвавим жртвама и вршењем казне од самог народа па пр. при каменовању, расла је и крвожедност код народа, те су народна погубљавања, која су се најзад развила до неке врсте народне свечаности, морала трпети осећања човекова. То се да лако видети из историје старих Јевреја, који су стотинама година под владом судија живели спокојно, као најрегретнији народ и који су се доцније под владом краљева брзо изметнули, тако да су у ропству у Асирији и Вавилонији врло брзо присвојили ређе обичаје, одали се покварењем животу и подмуклу покоет и лукавству и дивље, неодољиво осветољубље, које тако јако спажи код погажених народа, развили до најгламнијих, карактерних особина.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забележака једног полицајца)

Пошто је дошла себи, мати је хтеде удалити у побочну собу док ми не свршимо разговор о самоубици, али она тако тужно и сатако молеће да остане где је, да сам пајао и ја морао посредовати у њену корист.

На моју моблу, њена мати отпоче приповедати ово:

— Милана познајем од пре 2 год. као питомца сликарске академије у М.... Упознали смо га преко нашег рођака Оскара које је био његов неразлучни друг и пријатељ. Он га је први и довео у нашу кућу и представио нам га као Милана Н...., сина Н...., чиновника на Београда. Његова пријатна спољашњост, лепо онхођење и велика духовитост, помешана нешто мало са сентиментализмом, све то потенцирано похвалама којима га наш рођак опасипаше, учиниле су на нас необично пријатан утисак. Ја и моја кћи живљасмо тада веома повучено јер ми, на неколико месеци пре познанства са Миланом беше умро син од 20 год. а нешто раније и муж, који је био угледан

забрикнит у Н... Изузев наших блиских сродника, међу које је долазио и Оскар, нико нас више не посећивао, јер и ми нигде не ишасмо. Појмићете лако, да нам је у оваквим приликама било веома пријатно познанство са једним отменим странцем и разуме се, да је он више било само обична куртоазија, којом сам га ја растанку позвала да нас што скорије посети.

— Посете Миланове биле су у почетку веома ретке и готово увек у друштву са Оскаром. Тек доцније, када смо се мало боље упознали, отпочео је он чешће долазити, али опет ретко кад сам. Сваком новом посетом Милан нас је све више и више задобивао. Што се, пак, њега тиче, он је и даље остајао опакав, какав је и у почетку био, т. јест: пријатан, учтив и одмерен. Само, кад би се по неки пут повела реч о његовој уметности, а то је обично чинио Оскар, или о његовој фамилији, за што смо се опет ја и Ема интересовало, могло се код њега опазити магновено убуђење, које сам ја проценивала, његовим јаким осећајима. Познанство наше постојало је још интимније од кад је Милан отпочео обучавати Ему у клавирству. Тада је и нама долазио сваког другог дана а готово сваког четвртог остајао на ручку.

— Ема је необично волела сликарство и за неколико месеци озбиљнога рада постигла је у њему златне успехе. Ови успеси, као и њена дружба са Миланом, знатно су на њу утицали. Постала је много озбиљнија и паметнија у своме опхођењу, а и на саму тоалету отпочела је обраћати већу пажњу. Овој промени писам придавала никакав особити значај по што сам ја искуства знала, да код девојака у њеном добу настаје обично предом у животу, у погледу поступака и назора. Крајем школске године Милан је хтео путовати у Београд својим родитељима, али је, на велико изненађење Кинно и Оскарево, пристао да с нама прво проведе један месец у Швајцарској, па да одатле после сви заједно одемо у Београд. Одпело би ме далеко, кад би баш овде причала све ситнице приликом пута и излета по Алпама.

— Поменућу само то, да је Милан целога пута био нешто замишљен, а кад га је Ема упитала за узрок тога, одговорио је, да му је отац болестан. Разуме се већ, да смо га сви троје тешили.

— Ма колико да смо желели видети Србију, коју смо због Милана били јако заволели, ипак нам се жеља није испуњала. Баш на 2 дана пред намеравани полазак из Женеве за Београд, добије Милан један телеграм из Београда у коме га мати позивље да одмах дође кући, но што је, вели, стање очеве болести веома опасно. Природно је ако, да се после ове депеше није могло ни помишљати на заједнички одлазак у Београд. Ово у толико пре, што је Милан ово одјеч тужан и страшно збуњен. С тога уговорисмо, да ми са Оскаром останемо неколико дана у Женеви, а он да путује сам, па да нас, по своме долазку у Београд, извести депешом о стању очеве болести. У случају да би иста окренула на боље, било је одлучено, да и ми са Оскаром дођемо овде.

— За оно неколико дана, које смо провели у очекивању депеше од Милана, правили смо омање излете по околини. Приликом једног од ових излета, када се Ото, не сећам се због чега, беше од нас удаљио, поведе се између мене и Еме разговор о Милану и његовом болесном оцу, и она ми, том приликом, призна: да је у Милана смртно заљубљена, као и да јој је веома тешко што он није с њима. Најзад је молила, да се одмах пренемо за Београд, и без Миланове депеше.

— И ако ме ово, право да кажем, није тако много изненадило после навесних, знатних промена на Еми, — ипак сам сматрала за дужност, да јој скренем пажњу на могуће непријатне последице које би могле произићи из њене преварености, а можда и неозбиљности.

— Пре снега, рекох јој, Милан се, како ми бар ти кажеш, није ни једним знаком одао, да је у тебе заљубљен. И ја сама опазила сам, у осталом, да његово опхођење према нама и познавање у нашој кући, није никад изишло из круга обичне познаничке пристојности и углађености.

— Сем тога, он је, као што знаш странац, кога познајемо тек од пре годину дана. Празнајем, да је, за сада одличан у свакоме погледу, али Еми допустити, моја драга Еме, да би било преко потребно навестити се и о његовој прошлости. Зар ти није пало у очи како је он по неки пут и сувише замишљен и сентименталан? Ти би била веома лакомислена, ако би то приписивала његовој љубави према теби. Ако се сећаш, он је тако био још у првим данима нашег познанства. Шта ће бити од твоје љубави, ако је Милан већ заљубљен у неку своју земљакињу, која га, може бити, жељно очекује, да се врати у завичај?

— Ах, мама, то није истина; то је немогуће, биле су речи којима је Ема прекинула опај мој говор.

— Ах, мама, не мучи ме, ја сам с Миланом једном приликом, када смо говорили о његовој фамилији, дознала и ту ствар, и он ми је тада признао, да је потпуно слободан.

— Видиш, рекох јој ја, кад си већ поменула фамилију Миланову, онда знај, да би биле преко потребно и о њој се тачно известити. Ти си још млада, па с тога нисе имала потребе да размишљаш и о тим стварима. Фамилија данас, драга моја кћери, има врло велики утицај приликом склапања брачова. Науком је доказано, да потомци наслеђују од својих предака како добре, тако и све рђаве особине и наклоности, а то је, признаћеш, врло важна ствар. Ја не велим да су Миланови преци били какови злочинци или крадљивци, али би се, као добра мати, морала тачно известити: да ли они случајно нису били одани каквим болестима, или каквим нарочитим страстима? Девојка, која има 200.000 марака мираза, као ти, у могућности је, да избере себи младожењу без мана.

— Ах, мама, шта ти све то говориш, прекиде ме Ема мало уздрхталим гласом, после ога сам, видећи у њеним очима сузе, промењена правац говора, па је, најзад, и обећала, да ћемо кроз 2 дана ићи у Београд, ако за то време не добијемо никакав телеграм од Милана. Њеној радости не беше тада краја. Поскакивала је уз мене као какво мало дете. Увидела сам одмах да је њена љубав према Милану била много јача но што сам замишљала, те с тога сам се, уз пут, са свим измирила са тим фактом. Жеља сам само, да што пре походим Београд и упознам се са фамилијом Милановом.

—Ну, од снега овога није било ништа. Изгледа просто, као да се нека невидљива сила противила нашем доласку амо. Тек што смо приспеле у хотел, донесе нам момак депешу, у којој нам Милан јављаше: да му је отац преминуо, и да ће, поводом тога, морати кроз неки дан путовати с мајком у унутрашњост Србије ради уређења неких материјалних односа. На завршетку депеше, он нам жељаше срећан повратак за М.... и обећаваше, да ће, најдаље за 20 дана, и он тамо доћи.

— После оваквог стања ствари, није нам остало ништа друго, до да Милану изјавимо саучешће у жалости, па да се, одмах сутра дан, крећемо кући, што смо и учинили.

— Да ли се сећате, госпођо, адресе на коју сте испратили телеграм за Милана?

— Ја не, али ће по свој прилици Ема, која му је неколико пута писала, то знати.

— Упитасмо Ему, која се беше толико удубила у неке сањарије, да у први мах није ни чула наше питање, и она нам, пре промуја но што изговори, ове речи:

— Милану Н....., улица С.... бр....

(Наставиће се)

АТЕНТАТ

— Paul Kagour —

Све се покушало не би ли се раја разгалило.

Бајадере та нису могле разveселити; борба тигрова била му је отврднула срце.

Обучени слоновии извели су пред њим своје најновије игре, а он је при том призору само зевао.

Његови министри, обављено забринути за своје главе, — јер азијатским деспотима и главе њихових најбољих пријатеља и саветника стоје увек на расположењу и, у последњем реду, јесу њихова узвишена забава, — држаше беле пуно очајања.

У очајању и недоумици шта да раде, позваше у двор једну трупу јапанских комедијанша и двојицу од оних необичних привида чија би сама појава била довољна да пресуши смех становници ода света.

Рада богато наградиш комедијанше и даде обесити принце, али га ни један ни други не насмејаше.

Један фонограф коме се суседна холандеска колонија није могла надивити претраже пред њим страшан порац, и концертне

песме, исто тако немоћне као и песме других народа, које је пред свуђењем суверена певала бивша једна звезда Ветове капеле не могаше електрисати овај отупели организам.

А, међутим, раја немаше за напивање ни лондонске магле, ни монотонију уставних монархија, ни главобољу која долази од борбе против бунтовног народа, ни свирено утугушивањеког европског протектората.

Природа се утркивала да његову земљу учини што богатијом у флори и фауни; његови поданици обожаваху га као оваплоћење Браме, и из суревњиве узајамне бојазни европске силе које су се биле увукле у суседне колоније вођаху преговоре о томе како ће га заштити од сваког напада.

У кратко, као много њих срећних овога света, раја је очајавао што нема никаквих брига.

* * *

Осетљиве душе рекле би да би одана и красна супруга, која би спајала дарове душе с милошћу и лепотом, изишла на крај с овом убиственом чамотињом.

Обмана!

Раја имађаше две стотине жена, најлепше кћери из Делхија, Бенареса, Калкуте, с Јаве, Цејлона, Бецура, Пенанга, Перака и Борнеа.

Дворски песник беше ита више опевао њихову чаробну лепоту у песми чији се рефрен певаше с вечера на терасама огрејаном месечином:

Имам их двеста у свом сарају,
Да, двеста бисера без тамњала,
Дуге косе, очију луњих и слатких,
Грудних усана као руди нафал...

Али, у душевном расположењу у ком се налажаше млади суверен, његових двеста жена беху му мрске толико исто колико и његови министри, и он се клонио и једних и других као од куге.

* * *

У ризници предака рацних, између непроцењивих драгоцености, једно стакленце изрезано од смарагда имаше у себи једна од оних скупоцених анорова који за тренут ока излече од тегобе живота.

Тешка сањивост, два или три потреса, и човек би заспао вечним сном.

Три осуђеника на смрт један за другим опробаше дејство древног отрова прастара, и раја се убеди да зуб времена није ништа учинио да отров изгуби своју моћ и своју бразину.

Тај отров беше избављење, спас који ће га ослободити за навек његове убиствене чаме, његове неизмерне туге.

* * *

Раја изабра једну лепу шетњу ноћи да учини крај свом бесциљном и мрском животу.

Тога дана, изнурен усљед смешних маскарада, он је јахао на чолу своје гарде кроз улице начичкане многобројном светином. Али, ствар због које се та у свитиња није никада посумњало, покисеност, сервилност њена у клањању и падању ничице пред њим још више му је срце окаменила.

Примао је молбе, делио награде, држао беседе о којима није ни једне речи мислио, чуо толико говора и лојалних изјава да га од звука његова властита гласа обузима језа.

Никада можда златна ништавност његова достојанства није му се јасније јавила.

Рекао би човек да се његова околина зарекла да му живот учини до крајности празним и мрским у сред сјаја и блеска његове владавине.

Тако је она од жена намерно удаљила сва симпатична лица, приморала га је да награђује глупе дворане, када му честите и одане слуге његове, удаљене као недостојне, не могаху ни лица видети.

Беше приспео крај свему. Убиствени песимизам дела. Све наде за напек уништене, све лепе илузије ничезле. Не остајаше му више ништа него да и он сам ничезне као и оне.

* * *

Сутон се почео хватати, док очајник посматраше својим мутним и уморним очима како се пале ноћна кандила и како се све више шири и јаче илуминација града који се, у његову част, кићаше осветљењем у разним бојама.

За сваког другог ога није морао толики јад као ово њега, овај призор био би чаробан. Улице, тргови, вртови који се полако беху увили мраком, плануше наједаред светлим шареним разноврсних боја.

У вртлогу од радости светине, песме проламаху ваздух, а ракете се распрштаваху у звездано сноше у плавој ноћи.

Цео један народ шијан од радости јурио је као помаман да види свога господара, да га поздрави и преузноси... и баш тај тренутак беше он изабрао да оде с овог света без шума, без сјаја, у презирној тишини своје царске чаме.

Неосетљиви спрам свих тих манифестација, залидан у својој мрзовољи на живот као опкољен ратник у својој тврдњави, он затварао очи да ништа не види, запушавао уши да ништа не чује.

Упути се једном спиралном галеријом, чији се стубови губљаху у перспективи у ваздуху, чудноват је осенусној дивном светлошћу месечине.

Један од његових предака, кога беше тако донала воља, био је сградио ону архитектонску фантазију, која, вијугајући се око дворца ноћање на неки чардак, отворен озго, који имаше диван видик од неколико миља.

То беше граница коју беше одредио, крајња станица, последњи одмор пре великог сна.

* * *

Подниљен на лакат стајаше он неко време на балустради, док му ноћни захоре меко миловаше лице.

Потом, после неколико тренутака салкарења, стаде у дубоко дисати, као што чине махинално осуђеници на смрт на погледу оруђа које ће им одузети живот.

Тачно у том тренутку, изби пова пештачка ватра, шириећи се атмосфером која се истом купала у зрацима месечастим и сјајних разнобојних звезда које су падале као сјајна киша, налик на пад звезда ноћу на плаику лета.

Једна од тих ракетли, јача од осталих, обасја га изненада у часу кад он кађаше из недара стакленце од смарагда.

Пуцањ, сличан удару бича, разлеже се са праском ракетли и, са зујањем осе, једно зрно оквасне прса рацина разбивши у његовим рукама скупоцени камен и просувши на далеко спасоносни отров.

На беше о томе никакве сумње.

Раја неким чудом умаче атентату који је био управљен протину њега.

И, чудна ствар, он се осети срећан што је избегао зрно убице, срећан што се ослободио мора од стакленцета с отровом.

И, сишавши полако низ вијугаре степенице од куће, он оде, први пут у веку, да се измеша у узнивању са својим народом.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

9

Још од прних дана мога тамничкога живота убудио је у мени нарочиту радозналост један млад осуђеник, изванредно леп младић. Звали су га Сироткин. Био је приличио загонетно створење у многом погледу. Пре свега ме је задивило његово лепо лице; није му било више од двадесет и три године. Находио се у засебном одељењу, то јест, без рока; отуда се рачунао као један од најтежих којених преступника. Миран и кротак, говорио је мало, смејао се ретко. Очи су му биле плаве, прте правилне, лице чисто, нежно, носа отворено смеђа. Чак и полуобријана глава мало га је ружила: тако је то био лепушкаст младић. Заната није имао никаквога, ну новац је добијао, истина но мало, али често. Био је приметно лен, носио се ружно. Сем кад га други одене лепо, пољаштио чак и у прљаву кошуљу, и Сироткин се очигледно радује, што се поповно: иде кроз казамате, да се попаше. Није ниш, није се картао, готово се ни с ким није свађао. Видиш га, како иде по казаматима — руке у џеповима, смирен и замишљен. О чему је он могао мислити, тешко је било себи и представити. Зовнеш га који пут, онако из радозналости, запиташ ма о чему, он одмах одговори и, шта више, као

с неким поштовањем, а не као што обично одговарају осуђеници, него увек кратко, са мало речи; гледа на вас као десетогодишњи дечак. Ако дође до новаца, — неће купити себи штогод потребно, неће дати да му се поправи одећа, неће узети нове ципеле, него ће купити земичака, медених колача и појести, просто као да му има седам година.

— „Ех та, Сироткиње! дешавало се да му довикну осуђеници, — та сироче казанено!"

У нередно време он обично дуга по тужним казаматима; тешко сви се занимају својим послошима, само он нема ништа да ради. Кажу му по штогод, готово свагда у шали (њему се и његовим друговима често подсмевали), — он се, не решавши ни речи, окрене и иде у други казамат; а покадшто, кад га баш много дирају, и поцрвени.

Често сам размишљао: зашто је ово смешно, простодушно створење допало тамнице?

Једном сам лежао у болници у осуђеничкој дворани. Сироткин је био такође болестан и лежао је поред мене; некако пред вече ми се заговорисмо; он се неочекивано одушеви, и реч по реч, па ми исприча, како су га узели у војнике, како је његова мати, пратећи га, плакала за њиме и како му је било тешко међу регрутима. Дошао је, да никако није могао да издржи регрутски живот, јер су тамо били сви тако љутити, оштри, а командири су готово увек били њиме незадовољни.

— На каво се спрашио? унитао сам га. — За шта да си онамо дошао? И то још у засебно одељење... Ах, Сиротките, Сиротките!

— Па ја сам, Александре Петровићу, провео свега годину дана у батаљону; а овамо сам дошао зато, што сам убио Григорија Петровића, свога четног командира.

— Чуо сам то, Сиротките, али нисам веровао. Та кога си ти могао убити?

— Десило се тако, Александре Петровићу. Било ми је већ веома дотежало.

— Па како живе регрути? Истина, тешко је с почетка, а после се навикне и, кад погледаш, постане диван војник. Тебе је, мора бити, мајка размазила; неговала те меденим колачима и млеком до осамнаесте године.

— Мајка ме је, то је истина, много волела. Кад сам ја отишао у рекруте, она је после мене легла, па, како чујем, није ни устала... Најзад ми је у војсци сасвим било загорчало. Командир ме није заволео, за спашта ме казни, — а зашто то? Ја се сваком покоравам, живим акуратно; ракије не пијем, ништа не узајмљујем, а то је већ рђав посао, Александре Петровићу, кад човек штогод узајмљује. Сви око мене тако тврда срца, — нигде да се исплачеш. Деси се, да зађеш куда за угао, па се тамо исплачем. Тако стојим ја једанпут у стражари већ је ноћ; одредили ме на стражу, на главну стражу, код пушаза. Ветар дува; била је јесен, а помрчина таква, да не видиш прст пред оком. А мени тако тешко, тако тешко! Узмем пушку в нози, скинем бојанет, метем га поред себе; скинем десну чизму, ставим себи цев на груди, налегнем на њу а палцем од ноге одалнем ороз. Погледам — превари! Разгледам оружје, прочистим фољу, потпрашим напоно, одбијем мало кремен и опет наместим на прса. Па шта? Варуг плану, а пушка опет нема! Ама шта је то, мислим се ја! Узмем па обучем чизму, натакнем бојонет, љутим и ходам. Тад сам се и одлучио, да учиним, што сам учинио: ма куда, само из војске напоље. Кроз по сахата ето га командир; обилази страже. Упути се право мени: „Зар се тако стоји на straжи?" Ја узмем пушку на руку и сурим му бојанет до саме цеви. Четири сам хиљаде пребио, па сам допао и овамо, у засебно одељење...

Он није лагао. А и зашто би га иначе послали у засебно одељење? Обични се преступи кажњавају куд и камо лакше. Уосталом, између свију својих другова је једини Сиротки и био тако лепо човек. Што се тиче осталих, њему сличних, којих је било у нас света на петнаестхиљаде, било је непријатно и погледати их; тек два-три лица, што су се још и могла сносити; а остали све некако клемпави, ругобни, неспретни; ноници и седи.

Ако допусте прилике, ја ћу кадгод рећи коју више о целој тој гомили. Сиротки се, пак, често дружио с Газином, оним истим, због којега сам и отпочео ову главу, напоменувши, како је њихи улетео у кућу, и да је то побркало моје прибобитно појмове о тамничком животу.

Тај је Газин био грозно створење. На све је проналазио страшан, мучан утисак. Мени се увек чинило, да ништа нема свирепијег, грозничјег од њега. Видео сам у Тобољску ајдука Каменьена, што је био на гласу са свога разбојништва; видео сам и Соколова, апсеника још под судом, војничког бегунца, грозног убилца. Али ни један од њих није произело на мене тако одвратан утисак као тај Газин. Каткад ми се чинило, да видим пред собом огромног, дивског паука, великог као човек. Био је Татарин; страшно јак, јачи од свију у тамници; раста је био доста високог, херкулски развијен, с рушком, несразмерно великом главом; шшао је погрбљен, гледао испод очију. О њему су у затвору хвалили које-шта причали: знали су да је био војник, али осуђеници су говорили — не знам да ли је истина — да је бегунац на Иверчиска; у Сибир га нису једанпут слали, бегао је вазда, мењао име, и најпосле нашао се у нашем заводу, у парочином одељењу. Причали су за њега, исто тако, да је пре волео да коље малу децу, једино из пасије: доведе дете где-год на згодно место; прво га плаши, мучи, па кад се већ насити страха и дрхтања сироте мале жртве, клао би је полако, не хитајући, све уживајући. Можда је све ово било измишљено, услед тешког утиска, што га је произвео код свију, али све су те измишљотине некако прилепиле њему, хармонирале с лицем његовим. Међутим, у затвору се владао, над ниме био пијан, у обично време, врло добро. Био је увек миран, никад се није ни с кам свађао, избегавао је кавгу, али као на некакво презирања према осталима, некако као да је себе сматрао за нешто више од свију; говорио је врло мало и био је некако преко мере недружеван. Сва су му крстача била загажена, мирна, самоуверена. По очима му је могао човек да види, да није тун и да је необично дрзак; али у његовом лицу и осмеху било је увек нешто поносито-подсмешљиво и суровог. У заводу је трговао ракијом, и био је ту најимућнији крчмар. Али, двапут на годину и сам се опијао, те ето ту је изјавио све ово што је зверско у његовој природи.

Опијањући се постепено, почињао би да дира људе подсмевањем, најнасилнијим, одмереним и као некако одавно спремљеним; најпосле, кад би се сасвим опио, ако би у грозну јарост, тражио би нож и наставо би га на људе. Осуђеници знајући његову велику снагу, разбегли би се и погоду сакривали; кога сретне, на тога насрне. Али су брзо нашли начин да га смире. Али су брзо нашли начин да га смире. Десетак људи на његова казамата, полетели би одједном на њега, па би га почели ударати. Не може човек да замисли штогод страшније од овог боја: ударали су га у прса, у трбух, под срце, свуда; тукли би га дуго и много, а престали би тек, кад почне да се опседнешњава и кад нагледа пао мртав. Другог ког не би смели тако тући; овако бити, — значило би убити, само Газина не. Пошто га испребијају, умотају га у ношуљ, опакнот у несвестици, и мећу га да легне. — „Нек се истресни!" — И, заиста, ујутру устаје он готово здрав, па ћутећи и намрштен одлази на рад.

И сваки пут, кад се Газин опије, у затвору су већ сви знали, да ће му тај дан неизбежно донети батина. Чак је и он ово знао, па се опет опијао. Тако је ишло неколико година; најпосле, опазили су, да Газина почиње да напада сната. Почео се жалити на разне болове, стаде приметно да мршави; све је чешће одлазио у болницу...

„И на њега дође ред!" говорили су осуђеници међу собом.

Уђе у кућу; пратио га је онај ружни Пољак с виолином — њега су обично пратили они, што су „терали кера" као за попуне несеће; стаде насред куће, па ћутећи и пажљиво поче да мери све нас.

Сви ућуташе.

Најпосле, кад виде мене и мог друга, погледа нас накосо и подсмешљиво, задовољно се насмеши, као да је нешто смишљено, и, весма несрећући, приће нашем столу:

— А, допустите да упитам — поче он (говорио је руски) — откуд вама паре да пијете тај чај?

Ја се ћутећи погледам с мојим другом, помељи, да ћутећи најбоље ћутати и не одговарати му. Само једна противречност, та би се он разгневио.

— Ви онда имате новаца? настави он расипивати. — Ви онда имате пуно новаца, а? А зар сте ви, бога вам, дошли на робију да би пили чаја? Дошли сте да пијете чаја?... Та говорите, шта вам је!...

(Наставаће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Пошто ће скоро наступити пролетња доба, над ће наши пољопривредници отпочети радове у пољу, сматрамо за корисно и потребно да пустимо у ван лист следећи распис Господина Министра Унутрашњих Дела од 28. јуна 1900 год. Бр. 12.071, који је упућен свима полицијским и општинским властима и који гласи:

Начелству округа

„У нашему народу одавна постоје многи обичаји, које он са свога судеперства, још и дан данас одржава противно правилима њиме прописа, а на штету својих сопствених интереса. Међу те обичаје спадају и многа светковања разних дана — светаца — преко године, и ако наша соета православна црква и наши земаљски закони, не заповедају, да се тих дана светкује и не ради.

„Од многих таквих малих светаца, које наш народ, не из лењости, но из простог судеверства светкује, наводим овде за пример само њих неколико, као што су: „Бурђевски петак", „Николски петак", „тројички", „Петровски" итд. Или „Бели четвртак" „подену суботу", „полобрањицу", „св. Јакова славобитног", „св. Илијанду," „Огњену Марију" итд. итд.

„Што је најгоре достављено ми је, да овоме и овакоме судеверству иду на руку чак и сами општинске власти, тиме, што сазивају општинске зборове, те се на њима, противно нашим земаљским законима, доносе одлуке, да се овај или онај дан — светак — светкује и не ради, услед чега се тих дана забрањује рад и окна дућана, који би хтели радити своје послове а не светковати их, кад их ни црква не светкује, што је за најгору ствар.

„Ово прекомерно светковање и поред у времену, када наш народ има у њему најмање посла, када, рецимо, треба да „хвата" живот за целу годину, од огромне је штете, како по интересе полопривредника, тако и по интересе опште. То једно, а друго, та светковања и неред, и онда, када не треба то чинити, и не хотиште туђу нашег сељака, — полопривредника — у једну другу, — већу погрешку, а та је, што он у светковању помоћних светаца, пропусти да на време среди своју летину, па је с тога, врло често пропусти, да много тежачке послове ради у свету недељу, када се треба Богу молити и од посла одмарати.

„Да би ово судеверно прашњање многих малих светаца и разних четвртака, петака и субота, прено године, престало у народу и тиме наш сељак — полопривредник — сачувао од многих штета, које га могу услед благовременог неправа у пољу, постићи, — ја сам позвани побуђен, овим наредити Начелству:

1., да са подручним му среским начелницима и свим полицијским чиновницима у згодним приликама и на сходне начине, одвраћају народ од судеверства и суботњих празновања у горе именоване дане и свеце, у колико се то може учинити лепим објашњењима, убеђењима и увиђањима; и

2., да нареди свима општинским судовима у овоме подручју, да у будуће не сазивају зборове за решавање о празновању оног или оног свеца или дана, јер је то противно свима овоземаљским законима; а оне чланове општинских судова који буду противно овоме наређењу поступили, да строго кажњавао по закону.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Милан Илић, бив. банјалучки момак, доњиџер кочијаш, решењем кварта Палилулског Управе града Београда, притворен је по делу прађе у пољу и стварима извршене 15. ов. м. Апрцпе Суданског окр. кочијашу у управи држ. болнице. Милан је изјавио да је родом из села Трабаса среза и округа крагујевачког; има му 26 год. Кварт сумња да није још какво важније дело учинило, па с тога моли све полицијске власти и приватна лица, да му достаље све што о њему буду знали, позивом на акт под Бр. 1565.

Франц Зелдар — Тамчић, по занимању кочијаш, родом из Беле Цркве извршио је у родном месту једно убиство и 15. ов. месеца пребегао је овамо код Градишта. Он има 28 година, средњег раста, мршавог лица, косе и бркова плавих, на себи има кочијашко одело и опанке. Господин Министар Унутрош. Дела актом својим од 23. фебруара ШБр. 4.370 наређује својим полицијским властима да убицу у својим домаћајима ваздушке потраже и о пронађењу одма известе Министарство. Акт упр. трола Београда 6102.

Станимир Тодоровић, родом из Голобоња, окр. смедеревског и бив. слуга код Станоја Крунића, механ. у Костолцу, украо је 22. пр. месеца брату свога газде један сребрн сат и 50 динара у новцу, па побегао. Он има 16 год., средњег је раста, црномањаст, у оделу је цивилном, на глави има преу „гатњеву шубару. Начелник среза пожаревачког актом Бр. 7.634. моли све полицијске власти да Станимира у својим домаћајима потраже, па у случају проналаска њему страживарно спроведу. Акт управе града Београда Бр. 6366.

Ноћу, између 1. и 2. тек. месеца непознати лопови отворили су уденењем клучевима стан г. Ристе Обрадовића, трг. у улици „Пајсијевој" бр. 6 и из овога украли и одвезли: три вберчагера, од којих је један са монограмом „Р. О.," два пара салонског одела, један прам сако нашут опет са монограмом „Р. О." и неколико пари штофаног одела, — све у вредности до 1.000 динара. Кварт теразијски управе града Београда актом својим Бр. 1702, моли за најживље тражење. Проналђење крадљивце и покрађе. Проналђење крадљивце и покрађе треба под строгом страном спровести управа града Београда с позивом на акт Бр. 6.343.

Ноћу између 23. и 24. фебруара, овдеје је фотографски Атеље, фотографа, у Коларевој ул. Бр. 2, и из истог украдени је један фотографски апарат с објективом, куњен од Карла Ернеста, у Берлину. Апарат је нов. Моли се све полицијске власти, да живо потраже лопова и покрађу, и у случају проналаска да га заједно са покрађом спроведу кварту теразијском с позивом на Бр. 1754, или управи гр. Београда на Бр. 6631.

Радојко Срећковић, који бегунац из Мишајловца, среза смедеревског, у друштву са Костом Благојевићем, којим бегунцем, из Церовца, ср. јасеничког, извршили су више озбиљних крађа. Кога је ухваћен а Радојко у бегству. Он је стар 24 године, црномањаст, раста високо-суводоње, коса правилног, особених знакова нема. Од одела има за себи гуњ и чакшире сивкасте, на глави војничку шајкачу, на ногама чарапе зуконе, до колена и опанке. Најеног треба спровести страживарно начел. ср. крагујевачког с позивом на акт Бр. 2301, или Управи гр. Београда Бр. 6467.

Димитрије Новаковић, звани Митак, бивши слуга, родом из Београда, има му 19 година, решењем кварта Палилулског управе града Београда стављен је под кривичну истрагу и у притвор за дело опасне крађе извршене у Београду. С њим су у притвору још четири лица као саучесници његови.

Кварт држи да је Димитрије још какво важније дело извршио, с тога моли све полицијске власти и прив. лица ако би што знала, да му то дође с позивом на његов акт под Бр. 1668.

ТРАЖИ СЕ

Мемеда Асаиовића, турског војног бегунца из Араб-Конра, тражи начел. окр. смедеревског актом Бр. 1954. Најеног треба спровести пом. начелнику или Управи гр. Београда Бр. 6367.

Стану жену Драгутина Димитријевића, циганина из Доње Мутнице, која је 18. ов. м. побегла од свога мужа, са Рајком Јанкарвићем из Кановића ср. моравског окр. ниншког, тражи начелник ср. параћинског актом № 2892. Одбегла Стана има 20 год. лепушкаста је, у лицу бела, очиу гаворастих, обрва црних. Стану треба спровести помснутом начелнику Бр. 623.

ИСПРАВКА

Погрешком слагача остављено је у прошлом броју „настављбе се" испод превода г. Алимпића, „о поправци осуђеника", који је у истом прошлом броју завршен, што се и по самом смислу може увидети.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Један поглед на казнено право као на науку; 2) Проглашење; 3) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Самоубица; 2) Атеиат; 3) Запленица из мртвог дома. — IV. *Поуке и објављења.* — V. *Службене објаве:* Потере. — Тражи се. — Исправка.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 9. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 14. МАРТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Димитрије Цветковић, писар друге класе начелства округа тимочког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 5. марта 1902. године, Бр. 5.360 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 26. закона о устројству општина и општинских власти, решено је:

да се Сотир Тодоровић, председник општине лесковачке, у округу врањском, по својој молби, разреши од ове дужности.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 8. марта 1902. године Бр. 5644 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, решено је:

да се Миливоје Ћирић, писар друге класе среза качерског, округа рудничког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. марта 1902. године Бр. 5712 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 2. а, 3. и 3. а, 4. и 5., с погледом на члан 85. закона о устројству општина и општинских власти решено је:

да се село Загређе, у срезу јасеничарском, округа тимочког, одвоји од општине вратарничке и образује засебну општину под називом: „општина загрђанска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. марта 1902. године, Бр. 5646 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима, с обзиром на височајше решење од 16. јуна 1866. године, решено је:

да се засеоци: Лорет и Павловина, који припадају саставу општине табановачке, у срезу пожешком, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника споје уједно и да се отклоне за село Лорет, с тим, да оно поно село и даље остане у саставу исте општине.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. марта 1902. године, Бр. 5645 у Београду.

Смена полицијским властима

Дошло ми је до знања, да полицијске власти од појединих лица, кад она тврде тапије и убантинеса, наплаћују по 6 динара дијурне за државну касу и ако ради потврђења тапије полицијски чиновник није изашао на лице места, те о дијурни не може бити речи према чл. 5. закона о трошковима управних власти.

Поводом овога препоручујем свима полицијским властима да над по расписаном упуту господина Министра народне привреде изађе ван места среске канцеларије ради извиђаја, а поводом тражења потврђења тапија на шумска земљишта, наплаћују дијурнит, али искључиво за случајеве над се и у стварн по таквом послу изашао у ком случају дотични старешина биће дужан одредити чиновника, који ће дотични посао свршити.

Нека начелство ово саопшти свима подручним му чиновницима у округу, с тим, да дијурну по овакним предметима не наплаћују и у случајевима над такав изазов чиновника није потребан, или се у опште не намерава вршити. У колико је од појединих лица у смислу горњих напомена погрешно наплаћена дијурна, нека начелство нареди, да се на прописан начин врати онима, који су је положили.

Противно поступање сматраћу као злоупотребу и са одговорним органом власти поступићу строго по закону.

Бр. 4436
18. фебруара 1902 год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела,
Н. Д. Стевановић

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА КАЗНЕНО ПРАВО КАО НА НАУКУ

Оно схватање казне сасим је у сагласности с мишљењем, да је воља слободна и да не потпада под закон узрочности, али ни мало не зависи од истражености овога мишљења. Оно остаје баш ако би човекова воља потпуно дошла под закон узрочности, јер то схватање не противставља ништа друго него да онај, који ће бити кажњен, осећа као и сви остали људи и за он, онако као и сви други људи, може имати у себи ону представу, која треба да иде уз претњу извршења казне, а то је лако сваком умно зрелом и душевно здравом човеку.

У сим својим формама, ма какве биле природе иначе, кажњено је право право, то јест заштита интереса. За Казнено Право није битно ова или она врста штићених интереса, него природа заштите; интереси, које ово штити, могу припадати најразличнијим правним областима. Имовина и породична права, живот човекова и државна област, положаји владалачки и политичка права грађанаја, интереси владе државне и интереси акционарских друштава, част жене у погледу пола њезина и сигурност саобраћаја — сви интереси без изузетка могу бити предмет ове јаче заштите, коју Казнено Право даје. У свакој правној области може да се јави Казнено Право као потребна допуна и заштита.

Прави значај казне која одговара циљу и која је оружје правног реда у борби против злочина није могуће имати без научног испитивања злочина у томе како се фактички спољне и унутрашње појаве, без тачног сазнања и узрока из којих долази злочин као факат. За ову каузалну, природњачку „науку о злочину" у науци је већ одомаћена реч *Криминалистика*. Она би се могла још делити на *криминалну биологију* (или припадну антропологију) и *криминалну социологију*. Прва би описивала злочин као продукат живота човека-појединца, испитивала би

склоност ка злочину у његовој индивидуалној појави и у свима чисто личним погодбама, и ту би онда могло бити криминалне соматологије (анатомије и физиологије) и криминалне психологије. Друга, криминална социологија описивала би, дак, злочин као производ друштвеног живота, како се и под којим социјалним погодбама јавља.

Али ово разликовање може се допустити само под двема претпоставкама. Прво, треба увек имати пред очима, да је предмет испитивања у оба случаја један исти, а само је метода различна: тамо систематично посматрање једнога само, овде систематско посматрање у маси (статистика). Јер злочин као *социјално-политички* појам постао је комбинацијом из гомиле *појединих* злочина, а *сваки* од ових *појединих* опет само је део једног *друштвеног* појава. Друго, не сме се сметнути с ума, да се до тачног сазнања злочина може доћи само ако су нам обе ове методе у вези тако, да се резултати једне узајамно опет проверавају и допуњују резултатима друге. Велика завада, која је настала између присталица правца антрополошког с једне и социолошког са друге стране, дâ се објаснити само неузимањем у обзир ових погодаба при цепању Криминалогије на ова два дела.

Посматрање нас учи, да сваки злочин постаје заједничким утицајем двеју група погодаба, утицајем индивидуалне природе злочинца с једне стране и утицајем оних спољашњих, физикалних и друштвених, нарочито природних односаја који га окружавају, са друге стране. Према томе како ове две групе стоје једна према другој, појам и значај злочина подлежи променама. При томе дају се оштро разликовати ове две главне врсте:

1. У тренутној, страсној раздражености, или под утицајем праве нужде, и човек дотле непорочан приступиће злочину, које његовој обичној природи, оном какав је он и какве су му особине иначе, ни мало не одговара; такав злочин у животу овога човека јавља се као једна горка епизода, за коју ће се увек кајати. Ту је спољни утицај претегао. Ово је „тако звани погодни злочин“ и злочин на мах учињени, али ти изванн нису срећно изабрани. Њему припада име: **акутна** криминалност.

2. Кад су незнатнији спољни утицаји и поводи, злочин нараста на сталних особина, ни онога какав је увек злочинац, но његове дубоко укорењене му природе, која нам том приликом излази на видело. Скотска суровост, безосећајна свирепост, ограничени, глупи фанатизам, безумна закомпленост, несавладљива одрастност према раду, полна порочност несумњиво воде читавим низом степеница ка сталним психопатичним. Ниje могуће све те злочине скупити под име: злочин на навике. Много је правилније о томе говорити као о злочину који потиче *из једног стања*; то је злочин који лежи у карактеру или тенденцији, то је: **хронична** криминалност. Врло је обично, а баш за то и врло опасно, разликовати у један нарочити подкласу злочине од заната (професионалне злочине), који далеко премашају круг злочина против имања. Код хроничне криминалности треба разликовати: за поправку подобне и непоправљиве злочинце.

Из до сад казаног јасно је, дакле, да је погрешно често биолошко поимање злочина, да је *погрешно злочин изводити једино из телесне и духовне природе злочинчеве*. Из тога излази као гвоздена неминовност, за коју има још и других разлога и узрока, да је *права утопија, једна немогућност постављање једног једином антрополошког злочиначког типа*. Ученье Ломброза и његових присталица морало је, дакле, да пâне.

Један од најтежих и уз то од најважнијих задатака Криминалогије јесте разликовање врста злочина по каквим узроцима. Разликовање на злочине по погодби и злочине из навике није довољно.

Утицај социјалних фактора биће јасан тек кад се узме на око, да је она особина злочинчева, што излази на видик у тренутку дела, тек под утицајем оних прилика, које га од рођења окружавају, дале се *развијала* из клица природом датих му. И кад се то зна, онда се мора признати *могућност*, ма и ограничена, на може бити још латентне, скривене, још успавање злочиначке наклоности човека који дорашћује утицати моралним, интелектуалним, а нарочито телесним васпитањем. Читава маса оних у изуци неревних ученка о наследном греху, о тресима оцева који на децу прелазе и вежу их само нам смета да са сагледамо бољу будућност. Ако родитељи, чија је животна снага нерпена социјалним приликама у којима су, остављају своју децу у наслеђе као прокљество психопатичну тако звану „малу вредност,“ слабу отпорну снагу у борби за живот, баш онда морамо се у највећој мери држати тога на науци основаногa уверења, да нам све *социјално-политичке уредбе буду* прорачунате тако, да што већма иду на добро потомака. Много величанственије и далеко сигурније од сваке казне или какве њој сродне уредбе утиче социјална политика као средство у борби за сузбијање злочина, који, као и самоубиство, смртност деце и све друге социјално-политичке појаве, има свој *најдубљи корен у друштвеним приликама садашњости и прошлости*, којима су приликама карактерисани низови генерација.

Социјално политици припада да отклони или ограничи друштвене погодбе злочина, а криминална политика има посла с појединим злочинцем. Ова у опште тражи, да казна одговара циљу, да буде примењена према особеностима злочинца, да применом једнога зла (на имовину, тело, слободу, част) чува од даљих злочинстава. У том захтеву имамо с једне стране критеријум за процену права које постоји, са друге стране бакну са које се има поћи у изради програма будућега законодавства.

Појмљиво је зашто критички преглед права које постоји увек најпре само келтиван облик. Реформни покрет карактерисан је, у почетку своме, борбом само противну данашњег казненоправног права и суђења, који је погледу у казнама краткотрајна затвора, али које, како су данас примењене, нити поправљају, нити застрашавају, нити чине злочинца нешкодљивим, а у многом погледу *доприносе, да какве новајлија-злочинац трајно остане на путу злочина којим је ударио*. Из тога излази захтев, да законодавство треба кратке слободоукидне казне што је могуће више да замењује другим згодним мерама (принудом за рад без затварања, казном одузимања части, забраном радње, домаћим притвором, телесном казном) или да им поврати застрашавну моћ поопштавањем.

Али није остало и без позитивних предлога. Мало по мало, јавно их се читав низ, узимајући на се одређене облике. Овде можемо поменути само најважније од њих. Они се могу скупити у ових осам тачака:

1. Данашња законодавство, служећи се казном као средством у борби противну злочина, чине од ње превелику употребу. Требало би разиселити, да ли није вредно усвојити старо правило „minima non curat praetor,“ било као правило процесуалног или материјалног права (чекајући врло сигних повреда). Шира примена нападе у области приватноправној чинила би излишном по неку кривичну тужбу, а примирним поступком пред избраним судијама отпало би пуно осуда.

2. У случајевима, који би заслуживали нарочита обзира, требало би случајном злочинцу, злочинцу кога је нека нарочита прилика намамила да постане злочинац (злочинац од прилоге), дати могућности, да беспрекорним држањем у признатој кривици може да се поштеди од извршења казне. То је тако звана погодбена осуда. То би од прилике одговарало погодбеном помиловању или нашем „условном отпусту.“

3. Код злочинаца који су још у добу младости треба што више замењивати казну лишења слободе васпитним установама. Отуд потичу захтеви: да се доба зрелости за кривичну одговорност помери још за коју годину на више.

4. Законодавство и судство треба од сада више да води рачуна о мотиву дела или, тачније, о нарочитим особинама и природи злочинчевој. Злочинац који је „на мах“ учинио дело доста је, ако му се у свест да живо сећање увесе као сметња представа о заповести или забрани тога државом (као застрашавање). Апсолутно претити смртном казном за свако убиство с предумишљајем сасвим је погрешно. Поопштавање временом малих казна лишења слободе наилази на једва савладљиве тешкоће у пракгици. Шира примена новчане казне, напротив, чини ту успеха, ако се исдеси према имовним приликама осуђеног и ако се преобраћање у казну затвора по могућству искључи.

5. Чим нам дело злочинчево обелодани дубоко укорењену склоност, потребно је осигурати прави ред, учинивши злочинца нешкодљивим. Овај задатак има да испуни казна према душевно здравом, а дом за умободне према душевно болесном злочинцу. Особите су тешкоће ту под прелазних стања, којих је много. Може се ту каздан говорити о умањеној урачунљивости или кривичној одговорности, али ће увек остати као главно питање то, да се такав злочинац, пад се отпусти, учини нешкодљивим за правни поредак примањем у какав нарочити завод или одељење. *Укорењеној злочиначкој наклоности не треба операт да добе до несумњива израза; она се да неосporно*

ученици већ на судењу првога дела. Према томе и сувише је мало тражити да се учине нешкодљивим „привику у повратку“ или само „непоправљиви и из навике злочинци.“

6. Ако нам дело још не казује дубоко укорењену склоност ка злочину него нам показује да је она тек само у развитку, треба трајном и подесном казном покушати *преображај злочиначке природе*, треба грађанског, није нужно још и моралног, поправљања. Нарочито код још младих злочинаца по казну неће се тиме проћи без успеха. Грађанско поправљање васпитавањем на рад постављање *за радног домаћина*, који ће пак само тако имати успеха, ако се ограничи само на елементе за поправку подобне.

(Свршиће се)

ПРОСЈАШТВО

IV. Просјачки типови у граду и на селу

Пошто смо изнели један низ факата о просјаштву у опште можемо прећи на описивање појединих типова.

У граду има тако много просјака да су они приморани да своја молења мењају; просјаник би мирно прошао кад би он увек слушао једна иста молења. Једном речи велика број лица која живе од милостиње приморава их да се специјализују.

Свирски (Die Welt der Bettler und Trinker 1898.) који је доста тачно испитано живот и рад пертоградског пролетаријата, дели просјаке, према карактеру њихових молења, на ове категорије: 1) црквени просјаци (који стоје на вратима храма и на степеницама портала); 2) просјаци по гробљу, који досађују својим молењем посетиоцима гробља; 3) гробари који траже да дирну публику својим болесним и бедним изгледом; 4) лажни духовници; то су лица која се издају за путнике из свете земље, због чега су међу просјацима познати под именом „Јерусалимци“; 5) Севастопољци; стари солдати који тврде да су се борили у кримском рату и да су ту рањени. Овај је тип прилично интернационалан. После америчко-шпанског рата опажено је у градовима уједињених држава много просјака који су носили исцепане униформе и причали страшне приче са бојишта, те су им Јенки давали не само бакарне него и сребрне паре. У исто време констатовано је да су код америчких телала старе војничке униформе тако јако тражене да су скоро све биле распродате и скупље плаћане него нове; 6) путнички просјаци у железничким колима; 7) скупљачи: који иду од куће до куће, куцају на прозоре и моле за милостињу, новац, хлеб, јестиво и старе хаљине; 8) погорелци; 9) исељеници; 10) они који нишу просјачка писма; 11) протекционисти: они ушљапу у кућу под изговором да их неки добар познаник препоручио.

Осим Свирскове листе нашли смо у литератури још једну коју је у једном прилично оширном чланку о просјачењу саставио неки анонимни аутор. Та листа подсећа на поделу Свирскога али је нешто подробнија: 1) жена с болесним дететом. Често држи она на рукама место детета просто комад дрвета који је покривен крпама; 2) молење за новац да се сахрани умрло дете. У старо добро време носио је такав просјак мали мртвачки сандук кроз градске улице; 3) молење за новац за мираз невести. Друштво московских трговаца има велике суме које су јој завештала рана лица да би се сиротим девојкама из грађанског сталежа дао мали мираз; 4) костобољни и болесници који су напустили болницу али су сувише слаби да зарађују храну; 5) слепци и богаљи; 6) молење за новац да се купи друга кожа пошто је стари орошуо или је украден; 7) новац за железничку билету; 8) лица која тврде да су рођена због своје племенитости и љубави ка истини; 9) осиротели трговци и пропали студенти и т. д.

Таква листа наравно да не може бити исцрпна, јер и просјаци стоје под утицајем општег напретка и измишљају често нове молбе пошто увек отварају очи за дневне интересе. Стога нећемо ми, не улазећи у појединости свакe појединe специјалности у кратко говорити само о оним групама, које се у животу најчешће срећају.

Али пре него што почнемо нашу причу да поменемо још једну вредну просјачку мајсторију. У јесен год. 1899 дође једна сирото одевена жена у један богат дућан на невском проспекту у Петрограду и замоли за две марке за једну мољу. Дирнут таквом скромном молбом те жене, поклони јој трговац те марке. У нече дозна он од својих суседа и пријатеља да је та жена и од њих то тражила над се узме на ум да такве две марке коштају близу четири динара онда је то био леп дневни приход

а) Црквени и гробљански просјаци

Просјаци обе те категорије разликују се једни од других само по месту на коме просе милостињу. Црквени просјаци стоје на вратима божјега дома и чине једну „шупљу улицу,“ кроз коју публика мора проћи. После светог утиска кога божја служба на сваког човека врши, човека одмах на црквеним вратима окружује гомила поцепаних и пропалих људи који најбезобразније показују њихове ране и сакате удове.

Тај је занат врло користан, јер свака група просјака има своја одређена места и ни трун да им страла лица чине конкуренцију. По посматрањима Полицајна Свирскога и Шарламова поједине цркве и порте подељене су међу просјачким задругама а места на црквеним вратима и дневни часови међу појединим лицима. На пр. просјак који је на јутрењу добио своју милостињу, мора на подне своје место другоме уступити појмљиво је да добри људи поред најбоље воље немају никад довољно ситног новца да сваком сиромаху што год даду. С тога просјаци гледају да се доконају што ближе црквених врата. Једном речи ту влада строга и потпуно развијена организација. Тешко ономе ко се усуди да је поремети. Сваки странац који хоће да продре у редове просјака мора бити спреман на врло енергичан отпор, који прелази и у суровости, како је строго изведена та организација може се и из тога видети што у Кијеву слепци никад не смеју стајати на црквеним вратима, јер они заслужују доста повећа на вашарима где свакојака показују својеноју своју.

Извесних дана у години знатно расте приход просјака по црквеним портама и гробљима. На црквеним вратима увек је добра жетва о великим празницима кад много људи одлазе у цркву, а просјаци по гробљима имају пуне џепове оних дана, на које народни обичај прописује посећивање гробова, као на задушнице и т. д.

Осим тога имају црквенски и гробљански просјаци своје старешине, који воде радњу трупе и морају добијати ране извештаје за кад су закласали богати погреби и свадбе. Таквог дана мора наравно цела просјачка општина бити на месту. А да би се сви просјаци на време сазвали, стоје њихове старешине у вези са црквеним слугама и столарима, од којих се они известе о снему потребном.

Из ове површне слике може се довољно видети како су добро прочуени услови добијања милостиње по црквама и гробљима и како су тачно утврђена права и дужности појединих просјака.

Али такав поредак само је онда могућан кад се просјаци узајамно добро познају и кад су добро међу собом организовани. Услед тога морамо се придружити мишљењу других писаца да међу црквеним и гробљанским просјацима нема ни једнога који је доиста сиромах.

Што се тиче живота те категорије просјака мора се рећи да се многи од тих одају пићу, а неки имају добрих средстава. Прибележићете за оне који су без крова њима не треба, јер су они у стању да у приватном стану узму под кирију један угао или целу собу. А често таки просјаци имају деце новчане капитале па дају новац и на каматоносни интерес.

б) Грбави или просјаци по улицама и кућама

Црквенски и гробљански просјаци имају своја одређена места на којима траже милостињу. А има просјака који задржавају пролазнике, иду на куће у кућу и улазе у предворје. У просјачком језику они се зову *грбави*, јер својим погрбљеним положајем и бедном спољашношћу гледају да изазову сажаљење публике. Просјаци те врсте могу се свуд видети. И они међу собом деле поједине делове града и улице.

Да би се успешно могли борити с полицијом иду просјаци од занята по неки пут по двоје на рад, онај који боље уме да изазове сажаљење публике, предузима да проси а други хитро паси да их не ухвати полиција. Приход се наравно по уговору дели. Пошто обично доста напросе то их у мраку постане да би другима уступили места.

У вече се појављују друга једна лица. У издераним хаљинама и дрњавој у телу просе они за коју пару за преноћиште и брзо их у мраку нестаје као што су се и појавили.

Од мајсторија просјака по кућама вреди нарочито једну споменути. Кад уђу у стан онда се туже да им деца од куће леже од шарлаха, дифтерије и других заразних болести; те да би их се брзо отарасили дају им више него што би иначе дали.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

КРИМИНАЛНО-ИСТОРИЈСКА СТУДИЈА РУДОЛФА КЛАИТЕРА СА МНОГИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА

УВОД

Тако је поступно нестало и прворођене наклоности старих Грка и прворођене обилазне и строге правичности старих Римљана. Рим је постао доцније позорницом најкрвавијих и најгрозничких смртних казни. Колико се је само тај систем мучења развио под царевима. Није то само свирепост једнога Нерона, који је од гоњених хришћана правио буктиње, и тиме нарочито вршио на акт праведне која казни него дело брутално нечовечне самовоље, него нам историја прича још много других примера, карактеристична је реч ужасног Калигуле, који је једаху дао заповест „Убијај лагано да би знао да умиру.“ А изванредном Римљана није дошла сама, него су је донели историјски догађаји, брутални грађански ратови, навала покварене светине и страних протуна.

Тако је исто било и код народа у средњем веку, на пр. код Немаца. И ту су биле исте појаве, исти узроци, иста дејства, што је све било још појачано тим што се правна наука никад није могла отргнути од римског утицаја, код старих Германа и најтежи преступи против домовине, надаја итд. Казнавани су брзом скоро безболном смрћу, кад је кривца требало уништити а не мучити, кад казна није била чеповечна освета него средство одбране. А како се је брзо и ужасно то поимање променуло! Свобама народа и ужасним крвавим сценама дугих ратова, непрестаном борбом за земљу, постајањем многих малих господара, који су хтели да играју улогу великих владалаца и код којих је слепа послушност њихових поданика још више утврдила свест о њиховој моћи и власти — све је то загано и сигурно донело прекрет; „слобођени“ Германац дрхтао је пред суровом влашћу. И хришћанство, религија љубави и трпељивости, које је било позвано да стане на пут свима тим грозама, је ли оно одговорило том најелешем и најнељем задатку? На жалост само се супротно може тврдити; баш је хришћанство покварило оно што је још имало да се спасе. Католичко духовништво које је имало више власти над народом него његови кнезови, које је и саме кнежеве држало у шаху и потчињене, које је оно злоупотребљавало као делата за њихове правне пресуде, које је својим јеретичким суловима децимирало народ, које је за неке слогове који су одступали од догме доводило немачке народе до дивљих братских ратова, — чинило је таке сверености у њеву славу божију од којих би се и најокорелији зликовац гнушао. И да ли су борци за стварн вере знали зашто се боре? Да ли су они у опште разумели да ли је и зашто је једно учење лажно или право? Они су чинили најужаснија зла, јер се духовничком властољубљу тако дошадало.

Требало је да прође дуго времена док је ужасно просипање крви морало уступити бламирој правди а и данас смо још врло далеко од тога да се суд варварска свереност истиче. Не сме се учинити погрешка да се на једног екстрема пада у други и оно што је пре било сувише много сад да се остави сувише мало. Смртна казна је скроз оправдано казнено средство и залуду би било мислити да је укинуће смртне казне напредак. Права човечност није у томе да се преступник поштеди него у томе да се друштво заштити од преступника. Казна мора увек бити сразмалентна делу и с тога повољно увођење батинања, бар за рђавије деликте суровости, не би била неоправдана строгост. А морало би се побринути да се опасним и опкретним преступницима закона не остављају отворена толика задња врата и да несавесна одбрана не може наћи средстава и путева да зликовац умакне заслуженој казни, и с друге стране морају се истицнути суровости које често у пракси бивају. Најзад има још и данас још доста земаља у којима изврше смртне казне не заостаје у суровости од ранијих времена на пр. Хина. Али то је споредно; упут на несавремености које још постоје треба да служи само да објасни да и столеља нису довољна да једном учињене погрешне поправе, и да правну науку окретање у супротност није много боље од држања за стаго.

А сад да прећемо на поједина казнена средства.

I. ДЕО. СМРТНЕ КАЗНЕ

1. Каменовање

Никад се не може потпуно поуздано утврдити који је најстарији начин погубљавања и где је и кад је извршена прва смртна казна. Ако су поједници или мноштна лица неког злочина у гневу убили, то се ту не може говорити о смртној казни у ужем смислу, јер је то убијање карактерисано увек као дело одбране или освете. Тек поштo су утврђене одређене правне норме кад су извесне зле радње забрањене, претећи им одређеним казнама, кад је казнена власт прешла у чврсте руке и кад се је вршила не више самовољно него по уговореним законима, па вршили их патријарси, свештеници или нарочите судије — њихном су сва та достојанства била у једној личности, — тек тада може се говорити о казни. Да је тако стање морало скоро наступити, природно је, што се не може ни замислити заједнички живот различних људи без угодаба, којима се они сви као закону имају повиновати, кад је пра смртна казна као испаштање за извесно дело одређена, тако се исто не може казати као што се не може утврдити и како је она извршена; поуздано је то да је каменовање једно од најстаријих казнених средстава о којима у опште знамо. Да је човечанство морало достићи извесан ступањ културе пре него се могло говорити о казненом праву и о казни, ма колико и једно и друго били примитивни, то се по себи разуме; с тога се може узети да су на том ступњу били већ познати и други начини погубљивања него што је просто умлаћивање. Говорећи овде о убијању као о казненом акту, то морамо одвајити од тога, као што смо већ у уводу казали, жртвовање људи од свештеника и свештеница; ако је то доцнијој смртној казни и могло послужити као углед, то је бивало само да се убијање гневна божанства, и као и при прогонству убица, одклоните гнев божанства од целог народа.

Сваколако се може узети да је каменовање средство које се инстинктивно морало наћи. Човек баца камен за противником у гневу је камен прво оружје; у ратовима старог доба и средњега века бацали су на непријатеља камење са утврђених зидина или из народних машина за бацање. И код животиња на пр. код мајмуна, бацање камена или других тврдих предмета, јесте инстинктивно средство одбране и напада. С тога је и код свих старих народа каменовање као казнено средство опште познато и употребљивано: а) за то, што је бацај памети мисао убити неког камењем; б) што је тај начин погубљавања врло брз и поуздан, в) што се потребни материјал свуд лако и довољно налази и г) што је цео народ могао вршити акат казне, околност, која је по тадашњем правном појмању била врло важна. Каменовање налазимо још у библији 3 кн. Мојс. гл. 17. стих 2. 7. где се вели. „Ако чујеш за неког човека да служи другим боговима и обожава их, испитај то, па онда тог човека или ту жену, који је тако зло учинио, изведи на твоја врата и каменуј их на смрт; пред два или три сведока мора он погинути; руке сведока прво ће га каменовати, па онда рука целога народа. На тог се места види да је већ бно прописан уређен систем доказа који се је одржао хиљадама година и да је каменовање било средство за погубљивање.

Али како се каменовало то није казато, код најстаријих писаца ретко има или никад нема тачнијег описа каквог метода за публиковање него се обично региструје го бацат извршена. Ма да каменовање нагледа просто, ипак се је много спорило о том казненом средству; тврђено је и то, да код старих Јевреја каменовање није било смртна казна, пошто се није вршила над живима него над лешинама друкчије погубљених. И код других народа било је каменовање једна врста смртне казне на а Јевреји нису били изузетак. Интересантно је у осталом да то смртна казна није била прописана само за најтеже преступе против живота, него управо за преступе против морала и ре-

лагније, као за браколом. А куд би човек напшо данас довољно камена кад би тај пропис и данас био закон. Тако су често намењивали и лажне сведоке и лажне пророке; лажне пророке још са женом и децом. (Наставиће се).

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забележака једног полицајца)

— Велика нам хвала, госпођице, одговорих ја веома изненађен, што се ова адреса тачно подударише са станом баба Мариним.

— По повратку Милановом у М.... настави госпођа свој говор, опазили смо на њему знатну промену. Остављајући на страну што је био и сувише тужан, без сумње због жалости за оцем, — оно што је сада код њега нарочито падало у очи, била је његова велика расејаност и нека плашљивост у опхођењу. Изгледало је, као да се од некога боји, као да од нечега прева. Неколико пута покушавала сам с њим разговор о његовом умрлом оцу, новом положају мајке и фамилијарним односима у опште, али је он увек, са приметном жељом, избегавао такав разговор. Шта више, после свих мојих таквих покушаја, он је, то сам добро опазила, престајао долазити к нама по неколико дана, правдајући то болешћу, или каквим нарочитим радом. Искрено да речем, овакови његови поступци задавали су ми забрље бриге, али сам због Еме морала ћутати и вешто прикривати моје неспокојство.

— Овом приликом поменућу, господине комесаре, да је Милан у погледу материјалном, може се рећи, сјајно стајао. Како ми је Оскар причао, он је од себе увек имао по неколико хиљада марака, са којима је, вели, више пута пријатељу у помоћ својим сиромашним другоима.

— Међу тим, односи наши с нама, нису се, у суштини својој, ни у колико изменули. Он је и даље давао Еми часове из сликарства и, како којим даном, све више и више задобијао њену наклоност. Тако исто расло је из дана у дан и његово пријатељство са Оскаром, који се, у последње време, без њега није могао маћи. При свему овоме, Милан је и даље остајао онако исто резервисан као и у почетку и то је Ему доводило до очајања, а Бога ми и мени задавало озбиљне бриге. Бојала сам се, да њена велика љубав према Милану буде имала зких последица и, као што видите, писам се уборала. Ну, да причам редом:

— Некако око половине месеца априла разболе се изненада Милан и то тако опасно, да му је и живот био у питању. Оскар, који се није одвајао од његове постеље, морао је по неколико пута дневно долазити к нама и извештавати нас о стању његове болести, а кад је иста узела огромног маха, отишли смо и мас две, на велико навалињење Емино, да га посетимо. Милан је боловао од тифуса и то, као што поменух, врло опасно. У моменту када смо га посетила, био је у кризи и није нас могао познати. Бунцао је страховито и у бунцању непрестано помињао свога умрлог оца и Ему. Право да кажем, ја сам се у почетку због овога мало једила, али су ми Ема и Оскар умели доцније објаснити, да је то последица његове скривене љубави према Еми. И доиста, нису се преварали. Захваљујући нези двојице лекара, и Милановој јакој природи, он је за десетину дана, у велико преадрање и тада се десило оно, што смо сви давно желели: Милан је признао да љуби Ему и молио ме за њену руку.

— Бојим се, да не будем досадна, ако вам опишем све ситнице које су после овога следовале, и радост, коју је Ема поводом Миланове изјаве осећала. Главно је то, да је званично верење било око половине месеца маја, коме истина није могла, због болести, присуствовати мати Миланова али је, у једном опширном писму, честитала верењцима и послала им своју матерински благослов.

— Да ли случајно имате то писмо код вас, уништих госпођу.

— Код мене не, али мислим да је у кућеру међу осталим хартијама Милановим. Ја бих вам, у осталом, ако је то само потребно, могла тачно казати његову садржину.

— Радије ју претпостављам сачувати оригиналним рукопис.

— Онда ћу вам га послати чим се вратим у хотел.

— Ја ћу бити тако слободан да Вас тамо отпратим.

— О, ви сте неома љубазни. Захваљујем и у име Емино.

— Молим, ја чиним само своју дужност.

По што смо изменьали ово неколико реченица, настави госпођа свој прекинуту говор о Милану овим речима:

— Приликом веридбе било је утврђено да свадба буде крајем месеца јуна, по завршетку Миланових студија, али је овај рок, на навалињање Миланове мајке, морао бити продужен.

— Гђа М....., тако се она звала, желела је, да свадба не буде пре него што прође година дана од смрти мужа јој, а то је падало некако при крају јула. Против овога не само да нисам ништа имала, но шта више, ја бих доказала госпођи колико поштујемо њену успомену на ока Милановог, одложим свадбу за 15 септембар. У писму, које сам ја лично написала, по што је наша ранија кореспонденција ишла преко Милана, извештавајући госпођу о одлагању свадбе, изразим и своју жељу да се што пре лично упознамо и позовем је код нас на неколико дана. Уз писмо приложим још и моју фотографију, а Емину је Милан већ на раније био послао, и умолим госпођу за реванш.

— Извините, госпођо, што Вас прекидам, али ми је преко потребно да знам адресу на коју сте то писмо испослали?

— За име Бога, адреса је била она иста на коју је Ема слала Милану писма из Швајцарске. Али, за што ви то питате?

— Доцније ћу Вам објаснити, одговорих ја задовољан добивеним одговором, и умолих госпођу да продужи своје причање.

— Од прилике на 6—7 дана по исправљу писма, настави она, добијем од Миланове мајке одговор на послато јој писмо, у коме ми веома учтиво захваљивање на жељи око одлагања свадбе, и обећавање: да ће нас походити око половине месеца августа, само, вели, да Милан предходно дође по њу у Београд. Фини стил којим је оно писмо било написано, као и потпуно правилни немачки правописе, јако су ме изненадили. Увидех, да је мати Миланова много интелегентнија, но што сам ја замишљала. Али оно, што ме је нарочито изненадило, била је госпођина фотографија. На ње се видело, да је она још млада и свежа, а при том необично лепа. Судећи по фотографији, госпођа није имала више од 40—42 год. Изненађена, да таковмлада жена може имати сина од 26 год., колико је било Милану, потражих од овога објашење и он ми рече, да се његова мати удала у 17-ој години, и да сада има 43 год.

— Ви сте без сумње повели ту слику са собом?

— На сваки начин, само што је овога момента немам при себи. У кућеру је са осталим стварима. Кад вам будем предавала писма Миланова, даћу вам и ову фотографију, ако вам је она од потребе?

— Тиме ћете ми учинити велику услугу, одговорих госпођи, која настави:

— Неколико дана, по пријему овог писма провели смо око припреме за пут Миланов и почеи његове мајке. Ема, која је била одушевљена младошћу, лепотом и интелигенцијом своје будуће свекрве, спремила јој је по Милану валдал којекаквих ситница, па међу њима и три слике: њену, Миланову и Миланове мајке, које је сама лично преслikала са фотографије. Као што видим, те су слике сада у вашим рукама ја бих вас молила да ми их пратите, ако је то у опште могуће?

— То би учинио драге воље, госпођо, али, на жалост, ја тих слика немам. У стану самоубице нађена је само једна слика и то госпођичина, на је и она, по што је репродуцирана, уништена, по жељи самоубице. Фотографија, коју сам мало час показао, конија је те уништене слике.

— Шта рекосте? уништена по жели самоубице!

— Да, госпођо.

— Ах, мама, мама зар сам то од њега заслужила зајеца Ема и појима да се сроза са столице, али је ја и госпођа придржасмо.

Нова несрећ Емина трајала је око неких 10 минута. Дошао к себи, пакали на мајку да одмах иду у хотел и спремају ствари за пут. Све наше молбе, да је од тога одвратимо, беху, бар у почетку, узалудне. Тек када сам јој показао писмо Миланово и пренео је из њега онај став, који почиње речима: „Ах, слике, слике, ви ћете опростити и т. д.“, умирила се мало и пристала, да и даље остане у кварту. Томе је, у осталом, много допринеле и објашење њене мајке, односно жеље да се слика

уништи. Жељу Миланову, госпођа је правдала његовом бојазни да слика, која му била тако драга, не падне, у макар чије руке — руке које би могле оскрнавити његову светињу.

По што сам још госпођи показао копију фотографије која је била у медаљону, и ова у њој познала слику Миланове мајке, на молбу моју, наставила је она свој говор овако:

Сећам се врло добро, да је то било 10 августа када је Милан отпутовао на М..... за Београд и од тог доба, ми га више никомо видели. По утврђеном споразуму, он је имао бити у Миленому са мајком на дан 17 августа, али у место њиховог доласка, приспело је 18 истог месеца писмо од њега, у коме нас извештаваше: да се, због неких непредвиђених околности, не може кренути на пут пре 25 августа. На ово писмо одговорили смо ја и Ема непосредно његовој мајци, молећи је да похита с путом и обећавајући јој, да ћемо је чекати на станици железничкој у М..... и 26 и 27 августа. Наше чекање било је узалудно, и ако смо на станицу излазили све до краја помен. месеца. Кад ни на дан 1 септембра не добисмо писмо од Милана, које смо жељно очекивали већ неколико дана, упутисмо му једну депешу и упитасмо га за узрок ћутања. На ову депешу добили смо тек сутра дан одговор ове садржине:

„Мати се изненадно разболела".

„Милан"

— Ова лаконска депеша јако ме је изненадила и у многоме потенцирала моју раније малу сумњу у погледу замишљене Миланове. Доводећи у везу Миланово, по некад чисто плашљиво понашање и намерно избегавање говора о породици, са изненадном болешћу његове мајке, и толиким нагласком ово пута, — дођох до закључка, да ту нечега мора бити, а реших се, да са Ємом и Оскаром одмах путујем у Београд. Кријући од њих моју сумњу, објасних им, да нас пажња, према Миљановој мајци, исцрпативно познава на одлазак пут. За дивно је чудо, што Ема беше потпуно равнодушна према намераваном путовању, док је, на против, Оскар пливао од задовољства да види Београд и Србију.

— По што смо још утврдили, да се на пут кренемо 4 септембра, ако до тог дана неби, којим случајем, допутовали Милан и мајка му, посласмо Милану депешу у којој га известисмо о нашем полasку, и позиваемо га, да нас сачека на београдској железничкој станици. Ту депешу отправили смо 2. септембра у вече, а већ сутра дан, око 10 часова пре подне, добили смо од Милана овакав телеграм:

„Пут за Београд излишан је, по што прекосутра полазим с мајком за тамо".

„Милан".

(свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Преведо с руског Јефта Угричић

9

Али видећи, да смо се ми решили да ћутимо и да га не опазимо, он посели и задрста од јарости. Поред њега, у ћошку, стојало је гадно корито, у којем су држали сав нечеган хлеб, приправљен за ручкове и вечере осуђеничке. Било је тако велико, да је у њему стајао хлеб за пола таванице; ну сад је било празно. Гавши га дохвати оберучке, па замахну на нас. Мало је требало, па да нам раздроби главе. И поред тога, што је убиство или намера за убиство грозила страшним непријатностима целој таванице: почели би да иследују, траже, поштравају строгости, због чега су осуђеници тежали на све снаге, да не падну у такве пријности — и поред свега тога, сад су се сви ућутали и чекали, шта ће бити. Ни једне речи у нашу одбрану! Нико да помене на Газина! Толико су нас мрзили.· Они су — лепо се види — баш ужинали, гледајући наш опасан положај... Али се ствар нипак свршила добро: таман је он хтео да опусти корито, неко викну сопља:

— Ej, Газине! Украдоше ти ражњеј!

Он тресну корито о земљу, па као луд јурну на куне.

— Бога ми — сам их је Бог забавио! говорили су осуђеници међу собом.

И дуго су још после тога то говорили.

Нисам могао да дознам после, да ли је ова вест о крађи ражње била истинита или само измишљена, да би нас спасли.

То вече, већ у мрак, пре него што су затворили касамате, тетао сам се око ограде, а нека ми туга притиснула душу: такву тугу нисам после никад доживео за све време моје робије. Тешко човек проведе први дан на робији, па ма какво] — у заводу, у касамату, у заводу... Али сећам се, највише ме је занимала једна мисао, која ме је после непрестано пратила за све време мог живота на робији — мисао, која се унеколико не може да реши — ја је, ето, ни сад не могу да разрешим: а то је и неједнакости казне за једне и исте прекршаје. Ово, истина, ни преступе не може човек да сравњује један с другим, чак ни приближно. Например: и овај и онај други убили су човека; промерене су све околности ова дела; и за једно и за друго дело долази готово иста казна. А међутим, погледајте, каква је разлика у злочинима. Један је, на пример, заклао човека тек онако, ни за што, за главицу лука: изашао на друм, заклао сељака, који је ту наишао, а тај је имао при себи свега главицу лука. „На што је то, бабка! Ти ме носиш у пљачку: па сто, заклао сам сељака и нашао свега главицу лука. — Лудаче! Главица лука — једна копјека! Сто душа — сто главица, па сто ти и рубља!" — (Тамничка легенда.) — А други је убио брањећи од шихтаљиног тиранина част невестину, сестрину, кћерину. — Један је убио као скитница, опколен читавом војском од пандура, брањећи своју слободу, живот, често пута умирући од глади; а други воље малу децу на задовољства за кланем, са милине, која га подудина као осети на својим рукама њихову топлу крв, да се наслађује њиховим страхом, њиховим последњим голубијим дрхтањем под самим ножем. На што биша? И овај и онај дрста долазе у исту таваницу. Истина има разлике у времену досуђене казне. Али тих разлика, сразмерно, нема много; а варијација у једној истој врсти злочина — има безбројно много. Код другог карактера, друга и варијација. Ну узмимо, да није могуће отклонити, загледати ту разлику, да је то на свој начин неразрешљива задаћа — рецимо као квадратура круга.

Али чак кад таква неједнакост и не би постојала, — погледајте на другу разлику, на разлику у самим последицама каквавања... Ето једног човека, који на робији вене, нестаје га као снеће; а ево другога, који пре доласка на робију чак није ни знао, да има на свету тако веселог живота, да постоји тако пријатан клуб разуданих другова. Да, у таманицу долазе и такви

Ту је, на пример, и човек са равнодушном савешћу, свешћу и срцем. И сам бол неговог рођеног срца, убиће га својим мукама, пре сваке казне. Он ће сам себе осудити за свој преступ непгедимице, немилосрдније и од најгромизјега закона. А ето поред њега другога, који за све време робијања ни једнипут чак и не помисли на убиство, које је извршио. Он себе шта више, сматра невиним. А има, опет, и такових, који нарочито чине преступе, само да би дошли робије и тиме се избавили од несравњено горег робијашког живота у слободи. Таме је он живио у највећем понижењу, никала се није сит нашео и радио за своја гнаду од рана јутра до мрклог ноћи, а на робији је посао лакши него код куће; хлеба има доста, и то таквога, какав он још није ни видео; а празницима говеђина, добија се милостиња, има прилике, да се заради који поничић... А друштво? То су људи шерети, умешни, у свему искусни; и, што, он гледа на своје другове с дивљењем пуним поштовања: никад још он није видео таких људи; он их сматра као највише друштво, какво само може бити на свету...

На зар је сад казна за оно двоје подједнако осетљива?

Али нашто се, усталом, бавити неразрешљивим питањима!... Лупа добош, време је да се иде у затвор.

IV.

ПРВИ УТИСЦИ

Отпоче последње прегледање. После тога прегледања затварали су се касамати, сваки својим нарочитим кључем, и осуђеници су остајали тако закључани до саме зоре.

Прегледање је вршио наредник са два војника. Ради тога су поменицу осуђенике поређали у дворишту, па је долазио стражарни официр. Али је чешће цела та церемонија свршавана на домаћи начин: прегледало се по касаматима. Тако је било и сад. Они што су прегледали често су грешили, забрајали се, одлазили и на ново се враћали. Најзад су се бедни стражари добројали до жељене цифре и закључали касамат. У њему је било до тридесет људи,

збијених доста тескобно на даскама. За спавање је било још рано. Сваки се, разуме се, морао нечим забавити.

Од управништва је у казамату остајао једино инвалид, о којем сам већ раније споменуо.

У сваком казамату је такође био и по један „најстарији“ од осуђеника, којега је одређивао сам месни мајор, разуме се, за добро владање. Весма се често дешавало, да и ови „најстарији“ са своје стране почине обичне глупости; онда су их шибали, одмах разаловали у млађе и замењивали другима. У нашем казамату је био тај најстарији Абам Абмић, који је, на моје велико чудо, често подизивао на осуђенике. Осуђеници су му обично одговарали подсмевкама. Инвалид је био паметнији од њега и није се мешао ни у шта, а ако се и њему каткад десило да мрдне језиком, то је било само на пристојности, ради умирења савести. Он је ћутећи седео на својој постељи и пиво пијецао. Осуђеници пису на њега обраћали готово никакве пажње.

Тоса прват дана мојег тамничког живота дошао сам до једног закључка, о којем сам се доцније убедио да је истинит. Имено: да се они, што овде пису осуђеници, па ма шта они били, почевши од оних, што непосредно имају додире са осуђеницима, као што су чувари-пратиоци, стражари, па до свију уопште, који имају ма каква посла са робијашким животом, — некако преувеличано гледају на осуђенике. Као да просто сваког тренутка у неспокојству очекују, да ће осуђеник мало-мало па на некога од њих насрнути с ножем. Али што је од свега најразаније — и осуђеници су увиђали, да их се боје, и то ми је очигледно придавало неку врсту смелости. А међутим за осуђенике је био најбољи старешина баш онај, који их се не плаши. Па и уопште, негледећи на смелост, и сами осуђеници је куд и камо пријатније, кад се према њима има поверења. Тиме их је било могуће чак и придобити за себе. Дешавало се да време мојега тамновања, ма и весма ретко, да неко од старешина уђе у тамницу без пратње. Требало је видети, како је то поражавало осуђенике, и поражавало их с добре стране. Такав смео посетилац увек је будио уважење према себи, па и кад би се одиста могло десити штогод рђаво, е њиме се не би десило.

Осим гдегод само има осуђеника има и страха, који они уливају, и ја само не могу да појмим, од чега он управо долази. Неквакога разлога он, сваколико, има, поучићу ли прво од спољашњег изгледа осуђеникова, признатога разбојника: осим тога, сваки, који прилази тамници, осећа, да се цела она гомила људи није овде скупила својом вољом, и да, и поред свих мера, живога човека није могуће начинити дешпом; он остаје са осећајима са жељу за осветом и за животом, са страстима и потребама да их задовољи. Али, и поред тога, ја сам тврдо убеђен, да човек иак нема чега да се боји од осуђеника. Не дике човек нож тако брзо и тако лако на друга човека. -Једном речи, ако је и могућна опасност, ако се и дешава каткад, то се по реткости таквих несрећних случајева може управо закључити, да је она ништавна. Разуме се, ја сад говорим само о већ осуђеним осуђеницима, од којих је многима чак мило; што су се најпослс, доковали тамнице (толико, покадгото, изгледа лен нов живот!); на су због тога вољни да живе мирно и спокојно; а сем тога и они сами не лажу онима, што су одиста немирни, да се много слободе. Сваки робијаш, ма како да је слободан и дрзак, боји се од свитања на робију. А притворсник, који је још под судом — друга је ствар. Тај је одиста способан да нападне на сваког човека, онако тек, ни за што, једино за то, што ће, рецимо, сутра морати и тако и тако да буде кажњен; а ако учини нов злочин, онда ће, може бити, бар одложити казну. Ту има узрока, циљ напада: то је — „промењути своју судбину,“ пошто пото и што је могуће боље. Ја, ипак наше, знам за такав један чудан психолошки случај:

У нас у тамници, у војном одељењу, био је један осуђеник, војник, који није био лишен свију својих права. Осуђен судом на две године робије, страшан хвалисавац и велика кукавица. У опште, хвалисање и кукавичлук наЈчешћи врло ретко у руског војника. Руски је војник толико даулет, да, кад би баш и хтео, не би имао времена за хвалисање. Али ако је већ хвалисавац, онда је то готово увек беспосличар и кукавица.

Дутов (тако се звао тај осуђеник), изврдао је најзад свој пратни рок и отишао опет у пограничии батаљон. Али, као што се и сви њему слични, што их шаљу у тамницу ради поправљања, само потпуно у њој покваре, то се обично и дешава, да падају поново под суд, пошто пису на слободи провели ни две-три недеље, те се опет враћају у тамницу, само сад већ не на две или три године, него у „вечито“ одељење, на петнаест или двадесет година. Тако се и сад десило. На три недеље по изласку из тамнице. Дутов извршио опасну пљачку: осим тога се свађао и правио перед. Пређу га суду и осуде на строгу казну. Упливишни се од досуђене казне до краја новости, просто до неиспоставности, као најбезднја кукавица, он у очи онога дана, кад ће га протерати кроз шибу, налети с ножем на стражарног официра, који беше ушао у осуђеничку одају. Наравно, врло добро је знао, да ће оваквим поступком весма појачати своју осуду и време робијања. Али отвар је била у томе, да се ма на неколико дана, макар и за неколико сахати одложи страшан тренутак казнивања! Он је био таква кукавица, да није чак ни рашно официра, кад се бацио на њега с ножем; и све је учинио само форме ради, тек колико да се појави нов злочин, за који би му опет отпочели судити.

Тренутак пред казнивањем је разуме се, страшан за осуђеника, и ја сам у току неколико година имао прилике да видим јасста притворсника у очи таквога дана.

Обично сам се налазио с притворсницима у болници, у осуђеничким дворанама, кад сам боловао, што се догађало доста често.

Познато је свима осуђеницима у целој Русији, да су према њима најмилосрднији људи — доктори. Они никад не праве разлику између осуђеника, као што то чине и нехотице готово сви други, изузимајући само прост народ. Народ напад не кори осуђеника због његовог преступа, па ма како да је страшан, и прашта му све рада казне, што је подноси и уопште због несреће његове. Не налива забадава сам народ у целој Русији престуи несрећом, а преступнике несрећницима. То је дубоко значајно појмање. Оно је у толико важније, што је створено несвесно, инстинктивно. Доктори су пак — право прибежиште осуђеника у многим случајевима, а особито за притворенике, које драже строжије од осуђеника...

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински пасар пита нас: да ли постоји какво наређење по коме су полицијске власти и општински судови дужни да прикупљају податке о мртво-рођеној деци, и да исте податке шаљу статистичком одељењу Министарства Народне Привреде, или је то дужност свештеника?

Одговарамо му: да је ова дужност прикупљања и шиљања података о мртво-рођеној деци, од 16. маја 1900 године била на свештеницима, а од тада је пренета на општинске судове и полицијске власти, расписом господина Министра унутрашњих дела од тога дана № 9271, који гласи овако:

„Господин Министар народне привреде писао својим од 12. ов. месеца СЉ 3413 саопштио ми је следеће:

„За правилну оцену моралних и материјалних прилика сваког народа, потребно је знати и број мртво-рођене деце. Из података, који се о овој појави код нас прибављу, види се, да је број мртво-рођених релативно врло мали. Тако на пример у периоду од 1884 до 1898 год. варира број мртворођених између 589 и 1447, а на 1000 становника долази у овом периоду само по 0·57. мртворођених, а од 1000 рођених у опште мртворођених је само тринаест. Овај релативни број одступа рако од броја, који имају друге суседне нам државе, а то је најбоља доказ нетачне статистике.

„Податке о мртворођеној деци подносе ни свештеници, ну њима се недостаква сваки случај мртворођеног детета, а само је главни узрок, што наша статистика показује тако мали број мртворођене деце.

„У прошлој 1899. год. није било ни једног случаја мртворођене деце у срезовима: вопаничком, бољичком, темишвеном, лукавичком, жачванском, подунавском (осим је и нарош Смедерево) врањском, златиборском, рачанском и пранорском.

„Наиазим, да би било најпогодније над би општинске власти водиле рачуна о мртворођеној деци, јер ово могу лако дознати за сваки овакви случај, лакше него свештеници, и с тога ми је част замолити Вас, господине Министре, да би сте наволели издати наредбу општинским властима, да воде тачан списак о мртворођеној деци у местима своје општине. У тај списак заводила би се:

1) Редни број.

2) Име, презиме и занимање очево, а код ванбрачне мртво-рођене деце, име, презиме и занимање материно.

3) Пол детета, мушко или женско.

4) Дан и месец рођења.

5) Које је дете матери, да ли прво, друго и тако даље.

„Овај списак ће општински судови пошљу на крају године својој надлежној полицијској власти, а она ће га спровести статистичком одељку пословодног ми Министарства, најдаље до 15. јануара наступајуће године".

„Извршивши предње захтеве господина Министра Народне Привреде са разлога у њему наложених, ја овим наређујем свима полицијским и општинским властима, да у будуће ове само прибирају податке о мртво-рођеној деци и шаљу статистичком одељењу, онако и на овај начин, како је то у горњем писму господина Министра Народне Привреде наложено.

„Нека начелство ово наређење одмах саопшти свима полицијским и општинским властима у своме подручју и препоручи им да по истом тачно поступају".

* * *

На питање једног полицијског пајтара, одговарамо му:

I.

Да, по решењу Господина Министра Унутрашњих Дела од 13. октобра 1886. године ПЖ 10296, шегијске радње нису механске радње по уредби о механама. Али опет, за су то јавна места, над којима полицијска власт треба да води потребан надзор као и над осталим јавним местима и радњама.

Према овоме, ко жели управљавати шегијеску радњу, дужан је за поднесе молбу месној власти, те да ова такву молбу оцени и хоће нужно одобрење да отварање и управљавање исте радње — ако нађе, да за то има услова и потребе.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Петар Милосављевић, осуђени хајдук одбегао осуђеник управе нашег казненог завода, родом из Мађедонца-Петрила, среза јабланичког, окр. врањског, који се по позиву власти у остављеном року није хтео предати, решењем начелства окр. врањског од 7. марта о. г. Бр. 2.685-дато је право свакоме да га може убити.

Петар је био осуђен на 20 год. робије. По бегству са исте, он је у потери која је за њим била упућена, убио једног сељака, па над је ухапшен предат је нашем прекотеченом суду који га је осудио на смрт. Петар је са још четворицом из судског затвора побегао нову између 14. и 15. новембра. Сви његови другови досадаје су похватани а Петар ма до данас није пронађен (види потеру у броју 22 и 23. Полиц. Гласника од пр. год. стр. 176 и 184.).

Петру је 35. год. раста повисоког, смеђ, брца се, као можда је сада пустио браду; боковима средњих, јаких плавих. Био је у оделу осуђеничком, али је сада на сваки начин оно замењено другим.

Ако би Петар случајно жив био ухапшен, треба о томе одма доносом известити начелство окр. врањског, с позивом на Бр. 2682.

Милован Сашић, хлебар, родом и **Јевреп Милутиновић** зидар, пошто су извршили мају превару у Београду и унутрашности Србије, а у друштву са Симом Малићем, Светозаром Недаловићем и Марком Миленијоновићем хлебарским радницима из Ораше-Србије и то на начин зсоми оригинални — лажним пресовањем и продавањем српским пољацима — побегли су из Београда у унутрашности Србије.

Милован је стасе онизног, деликатног, косе смеђе, чела обичног, очију и обрва плавих, брчова малих плавих. Од особених знакова има на десном образу прилу белегу у величини од 10 пара динарских.

Опис Јевремов да сада је непознат, али се држи да је у друштву са Милованом.

Квартт Теразијски управо гр. Београда, актом својим од 11. т. м. Бр. 1977. моли све полиц. власти за најстарије тражење оних во све претпредених варалиџа, које у случају проналаска, треба под сигурном стражом спровести Управи гр. Београда, с позивом на акт Бр. 7359.

Објављење о овим оригиналним преварама проговорићемо у идућем броју, када ћемо донети и слико до сада похваћених варалиџа из ове дружине.

На дан 7-ог ов. м-ца пробали су затвор и побегли из пожаревачког казненог завода осуђеници: **Мијаило Радовановић** — **Усковник**, родом из Ужица, **Живко Ђурђевић** — **Ђорђевић**, звани **„Црни"** родом из Лазаревца, **Драгољуб Милојевић**, — звани **„Загодинче"** родом из Загодине и **Светислав Петровић**, звани **„Бунче Параћинац,"** родом из Пожаревца. Мијаило има 23 године, стаса је средњег, плећ, очију плавих, косе смеђе, образа дугих, обрва прних, брковa малих смеђих, обријан, од одела има: је панталоне и гуњ са ферменом од прног сукна, на глави капу округлу штофану а на ногама опанке. Живко има 25 година, средњег је стаса, приземљаст, очију прних, косе прне, обрва прних, образа округлих, брковa малих прних, браду брије, у оделу је од шајка. Драгољуб има 21 годину; омањег је, приземљаст,

очију прних, косе прне, обрва прних, округлог лица, брковa малих прних, браду брије, носа правилног, уста умерених. Од одела има панталоне исирљене и гуњ од прног сукна са грудњаком на погама опанке са шареним чарапама а на глави штофану округлу капу. Светислав има 28 год., омален је, очију плавих, косе смеђе, брковa смеђих, брија се, обрва плавих, носа правилног, уста умерених. Од одела има прне штофане панталоне и гуњ од прног сукна а на глави плаву штофану капу. За одбегла осуђеницима, који су познати као најдрскији кошмари у Србији, наређује се најшире

тражење. Проналажење треба под сигурном стражом спровести Управи пожаревачког казненог завода с позивом на Бр. 820 или Управи града Београда с позивом на акт Бр. 6.829.

За другу дводелну казнено једне у идућем броју.

ТРАЖИ СЕ

Трајка Митровића, надничара, из Кичева у Македонији, осумњиченог да је извршио крађу новца Војислву Ковачевићу, слуги одавде, тражи извршт Савамалски актом Бр. 1758. Он има 35 год. раста је средњег, плећ, браћа се. Од одела има беле чакшире напеданске и на погама опанке. Његове треба спровести кварту Савамалском с позивом на Бр. 1758, или Управи гр. Београда на Бр. 7402.

Николу С. Николића, из Лесковца биз. практиканта, који одговара код нач. гр. Пласотиначког за осамдесет прекршаја казнених по ч. 104. к. з. и 113, а у вези 132. прив. зак., тражи начелник гр. пласотиначког актом Бр. 2670. Он има 27. год. стаса је средњег, мало је погрбљен, косе прне, у лицу бео и сувоњав, брковa малих и смеђих, браде шиљасте и смеђе. Његове треба спровести начел. гр. Пласотинског или Управи града Београда с позивом на акт Бр. 7305.

Мицу Ђорђевић, биз. проститутку из Крагујевца, окрилљену због крађе, тражи начелство округа крагујевачког актом Бр. 3829. Проналажење треба спровести помен. начелству, или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 5800.

Обрада Ворка Радуловића, из Ужица, окрилљеног због изнесене казнене дела, тражи начелство округа ужичког актом Бр. 2481. Проналажење Обрада који има 22 год. а омален је и приземљаст треба стражарано спровести помен. начелству, или управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 6753.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Један поглед на казнено право нас на науку; 2) Просветитељ; 3) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Самоубица; 2) Занимљиви из другог дома. — IV. *Вести и обавештења.* — V. *Службени објаве:* Потере. — Тражи се.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 10. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 21. МАРТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Начелству округа . . . . . .

По §. 4. з. полицијске уредбе, општински суд као полицијска и судска месна власт „извиђа и мириче казне о свима иступима“ из трећег дела кривичног законика. Истина, по овој законској одредби, надлежност за суђење свију иступних прекршаја припада и полицијским властима; али, за оне иступе, који се извиђају и казне по тужби приватногa, „дужан је приватни тужилац да се најпре обрати општинском суду.“ Само ако општински суд не би поднету тужбу узео у поступак, може се приватни тужилац на такво дело обратити и полицијској власти према са свим јасном наређењу из трећег алинеје поменутога §. з. Другим речима, надлежност полицијске власти за извиђање и суђење иступа, који се казне по тужби приватног лица, не постоји све дотле, док се не би утврдило, да тужбу, дату за исто дело, општински суд није хтео узети у поступак.

И поред овог, овако јасног законског наређења, многе полицијске власти погрешно узимају у поступак тужбе за иступе, који се казне на тужбу приватног лица и онда, кад се тужилац није предходно обратио с тужбом општинском суду, те на тај начин и себи задају напрасан посао и ремете надлежност, која општинској власти по закону припада.

Због тога, наређујем и начелству и среским властима, да у другу своје надлежности узимају овакве тужбе у поступак извиђања и суђења само онда, кад се утврди, да општинска власт није хтела да тужбу прими, или је примила, па исту није хтела узети у поступак.

Где год општинској власти није предата тужба, полицијска власт дужна је општинској власти послати примљену тужбу на поступак, ако је исту поштом добила, а ако је интересовано лице лично донело и изјавило да се није ни обраћало општинском суду да тужбу и не прима, већ да интересовано лице обавести да тужбу преда општинској власти.

Да се, опет, грађани неби навалачили на излишне таксе и трошкове ако предаје нове тужбе, полицијска власт прибављаће од свију општинских судова таберарни преглед месечних полазака о свима иступним кривицама, а нарочито оним, које се казне по тужби приватног лица, и на тај начин контролисати да ли се иступне кривице узимају благовремено у извиђај и суђење, и да ли се опет: пресуде, по таквим кривицама, уредно извршују, па ће према резултату наређивати шта треба за брзу расправу ствари, а одговорне органе кажњавати за доказано немарно вршење дужности, или за невршење именованог законског прописа.

Препоручујем начелству, да овај Распис достави свима среским и општинским властима и да се о његовом извршењу стара.

№ 6178
13. марта 1902 год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Н. Д. Стефановић

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА КАЗНЕНО ПРАВО КАО НА НАУКУ 3

7. Тесна органска веза казненоправног судства са извршењем казне неизостављена је погодба за успех. Но мњења се још разилазе како да се та мисао изведе. Сматно се брани и исто тако напада захтев, да се пресудом судском не ниче једна одређена и већ одмерена казна, него да се она пређе само у границама једног максимума и минимума, па да се доцније одмерава, пошто се тачно утврди карактер злочинчев. И док једне присталице овога дефинитивну одлуку о томе задржавају за позније казненоправно суђење, други би је хтели пренети на казно нарочито надлештво, на извршну казненоправну власт. Тако исто није још постигнута сагласност ни односно случајева, у којима би требало да се примени та тако звана неодређена кривична осуда. Но при свој тој разлици и несагласности једно се и данас већ не може порицати, на име да се као свеколико извршење казне тако још нарочито извршење казне лишења слободе мора ставити у службу извесним криминалнополитичким сврхама, које закон и судска одлука пропишу, да је, дакле, судбоносна погрешка одвајање свих казнионица од казненога законодавства.

8. Најзад, циља своја свесна борба противу злочина претпостављa стручну спрему свих лица што у стварима казненоправним имају удела, хоће да су они потпуно упознати са свеколиким животом и сваким покретом злочиначког света, да су у њ посвећени у свим односима његовим.

Да би се доследно извела казна с циљем који има, морају се имати у виду неколика важна ограничења, која излазе непосредно из саме идеје о циљу. То су ова ограничења.

1. Слобода појединога човека не сме бити остављена без заштите и предана на милост и немилост општем добру. Нека и стоји то, да су границе ове заштите неједнако повучене у разна времена према разним погледима на задатке државе и права, иначе у правној држави изрицање казне биће оправдано само тако, ако је ко своје непријатељство показао у извесном, законом тачно описаном делу. У том погледу казнени закон се јавља као Magna Charta, Устав злочинчев! Њиме се стаје на пут да од индивидуалних опгужаба не настури опасност по Друштво.

2. Законодавство има с правним назорима што у народу живе, ма и као традиционалне предрасуде, да рачуна као са моћним и врло важним фактором. Мора се чувати да са њима од једном нада, али не сме пренебрегавати ни то, да му је дужност да те правне назоре народне обазривно дотерује и постепено исправља.

3. Што се тиче дејства казне на злочинца, не смеју се губити из вида њена социјална рефлекторна дејства, т. ј. њена дејства на целину, која горе названомо генералном превенцијом по резултату која има да поваже. Претераност идеје поправљања биће но правну свест целог народа а тиме и но животну снагу државе тако исто судбоносна, као и безобзирна грубост према случајним злочинцима или сурова сигурност према непоправљивим злочинцима. Идеја циља даје сама себи границе и штити се сама собом. Метнути средство изнад циља, никад не може бити добро.

4. Али да не прегонимо ни о идеји циља, чува нас сазнање, да злочин има *свој најдубљи корен у приликама дру-*

интересом. Уверење о „колективној кривици друштва“ обухваћање казнено дејање државе. Много је, и по појединца и по целину, казнице и значајније отклонити чињење злочина него казнити учињено дело.

Као што је познато, под именом „казнено-правне теорије“ разуме се спор око питања по ком праву и зашто држава казни, дакле питање о правном основу и циљу казне. Лист покушава, да своју, раније одате наговештену, казнено-правну теорију изложе одреди према осталима, које су се кроз много столећа у броју једва прегледном и у врло разним облицима међусобно борале.

Још на времена грчке филозофије на све до позно у периоди светлана претежна већина писаца, не упуштајући се у дубља испитивања правног основа казне, обележаваху као сврху казне застрашење целине, поправка и чињење злочинца неопходивим. Појавом деветнаестог столећа започе спор казнено-правних теорија двојаким правцем. С једне стране трудило се, да се једна једина сврха казне, одвајајући све остале, узме за подлогу свеколике казнено-правне системе, за шта је типична теорија Анселма Фојербаха. Са друге стране, право државе да казне критички се испитивало и филозофски заснивало на њеној унутрашњој оклоњености, који правац има своје главне представнике у Канту и Хегелу. Тако су једна другој на супрот стале „релативне“ и „апсолутне“ теорије. Најновије, већ у наше дане, јавља се у борби и теорија праведне „накнаде“ (коју сваки писац другче разуме) као највишег принципа свога казненога права.

У спору казнено-правних теорија треба се пре свега држати тога, да за правника нема и не може бити другог правног основа за право државе да казни него њена мудрост да *уреди правни ред*. У том смислу и Листова теорија ни апсолутна ни теорија нужности.

Свако друго оправдање сувишно је све дотле, докле не постоји, осем анархистичке теорије, ни једна која устаје против оправданости егзистенције државе. Исто тако свако оправдање, које налази ван границе научног сазнања, погрешно је, јер на казну не треба тражити оправдања изван онога што служи као основа или подлога правном реду. Оно је некорисно, ако се заловољи тиме, да казну сведе на какав други правни појам, који би опет зависио од појма државе, или да је као историски или психолошки објасни.

Оправдавање казне искључиво једном сврхом не може бити ни због различности злочинца који се казне. У томе и јесте главна погрешка старијих и већине новијих релативних теорија. Стављајући једно поред другог застрашење, поправку и чињење правца неопходљивим, дакле три сврхе, Лист износи своју теорију као сложену релативну.

Оваком схватању циља казне обично се ставља на супрот теорија казнено-правне накнаде. Но ту противност доста је тешко правилно појмити, јер сваки заступник те накнаде полази за овај њена други појам. Према данашњем стању спорнога питања, треба се држати овога што иде.

1. Противности које постоје између детерминистичког и недетерминистичког гледања на свет без значаја су за Казнено Право. *Научни* детерминизам, који нас се овде једино тиче, уражи примену једнога правила, које се не да нападати, а то је, да мора бити довољно мотива или основа за човекове радње, у колико оне долазе у свет појава; он нас учи, дакле, да се и злочин само тако може појмити, ако се сведе на свој довољан узрок. Казненом Праву и не треба за његове темеље претпоставка каквог безузрочног самоопредељења, каква слобода воље која би стајала изван закона узрочности. За Казнено Право баш је потребна та ни с које стране обилно испорена постанка, да је радња човекова каузирана (произроковања) психички (не механички), дакле да је представом одређена, детерминована, мотивована.

2. Што се више увиђало да је спор о слободи воље за Казнено Право ствар равнодушна, тим је више и јаче избијала у литератури наших дана противност између генералне и специјалне превенције. Идеја накнаде изменила се у суштини овога: она је у себе примила идеју сврхе, прибегла је генералној превенцији.

Присталице генералне превенције траже, да се врста и мера казне одређују по утицају њиховом на целину. Присталице специјалне превенције хоће, да се пресудно узимају у обзир нарочите особине, природа злочинца, да се каном поступа према њему у смислу поправљања, застрашења, осигурања. Махом писци ни у томе нису непомирљиви противници. Већина њих задовољава се тиме, да се у првом реду узима у вид само њихово, на онда и противно гледиште.

3. Казнено законодавство, које полази с принципа специјалне превенције, тежиће да тај принцип проведе са што више доследности о једне стране код злочинаца поправљивих „злочинаца стања“; на против, признаће генералну превенцију код „злочинаца на мах“ ради шире утицаја.

Али ако, с Бернером и још неким, суштину накнаде видимо у „пропорционалности“ између кривице и испаштања, између злочина и казне, можемо се уверити да и нема у самоме појму разлике или супротности између казне ради просте накнаде и казне ради сврхе. Баш старији писци, који су принцип пропорционалности узели из рационалистичке литературе осамнаестога столећа, много су се на том огледали.

Праведна накнада захтева да сваки трпи према делу своме, да мера казне одговара тежини кривице. Сва је ствар у томе: сагласити се на једно мерило, којим би се одређивала тежина кривице.

Присталице ове накнадљиве правде налазе такво мерило у опом поједином делу, које је у даном случају наносено пред судију на суђење. А за ово опет у првом реду је од значаја и пресудна је вредност, коју има за правни ред злочином нападнуто правно добро. Убиство претеже повреду тела, разбојништво је теже од краће. Успехом се пак одређује вредност радње.

За присталице ове сврхе мерило је у антисоцијалном значењу делом засведочене злочиначке душе учиниоца, дакле у социјалној неваредности овога. Судећи злочинца, они излазе изван граница и оквира појединога дела које је баш тада предмет тужбе, испитују још прошлост злочинчеву и тек онда праве закључке о будућности. Но да нас но, поврпно читаћете, не би погрешно разумео, да наглашамо јаче, да ту није реч о злочиначкој души, мислености по себи, него о души или мислености засведочењ извесним злочином.

Супротности свих двају гледишта нису толике, колике на први поглед изгледају.

Пре свега треба нарочито нагласити, да су присталице накнадљиве правде и сами напустили одавно своје гледиште у два важна питања. Сруда, где позитивно право узима повратак у отезање, казна се одмерава не само по делу које се суди него и по прошасти, узима се у оцену не само спољни успех него, и то нарочито, злочиначка душа учиниочева. А има земаља, у којима је младост злочинца узрок за двоје лишење слободе него што то бива код одраслих баш у истом случају. С тим у истини нема ничега заједничког накнадљива правда.

Али и код свих осталих случајева (а по одбитку младих злочинаца и злочинаца у повратку, остаје једва нешто јаче од половине свих осуђеника), ако се узме тачније посматрати, видеће се, да одмеравање казне по ономе како нам дело износи душу злочинчеву није у стварн никакво одбацивање него боље схватање идеје накнаде.

Накнада треба да је према дугу, према кривици учиниоца, јер у овој је основ за социјалну неваредност злочина. Али тежина кривице не мери се, бар не у првом реду, по спољњем успеху дела него по степену колико се у самоме делу појединца, засведоча воља испречила против правног реда. А ово правило присталице праведне накнаде не могу тако лако отурити.

Али и правна окривљавања могу имати основних разлика. Устајање поједине воље против правног реда може бити начелна, стална, урођена или стечена особина и природа учиниоца, или изузетно, тек пригодом којом јављало, епизодно. Стално терана борба противу правног реда и ударање у страну тек приликом којом две су огромне разлике што се кривице субјективе тиче. Правда захтева да се према томе управља и мера казне, јер по тим личним моментима суди се о тежини злочина. Али ово је резултат баш онога, што смо горе изрекли о криминалној политици, којој би једнако била пред очима идеја сврхе. Дубљим улажењем у појам кривице може се, дакле, противност. Категорички императив накнаде поклања се на тај начин с обзирима користи.

Наравно да ми не можемо даље удаљити у излагање Листовог уџбеника о Казненом Праву. Оно што смо до сад изложили довољно је да се може звати правац којим се у њему

иде. На тој основи израђен је општи део, а у посебном делу која садржи излагање свих појединих врста злочина, задржана је, сасвим природно, стара метода и води се рачуна о одредбама данашњег немачког казненог законика.

Желети је, свакојако, да наша правна литература добије што пре Листову књигу у обећаном преводу на српски.

М. П. Јов.

ПРОСЈАШТВО

в) Лажни духовници

Међу руским просјацима заузимају тако звани „Јерусалимци" т. ј. лажни путници из свете земље, врло велико место. Има међу њима људи и жена. Од других просјака разликују се она њиховим оделом, манирима и начином прошења. Они увек носе про одело као калуђери и калуђерице, њихов је разговор у религиозним питањима и њиховим путовањима. У Петроград долазе сразмерно ретко, али у Москви, нарочито у провincијама где су празновера и незнање још јако распрострањени, виђају се врло често такви лажни калуђери и калуђерице. Они седе са домаћицом кашког малог грађанина за столом, пију чај и причају јој о многим чудима које су у далеком свету видели. Том приликом може она за новац за нови пут у света места, продају земљу из светих места, различне реликвије и симпатична средства против свакојаких болести, нарочито против пијанства и зубобоље.

Њихова главна вештина јесте у томе да погоде праве тон да се допадну добрим људима. Они иду по разним њукама, код православних Руса, код старовераца па и код католика. Свакоме они морају певати његову песму. Код Руса играју ону скромност, побожног човека, код старовераца грде ону владу и цркву а католицима причају чуда о величанствености папиној.

На питање како таке варалице могу трпети људи морамо одговорати да су псевдо-духовници остатак давнопрошлог времена. Још у почетку 19 столећа било је таквих путника много више и поштo није било новина то су они код сеоског становништва били омиљени гости. Сад их све више нестаје и само далеко од главних центара могу они мирно терати свој занат.

г) Погорелци

У руским провincијалним градовима чује се врло често од просјака да је велики пожар у њиховом селу претворио у пепео све њихово добро и имање. Ја држим да је данас погорелство искључиво руски специјалитет. Сељачке колибе на селу и куће у малим градовима саграђене су од дрвета и сва здања у селима обично су покривена сламом, те није чудо што у таким приликама ватра може начинити страховиту пустош. Велики пожари довели су многе људе до просјачког штапа. Али није мали ни број професионалних варалица. По градовима се виђају често целе фамилије; отац, мати и деца који просе помоћ јер им је ватра пошteдела само го живот. А кад се тачно испита види се да сви ти чланови фамилије нису ни у каквом сродству. То су варалице који се користе добротом. Човек је импресарио те трупе; жена добија један део од чистог добитка, а децу су родитељи најмили за новац.

Мора се још додати да погорелци од времена на време организују и веће трупе; у Казању је откривено да просјачки калетан одмах организује друштво чим дозна да је у каквом оближњем селу био велики пожар. Просјаци из Казања преобличе се као просјаци, фабрикују лажне сертификате и иду у домаћама по улицама. Кад је град Брест-Литовск био изгорео, у свима градовима оближњих губернија појавили су се толики погорелци да је било немогуће распознати варалице од правих несретника.

д) Исељеници

Прелазећи од погорелаца на исељенике, морамо приметити да те категорије просјака нема на северу Русије и у оба главна града. Тај крај је поштеђен од таласа исељавања, који се креће од центра на истоку, југу и југоистоку. А у великим градовима на југу, у Харкову, Одеси, Ростов и др. масе исељеника су. Али међу њима има на жалост врло много професионалних просјака. За њих су оне муке које исељенци има да трпи, извор богатих прихода. Сиромах сељак кога су околности приморале да напусти свој завичај, мора подносити пругњину, зиму, глад, мори га грозница, али он не уме да своје муке и неволе прича патетичним изразима, с тога му једва испада са руком да скупи неколико гроша да утиша своју глад.

Ко је видео таке призоре мора се нехотице сетити речи Алфонза краља „Просјак потиче од Сирохаха."

ђ) Богаљи

Међу лицима која живе од милостиње има врло много богаља. Реће их има по главним градовима, али на пијацама који се држе по малим окружним градовима и, селима и око манастира, има их врло много.

Сваки од њих паравно разуме да свој онакажени уд тела тако држи да његове муке морају пасти у очи пролазницима. А да се тај маневар може добро извести мора бити видно; с тога богаљ ради само двоју и повлачи се за времена.

Међу свима тим богаљима и сленцима може се направити већи и поцеки несретни човек, коме је природа била мачаја, али има и симулованата који од просјачења праве занат. Леп пример таке паралише јесте у овој епизоди:

Један свештеник сретао је чешће у својој парохији једног бедног богаља који се у сваницама возио од села до села и пред прозорима сељака гласно молио за милостињу, говорећи да је обе ноге изгубио те је сасвим без помоћи, те су му, због његовог бедног стања, радо давали што је било за давање. У појединим кућама добијао је он 5, 10 па 20 ауната жита. После неког времена морао је тај свештеник путовати. Кад је остављао село сретне он на улици једног сељака, који весело корачаше поред својих кола, натоварених житом. Кад је свештеник тога човека боље загледао, позна он онога богаља. Цела тајна те варалице била је у томе што је умео да намести ноге да изгледа као богаљ.

Други један случај, кад је један танак просјак био ухапшен пису му могли ноге исправити и играо је красно своју улогу. Лекар, кога је полиција довала, посумња, али је превару откриво тек онда, кад је тог просјака хлороформисао. Кад се пробудила та варалица, побеснео је од муке кад је видео своје одрешене ноге.

Губитак руке је још лакше симулирати. Руку или изврну на плећку или је чврсто везу за тело, па се хвалише прено тога навуку.

Али и кад од таких варалица прећујемо на праве богаље и сленце, у њиховом животу нађи ћемо тако гадних ствари да нестаје сваког сажаљења. Богаљ је често терет за једну сироту сељачку фамилију. Болесно дете не само да је сувишни потрошач за фамилијарним столом него му треба нега и надзора. Услед тога код родитеља се јавља потреба да се тога терета ослободе, те га често дају просјацима, те одрасте у кругу тих несретника, лагано се морално трује.

Морамо још додати да свака болест не чини човека неспособним за рад. Има велика множина просјака који чине да њихова болест изгледа већа него што је у ствари и који је намерно износе да се види да би злоставали нерве пролазника.

Осим тога просјаци и богаљи нису увек слободни људи. Често њих узима под најам просјачки предузимач, који им месечно плаћа и за то им дају њихову дневну заслугу.

Такви уговори закључују се не само у Паризу него и у разним губернијама Русије. Тако имамо један опис рекрутовања просјака пред вашар у Пекову. Три четири дана пре почетка вашара или каквог великог празника, скупљају се богаљи и просјаци у оближњим селима, каква богат просјак или какав ситничар трговац оцењује их и посматра понуђену робу. Пошто је изабрао најбоље егземпларе т. ј. најгадније и најгнусније богаље онда им ставља услове. Најам се закључује за време трајања вашара или празника и по спољном изгледу свом добија просјак 3, 4, 5, 8 а неки пут и 10 рубаља дневно. Поштo је уговор закључен, упућује се предузимач својим колегама и продаје им своје уговоре, како је за њега повољно. А нови господари старају се од споје стране за то да за њихове људе буду резервисана најбоља места на привозним вратима, а за то се обрађају вратарима, калуђерима и црквењацима; свечаног дана богаљи бивају разместени по свима правилима вештине и у вече се деца добит поделе.

У другим провинцијама праве сленџи и богаши удружења међу собом. У лето иду они од места до места а зими се скупе 6—10 људи да могу заједнички ићи у једним санкицама. Скупљени новац подели се на једнаке суме. Онај чији је кош добија два дана а толико и врачара која је често заступљена у томе друштву.

Назад се мора поменути да сваком богаљу не треба помоћи; бива често да је један богаљ дошао до извјог малог капитала или да добија месечну пензију. На пр. управа царске куће за нахочад плаћа сваком богаљу једну малу пензију која је довољна да му подмири најпрече потребе. Али и преко тога утврђено је да неки од тих пензионара ипак просе.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

И ако се спорило о томе да ли је каменовање тешка или лака смртна казна, ипак се може узети да је каменовање од најтежих смртних казни. Hottinger у свом делу „De Jure Hebraeorum“ мење каменовање на исти ступањ са спаљивањем, које се такође код Јевреја вршило. Он изводи отуда да је код Јевреја највећ свих старих народа био обичај, да цео народ на осуђеног дотле баца камење док не умре. Тај акат не треба мешати са личном, који врши раздражен и гневан народ, јер је у каменовању народ само извршилац обичаја, где он врши смртну казну правим путем.

Слика 1. — Каменовање неверне жене.

Као код старих Јевреја тако је и код скоро свих народа употребљавано каменовање и сматрано као најтежа смртна казна, а код старих становника данашње Шпаније и Португалије оно је било једино средство убијања, код других смрт од каменовања била је нарочито срамна, као код Македонаца и Атињана; и једни и други каменовали су погавнитог издајнике. Грци су нарочито волели да каменују оне браноломнике, који нису имали довољно обазривости и лукавости И Римљани су знали за каменовање од најстаријих времена и врло су га често вршили.

И у извршивању каменовања није било битне разлике код разних народа. Само код неких народа у Азији као код Сираца и Персијанаца примењиван је нарочити модус према религиозним преступницима, што су таким људима прво рабијали главу великим каменьем а тело остављали недирнуто, док је иначе цео народ т.ј. сваки који је хтео, који је био присутан егзекуцији, суделовао у томе и бацао камење на осуђеног.

У једном је била мрачна страна каменовања. И у старом Риму држало се да народ кад је извршилац казне, може и осуђивати крвого. Ту су нарави морале постати сурове и осећање за објективну правду отупети. А за то упадање раздраженог народа класичан је пример апостола Филипа, кад је он под царем Нероном распет на крст и још са крста проповедао народу еванђеље, народ га је смртно каменовао.

И код многих народа у Новом Свету, у Америци било је у обичају каменовање. Из тога се види да каменовање није било раширено толико пренешењем од једног народа другоме, него да је оно било казнено средство које су поједини народи самостално изналазили и уводили.

2. Бацања са висина.

Тако исто старо и просто као и каменовање јесте погубљавање обарањем осуђеног са високих прозора. При том методу погубљавања, који врло добро делује, који је поуздан и с тога није тако грозан, није могло цео народ суделовати у извршењу, али оно врло често и није извршење пресуде, смишљено доношене, него је често било акт зверске самоволе, народа или власника. Обарање с висина као и каменовање било је у обичају код многих старих народа. И стари Јевреји знали су тај начин убијања и у Библији на једном месту вели се „Баците је (Изабелу) доле. И они је бацише доле и вид беше попрскан њеном крвљу, и она би изгажена“.

И Грци и Римљани бацали су осуђене са високих стена; Тарпејска Стена је као судилиште у старом Риму редовно употребљавана, те се тако жалосно и прочула. По законима 12 таблица бацани су са те стене: 1.) лажни сведоци, 2.) мучке убице, 3.) бунтовници, 4.) издајници земље, 5.) родоскрвнитељи, 6.) црквени лопови и 7.) робови који су крали.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

САМОУБИЦА

(из забележака једног полицајца)

— Ну Милан и овога пута не дође и ако га ми нипочекивасмо на станици све до 8 тек. мес. Ема већ беше почела да очајава, а и мени се предсказиваше нека велика непријатност. Не знајући већ шта да предузмем, послах му 9 овог мес. две депеше: једну пре а једну после подне, али на њих не добих никакав одговор. Хтедох одмах путовати за Београд, али ме од тога одврати Оскар, који Миланово закасњење објашњаваше могућим непријатним на железничком путу. Претварах се пред Емом да у то верујем, али ми моја слутња са свим друго казиваше. Отпочех најозбиљније жалити Ему и премишљати о њеном положају после катастрофе, коју већ предвиђах у овој ствари. Ах, камо лепе среће, да је то само било уображење, али, на жалост није... Милан не дође, нити ће више икад доћи. У место тога дошао је 12 овог мес. његово веома дуго писмо, у коме нас позива да заборавимо све наше везе с њим, по што му, вели, његови замилајарни односи не допуштају, да оствари брак са Емом. Молећи нас да му опростимо толико обмањивање, и проклињући зау судбину која га тако страховито казнила због туђих грехова, Милан нам, најзад, стављаше до знања: да би живот његов, после ове катастрофе, био по све један и жалостан, па с тога се, вели, решио на самоубиство. Додајући још, како ће бити мртав у моменту када ми будемо читали његово писмо. Милан нас, на крају крајева, преклињаше: да се ништа не распитујемо о његовој прошлости, већ да га једном за свагда заборавимо.

— Ово је, у главноме, садржина последњег Милановог писма, које нас је, и против његове воље, довело данас к вама, у жељи: да што више сазнамо о лицу, које смо тако много волели, и чија нам смрт сада причињава толико бола. Ми вас с тога најпокорније молимо, господине комесаре, да нам кажете праву истину о Милану, његовој прошлости, као и његовом самоубиству, те да се бар, колико толико, можемо тешити у несрећи која нас је задесила. Ја сам, до душе, била вољна да испуним завет покојников и предам га забораву, али би Ема, чини ми се, пресвисла од туге, да нисмо предузеле овај пут.

— Ма како горка била истина, она ће, после свега овога што се у току последњег месеца десило, врло мало на вас утицати. Шта више, ја се надам, господине комесаре, да ће она много умалити Емине симпатије према пок. Милану, а томе, разуме се, и припомоћи, да она што пре оздрави — да га са свим заборави.

— И ако потпуно делим Ваше мишљење, госпођо; и ако ми је дужност да Вам у овој ствари што више помогнем, ипак Вам, за сада, на моју велику жалост, не могу ништа позитивно казати, из простога разлога, што још ништа не знам. Ви сте били прва, госпођо, која сте у тајанствено самоубиство Миланово унели мало више светлости, и ја ћу само испунити своју најобичнију дужност, кад после Вашег исказа, пронађем, и то што пре, праву истину у целој овој ствари. Захваљујући Вам, дакле, веома много на Вашим, по мене тако драгоценим саопштењима, ја Вас молим, да очекнете колико до сутра, када ћу Вам, надам се, моћи испунити садању молбу…

* * *

По што сам даме отпратио до хотела и тамо добио све хартије пок. Милана, као и слику његове мајке, вратим се одмах у кварт и пошљем позив за баба Мару, која је судећи по свему што је предходило, имала у рукама кључ од Миланове тајне. Већ после пола сахата, ступила је она у моју канцеларију, потпуно хладна, озбиљна и достојанствена. Понудих је да седне, и наредих жандарму да к нама никог не пушта. Летимичан поглед, који сам на бабу бацио пре почетка говора, казиваше ми јасно, да она беше предочила сву озбиљност нашег будућег говора. Лака бледоћа, и одлучност која се огледаше на њеном лицу, беху најбољи доказ о томе. Само храбро, помислих у себи, и упустих се у борбу. —

* * *

Борба са баба Маром била је по све дрска и с једне и с друге стране, и трајала је пуних 2 часа. На крају крајева, ја сам изишао као победилац.

После огромног ломљења, па чак и претње да ће се пре отровати но казати тајну која јој је под заклетвом поверена, баба Мара ми је, најзад, све признала, али под условом, да јој допустим слободан прелаз у Аусто-Угарску чим се уверим о истинитости њеног казивања. Овај услов у свему јој је доцније испуњен.

Што се тиче њеног признања, оно је било и страшно и жалосно. Несрећни самоубица био је ванбрачно дете — чедо љубави једне, у времену када се све ово дешавало врло угледне, а сада већ покојне госпође београдске. Отац његов био је, у времену његовог рођења, један од најинтелигентнијих и најозбиљнијих наших великошколаца. Мати Миланова, пак, била је јединица, у оно време веома угледних и богатих родитеља, који јој, још као шипарици од 15 год. узели за учитеља овог младог човека.

Из свакидневног састајања и општења у току од 2 год. развила се, између младог, бурног и духовитог учитеља и још млађе и бурније ученице, страсна и необуздана љубав, чији је резултат, на крају крајева, био Милан. Да би се сачувала част фамилије, односно прикрила брука, морала је г-ђица М.... отпутовати са мајком на дуже време у једно оближње место у Аустро-Угарској. Тамо је Милан угледао света и одмах предат на чување баба Мари која се, доцније, по добивеним упутствима преселила у Београд. Под надзором дединим, а са његовом знатном потпором, однеговала је она овде Милана до његове седме год., а тада га је деда одвео у један немачки пансионат, у близини М.... тамо је остао до свршетка гимназиског образовања. По одласку Милановом, баба Мара је као служавка, служила у кући његовог деде, а доцније опет у кући његове мајке где је, с малим прекидом, провела дуги низ година.

Што се тиче младог учитеља, он је, разуме се, одмах из куће најурен. Строги отац није се никако могао приволети, да своје дете да за човека без угледног положаја, а при том и без фамилијарних веза. Чувши ово, несрећни љубавник отишао је сам на гробље и тамо се убио. Онај гроб у Староме Гробљу, код кога се Милан са мајком састајао, био је, дакле, гроб његовог оца.

На годину дана после Милановог рођења, мати његова удала се за једног сиромашног али вредног и спремног чиновника који је, у времену Милановог самоубиства, заузимао један од већих чиновничких положаја.

Док је био жив деда Миланов он се као што поменусмо, бринуо о његовом васпитању, а после његове смрти, то је, преко баба Маре, чинила госпођа М... Милан, коме је деда још за живота оставио код једног новчаног завода у М... знатну суму готовог новца, долазио је, готово сваке године у Београд за време школског распуста, и одседао, разуме се, код баба Маре, камо је, с времена на време, и његова мати долазила. Све до своје 20-те године, Милан није знао право стање ствари о своме рођењу, а тада му је, једном приликом, баба Мара све испричала. То је учинила по жељи госпође М... која више није могла одолети својим материнским осећајима и кришом посматрати своје дете. После овог признања, госпођа М... удесила је те је Милан по некад долазио и њеној кући, као друг њеног сина из законитог брака — 2 год. млађег од њега. Што је најинтересантније, муж њен необично је симпатисао увек озбиљног и даровитог Милана, саветујући чешће своме сину да се на њега угледа.

На овај начин Милан је, на потпуно задовољство своје мајке, проводио у Београду сваке године цео школски распуст све док није ступио у сликарску академију, а тада је, због болести баба Марине и њеног одласка у Аустро-Угарску, морао прекинути своје доласке амо на читаве 2 год. У ово време догодило се и његово познанство са Емом из кога се доцније, као што смо већ видели, развила љубав. Ова љубав, која је била веома кобна по Милана, пореметила је у многоме његове односе са мајком и задала доста бола и једном и другом. Захваљујући баба Мариној умешности, могла се удесити преписка између М... и Београда, као и тобожња смрт Милановог оца која је задржала Ему и мајку јој да не дођу у Београд, али се никако није могла удесити исправна крштеница Миланова, нити је госпођа М... могла приволети свога мужа да је саму пусти на пут. Једно време, госпођа се носила мишљу да све призна своме мужу, али ју је од тога одвратила баба Мара и бојазан од јавног скандала, који би моралио убио осталу децу, међу којом је било и двоје женске. Како се, пак, без крштенице и пута мајчиног није могла обавити свадба са Емом, Милан се, баш као и отац му, убио у очајању. Тако му је, без сумње, суђено, додала је баба Мара на завршетку свога признања. —

* * *

Када сам, још истога дана, о целој овој ствари реферисао моме управнику, вративши му том приликом и оне новине које ми је пред почетак истраге био послао, наредио ми је он, после дугог размишљања, да се лично састанем са Милановом мајком, испитам је усмено о свему, па ако све призна, да јој вратим њена писма, као и фотографију коју ми Емина мајка беше предала. Похваљујући још мој рад у овој ствари, г. управник ме је, онако узгред, опоменуо и на дужност чувања тајне, до које сам дошао мојим званичним радом. Мали изузетак од овога учињен је једино према Еми и њеној мајци, којима је, само у неколико, наглашена прошлост Миланова. Изгледа, да је госпођа са оваквим резултатом била потпуно задовољна, док се, на против, Ема страшно љутила и протествовала што јој нецам ближих података о Милановој мајци, с којом се, по што по то, хтела састати. Строге наредбе управникове, издате ми специјално за овај састанак, нису ми допуштале иоле дуже општење са овим странкињама, с тога се брзо опростих с њима и одох. Док ми је госпођа, приликом праштања, најљубазније захваљивала на предусретљивости и постигнутом резултату, дотле ми је, на против, Ема једва пружила руку при растанку, не хтев проговорити ни речи. Као да сам јој ја убио Милана. — — — —

Састанак мој са г-ђом М... био је у кући баба Мариној. То је, уједно, била и последња услуга коју је Миланова дадиља учинила његовој мајци, по што је, већ сутра дан, отишла за сваша у место рођења.

До крајности узбуђена и скрушена, поновила је госпођа све оно, што ми баба Мара беше већ казала, молећи на завршетку да чувам тајну, и претећи, у противном, самоубиством. Дато обећање испуњавао сам верно све док је госпођа била у животу.

ЗЛОЧИН У СЕН-МОРУ

— Из мемоара једног истраженог судије —

Једна од најсевих, најкомпликованијих и најинтересантнијих афера, које сам ислеђивао за време моје судијске праксе, беше ова:

На пијаџи пред црквом, у Сен-Мору, живљаше, близу већ двадесет година, нека ноћар, по имену Легран. За све време од скоро три године, које је провео у браку са својом женом, Легран је био врло несрећан и расположен; али од како га она беше оставила и отишла непознато где, постаде суморан, суров и свађалица.

Оно раздвојење, које се догодило на пет месеци пре злочина, ни по чему се није могло предвидети. Домаћи живот овог брачног пара беше узоран: никад није било препирке међу њима никад нико од њих не рече лажну опширну реч.

О догађају овом дуго се говорило и приповедало, по што је Легран унеx остајао ћутљив те над га је но покушао испитивати о узроцима одбегле му жене, он га је само попревo гледао. И мало по мало, овај догађај поче да се заборавља.

Међутим, Легран беше довео из Пикардије једну младу и снажну девојку, која се надаваше за његову неђаку. Но и ова није била говорљивија од ујака; али му управљаше кућом и дућаном, једном речи, замењиваше Леграну отсутну жену. У осталом, њено владање и односи са ујаком, нису давали повода ни најнекарењим језицима да тврде, да је она замењивала у свему отсутну жену Легранову.

Што веома чудно изгледаше, у кућу Легранову нико се није видао да долази сем његов шурак, каплар у пуку, који је гарнизоновао у Монпељеу, што долазаше да га види приликом сваког одсуствовања и са којим је, како је изгледало, био очувао веома добре, пријатељске односе.

Редовно, и лети и зими, скидао је капке са дућана у 6. часова, а намештао их опет у 10 часова у вече.

Не налажаше никад нигде, па ни у кафану.

Једно јутро дућан оста затворен.

С почетка се оволика узнемири, а потом и узбуни. Свако је држао, да се унутра морало догодити нешто необично. После неколико узалудних викања и лупања на врата, кад ниби подне известише о свему комесара, који нозва бравара да отвори врата.

Ова беху само притворена. Кључ се налажио изнутра у брави.

Никакав нередˌ који би пао у очи, није се могао опазити у дућану, сем што је чемерце од тезге било полузавучено и потпуно празно.

У собици, пак, иза дућана, у ловри усирене крви лежао је на леђима, са расеченим гркљаном, пескетни Легран, а на два корака од њега, умрлан крвљу беше бачен нени пријази бријач.

Поред Леграна, збрчканог лица и згрчених руку, лежала је испружена и његова неђака. Сукња јој беше задигнута до појаса и у таком нереду, који није остављао никакве сумње о узроцима драме.

На први погледˌ на њој се не примети никаква видна рана, ну после брзог прегледа опази се, да јој лубања беше разлупана на два места. Глава, са замршеном косом, била јој се просто заленила за патос.

Лекар тврђаше да је смрт код ова два створења морала наступити још пре 11 часова.

По довршеној краткој истрази, известише депешом Париз и још исто вечера приспе на лице места са државним тужиоцем и два агента полиције сигурности.

После по часˌ поучен искуством, био сам се већ заустављао на једном факту.

Према исказима сведока, сазнам да је каплар био дошао Леграну баш у очи тога дана, када се злочин десио, да је код њега морао вечерати и отпутовати око $8^1/_2$ часова.

Али, нако да објасним то, што један инспектор полицијски, отварајући силом врсте на десној руци умрле девојке, беше нашао шаку пуне и доста дуге косе?

Војници се шишају кратко. То дакле, или није био он, или је морао имати каквог саучесника.

Вођар је био сасвим сед, те се није могло ни помислити да је он убио једну девојку, па потом себе преклао бријачем.

Што се тиче онаког положаја у коме је најсна млада девојка, падање у очи то, што је покушај силовања био спмуњесан. То је просто била једна сцена, намерно припремљена у циљу, да се истрага предузме у другом правцу. На томе се, дакле, није имало места ни задржавати.

Бријач је заиста послужио да се убије једна жртва, али чекић, или какво друго тупо оруђе, са којим је убијена друга жртва, небеше ту.

Лекар, који са нама беше присутан, уверавао нас је, да је дотични чекић морао бити врло малих димензија.

То је све што имајасмо у рукама.

Суседи не беху ништа чули. Изузев неколико задовољених муштерија на које се не могаше посумњати, нико другог нису видели сем каплара.

Пронађен код свога старог газде, неког столара у предграђу Св. Антонија, који му даваше преноћишта кад год је долазио у Париз, уапшен је исте ноћи. Сутра дан ујутру доведен би у мој кабинет.

Дрхтећи сав, збуњен, са изгледом као да не зна шта се хоће од њега, утврди ми тачно све оно, што су ми испричали о његовој посети учињеној Леграну у очи извршеног злочина.

Упитах да покаже, где је провео ноћ, одговорио је: да је на Бастињској пијаци био задржан од неке девојке, са њом провео до поноћи, а потом се вратио право кући.

Не могући да да, ако не име, а оно бар тачан опис ове девојке и да на тај начин докаже свој „алибиˮ, — додаде да је с њоме сређао к' разним продавцима вина, које без мало све именова.

Одмах послах једног агента да се увери о истинитости његових казивања.

Ну за све оно требало је потрошити новаца?

На питање моје, откуда му новац, без устезања одговори, да му је нет Легран позајмио 20 динара и да ништа није простије, но отићи к њему и о томе га упитати.

Овакав је одговор могао дати или из невиности или из цинизма.

Узгред га запитах, зашто му је сестра оставила мужа.

На ово ми питање одговори, да то није његова тајна и да нима шта да на то одговара.

Тада му, посматрајући га право у лице, рекох у кратко шта се догодило.

Најпре пребледе, па потом, спроповатвши се на једну столицу, поче да јеца мрмљајући: „Боже мој! Боже мој! Једна створења!ˮ

На једаред скочи и, укочених очију, узвикну промуклим гласом:

— На шта? А ја?... Да мене не сматрате...?

Ћутећи климнух главом.

— То је ужасно! То је бесмислено! не престајаше да понавља.

Назад се реши да говори.

Сестра и зет живљаху у слози. Радили су марљиво, да би осигурали будућност својих малих, које би добили. Били су потпуно срећни. Једног дана, одвучен пријатељима, Легран се беше задоцнио у Паризу и вратио кући у потпуно пијаном стању. Сећао се неопредељено, да је био по празним јавбинама, ну, од стида због свога владања, чувао се добро да о томе ником не говори. Идуће недеље сила околности примора га да потражи лекара, који, несрећно и брутално, изложи стање болести у техничким терминима.

Раздражена, увређена, заплашена и болесна, жена га одмах остави и отпутова. После доста дугог дожања у болници, опоравила се и сад је у служби код неких буржоа у Русиу.

Легран се хтео убити.

Никако није престајао мислити на њу и само се је онда за тренутак одмарао, кад је о њој могао говорити са својим шураком, кога је плашио са нежношћу и мањо, а који се осећао кадар, да издејствује за њ' њен опроштај.

Заиста је каплар и био дошао пред напријеље злочинца, да Леграну саопшти једну добру новост. Љутња беше прошла: у своју беше наше страха но зло, много претеривања и помирење би се имало извршити у најкраћем року.

У тону дана уверио сам се о тачности капларових искала, благодарећи истраживањима мојих агената и намени дошла са пиретом Руанским, те га пустих у провизорну слободу.

Остало ми је, дакле, да тражим другог, правог кривца.

А да бих опет нашао на његов траг, нисам имао ничега или готово ничега на расположењу.

Дани, пак, пролажаху у безуспешном истраживању.

Овакво ме је стање ствари просто доводило до очајања.

Да ли ћу бити принуђен да признам своју немоћ? Никад, па макар морао превртити и небо и земљу!

Нисам могао више склонити ока.

(Сарашће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

* * *

Један општински писар пита нас: да ли морају пијучити и они пуномоћни грађани, који су ослобођени плаћања личне порезе због телесне неспособности?

Наш одговор:

По члану 66. тач. 7-ој Закона о Општинама „Јавне послове (пијуке) дужан је радити сваки житељ општине који подлежи плаћању државне порезе". Даље „чиновници, свештена лица, учитељи" па и „остали житељи општине могу место себе послати друго лице за рад способно, а могу се и новцем од личнога рада откупити по одређеној такси".

По томе они грађани, који су са телесне неспособности ослобођени плаћање личне порезе, ослобођавају се и пијучења само у том случају, ако су сиромаси те нису у стању да се откупе пијучења новцем „по одређеној такси". Ако су, пак, такви грађани доброг имовног стања, а не могу лично да пијуче, морају се тога „откупити по одређеној такси".

* * *

Т. П. писар општине Р. пита нас: има ли кривице до овог часника општ. суда који је одредио да изврши пад осуђеним казну затвора; па, интересен другим хитним пословима општинским, не стиже да то изврши, по пресуда застари? И, ако постоји, ако има кривице по ком се законском пропису она суди?

На ово питање одговарамо следеће:

Њино не може бити ни кривице ни ако по ово, што није било у његовој могућности да учини. Ако, дакле, и дотични часник општинске дужности, да због других нечих и важнијих службених послова или са каквих других оправдљивих узрока није никако могао доспети да изврши пресуду о којој је реч, нити ће суд о тој немогућности известити, како би се за време други часник на то одредио, — онда он за ту немогућност не може бити крив ни кажњен.

Немадне ли таквих оправдавајућих узрока, онда је крив. А за овог чиновника, који оклева да изврши кривичну пресуду и који тим оклевањем учини те тапша пресуда застари, прописана је казна у § 128 крив. закона. С погледом на § 132 истога закона, по том пропису казнио би се и имет. Међу тим расписом Министра унутрашњих дела од 20. фебруара, 1873 године Бр. 1706 обраћено је да ће се по горњем пропису казнити они чиновници пред којима би застарела пресуда за просторе или злочин. А пред ким би застарала пресуда иступив, такви чиновници да се казни за немарно вршење службе по тачки 5. § 43. закона о чиновницима. По томе за застарелу иступну пресуду и дотични часник општинског казнио би се за немарно вршење службе по чл. 86 закона о општинама.

* * *

На питање једног општинског писара одговарамо:

Лако повреде тела наше се по § 173 кривичног закона. По томе општински судови нису надлежни за таква дела извиђају и суде. Њих, на тужбу повређеног, извиђа истрага полицијска власт и њене их, по извиђају, пренотеном суду као надлежном за суђење.

А кад је тако по закону, онда је умесна одлука среске власти којом је пресуду општинског суда, донесену у овакном делу, оглашала за неважећу.

* * *

Писар општине К. поставио нам је ово питање: кад у § 15. и 16. полиц. уредбе стоји изричито пређење да се жалбе против пресуда у неупшним делима предају у року од три дана „оној власти, која је пресуду изрекла", онда сматра ли се да је благовремена и она жалба, која би у томе року била предана не оној власти која је пресуду изрекла, него оној која је надлежна за расматрање те пресуде?

На то питање дајемо овај одговор:

Сва полицијске власти, па и само Министарство унутрашњих дела, сматрају такве жалбе за благовремене, и по њима се увек пази у разматрање акта и одлуку пресуде.

Да се ова практика усвоји и да постане правило изазвала је та не само потреба, него права мудрост, што исправа, кад је тај законски пропис стуно у живот, многи општински судови, или правије њихови председници и писари, нису хтели савесно и непристрасно да га примењују, него су под разним изговорима, изостављали од канцеларије, па чак и антедатирањем или и уништавањем жалби поништавали право жалбе многим грађанима и на тај начин одузимали своје пресуде у важности, које су врло често биле неправилне и неправичне.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Љубомира сина **Лазара Секулића**, тежака, из Словца, ср. ваљевског, окр. Ваљевског, који је 8. марта отишао од кућа свога оца без икаквог знања, тражи његов отац Лазар. Љубомир је стар 54 год., раста средњег, лица дугог, боје, на себи има сиву гуњ од сукна, панталоне штофане, на потиљку опанке а на гаћи шајкачу. Пропаћеног треба спровести Начел. ср. ваљевског да га преда оцу, или Управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 7771.

Михајла Лазића, тежака из Свилеуве, оприленог због превере, тражи начелник среза посавотамнавског актом Бр. 2062. Пропаћеног треба стражарно спровести помоћутом среског начелника, или Управи гр. Београда с позивом на акт Бр. 7594.

Јованку, жену **Радисава Михајловића**, бив. надзорника управе државних монопола, који је почетком овог месеца одбегао из Београда, тражи Управа града Београда актом Бр. 7147. Пропаћену Јованку, која има 30—32 год., а средњег је стаса и правомаљаста, треба стражарно спровести Управи.

Светислав Брдарић, бив. полиц. чиновник, а у последње време писарач у Београду, пресуђен квартом теразијског Бр. 342. осуђен је на 15 дана затвора због узреде полиц. суд. Да би избегао извршење ове пресуде, Светислав је побегао у унутрашњост Србије. Нарећује се тражење по акту Управе гр. Београда Бр. 7351.

Милицу, жену Петра Павловића, земљоделца из Лозна, среза таковског, која је још пре 16 год. одбегла од свог мужа, тражи помоћутн ср. начелник актом од 12. овог мес. Бр. 4728. Милица је преп. опису ср. начелника, стара 30 год. (толико јој је нађи било кад је побегла и сада до 46. гр.), стаса средњег, косе смеђе, образа округлих, на једном (?) образу има младеж.

ПОТЕРЕ

Душан Павловић, бив. колиер родом из Сурчина у Аустро-Угарској, оприлен је код квартн теразијског због извесне крађе. Он има 23 година, средњег је стаса, косе смеђе, очиј плавих, брнова плавих плавих. Пропаћеног Душана треба стражарно спровести помоћутом квартн с позивом на акт Бр. 1983, или управа гр. Београда на акт. Бр. 7350.

Карло Адлер, трговац из Б.-Пеште, бивши пијатонођа у шпедиционим П. б. пештанског среза, новчку лажних уложних књижица, оприлено је 49.000 круна но је затим Б. ов. м. побегао. Кадај је 36. год. по народности Јеврејин, стаса је високог и витког, лица пуног, чела високог, косе и обрва смеђих, очиј отворено плавих, бркова смеђих и ретких, мало је шкиљав, и у говору поједине слогове кроз нос изговара. Конзулат Аустро-угарски у Београду, актом својим Бр. 3845 од 13. т. м. моли све наше полиц. власти, да на изложеним обрате пајвећу пажњу а у случају проналажења да га ухвате и притворе и о томе да одма известе Упр. града Београда с позивом на акт Бр. 7818.

Мијаило Радовановић — Усковић, родом из Ужица, пробао је затвор и побегао из Пожаревачког казненог затвора, у друштву са осталим изнетим у потерници прошлога броја „Полиц. Гласника". Доносећи му накнадно ову своју шиљу брзог пропаћења, по акту Управе истог нас. завода Бр. 620 или Упр. гр. Бео-

града Бр. 6829, — позивају се све полиц. власти, да Мијанла живо потраже стражарско спроведу.

Мијанлу је 23 год. стаса је средњег, плав, очију плавих, косе смеђе, обрва дугих, обрва

правих, брнова малих смеђих; био је обријан. Од одела било је на себи панталоне и гуњ од фермапон од црног сукна, на глави шапу округлу шгофаву а на ногама опанке.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Симо Милић, Миленко Савић и **Марко Миленгијевић**, хлебарски момци, **Јеврем Милутиновић**, зидар и **Петар Ружић**, шпенбар, сви родом из Ст. Србије, стављени су по решењу

Симо Милић

власти тако и приватна лица о томе: да ли су ове варалице учиниле још какву кривицу,

Милован Савић

Марко Миленгијевић

Јеврем Милутиновић

а нарочито да ли су раније осуђивани. (За Симу је то већ утврђено. Ур.)

Петар Ружић

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Г. Б. Д. нисару општине Л. Ми смо на оно питање, које напомињете у писму Вашем од 19. пр. месеца, одговорили онако како оно у истини постоји. Међу тим нити смо власни то нарочење променити, нити смо ми познати да га направимо или критикујемо. За то има других путева, па ко мисли да је што нарочење неправедно и незаконито, нека употреби права средства против тога.

Многи наши пријатељи и претплатници, нарочито писари општински, често нам стављају и таква питања, и траже преко листа одговор на њих, која никад и никако не долазе у област надлежности општинских или полицијских власти, нас што су питања о наслеђима и др.

Заузети другим важнијим и по општинске и полицијске власти потребнијим пословима, нити можемо да стигнемо ма и на таква питања одговарамо, нити она спадају у круг програма нашег листа.

С тога нека нас у будуће поштеде таквим питањима; на нам упућују само она која доноси непрекидно у вези са службеног рада. Јер, и при најбољој вољи да сваком пријатеља задовољимо, нећемо убудуће моћи одговарати и на питања која не спадају у надлежност рада општинских и полицијских власти.

На Распис № 4436 који је у прошлом броју одштампан у нашем листу, обраћамо нарочито пажњу полицијским органима, јер је но жалбама од стране појединаца, потекла и нарочита народна да се исти одштампа.

Записници из Мрутног Дома, роман, због нагомиланог материјала, морао је у овом броју изостати.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Један поглед на казнено право као на науку; 2) Просјачство; 3) Телесне и смртне казне. — III. *Поучни забавни део:* 1) Самоубица; 2) Злочин у Сен-Мору. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Траже се. — Потере. — Из полицијског албума — Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 36

БРОЈ 11. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 28. МАРТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. марта, ове године, Бр. 688. које гласи:

„да се Јанићије Славковић, парох у Петшини, родом из Митровице у Старој Србији и поданик турски, по молби својој, прими у српско поданство, заједно са својом женом Даринком и малолетном децом: Драгољубом, Косаром, Урошем и Стеваном, изузетно од § 44. грађанског закона, као досадашњи српски поданици".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 13. марта 1902. године Пр№ 6.097 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 24. закона о устројству општина и општинских власти, у вези са чланом 68. т. 3. под 1 истог закона, постављен је:

за председника општине шабачке, Рајко Стојићевић, трговац из Шапца, са платом од четири хиљаде динара годишње.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 20. марта 1902. године, Пр№ 6.881 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 25. и 26. закона о устројству општина и општинских власти, решено је:

да се Анта Љотић, председник општине шабачке, разреши од дужности председника исте општине.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 20. марта 1902. године, Пр№ 6.879 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Анта Љотић, вандредни секретар прве класе Министарства унутрашњих дела, на основу, §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 23. марта 1902. године Пр№ 6.880 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег Министарског Савета, постављени су:

за лекара среза драгачевског, округа рудничког, Др. Неда Нешковић, лекар среза заглавског и тимочког, округа тимочког, по потреби службе, без права на селидбене трошкове;

за лекара среза сврљишког, округа нишког. Др. Душан Стојимировић, лекар среза драгачевског, округа рудничког, по потреби службе, без права на селидбене трошкове;

за лекара среза заглавског и тимочког, округа тимочког, Др. Максим Солаковић, лекар среза сврљишког, округа нишког, по молби;

за лекара среза прокупачког, округа топличког, Др. Хранислав Михаиловић, лекар среза параћинског, округа моравског, по потреби службе;

за лекара среза параћинског, округа моравског, Др. Јосиф Недок, лекар среза азбуковичког, окр. подринског, по молби; и

за лекара среза азбуковичког, округа подринског, Др. Душан Јовановић, доктор целокупног лекарства, и бив. питомац среза неготинског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22.марта 1902. године, Сђ№ 3.751 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Мијаилу Б. Савић, писар прве класе Управе вароши Београда, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 16. марта 1902. године Пр№ 6.828 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 12. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. марта 1902 године Бр. 690. које гласи:

„да се Богдан С. Богдановић, преводник Министарства иностраних дела, родом из Јосеништата, а завичајем из Топуског у Аустро-Угарској и поданик исте државе, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађан. закона, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадашњег поданства".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 13. марта 1902. год. Пр№ 6.036 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

Просјачење писмима

Кад се говори о просјачењу по великим градовима морају се поменути и просјаци који писма пишу. То су људи који имају образовања и који су у свом животу имали бољих дана али су их лакомисленост, лењост и пијанство довели до просјачког штапа, и онда се почињу занимати писањем просјачких писама имућним људима. Тим писмима се често прилажу лажни цертификати, који се са најнеобичнијом фабрикују. Такве су преваре тачно предвиђене у § 300 руског казненог законика и често варалице за то морају ићи у тамницу.

За цело становништво је та врста просјака веома неспосна јер најбезобразније упадају у куће и позивају се на различна познанства. А осим тога они тачно познају карактер и положај онога коме се обраћају.

Модерна просјачка индустрија у великим градовима ради се на основу формалних просјачких планова и постоје књиге за адресе и обавештења за просјаке у свима великим градовима Европе и Америке, а постоје и агенти за ту индустрију.

Просјаци који пишу писма тачно су обавештени о свему што је њима потребно и неупуштају никакву повољну прилику

којом се могу користити. Год. 1899 славила је у Петрограду свој јубилеј чувена глумица Савина, и добила је много поклона, цвећа и захвалних адреса. Са сузама радости у очима изговорила је она публици ове речи: „Од пребелике среће ја сам нема, јер у овом тренутку ја сам најсретнији човек у Русији". Прих дана за тим она је била претрпана просјачким писмима. У многима од њих биле је дрских израза, на пр. „ко је срећао тај је добар и издашан. Дајте ми 100 рубаља". Други је тражио да спасе своју част само 300 рубаља, итд.

У Паризу излази сваке године књига адреса у два издања, која су позната под именом „Мала игра" и „Велика игра". Прво стаје три динара и у њему су адресе много стотина добрих људи „Велика игра" опширнија је, има више адреса и сваком имену приложена је кратка карактеристика и биографија, и ту тачно означени податци о занимању, о часовима пријама, о вероисповеди, политичким начелима и навикама дотичног лица.

Те нотице овако гласе.

„Господин А. „Богат човек, даје четвр 5 динара, пада кириј ако коме отказу стан". Господин Б. „Никад не даје новаца, треба га молити за хљеба". Господин В. „Интересује се само за децу. Треба га молити за рубље за новорођено и за мајку". Господин Г. „Врло богобојажљив; воле да проводадисе". Господин Д. „Стари републиканац. Мора му се човек престати као жртва реакције и попова".

Лако је појмити да та знања за просјака нису без предности. А у исто време из тих заната да се видети како је јако развијена просјачка индустрија.

Белешке у новинама

У руским новинама налазе се чешће мале кратке нотице редакције или неке „приповедаче" од приватних лица, која обраћају пажњу публике на жалосан положај једне фамилије. Услед те нотице ти сиромаси толико су претрпани новцем, оделом и средствима за рану, да имају више него што им треба. Осим тога што је тако расипање бескорисно, мора се применити и то да добри људи дају милостињу често онима, који таку помоћ не заслужују, јер професионални просјаци умеју лепо да се користе таким анонсима.

Превара такве врсте тако су се умножиле у последње време да је друштво за сузбијање просјаштва у Москви сматрало за потребно да публикује своја искуства у том питању да би показало како се лако и често публика вара.

У јесен год. 1899 изађе једна белешка у новинама која обрати пажњу људи на потребитост једне породице. После смрти матере та се породица састојала од девојке од 17 година и пет малих сестара њених у добу од 7—15 година које је она морала хранити, пошто је родитељи нису остављали никаквих средстава. Услед те објаве та је породица добила првих дана 60 марака. Али положај фамилије био је сасвим другчији. Ту породицу помагао је често завод за сиромахе; више пута слали су им новаца, хрестава за живот и хљеба. 15-то годишњи дечко узет је за шкиценог невчића; две девојчице од 12 и 13 година дате су код једне шваље у школу; девојчица од 9 година и дечко од 7 година примљени су у сиротињску школу, где су добијали јела и хљеба и само су ноћу ишли кући. Кад су родитељи помрли 17-то годишња сестра била је глава замилије. Управа сиротињске школе предложи јој да 9-то годишњу девојчицу да стално да у интернату, жини али најстарија не пристане на то. Осим тога узме она натраг у кућу 12-то годишњу сестрицу од кројачице, под изговором да је она рђаво поступала с њом. — Цела замилија била је тако збуњена само су двоје деце за то задржани код куће што је најстарија сестра сматрала то за потребно, да би могла деловати на осећаја публике. Онај који таку фамилију површи погледа, верује да она заслужује сажаљење и помоћ, али чим се више и из ближе загледа, одмах се открије превара.

Други један факат из год. 1898 није мање интересантан. Једна породица прекине свој пут из Одесе у Петроград да би могла у Москви варати сажаљиве људе. У разним новинама изађу објаве, у којима је описивано жалосно стање сиротих путника. Услед тога притицали су многобројни дарови. А у стварн положај фамилије није био тако критичан. Фамилија се састојала из ова четири лица: отца, који је имао пре неку малу државну службу, али се разболео те је морао чувати постељу, његове верпозне, болешљиве жене и двоје мале деце. Невоља их је приморала да се настане у једном хладном, влажном стану. Завод за сиротињу тога краја града наумео се за ту породицу, потражи јој бољи стан и помагао јој колико год је могао. Али се на скоро увиде да је ту играла једна пријала игра, јер путници не хтеднше да мењају стан, јер је власан њумеа чинно на посебне жељези утеаак и сваки је завукао руку у џеп да помогне у тој невољи. После се сиротињски завод известио у Петрограду да та замилија добија приличну помоћ од неког богатог господина који је плаћао и пут за Одесу да би тим бесмислицама дао могућности да се у бољима поправе. Дакле цело задржавање те замилије у Москви није било од невоље, него су прикупљали пут само да би напунили џепове на рачун неопрезних, добрих људи.

Ти просјаци по новинама нису чисто руски специјалитет. И у Шпанији је тако просјаштво веома распрострањено.

(Наставиће се)

ПРЕСТОНИЧКА ПОЛИЦИЈА СИГУРНОСТИ У 1901 ГОДИНИ

Д. Ђ. Алимпић

Међу многобројним и разноврсним делањима наше престоничке полиције, као и свију полиција у опште, најважнија су, а за друштво у исто доба и најкорисније она, којима је циљ штањење личне и имовине безбедности грађана. Несопорна је стварп, да ово управо и јесте прави задатак полиције, али је тако исто и непобитан факт: да данашње полиције, поред свог задатка, имају још много и много других који, истину да речемо, нису увек овако корисни, али су, често пута, куд и камо важнији и претежнији. Права, или још боље да речемо идеална полиција, каква је некада постојала код старих Римљана, а начрочита за време првих цензора, не постоји данас, дакле, ни у једној држави, али за то нам постоје, готово у свима напредпијим државама, начрочита одељења за полицијске сигурности, у којима оне, потпуно еманциповане од свих других послова и могућих обзира, отправљају, са пуно поноса, своју тешку али и узвишену дужност у борби са непријатељима личности имовине.

Што се тиче наше престонице, у њој полиција сигурности не постоји, нити има изгледа да ће скоро постојати као одељена установа, већ је измешана са осталим пртама полиције, међу којима је, бар у ранија времена, заузимала увек последње место. Тек од пре 5—6 год. поизовења је и њој мало већа пажња, помоћу које је она, начрочита у току последње 2 године, својим успешним радом створила здраву и снажну основу за њено будуће делање.

У овом истом листу, а у месецима: октобру и новембру пр. год. ми смо, у кратким потезима, изнели рад наше, ма и непотпуне полиције сигурности, у времепу од 1899—1900 год. закључно. Реџима који следује, ниа је, да пројуже започети посао, односно да изложе, овако јавно, рад наше полиције на пољу сигурности у прошлој — 1901 год.

* * *

После сталности и сређености које су завладале нашим друштвеним животом крајем 1900 год. могао се, с пуно разлога надати: да ће њихове благотворне последице имати великог утицаја и на нашу престоничку полицију, па је, у ствари, тако и било. Остављајући на страну политичку полицију, која је, бар колико је нама познато, у овоме времену веома чисно прпнела свој задатак, поменута сталоженост и сређеност нарочито су користиле полицији сигурности, јер су је ослободиле од којекаквих обзира, и допустиле јој, да се самостално креће и развија. Само на овај начин, и никако друкче, могла је она постићи успехе које ћемо мало доцније наложити, и који су у толико важније према онима из предходних година, што се она — полиција сигурности у другој половини 1900 и целој 1901 год. имала да бори са маном опорелих злочинаца и прадљивања, који беху опуштени у слободу јула месеца претпрошле год. Требало је много и много смишљеног и енергичног рада, док је већи део ових отпуштених осуђеника враћен у казмате, а остатак принуђен на бегство у иностранство, или у унутрашњост — место рођења.

Овим отпуштеним осуђеницима ваља још додати и сталан надзор скитница, песарома, привремених радника и слугу, као и велики део гамења београдских о којима полиција сигурности

у свако доба мора подити рачуна, на тек онда потпуно и правично сходити њен рад у означеном времену.

Пре него што би се дотакли овога рада, или да се јасније изразимо, пре него што би изложили све оно што је било предмет рада полиције сигурности у прошлој години, морамо констатовати један факт, који ће, с погледом на напије неких наших листова о лошој личној и имовној сигурности у земљи, најбоље илустровати сигурност престоничких грађана, односно рад престоничке полиције на томе пољу. Тај нам факт констатујемо на основу званичних података о њеном раду у прошлој год., на којих се види: да у времену, о коме је реч, у престоници *није било ни једног случаја убиства, разбојништва, пљачкања ни тих тако престрашних превара и утаја, и да, што је врло важно споменути, целокупна вредност покрађа не износи више од 9200 динара, од које је суме близу 7000 дин. пронађено и вратило сопственицима.*

Да су, и колико су важна ова констатовања, знаће најбоље стручњаци и људи који су имали прилике да живе по страним престоницама. Ну да би и нестручњаци, бар у неколико, могли појмити ову важност, најкраће ћемо: *да су наложени резултати јединствени од кад постоји београдска полиција.* Молимо само, да се ово наше тврђење не разуме врло. Кад велимо да су ово јединствени резултати, ми никако не споримо, да би они, под извесним околностима, могли бити и бољи.

Од осталих важнијих дела, која су изазивала акцију полиције сигурности у прошлој години, поменућемо одмах *покушаје убистава* којих је било **3** случаја. Интересантно је, да су сва три ова покушаја потицала из љубоморе. Два од њих извршена су у месецу мају, а један у месецу септембру. Љубомора првих тицала се милосница, а последњег једне удате жене. Извршиоци дела одмах су похватани и у законом року предати суду ради осуде. Сва тројица осуђени су.

Ако прегледамо убиства и покушаје ових у току предходних 5 год. наћи ћемо, да их је било:

	убиства	пок. убиства
у години 1896	**3**	**6**
у години 1897	**2**	**12**
у години 1898	**5**	**4**
у години 1899	**2**	**7**
у години 1900	**4**	—
у години 1901	—	**3**

Поред покушаја убистава, у год. 1901 било је још: **детоубиства 1, самоубиства 16, покушаја самоубистава 7, повреда тела 8, опасних крађа 38, простих 34, иступних превара 11, иступних утаја 7, иступних дела у опште** (без превара и утаја) **4458.**

Анализирамо редом побројана казнима дела па ћемо видети: да је детоубиство било извршено на дан 22 октобра, а у близини „Карабурме.“ Мртво, женско новорођенче, нађено је у једном жбуњу камо је, по мишљењу лекара, било живо запомано. И поред најенергичнијег трагања, овоме се детоубиству ни до данас није могло ући у траг. Надати се, да ће грижа савести — тај најнемилосрднија полицајац и најнеумитнија судија, учинити већ своје, па ма и после неколико година.

Што се тиче извршених самоубистава у овој 1901 години, величина њиховог броја мало нас изненађује, али уједно и утврђује наше раније мишљење, које се састоји у томе: *да се о кретању самоубистава не могу, бар још за сада, поставити никаква стална правила.* Треба у осталом знати и то, да је рад полиције сигурности врло ништаван у погледу њиховог спречавања. Онај, који се тврдо решио на самоубиство, извршује га обично у каквом затвореном локалу, и то са највећом предострожношћу.

Из званичних података престоничке полиције у току последњих 6 год. види се, да су се самоубиства у престоници а у означеном времену, опако кретала:

у години 1896 било их је **12** случајева
у години 1897 било их је **11** случајева
у години 1898 било их је **17** случајева
у години 1899 било их је **8** случајева
у години 1900 било их је **15** случајева
у години 1901 било их је **16** случајева

Као што се из овог прегледа види, број извршених самоубистава у годинама: 1898 и 1901, за два пута је већи од оног у год. 1899, док је међу самоубиствима у год. 1896 и 1897, као и међу онима у 1900, 1901 и 1898, разлика само за **1** случај. За жаљење је, што немамо на расположењу тачних података из ранијих година. Њима би, у то смо уверени, још боље доказали основаност нашег мишљења.

Ако самоубиства из год. 1901 посматрамо по времену извршења, наћи ћемо да су она била извршена, и то: у месецу јануару **1**, марту **1**, априлу **2**, мају **2**, августу **3**, септембру **2**, октобру **2**, новембру **2** и децембру **1**.

Док у овој год. највећи број извршених самоубистава пада, као што се види, у месецу августу, дотле је он падао: у год. 1896 у месецима: марту, мају и јулу по **2** случаја, у год. 1897 у месецу јуну **3** случаја, у год. 1898 у месецу априлу **3** случаја, у год. 1899 у месецу августу **4** случаја, у год. 1900 у месецима: јануару и јулу по **3** случајева.

Начин извршења ових самоубистава доста је једноличан и, у главноме, сличан начину којим су ова — самоубиства вршена и у ранијим годинама. Тако су: **5** од њих извршена помоћу револвера, **5** помоћу вешања, **4** дављењем у води, **1** тровањем и **1** тупим оруђем — ножем. Самоубица је, у овом последњем случају, пресекао себи грлић обичним перорезом.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

(Наставак)

И ако обарање са стене првобитно није сматрано као грозан начин убијања лица је оно сматрано као врло срамно, па и кад је осуђени помилован од те казне, он је опет губио

Слика 2. — Бацање са литице.

част. Нарочито под Тиберијем и Калигулом било је обарање са стене јако у обичају. При гоњењу Хришћана обарање са стене играло је велику улогу не само у Риму него и у другим крајевима.

Код старих Германа обављање са високих степа било је врло мало у обичају, али су слично казнавали заробљене, јер су их бацали у барутиште и блатишта, где су несретници бедно скончавали.

Бацање са кула или са високих прозора у средњем веку није било подражавање старом бацању са степ. Тако звани Defenestration (бацање кроз прозор) није никад извршиван као судска пресуда него је увек била брутални акт насиља. Познат је догађај у Прагу 1419 кад је Хуситски вођ Жишка бацио кроз прозор 15 саветника што нису држали реч, па и доцније је било таквих примера у Прагу. Али такве дефенестрације не припадају правним казненим средствима, а ми само с њима имамо у овој књизи посла.

3. Распињање на крст.

Од свих погубљавања по старим правним одредбама ни једно није побудило тако снажно интересовање на крст. А томе је највише допринела Христова смрт на крсту који је обрнуо очи целога света на ту врсту погубљавања.

Прво што се има поменути у историји распињања на крст то је да ни форма крста ни начин распињања није био једнак у свима временима и код свих народа. И онда кастаје питање где је постало распињање и колико је оно било раширено? У време кад су Јевреји играли већ високу политичку улогу они су не само знали за крст и за распињање, него су га и примењивали али је поуздано да они нису изнашли тај начин погубљавања и да он није могао инстинктивно бити проналажен, као на пр. каменовање, него да су тај грозни начин убијања примили од других народа. Где је први пут човек распет на крст и ко је пронашао ту смрт, наслутило се не може утврдити, али све указује на то да је на оријенту прво помисао живе људе приковати за крст и оставити их тако лаганој мученичкој смрти, а може се прилично поуздано узети да су Асирци измислили ту мученичку смрт. Бар код оних народа који су поделили асирско царство, код Мињана, Персијанаца и Вавилонаца, наламимо распињено и често распињење на крст, као и ужасну казну дерења коже. А код оријенталних народа, као што смо поменули, казне су биле нечовечно грозне. А то се да разумети из двоструке природе оријенталца: дрска храброст у рату и поседа поворност под деспотском самовољом, благо гостољубље, дивљи гнев и животињска суровост и подмуклост у вези са убијачким проливањем крви у другим кривавим растовима, кад су се оријенталци владоши почели одавати сластима живота и државну и казнену власт остављали својим сатрапима, они су гледали да што суровијим казнама утврде своју власт.

Тако се је распињање од оријенталних народа брзо раширило и на суседне народе и даље. Суседи Персијанаца, Срби и Финичани такође су радо и често распињали на крст и од Финичана прешло је оно и на Картажане.

И у ратовима примењивано је распињање према побеђеном непријатељу. Освојивши Вавилон Дарије је 300 најотмењих заробљеника распео на крст а поимше се да је и Александар, тако звани Велики, то радио кад је Александар освојио Тир после дугог отпора тога града, он је распео на крст 2000 тирских јунака.

И у Старом Египту било је познато распињање. Али је оно ту било често, и ако не увек, акат самовоље или линч.

Стари Грци примили су распињање из Азије, ма да га нису никад увели у свој казнени законик, а примењивало се је још у Соломоново доба. А и у доцније доба распињање под Грка није била ретка казна.

Највише је примењено било распињање на крст у римском казненом праву, и може се узети да је само код Римљана играло оно велику улогу у строгом праву. А то због тога с једне стране што ми најбоље познајемо римско право и што смо га најбрижљивије изучавали. А у Старом Риму крст није имао увек исту форму, него се развијао од најприметнијих облика до пештачког инструмента. Још у Старо доба распињали су у Риму али право увођење распињања као законитог средства било је тек 300 год. пре Христа.

Распињање као судско казнено средство постојало је још само неколико столећа после Христове смрти. Цар Константин, који је 337 год. примио Хришћанство забранио је указом распињање на крст. Али се распињање још дуго одржало, као приватно казнено средство, које су господари примењивали према својим радовима, па и до новијег доба одржало се распињање као акат линча.

И код Старих Немаца било је многих случајева распињања и у средини 16 столећа народ је распео на крст некога проту.

А једно ужасно распињање коме су многи европски и јапански хришћани пали на жртву, десило се 5. фебруара 1597. у Јапану као што и до данас у Хини и Јапану распињање на крст католичких мисионара није реткост, хотећи да и мисионари умру истом смрћу као и њихов искупитељ.

Видели смо да су у најстаријега времена казне биле благе и да је тек временом расла суровост. Тако су и инструменти казне припобитно били прости. Тако и што се тиче форме крста немају право ни они који тврде да крст није никад ништа друго био него прост колац као ни они хришћански писци да је крст био увек састављен из једног дужег и једног краћег попречног дрвета. Из назива којима су се служили стари Римљани не види се ништа. Распињање су они означавали као supplicium crudelissimum, teterrimum et summum као servile supplicium или просто као poena extrema. Из тога се види да је распињање примењивано према робовима и да је сматрано као врло сурова и срамна казна. А сам крст звали су infelix arbor, infelix lignum.

Првобитни смер распињања био је да се осуђени остави што дужој и што мучнијој смрти и уједно да се назови најнижој смрти. Тако су првобитно осуђенога на смрт везивали просто новопшма за дрво и то тако да су му руке везивали изнад главе за дрво, па су му после и ноге везивали за дрво да се небн могао кретати. Доцније су прикивали руке и ноге. Страхота те казне није била у томе што су несретнику бушили руке и ноге, него што су га остављали да лагано умре. Осим тога сунчана припека и инсекти чинили су те се је распети несретник ужасно мучио, јер голом телу није дато биле никакве заштите, а и глад и жеђ умножавали су му муке, те је то доиста било supplicium crudelissimum, кад Римљана је осуђеник морао свој крст сам носити до губилишта, а осуђенога на крст звали су crucisfius.

Распињање, које је првобитно било приватно казнено средство прешло је доцније у јавно право и даље се развијало, и судску одлуку која је гласила „ibi in malam crucem", пришли су на време републике ликтори а под царевином војници. После је распињање подељено на recta и inversa; у првом случају глава је била горе и руке су биле утврђене за потребно дрво, у другом случају глава распетога висила је доле а ноге су биле прикивање за горње попречно дрво. Овај други случај примењен је и према апостолу Петру на његову молбу, пошто није хтео да буде распет онако исто као Исус, пошто се није сматрао достојан тога.

Колико се распети на крсту морао мучити док не умре, не може се тачно одредити али ретко но могао је издржати дуже од недеље дана; јер је поред других мука морао најпосле умрети од глади и жеђи. И начин распињања за крст и погода времена играли су ту велику улогу. Врела сунчана припека морала је наравно више убрзати смрт него снежне и влажно време. И онај који је био прикован за крст морао је пре умрети него онај који је био везан.

У свима случајима распињање је било срамна казна; с тога су несретнике увек голе распињали а њихово одело и друге ствари делили су међу собом војници који су извршавали пресуду. Ради веће срамоте осуђенике су одмах голе свлачили и шибали а често је то шибање трајало целог пута до губилишта; осим тога осуђенике је сам морао носити свој крст.

Пошто је распињање на крст Христа од великог интереса за цео свет то је се око њега разарно читав митус, те је и та смртна казна остала тако значајна.

Да поменемо један интересантни случај распињања на крст код Римљана. За владе цара Тиберија живела је у Риму племићка Паулина, чувена са своје лепоте и своје моралне чистоте. У њу се смртно заљуби један племић. Пошто није могао ништа учинити својим понуђењима код Паулине, њему падне на памет једно лукавство. Он подмити великим сумама новаца свештенике оног храма у коме се Паулина молила богињама и ти красни свештеници обману ту лепотицу да је се у њу заљубио

египатски бог Анубис и да је страсно жели. Скромна Паулина дражше да мора дати једном богу оно што није хтела дати једном обичном смртном; и она се даде затворити у један мрачан део храма, где се овај закрбљени племић ово сакрио и ви с њом проведе ту целу ноћ. Дошнје он јој открије то своје јунаштво и тражио је од ње да му сад и као човеку да оно што му је као богу већ дала. Али Паулина пренеражена испрча ту подлост своме мужу и овај га тужи цару. Тиберије одреди те ти грамзиви и лукави свештеници буду распети на крст а осрамоћени храм буде разорен.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ЗЛОЧИН У СЕН-МОРУ

— Из мемоара једног потпуковног судије —

(Скретак)

Једне ноћи једна изненадна мисао сену ми у памети.

Сетих се, да сам још у времену када бејах помоћник државног тужиоца у Melun-у, имао посла са неким Рубером — полупортером, продавцем игала, дугмета, чарапа, сликa и других ситница, који се увек држао прописаних одредаба за ову врсту трговања, а који беше оптужен за убиство.

Рубер је био, истина, ослобођен од поротног суда, али ме је потсетио на случајеве, у којима код Рубера чекић игра главну улогу.

Ја нисам знао што ми се овај детаљ са толико упорства уреза у мојој памети, те ми просто постаде фикс-идеја. Тек чим сване дан, скочих с постеље, узех прву воз на пруги Париз — Лион — Средоземно море и у подне се вратих са једним огромним кривичним предметом, који ми беху поверили и брним забележкама, које бејах учинио.

После ручка одјурих у Сен-Мор са станице Венсенске. Скласивши с воза досиах, да на сам дан пашршеног клиза, беху опажена у колима два човека, са доњдима на раменима, који њаху од врата до врата, пудући на продају игле, дугмета, панглање и разне песме. Један од њих беше висок, дебео и рђав; други мали, приомашат и са дугом косом. Овај је мало и храмао.

Срце ми поче живо куцати, да чисто хтеде да искочи из груди.

Бејах сигуран, да већ имађах кривца у рукама. Правио сваку могућу одговорност на себе, мењући сне на вољку, отправих депеше на све стране.

Преко ноћи ми стиже једна депеша из Lisieux-a: „Два лица, која потпуно одговарају послатом опису, опажена су у варошки. Жандармерија се упутила за њима путем, којим су из вароши изишли."

Прекосутра су већ били преда мном. Отпочех испитивање са Рубером — јер то заиста беше он — тим подругљивим, врло опрезним у његовим брзим одговорима, који се није давао збунити.

Ну, ја бејах на опрези, наоружан и решен да га не пустим, да ми умакне.

Он је очекивао да поведем реч у вођри у Сен-Мору, па је сигурно био спремно и одговоре, ну ја отпочех са прошлошћу, те успех да га узнемирим. Али се он у брзо поврати, рекавши ми само смешећи се:

— О, на то је нешто од старе историје! Ви знате врло добро, да је то већ прошло и да немамам чега више да се плашим.

Ово на шта га потсетих, изгледа, беше тако весело; запрепашћен би и разбојника који је у малом ширинцу но Рубер.

Нека његов ујак, који живљаше у Лиможу, болујући од епилепсије, беше нађен једног дана у пола изгорело, са главом у камину. Рубер беше наследник умрлог, смрт приписаше једном изненадном епилептичном нападу, али на добаљи изгорелога нпак се могаху приметити трагови једног јаког удараца.

За мене је догађај био јасан. Убица је био Рубер. Налазећи се око свога болесног рођака, који у њему имађаше поверења, згодном приликом ударио га је слећа чекићем по слави, па га потом положио у камин, уверен да ће сви приписати смрт његову каквом епилептичном нападу.

У рачуну се заиста није био ни преварио.

Другог пута, неком трговачком помоћнику, који се враћаше с пута, на коме је био ради скупљања нарезиће, а пролажаше друмом у двоколицама, — изађе на сусрет један непознати — то беше Рубер, као што се у скоро дознаде — који га, под изговором да је вема уморан, умоли да му допусти, да се поиће на кола и седне до њега, на шта је помоћник одмах и пристао.

Ја сам био сигуран, да је несрећни путник, кога најскоре мртва на путу, са празном, торбом, — нанеиада био онесвешћен истим ударом истог чекића, скинут на земљу од убице, који га је потом тако наместио, да му точкови од кола прећу преко главе, како би се држало, да му се несретан случај десио.

И овде убица беше постигао свој циљ, јер отпочета истрага није отишла даље но први пут.

Један чувар дова из околине Melun-a беше нађен убијен на пушке у моменту, када је седео покрај ватре и читао новине. По извршеном убиству, убијени је био покрађен од убице.

Беху видели Рубера, где се по околши шуља. Ухваћен и затворен, по извршеној истрази као што сам горе споменуо би спроведен поротном суду, који га ослободи.

Кад сам Рубера потсетио на сцену, коју претстављах у најситнијим детаљима, говорећи му.

— Чувар је седео и читао своје новине. Слеве стране био је потпуно осветљен ватром са огњишта, а с десне свећом, која се налазила на столу, на који се беше наслагтно. На њу је био густи мрак и налазе јака ноћа. Ви сте били на неколико корачаји од куће. Ниникенем на ѣ' кров прозор по вашој вољи, оборили сте га на пушке пао зеца, — Рубер се ноче церити.

— Ви, ви сте неки препредењак! На вал је била тако густа помрчина, као што ви описујете, како сам могао да видим нишан на пушци? На после, то вас се не тиче. То је дело већ суђено.

После много хотимичних оиолишења, да назад продужих мирно разговор и пређох на злочин у Сен-Мору.

Према свима прикупљеним извештајима, саставих по моме појмању сцену убиства, не брпшући се ако будем погрешно у неким ситницама без важности.

Био сам сигуран у успех свога дела, а у толико сигурнији, што је Рубер нешто покушао да порече једно очигледан факт — његово присуство у Сен-Мору онога дана, кад се злочин извршио. Ну ни не оста при томе, осетивши да је увек погрешан правац, већ рече, да се баш не може тачно да сети, где се кога дана налазио.

Навалише се опет врагих на чекић, трудећи се да га доведем до очајања, не би ли ми се тако измакла каква реч, која би га упропастила.

На моје испитивање, Рубер заврши узвикујући.

— Ви ме просто тлачите, покољујући ми непрестано исту глупост. На где је тај чекић! Покажите ми га, те да се о њему не говори више!

— Ево га! рекох му, извлачећи га из фиоке.

Рубер би као громом погођен и оста пренеражен неколико секунда. Потом ми, дозлевши брао к себи, рече.

— Ово је мој чекић? Не, на то је сасвим могуће. Он није једини у својој врсти. Ја имам мноштво клозерских чекића, јер их стално продајем.

— Не, ви имађате само овај један.

— Може бити да сам остале распродао, што је, у осталом, лако и доказати. А после?

— После? Овај одговара потпуно ранама ваше жртве.

— Моје жртве? Та неће бити?! Ви баш на то много полажете? Зар сва она злата не наличе један на другог.

Гледао је да се оправда. Хладнокрвност га напушташе и поче већ и да се збуњује.

Брао се реших да се користим приликом, која ми се пружаше, те да извршим одсудан напад, па ма шта се десило.

— А шпанска новци од 5 динара, које Легран беше одвојно на страну у споме чекмецету и обележио их, а од којих су нашли у вашој кеси неколико комада?

— Лажете, рикну Рубер разјарен. Није било талира!

Опазивши, да се упропастио, узвикну.

— Гадна животињо!

У исто време скочи на ме, али га моји чувари, који се беху приближили, ухватише и оборише на земљу. После кратке борбе, у којој, сав запењушен, уједаше и удараше песницама

и ногама моје жене, — би свладан и однешен неваних руку и са запуштеним устима. Не преговорих му чак ни о његовој коси, коју му је ишчупала једна убијена девојка.

Са његовим саученицима — кобним ингурантом у делу извршеног злочина — био сам брзо готов.

Како нисам имао потребе да и овом спремам клопку, рекох му одмах отворено оно што се десило и објасних му, да је у његовом интересу да каже праву истину, без пребацивања. Он признаде све.

. . . . . .

Кад се она два злочинца нађоше један поред другог, при изласку на седнице поротног суда, који тек што их беше осудио на смрт, — Рубер, гледајући свога пријатеља, рече му на ларкрлијашлук:

— А, дебелько! После церемоније, нисам од чега да се праве „крвавице"!

На овај гробну шалу, овај се у једанпут онесвести.

Њему само и заменише смртну казну вечитом робијом. Рубер би гильотиниран.

С француског превео **Др. Антула.**

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Устојић

10

И тако притворених, поштo је нарачунао, кад ће, отприлике, доћи за њега ужасни дан, одлази често у болницу, желећи да ма колико-толико одгоди тешки тренутак. А кад га опет пуштају из болнице, назови се готово увек у силном узбуђењу, јер опда зна посигурно, да ће му судбоносни час сутра куцнути. Поноси теже ни самољубља, да скрије своја осећања, али нешкота, удечена храброст не може да обмане њихове другове. Сви разумеју у чему је стнар, па ћуте из човекољубља.

Познавао сам једног осуђеника, младог човека, убицу, војника, осуђеног на целокупан број удараца. Он се толико бно уплашио, да се одлучио, да у очи дана, кад ће га казнити, поиште цело стакло ракије, помешане с бурмутом.

Ракије, узгред буди речено, увек има код притворених пред казном. Она се спрема још изранице, много пре тога дана; набавља се за скуп новац, а осуђени притворени би се кроз по године раније одрекао најпотребнијега, само да уштеди потребну суму за стакло ракије, да би га испио на четврт часа пре казне. Међу осуђеницима уопште постоји убеђење, да нијан човек не осећа тако јако бич или батину.

Него, ја се удалих од своје приче.

Сиромах дечко, чим је попио своје стакло ракије, одисте се одмах и заболео; поче да пљује крв, те су га одвели у болницу готово онесвесног. Пљување крви му је толико наудило прсима, да су се после неколико дана код њега појавили знаци праве суве болести, од које је и умро после по године. Доктори, који су га лечили од суве болести, нису знали од чега је дошла.

Али, причаћу ти о малодушју, на које се често наилази у преступника пред казном, морам додати, да поneки од њих, напротив, задиве посматрача необичном храброшћу. Сећам се неколико примера одважности, која се граничила готово са неваном неосетљивошћу, а ти примери нису били сасвим ретки. Нарочито се још сећам једног страшног преступника. Једног летњег дана распростре се по осуђеничким дворанама глас, да ће те вечери казнити чувеног разбојника Орлова, војничког бегунца, а после казне ће га довести у болницу. Болесни осуђеници, очекујући Орлова, тврдили су, да ће га казнити оштро. Сви су били некако узбуђени, и, признајем, ја сам такође очекивао појаву чувеног разбојника с великом радозналошћу. Давно сам слушао о њему читава чуда. Он је био разбојник, каквих мало има, који је пао хладнокрвно и старце и децу — човек са ужасном силном воље и с поносном свешћу о својој снази. Окрављен је за многа убиства, и био осуђен на шибу. Довели су га још с вечера. У дворани се већ смрклo и биле упаљене свеће.

Орлов је био готово у несвестици, ужасно блед, с густом, завршеном, чекињастом косом, црном као смола. Леђа су му била отечена и била врлo-модре боје. Целу ноћ су га дворани осуђеници, мешали му воду, превртали га с једне стране на другу, давали му лекове, просто као да су хворили крвног сродника, каквог свог добротвора. А сутра-дан је лошао сасвим слаб и прошао два-трипут по соби! Ово ме је задивило: лошао је у болницу сасвим слаб и измучен. Издржао је одделашут читаву половину батина, на које је био осуђен. Доктор је заустављао извршење тек кад је опасно, да би даље настављање кажњавања загрозило преступнику сигурном смрћу. Сем тога, Орлов је био малога раста и слабо развијен, а уз то још изнурен дугим притвором. Коме се дешавало, да кадгод сретне судске притворенике, тај се вероватно дуго сећао њихових изнурених, мршавих и бледих лица, грозничавих погледа. Поред свега тога, Орлов се брзо опорављао. Очевидно је, да је унутрашња, душевна његова енергија јако помогла природи. Одиста, то није био човек сасвим обичан.

Из радозналости сам се упознао с њиме изближе и читаву сам га недељу проучавао. Поуздано могу рећи, да нисам никад у животу нашао на човека с јачим, гвозденим карактером од њега. Видео сам већ једном, у Тобољску, једну такву знаменитост, неког бившег потајавицу разбојничког. Тај је био права дивља животиња, и ви би стојећи поред њега и још му и не знајући имена, већ инстинктивно осетили, да је поред вас страшно створење. Али код тога ме је доводила до ужаса његова душевна затупљеност. Мисо је у толикој мери превладало над свима његовим душевним особинама, да сте на први погледа по лицу његовом могли видети, да је ту остала само још једна дивља жеђ за телесним уживањима, сладострашће, чулно уживање. Уверен сам, да би чак и Корењен — име тога разбојника — клоњо духом и да би архтао од страха пред казном и поред тога, што је био у стању да коље а да се чак и не намрши. Орлов је био према њему савршена противност. Ту је била доиста потпуна победа над телом. Било је јасно, да је тај човек могао неограничено владати собом, да је презирао све муке и казне, и да се није ничег на свету бојао. У њему смо видели само безопасчну енергију, жеђ за делањем, жеђ за осветом, жудњу да достигне постављени циљ.

Између осталога, мене је задивљавала његова чудна охолост. Он је на све гледао некако невероватно с висине, али ни мало не усиљавајући се хвалисањем и разметањем, него опако, као да је то сасвим природно. Мислим, да није било створења на свету, које би могао утицати на њега својим ауторитетом. На све је гледао некако неочекивано мирно, као да није било ничега на свету, што би га могло запрдити. И ма да је потпуно осећао, да остали осуђеници гледају на њега с поштовањем, опет се никад није пред њима хвалисао. А међутим судета и надутост сводљени су готово свима осуђеницима без изузетка. Био је доста разборит и некако чудновато искрен, ма да није био ни мало брбљив. На моја је питања одговарао без оклевања, како чека да оздрави, да се што пре изврши остатак казне и како се бојао о почетка, пред казном, да је неће моја издржати. — „Али сад, додаде он, памтивши на ме, — ствар је свршена. Прође ју кроз заостали број удараца, и одмах ће ме послати с друштвом у Иверчинск, а ја ћу уз пут побећи! Насигурно ћу побећи! Само да ми хоће леђа што пре зарасти!" — И свих тих пет дана оченивао је нао на изглама, кад ће се моји јанити за отпуштање из болнице. А у оченивању је био онда-онда веома расположен и весео. Покушавао сам да с њиме поведем реч о његовим доживљајима. Он би се мало намрштио код таквих питања, али је одговарао свагда отворено. Кад је осетио, да хоћу да се дотакнем његове савести, да желим да пађем у њега на колинтод најмањи, он ме погледа са толико презрења и тако охоло, као да сам наједном постао у његовим очима некаким маленим, глупаним дериштетом, с којим се и не може разговарати као са одраслима. Чак се и нека врста самљења према мени показа на лицу његовом. За тренутак и он ми се отале смејати најпростодушнијим смехом, без икакве ироније, а ја сам уверен, кад је остао насамо и кад се сетио мојих речи, да се можда неколико пута отночињао смејати у себи.

Најзад га отпусте, са још не сасвим зацелених леђима; ја сам такође у тај пар нашао да се јавим за отпуст, и десило се да смо се из болнице враћали заједно: ја у тамницу, а он у страњару, поред наше тамнице, где су га и пре тога држали. Пратиљући се, он ми стисне руку, и с његове стране то је био знак високог поверења. Ја мислим, да је он то учинио с тога, што је био врло задовољан собом и тим тренутком. У стварн, он није могао а да ме

не презире и поуздано је морао на мене гледати као на створење покорно, слабо, бедно и у сваком погледу ниже од њега.

Сутра-дан су га извели на поновно саслушање....

* * *

Кад затворе наш казамат, ми одмах добијемо неколико особити наглед, — изглед правога стања, домаћега осећања. Сад сам тек могао видети осуђенике, моје другове, потпуно као под куће. Дању наредници, стражари и уопште управа могу сваког часа ступи у тамницу, те се због тога сви становници тамнички и понашају некако другачије, као да нису сасвим умрели, као да сваког часа очекују нешто у некакој узнемирености. Али чим се затвори казамат, одмах се сви разместе мирно, свако на своје место, и готово се сваки дати каквог рада. Казамат се наједанпут осветли. Сваки је имао своју свећу и свој свећњак, већином дрвен. Неко сео, на прш ципеле, неко шије какву одећу. — Међутим владух назаматски јачао је с часа на час. Гомилина беспосленика чучнула у кутићу око разастртог ћилимчета на карте. Готово у сваком казамату био је по какав осуђеник, који је имао отрпано ћилимче од аршина, свећу и до невероватности испрљане, масне карте. Све око скупа називало се: коцкарница. Имало тога је добивао од играча по петнаест поцепака за ноћ; тиме је он и зарађивао. Све су игре биле азартне. Сваки је играч иручне испред себе гомилицу бакарнога новца — све што је имао у џепу, — па би се дигао тек кад би изгубио и последњу пару или кад би другоплаша узео све. Играње се сваштало доцкан у ноћ, а понекпнут је трајало до сванућа, све до оног часа, кад се отварају казамата. У нашој соби, као и у свима другим казаматима тамничким, увек је било сиротања, просјака, који су просецкали и прошли, што су имали, или су тако, просто од природе, бедници. Велим „од природе" и напрочито подвлачим тај израз. Заиста, свуда у нашем народу, ма у каквим приликама, ма под каквим погодбама, свагда има и свагда ће бити неких чудних људи, људи кротких и често доста вредних, али којима је већ тако судбином опредељено, да целог свог века остану сиротани. Они су увек беспослењаци, израпавци; увек изгледају утучени и забринути, а вечно се налазе неконе при руци, служе коме-год као тричарала обично у људи што неуредно живе или у оних, што су се ненадно обогатили и узвисили. Свани почетак, свака иницијатива — за њих је зло и мука. Они као да су се и родили под погодбом, да ништа сами не почињу, него само да служе, да не живе својом вољом, да играју како други свирају; они су одређени — да испуњавају само туђу вољу. Уза све то, никакве прилике, никакви преврати не могу их обогатити. Они су увек сиромаси. Опазио сам да таквих људи има не само у народу, него и у свима друштвима, свима сталежима, партијама, новцима и удруженима. Тако је било и у сваком казамату, у свакој тамници, и таман се склони друштво за за коцкање, одмах се какви од тих људи јавља да послужује. А и у опште ни једна коцкарница није могла бити без послужитеља. Њега су обично погађали играчи сви скупа, на целу ноћ, за пет сребрних копејака, а главни му је дужност била, да стоји целу ноћ на стражи. Већином се мрзао по шест пли седам сахати у мраку, у ходнику, на мразу од тридесет степења, и ослушкивао је на сваку луну, на сваки звук, на сваки корак по авлији. Плаш-мајор или стража појављали су покадшто у тамници доста доцкан ноћу, улазили полако, те би ухватили и оне што се картају, и оне што раде, и непотребне свеће, које су се могле видети још из авлије. Кад наједанпут зашкрипи брава на вратима између авлије и ходника, онда је свакојако већ било доцкан крити се, гасити свеће, и легати на даске. Али, како је послужитељ на straжи после овога рђаво пролазио од коцкара, то су и случајеви такве непожеље били веома ретки. Пет непојава је, до душе, смешно-ништавна плата, чак и за тамницу; и мене је увек поражавала у тамници суровости и немилосрђе оних, што су погађали људе, и у овом и у свима другим случајевима. „Паре си узео, — на онда служи!" То је био аргумепат, што није трпео никаква приговора. За издани грош узимао је глада све што је могао да узме, узимао је, ако је било могуће, и сувише и још је сматрао да он обавезује најамника. Пијани бесповестичар, што баца новац и лево и десно без рачуна, закинуће насигурно своме најамнику; и то сам опазио не само у тамници, не само у коцкарници.

Рекао сам већ, да су се у казамату според сви затвори на једном месту: осам играча. Ниже било ниже од петорице потпуно паслудних; они су одмах легли да спавају. Моје је место на даскама било до самих врата. Према мени с друге стране, глава уз главу, лежао је Абим Абимић. До десет или једанаест сахати, радио је, лежао поједнаки разнобојни кинески ћебенчић, што су му га поручили из варошп, за доста добру цену. Фењеријче је правио мајсторски, радио је методички, не дижући главе; кад спрши посао, закрпио би скупио своје ствари, простро би свој душек, помолио би се Богу и пристојно легао на своју постељу. Пристојност и ред терао је до најсићушнијег педантизма; очевидно је, да је он себе морао сматрати за необично паметна човека, као и уопште сви глупи и ограничени људи. Он ми се није допао још од првог дана, ма да сам — већим се — тог првог дана много о њему размишљао, највише се томе чудио, што се такав човек, уместо да успева у животу, створио у тамници. Доцније ћу имати прилике да говорим о Абиму Абимићу.

Него да опишем у кратко састав целог нашег казамата. У њему сам морао да проживим много година и то су све биле моји доцнији сазпитељи, другови. Појмљиво је, што сам гледао на њих са претераном радозналошћу. Лево од мога места на даскама била је гомилина кавкаских брђана, послатих већином због разбојништва и на разне рокове. Међу њима су била два Лезгина, један Чеченац и три дагестанска Татарина. Чеченац је био натмурено и мрзовољно створење; готово ни с ким није говорио и непрестано је гледао ono себе с мржњом, испод очију и с јетком, накосно-подсмешљивим осмехом. Један од Лезгина је био већ старац, с дугим, танким, кукастим носом, већ по спољашности разбојник од главе до пете. Зато је други, Нура, учинио на мене, још од првога дана, најдивнији, најпријатнији утисак. То је био човек средњих година, раста средњега, разшпрен као Херкул, потпуно плав, са отворено-плавим очима, пријатна носа, с лицом као у Финландјанке и крвних жогу од некадашњег силног јахања. Све му је тело било исечено, пуно рана од бајонета и сабаља. На Кавказу се рачунао као поворан, али је крпном непрестано одлазио непокорним брђанима, па је отуда заједно с њима нападао на Русе. У тамници су га сви волели. Увек је био весео, предусретљив према сваком, радио је без мрмљања, мирап и ведар, ма да је често с негодовањем гледао на гад и нечистоту опуљеничког живота и сав би се до крајности распалио ради сваке краље, питвођука, пијанства и уопште ради сврга, што је било нечасно; али кажу није заметао, него се само укљало с негодовањем. А он, за све време свог робије, није пшта украо, није ништа згрешио. Био је необично побожан. Молитве је врпио свето; о посту, пред мухамеданским празницима, постио је као фанатик, и по целе је ноћи проводио у молитви. Сви су га волели и сви су веровали у његово поштење. „Нура је — лав," говорили су осуђеници; тако му и оста назив лава. Потпуно је био убеђен, да ће га, по овом року одређеног му рока на робији, вратити кући, на Кавказ, и живио је само том надом. Мени се чини, да би он умро, кад би ће престало. Још првога мог дана у затвору, упао ми је он јако у очи. Човек није могао а да не опази његово добро, симпатично лице, усред оних злих, натмурених, подсмешљивих лица остали робијаша.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Једна општинска писар пита нас: има ли потребе да нахи чиновник рани увиђаја и сравњења тапије од пролетос или трећелеког имања и у ону општину у којој нема никакве ни општинске, ни државне, ни општенародне шуме? Дало имаи нрава чиновник, који по таквоме послу нахи у срез, да захвати од сваке тапије једну динарац, или само једну за све?

Наш одговор:

Кад се зна, и кад пасет има уверења да у једној општини нема никако такових шума, онда за такве нахсне и ту општину нема никакве потребе. Где, пак, буде потреба за те нахсне, онда се по прилизима која су, на основи законе о трошковима управних власти, прописани 1. маја пр. године Г. Министар Унутрашњих Дела Пр. 11.490 и Г. Министар Финанеија Пр.Бр. 13.449., наплаћује цела дидурак на корист каке државне од свијех лица подвлеђен, коме се каква посао тим нахсном сврши, па ма колико њих било.

* * *

Исти писар пита нас још: да ли се тачка 2. 1-а 397 крпвичнога закона односи и на она дела по којима је просуда изречена и извршена пастала, или се она може примепити само тада докле је дело још у току извођења, и докле још није изречена пресуда?

Узевш тога питања одговарамо ово:

За она иступна дела, која се извођају и суде само на тужбу приватнога тужиоца, за-

вини од истога тужиоца: хоће ли се изречена казна над тужиоцем извршити, или неће. Ако, дакле, приватни тужилац такво дело опрости тужениоме и после изречене пресуде, онда се изречена казна неће над њима ни извршивати.

* * *

На питање г. В. П. шиљара општине В. одговарамо:

Ако је жена пок. Јована имала право да се служи путем преко земље М. и ако је то право жена употребљавала пуних 30 година, као што на жалите; онда је она на тај пут добила право службености по § 340 о погледом на § 929 грађанскога законника, и сад је њима не може тога права лишити, нити је, без њене воље и пристанка, принорати да тај пут напусти, па да се служи каквим другим, новим, путем.

Друкчија пресуда била би неправедна и противна закону.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Драгомир Томић, шегрт опанчарски, који је био на занату код Младутина Поповића, опанчара, из Шапца побегао је од свог мајстора 5. ов. м. Њему је 12 година, добро развијен, лежњоват, обичног раста. Од одела имао је на себи: опланчке кошуље и гаће, копоран од сеоланог сукна, на глави шајкачу, на ногама опанке. На носу њиме обрва, има белегу од ударца. Моле се све полицијске власти, да Драгомира живо потраже, њеиног спроводу Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 8403.

Стојан Крњарчева, служавка код г. Јована Павловића, ож. пензионара, пре неколико дана (13. марта) нестумила је ненадно од свога господара и још се није вратила. Квартдефорлски управе града Београда актом Бр. 1555. расписује овим тражење за њом која се има упутити г. Павловићу за прини своје ствари које се код њега налазе. Стоји је до 30 година, омален, у лицу румена; бланких полутака нема.

ПОТЕРЕ

Тома Јовановић, из Крушевца, осуђеник Управе поправитичког казненог завода, побегао је 23. тек. м-ца са оеуде. Њему је 25 година, висок, кошчат, добро развијен, смеђ; брковa средњих смеђих, у лицу старолик, браду брије. Од одела имао је бело бојну од егзлетуха, новог ће грудњак памучан, панталоне од усковог вигреје; на глави плоснату шапу грво са пегама тигонирап је у обе руке. Моле се све власти да Тому живо потраже, и његовог спроводу Управи казненог завода, с позивом на Бр. 772, или Управи града Београда Бр. 8646

Миленија, удова пок. Радисава Јовановића, питомица ковача, и **Стеван** син Алексе Радосављевића, питомица новачки, из Лознице, по извршеном убиству са предумишљајем тровањем над пок. Радисавом, мужем поменуте Миленије, побегли су незнано где. Миленија има до 22 г., стаса је средњег, приломљиста, носе кратке, има мајушне жиле горње усне, Стеван је 27 година, раста средњег, богатиљав, приломљаст; оно прата има широфуле, иљих брковa, брија се. Моле се све полицијске власти, да их живо досељених фалсификата. Јелина је рођена — и се могло посумњати да су им сазчесници.

потраже, и њихово спроводу начел. среза беличког у Јагодину, с позивом на Број 4499. Власти ближе Београду, могу их спровести Упр. гр. Београда с позивом на Бр. 8404.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Јован Новак, литограф, из народности Чех, вере римо-католичке, стар 22 год., **Јоца Недељковић,** трговачки агенат, родом из Јасеновца (Банат), стар 40 год. **Милоје Ташић и Милорад Вујадиновић,** земљоделци из Тополе, стари и то Милоје 32 а Милорад 43 година, — решењем

Јован Новак

Милоје Ташић

Јоца Недељковић

Милорад Вујадиновић

жалбе врачарског стањеши су под привичну истрагу и у притвор због праљења и растурања лажних српских новчанића од по 10 динара, које су у Тополи, а у кући Милорадовој израђивали. Постоји сумња, да је ова дружина имала још саучесника по разним местима у унутрашњости Србије, као и да је њихов део лажних новчанића пуштен у оптрајак. Ово је у толико вероватније, што су новчанице, које су ове личности израђивале једне од најбољих

то под доброг познаваоца посла — што је квалитја оних лажних новчанића нешто мало таља и под притиском машине — изливања, и што је „висердруг" (колена утиска у средини бинкоте) нешто грубља и губи се при гуљању бинкоте. Добар посматрач могао би још опазити и разлику на потезу члана управе. Код правих новчанића, потезе „Јово Крсмановић" почиње у оборском делу новчанице, тако, да цело име „Јово" залази у овај обојени део, а само је презиме „Крсмановић" у белом пољу, — док код лажних новчанића цео потезе „Јово Крсмановић" у белом је пољу, или је само почетно слово имена Ј. у обојеном делу, а све остало у белом. Овако је бар на новчаницама које сво ми до сада видели, али није искључена могућност, да су фалсификатори доцније и ово усавршили. Управа града Београда, у чијем се затвору налазе фалсификатори, позива грађане и власти да обрате пажњу на личности које би ове новчанице растурали. Саопштавамо, које напоменимо, да је, за власти и грађанство упознала са фалсификаторима и потезете их на њихово могуће неке са осталим личностима, на које би

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Просјачство; 2) Престоничка полиција сигурности у 1901. години; 3) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Јаочки у Сен-Мору.; 2) Занимања из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 18

БРОЈ 12 и 13. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 7. АПРИЛА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I. Указом својим од 21. пр. мес. благоволео је потврдити усвојена од Народног Представништва

ЗАКОН О ОПШТИНАМА

који гласи:

I. Опште одредбе

Члан 1. Општину чине они српски држављани који стално живе у варошима, варошицама и селима.

Члан 2. Општине су основне управне и судске јединице.

Члан 3. Општине су у својим унутрашњим општинским пословима самоуправне, а као делови државне целине подлеже надзору државних власти по одредбама овог закона.

Члан 4. Општина има двојаких: сеоских и варошких. У ове последње спадају и општине варошица. Прописи овог закона односе се на сеоске општине подједнако, осим где је то изричом у овом закону другчије наређено.

Члан 5. Свака општина има свој простор на који се простире њена власт, и тај се простор зове општински атар.

Члан 6. Свака општина мора имати најмање 200 пунолетних грађана.

Ну изузетно у местима где има нездога, које отежавају или прекидају редован саобраћај, општине могу бити испод 200 пунолетних грађана.

Члан 7. Села, која немају 200 пунолетних грађана, морају спајањем са суседним селима образовати општину, осим случаја предвиђеног у другом одељку члана 6. овог закона.

При саставу општина ни једно се село или варош не може цепати.

Она села која уђу у састав варошке општине не морају подносити терете, које подносе по закону варошки и варошице за своје засебне варошке потребе.

Члан 8. Две или више општина могу се спојити и састављати једну општину, а тако исто и поједина села одвојити од једне општине и спојити са другом, кад саме општине или села то затраже.

У том случају морају се општине или села најпре између себе погодити, како да у будуће притежавају и уживају општинска добра и капитал, ако га имају, па по том ову своју жељу изјављују, преко својих општинских судова, а по саслушању збора у смислу V одељка овог закона, непосредно надзорној државној власти, која ће у року од десет дана предмет доставити министру унутрашњих дела, а овај поступити по чл. 10. овог закона.

Ако се села не погоде, како ће да уживају сеоска добра и капитал, уживаће свако своју имовину као засебну својину.

Члан 9. Два или више села, која су у заједници сачињавала једну општину, могу се по жељи својих чланова раздвојити у засебне општине на онај исти начин, који је изложен у чл. 8. овог закона. Али се у том случају морају та села, пре него што се раздвоје, прво сагласити како ће као нове општине стајати међу собом, што се тиче општинске имовине, дуга, општинског атара и уживања општинских добара. Ако се општине не могу у овоме да сложе, ствар ће се предати на решење изабраном суду.

Члан 10. О оснивању нове и укидању које од досадашњих општина решава Државни Савет.

Одвајање појединих села и заселака од једне општине и прикључење другој, одобрава министар унутрашњих дела, пошто се испуне услови члана 8. и 9. овог закона.

Ово оснивање, укидање или одвајање одобрава Краљ указом на предлог министра унутрашњих дела, и објављује се у службеним новинама.

Члан 11. Ако се између две или више општина догоди распра о атару, надлежна полицијска власт, по саслушању дотичних страна и своме извиђају, решава ствар и привремено одређује границе атару. Противу овога решења има места жалби министру унутрашњих дела. Његово решење не подлежи ничијем разматрању, а границе појединих општинских атара остају онако, како је тим решењем наређено све дотле, докле ову ствар коначно не реши изабрани суд. У решењу надзорне власти мора се означити и рок, до кога се мора састанити изабрани суд ради решења овог спора, али тај рок не може бити дужи од 2 месеца ни краћи од 20 дана.

Овако се поступа и у распрама око атара између појединих села и заселака.

Члан 12. Две или више општина могу се удружити ради подмирења неких заједничких потреба, или за извршење неког нарочитог заједничког посла.

Члан 13. Свака општина дужна је имати своју зграду за судницу, која мора бити близу друма или места где је живља саобраћај, а ако је могућно и на средокрађи општине. Ни у ком пак случају не може бити општинска судница ван села.

Члан 14. Зграда за општинску судницу мора бити засебна и имати најмање две собе и чекаоницу.

Осим овога дужна је општина имати и зграду за затвор притворених са две собе.

Ове зграде у сеоским општинама, а тако и у варошким до 500 пунолетних грађана, не морају бити од тврдог материјала.

Општине које имају своје зграде за суднице, дужне су уделити их по прописима овога закона.

II. Чланови општина и њихова права и дужности

Члан 15. Сваки српски пунолетни грађанин, по самом закону, члан је оне општине којој припада варош, варошица или село у коме је рођен, ако ту стално станује, или где као стално настањен постане пунолетан.

Члан 16. Сваки српски грађанин може се из своје општине иселити и постати члан друге општине. За члана друге општине мора бити примљен:

1. ако му није решењем или пресудом надлежне власти забрањено живети у дотичној општини;

2. ако може себе и своју породицу издржавати својом зарадом;

3. ако је доброг владања.

Узима се да није доброг владања:

а) они који су били осуђивани судом за проста из користољубља учињена злочинства или преступе, док не поврате грађанску част; и

б) они који се налазе под судским иследењем због горе именованих дела, док се не оправдају.

Они који су за време малолетства осуђивани за дела под а. и б. не узимају се да су рђаво владали.

Члан 17. Државни чиновници, свештеници оба реда, учитељи и неуказани службеници државни по закону су чланови општине где служе.

Члан 18. Они који буду примљени у српско подданство, по закону постају чланови у општини где положе заклетву, или где изјаве да желе живети.

Члан 19. Чланови општине имају права на општинску потпору у случају осиромашења, изнемоглости и болести, ако су у њој провели стално пет година.

Члан 20. Дужности су чланова општине:

а) да плаћају општински прирез и подносе друге терете, који су потребни за одржавање и напредовање општине; и

б) да у случају потребе лично раде на општинском пословима, где је потребан већи број људи и подвозних средстава, да дају у томе случају личну замену или да дају за то новчану накнаду по одређеној такси.

III. Гласачки списак.

Члан 21. Општински ће суд, до 6. децембра сваке године, начинити и јавно у судници на углед изложити списак свију оних грађана, који право гласања на збору имају. Овај ће списак суд у току године допуњавати и исправљати, и свака може против овога списка чинити примедбе општинском суду, а против решења општинског суда жалбе се подносе првостепеном суду, а у Београду апостепеном суду града Београда, чије је решење извршно и за општински суд обавезно. На захтев суд је дужан сваком гласачу у свако доба, у време канцеларијско, дати списак гласача на преглед, допуштивши му и преписе, ако то затражи. За оперисање преписа биračког списка општински ће суд наплаћивати 20 пара динарских у корист своје касе.

На десет дана пред општински збор председник и деловођа општинског суда дужни су саставити и у судници на углед изложити азбучни списак, верно изведен из списка састављеног по прилом стању овога члана, свих грађана своје општине који ће на дан општинског збора имати право гласања.

Члан 22. У азбучном списку уписиваће се гласачи азбучним редом. У њему се мора уписати име и презиме, занимање и место становања сваког гласача.

На закључку азбучног списка означиће се писменима број гласача. Затим ће азбучни списак бити утврђен печатом општинског суда и потписом председника и деловође.

Члан 23. Потребне податке за састав гласачког списка дужне су давати општинском суду све власти на његов захтев.

Члан 24. Азбучни списак може се све до на један дан пред општински збор мењати и допуњавати, према томе да ли но за то време залобље или изгуби право гласања.

Члан 25. Од дана када је азбучни списак изложен у општинској судници па до рока одређеног чланом 24. овога закона, сваки грађанин дотичне општине има право азбучни списак прегледати, на њега примедбе чинити исправке тражити, било за себе било за другога.

Члан 26. Исправке се могу тражити усмено или писмено.

Општинске власти неће наплаћивати никакве таксе за рад или за акте, који се тичу тражења исправака у азбучном списку.

Свако тражење исправке забележиће се у нарочити списак, који ће се увести у општински деловодни протокол.

Члан 27. Председник и деловођа општинског суда, ако нађу да су тражене исправке умесне, избрисаће у азбучном списку лица, која по закону нису могла бити уписана, а уписати лица, која треба да буду уписана.

Код имена сваког избрисаног и додатог лица у азбучном списку, а у рубрици „напомена," забележиће се ког је дана, месеца и године и зашто је то учињено. Осим тога на крају азбучног списка, после извршених исправака, забележиће се сложима колико је свега лица избрисано и колико додано, па испод тога потписаће се председник и деловођа општинског суда.

Члан 28. За неисправност гласачких спискова одговорни су председник и деловођа општинског суда и казниће се по члану 157. овог закона.

IV. Општински збор.

А.) Састав, сазив и рад зборова.

Члан 29. Општински је збор по овоме закону: сазвани и конституисани скуп правих гласача једне општине.

Члан 30. На општинском збору имају право гласа сви пунолетни грађани општине који плаћају најмање 15 динара непосредне порезе на годину, без икаквих прireза, а нису према пропису члана 32. овог закона право гласања изгубили.

У задругаи имају право гласања на збору пунолетних задругара, по реду старости, колико пута задруга плаћа по 15 динара непосредне порезе, без икаквих прireза.

Ова важи и за оца и пунолетне синове, ако живе у заједници.

Члан 31. Официри и војници сталног кадра не могу учествовати на општинском збору.

Члан 32. Немају права гласања на општинском збору:

1. који су осуђени због злочинства, док не поврате грађанску част;

2. који су осуђени на затвор са губитком грађанске части за време док им је она пресудом одузета;

3. који се налазе под истеђењем за дела под 1. и 2. наведена;

4. који се налазе под стецишћем, док се ово са њихова имања не скине;

5. који су под старатељством;

6. који су под полицијским надзором;

7. који нису платили свој порез и прирез за прошлу годину.

Члан 33. Општински збор ради ове послове:

1. бира председника општинског суда, кметове, одборнике и њихове заменике, по прописима овог закона;

2. решава о прирезу за подмирење општинских потреба (чл. 131);

3. решава о отуђењу непокретног имања општинског ма од колике вредности; а покретног: у сеоским општинама преко 200 динара, а у варошким преко 1.000 динара;

4. решава о сваној општинској грађевини или предузећу, ако би трошак ово прелазио суму: у сеоским општинама преко 1.500 динара, а у варошким преко 6.000 динара;

5. решава да ли да се каква општинска посао кућном изврши;

6. доноси своју одлуку и по оним предметима за које је надлежан општински одбор, али је већина одборника и заменика интересована у тим предметима;

7. решава где ће и колико ће бити пијаца у општини;

8. решава питање о називу општине;

9. решава о задужењу општине;

10. решава о месту где ће бити општинска судница (члан 13.).

Ово решење збор доноси по предлогу општинског одбора, пошто је претходно саслушао мишљење инжењера и лекара, чије дневнице и потпутнине не падају на терет општине.

11. решава или даје мишљење о свима предметима за које се овим или другим којим законом наређује да их решава збор или да даје о њима мишљење.

Решење збора о отуђењу непокретног имања и о задужењу општине (тач. 3. и 9.) важи кад га одобри Државни Савет.

Решење збора о прирезу преко одређене стопе овим законом важи кад га одобри министар финансија, односно Државни Савет.

Члан 34. Општински суд сазива збор:

1. кад наступи случај тачке 6. члана 33. овог закона;

2. кад то реши општински одбор;

3. кад то нареди државна надзорна власт; и

4. кад општинском суду написмено изјаве жељу и означе општинску потребу најмање једна четвртина правих гласача. Ово се не може односити на мењање председника, кметова, одборника и њихових заменика. Овај захтев грађана не подлежи плаћању таксе.

Члан 35. Општински збор сазива се код општинске судинице писменом или штампаном објавом, која се мора прилепити на судници и другим видним местима.

У објави се мора означити: по чијем се решењу или наредби збор сазива, дан збора, време његовог почетка, шта ће се на збору радити и имена чланова гласачког одбора.

По свима општинама држање збора обзнањује се, поред писмених објава, и другим уобичајеним начином.

Члан 36. Од дана огласа о сазиву збора па до дана збора мора протећи најмање 8, а највише 15 дана.

У случајевима члана 34. овога закона општински суд је дужан сазвати збор најдаље за 15 дана од дана појављеног случаја на тачке 1., доцније решења одборског, примљене наредбе власти или изјаве грађана — тачка 2., 3. и 4.

Ако општински суд не сазове збор у означеном року, кад је сазив збора одбор решио, или грађани тражили, по тачки 4. члана 34., онда ће то учинити сам одбор, а збору ће председавати најстарији писмени одборник; а ако општински суд у означеном року не сазове збор кад је надзорна власт наредила тада ће она тражити да то изврши општински одбор; а ако и одбор то не учини, онда ће то учинити она сама, и у објави о сазиву именовати председника и чланове гласачког одбора.

И у овим случајевима вреде сви остали прописи о сазиву и раду на збору.

Члан 37. Председник општинског суда је председник општинског збора. Он отвара, руководи и закључује општ. збор.

Ако је место председника упражњено, или се врши избор председника, или је он спречен, или је у питању, које се на збору решава, он интересован, онда га заступа по избору најстарији писмени имет, а над је овај спречен или је и он интересован, онда најстарији по годинама писмени одборник.

Члан 38. Председник збора и четири лица одређена према пропису члана 84. тач. 16. овог закона чине гласачки одбор. Ако би који члан гласачког одбора био спречен, његово ће место попунити сам гласачки одбор од заменика које је општински одбор као такове одредио.

Гласачки одбор расправља већином гласова сва питања, која би се појавила на време рада општинског збора. Он потписује и записник општинског збора.

Чланови гласачког одбора помажу председнику при пребројавању гласова, а и у осталом раду, према прописима овога закона.

Члан 39. Председник одржава ред на збору. Догоди ли се на збору већи неред, па га председник не може да стиша, он распушта збор, — а проузроковане пред узима на одговор и казни или ако је кривица већа, спроводи надлежној полицијској власти о опгуђбом, која ће даље по закону поступити.

О сваком нереду, који би се учинио на збору, на коме не би било државне надзорне власти, председник је дужан одмах известити је.

Члан 40. Нико не сме доћи на збор под оружјем осим лица која долазе ради гласања а по прописима носе оружје (члан 144. овог закона).

6. Гласање и закључивање општинског збора

Члан 41. Сваки гласач може гласати на општинском збору само једанпут и лично.

Члан 42. Гласање је на општинском збору јавно.

Члан 43. На дан, одређен за општински збор, састаје се гласачки одбор у општинској судници у 7½ часова, а збор отвара у 8 часова пре подне.

Члан 44. Чим председник отвори збор, гласачи пријаве редом одборском столу начином, који је гласачки одбор показао, и дају свој глас слободно и јасно. Гласачки ће одбор пустити да гласа само онај гласача, који је записан у забучном гласачком списку.

Чим који гласач да свој глас, онда ће овај одборник, који држи забучни гласачки списак, поред имена тога гласача ударити знак, да је гласао; а они одборници, који беле гласове, који падају за или против предлога о коме се гласа, бележиће на једном табаку редом имена оних гласача, који гласају за предлог, а на другом имена оних, који гласају против предлога.

Ако се на збору врши избор општинских часника, гласач ће казати кога хоће за оно за шта се бира, а може дати лично и исписану или штампану листу својих кандидата, коју је председник гласачког одбора дужан примити и прочитати.

Чим који гласач да свој глас, овај одборник који држи забучни списак, удариће поред гласачевог имена знак да је гласао; а онај одборник који бележи имена кандидата, пошто је на особеном табаку написао име, презиме и занимање лица као и звање за које се бира, и за које је дат глас, — написаће одо ме бирача, који глас даје, а под његовим именом записаће се редом имена оних, који дају глас за исто лице за то звање.

Цео гласачки одбор или најмање тројица имају једнако заседавати у одаји где се гласање врши, од како је збор почео па до подне, и од 2 часа по подне, па док збор не престане.

Но пре него што бирачки одбор у подне прекине рад, одредиће стражу код одаје где се гласање врши и закључати све уласке, па ће ључ узети себи председник. И гласачи имају права оставити два човека код оне одаје, као стражу. Она стража не сме у одају ову пустити никога пре доласка гласачког одбора.

Кад се рад хтедне наставити после подне, одају где се врши гласање не може сам председник отворити и у њу ући; него мора сачекати бар још двојицу чланова гласачког одбора.

За време збора гласачи имају право долазити у седницу, где се врши гласање и уверавати се о бележењу гласова, немајући права да тада праве никакве примедбе или сметају самом раду. Али ради овога не могу доћи од једном више од три гласача, и чим се увере, дужни су одмах удаљити се из седнице.

Члан 45. Бирачи могу долазити на збор до 3 часова после подне. У то време гласачки ће одбор, ма да сви бирачи нису дошли, наредити да се затвори дворште суднице и да се непуштају на гласање који после долазе. А по том, пошто прими гласове од свију оних који су на време дошли а још нису гласали, гласачки ће одбор решити и огласити да је гласање свршено.

Али, ако су на збор пре одређеног времена дошли и гласали сви, који су као правни гласачи означени у забучном списку, — онда гласачки одбор, и пре одређеног рока, може огласити да је гласање свршено.

Ако се на збору бирају општински часници, па је неко од кандидата добио свршену већину гласова по броју гласача у забучном списку означеном, онда ће одбор огласити избор онога који има свршену већину за свршен, ма да нису сви гласачи дошли на збор и гласали.

Члан 46. Чим је свршено гласање, одбор ће одмах сашити све табаке, на којима су бележени гласови гласача уједно; обележити их бројевима: 1, 2, 3 и т. д. и на крају додати један празан табак; на крајње поља општинским печатом утврдити, и у записнику назначити колико је свега табака.

За тим ће одбор по забучном списку пребројати гласове свију, који су их дали, и на крајњем празном табаку, који је унишен са гласачким табацима, написати целокупан број гласача који су гласали, и то ће одмах јавно казати.

После овога ће одбор приступити бирању и упоређивању гласова, колико је гласача гласало за предлог а колико против предлога, који се на збору решавао.

Члан 47. После свршеног пребројавања гласова, гласачки ће одбор одмах саставити записник општинског збора.

У записник општинског збора ставиће се:

1. кога је дана, месеца и године општински збор сазван и држан, и ради чега;
2. у колико се часова састао гласачки одбор;
3. у колико је часова збор отворен и закључен;
4. колико је по забучном списку било свега правних гласача;
5. колико је свега гласало;
6. колико је гласало за предлог, колико против, и је ли предлог усвојен или одбачен;
7. при бирању општинских часника или других лица: колико је гласова које лице добило и за што, је ли изабрано или мора бити ужи избор и између којих лица;
8. је ли избор био у реду или је распуштен, и зашто;
9. је ли какво питање гласачки одбор расправљао, и како је расправно;
10. примедбе, или одвојено мишљење, појединих чланова гласачког одбора.

Члан 48. Поштo гласачки одбор настави записник, објављује резултат гласања.

Члан 49. Пуноважно је решење збора онда, ако је на њему учествовала најмање једна половина способних гласача,

а одлука је општинског збора оно за шта је гласало половина гласача и један више. А ако на збор не дође половина гласача, или дође али би гласови били подједнако подељени, онда се сматра да ствар није решена, и општински суд је дужан у року од 10 дана сазвати други збор. На овом другом збору решење се предмет са оним бројем гласача, који су дошли. Ако ли би и на овом збору гласови били подједнако подељени, сматра се да је ствар одбачена.

Члан 50. Ако се на збору врши избор чланова општинских, па ни један од бираних није добио савршену већину, гласачки ће одбор решити да се држи нов збор за ужи избор, између оних који су добили највећи број гласова.

Члан 51. Ако се има извршити ужи избор, гласачки ће одбор саставити оглас за нов збор. У том огласу треба да стоје: колико је свега гласача по гласачком списку; колико је њих свега гласало; које је апсолутна већина; имена кандидата, који су највише и колико који гласова добили; између којих се и ког дана има извршити ужи избор.

Овај оглас гласачки одбор предаће општинском суду, да га он објави и гласаче позове на збор.

Рок за ужи избор не може бити краћи од три ни дужи од осам дана.

Члан 52. Ужи избор бива само између оних кандидата, који су у огласу гласачког одбора означени.

Ну ако би се десило и на ужем избору, да од оних кандидата ни један опет не добија савршену већину, онда се сматра да је изабран онај, који је добио највише гласова; а ако су двојица или више њих добили подједнак број гласова, онда гласачки одбор, коцком решава ко је изабран.

Члан 53. По свршетку посла ради кога је збор сазват, гласачки ће одбор свој записник, гласачке списке и све остале изборне акте предати општинском суду, које ће их одмах завести у општинску деловодни протокол.

В. Сеоски састанак.

Члан 55. У општинама које су састављене из више села, постоји и сеоски састанак, који је скуп правих гласача тога села.

Члан 55. На сеоском се састанку врши: избор сеоског кмета и избор сеоских пуномоћника, у случају кад село има само за себе да води парницу; врше се обједе државних и општинских послова, и други сеоски послови.

Члан 56. Кад се на сеоском састанку бира кмет или сеоски пуномоћници, он се држи код општинске суднице и за њега важе сви прописи овога закона, који се односе на сазив збора општинског, састав гласачког одбора, начин гласања, бројање и бележење гласова, срећивање изборног посла, објаву резултата гласања и вршење ужег избора.

V. Конституисање нових општина.

Члан 57. Према прописима овога закона сазвани и конституисани скуп правих гласача оних општина, које се спајају у једну нову општину, зове се: заједнички збор.

Члан 58. Заједнички збор сазива општинска суд једне од оних општина, које се спајају.

Који ће општински суд сазвати заједнички збор и у којој општини, одређује државна надлорна власт.

Члан 59. Председник и чланови гласачког одбора заједничког збора они су, који су и за општину чији је суд позвао заједнички збор.

Члан 60. Гласање се на заједничком збору врши по изборним списковима општина које се спајају, и које су оне послале општинском суду оне општине, у којој је збор сазван, најдаље на два дана пре дана одређеног за заједнички збор.

Члан 61. Заједнички збор бира за нову спојену општину председника; одборнике и заменике; а кметове, по пропису члана 100. овог закона.

Члан 62. Скуп правих гласача варошки, варошице, једног или више села, која хоће да се одвоје од општине којој припадају, и да оснују нову засебну општину, сазван и конституисан према пропису члана 35., 36. и 37. овог закона, зове се засебан збор.

Члан 63. Засебан збор сазива општински суд у месту где је општинска судница.

Члан 64. Председник и чланови гласачког одбора засебног збора они су, који су и за дотичну општину.

Члан 65. Гласање се на засебном збору врши по гласачким списковима вароши, варошице или села, која хоће да се одвоје и оснују нову општину.

Члан 66. Засебан збор бира: председника општинског суда, кметове, одборнике и заменике за нову општину, по прописима овога закона.

Члан 67. Прописи о општинском збору важе и за заједнички и за засебан збор, у колико за њих није овим законом друкчије наређено.

VI. Општински одбор.

Члан 68. У свакој општини постоји општински одбор:

1. у општинама до 500 пунолетних грађана има 10 одборника;

2. у општинама преко 500 до 1000 пунолетних грађана закључно има 16 одборника;

3. у општинама преко 1000 пунодетних грађана има 20 одборника.

Београдска општина има 30 одборника.

Општински одборници имају заменике. Број заменика раван је половини броја одборника.

У општинама које су састављене из више села, или из варопи и села, број одборника сразмеран је броју чланова које има варош или село.

Члан 69. Општински одборник и заменик може бити сваки грађанин, који има право гласа на збору, а поред тога плаћа: у округлим варошима и Београду тридесет динара непосредне порезе без икаквих прираза; а у свима осталим општинама по петнаест динара годишње.

Општински одборници и заменици не могу бити: чиновници надлештва, који над општином воде непосредан надзор, општински службеници и службеници под платом и службеници државних надлештава, и сродници по крви до четвртог, а по тазбини до другог степена закључно. Ако су овакви сродници случајно изабрани, старији по годинама узама се за одборника.

Општински одборници и заменици не могу бити општински лиферанти или предузимачи.

Члан 70. Кад се бирају одборници, изабрање се уједно и заменици одборника.

Члан 71. Одборници и заменици немају никакву плату од општине. Но ако по општинској потреби врше какав посао скопчан са трошковима, одбор ће им одредити накнаду.

Члан 72. Сваки члан општине, који буде изабран за одборника или заменика, дужан је примити се тога избора и отправљати дужност одборничку за коју је изабран.

Избора се пак не морају примати:

1. који су напрпили шездесет година;

2. који због дуготрајне болести и слабости нису у стању вршити дужност одборничку;

3. чланови општине, који се по своме редовном занимању већином налазе на страни или на путу;

4. државни чиновници, које су у служби. свештеници и учитељи;

5. они, који су били одборници или заменици, за две године после тога, над су престали бити одборници или заменици.

Члан 73. Одборници и заменици, пошто се увере у дужност, не могу ни на који начин одступити са свога положаја, пре него што одслужа прописан рок. Ну ако за време трајања њихове службе наступи према коме неспособност, предвиђена у чл. 32., онда такнот разрешава одбор од његове дужности, или ако то одбор пропусти учинити, то врши надзорна власт својом наредбом.

Члан 74. Разлоге оних чланова општине, који су поменути у тач. 2. и 3. члана 72., оцењује и уважава општински одбор; и кад те разлоге уважи, онда се, по нападни одбора, бирају нови одборници на њихова места, а дотле одбор заменицима поступава привремено број одборника; а за лица означена у тач. 1., 4. и 5. прима изјаву на знање.

Члан 75. Кад које лице, осим оних у члану 72. именованих, не би хтело примити се дужности одборника или заменика, дужно је тога ради, најдаље за осам дана после саопштеног му избора, поднети молбу општинском суду, с назначењем узрока због којих не може да се прими избора. Према важности разлога, општински ће одбор или молбу уважити, или ће молитеља решењем одбити.

Лице које је кажњено по пропису члана 160., не мора се примити избора за две године.

Члан 76. Одборници и заменици бирају се на две године. На крају прве године, поштo се изврши избор по овом закону, половина изабраних одборника и заменика одступа и другим се избором замењује, а друга половина остаје на своме положају две године. Ово се одступање одређује коцком. Следећих година одступају они одборници и заменици, који су били у томе положају две године. Одступели могу бити изабрани.

Сви одборници и заменици полажу заклетву по чл. 106. овога закона. Докле ову заклетву не положе, не могу учествовати у седницама одбора, и решења, која би у таквим седницама била донета, не преде.

Ну док се не изабере нов одбор, стари ће вршити дужност до новог избора, који се мора извршити најдаље за месец дана од дана кад старом одбору истиче рок служења.

Члан 77. Председник општинског суда је уједно и председник општинског одбора; а када је он спречен или га нема, онда ту дужност врши по избору најстари кмет; ако ни њега нема, онда најстарија по годинама писмени одборник.

Члан 78. Одбор се скупља у седницу на позив председников, или по свом закључку, кад има да решава о предметима, за које је он сам надлежан.

У позиву за седницу мора бити означен дневни ред.

Члан 79. Седнице одбора су јавне и држе се у општинској судници; а дане, кад се држе редовне седнице, објављује општински суд у почетку сваког месеца.

Члан 80. У сед ници општинског одбора дужни су долазити сви одборници. Који не би могао доћи, мора о томе благовремено известити председника, како би овај на његово место могао позвати а меница, а доцније мора свој изостанак оправдати пред општинским одбором.

Одбор решава да ли је изостанак оправдан или не, па према томе га извињава или казну изриче.

Члан 81. Да би одбор могао донети пуноважну одлуку, треба да у седници буду две трећине одборника; а узима се да је оно решено, на што пристане половина присутних одборника и један више. Кад су гласови подједнако подељени, узима се да је одбор решио оно, на којој је страни председник општинског одбора или одборник који председава.

У одбору се гласа поименце.

Члан 82. Кад се предмет одборског саветовања тиче приватних интереса кога одборника или заменика, онда тај одборник не може учествовати у саветовању и решавању о том предмету. Ово важи и за председника кад му одбор одређује плату, или је иначе интересован у предмету о коме одбор решава.

Члан 83. Све одлуке одборске достављају се надлежној надзорној власти у препису.

Члан 84. Општински одбор врши ове послове:

1. претреса, измењује и утврђује општински буџет;

2. решава о остављама председника општинског суда и кметова, одборника и заменика;

3. коначно одобрава давање под закуп општинских добара, и решава о употреби и ужицању општинске утвари;

4. решава да општина може купити какво непокретно добро;

5. решава да се установи нено ново општинско звање или да се умножи број општинских службеника и служитеља;

6. бира пуномоћника, који ће општину у парницама заступати пред судом, и даје му пуномоћство; тако исто бира пуномоћнике и налаже пуномоћства за остале специјалне општинске послове;

7. решава да се подигне каква општинска грађевина или да општина изврши какав посао, ако трошак оно тога у варошима и варошицама износи више од шест хиљада, а у сеоским општинама више од 1.500 динара, и ако за то није потребан нарочит прирез;

8. да се какав поклон или легат прими и на шта да се употреби;

9. одређује да ли да се посао, који има кулуком да се сврши, подели на појединце, на сваки свој део да изради, или да се цео посао изради општим радом;

10. решава да ли да се ко прими за члана општине, осим случаја кад по по самом закону постаје члан;

11. бира општинског лекара, инжењера, марвеног лекара, бабицу, поштo предходно од надлежног министра добије мишљење: да ли кандидат има потребне квалификације за ово место;

12. решава да се могу отуђити општинске покретне ствари у вредности до 200 динара по сеоским, а до 1.000 динара по варошким општинама; или да се до те вредности учини каква набавка:

13. одређује плату председнику општинског суда, кметовима и осталим општинским органима и служитељима (чл. 115. и 116.);

14. изриче казну губитка плате до 15 дана над кметовима;

15. одређује таксу за откуп од личног рада — кулука;

16. бира 12 грађана у почетку године, од којих коцком за сваки збор бира четворицу за гласачки одбор и њихове заменике;

17. решава да се изнесу општинском збору на решење предмети, који спадају у надлежност збора, и о томе му чини формалне предлоге;

18. решава о свима предметима, које му овај или други закони стављају у надлежност, а исто тако и о свима онима предметима, за које по овом или другом ком закону није надлежан општински суд или збор, а треба да их уради или реши општина; и

19. одређује дане за збор, осим случаја над надзорна власт наређује сазив збора.

VII. Општински суд.

Члан 85. Општински је суд прва непосредна власт у општини.

Члан 86. Општински суд чине председник, два кмета и деловођа. Председника замењује кмет, најстарији по избору.

Ако би који кмет био спречен, а не би било другога да га замени, онда ће га заступати најстарији по годинама одборник. Заменити се редовно може одборником само један кмет.

Ако је општина састављена из варошаи и села или из више села, кметови се позивају на суђење по реду.

Члан 87. У општинском суду, као председник и чланови — кметови — не могу бити два или више лица, која стоје међу собом у сродству до четвртог по реди или до другог степена по тазбини закључно.

Члан 88. Општински суд у варошима и варошицама ради сваки дан; а у сеоским општинама држи недељно најмање два пута своје редовне седнице, и дане у које ће ове седнице држати, назначује и објављује у почетку сване године. Ну осим оних редовних седница може држати и ванредне састанке, кад председник општинскога суда за потребно нађе и седницу наређи, или кад то општински одбор, због нагомиланих послова, захте.

Члан 89. Општински суд решава по већини гласова. Ну одлуке општинског суда административне природе, за које председник нађе:

1. да прелазе круг рада општинског суда;

2. да су противне законима и законитим наредбама власти, — подноси пре извршења, са својим мишљењем, на разматрење надзорној власти, која је дужна најдаље за петнаест дана од дана пријема донети образложену одлуку и о том известити општински суд.

Члан 90. Општински суд има свој печат, на коме ће у средини бити државни грб, а унаоколо написано: „Суд општине Н.“

Облик и величину овога печата прописује министар унутрашњих дела, и он је једнак за све општине.

Члан 91. На све акте, који се чадају од стране општинског суда за јавну употребу, било по званичној дужности, било на захтев приватних, ставља се поред потписа и печат општинског суда с назначењем у ком је срезу и округу општина.

Члан 92. Општински суд има ове власти:

1. полицијску, да одржава ред и безбедност у општини по прописима законским и по упутствима и наредбама државне полицијске власти;

2. самоуправну, т. ј. да сам и у договору с општинским одбором, по прописима овога закона, руководи општинске послове, чува и потпомаже општинске интересе, и стара се о унапређењу општине и њених чланова у сваком погледу, а погаварито просветном, привредном, здравственом и моралном;

3. управну и извршну, т. ј. да примењује и извршује законске прописе и на њима основане наредбе државних власти и своје одлуке и пресуде по грађанским и кривичним споровима.

4. судску власт, у колико им је она специјалним законима дата:

а) у грађанским споровима, по глави I грађанског судског поступка; и

б) у кривичним, за иступна дела, по части III. казненог законика.

Члан 93. Општински суд, као полицијска и државна управна власт, врши ове послове:

1. стара се о чистоти у месту и околини;

2. стара се о безбедности лица и имања у општини;

3. стара се о добром одржању мостова, свих путова и о обалама река и потока;

4. стара се о предупређењу пожара и о средствима за гашење;

5. стара се о одржању здравља људи и стоке у општини. Али обраћа нарочиту пажњу и контролише промет хране, зачина и других предмета од утицаја на здравље људско, и спречава држање и продавање фалсификоване и укварене хране пића и зачина, и уопште свију предмета, који би својом употребом могли шкодљиво утицати на човечје здравље;

6. води надзор о разним мерама, којима се служе трговци и друга лица, која што на меру продају, и уопште стара се да се преваре не догађају;

7. надзирава над кланицама, месарницама, механама, кафанама и гостионицама, да ли се извршују законски прописи и наредбе о томе;

8. води бригу да ко не даје повода и не иде на руку разватности и скаредности, па све што је противу морала и благих обичаја отклања;

9. представља државним властима садитеље, који желе добити путне исправе за стране државе;

10. води списак свога становништва, по формулару који прописује министар унутрашњих дела, по саслушању управе државне статистике;

11. надзирава над лицима која су стављена под полицијски надзор, и води о њима тачан списак; и

12. стара се о том да у општини не буде просјака.

Суд општине београдске врши такође све ове послове, осим оних под тачком 2., 8. и 11., који остају и даље под Управом града Београда.

Члан 94. Ако се коме путнику или иначе догоди каква штета, што путови и мостови у атару општине нису у реду, а докаже се да општинска власт није вршила прописе §. 14. закона о сувоземним путовима, поред казне коју изриче надзорна власт по овом закону, оштећена страна може судом тражити од председника општинског суда и кметова накнаду штете.

Члан 95. Општински суд, као општинска власт, ради ове послове:

1. управља општинским имањем, и дужан је да га попише, премери и убаштини за три године дана, рачунајући од дана кад овај закон ступи у живот; и стара се да се што од тог имања не окрња, не умањи и не уништи;

2. стара се да се општински приходи уредно и на време прикупљају;

3. води бригу о општинској сиротињи;

4. даје (у договору с одбором) сведочанства о сродству, владању и имовном стању својих становника, кад то власт захтева; а сам општински суд, кад то захтевају поједина лица;

5. чува у општинској архиви све општинске службене акте и књиге;

6. издаје сведочанство о томе, да је когод жив, да се налази у општини;

7. прописује са одбором таксе механске и хлебарске односно пића, хране и станова људских и сточних, а које одобрава надлежна надзорна власт;

8. изриче казну губитка плате до 15 дана над општинским службеницима;

9. надзирава над старaоцима који рукују пупиларним имањем; па кад опази да стараоци несавесно поступају с пупилама и њиховим имањем, извештава о томе старатељског судију;

10. уверава се, поред онога што надзорна државна власт редовно врши, да ли се протоколи крштених, венчаних и умрлих уредно воде; и

11. потпомаже државне власти при попису становништва, води тачно списак чланова своје општине, списак способних гласача и списак лица која су дужна порезу плаћати.

Општински суд врши и све оне послове, који су му нарочитим законима у надлежност стављени.

Члан 96. Општински суд за извршење својих наредаба, издатих у границама закона, има права и принудна средства, законом допуштена, употребити према ономе, који би му се противио и не би хтео наредбе извршити или испунити; и то ће свагда бити на рачун онога, који није извршио или испунио наредбу општинског суда.

VIII. Општински часници и службеници.

А. Председник и кметови.

Члан 97. Општински су часници: председник општинског суда, кметови, одборници и заменици; а службеници: остало општинско особље.

Члан 98. Свака општина има председника и најмање два кмета. У општинама, састављеним из вароши и села или из више села, мора бити онолико кметова, колико је места. Кметови морају бити из места, за које се бирају.

Члан 99. Председник општине и кметови бирају се на две године, а по истеку тог рока одређује се нов избор. Но пређашњи могу бити опет изабрани.

Члан 100. Председника општинског суда бира свагда општински збор, а и кметове, ако је општина састављена само из вароши или из једног села. Ако је општина састављена из вароши и села или из више села, онда варош, односно свако село, бира кмета из своје средине.

Члан 101. Председник општинског суда је највиша извршна власт у општини. Он председава у општинском суду, одбору и збору, распоређује рад међу кметове и остале органе општинске, води надзор над њима и чини распоред суђења између кметова.

Распоред кметова за суђење председник чини у почетку године писменим актом.

Члан 102. Кметови су чланови општинског суда.

Члан 103. За председника општинског суда могу бити изабрани они, који могу бити одборници, ако поред тога имају још и ове услове:

а) у сеоским општинама, да плаћају најмање 25 динара непосредне порезе;

б) у општинама варошким, да су писмени и да плаћају најмање 30 динара непосредне порезе на годину;

в) у Београду и Нишу, да су поред тога свршили факултет или коју вишу стручну школу, или да су били бар 10 година указни државни чиновници у судској или полицијској струци. Изабраног председника у Београду и Нишу потврђује Краљ указом.

За кметове могу бити изабрани у свима општинама, сем Београда, они који могу бити одборници, а у варошима ако су још и писмени.

У Београду два кмета морају бити и правници.

Председник мора имати најмање 30 година, а кметови морају имати најмање 25 година.

Пропис члана 69. овог закона, последњи одељак, важи за председнике и кметове.

Члан 104. Државни чиновници у пензији, ако буду изабрани за председника или кметове, могу се овог избора примити без ичијег одобрења.

Члан 105. Председник општинског суда и кмет могу дати оставку.

Оставка се подноси општинском одбору, који ако је уважи, извештава надзорну власт.

Ако општински одбор поднету оставку не уважи, дотично лице има право жалбе на министра унутрашњих дела, против чијег решења има места жалби Државном Савету (чл. 169. овог закона).

Члан 106. Председник општинског суда и кметови полажу пред одбором ову заклетву:

„Ја Н. Н. заклињем се јединим Богом, да ћу Краљу и отачаству веран бити; да ћу се Устава и закона земаљских

придржавати; да ћу дужност мога звања тачно отправљати и општинске и државне интересе савесно заступати и бранити. Тако ми Бог помогао.“

Ова заклетва, написмено стављена и потписана заклетим лицем и одостоверена свештеником који је заклео, чува се у општинској архиви.

Ову заклетву полажу и деловођа и благајник општинског суда.

Члан 107. Председник општинског суда врши поглавито ове послове:

1. наређује и оверава издатке општинске, по буџету или решењима одборским.

2. прима и отпушта ниже општинске особље и службенике;

3. прима и отвара писма упућена на општински суд; прима и свештава наредбе државне надлежне власти општинском суду, општинском одбору или општинском збору, у колико се то њих тиче, и стара се о тачном и уредном извршењу њиховом;

4. потписује сва писма, која се од стране општинске власти шаљу и примају; чува општински печат;

5. изриче казну затвора од 24 часа, или новчано од 1—10 динара, за непослушност;

6. стара се о извршењу одлука општинског суда, одбора и збора; и

7. дисциплинарно казни, укором или губитком плате до осам дана закључно, кметове и општинске службенике.

Пресуда по тачци 5. извршна је.

Члан 108. Кметови врше поред послова, које им овај и нарочити закони стављају у дужност, још и ове послове: извршују све наредбе, које добију од општинског суда; старају се, према правилима и добивеним упутствима, да се отклони свака штета и опасност од личности и имања и све што би могло мир и поредак нарушити; казне оне, који се покажу непослушни, било над оним што нареде било над извршујућ наредбе општинске власти.

Непослушног може кмет осудити на двадесет и четири часа затвора, или од 1—5 динара новчане казне.

Кметова је пресуда извршна.

Члан 109. Председник и кметови о свима својим пресудама (члан 107. и 108.) извештавају у року од три дана општински суд, који их одмах уводи у протокол суђења.

Б. Благајник и деловођа.

Члан 110. Свака општина, која има преко 500 пунолетних грађана, мора имати свога нарочитог благајника, кога бира и отпушта општински одбор, ну који може бити један од изабраних кметова, и који ће као одговорни рачунополагач руковати општинском касом.

У мањим општинама дужност благајника врши један кмет, кога одреди општински одбор.

Правила за вршење ове дужности прописује Главна Контрола.

Члан 111. Свака општина има једнога или више писара према величини посла у општинском суду. Ако их је више, онда је један међу њима најстарији, и он се зове општински деловођа.

Деловођу и писаре општинског суда бира и отпушта општински суд.

Члан 112. Деловођа општинског суда мора имати ове услове:

1. да је пунолетан;

2. да ужива сва грађанска права;

3. да није никад осуђиван за злочинства, преступе или интуне учињене из користољубља;

4. да је био најмање годину дана државни чиновник, или три године општински писар; или да је резервни официр или изложени подофицир, или да је свршио четири разреда више средње школе, или свршио коју мању стручну школу и положио испит по правилима, која ће прописати министар унутрашњих дела, у року од три месеца од дана кад овај закон ступи у живот.

Члан 113. Деловођа општинског суда води протокол о радњи општинског суда и одбора, и потписује га заједно с председником општинског суда. Он саставља сва писмена, која се издају или коме шаљу у име општинске власти; израђује решења општинског суда и одбора, и у опште води бригу о целом пословодству општинском и општинској архиви.

Сва писмена, која се шаљу у име општинске власти, поред председника, потписује и деловођа или писар, који за њих одговара и привично и грађански заједно с председником.

Члан 114. Државни чиновници у пензији могу се примити за деловођу или благајника општинског, без икакве одобрења.

В. Плата општинског особља.

Члан 115. У општинама до 500 пунолетних грађана закључно плата председнику општине не може бити мања од 240 динара.

У општинама сеоским преко 500 пунолетних грађана не може бити мања од 360 динара.

У варошким општинама преко 500 пунолетних грађана не може бити мања од 1200 динара.

У Београду председнику општине плата не може бити мања од 9000 динара, а у Нишу мања од 3600 динара на годину.

Члан 116. Плата општинском деловођи, у општинама до 500 пунолетних грађана, не може бити мања од 360 динара; а у осталим општинама, од 720 динара годишње.

Осталом општинском особљу као и службеничка плату одређује општински одбор, по свом нахођењу.

Г. Одсуство, заступање и смењивање општинског особља

Члан 117. Председник, кметови и остали општински службеници не могу се удаљавати из општине без надлежног одобрења.

Председнику општинског суда може дати одсуство: до три дана општински суд, а дуже општински одбор. О одсуству председника извештава се надлорна власт.

Кметовима и осталим општинским службеницима даје одсуство: до пет дана председник општинског суда, до двоје дана закључно општински суд, а дуже одсуство даје општински одбор.

Члан 118. Кмет, кад одсутује или је спречен, заступа онај кмет, кога одреди председник. А ако кмета нема, онда најстарији одборник.

Општинским службеницима, кад одсутују или су спречени, одређује заступника председник.

Ономе, који је одређен да заступа у дужности председника или кмета, који је на одсуству или удаљен од дужности, дуже од месец дана, даје се плата онога кога одређени заступа, а за то време не прима своју плату. У случају болести, кад не траје дуже од три месеца, плата се не губи.

Члан 119. Кад буду председник и сви кметови привремено разрешени од дужности, онда ће до коначног решења овог питања председника и кметове заступати одборници, које општински одбор одреди.

У случају кад имају председник и сви кметови да се бирају, било о тога што је свима истекао рок служења, било што су дали једновремено оставке, или што су од дужности надлежном власћу разрешени, па се деси да из ма којих узрока треба и одбор бирати, онда се избор одбора не може вршити пре док се коначно стар о избору председника и кметова не сврши, осим ако је у питању избор само једног или највише два одборника, на услед тога не би трпела служба — ако би се и пре овога и њихов избор нарелио.

Члан 120. Председник општине и кметови укључују се са својих положаја:

1. кад одслуже свој рок или даду оставку;

2. кад их надлежна надзорна власт уклони по прописима овога закона;

3. кад општински одбор то реши — чл. 121. овога закона, последња одељак.

Кад председник и кметови одслуже свој рок или даду оставке, вршиће своју дужност док је не предаду новоизабранима.

Члан 121. Кад одбор стече уверење, да је председник општинског суда или који кмет неуредан у дужности, или да ради на штету општинских или државних интереса, или се одао порочном животу, или да му је владање у опште такво, да га чини недостојним за његово звање, или да је због бо-

лести неспособан за службу, — одбор може предложити збору општинском, да се такав председник или кмет уклони са звања.

Одлука о овоме важи над је за њу гласало две трећине од целокупног броја одборника.

Ако је председник, или кмет, допао у такав положај, да нема право гласања на збору, одбор га сам уклања.

IX. Општинска пошта

Члан 122. Свака општина где нема државне поштанске станице мора бити у редовном поштанском саобраћају с најближом државном поштанском станицом.

Члан 123. Поштанску везу с најближом државном поштанском станицом одржавају општинске писмоноше. Они су по потреби коњаници или пешаци и имају нарочити знак на оделу.

Члан 124. Општинске писмоноше поставља општински суд, а плату им одређује општински одбор.

Члан 125. Ближа правила о општинским поштама и дужностима општина за одржавање редовнога поштанског саобраћаја између њих и најближе државне поштанске станице, прописује министар грађевина у договору с министром унутрашњих дела у року од шест месеци од дана кад овај закон ступи у живот.

X. Општински буџет и рачуни.

Члан 126. Општински је буџет годишњи прорачун општинских прихода и расхода.

Члан 127. Општински су приходи:

1. заостали и непокупљени приходи и прирези на ранијих година;

2. уштеде и неупотребљени кредити за минуху годину;

3. приходи од општинских добара, пашарина, такса, разних аренди, интерес од општинског капитала и новчане казне;

4. приход од општинске трошарине, где све има; и

5. општински прирез, где је овај потребан, а који се разређује према непосредној порези.

Члан 128. Општински су расходи ови:

1. неизмирени издаци по буџету за ранију годину;

2. издаци који по особеним законима долазе на терет општина;

3. издаци на отплату општинских дугова и интереса;

4. издаци на плате општинског особља и служитеља;

5. пореза на општинско имање;

6. издаци на подизање нових и оправку општинских грађевина;

7. трошкови на набавку канцеларијског материјала, огрева и осветљења;

8. кирија за зграде, где општина нема својих;

9. издаци на храну сиротних општинских заточеника;

10. издаци на издржавање и лечење општинске сиротиње и сиротних војника о пензби; и

11. по варошким општинама издаци на осветљење вароши, калдрмисање улица, подизање и одржање паркова, канализацију и нивелацију вароши и снабдевање вароши добром пијаћом водом и томе слично.

Члан 129. Општинска буџет саставља општински суд и подноси га на претрес и решење општинском одбору, бар на два месеца пре почетка рачунске године.

Члан 130. Ако се у буџету расходи повлапају са приходима, то није потребан никакав прирез, или ако прирез не би био већи: у сеоском од 10% а у варошком од 15% непосредне порезе, онда се буџет, пошто га одбор одобри, шаље још на одобрење надзорној државној власти.

Ако надзорна власт учини примедбе на буџет, па их општински одбор не усвоји, он ће дати своје разлоге за то и послати надзорној државној власти, која ће буџет послати на решење министру финансија.

Решење министрово извршно је.

Ако надлежна надзорна власт у року од месец дана, а министар финансија у року од два месеца, од дана пријема буџета не донесе своју одлуку, општински ће буџет важити онако као га је општински одбор усвојио.

Члан 131. Ако је за подмирење општинских прихода потребан већи прирез него што га општински одбор може сам одобрити, одбор ће, пошто прегледа и претресе општински буџет, решити да општински суд сазове општинска збор, коме ће изнети на решење потребан прирез.

Ако општински збор не одобри тражени прирез а издаци се, упркос у буџет, не могу подмирити другим путем, нити се по закону смеју изостављати, тражење се за то одобрење од министра финансија, односно од Државног Савета.

Члан 132. У сваком општинском буџету ставиће се и један кредит за подмирење непредвиђених општинских потреба. На овога се кредита могу подмиривати само непредвиђене општинске потребе, и то само по решењу општинског одбора.

Члан 133. Из општинске касе могу се чинити само они издаци, који су буџетом предвиђени, или, ако је случај претходног члана, онда решењу одбора. Издаци, учињени по рачунима преко или ван буџета без надлежног одобрења, сматрају се као злоупотреба, и за штету одговарају руководилац касе и наредбодавац солидарно.

Члан 134. У осталом за општински буџет важе прописи закона о окружним, срескима и општинским буџетима.

Члан 135. Председник и благајник дужни су на крају сваког трећег месеца поднети општинском одбору састављен општински рачун о приходу и расходу; а општински је одбор дужан надаље у року од 10 дана од пријема прегледати и оверити рачун.

Овако прегледане и оверене рачуне општински суд ставља у судници на углед грађанима од дана прегледа па за 15 дана, и сваки грађанин има права ове рачуне прегледати, и на њих своје примедбе стављати.

Члан 136. Председник општине с руководиоцем касе на крају рачунске године, а најзаде до 20. јануара нове године у сеоским, а до краја фебруара у варошким општинама, дужни су све општинске рачуне саставити и општинском одбору на прегледа поднети, који ће их најдаље за 20 дана прегледати.

Ако председник и благајник не би у овом року саставили рачуне, или их не би поднели на преглед одбору, онда ће општински одбор тражити од Главне Контроле да одреди стручно лице за силом ових рачуна о трошку одговорних рачуноподлагача.

Члан 137. Ако би председник и благајници саставили општинске рачуне и поднели их на преглед одбору, а овај их не би у остављеном року прегледао, надзорна ће власт по достави рачуноподлагача или којег грађанина уредити шта треба, да овај преглед изврши лице, које Главна Контрола одреди, на трошак одговорних одборника.

Члан 138. С рачуница, прегледаним од стране одбора општинског, поступа се по одредбама закона о окружним, срескима и општинским буџетима.

Ако ли пак општински одбор у рачунима неправилности, он тражи од рачуноподлагача потребна објашњења, па, ако се и њима не задовоља, доставља ствар са својим мишљењем државној надзорној власти, која ће их у року од 10 дана послати Главној Контроли.

Члан 139. Благајник је дужан предати новоме рачуноподлагачу, најдаље за 15 дана од дана наредбе о предаји, рачуне, књиге, новац и све чиме је руковао по три извода, од којих ће један остати у општинској архиви, а по један добити председник и благајник.

Члан 140. Сви новчани акти, новчани документи, тапије од општинског имања, као и новац, морају се чувати у општинској каси.

XI. Надзор државне власти.

Члан 141. Врховна надзорна власт над општинама је министар унутрашњих дела, а непосредна надзорна власт над општинама окружних вароши је окружно начелство, а над општинама по срезовима срески начелник.

Над општином београдском непосредна надзорна власт је министар унутрашњих дела.

Члан 142. Државни се надзор простире на све послове општинске власти, који превазилазе самоуправни делокруг њен, а тичу се среза, округа и државе; и на тачно вршење свију законских прописа и законских наредаба државних власти, у колико их општинске власти имају да примењују.

Члан 143. Надзор над општинама врши државна власт по прописима овог закона.

Од овога надзора изузета је чисто судска власт општинских судова, о чему постоје особена законска наређења.

Члан 144. Државна надзорна власт може присуствовати општинском збору, али нема право да се меша у рад збора. Но ако би се на збору десила метеж и туча који председник збора не би хтео или могао да утиша, а не би хтео ни распустити збор, — одређени чиновник има права да збор распусти.

Органи власти, који је збору присуствовао, дужан је о раду збора поднети извештај своме старешини.

Председник општинског суда дужан је узек надзорну власт известити о дану сазива збора и о предметима, који се на збору имају решавати, а тако исто и о свима решењима збора у року од два дана.

Члан 145. Државна надзорна власт има права опомињати и упућивати општинску власт на тачно и законским прописима свеобразно вршење послова, и издавати јој у границама закона потребна упутства.

Исто тако државна надзорна власт има право казнити органе општинске власти по прописима овога закона.

Члан 146. У хитним случајевима, који одлагања не трпе а тичу се државних послова или интереса, а нарочито реда и личне и имовне безбедности, ако председник, кметови и благајник не би хтели извршити што им је у дужности, или би оклевали с извршењем, надзорна државна власт може на рачун одговорних лица одредити свога чиновника, који ће тај посао урадити и његове су наредбе за тај случај обавезне за општину.

Трошак тиме учињени наплаћује се од одговорних лица, пошто рачун о томе прегледа и одобри министар унутрашњих дела, ако ње да је поступак државне власти умесан.

Члан 147. Ако председник и кметови не би хтели да врше своју дужност или би радили супрот државним интересима, министар унутрашњих дела, на захтев надзорне надзорне власти, може их својим писменим решењем, пошто претходно од њих узме реч, привременo удаљити са звања.

Председник и кметови, који су овако удаљени са звања, имају права жалити се Државном Савету у року од 15 дана. Државни Савет решава по таквој жалби као о хитном предмету. Ако Државни Савет нађе да удаљавање са звања није по закону основано, удаљеног председника и кметове враћа државна власт на своју дужност. У противном случају, она их дефинитивно разрешује од дужности. Одбор општински дужан је тада наредити нов избор, најдаље у року од 15 дана, рачунајући од дана решења саветског.

Привремено удаљена председника и кметове замењују у њиховој дужности чланови општинског одбора, које одбор изабере, све док се нов председник и нови кметови не изаберу.

Министар је дужан у року за три дана послати акте Државном Савету по његову тражењу.

Члан 148. Ако општински одборници и њихови заменици не хтеду вршити своју дужност, или би радили супрот државним интересима, министар унутрашњих дела, на представку надлежне надзорне власти, може тражити од Државног Савета да се, било појединим одборници или заменици, било читав одбор, разреше од дужности. Државни Савет решава о том као о хитном предмету.

Ако Државни Савет изрече разрешење, нов се избор мора извршити најдаље у року од 15 дана, рачунајући од решења саветског.

Разрешени одбор или одборници или заменици врше своју дужност и даље док се нов избор не изврши.

Рокови и дужности важе као и код чл. 147. овог закона.

Члан 149. У Београду и Нишу председник се разрешава у поменутим случајевима, по образложеном решењу Министарског Савета, увек Краљевим указом на предлог министра унутрашњих дела.

За остале општинске чланове важе прописи чл. 146. и 147. овог закона.

Члан 150. Лица разрешена од дужности, по пропису чл. 147, 148. и 149. овог закона, не могу бити поново бирана за две године од дана разрешења. Ако би у том времену поново била изабрана, тај избор неће предати.

Члан 151. Ако збор неће, ма из ког узрока, да бира председника општинског суда, онда општински одбор одређује једнога од чланова суда да врши дужност председника до избора. Ако ни одређени члан неће да врши ову дужност, онда ће је вршити по годинама најстарији одборник све дотле, док збор редовним путем не изврши избор. Ако се ни он не би хтео примити вршења те дужности, онда надзорна власт одређује лице из дотичне општине које ће вршити дужност председника. Ну одређено лице мора имати сва својства, која се овим законом траже за општинске председнике.

Члан 152. Непосредна надзорна власт задржаће од извршења оне одлуке збора, одбора или општинског суда, које би биле противне законима и законским уредбама, образложеним решењем и с позивом на прописе законске. Ну ако би се оним одлукама збора, одбора или суда општинског вређали само интереси или права појединаца, онда их може надзорна власт на показани начин задржати од извршења само по њиховој жалби, у законом року поднесеној.

По жалбама ове врсте непосредна надзорна власт дужна је донети своју одлуку у року од петнаест дана, од дана пријема жалбе.

Ако је задржана одлука збора, надзорна власт шаље по службеној дужности ствар министру унутрашњих дела, у року од 5 дана, који ће поништава одлуку надзорне власти или спроводи ствар на решавање Државном Савету.

Закључци и одлуке општинског збора, одбора или суда извршити су, ако државна власт, најдаље за 15 дана од дана пријема закључка или одлуке, ствар не реши и општински суд не извести.

Члан 153. Радња збора не може се поништити само с тога што су на збору гласали они који немају право гласа, ако њихов глас није од утицаја на резултат гласања.

Члан 154. Непосредна надзорна власт може у свако доба прегледати рад, касу и рачуне општинског суда, а дужна је то сваћа учинити, кад то затраже који кмет или најмање три општинска одборника, или најмање 20 грађана који имају право гласања, а докажу вероватноћу да ће се прегледом изнаћи злоупотребе.

Кад се преглед врши по захтеву грађана, онда ће прегледу присуствовати и два грађанина, које изберу они што су прегледа тражили.

Трошак око тога учињени плаћа руководилац касе, ако се прегледом каква злоупотреба нађе; а кад су прегледа тражили грађани, кад се не нађе кривица, трошак ће они платити.

О прегледу ће се начинити записник, који ће потписати сва лица која су прегледу била присутна.

У записнику ће се забележити је ли све у реду; а ако није, због чега и шта није у реду.

Осим тога у записнику ће се забележити, ако је све у реду нађено, да ли је било основане сумње за неправилности или злоупотребе.

Записник ће се одмах завести у деловодни општински протокол и чувати у архиви дотичне општине.

Члан 155. Ако општински одбор, ни на поновну писмену опомену општинског суда или надзорне власти, неће да реши предмет који су му упутили општински суд или надзорна власт, а он је за то био надлежан, надзорна ће власт тај предмет упутити на решење надзорном министру, против чијег решења има места жалби Државном Савету.

Члан 156. Све одлуке надзорних власти, донете по овом закону, морају бити образложене и основане на законским прописима.

XII. Казне.

Члан 157. Да се казне губитком плате до месец дана:

1. председник и деловођа, ако у случајевима члана 34. не би сазвали општински збор на време;

2. ако не би до остављеног рока чланом 21. овога закона састављали гласачке спискове или би спискови били неисправни;

3. председник и благајник, ако у остављеном року чл. 129. не би састављали и одбору поднели на претрес општински буџет;

4. ако у остављеном року [члан 135. и 136.] не би састављали и одбору поднели на преглед општинске рачуне.

Члан 158. Да се казне опоменом, а у тежим случајевима губитком плате до 15 дана: председник, кметови и деловођа, ако не би у остављеном року извршили ма какву наредбу државних власти на закону основану, а коју су биле дужни извр-

шити, или би показали неуредност или немарљивост у извршењу закона или законских наредаба државних власти. Овим се не мењају прописи других закона по којима би они имали да раде и да одговарају.

Члан 149. Да се казне са 50 до 150 динара: председник и чланови гласачког одбора, који не би хтели потписати записник о раду на општинском збору, или би без оправданих разлога напустили рад.

Члан 160. Да се казне: у сеоским општинама од 50 до 100 динара, а у варошким са 100 до 300 динара, они који су изабрани за општинске одборнике или заменике, па се не би хтели тих дужности примити, и после одлуке одбора којом је њихова молба о непримању одбијена.

Члан 161. Ако општински одбор не би у остављеном року (чл. 135. и 137.) прегледао општинске рачуне, да се одговорни одборници казне са по 50 до 150 динара.

Члан 162. Да се казне са 20 до 150 динара одговорни одборници или заменици у случају члана 155. овога закона.

Члан 163. Који одборник или заменик не оправда свој изостанак од седнице одборске, казниће се: у сеоским општинама од 2 до 5 динара, а у варошким од 4 до 15 динара.

Исто ће се тако казнити и онај одборник, који оде из седнице пре свршетка, а не оправда се.

Члан 164. Да се казни са 50 до 150 динара новчано, или затвором од 5 до 15 дана, онај који дође на збор с оружјем или оруђем употребљивим за бој.

Члан 165. Сваки орган општинске власти, који пропусти или одрече што учинити, што му овај или други која закон ставља у дужност, или спречи кога да се користи правом, које му овај закон даје, или му повреди какво право, — казниће се новчано од 10 до 100 динара, ако овим законом није за то прописана нарочита казна.

Члан 166. Они, који насиљем или претњом спрече једнога или више грађана да употребе своје гласачко право, казниће се са 50 до 100 динара.

Члан 167. Ко на општинском збору намерно повреди, уништи или однесе ма какву исправу о изборима, казниће се са 150 до 300 динара, или затвором од 15 до 30 дана.

Члан 168. Казне, по тач. 2. чл. 157. и казне по чл. 159., 165. и 166. овог закона, изриче надлежан првостепени суд, по тужби приватнога лица или надзорне власти.

Казне по чл. 160. и 163. изриче општински одбор.

Све остале казне, предвиђене овим законом, изриче надлежна надзорна власт.

Све казне, осим оних које изриче првостепени суд, изричу се по службеној дужности, или по тужби приватних лица.

Све казне, које по овом закону изричу државне власти, изричу се у корист државне касе; а оне, које изричу општинске власти, изричу се у корист општинске касе.

XIII. Жалбе и роковн.

Члан 169. Жалбе противу решења и одлука надзорне власти изјављују се Државном Савету, осим случајева где је изречно овим законом друкчије наређено.

Жалбе противу решења председника или општинског суда или одбора, којима се изричу казне над општинским чланицима или одборницима и службеницима, изјављују се надзорној власти.

Жалбе противу избора општинских чланица, као и противу свике неправилности у изборској радњи, изјављују се Државном Савету.

Члан 170. Све жалбе по овом закону изјављују се у року од пет дана од дана саопштења одлуке или наредбе, а противу радње општинског збора од дана кад је био збор.

Дан саопштења или дан збора не рачуна се у рок.

Ако последњи дан одређеног рока пада у празник, жалба се може поднети првог дана после празника.

Члан 171. Жалба се предаје непосредно вишој власти или оној власти, противу чије се одлуке жалба изјављује.

Жалба се предаје лично или преко поште.

Жалба, предата поштн на повратни рецепис, сматра се као да је предата самој надлежној власти.

Члан 172. Кад надлежна власт не донесе по жалби у законом року одлуку по овом закону, сматра се да је жалитељ одбијен, и он тим самим добива право жалбе вишој надлежној власти, ако није за који случај овим законом друкчије наређено.

Надлежна виша власт извидеће: постоји ли навод жалиочев да није правно решење ниже власти, па кад се о томе увери, узеће у разматрање и решење саму ствар.

XIV. Закључна наређења.

Члан 173. Избори председника општинског суда и кметова вршиће се редовно у општинама месеца децембра, у прву недељу по Светом Николи; а избори општинских одборника и заменика, у другу недељу по Светом Николи.

Ако се за време трајања дужности председника суда, кметова, одборника или заменика неко место упразни и нов избор на упражњено место изврши, онда овим новим општинским чланицима дужност траје до првих редовних избора.

Члан 174. Све несклопљене општинске рачуне из прошлих година, како касене тако и остале, дужни су рачунополагачи од тих година склопити и одбору на одобрење поднети, па их свршене на разгруписане општине поделити. Ово ће дужни бити извршити за два месеца, од кад овај закон ступи у живот.

Складање рачуна ни у ком случају не може задржати разгруписавање и спајање новних општина.

Члан 175. Ако рачунополагачи тих општина рачуне не склопе у одређеном року, или их склопе па их одбор не прими као исправне, — поступиће се по овом закону.

Члан 176. Ако општински суд у року, који је одређен чланом 95. тач. 1. овог закона, не поднше, премери и убаштини општинско и сеоско имање, онда ће то извршити надлежна надзорна власт о трошку општине у року од три године.

Члан 177. Свака општина, најдаље за три године, дужна ја саградити зграде, предвиђене у члану 14. овог закона; а у року од шест месеци, набавити касу за општинску благајницу. Ако ово не учини у томе року, зграде ће подићи и касу набавити надзорна власт о трошку дотичне општине.

Члан 178. Правила о деловодству, писмоводству и уређењу архиве општинске прописаће министар унутрашњих дела у року од шест месеца од дана кад се овај закон обнародује.

XV. Прелазна наређења.

Члан 179. Општине, које се затеку над овај закон ступи у живот, остају и даље, док се по прописима овога закона не своје или не раздвоје.

Члан 180. Први избори председника општинских судова, кметова, одборника и заменика извршиће се по овоме закону у свима општинама, у року од три месеца од дана кад се овај закон буде обнародовао, и вредиће за председнике и кметове до прве недеље по Светом Николи 1904., за половину одборника и заменика до друге недеље по Светом Николи 1903. године, а за другу половину одборника и заменика до друге недеље по Светом Николи 1904. године.

Члан 181. За ове прве изборе сазваће општински одбори изабране из своје средине једног писменог одборника за председника и четири писмена лица из општине, која имају право гласања на општинском збору, за чланове гласачког одбора.

Члан 182. Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише, а обавезну силу добива кад се обнародује у службеним новинама, и од тада престаје важити закон о устројству општинама и општинских власти од 24. марта 1866. године са свима његовим изменама и допунама.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 21. марта 1902. године. Пж 5.781 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се д-р Атанасије Кујас, декар среза пчињског и полицајчког, округа врањског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја, с пенсијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 26. марта 1902. год. Сж 3.889 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Љубисав Јаковљевић, писар друге класе среза студеничког, округа рудничког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. марта 1902. године, № 6.975 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Војислав Кимпановић, писар друге класе среза рамског, округа пожаревачког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. марта 1902. године, № 7547. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Милутин Јовановић, напредни писар друге класе начелства округа рудничког и вршилац дужности писара среза љубићског, истог округа, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. марта 1902. године № 7.546 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

V. Просјачка гнијезда

а) Црквени скупљачи

Од просјака по градовима прелазимо на просјаке у селу или боље рећи на просјачка гнијезда. Осим пропалих људи, који су по градовима створили себи више мање топло гнијездо, постоје цела села, чији становници сматрају просјачку торбу као допуштен извор зараде. Ти сељаци нису напустили земљорад, али налазе за згодно да оних месеци над простране њиве рад, створе споредну зараду прошењем милостиње. И они имају извесних специјалитета као и просјаци у граду, с тога немо почети са оним селима чија становници скупљају милостињу за цркве.

У Русији је обичај да при грађењу какве сеоске цркве општина изаиђе једног скупљача. На препоруку сеоског свештеника владика даје своју дозволу и конзисторија му издаје уверење да у целој Русији куши прилоге за задање цркве. Тај је обичај врло раширен јер је познато да су многа села веома сиромашна и да дрвене цркве често изодру. У сваком граду има тих скупљача који може за прилог за задање цркве. Од обичних просјака разликују се они спољим типом. Они носе просто сељачко одело, иду гологлави по кући и по сунцу, на грудима носе слику пројектоване цркве у руци књигу скупљачку, на којој је крст. Таквих типова има свуд у земљи. Сталновници су тврдо уверени да ти сељаци са њиховим опхођењем чине богоугодно дело, те с тога и људи и жене дају прилажу. На жалост мора се признати да се многи од тих скупљача мало брину за интересе црквене они иду од града скупљача мало брину за интересе црквене они иду од града до града, јер тим путем имају могућности да задужене новаца и да при том проводе пријатан живот. Само што се њихов специјалитет у томе разликује од других што се цела села хране на тај начин.

У губернији Нижни Новгород има једно село чији су мушки становници сасим напустили земљорад и хране се скупљањем за цркву. Тај се занат онако врши. Сељак који хоће да предузме такав рад, потражи у суседству какву спроту сеоачку општину, која хоће да зида нову цркву или да стару на основа реставрацију. Са том општином или боље са сеоским свештеником начини он уговор, за који се плати 40—50 рубаља. Поштo прами тај поклон да свештеник скупљачу уверење, које је потребно за даље кораке. Са тим уверењем у руци упућује се тај сељак у конзисторију и добија књигу за скупљање, пошто је појединим малим чиновницима дао други поклон од 30 рубаља. Пошто је и та формалност свршена онда се та добрачина пушта на пут који траје месецима, кад се врати кући, мора он дати сеоском свештенику 100—200 рубаља за цркву, а за себе задржи 400—500. А цела ствар тога корисноr посла јесте у томе што нема никакве контроле, конзисторија тражи да сваки скупљач има при себи званичну књигу да би придошлици могли своjеручно записивати своје прилоге. А пошто највећи део руских сељака не уме ни читати ни писати, то ту књигу никад и не употребљују. И онда је најмање да ти скупљачи дају свештенику само онолико новаца колико они хоће. А 500 рубаља су за једног простог сељака врло велика сума, те се не треба чудити, што у јесен кад се скупљачи врате кући, ракија потоцима тече.

Тако су прилике трајале много година. Најзад обрате пажњу Светом Синоду на разне злоупотребе тих црквених скупљача. И год. 1876 једним расписом изричио се наређа да се скупљачи бирају међу сељацима само оног села које хоће да зида цркву. Тај расиис био је становницима горе поменутог села веома непријатан, али су брзо нашли пута да га обиђу. Пошто синод тако захтева то се наравно изабере један члан исте сељачке општине за скупљача и добија од конзисторије потребне хартије. И сад се појављује човек из онога села и са допуштеним општине уме он бд потврђеног скупљача пасош и потребне документе, плати у напред извесну суму и упућује се на пут. Више таквих мушгерија узови полиција, али многи продаве проз широку руску царевину и без казне варају честите људе.

Таквих црквених скупова има не само на Волги него и у другим губернијама, нарочито у Мохилеву (Бела Русија), где су познати под именом „Кубраки“ — паралиде. Њихов је главни центар поланска Метислав и село Дубровка. Раније годинама нису се скупљали прилози за једну извесну цркву него за цркве мохилевске епископије, и потребна уверења добијала су непосредно од конзисторије без знања сеоског свештеника. Број тих књига био је прилично велики. Год. 1865 дала је та конзисторија 51 скупљачку књигу, год. 1866—52 а год. 1867—54. Год. 1865 скупљено је свега 7956 рубаља и 53 копеке, дакле на једну књигу по 156 рубаља и 27 копеки; год. 1866 порастао је тај приход на 10512 рубаља, 83 копејке, дакле по 250 рубаља и 30 копејка на књигу. — Помоћни расиис Светог Синода поткопао је радњу тих „кубрака“, јер је њихов занат у последње доба јако опао.

Полицији је полако пошло за руком да открије неке злоупотребе скупљача у њиховој радњи. На пр. при прегледу више књига могло се јасно видети да су у њима забележене само мале суме у вредности од неколико копејки и да су све то сами скупљачи своjеручно записивали. Осим тога откривено је да више њих често имају по две књиге при себи: једну им је књигу дала конзисторија и она је снабдевена печатом, а друга је једна проста свеска коју они сами праве, и која им треба што узимају под најам радници, који им морају помагати при скупљању. Свима тим средствима њихови су приходи постали значајни; по рачунању једног статистичара заслужују они око 1000 рубаља годишње. Неки су од њих врло имућни али већина је одана пићу и прођердају добивени новац. Суседи им се подсмевају и говоре да се умрли кубрачи не сахрањују на гробљу него на раскршћу или поред кафане. Да се тај подсмех разуме треба поменути једну народну празноверицу. Руски сељак тврдо је уверен да ће му жито пропасти од усева, кад се на општинском гробљу сахрани какав самоубица или човек који је због пића пропао. А пошто се та сваска примењује на црквене скупљаче, може се мислити какав глас уживају они.

У губернији Гродно има сличних скупљача које зову „лаборе“. Народ прича да су тај посао ту почели јеврити, јер им је требало много новаца за задање цркава и с тога су увођили скупљање прилога. Отуд латинско име тих скупљача. Становништво је ту измешано. Највећим делом су католици, али

има много и православних. Скупљачи улазе у сваку кућу, код Руса може они за повод да се по ново подигне изгорела црква, а код католика надају се за пашње изасланике и скупљају прилоге за грађење нове катедрале. У исто време воде они трговинну са свакојаким свежим стварима нарочито са стакленим посуђем, у којима су намештени мали олтари и распећа. Осим тога издају се као прачари и лекари, лече стоку и продају љубавне напитке. Поштo им је радња тако веома разноврстна то они заслужују врло леке суме и имају могућности да проводе безбрижан живот.

Тиме завршујемо главу о правеним скупљачима. Сматрали смо за дужност да о тој теми подробније говоримо, јер су људи те врсте безусловно протуне. И црквени скупљачи проводе такав исти неуредан живот, имају исте порове и исти непродуктиван рад. И њихов је занат примање милостиње само у другој форми.

б) Просјачка села.

У глави о просјачким гнездима говорили смо до сад само о црквеним скупљачима. Сад ћемо прећи на другу категорију т. ј. на села, чији становници скупљају милостињу сами за себе. Таквих места има у многим губерницама руске царевине.

Да почнемо са северном Вологдом. У два округа живи четврти део становника, дакле 1500—2000 људи, од милостиње. Сваке године првих дана месеца Новембра полазе ти сељаци на пут да просе по губернији Пермску. Тамо остају они више месеци и долазе тек у Фебруару или Марту кући. Један део сељака примораи је невољом да проводи такав живот а већина ради тај посао јер је користан а народни морал допушта такво занимање.

У губернији костромн просјачка индустрија развијена је у овим местима: 1) У карнавинском округу има 700 лица, која просе милостињу; рејон њихове радње јесте губернија Вјатка. У округу Макаров има врло много просјака. У једном округу просе људи, у другом жене и деца. Први путују по губернијама Владимиру, Нижњем Новгороду и Јарославу; многи долазе у Москву и у разна фабричка места и просе за зидање изгорелих цркава или њихових сопствених кућа. Жене не иду на тако далек пут. Већина од њих причају добрим људима да су их сиротиња и рђава година приморале на просјачки штап. А ако људи из тог села упуте просјачку торбу, онда се надају за путнике калуђере и причају добрим људима о њиховом путовању у Јерусалим и у манастире на брегу Атосу ти су манастири у целој Русији веома поштовани, и продају осве'ене предмете које су они отуда донели.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

4. Тровање.

Где се је први пут проишло да извесне супстанце имају особину да убију онога који их поједе, не може се утврдити. По сказци Хената је била прва која је отрила отровно коренје и то саопштила својим Јерима Медеји и Цирци. А може се узети да је откриће отрова и његовог дејства онако исто било случајно као и откриће животних средстава. У Персији су још у праставо доба знали за једно дрво које је носило отровне плодове и тај су плод употребљавали за погубљавања дојући осуђеноме да једе од њега. И у старом Египту тровали су осуђене. А најсигурније се зна да су Грци много употребљавали тај начин убијања, док још нису били покварени и док још у свој законик нису били унели најкрвавија казнена средства. Најпознатији пример тог начина погубљавања јесте Сократ, коме су отров послали у тамницу. Тако на смрт осуђени бивао је приморан на самоубиство, као и турски великодостојници, којима султан просто пошље свилен гајтан да се изволе њиме обесити. У грчкој је отров био нарочита казна за прељубнике.

Као што се открило да отрови убијају тако се исто нашло да се људско тело може тако навићи на примање отрова да организму ништа нешкоде, бар онда не кад се извесна доза непређе. Тако и данас раде они који једу аресеник. Нарочито је у Штајерској то средство омиљено ради добијања снаге и коњске жеље узимају га да би заокруглили форме тела и да би очи биле наразите. Тако се је у старој Грчној једна прељубница полако тако навикла на отров и тиме постигла да јој казна отрова за прељубство ништа није шкодила, кад су је осудили на смрт због прељубе. И свет се је томе толико зачудио да су осуђеној поклонили живот. Из тога се види како је добро бити опрезан.

Од правне стране отров није често био смртна казна, али га је приватна освета често употребљавала. Увек је тровање сматрано као иска и гнусна радња. И код старих Германа тровање су осуђивали на смрт, док су убице па и убице родитеља својих осуђивали само на покајање у цркви и на ношчани одкуп. У француском и ломгобардиском праву па и у салиском праву било је то предвиђено и имале тровача бивало је конфиковано, осим тога што је општина убијеног морала платити као одкуп.

5. Дерање коже.

Од свих ужаса које је'обилато људски дух проналазно дерање коже јесте један од најгрознијих. Да је то ужасно казнено средство врло старо види се још из библије. Краљ Антиох хтео је да примора Јевреје да се одрекну њихових светих закона а нарочито су седморо заробљене браће морали јести свињетине. И кад они то нису хтели он је наредио да им се одеру коже.

Слика 3. — Дерање коже.

Најпознатији пример дерања јесте онај који је Камбиз наредио за спор пређшног судију Сисамна. Тај је судија био подмитљив, примао је поклоне и чинио неправду. Камбиз је био строг али у овом случају праведан. Поштo је судија по његовој наредби убијен нареди да му одеру кожу и да његовом кожом поставе судијску столицу. И Херолит помиње тај случај. Тако

је и цар Хозрије дао просто одерати своје војводе који нису имали успеха према непријатељу.

Дерање коже било је јако распрострањено; у Турској је тројако ено и ро између средњега века. Тако су у Египту преступници или ошурнута лица жива дерали. У Риму нису знали за дерање а тако ни стари Германи нису га употребљавали; али у религиозним гоњењима пред других страшних призора, бивало је и дерања. Тако су 1655 г. неког Павла Гарнија, чим су га религиозни противници ухватили, одмах су му исекли оба ока; за тим су му одсекли мушки уд, метнули му га у уста, и тако га показивали свима војницима и његовим пријатељима који су били заробљени. За тим су му живом одерали кожу с целог тела, расекли је на четири комада и разастрли је на прозоре четири најодличније куће у Луцерну, и најзад још не са свим мртво тело расковалали на четири комада.“

Други такав случај био је са браћом Трипс; обојицу ухвате кад су се молили богу и пошљу их у Луцерн, где их баце у најстрашнију тамницу. Ту су их нечувено мучили. После свих других мука одрежу тим несретницима кожу од гамена до лакта да је у најгушима висила; после им одеру кожу од лакта до шаке, после од кукова до колена и најзад од колена до стопала, и тако су у најужаснијим мукама испустила душе. Видно је да се ту није радило о казни него о бруталној смрти; хтели су тим да „резормисане псе“ врате правој религији хришћанске љубави, католицизму.

И код других народа у њеким случајева дерање је било више смртно мучење него казна. Такав један случај био је у Јерменској 1671 г. Један Персијанац завођено се у једну пољску робињу и узнеси је до своје 13-те жене. Али Пољкиња није хтела да цени ту част него побегне од свога господина мужа. Овај је ухвати, свуче је голу, нареди да је вежу за крст и одеру јој кожу. Голо тело баце за тим на улицу а кожу одеран обеси он у кући као опомену за друге своје жене. Да ли је тај Отело тиме више задобио љубави својих осталих 12 жена, не прича се, али му побегла није више ни једна.

По неки пут су одерана тела вешавали за крст ради застрашавања, да би их свани могао видети.

И у Прагу је 1509 г. 20 маја било једно дерање. Краљ Владислав IV дао је једног Чеха жива одерати, који је у хуситском устанку на њега пуцао.

6. Кидање тела на комаде.

Кидање на комаде људског тела вршено је различно код појединих народа. Да је то ужасна суровост живо тело кидати на комаде, по себи се зна; исто има три ступња те бестијалности а најужаснији је метод тестерисање људског тела. Још у Св. Писму помиње се та ужасна мученичка смрт. Пошто је Давид освојио град Рабу он, онда изведе становнике на поље, неке исече тестерама, неке поубија гвозденим бодама а неке спали у циглањим пећима. Тако је поступио са свима градовима деце Амонове. Нису увек употребљавање гвоздене тестере него чесло и дрвене. Тургулијан наводи да је пророк Исаија претестерисан дрвеном тестером. Како је то тестерисање вршено, не помиње се у тим причама и извештајима. По једном дворезу Душе Кранова, која је живео у 16 столећу, види се преступник свучен го, са потама горе и рукама доле, утврђеним за два висока колца, и тело му тестере озго на доле на две једнаке половине. Наравно да та слика није поуздана, пошто он није био очевидац таког призора.

Тестерисање је употребљавано код Турака па и код Римљана а по недге и у Немачкој Погланито су хришћани, над су их гонили имали да издрже ту страшну смрт и то показује да званично право није хтело да зна о том казненом средству, него да је оно увек било акат тиранске самовоље, наравно да је та грозна казна дошла у Европске земље са истока. У Персији су жртву везивали између две даске и заједно је с даскама уздуж тестерисали. Наравно да су при том морали узимати јаке гвоздене тестере, а то је било много згодније, јер тако тестерисање није је истина нешто спорије али сигурније, јер је тестера радила поуздање, него код млатилог тела самог.

Пошто је тестерисање исегодан начин убијања, то није ни било много распрострањено. А за комадање тела било је још доста других средстава. А најприматнајије је средство оставити тај посао природним снагама т. ј. кидање живим грамама. За то су бирали што еластичнија дрва, па онда савију врхове два дрвета једно другом и вежу их тако. За тим вежу преступнику по једну ногу за свако дрво, одреше нагло везу, којом су оба дрвета везана и два слободна радвину везаногa за њих. И та страшна смрт проналена је код Персијанаца. Код Грка који су ту казну знали diaphendomena та је казна примењивана на браколомнике, а за тим је и правним путем вршена. И у Риму је она употребљавана, а свакојако је ту дошла из Грчке, те су је и ту примењивали против браколомника. Прича се бар да је цар Аврелијан наредио да се на тај начин погуби један војник, за кога се доказало да је браколомник. Пошто је тај начин убијања био ужасан то су од њега много патили гоњени хришћани.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

У СТЕПИ

од Максима Горког

..... Ми смо били страховито рђаво расположени кад смо остављали Перскоп, били смо гладни као курјаци, и због тога смо мрзели цео свет. За пуних дванаест часова ушетоше, ми смо се упињали — употребљавајући све наше способности, спу пању снагу која је могућна и која се може замислити — да украдемо или заралимо нешто, и над смо увидели да сви наши покушаји остају узалудни, ма се решимо да идемо даље. Где? Шта мари! — Даље....

То је било једноушно решење и ми нисмо имали потребе да га изражемо; али ипак смо готови да на сваки начин идемо тим путем као што већ тако дуго корачамо овим животом. Сваки од нас зна је то, и ма да нико није изговорио гласно, то се лако читало у нашим очима, очима гладних људи, у којима је сијала мрачна ватра.

Било нас је троје. Нисмо се одавна познавали; упознали смо се у Керзону, у једној крчми, на обали Дњепра, где нас је случај саставио.

Један од нас био је војник железничког батаљона, затим бајаги технички радник на вастулској железници; то је био снажан човек, са рђом косом, очи му беху сиве и хладне.

Говорио је немачки и познавао је у свима појединостима апсенички живот.

Људи наше врсте не воле много да говоре о својој прошлости, и готово увек са разлогом.

Ми смо један другоме привидно указивали поверење, али у дубини душе сумњали смо.

Кад је, на пример, наш други пријатељ, неки мали и сув човек, са мрщавим, готово увек стиснутим усницама и скептичким погледом, говорио да је стари студент на Московском универзитету, нас двоје: војник и ја, примали смо то као истину.

У ствари, нама је било свеједно, да ли је био студент, полицијски агент, или прост лопов; нас се тицало само то, да је он, у тренутку кад смо се упознали био нама раван; трпео је глад као и ми, био је почаствован наручитом пажњом наредбе полиције, и сећаши су с њим поступали као са сумњивим. Као и ми, он је газио против једних и других мржњу немоћне животне, гоњене и гладне; као и ми, он је волео да спаљ о општој осветн. У кратко, и по своме положају и по своме духовном стању, он је био од наших. После, несрећа најлакше спаја најсупротније природе, а ми смо били сигурни, да имамо права да се сматрамо за несрећене.

Ја сам био трећи.

Због моје скромности која ми је својствена још од раног детињства нећу вам говорити ништа о мојим правима, и пошто нећу да се показем наиван, нећу вам говорити ни о мојим манама. Међутим, ја хоћу да наведем као пролог за моју будућу карактеристику, да сам држао од најнада и да још сада себе држим за бољега од других. Дакле, ми навћемо на Перскопа

и упутимо се даље у нади да ћемо срести пастире, од којих се увек може тражити хлеба, јер ови врло ретко одбијају нешто скитницама, иштао сам поред војника. Студент је био иза нас. На раменима студента било је бачено нешто што је подсећало на капут; његова глава, коничаста, шиљата, кратко остишњана, имала је на себи неке остатке од шешира са широким ободом; сиве пантаљоне ишаране многобројним закрпама обишле су његове мршаве ноге; на ногама, концима које је покидао од свога одела правио је неку врсту обуће коју је нашао на путу, и том свом изуметку дао је име сандала; он је ишао ништа не говорећи, подижући облаке прашине, његове мале зеленкасте очи сијале су се.

Војник је имао кошуљу од кумача[1] коју је, тврдиње ово, добио у Керзону, а преко кошуље једно прсиши постављен фатом; на глави је имао војну качкету, боје која се не може исказати, и чији је „горњи део“ био по правилу „закривљен на десну обрву;“ неке широке гаће као што носе Малоруси лепршале су се око ногу. Био је бос. И ја сам био бос, али сам имао одела.

Ми смо корачали, а сунца ово нас пружала се стена; под плавим и сјајним сводом зетског неба без облака, она је била ту, пред нама, као нека огромна висоравни, округла и црна. Велики пут, прашњав и сав прегажен је пресо ње као дугачка трака која нам је сагоревала ноге.

Овде-онде, виделе су се рушене гомиле пожњевеног жита које су чудновато наличиле на необрађене образе војничке.

Изненада, војник је нешто нешто мало грубим басом:

— .... Васкрсење твоје појемо и славимо....

Приликом своје војне службе, он је испуњавао, поред осталих дужности, дужност певача у капели свога батаљона; и зато је знао много песама и тропара које би певао увек када смо престали да разговарамо.

Пред нама, на хоризонту, облаци неодређених контура у свима преливима, од љубичастог до нежно руменкастог, пријала су нашем оку.

— Изгледа да су ово планска брда, рече студент сувим гласом.

— Брда поваче војник, ти их брзо видиш, пријатељу..... То су тамо облаци..... Да, обични облаци. Види само изгледају као биоел[2] с млеком. За примитак да би било много пријатније да су облаци заиста од кисела. Ово опажање раздражи нашу глад, — ту несрећу свију дана наших.

— До ђавола, грдио је војник ињујући, да се бар сретне нека жива душа! Никога! Остаје нам само да сисамо шапе као медвед у зиму....

— Ја сам рекао да треба да идемо насељеним крајевима изјави студент докторским тоном.

— Ти си рекао.... разљути се војник, пошто си научљак мора да нађеш нешто. Како насељено место можеш наћи овде? Сам ђаво зна где та има. Студент ућута стиснувши усне.

Сунце је седало, на хоризонту, облаци су одбијали све боје призмине. Мирисало је на земљу и на со. И тај добар мирис раздражи још већма наш апетит.

Грчени у стомаку мучили су нас. То је било чудновато, непријатно осећање. Изгледало је да су на свију мишића сокопи полако одлазили, испаравали се тако реће, и да су ти мишићи због тога губили своју гипкост. Уста и грклан били су сува, глава се мутила; мрачне мисле појављивале су се и непрестано пред очима ишчезавале. Неки пут су изгледали као комади сувог меса или парчад хлеба; намирење је додавало обим приближним из прошлости њихов карактеристичан мирис; тада се још појачи осећање пожа које се опреће у стомаку. Ишли смо непрестано мењајући наше мисли о општим питањима, пребацујући да ли се не види негде стадо оваца, ослушкујући најмањи шум по коме би смо познали да иду татарска кола која носе воће на јерменску пијацу.

Али је стена била пуста и нема.

У очи тога тешкога дана нас троје смо произдарали четири фунте овсеног хлеба и неколико дубењица; затим смо прешли нешто ово четредесет врста тако да је трошак био много већи но приход — и пошто смо спавали неко време на перископској пијаци, пробудили смо се обузети глађу.

Студент је имао право кад нам је рекао, да место што смо спавали боље би било да смо се трудили да... Али не прилични у добром друштву гласно говорити о покушајима који иду противу својине; зато ја ћутим.

Ја хоћу само да будем истинит; ни на ум ми не пада да повредим пристојност. Ја добро знам да је разум данас усавршен; човечија душа постаје све блажа и блажа; и чак кад човек пчиња своја ближњег за гушу са очевидним намером да га удави, он се стара да то учини са што је могуће већом благошћу; почитујући правила учтивости.

То је учињено на мом сопственом праху и то ми искуство даје права да обележим тај напредак наравн, и ја сам срећан што могу да утврдим са убеђењем, да се све у овом свету развија и усавршава. Овај се напредак обично показује непрестано или увећавањем броја апсана, механа и проститутских радња.

Дакле, гутајући пљувачку и тражећи да ублажимо бол у стомаку пријатељским разговором, ми смо ишли пустом и немом степом; ми смо тако ишли напред осветљени пургуром сунца на заходу, гајећи ипак неодређену наду на нешто. Пред нама је сунце залазило, утапајући благо своје зраке у меким облацима које је оно бојадисало, док се иза нас и око нас, плавичаста магла пењала од степа на небу, још већма стезајући мрачни хоризонт.

— Ајде, децо, купите нешто да запалимо ватру, рече војник дижући и сам са пута једно парче дрвета. Треба да проведемо ноћ у сред степе... под росом... Сувог љубрета, сува трава, све ће бити добро.

Ми се растурисмо по путу, почесмо купити суво грање и све што се може запалити.

Увек, кад је требало да се сагнемо, ми смо осећали по целом телу силну жељу, да се пустимо, да падиемо, да останемо ту, непомичии и да једемо ону земљу црну и влажну, и да је једемо све док свесним не изгубимо снагу, и да заспимо назад, да заспимо за свагда, да имамо доста да једемо, да жваћемо, да осетим ту топлу и густу масу како се полако склапа кроз једњак у згрчен стомак, изгладнео, жељан да поједе ма шта било.

— Да се бар наће неколико коренова.... рече војник са уздахом. Има корења које се једе.

Али у обрађеној и прној земљи нема корења.

Јужњачна ноћ брао падање; последњи зрак сунчани није имао времена да се угаси кад, на небесном своду који је постао још тамнији, звезде се упалише; око нас сенке све више и више стезаху једнолик хоризонат степе.

— Чујте, децо, рече сасвим полако студент — тамо доле, лево.... неки човек, пође је легао....

Неки човек? понови војник. И рече сумњајући: — А шта би радио тамо?

— Или га питај.... Он зацело мора да има хлеба, пошто се наместио овде, у сред степе..... дохаде студент.

Војник погледа на ону страну где је човек легао и рече њуњушши одважно:

— Хајдмо тамо:

Само ведене и продирне очи студентове могле су разликовати човека од мрачне масе коју је сачињавало земљиште на педесет сажена[1] даљине.

Ми се упутимо њему, ињући брао по грудама земље на обрађеном пољу, и осетисмо да се при овом светлуцању наде, удвојише болови у стомаку.

Дођосмо још ближе.

Човек се не мичс.

— Може бити то није човек, прогуња војник, гласом превареног човека, изражавајући мисао која нас је све мучила.

Али у истом трепутку наша сумња се разби као облак, јер ствар опружена на земљи, помаче се на једанпут, порасте, и ми видесмо, ми јасно распознасмо правог живог, човека на коленима, руше су му опружене према нама.

И гласом дрхтавим и потмулим он рече:

— Не приближујте се, или пуцам!

(Наставиће се)

[1] Црвени памук.

[2] Врста пеизета од купина, врло омиљен код Руса.

[1] Руска мера 2·107 метра.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јован Устрелић

11

Још у прво ће сахата, по моме доласку на робију, он ме је проласкао пред мене, потапкао по рамену, добродушно ми се смејући у очи. Нисам одмах могао да схватим, шта је то значило. Руска је говорио врло рђаво. Убрзо после тога пријде он опет мени, опет се смешећи се, другарски удари по рамену. Затим опет и опет, и тако је трајало три дана. То је значило с његове стране, како сам нагласио, а како сам доцније и дознао, да је њему мене жао, да он осећа, како је мени тешко упознати се са затвором, хоће да ми покаже своје пријатељство, да ме охрабри и да ме уверн о својој заштити.

Добра и безазлена Нура!

Дагестанских Татара било је троје и сви су били рођена браћа. Двојица су били већ постарији, али трећи, Алеј, имао је свега двадесет и две године, а по изгледу био је још млађи. Његово место на даскама било је поред мене. Његово лепо, искрено, паметно и у исти мах добродушно-наивно лице, одмах чим га видех, привукло је моје срце, и било ми је баш мило, што ме је њега судба одредила, а не ког другог, за суседа. Сва његова душа исписала се на његовом лепом, могу рећи, дивном лицу. Смешење му је било тако искрено, тако дечијски наивно, велике црне очи, беле су тако меке, тако жупке, да сам увек осећао особито задовољство, чак лакше ми је било у тузи и муци, гледећи на њега. Не преувеличавам.

Код куће његов старији брат имао је неторицу старије браће; она друга два, отишла у некакав завод; заповеди му једном, да узме ашдар и да седне на коња, да би заједно одјахали у некакву експедицију. Послушавше старијих у породици брђанских, тако је велико, да он није ни само смео, него није чак ни помислио да ушта, куда ће. А они нису ни сматрали за потребно да му кажу. Иначе су га пљачкајући, да пријатељу богатог јерменског трговца, па да му отму што има. Тако и буде: пошла је моју пратњу, ухуку Јермењина, и отму му робу. Али се стнар открије: сву шесторобу ухвате, суднице им, доказује, иступкоше и пошаље у Сибир, ни робију. Цела милост, што је суд учинио за Алеја, била је та, што су му смањили рок; послали су га на четири године. Браћа су га врло волела, а, готово, љубав је била више очинска, него братска. Он им је био утеха на робији, а они су се, иначе натмурени и ћутљиви, увек смешили гледећи га, па кад би почели да говоре с њиме (а говорили су с њиме врло мало, као да су га нешто сматрали још за дете, с којим човек не може ништа озбиљно да говори), сурова њихна лица разведрила би се, те сам увек мислио, да с њиме говоре о нечем сасвим дечијском; бар су се увек исто тако гледали и добродушно се смешили, слушајући његов одговор. А он, опет, готово није смео с њима да почне разговор: толико их је поштовао. Тешко човек може да замисли, како је могао тај човек да сачува за све време своје робије онако меко срце, како је могао да развије онако строго поштење, онаку душевност, симпатичност, да не огрубн, да се не поквари. Иначе, била је то јака и чврста природа и поред све њихове мекоте. Доцније сам га упознао добро. Био је неким као чисто девојче, и ма чији гадан, цинички, пљан или неправедан, насилан поступак у затвору палио је огањ негодовања у његовим дивним очима, које су од тога постајале још дивније. Али је избегавао свађу и кавгу, ма да није био од оних, који би пустили да их вређају некажњено, а умео је себе бранити. Али, ни с ким није био у завади: сви су га волели и сви су с њиме били добри. Сиочетка је био према мени само учтив. Мало по мало, почео сам се пуштати с њиме у разговор; за неколико је месеци научио лепо руски да говори, што његова браћа нису успела за све време робије. Ушђео сам, да је то необично паметан дечко, необично спроман и деликатан, на чак и већ веома мислен. Уопште, да кажем унапред: ја не сматрам Алеја ни мало као обично отвореље и сећам се на познанство с њиме као на једно од најлепших познанстава у моме животу.

Има карактера од природе толико лепих, толико Богом одарених, да вам чак и сама помисао на то, да се они могу кадгод изменити на горе, изгледа немогућна. За њих се ви увек мирни. Ја сам и сад миран за Алеја. — Где ли је он сад?

Једном, већ доста дуго после мога доласка у затвор, лежао сам на постељи и мислио сам о нечем веома суморном. Алеј, свагда вредан и увек у послу, тај пут ништа није радио, ма да је било још рано за спавање. Али је у то време био је њихов мухамеданских правних, те нису радили. Он је лежао, метнуо руке под главу, ја те таконе о нечем премишљао. Одједном ме упита:

— Шта, теби је сад веома тешко?

Погледам га радознало и мени се учинило чудно то брзо, изненадно питање код Алеја, који је био увек деликатан, увек разборит, увек наметан срцем; али кад погледах пажљивије, на лицу му видех тако туге, толико патње због сећања, да сам одмах пропустио, да је њему самоме било врло тешко и то баш у овоме тренутку. Казао сам му, шта сам мислио. Он уздахне и тужно се насмеши. Волео сам његов осмејак, свагда нежан и срдачан. Осим тога, смешећи се, показао би два реда бисерних зуба, чијој би лепоти могла да позавиди прва лепотица у свету.

— Је ли, Алеју, ти си сад сигурно мислио о томе, како у вас, у Дагестану, светкују овај празник? Мора да је тамо лепо.

— Лепо, одговори он одушевљено, и очи му се заблисташе. — А откуд ти знаш, да сам ја о томе мислио?

— Како да не знам? Дакле лепше је него овде?

— О, зашто ти то говориш!...

— Мора бити, да је у вас сад све у цвету, прави рај?

— О-ох, та не говори, боље не говори!

Био је у силном узбуђењу.

— Слушај, Алеју, јеси ли имао сестру?

— Имао сам, а што питаш?

— Мора бити, да је лепотица, ако дичи на тебе.

— Шта на мене! Она је таква лепотица, да је нема лепше у свем Дагестану. Ах, каква је лепотица моја сестра! Такву нисам никад видео! И мати ми је била лепотица.

— А је ли те мајка волела?

— Ах! Шта ти говориш! Мора да је сада умрла од туге за мном. Био сам још најмлађи син. Волела је мене више од сестре, више од свију... Она ми је данас у сну долазила и плакала надамном.

Ту заћута, и то вече не рече више ни речи. Али од то доба тражио је сваки пут да се разговара са мном, ма да, — на поштовања, штоса је не знам откуд осећао према мени, — није никада сам почињао први разговор. Зато се веома радовао, кад бих му се ја обратио. Распитивао сам га о Кавказу, о његовом раниjем животу. Браћа му нису бранила, да самном говори, а један од њих то чак и мило. На и они, видећи, да ја све више и више волим Алеја, постали су према мени куд и камо љубазнији.

Алеј ми је помагао на раду, услуживао ме је, чиме је могао у казаматy и видело се, да му је било веома пријатно, да ми ма чиме олакша и угоди, а у том стараљу око угађања није било ни најмање поизнености или цалања на какву год корист, него топло пријатељско осећање, које он већ није ни крио од мене.

Између осталог, он је имао много механичких подобности; лепо је научио да шије рубље, да крпи ципеле, а доцније је научио, колико је могао, и столарски занат. Браћа су га хвалила и поносила се њиме.

— Слушај, Алеју, рекох му једном приликом — зашто ти не научиш да читаш и пишеш руски? Знаш ли, колико ти то може користити овде, у Сибиру, доцније?

— Радо бих ја то. Али ко ће да ме научи?

— Зар је мало овде писмених људи? Ако хоћеш, научићу те ја?

— Ах, научи ме, молим те! и он се чак подиже мало на постељи, те с молбом склопи и руке, гледајући на мене.

Сутрашњега вечера дадосмо се на посао. Имао сам руски превод Новога Завета — њиме што није била забрањена у затвору. Без азбуке, једнако по тој књизи, Алеј је за неколико недеља научио одлично писати. За три месеца већ је потпуно разумео књижки језик. Учио је с жаром, страсно.

Један пут, прочитали смо заједно целу Проповед на гори. Онаније сам, да је нека места у њој изговарао као с неким особитим осећањем.

Ја га упитах, да ли му се допала то, што је прочитао?

Он брзо погледа, а руменм му обли лице.

— Ах, да! одговори он, — да! Исус је свети пророк, Исус је говорио Божје речи. Како је то лепо!

— Шта ти се најпаче допада?

— Оно, где Он вели: „праштај, љуби, не вређај, поли и непријатеље. Ах, како лепо Он говори!

(Настаиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

На питање једног општинског писара одговарамо му следеће:

Свима грађанима, који плаћа личан порез, дакле, кад напуне 21 годину, мора плаћати и бир свештенички (види члан 71. закона о непосредном порезу).

По закону о уређењу свештеничког стања и приходу чиновништва од 1882. године, види таблицу о чиновницима свештеника, коју свака судишта имају, свима пореска глава мора плаћати по 2, динара свештеничког бира на годину, без обзира, на слуге, слушкиње, зидуграра или неожењена лица.

Један ниже у питању, да ли свештеник враћи или не враћи чиновништва код слугу, слушкиња, зидуграра или неожењених лица, већ закон изричито каже: да свака пореска глава мора плаћати, бир свештенички.

По постојећем расвиду господина Министра финансија (види књигу упутства и наредбе господина Министра финансија од 1892. год.) изузимају се и ослобођавају од плаћања бира само малолетници, који плаћају порез на земљу, и оне масе, које немају ниште, или оне нимају, али у њима нема ништа. Све остале масе, у којима живи удова, са или без деце, или наследници који су за рад тежачки способни, и ако шесу пунолетни, плаћају бир свештенички.

* * *

Један општински писар управно је нас следећа питања:

I.

Једном земљодељу ове општине продато је за рачун дужне порезе једно земљиште за суму од 420 динара. Преко напаћене порезе из ових позива претекло је 504 динара и осим продате земље овом земљодељу није остало ниште од 1-50 хектр за узимање.

Пореско одељење код кога је претекли позив у 204 динара био у депозиту, позове сопственика продате земље и позвај му преда и ако овај није позвао никакве дознаке да ће за тај позвај купити непокретно имање, и.

II.

Једном земљодељу ове општине продато је имање за порезу и преко порезе претекло му је 180 динара; а њему је осим ове земље остало још довољно земље за узимање колико му штити § 471. грађанског судског поступка; па, како ово лице дугује извесним лицима по извршним пресудама овога суда овољену суму колика му претиче а нема другога имања из кога би се овај дуг његов наплатити могао а да не буде протежно § 471. грађ. судског поступка; за то је суд овај од пореског одељења тражио да му овај позвај пошаље рали наплате дуга по овојим пресудама.

Пореско одељење по тражењу овога суда није му позвај послало нити је ма какво своје решење Суду саопштило, већ преко тога бутке приказења позвају је општинима продате земље и претеки му позвај пошло.

Овај писар пита пас: да ли је правилна горња радња пореског одељења како у једном тако и другом случају?

Наш одговор

на I питање.

Рад пореског одељења изложен горе у питању под I. неправилан је и противан закону, јер је изимком и допуном тачке 4. § 471 грађ. судског поступка од 14. јула 1898. године за наведене случајеве прописана овакна одредба:

„Ако ико би се шта од овога имала продаји земљодељу за наплату пореза, прареза и других општинских трошкова, као и хранивних оруда, па би по извиреву сума из које је у овим случајевима продаја извршена, нека сума преостала, онда се тај преостатак не може употребити за извиреве других повериоца него ће се продати земљодељу чије је имање продато и то тек онда, кад власти донесе доказе да је за тај позвај нешто друго такво имање."

на II питање:

Тако исто неправилна је и противна закону и радња пореског одељења изложена горе у питању под II. јер је пореско одељење у овом случају, а према § 489. грађ. суд. поступка било дужно да се одазове питању општинског суда, ако на продатом имању није било других забрана или интабулација, а ако је тога било, онда је одељење било дужно да према напеденом законском прописи претекли позвај пошаље преостепеном суду на расподед.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Атанасије Папопић, родом из Јенице — Варјарје, Солунског вилајета у Турској, пре шест година био је ђак крагујевачке гимназије. У месту рођења, има још Костадина Папопића и браћу од којих је један под именом Риста Папопић, питомац православне богословије у Призрену. Од пре 6 година није се никакво јавило својој фамилији и на њихово распитивање и тражење још ништа о њему нису могли сазнати. С тога се овим путем распитује тражење настојатеља Атанасија, молећи све полицијске и општинске власти као и приватна лица да им шта буду сазнали о њему, јаве уредништву Полицијског Гласника или управи гр. Београда.

Милош Димитријевић, општинског кмета, из Тарашна, ср. Пожешког окр. Ужичког, тражи начел. окр. Рудничког актом Бр. 1359. Милош има да се спроведе суду на оссуду због извршене крађе Борђу Томићу општинару из Ужица. Он је стар 18—19 год., омален, смеђ, малих трепавица. Најбоље треба спровести начелнику окр. Рудничког с позивом на Бр. 1359.

ПОТЕРЕ

Ноћу између 15. и 16. фебруара ове год., непознати лопов, украо је из авлије Јанићеја Савковића, тежака, из Гор. Стевлића, једно женско теле, дакле жуто, старо једну годину, у вредности 60 динара. Моле се све полицијске власти, да хапсена живо потраже и надлежног спроведу Начел. окр. Расинског, с позивом на Бр. 3987.

Ноћу између 27. и 28. фебруара ове год., непознати злочинац напао је на кућу Милана удове Раке Јовановића, из Мајдановца, и под претњом да ће је убити узео је 1 дин. и 60 п., колико је код себе снега имала. Злочинац је био је у сељачком оделу, па погама је имао чизме, сама му је била завијена црном марамом. Моле се све полицијске власти, да злочинца живо потраже, и надлежног спроведу начелнику ср. Расинског с позивом на 5099, или Управи гр. Београда Бр. 8122.

Коста Ј. Благојевић, из Церовица, ср. јасеничког, округа Смедеревског, који бегунац, који је био под истрагом, у притвору и опоэ због опасних прања, побегао је 27. Марта ове год. из среза јасеничког. Он је стар 22 год., омален, приспавкаст, малих трепавица; од одела има гуњ и чакшире од сељачког сукна, на глави шајкачу, па погама шарене чарапе и опанке. Моле се све полицијске власти за Косту живо потражење и надлежног спроведу начел. ср. Крагујевачког с позивом на Бр. 52, или Управи града Београда Бр. 8.861.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Цветко Јовановић, биз. шегрт ђорђијерски из Београда, стављен је у притвор и под пријачну истрагу због крађе. Како је Цветко још из ранијег врлно мале прађе и преваре, па кажњаван и протеран, — овим се позивају

власти и приватне особе које би на шта имали о њему да доставе, јер се држи да је још каквих дела починио. Податке о Цветку ваља упутити Управи гр. Београда.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Због закона о општинама, кога доносимо у целости, морали смо изаћи дупли број, и због тога је лист изашао за два дана касније.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Просвештство; 2) Телесне и душевне казне. — III. *Научно забавни део:* 1) У Стени; 2) Занимљиви на штампот дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Из полицијског албума. — Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 14. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 12. АПРИЛА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I. Указом својим од 31. пр. мес. благоволео је потврдити усвојења од Народног Представништва

ЗАКОН

О изменама и допунама у закону о административној подели Краљевине Србије, од 15. марта 1890., 14. фебруара 1896, 5. јануара 1899 и 24. јануара 1900. године

који гласи:

I.

У место: „у моравском округу:

1., срез деспотовачки, среско место Велики Поповић", да гласи:

„у моравском округу:

1., деспотовачки срез, среско место варошица Деспотовац".

II.

Закон овај важи од кад га Краљ потпише и у службеним се новинама обнародује, а рок за његово извршење остаља се до 1. јула ове год.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. марта 1902. године Пж 7430 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 26. закона о устројству општина и општинских власти, решено је:

да се Влајко Антоновићевић, председник општине чачанске, по својој молби, разреши од ове дужности.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. марта 1902. године, Пж 7.837 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 6-ог закона о местима решено је:

да се место „Варош" код цркве јарбичке испод „Кулине", у атару села Јарбинца, среза јадранског, округа подрињског, по изјављеној жељи његових становника, прогласи за варошицу под називом „Драгинац", с тим, да ова нова варошица остане и даље у саставу садање општине јарбичке.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 30. марта 1902. године, Пж 7.568 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

Узрок просјачког заната у том крају јесте у томе да су се сељани 1891 год. латили просјачког штапа кад је у земљи завладала велика глад. И том су се приликом могли уверити да је просјачење корисно и лако занимање и од тада гледају они у том послу извор за споредну зараду, која није за презирање.

Предазећи на централне губерније, морамо прво размотрити околину Москве. Близина тако великог центра као што је стари царски град даје сељацима могућности да у свако доба нађу рада. Шта више они могу заслужити понаца а да се не одвајају од свог села; јер воће и поврће и рани продукти домаће индустрије могу се лако у град донети; а и летњи станови које у сваком селу имају варошани, доносе лен приход. И поред свих тих корисних животних услова ипак су се у тој губернији образовала два просјачка гнезда.

Становници села Шуванова, у месецима кад престане пољски рад, одлазе на просјачењу. Само сасвим стари људи и жене, који су неспособни за толике радове, просе целе године; остали сматрају просјачење као споредну зараду. Путовања по том послу предузимају се три пут годишње; прво путовање почиње 6. августа, враћају се октобра; друго путовање почиње 15. новембра и враћају се 15. марта; треће путовање почиње после сејања и спржава се пред жетву.

За време тих путовања међају шуваповски сељаци често њихова прошења. У јесењим месецима путују они у губерније Туду, Орел и Воронеж, које су богате житом и причају сељацима да они долазе из једног краја где је рђава жетва или да им је град потукао жито; зими путују они у Пољску, Финску и у балтичке провинције да причају о пожару њиховог села. У пролеће их има у обе главна града а нарочито у селима у којима су варошани подигли своје летњиковце. Том приликом надају се шуванопски просјаци за путујуће кадуђере или за богаље. Према путу и карактеру промена немају ни просјаци и одело: у јесени и зими носе они обични сељачки гуњ а у лето прну калуђерску мантију. После свршеног путовања долазе они кући пуним џеповима, свечкују своје фамилијарне празнике и живе весело.

Данас су Шуваловци прилично, имућни. Економни односи у којима они живе, са сеном су повољни. Они имају много шуме и дених ливада, а село им је у близини три окружне вароши тако да они увек имају пијаћу за своје продукте и увек имају рада. И поред свега тога просјачење је јако развијено, а томе су узроци у прошлости. Прича се да су пре 100 година шуваловски сељаци зарађивали свој хлеб као зидари и да су чешће путовали у пољске провинције да тамо нађу рада. Тамо су се научили и просјачењу. А ту су вештину употребили године 1812 пошто је француска војска њихово село спаљила и њихове усеве изгазила. Прве године просили су из невоље а доцније пошто су се уверили у корисност таквог заната, напили су за добро да га и даље раде.

У источном делу исте губерније Москве има једно друго просјачко гнездо; у округу Богородску и познато је под именом

„Сахова“. Мајстори из тога села занимају се специјално као погрелци и веома су вешти у фабрикацији лажних цертификата.

Најнеке и најбогатије руско просјачко гнездо јесте у губернији Пенза, која је богата житом и која је у целој земља позната са своје леке прне земље. У тој губернији чигав низ села проси. А колики је број лица која годишње заслужују новац просјачењем, може се видети из ових дата: године 1876 из села Гошнилово падато је путничких пасоша за 4000 сељака. Ови просјачки занат не цвета само у том селу него још у 10—15 других места тога краја.

Сви ти сељаци изводе просјачку индустрију у великом размеру. Пошто располажу добрим средствима то они узимају под најам радинке, децу, жене, богаље а по ноћи и целе фамилије, при чему често плаћају 10 рубаља месечно. И богаље узимају под најам за извесно време и њихове газле продају их као мртве ствари.

Пошто се трупа попуни новце просјаци на пут у колима којима знају да даду бедан изглед пролазништвом и ритма. Чим стигну у важно село растуре се деца и радинци просећи од куће до куће. А газда остане под ноћа и продаје сељацима јабуке, крушке и јевтину галантеријску робу. У вече мора сваки радник да газди преда извесну новац. Тешко оном који донесе мање него што му је наређено. У опште газда постуна са својим људима најужасније.

Просјаци из Пензе предузимају далеке путеве. Њихов главни рејон јесу губерније Самара и Саратов, богате житом. Отуда путују они даље у Оренбург и у јужну Сибирију; а неки иду на кавказ, у Малу Русију па и у Бесарабију. Они просе милостињу у сваној форми и гледају да своја мољења прилагоде животу сељака. У области Волге, где је становништво богато житом они моле за раж и пшеницу, а у губернијама Вјатки и Перму они просе ланено платно. Путоваља се предузимају у извесним роковима. Прва почиње у јесен по свршетку жетве. Само сељаци из села Галицино полазе на пут мало доцније, јер они производе зејтни који им доноси велика прихода, те им не иде у рачун да се крену на пут пре него што су свршили свој рад. На Арханђелов дан већина просјака враћају се кући. Тај дан свечано се прослављу у Галицину, јер је Арханђео Михајило као патрон сеоске цркве, код њих у великом уважењу. Сви су просјаци добри посетиоци цркве и поле да тај дан код куће проведу. Друго путовање предузима се у почетку зиме, чим снег омогући употребу санкица и траје до месоједа. Треће путовање почиње шест недеља пре Ускрса и траје до Тројице. Са повратком у завичај настаје за просјаке весео живот, и тада продавци ракије најбоље раде.

На крају свега тога морамо додати да просјачка села у губернији Пензи зачуђавају посетиоца благостањем сељака. Лепа поља, красна стока, солидно зидане куће, — све то показује богатство сељака, који, поред свега тога, ипак неће да се окану свога гадног заната.

Врло је тешко наћи узроке који су изазвали просјачку индустрију у томе крају. Она је почела пре много година у селу Германовки. Да ли су несрећа или животни услови дали први повтрек за то не може се видети. Али је ван свако сумње да је у четрдесетим годинама 19 столећа просјаштво учинило јаке напретке, јер су се деца, која су узимана за пропење милостиње, лагано навикла на тај посао. О Голицину, главном селу тога краја, прича се да су у старо доба имаоци земаља своје робове сасали великим памећима. Да би те памете могли савладати, сељаци из Голицина уграђају се на своје суседе из Германовке и ударе у прошњу. Мало по мало навикну се они на тај посао, изнађу разне мајсторије да би им посао боље пшао и данас га сматрају као напрстан начин да заслуже новаца. Сад их на путовање не тера невоља него грамзивост и сребролубље, да се на недостојан али лак начин заслужи новаца.

У губернији Воронежу образовало се једно велико просјачко гнездо; то је село Макарово, у коме има 8000 становника којима је просјачка индустрија спородила зараду. Они узимају путнички пасоше под изговором да иду да траже рала, а у ствари они путују у јужне крајеве да просе. Осим путничких пасоша узимају они разне лажне просјачке цертификате, који се у њиховом селу у велико фабрикују како је јако развијен тај последњи специјалитет види се из тога што су само 1898 године 15 сељака тога села узимати на одговор због таких фалсификата. У опште те макаровске протуље одликују се великом неморалношћу јер са свог скитничког живота донесе куће љубав ка пијанству и нечистоћи, а они су у учинили те је у том селу јако развијен сифилис.

Постанак просјаштва у Макарову датира се из год. 1879. Те године плануо је у селу велики пожар, који је уништио 200 кућа. Услед те несреће више сељака узму просјачку торбу и врате се кући с пуним шакама. Тај рђав пример деловао је заразно и на друге, тако да је мало по мало цело село одало се томе занату. Сад су становници тог села прилично имућни, јер имају доста земље а јужно-руска црница може своје сељаке да храни.

Али са свима тим именима није исцрпена листа просјачких гнезда. Ми смо описали најважније само, али ради потпуности морамо назвати да таквих села има по многим другим губернијама. Тај недуг је дакле врло јако развијен, нарочито у срцу царства и у губернијама са велико-руским становништвом.

Број просјака и величина села је врло различна. У више случајева гувернери су изрично нагласили да је развитак просјаштва сасвим независан од економних узрока и да су парцеле земљишта сељака доста велике. Прошење милостиње у име Христа више је страни обичај, који се наслеђује од оца на сина. И услед тога тај се посао не сматра као нечастан, него као сваки други занат.

На Завршетку да поменемо још једно село, у коме је просјаштво пре неколико година било јако развијено, а сад га је сасим нестало. У губернији Пермо има село Косулино, чији су становници били познати као дрска, насртљиви просјаци. А то се просјаштво развијало из тога што су зими многи трговци на путу за Ирбиту (Запад. Сибирија) морали проћи кроз то село. Том су се приликом користили сељаци из тог села, као што то баш и у другим земљама, где многи путници пролазе, на пр. у Швајцарској и Италији. Али сад су се у губернији Пермо прилике измениле. Путници за Ирбит не иду више кроз Пермо железницом. Косулино није више велика поштанска лама него железничком. Косулино није више велика поштанска станција и просјачења је ту нестало због оскудице у путницима. Али село је већ одавно постало богато и до данас се одржало његово благостање.

Овим закључујем испитивање просјачких гнезда да учинимо неколико закључака. Међу становницима тих села налазимо исте типове као и у варошн: погрелци, богаљи, деца, лажни калуђери. Из тога можемо навести да су просјаци у граду и у селу једна хомогена маса и да просјаци на села прелазе у градове. Што се тиче узрока из којих су постала та просјачка гнезда мора се рећи да се само на далеком северу не може одрећи постојана сиротиња становништва, док у просјачким гнездима у централним и јужним губернијама Русије нема ни трага од невоље. На против она се одликују благостањем. Пре много година становници су претрпели несреће (рат, пожар, рђаве жетве), али је трагова од тога давно нестало. Случај је приморао сељаке да се лате просјачког штапа, покупају је испао за руком, посао се показао користан и услед тога напикли су се на просјачки занат и раде га и до данас.

Овај закључак опомиње нас на речи једног писца „криминалитет је историски продукат и правредни односи само су један, и ако значајан, фактор.“

(Наставиће се)

ПРЕСТОНИЧКА ПОЛИЦИЈА СИГУРНОСТИ У 1901 ГОДИНИ

Д. Ђ. Алимпић

(Свршетак)

Остали начини извршења самоубистава веома су ретко употребљени у нашој престоници. Тако је, у току последњих 6 год., било свега **2** случаја угушења помоћу угљен диоксида и **3** на шинама железничким. Изгледа, као да се наше самоубице плаше од новог и код нас недовољно опробаних средстава, па с тога претпостављају оно што је сигурније, а то су револвер и замка.

И доиста, то мора свако признати, има велике разлике између једног самоубиства помоћу угљен диоксида и револвера. У првом случају самоубици не достаје довољно храбрости, која

би му допустала, да се, ма и за трепут, изложи физичким боловима. Шта више, он се убија у једном необезбеђеном стању.

И професија самоубица у пр. год. доста је једнолика. Међу њима налазе се: чиновника **5** (**3** поштанска, **1** железнички и **1** министарства војног), занатлија **4** (**1** берберин, **1** обућар, **1** стаклорезац и **1** крижач дувана), слугу **3** (**2** братара и **1** покућар), женске **2** (**1** девојка и **1** удата жена), трговац **1** (бакалин) и земделац **1**.

Као год што је професија самоубица била једнолична, тако су исто и узроци, из којих су побројана самоубиства извршена, најобичније природе. Самоубиства чиновника (4 случаја) резултат су злоупотреба у служености и бојазни од казне која би их постигла, док су самоубиства занатлија потицала из материјалне оскудице. Један слуга (братар) убио се због пропале љубави, а за све остале случајеве узроци су непознати. Помињемо, више узгред, да се једна од поменутих женских отровала, а друга обесила.

Доба старости самоубица није тачно утврђен, али се зна: да су **4** од њих имали нешто мање или више од 50 год. **5** су било између 46—50 год., **3** између 35—40., **3** између 24—30 и **1** између 70—75 год.

Вредно је поменути још и то, да међу самоубицама у години о којој је реч, није било ни једног са поље јачом интелегенцијом.

Што се тиче *покушаја самоубиства* њих је, као што смо видели било **7** случаја, а извршена су: у јануару **1**, у мају **1**, у августу **1**, октобру **2** и новембру **2**.

Поредимо ли ове покушаје самоубиства са онима из предходних година, добићемо овакав резултат:

у год. 1896 **7** пок. самоубиства
у год. 1897 **4** пок. самоубиства
у год. 1898 **1** пок. самоубиства
у год. 1899 **1** пок. самоубиства
у год. 1900 — пок. самоубиства

Потражимо ли им пак узроке, наћићемо: да су **3** од њих резултат материјалне оскудице, **2** болести, **1** љубави, а **1** једно је извршено у напуну душевне поремећености.

Међу самоубицама у покушају налазили су се: **2** занатлије, **2** женске, **1** трговац, **1** надничар и **1** тестерџи. Једна од женских покушала је да се заколе ножем, а друга се хтела отровати бељаном. Тестерџи и надничар вешали су се, остали су скакали у воду. Најзад, све самоубице у покушају, и данас су у животу.

Повреде тела у овој години резултат су, по већ утврђеном правилу, веће употребе алкохола. Од **8** случајева, колико их је у овој години било, свега су **3** дошла пред суд, а од ових опет само је **1** лице осуђено. Остали случајеви свршени су код лекедне власти путем „нарављања.“

Повреде пак у ранијим год. овако су се кретале:

у год. 1896 било их је **6** случајева
у год. 1897 било их је **10** случајева
у год. 1898 било их је **8** случајева
у год. 1899 било их је **6** случајева
у год. 1900 било их је **14** случајева

На реду је сада, да прегледамо **крађе** на 1901 год. — то најбоље мерило полицијске сигурности. Њихов укупни број износи **72** у коме су **38** опасних а **34** простих крађа.

Остављајући на страну, што је овај број знатно мањи (скоро за половину) од броја извршених крађа у предходним годинама, ово чиме се нарочито одликују крађе на ове године јесте обичност и простота начина којим су биле вршене, као и врло мала смишљеност, коју су крадљивци у овој рад уносили. Док у предходним годинама налазимо читаве организоване дружине, које су себи стављале у задатак искључиво крађу новца и драгоцености, служећи се, ради постизања овог циља, свима могућим средствима, па и оружјем, дотле се у овој години сусрећемо са најобичнијим крадљивцима, који се задовољавају да покраду веш из отвореног дворишта, живину из незаључане шупе, новац из гвозденог чекмеџета, или најзад, а то су врло ретки случајеви, да у каквој гомили извуку новчаник из џепа. Признајемо, да и ове врсте крађа нису никако за потцењење, али је тек, морање свако допустити, велика разлика између разбијања једног дућана, или касе коју је сопственик неколико пута закључао, и крађе рубља из отвореног дворишта, која, без сумње, неби била извршена, да је сопственик то рубље склонио, преко ноћи, у какву затворену одају.

Само ово неколико редака о крађама на је, уверени смо, довољно, да се увиди разлика између рада полицијске сигурности на штићењу имовине престоничких грађана у овој и предходним годинама. Ну то ће се још боље моћи уочити, ако, часом прегледамо њен рад у томе правцу у току последњих 6 год. Тако су у престоници извршене, и то:

у год. 1896 крађа **142** у вредности **20947** дин.
у год. 1897 крађа **158** у вредности **33600** дин.
у год. 1898 крађа **125** у вредности **9940** дин.
у год. 1899 крађа **137** у вредности **12530** дин.
у год. 1900 крађа **75** у вредности **21300** дин.
у год. 1901 крађа **72** у вредности **9200** дин.

Најзећи број извршених крађа у год. 1901 пада у месецу децембру (**11**), за тим долазе месеци: мај, јуни и август са по **7**, па онда јули, октобар и новембар са по **6**, фебруар, март и септембар са по **5**, јануар са **4** и април са **3**.

Од целокупног броја извршених крађа пронађено је њих **55**, што је реће **76.1%** који број стоји према бројевима предходних година, почев закључно од год. 1896 као **31%**: **59%**: **60%**: **50.4%**: **69.3%** (год 1900).

Најзад, за све крађе укупно, похватано је и предато суду на суђење **52** лица. Од овог броја њих **18** били су раније осуђивани, **14** долазе на малолетнике, махом кесароше, **8** су слуге и надничари без сталног занимања, **6** су трговачки помоћници, **4** занатлије и **2** су женске.

Од бив. осуђеника налазили су се: **1** у четвртом, **2** у трећем, **4** у другом и **6** у првом повратку.

Преваре и утаје у овој години иступне су природе, изузев утаја чиновничких на које полиција сигурности не може, готово ни у колико, утицати.

Све преваре, од којих је већина извршена помоћу „карата“ и „бенчева“ похватане су, а извршиоци њихови подвргнути казни. Само један од њих — неки Сима Радаковић који се је издавао за бив. српског учитеља у Ст. Србији, одавле је, вели, морао бежати због злостављања од стране турских власти, прогнат је на сватва у Турску — своју постојбину, но што се утврдило: да је „законо“ своја патриотизма прошао целу Србију, купећи добровољне прилоге за „свету ствар.“ Не само власти, но и приватне личности — грађани српски — требало би да обрате најстрожу пажњу на овакове пробисвете, јер се, под њиховом маском, врло често крију агенти страних држава. Познати су нам неколико оваквих случаја.

О иступима из год. 1901 реће ћемо само толико, да су су се, према онима из предходних година, знатно умањили. Њихов укупан број у овој години износи **4458**, док је у предходним годинама износио, и то:

у год. 1896 . . . . . **5742**
у год. 1897 . . . . . **5932**
у год. 1898 . . . . . **5382**
у год. 1899 . . . . . **5987**
у год. 1900 . . . . . **4755**

Иступи за скитњу у год. 1901 достижу цифру од **2100**, од које је, бар $^2/_3$, повлачило и казну прогонства.

Кад је већ реч о прогонству, онда не можемо да пропустимо, а да и о њему не речемо неколико речи. Изјављујемо одмах, да је оно, овакво какво данас постоји, а нарочито како се врши, једна по сво изузорна и врло мало корисна ствар.

Да би се оно наше тврђење добро разумело, треба знати, које се личности у опште могу протерати?

По §§. 342, 343 и 365 тач. 6, 7, и 9 казненог зак. који о прогонству говоре, то су:

1, Скитнице без икаквих исправа;

2, Скитнице и бескућници па ма и са исправама, ако су са раније два или више пута иступно кажњавани;

3, Скитнице и бећари који су већ једном били прогнати без обавра на уредне исправе које би имали;

4, Страни подавици без уредног занимања, независно од исправа које би имали;

5, Блуднице, подводачице и венеријом заражене личности, ако су предходно два пута иступно кажњене због криваца.

Ма колико ово изгледало јасно и тачно, ипак пракса изобилује многима забуна и злоупотреба. То стога, што је појам

скитиице врло растегљив; а законодавац, међу тим, није нигде прецизирао које се личности имају разумети под тим изразом? Не само несвесност, већ и сама неувиђавност, као и несгремност појединих полиц. чиновника, довољне су, да за се на рачун ове законске непотпуности стварају ужасне злоупотребе. Познати су нам нековико случајева, где су људи са непокретним имањем ограничавани као скитиице и протеривани било на личног њега, било опет због партиске тесногрудности. Тако исто бивало је и са занатлијама, који су привремено остали без рада, а који су они имали свој стан, своју породицу, па су чак и порез плаћали. Свега овога, разуме се, неби било да је наш казнени закон тачно определио појам скитиице, као што је то учинио француски у своме §-ву 270, који гласи: „*Скитиице су оне личности које немају стално, домицила нити средстава за издржавање, а међу тим не раде* искакав занат, нити *оне* *имају какву професију*.“

Поред овог недостатка нашег законодавца, који је, као што смо видели, извор заблудама и злоупотребама, постоји још један, исто тако важан, који је, бар по нашем мишљењу, у многоме ослабио добре стране прогонства. Реч је о местима у која се скитиице протеривају. Ми потпуно разумемо кад једна полиц. власт ухвати у своме подручју једну скитиицу па је, по надзираној казни, прогна у место рођења, али никако не можемо да појмимо кад та иста полиц. власт ухвати једну скитиицу (која је рођена и живи у њеном подручју), па је прогна у који које место у унутрашњости. Од куда долази то, да градови и општине по унутрашности воде, рецимо, надзор над једним кочијаром београдским или ког другог грала? Зар није боље и сигурније казити га у месту рођења само га свако зна и познаје, но послати га у место где је апсолутно непознат, и где, као такав, може, што но кажу, чуда починити?

Са свим је природно, што и саме власти иду на руку овим лицима, да из прогнатог места што пре побегну — врате се у место из кога су прогнана и често пути, приређују највеће напе-нађења овим осталим властима које су их прогнале, а то само с тога, што су ове неровале, да су она под надзором оних других власти, па за то према њима нису ни предузимале потребне мере предострожности. Ето, ово ми никако не можемо да разумемо, нити ћемо икад разумети, а тврдимо, на основу сопственог искуства, да је овако прогонство пре штетно но корисно. Тако ће бити све дотле, док се и код нас не подигне какав завод, у коме би се скитиице, а нарочито малолетници, привикавали раду и обучавали занату. Како су нам скитиице главни елемент из кога се либерују кочијари и предузници из нашице, то би се, подизањем једног оваквог завода, и уношењем система Бертилоновог за констатовање идентичности криваца, казнама дела у нашој престоници свела на минимум. Желети је, да се ово што скорије остварн, а дотле да подржи бар овако како је у прошлој год. било.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

6. Кидање тела на комаде.

(Наставак).

Место дрва употребљавали су и друге елементарне снаге, а најобичније је било кидање тела коњском снагом. Осуђеноме су везивали сваку руку и сваку ногу за појединога коња, за тим су сва четири коња потерали у четири правца, док тело није било расцидано. Тој смрти већином су давали само таква лица, која су пре тога мучена свима могућим мукама. По неки пут су тело утврђивали међу двоја кола, у која је било упрегнуто више коња, за тим су коње потерали у супротним правцима, те су тако кидали жртву.

Кидање коњима и волима није било много раширено и ретко је примењивано, а није било ни правилно, законом прописано погубљивање; него је кидање било или самовоља каквог пласиника или је било судијска пресуда само код најтежих повреда владаоца, на пр. при убиству владаоца. Код Римљана је употребљавана та ужасна казна, одатле је пренета у Француску, па и у Немачкој је налазила својих жртава. Краљицу Брунхилду, пошто је претрпела разне друге телесне казне, везали су за реп једноме коњу који ју је вукао док није умрла.

У Немачкој је често примењивана једна страшна казна против дивокрадица и против сељака који су се усудили да терају дивљач са својих њива. Везивали су такве „преступнике“ на живе зелене, и за тим су их потерали тако натоварене. Тако је несретник имао да трпи најужасније муке, јер је Зелен гледао свима могућим начинима да се ослободи необичног терета, те га је вукао кроз трње, кроз блато и баруштине, тукао га о дрва, док није обоје смрт ослободила. Довољно је позната и смрт Мазепе, који је био везан на коњу.

Сл. 4. — Тестерисање. (Опис у прошлом броју).

Све се те казне могу сматрати као варијације кидања и вучења од коња.

Кидање тела на комаде по средњовековном праву вршило се сасвим друкчије. У законику „Theresiana“ овака је формула прописана за кидање тела: „Осуђеник да се доведе на суди-

Сл. 5. — Расклапање с дрвета. (Опис у прошлом броју).

лиште, тамо да му се расече цело тело на четири комада, за тим сваки комад да се обеси о нарочита вешала, која ће се обесити на четири главне улице ради гнушања“. А у особеним случајима кад су злочини осуђеника врло велики на пр. теле-

нијаја или убиство трудне жене, прописано је у додатцима тог закона још ово: „Такав злочинац да се доведе на губилиште и да му се због таквог нечовечног дела живо сриче ишчупа, за тим да му се тело расече на четири комада, и да му се четири дела обесе у четири улице ради гнушања, а нарочито да се пази на то, да се глава, срце и десна рука заједно обесе".

Просецање трбуха и вађење црева није било у обичају само у Немачкој и у осталим европским земљама, него се вршило и код Персијанаца, Индијанаца и Јапанаца. Римљани су тако мучили тољене Хришћане, нарочито жене. Њих су бацали на земљу, расецали им трбухе и сипали им јечам у отвор. После тога натоварили су на тог мученика свиње, које су нарочито пустили да изгладне и гладне свиње жлерале су заједно с јечмом и утробу на расеченим трбуха. О цару Домицијану прича се да му је било особито задовољство гледати расечене трбухе тобожњих људи над им испада утроба. И код Египћана било је у обичају расецање трбуха, али то се вршило много и над мртвима, да би им се могао извадити стомак, који су сматрали за седиште свега зла.

Са највише праве сигурности и праве једнакости поступао је законик Thereзијана за Аустрију, Мађарску и Чешку. Тако је казна жидања тела на четири комада прописана директно за одређене злочине и разуме се да је она примењивана у свима случајима. Тако у том законику гласи „Ако је за напред величанствена окривљено мушко лице, да му се тело живом раскине на четири комада, а ако је женско, прво да се усијаним клештима чупају груди, за тим да му се осече глава и да се тела изводе на колац.

Из тога се види да женске никад нису подвргнаване тој казни и то не из благости према „слабом полу" него више из естетичких разлога.

Кидање тела све је мање употребљавано, али се је одржало до 19 столећа и тада је сасвим нестало из реда казнених средстава!

7. Убијање животињама.

Пошто је најужаснија сверепства чинио човек човеку, природно је да су и они који су вршили бестијалне пресуде, изметнули се напослетку и сами у дивље животиње. Отуда је природно и потекла мисао да казну извршују саме дивље животиње. Отуд је престари обичај да се животињама даје да

Сл. 6. — Убијање животињом.

извршују казне; он дошпе до преисторијског доба" и мисао учинити животиње извршиоцима казне налазя се у најстаријим предањима. У Библији стоји на једном месту: „Нека прибављају од гладни и нека их коси гроздица. Осим тога послаћу им зубе зверова и отров гуја". Један стари пророк који се није покорвао божијој заповести, био је убијен од једног лава и његова лешина била је бачена на пут.

И ако су животиње правобитне биле извршиоци само божије казне ипак је последица те мисли била да се та казна употреби и код обичних, људских, пресуда. То се лепо види из библије. Краљ Дарије издао је био наредбу по којој сваки онај који се за 30 дана помоли за што било каквом богу или човеку осим краљу самом, да се баци у лавовску пећину. Пошто је пророк Данило, поред све те заповести ипак три пут дневно молио се свом богу, морао га је Дарије, према своје воље бацити у лавовску пећину, да не би право Персијанаца и Мађана, претрпело никаква уштрба.

Из тога се види да је у примењивању те казне тешко наћи границу између правног и законитог с једне стране и самоволе с друге стране. Тај случај са Данилом показује да није лако наћи границу између самоволе и законите казне; јер је Дарије запретио том казном али се је грозио да је примени на Данила.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

У СТЕПИ

од Максима Горког

2

И кратко и суво цикљоњке зачу се у мраку. Ми застадосмо, као на заповест, и неколико секунда остадосмо неми, за дељима тим нељубазним доченом.

— Да гадног човека! промрмља војник.

— Да рече студент, замишљен. Он се шета са револвером. Види се лепо како га држи у руци.

— Ej! ти тамо! новика напрасно војник решивши се једном. Човек ћуташе не мењајући положај.

— Но! слушај: ми те нећемо дирати, дај нам само хлеба... ти га за цело имаш? Дај нам га, пријатељу тако ти Бога!.... Проклет да си ђаволе!

Ове четири последње речи војник изговори кроз зубе.

Човек ћуташе непрестано.

— Чујеш ли? рече опет војник, а већ му глас дрхташе од љутине и очајања. Ми ти тражимо хлеба! Нећемо се приближити.... бади нам га....

— Добро! одговори човек кратко.

Он је могао рећи „моја драга браћо" и изразити у ове три речи најчвршће, најсветије хришћанско осећање; никад ово то не би дирнуло и ублажило као ово „добро" тако кратко и тако суво.

— Не плаши се од нас, драги мој, — прихвати војник љубазним тоном и благим осмејком на уснама, ма да човек није могао видети његов осмех, јер је био далеко добрих двадесет корака.

— Ми смо мирни људи. Били смо у Русији и идемо у Кубан, на путу нестало нам новаца.... сад смо појели све што смо имали на себи.... и ево смо већ два дана гладни.

— Држите! рече добри човек подигавши руку.

Један део комад појаси се и паде на земљу. Студент се пожури да га узме.

Ево, јоште!.... и још!.... Нема више....

Кад је студент све покупио паде се да смо имали скоро четири фунте доста тврдог пшеничног хлеба. Хлеб је био умрљан земљом и сасвим сув.

На праву околност нисмо много обраћали пажњу, што се тиче друге, њом смо били врло задовољни, сув хлеб много више храни него свеж, он садржи мање влаге.

— Тако... тако... и тако! говораше војник врло особито делећи комаде. Чекај.... то није право! Ти, научењаче, треба да уступиш једно парче, иначе нећеш он доста имати! Студент без и једне речи претрпи губитак једног парчета хлеба, које је узмем и одмах метнем у уста. И ја почнем да га жвакам полако једва уздржавајући грчевите покрете вилица готових да здробе камен. Осетих необичну радост при браом грчевој једљама, и да се задовољавам мало по мало. И један за другим топли заклагаји, неизмерно добри, продирали су у запаљен стомак и претвараху се, тако ми је изгледало, одмах у крв и сок.

Нека радост, необична радост, оживљавајућа и пријатна, завревала ми је срце постепено како се стомах пунио.

Налазио сам се као у неком полусну. Ја заборавих оне последње, оне ужасне дане непрестане глади, заборавих своје другове, тако сам био занесен с милином оних осећања....

Али кад сам бацио и последњу мрвицу хлеба у уста, осећах да сам још ужасно гладан.

— Овај проклети човек мора имати још сланине или меса, гунђаше војник који је седео према мени на земљи, гладећи трбух.

— Без сумње, поштo је хлеб мирисао на месо....

— Али ја дркћим да му је и хлеба још остало...' рече студент, и додаде сасвим тихо:

— Ако то није револвер...

— Ко то може бити, а?

— Без сумње скитница као и ми.

Пас! одсече војник.

Ми смо седели у гомили и бацали смо косе погледе на ону страну где је био наш добротвор са револвером у руци. Ни један звук, ни један знак живота није нам долазио одande.

Међутим ноћ нас је покривала својим мраком. Била је гробна тишина у стени; сваки од нас је чуо дисање свога суседа. С времена на време сетно стрицање прикидача долазило је од некуд... Звезде, то право цвеће небесно, сијале су изнад нас...

Били смо гладни...

Ја се дичим кад кажем да нисам био ни мало бољи од мојих несрећних другова ове мало чудноватe ноћи. Ја им предложим да се дигнемо и да пријђемо оном човеку.

— Не треба га дирати, без сумње, али ми ћемо појести све што нађемо код њега. Он ће да пуца... На добро! тим горе!

Од нас тројице само ће један бити повређен, а у овом случају, ако је вероватно да ће једно тане убити на месту.

— Хајдемо! рече војник скочивши са свог места.

Студент се мање журио.

И ми пријђемо, ми дотрчамо готово са свим до човека Студент је био непрестано иза нас.

— Друже! повика војник тоном пуним прекора.

Ми бесмо дочекани потмулим гунђањем, и сув шум једног пиштоља који се запиње. Нешто сину пред нашим очима пуцањ одjекну.

— Промашио, повика војник са свим радосни скочивши на човека.

— Чекај мало, ђаволе; сад ћемо те видети, ја....

Студент се баци на прсћу.

Међутим „ђаво" клону на леђа и поче пружати са раширеним рукама.

— Шта му је? рече изненађењем војник, који је већ подигао ногу да га удари. Погледа као да је сам себе ударио.... Е! гле!... Шта тиче? — Шта кажеш. Ти си самог себе ударио, шта?

— О, овде!.... меса и неке лепиње, и хлеба, много хлеба, синци моји! рече тријумфујућим гласом студент....

— Лепо! нека те ђаво носи, прими ако хоћеш!....

— Хајде, пријатеља, да једемо! повика војник.

Ја сам узео револвер на руку човековаих, који поштo је престао да криза, остаде сад непомичан. У револверу је био само један метак.

И ми смо поново јели.

Јели смо у ћутању.

Човек је још лежао ништа не говорећи, не мичући се.

Ми нисмо никако обраћали пажњу на њега.

— Је ли могуће, пријатеља, да је то било само за хлебац? чу се на једанпут један дрхтави и опор глас. Ми задрхтасмо сва.

Студент се умало није удавио и поче кашљати нагињући се земљи.

Војник поштo је сажватао свој комад поче да грди.

— Јели пасто ниједно! шта си ти мислио, а? Заслужујеш да те одеремо као мачку. Хоћеш да ти кожу скинемо? Кога ће нам ђаволa! Псећа њушка; пуци се! Видите ли то? Наорузао се човек и пуца на добре људе. Глупаче један!...

Он је говорио. псовао у исто време још усled чега су претње губиле своју јачину и изразитост.

— Чекај само док сте појеdемо; научићемо те памети, најави студент кобним гласом.

Тада, баш над забуљасмо, одјекну урлање помешано са јецањем, од чега се уплашисмо.

— Браћо.... Зар сам ја знао? Ја сам пуцао.... јер сам се бојао...

Ја долазим из Повог Атоса... И губерније Смоленске ја идем.... О Боже мој! проклета граница! То је моја несрећа! Због ње сам морао да напустим Атос.... Да није било тога ја бих тамо прилично радио... Ја сам столар... И тамо, код куће имам жену..... и две њерчице. Има скоро четири године како их нисам видио.... Моја деца.... поједнте све....

— То ћемо и урадити није било потребно да нам кажеш, рече студент.

— О, велики Боже! Да сам само знао да сте ви мирни људи, да ли би и помислио да пуцам? Али шта ћете, у сред степе, у овој мрачној ноћи.., је ли то моја правица?

Он је говорио и плакао; али боље рећи урлао је дрхтећи и плашљиво.....

— Ква га дала, слања, учини војник презриво.

— Мора да има новаца код себе примети студент.

Војник намигну оком, погледа га у лице и осмехну се.

— Где ти си прач.... Чујете, деца, ако замалимо ватру могли бисмо спавати....

— А он? упита студент.

— Нека иде до ђавола!

— Нећемо га неће, падам се. (Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Вучковић

12

Он се окрену браћи, која су слушала наш разговор, па им поче нешто ватрено говорити. Дуго су и озбиљно говорили међу собом и одобравајући климали главама. На онда с важно-милостивим, то јест чисто мусломанским осмејком, који ја тако волим, и то волим баш важност тога осмејка, окренуше се мени и потврдише, да је Иса бно Божји пророк и да је Он гранно велика чуда; да је од земље начињио тицу, задахнуо је, а она полетела... и да је то и у њиховим књигама записано. Говорећи ово, они су били потпуно убеђени, да ми чине велико задовољство, хвалећи Ису, а Алеј је био срећан и пресрећан, што су његова браћа одлучила и баш хтела мени да учине ово задовољство.

И писање нам је ишло необично успешно. Алеј је набавио хартије (није ни хтео да ми допусти, да је ја за своје паре купим), перо, мастила, и за нека два месеца, плучио је одлично да пише. То је задивило чак и његову браћу. Попову и радости њиховој није било краја. Пису знали, како да ми се захвале. На радовања, ако се десило да радимо заједно, напомене су ми помагали и смагали су то за срећу. Ја нећу ни говорити о Алеју. Он ме је волео, можда, исто толико колико и браћу. Никад нећу заборавити онај час, над је одлазио с робије. Одвео ме је иза казамата, и тамо ми пао ово врата и заплакао. Никад ме пређе није пољубио и није плакао. „Ти си за мене толико учинио, толико учинио", — говорио је он — „да ми ни отац, ни мати не би могли толико учинити: ти си ме начинио човеком; Бог нека ти плати, а ја те нећу никад заборавити..."

Где ли је сад, где ли је мој добри, драги, драги Алеј!..

Сем Черкеза, у нашем је казамату била још читава гомилица Пољака, који су чинили потпуно одељену дружину, готово не имајући никаква додира са осталим осуђеницима. Већ сам рекао, да су их сви мрзили због њихног дељења и њихове мржње према осуђеницима Русима. То су биле природе напуреше, болесне; биле их је шесторица. Неки су од њих били образовани људи; о њима ћу говорити нарочито и потанко доцније. Од њих сам каткад последњих година мојега живота на робији, добијао по коју књигу. Прва књига, што сам је прочитао, учинила је на мене силан, чудан, особити утисак. О овим утицима причаћу нојом приликом нарочито. За мене су они врло занимљиви, а уверен сам, да ће многима бити потпуно неразумљиви. Човеку, док не искуси, није могуће судити о неким стварима. Рећи ћу једно: да су моралне лишавања тежа од свију физичких мука. Прост човек, идући на робију, доласи у своје друштво, чак, можда, и у још развијеније. Он је изгубио, истина, много: завичај, породицу, све, али му средина остаје иста. Образованом човеку, који, по закону, допада исте казне с простим

човеком, губи често несрећено више од њега. Он мора да угуши у себи све своје потребе, све наваше; мора да пређе у средину, њему недовољну, мора да се научи да не дише свој ваздух... То је — риба, избачена из воде на обалу... И често се казна, по закону за све једнака, претвара за њега у десет пута мучнију. То је истина... чак кад би се тицало само и материјалних навика, што их човек мора да жртвује.

Али, Пољаци су сачињавали парочиту засебну гомилицу. — Било их је шесторица, и сви су били заједно. Од свију осуђеника нашега казамата, они су волели само једног Јеврејина и то, можда, једино зато, што их је забављао.

Нашега су Јеврејина, у осталом, волели чак и други осуђеници, ма да су му се сви до једног подсмевали. Био је сам међу нама, и ја чак ни сад не могу да та се сестим без смеја. Свако пут, кад бих га посматрао, редовно ми је падао на памет Гоголев Јеврејин Јанкел, из „Тарас-Бубље," што је, кад се скинуо, да би прешао са својом Јеврејком у некакном Њмеџу, у том тренутку ужасно лично на очупано пиле. Исај Фомић, наш Јеврејин, био је као две капи воде налик на очупано пиле. То је био већ старији човек, око педесетак година, смален и слабуњав, лукан и у исти мах грозно глуп. Био је безобразан и надут, а у исто време и ужасна кукавица. Сав је био у некаквим борама, а на челу и на лицу бели су му жиговн, који су му ударени на спашоту. Никако нисам могао да разумем, како је могао да надржи шесет ударача.

Овамо је дошао оприљен за убиство. Код себе је имао скривен рецепт, који му од доктора дотурише његови Јевреји одмах после казне. По томе рецепту могло се добити такса маст, од које су се за недељу две могли изгубити његови жиговн. Ту маст није смео да употреби у затвору, те је чекао да надржи своју двогодишњу робију, после које је, кад оде на пасеобину, несигурно намеравао да се користи рецептом. „Тако се не може зеним, рекао ми је једном — а ја свакојако хоћу зеним се." Ма смо били најбоља пријатеља. Он је унеке био у најодличнијем расположењу духа. У затвору му је било лако живети; но зашто је био златар, увек претрпан послом на вароши, у којој није било златара, и на тај се начин избавио тешких послова. Наравно, да је у исти мах био и зеленаш, те је са интересом и на залоге снабдевао цео завод повцем. Дошао је у затвор пре мене, а један од Пољака ми је описао потанко његов долазак. То је врло смешна историја, коју ћу испричати доцније. О Исају Фомићу говорићу још чешће.

Остали део друштва у нашем казамату, састојао се из четири старовереца, старца и познавалаца Светога Писма, међу њима и онај старац из Стародуба; два-три Малоруса, мрачних људи; један млад осуђеник, са узаним лицем и тананим носићем, од двадесет и три године, који је убио већ осам душа; на гомиле осуђеника за прављење лажног новца, од којих је један био забава целом нашем казамату, и најпосле, још неколико натмурених, и мрзовољастих лица, обријаних и опканжених, бутљавих и завидљивих, што су с мрзком гледали испод очију око себе и што су се заузели да тако гледе, да се тако мрште, да тако куте и мрзе још многу и многу годину — цео рок своје робије. Све је ово само пролетало непред мене те прве, суморне вечери мога новог живота — пролетало посред дима и чађи, посред свађања и неискаженог цинизма, у меланхоличном ваздуху, пред звоне лањаца, усред пљетава и бестидиога церекања. Легао сам на голе даске, мењушући под главу своје њшне (јастука још нисам имао), покрих се кожухом, али дуго нисам могао да заспим, ма да сам бис сан изнурен и изломљен од свих напазних и неочекиваних утисака тога прног дана. Али мој нови живот тек је имао да почне. Још ме је много што-шта чекало, о чему нисам никада мислио, што нисам ни назао...

V.

ПРВИ МЕСЕЦ

Три дана после мога доласка у тамницу, било ми је наређено да пођем на рад. Веома се добро сећам тог првог дана на раду, ма да се целога дана није са мном догодило ништа врло необично, бар не према свему осталоме, што је већ и иначе било необично у моме положају. Али то је такође био један од првих утисака, и ја још нисам престајао да ли све жудно гледам. Сва та три прва дана провео сам у најтежим осећајима. „Ено краја мојем путовању: ја сам у тамници!" понављао сам себи сваког тренутка, — „ено пристаништа мога за многе, дуге године, мој кутак у који ступам са тако непоновљивим, са тако болним осећајем... А ко зна? Може бити — кад га кроз много година будем морао оставити — да ћу још и пожалити за њим!..." додавао сам не без примесе оног злурадог осећања, које покадшто долази до потребе, да се нарочито поједи властита рана, цао да се човек жели наслађивати својим болом, као да у сазнању целе величине несрећне лежи права наслада... Мисао, да бих временом могао заиказити за овим кутом — мене самога испуни ужасом: већ сам и тада слутио, цапо је неприродно и ужасно човек придагодан. Али то је још све било у будућности, а за сада је око мене све било непријатељско и — страшно... и ако не баш све, али се мени, разуме се, тако чинило.

Ова дикла радозналост, с којом су ме разгледали моји нови робијашки другови, њихова нојачана суровост према ковајлији из племићског реда, који се наједанпут појавио у њиховом друштву, суровост која је покадшто долазила скоро до мржње, — све ме је то толико измучило, да сам већ и сам пожелео што пре рада, само да бих што пре и одједанпут сазнао и увидео сву своју беду, да бих отпочео живити као и сви остали, да бих убрзо са спима ушао у исти колосеч.

Разуме се, да онда нисам много што-шта запазио ни слутио, што ми је било пред носом: међу непријатељским ја нисам још ништа утешно нагађао. Уосталом, неколико предусретљивих, љубазних лица, на која сам навикао већ и за та три дана, међутим ме охрабрише веома. Од свију је био са мном најпријатнији и најпредусретљивији Њим Њимић. Међу мрзодним и мрским лицима осталих робијаша нисам могао а да не опазим такође и неколико добрих и веселих. „Свуда има рђавих људи, а међу рђавима и добрих", похитах утешити се у себи, — „Ко зна? Може бити, да ови људи нису баш много гори од оних, осталих, који су остали тамо, иза тамнице".

Тако сам мислио и сам сам тресао главом над својим мишљењем, и међутим, — Боже мој! — да сам само тада знао, колико је и та мисао била истинита!

Кто, например, био је ту један човек, којега сам потпуно упознао тек после много много година, а међутим он је био са мном и непрестано поред мене готово за све време моје робије. То је био осуђеник Сушилов.

Чим сам почео сада да говорим о робијашима, који нису били гори од других, одмах сам се и нехотице сетио њега. Он ме је послуживао. Имао сам и још једног другог послуживаоца. Њим Њимић ми је још одмах с почетка, првих дана, пренеручио једнога од осуђеника, — Осипа, рекавши ми, да ће ми, за тридесет копеџака на месец, спремати сваки дан засебно јело, ако ми се већ не дошда државно и ако имам средстава да набављам своје.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један окпружни начар управио је на нас два следећа питања:

I.

У ч. 13. и 16. полицијске уредбе у стању Њеном казато је:

„Осуде за испуп по тужбы приватног шкарнщу се тек онда када постану извршне и осуде по званичној дужности као и све пресуде сиптијама, краљевщима и слугама моју се одмах извршпвати, но међу тим у оба случаја остаје право жалбе осуђеном."

Питање: да ли се према овоме осуде по званичној дужности могу извршивати одма само над сиптијама, краљевщима и слугама, или и над осталима као: трговцима, шпиљарштима, механџијама, кафеџијама, дућанџијама и т. д. и, да ли се горња законска прошис у овим случајевима односи само на сиптијске, краљевске и слуге а више ни на кога? и

II.

У ч. 13. о измени и допуни од 26. јануара 1901. год. у законику о поступку судском у грађанским парницама казато је:

„Свакшетне пресуде или решења овериће увек председник или члан суда, а ако би ово био немогућно, свакшетне ће се извршити у присуству два писмена сведока, који ће са њима свакшетна потписати."

Питање: да ли се овде сматра, цао су председник и члан немогући, да се одма свакшетне пресуде и решења, када су извршиоци непријатеља и кто оверп писмен председник или члан без присуства два писмена сведока?

Наш одговор:

1. На I. питање:

Као што се види, из прописа чл. 13. и 16. полицијског уредбе који је горе цитиран, ове пресуде које се доносе за ове прекрше које се по законику извршују и казне по званичној дужности могу се над сваким осуђеним лицем извршивати одма, као и пресуде којима се суди крађе, краљицима, скитницима и слугама.

Речи, „*могу* се извршивати одма," законодавац је не налазе мишљењу упео у овај пропис законски у томе циљу: да општинским судовима и полицијским властима даде могућности, да оне, према којима извршење осуде за прекрше које се казне по званичној дужности, као и над: скитницима, краљицима и слугама, — *могу*, над овим осуђеним лицима, за ране истуле, која би по своме стању, занимању, карактеру и осталим околностима, могао бегством да осујете извршење пресуде над ома лошије постаје извршна, — извршивати те пресуде одмах по изречењу исте остављајући им њихов употребу права жалбе у прописном року, ако са овиме буду незадовољни.

Према овоме, такве се пресуде *не могу* одмах извршивати и наставак оних осуђених лица која би по чему не дају повода сумњи, да ће лошије, кад пресуда постане извршна, моћи осујетити њено извршење.

На II. питање:

Допуна ч. 13. у законику о поступку судском у грађанским парницама систем је јасно. По њој дакле: свако саопштење пресуде или решења, парничарима, или они писмени или усмени, треба да оафра председник или члан општинског суда. — Ако је председник или члан писменом, онда саопштење треба извршити у присуству два писмена грађанина, који ће се на акту саопштења потписати да је то саопштење донета извршено у њихову присуству. Тако извршена саопштења по закону су пуноважна.

Према овоме, јасно је: да ако и оно саопштење пресуде или решења и над су парничари, којима је то саопштење извршено, неписмена, над што саопштење оверн писмени председник или писмени члан општинског суда и без присуства два писмена сведока. — Закон у оваквом случајевима тражи присуство два писмена сведока, само онда, кад је меродавни председник или члан суда који оверава извршено саопштење пресуде или решења парничарима.

* * *

Један општински писар управно је на нас овакво питање:

Да ли повређена или оштећена, може кривцу опростити кривицу и онда, кад је прекид поступа казнен и нада је пресуда већ постала извршна?

Наш одговор:

По ч. 397. казненог законика поступање пречаје и свака казна начелника:

1., *кажу кривцу*, у ном случају само *наставу штете, ако би пресуда* и на то *гласила, места имати може*[1] и

2., *ако би онај*, који се створ тече, кривцу *опростио. Но ако је поступање таног рода, да у дужности саме власти следи исто наследити и казнати, онда се одрантај од повре-*

бене или оштећене стране само на наставу односити може, нипошто пак на саму казну.[2]

Према овоме, јасно је, да повређени или оштећена може кривцу опростити казну за учињено истуљење, односно да и онда је пресуда извршена *постала*, ако се то истуљење по законику неказљиво нашем само на тужбу приватног тужиоца а не и по званичној дужности.

* * *

Поводом питног објашњења у броју 6. „Полицијског Гласника" од 21. фебруара ове године, један полицијски писар пита нас напомено:

Да ли се, према забране каквог бесправног рада, на основу ч. 373 а. казненог законика, решењем полицијске власти, има од кривца наплатити такса по Тбр. 87. или по Тбр. 89. закона о таксама?

На ово питање ми му одговарамо:

Када се коме само забрањује бесправна радња а не казнама се за то, онда се та забрана чини једним решењем административним, и у том случају има се наплатити такса по Тбр. 87. закона о таксама у два динара.

У случају пак, да је коме раније забрањена бесправна радња административним решењем, па он и после тога опет отвори бесправно радити, онда га полицијска власт, поред осуде на затворске бесправне радње, казни и новчано од 25 до 100 динара, и у том случају осуђује га на плаћање такве по Тбр. 89. закона о таксама у двоет динара.

У овом смислу дакле треба разумети наше раније објашњење о коме је горе реч.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Љуја Бола, родом из Баре у Београ, старе 22 год., средњег стаса, овалног лица, усаглих очију и носа, које је почетком месеца марта тек. год. нестало из Манастира, тражи полиција из Бриовца антом Бр. 761. и 970. Ко ма шта буде знао о овој госпођици, моли се да по томе извести управу гр. Београда, или непосредно наше уредништво.

* * *

ПОТЕРЕ

Риста, син **Јарије Милића** из Боровца ср. јабланичког стаплеп је, решењем среског начелника под кривичну истрагу и у притвор због убиства извршеног над Стојаном Арнићем из Сиринце, истог среза. Риста, који је у бегству, има 16 год., средњег је стаса, плав, носом, у одећу је од црног сукна. За одбегли убијом пријављује се најближе тражење. Приналежне треба стражарно спровести начелству округа врањског с позивом на акт Бр. 9.988.

Милан Марковић, бив. наплачар код Радомира Рашковића, од. трговца, прошверено је своме господару 90 динара и 3. тек. мсца побегао из Београда. Милан је родом из Оброшова пиа 30—35 година, средњег је стаса, црномањаст, суволаб. Квирт паровине управе гр. Београда антом Бр 5847, моли се ове полиције, да Милана у својим домаћијама живо потраже, па у случају пронађења њему страхарно спроведу. Акт управе Бр. 9884.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Љубомир Ђурић, родом из села Метковића, среза поморског, стар 19 год., средњег стаса, плаосните лица, носе и очију плавих, решењем кварта теранског стављен је под кривичну

истрагу и у притвор због лаше превара. Умољавају се сви они, који би о овој варалици ма шта знали, да то одмах јављене поменутом изврту, или самој Управи града Београда.

Јанош Тарнок — лице чију слику износимо, пријавио се 23. пр. мес. управи гр. Београда као појачки бегунац аустро-угарски и молио за заштиту српског закона. Научена искуством из ранијих год. да не верује много лицима која се издају за војне бегунце, — управа се, преко конзулата аустро-угарског, обрати војним властима суседне монархије а за врло кратко време доби одговор, из кога се видело:

да је Јанош један врсни крадљивац. На, по што није искључена могућност, да је он и овде у Србији врпно разна кашина дела, то му, ово, износимо слику и молимо, и њега и приватне, за што пикпирање података о њему. Јанош има 27 год., средњег је стаса, лица дугуластог, косе и очију плавих, на левој руци тетовиран је знаком „Г" поред кога је утиснута звезда.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Просветитво; 2) Престоница полицијо сигурности у 1901. години; 3) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) У Отеци; 2) Записница из вртног дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 15 и 16. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 26. АПРИЛА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I. Указом својим од 31. ов. мес. благоволео је потврдити усвојени од Народног Представништва

ЗАКОН

О изменама и допунама у закону о административној подели Краљевине Србије, од 15. марта 1890. године, и у законима од 17. фебруара 1896 године, 5. јануара 1899 и 24. јануара 1900 године, којима су учињене измене и допуне овога закона.

који гласи:

I.

У члану 1., после наставка „Округи“ и реченице: „Србија се дели на“, на место броја 16, ставља се број 17.

У истом члану, у редноме броју 13. реч „Чачак“ замењује се са „Горња Милановац“.

А после редног броја 16. додаје се:

„17. Чачански округ. Окружно место Чачак“.

II.

У члану 2. тачка XIII. мења се и гласи:

У рудничком округу.

1, Качерски срез (Рудник).
2, Љубићски срез (Прељина).
3. Таковски срез (Горњи Милановац).
На крају члана 2. додаје се:

XVII. У чачанском округу.

1. Драгачевски срез (Гуча).
2, Жички срез (Краљево).
3, Моравички срез (Ивањица).
4, Студенички срез (Рашка).
5, Трнавски срез (Чачак).

III.

У члану 3. цела тачка XIII мења се и гласи:

XIII. Руднички округ.

Варош Горњи Милановац и срезови:

1, Качерски срез (среско место Рудник):
1, Баљани, 2. Вољковци, 3. Давидовица, 4. Крива Река, 5. Лалинци, 6. Ручићи, 7. Угриновци, 8. Штавица, 9. Босута, 10. Драгош, 11. Живковци, 12. Калабељци, 13. Трудељ, 14. Шутци, 15. Врапчићи, 16. Гукоши, 17. Дићи, 18. Ивановци, 19. Козељ, 20. Липље, 21. Моровци, 22. Пољанице, 23. Војковци, 24. Гуришевци, 25. Загађе, 26. Јарменовци, 27. Маџојковци, 28. Мучањ, 29. Рељинци, 30. Рудник, 31. Церова, 32. Шиљонај.

2. Љубићски срез (среско место Прељина):
1. Брђани, 2. Присловница, 3. Соколићи, 4. Вечак, 5. Бресница, 6. Вујетинци, 7. Балута, 8. Коњевићи, 9. Љубић, 10. Прељина, 11. Ракова, 12. Вранићи, 13. Горња Горјевница, 14. Мијоковци, 15. Малићевци, 16. Пријевор, 17. Трбушани, 18, Горња Трепча, 19. Доња Трепча, 20. Мојсиње, 21. Остра, 22. Стањчићи, 23. Доња Горјевница, 24. Катрга, 25. Мрчајевци. 26. Видова, 27. Врничани, 28. Јанчићи, 29. Рошци, 30. Тамник, 31. Цветке, 32. Лађевци, 33. Обрва;

3. Таковски срез (среско место Горњи Милановац):
1. Бб, 2. Брајићи, 3. Коштунићи, 4. Полом, 5. Теочин, 6. Брусница, 7. Грабовица, 8. Јабланица, 9. Љубовница, 10. Семедраж, 11. Бело-Поље, 12. Горња Врбава, 13. Горња Црнуша, 14. Доња Црнуша, 15. Доња Врбава, 16. Липовац, 17. Прњавор, 18. Врмчани, 19. Доња Вранетићи, 20. Калимањци, 21. Клатичево, 22, Леваја, 23. Љутовница, 24. Накучани, 25. Синошевићи, 26. Велерићеч, 27. Мајдан, 28. Невађе, 29. Спрачковци, 30. Леушићи, 31. Прањани, 32. Срезојевци, 33. Бањани, 34. Бершићи, 35. Брезна, 36. Дреновац, 37. Лазаи, 38. Лочевци, 39. Одрем, 40. Таково. 41. Шарани, 42, Горњи Вранетићи.

На крају истог члана 3. додаје се:

XVII. Чачански округ.

Варош Чачак и срезови:

1. Драгачевски срез (среско место Гуча):
1. Вирово, 2. Доња Краварица, 3. Лис, 4. Трбовац, 5. Церова, 6. Брезовица, 7. Бичи, 8. Властељице, 9. Горњи Дубац, 10. Каона, 11. Малатовићи, 12. Горачићи, 13. Граб, 14. Губеревци, 15. Рогача, 16. Горња Краварица, 17. Гуча, 18. Живица, 19. Кривача, 20. Рти, 21. Турица, 22. Дучаловићи, 23. Зеоке. 24. Лучани, 25. Марковица, 26. Негришора, 27. Пухово, 28. Ртари, 29. Тијање, 30. Вели Камен, 31. Вучковица, 32. Котража, 33. Мировсаљи, 34. Пиперак 35, Трешњевица, 36. Доњи Дубац, 37. Дљин, 38. Крстац, 39. Лисиће, 40. Лопатница, 41. Милатовићи, 42. Прилипац, 43. Лиса, 44. Луке, 45. Осовица.

2. Жички срез (среско место Краљево):
1. Краљево, 2. Богутовац, 3. Конарево, 4. Лопатница, 5. Маглич, 6. Протерелица, 7. Вранеши, 8. Врба, 9. Вукушица, 10. Гроздан, 11. Драгосињци, 12. Заплоњача, 13. Отроци, 14. Подунавци, 15. Ратина, 16. Гокчаница, 17. Заступље, 18. Предони, 19. Рудњак, 20. Церје, 21. Ирнаћ, 22. Брезна, 23. Готовац, 24. Замчани, 25. Каменица, 26. Ковалиуз, 27. Ковачи, 28. Крушевица, 29. Матаруге, 30. Мељаница, 31. Метинопи, 32. Рибиница, 33. Адрани, 34. Гргица, 35. Јарчујак, 36. Чибуковац, 37. Буковица, 38. Врдила, 39. Делојевци, 40. Дачићи, 41. Мрсаљ, 42. Мусина Река, 43. Пекчаница, 44. Рођевићи, 45. Самаиле, 46. Поповићи, 47. Сирча, 48. Милочај, 49. Оплапић, 50. Трговиште.

3. Моравички срез (среско место Ивањица):
1. Брезова, 2. Шареник, 3. Брусник, 4. Дајић, 5. Бједина Варош, 6. Ивањица, 7. Свештица, 8. Шуме, 9. Деретин, 10. Кушићи, 11. Маскова, 12. Опаљеник, 13. Сивчаник, 14. Васиљевићи, 15. Врчак, 16. Ерчеге, 17. Медовиие, 18. Равна Гора, 19. Смиљевац, 20. Братачево, 21. Глејача, 22. Комадиие, 23. Мана, 24. Ровиие, 25. Рокце, 26. Вијоница, 27. Врмбаје, 28. Добри До, 29. Дубраиа, 30. Прилипе, 31. Радалево.

4. Студенички срез (среско место Рашка):
1. Баре, 2. Баља, 3. Рашка, 4. Војмиловићи, 5. Ковачи, 6. Раковац, 7. Црна Глава, 8. Брезова, 9. Бресник, 10. Долац, 11. Бањово, 12. Засад, 13. Сававо, 14. Бинићи, 15. Градац, 16 Дражиниће, 17. Зарево, 18. Рудно, 19. Бзовник, 20. Врх, 21. Бадаљ, 22. Жутице, 23. Корлаће, 24. Кремиће, 25. Куриће, 26.

Павлица, 27. Пискања, 28. Поцесије, 29. Рвати, 30. Семегет, 31. Бела Стена, 32. Беоци, 33. Бољевац, 34. Бревница, 35. Варево, 36. Побрђе, 37. Бељак, 38. Губиниште, 39. Јарање, 40. Кавановаћи, 41. Лисина, 42. Муре, 43. Ново Село, 44. Рудница, 45. Боровељић, 46. Милатковић, 47. Носовић, 48. Плешин, 49. Себимиље, 50. Трнава, 51. Полумир, 52. Река, 53. Тадеље, 54. Ушће, 55. Млачна, 56. Орља Глава, 57. Милиђи.

5. Трнавски срез (среско место Чачак):

1. Балуга, 2. Бањица, 3. Вања, 4. Вишњића, 5. Заблаће, 6. Јежевица, 7. Трнава, 8. Атеница, 9. Јездина, 10. Кулиновци, 11. Лозница, 12. Паковраће, 13. Пармеиац, 14. Придворица, в заселак Бељина, 15. Риђаре, 16. Качумаје, 17. Лазац, 18. Петница, 19. Премеља, 20. Бапско Поље, 21. Горичани, 22. Жаочани, 23. Кукићи, 24. Липница, 25. Мршинци, 26. Рајац, 27. Слатина.

IV.

Сви трошкови око извршења овога закона, падају на терет државног буџета.

V.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потврди.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 10. априла 1902. године, № 8263 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела постављени су:

за начелника прве класе среза деспотовачког, Ђорђе Павловић, начелник исте класе среза прокупачког, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве кл. среза прокупачког, Живојин Крстић, начелник исте класе среза параћинског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве класе среза посавског, округа београдског, Тома Миленковић, начелник исте класе среза ваљевског, по молби;

за начелника прве класе среза азбуковачког, Алекса Давидовић, начелник исте класе среза посавског, округа београдског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника прве класе среза алексиначког, Милоје Потровић, начелник исте класе среза ражањског, по молби;

за начелника прве класе среза ражањског, Димитрије Барбуловић, начелник исте класе среза бањског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза гружанског, Петар Марковић, начелник друге класе среза кланског;

за начелника прве класе среза бањског, Димитрије Миљојевић, начелник исте класе среза алексиначког, по потреби службе;

за начелника прве класе среза тимочког, Љубисав Димитријевић, начелник исте класе среза лесковачког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза косаничког, Светозар Огњановић, начелник исте класе среза масурачког, по молби;

за начелника друге класе среза клисвског, Гаврило Поповић, начелник исте класе среза гружанског, по потреби службе;

за начелника друге класе среза жупског, Љубинко Петровић, начелник исте класе среза косаничког, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника друге класе среза параћинског, Бошидар Ристић, начелник треће класе среза темнићског;

за начелника треће класе среза масурачког, Никола Миосављевић, начелник исте класе среза жупског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за начелника треће класе среза темнићског, Тодор Поповић, начелник исте класе среза деспотовачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза ваљевског, Милорад Вујичић, начелник исте класе среза азбуковачког, по молби;

за начелника треће класе среза лешничког, Драгољуб Миливојевић, вапредни секретар друге класе начелства округа крагујевачког и вршиоц дужности начелника истог среза;

за секретара прве класе начелства округа нишког, Василије Стојљковић, председник општине власотинчке, по потреби службе;

за писара прве класе среза пожаревачког, Танасије Божић, писар прве класе среза лесковачког, по потреби службе.

Из канцеларије Министар тва Унутрашњих Дела, 20. априла 1902. године, № 8752 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе Министарства унутрашњих дела Божидар Божић, писар прве класе среза врачарског, округа београдског;

за писара прве класе среза врачарског, округа београдског, Светомир Радовић, писар исте класе среза колубарског, округа ваљевског, — по молби;

за писара прве класе среза посавског, округа београдског, Светислав Мишић, писар исте класе среза посавског, округа ваљевског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза поцерског, округа подринског, Васа Арамијски, писар исте класе среза мачванског, истог округа, — по молби;

за писара прве класе среза добричког, округа топличког, Милан С. Марковић, писар исте класе среза сврљишког, округа нишког, — по потреби службе;

за писара прве класе среза трнавског, округа рудничког, Михаило Ст. Протић, писар друге класе истог среза;

за писара прве класе среза расинског, округа крушевачког, Петар Живковић, писар друге класе среза косаничког, у истом округу;

за писара прве класе среза сврљишког, округа нишког, Милош Марјановић, порезник треће класе у пенсији, по приватику;

за писара прве класе среза рамског, округа пожаревачког, Милан Јанковић, писар исте класе среза кључког округа крајинског, — по молби;

за писара прве класе среза алексиначког, округа нишког, Коста Добрић, писар друге класе истог среза;

за писаре: прве класе среза кланског, округа пожаревачког, Мијаило Тодоровић, писар исте класе среза крајинског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка и Димитрије Мијаиловић, писар друге класе среза пчињског, округа врањског;

за писара прве класе среза пчињског, округа врањског, Андрија Крстић, писар исте класе среза лозничког, истог округа, — по потреби службе;

за писара прве класе среза беличког, округа моравског, Станимир Мијаиловић, писар исте класе среза пожешког, округа, ужичког, — по молби;

за писара друге класе среза посаво-тамнавског, округа подринског, Младен Маринковић, писар исте класе среза тамнавског, округа ваљевског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе среза качерског, округа рудничког, Велимир Јовичић, писар исте класе среза врањског, округа ужичког, — по потреби службе и Ђорђе Јосимовић, писар друге класе управе града Београда;

за писара друге класе среза ужичког, округа ужичког, Благоје Радовановић, писар исте класе среза златиборског, истог округа, — по молби;

за писара друге класе среза златиборског, округа ужичког, Димитрије Јовановић, писар исте класе, среза ужичког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза мачванског, округа подринског, Војислав Кипланović, бивши српски писар исте класе;

за писара друге класе среза параћинског, округа моравског, Милан Димитријевић, писар исте класе среза масурачког, округа врањског, — по молби;

за писара друге класе среза пчињског, округа врањског, Петар Карагуновић, писар исте класе среза алексиначког, округа нишког, — по молби;

за писара друге класе среза посавског, округа ваљевског, Косту Младеновић, писар исте класе среза колубарског, округа београдског, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара друге класе среза заглавског, округа тимочког, Милан Николић, писар друге класе неготинског првостепеног суда, — по потреби службе;

за писара друге класе среза расинског, округа крушевачког, Димитрије Лукић, вапредни писар прве класе начелства округа пожаревачког и вршилац дужности писара среза млавског, округа пожаревачког;

за писара друге класе среза колубарског, округа ваљевског, Стеван Лучић, писар исте класе среза таковског, округа рудничког, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара друге класе среза таковског, округа рудничког, Живојин Златановић, писар исте класе среза београдског, округа моравског, — по потреби службе;

за писара друге класе среза пожаничког, округа врањског, Мијаило Стојаковић, писар исте класе среза добричког, округа топличког, — по потреби службе;

за писара друге класе среза алексиначког, округа нишког, Михаило Младеновић, писар исте класе среза кључког, округа крајинског, — и Милоје Лешјанин, писар исте класе среза колубарског, округа ваљевског, — обојицу по молби;

за писаре прве класе Управе вароши Београда: Димитрије Петровић, писар друге класе среза пландиштачког, округа врањског, — по молби, и Живојин Белопавлић, бивши срески писар;

за вапредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза крајинског и прима плату из плате овога, Владимир Поповић, вапредни писар прве класе начелства округа подринског и вршилац дужности писара среза азбуковачког, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за вапредног писара прве класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност писара среза млавског у истом округу и прима плату из плате овога, Гргур Бркић, писар исте класе начелства округа пожаревачког;

за вапредног писара прве класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза ражањског и прима плату из плате овога, Ђура Петровић, бивши писар начелства;

за вапредног писара прве класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза колубарског, истог округа и прима плату из плате овога, Милан Момировић, бивши порезник;

за вапредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза кључког и прима плату из плате овога, Ђура Јовановић, писар друге класе Управе вароши Београда, — по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за писара прве класе среза пожешког, округа ужичког, Ђорђе Стојановић, писар исте класе среза тимочког, округа тимочког, по потреби службе, но без права на накнадну путног и селидбеног трошка;

за вапредног писара прве класе начелства округа врањског, а да врши дужност писара среза мачванског и прима плату из плате овога, Ђорђе Петровић, писар друге класе нишког начелства;

за писара прве класе начелства округа тимочког, Марко Ђорђевић, вапредни писар исте класе начелства округа врањског и вршилац дужности писара среза пожаничког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара прве класе начелства округа топличког: Живко Живковић, писар друге класе начелства округа београдског и Михаило Мићић, писар друге класе истог начелства;

за писара прве класе начелства округа подринског Сима Николић, писар друге класе истог начелства;

за писаре друге класе Управе вароши Београда: Душан Јанковић, писар четврте класе Министарства Унутрашњих Дела и Коста Исаковић, писар прве класе начелства округа београдског, обојицу по потреби службе, и Божидар Ристић, вапредни писар прве класе начелства округа ваљевског и вршилац дужности писара среза ваљевског, по молби;

за вапредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза поречког и прима плату из плате овога Мијаило Богдановић, писар исте класе начелства округа моравског, — по молби;

за вапредног писара прве класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза трстеничког и прима плату из плате овога, Бранко Вујовић, вапредни писар друге класе истог начелства и вршилац дужности писара истог среза;

за вапредног писара друге класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза златиборског и прима плату из плате овога, Мирко Гавриловић, вапредни писар друге класе истог начелства и вршилац дужности писара среза ужичког, — по потреби службе;

за вапредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза колубарског, Вела Рамадановић, писар треће класе Управе вароши Београда — по молби;

за вапредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза тамнавског и прима плату из плате овога, Чедомир Алексић, писар треће класе Управе вароши Београда, — по молби;

за писара треће класе Управе вароши Београда, Љубомир Јоцић, писар друге класе начелства округа београдског, — по потреби службе;

за писаре друге класе начелства округа београдског, Ђорђе Мишић и Лука Петровић, писари треће класе Управе вароши Београда, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа ужичког, Велимир Илајковић, писар исте класе начелства округа крушевачког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе начелства округа крушевачког, Василије Николајевић, писар друге класе начелства округа ужичког, — по молби;

за писара друге класе начелства округа нишког: Михаило Димитријевић, писар треће класе Управе вароши Београда, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка и Витомир Донић, вапредни писар друге класе истог начелства, и вршилац дужности писара среза моравског, округа нишког, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа пиротског, Ђорђе Јотић, писар исте класе начелства округа топличког, по молби;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Милан Радисављевић, вапредни писар друге класе истог начелства и вршилац дужности писара среза млавског, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа моравског, Јован Мандић, писар исте класе начелства округа смедеревског, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе начелства округа смедеревског, Добросав Шишмановић, вапредни писар друге класе начелства округа крајинског и вршилац дужности писара среза поречког, — по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 11. априла 1902. године. Пр№ 8421 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Ђорђе Атић, писар друге класе среза заглавског, округа тимочког, и

Ђорђе Миленовић, вапредни писар друге класе начелства округа крушевачког и вршилац дужности писара среза расинског, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 12. априла 1902. године Пр№ 8718 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 2. априла, ове године, Бр. 1123., које гласи:

„да се Јосиф Топаловић, кирџар на броду „Танову", родом из Плевље, у Старој Србији, и поданик турски, по молби својој, прими у српско подданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. априла 1902. год. Бр 6723 у Београду.

Свима начелствима и управи града Београда.

У последње време учестале су доставе да се „Сахарин" — анхидрит ортосулфаминске бензоне киселине — још употребљава за фалсификовање природних и фабрикацију вештачких вина. Она појава може у врло кратком времену озбиљно опустити народно здравље, ако се промет и употреба „Сахарина" тачније не регулише. Регулисање овог питања потребно је и о тога, што, за сада, у нас нема још никаких пареџења о употреби и промету „Сахарина", а међутим, према мишљењу Главног Санитетског Савета, уређење тог питања преко је потребно, за то, што, и ако „Сахарин", у малим дозама није шкодљив за људски организам, ипак, ако се дуже употребљава, може имати штетних последица, и изазвати повраћање, пролив и губитак апетита. Како по неки подносе доста велике дозе као 1—2 грама, без штетних последица, док други од много мањих доза, једног десиграма па и једног сантиграма, добијају знаке поремећеног варења, — то је врло тешко одредити максималну дозу употребе „Сахарина". — Како у исто доба, „Сахарин" никако не може заменити шећер, јер је шећер храна, а „Сахарин" само зачин, због слатког укуса, то се, са свих, и мало час поменутих разлога, никако не може одобрити дометање „Сахарина" јелу, пићу и осталим животним намирницама.

Руководећи овим својствима „Сахарина" Главни Санитетски Савет у седници својој од 8. марта о. г. Бр. IV. донео је мишљење, да увоз овог медикамента треба дозволити само апотекарима, и његову употребу ограничити само на лекарску прескрипцију.

Са наведеног, а на основу чл. 1., 3., 4., 24. и 33. закона о уређењу санитетске струке и чувању народног здравља од 1881. године.

Наређујем:

1. Увоз, држање и продаја „Сахарина" — анхидрита ортосулфаминске бензоне киселине, одобрава се само апотекарима. Нико други не сме увозити, држати и продавати овај артикал.

2. Апотекари не могу „Сахарин" издавати у ручној продаји већ само на лекарску ординацију. При експедицији поступаће исто онако као и са лековима који се у таким малим под знаком крста.

3. Сва јела, пића и остале животне намирнице, у којима се анализом нађе „Сахарина", сматраће се као фалсификовани, и са њима ће се поступати према §. §. 372. и 382. казненог закона; а одузети предмети, према њиховом својству, морају се или уништити, или ће се, ако се пречишћавањем или иначе могу учинити употребљивим, продати у корист болнице.

4. За непослушност према овој наредби, у колико се она односи на апотекаре, казниће се према члану 24. закона о чувању народног здравља од 1881. године.

За остала лица вреде одредбе казненог закона и правила о продаји отрова и отровних ствари.

Препоручујем начелству — Управи, да ову наредбу у своме подручју објави, на потпис саопшти подручним лекарима и апотекарима, и стара се о њеном тачном вршењу.

СБр. 4573.

16. априла 1902. год.

у Београду.

Министар унутрашњих дела,

Н. Д. Стевановић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

VI. Деца

У расправи о професионалном просјаштву морају се поменути и деца. Улога коју она морају играти у просјачком занату јесте једна од најтамнијих мрља у животу модерног друштва. Један је право казао да је употреба малих сиромаха једна од највећих преступа. Али та одвратна радња по његовом мишљењу није кажњива. Али та последња примедба није тачна јер у казненим законицима за Русију и Немачку тај је случај предвиђен кад неко пошље децу у прошњу. И у Русији и у Немачкој такви се казне затвором.

Као што смо казали просјак мора изазвати сажаљење пролазника. А то најлакше бива над проси дете, чије бледо и мршаво лице мора у сваком срцу узбудити сажаљење. Љубав према детету урођена је сваком човеку. С тога се тим осећајем просјаци и користе. Суд, у градовима и у селима, сретају се деца која просе милостињу или жене са одојчетом на грудима. По неки пут су то доиста деца просјакиње, али много чешће узимају оне деце од родитеља под најам; за навесину накнаду. По неког просјакиња деца су безусловно потребна, јер је то њихов систем да просе милостињу.

У Паризу на пр. сели на пијаци Слоге једна жена која 15 година њено дете доји.

Руској просјакињи деца су и из других разлога корисна. У Русији постоји ред обичај навесних дана у недељи сваком просјаку дати по један бакарни новац. Такав дар добија сваки човек који у кућу уђе, на празнико и деца. Према томе једна просјакиња поведе више деце; што их више поведе, више новаца и добије.

Поште је таква просјакиња просила код свих познатих добрих људи, тада такса лажна мајка тражи на улицама какво место које је за дечију прошњу нарочито згодно. Најбоља је улица пред каквом дечијом болницом. Свака мајка која у тој болници посећује своје болесно дете или га доноси лекару на преглед има сажаљења и према туђој деци и рада деци милостињу. Нису рђавија ни места по јавним вртовима где деца играју. Ту и сама деца траже од својих родитеља бакарних новаца за мале сирота просјаке.

Поште су такође деца потребан инструменат просјачке индустрије то се са њима води редовна трговина и у лондонским пећинама сваког великог града деца се добијају увек за новац и добре речи. У Паризу стаје једно такво дете $1^1/_2$ динар дневно. Та иста трговина цвета и у Русији. Што је слабљивије и болешљивије дете, то му је већа цена. У Бечу се нарочито траже деца која пате од великог кашља, а у Петрограду она која имају енглеску болест (рахитис), или која имају гнојаве ране и отоке на лицу. На и сељаци знају за таке уговоре. Слепци узимају дечаке као воће под најам и плаћају њиховим родитељима за то 3—8 рубаља годишње. Професионални просјаци, нарочито они из губерније Пенсе узимају под најам годишње више деце на различних села, и плаћају за њих родитељима 5, 7 па и 9 рубаља годишње. Више таквих просјака поведу по 5 дечака на пут. Шеф таквог просјачког предузећа седи у својим колима, док деца иду по селу од куће до куће и куће милостињу.

Ти факти невољно намећу питање „шта ће бити од деце". Наравно штетни људи. Од детињства навикавају их на просјачење, поспешују их у све тајне те професије и навикавају их на лаж и крађу. Још рано почну се она дружити са пропалим људима, који су сви одани пијанству и порочима. Наравно да дете које одрасте у таквим приликама, полако постане неваљалац. Дечици постају просјаци и лопови и девојчице покварене женске.

Мора се додати и то да се деца кваре и суровим поступањем. Просјакиња држи одојче на грудима, али кад људи пролазе, тада ова штипа и туче малишана да би заплакало. У добу од 10—12 година деца морају сама да просе милостињу. А да

би маскирали просјачење и децу заштитили од полиције, метну им у руке мале ствари без предности на пр. Жигице, које она пролазницима нуде на продају или музичке инструменте, којима досађују мирним грађанима. Уједно је утврђена извесне сума, коју деца морају донети кући и неће. А ако деца на успеју да толико новаца скупе, тада добијају ужасне батине.

Да би то што смо рекли мало илустровала да испричамо неке мале епизоде. Доцкан једне зимске ноћи на мразу нашле један патролирја у Паризу на једном дечка од 12 и једну девојчицу од 8 година. Деца су се била завукла у једну капију да се склоне од мраза. Он их одведе у полицијски биро где деци топлота и нешто хране поврате живот. При саслушању призна дечко одмах да више не може да сноси батине. Он се је крајње напрезао да скупи четири динара, а пошто је појудано знао шта га код куће чека, то се није могао одлучити да иде кући.

Таквих призора има често и у Русији. У марту 1897 год. нађу у дворишту другога пука два дечака, једног од 10 а другог од 7 година. Деца беху у ритама, дрхтаху од задоње и беху се сакрила под једне сламице. При саслушању признаду да их њихови родитељи шиљу у прошњу, али пошто су мало новаца напросили морала су другу ноћ да проведу под ледрим небом, јер би код куће добила ужасне батине. О истинитости тога увериле се полицајци.

Али најинтересантији фанат налазимо у губернији Пенси. Једно мушко сироче продаду суседи једном просјаку из села Голицино који га одмах поведе собом на пут у Саратов и Оренбург. У првом граду, у који су стигли, извиле он дечка да проси милостињу и при том му каже суму, коју је он у току дана морао задужити. Али на жалост он донесе много мање него што му је заповеђено. Први пут задовољно се просјак тим што је дечка силно изгрдио. А кад је и другог дана резултат био тако исто рђав тада просјак побесне. Тек што су оставили село, просјак заустави свог поћа скине дечка с кола и тако га изнида да сиромах дечко падне у несвест. Кад је несретник дошао себи, дежао је у колима, која су брзо јурила степом. И идућих дана понављало се то исто. Поред снега најнежнет напрезања он није могао ту суму напросити. Најзад се одлучи да бега, и прилику за то угради наскоро пред Оренбургом. Дечко се користи приликом, кад га је пола у оближње село за ракију, да утекне. Он се сакриле у густу трску, која је расла поред реке обале и то тако вешто да га просјак није могао наћи. Али тек тада виде сиромах дечко целу озбиљност свог положаја. Он је остао са сним сам у степи, не знајаше пута и немаше ни комад леба да утиша глад. Са неописаном муком досне он до најближег села, одакле је после неколико месеци лутања могао стићи у свој завичај.

Природно је да деца при таком поступању врло често пропадају, јер само снажно тело може све те патње надвратити те није чудо кад просјаци из Пенсе поведу собом на пут 2 или 3 дечака, а врате кући само једнога.

Ти су факти ужасни али на жалост такви злочини бивају често. У великим градовима на пр. налазе се увек жена, које њихову болесну децу понесу на улицу ма да знају да су хладноћа и влага за те мале болеснике опасније од отрова. Једна статистичар познавао је лично у Паризу једну просјакињу, која је имала 4-ро деце, и сва су у јој деца помрла због тога што их је по цели дан налагала шкодљивом утицају кише и снега. После је узела под најам и пето дете да би њен добитки посао могла наставити. На суду у Бечу признала је једна просјакиња са сним отворено да се она храни од прошње на улици и да увек носи собом по неко одојче, које она узима под најам за извесну малу суму. Ако дете умре, она може за новац увек друго набавити.

Ти факти довољно казују, али је у питању да ли је против једне такве просјакиње икад подигнута тужба због убиства деце налажући их систематски хладноћи при свом прошењу.

Наш опис улоге коју дају деци у просјачком занату био би прилично непотпун кад не бисмо поменули да деца често бивају онакажена да би просјаци помоћу таких богаља увећали приходе. Да поменемо један распис француског министра унутрашњих послова, Гобле-а од 1887., у коме се на једном месту вели „Испитивањем полиције доказало се да врло често од несретне деце намерно праве богаље, спречавајући вештачки њихов развитак или онакажујући њихове удове?. Тај се злочин врши и у другим земљама. Аустрија у том погледу заузима прво место а и у Русији није боље. То онакажавање деце од просјака помиње се у Русији у једном распису од 1682 год. Ако је жене, сирота девојчица и једна просјакиња која је једну 7-мо годишњу девојчицу пукла у једним полицијама. Ово је само што је било потпуно слепо, него је имало и разрезуте руке и ноге. Пошто се у том месту врло често виђају сни могући богаљи, то појав те просјакиње није падао у очи. Али једног дана кад су пред ње прозазиле две жене, сирота девојчица позове гласно „Водите ме мојој мајци". Жене зачуђене таком молбом повиу обазирање ауде, и тада девојчица исприча да је она већ више месеци код просјакиње али да је раније живела код своје мајке која се звала Решека. Даље се ништа није могло дошати од детета. Али просјакиња тврђаше да је она дете на поклон добила.

Али тај ужасни фанат није усамљен. Год. 1899 у седници петроградског друштва за заштиту малолетних саопштено је да су у околини једног манастира затворени неки просјаци који су једном детету сагорели очи. Још је жалосија ова епизода која се је одиграла у лето 1900 год. у варошици Садонску. 16. Јуна слави се тамо свети Тихон, који је основао манастира и заштитник вароши. Тога дана иду тамо многи сељаци и просјаци се користе том приликом да на привеном братима просе милостињу. Једна сељанка приближи се месту где седе слепци и пружи једном онакаженом дечаку један мали дар са речима. „Моли се за душу мога умрлог детета Јована". Дечко прими пару, прекрсти се и посматраше ту жену ћутљиво. На једанпут промуца он дрхтљим гласом речи „Мајко, ти дајеш твоме сину сувише мали дар?. Жена се упрепасти, посматраше дечка и виику болно „Дете моје, моје сирото дете". Шта су од тебе урадили, кад су се обоје умирили исприча дечко своју историју. Пре две године, кад се је играо на улици, прође једна кола у којима су седели просјаци и слепци, који га замоле да им покаже пут до најближег села. Пошто су му обећали поклон то дете послуша и пође се у кола код њих. Али тек што је ушао у кола, просјаци ошину коње да би што пре измакли. Дечко их мољаше да га пусте али га они претњама натерају да ћути, те је морао бити миран. После неколико дана стигну они на једно место где су могли чинити што су хтели а да дечко не би побегао затворе га они у једном подрум. Тамо они онакаже сирото дете, пребивши му и ноге и руке. Пошто је та страшна операција била готова, онда су просјаци пуцли сиромаха богаља свуда собом и скупљали богате милостиње, кад је несретни дечко довршио своју причу, сељаци, који су се ту били скупили, били су тако раздражени да су хтели просјаке да линчују и једва је полицији исшало за руком да поврати ред.

Страшна слика по свршетку 19 столећа.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ 8

7. Убијање животињама.

(Наставак)

Давање животињама да убијају људе често није било ништа друго него народна забава, припремана специалним приликама, као што су и данас још борбе с биковима у Шпанији најомиљеније свечаности а које се могу сматрати као остатци старих варварских времена. У доба римских царева таква погубљавања била су најчешће народне забаве, кад је каква цар славно свој рођен дан, онда је и народу требало његовог уживања а никад није оскудевало у лицима која су била осуђена на смрт, а ако оних није било довољно, тада се увек налазио потребан број Хришћана, који су организовани као опасни чаробници и томе сличан, а народ, као и његов сретни цар имали су своје уживање. Такве жртве давате су животињама, пошто су прво биле везане а често и за колац, па и онда кад су давали зверови

били човечнији него људи и поштедели своје жртве, то су онда те несретнике убијали на други начин. У такве несретнике доцније је и свети Игњат. А кад су хтели да повећају народно узивање, тада су ушивали жртве у животињске коже и тада су држали дивље звероше на њих. Други осуђеници могли су се слободно кретати, шта више давало им је и оружје у руке, па и ако је била опасна игра борити се кратким мачем против најужаснијих зверова, ипак се осуђени увек надао. Ако су погинули добро, бар за судије и хришћане, ако су победили било је опет добро, а за борце још боље, јер им је враћана слобода. Позната је прича о неком Андроклу, који је извадио три из шаке једног лава и кад је био осуђен да се с лавом бори, случајно се десно тај исти лав који га познао и поштедио и тако буде ослобођен. И Данила су лавови поштедели, и има још таквих примера. Већином је казна *ad bestias* изрицана против робова и нижег народа због одвратности и т. д. Хришћани нису никад били сигурни, јер и при најневероватнијим приликама виђао је народ „Хришћане бацајте лавовима и зверовима“ (Christianos ad levnes et bestias). Хришћани су били одговорни и за најразличније природне догађаје. Ако је Тибар прешао преко обале и поплавио земљу, то су хришћани били криви; ако Нил није прешао обалу те због тога њиве остале бесплодне, опет су Хришћани били криви; тако кад су бивали земљотреси, глад, куга, морали су Хришћани одговарати и у масама су бацани дивљим животињама. И како према томе стоји то што су доцније и сами привеци оци при гоњењу већитица много горе радили него Римљани. Нарочито је цар Нерон уживао у томе што је Хришћане после дугог мучења, ушивао у коже животињске и за тим пуштао на њих надражене псе да их растргну. Гледаљући то он се је обично толико смејао да су му сузе текле. А обично су осуђенике сплачили голе, па су их тако давали животињама а од тога нису штедели ни жене. А за то су употребљавали не само дивље звероше, лавове, тигрове и др. него и псе, дивљег пепра, свиње, бикове и др. Те су животиње прво дражили до бесиила па су их после пуштали на њихове жртве.

Поменули смо већ да је погубљавање животињама врло стари метод и да се је то казнено средство далеко раширило. У ствари једва да има икоја земља на свету, у којој тај начин погубљавања није реће или чешће примењиван и наравно да

Сл. 7. — Убијање слоновима.

су употребљавали оне животиње, које је било најлакше добавити и које су сматрали за најзгодније. Тако су у старој картагини најрадије употребљавали слона, која је осуђеногa зубима кидао, сурлом бацао и ногама газио. Наравно да се против слона један човек није могао бранити, те слон није ни употребљаван за борбе на живот и смрт, него пре за погубљавање у масама. И на острву Цејлону Слонови често извршују смртну казну и тада им набадају на зубе нарочито оштро гвожђе. И у Индији служе се слоном за исти посао. А осим Слонова давано је и проводилима да пре смртну казну. Египатски краљ Птоломеј Филопатор поштo је освојио Јерусалим, послао је више хиљада Јевреја у Александрију да их тамо 500 слонова изгазе. Али усрдне молитве свештеника Елеазара бог учини да се одклони та осуда од Јевреја; Слонови нису хтели да учине никакве повреде осуђенима и крај се томе толико зачудно да је тим Јеврејима поклоњено живот и слобода.

У Сирији је био обичај да осуђене бацају рибама за храну и такву је смрт претрпела и једна краљица. А за такве случаје прича се и о Римљанима који су своје робе рањали робовима које су због најмањих погрешака осуђивали на тешку ужасну смрт. И распете на крст често су пуштали да их расињу и појдеру дивље животиње. У Немачкој је био обичај да Јевреје, који су запели Хришћанке обесе за ноге и пустили да тело несретника раскину пси, и тај се обичај одржао и преко средњег века. И Шпанци су, после открића Америке поред свих других могућих мучења пуштали несретне уроћенике да их пси растргну.

И ако су осуђене давали дивљим животињама, то су они трпели ужасну агонију сразмерно брзу смрт. Али то није било по њих грозним тиранима, који су све могуће чинили да што дуже могу, да продуже муке своје жртве. Овог су то били Персијанци који су и при убијању животињама грозно продуживали муке својих жртава. Прича се за једног персијског краља да је Хришћане голе наге бацао у једну рупу, у којој је држано много мишева, којима предходно нису давали никакву другу храну. Хришћанима су везивали и руке и ноге да се не би могли бранити и онда су мишеви лагано глодали удове хришћана и причињавали им муке далеко највећа и трајне болове.

У другим земљама везивали су осуђеногa у мравињаку, те је и то била једна од најужаснијих смрти, а слична тој друга једна казна, која је примењивана у Немачкој а без сумње је оријенталног порекла. То је везивање голог осуђеника поштo су га намазали медом. Несретници, осуђени на таку казну имали су двоструке муке да трпе, једно сунчана припека а друго убоди инсеката, који су, намамљени медом, бесно налетали. И Плутарх и доцнији писци помињу ту казну.

Сл. 8. — Убијање инсектима.

Особена и врло стара казна немачког права била је у томе што су лопови метали на груди парче сирова меса, које је један кобац морао појести. Али пошто то мало меса није било довољно да утиша глад грабљиве тице, осуђеник је бивао у опасности да му кобац не чупа месо на његовог тела, и та је опасност бивала увек тако блиску да је скоро бивала сигурна.

На северу Европе постојала је казна која јако опомиње на конџа и лопова и која је поглавито примењивана према побеђеном непријатељу. Таквом несретнику уривали су у месо, а нарочито на леђа, слику какве тице, Сопуљаре и др. И као што су у Картаги пуштали Слонове да изгазе осуђенике, тако су на северу по неки пут бацали осуђеногa на друм и изгазили га коњима.

8. Уживљавање и закопавање живих.

У систем заганог смртног мучења долази и уживљавање и закопавање живих и по тим казнама може се јасно видети како се је сверепост све више развијала, како је брзо убијање морало временом све више уступати што дужем мучењу. Наравно да је уживљавање због свог трајања морало бити ужасно, али је закопавање живога било много страшније. Једна од најстаријих казни за оне који су се у борби показивали плашљивци, што је, под свима околностима сматрано као крајње срамно и срамно, била је та да су таквог плашљивца бацали у бару или да су га давили у блату и ћубрету, јер је и у средњем веку као и у старо доба лична храброст била најодличнија врлина а плашљивост као мана која се казни смрћу.

Закопавање живога, не у барама и блату него у земљи била је казна нарочито за жене и то за таке преступе због којих су људи вешани или ломљени на точку; а у многим случајима место закопавања употребљавало је утопљавање и спаљивање скоро увек за она дела, за која су људе кидали на комаде. Обично су оне жене које су убијале децу, живе закопавали и при том су им продерали колац кроз груди и тако исто живе су закопавали и кујнерке а у нарочитим случајима метали су трње на гроб живих закопаних, што је сматрано за нарочито срамно. У законицама средњег века казна закопавања живога прописана је била само за оне које су убијале децу, али поштo је и земаљским законима и месним обичајима остављено било довољно слободе то су живе закопавали и због других преступа.

Казна закопавања живога била је необично много распрострена и често је била само го акат самовоље. Тако је Отон I Баварски после победе над Мађарима дао је сто угледнених непријатеља живе закопати, пошто су му војници били уморни од страховите сече. И на истоку је та казна била позната Персијски цар Камбиз често је је применљивао и због једне мале кривице наредио је да се 12. отмених Персијанаца живи закопају. О једном персијском шаху прича се да се је због једног покушаја тровања против њега тиме осветио што је четрдесет својих жена и своју мајку закопао живе. У Перу су оне који су сарањали храм и хуљили на бога заједно са нечистим животињама живе закопавали. Тако су и содомите, и ако су их обично спаљивали заједно са животињама, с којима су погрешили, често за казну живе закопали. Још 1659 један Содомит био је ушивен у кожу краве, коју је злоупотребио и за тим жив закопан.

Још грозније од закопавања живога јер спорије делује било је уживљавање преступника. Уживљавањем није увек наступала скора смрт, од угушења, него су живели у њиховој „вечитој тамници“ док нису лагано подлегли мукама глади и жеђи. Још у старом Риму било је познато то страшно погубљавање а нарочито су примењивање против весталских девојака над су постајале жртве своје љубави. А те весталке нарочито су гледали да заведу конкрени и блазирани богати пустолови у Риму. И према њима је увек немилосрдно поступано, тако да су увек заведене весталке биване или живе закопаване или уживљаване, и за то погубљавање био је у Риму један нарочити прај који се звао Campus sceleratus, тако су и у средњем веку старешини манастира уживљавали калуђерице које се нису одржале у чистоти.

А уживљавање је бивало и акат гадне самовоље. Код четири весталке, које је цар Каракала, покушавао да заведе, пошто је он на неодољив отпор; те на гадне осврте он заточи сне четири да проводе печат живот и све четири буду уживане.

У немачким, француским, шпанским и италијанским манастирима уживљавање се пришло од 11 до 18 столећа. Инквизиција је парицала уживљавање често и као светску казну, а и световни судови нарицали су често ту страшну пресуду, а нарочито у Швајцарској.

И из празноверице су по неки пут уживљавали жива деца у зидове тврђава и градова, јер се веровало да таке зидове непријатељ не може разорити. Али та сверепост наравно да нема ничега заједничког са казном.

(Наставиће се)

ХЕМИЈА У СЛУЖБИ МОДЕРНЕ КРИМИНАЛИСТИКЕ

Од како је наука почела боље корачати и примењивати се у практичним стварима живота, њоме се служи и полиција и криминалистика. Нарочито велике користи има ова последња од научних искустава и новина. У најновије и најинтересније појаве на пољу криминалистике долази судски хемичар; посетимо његов лабораторијум.

Модерни судски хемичар жива обично у великој варошии већ и за то, што му за то стоје на расположењу научна средства за испитивања, којих у малим местима нема. Он није чиновник, већ приватни предузимач, закључак са стручњак; полицијске власти имају с њиме уговор, по коме он има одмах да предузима испитивања за одређену награду. Он се плаћа „на парче“, то јест приватни и власти награђују га за сваку услугу, коју им пружи.

Судски хемичар од поина има обично одређен територијум, ну са свим је погрешно што публика охната, да судски хемичар има као најглавнији посао истраживања под убистава отровом. Од њега се траже још много више ствари, ма да убиства отровом чине сакан моменат у његовим лабораторијумским радовима. Далеко већи део рада судског хемичара јесте испитивање средстава за храњење.

Од како је законом казнимо фалсификовање средстава за храњење и уживање, полицији је наравно био потребан неко, који ће са сигурношћу утврђивати фалсификат тамо, где то јавном оку не могу да опазе. Полицијске власти непримetно купују у своме реону код трговаца, дрогериста, винара итд. у извесним размацима времена пробе, и шаљу их судскоме хемичару на испитивање. Наће ли судски хемичар, да су ствари фалсификоване, полиција шаље фалсификаторе пред суд, и хемичарево тврђење игра велику улогу као докад кривице. Али не треба мислити, да су та испитивања увек лака и проста. Судски хемичар има на пример да донесе одлуку, да ли је нека проба конјака „добра“, пошто су већ стручњаци, као гостионичари или фабриканти конјака већ дали мишљења, која једна другом дијаметрално противуречe. Или да да мишљење, да ли у вину има довољан број процената неких корених састојака, док се дотле десет других стручњака није могло сложити у томе, да ли је довољан број процената.

Па чак и тако често фалсификовано млеко захтијевају судског хемичара, пада сваки, да су фалсификатори пронашли неки нов начин. Млеко фалсификују натроном, истицањем телећим мозгом, брашном, штирком, гипсом, па сем директних фалсификовања, хемичар налази у млеку и средства за конзервирање, која треба да уклоне кварење течности, али која су по здравље опасна, као на пример салицилну киселину, бораке, борну киселину, и различите нитрате.

Будимпештански полицијски хемичар нашао је једном приликом у паприци, која му је дата на испитивање, у опште само седам процената праве паприке, остало је био овсид гвожђа и гипс. У другом случају није било у проби у опште никакве паприке, већ само — пилотина и кукурузно брашно, анилином црвено офарбани.

Ну и трговци и фабриканти служе се помоћу судског хемичара, када дођу у сваду са либерантима. У индустријској области има колосалних фалсификата. Познати берлински судски хемичар доктор Јегерих нашао је, да је у једној фабрици кожа била отежана тиме, што јој се додавало осам процената шећера од грожђа. Тај додатак даје је кожи својство, да упије двадесет и седам процената влаге, што значи, да је целокупно отежање коже било тридесет и пет процената, те је тако купац оштећен био по сваком килограму коже, коју је куповао, са двадесет пенига.

Ко осети, да је таквим начином оштећен, узима у помоћ судског хемичара, да би му овај пружио материјалних доказа у кривичној парници. Хемичар има још да испитује сирове продукте, мануфактурне робе, боје, петролеум, зејтин, вино, играчке, парфеме, цигаре, дуван, ликере, масло и т. д.

Већ та врста рада једнога судског хемичара толика је, да му није могућно да буде сам у своме лабораторијуму. Њему су потребни помоћници, ради припремних радова. Манипулације одсудног значаја мора увек сам да предузима, јер се

пред судом он појављује као сведок, и има да се закуне, да је сам вршио експерименте и испитивања, и стекао уверење, о доброј или кварној роби само на основу сопствених разматрања.

Криминално-судска потреба хемичара изазива захтев, да се лабораторијум његов одели на два дела: на одељење, где се врше испитивања на захтев полиције и на одељење за испитивања на захтев приватне публике. Код криминалних ствари мора хемичар, у највећем броју случајева да искључи свако друго лице, па и најбољега свога помоћника, сем ако и овај није као и он заклети стручњак. Све ствари, које се повере хемичару држи овај под кључем и не сме их нико дирати, да се не би десило, да се још у лабораторијуму изврши промена предмета, које треба овај да испита.

Код криминалних случајева, судски хемичар не ради само са апаратима хемиске лабораторије, не само да кува, већ чешће мора да микроскопише и да се служи увеличавајућим фотографисањем. Баш у криминалним случајевима судскоме хемичару је управо последње средство хемијско испитивање, јер се тим начином испитивала дати предмет обично са сви или делимице покрпари или измени. Често се има посла са врло мајушним предметима. Мало прашине, једва ниже од чиодине главе, брижљиво савијено у хартију, био је често цео доказни материјал у каквом криминалном случају, и хемичар има сад да утврди, да ли је био сиви барут, што му је дат у тако малој количини, или је кра, боја или ма шта друго. Често се опет дешава, да хемичар добије за испитивање само две три длаке из косе, које би обичан шушљ однео, али од чега може зависити сва добро и зло читаве породице, глава једнога човека.

Прво је микроскопско испитивање, које предузима судски хемичар у привичним стварима. У неким случајевима најпре уме у помоћ увеличавајућу фотографију, и тек тада прилази хемији.

Успеси, до којих доспева судски хемичар у привичним случајевима, у много су маха управо чудновати. То нам најбоље моће показати, ако испричамо који пример, придржавајући се строго истине.

Поменућемо горе Бериншкога судскога хемичара Доктора Језериха; да наведемо неколико примера из његове праксе:

У Рајнеланду се посумња на једнога човека, да је убио једну девојку. На плећима те девојке нађена је једна длака, која је по боји и облику могла да буде баш из браде осумњиченога човека. Језерих докаже 1600 пута увеличаном фотографијом, да је то длака клиног старог, жутог, кратко опиљана пса. Гађа тога пса пронађе се и најзад се докаже, да је он био и прави убилац.

У другом случају била је борба између убице и његове жртве, једне старе жене. У рупама те жене нађено је косе и она је имала врло мало, готово никакве коренове, да се, по мишљењу доктора Језериха, могло утврдити, да је убилац имао ћелу. Даља истрага повела се над једним ћелавим човеком, и лако је доказано, да је он био убилац.

У трећем случају петкаст нали крви давало је могућност, да се с помоћу спектралне анализе докаже, да је убијен један човек, чију су лешину нашли са сним интересу: длаке није био утонуо. Његов рођени син био је виновник, па да би затурио траг упалио је кућу.

У једној шуми нађене из пушке убијену девојку. Приликом секције њеног лепа нађене у срцу парченце хартије, које је дошло у ерце заједно са сиртоносним метком. И поред свих врсних мрља и барутног дима, доктор Језерих пронашао је, да је то парченце хартије било од судскога позива. На позиву је стајало и име, ime убице, једнога каееције. —

Од других послова има судски хемичар и фалсификате писмених докумената, ну тај је посао доста лак, само треба имати вешту руку. Хемичар мора с највећом брижљивошћу да приступа томе раду, над се на пример на каквоме документу сумња да је што радирано или мењано. Он мора опеисати са најмањим делићем те мрље мастила, како не би које писме или број уништио.

Код понтанских фалсификата, има се често посла са отпарањем, па опет затварањем писмима, те и ту хемичар има посла са најмањим парчадима хартије или материје за лепљење; мора да их упоређује и испитује, не би ли дошао до одсудних резултата.

И ту би се могло навести интересних примера из праксе судских хемичара. По смрти једнога овоскога поседника, појави се једна његова обвезница од 20200 маraка. Наследници су знали, да је поводник био дужан само 1200 маraка, те затражише истрагу и испитивање обвезнице од стране судскога хемичара. Овај фотографује обвезницу и увеличавањем нађе, да је прва цифра 2 утиснута, да је од прворбитнога 1 направљено 0, и да су у последње две нуле још једном превучене мастилом, да би се направиле сличима оној првој нули. Првобитно 2 остало је нетакнуто.

Судски хемичар пронашао је такође једну приличну непријатност за једнога човека, који је био позван пред суд за 21. Он заборави датум, када је требало да предстане суду, па опла направи на позиву 24, у место 21, како не би кривично одговарао. Ну тиме направи себи кривицу од 8 месеца затвора.

Такође сензационим случај фалсификовања документа откривен је у Берлину. Једном берлинском банкару дође неки непознат човек и понуди му на продају много талијанских рентских обвезница по 1000 лира комад. Банкар је врло брижљиво испитао обвезнице, и пошто су бесумњиво биле праве, оригиналне, он их купи као хартије од вредности. После извесноога времена требало је да се рентске обвезнице замене у Риму, и том се приликом пронађе, да се нумере на обвезницама нису слагале. Хартија, штампа, печат — све је било оригинално, али рентске обвезнице опет никако нису могле бити оригиналне, пошто те нумере нису биле уписане у књиге управе талијанских дугова. Тек фотографисањем би откривено, да је ту био рафинирани фалсификатор. Варалица је узео праве обвезнице од 10 лира. Талијански напис десеј (десет) брижљиво је избрисао и на место тога уштампао истим, потпуно тачним типом реч mille (хиљада).

Вешт судски хемичар може да пронађе и најфиније подвале. Пре неколико година посла једна банкарска кућа из Новога Јорка преко експресне компаније једно писмо новчано са 50.000 долара једној банци у Нови Орлеан. Кад је писмо дошло на место опредељења, било је у њему још само 27.500 долара. У почетку је изгледало немогућно пронаћи лопова. Најзад се јави те ствари судски стручњак у Новоме Јорку, доктор Карвалхо. Три печата од новчаногa писма била су предомљена. Један од њих био је попова залепљен, пошто је утрпјан восак притиснут палцем руке виновникове, тако, да се кожна структура лепо утиснула у восак. Карвалхо фотографеже тај отисак и испита га брижљиво микроскопом. За тим је тражио отиске палца у воску од свију чиновника, крез чије је руке прошло то писмо. Тако добије седам отисака, и са највећом сигурношћу открива директора филијала Експресне компаније у Новом Орлеану, као виновника тога дела. Нема два човека на свету, којима би била иста структура коже на прстима.

Судскоме се хемичару много олакшава посао, када му власти, истражне или државни тужилац, који му шаљу предмете на испитивање, уједно назначе, шта је за њих најважније. У најмању руку уштедеће хемичар много посла и упрашти сам свој посло у извесноме правцу. На жалост власти често греше у том погледу. Оне шаљу предмете на испитивања само са сасим општим напоменама, не дајући обавештења, како стоји ствар, и шта треба у главноме утврдити. Баш међу судским чиновницима има таквих, који мисле, да ће хемичар у толико сигурније радити, у колико мање буде „партијачан". А то и везује руке хемичару, када му је нејасно, шта хоће истражна власт или државни тужилац.

С једне се стране процењује способност и могућност хемичарева, у колико може он да даје помоћи, с друге се, пак, стране потцењује.

Узимимо један практичан пример, који веома лепо оличава услуге хемије, као и то, од колике помоћи може да буде услуга истражне власти.

У једном малом средње-немачком месту нађене лешину једне женске, и то у води. На глави лешине виделе су се повреде. Личност лешине није била непозната у месту. Повреде на глави могле су бити нанадзно задате лешини, док је она лежала у води. У кратко, није било никакве тачне на мишљење, да ли је ту случај злочина или је несрећан случај.

Истражник по томе делу био је човек необично великога искуства. Кад је лешина секцирана у стоманку и пренима нађено је садржине као и обично, која нема никакног преседног значаја у секцирању. Ну поред тога, истражник узе те остатке из стомака и предаде их хемичару. Овај при микроскоповању нађе, да ту има коштица од свежих смоквака. То откривење озари светлошћу целу ствар. У томе је месту била само једна башта, у којој је расла смоква. Тако се бар од прилике знало, где је покојница могла бити. Сада је било још главно да се утврди, после колико је времена, за узимањем смоквака, наступила смрт. Такви случајеви долазе често судскоме хемичару. У тим приликама хемичар мора да прави опите у своме лабораторијуму са субетанцама, које слично дејствују као и сок за варење у телу, те да праве покушаје, из којих могу видети, после колико времена наступају промене средстава за храњење слично садржини стомака код овога мртваца. Обично се после четврт часа може тачно утврдити време, које је протекло од јела, док није наступила смрт. У горе поменутим случају утврђено је, да је смрт наступила од прилике након једнога сата после ужинања свежих смоквака. Сада није требало много муке, да се открије, да је убилац био баштован, у чијој су се башти налазиле смокве. Та је женска била пређе његова љубавница, и тада му је била досадна, не би ли он остварио обећања. Он јој је дао да једе смоквака, иначе је с њом у шетњу поред обале, ту је протукао и бацио у воду. То је све откриво микроскоп и онтроумност хемичарева, ну и то је било само тако могућно, што је дотични истражник био великога искуства и у стању да добре види и мисли, но што се то обично рада.

Код случајева тровања хемичар мора да прави врло опсежне, досадне и тешке опите, нарочито ако се има посла са арсеником, кад је већ научним испитивањима доказано, да тело сваког нормалнога човека има извесну количину арсеника. У врло многим случајевима хемичар не налази ни трага од отрова у остацима јела, течностима или пробама из стомака, које му се стављају на расположење, и тада његово испитивање служи томе, да скине љагу неправедне сумње са човека, који је у ту несрећу пао што се „тако говори,“ или из опсете или другим којим несрећним случајем.

Да, хемичарева се лабораторијума много чешће лепају браници, кад је ствар у томе, да се разбије сумња, која је бачена на извесну особу. У хемичареном се лабораторијуму често сазнаје, колико мало има вредности она изрека: „Глас народа — Божји је глас!“ и из како мало разлога може пасти сумња на кога човека, све да он никада није имао злих намера.

Старија криминална дела пуна су страховитих прича о случајевима тајнога тровања, која нису постизана, што је жртвама давао отров кроз уста, већ кроз ране и на друге начине. Модерна је судска хемија доказала, да је таквих случајева било; само то су били већином покушаји самоубистава, а не убистава. Сваки отров, који је ушао у тело кроз уста и прошао путевима варења, има промена или бар добива присмеце, које доказују, да ту има отрова. Сви други отрови, који су дошли у тело споља, и пр. убризгавањем испод коже, свпадаем у отворене ране и т. д. показују са свим други карактер.

Има људи, који убијају себе с намером, да то остане тајна; то је обично случај, кад неко хоће да обмане осигуравајуће друштво, како би његови наследници примали осигуравајућу суму. Такви се људи одлучују на убризгавање отрова испод коже, како не би задали себи никакву рану, а отров би отишао целим телом. Секцирање лекарско нема никаква успеха. Сузане покоснице органа за варење нетакнуте су, дакле нема изгледа за отров. Али хемичар може да докаже отров, шта више може да докаже, да отров није дошао у тело кроз уста, већ споља, и тада се испитивањем лешине са сигурношћу могу наћи трагови спољашњег убризгавања отрова.

Рад је хемичарев са свим изузетан, ако му се не стави на расположење сав материјал, већ известан део, или ако му се не пошаље бар толико, да му је довољно за експериментовање. Такав се случај може десити, кад се има посла са испитиваљем блата, које остаје на обући. Ако се са Јопова скине мало блата и пошаље хемичару, овај ће моћи само казати, из каквих се делова састоји то блато, а никада неће моћи извести тачне закључке, као кад му се стави на расположење цела обућа са блатом, брижљиво спакована.

Професор Грос прича два врло поучна случаја те врсте. У једноме је био један човек, на кога се сумњало, да је извршио једну похару у некој воденици; у другоме је случају требало доказати, да је оптужени велику суму крадених новаца сакрио у једал шупљ храст, баш уз саму обалу реке. У оба случаја испитивано је блато са њихове обуће, и би нађено, да су блата различних. У прноме случају била је у блату једна новлака брашна, у другоме новлака финога речнога песка. У прноме је случају тај човек ишао са блатњавим ципелама по поду на коме је било просуто брашно, а за тим је опет ишао по блату; у другоме је случају дотични тазно прво по блату, за тим по фином речном песку, па опет по блату.

Те је закључке хемичар могао донети само тако, што су му на испитиваље послати цели истражни објекти. Да су му послати само неколики грумени остругнутога блата, он би могао наћи, да у њима има брашна и речнога песка, али никако не би могао донети закључке, да је један злочинац био у воденици, а други на речној обали.

Ови кратки описи биће довољни, да читаоци стекну појма о значају и важности хемије у служби модерне криминалистике.

По немачком Доб. В. Ванић

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПСИ КАО АГЕНТИ ПОЛИЦИЈСКИ

Употреба паса за чување кућа и имања постоји, као што је познато, још од најстаријих времена. Поједини су од њих стварали личну полицију, која се, у главноме, заснивала на њиховој проведеној ревности, одлучности и опробаној верности. Зашто се ове њихове добре особине неби могле корисно употребити за чување и одбрану јавне сигурности?

Покушаји, до сада учињени у већини варош, допуштају предпоставку: да ће пси једног дана постати најдрагоценији и најкорисниј помагачи агента полиције сигурности у сваког добро организованој полиције. Наша читаоци заинтересоваће се, нема сумње, појединa која ћемо им ниже пружити из школе ових четвороногих агената, као и до сада добивеним резултатима у Паризу, који су, у свакоме погледу, «фапатини.

* * *

Ко би могао тврдити да прогрес не постоји и за саме животиње? Бар данас лако је побити свако тако мишљење, захваљујући онтроумности помоћу које се ми користимо њиховим инстинктима и природним даровима. Ово нарочито вреди за неке, чије се функције на дана у дан умножавају. Његовим, већ многобројним атрибуцијама, скоро су додате још две нове, а то су: поштара и патрогласца. Поштанска администрација у Канади, већ се у велико користи брзином паса са Лабрадора и Гренланда за разношење писама, нарочито преко зиме, док се у Клондајке-у они употребљују као патрогласци, који скачу у највеће пожаре са шврком за гашење. Поред овога, и Белгија је у последње време предузела, да од паса створи агента сигурности.

За ову волико генијалну толико и срећну идеју, има се захвалити г. Вану Веземајру, главном комесару полиције у Гану. Већ од дужег времена пси се у Белгији употребљују за многобројне послове, као што су: вучење млекарских колица, превлачење воћа, разношење рубља и т. д. Руковођен овим, г. Ван је покушао, па и успео, да корисно употреби псето и за службу полицијску. Добивени резултати били су изврсни. У појединим срезовима где су пси били употребљени као агенти сигурности, краће и злочинства смањили су се за $^1/_3$.

Ган је велика варош, испресецана многобројним каналима и окружена богатим ермама и великим баштама, које су од не створили важна трговачки центар за продају бикова и цвећа. Пољске екатиције и дворски раденици пустошаху стално простране поља и расадинке који, због своје удаљености од варошн, не могаху бити чувани у довољној мери. Шта више, дошлало се и, то врло често, да су полиц. агенти, приликом обављања ових поља и расадника, били изложеним обилним нападима, па и самим убиствима. Да би све ово предупредио,

г. Ван затражи и доби од управника варошн овлашћење за организовање једне полицијске службе помоћу паса, а сам лично ради најбрижљивије пропасе о поступању с њима. Прописи ови у главноме се заснивахуу на благом поступању са овим племенитим животињама. Агенат нога би ухватили да бије псето био је веома строго кажњен.

* * *

Научити псето да с пуним правом заустављ појединс личности, а да их, том приликом, ни мало не повреде, једна је од најсвећа тешкоћа за вршење њихове полицијске службе. Да би се у овоме успело, употребљују се, за прве покушаје, дрвене лутке, које представљају, што је могуће тачније крадљивце и сиптиџије. Ове лутке постављају се у положај човека који се крије и, том приликом, псето се тутка на њих. По што се, на овај начин, оно навикне да лутку само ухвати чврсто, не повређујући је ни најмање, предаси се у другу периоду дресуре, у којој је лутка замењена живим, и по све рђано одевеним човеком. Да би се пак избегла свака опасност, која би могла наступити и услед претеране ревности, „ученицима“ се меће корпа на њушку. На крају 4 месеца школовање је потпуно довршено, а питомац се увршћује у „рамз-листу.“

Сем овога, пси се још обучавају у вештини пливања, хватању бегунаца под водом, спасавању утопљеника, пресказању злдова и т. д. После свега овога, више је но извесно, да ће сваки крадљивац, који би се њоју срео са једним од ових четвороножних агената, пре рђано, бар за $^1/_4$ часа.

Полиција у Гану притежава данас 21 псето, од којих је свако дресирано на начин који смо наложили. Сви припадају раси овчарских паса. Једни од њих доморођи су, а други су добављени из Русије, или Брија. Преко дана они се одмарају у малим колебама, подигнутим у биши пречекуре, а од 10 часова у вече отпочињу службу. На знак звона сви отпочињу на мах лајати, хотећи тиме изразити своју радост за полазак. Служба им траје до 6 часова из утра. За храну добијају, два пута дневно, обилну количину: суше, меса, пиринча и хлеба. Сем овога, даје им се још, пред полазак на службу, по једна кришка хлеба и по један пексимит.

Што се тиче униформе ових нових „агената,“ она се састоји из једне кожне огрлице, обложене с доња малим и честим челичним клинцима, коју носе око врата. За ову огрлицу окачена је једна медаља, на којој је исписано име „агента,“ његов дан рођења и адреса биро-а коме припада. У место каше, имају на њушци металну корпу, која је тако исплетена, да им допушта пијење воде, али им потпуно забрањује свако јело. Ова их корпа чува од могућих покушаја тровања. У осталом, она је тако удешена, да се, у случају потребе зуба „агентима“ може врло брзо скинути.

Као год што агенти носе огртач за преме ниње, тако и њихови четвороножни помоћници имају преко леђа, у истим приликама, један мали покривач од угасите чеје. Све ове ствари: огрлице, корпе и огртачи, као и лапци помоћу којих агенти воде своје помоћнике, сместене су, преко дана, у нарочиту одају, и то поиасоб за сваког „агента.“ Нарочита надзорница брине се, да ови предмети буду увек у добром стању. Свему наложеном треба додати још и врло честе посете марвеног лекара, на тек онда појмити колико се брижљиво негују ове животиње!

* * *

Свако псето прати, преко ноћи, по једног агента сигурности. Служба почиње обилажењем најудаљенијих имања, а по свршетку истог, псето се пушта с ланца. Удаљено од свога господара, најчешће за 150 м., оно обилази најмрачније кутиће и, њушећи, испитује са уроњеном му способношћу, да ли какав крадљивац или сиптиџије, није прикривен у близини? Чим је откривло ма шта сумљиво, оно отпочиње јако лајати, извештавајући тиме свога песа о могућој опасности и позивајући га, у једно, да се прикрави за напад или одбрану. У случају сумње у успех борбе, псето трчи у најближу страпару и захтева помоћ.

Поред неоспорних користи од употребе паса за полиц. сигурност, добро им је особина још и у томе, што њихове надзиравање стаје врло мало. Израчунато је, да се на једно псето не потроши више од 6 су дневно, у коју суму улазе и рачуни: марвеног лекара и кројача. Полиција у Гану троши год. 2300 дин. на 21 псето. Сви пси потпуно замењују службу десеторице ноћних страпара, чије би издржавање, у најмању руку, стало 10.000 динара год.

* * *

Задивљени резултатима добивеним у Гану, в вароши Шарлро-а и Анвера организовале су одмах псеће бригаде. Што се тиче париске полиције она је добавила псе из Ново-Земље која су, под управом агената пливача, извенбани за спасавање самоубица из Сене. То су весма лепе, интелигентне и необично храбре животиње које, без икакног устезања, скачу у воду чим се што догоди. Као у Гану, тако се и овде њихова дресура изводи помоћу лутке. У један нарочити рибњак, око кога они обилазе, баца се лутка која плива по води. Под утицајем агента псето скаче у воду, узима лутку у своје чељусти и доноси је на земљу. Увежбавајући постепено тежину лутке, због чега опет она све више и више тоне, пси се навикавају да се гњурају, и испод воде траже предмет који тоне. По свршеној дресури у овоме рибњаку, прелази се на обалу саме реке — вој турнелски. Један од агената, подражавајући човека у очајању, покушава сада да скочи у воду, а псето се опет обучава да га у томе спречи. Највећа тешкоћа у овој дресури састоји се у навикавању псета да зубима не притискује много тело утопљеника. Ово пак, постизава се само другим стрељењем и нежношћу.

Поједине од ових животиња необично су даровите. Једна од њих, која је у списку била записана под именом „Пирва“, и која није имала више од годину дана, могла је наћи, у дубини од 3 м. испод воде лутку оптерећену камењем и извући је на обалу, само је врло брижљиво чувала, све до доласка агента. Ово исто псето извршило је, приликом једне пробе пред зицедиректором општинске полиције г. Мукеном, у присп скоковима и за најкраће време све добивене задатке.

Пси гњурачи носе о врату огрлицу са натписом: „Полицијска префектура-гњурачка бригада“. Свако од њих придодато је на службу једном подбригадиру или агенту. За данас се псећа бригада састоји из 9 „агената“ али постоји намера, да се сваком агенту гњурачу, а њих има 22. набави по једно псето. Као год они у Белгији, тако и пси у париској полиц. добијају два пута дневно за храну: хлеб, месо, пирина и лапеног зрневља.

Поред наложеног, пси гњурачке бригаде у Паризу оптерећене су, у најкраћем времену, још једном новом дужношћу, која ће се састојати у мотрељу на кејове и мостове Сењске. Позната је већ ствар, да ова места служе, преко ноћи, за прибежиште великој маси сумљивих и проблематичних личности. Тако је исто и са пристаништима париским, која су преплављена безпосличарима и протувама.

Као што се из овог кратког излагања види, користи од употребе паса у служби полиције, одговорише су потпуно очекиваним надама. Помоћу урођених им физичких особина: живости, опрезности и одапости, они су у стању да виде и ono што човек не опажа, и осете што људи никад не могу осетити. Само, пак ово је довољно, па да се њихова служба у полицији што пре генерализе.

С француског Д. Т. А.

У СТЕПИ

од Максима Горког

3

— Баш би требало, рече студент, тресући своју ћошкасту главу...

Ми нећемо да узамемо ово што смо покупили за натру и што смо оставили на гомили тамо где нас је претекла узана столарен задржао; запалисмо и у скоро смо седели око ватре. Ватра је полако горела у овој тихој ноћи, осветљавајући наш мали круг. Свакако нам се, и ако смо два пут са задовољством вечерали.

— Пријатељи моја! повика на једанпут столар.

Он је лежао на три корака од нас и загледало мн је у трепутку да је гушљо нешто.

— Шта? рече војник.

— Могу ли да се приближим вама... ватри? ја умирем. Све су ми кости изломљене... О, Боже мој ја никад нећу доћи кући... ја добро осећам...

— Хајде, допуза довде, одобри студент. Лагано као да се боји да изгуби ногу или руку, столар се приближи ватри пузећи. То је био крупан и претерано мршав човек; његове мутне и огромне очи изражавале су тугу која га је мучила.

Његово искривљено кончато лице било је, према црвенкастом пламену дрвећа које је горело, земљано жуте боје, као лице у мртваца.

Дртао је целим телом и уливао готово пријатно сажаљење. Пруживши крај ватре своје дугачке и суве руке, он је трљао своје кончате прсте чији су зглавкови полако пуцали.

Било је одвратно да га човек види.

— Како си ипао пешице у таком стању? Ти си дакле тврдица, рекоше студенту.

— Саветовали су ме... Не би требало, говорили су ми, ићи водом...

Преко Крима треба ићи... Има ваздуха... Али ја, ја не могу да идем. Умрем, пријатељи моји... Умрећу овде са свим сам у сред степе... Тиче ће ме јести, и нико то неће знати. Моја жена... моје њери непрестано ће ме чекати, — јер ја сам им писао — а књиа ће исправити моје погрешке... О! Боже мој! Боже мој!..

И поче да урла као рањен вук.

— О! ђаволе! повиче војник неђ бесан, једним оком он беше на ногама. Хоћеш да ћутиш? Зашто не оставиш на миру добре људе? Ти ћикаваш? На добро, прекини, али ћути.

Коме си ти потребан?

Ћути?

— Млатни га по глави, предложи студент.

— Хајде да легнемо, рекох ја... А ти ако хоћеш да останеш поред ватре, престани да урлаш...

— Јеси ли чуо? рече војник увек свирепи.

Мислиш ли да ћемо те жалити и неговати, зато што си у исто време бацио хлеба и пуцао.! Видите ли ви овог ђавола урличала?... Други на нашем месту... Назад..

Војник ућута и опружи се на земљу.

Студент је већ био легао. Легнем и ја.

Столар, обузет страхом, згрчи се поред ватре, гледећи у њу и не говорећи ништа. Ја сам лежао десно поред њега и чуо сам како му џокочу зуби. Са леве његове стране лежао је студент, који је већ био заспао; сав згрчен. Војник са рукама прекрштеним под главом посматраше небо.

— Каква ноћ, а? Има звезде... и топло је, рече после неколико минута. Не, погледај само небо. Изгледа као неки покривач. Ту је оно... ја много волим, у истини, овај скитнички живот. Истина је да је често зима, а неки пут доће глад; али у напнаду за то, каква слобода!... Ништа боље... човек је господар свога живота... Можеш откинути себи главу са зубима и нико ти неће ништа рећи...

То је добро. Био сам ових дана гладан, и био сам и ђрав. То ми не смета да сада легнем по својој волн и да гледам небо... Изгледа ми као да звезде хоће да ми кажу! „Тако, тако, пријатељ — Лакуште, живи ти на земљи и не уступај ником с...“ Да... Ја имам чисто срце... И ти... Чујеш ти тамо, столару! Немој да се ћутиш, и не бој се ничега... Ми смо појели твој хлеб, и то баш ниje ништа... Ти си имао хлеба, ми га нисмо имали, појели смо твој... А ти, дивљаче, ти пуцаш на нас... Како, зар не разумеш да једно тане може да рани човека? Ја сам те на једанпут опрошту, и да нисп нао, ја бих те добро издевстао за твој безобразлук... Што се тиче хлеба, ти ћеш себи купити сутра у Перекопу... Ти имаш новаца, ја знам добро... Да ли те одавно хвата грозница?

И још дуго ми је у ушима зујао дубок глас војников и дрхтећи глас болесног столара.

Мрачна ноћ, готово ирна, непрестано се спуштала још ниже на земљу, и свеж ваздух, оживљавајући ваздух, продирао је у моје груди.

Са огњишта нам је долазила пријатна светлост и окрепљавајућа топлота. Очи су ми се склапале, и кроз полу сан, нешто што чисти и што умирује дебдело је пред очима.

— Дижи се! брао!

И хајдемо!

Уплашен, ћупорих очи и једним скоком бејах на ногама, војник ми је помагао и пукао ме јако за руку.

— Хајде, брже!... жури!...

Његово лице беше тужно и забринуто. Погледах око себе сунце се рађало и један већ ружичасти зрак падао је на модру и непомичну зигурду столареву. Уста му беху отворена. Поглед његових избечених очију беше стаклен и изражаваше ужас. Одело му је било исцепано на грудима, и положај који је заузео био је са свим неприродан. Студента није било.

— Па добро! зашто ме гледаш? Хајдемо! кад ти кажем, прихвати војник значајним тоном нукући ме за руку.

Он је мртав? уништах ја дрхтећи од јутарње свежине.

— Ја држим, зацело. Кад би те удавио, и ти би умро.

— То је студент..... он га је..... повикаше ја.

— А него — шта ти мислиш, куде? Може бити ти! Или ја? Да..... Није глуп, тај научењак; он је добро свршио обрачун са овим..... а своје другове останио је овде у лепом положају. А! да сам знао, ја бих га удавио, тога студента! Да ја бих то урадио једним ударом. Један добар удар песнице у слепе очи..... и један гадан човек био би мање на свету! Али да ли ти само знаш шта је урадио? Сад морамо тако да идемо да нас ни једно човечје око не види у степи... Јеси разумео? Столар — њега ће наћи још данас и..... ено једног човека убијеног и опљачканог, то се лепо види... И онда ће нас потерати, ухватити. „Одакле идете?“..... „Где сте провели ноћ?“ и свршиће се тиме, што ће нас ухапсити. И ако немамо ништа при себи, вод мене је иман револвер у џепу. Ето на чему смо!

— Бади га, посаветујем ја војника.

— Да га бадим, поновн он, замишљен... То је ствар од предности..... И још сигурно није да ће нас ухапсити. Не, ја га нећу бадити... ко може знати да је столар имао оружје? Ја нећу да га бадим..... Вреди три рубље..... има и један куршум унутра..... Врага! Како бих радо избацио овај куршум у уши нашег драгог пријатеља! Одмео је и повао, тај пас! Трпета му громова!...

— А кћери столарове?..... рекох ја.

— Кћери? Какве кћери? А! Кћери тога? А?..... Ба!..... Оне ће порасти, нећемо се ми њима оженити..... то се нас не тиче..... Безимо даље, брже..... Где ћемо?

— Ја не знам..... свеједно.

— Не знам ни ја, и ја мислим да је свеједно. Хајдемо десно, биће сигурно боље с ове стране.

Ма ударимо десно.

Погледах ина себе.

Далеко од нас, у сред степе, дизаше се једна мрачна маса, а више тога сунце сијаше.

— Гледаш да није оживео? Не бој се, неће трчати за нама..... Види се да је научењак навикао на такве ствари, доброга је опремно..... О, драги куме..... Ето као су нас лепо наседнли!..... Да мој пријатељу! Људи се кваре..... Да, они постају горн с године на годину!

Закључи војник растужен.

Пуста и нема степа, обасјана сунцем, простирала се око нас, спајајући се у хаљини на хоризонту са небом светлост која је сада целу обасјава, тако је блага, тако чиста, тако племенита, да свако праведно и чрно дело изгледа немогућно посред те велике слободне равнице коју покрива плаво кубе небеснога свода.

— И поред свега тога ја сам гладан као вук, рођаче! рече мој друг, спајајући једну цигару.

— Шта ћемо јести данас и како?

— То је питање!

. . . . . .

Овде се свршава повест прнповедача, — мог суседа у болници. Он додаде:

— То је све. Ја сам се опрштељио са тим војником и заједно смо ишли до царског округа. То је био прао добар и врло искусан човек, права тип скитнице без крова и ватре..... ја сам та много ценио. До Мале Азије ишли смо један поред другога, затим смо се изгубили.....

— Сећате ли се над год столара?

— Као што видите, ни боље, као што сте чули.

— И..... ништа?

— Шта хоћете да осећам, рече он са осмехом.

Ја писам никакво крив због онога што му се десило.

Каошто ни ви нисте крнви због онога што се менидесило...

И нико није ни за шта крив, јер ми смо сви..... животиње!.....

ЂУЛИЈА

СЛИКА ИЗ ТАЛИЈАНСКОГА ЖИВОТА

Једнога облачнога и кишовитога дана налазио сам се са неколико својих путних другова у маломе месту Ф. у средњој Италији. Околина је била дивна, те се решисмо да ту останемо целога дана, правећи излете. Стигли смо били рано у дућу по бури и киши, и кад смо дошли у малу нечисту кућицу, која нам је служила као скровиште, време се ни мало не поправи, те нам тако покваре све планове за излете. Кад смо доручковали, пређем ја прозору мрсковољно, да гледам кишу, која је као на кабла лила. У том приметим читаве групе људи, који су, и у пркос томе рђавоме времену, сви ишли у истоме правцу.

„Ваљано, куда иду сви ти људи?“ упитам ја келнера.

„Зар господа нису чула? Данас је претрес Ђулији Санијери, и биће јој пречен — пресуда.“

„Ко је та Ђулија Санијера?“

„Једна млада жена, која је убила свога мужа.“

„Какав ужас! Да ли се вероује, да је она збиља крива?“

„Да, бесумње.“

„А шта је узрок њеном злочину?“

„О томе се баш ништа не зна, али се данас нада, да ће се она изјаснити и истину открити.“

„Је ли далеко одавде суд?“ упита један мој друг.“

„Није, мало даље у овој улици. Можда бисте имали воље да присуствујете претресу?“

Ми се погледасмо и најзад решисмо, да идемо, пошто нисмо имали ништа друго да радимо; келнер нас само пожури, ако хоћемо да уграбимо добра места.

Кад смо ушли у салу, она је била већ препуна радозналаца.

Кад се ми пријависмо, настаде на мах тишина, и одмах нам направише места, тако, да смо сели у прву клупу, баш где се налазе оптужени и сведоци.

Пре но што смо још добро и сели, ларма опет настаде, док се не отворише с леве стране једна врата. Тада наста нема тишина, као да нико не дише.

Тренутак за тим уђе у салу оптужена, у пратњи једнога судскога служитеља.

Просто одела ни најмање није могла да утиче на изванредну лепоту и стаситост њену. Изгледала је веома млада; како сам доцније сазнао, тек шеснаест година. Лице јој је било врло бледо, прочих племенит, усне заокругљене као у детета, пуне и чврсто приљубљене једна уз другу.

Најлепа јој је била драж у густој, коврчастој коси, црвенозатворене боје, какве има код жена у изнесним крајевима Италије. Била је висока, танка, али нежне грађе.

Са свога сам места могао врло добро сваку маленкост да посматрам. Док је судија стављао обична питања, она је гледала у земљу. Бледо лице имало је хладан израз, али ни мало приосан ни груб. Ја сам веровао, да је то лице у срећним данима морало бити убаво и љупко, јер су прте биле меке и фине.

На питања судијина одговарала је тихо, ну без устезања.

Оптужба противу ње гласила је од прилике овако:

Ђулија, ћи сада већ двојнића Патеа, пре шест месеца удала се за младога пастира Ђована Санијеру. Живели су срећно, и нико није сумњао, да је биле што између њих, док није једнога дана Санијера убијен у своме кревету.

Грло му је пресечено великим ножем, тако, да је грклан нађен на патосу поред кревета.

Ђулију су нашли са крвавим рупцима и хаљинама. Није се опирала, над су је затворили и оковали. Ну на правом саслушавању је ћутала. Данас је требало да буде саслушано неколико сведока, па се надало, да ће се обелоданити цела ствар.

Први је сведок била мати оптужене. Са сузама и јецањем причала је шта је знала. При првом звуку њена гласа Ђулијином телом прође јака дрхтавица, даже у пола трепавице, затвори их одмах за тим, па опет остаде хладна и мирна.

„Ах, шта треба да кажем о своме несрећноме детету“, жалила се мати, „ви знате, господине судија, као и сви ви сакупљене, да је она била наш сунчев зрак, срећа живота нашега! Ђовани Санијера била је њена једина љубав, она га је одавна љубила, и онога дана, када је постала његовом невестом, била је најсрећнија у животу. Никада нисам чула ни једне ружне речи између њих двоја. Ђулија је била увек смерна и добра, ма да се пакад Ђовани показивао као претерана тврдица и среброљубац! Ах, господине судија, ја не могу веровати, да је она учинила то ужасно дело — Ђулија, моје једино дете, реци, да ти нису учинила то дело!“

Ђулија је само ћутала, не мичући се.

Још је повише сведока саслушано, и сви су се слагали у томе, да је млади пар живео срећно. Али за што је она учинила то грозно дело, ако га је она доиста и учинила?

Један брат Ђованијев овако је причао:

„Два вечера пре но што је Ђовани нађен убијен у кревету, враћали смо се са стадима кући. Ја сам читаву недељу дана пробавио са својим стадом горе у брду. Међу другим новостима са села, причао ми је Ђовани о двојици богатих Енглеза, који су били неколико дана у селу. Он је хтео с њима нешто да тргује, али у чему је та трговина била, није хтео рећи. Кад смо се приближили селу, Ђулија нам дође у сусрет и поздрави нас срдачно и весело. Она узе са Ђованових плећа један наramак дрва, рекав му смешећи се, да она мора да дели с њиме свако бреме. Била је као и увек весела и разговорна. Ја бих се могао заклети, да јој тада још није ни на ум пала каква прва помисао. Напротив, у Ђованијевом понашању било је нечега усхићеног.

Сутра дан за тим запитам брата, како је са његовом трговином са Енглезима. Њему се лице помрачи, изговори неку паклену клетву и одговори, да је Енглеза отпутовао. Ја сам му се смејао, мислећи, да се тај странац сигурно дивно Ђулијиној лепоти, и да се сва трговина састојала у Ђованијевој љубоморе. Целога дана писам видео Ђулију, она је истерала стадо на пашу, рече Ђовани; а то им је био обичај, да се мењају у томе послу. Када сам идућега дана сратно с њима, да запитам Ђованија, хоће ли са мном да иде један део пута, нађох га још у кревету. Кад га викнух, он се не одазва, а кад му приђох ближе, нађох га мртва — са отвореном раном на грлу; на земљи је лежао крвав нож. Ужаснут пођем тражити Ђулију. Нађем је баш над је хтела да промени хаљине, а кад је падех крвају, ја се запрепастих и потрчах да јавим целу ствар власти. Више немам шта да кажем, а могао бих се заклети, да је Ђулија убица мога несрећнога брата Ђованија.“

Његов исказ као да није учинио никакав утисак на Ђулију, јер је она задржала своју мраморну мирноћу.

Како је страшан контраст био та мирноћа према детињим, меким цртама! Препануле скрштене руке изгледале су мале и нежне, тако да их је тешко било замислити са убилачким ножем.

Када су саслушани сва сведоци, није остало никакве сумње: Ђулија је била убица свога мужа — на то бих се и ја заклео. Али за што је она извршила то свирепо дело? Није се могло замислити да је она крива, а да јој није учињена каква страшна неправда. Није било могућно нематн сажаљења према томе лепоме младоме створу.

Судија се обрати њој:

„Ђулија, Санијерина жено, пре но што буде наречена пресуда, ти имаш права да се браниш или да кажеш што год, што би могло ублажити казну. Шта имаш да кажеш?“

„Ништа!“ јекну хладно и јасно са горлих усана.

„Да ли ти себе кривиш за то убиство?“

„Да.“

„Кајеш ли се за тај злочин?“

У први мах дижо она трепавице и засветлеше два ватрена, црна ока.

„Не.“

„Зар не би желела, да се то није десило, да ти је муж жив и да ниси крива за његову смрт?“

„Не! Да је он у животу, ја бих опет то учинила.“

Она то рече страсним тоном, који се није слагало са њеном пређашњом мирноћом, а из очију севаху јој дивље варнице. Она је била страшна, али је било необично лепо видети је.

„Како си се могла тако промешити, Ђулија?“ узвикну благи, достојанствени судија, а то се питање могло читати и из очију свију присутних.

Осмех је једини одговор био — горак, подсмешљив осмех.

„Хоћеш ли нам казати, какав те је страшан напео, да учиниш то дело? Да те није Ђовани мучно љубомором?“

„Ђовани љубоморан?“ и опет се горко насмеја.

„Имаш ли што да кажеш, што би ти ублажило казну?“

„Ја то и не желим.“

„Хоћеш ли да кажеш, над ти је дошла прва мисао на убиство?

„Само два дана пре тога....“

„А ти си волела Божанија пре тога?“

Ватрено руменило пређе јој лицем и чини ми се да јој видех и сузу у оку. Али одмах за тим на лицу јој се указа гвоздена хладноћа.

„Пресуда ће се изрећи тек за који дан,“ продужи судија: „Свештеник ће Риналдо говорити још један пут с тобом. Можда ће те он приволети на већу откровеност и обелоданити што год, што би могло ублажити казну.“

„Ја сам данас рекла све што сам могла казати,“ одговори она хладно.

Судија уздахну и жалосно замахну својом седом главом.

„Води оптужену у затвор,“ заповеди он судском службенику.

Кад је Ђулија пошла пратима, држећи се пре као пакла краљица, а не као злочинац, паде јој пред ноге очајна мати и обгрли јој колена.

„О Ђулија, Ђулија, једино моје дете, сунчева зрако моја, рекла ми само једну реч утеше ради, пре но што одеш, реци да се кајеш, ма ће ти и мати Божија опростити! Реци само нешто да се одбранић, да буде срамота и брука мања, па ће те приснажити на своје срце, јер си ти опет моје мило дете! Ти си била луда, ван себе, ниси знала шта си радила! Ах, кад си као нежно дете била на мојим грудима, кад си ми као румена девојка помагала у кошеви — ах, тада ниси ми олутила, шта ће се догодити. Па и кад си учинила све то, ја ћу се опет молити Богу за твоју душу — о, колико би нам ублажила боле, кад би рекла да ниси била тако свирепа... реци нам, Ђулија, за што си то учинила?“

Ђулија је сва побледела, кад је мати стала нариватн, да се свакоме срце цепало. Груди јој се брзо надимаху, усне јој дрхтаху. Она пригрче матер себи, загрли јој врат руком и јецајући прошапта јој, да смо једва ми најближи чули:

„Мати, ои ме је продао!“

И за тим паде онесвешћена.

Превео: **Д. В. Банић**

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

13

Осим је био један од четири кувара, што су их одређивали осуђеници избором у наше две куће, ма да им је, усталом, стајало потпуно до воље, да се приме или да се не приме такмога избора; а кад приме, могуће је било, ако се хоће, већ и сутрадан отказати. Кувари већ нису ни шли на рад, и сва им је дужност била, да пеку хлеб и да кувају чорбу (шчи). У нас их нису називали кувариа, него ју женском роду кувариџама, уосталом, не из презирања према њима, у толико мање, што су се за кујну бирали људи разборити и, по могућству, поштени, него само од мале шале, што наше куваре ииколико није вређало. Осим су готово увек бирали, и он је скоро неколико година узастопце био кувариџа, а отказивао је понајдуже само на неко време, кад га је већ сасвим обхвалила туга, а заједно с тим и жеља да крцуњчари ракију. То је био човек ретке чистоћутности и смирености, ма да је и доиао овамо због крцуњчарења. То је био опај исти крцуњчар, висока, здрави момак, о којем сам већ говорио; планинин од свачега, нарочито од батиња, смирен, ћутљив, љубазан са сваким, који се никада није ни с ким посвађао, али који није могао а да не крцуњчари ракију, и поред све своје планинности, просто из страсти према крцуњчарењу. Он је заједно са осталим кувариа и трговао ракијом, ма да, до душе, није то чинио у сасвиој мери као, например, Газин, зато што није имао смелости да ри зикује на велико.

Са тим Осипом сам увек лепо живео.

Што се тиче средстава за набављање својега јела, њих није требало много. Пеџу се преварити, као каиеи, да сам месечно трошио на своју храну свега рубљу у сребру, разуме се, осим хлеба, који је био дражаван, и покадшто чорбе од пеџа, ако сам баш био сасвим гладан, и поред моје одвратности према њој, које је, уосталом, доцније готово сасвим нестало. Обично сам куповао парче говеђине, буџу дневно. Зими је у нас говеђина поштала грош. За месо је ишао на пијацу когод од инвалида, којих је код нас било у сваком казамату по један, ради одржавања реда, и који су сами, добровољно, узели на се дужност, да сваки дан одлазе на пијацу и врше набавке за осуђенике и ниеу за то примали никакве награде, осим, тако, по какве ситнице. Они су то чинили од своје воље, да мало протегле ноге, иначе не би могли издржати у затвору. Овако су доносили дуван, чај, говеђину, беле хлеба, и т. д. и т. д., изузимајући само ракију. За ракију ниеу их ни молили, ма да су чашћавали тиме покадкад.

Осим ми је готовио иекодико година узастопце све једно те једно — парче пржена меса. Како је то већ било пржено — то је друго питање, али то је и била споредна ствар. Значајно је, да ја с Осипом нисам проговорио две речи за иеколико година. Много сам пута почињао говор, али он иекако као да је био неспособан да одржава разговор: насмешиће се или ће одговорити *јесте*, или *није*, и то је све. Чудно је било чак и погледати на тог Херкула од седам година.

Али сем Осипа, и Сушилов ми је био на руци, пеоа осталих. Писао га ни тражио, ни звао. Сам ме је иекако нашао и препоручио ми се; чак се и не сећам, како и над се то десило. Прао ме је. Иза назамата је за ово била удешена велика иомијара. Над њоме, у државним коритима, и прало се осуђеничко рубље. Сем тога, Сушилов је сам измишљао хиљаде услуга различних, само да ми угоди: бријуо се за чајник, тргао за разне потребе, тражио поје-шта за мене, носио да ми се кроји, што се исцепало, шзао ми џиџеле, четири пута на месец; све је ово радио од срца, вредно, као да је Бог зна како ово дужан да ово чини, једном речи, сасвим је свесао свој живот с мојим и све је моје послове узео на себе. Никад није, например, рекао: „имате толико кошуља, блуза вам је исцепана“ и т. д., него увек: „сад имамо толико кошуља, блуза нам се исцепала.“ Непрестано ми је нешто у очи и мислио чиме ће ми угодити, те је изгледало, да му је то био део задатак, мета његовог живота. Заната никаквог није знао, а како је изгледало, само је од мене и добивао по коју пару. Плаћао сам му, колико сам могао, то јест, по коју копејку, — а он је увек био сасвим задовољан.

Није могао а да ога не послужује, а, како је изгледало, изабрао је мене, што сам се боље понашао од осталих и што сам бољи био на пошцу. Био је од оних, што се никад не могу да обогате и да дотерају до нечега и који су у нас стражарили оно коцкара, проводећи целе ноћи на мразу, да прислушкују сваки звук на заиија, да не би бануо мајор, а за сво-ово, добивали су нет сребрних копејака готово за читаву ноћ, а на случај непазње губили све, па и леђима плаћајући. О њима сам већ говорио. Да униште своју личност увек, сауда и готово пред сваким, да у општим пословима не играју чак ни другу, него тек трећу улогу — карактеристика је тих људи. Све је ово у њих некако већ од природе.

Сушилов је био неома бедно момче, сасвим ћутљив и скрушен, чак и утучен, ма да га код нас нико није ни тукао, него је тако већ и од природе био утучен. Ја сам га увек, не знам ни сам зашто, жалио. Нисам, ипак ништа, могао ни да га погледам без такиог осећаја, а што ми га је било жао, — не бих могао ни сам да одговорим. Разговарати се с њиме такође нисам могао: он није ни умео разговарати се, и видело се, да му је то била грдна мука, и тек онда би живахнуо, кад би му, да би се свршио разговор, дао да шгогод уради, или га замолио, да оде, да отрчи куда год. Ја сам се, шта више уверио, да му тиме чиним задовољство. Сушилов није био ни висок ни мали, ни леп ни ружан, ни глуп, ни паметан, ни млад ни стар, мало богиьав, и у неколико плав. Више одређенога није се о њему могло никад ништа рећи. Само једно: он је, како се мени чини и колико сам могао нагодити, припадао истоме другоме, као и Сироткин, а припадао је једино по своју утучеиости и трпељивости. Њему су се, понајдуте, подсмевали осуђеници, погланито зато, што се променио уз пут, идући са својом партијом за Сибир, а променио се за пребену кошуљу и сребрну рубљу. И баш због те незнатне цене, по коју се продао, и подсмевали су му се осуђеници.

Промениги се, значи с неким измењати име, на према томе и судбину. Ма како да изгледа чудноват овај *факт*, ипак је истинит, и за моје време још је постојао у пуном јеку међу осуђеницима, које су спроводили у Сибир, постојао је особени предањима и одређен нарочитим формама. На почетка никако нисам могао да верујем томе, ма да се, напазл, десило да сам морао поверовати својим очима.

Ево, на који се начин то ради. Спроводи се, например, у Сибир једна партија осуђеника. Иду свакојаки: и на робију, и у руднике, и на насеобине: иду заједно. Гдегод уа пут, хајде рецимо у Пермској губернији, ма који од пагшанака зажели да се промени с другим. Например, узмимо, неканан Михаилов, убијао или иначе крупнији преступник, налази, да му није баш најзгодније, ући за много година на робију. Претпостављамо, да је то човек лукав, испушен, разуме посао. И сад он мерка когагод на исте партије — мерка најпростијега, најутученијега, најусужењијега, а коме је одређена казна релативно мала: или у руднике на мали број година, или на насеобину, или баш и на робију, само на краће време. Најзад налази Сушилова. Сушилов је био слуга и прогнан само као насељеник. Иде он већ хиљаду и пет *стотина* врсти, разуме се без пребијене паре, јер Сушилов никад не може ни имати новца, — иде изнурен, замрзен, само о државној храни, без и једног златног залогаја, само у државној одећи, послужујући све за бедан ситан новац.

Михаилов заподене разговор са Сушилом; зближи се, чак се и спријатељи с њиме и, напазл, на једном конаку напије га ракијом. Напослетку му предлаже: не би ли се хтео променити? Ја, то јест, Михаилов, ето тако и тако, идем на робију, управо не на робију, него у нешто „засебно одељење". Оно, ма да је и то робија, али је засебна, боља, мора бити.

О засебном одељењу, за време његова постојања, нису чак ни међу управним властима сви знали, па баш, на пример, ни у самом Петрограду. То је био такав одељен и засебни кутак у једном сибирском бушаку, и тако малодушан да моје време је било у њему до седамдесет људи да му је тешко било и трага наћи. Допиње сам навлашно на људе, који су као чиновници служили и познавали Сибир, који су тек од мене први пут чули, да постоји „засебно одељење". У Законском Зборнику речено је о њему само шест реди: „У такој се таминци заводи засебно одељење, за најтеже преступнике, све док се не отворе у Сибиру најтежи робијашки радови". — Чак ни сами осуђеници тога „одељења" нису знали, да ли је оно вечито или само за неко време. Рок није био одређен, речено је само — све до отварања најтежих радова, и ништа више; — даиле, „вечита робија".

Није чудо, што није ни Сушилов нити ико из партије за то знао, не изузимајући и самог прогнаног Михаилова, који је можда тек једва имао појма о засебном одељењу, судећи по своме злочину, мерка тешком, и за који је он већ прошао кроз три или четири хиљаде ударања. Према томе, јамачно га неће послати ни на какво лепо место. А Сушилов је пошао на насеобину: шта њега лепше? „Обоје ли да се промени?" Сушилов ћорнут, простодушан, пун захвалности према љубазноме Михаилову, и с тога нема смелости да откаже. Осим тога већ је слушао од сапутника да се може мењати, да се и други мењају, дакле, нема ту ништа необично и нечувено.

Они се сагласе. Бесавесни Михаилов, користећи се необичном простотом Сушиловљевом, купује од њега име за цркену кошуљу и за сребрну рубљу, које му одмах ту и даде пред сведоцима. Сутрадан се Сушилов већ истрезни; али га напијају олет; ну, а сад је тешко и отказати: добијена рубља у сребру већ је пропијена, црвена кошуља, убрзо затим, такође. Ако већ, врати паре. А где да нађе читаву сребрну рубљу Сушилов? А ако не да, дружба (артел) ће га прволинти да дâ: на ово се строго мотри у таквој дружини. А поред тога, кад си дао обећање, а ти га испуни, — и на томе настојава дружина. Иначе ће зле проћи. Испребијање га, можда, или просто утуђи; бар га тако плаше.

У самој ствари, ако би дружина ма само и једанпут у оваком послу попустила, онда би престало и узбичајене промене са именима. Ако би било могуће одрећи обећање и поништити свршену трговину, над је већ и новац узет, — ко ће је онда испуњити? Једном речи, овде је друштвена, општа ствар те зато је и она гомила у том послу врло строга.

Најзад и Сушилов увиди, да се већ не може измолити, и одлучи се да сасвим престане. То се објави целом транспорту; е, ту се још по који год дарује и напоји, ако треба. Онима је, разуме се, све једно, да ли ће Михаилов или Сушилов отићи до Јапола, а ракија је, међутим, попијена, почашћени су ; — дакле и с њихове стране је осигурано ћутање. А на правом новазу пише, например; презимку: дође до Михаилова:

„Михаилов !"

„Ја !" одзива се Сушилов.

„Сушилов !"

„Ја !" пиче Михаилов, — и отишли су даље. —

Већ нико више не говори о томе. У Тобољску надвајају прогнанике. „Михаилова" на насеобину, а „Сушилова", под појачаном стражом, спроводе у засебно одељење. После тога већ није више никакав протест могућан; а како, у самој ствари, и да се докаже? На колико би се година протегла таква ствар? Шта би још било с њиме? Где су, напазл, сведоци? Одрекли би, ако би их и било. Тако је и остало, напазл, да је Сушилов за сребрну рубљу и за црвену кошуљу дошао у „засебно одељење."

Осуђеници су се подсмевали Сушилову, — не зато, што се променуо (ма да према ономе, који је замењао лакши посао тежим, уопште није престрепе, пао према свакој будали, која је натрчала на лепак), него зато, што је узео само црвену кошуљу и сребрну рубљу: већ и сувише ништавну награду. Обично се мењају за велике суме, али и то судећи релативно. Узимају чак и по неколико десетина рубаља. Али Сушилов је био тако услужан, тако несебичан, безазлен и за све незнајзан, да се њему некако ни подсмевати није могло.

Дуго сам проживео са Сушиловом, скоро неколико година. Мало по мало, и он ми постаде неома одан; писам могао то да не опазим, јер сам се и ја био врло навикао на њега. Али једанпут, — никада већу моји себи то да опростим, — он није нешто по мојој молби испунио а, међутим, тек што беше узео новаца од мене, и ја се заборавих, те му суровo рекох: „ето, Сушилове, новац узимате, а посао не пуните." Сушилов ућута, отрча мојим послом, али се наједан пут нешто сиузли. Прође два дана. Мислио сам: неможе бити, да је то због мојих речи. Знао сам, да је један осуђеник, Антон Васильев, непрестаиде тражио од њега неканан ситан дуг. Јамачно нема новаца, а боји се да тража од мене. Трећег дана му рекох: „Сушилове, ви би, кажда, хтели да одшетате од мене новаца за Антона Васильева? Ено вам."

Ја сам седео у тај пар на постељи; Сушилов је стајао преда мном. Изгледао је, да је био неома изненађен, што сам му сам понудио новаца, што сам сам сменовао о његовом тешком положају, у толико више, што је он у последње време, по своме мишљењу, већ премного узео, тако да се није смео ни надати, да ће му му још дати. Он погледа на новац, затим на мене, па се наједаиут окрете и ћуте. Све ме је то неома зачудило. Пођем за њим и најем га иза назамата. Он је стајао поред таминче ограде, лицем према плоту, притиснувши узан главу и налактивши се руком на њ.

— Сушилове, шта вам је? упитам га. Он није гледао на мене и ја, на моје велико чудо, спазим, да је готов да се заплаче.

— Ви, Александре Петровићу... изгледе.. отпоче он испрекиданим гласом и страјући да се гледа у страну, — да вам ја... за новац... а ја... ја... о-о-ох!

На то се он опет окрете огради, тако да чак и челом лупну о њу, — и како удари у гласно јецање!..

Први пут сам видео на робији човека да плаче. Једва сам га утешио. И ма да ме је он отада, како је то било могуће, стао још предањем служити и „бришући се за мене", ипак сам по неким, готово непримегним, знацима опазио, да ми његово срце никад није могло опростити за мој прекор. А међутим други су му се подсмевали, пецкали га при сваком згодном случају, псовали га покадшто јако, — а он живо с њима добро и пријатељски, и никад се није осећао увређеним. Да, али је врло тешко упознати човека људски, шта више и после дугогодишњега познанства!

Вто, зашто ми се робија није ни могла на први поглед приказати у онако правој слици, као што сам је доцније упознао. Вто, зашто сам казао, да, ако и јесам гледао на све с онако жудном, двоструком пажњом, иначе писам могао да увидим много ире-шта, што ми је било пред самим носом. Као што је и природно, с почетка сам се чудно крупним појавама, које су се опшро истицале, али и њих, може бити, писам правилно схватао те су само остављали у души мојој једино тешак, неутешно-тужан утисак. Томе је много допринело и моје познанство са А-вом, такође осуђеником, који је мало раније од мене дошао у там-

нишу, и који ме је поразио изванредно мучним утиском правих дана мојега бављења на робији. У осталом, још пре свога доласка у тамницу знао сам, да ћу се тамо наћи са А-вом. Он ми је стровао то прво тешко време и појачао моје душевне муке. Не могу да пређутим о њему.

То је био најодвратнији пример, докле може да се спусти и искварн човек и колико може да убије у себи сваки морални осећај, без муке и без показања. А-в је био млад човек, племић, о којем сам већ нешто поменуо, говорећи, да је достављао нашем мајору све, шта се радило у тамници, и да се дружио са његовим посилним Фељом.

Ево, у кратко, његова историја. Не доврпивши нигде завршене школе и пошто се у Москви завадио с породицом, која се била појмашила због његовога разватнога владања, дође он у Петроград и, да би добио новаца, одлучи се на једну подлу доставу, то јест одлучио се, да прода кри дестерске ђуди, да би што пре угодио своју недопљивој пожуди за најгрубљим и најразвратнијим склоностима, ради којих је, окружен Петроградом и његовим уживањима, тако ниско пао, да се, како није био глуп човек, осмелио на безуман и бесмислен поступак. Али га брзо ухвате; у своју денунцијацију умешао је нешше ђуде, остале преварио, те га за све ово послаше у Сибир, у наш затвор на десет година. Био је свесним млад, тек је почео да живи. Изгледало би човеку, да ће га таква грозна промена у његовом животу морати поразити, да ће изазвати његову природу на ма какав отпор, на ма какав прелом. Али, тај је дочекао свој нов живот, без најмање забуне, као без најмање одвратности; није се убудуће пред њим морално, ништа се није плашио од њега, сем једино од помисли да мора радити и и да се мора растати с колачарицама и с трима женама. Њему се чак чинило, да му је положај осуђеничин само одрешио руке за још веће подлости и пакости.

„Робијаш већ и није ништа друго него робијаш; кад је човек, дакле, робијаши, онда већ може да буде и неваљао, и то није срамота.“ Од речи до речи тако је било његово мишљење.

О том гадном створењу већам се као о каквом феномену. Неколико сам година проживео међу убицама, разватницима и највећим злочинцима, али, то тврдим позитивно, никада још у животу нисам нашао на тако потпуну моралну пропалицу, тако крајњу, очигледну поквареност и тако безобразну искост, као у А-ва.

Међу нама је био оцеубилац, племић; већ сам говорио о њему; али ја сам се уверио по многим знацима и фактима, да је чак и тај био неузмерно племенитији и човечнији од А-ва. У мојим је очима, за све време моје робије, А-в изгледао и био као комад меса, са убима и стомаком и са песитом и неутољивом жељу за најсуровијим, чисто животињским, телесним наслађама. А да би задовољио и најмању и најбудалнију од тих наслада, био је готов да на најкладнокрвнији начин убије, заиме, једном речи, да учини све, само ако би ствар могла остати сакривена. Ништа не претерујем; добро сам познао А-ва.

То је био пример, до чега је могла доспети само телесна страна човечја, кад је не уздржава изнутра никаква норма, никаква законитост. На њако ми је тек одратно било, да гледам на његов вечито подсмешљиви осмејак. То је било страшило, морални Квазимодо.*) — Додајте још томе, да је био лукав и паметан, дап, нешто чак и образован, и да је имао неких подобности. Не, боље пожар, боље мор и глад, него такав човек у друштву!

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Једна полицијски писар управио је на нас једно овако питање?

Да ли могу полицијске власти, у случају, над страховом пуниши не хтедну положити старателском судији на време новац са рачунима пуниши, или овај упрошсте, утаје и т. д., — огзекутивним путем из имања — страхарине — имовине, вршити наплату оних сума, на прост знатен старателског судије, и, да ли овакве продаје старалачке имовине, имају законске вредности?

На ово питање ми му одговарамо:

У ђ-у 165. законика о поступку судском у грађанским парницама, јасно је изложено шта се може огзекутивним путем наплаћивати без судске пресуде или решења.

У овом законском пропису није предвиђено да се и наплате овакве врсте могу вршити екзекутивним путем без судске пресуде или решења.

Закон о старателству (чл. 62. и 85.), не само што је дао право старателском судији, но му је и у дужност стављо, да води надзор над имовином пупилном, и над страхарима који са истом рачуји, па у случају кад примети, да страхари пупилном имовином несавесно рачуји или је упропашћују, дужан је редовним судским путем тражити прво обезбеђење маесних (пупилних) прихода, из имовине несавесних страхалца, а по том и наплату утеје, или упрошћене суме.

Сем тога, ђ-ом 280. каз. законика, предвиђена је казна за оне страхаре који са зпањем на штету поверених им лица или ствари раде, па било да то чине из свог сопственог корисголољства, било у циљи да другима неправедну корист прибаве.

Према наведеном дакле, ако страхари неће из ових узрока да положе старателском судији рачуне и новац пупилни, старателски судија дужан је прво тражити обезбеђ ење суме из имовине, а по том од њиховог суда и наплату. Када суд буде донео своје решење или пресуду и кад то решење или пресуда постане правна, тек онда полицијске власти могу по таквом решењу или пресуди екзекутивним путем слободно пропћења грађанског судског поступка, из имовине страхалче вршити наплату.

Ако ли се пак констатује, да је страхан на своју корист утајио пупилни новац, старателски судија дужан је кривично оптужити га надлежној власти, који ће по исљедном делу кривца спровести суду и суд ће својом пресудом поред казне законом предвиђене, осудити несавесног страхана и на плаћање оне суме, са којом је пунилу оштетио. И ова пресуда кад постане правном, тек тада полицијска власт може по истој из имовине страхалче, вршити наплату огзекутивним или ванредним по прошењима грађанског поступка по томе, сад ове огзекутивне наплате — продаје — које се врше на захтев старателског судије, без судске пресуде или решења, немају законске вредности.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Николу Радуловића, бегунца из Турске, који је пресудом начелства округа Рудничког, Бр. 8,105 осуђен, да плати 70 динара поучне казне, или да издржи седам дана затвора, и 20 динара такође на пресуду, због крађумчарења дувана; — на њиво се сада нема место где Никола живи, начелство окр. Рудничког актом КБр. 2776. Моле све полицијске власти, да Николу живо потраже, и најбоље њему спроводу с позивом на КБр. 2776, или Управи гр. Београда на Бр. 10498.

Антона Јовановића, дорећавају из Крагујевца и његову жену **Марију**, тражи начелство окр. Крагујевачког актом Бр. 5033, с тога, што су 2, ов. м. отишли из Крагујевца, а оставили два детета без икаквог старања. Њему је 40—45 год., просед је, пропивалист, средњег стаса, сувоват; Марија има 25—30 год., доста малолиикаста и лепушкаста; средњег је раста. Најбоље треба спровести начел. окр. крагујевачког с позивом на Бр. 5033, или Управи гр. Београда на Бр. 10481.

Љубомира Сапића, пиварџ из Ваљева, који је пресудом прв. суда ваљевског од 11. марта ове године Бр. 7581, кажњен са тридесет дана затвора, па да би избегао издржавање казне побегао је пре 15 дана, тражи начелство округа ваљевског актом Бр. 3854. Њему је 30 година, висок 1·75, плећ, брида се, бркова малих пранних, најбоље треба упутити истом начелству с позивом на горњи број акта или Управи града Београда на Бр. 10622.

Драгутина Лалића, б. пројавље. осд. окрилалског због прекаре тражи кн. паланачки актом Бр. 3283. Он је стар 25—27 год., стаса спиљеног, у оштре свеђ, брковa жутих, подужних, брада се. Најбоље треба спровести Управи гр. Београда Бр. 10.791.

Софију Ђорђевић, б. проституткиу, и **Милену Стојановић**, служавку, из Крагујевца, тражи нач. окр. Крагујевачког актом Бр. 6047. Оне су побегле из Крагујевачке болнице 13. пр. м. и одлеле: по једну ношњу, по једну сукњу нову, пешкир, две сукње поланове и једну кецељу. Најбоље треба спровести Управи града Београда с позивом на Бр. 10.876.

Радисава Ристотовића, земљодлаца из Сиркутинце, среза ужичког, бившег осуђеника београдског казионог завода, који је у месецу фебруару ове године пуштен са оброк, тражи нач. ср. ужичког актом Бр. 2956. Он је стар 35 год., раста малог приломљаст, образа дугих сувоват, очију црних, брковa црних пиљних. Најбоље треба спровести нач. ср. ужичког с позивом на Бр. 2956, или Управи гр. Београда Бр. 10.294.

Димитрија Петковића, пиварџ; из Врања, који је пресудом начел. окр. Врањског Бр. 17240.

*) Главно лице, грбави и крвоок шпијар, у Игоовом роману „Богородичин Црква у Паризу.“ Прев.

осуђен са десет динара новчано, па отуварао познато где, тражи начел. окр. крањског, актом Бр. 4258. Он је стар 23 год., плаа у опште, од одела има по себи капут, панталоне и ни главе шубару, особитих знакова нема. Најбоље треба спровести начел. окр. крањског с позивом на Бр. 4258, или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 9128.

ПОТЕРЕ

Милан Шешовић, из Модошеве, ср. Трстеничког, окр. Крушевачког, **Богдан Савић — Османовић**, свирач, из Врочина, ср. Рашког, окр. Крушевачког, и **Димитрије Стојадиновић**, из М. Врбице, ср. Расинског, окр. Крушевачког, сви осуђеници Нишког казненог завода, побегли су са рада 17. тек. месеца. Од војника сталног кадра, који их је чувао одвели су му пушку новог система — бронзетку са 20 метака, за тим коња и капу шајкачу. Побегли осуђеници били су осуђени и то: Милан и Димитрије са по 20 година робије у окову, а Богдан са 7 година робије без окова. Милан је стар 25 година, стаса омањег, носе смеђе, образа округлих пуних, чела обичног, обрва прних и ретких, очиј зелених, носа правилног, брноса малих и смеђих, уста умерених браде ретке и смеђе, особених знакова нема; у одећу је осуђеничком. Богдан је стар 26 година, стаса

Богдан Савић

малог, носе прав, обрва обичних, чела малог, обрва прних, очиј прних, носа малог и широког, брноса малих и прних, уста умерених, браде прне, особених знакова нема. Димитрије је стар 24 године, стаса повисиног, носе смеђе, чела обичног, обрва смеђих, очиј гворастих, прних, образа обичних, носа правилног, брноса смеђих, браде смеђе, брија се, уста умерена, особених знакова нема. Моле се сви полицијске власти, да жено напреде тражење за избегли, и нађене спроведу управи нишког казненог завода, с позивом на Бр. 776. Акт Управе града Београда Бр. 10.647.

Ноћу између 6. и 7. т. м.; непознати лопов, напримено је на опасан начин крађу Антонију Божићу, пртежнцији, из Лесковца, и одвео му: једно атавано либаде, два памучна синаом протежета чаршава, један мушки плашчаст капут, један пролуч чохани плавичасто — зелен, и још неке друге ствари. Моле се све полицијске власти да у своме крају живо потраже лопова, па нађена заједно са поменутом спроведу начелству окр. крањског с позивом на Бр. 5407, или управи гр. Београда на Бр. 11101.

Здравка Станисављевића — Дема —, зв. „булубаша,“ а бив. поласк у српу јабланичком, 14. овог мес. убио је из пушке Михајла Миладиновића, тежака, из села Мијајлице, у повратку са сабора, на побегао познато где. Он је стар 50 — 55. год., раста је средњег, доста жгљаст, бркова и косе црних, просед, на темену ћелав; одевен је био у гуњче и чакшире поломе, од црног сукна, на којима опасне, на глави шајкачу. Моле се све полицијске власти, да Здравка живо потраже, и нађеног спроведу начел. окр. крањског, с позивом на Бр. 5549 или Управи гр. Београда Бр. 11101.

Никола Шимер, корнар. из Земуна, побегао је 21. овог мес. из затвора Начел. среза посавског у Обреновцу. Њему је 31. год. по по изгледу много се старији, средњег раста добро развијен, у главном смеђ је. На себи је имао шубару, дугачки црни капут и панталоне. Моле се све полицијске власти за траженьем Николиним; нађеног треба стражарно спровести срезпосавском у Обреновцу, с позивом на број 3292. или Управи гр. Београда на Бр. 11129.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Априла 17. тек год. београд. полиц. испало је за руком да похвата двојицу универзалних варалица, на чему јој се само може честитати. **Харилаос Политис, Харлампије Скуманд** имена ова мала дружина, која је располагала

Харилаос

завоперине свега и најчешће од хотелијера. Служећи се овим средствима, а под којом пореклом износећи биро-а у Паризу, пробисвети: Харилаос и Харлампије обишли су све важније градове на истоку па су пијац дошли и у Јагодину пано су се нашли и здружили са Јулијаном Пачаник, бив. глумицом и шпијунком, која је толико очарала „Dr. Харилаоса,“ да јој је

Харлампије

одмах понудио срце и руку, и поклао је да му буде „супругица“ у животу, на шта је она у жели да постане докторком пристава. Удружени овако, стигли су сви троје у Београд 16. тек. мес. и одмах сутра дан похватани и похапшени. По што су признали ко су и шта су, Харилаос и Харлампије пропратили су на свагда у Бутрвечу,

Јулијана

а „Доктора Јулијана“ у Аустрију тамо ће, вели, сада тражити какво гроба или барона. Да се ове варалице неби вратиле у Србију, изнесено им слике, спречићу њи на њих пароучиту пажњу наши полицијски и пограничним власти.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Просјаштво; 2) Телесне и смртне повре. 3) Хемија у служби модерне криминалистике. — III. *Поучно забавни део:* 1) Пси као агенти полиције; 2) У Стени; 3) Бућија; 4) Записници из ратног доба. — IV. *Поуке и објашњења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Скреће се пажња.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 16

БРОЈ 17 и 18. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 9. МАЈА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Драгутин Тодорић, помоћник прве класе начелства округа смедеревског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. априла 1902. године, № 9.769 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела решено је:

да се Живојину Златановићу, писару друге класе среза таковског, округа рудничког, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. априла 1902. године № 9746 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Стојан Живковић, начелник друге класе среза поречког, округа крајинског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 2. маја 1902. године, № 9883 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог, Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника четврте класе округа ужичког, Љубомир Марковић, напредни помоћник прве класе начелства и вршилац дужности начелника истог округа.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. маја 1902. године, № 10.069 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за секретара прве класе начелства округа чачанског, Јован Јовановић, секретар исте класе начелства округа рудничког по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 4. маја 1902. године. № 10.132 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

VII. Закључак

Пошто смо упознали карактер професионалног просјаштва, можемо изнаћи неке закључке и обележити мере које сматрамо за потребне ради сузбијања таквог просјаштва. Смањивање тога социјалног зла може се постићи са два средства: предупређивањем и казнама.

Превентивним мерама морају се прво смањити приходи од просјачког заната. Сва она која су писала о просјаштву мишљења су да је дељење милостиње на улици главни узрок развитка просјачког заната. Та индустрија због тога цвета што људи деле милостињу и не питајући да ли просјак доиста заслужује помоћи. Штета коју то дељење милостиње чини друштву, одавно је се увидела. Петар Велики казнио је сваког оног, који је на улици делио милостињу, са пет рубаља глобе а у поновном случају и са десет рубаља. Па и данас има појединих који су уверени у корисност таких закона. Истина да се такими начином биће сигурно у корен зла, али ми мислимо да су такве строге мере, данас неугодне, пошто треба, што је више могуће, избегавати сукоб народних погледа и обичаја са позитивним законом. Поправка постојећих стања мора се тиме постићи да се људи полако навикавају да своју милостињу шиљу добротворним заводима. А да се тај смер постигне потребно је да црква, школа и влада раде сложно. Нека се свакој раздасни правој смисао текста у библији о милостињи, нека се он навикне да не дели сваком просјаку и полако ће у његовим погледима настати промена о просјачком питању. У том правцу мали али непосредни дар у корист сиромаха могао би учинити добре услуге, кад би сваки од нас одређивао годишње извесну суму, која би се искључиво употребљавала на подизање завода за сиротињу, за јело сиромаха итд. тада би се и у маси народа полако утврдила мисао да на улици не треба давати милостињу. А док настане такав напредак у појмовима масе народа, мора паравно проћи много година. Али и сад се већ може по нешто учинити да би се поправила постојећа односи.

Прво не сме се забранити да је у Русији код трговаца грађана и сељака раширен обичај делити милостињу извесних дана. Тај је обичај просто бесмислен, јер тих дана раширене су пуне просјака, који пијани налазе на улици и моле пролазнике у име Христово за милостињу. Бар би се то могло забранити. Тада оназад тестамент, пао што та је Губкин оставио, суд не би могао потврдити. Тај московски милионар одредио је у својој последњој вољи да се 50000 рубаља раздо просјацима. Такав легат са гледишта јавне безбедности морао се увидети као штетан, јер при дељењу новаца у кући умрлога појавила се толика множина просјака, да је полиција била избачена и да су многи просјаци на мртво изгњечени.

Да пређемо на просјаке који моле за милостињу и добијају је. Већина просјака од заната налази се у вароши. И ту се мора почети са реформом.

Постојећи закон забрањује просјачење у свакој форми, те полиција има законског основа да чисти просјаке с јавних места.

Већина просјака налази се на црквеним вратима и на гробљима. И као што смо видели највећи део просјака који се на тим местима скупљају, јесу људи од заната, те према њима мора се енергично поступати. Још пре 20 година министар унутрашњих послова обратио је пажњу Светом Синоду да је у том обзиру потребна реформа. Услед тога распише Синод да полиција даје права да предузме потребне мере против те врсте просјаштва. И тај распис даје полицији могућности да цркве и гробља очисти од просјака и само је то желети да то буде што пре, што ће жалост до сад није било.

Другу групу чине погорелци. Да се они суђају потребно је следовати примеру аустријске владе и властима забранити издавање просјачких пасоша. Као типичан пример многих злоупотреба у том обзиру могу послужити анотације, које је месна власт сталала на путничке пасоше пензионих сељака; на пр. „покаћивачи овога јесте погорелац“ „упропашћен од града или помора у стоци.“ итд. А над би се такви цертификати забранили, онда би полиција сваког погорелца без икога даљег задржавала, јер би било несумњиво да је његов просјачки пасош или фалсификат или да је злоупотреба од власти. А с друге стране мора се, у случају каквог великог пожара, који би погутао цела села и места, што брже организовати одбор за помоћ, да би они који би хтели да приложе штогод да ублаже тућу невољу имали могућности да то учине.

Трећу групу просјака чине прекени скупљачи обичај у Русији (и у Србији) да се скупља новац за зидање цркве тако је примитиван и даје могућности таквим злоупотребама да се то мора суђавати. Међу црквеним скупљачима, који путују по земљи има као што смо се уверили, много професионалних протуша, који на тај начин заслужују новац. А с друге стране мора и сеоски који скупља новац прошном за своју сеоску цркву, много новца потрошити да би живео за време путовања.

Ти издаци нису мали тим пре што је свака контрола искључена. Осим тога и тај протуски живот има врло рђав утицај на самог човека. За време спор дугог путовања додаси он у додир са разним мрачним лицима и навикава се на бесбрижни живот просјака од заната. А и с тога је желети укидање тих скупљача што они највише лицерују уличке просјаке. Њиховим непристојним молбама за прилог за зидање цркве народ се навикава да дели милостињу и на улици, а влада мора тежити томе да тог обичаја безусловно нестане.

Можда ће нам се приметити да, поред свих злоупотреба, црквени скупљачи ипак доносе велике суме прилома и да би се становници који су навикнути на тај обичај, могли таквом забрапом лако увређени у њиховим религиозним осећањима. На ову примедбу могли бисмо одговорити да уличке скупљаче најпре у ме самог сиромашне сеоске цркве него и богати манастири који могу да живе и без таких прихода. Другу примедбу још мање треба узети у обзир.

Од црквених скупљача само је један корак до тако званих Јерусалимаца, лажних духовника и путника са брега Атоса. Кад би се црквеним скупљачима и правим калуђерицама и калуђерима забранило да купе милостињу, тада би се сваки лажни калуђер без икчега дашег могао затворити као варалинца. И однос народа према просјаку био би друкчији. Сељак кад види у гомили просјака сељака и богаша, прву камилавку каквог калуђера, тада он сваком да милостињу, јер је уверен да је сваки који у име Христа моли за милостињу, цркви мио и веран. Њему и не пада на памет да пита да ли у тој гомили људи нема и варалица. А над калуђери, које сад власт опуномоћава, да скупљају милостињу и прилоги скупљачи са њима не би стајали поред просјака од заната, сада би се могло надати да би симпатије сељака према просјацима, полако престале.

Четврта група протуша жени од дечије прошње. Најбоље средство против таквих мајстора наравно је у томе да им се деца систематски одузимају и да се дају васпитавати у азилима за сиротиње. Од свих преневитних мера та је, наравно, једна од најуспешнијих, јер она спречава систематично одвођење младих просјака. Поправка васпитног детета само је тада могућна кад се још рано прихвати човек њега. Одрастао човек, који се је навикао на просјачки занат, може се само изузетно вратити на пут рада. Осим тога мора се, при хватању деце, због уличног просјаштва, увек испитати, ко је њих послао да купе милостињу. Онај који их је послао јесте главни кривац и с тога мора сносити главну одговорност. Најпосле мора се и државна власт за то старати да спречава убијање деце систематским назебом, које просјакиње великих градова врше и да гони и кажњава немилосрдно поступање с децом, које допушта себи сваки просјачки домаћин.

При суђивању дечијег просјаштва не смеју се заборавити она сироти млади људи који служе као моје слепцима и богаљима. Дечја узимају под најам од родитеља и мора новим господарима помагати при просјачењу. Остављајући на страну то што старе просјаци с њима врло рђаво поступају, не треба заборавити да се они навикном васпитају за цигански живот просјака од заната. С тога би се морало слепцима и богаљима строго забранити да везују за себе малолетне. Можда ће нам се приметити да је таква забрана сурова, јер онемогућава путовање сиротиње, болесним људима. На то се може одговорити да је таква забрана нормална, јер се општине морају саме бринути о својим богаљима, место да их гурају у свет. А заштита малолетних у општине је само тада могућна кад се суд, заводи за сиротиње и добротворна друштва узајамно помажу.

Све те мере наравно да ће отежати просјачки занат и јако сметати његовом даљем развитку али сад је питање какна би се средства могла употребити да се униште просјачка гнезда. Становници тих села не просе из невоље; на против многи су од њих богати људи и сматрају просјачки занат само као нов извор прихода. На та дегла просјаштва мора влада добро познати. Тачно испитивање те социјалне болести на самом лицу места, дало би сигурно средства којима би се то зло суђивало. По мишљењу једног сеоског свештеника безусловно је потребно отворити читав низ школа. Можда ће учитељу испасти за руком да деду увери да је просјачење сраман и гадан занат. Осим тога желети је да се радња општинских власти подвргне строжијој контроли, да би се спречиле злоупотребе при издавању путничких документата и просјачких пасоша а нарочито да се пошто по то суђења трговина с децом. Видели смо већ да је тај занат један од главних узрока јакот развитка просјачке индустрије. С тога се мора све учинити да се младеж залеко удаља од тога посла.

Не може се спорити да се просјачење, како се у тим селима врши мора означити као просјачка превара. Услед тога морамо отворено рећи да просјачка гнезда дају најбоља доказа за потребу строге казне протува. Енергично гоњење просјака може се постићи на два начина. Прво да судске и полицијске власти рећу пажњу на просјашто него што су до сад чиниле и друго повишавање казне. На тај би начин прошење милостиње било скопчано са већом опасношћу за кривца, док је то данас допуштен занат, ако не *de jure* а оно *de facto*. Мора се признати да треба поправке у гоњењу просјаштва с практичког гледишта. Ако у том правцу не буде изведена никаква реформа, тада је поправка материјалног права сасвим непотребна. Тешке казнене одредбе немају никакве вредности ако се не примењују у пракси. Никакве контроле нема над чуварима и жандармима од којих зависи хватање оптужених. Руска општинска власт неће да зна за забрану просјаштва те неће ни да затвара просјаке, јер и сама сматра прошење милостиње као частан и богоугодан рад. И сеоски судови имају исте појмове и одмах ослобађају сваког просјака, кога пред њих изведу. У француској се опажају друге струје. Полиција прича да је једног париског полицајца запитао зашто не ухапси просјакињу, која у његовом присуству набеззбрасиље досађује пролазницима. Полицајац одговори сасвим отворено да је увалуд затварати просјакиње, да је он то чешће чинио али да ју је судија или са свим ослобођавао или је осуђивао на затвор од неколико дана.

Та мала еинзола довољно доказује да намерну погледа судије и полицајте постоји читава правда. Сваки има право са своја гледишта. Полицајска види само непподност његовог труда да ухапси једну просјакињу од заната али заборавља да је он судији просто само то саопштио да је оптужена на улици просила. А судији то није довољно; да би донео строгу пресуду он мора бити обавештен о предањем животу оправљене и мора добити уверење да није невоља отерала тог просјака на улицу. Да би се избегли могући неспоразуми морала би полиција, при испитивању таких случајева, скупљати податке из којих би се видело да је оптужени доиста професионални просјак. Немачки сеоски жандарми хапсећи каквог просјака од заната

обично претресају његову просјачку торбу и џепове. И кад под протуве наше много ситног бакарног новца, комаде леба, кобасица и меса то је већ тежак доказ да је тај човек у тоту тога дана успешно просјачио од многих лица. И кад би се испитивали у процесима против просјака водила подробније и пажљивије тада би ослобођавала рече бивала и судије би строжије одмеравали казне. И најзад било би врло корисно кад би судски и полицијски чиновници имали нека криминалистичка знања о просјаштву у опште а нарочито о просјачким гнездима. Сељаци из Шумадије или из Пеиае лутују кроз целу руску царевину тако да судија, у чијем је округу ухапшена таква протува, не познавајући просјаштво довољно, може врло лако ослободити оптуженога, падајући у заблуду да окривљени није просјак од заната него несрећан човек, који заслужује сажаљења с тога је веома потребно да се на лицу места подробно испита ранијатак просјачких гнезда, да би се добијени резултат објавио свима. А безусловно је потребна листа просјачких гнезда, да би судија, расматрајући акте, видео већ из путног пасоша оптуженога с ким има посла.

Ако сад пређемо на казнене одредбе у Русији, морамо у напред приказати да оне не достижу свој смер. Одбори за сузбијање просјаштва у Петрограду и Москви и полицијске власти имају право да предузимају две мере: или се просјак одмах протера у завичај или га судија затвори.

Прва од тих мера, као што смо видели, сасим је узалудна. Просјак од заната негује се више дана, добије пиниле и хљебне и за тим се протера из града. А пошто многи од тих просјака живе у облизним селима, то они одмах напуштају свој завичај чим добију слободу.

И пресуда судије доноси мало користи, јер је највећа казна три месеца затвора. По праведном мишљењу Полијана то је казна неправедна, ако падне на каквог несрећника. А за професионалног просјака то кратко одузимање слободе само је једна мала промена, која је напомитих, јесењих месеци шта више са сним пријатна. Пракса је одказала да постојеће казнене одредбе немају никакна утицаја на просјаштво, јер тако мала казна не може задржати једног професионалног просјака, који заслужује годишње 300—1000 рубаља, да напусти свој корисни занат.

(Свршиће се).

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

(Настављај)

9. На точку.

Точак је познат још у старом римском праву а и у Грчној је точак играо улогу и при мучењу и при криминалним казнама, а и у библији се спомиње примена точка. Наравно да је точак, као и казна, бивао окретан, и осуђеник, везан за точак, не само што се је рушио него му је и цело тело ломљено.

Точак као казна уведен је у употребу одавно. Као што су у најстарија времена пуштали животиње да нагазе осуђенике тако су их убијали и тиме што су пуштали да их прегазе кола. У Индији је идолопоклоништво одавно тако многе жртве. Кад су кола на којима је почивао тешки идол, начињен већином од злата и сребра, вожена при литијама и другим свечаним приликама, појединн фанатични људи бацали су се на земљу да их точкови тешких кола прегазе. Смрт је природно наступала одмах, пошто су унутрашњи органи бивали потпуно разорени или прегажени су постајали свеци а то им је била најидеалнија смрт.

После те своје услуге да прави свеце точак је постао и судска казна, само што овде осуђеници не само што нису постојали свеци, него је та казна сматрана као крајње срамна. Скоројако мисао употребе точка као казненог средства потекла је од гажења колима.

У Грчкој са точком нису хтели да паломе тело осуђеника него су робове везивали на точак да би их лакше могли пиибати, а за то је точак врло згодан. При том точак није служио за извршење смртне казне него је требао да служи само као тешка телесна казна, али је често бивало да су несрећнике тако изданшо пиибали да је првобитно телесна казна постајала у ствари смртна казна.

Код Римљана су употребљавали точак да би изломили тело, и при том је точак имао врло различне примене и врло различне форме. Врло широки и врло тешки точкови, који су имали форму отвореног бурета или цилиндра, били су одређени да осуђеника сасвим разломе. Те точкове навосили су на брежуљке или на високе брегове, везивали су потпуно голог осуђеника за спољну страну и затим су скотрљали точак низ брег при чему је тело несрећника бивало потпуно раздробљено.

Сл. 9. — *Убијање точком.*

Осим тих широких точкова употребљавани су и ужи, на чијој су спољној страни бивали уковани многи оштри клинци. На тај точак везивали су осуђеног тако да су му се клинци дубоко у месо забадали; за тим су или котрљали точак по земљи док везани несрећник није у највећим мукама издахнуо или су му муке још и тим умножавали, што су пут, преко којега ће се точак котрљати, посипали многим оштрим гвожђем, која су се забадала у тело несрећника.

А још је ужаснији био трећи метод. Точак је био тако уређен да је био надигнут над земљом и почивао на једној дрвеној направи. Под точком бивали су уковани шиљасти и оштри клинци. За тим су на точак увезивали осуђеног и онда точак окретали, те је несрећник бивао просто раскинут.

Али то нису бивали најтежи злочинци који су осуђивани на те ужасне казне. Обично су хришћанима спремали те ужасне смртне муке, јер су и они сматрани као велеиздајници и бунтовници.

У Немачкој, Француској, Белгији, у северним земљама и у Русији и Аустро-Угарској точак је добио друкчију примену него у старом Риму. И ако је казна на точку давно била позната Јудиих побожни ју томе је створио новину што је том срамном казном претио и онима који су се осуђивали да нарушс божји мир и та строгост имала је успеха.

Пошто је умирање на точку било срамна казна, то су осуђеног прво мучили, у многим случајима, другим мукама, да би му напудили признање, на су га после метали на точак. А колико је праве било у том напуђивању признања, може се видети по овом несретном случају који се десио у старом Тибингену. Двојица младих занатлија, који су били пријатели, оду да странствују по свету, али пошто су се после неког времена растали, један се врати кући. То падне у очи родитељима оног другог и пошто је онај што се вратио, носио на себи одело њиховог сина, они посумњају да он није убио њиховог сина и напукао његово одело. Ова га туже и тај сумњиви буде ухапшен. Уздуж је он уверавао да је потпуно невин и да су само из пријатељства размењали одела. Како му нису веровали и како је туђе одело на њему сматрано за „довољан доказ", то оптуженога метну на муке. Неко време трпео је он страшне муке, пошто је био потпуно свестан своје невиности, али кад је су-

дија почео све теже мучити „окорелога грешника“, он није могао више надржати; он повиче да га пусте па ће признати све што они хоће. Престану с мученем и онда несретник поза одеран каже да је он убио свога пријатеља, да је напукао његово одело а ствје да је заложио за дуг у гостионици. И ако су суднје виделе да је он само у мукама то признао и да никоји убица није толико луд да одмах призна свој злочин пак су они веровали том изнуђеном признању и осуде га на точак. И док је заломљено тело још било изложено на точку тргови врати се онај, кога су сматрали за убијеног, весео и расположен кући. На њему је било одело погубљеногa и он потврди реч по реч све оно што је онај несретник тврдио и да су цвле ради разменули одело. Наравно да је све било доцкан да се поправи, а да ли је тај случај отворио очи познавима да увиде вредност тако високо цењеног система доказа, о томе стара хроника ћути.

10. Спаљивање.

Колико је стара ужасна казна спаљивања живота, не може се утврдити. Неки су тврдили да је оно постало из старога обичаја да се мртви не сахрањују него спаљују. Али то није, јер код многих народа спаљивање криваца много је старије него спаљивање мртвих, које је често много доцније увођено него законавање, једно да би се избегла кужност ваздуха, која је настајала услед сахрањивања многих лешина на једном одређеном месту а после и из религиозних побуда да се чистећом снагом ватре леш умрлога ослободи од грехова и пређа. Грци и Римљани тек полако су прешли од сахрањивања својих мртвих на спаљивање и то Грци тек од почетка 4-ог столећа пре Христа, а код Римљана спаљивање је уобичајено тек од пропасти републике и потпуно се одомаћило до 4-ог столећа по Христу. И код старих Германа спаљивање лешина и чување пепела од њих у урнама био је општи обичај, код индијских народа мртве су и спаљивали и сахрањивали.

Да је казна спаљивања пређа и да је самом Богу приписивано то казнено средство види се, као и много друго што знамо о најстаријим казнама, и из светог писма. Грешни Содом био је разорен ватром. Сам Бог осудио је цео град, у коме није било ни једног праведнога, да изгори. Још је јасније изражено то у 2 књиги краљева, гл. 1. стих 10—12 „Илија одговори капетану педесеторице и рече му. Ако сам ја Божји човек нека падне ватра с неба и нека прогута тебе и твојих педесет људи. И паде ватра с неба и прогута њега и његових педесет.“ И са другим капетаном и његових педесет људи, које му је краљ послао да га зову, пророк Илија учинио је то исто, и тако је на позив Илијин небеском ватром спаљено 102 човека; о неправедна и тешка казна за оне који нису извршили друго чинили него своју дужност, пошто су морали извршити поруку краљеву. И још на многим местима помиње се спаљивање као божја казна. И на тих места види се да је код старих Јевреја казна спаљивања изречно била прописана за извесне преступе, већином за преступе против моралности. И код старих Египћана знало се за ту смртну казну. Краљ Сезострис спаљивао је браколомнике. Али ни у Египту није се та казна развила из спаљивања мртвих.

Чудновато је да су се сви народи слагали у примењивању казне спаљивања; то су били скоро сви преступи против моралности, вештице, мађионичари и т. д. који су кажњавани спаљивањем; пошто је преступ потицао из јаке унутрашње ватре то је он ватром и уништен. А што су и доцније спаљивали вештице и ђаволове савезнике, то указује на ватру у паклу.

Код старих Јевреја спаљивање се прешло на различне начине или су осуђенога излагали непосредном дејству ватре т.ј. бацали га на спаљиште, или су му сипали растопљено олово у уста. Тиме је наравно живот било трењутно уништен, али је тело остајало с поља читаво а на то се много полагало у најстаријим временима код Јевреја.

Пророк Данило помиње друкчији начин спаљивања. Он прича како је краљ Небукаднецар бацио у усијану пећ три Јеврејина што нису хтели да се поклоне златном идолу, који је он саградио и по томе види се да је било особитих пећи за погубљивање.

У старом коринћенту, цветном и великом граду грчком у Сицилији најгрозније тирашин био је Фаларис у 6. столећу пре Христа. Од свуда су се тискали ласкавци и улизице да угађају његовим страстима и слабостима задобију његову милост. Такав је био и најмани свештеник Перилаус. Он сагради једног великог бика од бронзе, који је био шупаљ и дао се отварати. И кад се у тог бика метне човек а испод бика потпали ватра, онда кукање тог несретника унутра у бику који је се лагано пекао, изгледало је, због нарочите конструкције бика, као да бик риче. Фаларис се јако обрадовао над му је тај свештеник објашњо своју духовити проналазак и у велики знак своје љубави, наклоности и признања тирашин нареди те одмах самог проналазача пеширу у његовом проналаску. И доиста је Перилаус рекао истину јер кад је почео да јауче у бику, сваки је мислио да доиста бик риче. Тирашина је та ствар веома увеселавала и често је уживао у бишовском рикању својих жртава те наравно да су његови љубимци често били изложени опасности да морају жртвовати живот ради пријатног забављања свога господара. Ријки примери кваре добре обичаје. Агригентски бик брзо се прочује и много му се подражавало; рашири се је и по другим земљама и одржао се столећима. Нарочито при гоњењима Хришћана играо је тај бик велику улогу, као што се у опште „чистећа снага“ ватре радо употребљавала, да се свет „очисти“ од Хришћанства.

По неки пут те су пећи биле тако начињене да жртве нису унутра бацали, него су их с поља чврсто везивали тако да је тело чврсто додиривало површину гвоздене пећи. И кад су ту пећ загрејали, тада су привезани трпели неописане муке, јер је топлота полако расла и требало је доста времена пре него што несретници подлегну ужасним мукама. За ту пећ кажу да ју је пронашла нека кинеска царица и њен муж често јој је давао прилике да се дини своме проналаску. Наравно да то нису морале бити велике кривице које су тиме кажњаване; доста је било да се царици није допао нос какве своје поданице, те је за тај преступ морала бити испечена.

У Персији је један грозни шах написао једну нарочиту смрт од ватре. Он затече једнога свог дворанина да се према једној харемској дами жубазније понаша него што су то допуштали строги харемски закони и појмови шахови. Бесни шах нареди да тог несретника везу за једну чврсту клупу, да није могао ни једним удом мрдн. За тим га пшикују малим дрвеним клинцима, намазаним смолом и сумпором и за тим то чудовиште нареди да се запали. За шаха је то било пријатно гледати, јер је своју сурсвилност задовољно на један ужасан начин. А за осуђеног та је освета била мучење да се ужасније једва измислити могло. Дрвца су наравно горела дубоко у месо и пошто су била заболена по свима деловима тела, то је осећао болове у сваком делу, не могући ни најмањим покретом да олакша себи. И најзад је лагано или сигурно морала наступити смрт.

Сл. 14. — Спаљивање.

Још ужасније од непосредног сагоревања било је лагано печење кад су жртву метали близу једне или између више ватара. Врућина је бивала све несносија; кожа жртве прво је попрвенела, за тим су пупали мехури и тек лагано настајала је смрт. Таквој смрти наменио је Кир лидеског краља Креза кад је 546 пре Христа, освојио богати Сардес, кад су му муке од лаганог печења постајале све веће, сети се он речи мудрога Солона, кад је Крез био још у цвету своје моћи и богатства

„Никоји човек не треба да се сматра за срећног пре смрти". Кад је Крез јасно изговорио те речи Солонове, Кир падне то у очи, нареди да му испричају све па онда ослободи несрећнога Креза, и уме га за пријатеља и саветника. Из те се приче види да је код Персијанаца још у најстарије доба било у обичају лагано печење у блазини пагре.

Тај исти метод налазимо ми и у праву староседелских немаца и у старој Немачкој, као и у старим скаскама.

(Наставиће се)

КРИМИНАЛИСТИЧКЕ СТУДИЈЕ

БЕРЛИНСКЕ ЈАЗБИНЕ ПОРОКА

I. „Младо заранче"

X. Сајферт

Свака зна — из Штеријбергове паркиће (који је заводно децу), шта је то „младо заранче" али ретко кога то боли. И то је постала уобичајена реч за оне полудрасле девојчице, које се онако младе и нежне шегују за „Штеријбергову школу".

Један пут подражавајући огласима, које сам сваки дан читао, дам штампати овакав оглас:

Желим

Да моју десетогодишњу Керку дам на строго васпитање код какве високо образоване даме. Оферте са условима под знаком.....

Између других одговора који су ствар озбиљно узели, добио сам девет писама, у којима је сасвим отворено и слободно, без дугог премишљања, овако стајало:

П. Г. Ово што сте желели можете код мене наћи. За сваки пут добићете хонорар од..... марака.

С поштовањем

. . . . . .

(Одговори су се разликовали само у речима али у ствари не).

И сад нека замисли сваки, који озбиљно мисли шта значи то поверити женско дете једној таквој „високо-образованој" дами, и шта бива после.

Дотична „часна дама" узима такву девојчицу себи, да је васпита у Штеријбергповој школи.

Родитељи, отац, или мајка или тетка или старалац детета, предаје дете у пуном поверењу и још очаран напредно љубазним понашањем дотичне даме, они јој дају још у напред извесну суму.

Старалац се дирљиво опрости (па и добра, нова „мама" пролива крокодилске сузе), одлази, баца пријатан поглед на лепо намештене собе и оставља сироте, невино створење да буде жртва науке.

Први и другог дана дивно је код нове маме; њега се, једе и није обилно и има свакојаких забава. Иде се у шетњу, на концерте, у позоришта.

Девојчица се расположи сувише у таквом добром животу не ради ништа за школу и пише својим старешинама да се осећа врло срећно код нове маме.

Тако је она сасвим неприметно спремљена за прави смер.

„Мама, која ју је наводила на свакојаке бесмислице и беспослице, од једанпут почиње да буде строга.

Дете прво добије мали шамар а за тим и праве батине.

Дете се почиње бојати, хоће да пише оцу — али то се не да, него се прети још строжијим казнама.

И док она бије дете по голом телу, и док дете тражи какву заштиту, дотле какав „кавалер," какав богати Штеријберг, пири проз каћу рупу и гледа дете. И једног дана упада он сасвим изненада, ужасана се на неучтивости детета; преставаља се као какав васпитач, најзалује да такви удари нису довољни и предузима сам посао да је васпита.

Шта после бива лако је видети.

Ето ту криминална полиција има доста посла.

Многи читаоци неће веровати да тако што бива. Они ће то у њиховој наивности, незнању, или из предрасуде сматрати као измишљотине каквог уображеног чланкописца.

Али ће се брзо сваки уверити како је то ужасна истина што ми овде износимо. А ми то износимо за то да би заштитили децу. Ми хоћемо да спречимо да та невина бића не буду злоупотребљена, од којих би и омиљеја и држава имали користи.

Родитељи, стараоци, чувари, чувајте децу.

(Пошто је и нама западна цивилизација донела многа зла и пређашње људске. Сматрамо за потребно да наше мало, и још доста свеже и често друштво, упозоримо на сва неваљалства која су развијена у великим, цивилизованим, западним друштвима и да бодро спречавамо развитак таких неваљалстава код нас. Оваквих слика има повише).

НОВА ВРСТА УЦЕЊИВАЊА

Напоредо с друштвеним развитком рађају се и нови облици, нове врсте преступних и злочиних дела. Лопова и варалице морају да бадају своја стара орућа и да прибегавају новима, јер им иначе у савременом друштву нема живота ни за оноликих времена, колико би иначе вар могли да животаре и да се неваљалени продуже кроза њ.

Да би се и те нове врсте кажњива дела, које свршеницн живот савременог друштва рађа и ствара, могле по закону казњавати, законица западних државна допуњавају се и дотерују према тим новим захтевима и потребама. Ми Срби стојимо у томе погледу тако, да извесне облике кажњиве радње или не би у опште могли кажњавати, или би их кажњавали подводећи их произвољно под §§-е, који се, ни по најсмелијој аналогији, не би могли примењивати на те случајеве.

Тако, између осталога код нас нема никаквих законских прописа о разним врстама уцењивања, која се јављају у савременом друштву и каква су се, на жалост, јављала већ и у нашем српском друштву и остајала некажњена. Ако је какав бесавесник уценио некога, да му не ће изнети неки ружан глас или неку срамоту, жртва се откупљивала и на томе је пролазило. Није никоме падало на ум, да се од таквих уцена брани помоћу власти. Тешко да би и успео у томе, јер за ту врсту кривица нема непосредно прописаних писаних казни. У томе погледу наши казнени закони: жељно очекује на попуњавања.

Но, да останимо то питање на страну и да на часак два прикажемо читаоцима једну нову врсту модерног уцењивања. Само што ни та нова врста уцењивања не мора да остане и не остаје невалељена.

Неки *Марције Лазети*, талијанска сликар, који у Паризу живи, али више од потпоре својих земљака него од свога уметничког рада, измислио је једну сасвим нову и не баш тако ни просту врсту уцењивања.

У последње време попело је Марију сасвим рђаво. Слике своје као и раније, није могао да продаје, а његови земљаци, који у Паризу живе, не само да су га избегавали, него су чак скретали пажњу на његова прослачења и оцима, који су, као нови људи у Паризу, мерили постати под животиња изнор за Марија. На тај начин стављен је био пред опасност да једнога дана умре од глади. Али Марију није било до умирања, с тога се досети како ће без по муке да живи.

Имао је пожакву слику, коју је још пре 5 година израдио. Пуно је сиима могућим продавцима слика али ни један од њих не хте му дати за њу ни толико пара, колико је утрошио на платно и боје.

Та је слика представљала једну ноћну сцену у париском *Мулен Ружу*, томе ноћном збориштту свих могућих лакомислених и неваљалих жена париских. Слику је Марије крстио именом *Ноћ у Мулен Ружу*, а представљала је она осам веселих младића у друштву покота (неваљалица) најнижег реда. Лазети, гледајући подуже у ту слику, дође на једну мисао; седе и написа овако писмо:

„Господине. Радим на слици, која представља једну ноћ у *Мулен Ружу*. Да бих унео интересовање за овај мој рад решио сам се, да младићи, који се на мојој слици веселе, буду израђени по сликама познатих наших веселака. Међу оне, које сам изабрао на ту цељ, спадате и ви. И вас знаде сваки као човека веселака и посетиоца ноћних друштава. С тога будите тако добри, те ми јавите име вашег фотографа, како бих од њега могао узети вашу фотографију ради израде вашег портрета. Слика ће у *Салону* бити изложена".

То је писмо Марије Лазети преписао у још два примерка и сва три послао тројици младих аристократа, за које је знао да су већ — вереници. Та почаствована господа поручише му још истог дана да их посети. Лазети ма да је нешто и зебао од тога позива ипак га је празан трбух нагнао да му следује. Сва три кавалера му се захвалише на пажњи, али га умолише да, с обзиром на њину блиску женидбу, одустане од своје намере. Да би му тај губитак накнадили један му понуди 250, а друга двојица му понуде по 200 динара.

Тај неочекивани успех просто је заслепио Лазетија. Није му ни на ум падало, да се у ту његову радњу може умешати и полиција, па и сам суд.

Окупио је на је једно за другим сло онаква писма, какво је и оно горе, те вереницима, те женљеним људима. Свак се захваљивао на пажњи, али како није хтео да буде портретисан на тој слици — за то се свак отказивао: ко новцем, ко разним поклонима. Охрабрен толиким успехима, Марије пошта драж. Замоли једног свог пријатеља, уредника неког омањег уметничког листа, да међу вестима донесе и овај то доиста и донесе: да ће *Марије Лазети* познати одличан сликар на првој изложби у *Салону* изложити слику, која представља ноћ у Мулен Ружу и која ће оneковечити неколико познатих особа из париског друштва.

Та вест пробудила је и радозналост и завидљивост сликарских колега Маријевих. Почеше да се интересују за ту његову слику. Интересујући се за њу дознадоше, научше нешто и о „пословима", које је Марије тако успешно свршавао помоћу ње. Завидљивци пријавише ствар власти и ова узе да мотри на Марија. Није протекло много времена, а њега ухватише на новим учешћивањима. У тај мах подносоше неки и тужбе против њега. И власт га узе на одговор за све уједно.

Оптужених дође пред суд одевен сав у црно кадифено одело. Од силних ученја, које су му падале са свих страна, не само да је могао живети распусно и бацити по целе ноћи у *Мулен Ружу*, него му је притицало тада и за скупоцено одело.

Понашао се свеим мирно, чак је изгледао добро расположен.

— Чиме се занимате? запита га судија.

— Сликар сам, одговори оптужени поносно.

— Па што сте онда учењивали, а нисте сликали?

— Пре сам сликао, али нисам имао никаква успеха. За оно што сам насликао нису хтели да ми дају ништа, а за оно, што нисам насликао плаћали су ми богато. Шта могу ја за то, што су људи тако недоследни? Остало ми је, или да се прилагодим њином обичају или да пропаднем. И ја сам се прилагодим њином укусу, а тако би урадио и други на мом месту.

— Но са тим сте јамачно на чисто, да сте радили нешто, што је у супротности са законом?

— У прво време нисам знао; то знам тек од скора.

— Но то сте онак морали знати, да не радите часни посао?

— Молим господине, а зар је часно умрети од глади?

А што је најзгавније, гладноме човеку не стиже много времена за размишљање.

— Што сте чак и у новинама саопштавали да ћете ону слику изложити у салону? То сте бар знали, да од тога не може бити ништа?

— Знао сам. Али нисам ни имао намеру да је израдим. С оним осласом ишао сам само на то, да неколико тврдоврних људи уменшам. У осталом, господине, они, које сам ја учењивао, нису ни најмање осетили, што су за коју пару постали лакши.

После овог саслушања унесена је у судницу и „инкриминисана" слика. То беше једна страхотно површно и лакаво израђена копија. Сликар се праведао тиме, што, вели, није још довршена. Тужиоци су се чисто стидели, што су се од оваког „сликара" дали преварити и опљачкати. Многи су одустали и од тужбе. Но суд је ипак Марије Лазетија, због професионалног (занатског) учењивања осудио на 8 месеци затвора.

Тако је награђен „сликар" за уметничку израђену *Ноћ у Мулен Ружу*.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПОСЛЕ СМРТИ — ОСЛОБОЂЕН

У анналима правним ретко се налази прибележено, да је ко суђен и, после смрти своје, ослобођен као невин што неће бити без интереса, да читаоцима саопштимо један такав случај, који је био пред судом у Минхену.

27. Јунија 1899. године, поштански чиновник Јован В. судом је осуђен и кажњен са три месеца и осам дана затвора за кривицу у служби учињену, на име што је, као што је прегледом касе, извршеним 10. априла исте год.; и на претресу доказано, из државне касе узео око 900 марака за измирење својих приватних обавеза.

У два маха одлагано је извршење пресуде по кривачној части, први пут до 1. фебруара 1900. год., други пут до 1. априла исте год.; издржавање казне затвора није започето, јер је лекарски констатовано да га треба одложити због болести осуђеног, 17. маја исте год., ваш, умре Јован услед болести, која је била повод за одлагање извршења казне.

Ма да је осуђени још и пре учињеног дела, на пероватно и у самом тренутку кад је дело учињено, био оболео тако да се могло сумњати у његову вољу и самоопредељивост, ипак нису на претресу употребљени и лекари као стручњаци у том погледу. Позван пак сада, да напиндано каже шта мисли о душевном стању Јовановом у време дела, стручни лекар напао се у истом положају, као кад би имао да каже свој суд о сумњивом стању уме потпуности за време писања тестамента каквога тестатора, који је већ умр'о. Начелно, дакле, овакве случај не представља никакву новину. Поито је, према овом, била искључена могућност проучавати и испитивати самог осуђеника лично, наравно да се стручан суд морао ослонити на оно, што су о осуђеноме могли казати лекари који су га лечили, жена његова и друга лица која су са њим и око њега имала посла. Они су на оса своја казивања завлети, те су уме њихови искази добили значаја, а у стручно мишљење, које је на тој основи изречено, не треба сумњати, ако се сви они искази узајамно допуњују.

Треба, пре свега, да нажемо, да је Јован патио од хроничног морфинизма. Новија судска психопатологија тражи, да се предходно испита душевно стање сваког овог оптуженога за кога се зна да је подлегао злоупотреби морфијума*). И то, што је било пропуштено онда мораде се сада, после смрти осуђеноога, накнадно извидати и одлучити.

Одлуке, које су о томе донесене, оснивају се на овоме: 1. на преписима из аката, које је бранилац поднео; 2., на ономе што је удовица Јованова о своме мужу раније другима казивала или писала; 3. две лекарске сведодбе среских лекара Dr. H. и Dr. J.; 4. на писменом одговорима оба ова лекара на питања која су им стављена о душевном стању Јовановом.

Из свег овог прибраног градива имамо ову слику:

Јован је умр'о у 56. години. Мати му је умрла од туберкулозе још кад је он био дечак од 12. година. Отац му је свршио између 60—70 година. По казивању Јованове удовице, један брат и једна сестра његова оца били су умно поремећени. Очева мати такође је била умно оболела. Брат Јованов умр'о је у 20. година од туберкулозе. Како вели жена Јованова, пенсионовани апелациони судије К. у стању је да дâ податке о породичним односима и наследном недугу Јовановом. Јован се оженио са

*) Krafft-Ebing: Lehrbech der gerihtlichen Psychopatologie, 3. издање, 1900., ст. 258.

својом женом у 52. години живота свога и после 17. година живљења са њом. Од четворо деце из те везе, двоје су живи. Јован је 1870—71. био на бојном пољу у рату пруско-француском, и, како жена му вели, од тада пати од срца и бубрега; од онда је, бар, лекарски лечен.

Независно једно од другога, жена Јованова и Dr. J. тврде, како је болник, да би убојство болове, прибегао 1897. морфијуму и од тада сасвим предао се злоупотреби са њим. За време самог ступања у брак био је тако болан, да је мислио на смрт и да је морао одлагати венчање. Венчао се, да би дећа, по смрти му, бар име његово носила! То му је била побуда за женидбу.

По опису лекара, Јован је на више година пре него што је увчано ону кривицу, патио од сала око срца и јетре о поједном болешћу и катарон црева. Због тога се прибегавало морфијуму и ињекцијама стера. Што је више напредовала болест, појављивали су се и нервозни симптоми пацијента у облику притиска у главн, превидне раздражљивости и савршене промене у карактеру, тако, да већ више није био надар одрећи се морфијума.

К овим још пре априла 1900. год. потврђеним од стране лекарй симптомима болести дође велика физичка и психичка дегенерација услед злоупотребе морфијума, у којој пацијенат посљупо беше већ сасвим пао. Јован се, како примећује Dr. J., бризгао више пута на дан, да би се смирио. „Он, човек пуи енергије, поста сасвим „зависан од жене своје, која је њиме владала," тако вели Dr. J. у свом извештају. „Постаде бојажљив, неодлучан, показивање све више слабост памћења, био је нетачан, немарљив у служби, не пажаше на одело, не знађаше више за вредност новца; примао је од сваког јекове, а после их је бацао; час је био весео и пун наде, час је као дете плакао; по неки пут чуо је и неке гласове. Осем тога, чешће је губио образ и одбацивао сваку пристојност, мокрио је у моме присуству; најпосле, жалио се често на смућеност, на брујање у глави и ја сам се редовно плашио да не учини самоубиство."

18. марта, дакле управо после три недеље од прегледа касе, имао је Dr. J., услед опасности у којој се Јован налазио, консилијум са Dr. H. Морфијума је Јован у честим и више већ неконтролисаним убризгавањима, која је сам чинио, тропило тонако, да му Dr. J. није хтео више никакна рецепта прописати, а жену је питао, да ли јој се муж хоће баш да отрује.

Dr. J. завршује свој извештај речма: Јован је тада био не само телесно него и умно болестан, његово психично стање почетком априла било је помућено.

Као сведока, који би потврдио ово, Dr. J. именује поштанског разносача Р. који је Јована четше чувао као стражар какав.

Исто тако се изражава и други лекар Dr. H. Од тих симптома морфиоманије, он је нашао код Јована ово нојаве: слабост воље, ограничена подобност расуђивања, неодлучност, у великом степену слабост памћења и неповољност, јакост у трошењу новаца, нарочито изражена наклоност за импулсивне радње, немање отворене снаге према спољним утицајима, мучна несаница, расејаност, делирозно стање, апатија, бесмислене радње, велике поремећаје свести. Он држи Јована за потпуно неурачунљива и сматра, да је почетком априла 1900. постојала умањена подобност урачунљивости.

Калиђања удовице Јованове потврђују и допуњују посматрања ове двојице лекара. По том њеном казивању, Јован је од 1898. год. бар 40 одвлака њихо на обема рукама услед ињекција, а по неки су и гнојили. И она је потврђивала поменуту наклоност мужевљеву ка самоубиству, стање депресије и грчева без спољних повода. Често болесник даваше знаке обмана, одговараше неспадно, халуцинираше, осећаше се гоњен и говораше с фотографијама, које су о зиду висиле. Чуо је као да га неко помепава (халуцинација слуха) и то је приписивао сликама на зиду; зато су морали окретати слике, да се лицом не виде. Он је чуо и да грувају топови. Најпосле, жена Јованова дила је сведок и грозничних напада његових. Сатима је Јован апатично и немо пред себе све као њушао и гурао пешто. Уз то наклоност ка импулсивним радњама и осетима. Тако, кад је био рођендан жене му, бацио се за њом кричаво воде. На слао о смрти Бизмарковој, како жена прича, био се сасвим изгубио; говорио је како је рат ту, нарећивао је да се успостављају телеграфи, да се намести пољска постеља и да све буде у приправности.

И етички осећаји његови отупиле мало по мало. Ма да је, док је здрав био, с љубављу гледао у децу своју, доцније кад је душевно оронуо, беше према њима сасвим равнодушан. Најпосле, најмлађе му дете није смело никад и ништа пред њим јести, него је морало раније, пре обеда, у кујни јести. Извесна убражења овладаше њиме тиме, што је у њима видео неминовношћу; подлегавши таком убражењу, он је, н. пр., сатима седео на нужнику. Памћење му је све више слабило. Стварн, с којима је посљедњено имао посла, акта, по којима је радио, није умео наћи, ма да су они пред њим били. Ни о времену немогаће водити рачуна, тако, да најпосле није знао је ли дан или ноћ.

Напоредо са слабљењем моћи да се оријентује, са нестајањем етичних и интелектуалних функција ишла је и све већа неподобност одговорити службеним дужностима. Често су га морала из канцеларије водити у приватан му стан, а најпосле везана је службителька соба с његовом једном цеви за разговор, да би пацијенат мозао у постељи радити. Како жена казује, на више месеца пре него што ће учинити ово дело за које је осуђен, Јован није био у стању, да правилно склопи своје рачуне. Морала му је она сама помагати или звати поштанског помоћника. За потврду овога факта, позвала се на два помоћника, као сведока. Нека нарочита направа служила је томе, да акта оду у болесничку собу и отуд се врате. Само на тај начни и с помоћу жене своје, могао је он, како тако, да врши службу.

Постојао је поступно све запуштењи и нечистија; није хтео ни рубље да пресвлачи. Новцем није умео да рукује правилно и што је више слабио умно, тим је више губио разумевања у овом погледу. Зато је новцем у кући располагала жена. Енергија, снага воље и самостално расуђивање нагубиле се толико, да је болесник постао „меки восак у рукама жене своје", која је од њега мозга правити што је хтела.

Све ово гони неминовно закључку, да је Јован, на више месеца пре него што је учинио дело за које је осуђен, био у стању најмање моралног слабљења и тоталног губљења умних моћи, што је последња више годишњег употребљавања морфијума. Ако је и било часова и дана природнога мира и релативне присебности, не треба заборавити, да су и тада психичке основе свеволизног карактера болникова, његово мишљење и његова волја стајали толико општења, да није мозао бити говора више о правој одговорности.

Од свих симптома морфиоманије најкарактеристичнији је симптом, скоро у свих морфиниста запажени, сањивост и слабост воље. У морфиниста је саломљена, угашена отворна снага. Код Јована, по казивању жене му и лекара J., те је био случај у толикој мери, да је он био просто оруђе, без икакве воље, у рукама жене.

Не губећи ово из вида, нека се сад загледа добро у мотиве и узроке, који су навели да се узме на касе државне.

Материјалне прилике и мужа и жене, ма да их је боловаље доста скупо стајало, биле су уређене. 700 динара одвојила је и код себе имала жена Јованова, 600 марака било је депонованих за време дела код правозаступника С. као резерва.

Тешка болест привезала је Јована за собу и постељу; свакојако, ничега нема, из чега би се закључивало на могућност трошења већих сума за његово задовољство. На саслушању је казао; да је из касе узео 900 марака, да би их употребио за сигурност своје каунције, т. ј. да би откупио своју облигацију од банкара X! Али ту обавезу могао је измирити и да не дира поштанску касу, ако би само поверио својој жени, да је рашије. У дане кад се здрав осећао, заложио своју каунцију и примљени новац потрошио! О томе, шта му није дало да на тако прост начни расправи ову ствар, могу се најпише само претпостављене чињети и тек нагађати. Али је сасвим вероватно, да је и мотив, који га је удрављавао да на тако прост начни реши то питање, продукат његовог болесног мишљења, које му је мутило сваку јасну процену. Он је видео пред собом само оно што је прво, стид и страх од своје жене, и то је, може бити, утицало на њ, као обично у случајевима психичке дегенерације, јаче него логично расуђивање.

Међутим, жена је нападала на свог болесног мужа, да врати своју каунцију, е поште узету. Гоњени га на то, она није

знала шта чини, за несрећу његову. И тако он постаде жртва нехотичног, несвесног супгурирања од стране своје властите жене. Он беше слепо, аутоматско оруђе њене воље и хтеле, по сваку цену, за тада, да је на миру од овог питања које га мучи. Очевидно, Јована је интелектуално толико ослабио услед психичког обољења, да, неподобан будући да створи себи друге правилне, моралне представе, није се могао по својој вољи ни одлучити да што ради или не ради.

Како свеколико стање духа Јованова почетком априла 1900., тако и начини извршена овог кажњивог дела, парочито недовољно мотивоване овога, говоре против тога, да је учињено дело производ његове воље и његовог слободног опредељења.

Узимајући у вид све наведено, стручна мишљења да се свести у ово:

Јован се јавља као наследник неуропат с тешким телесним изрођавањем (дегенерацијом) срца и јетре. Осем тога, годинама, пре него што је дело учињено, као и за време када је дело учињено, пошто је од мореманције, која је, уз слабости његова састава, избила на видик у форми особите тешкоћ и назавала трајне слабости у карактеру, вољи и мишљењу.

Јован се налазио, дакле, за време дела за које се тереши у стању болесног поремећења душевне делатности, услед чега је слободна воља под њега била искључена.

* * *

Услед судске осуде Јованове, он је, путем дисциплинским, лишен службе, а тиме је изгубио пенсију своју и своје жене, односно удовице. Због тога, а и да би спрала ињу која је осудом умрлога Јована бачена на породицу, заостала удовица нашла се побуђена, да, преко свога правозаступника, поднесе тужбе о поновном суђењу. На основи показаних података, суд реши, да има места поновном суђењу и, на новом претресу, испита под заклетвом лекаре, сведоке и све који су се око болесника налазили. Пресуда суда, у другој инстанцији, гласила је: ослобођење и замену раније пресуде од јуна 1899. овом пресудом.

Последица тога морало је бити лишење дисциплинским путем раније нареченог губитка службе и онда исплата пенсије заосталој удовици.

М. П. Јов.

БЕРБЕРИН

Видите ли ту берберницу? рече ми заступник Рено, када шврљасмо кроз Конкарно, последњег августа. Она је била поприште једне спирене драме, која је, премда се о њој није говорило по свима новинама као о неким славним злочинима, ипак направила ларму и обратила пажњу на се.

— А, заиста конкарнеског берберина?... Заиста... Већ је застарела... Једва је се сећам; у памети ми је као бледа успомена... Тос ли беше име теме човеку?...

— Управо... Ну, сво...

Беше то проста берберница, лево од велике пијаце. Лице јој је било поодавно жућкасто окречено и већ се почело крљушгити. У чистом налогу, по пољима, стајало је сијасет минијалних драпгулја изгубљене свежине. Више врата, на зарђалој гвозденој мотки ветар је полуљуљао фирму: *Вералд Тос, морнарски берберин*, и традиционални бакарни тас сав ишврбетан.

Тос, очекујући своју вечерњу клијентелу, мало пре тога, беше ивео једну столицу на тротоар и одбијаше димове из неке крилне луле. Лично је на ма ког обичног берберина. Руменкасте боје у лицу као у морнара који је напустио море, безбојних очију, као зеленкастих у сенци испод осинсне каше, ни оштра погледа, ни меланколична, него свилна, он изливаше лен и добродушан дик.

* * *

Историја те звере, относпене мој сабеседник, има својих чудноватих страна које могу интересовати психолога. Тос (диминутив од Томас) звање се управо Томас Ле Брен. Он се родио на усуровом пенмарнком пределу, ниже на каплрске калкатске морнарице, на се оженн Жесинном Данпслупом, једном од најдивнијих девојака из Пон—л' Абеа. Као типове из Бигудена, без сумње сте најчешће сусретали црвене и округле сељанке, стегнуте у грубим јелецима, изобличена струка услед кружног кринолина од упредена сена. Оне које су лепе остану лепе и под тим смешним одезом: у њему шта више изгледају још лепше и привлачније. А Жесика беше лепа између лепих... Крупних зеленкастих очију које на слепочницама заустављане при погледу испуштена коси око тијаре азијатског облика, — боје у лицу кадпвасте, сунцем неопалене као у дивљака, она је личала на какву источњачку принцезу, робињу застарелог поднше. Испод извезене свилене хаљине, златасто — загасите боје, оцртавање се правилно и дивно тело. Бедра њена, покрај поставе од сена, таласаху се складним и гипким ратмом.

Она се беше запетовала Ле Брену чим се дадевојчила. Одоше у Брест на стално живљење, где кунише кућу на трговачком пристаништу. Радња им поће врло добро. Необична драж Бигуденке задржаваше госте. Говорило се да је отоварање од тада увело маха. Ништа то није потврдило. Пре је његова срећа стварала завидљивце.

...Рибари из Молене прихватише близу Пјер Нозра преживеле бродоломнике једнога брата*) норвешког. Пет дана и пет ноћи борали су се ти несрећници на оралосној луски при потпуној морској магли. Хладнокрвност једнога младога морнара по имену Нила Дала једино их је сокопила и подржавала у том очајном двобоју протнву таласа и магле. Брест је прослапио њихове спасеље. У корист бродоломника беше нише народних забава. Нил Дал био је јунак тих дана. Више дана узастопце, он проведе за столом код Ле Брена у друштву са пристаницима морнарима. Ма да је говорио неким наречјем које је било врло тешко разумети, јер је било комбиновано на више језика, он се свагда разговарао са Жесином. Беше то весео момак од својих двадесет и пет година, дугих златних коврчица, љупка и дивна лица. Онога дана када се на *steam boat* напесе за своју отаџбину, Жесика ишчеза из Бреста.

Песала је на норвешки, признајући своју погрешку и своју решеност да с њоме истраје. Све трагање за њом да се пронађе било је узалудно... Шест месеци доцније, посредовањем француског конзула у Ставангеру, Ле Брен дознаде за смрт своје неверинце. Цвет из Корнуаја није могао издржати пресад у северне снегове.

Он не показа велику тугу, продаде своју непретикину у Бресту, па се настани као берберин у Конкарноу.

Зашто у Конкарноу?... Зашто баш берберин постаде, кад никада дотле не беше узео брицач у руке?... Тако је без сумње судбина хтела. Тос је тврдио да му се ноћу бно јавио Св. Пона, пенмарнки заштитник, светујући му да тако отпочне живети, препоручујући му тај занат и то место. Стари калфат**) усне са новим животом. Двадесет година прођоше тако у мирном и једноличном животу. Они који су могли знати аватуру Жесике и Норвежанина заборављаху је мало по мало; али кад би се ко, из нешаљне, усудио да нарне говор на покојницу, удовац би најеларед окренуо главу с таквим плашљивим изразом лица као над би ко олгурнуо пред њим гнездо од змија.

Сада га више ништа није мучило него кад би га звали Ле Брен. Жесика је обезчастила то име. Обријао је бркове и браду које носишо врло густе у Бресту. Сад беше само Тос, берберин. Можда му његова уобразиља заталиче показиваше већ где странац улази у пристанишге каћарнсиско. Не прође ни петнаест дана па се види где се на кеју превезују једрилице из Бергена, Ставангера или Арендала, увозећи било шкру за сардинске мреже, било граћу... Нил Дал, сала, беше капетан без сумње. Истоварнвши своје даске или бурета с шпром, он би дошао на велику пијацу. Препарен шрном, ушао би у дућан, седео би пред умиваоником, дигнувши браду... Како, под тим голим лицем познати старога Ле Брена? А Тос би оштрио свој брицач.

Али одсеће једним махом грњаи или подгушљи, то би збиља било простачки и сувише благо. У своју бесаницу, Тос тражаше боли начин.

*) Лађа с две катарке.

**) Онај који краи или запушава испуцалу, расчошану лађу.

При свом преласку на бродовље, он задржа, у сред оних немарних људи, своју навику на крајњу чистоту, своју наклоност да чисти и дотерује. Једни ће за чишћење своје морнарске значке употребити ситан песак окишен раствором сумпорне киселине и воде. Киселина, ма да беше разблажена, беше остала тако јаком да, паднувши му неколико капи на голу руку, кожа би изгризена и Тос мораде носити руку завијену целу недељу дана.

* * *

Било је то у зиму... Од како се памти у Конкарнеу, није се знало за такву хладноћу у Корнуајама. Ледене санте пливаху по пристаништу. Пијанице падоху од наполе крви излазећи из кръчма. У исто време, море је на пучини беснило. Две једрилице из Канта пристадоше близу Гленина. Обалски телеграф из Бен-Меја јави једну „тровратарку“ норвешку која је пловила ка Конкарнеу тражећи да пристане. Тровратарка се, око поноћи, упути пред сардињаком браће Неделека.

Чим је грануо дан, остављени дућан на два кâлее, Тос одлуча ка пристаништу.

Отворе истоваривање бриге. Човек неки који на суву писаше нешто у свом бележнику, пошто је била измерена запремина, имајаше стас и држаше пројектор Норвежанина. Проће царински капетан: Тос га запита расејано. Од када он тако распитивање за норвешке лађе!...

— Sklen! из пристаништа Кристиансунд... Двеста тона... Грађа... Капетан Ил Дал.

— Добро је.

Намигнувши весело и јако, Тос угаси дугуљи пламен својих зеница. Укрстивши колена, и, аутоматским кораком, он обиђе има десет пута бележника.

За време од двадесет пете до четрдесет пете године, Ил се беше слабо изменио. Оне исте гвоздене сјајне очи, онај исти ињак, мало проширенији, коначитији и мало одебљао. Плава коса која је отпочела седети, навијала се у поврпче по слепочницама и спреда око чела. Тај човек, не примећујући да га по посматра, продужи сравњивати писаљком по свом бележнику. Тос опази на његовим образима прораслу длаку, која је звала брицу.

— Дођи ће! помисли удовац...

Али, дошао он у дућан на великој пијаци или не дошао, и ма какав био начин освете, у глави Тосовој беше одлучено да се Sklen не спреми за полазак заједно са Нилом Далом. Тос се помоли св. Ноји и св. Ани, да се, њиховом помоћу, жртва предстани у што повољнијим приликама за принашање на жртвеник.

Вративши се у дућан, узаврела монга, опаси на крају једне полице раствор сумпорне киселине, и сакри стављење у фијоку.

* * *

Сунце се већ клонило западу, када Норвежанин, прочитавши фирму: *Мермарски берберин Вернал*, отвори нагло отаклена врата и завали се у једну фотељу дувајући у своје смрзнуте прсте.

— Молим, да се обријам, господине! рекне ће он оним мешовитим наречјем које он свуда употребљава.

Тос му баци на плећа огртач, пажљиво наместивши обе поле тако да буде спречен сваки покрет руку.

— Дува ли ветар много на пољу? рече Тос привезавши убрус више огртача.

Нил Дал не разумеде.

— Желите хладну воду или топлу?

— Топлу!... Топлу!... одговори он дрхћући од зиме.

Укочених трепавица од хладноће, затуривши главу, Нил Дал нагледаше као да спава наслоњен. Тос напљуни дно од берберског суда, чучну нешто крашком иза конторе, врати се тражећи четвином по непчупавој води. Нагло и брзо натрља образе и браду клијенту.

— Јаој! заурла човек копрцајући се у огртачу... *Осеп hot!*... *Осеп hot!*... Сажегосте ме!

— Вода је тек млака, рече Тос убразавајући претање четкицом. Ала сте то ви нежни, капетане?...

Човек муване и махање лактовима, рачуљи као грешник у паклу... Тос имаде још снаге дркати га за чело неколико секунада, те превуче преко отворених му усана у пола изговреду четкицу. Норвежанин, ослобођени се најзад полете на славини од умиваоника, коју Тос, услужан, беше па њ отворио. При додиру хладна млаза, Нил Дал присну што је изза мога, тако јако и силно, да се чуло на пристаништном насипу.

С клобучина од сапунице, парчета жижога меса које се пушало падаху у замућену воду. Његове очи, као извучене из својих дупља, трајаху у осцелазу одекло, огузело лице. Тос, немилостив, премаза четкицом те искакљене очи.

— Или сад код Сатане да те види Жожика!

Све је то било тако брзо, тако нагло, да неколико њих што се беху случајно затекли, остаоше најпре запрепашени, и не слутећи страховити догађај. Када се умешаше, било је суване доцкан. Капетан норвешки, осленан на оба кука, строшпта се на то под. Трећега дана, после нечувених мука, испусти душу у болници.

Тос се даде жамларнима да га везну без икакна отпора. За време целе истраге, он није престајао понављати:

— Тако је било суђено... Тако је морало бити. Сад могу наставити мој живот онде где се био прекинуо.

* * *

Упркос настојавања државног тужиоца, он би ослобођен Кемпијски поротници имају милости. Зато што умеде испунити побожно Св. Ани и Св. Ноји сматрају га онде, од његова ослобођења, пре као несвесно оруђе Провиђења.

Али ово где се јавља психолошки феномен. Овај удовац, који се за двадесет година затвори у гнушање и заборав, изгледа сада, када постиже своју освету, да постаје нежан при успомена на неверну покојницу. У задњој одаји од дућана која му служи за стан, он се окреће спима реликвијама прошлости. Женчка има почасно место међу фотографијама, између кита од пољског цвећа које он обнавља сваког јутра док траје лепа сезона. Ако се он још не усуђује поменути Жожику пред другима, он не прича о њиховом заједничком животу у Бресту него са слатком тугом.

— Добро беше то време. Биле младости и дубави!

Је ли то последња будалаштина? Или не треба ли тражити испод тог чудноватог одимљавања прозу девинцију суревњивости, бол сујете више него бол љубави и која пошта дубави чим сујета мисли да је добила задовољења?

(Превод с француског)

Remy Sant-Maurice.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

15

Већ сам рекао, да се у тамници све тако искварило, да су шпијунство и достане биле у цвету и осуђеници се њису плутали за то. Напротив, са А-ном сви су они били веома љубазни и показивали се с њиме куд и камо пријатељскије, него с нама. Наклоности најшега пијаног мајора према њему, придавали су му у њиховим очима значај и важност. Између осталога, он је убеђено мајора, да је у стању снимати портрете (осуђенике је уверавао, да је био у гарди поручник), те је овај тражио, да га шаљу на рад његовој кући, ради тога, разуме се, да би сликао мајорски портрет. Ту се он и збли жио са поменутим Фељом, који је имао изванредан утицај на својега господина, а према томе и на све и свакога у тамници. А-в нас је уходио по тражењу мајоровом, а овај, кад се напије, удварајући га по образима, псовао га је и називао уходом и достављачем.

Дешавало се, и то веома често, да је одмах после батина мајор седио на столици и нарећивао А-ву, да настани портрет.

Наш је мајор, како је изгледало, одиста веровао, да је А-в био знаменит уметник, мал те не Брјулов,*) о коме је и он слушао; али је ипак сматрао, да има права дупити га по образу, упрано реће зато,

*) Брјулов је био један од најзнатнијих руских сликара.

Прев.

дито ти, и ако си уметник, сад си брате робијаш, па баш да си и сам Брадов, ипак сам ја твој старешина, те, дакле, што хоћу, могу с тобом и да радим. Између осталога, он је наређивао А-ву да му спида ципеле и износи на спасење собе разне ваше, на ипак дуго није могао да се отресе мисли, да је А-в велики уметник.

Портрет се отегао у бесконачност, скоро на годину дана. Напослетку се мајор досети, да га варају, и, кад се потпуно убеди, да се портрет не довршује, него, напротив, сваким даном све мање и мање на њега личи, наљути се, испребија уметника и посла га за казну у тамницу на прин рад. А-в је очигледно жалио због тога, и тешко му је било одрећи се нередних дана, остатака с мајорског стола, пријатеља Фељке и свих наслада, које су они удвоје измишљали за себе у мајоревој кући.

Бар је сад мајор, откако је отерао А-ва, престао гонити М., осуђеника, којега је А-в непрестано код њега оптуживао; а ено ваших: М. је, у време доласка А-вљевог у тамницу, био сам. Врло је туговао; није имао ничег заједничког са осталим осуђеницима, гледао је на њих са ужасом и мрзошћу; није опазио ништа и превидео је у њима све, што би могло на њега утицати помирљиво, и није се ни обазирао с њима. Они су му, пак, плаћали истом мрзошћу. Уопште је положај људи, сличних М.-у, у тамници ужасан. Узрок, због кога је А-в донео тамниче, био је М.-у непознат. Напротив, А-в, увиђевши с ким има посла, одмах га је уверио, да је осуђен за ствар, што је својим противна денунцијација, готово за исто, за шта је био прогнан и М. — М. се јако обрадовао другу, пријатељу. Он га је пратио, тешио га је у првим данима на робији, рачунајући, да мора много страдати, дао му је последњи новац, хранио га, поделио је с њиме најпотребније ствари. Али А-в га је сметса почео мрзити, баш зато, што је онај био племенит, зато, што је с таким ужасом гледао на свако неваљалство, упрано зато, што он није био ни мало налик на њега, и све, што је М. у ранијим разговорима испричао њему о тамници и мајору, све је то А-в похитао да прном згодном приликом достави мајору. Мајор је због тога страшно омрзнуо и стао гањати М.-а, и да није било утицаја комендантовог, довео би га до какве несреће. А А-в не само што се није збуњио, кад је дошиље М. сазнао за његово неваљаштво, него се шта више волео састајати с њиме и гледати га подсмешљиво. То му је очигледно била права наслада. Мени је неколико пута обрађено та тај ражљу сам М.

То је гадно створење дошиље бегало са једним осуђеником и чуварем, али о том ћу бежању причати после.

Из почетка се он и око мене веома удивљао, мислећи, да ја писам слушао о његовој историји. Појављам, да му је отровао прве дане моје робије још нешим јадом. Ја сам се запрепастио од те страшне подлости и неваљаштва, у које су ме бацили, усред које сам се одједном нашао. Помислио сам, да је онде све исто тако гадно и ниско. Али сам се преварио: судио сам о свима по А-ву.

* *

У току та три дана лутао сам по тамници јадом обхрван, лежао на својим даскама, дао сам позданом осуђенику, којега ми је показао Аљоша Аљошић, да ми од добијеног државиног платна сашије кошуље, разуме се, за награду (неки грош од кошуље); набавио сам, по навалишању и савету Аљоша Аљошића, душек, који се могао савијати, од ћилима, опшивен платном; и био изванредно танак, као лепиња, и јастук, набављен њиме, ужасно тврд за онога, који није био навикнут.

Аљош Аљошић се веома старао око набавке и уређења свих тих ствари за мене и у своју ме посла и сам узео удела; своједручно ми је сашио покривач од дроњава старога државиног сукна, прикупљеног од изношених пантолона и блуза, што сам их купио у других осуђеника.

Државне ствари, којима је истицало време, остављале су се, као својина, осуђеницима; оне су се одмах продавале у самој тамници, и ма како да је ствар изношена, ипак је било паде, да ће наћи на руку по какву год цену. Свему сам се томе ја спочека веома чудно. Уопште, то је било време мога првог дојма с људма. И сам сам се одједаред створио исто таким простим човеком, таквим робијашем, као и они што су. Њихове навике, појмови, мишљења, обичаји, — постали су као и моји, бар по форми, по закону, ма да их у самој ствари нисам делио. Зачудио сам се и био збуњен, као да раније нисам ништа од тога ни слутио, нити слутио о чему, ма да сам и знао, и слушао. Али стварност чини сасим другу ствар, него знање и чувење. Да ли сам ја, например, могао икада раније ма саме и слутити, да се и овакве ствари, овакве старе изношене хаљине, могу рачунати као ствара? — А сто сашио сам себи од таквих дроњава покривач.

Тешко је било и представити себи, какве је сорте било сукно, одређено за осуђенички одело. По изгледу као да је одиста и личило на право сукно, дебело војничко; али чим се мало мало изнесе, оно се претвараоло као у неку мрежу и цепало се ужасно. У осталом, сукнено се одело дипало на време од годину дана, али је за тако дуги рок било тешко с њиме наћи на крај. Осуђеник ради, поси на себи терете; одело се отире и брзо се поцепа. Кошуси су се, међутим, давали на три године и у току тога целог времена обично су служивши и као одећа, и као покривач, и као простирка. Али кошуси су били јаки, ма да и није била шишкита ретикот видети на кометод крајем треће године, то јест, на спрштеву рока ношењу, којих искрпљен простим платном. Па и поред тога, чак су се и веома отрцани, по спрштеву одређеногга им рока, продавали за четрдесет копејака у сребру. А неки, који су мало боље били очувани, продавали су се за шесет или чак и за седамдесет копејака сребра, а на робији је то био велики новац.

Новац је — о томе сам већ говорио — имао у тамници огромно значење, моћ. Позитивно се може рећи, да осуђеник, који има мл какав новац на робији, десет пута мање пати, од онога, који га никакве нема, ма да је и онај последњи осигуран свачим од стране државе, и на што би му, — иако је судила наша управа, — и требао новац?... Ну ја ипак појављам, ако би осуђеницима била украћена сшака могућност, да имају свога новца, они би или склизнили с ума, или би умирали као мухе (и поред тога, што су били свачим снабдевени), или би се, најзад, упустили у нечувена злочинства, — једни од јада, други — да би што пре били какогод казњени и уништени, или да ма на који начин „промене судбину", како се они међу собом изражавају.

И ако осуђеник, — пошто је готово крваним знојем зарадио своју кошеку, или одлучујући се ради тога на необична лукавства, која су често у њени са краћом и преваром, — у исто време трпи новац тако непамстно, са тако детињском неразмишљавом, ипак то све не доказује, да га он не цени, ма и да изгледа тако на први поглед.

За новцем жуди осуђеник грозничаво, просто до помрачења разума, па ако их одиста и баца као плеву, као се весели, он их баца ради нечега, што цени још за један стенен више од новца. А шта је осуђенику драже од новца? — Слобода или и само ма какав сан о слободи.

Осуђеници су велике сањалице. О томе ћу још и доцније говорити, али кад је већ о томе реч: да ли ће ми когод поверовати, да сам видео осуђене на двадесет година, који су мени лично сасим умрели говорили, например, овакве фразе: „ах, чекај само, даће Бог да надрзим казну, и онда..."

Цео смисао речи „осуђеник" означава човека без воље, а, расиљљући новац он већ ради по своју вољу. И поред свију жигова, ланаца и мрске тамничке ограде, која му заклања Божје сунце и заграђује га као животињу у кавезу, — може да добије раније, то јест страшно забрањену насладу, може да дође до женске, а покадшто (ако и не сваки) чак и да поткупи своје најближе старешине, шиканде па, шта више, и пароднике, који ће крос престе гледати, или он нарушава правила и дисциплину; може чак, поврх тога, још и да се осили над њима, а осуђеник страшно воли да се осили, то јест, да се покаже пред другоима и да чак и себе убеди ма и на кратко време, да он има воље и власти несравњено више, него што изгледа; — једном речи — може да се напије, да се изиче, да сатре погледу у прах и да му докаже, како он сне то *може*, да је све то „у нашим рукама," то јест, убедити себе о томе, о чему бединку мује могуће ни помислити.

Узгред буди речено: сто ово чега се, може бити, код осуђеника, чак и у трезном стању, ошика заједничка наклоност ка храбрости, хвалисању, комичноме и најнапиднијем увеличавању властите личности, ма и само привидноме. Најзад, у целој такој трененици има пека врста ридика, — што значи, да све то има какав-такав зрачак живота, ма и удаљени зрачак слободе. — А шта нећеш дати за слободу?... Који милијунар, кад би му стегли грло замком, не би дао све своје милијуне за један дах ваздуха?

Каткад се зачуде старешине кад виде пако је, онај или онај осуђеник живео неколико година мирно, лепо, поставили на чак за десетара за примерно владање, га одједном, не знам просто ни зашто ни

прошто — просто као да је ушао бес у њега — опије се, посвађа се, ражљива се; каткад се чак осмели и на какав велики преступ: или се јавно противно власти или убио кога, или силовао коју, и. т. д. Гледају га и чуде се а, међутим, можда је цео ураов, што је ненадно прекинео тај човек, од кога си се најмање могао надати томе — просто ово јадничко, грчевито појављивање личности, инстинктивна тута над собом самим, жеља да се покаже да је жив, да покаже своју понижену личност; жеља која се појављује наједампут на дође до срубе, до безнађа, до помрачења разума, дође до грозничавости, до грчевитих напада. Тако, моје браћо, и онај кога живог сахране, кад се у гробу пробуди, затресе у њему полонаџ и напреже се да га збаци, ма да би га, разуме се, разум могао убедити, да ће она његова напрезања остати узалудна. Али ко је баш онај, што ту нема разум посла: ту је грчевито узбуђење. Ако узмеш још у рачун, да се готово свако самоволно истицање личности код осуђеника сматра као преступ, онда му је у таком случају, сасвим природно, све једно, да ли је тако истицање веће или мање. Ако је да се весели — онда нек то и буде весеље, ако се треба одазвати, — онда се нек вала одазвати на све; ма шта чак и на убиство. И, ето, само треба да се ноћи: занесени се потом човек, не можеш га више уздржати! И зато би сваког било боље не пуштати да дотле дође. Сви би били спокојни.

Весс; али како да се то уради?

VI.

Први месец

Кад сам дошао у тамницу, имао сам нешто новаца; при себи носим држао много, из бојазни, да ми га не одузму; али је за сваки случај неколико рубља било сакривено, то јест, залепљено у корице Светога Писма, које се смело унети у тамницу. Ову су ми књигу, са залепљеним у њој новцем, поклонили још у Тобољску они, који су такође страдали у прогонству и рачунали његово време већ на десетине година и који су се већ одавно навикли да у сваком несрећнику виде брата.

Има у Сибиру, и готово се никада не губе, неколико лица, која, како изгледа, постављају као задатак своме животу — братску негу за „несрећнике", саучешће и бригу о њима, као о рођеној деци, свето и без икакве користи своје. Не могу а да овде укратко не поменем о једном случају. У граду, у коме је била наша тамница, живила је једна дама, Настасија Ивановна, удова. Разуме се, да се нико од нас, док је био у тамници, није могао упознати с њоме лично. Изгледало је, да је за циљ своме животу изабрала помагање прогнаника, али се најпаче бринула о нама. Да ли је у њеној породици била какваго слична несрећа, или је когод од особито милих и њеном срцу блиских људи пропатио ради истога злочина, тек она је за своју особиту срећу сматрала, да учини за нас све, што год је могла. Много, до душе, није могла; била је веома спромашна. Али смо ми, седећи у тамници, осећали, да тамо, изван тамнице, имамо најодапнијега пријатеља. Између осталога, она нам је често саопштавала вести, у којима смо били веома оскудни.

Кад сам напшао ту тамницу и одлазио за други град, могао сам да је посетим и да се упознам с њоме лично. Становала је нешто у предграђу, код некога свога близког рођака. Није била ни стара ни млада, ни лепа ни ружна; нта више није било могуће сазнати, ни да ли је била паметна и образована? У ње се само на сваком кораку опажала безгранична доброта, неодољива жудња да угоди, опажала, да учини за вас нешто сасвим пријатно. Све се то и огледало у њезиним тихим, добродушним погледима. Заједно са једним својим тамничким другом провео сам код ње готово цело вече. Она нам је само гледала у очи, смејала се, кад смо се ми смејали, хтпала је да се сагласи са сваким, штогод би ми казали; страдала се, да нас угости на чиме год, чиме је само могла. Био је послужен чај, закуска, пенанки слаткиши, и да их је имала хиљадама, она би им се, чини ми се, само зато обрадовала, што би нама могла боље да угоди, и да олакша нашим друговима, што су остали у тамници.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар управно је на нас једно овакво питање:

Прошле године Д... Ж... земљоделац, поднео је тужбу суду општине М... противу Ж... И... свога сељака, зато, што му је овај као комшија заузео приписан део земљишта у вредности 18 динара, па, како је суд општине М... за пресуђење овога спора био изузет то је дотични приватељена суд изредно суд општине К... који је овај спор и пресудио у корист тужиоца Д... и основани земљиште њему у својину досудио а тужени Ж... осуђен је на плаћање свију трошкова, као краја страна. Она пресуда постала је извршна и као таква и извршена је.

Како тужени Ж... није нико другог изјава но да земљиште по пресуди уступи Д... то је напао исп начин те је неког рапнје призвани тога земљишта М.... П... по приватним продајама без таписе, за исто земљиште отпужио пробањег тужиоца Д... суду општине М... и сада тужени Д... у своме одговору навео је да је о овоме земљишту једном пресудио суд општине К... као надлежан и то земљиште њему у својину остало. За доказ својих навода поднео је и пресуду, во суд општине М... преко свега тога пређше је, пресуду суда општине К... огласио је за неважећу и својом пресудом исто земљиште досудио тужиоцу М... но да остане у својиу његовом иуиди раиијем туженом Ж... по праву купповине, а тужени Д... осуђен је на плаћање свију трошкова као краја страна.

Сада осуђени Д... подаиио је жалбу на ову пресуду дотичном приостепеном суду, но, пошо је предмет спора био испод 20 динара, то се одређене судија није у разматрање пресуде ни упуштао, већ кратко пресуду нерасмотрену. Пресуда је потом и извршена.

Осуђени, Д., рачунајући да му је овом пресудом суда општине М... учињена неправда и да су судије истога суда довољношем те пресуде пречорачили своју дужност и учинили кривицу која се назва по § 127 крив. закона отпужио је исте судије — пиотоше — који су овакву пресуду донели, надлежној истражној власти и тражио да се иста пресуда огласи за неважећу а кривци по закону казне. Кад је дело исљедено и дошло пред дотични приостепени суд, суд је све оптужене пустио испод суђења, налазећи, да овде нема никакове дела кривичнос.

Овај писар пита нас сада: могу ли обе гореспомснуте пресуде општине или не, и, ако не могу, онда која је пресуда сада у важности — да ли она пред суда општине К... или она друга суда општине М., и, да ли је правилна радња приостепеног суда, што је оптужене пиотоше суда општине М... за доношење оне друге пресуде, пустио испод суђења, поистатујући, да у њиховој радњи нема кривичнога дела.

Наш одговор:

По изложеном закону нашем не могу у једно исто време бити у важности обе означене пресуде, већ је по сили закона, сада је у важности само последња пресуда којом је означени спор пресудио суд општине М... в којом је пред пресуда суда општине К... оглашена за неважећу.

Ово гледиште још боље утврђује тај факат, што је дотични приостепени суд, пред којим је било дело оптужења ових судија суда општине М.... који су последњу пресуду донели, за кривицу из § 127 казненог закона, нашао, да у тој њиховој радњи — доношењу имеповане пресуде — нема кривичнога дела.

На питање, да ли је правилна радња приостепеног суда што је оптужене судије суда општине М.... за кривицу из § 127. казненог закона пустио испод суђења, налазећи да у њиховој означеној радњи нема кривичнога дела, — одговор долази сам по себи. — Ако је дакле противу таквог решења приостепеног суда незаконити нарочиг употребно правно средство, па надлежни неки суд то решење огласио за ужесно, онда је по самој тој околности исто решење правилно и на закону основано; а, ако се незаконитим нарочиг није противу тога решења жалио већем суду, онда је оно правилно по томе, што се у томе случају смитра да је са њим задовољна и она страна која је кривицу нанубила.

* * *

Један општински писар, управно на нас овакво питање:

По § 4. полицијске уредбе, суд општинска са одбором, има права стављати под полицијски надзор до 4. месеца, сумњива лица и крадљивце, кад председ краће предлаз преко два дпнара. Према овоме, може ли суд општински, приликом изрицања друге казне, осудити крадљивца и на полицијски надзор, без знања и суделовања одборског?

На ово питање ми му одговарамо:

По т. 320. под б. казненог законика, полицијске казне, у које, — према члапу 97. закона о општинама и праз) изпеди т. 4. а. полицијске уредбе, спадају и општински судови, поред других њима, имају права а и дужност изрицати и полицијски надзор и то само над крадљивцима.

Према овоме, општински судови могу и без суделовања одбора, изрицати полицијски надзор само над овим крадљивцима, над којима изрицу и друге казне за учињену крађу.

Суделовање одборско за стављање појединих лица под полицијски надзор, по т. 4. полицијске уредбе неминовно је потребно само онда, кад се укаже потреба да се ставе под полицијски надзор она лица, која су под сумњом и о којима у грађанству влада мишљење, да врше казнима дела (крађе, паљевине и т. д.)

кли, тако нешто, да се ко могу да ухвате те да за то неко законом прописане казне. — Међутим, тиква — сумњива лица — суд општински, ни у ком случају не може сам стицати под полицијски надзор.

* * *

Други један писар општински, пошло нам је овакво питање:

„Суд општине Н. осудио је по тужби Н. Н. из Н. тужиоца Н. Н. из Н. на десет дана затвора са радом, што је тужиочеву славу одмео — на недозвољени начин, т. ј. укрио, и да плати по прописима управљену славу 20 дин. као и остале трошкове са свим. Краља је извршена на прост начин из отворене заједе тужиочеве.

По жалби осуђеног, пласт среза Н. поништила је поменуту пресуду са разлога, да овај суд није био надлежан за суђење, одакле је тужена, по овој општинском суду одакле је тужила, и где је и краља извршена, без да ту своју одлуку основа на каким законским прописе.

Истина, тужилац је из друге општине, а само је и краља извршена, а тужена је из ове општине, и суд је пошао да је надлежан овај суд где тужена живи а не овај одакле је тужилац, и за то је предмет и пресудио."

Овај писар моли нас, да му по овој ствари дамо потребно објашњење.

Наш одговор:

За извршење и суђење нетужних кривица по III. части казненог законика, поступак је полицијска управа. (Види примедбу код § 1. полицијске уредбе). У тој уредби на ни у казненом законику нигде није предвиђено: која је општинска суд надлежан да изиђа и суди ове нетужне кривице, које жителе једне општине учине становницима друге општине; већ по нашем мишљењу, које налази основа у томе, да се свака кривица што тачније и што брже исходи и пресуди, — напротив у приликама где је потребан и извиђај на самоме месту извршеног дела, као што је овде случај, — најцелисходније би било, да такве кривице изиђа и суди овај општински суд где је дело извршено, пошто је он надлежан и за претходну истрагу због утврђења: да ли је кривично дело доиста учињено. Само у таквим случајевима, општински суд нема прекога права над кривцем који није из његове општине, треба да има пред собом и сведоке од овог општинског суда, одакле је кривац, о његовом кладању, поштено владање кривца и у нетужним и у преступним делима утиче као на умањавање, тако и на повећавање казне, која се над њим кривично

ПОТЕРЕ

Ноћу између 30. пр. и 1. ов. м. непознати лопови разбили су врата на кући Гаје Манеимановића, из Бегаљице, и из исте собе одвели му три волише, 11 комада сукана девојачких, 9 комада пешеља и једну торбу белешог платна. Моле се све полицијске власти да живо потраже лопове и покрађу, и нађене спроведу начел. окр. београдском с позивом на Бр. 3.123, или Управи града Београда Бр. 12.539.

Ноћу између 30. пр. и 1. ов. м., непознати лопови, украли су од лиђе Живојина Палића, из Ерчина, два коња. Један је стар 6 година, лакше зекасте боје 141 см. од знаком ⊢, други је, стар 8 год., лакше алатасте, пегаст — лисаст, висок 145 см., од жигом ⊼. Моле се све власти да живо потраже лопове и покрађу, и нађене спроведу начелнику окр. Београдског, с позивом на Бр. 3.108, или Управи града Београда Бр. 12358.

Ноћу, између 18 и 19 пр. месеца обијена је и похарана кућа у селу Памуковици, среза тамнавског, округа ваљевског и из исте одшто: 25 динара у готовом новцу и неколико мараја од којих су два браун, за тим један мали пош белих жорица и један дрвени дивит. Лице на које се сумња да је ову кућу извршило, високог је стаса, приномалаштог, у црном шеширом одену и са чизмама на ногама. Начелник среза тамнавског актом Бр. 5.274 моли све полицијске власти за траженье лопова и покрађе.

Никола Павловић — Јеличић, из Заклопаче ср. гроначког окр. београдског, осуђеник београдског казненог завода (3240) 1. ов. м. побегао је са рада из Топчидера. Он је био осуђен на 12 година робије због опасне праће извршене Торђу Бобаревићу из истог места.

Нека полицијске и општинске власти обрате пажњу на одбегле Николу и нађеног нека спроведу стражарно Управи београдског казненог завода.

Пре закључку листа извештени смо да је ухваћен.

Витомир Котуровић, из Уба среза тамнавског, решењем среског начелника стављен је под привичну истрагу и у притвор због опасне крађе. Он је у бегству, па с тога власт среза тамнавског моли све полицијске власти да га у својим домашајима живо потраже и пронађеног ваљ стражарно спроведу. Витомир има 45 год. високог је раста, округлих образа, косе, обрва, бркова и очију црних, чела обичног, у оделу је сељачком. Акт управе гр. Београда Бр. 11.805.

Младен Живковић, земљоделац, из Белотића, среза посаво-тамнавског, решењем првостепеног суда шабачког Бр. 7.260 стављен је под суд и у притвор, али је приликом спровода побегао испред спроводника. Њему је 27 год., косе је смеђе, очију плавих, носа правилна, у сељачку је тамнавској. Моле се све полицијске власти, да Младена живо потраже и нађеног спроведу прв. шабачком суду, с позивом на Бр. 7.260 или Управи града Београда № 12.261.

КО ЈЕ ОВО?

У пештанском полицијском затвору налази се једно лице, које је казао да се зове Јосиф Гринвалд, да је рођено августа месеца 1884. год. у једном мишкољском пролграду, да је вере мојсијеве, да је у Мишкољу до 1899. године, учио гимназију Лудиншку и да је фебруара месеца ове године допутовао пољаишком из **Београда** у Пешту. Испраше му је дели пеко у путу учиње. Јосиф је стаса омалленог слабог, лица округлог, очију сивих, обрва правих, косе смеђе, носа краткот и угнутог, без зуба са обе стране, нема

ни брковa ни браде. У одему је: комисасти отворено-сиви капут, са два реда сурих пошганих дугмета, мрко-сиве панталоне, сиви шешир и црне чизме конске са дугметима.

Особени знаци: накодушан је, иде нагнуто.

Сви до сада учињени истрагом за идентификацију његову остало је без успеха с тога се пештанска полиција преко аустроугарског конзулата обратила на нас да се овим путем покуша његов произлазак, тим пре што је ово лице из Београда тамо отпутовало.

С тога се моле власти и приватна лица да нам јаве ако би ма што о њему знали да кажу.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Вићентија Љубичића, из Бноске ср. ужичког, округа ужичког, регрут, коме се позна стално место становања, тражи начелник среза ужичког актом Бр. 3636. Њему је 22 године, раста је средњег, лежинаст, округлих образа, у лицу смеђ, бркова малих смеђих. Његовог треба упутити начел. ср. ужичког, с позивом на горњи број акта или Управи града Београда на Бр. 12.258.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Прогшавштво; 2) Телесне и смртне казне. — III. *Криминалистичке студије:* 1) Берлинске разбине пороке; 2) Нова врста уцењивања. — IV. *Поучно забавни део:* 1) После смрти ослобођен; 2) Берберин; 3) Записници из мртвог дома. — V. *Поруке и обавештења.* — VI. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Ко је ово.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 24

БРОЈ 19. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 16. МАЈА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Александар I. Указом својим од 27. пр. месеца благоволео је потврдити решење Народног Представништва

КОЈЕ ГЛАСИ:

Да се сва лица, осуђена пресудом Прекога Суда за град Београд и округ подунавски од 12. септембра 1899. године, Бр. 650, а која је суд састављен указом од 28. јуна 1899. године, ослободе свију плаћања трошкова, накнада, дангуба бранилачких награда, и да све осуде трошкова свију напада, досуђене дангубе сведоцима, награде браниоцима, падну на терет државе, а у колико је то по пресуди од осуђених наплаћено, да им се врати из државне касе, а из партије кредита на ванредне потребе за годину 1902.

Тако исто осуђенима се има накнадити и све оно, што су платили на име спровода Преком Суду са трошковима, као и сав попаџ од њих одузети, при стављању у притвор.

Из кабинетарије Министарства Финансија, 8. маја 1902., године, Ф№ 1056. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за помоћника прве класе начелства округа београдског, Драгутин Гавриловић, члан исте класе Управе града Београда, по потреби службе; и

за члана прве класе Управе града Београда, Момчило Јокић, коњички капетан прве класе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. маја 1902. године, П№ 10.476 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

Из извештаја Петроградских и Московских одбора за сузбијање просјаштва види се да су обично хватали просјаке, који су пре тога кажњавани 20—24 пута. И тај се факат понавља из године у годину. Услед тога неопходно се намеће мисао да је кажњавање просјака од заната компликовано и непрактично, јер је бесмислица једног истог човека изводити 20 пута пред суд.

Морамо додати да су руски бројеви врло мали кад се упореде са немачким и француским бројевима. Полиција тврди да је видео протува који су 50, 60 па и 70 пута осуђивани због прошње. Тако у радничкој кући у Дибургу интернирају се просјакиње и пале женске. Од њих је једна жена од 31 године кажњавана пре тога 137 пута, једна девојка од 30 година 135 пута, а једна удата жена од 28 година 88 пута. У опште од лица која су од 1888—1892. ушла у ту радничку кућу, 43% кажњена су 3—6 пута због просјаштва, а 31% више од 7 пута.

Сад стојимо пред главним питањем: *„Их који начин могу се поправити постојеће одредбе да се постигне успешно сузбијање просјаштва од заната“.*

Сви нови казнени законици и пројекти о просјаштву прекинули су са старим начелом краткотрајног хапшења, које се је показало као узалудно и признали су као преко потребно интернирање годинама у радничке куће. Такав завод, где се строго мора радити, јесте добро застрашавајуће средство за професионалне протуве и средство за поправку за младе просјаке, који се дају навићи на уредан живот и рад. Немачка, Аустрија, Холандија и Белгија имају нарочите одредбе за радничке домове, које су већ ступиле у живот. У пројектима казнених законика за Швајцарску и Норвешку и у пројекту једног специјалног закона за француску, изведена су нета начела.

У појединостима ти се закони јако разилазе. Већина се чврсто држи тога да се на тако строгу казну, као што је раднички дом, могу осудити само они просјаци и протуве, који су за последње три године кажњавани више пута. И максимално трајање задржавања у радничком дому јесте различно у Немачкој 2 године, у Холандији, Аустрији, Норвешкој и Швајцарској 3 године, у Белгији 7 година. Француски пројекат и не зна за раднички дом, него за врло осетљиву казну затвора, која се повећује према броју предходних казни. Први пут кажњен се приводи због просјаштва затвором од 6 дана до 3 месеца; други пут затвором од 3 месеца до 1 године; трећи пут од једне до две године; четврти пут од две до три године; пети и даљи пут затвором од три до седам година. У последњем случају казна се не може ублажити признањем олакшавајућих околности. Максимум тих казни може се удвојити ако кривац симулира ране или болести; ако га је пратило какво дете, ако је с другима заједно просио, ако се је усудио да прети, или ако је без дозволе упао у какав приватан стан.

Такви максимални рокови изгледа да су натерали законодавца да допусти и привремено пуштање осуђених. И та корисна мера уведена је у свима напеденим законицима. По швајцарском пројекту пуштање не може бити раније, док кривцу није протекло две трећине времена казне или бар једна година, а по француском довољна је за то једна четвртина времена. Норвешки пројекат нема таквих ограничавања, а у Немачкој и у Аустрији остављено је распологање са отпуштањем управи казнених завода а у Белгији министру правде.

Већина тих одредаба и пројеката имају, по нашем мишљењу још једнуману Раднички дом није главна казна, него споредна казна, која зависи од увиђавности административних власти. Професор Хенел доказује с пуним правом да раднички дом, као главну казну треба примењивати на просјаке од заната и да ту суд треба да утврди одредбе.

Пошто је раднички дом уведен већ у многим земљама, то можемо завести факте, из којих се да видети да је раднички дом веома успешна казна, и од које се просјаци од заната веома боје. У Брауншвајгу, на пр. само се поданици те земље доводе у раднички дом, а сви они који нису из Брауншвајга, на основу извесног (362) параграфа, просто се протерају преко границе те херцеговине. Увидело се било да су просјаци ту земљу преплавили. Услед тога влада је била принуђена да према њима енергично поступа и сваки Немац, који је као протува ухваћен у тој земљи, одведен је у раднички дом. Благодетни резултати брзо су ишстали. Исти факат поновио се је и у Баварској; из тог разлога прошарен је раднички дом у Ребдорфу, да би било места за сва лица, која се у краљевини тој ухвате

због скитње. И у Елзас-Лотрингији која је раније јако патила од француских просјака, покренуто је питање да ли би се могао употребити раднични дом као имају да се казне страни поданици због просјачења. И те је питање само у толико решено што се странци само тада доводе ў такав завод, кад је доказано, да су они и после полицијског прогонства, опет дошли ту. И ако та мера није радикална лек је примила врло добар уплив и број француских просјака у тој земљи постао је много мањи.

Тако је и у другим земљама. Борба против протува води се у Белгији са великом енергијом. Полијан је своју књигу о просјачењу у Паризу посветио белгиском министру правде, Ле Жењу, који је увео у живот закон о сузбијању просјачства. У својој посвети помиње Полијан речи, које је Фламански судија Гале говорио на конгресу у Паризу „Просјаци признају сасвим отворено да је пре закона Ле Женових Белгија за њих била рај, а сад је постала пакао". Та је ерааа мало бомбастична, као и француска речитост у опште. Али се не да порећи да је тај закон изнад сваке хвале.

Велика одлика Ле Женова закона јесте у сретној комбинацији превентивних и репресивних мера законодавац полази од гледишта да се просјачство од заната може сузбити само помоћу свих тих средстава и да се самом казном мало може постићи.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ 10

10. Спаљивање.

(Наставак)

Печење на роштиљу или на клинцима нарочито је употребљавано против Хришћана или од Хришћана против Јеретика. За то су подизали једну, више стопа високу, направу од гвожђа, преко које је било више попречних гредења, на којима су с појма били ковани оштри клинци. На тај су роштиљ метали несретника и за тим су под том направом наложили велику ватру тако да је тело прво изгорело а за тим претворено у пепео.

Сл. 11. — Печење на роштиљу.

Печење на рамену употребљавали су при религиозним гоњењима у Турској, Швајцарској, Француској и Немачкој, док је печење на роштиљу још у старом Риму било тако исто уобичајено као и доцније при религиозним ратовима у Енглеској и Ирској.

Али никад смрт од ватре није прогутала више жртава него у доба страшне владе инквизиције. Вера у вештице, чаробнице и ове могуће ђаволске послове, стара је као и само човечанство, и борба против њих и одвела је тим страшним казнама. Папство није хтело ништа да добије, оно је хтело да уништи. Начело да спаљиште или оштар мач мора брже и си-

Сл. 12. — Печење на рамену.

гурније водити смеру него религиозне поуке, постало је владајући принцип и то је доносило најужаснији проливање крви.

У средњем веку често су спаљивали и кућне лопове и паликуће.

А спаљивање често није било смртна казна него само даље срамоћење и потпуно уништавање већ осуђеног. Ако је неки преступник умро пре него што се пала над њим могла извршити то нису штедели ни спаљиште, те је лешина потпуно

Сл. 13. — Спаљивање лешина у пепео.

претварала у пепео. Такво казнено-правно спаљивање лешине често је употребљавано за самоубице. Таквог човека, који је учинио „најодвратнији преступ" да дигне руку на самог себе, требало је са земље без трага уништити; и другима показати како је самоубиство презрено, грешно и одвратно. Тако је у Шлезији у 16 столећу лешина једног самоубице — једног столара који се обесио што није могао платити неке дажде — изручена на пољу на куће и спаљена.

11. Гушење у диму и кување у казану

Ужасна казна спаљивања живог, појединим суровим тиранима још се није чинила довољно ужасна. Спаљивањем смрт још није сувише брзо наступила и запосест „благог" Калигуле да „пси" треба лагано да умру, да би потпуно увидели да умиру није се могла при лаганом спаљивању потпуно навести. Ми смо већ видели у прошлој глави како су биле смишљене разне гадне врсте смрти од ватре, да су правили бронзане животињске фигуре, у чијој се унутрашњости жртва лагано пекла, да су код Кинеза прављене нарочите гвоздене пећи, за које су прикивали

несретнике осуђене на смрт; а видели смо како су и у Немачкој осуђенога држали близу ватре, како би се лагано пржио.

При смртној казни гушења димом смрт није настајала од спаљивања него од лаганог гушења у диму.

За тај начин убијања тврди се да га је измислио или бар први применио Нерон који је показивао необичан дар, кад је требало измишљати нове муке. А прави проналазач тога поступка био је Неронов саветник Тигелитус, који спадојако није у суровости заостао био од свога господара. Нарочито при гоњењима хришћана, тај нови метод био је врло омиљен. Жртву

Сл. 13. — Гушење у диму.

су вешали за ноге и под њиховом главом палили су ватру, у коју су бацали ћубре и друге смрдљиве ствари, које су развијале што више дима. Тако су осуђеног могли мучити докле год су хтели, јер чим су приметили да је угушење близу, они су гасили ватру и кад је несретна жртва дошла себи, они су је опет палили.

"Као и гушење у диму тако је било суровo и кување. За то су правили јак и велики гвоздени сандук на који су метали велики казан од јаког метала. Тај су казан пунили водом или

Сл. 14. — Кување у казану.

где нису штедели новац, пунили су га и зејтином. За тим су осуђене спуштали у тај казан и после су палили ватру под њега пошто се велика количина течности тек лагано могла загрејати — а слабом ватром могао се је тај посао и успорити правило да су жртве морале трпети најужасније муке, пре него што их је смрт ослобађала. (Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ДВОБОЈ НА ГРАНИЦИ

Превод с француског

Прегледавши своју путничку торбу, Роберт Ложвал обуче врскапут, метну путничку капу на главу и пришап својој жени, загрли је неколико пута.

— Дакле драга Ема, до виђења до прекосутра.

— Да, да, ни пошто се не задржавај.

— Не бој се; чим свршим посао у бриселској банци пожурићу се. Може бити да ћу већ сутра у вече бити овде.

— Гледај што пре можеш. Ово се прва пут одвајамо — знаш ли ти то?

— Ох!... да ли знам?

И Роберт поново загрли жену. За тим, као бојећи се да јој какву тајну не ода, отрже се из наручја.

— До виђења! виђу ли, до скора виђења.

Слети низ степенице, хватајући у скок све по четири и улазећи у кола викну кочијашу:

— На северну железничку станицу.

Од булевара Переја до станице северне железнице има од прилике пола часа брзе вожње. Роберт се завали у јастуке и поче размишљати....

— Невесео.... веома невесео пут! Сирота Ема! Кад би нешто посумњала? Срећом, она још ништа не зна. Кад новине не би сачувале тајну.... то би било страшно.... само једна вест: „Као последица једне оштре препирке, која се појавила јуче на банкету некадашњих ђака лицеја Франсоа I-ог између г. г. Жоржа Мондерка и Роберта Ложвала, благајника банкарске куће „Тутен и Колберже," биће двобој који ће се спрећи сутра на белгијској.» Да, да.... само један и непоуздан глас о томе и Ема ће се разболети. Срећом она никада не чита новине. Можда ћу се вратити неповређен. Још као момак налазио сам из двобоја сваграа изо победилац!

Инстинктивно Роберт Ложвал учини руком један покрет, да се брани од неког уображеног непријатеља.

— И каква чудна препирка! Шта нас наведе да говоримо баш о политици? Но, што је било било, најзад увек долази доцкан. Али овај двобој пада у врло незгодно време. Сад више но икад, потребно је у Паризу моје присуство. На мога помоћника не могу се баш потпуно ослонити.... могао би се случајно користити мојим осуством!... Ех... којешта.... Најзад, баш и ако би било каквих неправилности у књигама, лако ћу их уредити кад се вратим.

Кола стадоше.

Роберт изиђе, исплати возњу и уђе у станицу.

Овде су га већ очекивали сведоци. Учтиво поздрави противника, који је са своја два сведока стојао мало подаље од њих. Узеше карте и засебно, у две групе по троје, седоше у засебна одељења. Локомотива писну и воз се крете.

II.

Тек што стигоше на белгиску границу и напуше на купеа, приђе им једна особа.

— Господин Роберт Ложвал, господо?

— Ја сам.

— Врло добро. Ја сам агент сигурност и у ме закона ханом вас.

Остали се изненађено згледаше.

— Да ме ухапсите! а зашто? Је ли зато што хоћу да се бијем?

— Ах! дакле то је двобој.... заиста, врло лепо удешено да се уклони сумња! Ви сте сви његови саучесници!

— Саучесници!?

— На сваки начин, али ја немам никаквих наредаба за вас. Ако буде потребно, вас ће ухватити доцније. За сада затварам само господина.

И метнувши му руку на раме рече:

— Сад ћемо изнова сести у воз, али не у вагон прве класе, него у одељење за хапшенике.

А кад Роберт хтеде да протестује, брзо додаде:

— Молим, никаквог оправдања.... Ваш је случај врло озбиљан! Не саветујем вам да се у овај мах противите.

Закон је захтевао послушност. Роберт буде одвојен од својих пријатеља и страћан у вагон за притворенике.

— Али, за шта ме оптужују? упита Роберт агента, који с њега не скидаше очију.

— Ех, ех.... како сте наивни!.... Та ви најбоље знате за шта вас оптужују!

III.

„Већ десет месеци како се удала, Ема се још ни један пут није одвајала од мужа, пог је обожавала. И сада, полазећи на овако кратак пут, Роберт је замолио њене родитеље да дођу за оно два дана код ње да је забављају.

Истог дана после ручка сиђе Ема с оцем и матером у салон да пију кафу; тек што јој мати поче хвалити мужа уђе слуга и рече да неко из полиције жели да говори са госпођом Ложвал.

— Неко из полиције хоће да говори са мном? ви сте вазда пречули?

— Пардон госпођо. Човек је јасно казао: „Госпођа Роберта Ложвала и моли је да га одмах прими.“

— Нека уђе.

И обрати се родитељима:

— Шта ли то има полицајац да ми саопшти?

Они слегоше раменима.

— Опростите ми, госпођо, поче агент ушавши, запосленост ми је да претресем и узмем све хартије од вашега мужа.

— Претрес код мога мужа?

— Да, госпођо

— Али.... али, шта је учинио мој муж, за шта га оптужују?

— Оптужен је да је украо осам стотина хиљада динара од куће „Тутен и Колберже.“

Јадна жена хтеде да полуди.

— Али то није истина; мој муж је поштен човек. Отишао је у Брисел да изврши једну финансиску операцију за рачун његових принципала!

— Је ли вам то он казао?

— Јесте, господине, он.

Кућа Тутен и Колберже нема никаквих финансиских веза у Бриселу. Он је отишао, не због финансиске операције него да оствари на сигурно место новац који је узео. На срећу, ми смо били за време извештени једним писмом.

Агент поче да приступи претресу, али видећи како изгледа Ема која од суза не могаше проговорити ни речи, стаде и рече учтиво и благо: — Допустите ми, госпођо, да извршим своју дужност.

— Изволите господине, изволите, одговори Ема и изнемогла од потреса, падне на једно канапе и бризну у плач.

Претрес буде тачно извршен, све хартије покупљене и агент се опет окрете Еми:

— Све ове хартије прегледаће истражни судија.

— Ах! то је ужасно, говораше Ема.... то је ужасно! Мој муж, мој обожавани Роберт.... обичан лопов!... Шта да радим?

— Ша да радиш? довикну јој мати. Од сада не смеш више ни помишљати на тога човека, који је сад страћан за тебе. Тражићемо развод брака!

— И добићемо парницу! додаде отац. Узрок је ту: „Недостојност за брачни живот једнога од супружника.

IV.

Роберта доведу у Париз и спроведу одмах у Префектуру.

— Ако је до необичности, ово заиста спада у необичне догађаје. Ба! у истини ствар није тако страшна. Један, највише два дана непријатности и неспокојства, па ће се видети да сам био жртва заблуде

На уздишући настави меким гласом:

— Да видимо... за каквог ли ме аликовца сматрају? Ха! једна писмо: написаћу Ема писмо и замолићу је да дође. Тада ће се посведочити моја идентичност и бићу одмах пуштен.

Док је он овако размишљао, уђе чувар и предаде му једно писмо.

— Писмо од Еме! викну он; како је дозвала да сам овде?

Брзо подера завој и поче да чита:

„Господине,

Кад сам позвала за вас, мислила сам да полазим за поштена човека. Никада вам не могу опростити што сте ме овако подло преварили. Без сумње, узимајући мене, ниje нам то био први злочин. Овај сад биће вам зацело последњи. Сад припадате само правди. Ја пређним од срамоте што носим ваше име. Не познајем вас више. С Богом. Ема.“

Роберта обли хладан мртвачки зној.

— Дакле и она верује да сам крив, а ја сам још не знам ништа!...

Протекоше два часа, који се учинише Роберту као два века и за све то време, затворен у ћелији, не виде живе душе, сем чувара који, у одређени час дође и донесе му оброк.

— Кажите ми, пријатељу, знате ли за шта сам ухрањен?

— Охо!„ тичнице.... како се прави наивац! Ти се шалиш са мном, у осталом хапшеницима је забрањен разговор.

Још истога вечера одведу га код истражног судије.

— Хвала Богу помисли Ложвал, једна једином ослободиће ме. За столом сеђаше један мален, суво старца, строга погледа.

— Ложвале, не одричите. Ја знам сво.

— Тим боље, господине судијо.... молим вас будите тако љубазни па и мени кажите то што знате.

— Узми те се на ум! ви се немевате са судом.

— Али ја се никако не немевам господине судијо... допустите ми....

— Не, рекох вам, увазлуд одричете... ухваћени сте на делу... тако рећи с руком у торби; сви су докази у нашим рукама. Дајте тако, под изговором двобоја. Сад вам остаје само да признате, ако желите какве мале милости.

— Како, шта да признам?

— Место где сте сакрили осам стотина хиљада динара.

Роберт се уплаши да не полуди.

— Ама којих осам стотина хиљада динара? дрекну он помамно.

— Видим већ..... видим већ да нећете да признате. Из искуства знам, да ни један кривац не признаје дело без велике невоље.... у осталом признаћете доцније. И окренувши се чувару рече:

— Затворте га.

Прође још један дан, један ужасан дан. Роберт је сам себе испитивао да ли није убила учињено какав преступ.

Пошто су му допустили да се допише седне и напише Еми једно тужно писмо у ком је преклињаше њиховом некаљаном љубављу да му, ако зна, каже за што је ухапшен.

Као одговор добио је ово неколико законских речи:

„Већ сам вам рекла, господине, да је између нас све свршено: не познајем вас више.“

Напише писмо својим сведоцима, преклињући их да га ослободе или бар да му кажу за што је ухрањен. На то је добио онакав одговор:

„Писмо знали, господине, тајни смер вашега путовања у Белгију, у које и нас уплетосте. Не поздрављамо вас.“

Он проба и последња покушај, код својих принципала: „Ако ме и ова напусте, мишљаше он, онда сам пропао“.

„Господине, одговорише му ови, изгледа нам да сте имали врло много смелости у тренутку, кад нам упутисте писмо. Ваше нам се не обраћајте: ви сад припадате само правди“.

— Дакле, изгубљен сам! мрмљао је несрећни Роберт Ложвал.... Да, да, мора бити да сам учинио неки велики злочин, над су сви против мене на и само двојица, код којих сам ухапшао врло велико поверење, али.... за шта ли сам оптужен,.... чијих осам стотина хиљада динара?

V.

Срушен, од свакога остављен, очајан, почињући већ и сам мислити да је крив, седео је Роберт на столичици кад на једна пут.... врата се отворише и унутра ступе: истражни судија са шеширом у руци, његов принципал Тутен; даље... његов противник Жорж Монлерк и сва четири сведока.

— Ах! господине, ви сте сада у праву да пребаците полицији њену неувиђавност. Ви сте невини.

— Невин! дрекну Роберт.

За тим додаде тише:

— Је ли могуће?

— Са свим могуће, одговори судија. Прочитајте ону депешу, коју смо сад баш добили:

„Бокар, помоћник благајнице у банци, Тутена и Колберже-а ухапшен је синоћ у Марсељу, због преваре у једном јавном локалу; том приликом нађено је код њега осам стотина хиљада динара".

— Бокар! викну Роберт; дакле моја је сумња била основана!

— Он сам онтужио вас је, рече господин Тутен. Писао нам је да је отпутовао вашим трагом у Брисел. Зар па вас да падне сумња! На вас... узор и пример благајника!...

— И пример мужева! викну Ема, која у тај мах нађе: Драги Роберте, хоћеш ли ми опростити?

Роберт је нежно загрли и обасипе пољупцима.

— Од свег срца! На за тим додаде!

— Ово је једини двобој, којега ћу се целога живота сећати,

И окрећући се судији, заврши:

— Кажу да је правда спора, господине, у овом случају она је од Марсеља до Париза стигла брже од железнице.

Превео
Матија С. Јовановић.

ИЗ СТРАНОГА СВЕТА

ШЕСНАЕСТОГОДИШЊИ ЗЛИКОВАЦ

То се десило у Келну. — У Бону је као покућар за малу плату служио Антон Дален, из Хамерцхајма. Досадн му да служи у Бону, па се вреће пешке пут Келна. Антон је увек са задовољством читао о злиководима и њиховим делима, и како је тиме био одушевљен, да се решио да и он постане то исто. Исто неће када је прешао у Келн, пришао је извршењу свога плана. На крају варошн стаде у заседу, па кад су се две девојке враћале с рада из Јила, он скочи на њих са голим ножем и узвикну: „Паре или крв!" Девојке повикаше за помоћ и растрчаше се у разним правцима. Дален се упути за једном, Маргаретом Касел, сустиже је и поноси: „Паре или крв! па јој заборе нож у десно раме. Пресрећена му девојка даде свој новчаник, и злиководац се тиме задовољи.

Сутра дан учини Антон једно још горе, управо животињско дело. Четрнаестогодишња девојчица надничара Јозеха Нетелхајма, посила је своме оцу ручак у Рајнг-хајцу. Дален је сусретне и нападне са речима „Паре или крв!" баци је на земљу, убоде је два пут ножем у груди. Кад је дете повикало за помоћ, он се врати и заборе девојчици нож у трбух, како га жртва неће могла видети. Стрмељави је отац чекао на ручак, и најзад пође у сусрет своме детету, те га нађе на путу тешко рањено. Ране су биле на детету опасне по живот, и два дана по том дете је умрло у болници. Раденик Херман Везер, и неколико његових другова, дадоше се у потеру за злиководцем. После кратког трагања пронађоше га и затворише. Вредно је пажње, да је Антон још у четрнаестој години кажњен са четири месеца затвора због једнога немерилног дела. Сада га онтужише за разбојништво и убиство. Државни је тужилац тражио најпећу казну, која се може доделити човеку испод 18 година. И то му би и досуђено — 15 година затвора!

Д. В. Б.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

15

Кад смо се пробудили, нанела нам је за спомен по једну кутију за цигарете. Те кутије оне је слепила за нас од картона (а већ не питајте, како су биле слепљене), облепила их шареном хартијом, истом оном, у какву се повезују кратке аритметике за дечје школе (а можда је на облепљивање у самој ствари и отишла каква аритметика). Унаоколо су обе кутије биле, ради украса, облепљене уским бордурицом од златне хартије, за коју је она, може бити, нарочито ишла у дућан. „Ето, ви пушите цигарете, па ће вам, можда, и требати, рече она, као да би се хтела пред нама страшљиво правдати за свој дарак...

Нека неко је томе сам слушао и читао), да је најузвишенија љубав према ближњему у исто време и највећи егоизам. А већ у чему је онде било егоизма — никако не разумем.

Ма да писам, над сам дошао у тамницу, имао при себи много новаца, ипак тада некако писам могао обићазо да се лутим на оне робијаше, који су, готово у прави часовима мојега тамничког живота, поштто су ме по једанпут већ обманули, и сувише наивно долазили ко други, по трећи, па чак и по пета пут да узајмљују од мене. Али једно признајем свесним отворено: било ми је веома мрско, што су ме сви ти људи, са својим безазленим лукавствима, неоспорно, како ми је изгледало, морали држати за особењака и будалу и смејати ми се баш због тога, што сам им и по пети пут давао новаца. Њима је свакојако морало изгледати, да се ја подајем њиховим обманама и лукавствима; а да сам их, напротив, одбијао и гонио од себе, убеђен сам, да би ме неправедно више уважавали. Али, ма како да сам се љутио, ипак их нисам могао одбити. А љутио сам се због тога, што сам тих првих дана забавно и брижљиво разиншљао о томе, како да се понашам и какав положај да заузмем у тамници или, боље рећи, какве би односе морао да уђесим према њима?

Особао сам и схватао, да је цела та околина за мене сасвим нова, да се налазим у потпуном мраку, а да у мраку није могуће проживети толико година. Требало се приправљати. Разуме се, ја сам одлучио, да се ипе снега треба понашати отворено, како унутрашњи особај и савест налажу. Али сам такође знао, да је ово тек само аферизам, а да ће се преда мном ипак јавити најнеочекиванија практика.

И авто, и поред свију ситних брига о своме сређивању у казамату, о којима сам већ говорио и у које ме је повајвише увукао Аљим Аљимић, ма да су ме оне уневеличко разоноњавале, — све ме је више и више мучила ужасна, несносна чама.

„Мртви дом!" — говорио сам сам у себи, гледајући повадито у сумрачак, са степеница нашега казамата, на осуђенике, који су се већ скупљали с послова и лењино се вукли по тамничноме дворишту, излазећи из казамата, улазећи у кујну и обратно. Посматрајући их, хтео сам да сазнам и по лицима и по покретима њиховим, какви су то људи и какви су били њихови карактери? А они су промицали испред мене са натмуреним челима, или пак и сувише весели (ова два вида највише се јављају у готово су карактеристика тамнице), свађали су се или су се обично разговарали, или су, најзад, шетали усамљени, као замишљени, мирно, одмерено, попеки са замореним и апатичним изгледом, други (чак и онде!) — са изгледом охоле узвишености, са нашривљеним пагама, са само заогрнутим кожусима, са дрским, лукавим погледом и безобразним осмејном.

Све је то моја средина, мој садашњи свет, — мислио сам ја — с којим, хтео не хтео, морам да живим...

Покушавао сам, да се расипитам и да штогод о њима сазнам у Аљима Аљимића, с којим сам веома волео пити чај, да не бих био сам. Увгред буди речено, чај ми је у то прво време био готово једина храна. Аљим Аљимић се није одрицао чаја и сам је пристављао наш самовар, самотворни, мали самовар од лима, који ми је дао М. на послугу. Аљим Аљимић је обично попијао једну чашу (он је имао и чаша), пеијао ћутећи и достојанствено, па се, враћајући ми је, заблагодарио и одмах се прихватао посла око мога покрвавога. Али о њоме, што је мени требало да сазнам, — није могао да ме обавести и шта више није могао да разуме, зашто ме толико занимају карактери робијаша, који су нас окружавали и оних који су нам били

блиски, и слушао ме је чак с неким лукавим осмејком, којега се још врло добро сећам.

Не, помислио сам, види се, да ми вала самоме искусити, а не распитивати се.

*

Четвртога су се дана, исто онако као и онда, кад сам ишао да ме окују, упарадили рано ујутру осуђеници у два реда у дворишту пред стражаром код тамничких пратиоца. Спреда, лицем њима окренутим, и пешади — поређани су се војници, са напуњеним пушкама и са наткаћутим бајонетима.

Војник има право да пуца на осуђеника, ако би овај покушао да побегне од њега; али у исто време и одговара за свој хитац, ако га није избацио у најбољој нужди; то исто важи и за случај отворене буне робијанске. Али номе би и пало на памет, да бега јавно.

Даље инжињерски официр, надзорник, а тако исто инжињерски подофицири и војници, настојници над пословима, који су се врпили. Извршене проповиједи; онај део осуђеника, који је ишао у шиваре, отпшао је пре свију; њих се није ни тицала инжињерска управа; они су радили само у таминци и пили су за њу. Затим су други отишли у радионице, на онда и на обичне, тешке послове.

Са двадесеторицом других осуђеника одох и ја.

Ова тврђаве, на смрзнутој реци, биле су две државне барке, које је, због неупотребљивости, вазало разлупати, да бар стара грађа не пропадне у лудо. Уосталом, сав тај стари материјал, како је изгледало, вредно је врло мало, готово ништа. Дрва су се у граду продавала по високој цени а свуда упаколико било је шуме у изобиљу. На тај су посао слали осуђенике готово само зато, да не би седели скрштених руку, што су и сами осуђеници јасно увиђали. Таквога су се посла они увек прихватали радо и мровољно а готово је сасвим другчије бивало, кад је посао био користан, од вредности, а нарочито кад је било могуће измолити за себе одређену количину рада, тако звани задатак. Тада су се они просто нечим одушевљавали, и ма да за њих од тога уопште није било никакве добити, али, сам сам видео, они су се напрезали из све снаге, да посао што пре и што боље доврше; чак их је у томе и самољубље некако завођило. А у овом послу, који се вршио више форме ради, него ради потребе, тешко је било измолити себи одређени задатак, него је ваљало радити непрестано, до самога добоша, који је добовао повратак кући у једанаест часова пре подне.

Дан је био топао и магловит; снег се готово топио. Цела наша гомила упутила се ина тврђаве на обалу, лагано звечећи ланцима, који су, и ако су били скривени испод одела, ипак са сваким кораком издавали тапак и општар метални звук. Два три човека су се одвојила и отишла у пајтаухауз по некакав неопходно потребан ахат.

Ишао сам заједно са свима осталима и шта више некако сам онимно: прохтело ми се, да што пре увидим и сазнам, шта је посао? Какав је управо то робијашки рад? И како ћу ја сам први пут у животу радити?

Сећам се свега до најмањих ситница. На путу нас је срео некакав грађанин с брадицом, застао и љубљу руку у џеп. Из џепе гомиле брзо се одвоји осуђеник, скиде капу, прими милостињу, — нет копејака и хитро се врати својима. Грађанин се прекрсти и оде својим путем. Тих нет копејака потрошисмо још истога дана на земичке, које смо разделили на оне нас подједнако.

Од читаве те гомиле осуђеника једни су били, по обичају, намрштени и неразговорни, други разнодушни и троми, трећи су лењино брбљали међу собом. Један се изванредно нечему радовао и био весео, певао, и мал те не играо путем, звецкајући ланцима при сваком поцупкивању. То је био један онај омален и дежмекасти осуђеник, који се прога мога јутра у таминци завадио са оним другим око воде, за време умивања, зато, што се тај други усудио безразложно за себе тврдити, да је птица паган. Овога веселога брата звали су Скуратов. Напоследку запева он некакву враголасту песму, од које се сећам прилике:

Без жене су жене жениле, —
Ја сам био у воденици...

Само је још недостајало балалајке.

Његово необично весело расположење духа, разуме се, одмах је изазвало негодовање у неких из нашега друштва, шта више, сматрало се мал те не за увреду.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 1.

Једног дана падне ми у очи један примамљив оглас видио штампан. Кад је човек у жалосном положају да троши свој последњи динар, онда мора добро отворити очи. Бинетек, чији се обим није слагао са величином мојег апетита, беше поједен и ја се мојим за новине, које је мало час један гост пре мене читао. Оглас, који ми је пао у очи, гласно је:

Пази, од велике је важности за онога ко га тиче.

„Ако Цемс Сутом хоће да се јави потписаним у Делбру он ће дознати нешто врло корисно за њега. Клинер и Канстон, чиповница. Улица Бекун 30. Лондон.“

На Ја сам тај Цемс Сутом који је неко време био у Делбру и који сад има још само један динар. Сад ништа боље не би било за мене него да у мом очајном положају дознам што било корисно за мене. Ја исечем оглас на новина, метнем га у џеп и пођем на пут. Означена улица била је једна од најјадинијих и најзабаченијих какву сам икад видео а број 30 као да је била пајгора чарља у њој. Ту ме дочека неки неуредно одевен младић који ме замоли да причекам мало. После четврт сата одиђе ме он у другу собу, у којој су биле два човека. Један од њих седео је за столом а други је, са шеширом на глави, стајао поред камина у коме је горела ватра. Они врло погледаше мене, за тим погледаше један другог и мени се учини да сам примећио да су се они изненађено погледали. Човек за столом упита ме без околишења, шта желите од нас, господине.“

Ја извучем исечени оглас из џепа и рекох. „Мало час сам прочитао овај оглас. Ја сам Цемс Сутам, био сам раније у Делбру и ако сте ви господа Клинер и Канстон, то сам ја на означеном месту да бих од вас добио једно за мене корисно саопштење.

Они за неколико тренутака не одговорише ништа; обојица ме потренимице гледаху као да се труде да удруженим снагама продру у моју врсту људи долазим ја.

„Можете ли нам доказати истинитост Вашег исказа“ упита ме најзад онај за столом.

„Ја имам моју карту у џепу а имам и писама адресованих на мене. У осталом ја сам готов да Вам набавим какав год хоћете извештај о мени.“

Говорећи то ја метнем на сто моју карту и неколико куверата са мојом адресом а писма узмем себи. Обојица испитиваху моје документе и нешто брзо и нечујно говораху међу собом.

Држећи једну куверту и показујући прстом на адресу, упита ме онај за столом. „Је ли то Ваша садашња адреса.“

„Не, господине, јер у овом тренутку ја немам никакве адресе.“

„Како то.“

„Ја сам сад, да Вам отворено признам, без посла.“

„Хоћете ли тиме да кажете да немате новаца.“

„Да.“

Онај са шеширом на глави, који ми до сад није ни једне речи проговорио, рече ми са непријатном гримасом:

„Дакле скоро протуја.“

И од пре сам се тешком муком савладивао да пред странцима покажем моја осећања, али сам много што шта морао у последње време чинити што ми је било крајње одвратно. Али пре свега довољно сам искусио ону изреку „Просјак нема права да буде пробирач.“ Под тим утиском ја одговорим:

Свакојако ја сам скоро протуја јако само може бити човек са мало ситних пара у џепу свог последњег капута.“

За тим настаде опет неко мрмљање међу њима, које онај под шеширом прекиде, окрећући се мени:

„Ако хоћете да на пет минута изиђете, преговарићемо даље с вама.“

Ја изиђем и упутим се у предњу собу.

Тамо ме оставише толико да чекам да је моје стрпљење било скоро са свим нестрпљено.

Таман хтедох да мало прођем по соби, они ме позову.

Онај одмах поче разговор:

„Ми на жалост немамо опланчење да Вам објаснимо шта нас је навело на онај оглас, а за то морамо говорити са нашим клијентом.“

„А ко је Ваш клијент.“

„Ни то Вам не смемо казати без његове поруке. Зар не можете да погодите“ упита ме он, увредљиво ме гледајући.

„Не, доиста не, а немам ни најмање воље да то и покушам. Част ми је да Вам се препоручим“ и за тим се окренем да пођем.

Онај ме задржа.

„Још један тренутак“ рече он. „Што сте тако на крај срца? За човека у Вашем положају Ви не изгледате довољно заинтересовани да дознате једну ствар корисну за Вас.“

„А мени се чини да и Ви не хитате да ми ту ствар саопштите.“

„Нама је само дата порука, господине, а ми не дајемо поруке и наша је дужност да радимо тачно по добивеним упутима. Чујте данас пита имамо да Вам кажемо. Ми мислимо да наш клијенат жели да има Вашу адресу, да би се одмах могао упутити с Вама у личну везу, кадгод буде Вам га погодити.“

„Ако смем молити, изјасните се боље.“

„Ми ћемо Вас одвести у један хотел и тамо ћемо плаћати Ваш трошак, док опет не будемо говорили с Вама. А ако Ви не будете рада Џемс Сутам то ћемо ми дићи руке и та ствар, у колико се нас тиче биће свршена. На и у том случају за Вас нема никакве опасности него ће користи.“

Ја примим предлог, пошто сам осетио скоро без новаца и пошто су ми обећали кост и стан.

Онај младић, који ме је увео, доведе једна кола, у која седнем заједно с тим човеком који ми је то говорио.

Одведу ме у један од оних безбројних, малих, приватних хотела, који се налазе у удаљенијим, споредним улицама. Док сам ја пред вратима чекао у полици, оде мој пратилац сам унутра. За тим се брзо врати и одведе ме у кућу под неке високе, крупне жене, коју он зваше госпођа Барнес.

Пошто ме је названо на страну и рекло ми да је свршено све што се тиче мога становања ту, он се удаљи, рекавши ми да ће опет скоро доћи код мене.

И тако ја останем у хотелу као заменик познавар од фирме Кливер и Кавстон.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар упутио нам је следеће питање:

Кад су досадањи председници општина, постављени претписом Господина Министра унутрашњих дела, у којима је претписана и њихова плата одређена, онда како ће се опет председницима назначити плата до избора нових председника, т. ј. да ли ова плата, која им је претписом одређена, или ова коју одбор на основу новог закона о општинама буде одредио?

На ово питање ми му одговарамо:

Досадањи председници општина све до избора нових председника имаће право на ону плату, која им је претписом министарским одређена и која је у опходишњи буџет унета на основу закона који је важио у времену кад су они за председнике постављени.

На ће само они, но и новоизабрани председници имаће права на ону плату, која је буџетом за ову годину одређена све дотле, док општински одбор по праву које му даје тач. 13. чл. 84. новог закона о општинама, ову не смањи или не повећа. Али одбор ни у ком случају не основу новог закона о општинама, не може смањивати ни повећавати плате оним председницима општинским, који су претписом министарским постављени, све дотле док они буду обављали председничке дужности по праву постављења, пошто су ца ту плату стекли право по досадањем закону о општинама, већ плате може на основу сдаљег закона о општинама смањивати или повећавати само оним председницима, који на основу истог закона буду сала изабрани за та звања.

* * *

Један општински писар пита нас:

Да ли је правилна радња оних општинских судова, који за праве општинске изборе према новом закону о општинама а на основу члана 181. из средине одбора бирају пет писмених лица за чланове гласачког одбора.

Наш одговор:

Члан 181. закона о општинама гласи:

„За ове праве изборе сазвани општински одбор изабраће из своје средине једног писменог одборника за председника и четворо писмена лица из општине која имају право гласања на општинском збору, за чланове гласачког одбора.“

Према овоме, јасно је, да само председник гласачког одбора мора бити писмено лице изабрато из средине одборске а остала чланови гласачког одбора могу бити и из општине, или закон не забрањује да и та четворица могу бити из средине одборске, јер се и сам одбор састоји из грађана које сачињавају дотичну општину.

Према овоме, четворица чланова гласачког одбора не морају бити лица из средине одборске, већ из општине: али, ако одбор и ту четворицу изабере из лица која су чланови одбора, онда ова могу то и бити, без да се тиме прекрши одредбе новог закона о општинама, пошто су и она грађани исте општине, као и остали жители који пису одборници.

* * *

Један општински писар управљао је на нас једно овакво питање:

Кад неко лице буде осуђено на казну за какву крвавију истуше природе, па пресуда не постане извршна, а осуђено лице донесе општинском суду или полицијској власти која је пресуду изрекла решење да је предало молбу за Њ. Величанство, онда треба ли осуђеног, чим пресуда постане извршна, подарбе издржавању казне, или треба чекати коначно решење по његовој молби, и, ако у року од три месеца по његовој молби не следује никакво решење а пресуда застари, хоће ли ко за ово позивнице пресуде бити одговоран или не?

На ово питање ми му одговарамо:

Расписом Господина Министра унутрашњих дела од 14. децембра 1890. год. ПЉ№ 21003. објашњено је, да полицијске и општинске власти никојим законским прописом нису овлашћене, да пресуде надлежних од извршена услед помиловање тражења Највише Милости.

Према овоме распису, пресуда, чија застарелост почиње од дана кад она извршном постане, има се извршити у законском року, кад год до тога времена резултат молбе за помиловање није достављен дотичној власти, која је пресуду изрекла, јер је допуштање да пресуда застари против закона радња, за коју је дотични орган власти одговоран.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Ангелину, сиповицу **Филипа Којића**, земљака из Дворишта, среза поцерског, која је отумарала од куће, тражи начел. ср. поцерског актом Бр. 3915. Ангелини је 13 година, раста је средњег, носе смеђе, образа округлих, ћорава у десно око. Њеђену треба упутити истом ср. начелнику с позивом на Број 3915, или Управи града Београда Бр. 12.436.

Новака сина Димитрија Пауновића, из Гамзиграда, који је отумарао од куће непознато где, тражи начелник среза зајечарског актом Бр. 7953. Новаку је 29 год., у лицу је сувоњав, плав, бркова обичних плавих, на темену нема косе, у потиљку има рану, пратковиј је, онако пута нешто је са питањима у прошњу. На себи је имао плаћено одело од белог сукна. Њеђене треба опровести начелнику среза зајечарског, с позивом на Број 7953, или Управи гр. Београда на Бр. 13.235.

ПОТЕРЕ

Владимир Ковачевић, из Васиљевића, среза моравског, округа ужичког, извршио је опасну крађу ствари своме газди Новаку Гаврилопићу, из Д. Трешњо, среза љубићског, и управо му: 180 динара у банкама, 20 динара у сребру, 8 дуката цесарских бушених, један сат сребрн, са ланцом и медаљоном, и један ранцијски грал, са кутијом, па побегао, а собом одвео и своју службитељку жепарку.

Владимиру је око 20 година, танак је и висок, носи, без браде и бркова, риђе мљети у лицу, носе смеђе, очиј црних, носа малог правилног; у оделу сељачком, сукненом, са гајтанима, у кошуљи памучној, шешпиру и опанцима шабачким потковани.

Начелник среза љубићског, моли све полицијске и општинске власти да именованог у своме кругу живо потраже и пађеног њему стражарско спроведу с позивом на његов акт под Бр. 8832.

Непознато лице 7. ов. мес. украло је на описи новчи. Љуберу Исаковићу, типографу, из његовог стана у Косовској ул. бр. 24, један пар чупа, позлаци зимски шкуп у вредности 50. дин. Моле се све полицијске власти за тражење лопова и покрађе. Акт управе града Београда Бр. 12951.

Ноћу, између 1. и 2. маја ов. год., непознати лица, отворивши је уденисени кључем врата Ђура Ујгер Сеје, сајџије из Краљева, и из истог одвело је ове ствари: један џепни сахат туле сребра са сликом аустријског цара Јосифа у злату, један сребрн сахат тулени, два сата туле шипка, један сребрн сат који се навија једанпут у 8 дана, један сат од шипка са дупли капицима, један сат сребрн полован са дуплим капицима, један сат полован црно емајлиран, један сат са тропом у средини, један сат од шипка гаклак, један сребрн сат ремонтоар, 8 комада претенова „дубле,“ три ком. златних претенова, три пара златних минђуша дечијих, два пара златних минђуша нешких, један брош златан женски са сликом женском; 1 брелетиу „дубле,“ 1 гарнитуру брош и минђуше „дубле,“ 1 пар минђуша „дубле“ округле; један турски претен сребрн; 6 ком. шнилених лажлена праћких, 1 медаља „дубле,“ 16 комада шиш за сатове, 10 комада лањаца од шипка, 1 пар минђуша округлих, 1 стари сахат од шипка, дупли капци, 1 стари сат од шипка ремонтоар, 1 сат стари од шипка отворен, један стари отворен сат од сребра са кључем. Све у вредности 612 динара. Моле се ове полицијске и општинске власти, да у кругловима живо потраже лопова и у случају пронађења да га стражарно спроведу са потпуном начелнику среза ваничког, с позивом на Бр. 5.507. (Упр. 13001).

Према саопштењу окр. француског посланика, решењем истражних судија у Паризу стављени су под истрагу и притвор, за разна дела учињена из користољубља, ниже именована лица, која се у бегству налазе, и то:

1. Фридрих Умберт*) (Friderie Humbert) рођен 1857. год. у Паризу, витка стаса, 1·82 мет. висок, сиђ, нема проседих брковa, носи пинцер, а код шта и шпичаре; говори немачки, енглески и по мало шпански.

Фридрих

2. Тереснја Дорињак (Thérèse Dourignac) жена Умберова, рођена у Осону код Тулуза 1855. год. средњег раста, косе угашене боје, уздигнуто чеоњење, јака прса, лепе зубе, младом на врату и испод лепог уха, по мало црна (место „ш“ чује се „з.“)

Терезија

3. Марија Дорињак (Marie Dourignac) рођена у Осону 1863. год. витка стаса, 1·55 мет. висока, мрко проседа, прних очију носа мало шакрива.

Марија

4. Ромен Дорињак, рођен 1857. год. у Осону, 1·62 мет. висине, косом црн, нпи брковe и брадицу, неж, слободна чела, пређе живећи у Републици Аргентини.

Ромен

5. Емил Дорињак, рођен у Осону 1854. год. јако развијен, 1·70 мет. висок, плаво проседа браде, плаве, свеже боје лица, пуповрави, носа јака врата; и

Емил

6. Г-ђица Ева Умбер, 21. год. рођена у Паризу, 1·85 мет. висине, бледунава, угласто сасеће косе лепих зуба, по мало нетшав под очима, дуге руке, танких дугих ногу, говори немачки и енглески.

Ева

Саопштавајући предње, г. министар унутр. дела актом Пр. 10218. препоручује овима и општ. властима, да се на ова лица обрати пажња и кад се моје пронаће, нека се одмах претресе, а што се при њему нађе да се одузме, и у притвор стави, па о томе одмах да јави.

У случају непроналаска, начелства окр. да полнесу извештај.

Непознато лице 8. ов. мес. разбило је дућан Косте Несторовића, обућара у „Дечанској“ улици број 4, по том успокојио у дућан и украло један сат од шипка, без поклопца, у вредности 16 дин. и једне женске штофане половне ципеле у вредности 6 дин. Моле се полицајске и општинске власти, да потраже овог лопова и нађеног спроведу Управи гр. Београда, с позивом на Број 12952.

ПОРУКЕ И ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА

Г. **Косту С. Младеновића**, који је отпутовао за Шабац, оглашујемо да примљен и прими нарезну и претплату у граду Шапцу.

---

*) Ово је она друштва која је напрнкла у Паризу огромне примере, познате и нашој читалачкој публици из наше досадне штампе под именом „Умбертова Афера.“

Садржај: I. *Службени део.* — II. Стручни и научни *део:* 1) Просјачство; 2) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Дообој на грашцн; 2) *Из страног света:* Шесдесето-годишњи јапповац; 3) Записници из мртвог дома; 4) Мртва рука. — IV. *Покрет и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере. — Нађене и изгубљене ствари.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 24

БРОЈ 20 и 21. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 31. МАЈА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе округа подринског Васа Драгићевић, начелник исте класе округа рудничког, по молби;

за начелника друге класе округа рудничког Божидар П. Мутавџић, начелник друге класе округа топличког, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа топличког, Ђорђе Карајовановић, секретар прве класе министарства унутрашњих дела, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа чачанског, Сретен Којић, бивши срески начелник и народни посланик, по пристанку.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, Бр. 11.003 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Алекса Ж. Весовић, начелник друге класе округа подринског, по својој молби, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, Бр. 11.002 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза левачког, Ђорђе Павловић, начелник исте класе среза деспотовачког, по молби;

за начелника прве класе среза трнавског, Сава Мијалковић, начелник исте класе среза таковског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза таковског, Петар Јелић, начелник исте класе среза трнавског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза поречког, округа крајинског, Љубомир Рајић, ванредни секретар друге класе начелства округа пиротског и вршилац дужности начелника среза моравског, истог округа;

за секретара друге класе начелства округа рудничког, Драгомир Николић, писар прве класе среза жичког;

за ванредног писара прве класе Министарства унутрашњих дела, а да врши дужност секретара начелства округа жареначког и прима плату из плате овога, Коста Поповић-Анђелковић, писар прве класе Министарства унутрашњих дела, по потреби службе;

за писара прве класе среза тимочког, Богдан Јовановић, писар треће класе Министарства унутрашњих дела;

за писара друге класе начелства округа крајинског, Младен Лаловић, бивши полицијски писар.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. маја 1902. године, Бр. 11.802 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Свршетак)

С тога није чудо што су резултати те реформе веома повољни. Један статистичар износи нам број лица, која су судије у Бриселу казниле због просјачења и скитње пре и после публикације закона од 27. новембра 1891.:

1890.

Ослобођено	375
Кажњено за поправку	74
Стављено влади на расположење	4996
	5445

1891.

Ослобођено	704
Кажњено за поправку	164
Стављено влади на расположење	6413
	7281

После реформе

1892.

Ослобођено	504
Сиротињски завод	1817
Раднички дом	1557
	3878

1893.

Ослобођено	496
Сиротињски завод	930
Раднички дом	835
Васпитни завод за малолетне	75
	2906

Примећено је и то да страни просјаци не долазе сад тако радо у Белгију као пре. Год. 1890. затворено је 8130 странаца подланика због просјачке и скитње, год. 1891. 8334, год. 1892 само 4764. Тај успех треба поглавито приписати том новом закону који судији даје права да странце просјаке протера из земље или да их интернира у радничком дому.

С тога су Белгијанци подигли читав систем од азила и завода за поправку и васпитање, у које судија може увести старе слабе или младе просјаке. У исто време подигнути су и раднички домови, да се у њима интернирају протузе свих врста за време до 7 година.

Пошто смо доказали корисност радничких домова, остаје још да се одговори на једно специјално питање које се невољно намеће. Раднички дом је установа западне Европе; он нарочито функционише у земљама, где је цивилизација на високом ступњу као у Белгији, Холандији, Немачкој. Питање је сад да ли ће таква заводи и у Русији бити од исте користи.

Ми смо тврдо уверени да хоће. Професионални просјак носи у целој Европи исти карактер. Узроке његовог постанка треба тражити у рђавим особинама човечанства. Навика на пиће

и нечистоћу, деност и могућност на лак начин заслужити поваја, јесу главни узроци, због чега ће још дуго просјаштво напредовати. Као што смо видели ти се узроци налазе свуд у свима европским државама. Па и форма прошења је врло слична. У Швајцарској и у Перму просе од путника, у Паризу и у Москви стоје просјаци у гомилама на црквеним вратима и свуд се могу видети деца која просе. Истичу се само неке карактеристичне особине руског живота и немају форму прошења. Западна Европа не зна ни за насељење на за лажне калуђере, а у Русији је путујући каза непозната фигура. Али такви су факти спорадне појединости, које ни мало не додирују основно питање. А пошто је руско просјаштво слично западно-европском, то се за озбиљење њега морају употребити исте средства, која се и у другим државама показала као корисна.

У осталом морамо приметити да се је потреба такве реформе у Русији одавно осетила. Царица Катарина II наредила је 1775 г. шефу московске полиције да подигне један радничког дом „за дељивце који су се навикли да скитају по улицама и да на најбезобразнији начин просе". На жалост та реформа није даље извођена и радничких је дом у Москви пропао. Али мисао да је такав завод безусловно користан, укратце је корена и с времена на време доноси лишће и цвеће. Тако је пре неколико година један трговац оставио граду Харкову велику суму за подизање једног радничког дома; али на жалост тај се легат не могао примити, јер у казненом законику интернирање у такав завод није поменуто ни као главна ни као спорадна казна.

Треба поменути да су градови Рига и Дорпат подигли радничке домове. Ти заводи престављају мешавину од радничког дома и дома за поправку. Затвореници се састоје из две групе: Једни су се сами јавили да нађу рада, док су други насилно доведени на молбу родитеља или у име градске управе Риге и Дорпата.

Поред свих тих разлога који довољно доказују корисност и могућност такве реформе у Русији, има су многи против радничког дома јер сматрају за неправично тако строго казнити просјака. Судија је навикнут да при одмеравању казне, узима у обзир само кажњену радњу, којом се оптужени терети. Кад се један случај просјаштва с тога гледишта суди, онда је наравно неправедно једног човека, због тако малог преступа, затворити три године у раднички дом. Али кад се узме на ум што је такав оптужени за друштво у коме он живи, тада ће се морати признати да су професионални просјаци веома опасан елеменат, који је готов и способан за свако срамно дело. Још у распису цара Федора Алексејевића од год. 1682. просјаци од заната карактерисани су овим речима: „Пошто они иду од куће до куће наше они где најлакше могу штогод даљу или ноћу украсти; док други краду децу, сакате им руке и ноге и износе их на улицу да би људи имали сажаљења и давали им више милостиње."

Тај распис даље терети просјаке од заната са три преступа: крађом, одвођењем деце и сакаћењем тела. Те оптужбе падају тешко, јер их је сам цар изговорио. Мислимо да можемо рећи да је испитивање просјаштва у свима земљама доказало тачност тог тврђења.

У већини европских држава прописани су строги закони против просјаштва из тог разлога што су већина тешких преступника у њиховом животу, више пута кажњени и због просјачења. Кад је у француској израђен закон о депортацији у Нову Каледонији тада је министар правде изнео сенату ове статистичке податке. Од 32.943 лица, која су због крађе осуђена, 47% кажњавани су због просјачења; од 982 убице, 320, дакле 32% били су просјаци.

У француској има од прилике 200.000 скитница. Број протува и просјака за 50 година постао је четири пута већи, а број крађа, које су непозната лица извршила, од 13.474 у години 1845 попео се у години 1895. на 86.874 дакле пет пута више. Скитња и просјачење развијали су се дакле паралелно са крађом и паралелно са бројем непознатих злочинаца.

А то је свесим поимљиво. У разне крчме и преноћишта долазе просјак од заната са свима могућим катилинским егзистенцијама и ту се упознају са преступничким животом. Идући од куће до куће, има он доста прилике да чини зла дела. Нека се помисли само на положај усамљеног овлаша, који лети са женом ради у пољу, а њу мора да остави на деци, која с потпуно без заштите над у њу ступи каква протува или није свето.

Те опште тезе дају се лепо илустровати са неколико пр мера. Професор Хилел прича да се је 1888 год. у једном ра ничком дому у Немачкој налазио у затвору један човек, кој је 95 пута био осуђиван због просјаштва, скитње и разних по вреда јавног реда. И у француској је јако њих таких типова Један просјак остављо је имање од 96.000 франака. Тај мајсто имао је више пута да одговара пред судом због преступа проти својине. У Њему био је осуђен на 5-то годишњи затвор. Ал пошто му је један део назне опроштен, то се је могао вратити у Париз. Тамо почне он љубавни однос са једном кућарицом обећа девојци да ће је узети и сирци целу ту авантуру тим што је својој невести украо 5.000 динара. Због тога је био осуђен на тамницу. Кад је овај ослобођен одлучи се он да прибегне просјачењу и много година стајао је на вратима једне цркве. Сад настаје питање: колико је тај сиви човек напросио својега имања а колико је ушљачкао својим преступима?

И живот руских просјака није мање богат у таквим епизодама. У Кијеву је осуђен један просјачки учитељ због пљачке. У губернији Вилни два црквена скупљача измамили су од једне старе жене 1.000 рубаља за задање једне цркве у Риму. У округу Бресту црквени скупљачи из Гродна овако су говорили једном селаку: „Господ је тебе изабрао за пророка, али мораш сам свој новац и ствари од предности нама поверити да чувамо, а за тим ћеш у ноћи ићи на гробље да нађеш поклоњ, у којој стоји написано, да си ти божји изабраник". Глупи селак поверује њиховим речима и учини како су му они заповедили. А варалице нестане с плачком.

Те ће факте свака означити као теше преступе. Али они се разликују од обичне крађе само величином суме, за коју је оштећена преварен. Сваки случај професионалног просјачења тако је спојен са преваром.

Кад су се црквени скупљачи из Гродна показали као варалице то је нормално, јер цео њихов посао јесте лаж и превара. Много је теже замислити да просјаци често заједнички раде и са конокрадицама. Да би се то разумело мора се имати на уму да има врло много Цигана међу протувама и лоповима. Жене иду просећи од куће до куће а људи краду коње. Осим тога има у литератури неколико интересантних података, који нису без предности за поједине делове царства. У губернији Тверској (северни канказ) постоји стална слобрађај између просјака и конокрадица. Пошто су те протуве сирочиле у селима свој дневни посао, они се спуштају у степу. Чим се смркне доводе лопови украдене коње. Просјаци их упрегну у своја кола, и још исте ноћи продуже свој пут да у наредићем граду размену или продаду коња.

Још је живахан слобрађај између просјака и лопова на северу Русије. У губернији московској има један предео познат под именом „Сиходла." Сва села тога краја препуна су просјака и конокрадица. А тако исто и у граду Копорју као што је познато крађе коња парочито су честе у месецу мају, јер у то време терају се они на пашу и тамо се остављају преко ноћ, где их чувају сеоски младићи. А у то исто време долазе просјаци ноћу и користе се том приликом да краду коње, које рђаво чувају.

У таким прилипама лако је појмити да су просјачка села уједно и лоповска гнезда.

Свима тим фактима морају се још додати и ужаси које просјаци допуштају себи с децом. Сишак њихових грехова доста је дакле велики да се појачане казне за протуве мора сматрати као правично и корисно.

Можда ће нам се још одговорити да међу њима има много неспособних пијаница, много слепаца и богаља, те је немогућно такве људе затварати у радички дом, јер само здрав човек подлеже казни. Пијаница се мора одвести у завод за лечење, а богаљ у сиротињско прибежиште.

На такву примедбу можемо ово одговорити: у радички дом интернирају се отпужени на више година тако да је управа у стању да их не само навикне на рад него и да га подврне јевачкој вези. Најновији казнени законици имали су на уму однос између пијанства и просјачења. У нацрту једног казненог законика за Швајцарску наведено је да се просјак може од-

вести у раднички дом или у дом за нејаниће. У Норвешкој је 1894. израђен специјални закон за оне који бегају од рада, за просјачење и нијанстна и ту је изречно казано да се у раднички дом или у завод за лечење доводе не само просјаци него и нијанће.

Што се тиче богаља то је и према њима у неким случајима примена строгог казненог закона безусловно могућна, јер смо већ видели да многи од њих пате од таких болести, да имају пуну могућност да на поштен начин продаје кроз живот. С тога би било врло корисно довести их у какав раднички дом, да тамо дечје њихове мале болести и да се наваикавају на уредан живот. А мислимо да ни са слепцима не треба правити изузетак. Има завода где они могу добити извесна знања, помоћу којих ће се моћи радом хранити. С тога кад се може доказати да један слепац или богаљ проси милостињу, и ако може наћи прибежишта у заводу за сиротињу, то се његова болест не може узети као разлог који казну искључује.

Али да би радничи дом донео потребну корист, безусловно је потребно да се та мера примењује само са највећом опрезношћу и на основу судске пресуде. Искусан судија само ће у том случају једном просјаку одузети слободу тако дуго време кад се увери да има пред собом професионалног просјака а не једног несретног човека, кога је невоља истерала на улицу.

Тиме можемо завршити наш рад. Видели смо у шареном низу разне типове и лица, која у име Христа просе милостињу. Видели смо старе и болесне, који су приморани да увек просачку торбу, јер у заводима за сиротињу за њих нема места; видели смо и црквене и гробљанске просјаке, погорелце, црквене скупљаче, Јерусалимце, лажне калуђере и сељаке из просјачких гнезда, који просјачење сматрају као лак и добитан занат. Кад с тога једна влада хоће да успешно сузбија просјаштво, то се мора веома трудити да усаврши негу сиротиње у земљи, али се не сме заборавити да има стотинама хиљада просјака од заната, који као снажни и млади људи не могу захтевати никакву помоћ од државе и који су својим нередом довољно заслужили строгу казну радничког дома.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ 11

(Наставак)

12. Вешање.

У оне смртне казне које су постојале још у најстаријим временима и које су се и до данас одржале, долази и вешање. Из библије се види да је вешала било и код старих Јевреја. У многим земљама Европе, у Русији, Енглеској, јужним земљама, у Азији, Америци и Африци, а у неколико и у Аустралији, вешање је најпише уобичајен а и једини начин погубљавања.

Првобитно су употребљавали дрва, о која су вешали жртве а доцније су правили нарочита вешала, која су дизана ивван места за становање, на каквом узвишеном месту. Нарочито су вешала подизана на отвореном друму, да би их свака пролазник морао видети. И у ствари теорија застрашивања није се могла драстичније извести и во је у веће морао пређи то страшно место, није се могао уздржати од јеже, јер обешене нису скидали него су се дуљали на вешалама, клувани од гавранова, док их време није толико истрошило да су кости саме отпадале. Израђује су подизали вешала на раскршћу, пошто су раскршћа и у празноверици играла велику улогу, те се у помоћи нико није радо надао на раскршћу, пошто се ту скупљају зли духови. Само су често остављали лешине убијених, обешених и самоубица. „Тамо где леже обешени и умљаћени, тамо треба дизати вешала", казало је неђала.

За вешала било је читав низ имена, која су у неколико интересантна. У салиском закону вешала су се звала hargus или furca. А видели смо при распињању на крст да је furca био инструмент, које су метали робовима у старом Риму, кад су их водили да их распну, и тим именом често су називали и крст. Пошто је крст замењен вешалима, одржавало се то име и за вешала.

Подизање вешала није било нечастан рад, те је судија први метао своју руку при раду. Вешала су првобитно имала форму П, два усправна дирека, спојена попречном гредом. За тим су изабрали Т форму или форму Г. Обично су их давали на каменом подножју, али као што ова слика показује бивала је често на једном месту комбинација од многих појединих вешала (слика 3.)

Сл. 16. — Вешање

Као што се свака смртна казна могла пооштрити тиме што је пре извршења осуђени морао претрпети читав низ ужасних мука, тако је и при казни вешања бивала поступност у срамоћењу као нарочито срамно важило је кад су вешала дизана више него обично. Што је неко на већој висини бивао обешен то је за њега, и наравно за његову фамилију, била већа срамота.

Питање да ли је и племић могао бити осуђен на срамну казну вешања, често су претресали правници, и тврдило се, да један племић, кад је и у крађи ухваћен, не сме бити обешен, него се може само мачем погубити. Дански краљ Канут врло је драстично изразио своје мишљење да је свако онај лопов који краде, па ма и племић био, кад се је један племић лопов показао на то да он не може бити обешен, пошто је он краљевске крви и да је он краљев нећак, краљ наређи да за његовог нећака подигну нарочито висока вешала, да би се остакао изнад других обичних лопова. А све више вешала били су већа срамота, те је Канут похвално од правичног гледишта, да један племић, који постане лопов, треба двоструко да буде осрамећен.

Али пошто су вешала дизана једнипут за свагда, било је врло тегетно и скупо за једног јединог злочинца дизати нарочита и врло висока вешала, и кад се нису хтели тиме помоћи да га обесе о какво више дрво, они су га на други начин срамотили те су поред несретног грешника вешали курјака или

пса, а често и више њих. Да је то у средњем веку било врло обично види се и из сатиричких песама тога доба.

Често је бивало да на губилиште, кад је осуђени већ био везан, дође каква женска и искупљивала осуђеног изјављена да хоће да се уда за њега. Нарочито је у Шпанији био обичај да су таку молбу одмах задовољавали.

А често је настајало питање да ли осуђеног на вешала треба помиловати, ако се случајеви пренине конопац, а коме је висио, те грешник падне пре него што је се загушио. Нема сумње да такви случајеви не бивају са свим ретки и као и обично наученьци су у одлуци тог важног питања били сложни. Читав ред правника заступао је гледиште да један олеп случај не сме решавати него да сваки мора претрпети смртну казну који ју је заслужио, те да осуђеника, који је пао с вешала, морају поново обесити.

Да видимо сад због којих је преступа осуђиван злочинац на вешала. Законик Carolina прописује ту сраму казну нарочито за крађе, кад вредност украденог предмета износи преко 10 динара; или ако је то била тешка или поновна крађа.

Законик Theresiana јасно одређује да се женска лица, као и племићи, не могу осудити на вешала, него да се осуђивању мачем. Тако исто тај законик одређује границу вредности при крађи 50 динара. Крађе преко те суме односе смртну казну а ако је лакан злочинац учинио више крађа, он је бивао обешен. Крађа у дрвеи одмах је кажњавана вешалима. Проневере чиновника кажњаване су на особита начин. Ако проневерена сума није прелазила 10 форината, то је неверни чиновник губио своју службу, а морао је четири пута накнадити проневерену суму, или је кажњаван затвором од 6 недеља до 6 месеци. За проневере од 10 до 150 форината чиновници су окивани и бацани у тамницу, и то за 10—50 форината 1 годину, за 50—60 форината 2 године, за 60—100 форината 4 године и за 100—150 форината осам година тамнице. За проневере преко 150 форината бивали су обешени. Женске и угледни племићи погубљавани су мачем.

У средњем веку нарочито су вешали дивокрадице и брачоломнике. У старом Перу свештенице сунца биле су веома уважене, као и римске весталке. Онај који је хтео да заведе коју од њих, бивао је обешен за ноге и остављен својој судби. Тако су исто поступали и са самим свештеницама сунца, ако су повредиле целомудреност а тако исто и с убицама својих мужева. У старом Риму, осуђеног су прво у тамници удављали, пре него што су га извели на вешала. У француској су обично дуелисте вешали.

Не ретко је вешање, нарочито у рату, вршено из чисте самовоље. Нарочито су строго кажњавани преступи против ратне дисциплине. Бегунци су вешањем, без милости вешани.

13. Дављење.

И ако се је рано искусило да човек у води не може живети, и да се мора угушити у њој, ипак је као казнено средство дављење употребљено сразмерно доцније. А то има више узрока. У најстарије доба казне нису биле тако компликоване; задовољавали су се оним начинима погубљавања, који су већ постојали, као одсецања главе, каменовање, спаљивање; нису дакле имали разлога да измишљају и друге начине погубљавања. А после дављењем се чинило нешто што се баш хтело избећи. Ако зликовца баце у воду, он би се могао пливањем спасти, јер као што и животиње инстинктивно умеју пливати, тако и онде где има воде сваки је брзо научио то. А ако би осуђеном обесили тешко камење да не би могао пливати, то би тедо потопуло те се не би могло више гледати, а то не би одговарало прастаром обичају да се лешина погубљеногa изложи јавно, ради застрашавања и гнушања. Тек у доцније доба узело су и то средство као казну, а и у библији се помиње. И сам Христос рекао је (Лука 17, 2.). Да злочинац заслужује да му се воденични камен обеси о врат и да се баци у море, где је најдубље. Данде и Јевреји су доцније знали за ту казну. А међу применама у најстарије доба сметало је и то што није спуд било згодне воде, у коју би се осуђени могао бацити. А најзад наробито број преступа и није био тако превелики, да је требало нарочитог избора казни.

Тако исто као и стари Јевреји, наробито ни Грци на ни Римљани нису знали за казну дављења. У Риму је та казна уведена тек онда кад се први пут јавно сазнало за тешки злочин матероубиства, те су држали да за тај нарочито тешки злочин, мора се увести и нарочита казна. Ливије прича да је та казна била у томе што су злочинца ушили у кожну врећу и бацили у море. Комбејев закон доцније је и ту тачку да осуђеног прво правно ишибају, па су га после бацали у воду. Осим тога давали су му и друштво, што су заједно с њим у врећу ушивали једног петла, једног мајмуна, једног пса и једну змију. Наравно да је такав осуђени бачен у воду морао трпети страховите муке, пошто је врећа, у коју је био ушивен, била од коже а кожа не пропушта воду; а и животиње, које су с њим биле и непријатељске једна другој, стегнуте у мрачној врећи, морале су бивати до бесвила раздражене и бесните не само једна против друге, него и против ушивеног несретника. Осим тога при бирању тих животиња деловали су и симболичка моменти. Псето је сматрано као нечиста и недостојна животиња, која се није трпела ни при једној светој радњи. Тако су убици родитеља давали у друштво псето, да би га гребло и уједало. Мајмуна су бирали, јер и он као и убица, личи на човека, али није човек, и што је злобан и сперен. Змија је од увек сматрана као симбол нарочите подмуклости и подлости. А петла су бирали једно за то што је он сматран непријатељ змије а друго што је он сматран као необично нетрпељива животиња, и да он у својој области не трпи никаквог супарника, па ни свог рођеног оца. Доцније су у старом Риму укинули казну дављења за убице родитеља и давали су их просто диким животињама да их раскину. Тек Константин Велики увео је опет ту казну дављења и то тачно по старом методу, т. ј. ушивали су и номените животиње заједно с осуђеним.

Та врста казне постојала је и у Немачкој. Нарочито је у Саксонској било у обичају ушивање човека и животиња у једну исту врећу и то се је одржало до 18 столећа на исти начин. Али су место мајмуна, кога ту није било, бирали новорођеном мачку. А без имаће мислило се да се не може бити и кад је њиху могли живу ухватити, ушивали су наслиницу. Али та казна дављења била је у толико мање грозна него у старом Риму, што њиху употребљавали вреће од коже, него од јаког лана, у којима осуђени нису имали да тако дуго трпе муке, пошто су брзо тонули и умирали. Та је казна одређивана за убице родитеља и деце, али су је употребљавали и за жене које су своју децу напустиле и остављале сирти. А да би се повећало дејство казне, бацали су осуђеника и са високих обала, са прозора или са моста у реку.

Законик Каролина претио је казном дављења у води нарочито женскима које су убијале децу, које су побацивале и које су прале. А законик Терезијана која одређује смрт спаљивањем, кидањем тела и на точку, као допуштене тешке сиртне казне, неће ништа да зна о „строжијој“ казни дављења у води него је означава као више недопуштену и непримењиву. А то је било због тога што у доба кад се појавио законик Терезијана, и у другим цивилизованим земљама, казна дављења у води није више примењивана.

У опште дављење у води није било тако јако раширено као други начини погубљавања, као што су распињање на крсту, каменовање, вешање, одсецање главе и спаљивање. Оно је у главном остало ограничено на Европу, бар у редовној казненој пракси па ни у Европи није било у обичају у свима земљама. У Турској су давили у води неверном браколомнике, издајнике, мађионичаре и доцоубице.

Као војничка казна дављење је имало примене у морнари, а ту је то погубљавање било и најприродније. А томе је допринела и далеко раширена празноверица да она душа мора пропасти, на којој се налази мртвац, јер море тражи себи мртве.

Дављење је често било и акат самоволе. Тако се прича о римском цару Комоду, да је једног дана на Тибертском мосту срео неколико племића који се живо о нечему разговарају. Он им пријде и запита их о чему разговарају. Да би владаоцу казали нешто пријатно, изјаве они да су разговарали о врлиној владавини и владарским врлинама цара Авреилја. Али ако прође, јер је Комод држао за сиртни грех да неко у доба његове владавине хвали владавину његовог оца, јер се из тога да изнести да они самог њега презиру. Цар се толико огорчи на то да нареди да се цело то друштво баци у Тибар.

И при погубљавању водом дешавало се да сироти грешници нису одмах умирали, него су се опорављали и даље живели. Тада је, као и код оних који су пали с вешала, настајало питање да ли треба погубљавање поновити. Али то ма да је бивало, бивало је врло ретко.

Неки писци помињу један начин водене казне, коју су Јепреји примењивали према браководоницима. Ове су морале заиме, четрдесет дана, по пола сата стајати до гуше у ладној води. Пошто су ту процедуру само мало њих могле надржати, може се и та казна рачунати у смртне казне.

14. Ласа без крме.

Не у праве смртне казне, бар не у оне које непосредно уништавају живот дошао и метање преступника на лађу без крме и тако је остављен на милост и немилост ветровима и таласима. А та казна наравно могла је бити позната само онде где је положај земље условљавао да се народ јако занима са пловидбом по мору. Изгледа да су они који су били осуђени на смрт и којима су милостиво остављали избор између разних смртних казни, сами драговољно бирали ту казну. А свакојако тој казни, која наочито долази у грчинском праву, не може се одрећи дубока старост.

Право између више казни бирати једну показује да неумољива тврдоћа и суровост, којом је доцније поступано у казненом праву, у старо доба била је још врло мало развијена. То је појав који се не сме превидети. Што један народ који познаје море предпоставља палагање на лађи без крме сваког другог смртног казни, није чудо, јер се морепловац нада догод има нешто под ногама, и у стварн спасење тако каквоћеног, и ако није вероватно, ипак није свесним немогућно. Лађа, из којој су палагали осуђеног, могла је бар један пут одолети приливу и одливу, на њој није било ни крме, ни весала ни једрила, и тако је положај осуђеног, који је изабрао тај начин казне, увек био доста критичан, и ако према другим непосреднијим смртним казнама није био без извесне романтике и појезије.

Али та казна није била увек само избор осуђеног. Било је да су преступнике на лађи без крме и весала остављали њиховој судби, што их нису хтели на обичан начин погубити, нити их ослободити. У таквим случајима бирали су већ трошну лађу, на којој је пропаст била тим сигурнија. Та казна, којој је био смер, да се не убије непосредно него само да се ослобоје преступника и још сигурније да га униште, него кад би га просто из земље протерали, није само код Фриза била у обичају, него и код других народа морепловаца на северу, а била је без сумње позната и другим народима.

Сл. 17. — Вешање руских преступника на Волги.

На казну лађе без крме опомиње казна која се ретко примењује према руским преступницима. У среД једног чамца подигне се једна јака катарка, око 3 метра висока, и на њеном горњем крају утврде се попречне гредице, као код весала, тако да се добије направа налик на вешала. Осуђене на смрт свуку свесним голе, вежу им руке на леђа, зашију им гвоздени клин кроз мускулатуру груди и обесе их о вешала која пливају, која доведу на среД Волге и остане их реки. Ужасне муке које преступници имају да трпе, пре него што их смрт ослободи, разликују јако ту руску суровост од старо-фризиске казне, лађе без крме.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕПОЗНАТА ДОБРОТВОРКА

(из забележака полицајца)

Нико од његових другова, па ни ми полицајци не знађасмо, одакле и чији беше „Мали Павле“ — један од најбистријих, најдрскијих и најинтересантнијих гамена београдских. Пуне 2 године уписивао је он у књигама истуних осуђеника под именом „*Павле Марковић*“ од непознатих родитеља и ко зна, докле би тако ишло, да нас овај мали и слабуњави гамен није једног дана изненадно једним дрским разбојништвом у близина Ташмајдана. Наоружан револвером и новећим месарским ножем. напао је он, крајем септембра год. 189. и то око 8 часова у вече, на две моноподске раденице и отео им сву недељну зараду, коју тога дана беху примиле. Чак их је приморао, да поскидају претеће с руку и повиде миљуше из ушију. Разуме се већ, да су општеније о овоме одмах известиле полицијску власт која, још исте ноћи, нареди потеру за сватницама и беспосличарима у престоници. Није било ништа необично, што је у овој потери ухваћен и „*Мали Павле*“, јер је мало која потера продазила без њега, али је наше изненађење било огромно када смо, приликом претреса, нашли код њега већи део отетог новца, оба пара миљуша и један претен. Не мање смо били задивљени, када нам је он са свим хладно, и у великом весело, испричао своје „*јуначко дело*“ и најзад најодлучнијим тоном: како се ни најмање не каје због онога што је учинио, и да му је са свим све једно шта ће с њим даље бити.

Особитост Павлових речи, као и његово целокупно држање у овој прилици, побудише ме, да још исте ноћи, и ако већ беше превалила поноћ, приступим његовом саслушању и, том приликом, што више завирим у душу овог тако младог и толико ненормалног створења. Из оних ретких разлога придружише ми се још и двојица од полега, те тако образовасмо једну мазу пороту, пред којом млади разбојник изјави ово:

— Већ је неколико дана како живим о сувом хлебу и пољивам по Ташмајдану. И прошле и претпрошле ноћи нашао сам „*ђ лоз*“ али без икаква успеха. Ваши дедективи горе су од ловачких паса, и ја сам већ на чисто с тим да ова притежавају извесну особину, помоћу које су у стању да нас изненаде на сваком „*раду*“. Штета велика, што и ми из „*опозиције*“ не располажемо сличном особином према вами полицајцима. Ала би то била лепа ствар! Зар не?

— На сваки начин добили му један од колега, али по што то „*опозиције*“ није Богом дато, то се, с обзиром на ово позно доба, оставн узалудног разговора и причај нам о кривици коју си пре неколико часова учинио.

Ух, ала сте Ви нестрпљиви и опасни, г. М..... Та Ви би били у стању да ме још и стрелате ове ноћи, да Вам је, случајно, Бог и то право поларно. А шта би Ви, молићемо, радили кад бих ја престао говорити за неколико дана?

— Послао бих те у Београдску одвратн му мој пргави колега, заузимајући, том приликом, најозбиљнију позитуру.

Бојећи се, да се Павле не узјогуни, у ком случају неба ове ноћи проговорио ни речице на ма шта од њега било, превидох започети дијалог и са свим благо, окрећући све на шалу, повах „*Малог*“ да продужи говор.

— Шта имам да признајем или непризнајем наставн он мало љутитим тоном. Кад човек по цео дан без хлеба и новаца лепи пригрижен у некој Ташмајданској ручкари и размишља о толиким светским неправдама, онда није никако чудо, већ ако немате ништа против тога чак је и природно, што се он, у последњем моменту, лаћа и крајњих средстава. Ето тако је и са мном било.

— Несмејући од ваших дедектива и жандарма изађи у град и покушати какву зараду, било поштеним или непоштеним начином, ја сам, после двођневног гладовања, а уз то још експцитиран блазини оружја једног чобанина који, са својим стадом, такође ноћиваше у Ташмајдану, учинио сам, што би, уверен сам, сваки паметан човек у моме положају био у стању учинити.

— Море, „Мали", то далеко иде. Ако бих ти ја сада стао доказивати колико су твоји назори погрешни и противни овој истој природи на коју се ти позиваш, ми бисмо остали овде до сванућа, што ја никако не желим. Пристајем, драги пoље, да о овој теми сутра разговарамо, а сада те молим, да ми кажеш, колико си новаца узео од оне две монополке, и шта си учинио са оним једним прстеном?

— Отео сам им свега 23 динара, а прстен сам продао Милошу Н.... таљигашу за 4 динара.

— Шта је било с оружјем?

— Вратио сам га на место одакле сам га и узео?

— Шта те је руководило да га тамо враћаш? Зашто и њега нисам однео и продао?

— Захвалност према човеку који ми је више пута пружио комад хлеба, без икакве награде. Ви полицајци не верујете, разуме се, да и ми можемо бити захвални, али вас ја уверавам да је то грдна заблуда, која, на крају крајева, највише штети вама, односно вашој служби.

— Можете се ви и љутити, али вам ја, ево отворено кажем, да је сама полиција у многоме крива што смо ми, бар за данас непоправими. А зар би и могло то бити, кад нам ви недате нигде стати, већ подижете на нас праве хајке, баш као и ловци на дивљач. Приликом хватања и хапшења, ви не поступате с нама као с личностима, способнима да појме зло и добро, већ као с неким половним стварима, које ће се привремено набацати у одаје Чича Дојчинове, а по том, као роба без вредности, експедирати из престонице. Реците сами, али искрено, није ли овако у ствари?

— Па после, шта сте ви до сада урадили по нашој поправци. Прво и најважнија ствар, а то су ваши затвори, удешени су тако, да се у њима човек са свим поквари и огрезне у свима могућим неваљалствима.

— Та престани већ једном викну мој нервни колега и отпоче грдити дрског говорника.

Да ми испит неби остао недовршен, морао сам поново посредовати и ублажити љутњу колегину.

Пошто нам је још казао, да не зна ни за оца ни за мајку и да је одрастао код неке баба Руже у Суботици, која је умрла пре 5 год. те тако он остао без игде иког, завршили смо најзад испит, и то у 2 часа по поноћи. Павле оде са апсанџијом у затвор, а ми скрнусмо мало на булевар и тамо, у једном лепом и веселом друштву, заборависмо брзо на нашег малог и дрског противника. Разуме се већ, да нам је он, сутра дан, послужио као разлог за оправдање позног доласка у канцеларију.

* * *

На неколико дана по затварању Павловом, позва ме мој управник и упита шта је са оним малим разбојником. Кад му одговорих, да је истрага по његовој кривици већ довршена, и да ће кроз 2—3 дана бити спроведен суду на суђење, предаде ми он тада једно писмо са 10 српских новчаница од по 10 динара и рече:

— Ево вам све ово па видите шта се може учинити за тог малог гамена? Не заборавите само да ме о резултату известите.

— Разумем, одговорих му ја изненађен овим интересовањем и журно похитах у канцеларију да видим шта има у писму?

Исто је гласило овако:

— Поштовани Господине Управниче,

У последњем броју „Полицијског Гласника" изнета је слика једног, по Вашем мишљењу непоправног, а по моме опет бедног створења Павла Марковића — „Малог Павла". Тамо се вели, како овај јадник нема ни оца ни мајке, па се, без икаквог обзира на ту околност, категорички тврди: да је он један од најпокваренијих и најпрепреденијих гамена београдских, и да је свака нада на његову поправку изгубљена.

— Ја, разуме се, не могу знати, на чему су Ваши органи заснивали ово пророчанство, али ако је то било само на основу овога што је о „Маломе Павлу" изнето у „Полиц. Гласнику", онда ћете се и Ви, поштовани господине, надам се, сложити самном у томе: да су мишљења Ваших органа не само једнострано, но и у основи погрешна. Под претпоставком, да се Ви нећете љутити, господине управниче, ја ћу поћи још и даље, па ћу рећи, да су Ваши органи врло лоши полицајци кад не знају: да је свако створење, способно за зло, у исто доба способно и за поправку, разуме се, под извесним условима. Мало ширих погледа на природу и душу човечију, нешто мало читања стручних ствари, а нарочито доста воље и љубави на служби, па се да све постићи. Ну ја сам, како видим, далеко отишла. Мени никако није био циљ да критикујем Вашу полицију и дајем савете Вашим органима већ да, као члан друштва, допринесем колико толико користи општој заједници.

— Руковођена искључиво овом идејом, а уверена да „Мали Павле" није тако покварен као што се претставља, ја сам слободна господине управниче, послати Вам ових 100 динара, и лепо Вас умолити, да их употребите на ублажење кривице несрећног детета. Ако би било законске могућности да овај сиротан буде поштеђен од сваке казне, што би у осталом, с обзиром на његово доба старости и прилике под којима је одрастао, било са свим право и у складу са природним законима. — онда би ја, поштовани господине, била вољна да Вам сваког месеца шаљем по 50 динара, те да се тај новац употреби на поправку његову.

— Ја и не сумњам, да се Ви нећете хтети одазвати овоме моме предлогу који, у то Вас уверавам, потиче из најплеменитијих побуда.

— Ред би био, најзад, да Вам се представим, али Вас ја молим да ме од тога поштедите, и да, што је много важније, не предузимате никакве кораке који би ишли на то, да се сазна ко сам ја? То би, у осталом, могло само покварити целу ствар са „Малим Павлом" што, без сумње, и Ви неби желели.

— На свему, што будете урадили поводом овог писма, унапред Вам захваљује.

„Непозната добротворка".

ПЗ. Још Вас молим, да објавите преко новина, у виду какве мале белешке, шта је било са „Малим" јер само на тај начин, и никако другачије, ја ћу моћи знати: је ли потребно да Вам у будуће шаљем новац, за његово издржавање?

„Горња".

Писмо ово јако ме је изненадило. Прочитао сам га не једном и два пута, већ, ваљда, неких десет пута и то све реч по реч. Пажњу моју у почетку је привлачила сама садржина писма, а кад исту скоро на памет научих, предадох се сав нагађањима о личности непознате добротворке, која имађаше тако здраве погледе на задатак полиције, и толико племенито срце према бедницима. Мало сам се, истину да кажем, био љутио на оне њене прекоре, упућене органима управниковим, али сам се доцније, узимљући у вид циљ њеног поступка, потпуно одљутио, па јој, најзад, и захвалио на свему. Једино ми само не иђаше никако у главу, а то је: за што се ова крије кад чини једно овако племенито дело? Ако је то потицало из скромности, онда је таква скромност, по моме резоновању, била, ако не болесна, а оно бар претерана. Интересовати се толико за једног обичног гамена, а овамо не знати како ће се његова поправка изводити, и на што ће се толики новац трошити, било је, по моме мишљењу, доста нелогично.

Била је још једна ствар, која ме је мало бунила. Мислим на садржину госпођиног писма, односно на њене мисли о поправци напуштених чланова друштва. Мисли ове, истина не беху оригиналне, али ме, баш за то, и буњаху, јер најочитије доказиваху, да је госпођа много и озбиљно читала новију криминалну литературу. Од куда то, да се једна, без сумње отмена и лепа госпођа, занима овако сухопарним стварима које чак и ми полицајци ретко читамо, беше питање коме никако не могох наћи згодна одговора.

По што сам још покушао да себи представим госпођу као неку богату филантропкињу, па у томе не успео, дохватим акта кривице „Малог Павла" и у њима отпочех тражити, не знам ни сам за што, решење загонетке, која ме почињаше интересовати.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Пошто су оштећени тужиоци „Малог Павла" примили откти им новац, одустали су од тужбе, али сам га ипак морао

спровести суду по званичној дужности. Ну, како он није имао више од 16 год., то се, с обзиром на поправку која му је предстојала, нашло: да је дело учинио без разбора, те је, према овоме, поштеђен сваке казне. Све је било, дакле, онако, како је његова добротворка предвиђала и желела.

Мали разбојник никако није могао појмити како је могао бити ослобођен, а кад сам му показао чак и пропис законски на основу кога је то учињено, упита ме он са свим равнодушно:

— На шта ћете сада радити са мном?

Представих му будућност која га очекиваше, и позвах га да захвали тајанственој добротворци, али се он тужно осмеху и додаде:

— Бојати се, да не буде сувише доцкан!

После овога „*Мали*" је постао веома озбиљан и толико замишљен, да није ни чуо, кад сам га два пута позвао да седне на столицу и исприча све што о себи зна. Тек кад сам му пришао, и пријатељским гласом упитао га шта тако озбиљно мисли, пренуо се он као из неког сна, и, неодговоривши ми ништа, сео на показано му место. Морао сам му још једном поновити питање, па тек онда сазнати: да су га изгледи на поправку и бољу будућност, нагнали да мисли о прошлости, а нарочито о најранијем детињству, кога се, рече, као кроз маглу сећа.

Позвах га по нова да ми, што је могуће верније, исприча свој ранији живот. и он, по што прво бризну у плач, отпоче, после мале паузе, причати ово:

— Нисам ја, господине, увек био овако неваљао, каквог ме ви знате од пре 2 год. Било је времена када сам и ја, као остали моји вршњаци, живео безазленим животом и уживао у свима могућим дечијим радостима. Било је времена када сам и ја имао на избор играчака, када сам међу вршњацима носио најскупоценије одело, и када су се, најзад, и сами улични позорници, срећући ме у дечијој униформи и са сабљом о бедрима, осмехивали на мене, и питали ме ко сам и чији сам? Јест, господине, свега је тога било, па ипак ми по некад изгледа да у ствари ничег није било, или да је све то био само један леп сан.

— У колико се могу сетити, ја сам тада био дечко од својих 7—8 година. Тетка Ружа — тако се звала жена која ме је очувала и одржала, била је једна од најбољих жена на свету и волела ме је као своје дете. У почетку сам мислио да ми је она мати, али ми је она доцније објаснила: да је моја мати умрла приликом мог рођења, а у скоро и отац, те сам тако, вели, остао сироче, које је она, на молбу и уз материјалну потпору деде М.... примила и одранила.

— Ко је и шта је био тај деда М....?

— Отац моје мајке, који нас је обилазио сваког празника и доносио играчке. Да знате само колико ме је он волео! Ах, да је он остао у животу, ја никад не би био ово што сам данас.

Овде „Мали Павле" по нова удари у плач и тек после неколико минута настави своје казивање.

Одмах после смрти деда М.... преселила се, вели, тетка Ружа, па и он с њом, у Суботицу, где су по све сиротно живели око 2 год., а за тим је тетка Ружа умрла. Остав без игде иког у својој 10-ој год., ступио је на занат код једног столара и ту остао пуне 2 год. радећи више у мајсторовој кући но у радионици. При том су га, готово по све дневно, немилосрдно тукли мајстор и калфа, а највише мајсторица, те је с тога, кад му је мајсторица једном разбила главу, побегао у оближње село, и најмио се да чува свиње. Служећи само за рану и одело, остао је у томе селу нешто мало јаче од годину дана, па се опет вратио у Суботицу. Отишао је право код старог мајстора, у намери да продужи занат, али га овај није хтео примити већ га, шта више, оптужи полицији за крађу извесних ствари. У затвору је остао читава 3 месеца, па је пуштен као невин по што се утврдило: да ствари није био покрао он већ један од калфи. У Суботици је остао још неколико месеци, не радећи у главноме ништа, па је једног лепог дана протеран за Београд.

Без познаника и средстава за живот, а већ навикнут на беспосличење, постао је одмах редован гост у затвору главне полиције, а за целу годину дана огрезао је у свима могућим неваљалствима, захваљујући околини у којој се кретао. У почетку је крао ствари омање вредности, обично из џепа или излога, за тим су дошле преступне па, најзад, и саме опасне крађе. Пре извршеног разбојништва већ је два пута био под истрагом због опасних крађа, али га је оба пута суд ослободио из недостатака. Поред урођене му бистрине, умешности, дрскости, било је још нечега чиме се „Мали Павле" истицао међу својим друговима. То беху: његова озбиљност, усамљеност а нарочито велико ћутање. За своје лоповске подвиге није никад тражио друштва, нити је икада о њима причао, па чак ни онда, када су његови другови, као што је то већ обичај у затворима, откривали пред њим своје најскривеније тајне.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Када сам, према раније добивеној наредби, известио г. управника о свршетку крађице „Малог Павла" и том приликом, поднео му рачун о утрошеном прилогу непознате госпође, наредио ми је он, да са претеклим новцем, у суми од 39 динара, купим госпођином штићенику одело и обућу, а по том да га одведем и оставим, до даље наредбе, код једног угледног београд. столара. Г. управник намеравање, да „Малога" после неколико месеци озбиљне поправке, пошље у иностранство ради усавршавања у занату.

По што сам све ово извршио, напишем и пустим у једноме од вечерњих листова нотицу овакве садржине:

— **Вредно пажње.** Са радошћу констатујемо факт, да је наша престоничка полиција, захваљујући знатној материјалној потпори извесних личности, отпочела озбиљно радити на поправци малолетних преступника. Одајући сваку хвалу непознатим добротворима, који су се сетили ових напуштених створова, ми нећемо да пропустимо ову прилику, а да не напоменемо, како је већ крајње време, да се и сама држава побрине о малолетним преступницима, о којима искрено да речемо, није до сада нико водио озбиљна рачуна. Треба само знати, да се злочини данас множе сразмерно много брже од становништва, па тек онда разумети колико је важно питање о поправци залуталих чланова друштва.

— Узгред помињемо, да је и „*Мали Павле*", познати гамен београдски и јунак Ташмајданског догађаја, о коме се вазда писало по нашим новинама, предат једном овдашњем столару ради изучавања заната.

— Желети је, да се наша полиција не ограничи само на неколико покушаја и. т. д. — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

(Наставиће се)

ВОЈНИ ЛИФЕРАНТ НИКАДОВ

— лондонска прича Е. Цимормана —

Мистер Тома Буртон био је изредно задовољан са собом. Руке беше турио у џепове обрћући цигару у зубима, звиждући и корачајући тамо амо по своме контоару. Вазда је био добре воље кад год је имао добар посао у изгледу. А то је бо'ме било ретко. Сада га је пак веселио план, кога је после дугог лутања смислио, и који га је требао од сиротиње и гладовања да спасе.

Мистер Буртон управо је стајао пред амбисом, и ако се у опште држало, да је он имућан, па чак и богат човек; суђено му је час тако рећи био на прагу. Велики губици у разним спекулацијама — господин Буртон спекулисао је на берзи — беху му готово однели целу имовину.

Буртон корачаше још неколико пута тамо амо, па за тим стаде пред једна споредна врата од контоара, отвори их, па онда викну канцеларијског момка, који је био у споредној соби са тројицом писара:

— Бобе, — заповеди — нађи ми једна кола.

— Одмах?

— Да, што пре.

Боб отрча нга степенице и после пет минута стадоше једна кола пред капијом, над којом је крупним словима била исписана фирма:

ТОМА БУРТОН
банкарска и меничка радња

Господин Буртон брзо се обрте на улици и сиоче у кола никшући кочијашу:

— Терај банкарима Нелзону и Свиету!

То је и сад једна од најчувенијих лондонских банкарских кућа.

Буртон, као познати берзијанац био је одмах примљен.

— Купио сам за десет хиљада фунати један сензационалан проналазак, — рече он присутном члану фирме о преносу хемијског дејства ватре у даљину. За рат ова би ствар била од огромне важности; обичним зрачењем светлости помоћу једног апарата моји ће се читави магацини барутни бацити за трен ока у ваздух!

Мистер Свиет уозбиљи се и погледа у Буртона чисто неповерљиво. — Да није спшао с ума? — питао се у себи.

Али Мистер Свиет није могао ни доћи до речи, јер Буртон настави.

— Видите... пружила ми се сада лепа прилика, да тај проналазак у дело приведем и да на њему зарадим лепу нару. Оних дана, као што знате, Јапан је у рало интегнутим односима с Кином, па се очекује сваког часа и објава рата. Тога ради Јапан је вољан да купи десет таквих апарата по цену од 2000 фуната, која је утврђена. У исти мах Јапан иде и даље на је готов, да лиферанту ових апарата понуди лиферацију и остадих војених потреба, одела и конзерва. Проналазач апарата, који у Паризу живи, приспео је овамо и за мој рачун показао је прецизне у малој проби тај апарат једној комисији јапанских пуномоћника, који су били потпуно задовољни. Сутра ће бити главна проба.

Мистер Свиет беше устао и разрогачио очи.

— Хм!... Па? — запита.

— Тхе, — заусти Мистер Буртон, — бесумње вам је познато да сам у последње време био несрећан у мојим спекулацијама на берзи,.

— Та, да... чуо сам нешто. Изгледа ми, да бисте ви били наклоњени да ми тај проналазак рецимо, за петнаест хиљада фуната продате...

Мистер Буртон погледа у Свиета хладно.

— Зар сам то рекао?... Збиља, о томе писам ни мислио; моји губици на берзи нису били баш тако огромни да бих сада по сваку цену морао имати новаца...

— Али, драги господине Буртоне...

Господин Свиет насмеху се као малициозно.

Господин Буртон дохвати шешир и штап.

— Тхе, онда међу нама не може бити никакве посла. Молим вас за извињење господине Свиете...

Али мистер Свиет на један пут се заинтересова.

— Драги господине Буртоне, али шта сам могао друго мислити, него да сте вољни да ми тај проналазак продате. Кад то није, молим, седите и заузмите место!

— Дакле?

— Да чујем!

— Дошао сам, — отпоче Буртон, — не да вам проналазак продам, већ да вам понудим ортаклук у овом послу уз накнаду од 10000 фуната. Ми бисмо заједно лиферовали одело и конзерве и што не бисмо за проналазак овај зарадили, то ћемо накнадити при великим лиферацијама, а замислите још Мистер Свиете, ако се наш проналазак у предстојећем рату покаже као добар...

Господин Буртон чисто је поетски причао, представљајући огромне успехе који се могу очекивати.

И Мистер Свиет беше се загрејао.

— Е, видите, ми ћемо се ипак моћи погодити!

Било је угопорено да Мистер Свиет као и Мистер Нелзон присуствују сутра у главној проби код Латама и да фирме Нелзон и Свиет онога дана изложе Мистер Буртону 10000 фуната, када јапанска влада изврши поруџбину.

Сан приход, који из тих послова буде проистекао деливе се на две равне части, пола Буртону а пола Нелзону и Свиету, на чак и добитак на проналаску имао се поделити.

Сутра дан проба је испала сјајно. Проналазач, неки Јутланд и у се повучен младић, који је само француски знао на далини од једног километра упалио је читаву гомилу дрва, која је била намештена по налогу Буртоновом, а у присуству неких виших јапанских, официра који су извлачили место. Разуме се, да су проби присуствовали и Свиет и Нелзон. Официри јапанска били су врло обазриви, па су до крајњих граница пазили, да случајно не буде све превара.

Али је све испало лепо.

Обекавше један другом апсолутно Јутање на се онда растављше. Официри јапански послаше новозлан извештај својој влади и препоручише набавку овог проналаска.

Протекоше две недеље, за које је време Мистер Буртон био напредно вредан, тако, да су у му се чиновници његовог контоара чудили. Примао је и дочеливао извесне људе, које они дотле никад не видеше. Али пошто протече четрнаест дана, нареди Мистер Буртон опет да му се доведу кола и одвеза се к Нелзону и Свиету.

— Ево, господо моја, — рече им он, — формалан налог јапанске владе потписан од одвашиљег јапанског посланика за лиферовање шест комада наших апарата за хемијско дејство у даљини по 2000 фуната сваки — на жалост није онако плаћено као што сам мислио — на онда 50000 пари панталона, 50000 комада пуњених комуша, 30000 бандана а пре свега 20000 фуната конзерва од зеља. Надам се, да ћемо ускоро моћи оценивати и даље налоге!

Господа Нелзон и Свиет прегледаше документат, испитиваху печате на њему; нема сумње, све је било лепо. И потпис јапанског посланика био је оригиналан, али ни господин Нелзон као ни господин Свиет не могаше баш потврдити да су потпис јапанског посланика кад у животу видели. Ипак ни један од њих не посумњаше, и ако је господин Свиет на уређене трговачке обзирности рекао:

— Ви ћете бити тако добри да нам оставите овај документат до у јутру драги господине Буртоне, и ако се ви сутра по подне потрудите к нама, неће ништа стајати на путу исплати обећаних 10000 фуната.

— Врло добро! — рече Мистер Буртон свршено мирно.

Тамаи се хтеде опростити, кад један човек уђе у контоар. То је био јапански официр, као што се на први поглед могао видети, јапански војни изасланик мајор Хикишима, како се Свиету и Нелзону учини.

Мајор се био задихао од журбе.

— Господо, — викну он звучним гласом, — поручени апарати морају бити за четрнаест дана лиферовани. Ја сам чак и господина Фалијера потражио у хотелу, он ми је обећао да може бити готов с апаратима ако се одмах врати у своју лабораторију у Паризу. Имамо још два сахата времена ако хоћемо да стигнемо експресом који полази на Довера за Париз. Крајње је, дакле, време...

Господин Буртон чисто се тргне.

— Зар тако брзо?... — рече.

За тим се обрну господину Свиету.

— У том случају, мислим, да би требали да пратимо господина Фалијера, а у исти мах наш посао да свршимо...

Господин Свиет и Нелзон дозваше једног свога прекуристу одмах и саветоваху се нешто с њиме; резултат је био да господин Свиет прати проналазача у Париз, и да, пошто је и господин Буртон вољан да путује, одмах с њиме и писмени уговор закључи, по коме би господи Нелзону и Свиету била гарантована половина од чисте добити овог проналаска као и од лиферације, које ће накнадно извршити за јапанску војску, при чему је Мистер Буртон с места добио један чек од 10000 фуната.

Што је господин Буртон одвезао се у свој биро, пре но што се кренуо на пут у Париз, држало се са свим у реду.

Он обећа, да ће у означени час бити тачно на станици, за тим седе у кола и одвезе се, докле је Мајор Хикишима са Мистер Свиетом, отишао на Фалијеру, који се већ беше спремио на пут, па онда на станицу.

Господин Буртон, међутим, не одмеша се право у свој посао, већ право у Лондонску банку, где је написано чек од 10000 функта, па за тим наређи почињу, да вози кући, где је на капији још једнако стајала стража: „Тома Буртон — банкарска и мењачка радња".

Доспевши у свој контоар, зовну он одмах свога најстаријег писара и рече му пријатељски:

— Драги Линтоне, ево вам двеста функта. Са тим новцем исплатите сутра другог и трећег писара, као и Боба за три месеца у напред и отказите им одмах и службу у моје име — ево вам у осталом сведочбе за те људе — на онда уредите сами моје књиге. Ми ћемо од првог маја завршити овај посао и отворити нову радњу, за коју ми требају боље снаге. С вама сам, вас, потпуно задовољан. Вас ћу задржати, кад се будем с пута вратио, јер сад путујем на неколико дана у иностранство...

Пошто је Мистер Буртон завршио седе опет у кола и похита на станицу где стиже на пет минута раније но што се воз крену.

По подне били су Мајор Хикишима, проналазач Фалијер, Буртон и Свиет већ у Калеу, а у вече у Паризу. Пошто је господин Фалијер имао своју лабораторију у једном сеоцету, које је било три миље удаљено од Париза, одседоше те ноћи у Хотелу, пошто су се сви у соби Буртоловој добро поткрепили, где се при томе и јуначина пило.

Мистер Свиет пробудио се с главобољом; бацивши погледа на сахат виде, да је већ један сахат по подне.

Брзо скочи, обуче се и похита доле портиру. Тамо је сазнао да су господин Мајор и господин Буртон још исте ноћи отпутовали, а господин Фалијер да је некуд отишао пре три сахата и обећао да ће се вратити по подне у два сата.

Када је и пола три прошло, а Фалијера нема да дође, господин Свиет поста нервозан, а на скоро постаде му све јасно. Брзо похита у телеграф и јави своме компањону:

Мајор и Буртон одавде са десет хиљада функа умакли. Питајте јапанског посланика: шта је у стварн? — **Свиет.**

После два сахата стиже одговор, због кога Мистер Свиет није у мало у несвест пао:

„Све је лажно. Варалице треба гонити. Јави полицији. — **Нелзон.**"

Господин Свиет бесније је од гнева и љутине. Јавно је догађај одмах полицији, телеграф је на скоро пграо на све четири стране света. Даље је Свиет обећао и награду за хватање ових варалица; полицији је пак дао и тачан опис њихов — али све ништа!

Бесан од љутине стиже на подлетку у Лондон. Наређи, да се зове најчувенији детектив, обећа му шаку злата ако Буртова ухвати и преда га у руке енгленским судовима.

Мистер Клерк, тако се звао те лондонска полицајска вилра, иначе један од најбољих детектива, ушао је одмах у траг варалицама и скоро је цела превара била удешена.

Прво, у чему је у траг ушао, било је да је један прави јапански мајор учествовао у овој превари због дугова у којима је грцао и која је Буртон добро платио. Он је и фалсификовао потпис послаников и ударио прави печат на оном документу. Они стручњаци, „ошлмани" јапанске при пробама били су цела сиромашни јапански раденици, који су случајно дошли у Лондон да продају своје домаће рукотворине. Онај „проналазак" такође је био превара, јер је она гомила дрва била уљашена помоћу електричне струје, чија се жица протезала чак до ноге „проналазача" Фалијера, који је стао ногом на жицу и тако пазио „хемијски преносе ватре у даљину...".

* * *

Било је прошло пола године од тога догађаја. У једном мадридском хотелу првога ранга седела су на веранди два човека у живом разговору. Они су се упознали пре три дана и изгледаше да један другог јако интересују.

— Дакле, ви сте већ пет година из Америке, Мистер Грине, — рече млађи од ове двојице. — зар никад нисте имали чежње за завичајем?

— Верујте никад, Мистер Артуре. Ја овде имам свој посао и кад је човек у послу заборави на све. Ви не радите ништа..

— О, не, — рече млађи Мистер Артур, обрнувши профил, са оштрим цртама у страну. — Путовање је такође извесан посао и задовољство, и пошто ми се ви допадате, ја бих се радовао, ако би ме пратили.

— То није могуће.

— Али, молим вас, нећете се имати ни за шта бринути. Ја сам богат...

Проводили су се дивно у Мадриду а пошли су и у друге градове, при чему се доста трошило и бацало и на последњу стигоше у Валенцију.

— Шта мислите Мистер Грине, — запита једног дана, млађи, Мистер Артур, старијега, — како би било, да се једно после подне извазамо мало у шетњу на мору?

— О, за то баш немам ни мало воље.

— Али, видите, како је диван дан; мора бити, да је славно на мору, повераваш Јарлија...

— Не волим воду и обично се са таквих шетња врађам болестан...

Мистер Артур куцну свога пријатеља смешећи се по рамену.

— Та идите... ви... болесни!... Не причајте много, него ходемо!

Господин Грин погледа и младога човека чисто узверено, па онда рече мирно:

— Мистер Артуре, ви сте красан човек; али ја не могу да идем с вама у шетњу на море. Јер, треба да знате, да овде у пристаништу има пуно енглеских бродова и за тренут ока могао бих се од једном наћи на коме од њих, дакутујем у Енглеску. Видите, енглеска клима баш ми никако не пријa, нарочито и за то, што би сте се ви од дубиозног и пријатног Мистер Артура таме у Лондону претворили у непријатног и неумољивог Мистер Клерка, шефа детектива... Али, шта вам је: да вам није зло?... Та испијте још ноју чашу шампањера... која ћутња више на рачун господе банкара Нелзона и Свиета не чини ништа!...

Господин Клерк беше се прибрао.

— Ви сте последњи лупеж, Буртоне! — рече он паравши, који се хладно за столом осмејкивао и који му равнодушно одговори:

— Може бити!

Зи тим се диже, плати рачун у хотелу и отпутова на Мадрид.

Превео: Ј. Б. М.

ИЗ СТРАНОГА СВЕТА

Драма једне талијанске принцесе.

Извешћемо овде како у Риму причају за један сензационни случај покушаја самоубиства. Ту је сензацију изазвала млада кнегиња Беатрича Масимо, друга кћи инфанта Дон Карлоса и сестра романтичне доне Елвире Бурбонске, која је побегла са сликаром Фонхијем. Та се драма одиграла пре подне. Висока стаса, елегантна плавушка скочила је са моста Систо у Тибар. На вику пролазника појурише неколико полицајаца на жеј, и са опасношћу живота скочише у Тибар, те им једна пође за руком да ухвате и на обалу изведу младу даму, коју су хаљине одржавале још на површини. Још у бесвесном стању одпеше непознату даму у болницу Санто-спирито. Ту је чуварке болничарке изнесоше на кола и одпесоше на клинику. Ну лекарима не могаше пођи за руком да је склоне да се подвргне лекарском прегледу или бар да промени одело. Непрестано је непрестано са сузама у очима молила, да је пусте да опет скочи у воду. Тек на питање полицијe мораде рећи, да је 28 годишња кнегиња Масимо, и најави, да је на овај корак навела дубо-

мора. Она своја мужа и сувише воли, а он јој прати сваки поран. После телефонскога обавештења би у отворени колима одвезена кући Масима. Муж је кнежињин најстарији син седога кнеза Дон Камила Масимо.

Бриљантска дугмета.

Господин Л. — из навесних обзира не износи му се име — проживео је пре кратког времена неколико врло бржних дана. Само једноме случају има да захвали, те није постао злочинцем.

„Драги докторе", рече тај господин прошле суботе једноме своме пријатељу, „ја бих те молио да ми учиниш једну доброту".

„Молим те, само ако ми је могућно — — —"

Докторово се лице уозбиљи, као да очекивање Бог зна шта.

„Сутра морам да посетим једно друштво, па бих те молио, да ми позајмиш на један дан своја бриљантска дугмета. Ја знам, да је моја молба у неколико незгодна, али у тој посети морам да будем импозантан по могућности, па много зависи од тога. У осталом можеш бити сигуран, да ће ти нашит бити прекосутра враћен у истоме стању, у каквоме ми га предаш".

Лице докторово разведри се опет. „Хоћеш дугмета! — Молим те, брате! С драге воље!" и тако се растадоше.

У понедељак пре подне дошао је г. Л. скоро до очајања. Десило му се нешто страшно: Једно од драгоцених дугмета било је нагубљено. Он потрчи у локал, где је провео ту тајанствену ноћ и претури сваки кут, али узалуд, дугмета нигде не беше. Господин Л. проведе три мучна сата, тражећи дугме по своме стану, ну сва мука остаде залудна. Шта да се ради?! Ново бриљантско дугме да купи? А где су паре? Да јави то доктору? Ну на то се господин Л. није могао одлучити. Напрати чело, не би ли се чега сетио, што би га извукло из овако критичне ситуације, ал му нешто тихо као да пришапта: „Има само једно средство. Њиме ћеш постати злочинац, али није твоја кривица, јер си ти противу своје воље изгубио дугме. Дакле не остаје ти ништа друго, до да замениш друго дугме лажним каменом. Доктор вала неће ништа приметити".

Што речено, то и учињено. Господину Л. пође за руком, да нађе лажно дугме, које је било са свим једнако са докторовим, оригиналним, те тако могаде по подне да врати доктору целу гарнитуру.

„Срдачно хвала; драги докторе! Као што видиш ништа није пестало!" рече господин Л. са пуно страха.

„Напослетку то и не би ми велики малер, примети доктор, добродушно смејући се; „пошто сте добри пријатељи, ја ћу ти нешто поверити: Гарнитура и није од драгог камења!"

Господин Л. неколико минута не уметде рећи ни једне речи.

Изванредни претрес по делу убиства.

Оних дана је био такав један изванредан случај претреса по делу убиства пред Латинским судом. Жена, Филомена Јусдел, била је оптужена за убиство свога мужа, трговца; то је дело учинила осам дана по свадби. Она је била повише година његова љубазница, и имала је довољно разлога да се тужи на тежак живот са њиме. На дан убиства дође он пијан кући у вече и свађао се с њом. За тим рече, да га најутра рано нема буде. Она одговори: „Нећеш више видети бела дана. Ја ћу те убити!" Он се насмеја и заспа. Она метну под јастук велики нож, па се за тим пола сата молила Богу, да је не приморава да изврши убиство, али небески јој гласи заповедаху, да то учини, као што је она причала. Она му пресече гркљан и сиђе доле под газдарице, те јој рече, мирно: „Ја сам убила зликовца, надам се". Позвање полицијну и лекаре, ну он беше мртав, а она изјави, да је задовољна, пошто је он био зликовац. Пред судом је остала при томе, да је слушала божанску заповест. Бранилац је наглашавао ово као редак случај самохипнозе и суд ослободи убицу. Она паде на колена и узвикну: „Бог је руководио мојим ножем, па ме је и сада спасао".

Драма у луднипи.

Из Петрограда пишу: У луднипи Николаја чудотворца у Петрограду, дају се сваких петнаест дана позоришне представе, на којима суделују само болесници из тога завода. Том установом пружа се несрећницима разгаљење, које им добро долази; како тешки болесници њоу присуствују, до сада није било никаквих непогодних случајева. Прве редове седишта заузимају увек лекари и чиновнички персонал луднице. Последње вече позоришно било је трагедија врло раздражљиве природе. Међу душевним болесницима у луднипи био је и некадашњи надзорник Сабатјев; кад је управник луднице д-р Реформатски, ишао на бину, приближи му се са свим Сабатјев, диже руку, и са речима: „То ти је, што онде дрекиш здраве луде!" удари лекара два пут по глави неким тврдим предметом. Обливен крвљу паде д-р Реформатски и би однесен из сале. Страшна је сцена следовала трагичноме случају. Сав персонал и послуга бише употребљени, да одведу болеснике у њихове одаје. Све је лармало, дерало се и лупало за то време. Представа је одмах обустављена, завеса пала. Атентатор се више пута обраћао на управника безразложном молбом, да га отпусти из завода, пошто је потпуно здрав. Кад су га неколико сплавних чувара ухватили после његова крвава недела, Сабатјев је изгледао умирен. Као разлог томе делу навео је дуган ту околност, што му д-р Реформатски није давао уз ко̀тлет краставаца, и уз харине кромпира, те му је због тога и иначе рђава порција била мања. Д-р Реформатски је добио две тешке ране на глави и поремећен му је мозак. Живот му је у највећој опасности.

Препео Дор. В. Н.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Преко с руског Јефта Утрешки

16

— Заурлнкао! с прекором проговори један осуђеник, кога се, усталом, то нимало није тицало.

— Једна је песма била у пуку, па и њу једну примило, тульачин[*] један! приметн други, од оних намрштених, малоруским изговором.

— Па добро, рецимо, да сам ја тульачин, брао одрати Скуратов, — али ви сте се у њиној Полтавии давали палуцијама.

— Лажеш! А шта си ми ти јео! Опанком си чорбу кусао.

— А сад баш као да га ђапо храни тополовским куглама, додаде трећи.

*) Становник варошн Туле.

— Ја и јесам, браћо, у самој ствари разнежен човек, одговори, лако уздахнувши, Скуратов, као кајући се због своје разнежености и обраћајући се свима уопште и никоме нарочито, — од најранијега детињства сам био разнежен сувим пилићима и пруским земичкама (т. ј. олиеговима. Скуратов је нарочито изврзао речи[*]; моја рођена браћа имају још и сад у Москви своју дућан, на главноме тргу тргују ветром, то су богати трговци.

— А чиме си ти трговао ти?

— Та и ми смо се на разне начине упуштали у посао. Ето тада сам, браћо, и добио пре две стотине...

— Да није рубаља? прихвати један радозналац, који шта више уздрхта, кад је чуо за такав новац.

— Не, драги човечче, не рубаља, него батина. Луко, ај Луко!

— Некоме сам Лука, а теби сам Лука Кузмић, нехотице се одазва малени и мршави робијашчић, са шиљатим носићем.

— Па добро, Лука Кузмић, ђапо те одмах, нека ти и тако буде.

— За некога сам Лука Кузмић, а за тебе сам чича.

— Ех, па ђапо те одмах и са чичом, не вреди ни говорити. А нешто сам лепо хтео да кажем. Али, браћо, ено како се то десило, да имам дуго живио у Москви; тамо су ме напослетку обдарили са петнаест кнута, па онда отерали одандле. Ето ја...

— А зашто ли су то отерали? прекиде га један, који је пажљиво пратио приповетку.

— Па не иди у варантин, не пиј чепове, не чини будалаштине... зато, што ми није пошло за руком, браћо, да се редовним путем обогатим у Москви. А нешто, веома, веома сам желео, да постанем богатим. И већ ми се то толико хтело, да просто не знам, како и да кажем.

Многи се засмејаше.

Скуратов је, очевидно, био један од добровољних шаљивчина или, боље речено,

закрдјаша, који као да су ставили себи у дужност да развесели своје намргођене другове, и који, разуме се, за то нису добили ништа више осим ружења. Он је припадао нарочитоме и значајноме типу, о којем ћу, можда, још имати прилике да говорим.

— Та тебе би и сад могао човек уместо самура убити, примети Лука Кузмић. — Погледај, само ти одело преди сто рубаља.

На Скуратову је био најскупоцјенији, најотрцанији кожух, на којем су са свију страна стрчале закрпе. Он га примери прилично равнодушно, али пажљиво одозго до доле.

— Зато ми је глава скупа, браћо, глава! одговори. — Кад сам се пратио с Москвом, тиме сам се и тешио, што ће и глава заједно самном поћи. Због ога, Москво; хвала ти за куратило, за благу ћилиму, дивно су ме обрадиле! А ти, мој кожух, миља човече, не треба да гледаш...

— Него на твоју главу, вала, да гледаш?

— Та и глава у њега није његова рођена, него му је поклоњена, опет се навела Лука. — Поклонили су му је, Бога ради, у Тјумени", кад је са осталим друштвом туда прошао.

— Да ниси ти, Скуратове, случајно, какав занат знао?

— Какав занат! Био је еленчовоља, примети један од оних намргођених, — ето, то је сав његов занат.

— Та, опо, ја сам пробао да правим цјепке, одговори Скуратов, нимало не опажајући заједљиве примедбе. — Свега сам један пар и скрпио.

— На шта, је ли могао купио?

— Та видиш ли некакав трешњик, што се очевидно није Богу бојао, оца и матер своју није почитовао; Господ га је казнио те је купио.

Сви око Скуратова само што не попадаше од смеха.

— На онда сам још једном радио, и то већ онде, настављао је са назначеним хладнокрвношћу Скуратов. — Стевпану Фјодоровићу Поморцеву, поручнику, правио сам назувке.

— А он, је ли био задовољан?

— Не, браћо, незадовољан. За хиљаду година ме је изгрдио, па ме је још и неделом ударио одостраг. Веома се био разрадио. — Ех, мој ме живот слагно, слагала ме робија!

И мало посла тога
Ал-цијанин муж...

Неочекивано опет запева и стаде, поцупкујући, лупати ногама.

— Е, гле, бестидна човека! прогуњи Малорус, што је ишао поред мене, мерећи га попреко с пакосним презирењем.

— Беспослен човек! примети други заклоњен и собаљим тоном.

Ја никако нисам могао да појмим, зашто се на Скуратова љуте, нити, уопште, — зашто су сви весели робијаши, како сам већ тих првих дана могао опазити, били некако презирани? Србу Малоруса и осталих приписивао сам личностима. Али то се није тицало личности, него је љутње било због тога, што у Скуратова није било познавања, није било строга, надутога изгледа властитога достојанства, којим је била до педантерије заражена цела тамница, једном речи, зато, што је он био, како су се они изражавали, „бескористан" човек. Међутим, нису се љутили на све веселе осуђенике и нису се са свима тако понашали, као са Скуратовом и другима њему сличним. Како је ко допуштао, да се с њиме поступа: човек добродушан и без својих ћуди одмах је подлегао понижењу. То ме је чак задивило. Али их је било и међу веселајима, који су умели и волели заједати и никоме нису прштали: овакве су били приморани уважавати.

Онде у оној гомилици људи, био је један од тако зубатих, а у ствари весео и најпријатнији човек, али којега сам с те стране тек доцније познао. То беше угледан и лепо развијен момак, са великом брадавицом на образу и са најномичнијим изразом лица, уосталом, прилично лепог и разумног. Звали су га пијоницром, зато што је некада служио у пијонирији; сад се, међутим, налазио у засебном одељењу. О њему ћу имати још много да говорим.

Уосталом, и нису сви „особњаци" били тако експанзивни, као Малорус, који није могао да трпи веселост.

На робији је било неколико људи, који су тежали за превасходством, који би хтели да знају сваштa, који су полагали право на досетљивост, на карактер, на ум. Многи између таквих били су одиста људи паметни, карактерни, и стварно су достизали до онога, за чиме су жудели, то јест, до превасходства и значајнога утицаја на своје другове. Међу собом су оне мудрије били често велики непријатељи — и сваки је од њих имао много западњивања. На остале осуђенике су они гледали с достојанственом и што више са снисхођењем, непотребне ћавке нису заметали, под управе су били добро записани, на радовима су се појављивали више нао редари, и ни један од њих не би отпочео свађу, на пример, због песме; до таквих се ситница нису понижавали.

Са њиме су сви они били веома учтиви, за све време робије, али не и врло разговорни, и то, можда, као из неког достојанства. О њима ћу таноље проговорити коју детаљније.

Дошли смо на обалу. Доле, на реци, стајала је у води замрзнута стара барка, коју је требало разлупати. На оној страни реке пливала се стеља; изгледа је био сумрак и пустињски.

Очекивао сам, да ће се сад бацити на посао, али они на то нису ни мислили. Неки поседаше на ивњалеве брвна по обали; готови сви повадише из чизама кесе са тамошњим дуваном, што се продавао на пијаци у листовима по три копејке за ћунту, и кратке дрвене чибуке са маленим дрвеним лулицама, што су их сами направили.

Луле се запалише: чувари војници нас оградише заједно и с надзосадницима изгледом стадоше пазити на нас.

— Коме ди је само пало на памет, да се луда ова барка? промрмља један као за себе, не обраћајући се, уосталом, никоме. — Требало му, вала, иверја!

— На ко нас се ни боји, томе је и пало на памет, нису други;

— Куда ли су то нагли они сељаци? поћутавши мало, запита онај први, разуме се, не опазивши одговора на пређашње питање и показујући у даљини на гомилу мужика, који су у отегнутом реду некуда газили по ненаметом снегу.

Сви се ленино окретоше на ту страну и од дуга времена стадоше их посматрати. Један од сељака, последњи, ишао је нечаво необично смешно, раширивши руке и накрививши главу, на којој је била дуга мужичка зачевена капа. Цела се његова фигура потпуно и јасно истицала према белом снегу.

— Гле, бата Петровић, како се удесио! примети један, подражавајући његовог мужика.

Занимљиво је, како су осуђеници на мужике уопште гледали некако с висине, ма да је половина од њих била са села.

— Онај последњи, децо, иде као да сади купус.

— Тај мисли о крупним стварима, има много новаца, примети трећи.

Сви се засмејаше, али и то некако тромо, као да њиме ни хтели. Међутим је дошла земичкарка, срчана и окретна женица.

У ње купише земичака за пољопоклони петак и разделише одмах ту на равне делове.

Млади момак, што је у тамници тргао земичкама, уједе хвалеснт и стаде се сплно цеикати, да искамци три, а не две земичке, како је иначе било погодба. Али земичкарка не пристајаше.

— Е, а опо не даш?

— Шта још?

— На опо, што мишена не једу.

— Да те ћаво носи! врисну женица и насмеја се.

Најзад се појави и надзорник над радовима, наредник са палицом.

— Ај ви, што сте поседали? Почињте!

— Ама, Иване Матвејићу, одреднте нам бар задатак, проговори један од „управљача", дижући се лагано с места.

— Зашто нисте за то мало пре молили, кад сте полазили на посао? Барку разлупај, ето ти задатка.

Којекако се, напослетку, исподизаше и спустише се реци, једва вукући ноге.

У гомили се одмах појавише и „редари", бар по називу. Показало се, да се барка није смела исећи макар како, него је ваљало, по могућству, сачувати брвна, а нарочито попречне гредице, које су целим својим дужинама причвршћене за дно барканог дрвеног кавицима, — посао дуг и досадан.

— Ето, прво и право би требало одњуи ово брвно. На посао, децо! изваја један, — који није био ни редар ни управљач, него просто тешки робетник. Ћутали и повучен момак, који дотле ни рече ни речи, — и, сагнувши се, беше обухватио дебело брвно, очекујући помоћника. Али му нико не поможе.

— Аха, подиђи ћеш, ако ти не треба!... И ти га нећеш подићи, а и твој дед, медвед, да дође — па га неће подићи ни он! промрмља неко кроз зубе.

— На како ћемо онда, браћо, отпочети? Ја већ и не знам.... проговори збуњени браћолетник, пустивши брвно и подижући се.

*) Варош у Тобољској губернији. Прим.

— Цео посао нећеш нарадити... па шта се онда тетепеш?

— Сидео би се, кад би имао трима конопима да дâ хране, а овде хоће да ће прва... Клипета!

— Та ја, брајко, ништа... поче се праздати абуџењи, — ја тек онако...

— Ама нећете, вајда, да на вас научем пакласе, шта ли? Или заповедате, да вас усолам за зиму? узвикну опет настојник, гледајући у недоумици на гомилу од двадесет глава, која није знала, како да почне посао. — На посао! Брже!

— Брже нећеш брзо нарадити, Иване Матвејићу.

— Та ти и тако ништа не радиш! ој Савезове! Разговоре Петровићу! Тебе говорим: шта стојиш и продајеш зјала!... Отпочињи!

— Па шта могу ја сам да урадим?....

— Та задоће задатак, Иване Матвејићу.

— Речено је... нема задатка. Разлупајте барку, па идите кући. Почињи!

Прихватише се, најзад, посла, али тромо, нерадо, неспретно. Било је, шта више, досадно гледати на ту здраву гомилу снажних радника, који, чини ти се, никако нису знали, како да отпочну посао. Тек што су се латили да одвале прву, најмању попречну гредицу, — кад изађе, да се она зломи, „сема се ломи“, како је у опрадавше речено настојнику; јакле, тако није требало радити, него је ваљало отпочети какогод другчије. И они стадоше надугачко међу собом разимењати о томе, како да се друкчије отпочне, и шта да се ради? Разуме се, мало по мало, дошло је и до свађе, па је претило да ће и даље отићи.

Настојник опет подвикну и измахну палипом; али се гредица опет сломила.

Напослетку се видело, да нема довољно свпира и да је требало довести још некакав инструмепат. Одмах посланеде два момка, под страхом, у тврђаву за инструмепат, а сви остали, очекујући, преспокојно поседише на барку, извадише своје дуване и опет запалише.

Настојник, најзад, пљуну.

— Ну, за вама нећу посао запињати! Ах, људи, људи! промумла он љутито, одмахну руком и оде у тврђаву, машући палицом.

После једног сахата дође пословођ. Саслушавши мирно осуђенике, он објави, да одређује као задатак, да изваде још четири попречне гредице, али тако, да се више не ломе, него да остану целе. Осим тога одредио је да се разајна попрајичан део барке, с тим, да ће онда већ моћи ићи кући.

Задатак је био велики, али како су га се бољшеке дохватиле! Куд се дела лепост, куд се дела неспретност! Залупаше сикире, стадоше вадити дрвене клинце. Остали су подметали дебеле мотке и, належући се на њих са двадесет руку, живо и умешно су одваливали гредице, које су се, на моје велико чудо, сада одвајкале потпуно целе и неповређене.

Посао је узапрео од живости. Сви као да су се наједапут некако чудновато оналметили. Ни узвишених речи, ни псовке; сваки је знао, шта треба да каже, шта да уради, куда да стане, шта да посаветује. Управо на по сахата пре добоша био је одређени задатак свршен, и осуђеници се упутише кући уморни, али потпуно задовољни, ма да су и откинули свога неких по сахата од обичног радног времена.

А што се тиче мене опасно сам нешто особито: куда год сам се примакао да пометнем за време рада, нигде нисам био на правом месту, свуда сам сметао, од свуд су ме, мал те не са псовком, терали.

Какавгод последњи одрпанко, који је и сам био најгори радепик и није смео ни писнути пред другим робијашима, која су били окретнија и паметнији од њега, и тај се сматрао у праву, да подвикне на мене, ако бих застао поред њега, под изговором, да му сметам. Најзад, један од живахих ми отворено и суровo рече:

— Куд се трпате, одлазите! Нашто се мешати тамо, куда вас не трпеве.

— Запао као у врећу! одмах прихвати други.

Требало је да стојим на страни; а стајати на страни бесполезп, кад сви раде, некако је стидно. А кад се одиета и десало, да сам одступио и стао накрај барке, онда су одмах повикали:

— Ето какве су нам раденике дали; шта ће ли урадити са њима? Ништа се с њима не може свршити.

Све је то, разуме се, било нарочито, јер је све њих то забављало. Ваљало се натрести над некаданшим племићем, и, наравно, они су се радовали случају.

Сад је неома помпљаво, зашто је, као што сам већ раније говорио, моје право питање, при ступању у тамницу, било: како да се попашам, какав положај да узумем према тим људма?

Слутио сам, да ћу често имати са њима такве сукобе, као сада на раду. Али, не гледајући ни на какве сукобе, ја сам се одлучио не мењати пзаи свога карактера, који сам у то време већ био упекошпко утврдио; знао сам, да је он праведан. На име: одлучио сам, да се ваља држати што је могуће простије и незаинсиије, пимало не показивати нарочитога страпања, да се збоиким с њима; али их и не одбијати, ако они сами зажеле збљижења. Ни најмање се не бојати њихових претња и мрачне и, по могућству, чишити се, да то и не опазам.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 2.

Поштo сам добро ручао, поче да ме мучи осећање да се ја нпап налазим у врло сумњивом положају, нисам веровао ни једпог трепутка да ћу ма о које страпе дознати штогод корисно. Са свим усамљен ја сам знао са свим тачно да ја немам ни једну једину сродну душу. Никад нисам имао пријатеља ни раније ни сад. Кад ми је мати умрла, ступио сам у једну радњу, ва које сам био брзо одпуштен, пошто сам био неопрезан да са књиговођом не делим исто мишљење.

Од тада је прошао дванаајест месеци, за које време тражећи какав нов посао, бејах потрошио сву моју уштеду.

Ручао сам сасвим сам. Келнер ми рече да сам у опом тренутку једини гост у кући. Могао сам мислити како сам у таквим приликама добро дошао газдарици.

Келнер, човек црвенасте косе, имађаше особите, велике очи тамне боје, које су ми биле врло непријатне, кад ме је служио. Доцније је моја одвратност према њему још више порасла.

Устајући од стола ја неволно дадох израза мислима које су у том тренутку мном владале, оним речима:

„Тако Цемсе Сутаме, дакле ту сш“.

То сам ја неразумљиво пријачно гласно себи рекао, баш онда кад је келнер мислио да се с неким чиницама у руци упути вратима.

При моме узвику испаде посуђе из његових руку и разби се на ситне комаде. Тада се тај човек окрете нагло мени, израз његових црта ужасно се промени а пуиле његових очију раширише се до неприродне величине. Он ме гледаше укочено као да хтео да види ко је од нас двојице полудео и по ново ме ужасноме његове чудновате очи.

„До ђавола, ко сте Ви“ повиче он мени. „Од куд Ви знате да је моје име Цемс Сутам“.

Не знам шта би са мном, али ми нагло дође као нека врста надахнуће, сам Бог зна како је то било.

„Ви сте Цемс Сутам, што сте пре били у Делбру“ ренох ја. Видех да тај човек поче јако дрхтати, да ли од бесиила или од страха, не могах разликовати, али ми се учини да је обоје помешано.

„Шта се то Вас тиче“ простеса он.

„То ме се тиче што ја Вас морам имати“.

На столу стајаше једна празна пивска чаша. Брзо као дивљи звер скочи он напред, дохвати чашу и пре него што сам видео његову намеру, он ме — и ако је слабији био од мене — тако страшно уда по глави, да за неко време не могах ништа ни чути ни видети.

Чим сам се мало освестио видим да сам се пружио по патосу и да је соба празна. Ја се с муком дигнем и метнем руку на на главу која ме је страшно болела. Са великим напрезањем успраним се на ноге при чему су ми сви удови дрхтали.

Ако је то била та за мене нонрсна ствар, коју сам требао дознати, онда сам је довољно дознао.

Баш кад сам се мучно да се осјенем на зид од собе, отворе се врата и висока, мршава жена, која ми је представљена као г-ђа Барнес, ступи унутра.

„Молим за извињење“ рече она и погледа по соби, при чему нажалио гледаше у мене. И колико сам могао видети она изгледаше врло запуђено.

„Да сам мислила да је келнер овде“.

„Био је ту“.

„А од кад га нема“.

Има већ читав сат.

„То је доиста чудно. Суд сам га већ тражила. При том јој паде поглед на разбијену чинију.

„Шта је то? ко је разбио чинију.“

Келнер је испустио. Он је слагао разбио.“ А да ју је разбио о моју главу то јој нисам казао.

„То није лепо од њега; морам видети где се је он сакрио.“

Судећи по изразу њеног лица учини ми се да она нешто слути у томе, али не изрази своје мисли, него оде из собе. Ишћем и ја и одем у постељу не могући да доведем у ред оно што сам доживео. Можда ће сутра боље разумети, те тако мишлећи и заспим.

Тек што сам заспао кад ме пробуди кућање на вратима; једва полако дођем себи.

„Које то?“ викнем ја.

Госпођа Барнес, газдарица. Хтела бих да говорим с Вама.“

„Зар сад? Зар не можете останити за сутра?“.

„Не, ја морам одмах с Вама говорити“.

Журећи се у постељу, ја сам заборавио да угасим лампу.

Обукавши се брзо, отворим врата и видим где г-ђа Барнес стоји пред њима са запаљеном свећом у руци. Она изгледаше врло узбуђена, и беше бледа и збуњена.

„Ја не могу да нађем келнера“ рече она.

„То ми је јако жао што Вам треба“ одговорих ја врло лепо „али шта се то мене тиче“.

„Ја мислим да се то Вас највише тиче. Хоћете ли ми казати шта је то било међу Вама доле у трпезарији“.

„Ја сумњам да ће Вас то интересовати“.

Она приђе корак ближе и пусти да светлост од свеће падне на моје лице, посматрајући ме укоченим погледом. Изгледаше да је она у мојим цртама открила нешто; а шта је то било не могах погодити.

„Ви хоћете да ме варате. Јесте ли се свађали с њим? Ко сте Ви? Кажите ми све; ја имам права да то дознам, јер сам ја његова жена“.

Његова жена! Та ми ствар изгледаше све заплетенија.

„Ја мишљах да се Ви зовете Барнес?“

„Тако се и он зове. Шта је било? Шта знате о њему? Немојте ми ништа прећутати.

„Ја ништа о њему не знам. Дајем Вам реч да тога човека нисам никад видео док нисам прешао овај праг.

„Ја Вам не могу веровати; Ви ми не кажете истину. Зашто и куда је он отишао? Да захтевам да ми то кажете“.

При тим речима она ме потисну напред, брзо се окрете, затвори врата и наслони се леђима на њих. Њен глас прешао је био у право цичање и целим својим држањем тако је претила да се морао од ње чекати прави напад.

У овом хотелу нисло је сасвим чудновато. Какво ће још изненађење доченати?

„Ја над ми кажете да је тај човек, што га је синоћ нестало. Ваш муж, могу мислити да сте јако узнемирени. Али сасвим грешите држећи да сам ја у томе што год крив. Ипак треба да дознате шта је међу нама било. Као што знате служио ме је Ваш муж при столу, и једва смо за то време изменљали десет речи. Кад сам се дигао, рекох за себе неколико речи, које сам мало гласније изговорио. Те речи доведоше Вашег мужа у потпуно неразумљиво узбуђење.

„А шта сте рекли“.

„Од прилике: ја Вас морам имати“.

Жена у первозном грчу паде на врата од собе и простења.

„Ви сте полицијски чиновник?“

„Нисам. Како можете тако мислити? Ви мора да боље знате него ја шта Вашем мужу лежи на савести. Из целог његовог понашања да се извести да он има јаких разлога да се боји полиције, јер кад сам ја и не слутећи рекао то, што је можда личило на полицијску форму, кад он зграби слапу са стола и као сумануут удари ме њом“.

„Ударн Вас њом?“. Лице те жене беше бледо као смрт. Ја видех да се она мучи да се одржи на ногама.

„А о томе ми не кажете ни једне речи кад сам синоћ ушла у собу“.

„Био сам тако неспособан за мишљење и скоро као себе од тог удара да нисам могао ни речи проговорити. Намислио сам да чекам до сутра да се с њим разрачунам“.

„Ви ми истину говорите“.

„Дабоме“.

То беше истина, само што јој нисам све казао. Али ми се учини да је газдарица довољно чула, јер одмах за тим нагне из себе, без сумње мало ублажена овим разговором.

У јутру се пробудим са најужаснијим боловима у глави, као што друкчије није ни могло бити. Осећао сам се и телесно и духовно веома рђаво, кад сам синуло на доручак.

Сад ме је послуживала једна девојка. Кад ми је донела доручак пружи ми и писмо са натписом „Господину Цемсу Сутаму“. Поштo ми девојка каза да је то за мене, уамем писмо и одмах га отворим. Писмо је гласило.

Поштовани господине,

Сад сам добио телеграм од Кливера и Канстона, којим ми саопштавају Вашу адресу. Журим се да Вам одмах пишем. У овом трепутку јако сам у послу, али се надам да ћу најдаље кроз неколико дана разговарати с Вама. Данас само толико да ће моја посета бити за Вас од велике користи. Као малу гаранцију за моје речи узмите данашњи прилог. Немате се ничега бојати, јер ја сам Вам прави пријатељ. Известићу Вас телеграмом о мом доласку. Дотле сматрајте ме за наше искреног пријатеља.

Вам Дункан Ротвел.

Отворим прилог: у њему беху двадесет ђунти стерлинга.

Наравно да ја нисам ни најмање знао ко је тај Дункан Ротвел. На писму не беше ни адресе ни датума; на куверти стајаше поштански жиг Манчестар.

Кливер и Канстон мора да су одмах, чим су ме овде довели телеграфисали поменутом писму и овај сигурно није чекао ни једни трепутак.

Писмо је било сасвим добро стилизовано, али по нечему у њему и по целом изгледу писања дало се видети да то не може бити особито виши човек. По многом чему сумњао сам да је то писмо за мене одређено. Али тек што сам са свим разлио писмо кад видех да сам се преварио што сам дрхао да писмо није за мене писано, јер доле на трећој страни стајало је ово: P. S. Дубоко жалим казнени сврштак Ваше матере у Путнеју. Болно сам задовољен што сам стајао на њеном гробу, у гробљу у Ваидесворту. То је околност која ће донекле нешто ублажати.

Сад сам знао тачно да је писмо било за мене одређено, за мене самог, јер је моја мати умрла у Путнеју, а сахрањена на гробљу у Ваидесворту. Али ми је остала загонетка како ће и зашто ће смрт моје мајке у будућности имати утицаја на ма какву ствар или је олакшати.

Док размишљах о томе писму под прозора, уђе слушкиња питајући ме да ли г-ђа Барнес може говорити са мном. Мораи признати да ми то није било мило, јер сам увидео да ћу ја, у фамилијарне прилике те жене бити више посвећен него што бих желео, ако се што више не будем уклањао. Али ако још неко време останем у њеној кући, морам се с њом срести. Мислио сам да молим Кливера и Канстона да ми пресрете стан, али сам слутио да ми неће то учинити. Смисленији одлучио ја одем газдарици. Њена соба беше мала, али са свим пуна сваковакој намештаја, на прагу ме дочека г-ђа Барнес. Пошто сам ушао затвори она врата за нама.

„Мој муж није се вратио.“

„Право да Вам кажем, било би боље да се он и не врати док ја станујем код Вас. Ви не можете од мене очекивати да његово авиредно понашање прећутим потпуно ћутке.“

Она ме гледаше укочена као и прошле ноћи, а затим рече: „Има двадесет месеци како сам се удала за Барнеса. И небројено пута покајала сам се због тога, јер ми се чини да је код њега нека страшна тајна.“

„Морам и ја признати да је и његово понашање према мени таинственно; а колико је то под Вас ја не могу оценити.“

„Он ми је био увек немио, још од почетка. Истина Ви сте за мене сасвим странац, али ја морам имати повереника.“

„Али молим Вас да не бирате мене за повереника, — ја Вас уверавам да...“

„Али ја морам и хоћу с Вама да говорим, јер ја не могу више да трпим. Седите и чујте ме.

Да не би било непријатности даљих, ја јој испуним жељу.

„Никад писам желела да се удам за њега,“ поче она, „али ме је он на чудноват начин натерао на то. Ја сам била жена од скоро 40 година и задовољна својом судбом. Он ми је био сасвим непознат као и Ви што сте. Зашто да се удам за таквог човека, који још није имао ни паре у џепу? Ова је кућа моје наслеђе од матере. Ту дође он једног дана са улице, немајући ни честитих цивила на погама и упита ме да ли ми треба келнер. И ако сам га одбила он поче бивати све насртљивији и пристао несретни улиц на мене, хипнотишући ме,

и најзад ме је довео дотле да сам постала његова жена.

„Ви се шалите да Вас је он хипнотисао!“

„А, шалио.“

Свакојако морао сам јој веровати, јер нисам никад видео човека, који је био мање расположен за шалу од ње.

„Да сам увек била врло нервозна и то је он одмах видео и знао да сам ја сасвим у његовој власти. Он ме је непрестано хипнотисао и за месец дана он је постигао свој ђаволски циљ. Чим смо се венчали није ми избијала мисао из главе да он није при чистој свести, а на то су ме наводиле неке његове радње и поступци. За тим поче у сну гласно говорити — шта ли је сањао, Боже. Из ноћи у ноћи лежала сам ја неспавајући, слушајући његове ужасне говоре, скоро полу суманута од страха. За тим је почео да у сну хода тамо амо.

„Једини предмет који је он донео собом био је мала, древна кутија, завијена у махрами. Никад нисам могла дознати шта има у тој кутији. Један једини пут усудим се да га запитам шта има у њој, али сам се одмах покајала, јер сам мислила да ће ме одмах убити.

„Једног дана устане он опет у сну и упути се низ степенице. И ако су ми од страха клецала колена, ипак пођох за њим. Он ступи у ову собу. Та кутија налази се овде у писаћем столу. Непрестано мрмљајући, разговарајући са са собом, али тако полако да нисам могла ништа разумети шта говори. Мрмљајући тако извуче он своју кутију из фиоке и отуд узе нешто; шта је то било не могах видети, али мислим да ту има неки тајни федер који само он зна, јер кад год сам покушала да отворим нисам могла док је он требао само да метне руку на да повлопац отвори. Кад је то учинио метне он кутију на сто. Ја стајах иза њега код отворених врата, и посматрах сваки његов покрет а он није ни слутио да сам ја ту.“

„Јесте ли уверени госпођо да је Ваш муж све, што причате чиниo у сну.“

„У дубоком сну.“

„А ако сте и Ви били у сну.“

„О, само среће да је тако било, јер од оног часа ја нисам више мирне ноћи од тада сам се осушила као костур. Али да наставим: кад се је кутија отворила, мој се муж поче тако страсно смејати да ми се је следила крв у жилама.“

А она ми и изгледаше да је једно од оних створења, чија крв има особиту наклоност за то, и без необичног узрока.

„Тада он узе нешто из кутије. Кад сам видела то што је извадио, ја сам се ужаснула.“

Сирота жена као да паде у неку нервну кризу и њен глас толико ослаби да поче шапатати: „То беше прст једне женске руке.“ на коме се јасно сијао венчани прстен, који је био и сувише мали за прст тако да је дубоко улазио у месо. Он стајаше и гледаше увучено у тај прстен.“

„Шта? Зар је он отворио очи? Ви ми мало пре рекосте да је он био у дубоком сну.“

„Ја у опште не знам ништа о онима који ноћу лутају, он је био прва кога сам у животу видела и надала се у Бога да је он и последњи. Али толико знам да кад је он у сну пошао тамо амо, његове су очи биле увек отворене; једним ужасним изразом прикивао је он своје погледе за овалне отвари и сад је учинио гледао на прстен на том прсту. За тим јасно узвикну:

„Једног дана ја ћу те скинути са тога прста и видети како ћеш на мом прсту изгледати.“

Са тим грозним речима метну он прст на сто, и извади из кутије још три прста и палац.

„Јесте ли Ви сигурни, госпођо Барнес, да су то доиста били људски прсти.“

„Видела сам их пред собом, знам шта су прсти. Чујте даље: Он метну прсте на сто, један до другог, поиште горе, као што природно стоје на руци и онако рече:

„Нећете ми никад више сарамати несрећу, то је сигурно.“

„За тим је шкљоцао зубима и палацао језиком, док као ђаво него као човек. За тим извуче из кутије нешто у платно завијено. Да видех да је тај завој на више места попрскан крвљу и из њега извуче једну онакаквеку женску руку, коју притисну на усне и пољуби и тада изгледаше као прави ђаво. За тим метну и њу на сто и додирну некако чудноватo све делове, — при том се госпођа Барнес стресе — и пошто је све поједине делове од једном ухватио, држаше он високо, као неком мађијом, спојену руку.“

Узалуд трзаше ја начина да је задржим у даљем причању њене несвакидашње приче.

„Ја сте мислим“ настави она даље „да сам ја гледаљем те страхоте пала у несвест, јер прво чега се могу сетити јесте то да сам лежала на поду у потпуно празном простору. Неко време једна сам могла дисати и покренути се; тако исто не могах знати где је се мој муж део. Као сам се у том трепутку одважила да се опет појавим уз степенице, и данас ми је још нејасно. Кад сам стигла горе, нађем мога мужа да тврдо спава у својој постељи.

„Извините питање, госпођо, да ли се сећате још шта сте то вече вечерали. Да не патите од мора.“

„Од море, боже сачувај! Тада сам прва пут пошла за њим. Од тада сам непрестано пазила на њега и опазила сам да он увек петком ноћу лута у сну, силази низ степенице и вади ону ужасну руку.“

„Мислите дакле да код њега има нешто особито тога дана.“

„То не знам. Шта знам ја или ма која други човек о томе да каже. Немојте се смејати господине. Мислите валда да ја лажем или да сам будала. Но, Ви ћете и сами видети ту руку и казати ми шта о томе мислите. Ја ћу Вам показати ту руку, ма кутију морала ју помаде бранити.“

У најнежем узбуђењу диже се она; извади једну малу кесу из свог џепа и из ње један кључ.

„Он има моје кључеве, али ме је навео да му их дам, али није знао да ја имам по два кључа. Ретко је излазио, јер је морао имати јака разлога да се не показује често; али кад год је изашао, ја сам се затварала и увек пушала да нађем федер на тој кутији. И увек сам мислила да ту мора бити још нешто, што ја нисам видела. А сад хоћу све да видим, пошто по то.“

Говорећи то, извуче она фијоку на столу, при чему неколике неке ствари. Тек што је отворила фијоку, кад она простена:

„Нема је.“

Ја јој правох „Шта нема.“

Она се окрете мени, са њеним као смрт бледим лицем; и узвикну сасвим промењеним гласом: „кутије! Јоп синоћ је била онде на свом месту. Кад је он отишао, гледала сам да ли није поново собом, нађем је опет ту и затворим фијоку као и увек.“

На један пут ме шчепа за раме, затресе ме таквом снагом, какву нисам могао замишљати код ње и шапташе ми на ухо:

„Мора да је он он ноћас унукао као лопов и однео је. Можда је и сад још где год скривене. О Боже!“

ГЛАВА 3.

Ја се пријавим код Кливерa и Капстона да упитам шта треба да радим са оним банкнотама, које су биле у писму.

Онај господин који ме је и довео у Хотел, беше баш глава у канцеларији. Учини ми се да је то био Кливер.

Кад је чуо зашто сам дошао он се поче смејати.

„Шта хоће да радите с њима? Па, поклоните их коме, или баците у реку, или дајте их мени“.

Ја стајах оклевајући. Мој положај учини ми се све запленетије и ја непријатно осећах да оно нешто што је Цеме Сутам требао да уче, мора да је нешто веома непријатно. С тога сам одлучим да говорим с њим.

„Ко је Доикан Ротвел, господине Кливеру? Је ли то можда Ваш клијенат, за кога Ви радите?“

Кливер узе једно парче хартије и почеша га механички на многе ситних делова. Место да одговори на моје питање, он ме упита:

„Зашто хоћете то да знате“?

„Јер је то име потписано на писму, у ком су биле банкноте. А пошто ја не познајем никојег човека под тим именом, хтео бих да знам ко је Доикан Ротвел.

„Хоћете ли допустити да видим то писмо“.

Ја му га дадох и он прочита цело.

„Ако Вам смем дати један савет, господине Сутаме, ја бих Вам препоручио да савладате Вашу радозналост која није сасвим без разлога и да мирно очекујете ток ствари“.

„Али господине јако је могућно да се ја налазим на месту неког другог и да писом ја тај који се тражи. Тиме неће ја важем да моје име није Цеме Сутам, али ја не познајем никаквог Доикана Ротвеза, те ми је његово писмо сасвим неразумљиво. А има много њих којима је име Сутам“.

„Зар међу становницима у Долбри? Ја мислим да је то са свим мало место. Од кад живите тамо“.

„Ја сам тамо рођен и одрастао.“

„Имате ли још сродника с Вашим именом тамо“?

„Немам нигде никаквог сродника“.

„Кад сте тамо рођени и одрасли, мора да познајете тамошње становнике“.

„Мислим да познајем сваког у целој околини".

„Онда можда познајете још каквог Џемса Сутема".

„А то је баш значајно у тој ствари што сам ја једини с тим именом и у месту и далеко у околини".

Кливер се опет насмеши. „На то је онда могућно, да не кажем извесно да сте Ви личност коју ми тражимо. Ја ћу Вам са сним отворено казати да и ми једна више знамо о целој тој ствари. Ми смо добили налог да пођемо адресу Џемса Сутама из Делбрија, то је све."

Дакле тако је стајала ствар. По дучетвршењем познавању те господе не бих могао ни мислити да су и Кливер и Кикетон само пајмљени од неког трећег, ради мене.

„Још нешто хтео бих Вам рећи" наставим ја! „Да бих неома желео да што пре промените хотел, у који сте ме довели".

„Није Вам дозвољено ићи?".

„О томе нису реч; али све оно што тамо биваа, није чинило по мом укусу".

„Како тамо биваа? Шта мислите Ви с тим?".

Ја не знађах управо да ли да се изјасним и у колико и с тога упитам? Шта знате Ви о мужу госпође Барнес".

„Не узмите рђаво, господине Сутаме, али ми се чини да је Ваша радозналост ужасно узбуђена, јер, ја име Бога, какве посла има са Вама или са нама муж г-ђе Барнес. Ако се не осећате добро у том хотелу, стоји Вам на вољу да га промените само у том случају ми нећемо Више пољаати Ваше трошкове".

Ја се окретох вратима.

„Још један тренутак. Ако промените Ваш стан, молимо Вас да нас о томе одмах известите."

„Известићу Вас сигурно."

Не могу рећи да ли би, сећајући се оног трагичног случаја, за мене боље било, да се не враћам више у хотел г-ђе Барнес.

Пошто сам разменио једну банкноту и вечерао у једном ресторану на кеју, упутим се натраг у мој стан. Бојао сам се да опет не изиђе преда ме госпођа Барнес и бејах радостан кад ми слушкиња отвори врата. Гледајући писам ни чуо ни видео и могао сам мирно провести ту ноћ.

У јутру добијем поздо доручка овакав телеграм:

„У деванаест сати бићу код Вас

Донкан Ротсеи".

(Настављће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита нас:

„Да ли за испит, који ће се полагати по досадању општинског суда, по новом закону о општинама и по правилима која ће према истом закону прописати Господин Министар Унутрашњих Дела, — морају полагати сви они кандидати, који желе да буду изабрани за чл. 112 реченог закона, или само они од њих, и који, или ће тај испит полагати само они кандидати, који га изабрани буду имали?

На ово питање одговарамо овоме писару следеће:

Члан 112 закона о општинама гласи:

„Једновоја општинског суда мора имати оне услове:

1. да је пунолетан;

2. да ужива сва грађанска права;

3. да није никад осуђиван за злочинства, преступне или нетуне учињене из користољубља;

4. да је био најмање годину дана државни чиновник, или три године општински писар: или да је резервни официр или пензионисан подофицир, или да је свршио четири разреда које средње школе, или свршио који мању стручну школу и положио испит по правилима, која ће прописати Министар Унутрашњих Дела..."

Према овоме, ова тачка 4-та нам се разумети тако: да кандидати, који, поред услова означених у тачки 1. 2. и 3. члана 112. имају и квалификације наведене у првој половини тачке 4. истога члана, **не морају полагати нарочит** за дотичног општинског суда; **а, да су обавезни тај испит полагати** само они кандидати из друге половине исте тачке, то јест: резервни официри, изузевши подофицире и они који су свршили четири разреда које средње школе или који мању стручну школу а међутим нису били најмање годину дана државни чиновници или три године општински писари. — Рашуме се, да и они морају имати и оне услове које прописују тачке: 1. 2. и 3. поменутог члана 112.

За опширно објашњење по овоме питању, послужили смо се службеником седамдесет друге седнице Сената Краљ. Србије, држане 1. марта ове године, који је званично објављен у 76-ом броју „Српских Новина" од ове године, на којој је седници известилац законодавног одбора Сенатског, на питање једног Сенатора: „како се има разумети тачка 4-та члана 112 предлога закона о општинама" — дао свој одговор у смислу овог нашег објашњења.

* * *

Други један општински писар упућено је на нас једно овакво питање:

„За државну касу наплаћује се у таксеним маркама на ове таксе:

„по ТБр. 23 а. закона о таксама, за лицитације о продаји и давању закупа, које се добошем и иначе јавним надметањем врше, од поднетог по надметарству предмет од 100 динара..... 2 динара.

„по ТБр. 81 за приватну објаву добошем или објавом 3 динара;

„по ТБр. 83: за извршење пописа по заплењкама и преслушања од једног табака 1 дин;

„по ТБр. 86: за извршење извршне пресуде или решења од осуђеног, по вредности продатог добра од 100 динара 50 пара динарских.

„По закону о таксама ове оне таксе наплаћују за државну касу државне власти, али, извесна надзорна полицијска власт у једноме срезу, изда је наредбу општинским судовима, да и они ове такође наплаћују у корист државне касе."

Овај писар пита нас за објашњење: да ли је оваква наредба надзорне власти правилна, и, да ли су општински судови по закону дужни извршење такође наплаћивати или не?

На ово питање ми ћу одговарамо:

Да је оваква наредба надзорне власти неправилна, јер не налази основа ни у једном закону па ни у закону о таксама.

Ове такође по закону о таксама, па и оне о којима је у горњем питању реч, наплаћују само државне власти, а општински судови наплаћују такође у корист државне касе само оне Тбр: 87., 87. а и 88. закона о таксама. (Види ТБр. 98. истог закона).

На корист општинске касе ове, општински судови наплаћују само оне таксе које су побројане у ТБр.: 90. 97. и 97 а. закона о таксама, као и оне, које су изложене у § 23 под: а. б. в. и г. грађанског судског поступка, о чему смо у раније бројевима нашим детаљније обавештења.

* * *

Један општински писар упућено је на нас једно овакво питање:

„По првом одељку чл. 21. закона о општинама од 21. марта ове године, општински судови, дужни су до 6. децембра сваке године, састављати списак свију својих грађана, који на општинском збору имају право гласања; а, према другом одељку истога члана, председници и заменици општинских судова, дужни су, да, на десет дана пред општински збор, састане и у судници на увид изложе, набучени списак. — Горе наведени по списка састављене по првом стању поменутог члана, — сваки грађана своје општине, који ће на дан општинског збора имати право гласања.

„По члану 30. закона о општинама, на општинском збору имају право гласа сви пунолетни грађани општине, који плаћају најмање 15. динара непосредне порезе на годину, без икаквих приреза, а ниу према пропису чл. 32 истог закона право гласања изгубили.

„По члану 32. реченог закона, немају право гласања на општинском збору: који су осуђени због злочинства, док не поврате грађанску част..... итд. итд. **и напослетку они, који неису платили свој порез и прирез за прошлу годину.**"

Питање је:

„**Да ли у незабучни и набучени списак који се имају састављати по члану 21. поменутог закона, треба уврстити и оне грађане, који немају све друге услове за право гласања али само још дугују свој порез и прирез за прошлу годину, или не?** „Ако их треба уврстити, онда могу ли се они на дан збора пустити да гласају, на махар да ни до тога дана не буду исплатили свој дужни порез и прирез за прошлу годину?

Наш одговор:

1. У гласачки незабучени списак који општински судови састављају сваке године, по првом стању члана 21. закона о општинама, **морају се уписати сви грађани који имају право** гласања на општинском збору, без обзира на то, да ли који од тих грађана дугује и колико порезе и прирезе **за прошлу годину, у времену** састављања тога списка.

2. У набучени пак списак гласачи који ће општински судови састављати по другом одељку истога члана, на десет дана пред општински

збор, треба да се уништи само они грађани, који ће на дан општинског збора бити у стању да имају право гласања, т. ј.: који не стоје ни у једном од изузећа означених у члану 32. — Према томе, у овај забучни списак који се састаља из незабучног гласачког списка, на десет дана пред сваки општински збор, не треба да уђу и они грађани, који дугују свој порез и прирез за прошлу годину, док тај порез потпуно не исплате.

Кад се у забучни гласачки списак — на десет дана пред сваки збор — унесу, по улутству изложеном у одредби првог одељка члана 22. сви гласачи, који су до тога дана већ стекли право гласања на идућем збору, онда исти списак треба закључити сходно пропису другог одељка члана (22) и у општинској судници изложити грађанству на увид.

Осим овог списка, општински ће суд, према чл. 24 закона о општинама, све до на један дан пред општинским збор, вешати и популишати, према томе да ли је ко за то време задобио или изгубио право гласања, т. ј.: брисаће из истог списка оне уписане гласаче, који у томе времену (од кад је списак изложен на увид па до на један дан пред збор) случајно добу у изузеће чл. 32. и уписаће у списак оне гласаче на незабучног гласачког списка, спрам којих до тога дана престану упроти због којих дотле нису могли у забучни списак ући.

Према овоме, до тога ће се дана — до на један дан пред збор — пажљиво уписивати у забучни гласачки списак и они гласачи на незабучног гласачког списка који дотле исплате свој дужни порез и прирез ако само због тога раније нису могли у тај списак ући. Иначе се пак у тај — забучни — списак не могу уписивати они гласачи из незабучног гласачког списка, који свој порез и прирез за прошлу годину не буду исплатили до на један дан пред збор, нити се они могу пуштати на збор и на гласање.

Поступак за пријем означених исправака у забучном списку (брисање и дописивање гласача) од дана кад тај списак буде изложен на увид грађанству па до на један дан пред збор, — прописан је у одредбама члана 27. закона о општинама.

* * *

На питање једног општинског писара: „да ли председник општинског суда, или својом пјета, пресечна спрам непослушника, на основу тачке 5. члана 107. и на основу другог одељка члана 108. закона о општинама, може бити и усмена, или само писмена,“ одговарамо му:

Да ни те, ни ни једна друга пресуда, не могу никако бити усмене; јер према закону и Уставу земаљском, ниједно не може бити осуђен док не буде саслушан. По томе дакле, и оне изгредниће, које казнављају председници општинских судова и сеоски пјетови, за непослушност, по праву неће им дају гербе записници пресуда, — треба предходно кратко саслушати на за тим нек њима изрекне казну писменом пресудом.

По члану 109. реченог закона и председници и кметови, о свима својим означеним пресудама, извештавају општински суд у року од три дана, који их одмах уводи у протокол суђења.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Стојана Станковића, рођена 4 чете, 1 батаљона, 1 пешад. пука, из Тополнице, гр. пчињског, округа Врањског, који је побегао из команде 27. августа 1901 год., тражи начелство округа Врањског притом Бр. 6.277. Он је висок 1·65, носе смеђе, очију плавих, бркова мрких, особених знакова нема. Најнове треба спровести начел. окр. врањског, с позивом на Бр. 6.277, или Управи гр. Београда на Бр. 13.971.

ПОТЕРЕ

—

Иван Мијић, из Љубљанице код Сиска, пописно је крају земска изнута праве боје чупавог, и једног меког шешира црне боје, па је побегао непознато где. Он је стар 28 год., висок, приномашаст, обријан, црних средњих бркова, коса подужљаког, дугуластог лица, на челу има мрљаве пантаљоне, на једној ногавици спреда нешто кожене велике закрпе, на ногама веома храстове опанке. Моле се све полицијске власти, да Ивана живо потраже, и најеног спроведу Начелнику окр. Крагујевачког № 8615, или Управи гр. Београда бр. 14553.

Никола Матић, циганин — покрштењак, из Барна, ноћу између 20. и 21. ов. м. извршио је опасну крађу Алеки Васиљевићу, циганину, из Заблаћа, па побегао. Он је стар 29—30 год., висок, приномашаст, образа округлих, браде бријане, бркова малих, од одела има на себи, шубару, тапку кошуљу и гаће, тозлуке од белог штофа опшиве, рекло са рукавима, и фермен са црвеним гајтанима. Моле се све полицијске власти да Николу живо потраже, и најеног спроведу Начелнику гр. поморског, с позивом на бр. 4722, или Управи града Београда број 14486.

Непознато лице, 22. ов. м. око 6½ часова по подне, украло је једно плужно точиће испред Радње г. Саушке и компаније, преко пута двора у предњости 20 јануара. Моле се све полицијске власти, да живо потраже лопова и поправу, и најеног спроведу Управи града Београда бр. 14465.

Ноћу, између 13. и 14. ов. м. непознати лопов, укупао се у авлију Вељке Живковића, ов. општара, са стапом у „Калемдарској“ улици бр. 26., и из отворене собе украо му сребрн сат, са два капша у вредности 20. динара. Моле се све полицијске власти, да потраже лопова и поправу, и најеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на акт под бр. 13620.

Милан Ристић, из Књажевца, калфа кројачки код Марка Урошевића, кројача у Г. Милановцу, 5. ов. мес. на опасни начин извршио је крађу своје мајстору покривши му дутмал за полицајске униформе, гајтана за епилете, па исказано где побегао. Њему је 24. год., стаса омањеног, развијен, приномашаст, косе, ште погурено. Најеног треба стражарно спровести Начел. среза таковског, с позивом на акт бр. 7424, или Управи гр. Београда на бр. 13475.

Стеван Авраменић, из Петке окр. пожаревачког, 13-го годишњи осуђеник београдског казненог завода, слободњак и ранених обућарски у осуђеничкој радионици, 18. ов. м. у 12. часова у подне отишао је у варош и пошто се није вратио ни до према томе одлашен, да је побегао. На себи је имао право одело осуђеничко, на ногама ципеле. Њему је 35—37 год., стаса омањеног, бркова кратких црних, као и ушек глава у земљу. Најеног треба спровести Управи београдског казненог завода с позивом на бр. 2517, или Управи гр. Београда бр. 13855.

Милош Филиповић, из Баваништа, окр. пожаревачког осуђеник београдског казненог завода, који је био на раду у Копутњану, побегао је јуче испред чувара са рада, без оноша. На себи је одело једал гуњ капу белу, пар вуна и опанке све дроњаво. Моле се све полицијске власти, да Милоша живо потраже и најеног спроведу Управи београдског казненог завода, с позивом на бр. 2548, или Управи гр. Београда 14180.

Чаре Б. Хеђај књиговођа редакције „Бухгалтер“ родом из Сан Франциска у Северној Америци 8. фебруара т. г. удаљо је своју слушкињу Нору Фулер четрнаесто-годишњу девојчицу, пошто је предходно њено злоупотребио; затим је Чаре побегао непознато где.

Његов је лични опис: Има му 40 година, висок 5 стопа и 9 палаца, 180 фунти тежак, косе угасите мало проседе, лица пуног; без браде и бркова брија се.

Министарство Иностраних Дела, актом од 18. ов. м. Бр. 5046. лобио је сву сламу убичеку са описом и преко Управе гр. Београда наређује тражење, ако би овај случајно прешао у нашу земљу. Полицијским и општинским властима, препоручује се да обрате пажњу на ово лице и у случају проналаска надлежно да поступе. Акт управе Бр. 13.956.

Садржај: I. *Службени део.* — II. Стручни и научни део: 1) Просјачство; 2) Телеске и сиротке наше. — III. *Поучно забавни део:* 1) Непознати добротворац; 2) Један интересант Николов; 3) *Из страног света:* 4) Записници из мртвог дома; 5) Мртва рука. IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се. — Потере.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 22 и 23. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 13. ЈУНА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника треће класе среза пожаревачког, округа пожаревачког, Светолик М. Јакшић, секретар пете класе пашог посланства у Цариграду на расположењу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. јуна 1902. године Пр 12.763 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Антоније Урошевић, писар треће класе Управе града Београда, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти на домаће службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 3. јуна 1902. године, Пр 12.732 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Оклетац, које је до сада било у саставу општине стрмоске, среза рачанског, округа ужичког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадашње општине и образује засебну општину под именом: „оклетачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, Пр 12.679 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњег дела, а на основу §. 6. закона о местима, решено је:

да се општина изворничка, у срезу хомољском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, од сада назива: „општина суводолска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. маја 1902. године, Пр 12.678 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобравамо решење Државног Савета:

да се село Тополовник, које је до сада било у саставу општине васиљевачке, у срезу рамском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадашње општине и образује засебну општину под именом: „тополовничка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 31. маја 1902. године Пр 12.674 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6 закона о местима у Србији решено је:

да се засеок Градиште у општини обреновачкој, ср. пиљанског, округа пиротског, одвоји од села Сунова и образује засебно село под именом: „Градиште," но с тим да и даље остане у саставу општине обреновачке.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, Пр 12.680 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима решено је:

да се засеок Равна у општини дубачкој, среза копаоничког, округа крушевачког, одвоји од села Разбојне и образује засебно село под именом: „Равна," но с тим, да и даље остане у саставу општине дубачке.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, Пр 12.681 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Острово, које је до сада било у саставу општине кисиљевачке, среза рамског, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника одвоји од досадашње општине и образује засебну општину под именом: „островска."

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. маја 1902. године, Пр 12.675 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од **Ч. Ломброзе**

Превео Д-р Б. Петроњевић

I. *Криминалитет.* Колико удела у политичким покретима има тип рођеног злочинца, не да се утврдити, док се прави револуционари не разликују од подбадача, који у политичком злочину не траже ничега другога, до задовољења својих сопствених егоистичних инстинката. При томе не треба заборавити, да узајамна денунцијација партија врло често хоће противника да обележи као злочинца, док опет с друге стране фанатизам, чак и побеђених партија, неће да допусти, да њихови политички мученици буду оптужени као злочинци — чак ни онда не, кад су читаву столећа прошла.

У Италији од 521-ог мученика наше револуције, чије смо портрете имали прилике изучавати у Милинском музеуму и Туринској изложби од 1884. била су 454 нормална, — 64 анормална, од ових 23 са две омање дегенерације, 3 (дакле 0,57%) са несумњивим типом злочинца, један односно дакле, који је четири пута мали, од односа у коме се иначе јавља тип злочинца, на име 2%, од прилике. (Види Homme criminel). Даље има да се примети, да је од ове три личности са типом злочинца Pasquale Sottocornola био у своме доцнијем животу сасма безпре-

кован, што се тиме објашњава, да код ових индивидуа дегенерација отклања инхибицијама, не гонећи их на злочин, и да им, као и другим аскетима, политичка касија служи само као вентил сигурности против политичких страсти.

Код хришћанских мученика јавља се злочиначка инхибиција у ретким изузетцима (Св. Павле), које легенда преувеличује.

И међу 31-им славним нихилистима налазимо тип злочиначки сасма спорадично (једнога са три, тројицу са два, пет са једним дегенерационим знаком). То се потврђује безпрекорним животом појединих, од којих су водили, прожета најватренијим алтруизмом.

2. *Анархистичка партија* напротив показује многобројне злочиначке типове. Аустријанац Stellmacher, са великом доњом вилицом и јагодицама, без браде, дивљим очима, и *Dürschner* са оксицефалијом и субмикроцефалијом, асиметричним лицем и ужасно великим клопавим ушима, — оба она човека убила су банкара Ајсарта (Еуваге) и његове мале сипове и однели им неколико стотина франката — једино рад тога, да своју друштвену касу напуне.

На онда *kammerer*, са испупченим чеоним дуњама, јагодицама, дугим лицем, великом доњом вилицом, ретком брадом, густом косом.

Pini, стар 31 годину, један од глава анархистичке партије у Паризу, брат једног душевно обољелог, показује на својој фотографији (в. Tribuna giudiziaria, ф. 46) мало браде, забачено чело веома велике чеоне дупље, веома велику горњу вилицу и веома дуге уши.

Узмимо ли за пример једну од најнезаконитијих побуна, париску комуну, наћићемо између 50 фотографија комунски, које нам стоје на расположењу, 23 са нормалном физиономијом, 11 са извесним аномалијама, 6 са несумњивим типом злочинца [12%], 5 са типом моралног лудила [10%]. На осам петролеза долазе 4 са типом злочинца, и међу овима је особито знаменит Gargottе са разроким дивљим погледом, танким уснама, великим јагодицама, и Dard са веома великом доњом вилицом, великим јагодичним луком и мушевственим лицем.

По M. du Camp-y (в. Les convulsions de Paris, tome I. Paris) 47% војске комунске састојало се на злочинаца. Један њен контингент састојао се је из 1100 индивидуа ослобођених из поправних заведа, међу којима је било дезертера и обичних злочинаца. Међу 87 војним судом осуђених младих људи 36 биле су више пута осуђиване. Међу 1051 женом осуђеном истим судом 246 биле су проституткe, — а зна се, како су тесно скопчани злочин и проституција.

Међу 41 париским анархистом, које смо испитивали у париској префектури, нашли смо: тип моралног лудила у потпуном облику један пут, тип злочинца тринајест пута, осам пута при знак тина злочиначког, нормални тип деветнајест пута.

Међу појама револуције од 1789 налазимо Марабо-а, личност веома интересантну, али са дрвим носем; Марата, Каријера и Журдана са потпуним типом злочинца; Фурније — Тиснијала — са веома великом доњом вилицом и густом косом; Петијона и Лахита, са забаченим челом; Сент-Жиста и Таргоа д' Егзутина, без браде; Робеспијера, Дантона и Мергена де Тионвила, са сиљоштеним носем.

Ако ћемо веровати једном познатом публицисти, и Мост, уредник „Слободе" и сада глава анархистичке партије у Њујорку, има злочиначке ознаке, с чиме се слаже његов недостатак моралног чувства, који достиже свој врхунац у фрази: „љубав матере и наклоност жене, која само вели, кажњав је егоизам. Овај човек даље има следеће знаке дегенерације: „ружноћу која назвиша одвратност, асиметричну и при томе веома велику горњу вилицу, очи корњачине, кожу рапаву".

3. *Психологија.* — Злочиначка наклоност много се јаче изражава у радњама и списима, него у цртама лица. Да се сами анархисти осећају средни обичним злочинцима и то ни мало не теже да сакрију, доказују њихови списи. Тако пише један женевски журнал, L' explosion, 1884:

„И ми анархисти имамо својих мученика и својих преступника: оне на име, који су се са оружјем у руци бунили противу друштва: Гаспароне, Багаста, Сворлино, Стрикснини, Мотино, Пасаторе, Нимло Нанко, Ченера и на послетку Чехини, да многе друге и не спомињемо. Доћи ће дан, када ћемо ми њихов спомен свечано прославити".

И у једној недавно у Милану изданој прокламацији обележава један од њих самог себе за „мајстора делата".

Луцелер Констан, који је као анархист затворен, рекао је: „Ја сте дотле нећу бити богат, док Париз не сагоре; то је оно, за чим анархисте теже". Пред судом пак рекао је, да је он пијаница и да је само у пијанству анархистички расположен.

Панаца, који је сам себе у Милинском процесу 1889) назвао идеалним анархистом, написао је брошуру под наслоном Il ladro (лопов), у којој тврди да је лопов жртва, која има права да краде.

У часопису Il pugnale (нож) читамо следеће: ! Напред! Спалимо сва, муниципије и префектуре, касарне и банке, потапрајте и бирое, манастире и колибе! Ми хоћемо да заузмемо палате и да избацимо кроз прозор дебеле буржоа и њихове к..... заузимимо на турци магацине са животним средствима и шпијунима за хваљење, исецимо телеграфске жице, уништимо железнице и све комуникационе путеве! Ученимо што је човеку могуће на таминм путањама! Разлупајмо водоводне цеви и цеви гасне, запалимо гас и тиме све палате, у којима би наши противници могли наћи склоништа! Против војске, ако се ова покаже недостојна, сва су одбрамбена средства допуштена; нпак биће потребно, пошто смо мало наоружани, да се што је могуће мање налазимо непријатељу на отвореним местима и широким улицама. Барикаде, посипање кључалом водом, бацање каменицама, великоградним јекселма (ово за кавалерију), као и са бурмутом, или динамитом, или на чим другим, — све су ово јена одбрамбена средства, која продужују бој и дају времена за друга средства. Ми морамо делати сопственом иницијативом, морамо убијати и палити, где се неправда десила, или где је стара неправда неосиећена. Морамо преко мере мрзети, да би у будуће могли нако вала волети."

Катилина је био братоубица и неровавно да је и свога сина убио.

Фалундо, пише Сармиенто, расценио је главу своме свичњу, зато што је овај постао крив, одгризао је својој метреси уши, и убио је једнога пријатеља при игри изгазивши га снега.

Камерер је убио до своје 22 године на фанатизма 7 жртава и хвално се је пред судијама сасма охоло, што је био кривац или саучесник свих убистава, која су се десила у току једног извесног времена у Штрасбургу, Штутгарту и Бечу; затим је још рекао, да би, да је остао слободан, тек отпочео да убија како треба. И на губилишту није показао ни трага од узбуђења.

Пини се је хвално, да не само што је анархист, него што је, да би спротивну осветио на богаташима, украо 300.000 лира. Он је ову крађу назвао законитом експропријацијом експропријарних и напао је читаву гомилу искрених обожавалаца. Он је покушао политично убиство анархисте Черетија сумњајући на овога да је потказао његове крађе, које су осуђивали сви поштени људи међу анархистима.

У Лајонском анархистичком процесу од 1883 био је главни оптуженик Борда, који је раније три пута осуђиван због крађе, телесне повреде и сраможења гробова.

Готово све ноће париске комуне имале су на себи, по Деспину и Динамну, карактерне одлике моралног лудила (moral insanity), особито нагон за рушењем, апсолутну неспособност организације, злочиначке полазе у форми спонадајућих лудих идеја, апсолутну бездушност и безсавесност. — Ту спадају генерали као Межи, који је раније осуђиван због убиства једног полицајног агента и који је своје наредбе потписивао својом робијашком нумером, као и Рудес, сан једног лудака који је оплачано пазату почеле легије, и пеђ бно проглашен за ванредног по убиству једног помирера. — Ту је било пуковника као Шоден, који је као лопов осуђен, и гуверпер Лувра Бено, фалсификатор, који је наредио спаљивање Тиљерија. Међу делегатима био је Паран више пута осуђиван због превара и фалсификата, опака, брутални Серизје, који је себе издржавање извукло од јавног института за потпомагање сиротиње, и по чијем осуђењу су становници кварта, ког је терорисао, предали једну петицију против претварања казне; Паризел, председник научне комисије, који је, осуђиван раније због моралних злочина, проналазио за неразуље ушприцавање са главом киселином, и на послетку полицијски комесар Шантел, који је често осуђиван због крађе и других злочина. (в. Du Camp, 1. гл.).

Да ми се не би пребацала партајичност, што сам следовао само подацима једнога и сувише огорченога противника комуне, ја ћу не само по сведочанству генерала комуне Кризере-а подсетити на то, да су агенцијски мањевести централног комитета указивали на присутност многих „реликвија галере“ у редовима комунарда, већ ћу цитирати и одломке из забележака једнога од најфанатичнијих чланова комуне, Вале-а (Jules Vallès, L' Insurgé. — Paris, 1885), који црта дегенеративне особине и злочиначки темперамент својих другова.

„Шустер Русије имао је обичај рекао: „Je chausse les hommes et je de'chausse les chaussées“; када ћаћу склони и пре свега слободу ћића браћеви њемачки трибун, он је постао министар на тај начин, што је при изношењу цинцела опасно грб једнога министарства и сео на министарски фотељ; иначе он је имао продужује Ваге; јасних идеја, које су биле боље него многих научно образованих. — Вермореј је био експемпарист, експон, редактор, романсијер; он је своју делатност покушао у свему, и шкрипао зубима, док није дошао до пред само самоубиство; он се је чупао и био са својом женом. — Грањије, мршав, са зеленкастим лицем, као да је у битци изгубио сву крв; Бријон, разрока Христова глава, ћтиччан, са очима, које изгледају као камен нарецкане; Дилас, са опакажењем братом, расеченим устима и страшним гласом; али у овим фанатицима додаје Вале скрива се амбицијозни човек од акције“. Фере је гледао смешећи се, како је Бејсе на његову заповест убијен, и као и сви рођени злочинци, он је се радо служио циничним и, што је врло важно, на гаменског језика позајмљеним изрекама; н. пр.: Il a lampé une antre lichée (Vallès).

Баш у овим циничним речима аргота огледа се диспозиција или бар почетак злочинаштва код многих комунардера; сам Вале понавља са задовољством пријате и канибалске обрте својих другова. Дилас н. пр. вилао је, како себе не би држао за достојна узвишене титуле једнога револуционира, кад не би дошао онај дан, у који би он учинио једноме аристократу „qulen“; у мислима он је одсецао аристократу главу па би тада досита олизао нож; Риго је говорио своме револверу: Ја те морам још једном пробудити и полићи те pour pêter sur les cipaux; за време комуне циркулирали су обрти као: кад се понаше sergot (жандар), он се мора saigner (убити у једнку — Argot) — а учествовање у физиладама називало се у арготу само aller à la saignée.

Каријер, један од људи 1789, објавио је у једној прокламацији: „Ми ћемо од француске направити мртвачку њиву, но што ћемо се одрећи, да је нашим начином регенеришемо“, и на послетку дошпео до халуцинација и паганских ралиа; на говорничкој трибини он одсеца спељама сабљом врхове, замишљајући под њима аристократске главе; на једном банкету он је једном равно теорију, по којој Француска није више у стању да храни своје многољудно становништво, и с тога је закључено, да се половина од њега, т. ј. племство, чиновници и попови, уклоне; при томе он је пао у егзалтацију и викао: „Убијајте, убијајте“, замишљајући да се палаша на челу каше разбојничке чете (Тен). За маленкости он би наукао сабљу и претио друштву, с којим се забављао; он је примао чланове клубова са песницама а чиновнике који су захтевали потпоре, са голим ножем; радо је причао, како му је задовољство, гледати самртна грчења попова, које је дао погубити. Лемеи је дао себи направити, да би само задовољио своју крвожедну фантазију, једну малу гилотину, коју је употребљавао за сечење глава живини на своме столу и њој су се дивила сви познати гости. Журдан, који је био наименичко ковачки момак, месар, којник и џинџумчар, удавио је при јуришу на бастилу несрећнога Дегоната, свога предњашњег газду; постављен дошије генерал, он је био воља пљачки, убиства и паљевина својих труна, које су пред осталог заклале 73 чиновника у Авивљону, док и њега самога није револуционни трибунат осудио на смрт. Пикар, револуционни комесар у Пакту, вршио је по путешима убиства и отмице и убијао је особито жене и децу. Грандмезон, који је у своме предњашњем животу био два пута осуђиван због убиства, био је предводник дивљења читавих маса у Пакту и одсецао је сабљом руке удаљеницима, које су се пружале са чамаца. Жан Дерон носио је једно људско уво на шеширу и имао је упек неколико људских ушију у џепу, које је давао на шале дамама да љубе.

(Наставиће се)

ПРЕШТАМПАВАЊЕ ЗАКОНА

Налазимо, да би било непотребно доказивати, како је свакоме државном послени, који се бави примењем закона, врло нужно, да при руци има књигу, која би обухватала све измене једнога закона, које је овај доживео у низу година нашега државнога живота.

Та је потреба, велимо, тако очигледна за сваког чиновника, нарочито за оне, који су у државну службу скоро ступили, те нису могли да запазе све промене, кроз које су изашли закони пролазили, да су чиновницима скоро благодарни Државној Штампарији, која се последњих година брижљиве стара, да после сваке измене закона, бар оних важнијих, прештампава целе законе, уносећи у њих и све дотадашње измене.

И ако се, на овај начин, наше и иначе скромашно чиновништво излаже приличним трошковима, опет ми не би пропустили а да не похвалимо овај поступак Штампарије, кад би она чинила све оно, што у оваквим приликама треба учинити.

Али, како смо из њеногa рада стекли уверење, да она прештампавање*) врши на другим разлога, а не оних, који би овде требали да су на првом месту; на име, да су њој пред очима прво њени интереси, па тек онда овај други задатак, који овим треба да се подмири, ми смо осећали потребу да јој овим путем скренемо пажњу на погрешку, коју чини, не поричући јој, наравно, право, да у једном чисто трговачком послу гледа и на интересе саме установе.

Погрешка Штампарије, коју при прештампавању закона чини, састоји се у томе, што из закона не изоставља оне одредбе, које су укинуте било самим изменама тога закона, било доношењем специјалних закона за извесне сврхе, те посленици, који примењују закон, падају врло често у погрешке, да реновајући предмете наслањајући их на одредбе законске, које одавно не важе.

Колико, пак, оваки поступци доносе штете и грађанима, чија се права повређу, а и чиновницима, који падају у одговорност погрешном применом закона, о томе нећемо да говоримо. Тврдимо, само, да су такви случајеви части, и додајемо да за то не треба кривити чиновнике, који узимајући у руке закон, као издање Државне Штампарије, претпостављају: да су у исти унесене само оне одредбе, које важе.

Да нам се не би пребацило, као чињимо безразложан прекор Штампарији, ми ћемо у низу чланака изнети све случајеве, који ће наше прекоре утврдити.

У овоме чланку почећемо са кривичним законима, имајући пред собом последње издање од 1900 године.

Ето, да пређемо преко § 303 кр. законика, коме нема промене после одредаба, које садржи закон о заштити од сточних зараза, па да пођемо даље.

Тако § 331, по коме се казне родитељи или тутор, ако, да се послушимо законскиm текстом, „на повереном му детету пропусти у одређено време правље богиње калемити“, и ако је овај § замењен т. 8. чл. 21 закона о уређењу санитетске струке, стоји и данас у кривичном законику;

Одмах за њим § 332 стоји цео и данас, и ако су тачке 2, 3, 4, 5 и 6 укинуте законом о заштити од сточне заразе;

§ 334 такође је замењен т. 25. чл. 24. закона о уређењу санитет. струке и чувају народног здравља, али опет стоји у кривичном законику;

И § 334 а замењен је т. 7 чл. 16 и т. 26 чл. 24 закона о уређењу санит. струке;

§ 365 кр. зак. стоји цео и данас, ма да су многе тачке његове на основа измењене правилима о проституцији;

§ 367 стоји цео, и ако су му тачке: 2, 3, 4 и 5 замењене чл. 173 и 174 закона о црквеним властима источно православне цркве;

§ 373 замењен је § 11 и 12 механске уредбе од 1864 године, па опет није избачен из кривичног законика;

*) Писац погрешно упућује оне препоре Државној Штампарији пошто она извршује само оно, што поједина министарства наређују. Према овоме, прекори о којима је реч ње би се могли упутити Министарствима која поједине законе одштампавају наводећи о томе рачуна о укинутим законским прописима. Ур.

Тачка 12. § 375 замењена је чл. 28 закона о чувању пољских имања, а из кривичног законика није избачена;

§ 380 замењен је чл. 18. и 19. закона о чувању пољског имања;

§ 379 и 381 замењени су законом о лову и законом о уништавању и заштити биљака и животиња; и,

На послетку, § 392. став први укинут је законом о општинској мерини, а он и данас стоји у кривичном законику.

Само, дакле, у кривичном законику стоји преко двадесет §-а, којима тамо нема места, и који судију и остале чиновнике, који по овоме закону суде, могу да наведу у грех, да по њима суде.

Може се рећи, како и судија и остали чиновници треба да знају: која законска одредба важи а која не, али ми то одлучно поричемо, јер сви они верују, да је у закон унесено само оно што важи, кад је он издање Државне Штампарије.

За исправност нашега гледишта нека нам послужи овај случај у варошком суду, где је суд осудио политичке кривце на полицијски надзор зато, што је у закону стајало да се и он досуђује, ма да је он давно био укинут.

Извешћемо ово у доброј намери, да Државна Штампарија од сада поклања више пажње овоме послу, а да чиновници и сами запазе ово, како не би чинили грешке, а у идућем чланку показаћемо грешке код других закона.

8. маја 1902., год.
Београд.

Дим. С. Калајџић
члан Пореске Управе

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

12

Одсецање главе

Одсецање главе је врло стара смртна казна. Она је постојала још у најстарије доба и одржала је се до данас и остаће до тод смртна казна не буде избачена из казненог права. Кад се још није хтело да се недостојни чланови људског друштва, пре него што буду убијени, изложе смртним мукама, одсецање

Сл. 18. — Секира као и маказе ролатова.

главе било је најобичније казнено средство, а то је и остало пошто су се људи ослободили нечувених сверепости у вршењу казненог права, па и онда је се могао одржати, кад су најужаснија казнена средства бивала обичан ствар. Нема ни једног народа ни једне земље којој је та казна остала непозната, ма како се различно вршила.

Још по старом Мојсеовом праву била је позната смртна казна одсецањем главе; и поред каменовања, спаљивања и гушења, примењивало се и оно. Ако се испита старост тих појединих казни мора се каменовање узети као најстарија казна и с тога што се оно најлакше извршивало и што је увек било довољно згодног материјала за каменовање. Па и спаљивање претпоставља већ виши развитак, јер је бар морало бити познато руковање ватром. Али за нас нема великог интереса да се утврди — које је смртно средство можда нашло своју примену, него само које је прво као стварна казна примењено. А у доба над ее о једној казни могло говорити, кад су већ настале одређене погодбе, кад су поједине разне забрањене и кад се опима који су радили против таквих забрана, претило и одређеним казнама, ту је духовни развитак већ достигао такав ступањ, да су поједине природне снаге као ватра, вода и т. д. биле бар толико већ познате да су знала да извлаче користи од њих.

А одсецање главе је већ нешто компликованија казна. Оно је у опште могло бити тек тада уведено кад су људи научили да обрађују метале и да направе оруђе, којим су могли да одсеку главу. Али и код старијих и некултивисаних народа видимо интресантан појав да је казна одсецања главе веома раширена и да су се главе врло вешто одсецале и дрвеним или каменим мачевима, секирама и сличним инструментима. Али то су само изузетци, јер прави културни народи нису уводили одсецање главе пре него што су научили да праве мачеве од метала. Питање је само на који начин и којим је инструментима

Сл. 19. — Одсецање главе I.

одвајана глава од тела. То је могло бити или секиром, или мачем или каквом нарочитом машином. У последњем случају сигурност је била већа, јер ни свој вештини џелата нпак нпшао није био искључен несрећан случај да се погреши право место и да се мора више пута ударити док се не одвоји глава од тела а тога је увек било. А код машине је то било искључено и опасност да ће машина моћи отказати услугу, била је само врло мала. То је се наравно брзо увидело и с тога је још у старо доба покушавано да се направи добра и употребљива машина за погубљавање, те је из основа лажна поставка да је француски лекар Гилотен ставио и први пронашао је његовом имену те машине.

Не може се потпуно поуздано тврдити који је метод одсецања главе донета најстарији, јер се по себи разуме да је код разних народа било знатних одступања или у опште не знамо где је и кад је извршено прво одсецање главе. А може се тврдити да је погубљавање секиром најстарији метод, који је најраније био раширен. У старом Риму носили су пред власницима тако звани ликтори као спољни знак њихове власти секире, које су биле увезане у свежањ прућа. По Плинију и Линију тиме је се хтело симболички да означи да пресуде нису смеле бити изрицане у гневу, него да се је прво морала покушати поправка батинама и само у случају нужде требало је употребити оштрину секире. А често се и у масама секиром погубљавало, нарочито се то вршило према побеђеном непријатељу, кад је освојена варош Катуа. Сви су савештници јавно секиром погубљени. А најгоре су прошли Тарсинији, који су сверено поступали према Римљанима и 357 заробљених Римљана погубили. Кад су били побеђени изаберу Римљани 358 најплеменитијих Тарквија и пошто су их истукли прутовима онда их посеку секиром.

Онде где се погубљавало и секиром и мачем, секира је обично сматрана као сраминја и због тога је бивао ват милости

кад је погубљавање вршено мачем место секиром. Али бивало је и супротног мишљења и у самом Старом Риму било их је који су мислили да је мач сramнији.

Можда ни у једној земљи није толико крунисаних глава и племића пало као жртва секире као у Енглеској. И не само да се много погубљавало него је у пресудама бивало ужасне суровости.

Сл. 20. — Одсецање главе II.

Погубљавања у маси, при којима су проливани читави потоци пеливе крви, било је често у старо доба. Тако је Ричард Лавово Срце, пошто је 12. Јула 1191 освојио варош Птолемаиду и потукао Саладина, дао погубити око 5000 Турака, јер Саладин није хтео да изда крст Христов. Такви акти насиља нису били ретки, нарочито у рату ништа није необично било осећање славе победених и ухваћених непријатеља. Али пошто све те ужасне сцене немају везе са правим казнама, можемо их прећи ограничивши се на то што смо их просто поменули.

У Јапану је погубљавање секиром било само први акат потпуног уништавања. Пошто је џелат осекао главу осуђеноме тада су прилазили остали становници и мачевима разнели лешину у комаде.

И у Германији је употребљавано погубљавање секиром, а то се може узети као претходник доцније гилотине. Кад је злочинац осуђен да му се одсече глава, тада је он морао метнути главу на пањ, један му џелат метне секиру на врат, а други џелат тешким једним чекићем удари што боље може по секири, и тако је глава одсецана од тела. Обично су показивали народу одсечену главу; један џелат узимао је за косу и дизао горе

И у оним временима кад су измишљавале и примењивале најнечовечније казне, употребљаване су и машине за погубљавање, те је заблуда кад се мисли да је француски лекар Гилотен пронашао ту машину која је назвата по његовом имену, или да је он ма шта ново створио у тој машини. Још 100 година пре увођења гилотине у Француској говори један писац о машинама за погубљавање као о нечему застарелом, које није више познато.

И у Енглеској и Скотској било је сличних машина познате под именом „Скотска девојка". У Британском државном календару од 1708. има опис те машине, која је била до 10 стопа висока и веома личила на гилотину. И као изгледа само су 18 места имала привилегију да употребљују ту машину, и она су расошно употребљавала то право. У Скотску је уведена та машина 1581., и као да је искључиво употребљавана за погубљавање племића. Томе не противречи то што су и они који су крали стоку погубљавани на тај начин, јер и најплеменитији нису сматрали да је испод њиховог достојанства да краду дебелу стоку.

У старој Француској била је слична машина позната под именом „Dólvire". Али није само у Европи било таквих машина него и у источној Индији, у Холандјским колонијама постојао је сасвим сличан апарат, који је описан у једном путопису од 1744.

Сл. 21. — Гилотина.

Сл. 22. — Одсецање главе под Хенрих.

Да пређемо на праву гилотину. Та је машина, која, као што смо видели није никако проналазак човека, чије име носи, уведена је у Француској за време велике револуције. 1 Децембра 1789. изнесе у Француској уставотворној скупштини, као

члан њен, лекар Јосиф Игњат Гилотен извештај о претресању питања о поправкама казненог права. Он је тада тврдио да одсецање главе не само што мора бити једина допуштена смртна казна, него да се она не сме више вршити мачем, него само машином која даје потпуну сигурност да неће бити ни мучења ни погрешке при извршењу. Он опише машину тако како ју је он замишљао и на крају патетички узвикну „У једном тренутку осећи ћу Вам мојом машином главу а ништа Вас неће заболети“. Та је идеја нашла на опште одобравање. Прво буде одлучено да једина смртна казна сме бити одсецање главе. И према многим неисказано грозним смртним казнама то је већ био знатан напредак, који је уведен у казнени законик 25 септембра 1791 г. Али се и даље радило на идеји створити једну машину за погубљавање.

Код азијских народа и данас игра мач стару улогу и погубљавања се врше „слободоручно“. По овој слици може се видети на како се грозан начин врши та смртна казна у Хини.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕПОЗНАТА ДОБРОТВОРКА

(из забележака полицајца)

(Наставак)

Поред главног циља, који сам овом потицом хтео постићи — известити непознату добротворку о „Малом Павлу,“ намера ми је још била да јој покажем, како полицијски органи нису тако једнострани и површни као што је она у писму тврдила.

Већ првога дана, по публиковању ове белешке, добио је мој управник од непознате госпође писмо, у коме му она најсрдачније захваљиваше на заузимању око „Малог Павла“ и мољаше га, да му и у будуће поклони своју пажњу. У писму се налажаху и 2 српске новчанице од 100 динара, од којих једна беше намењена двомесечном Павловом издржавању, а друга осталим малолетним притвореницима управиним.

При завршетку писма госпођа је још молила, да је, опет преко новина, извештавамо о свакој важнијој промени у животу „Малог Павла,“ предлажући за ова саопштења нарочиту шифру, комбиновану од двосмислених речи.

Предајући ми писмо и новац, г. управник не могаше пропустити, а да не изјави како би желео знати: ко се крије иза непознате добротворке?

Како, пак, код нас полицајаца има много ствари, које се само у пола наглашују, а остало се мора погодити, то сам и ја ову изјаву г. управникову разумео у исто доба и као наредбу ради трагања за непознатом госпођом.

Да је овако моје разумевање било правилно најбољи је доказ било то, што ме је г. управник, само на 3 дана после овог нашег разговора, позвао и питао о резултату поменутог трагања. Кад сам му одговорио, да због деликатности истраге нисам био у стању још ништа учинити, али се надам да ћу га у скоро моћи задовољити, прекинуо ме је он са речима:

— Само пажљиво —

* * *

Већ је 6 месеца како „Мали Павле,“ на потпуно задовољство свога мајстора, и опште дивљење осталих момака, израђује омање столарске послове, у друштву са млађим калфама. За то време ја сам га по наредби г. управника, обилазио готово сваког празника, и саветима упућивао на истрајност у новоме начину живота. Дало се одмах опазити, да су ови савети, као и посведневни рад, на њега благотворно утицали. У разговору с њиме остајао сам, често пута, по читаве сате и са задовољством, посматрао очигледан прелом у души његовој. У последње време толико сам се био навикао на „Малог,“ да нисам могао пропустити ни један празник, а да га не посетим. Било је између нас нечег вишег, сем осећаја обичне дужности и захвалности. Ја сам њега, не знам ни сам од куда и за што, сматрао као неку врсту моје својине са афекцијозном вредношћу, док је опет он мени увек прилазио са поштовањем, сличним оним, које се указује добром старцу или старијем пријатељу. У души његовој не беше више остала ни једна тајна за мене, нити ми се он икада ма на шта потужио. За све време своје поправке не беше још ни једном изишао у град, а ако је по некад сам посао то захтевао, молио је увек да га поштеде.

Кад сам га једном упитао за узрок овог избегавања града, одговорио ми је он:

— Бојим се, да не сретнем кога од старих познаника, а по том је одмах заћутао и уозбиљио се. Видело се очигледно, да избегава говор о старим стварима.

Био сам потпуно уверен, да се његова поправка могла већ сматрати као свршена ствар и тврдио сам смело, да би, за његово ново скретање с правог пута, било потребно много више труда од онога, који је употребљен за његову поправку.

Према овоме, природно је, што сам с „Малим Павлом“ био потпуно задовољан, па као такав, више пута молио г. управника, да га пошље у иностранство.

— Нека стане још неки месец, одговарао је обично г. управник после сваке моје молбе.

Беше само једна ствар код „Малог“, која ми се никако не свиђаше. Од како је почео живети новим начином живота, његово здравље опадаше из дана у дан. Он ме истина, кад год сам га о томе питао, увераваше: да му није ништа, али сам ипак ја, са сваким новим доласком, опажао, да је све блеђи и мршавији.

Промену ову приписивао сам у почетку његовом душевном садрављењу, али кад ми једног дана, а то је било на крају четвртог месеца, саопшти мајстор, да је Павле отпочео по мало пљувати крв, одведох га одмах лекару који, по прегледу, изјави: да је то последица нагле промене у начину живота.

— Мало мање рада и више кретања по чистом ваздуху, додаде г. доктор, па ће све проћи.

Уредих с мајстором, да Павла у будуће штеди од сувишног рада, и да га чешће, послом, шиље по граду, те тиме га принуди на ходање.

* * *

И поред свег обећања, које сам дао моме управнику у погледу непознате добротворке, нисам, на моју вечиту жалост, успео сазнати ма шта о њој ни за пуних 6 месеци. Изгледало је већ, као да се и г. управник помирио са мишљу да ће госпођа остати за нас вечито непозната а и ја сам, право да речем, делио исто мишљење. Међу тим, госпођа је и даље слала новац за Павлово издржавање и крајем сваког месеца писала по једно писмо г. управнику, тражећи поједина обавештења о штићенику, и чинећи извесне предлоге у погледу његове поправке. Најгоре ми је било, кад ми је г. управник ова писма предавао и у иронији наређивао:

— Спремите одговор за госпођу, али пазите да не погрешите адресу.

Ах, колико сам се тада љутио на непознату добротворку и заричао, да ћу, по што по то, сазнати ко је она! —

* * *

Било је некако почетком месеца априла када ми, једно по подне нареди г. управник, да у року од 3 дана спремим „Малог Павла“ за пут у једну већу немачку варош. Према овој наредби, отишао сам, истог вечера, његовом мајстору ради споразума, али ме он још с врата, пресрете овим речима:

— Врло добро кад сте дошли; ја сам баш мислио да пошљем по вас.

— Зашто?

— Мали је опасно болестан.

— Од кад?

— Од прекјуче.

— Јесте ли звали лекара?

— Јесмо данас.

— Па шта он вели.

— Не ваља ништа. „Мали“ је туберкулозан.

Када сам, после овог разговора, ушао у собу болесникову затекао сам га где лежи са једном књигом у рукама.

— Шта радиш „Мали“ упитах га још с врата, на шта ми он, остављајући под јастук књигу коју је читао, одговори доста тужним гласом:

— Ето, лежим и читам.

— Шта читаш?

— Та готово ништа. Онако тек да прекратим време.

— Баш да видим шта си читао рекох и пружих руку за књигу, али ме он у томе предухитри, и руку с књигом завуче под покривач.

Морао сам узети најозбиљнију позитуру, па тек онда сазнати и видити: да је „Мали Павле“ читао св. писмо.

Кад сам га упитао за што је то од мене крио? — одговорио ми је: како се бојао, да се ја не смејем кад видим њега — „старог Малог Павла“, да чита св. писмо.

После овог одговора, Павле је од једном заћутао и уозбиљио се. Кад су у собу унели свећу, јер већ беше у велико сумрак, опазио сам, да су му очи пуне суза. Посматрах га тако неколико тренутака не говорећи ништа, а по том се опростих с њим и одох, с обећањем да ћу сутра опет доћи.

* * *

Болест *„Малог Павла“* погоршавала се из дана у дан. Већ после 15 дана није се могао сам дићи из постеље. Разуме се већ, да се није могло ни мислити на његов одлазак у иностранство код оваквог стања ствари. Добротворка његова, коју сам одмах известио о његовој болести, наваљивала је, да се он одмах пошље у приморје, и послала за то потребну суму новаца у 500 динара.

— Сувише је доцне, рече ми лекар, кад сам му саопштио ову намеру госпођину.

Не знам за што, али је тек факт, да о овом лекарском мишљењу нисам известио непознату добротворку.

За све време од кад је „Мали“ пао у постељу, ја сам га, готово свакодневно, посећивао и остајао код њега читаве сате. И ако ми он није никад изрично казао да се радује мојим посетама, ипак сам то опазио по његовим погледима и изразима лица, којима ме је дочекивао и испраћао. Тако исто опазио сам, да је болесник из дана у дан постајао све озбиљнији и замишљенији. Говорио је врло мало, и то најрадије о верским стварима. Ретко се кад дотицао свога ранијег живота, али се, последњих дана болести, јако интересовао за своју добротворку. Желео је, по што по то да сазна ко је она, и никако није веровао, да то и сама полиција не зна. У колико је болест узимала све већег и већег маха, у толико се и ова његово жеља све више појачавала, а у последњим данима није ни о чем другом говорио, па се, шта више, чак и љутио на мене, што тако мало говорим о овој ствари. Најзад ми, на 3 дана пред смрт, најави отворено: да неће моћи мирно умрети ако не види своју добротворку.

Не беше ми остало ништа друго, до да о овој болесниковој жељи известим одмах непознату госпођу, што сам и учинио. Жељу „Малог,“ поткрепио сам још и мојом молбом, као и обећањем, да ће посета остати у највећој тајности. Шта више, ја сам предложио и начин, помоћу кога би госпођа могла посетити болесника, а да и у будуће остане непозната за све, па и за мене. По томе мом предлогу, ја бих је очекивао на једној раскрсници и одвео у стан болесников, тамо би она, остала с њим на само за неколико минута, а потом бих је ја опет извео и отпратио до раскрснице. Густ вео преко лица штитио би је довољно од мог познанства, а потпуним ћутањем оградила би се од каквог доцнијег изненађења.

Као одговор на све ово добио сам, одмах сутра дан, писмо овакве садржине:

— Молим вас, да ме вечерас у 6 часова чекате код П..... У левој руци имаћу једну малу и црну кожну торбу. Лозинка од ваше стране „Мали Павле.“

„Непозната Добротворка.“

По што је ово писмо било, по изузетку, на мене адресовано то га однесем и покажем моме управнику који, по прочитању, нареди: да још у $5^1/_2$ часова одем на место уговореног састанка, али да се у исто доба и један детектив нађе у околини, чија ће дужност бити, да по повратку неприметно прати госпођу до њеног стана и на тај начин, разуме се, сазна ко је она?

И ако се ова наредба г. управникова односно шиљање детектива, косила са обећањем које сам дао госпођи, ипак је нисам могао задржати од извршења. Г. управник је хтео, по што по то, да утврди идентичност непознате добротворке, и мени је само остала морална утеха да сам покушао, па не успео, одвратити мога шефа од ухођења госпође.

У осталом, чак и да сам покушао, ма и по цену искрене службе, известити госпођу о клопци која јој је спремана, немогуће би ми било то учинити, по што су новине, преко којих смо кореспондирали, већ биле оштампане.

* * *

Недостојало је још 2 минута до 6 часова, када је од једном, као из земље, искрсла преда мном, а на означеном месту, једна повисока и елегантно одевена госпођа, у чијој сам левој руци, коју је намерно и овлаш клатила, спазио одмах скупоцену торбу од црне коже. Као електрисан, пришао сам брзо госпођи и изговорио познату лозинку, а по том, по што сам предходно покушао да једним брзим погледом продрем кроз густ вео, и том приликом видео само 2 велика и сјајна ока, упутим се у правцу ка стану „Малог Павла.“

По што смо већ били одмакли за неколико корачаји, г-ђа ми пружи једно парче хартије, на коме прочитах ово:

— Испричајте ми све што знате о „Малом Павлу.“

Разуме се већ, да сам се овој жељи одмах одазвао, и до стана болесниковог испричао, у главноме, целу његову прошлост. За све то време пак, г-ђа је ћутала као заливена, и мени је остајало само да се чудим њеној уздржљивости да не упадне у реч при појединим моментима говора, које сам навлаш удешавао. Ну, и поред све ове уздржљивости, ипак сам опазио приликом говора о болести Павловој, а нарочито о његовој ватреној жељи да види своју добротворку, да се госпођине груди мало брже одижу и спуштају, и да јој ход постаје несигурнији. Немадох кад да о овим појавама озбиљно размишљам, јер већ бесмо пред станом болесниковом.

По што сам предходно известио болесника о посети, и том приликом уверио се да нема никог у близини његове собе, пустио сам госпођу у собу, а ја остао на улазу куће да чувам стражу. — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Протекло је већ пуних 15 минута од кад стражарим, а г-ђа још не излажаше из собе њеног штићеника. Бојећи се, да не наиђе лекар или мајстор, по што се већ примицао крај раду у радионици, одох до врата и лупнух по њих, стављајући тиме госпођи до знања да је време одласку. Од прилике на 1 минут после овог мог куцања, за које сам време стајао у близини врата и очекивао госпођу, чуло се у соби тихо јецање, а одмах по том госпођа је изишла веома узбуђена и, на моје велико изненађење, ухватила ме чврсто испод руке и готово повукла излазу. Тек на улици опазио сам, да госпођина рука јако дркти, а према светлости једне електричне лампе могло се, и кроз вео, видети: да су јој очи уплакане. Право да кажем, све ово јако ме је изненађивало и с тога, још уз пут, почех правити разне комбинације на рачун госпођин. Мислећи тако, нисам ни опазио кад смо брзо стигли на место где нам се ваља растати, те ми с тога беше мало непријатно, кад госпођа нагло трже своју руку испод моје. Отпочех се на брзу руку, извињавати, због непажње, али ми она, у место сваког одговора, пружи своју десну руку ради поздрава, а за тим журно оде у правцу ка М.... улици.

(Свршиће се)

„МИРНО!“

ЛОНДОНСКА КРИМИНАЛНА ПРИЧА

„Главна је ствар за доброга полицајца,“ отпоче причати мој пријатељ, стари детектив, „да никада не ради по каквој шеми, као што обично врло радо чине истражници. Он мора да буде обдарен досетљивошћу, схватљивошћу и брзом одлучношћу.

Баш ми паде на ум једна историја, која то добро доказује.

Пре неколико година седео сам једно по подне у своме стану, кад ми писмоноша донесе два писма. Као што можда знате, на мене се обраћају за савет она лица, која се налазе у каквом врло тешком положају.

Оба писма која сам имао у руци, садржавала су тражу молбу, и у томе писам нашао ништа особито; само је било комично, да ме сваки писац писма у написној ствари убеђује противу другога.

Једно је писмо било од херцога Вилдермера, а друго од његове жене — херцогиње! Био сам у недоумици, коме да помогнем, или да обоје одбијем, када ми канцеларијски звонце, и неко, и поред протеста моје служавке, уђе на врата моје собе.

Ја скочим и изађем на сусрет лепо одевеној дами, која је за руку водила лепог, осмогодишњег дечка.

Пре но што сам био у стању ма шта рећи, у најлепшем узбуђењу рече дама:

„Ја сам херцогиња Вилдермер — јесте ли добили моје писмо?“

„Баш сада светлости!“ одговорим ја поклонивши се. „Хоће ли ваша милост да седне“ — и пружим јој столицу — „и његова светлост херцог ми је писао.

Као опарена, скочи херцогиња са столице, на коју је тек била села.

„Ви га нећете примити!“ узвикну она готово заповедајући, а из очију јој сијаше одлучност.

Да бих је умирио, почнем ја са шалом:

„Та, можда ме нико не ће моћи приморати на то!“

„О, молим Вас, не примајте га, не слушајте тога белника!“

У њеноме је гласу било печега бескрајно жалоснога, али ипак спеснога што се цила тиче.

Место сваког одговора, пасмејем се ја и рекнем служавки, која је улазила на врата:

„Ако би херцог Вилдермер запитао за мене, ја нисам код куће.

Служавка оде.

Лице се херцогињино разведри, с пуно захвалности ми стисне руку, и гледајући свога сина, рече: „Сад смо спасени.“

„Молим нашу светлост, да се не радује и сувише рано, јер ја ни најмање не познајем целу ствар, а нисам свемогућ — што буде до мене стајало, ја ћу вам помоћи.“

„Онда ће све добро ићи! Мој спромах муж, често је говорио о вама, да сте ви најмаетнији човек међу криминалистама, те сам баш тога ради и дошла директно вама.“

„— — Ваш спромах муж — —?“

Али херцогиња једва да је и обраћала пажњу на моје питање, већ метну своју ситну руку на раме свога сина, аристократе од главе до пете, и рече:

„Харолде, захвали се овоме господину, он нам је обећао, да ће нас узети у заштиту.“

„У колико до мене стоји.“

„О, ја ваше не страхујем,“ одговори херцогиња смејући се.

„Молим само не заборавите, да ми можда губиме скупоцене минуте, ако је ствар до открића каквога злочина.“

„Спасимо да је таква ствар, али ипак ништа не губимо. Ја сам данас тако рано пошла од куће, да ништа писам ручала, па бисте ми учинили велико задовољство, када бисте са мном ручали, јер бих вам при јелу могла све мирно причати.

Ја сам — као и увек — одоела у Савојском хотелу, а кола ме чекају доле пред капијом. Харолд може вечерас ићи у циркус; ви ћете вакда имати какво поуздано лице, које ће га тамо пратити, и после представе довести у хотел?“

„То ће учинити моја потпуно сигурна служавка,“ одговорим ја.

Позовем је, и важем јој задатак, те и она, по жељи херцогињиној, мораде отићи колима са нама у хотел, где је, пре цирцуске представе, у засебној соби јела са дечком. Дотле је херцогиња спремила засебан салон, где смо заједно јели.

За време јела причала је стотину разних ствари, али ни једном речи не дотаче се узрока нашега састанка.

Француски нас је келнер послужио десертом и кад нам је сервирао на сребрноме служавнику кају, тад му рече херцогиња:

„Молим вас, да нас сада оставите, јер бих желела да нас нико не узнемирава.“

Келнер изађе и затвори за собом врата салона сераге.

„Хоћете ли можда да запалите једну цигару,“ обрати ми се тада херцогиња, „ја волим мирис добре Import-цигаре, а и — лули пакламије слушају, када могу да пуше,“ рече шалећи се и пружајући ми одмах сериве за пушење.

„Ја сам сав ува, светлости,“ одговорим ја заиста и сувише љубопитљив, да чујем најзад у чему је ствар.

„Ја сам ван познатога американскога краља железница Волвертона,“ поче она, „и пре девет година заљубим се у херцога — и то у њега самога, не само у титулу“ — додаде она, давајући значаја тим речима. „То је баш што ме у овој ствари ужасава.“

„Па каква је то ствар?“ упитам ја љубопитљиво.

„Молим вас, пустите ме да даље причам, па ћемо доћи до тога. Били смо обоје млади када смо се узели. Тако смо живели седам година, као да нам је био први месец, а тада отпоче херцог бивати хладнији. То ме није улашило, и писам се тужила. То је много за једнога човека од темперамента, да буде седам година у окомира једне исте жене. Ја се нисам ништа љутила, када је херцог куда путовао — већином у лов — куда га је увек пратио његов лични ловац Вили Штубе, којега је он баш тада и узео и који је постао и његов повереник. Тај је ловац био осам година војник у Јужној Америци, по том буде због неке ствари отпуштен и отуда је дошао моме мужу.

Он је био истих година као и муж, и цео је свет тврдио, да они по спољашности тако личе један на другога; ја сам само врло добро знала разлику, јер и ако су се колосално разликовали. Сва је ствар била у сличности лица и по величини.

Штубе је био извршан стрелац, и то је веома импоновало моме мужу, те га је узео за свога личнога ловца и најзад је био са сим под његовим утицајем. Мој муж тада није ни знао ни за шта друго до ли за лов, и најзад се реши да иде у једну ловачку експедицију у Аферику, а на том га је путу наравно пратио Штубе.“

„Растанак му је био ипак тежак, плакао је и да сам му само једну реч рекла, он би остао, али сам се уздржала — ми Американци немамо друге назоре, и тако он оде.“

„Од тада га више никада нисам видела,“ продужи херцогиња после кашњене почивке са дубоким уздисањем, за тим заплака, бришући сузе фином марамом.

Оставим је за тренутак њеноме болу, па за тим најблажим тоном речем: „Дакле, госпођо херцогињо, пошто ми је херцог писао, то бих можда могао бити посредник, да се помирите.“

Ја сам у истини мислио, да се цела та ствар тиче обичне брако-разводне парнице, те сам се већ љутио, што сам се трудио због такве ситнице.

Али те речи брзо доведоше и себи херцогињу. Још ме један тренутак погледа, и тада узвикну:

„Да се помиримо? Молим вас, чујте ме даље! Кад је отпутовао херцог, писао ми је у почетку редовно и увек са изразима задовољства. По том на један пут прекиде са сваки кореспонденција и мене обузе неизмерни страх.

После неких три месеца добијем једнога дана у крстоплету једне јужно-америчке новине из Кимберлеја, у којима је једна вест била црвеним плаваном обележена. Молим вас прочитајте је.“

При том извади она из џепа једне новине.

Вест је гласила:

Повратак херцогов. — Пре извесног времена отишао је у унутрашњост одавде херцог Вилдермер са својим личним ловцем, у ловачку експедицију, и дуго се времена ништа није знало о њему, кад на мах стигоше вести да је херцог убио свога слугу и да су лешину опога нашли са куршумом у срцу.

Херцог, чим се ју̂че вратио, јавио је суду, да се његов ловац у једноме лову одвојио и да је тек на неколико дана по том нашао његову лешину. Херцога ухапсише, али је он ипак сведоџбом неколиких уређеника могао да утврди, да на њега не може пасти никаква сумња, те је тако јутрос опет пуштен.

„Ја сам мислила да ћу полудети, када сам прочитала ту вест,“ продужи херцогиња, „јер сам безгранично љубила свога мужа, као што вам у почетку рекох, те спакујем ствари, да путујем своме мужу и спасем га од тако опасних авантура, које га доводе чак и до затвора.

Али сутра дан добијем писмо од њега, да првом лађом долази.

Истина изгледало је, да је писмо писано руком мога мужа, али ми је стил био страи, био је шаблонски и крут. Ја то приписем великој узбуђености у којој се он морао налазити и писам хтела ни да мислим више о томе.

Када је прва лађа, којом је он могао доћи приспела у Сутамптон, ја сам била на пристаништу. Међу многином људи познам одмах његов стас и зовнем га именом: „Готфреје, Готфреје!“

На мој узвик он се журно опрете и рашири руке са речима: „Једна једином, златно моје!“ и пожури се до ме загрли и пољуби. Али истога момента приметам, да то није мој муж — —“

„Није ово херцог?“

„Боже сачувај! То је био Вили Штубс! Страшна ме јарост обузе и ударим га два пут песницом по лицу.“

„Шта ти је?“ повика он.

„Ћутре!“ одговорим му ја са највећим узбуђењем. „Убице! Ви сте убили мога мужа!“

Ово нас се скупи маса света. Ох, таква хладна дрскост тога пробисвета! Мора да је био спреман на такав дочек.

„Сирота жено!“ рече ми он сажално, „ваш је мозак мора бити поремећен, ну владајмо се, да ће до сутра бити све добро Џоне!“

„Наволите, светлости!“ одазва се слуга иза мене и поклони се са пуно респекта — да сам могла, ја бих удавила за то тога глупака.

„Џоне, одведи херцогињу до кола, ја у хотел.“

„По заповести, ваша светлости!“

Ја сам бесњала од унутрашњег узбуђења, али сам хтела да се уклоним од очију дубоипазивача, те пожурим колима, у пратњи слуге.

Сутра дан се зликовац пријави мени. Наравно да га нисам примила, већ сам идућега дана отпутовала у Лондон, да своје штим целу ствар своме адвокату. Отуда пожурим у наш замак, да дам инструкције послуги, те и ако ме је Штубс у корак пратио, ипак није успео да га примим.

„Па сад?“ додам ја.

„Сада долази нешто најневероватније,“ продужи она. „Он оде одмах мојој свекрви, и она га прими као свога сина, а мене направи и она лудом — она ми никада није могла опростити, што нисам племићского колена. — Она свакако пре тога никада није видела Вили Штубса, а морам признати, да је врло велика сличност била између њих двојице за онога, који их није видео једно поред другог.

Она га узе к себи, он прими своје старе пријатеље, и свако је веровао, да је он прави херцог. Херцогиња му је стављала на расположење новаца, да почне бракоразводну парницу, и да тражи себи моје дете.

То је моја историја, даље нам не умем ништа рећи. На сала ми помозите, за име Бога, помозите ми, јер ако Штубс добије парницу, ја ћу са својим дететом потражити смрт. Живот нас двога зависи од успеха ваше вештине!“

И опет заплака. Ја сам покушао да је по могућству утешим и умирим. Затворим очи и прелетим цео догађај још један пут у памети, да бих видео, да ли треба још што да сазнам или да разбијем где маглу.

Херцогињи је изгледала та пауза и сувише дуга.

„Дакле!“ прекиде ме она с пуно очекивања, приближујући ми се.

„Да ли је апсолутно искључена могућност, да се ви варате?“

„Не питајте ме тако!“ рече она таквим тоном да сам видео, да она тако заиста осећа.

„Случај је врло тежак,“ почнем ја опет после извесне паузе. „То и ја знам, те сам вас баш због тога и потражила.“

„А ја сам вам већ обећао, да ћу учинити све што могу.“

„Ја и не тражим више ништа,“ одговори херцогиња, ја се по том дигнем, јер је изгледало, да је херцогиња јако потресена и да би желела да се растанемо.

* * *

Кад је ствар дошла на претрес пред грађански суд, сала је судска била препуна дубоипазивача. Годинама већ није био пред судом тако сензацион случај.

На претрес је дошла и херцогиња са сином.

Ја сам се био запукао у једно тајно ћошце у сали, од куда сам могао све сведоке оштро мотрити. Случај је био необично тежак, али ја сам употребио све своје мане, и надао сам се, да ће ми поћи за руком, да бацим у ваздух непријатељско упућење једнога момента, када се оно не нада.

Саслушање сведока било је све одлучно против херцогиње. Сви, који су познавали херцога, заклели су се, да је тужилац идентичан са херцогом, а пре свега његова мати и сви, који су познавали Штубса, рекоше под заклетвом, да је Штубс имао велике сличности са тужиоцем, али да је њему недостајао аристократски изглед, који је тужилац на први поглед имао.

Судија је у почетку био са много симпатије на страни херцогиње — ну већ се видела промена, јер је у питањима, управљеним на њу и њеног браниоца био кратак и одмерен.

Ја сам браниоца упозно са својим планом, те смо задржали за послетку главни тријумф.

„Има ли још који од странака још какво питање?“ обрати се судија браниочким столовима.

„Ја имам још неколико питања да управим на тужиоца,“ одговори браниилац херцогиње.

„Молим!“

„Видите ли херцогињу Виддермер овде у сали?“ испитивао је браниилац.

„Моју матер?“

„Не.“

„Ах, ви мислите моју жену! „Да богме да је видим.“

„Дакле ви велите, да је ова дама паша жена?“

„Да, наравно,“ одговори тужилац са ироничним осмехом.

Херцогиња учини покрет, који је изражавао одвратност; иначе се мирно понашала.

„Ви нисте никада били војник?“

„Не, никада!“

„А знате ли, да ли је Вили Штубс био војник?“

„Пре но што сам га узео за свога личнога ловца био је осам година у војсци.“

„Ви имате обојица исту висину?“

„Јест, потпуно.“

„Да ли бих вас смео замолити да устанете?“

Тужилац се диже устекући се. У том тренутку на прочеља изађе један стари наредник у униформи, кога смо ми довели, али тако, да га тужилац није могао дотле видети. Кад је он хтео проћи поред њега ка судијском столу, узвикнем ја гласном командом:

„*Мирно!*“

Оштро, неочекивано, као пуцање пиштоља завоинла је команда кроз салу. Као мува да је погодила тужиоца, укрути се овај, приљуби опружене длanove уз бутине и са проширеним очи на лево[s] подврати своја старога претпостављеног.

Један је моменат стајао тако као фигура од воска, али свега један моменат. Све је било у најдубљем ућутању. Тада примети тужилац, колику је глупост учинио, и у очима судијним прочита, да је игру изгубио.

Страх и бесилно му се указање на лицу.

„На вешала, да Бог да!“ рекну он мени и потрча пратима. Направи се ларма и гужва, али све надвиси строги глас судијин.

„Ухапсите тога човека!“ узвикну судија и тужиоца ограбите десет песница.

„Имате ли још какво питање?“ обрати се судија херцогињином адвокату.

„Не, господине судија!“ рече овај седајући.

„Ви, господине браниоче?“ упита судија браниоца противне странке.

„Не!“ одговори овај кратко и одсечно.

„Томе сам се и надао од вас, као часног човека,“ рече судија. „Тужилац ће остати у затвору и биће предат кривичноме суду. — Тужба ће му бити одбијена. А вама, госпођо херцогињо, честитам на такоме помоћнику, кога сте у невољи нашли!“

Превео: Д. В. Бамић.

ЈЕДАН УПОРНИ

Осуђеник № 13 био је убица и већ годинама усамљен у руској казамати.

Нико није волео упорнога, мрачнога друга, који је ћутећи пренизао прљаво свој посао, али никада никоме није ни једне лепе речи казао.

Казаматски свештеник га је нарочито узео на око, и стално себи у задатак, да спасе његову душу.

Тако је он и данас говорио утешне речи осуђенику № 13, који је, тешким ланцима окован, немо гледао преда се.

„Охоломе се противи Бог, а смерноме дели милост,“ поче он смерним, убубљеним гласом, „будите смерни, познајте себе, познајте своје недело, познајте, како сте били неки, да убијете своју добру жену. Молите се Свемогућем за опроштење. Он ће вам га дати — то је сигурно! Дакле, што не говорите? Реците једну једину реч. Или нећете да ме чујете, човече?“

№ 13 диже своје мутне очи свештенику и погледа га укочено. „Не!“ рече он опоро.

Душевник се диже. „Ви дете греха, ви опорити, упорни човече. Ну и ако ме нећете да чујете, мораћете. Ја ћу доћи сутра изјутра и молићу се Свевишњем, да вам омекшам ваше тврдоглавство.“ Даде знак апсанџији и изађе из ћелије.

Осуђеник се окрете на све стране у својој узаној ћелији и тихо зазвижди. У исти мах појави се испод крчага један мали миш — приближи му се умиљато и повераљиво се попе на руку № 13.

„Мици, мало љубимче!“ рече човек милујући обзирно глатког, сивог миша, а глас му је при том био тако мек, тако нежан — — — зар је то био од свију људи омрзнути, упорни убица?... Из џепа извуче корицу хлеба и парче сира и смејане се кад је животиња села и жудно грицкала хлеб и сир.

Тај је миш био усамљеноме човеку једина радост, једина утеха, забава и добар друг. Са превеликом муком и стрпљењем припитомио је он животињу, а готово још већу муку имао, да сачува припитомљену животињу од очију чуварских. Најзад је дотле дотерао, да је на један његов звижд мишић изашао из свога заклона, а на његово накашљавање, опет нестајао, кад би му долазила каква посета.

Тако је седео усамљен човек, кротак као дете и играо је са својим малим љубимчетом. „Мици, драго, једино, које ме разуме и познаје,“ шапутао је он, „ти имаш поверења према мени, ти ме волиш. Ти нећеш веровати, да сам ја ону другу Мици убио из подлости. Ја сам то учинио из — љубави! Писам познавао тога другога, који је сирото дете препарио, па сам је у сну удавио. Она то није ни приметила — и то није ни мора ни да зна, да ме је моја Мици преварила, за то ћех и десет година дуже седео у затвору! Њено име треба да остане чисто од сваког срама!“ говорио је он страсно, „за то и нећу да покажем своје дело, боље је, боље тако! —“

Двадесет и четири сата доцније.

Нерасположен и љут седи попа опет у ћелији; упоран укочен седи № 13.

Свештеник је отворио библију и опитрим гласом читао: „Али, господе, научи ме, да ће и мени морати бити крај, да мој живот има циља.

№ 13 се уплаши. Мици је изишла из своје руше и у пркос његова понављена јапа кашљања, она се не хтеде вратити, већ оде право на џепеју свештеникову.

„Пеуј, миш!“ викну овај љутито, „какав гад!“ и јако одгурну животињу ногом. № 13 хтеде ухватити ногу свештеникову. Дешкан! — Погођена је лежала животиња — још два трн грчења, и била је мртва.

„Шта ви ћете да је умете?“ упита свештеник гађајући се. „То је и сувише.“

№ 13 клекну и узе мртвога миша, прилуби га чврсто на своје лице и загушљивим гласом јецајше:

„Мици, Мици!.. моје мало љубимче! Опет сиромах... сиромах и усамљен као и пре!“

Махајући главом напусти га свештеник.

„№ 13 је сигурно душевно болестан,“ говорио је он плашљиво апсанџији — „изгубљена је свака нада. Постигао га је већ Божји суд!“

Прекоп Доб. В. Е.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Украдена улица. — Из Пеште јављају, као што се види, врло невероватну ствар, али у толико збиља жалосницу по једну краљевску престоницу, како су неколико дрских злочинаца могли да украду читаву једну улицу! Ствар је истина проста, јер и ако је читава улица тешак објекат за ношење, ипак је лоповима пошло за руком, да је покраду на штету престоничке општине. Поменута је улица била покривена тако званом дрвеном калдрмом, а сада више није. А зашто? Што се пре неколико дана појавило неколико „предузимача“ са повише радника и теретних кола, те су по наредби општинске власти дизали калдрму, слагали на кола и односили да продају сировинској класи као диван материјал за гориво! Та је јединствена у свету крађа трајала повише дана, јер је посао био тешан. Полицајци су из дана у дан надгледали тај посао, гледајући како се одвозе кола по кола драгоцених дрва, а мислећи да је заиста општина послала „предузимаче“ са раденицима. Шта више, полиција је донела и ноћне светиљке за она места, где је калдрма била покварена, да не би пролазници били оштећени; једно јутро приметише, да су и те лампе украдене! А сад дозаи што је најлепше. Украдену је улицу, по налогу општинског суда, калдрмисао дрвеном калдрмом један прави предузимач као за пробу, и суд је обећао да ће предузимачу после три месеца платити за тај посао трн хиљаде круна, ако се за то време калдрма очува у добром стању. Трн три месеца тек што је било прошло, а калдрму украдоше, те општина хтела не хтела мора да плати те трн хиљаде круна и сем тога нову калдрму за целу улицу! Заиста страшан пех! Прави се предузимач радује, што је за мало времена „очуваиу“ калдрму добио трн хиљаде круна, а друге је „предузимаче“ узео за тако „драгоцени материјал за горивоˮ неколико стотина форинта. Та је оригинална крађа била повод безбројну вицева, који су направљени на рачун полиције и општинског суда.

Туча на гробљу. — У Нирепбергу се оних дана одиграла та сцена. Требало је да се погребе једна удата жена, која се бесомором отровала, а по казивању из страха од предстојеће поротиаја. Свештеник у краткој предици помену и тај узрок смрти, на оде с гробља. Тада прије отвореном гробу један брат те жене и гласно узвикну: „Није се она због тога отровала, него из страха од свога мужа, тога неваљалца, који је сваким даном тукао је и није дао ни да једе.“ Тим је речима следовала ужасна свађа. Сва се оваложношени полетише у два табора, и једни су били на страни братовљевој, а други на мужевљевој. Напрани се баш права туча, и са грдном муком поће за руком надзорнику гробља, да томе учини крај. Нарушиоци ће мира бити и пред судом одговорни.

Четрнаестогодишња убица. — Петроградски су поротници ових дана имали да суде једно страшно злочинство. Четрнаестогодишња убица се зове Олга Богданов; она је већ у тринаестој години била лишена невиности. Често је мешала љубавнике, не тражећи од њих ништа више сем љубави. Била је сирота, а мати, убога праља, шила је у своје време тапоље као жртва једнога заводника, те Олга никако није ни видела своја оца. У суседству су имале доста имућну породицу, која је трговала с млеком и имала своју сопствену кућу. Брачни је пар Болчагољевих живео врло задоволно са своје три кћери, од којих је најстарија имала седамнаест година. Тој је девојци било забрањено дружење са поквареном Олгом Богданов; на ипак се овда онда дешавало, да је Олга тамо одлазила у одсуству родитеља Болчагових. Том је приликом опазила Олга један жакет и два струка; и била је као заслепљена од њихове лепоте. И она је хтела да их има, али од куда средства? Дуго је о томе премишљала, и најзад се реши да украде те ствари. Ускоро по том деси се, да у стану Болчагољевих никога не беше сем најмлађега детета, петогодишње Ане; други су сви отишли. Олга брзо отрча тамо. Ну Анчица ће је сигурно одати — она је морала да је склони са овога света.

Тако решена поче давити и тући несрећно дете, али јој не поће за руком, да је учини немом. У том виде у кући влашу петролеума, брзо је проспе на малу жртву и запали је. Анчина је ужасно викала за помоћ, али је нико није чуо. Убица тада појурн за жакет и струкове, па се нападе у бегству. У скоро за тим врати се госпођа Болчагов кући. Не далеко од кућнога

прага наће једну гомилицу, као што је изгледало полуизгорених костију, брзо погледа на прозор, где је увек њу ишчекивало љубимче, бацајући јој рукама пољупце. Тамо није било никога. Слутећи несрећу, потрчи у кућу.... тамо јој не беше љубимчета — само гомилица изгорелина. Тек после извесног времена наћоше пролазници онесвешћену матер.

Кад су се њени вратиле кући, одмах бацише сумњу на Олгу Богданок, и ову затворише. Са свим без околишења признаде она свој злочин; један је жакет направио убицом.

Добар бранилац може много да учини, нарочито у Русији. Он је умео да узбуди срце у судија. Цела је казна гласила: „Или у манастир! и то до осамнаесте године.“

На смрт осуђен. — Како на Париза јављају, поротни је суд у Шартру осудио на смрт нечовечног земљоделца по имену Бријера, који је убио своје троро деце, да би се могао по други пут оженити. Сестра убичева изјавила је после пресуде, да неће до краја свога живота веровати у кривицу свога брата. Бранилац је наговорио Бријера, да поднесе жалбу противу пресуде. При читању пресуде био је Брајер са свим миран и ручао је са добрим апетитом. Своме је чувару казао како није корисна молба за помиловање, пошто он претставља, да одмах умре, него ли да буде доживотно на робији са тешким радовима.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодер М. Достојевски**

Пренео с руског Јефта Угричић

17

Даље сам био одлучно, никако се не збližавати с њима у неким извесним стварима, нити одобравати и следити кроз прсте поједине њихове навикама и обичајима, једном речју — не наметати се сам њиховом потпуном другарству. С прва сам погледа увидео, да би ме били они сами за то презирали. Јер, по њиховом мишљењу ја то сам доцније увидео поуздано; ја сам био морао пред њима чувати и поштовати своје племићско порекло, то-јест, мазити се, пренемагати се, бити охол, њих презирати, фркати на сваком кораку, избегавати посло.

Кто, тако су они замишљали племића. Они би ме, разуме се, због тога поздали, али би ме ипак у себи уважавали. Ну таква улога није одговарала мени; ја нисам ни над њо племић, како га они схватају; али сам се зато варекао, да ћу њиховим попустљивошћем не показам пред њима ни своје васпитање ни начин својега мишљења. Кад бих ја, за њихову љубав, отворено улагивати им се, пристајати уз њих, стао се с њима дружити интимно и упуштати се у разне њихове „особине,“ да бих задобио њихову наклоност, — они би одмах помислили, да ја то чиним из страха и зато, што сам кукавица, па би са мном поступали са презирањем. А-в није могао бити пример о противновме: он је одлично мајору, те су га се још и бојали. С друге стране, опет, нисам хтео ни да се пред њима затворим у хладну и неприступачну учтивост, као што су чинили Пољаци.

Сад сам сасвим добро видео, да ме они презиру због тога, што сам хтео радити, као и они, што се нисам показивао мекушцем и нисам се пренемагао пред њима. И ма да сам наслутио зино, да ће они доцније морати да промене своје мишљење о мени, ипак мисао, да сад као да они имају права презирати ме, мислећи, да сам на раду хтео да им се додворим, — та ме је мисао ужасно огорчавала.

Кад сам се, по свршетку рада од после подне увече вратио у тамницу, уморан и измучен, спопаде ме опет ужасна сета.

„Колико ли ме хиљада још оваких дана очекују у будућности, — мислио сам, — све оваких, све таквих и истих?“

Бутећи, већ у сумрачак, ходао сам сам иза казамата, поред ограде, кад наједампут спазим пашета Шарика, како трчи право мени. Шарик је био наш тамнички пас, исто онако, као што има четвих, батеријских и есквадронских паса. Живео је у тамници од незапамћених времена, није био ничији, све је сматрао за гласе и храно се отпадцима из кујне. То је био прилично нелики пас, при са белим шарама, кућни пас, који још не беше остарио, са памет ним очима и чупавим репом. Нико га никад није помиловао, нико никад није на њега обраћао пажње. Још прогод дана сам га ја погладио и дао му из руке хлеба. Док сам га гладио, стајао је мирно, лукно ме гледао и у знак задовољства лагано махао репом.

Сад, пошто ме дуго није видео, — мене прогод, коме је после неколико година пало на памет да га помилује, трчао је и тражио ме међу свима, па, напавши ме на пазамата, цичећи ми је полетео у сусрет. Више не знам, шта ми би, али ја потрчах да га пољубим, и загрлих његову главу; а он ми је скочио предњим шапама на рамена и почео ми лизати лице. „Ено, дакле, приjатеља, којега ми шаље судбина!“ помислим ја; и сваки пут, кад сам се, после тога, у то прво тешко и тужно време, враћао е рада, ја бих пре свега, још пре него што бих ма куд отишао, похитао иза казамата са Шариком, који је преда мном скакао и цичао од радости, обухватао његову главу и љубио је, љубио, и некакво слатко, а заједно с тим и болно-горко осећање стезало ми је срце....

И, сећам се, мени је чак било пријатно да помислим, као да се пред собом хвалим својом поштеношћу, да је, кто, не целом свету и остало сад за мене само једно створење, које ме воли, које ми је одано, мој приjатељ, мој једини приjатељ, мој верни пас Шарик.

VII.

НОВА ПОЗНАНСТВА. ПЕТРОВ

Али време је протицало, и ја се мало по мало почех привикавати. Сваким даном све су ме мање и мање буниле свакашње појаве мога новог живота. Догађаји, прилике, људи — на све сам се некако лепше навикавао. Дакако, није било можно сасвим се помирити с тим животом; али је ипак давно већ требало рећи: што ти је, ту ти је. Све сумње, што ми још остадоше, заклањао сам у себи, што сам могао дуље. Нисам се више потуцао по затвореју, као неки изгубљени човек, нити сам икоме дао да позна, како ми је. Дивље-радознали погледи осуђенички не заустављаху се већ на мени тако често, нити ме пратијаху више оном измајсторисаном дрскошћу. И они се већ на мене беше навикли, чему сам се особито радовао. Ишао сам већ по затвору, као по својој кући, упамтио сам већ и своје место и могао сам већ рећи, да сам се навикао и на такве ствари, о којима сам мислио, да се никад нећу навићи на њих.

Редовно сваке недеље ишао сам да обријем позла главе. Сваке суботе, о одмору, позивали су нас, тога ради, све једног по једног, из затвора у стражару (који се није обријао, тај је сам за себе морао одговарати); ту су нас батаљијунски берберн сапуниле хладним сапуном и немилостивцо нас гребли најтупљим бријачицама — мене и сада гроза хвата, кад се само сетим те страхоте. Но насторо се нађе и томе дека: Ањим Ањинић показа ми некога заточеника у војеном одељењу, који је за копејку сваког својом рођеном браћом обријао и тако заслуживао по неку пару. Многи заточеници одлазили су к њему, да би се само опростили државних бербера, и ако иначе нису баш мекушци. Наше берберина звали су мајором — откуд то, не знам ни данас; и по чему би могао бити налик на каквог мајора — ни толико не знам. И сад, кад пишем ово, као да гледам тога мајора; висока, сухоњава и мучалива момчина; попримичо глуп, и увек удубљен у свој посао а упек с ременом у руци, на ком је и дан и ноћ оштрио бритву, која се већ сва истањила, што ју је истрошио и изоштрио. И могло се сасвим лепо видети, како се сав предао томе послу и како га сасвим озбиљно сматра једним задатком свога живота. И у истину он је био савршено задовољан, само кад је брита оштра и кад се нађе ко, да се брије: сапуница је код њега била топла, рука лака, а кад брије, као да кадиву гласи. Очигледно је он уживао и поносио се својом вештином и немарно је примао своју заслужену копејку, као да ту није копејка у питању, него вештина. Зло прође А-в од пашега плацијајора, када му, потказујући нас, спомену једарела и нашега брицу, на га у непаљиви назва мајором. Плацмајор се нађе упређен и разгорнодаи се на сву меру. „А знаш ли ти, хуло, шта је мајор?“ дерао се он, пенушећи се од беса, као што је већ његов обичај био. „Разумеш ли ти, шта је мајор? И макар канав нитков заточенички дође и ти смеш да га назовеш мајором — мени у очи, у моме присуству!...“ С тим је човеком само један А-в могао излазити на крај.

Још од првог дана живота свога у затвору почео сам сањати о слободи. Рачунати и мислити, над ће се године мога затвора скончати, и то на сто и сто начина — бијаше мојом најомиљенијом забо-

вом. Чак не могох ни о чем другом ни мислити, до о том; и уверен сам, да тако ради сваки, који је на неко време остао без слободе. Не знам, да ли су и остали осуђеници тако мислили и рачунали, као што сам ја, али чудновата закономерност њихових нада поразила ме већ на првом кораку. Надежда затвореног, слободе лишеног човека сасвим је другог рода, него што је у обичног човека. Наравно, нада се и слободан човек (рецимо, да ће му се променути судбина, или да ће му се што било испунити, што је предузео), али он живи, он ради; живот око њега поваздан га за собом и он се врти као и остали у колу свакадашњега живота. Му тако није код заточеника. Дабоме, и ту је живот — у затвору, у оној тврђави; али ово тај заточеник какав му драго и био он осуђен макар на колико времена, он сасвим инстинктивно не може да узме своју судбину за нешто, што постоји, што је свршено, за саставни део обичног живота. Свани се заточенике осећа, да није *код своје куће*, него као да је у гостима. Њему је двадесет година, што и две, и сасвим је уверен, да ће он у својој педесетпетој години, кад се опрости робовања, бити исто тако свеж и млад, као и сад од тридесет и пет. — „Још ће се то живети!“ — мисли он и тоши од себе сваку сумњу и остале досадне мисли. Па чак и они, што су прогнани без одређена рока робовању, чак и ти се надају, да ће тек најдаред — не питајте, како и откуда, — доћи решење из Петрограда: „да се пошље у Иверчинск, у рудоконопњу, и да му се одреди рок!“ А тада тек настаје права слава! Прво и прво: до Иверчинска идеш скоро по године; а после: полико ти је боље ићи с другштвом, него таповати! На кад и то прође, одробујеш своје године у Иверчинску, па онда... И верујте, бива, да тако рачуна поцека човек, који је већ у тај мах сав сед!

У Тобољску сам видео осуђенике, приковане уза зид. Седи на ланцу, који није већи од аршина; одмах му је ту и науша, на којој спава. Тек је овде у Сибирији учињо нешто страшно и изванредно, на су га приковали. Седе по пет година, а деса се, да седе и десет. То су нећином разбојници. Само сам једноса видео међу њима од господског рода; био је пре тога и у државној служби. Говорио је прло смирено, шапућући; осмех му био некако сладак. Показивао нам свој ланац и показивао нам, како се може згодније ићи на ону клупу. Мора да је био нека фина тица!

Они се уопште мирно владају и наглеђају задовољни; међутим, сваки је од њих прожман жељом, да одседи већ једаред своје време. А нашто им то? Ено, нашто: њима ће тада из оне тескобе и загушне собе с њеким сводом, шетаће се по тамничном дворишту и... шта ће више? Иван затвора та већ никда неће пустити. Он већ зна: ко дође с ланца, тога не пуштају никда из затвора и до саме смрти остаје у окови на. Све он то зна, и он опет с неописаном жељом и надом чека, да му већ изиђе време, што има провести на ланцу. И зар би могао без те жеље преседети пет или шест година на ланцу, па не умрети и не померити памећу?

Осећао сам, да ће ме посао спасти и да ће ми оснажити дарашње и тело. Немир душевни без престанка, раздражење живаца, загушљив ваздух у касамату — сатарили би ме сасвим. Што чешће бити на ваздуху, сваки дан се умарати, навикавати се на терете — и ја ћу се још спасти — мислио сам у себи — оснажићу се, изаћи ћу здрав, живахан, снажан и млад. И писам се преварио: посао и кретање беше ми од велике користи. Са ужасом сам гледао на једнога између својих другова, племић је био, како га је у затвору пеестајало као своје. Дошао је, кад и ја, још млад, румен, живахан, а изашао је сав растројен, осеђео, несигурна хода и са спиљом. Не, мислио сам, гледаћу га, ја хоћу да живим, и живећу. Зато су ме онако рушно и гледали о почетка осуђеници, кад би ме видели, како се отимам о посао, и дуго су ме врећали презрењем и подсмевкама. Али ја сам се на све то слабо осврнао и полно сам позазио куд му драго на посао — на пример, да пемечке и туцамо алабастер; то ми беше први мој посао. А посао тај није био тежак. Старешинство инжињерско рало је олакшавало, само ако се могло, посао племићима, што најполе није толико ни олакшавање, колико је баш справедљивост. Чудновато ли и било, од човека који је у пола слабиј и није нигда ни радио, трајити, да уради исто оноликo, колико и обични, прави раденик. Али се то „одступање“ морало упек крити; на то се многи и многи мрзодили. Доста пута долазило је, да и племиће западне потежак посао, и тада су они, разуме се двапед више робовали, него обични раденици. За алабастер се одређивала обично по три, четири човека; ту су обично слали старце и слабомоће људе, рачунајући, наравно, и нас међу њих; ну осим тога додавали су и по једног правог раденика, који разуме стварн. Обично је иштао све једни исти, и то по неколико година, Алмазов, мрголан, мрк и суровпан човек, већ у годинама, недружељубан и мално пастран. Нас је на два душе презирао. Иначе, како је скуп на речима, мрзило га је и да нас пусје.

Радионица, у којој смо израђивали алабастер, била је на неком пустој и стрмој обали. Зими, особито у мрачни дан, непријатно је било погледати на реку и на другу обалу. Ништо, ништо, што ти сриде раздире, било је у тој дивљој, пустој слици. Али је још скоро теже бивало човеку, кад се на белу, непрегледну пучину снега опоми с неба јарко сунце; тада би човек чисто полетео куд му драго у ту степу, која се почињала на другој обали и распростирала се према југу, око неко без краја дугачко и пространо платно — на читаву хиљаду и по врста. Алмазов би се обично бутељки и сурово латио посла; а ми смо се очигледно стидели, што нисмо кадри, да му помогнемо. Он се опет није ни осврнао за нашом помоћу; хтео је зар да и сами увидимо, колико смо му прави и да се кајемо, што смо тако бескорисни. А сав је посао био, подложити пећ, да се пече сложени у њој алабастер, који смо му ми донесли. Сутра-дан, кад се већ алабастер добро испекао, ваљало га је вадити из пећи. Сваки од нас узео би по један тешак маљ, наслагао би у неку ступу алабастра, па би га тако туцао. То нам је био најмилији посао. Груби алабастер у часу се претварао у бео, светао прах, тако се лако и тако лепо ситнио. Ми смо, опет, размахивали оним тешким маљевима и надизали таки топот, да нам је често самима било мило. На кад се, најзад уморимо, а нама дође некако лако ono срце; образи се спима жаларе, а пра потеке бриге. Ту би већ и Алмазов морао да попусти, те би нас гледао некако снисходљиво, као малу децу; снисходљиво би стао пушити своју дулиџу, али и поред тога није могао не гунђати, кад је морао говорити. У осталом, такав је он био са сваким, а у стварн, изгледа, да је био добар човек.

Други посао, на који ме послаше, био је, да опрећем точак на точилу у радионици. Точак је био велики и тежак, и падало је добро заћети, да га човек опрече — особито кад је токар (раденик инжињерски) радио какве ступље за ограду на степеницама, или него од каквог великог стола за државни намештај ком чиновнику, за који је посао требало читаво брдо. У таквом случају не би никако могао један човек окретати, и слали су обично двојицу. — мене и још једног племића, Б. После тај посао и остаде на нама читавих неколико година, кадгод је само требало окретати точило. Б. је био слаб, болешљив човек, још млад, али болестан од прсију. Дошао је у тамницу годину дана пре мене, са још двојицом другова, с једним старцем, који се за све време робијашког живота и дан и ноћ молио Богу (са чега су га осуђеници врло уважавали) и који је још за моје време и умро; и с неким другим, још врло младим човеком, свежим, руменим, крепким и одважним, који је Б-а нарочито већ на по пута, после до заточења — што изнеси својих седам стотина врста. Вредило је видети, какво међусобно пријатељство. Б. је био човек изврсног образовања, племенит, правн великодушне, али болешљу нетрпљење и раздражљиве. И ја и он могли смо којекако да изиђемо на крај с окретањем, а то је чак и занимало нас обојицу. Мени је тај посао прибављало изванредно кретање.

Исто сам тако особито волео, да чистим снег. То је бивало обично после снетова, а то се дешавало зими врло често. Таква једна бура је знала за дан и ноћ да завеје по неку кућу до половине прозора, а кадгод богме и сасвим. И онда, кад пређе невијавица, па пригреје сунце, изведу нас по читаве гомиле, а понекад и по читаво заточење, те одгрћемо снетове од државних здања. Сваки добије по лопату у шаке, свима одреде, колико да се сврши, понекад богме и толико, да често не би веровао човек, да ће се моћи — и тада се сви слоспо забаје посла. Снег још мек, тек што се слегао, а по врху мално и примрзао; лопата се кливи, а по њој се често сваку велике грудве, које тек у трепутку видиш, како се разлеђу и десно и лево и још се у зраку претварају у блештаво прах. А лопата тако лепо и згодно упада у ту белу масу, што тако блешти на сунцу, да је милина. Тај су посао радили сви осуђеници весело. Овај свежи зимски ваздух и пријатно кретање распламти их у

часу. Лепо се види, како су све веселији и расположенији и најеларед чујеш, како се разлеже смех, довикивање, дословца. У један мах полети и повећа грудва и ту сад настаје грудвање, наиште, разуме се, понеке мудрије ударе у приговарање и псовку — и те се игре пису ни свршавале друкчије него псовком.

Мало по мало почех ја да распростирем и круг свога познанства. Ја управо писам ни тражио познанства; био сам још једнако неспокојан, мрзовлан и неповерљив. Познанства моја дођоше некако сама од себе.

Први ме је стао посећивати Петров. Велим „посећивати“ и наглашујем ту реч. Петров је живео у посебном одељењу, у касарнату најудаљенијем од мене. Свеза између нас очигледно није могло бити никаква; а и иначе, ни у ком случају, није било, нити је могло бити ничега заједничкога међу нама. На врат Петров у то време као да је за неку дужност своју сматрао, да ми скоро сваки дан дође у казармат или да се сретне са мном о одмору, кад сам се ја обично шетао нас казамата, што удаљенији од свију. С почетка ми је то било непријатно. Али он је некако дотерао, да су ми његове посете постале пријатном забавом, и ако он није баш Бог зна како дружеван и разговоран човек. Био је дежмекаст, умешан и опретан; лице му било доста пријатно и бледо, а широке кости на лицу испале. Погледу му био одважан, зуби бели, чести и ситни, а у устима је увек имао макар мало трвена дувана. Жвакати дуван било је у души многоме осуђенику.

Петров је изгледао млађа него што је. Било му је око четрдесет, а по изгледу нико га не би држао за старијег од тридесет година. Са мном је говорио за чудо отворено, држао је да смо обојица од једне сорте, то јест, и један и други уредни и деликатни људи. Ако би, например, осетио, да баш ја радо остао сам, он би ме одмах, трогонорип минут два са мном, остао, захваљујући ми се на пажњи, што, разуме се, иначе нигда није чинио, нити би се тиме ико у затвору могао похвалити. Занимљиво је, што је таки исти одношај остао не само у те прве дане, него и читавих неколико година после тога, нити се иначе приближисмо већма један другоме и ако ми је у истину био врло одан. И ја на данас не могу да разумем: шта ли је он управо хтео од мене, и што ми је долазио сваки боговетни дан? Истина, десило се, да му се после дала прилика, те ми је нешто и украо, али је он крао некако нечесемо; новаца није скоро нигда исказо од мене; очигледно дакле, није долазио ни ради новаца, нити из каквог му драгог другог интереса.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 3.

Дође и дванаест сати а нико се не појави. Ја чеках до једног сата и за тим изиђем на поље да видим да ли ко с улице не иде овамо у кућу. Двориште беше ушао пролаз, чија врата с улице беху отворена.

Зачудих се кад видех једног човека на прагу кућних врата да лежи лицем обрнут доле а ногама управљени у кућу. Прва ми је мисао била да се братим, јер помислио да се господин Барнес или Џемс Сутам или како је се звао тајанствени муж моје газдарице, вратио кући мртан пијан, да се није могао држати на ногама. Али пошто сам мало боље загледао у тога што лежи уверам се да то није могао бити овај човек, који ме је прво служио као келнер, а за тим ми онако изнеман главу разбио. Приметам да је овај много већи, и пошто му се шешир при паду одвојио, могах видети да је ћелав. Стојећи тако и посматрајући тога човека, обузе ме неко врло непријатно осећање. Он је лежао тако мирно и у тако неприродном положају. Он је целом својом тежином — видео сам да је то био необично јак, снажан човек пао на груди и лицем је толико притиснуо прат да сам се чудио како је у том положају могао дисати. Десна му је рука тако лежала под њим да је изгледала сломљена. Он није могао бити пијан. Мора да су га оборили грчеви или тако што. Са свим неразјашњивим осећањем приступем му ближе да му, ако је могуће, помогнем. Нагнут над њим метнем му руку на раме, али је ужаснут тргнем одмах натраг, јер осетих да му је капут влажан. Погледах моју руку и запрепашћен видим да је крваса. Пуи грозе скочим и викнем што сам више могао, „у помоћ, у помоћ господу Барнес“. Г-ђа Барнес и слушкиња дојурише обе заједно.

„Г-ђо Барнес“ рекох ја, гледајући њеног моју руку, ово је дело каквог убице.“

„Убице,? Смилуј се Боже! Мислите ли да је он то учинио?“

Ја је погледах па и ако сам врло добро знао на кога ова мисли, не одговорим јој на питање.

„Место других залудних послова боље је да пошљемо по полицију и по лекара“.

Слушкиња је прва разумела моје речи и рече „Знаи да један лекар станује преко пута од нас; идем одмах по њега.“

На срећу беше он код куће и кад је чуо шта је, одмах дође. Одмах за тим дође и један полицијски чиновник у пратњи више других у кућу.

Она затворише пре свега гранчење део улице, јер се већ почела скупљати радознала гомила људи пред кућом. Цела кућа буде стављена под строг надзор.

ГЛАВА 4.

„Пре пет минута овај је човек још живео“ гласила је најава лекара. „Његово је тело још сасвим топло“.

Гледајући у мене запита он за тим „Шта знате Ви о тој ствари“.

„Ја? Ништа! Ја очекивах једну посету, а пошто је он задоцнио, изиђем на поље да видим иде ли ко. Кад сам ступио у двориште видим овог човека да лежи на земље.“

Страшан међу тим беше улет у једну малу собу при земљи. Осим лекара, једног младог човека, особитог али пријатног лица и мене, беху ту још полицијски инспектор и још један чиновник који је назно на врата. У соби су биле још и г-ђа Барнес и слушкиња, седећи у углу камина.

Пошто сам лекару одговорио, саслушао ме полицијски инспектор.

„Шта вам је то на руци“.

Ја му показем моју руку и рекох „крв!“ То је крв тог несретног човека. Кад сам га видео да лежи на земљи, прво сам помислио да је пијан или у несвести. Метнем руку на његово раме у намери да га ако могнем повратим. У том приметим да је његов капут влажан и кад сам загледао моју руку, коју сам брзо тргао, приметим крв на њој. Тада сам одмах видео да је ту морао бити алочин.

Мртваца метну на сто, који је био и сувише кратак за дужину тела, тако да су му ноге висиле. Тај несретник што је тако тајанствено погинуо био је доиста напредно снажан човек; нарочито му је глава била врло велика. Он није имао ни једне једине длаке на глави, док је имао бујну, мало црвенкасту браду. Носио је црни капут и на рукама црне рукавице. У кошуљи му је сијао велики и врло скупоцени бриљант. Тежак златан ланац висио му је о прснику.

„Је ли то тај посетилац кога сте очекивали?

„То Вам не умем казати, пошто очекиваног нисам познавао“.

„Како се је звао тај“.

„Доиван Ротвел. Добио сам јутрос телеграм од њега са извештајем да ће у двапаест сати бити овде. Ево депеше“.

„У дванаест сати! А кад сте видели овог човека на земљи“.

„Од прилике око пола један. Газдарица и слушкиња моја ће Вас тачније известити кад је то било кад сам ја викао за помоћ. После пет минута дошао је лекар“.

Полицијски инспектор окрете се овоме „кад сте Ви дошли овде“.

„У колико се сећам било је још двадесет минута до један. Баш сам тада доручковао и хтедох да оперем руке, кад ме позвасте.

„А од кад је већ био тај човек мртан“.

„Пре пет минута још је живео“.

„Кад је тако онда је он још живео кад је овај господин ступио у двориште“.

„То не могу казати. Веома је вероватно да је тај човек прободен у тренутку кад је ступио у кућу. По свој прилици да је од удара одмах убијен и ја мислим да је овај господин само један минут раније изашао, он би морао бити оптеђан убиства“.

„Где је становао убијени“ упита ме полицијски чиновник.

„Ја то не знам рећи; у опште не знам ни најмање о њему да кажем. Свакојако међу нама до сад су искључиво посредовали други људи“.

„Из којих разлога је хтео он да дође код Вас“.

„Хтео је да ми објасни једну објаву у новинама коју је он дао".

Ја пружим чиновнику дотични оглас, који ме је, колико сам до сад могао оценити, могао довести само у непријатан положај.

„Како се зовете".

„Џемс Сутам".

„Јесте ли Ви тај Џемс Сутам који се овде тражи".

„Не могу чак ни то тврдити. Прекјуче прочитам ја тај оглас у новинама и пређем њему упутим се одмах Кливеру и Кастону. Јуче добијем ово писмо а јутрос овај телеграм, који сам већ дао".

Полицијски инспектор читаше пажљиво писмо које је потписао Доикан Ротвел и не говорећи ништа стрпа га заједно с телеграмом у свој џеп. Било ми је врло чудно што је то учинио не дајући мени, примаоцу, ни најмање објашњења о томе.

После тачног испитивања џепова убијеног нашло се осим тешког златног сата без икаквог обележја, још и један свежањ банкнота у суми од 110 фуната; за тим још разни златни и сребрни новци у једној малој кеси, од прилике 4 фунте. У десном џепу од прслука нађу још комад од једне визиткарте, на коме се још могло прочитати име „Рајмунд". Да ли је то било презиме или надимак, није се на важност могло утврдити.

Осим тих ствари није се ништа друго нашло по коме би се могао познати његов идентитет. Изгледало је скоро као да се намерно избегавало све што би томе допринело.

Чим је свршено саслушање полицијског комесара, упутим се Кливеру и Кастону. Онет нађем само старога господина самога. Изгледаше да га је мој долазак изненадио, а могућно да се и на мом лицу видео траг од свођених утисака.

„Но, је ли господин Ротвел био код Вас?"

Ја затворим врата за собом и онда га погледам у очи.

„Чини ми се да сте ме у лепу ствар увукли, господине Кливере. Ја нећу отићи из ове собе пре него што будете добри да ми одговорите на нека питања. Прво: је ли име Вашег пријатеља Доикан Ротвел?"

Он се устури у столици и погледа ме чудновато смешећи се.

„Ви доиста имате нарочити метод да испитујете људе. Пре него што Вам одговорим морам прво Вас питати да ли је г. Ротвел био већ код Вас."

„Како изгледа он."

На то питање он се опет чудновато осмехну „Ви дакле непрестано на питања одговарате новим питањима, примети он. „Кажите ми бар једно, господине: је ли ко био код Вас који се представио као Доикан Ротвел? Пошто ми на то питање одговорите говорићемо о томе како он изгледа."

Настаде кратка пауза; тада рекох ја, оштро посматрајући пред лица тога човека, да баш могао опазити утисак мојих речи:

„У колико могу судити лепи Доикан Ротвел зад убијен у хотелу г-ђе Барнес."

Г. Кливер скочи са столице. „Убијен, кажете?"

„Јест, убијен. Тамо лежи један човек који је мало час убијен."

Г. Кливер изгледаше засвим збуњен.

„Говорите, молим Вас, мало јасније, г. Сутаме и одговарајте на моја питања само са „јест" или „није". Је ли био код данашње код Вас који је се представио као Доикан Ротвел".

Ја му испричам све што се десило, наравно у колико сам то сам могао судити и видех да је он доиста упрепашћен.

„Ви кажете да од убијеног није било ништа, по чему би се његов идентитет могао утврдити. Па, у том случају не можемо ни ми ништа допринети, јер ни ми нисмо никад видели Доикана Ротвела и унек смо били само у писменом злобављају с њим."

Г. Кливер признаваше то једно да је се лице од којега је дошла порука, звало Доикан Ротвел, али то је била и једина околност коју сам од њега могао дознати. Он ми рече да они ништа друго не знају о целој тој ствари него да им је једним писмом од Доикана Ротвела поручено да се известе где је Џемс Сутам. Он је сад мислио да, ако сам ја тај човек, кога су тражили, да морам бити и потпуно посвећен у ту ствар.

Вратим се у Хотел, мало ваше знајући о свему, него кад сам изишао из њега. Тек што сам упао пред ми полицијски чиновник метну ми руку на раме и одведе ме на страну. Никако ми се није допадало његово понашање.

„Добро кад сте дошли г. Сутаме. Морам Вас молити за неколико речи; жао ми је али Вам морам отворено казати да ме неке врло чудне околности у овом тајанственом догађају, приморавају да Вас ставим под полицијски надзор. А ако бисте покушали да побегнете, морају Вас онда ухапсити."

„Имате право" одговорим ја. „Затворили ме или ме обесили мени је све једно. Не треба за то велике бистрине да се створи окрену против мене и ако ја једнако могу само то тврдити да је мени тај убијени потпуно непознат о чијој смрти толико исто знам као онај који живи на месецу".

Мени се учини као да тај чиновник не зна управо шта да ради са мном. Он као да се ја старао да одмах дозна сваку моју намеру, и не само ја, него и цео хотел са свима упућенима, остаде под строгим надзором, догод је трајало испитивање.

Више полицајаца остајаху ту дан и ноћ, други су непрестано вили и долазили, тражећи нове податке и завештавајући се узајамно. Под таквим надзором и сам сам себи изгледао као кривац. Што се тиче г-ђе Барнес она је доиста изгледала као да носи велики терет на својој савести. Она је се непрестано вртила тамо амо и видео сам добро да она жели пошто по то да самном на само проговори неколико речи, али није смела бојећи се полицајца који су непрестано на нас пазили.

Пак је била толико куражна да ми метне једну цедуљу под јастук. Ја је нађем у вече пред главним претресом, кад сам хтео да легнем. На цедуљи без потписа писало је само ово:

„Кумим Вас Богом не помињите сутра ниједне речи о мом мужу. Ја сам тврдо уверена да он није ни мало умешан у ово страшно дело, и Ви то знате тако исто као и ја. Не би било добро уплетати њега у ову ствар и мени би само задало још више бриге, него што је и сад имам."

Пошто сам прочитао цедуљу рекох у себи да се г-ђа Барнес јако вара у њеном тврђењу. Па и ја не бих ни мало сумњао на њеног тајанственог мужа. Шта могу ја о теме знати? И што сам више наметала мисао да је мој противник, тај келнер, морао сумњати у том догађају. Свакојако је било могућно да је он прави Џемс Сутам кога су тражили, и из каквог било разлога да је се бојао да Доикан Ротвел не каже што год нешкодљиво по њега. Сећајући се живо нечувене дрскости његове, кад ме је онда напао, изгледало ми је могућно да он у гневу још ужасније може учинити.

Судским саслушањем сутра дан није се ништа ново доказало; међутим ствар је толико осветљена да је се идентитет убијеног несумњиво могао утврдити. Свакојако та околност није могла никако допринети разјашњењу тајанственог убиства.

Доказало се да се убијени зове Џон Хартон и да је био шеф познате јувелирске радње Хартон и Комп. Велика је техничка била у томе да се одлучје да ли је он себи наденуо име Доикан Ротвел и из којих разлога.

Хартон и Комп. била је врло угледна и врло богата фирма у Бирмингаму и Џон Хартон важно је као врло богат човек.

Доикан Ротвел унек је из Ливерпула писао Кливеру и Кастону и изгледало је као да је он само због тога и одлазио и банио се тамо. Шта више он је тамо био узео и стан, у који он никад није ни одлазио, него га је држао само због тога да се сва писма и телеграми које су тамо на њега долазили, одмах упућују у Аштон на адресу коју је он дао, и то је била адреса једног дућанџије у Аштону кад је овај доведен кад лешине одмах је изјавио у протоколу, да је то тај човек који му је познат под именом Доикан Ротвел.

Шта је наводило тог богатог јувелира из Бирмингама да узима Доикана Ротвела, и шта је он имао да известном Џемсу Сутаму саопшти нешто веома корисно, то је потпуно остала тајна, као и све ближе околности његове тајанствене смрти.

На жалост до год сам се ја налазио при саслушању, нису се на мене обратили ни једним једним питањем, које би ми дало прилике да обратим пажњу на чудноват нестанак мужа г-ђе Барнес.

Мене је нешто јако гонило, и ако без воље, да тиме створим нове заплете. И онако су ме били доста притеснили! А пре свега нису хтели никако веровати мом тврђењу да ја ни мало не знам зашто су Џемса Сутама позвали преко новина, ко га је позвао и каква је била та корисна ствар за њега.

Изгледало је да су и исљедни судија, и сведоци, и публика били мишљења да без сумње мора да је у мојој руци кључ целе тајне, пошто сам ја познат као Џемс Сутам.

Најтачније су расписивали за све о мојој личности и моме животу од мојега де-

тиљства, али нису нашли ни најмању околност која би сведочила против мене, на простог разлога што апсолутно ништа није било против мене. И иначе сам при свршетку саслушања видео да су многи мишљења да сам ја у том злочину морао суделовати, ако не непосредно а оно посредно.

За тим је иследни судија одлучио да је Џон Хартон, познат и под именом Доналд Ротвел, убијен од једног или више, још не откривених лица.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

—

Један општински писар, управно је на нас једно овакво питање:

„М. П. из М. стално се занима земљорадњом, а поред тога, спорадично му је занимање столар, и као такав има прилично и алата најбољенског, с којим над-као ради и столарски занат, но није мајстор — столар — нити има мајсторског права на то, већ земљорадник.

На дан изненадни М. има извести плаћања приватним лицима, по извршеним пресудама суд. сним, а нема никаквог имања покретног и непокретног које би му се за наплату могло у попис узети и продати, сем столарски алат као: Тезга, стругови и друго, то, пре, по што би општински суд могао приступити извршењу означених пресуда, потребно му је објашњење о томе: може ли се столарски алат осуђеном М. узети у попис и продати за извршење тих пресуда, над он није столар већ земљорадник, од чега и живи и своју породицу издржава, а столар му је спорадично занимање али не може?

На ово питање ми му одговарамо:

Ако су пресуде, по којима се наплата има од осуђеног извршити, приватне природе, т. ј. ако су оне изречене по ма каквим принципима облигоним, онда му се за извршење тих пресуда, по тачки 16. правилан господина Министра Правде од 4. фебруара 1874 године Бр. 354. (збор. XXVI стр. 14) може узети у попис и продати све имање и покретно и непокретно, без обзира на благодејања која даје лукавишева тачка 4. ј. 471. грађанског судског поступка, јер та благодејања важе само за оне случајеве, кад се имају за извршење пресуде изречене у обичним грађанским споровима.

А, ако су пресуде о којима је у питању реч, грађанске природе, то јест, ако су оне изречене у обичним грађанским споровима, онда се за извршење тих пресуда, по тачки 4. ј. 471. реченог закона, не може узети у попис: рукодељи (занатлије) мајсторски алат, а земљодељу сва она покретност изложена у истом законском пропису, а поред ње још и пет дана оране земље и њива са зградама и плацем од једног јарма оранља.

Према овоме, ако се над осуђеним М. имају да изврше пресуде изречене по ма каквим облигоним принципима, онда му се, без обзира на његово занимање, може за извршење истих пресуда узети у попис и продати све његово имање, и покретно и непокретно, на какво оно било, у колико је довољно за извршење тих пресуда.

Ако су пак те пресуде по грађанским споровима, онда му се за извршење истих као је рукодељи, то јест, ако му је главно занимање као занат, не може узети у попис и продати само најмужнији алат, а све друго имање може.

А, ако је земљодељац, то јест ако му је главно занимање земљодељство, онда му се за извршење плаћата по таквим грађанским пресудама, не може узети у попис и продати сам онај имање које му штити тачка 4. ј. 471. грађанског судског поступка, а све друго имање које прелаз тога има, на какар оно било и као од месовог спорадног занимања, може му се понудити и наложити продаји, ради плаћате досуда по тим пресудама.

Општи ирија објашњења тачке 4. ј. 471. грађанског судског поступка, ми смо штампали и у бројевима: 27 и 28, 34 и 35 „Полицијског Гласника“ од прошле године.

* * *

На питање једног општинског писара одговарамо му:

Буџет општинских прихода и расхода, по члану 5. закона о општинским, среским и општинским буџетима, важи за годину дана, то јест за целу ону годину за коју је буџет израђен и одобрен.

Према своме, буџете општинске, који су за ону годину наплаћено одобрени, не треба мењати, ако дотичне општине и по новом закону о општинама задржавају свој досадашњи обим. Ако случајно одобрени буџетом за ону годину, није предвиђен какав расход, који по новом закону о општинама или по другим законима, донешеним после одобреног буџета, морају пасти на терет општине, онда пена се у том случају поступи по одредбама члана 19. закона о општинским среским и општинским буџетима.

А ако је одобрени буџетом за ону годину, предвиђења на какву позицију већи расход но што он може да буде по новом закону о општинама или по ком другом закону, донешеном после одобреног буџета, онда пена општински одбор, по прању које му даје тачка 1. члана 84. закона о општинама, тај расход умањи и сведе на ону меру коју законом дозвољава.

* * *

На питање једног другог општинског писара, одговарамо му:

По члану 74. тачки 2. закона о непосредном порезу, ослобођавају се од личне порезе она лица, која су потпуно неспособна за телесно пословање, а која међутим не плаћају годишње на име непосредне порезе више од 20. динара.

Кад у задруги има више задругара који порезу сви укупно плаћају, а деси се, да један од тих задругара постане неспособан за телесна рад, онда ће, по нашем мишљењу, тај неспособљени задругар имати права да тражи ослобођење од личне порезе само у том случају, ако подељена укупна непосредна пореза на све задругаре, не напоси на сваког задругара више од по 20. динара на годину, а, ако та подељена непосредна пореза износи на сваког задругара више од по 20. динара годишње, онда онај неспособљени задругар нема права на ослобођење од личне порезе.

* * *

Општинског писара општине В....е — И.... И. В.....а упућујемо, да прочита поуке и обавештења у 49. броју „Полицијског Гласника“ од 16. децембра 1901 године (стр. 387) па ће тамо наћи објашњење на његово питање које нам је послао под 6. априла ове године, а које се односи на застарелост казни које прирачу старателске судије, по закону о старателству, код неуредним старешинама пунилних кућа.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Милоје Ракић, слуга код Цветка Борђевића оп. пиљарв, побегао је од свог тавао 2. Јуна ове године. Квартсапијалиста упр. гр. Београда актом својим Бр. 4.013 моли све полиц. власти да га потраже и најавеног њему спроведу. Милоју је тек 23 год., средњег је стаса, образа дугих, носе пљве, очију плавих; над говори врсна. Имао је на себи црно сако одело бела сламна шешир. Најавеног треба спровести Управи града Београда, с позивом на Бр. 16.397.

Недељко Николић, из Руска у Турнеју, а сада жнијеће у Г. Селу окр. врањског, у октомбру пр. године отишао је непазно где, начелство окр. врањског, актом Бр. 6.863. расписује овим његово тражење. Недељу је око 60 година, ниа — сед, доста ошпро говори; средњег је раста. На себи је имао гуњ, чакшире и прслуи од џукна па поткаша сељачке чараше и опанке. Најавеног треба упутити начелству окр. врањског, с позивом на Бр. 6863, или Управи гр. Београда Бр. 16211.

ПОТЕРЕ

Драгомир — Веса — Бешковић, пиганин, из Прела и **Зарије Синић,** пиганин, из Комирића, побегли су из затвора среза ваљевског 3. јуна ове год., где су били под истрагом за извршење две опасне крађе. Драгомиру је 26 год., висок, добро развијен, у лицу бео, као говори врсна, брија се а остала позонпорт, но није искључена могућност да је и то обријао, кога је пуштао и изгледо као балабанин. На глави је имао шешир, на себи капут и панталоне, као што воде балабани, на ногама опанке. Зарија је око 20 год., малог стаса, приземљаст, малих бркова, без браде, очију црних. Од одела је имао на себи само кошуљу и гаће, на глави шубару, на ногама опанке. Моле се све полицијске власти, да их живо потраже и најаве спроведу начел. ср. ваљевског, с позивом на Бр. 3059., или Управи гр. Београда на Бр. 16379.

Непознати лопови, ноћу између 7. и 8. ов. мес., кроз отворен прозор извукли су на себе Миловани Дамјановића трговца из Лазаревца, панталоне од Миховог штофа, на пругаста прама, мрким; у њима три златне турске лире, 3 дуката бушена, један златан турски новац, један нетодинарац пробушен, $^1/_2$ рубље руске, 3—4 банке српске новчанице, неколико комада заранх банака, и у сребру и ситну до 30 динара. Моле се све полицијске власти, да живо потраже лопова, и најаве спроведу начелнику ср. посавојског Бр. 8306, или Управи гр. Београда Бр. 16722.

Динча Пешић, из Бабичке, окр. врањског, са својим братом Јованом, 18. пр. мес. убили су сина оца Китана Пешића, и бацили у Мораву. Јован је ухваћен, а Динча је побегао и нема

се где је. Њему је око 40 година, расте је средњег, у опште плав, брија се, бркова плавих, имао је дугачки гуњ, од сивкаст сукна, прни јелек, сукњене чакшире од истог сукна, ритну ношњу. Моле се све полицијске власти, да Дечију у своме кругу живо потраже и нађеног спроведу начел. окр. Врањског, с позивом на Бр. 7172, или Управи гр. Београда Бр. 15919.

КО ЈЕ ОВО?

Лице чију слику износимо ухваћено је и затворено 26. фебруара у Бриселу, под именом Август, — Жан, — Жермен *Гобер*. Доказаном његовом истрагом утврђено је да је ово лице у год. 1899. и 1900. живело у Бриселу под именом Илиз ди Прати, по народности Француз, и да је октобра месеца пр. год. понушао

варљивим начином ступити у брак са једном женском из Брисела. Никакви други подаци нису могли бити прикупљени нити претходних хоће што да изјави у погледу своје идентичности. Он је висок 1·70 м., нос и образ прних, чела високог, очију сивих, нос малог, лица округлог а тако исто и браде. По занимању је келнер.

На молбу истражног судије из Брисела, износимо слику ове индивидуе и молимо ако би ко ма шта знао о њему да нам достави. УБр. 16369.

ШТА КО ЗНА?

У месецу мају т. г. учестале су опасне крађе у престоници. Београдској полицији нао је јасно у очи карактеристичан начин вршења оних крађа — одваљивање прозора и усисавање у стан, или само усисавање кроз отворен прозор — услед чега је дошло до закључка да оне опасне крађе врше једна иста лица која нису „новајлије“ у овом послу.

Резултат до кога је полиција дошла брижљивим трагањем и појачи потерама са својим агентима био је позитиван и потврдио је горњу предпоставку, пошто је истој пошло за руком да ухвати извршиоце оних крађа — Миту Димитрија Суботића, биз. робијаша, и његовог јатака Стевана Станисављевића, биз. опанчара.

Полиција је ухватила Миту у стању под Стевана у близини Вајфертове циглане и правилном извршеног претреса нађене су разне вредне ствари прибављене последњих крађама. Видећи да би му непризнавање служило само као отежавајућа околност према општем стању ствари Мита је признао да је у току месеца маја т. г. у Београду извршио четири опасне крађе и означио је као јатака гвозд од свога стана Стевана Станисављевића, биз. опанчара, који то упорно пориче.

Мита — Димитрије

Мита је један од најопаснијих и најдрскијих лопова. Судски је, до сада осуђиван два пута због крађе и један пут полицијски, стар је 40

Стеван

година малог раста, сувоњав, смеђ, по занимању је бивши обућар, родом је из Београда.

Стеван Станисављевић, биз. опанчар, родом је из Жарковца, стар је 58 година, раста средњег, дугог лица, косе проседе, очију прних, брковa

никих проседих жељен је, године 1895 био је под истрагом неколико месеци због крађе коња.

Износећи слике лопове, управа града Београда, позива власти и грађанство ако би ко у њима познао прикше за још какво важније дело, да јој то што пре доставе.

УБИЈЕН

Кира Арсић, из Доља у А.-Угарској, стари и познати лопов, ноћу између 6. и 7. ов. м. понушао је да покраде жицницу г. Канари опд. трг. са имања које поседује у атару општине кнежевачке ср. врачаревог. На несрећу његову

г. Канарн наполичар приметн га, опали из пушке и на месту га убије. Тако је завршио своју варварску овај до сада више пута осуђивани стари лопов, са којим смо и ми већ више пута имали посла у нашем листу.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Изгубљене су неке признанице спремљене за наплату вересије и претплатника наших у Београду. С тога молимо наше београдске претплатнике да обрате пажњу на разлику између правих и изгубљених признаница. Праве признанице по којима треба да положе претплату биће ожигосане штемпилом „Уредништво Полицијског Гласника Београд.“ Ако би ко понушао да изврши наплату са признаницом на којој је само једноставно утиснут штамбиљ или и без овога, нека се тако лице смагра као неовлашћено за наплату признаница о чему нека нас, или најближег полиц. органа извести.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Револуционарни и политички бунтовници; 2) Прештампавање закона; 3) Телесне и смртне казне. — III. Поучно забавни део: 1) Непознати добротворци; 2) Мирко; 3) Један уморни; 4) Из страног света; 5) Запосленици из мртвог дома; 6) Мртва рука. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Траже се; Потерс; Ко је ово; Шта ко зна; Убијен; Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 24. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 20. ЈУНА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Остружница одвоји од досадашње општине остружничке, у срезу посавском, округа београдског, и образује засебну општину остружничку, а остала села ове општине: Умка, Руцка и Пећани да образују општину под називом: општина умљанска.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 7. јуна 1902. године, № 13.076 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета:

да се село Пругово, које је припадало општини лучичној, у срезу пожаревачком, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од досадашње општине и да за себе образује нову општину под називом: „општина пруговска."

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. јуна 1902. године, № 13.057 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобравамо решење Државног Савета:

да се села: Заграђе и Рељици, у срезу качерском, округа рудничког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општина: рудничке и милошајске, па за себе образују општину под називом: „општина заграђска."

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. јуна 1902. године, № 13.058 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобравамо решење Државног Савета:

да се села Михаиловац и Добродол, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине михаиловачке, у срезу подунавском, округа смедеревског, па свако за себе да образује општину под називом и то: Михаиловац општину михаиловачку а Добродол општину добродолску.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. јуна 1902. године № 13.063 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 155. закона о пословном реду у Народној Скупштини, постављен је:

за архивара Народне Скупштине, у рангу секретара министарства четврте класе, Љубомир И. Поповић, секретар прве класе начелства округа београдског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 11. јуна 1902. године, № 13.596 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од **Ч. Ломброзе**

Превео Д-р В. Петронијевић

(Наставак)

На челу јакобинаца стајала су у Паризу прави бандити. Понтијански инспектор Друс, који је у конвенту сам себе за бранитеља објавио; Жакоб, Херон од Еља, како га је Кутон називао; Бертран и Дарт, краолични пси Лијона и Араса; Бабеф који је већ од двајест година био осуђен за фалшификат; Ханрио, генерал, кога је његов учитељ отерао; Сен-Жист, који је крао у својој и у пријатељским породицама и на жељу своје сопствене мајке био ухваћен; Фуше, који је под конзулат учинио своју прву тековину и доцније стекао постепено на 12 милијуна, као осим њега и многи други, који пре револуције нису имали ништа, и у њој се обогатили, као Бодра, Дамон, Мерлен, etc. [Тен].

У честим немирима у Фиренцији биле су многи од народних вођа прави злочинци: Корзо Донати био је фалшификатор, Такото Сахети, брат новелисте, био је лопов и фалшификатор, и био је после завере ухваћен и обешен: Мизоде да Ландо једна што је задобио господство, кад се против њега скова завера под предводјењем Луке да Фоншане, једнога више пута због силовања називаног и с тога небирљивог злочинца, који се ставио на чело немирног пабела, да би опет играо политичку улогу.

У устанку народном у Ђенови год. 1628 стајао је на челу Ваxеро, убица и роб на галерама; он је по своме помиловању извршио неколико нових злочина у Фиренцији, за тим, од Ђеновљана протеран у Бастију, преварио жену свога пречмара, заједно са обе њене сестре, које је затим отровао; на послетку и самог пречмара навео је на један злочин па га онда убио [Ferrazi, Storia d' Italia].

4. *Импулзивност.* Ове анормалне индивидуе гоне пихова урођена импулзивност, да постану одлучни људи од акције, да извршне политичка убиства, од којих се мноштва поштених ужасава, ну која су калкада од користи за једну нацију.

Достојевски нели у једноме од својих романа за заверенике Лебљакина, који покушава један акт осветe: „Особеност ове врсте људи у томе је, што су они сасма неспособни, да се одрекну задовољења једнога свога захтева; чим се овај у њима јави, они то морају показати и потврдити у пркос сваком моралу и обичају".

Исти тип црта Достојевски у Петрову (в. La maison des morts. — Paris, 1886), са његовим бледим лицем, неправим јагодицама, безобразним погледом, који је убио свога пуковника пред еронтом и хтео готово убити мајора, који је тиранисао заточенике, што су с њиме били заједно. При пиховом пријему суседу он је директ преко дворишта пошао Достојевскоме, приступио му и питао га, као да су то ствари без одлагања, о Наполеону III и о антиподима; чим је добио одговор, одмах је се исто тако брзо повратио, као што је и дошао. Међу осуђеницима он је био најодлучнија; он нити је имао суда нити здравог разума. Једнога дана он је украо библију, а

затим признао је сасма просто, као да се је само забунио и ништа више: „Баш сам имао срећу да пијем, и с тога сам морао украсти; требао затим био бих цар пала останио недирнут“, „Људи као Петров“, вели Достојевски даље, „даду се познати у моментима немира и бунта; ту они налазе посао, који им је сходан. Они нису пријатељи многих речи, као год што они не могу бити подстрекачи и пирачи устанка, али они предузимају извршење и делају просто, без ларме, они су први на барикади и с отвореним прсима излазе отпору на сурет, без страха и без оклевања; сви иду за њима до самог чретог зида, где вешања чекају своју смрт“.

Све то важи и за Орсинија, без обзира на његов морални инфериоритет; за време римске републике и под Гарибалдијем он је био својом неустрашимошћу страх другова, који су га с тога називали будалом.

5. *Емотивна неосетљивост.* — Друкчији тип револуционара описује Достојевски у Ставрозину: „Он је нервозан, као младић имао је два напада епилептичне душевне помућености, у којима је једном претпостављеном одгризао уши и писултирао без повода једнога угледног човека; своју мајку је не воли и презире јавно мњење. Као војник био је без дисциплине; у Петрограду живео је међу олошем, у бестијалној околини, у пуканим сексуалним односима и на послетку оженио се је једном блесавом, сакатом просјакињом, само да би прекосио јавном мњењу. Атеист и храбар, пева у пијанству поштују врсма јако баш због његових злочиначких тенденција; он је *Deus ex machina* нихилиста, будући *кровни* цар. „Велики човек мора се бити, да би се могло одупрети здравом разуму људи, била је једна од максима Ставрозинових; он није познавао разлике између циничне и херојске радње. Страху он је био неприступачан и могао је човека убити, а да при томе не изгуби своју мирноћу. Он је се могао упоредити са револуционаром L....., који је целог свог живота трајно опасности и чија та је близина опијала; она му је била потреба, и, наоружан само једним ножем, он се је стављао медведу на очи“.

Сама коју Платон (hes Publica L. X) даје о демократи, личи на овај портрет: „Васпитан од оца тврдице, који је мислио само на профит, он још од детињства избегава свако ужинање, и, кад је ушао у друштво кривољих људи од ужинања, он набира средњу, и од олигарха постаје демократ. Остарићи, то исто он доживљује и код свога сина; постепено он губи свако поштено осећање и све жртвује ужинању, постаје тиранин, као што тиранска поступају пијанице и блесавци, мисли само на ужинање, на жене, расипа своје имање, затим имање свога оца, па онда и својих сродника; ако се они успротиве, он употребљава силу и на послетку пљачка путнике, храмове, и не преза ни од каквог убиства.

Умеју ли они људи да говоре, постају кривоклетни сведоци и интриганти; ако им је отаџбина у игру и ако је њихов утицај мали, они се продају иностранству; а ако су многобројни, они истичу на чело најадинијег и најачег по утицају и учине га господаром, који исто тако гази отаџбину, као што су сви они газили очеве и матере“.

Да су ови типови револуционара истинити, показује нам и слика, коју Валс у својим списима (L' Insurgé и L' enfant) даје о самом себи. Он има глувонемог ујака (ту се показује дегенеративна диспозиција), ода неморалног, љутог, тврдог срца; мати му је била тврдица и поступала је са својим сином свирепо, бар у његовом детињству; сам он није без ознака дегенеративне (велике заголиће и горња палица), и ире свега без срца. *Никада као дете нисам био полубољак*, пише он, и од својих родитеља добијао сам само ударце и батине, које су тако редовно долазиле, да су суседи по њима бројали часове; мати му је се још уз то радовала, кад му је могла опалити још који шамар ван уобичајеног времена. Вредно је пажње, како он стоји при оваким наследним диспозицијама и овако бедном детињству изспрам обичаја и закона. Он се смеје љубави спрам деце, која је прежњела све метаморфозе човечанства. Као дете он се смејао директ у очи побожнима, и ако је био религиозан, као младић он је увек био гласни колонођа, склоно је једну заверу за бегство на Коленса и волео је више друштво пролетерских синова од друштва синова својих учитеља. Кад је случајно дошао у додир са каквим револуционаром, он је се инстинктивно осећао њему привучен, ма да не трпи притасак инспираторских дружина, којима приступа; он се ни мало не може да прилагоди и дисциплинира, већ и онде поступања да ради на своју руку, где и најелементарнија увиђавност налаже уздржавање; он презире идоле својих другова, људе као што су Бераније, Мишло и др. Кад је учитеља, који га је као дете мучио, после 20 година напао, ништа није заборавио и свирепо му се свети; он долази у конфликт и са учесницима својих оргија и ахтова дуел на живот и смрт, и спрема се за њега као за — велику и лепу радњу.

(Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ 13

Различне ређе смртне казне.

Да пређемо сад на неке смртне казне, које су онде онде примењиване код појединих народа, али које су биле више акти самоволе а не у закону изречно прописане смртне казне. Време, место и прилике играле су у примени таких казни велику улогу. И законик Каролина, код појединих преступа за које одређује смртну казну, оставља обичају или месним прилукама, како ће се извршити смртна казна. Још више је то био случају у старим правима а нарочито у оријенталним земљама.

У смртне казне које су се онде онде јављале, без да им се може одредити постанак и ширење, долази и *котрљање у буретy*. За то су узимали велико тешко буре у коме су унутра били забодени оштри клинци или ножеви. У то буре метали су

Сл. 13. — Котрљање у буретy.

осуђеног на смрт и за тим су буре или скотрљали низ брег или су га котрљали по равном путу. Тако је се тело несретника непрестано котрљало а оно оштро гвожђе најужасније га је секло и цидало.

Тај начин убијања опомиње на један тајанствен апарат који се врло често рачуна у инструменте за мучење ма да није имао никакве везе са тортуром, а то је *гвоздена девојка*. Такви су се апарати налазили на пр. у Нирнбергу и Млетачкој. Апарат тај, кад је затворен имао је форму девојке, али је изнутра био шупаљ и начичкан оштрим и шиљастим клинцима и гвожђем. Предња страна састојала се из двокрилних врата; и кад је та направа била отворена могло је један човек ући у шупљину. Чим су се врата затворила жртва је се са свих страна била непробадана и морала је жалосно скршити. Тврди се да је тај механизам био тако направљен, да су се врата са свим лагано сама затварала чим је осуђеник доведен пред отворену девојку. А то је наравно чинило тај инструменат још ужаснијим, те није чудо што се код неких старијих писаца помиње

да је неко добио „девојачки пољубац“ и да је се неко грозно од страшног „загрљаја девојачког“. У Млецима се „гвоздена девојка“ налазила над једним каналом, у који су падала раскомадана тела жртава. Али „гвоздена девојка“ никад није била оруђе за мучење него само рафинисано оруђе за убијање.

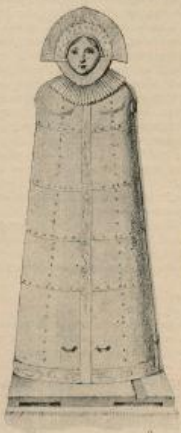

Сл. 24. — Гвоздена девојка (затворена).

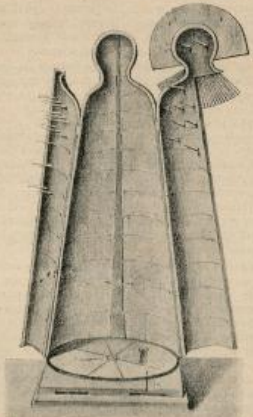

Сл. 25. — Гвоздена девојка (отворена).

Набијање на колац нарочито је било у обичају код источних народа, а и код неких европских народа, као у Чешкој и Угарској а често је примењивано и у Немачкој, у Француској, у северним земљама и у Швајцарској.

Отварање жила које је овде опде узимано као смртно средство може се сматрати као једно од најблажих начина убијања. Жртву, којој су такву смрт спремили, метали су често у топло купатило; за тим су расецали једну или више жила; смрт таква није причињавала никаквих мука; то је бивало само лагано успављивање.

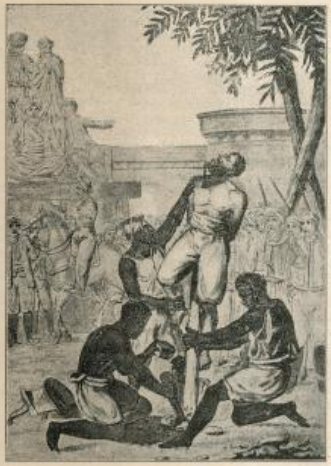

Сл. 26. — Набијање на колац.

Много ужаснијих мука доносило је погубљавање глађу и жеђу. Глад и жеђ могле су у осталом бити и средства за мучење и средства за убијање. У првом случају прекидане су муке чим је инквизитор затворао жртву на признање; у другом случају смрт је наступала после најужаснијих мука. Често су они који су били осуђени да умру од глади и жеђи, после дугих мука грицали своје сопствене удове да својом крвљу угасе жеђ и својим месом да утоле глад. Обично су такве осуђене затварали у таминџу, али на оријенту, да би им муке биле што веће, излагали су их и сунчаној жези.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕПОЗНАТА ДОБРОТВОРКА

(из забележака полицајца)

(Свршетак)

Још госпођа не беше намакла ни пуних 50 корачаји, кад се отворише врата на кафаници код Д..... и на улицу брзо изађе један Банаћанин, са тестером о рамену и ногарима у рукама, па се упути за господом. И ако нисам могао сматрати лице овог човека, ипак сам у њему одмах упознао једног од наших најзлоћудних дедектива. Беше ми мило што се овако вешто прерушио, па с тога га пратих очима све док није замакао за један угао, а по том се лагано упутих „Малому Пашу,“ камо је и

овај детектив, по свршеном послу, имао доћи. Било је сасвим природно, бар за мене као полицајца, што сам уз пут мислио само о непознатој госпођи и њеној малопређашњој посети, покушавајући, на сто разних начина, да објасним њену толику наклоност према „Малом Павлу.“ Бејах већ на чисто с тим, да ова њена наклоност прелажаше границе обичног хуманитета, само, признајем, не могох никако изнаћи њене специјалне узроке. Надао сам се, и то у велико, да ће ми „Мали Павле“ моћи ма шта казати, али, на моју двогубу жалост, њега, по повратку, затекох у заносу. Лекар, који беше поред постеље, заједно са мајстором, рече ми, да ће болесник још исте ноћи свршити. Кад, после овога, и мајстор додаде, да је „Мали,“ пре него што ће пасти у занос, неколико пута питао за мене, реших се да останем крај болесника, па ма то било и целе ноћи. Мајстор одмах изјави да ће ми правити друштво, а лекар обећа да ће доћи око 11 часова. Тек што је он изишао, кад ето ти детектива у бањалиском оделу који ме, осмејкујући се, изазва у ходник, и саопшти: да је госпођа, коју је пратио, жена једног вишег и угледног чиновника београдског г. Н... Н... По што сам имао част да госпођу лично познајем, али никако не као озбиљну криминалистикињу, већ, на против, као врло веселу кокетну даму, то ме је ово сазнање, и поред све моје полицијске присебности, јако изненадило. Не знадох, просто, шта да мислим о целој овој ствари, чија тајанственост јако голицаше моју полицијску радозналост. Да је детектив изговорио име ма које друге госпође, ја бих, може бити, био одмах на чисто са њеним интересовањем за „Малог Павла,“ али ми увек весела и безбрижна нарав, као и одлична морална репутација још доста младе г-ђе Ј.... не допуштаху никакве закључке на рачун њене прошлости. Па ипак, рекох потпуно за себе, ту мора нечега бити, и ја ћу, у мојим сопственим очима, остати бедан полицајац, ако не сазнам праву истину у овој тајанственој и толико интересантној ствари.

По што сам наредио детективу, да о резултату свога ухођења не казује никоме ни речи, вратим се болеснику, који још беше у заносу. Мајстор оде да вечера, а ја, остав сам, почех од дуга времена, разгледати поједине ствარчице на столу. Поглед мој паде, некако одмах, на доста стару фотографију једног младог и лепог човека, коју до тог момента не бејах у соби видео. Радознао, ко то може бити, узех фотографију и отпочех је пажљиво посматрати, али ме, у томе моменту, неко овлаш ухвати за руку, у којој сам држао фотографију. Више изненађен но уплашен, окренух се нагло и, на моје велико изненађење, угледах „Малог Павла,“ како се у пола придигао из постеље и нетремице гледа у мене.

— Шта желиш „Мали“ упитах га нежно, али он, у место одговора, показа дрхтавом руком на фотографију, коју сам још држао у руци. Пружих му је одмах, а он је журно дохвати и отпоче љубити. Посматрах га, с чуђењем све док се није стропоштао у постељу, а тада се дигох да га наместим и покријем. Да бих га што боље обухватио рукама и уздигао на узглавље, морадох се са свим к њему пригнути. У томе тренутку, обви ми он чврсто своју леву руку око врата, уздиже се мало помоћу лактова и десне руке у којој је још држао фотографију, па, показујући ми нету, прошапута:

— Оно је мој отац.

— А она госпођа што је вечерас долазила?

— М... а... ј... к... а... једва изговори он и сроза се потом у кревет — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Умро је тачно у 2 сата по поноћи са фотографијом у рукама и очима пуним суза. — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

*
* *

Када сам се, од прилике на 10 дана после смрти „Малог Павла,“ нашао у једном већем друштву са његовом мајком, опазио сам знатне промене на њеној спољашности и у њеном опхођењу. Њена пређашња веселост и охолост, беху сада замењене неком врстом благе сентименталности, коју остало друштво објашњаваше домаћим неприликама. Претварах се пред госпођом, као да апсолутно ништа не знам, и шпитих се да будем што љубазнији према њој. На велико изненађење целог друштва, госпођа ми, преко дотадањег обичаја, враћаше љубазност равном мером, а кад већ хтедосмо поћи, позва ме она веома галантно, да је отпратим до куће.

Беше већ мрак у велико кад изађосмо на улицу. Чим се опростисмо са осталим друштвом понудих руку госпођи, коју она ухвати исто онако грчевито као и оне ноћи кад смо се враћали од „Малог Павла.“ Узбуђен јако, очекивах да госпођа отпочне говор. Бејах потпуно убеђен да ће говорити о „Малом Павлу“ и посматрах је крадимице. Јасно се видело, како се госпођа ужасно напреже да би изгледала што прибранија, и решила, с тешком муком, на почетак говора. Већ неколико пута, судећи по покретима њеног лица, хтела је проговорити, па је, место говора, долазило јаче стискање моје, и дрхтање њене, необично вреле руке.

Прошло је од прилике 5 минута како иђасмо овако ћутећи, кад ме госпођа од једном грчевито стеже за руку и очајним гласом проговори:

— Уверена сам да све знате, а и кад не би ништа знали, ја бих вам се морала поверовати.

— Тако је госпођо одговорих јој ја, старајући се да будем што равнодушнији. „Мали“ ми је, пред смрт, све казао.

— Је ли бар лако умро?

— Заспао је са Вашим именом на уснама и очевом фотографијом у руци.

— Јадно дете!

— Жалосна судбина!

— Ах, господине, томе ја нисам никако крива, већ он...... неваљалац један. Он ме је срамно завео и напустио, а после смрти мога оца дигао са свим руке од бедног чеда наше грешне љубави.

Ах, господине, да знате само колико ми је тешко кад се сетим судбине несрећног детета!

— На годину дана после удадбе, морала сам отпутовати с мужем у унутрашњост и тамо сам остала пуних 7 год. за које је време на пречац умро и мој добри отац једини сем „њега,“ који је знао за тајну Павловог рођења, и који се, док је био жив, старао о њему.

— Када сам се, на неколико месеци по смрти очевој вратила стално у Београд, жене која је Павла чувала било је већ нестало. Изненадна смрт очева, беше га спречила да се побрине о будућности јадног детета, те је тако сирота жена остала без икаквих средстава за живот. Читаву годину дана распитивала сам кришом о њој, али без икаквог успеха. Најзад се обратим „њему“ — тада већ већем чиновнику и оцу четворо деце, али ме он са свим хладно предусрете и одлучно изјави: да је давно престао водити бригу о старим лудоријама. Проклет да је. — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— Па шта је даље било, госпођо?

— Оставила сам све случају и одала се веселом животу који ми је, бар по некад, ублажавао грижу савести.

— Од прилике на 2 год. пре појава оне Павлове слике и биографије у „Полиц. Гласнику,“ прочитала сам у једном вечерњем листу, како су извесни гамени, међу којима је био један који се звао Павле, украли врло вешто једној госпођи на Вел. Тргу новчаник из џепа. Нотица је, као што видите, била најобичније садржине, али је ипак ја прочитах, не знам ни сама за што, неколико пута.

— Од прилике 10 дана после читања ових новина, које сам, по прочитању, случајно бацила у корпу за хартије, па их служавка доцније отуд извадила и метнула у преграду за писма на писаћем столу мога мужа, где сам их ја изненада нашла и по нова прочитала ону нотицу, породи се у мени страшна сумња о могућности да крадљивац Павле буде моје дете. Ма колико да сам покушавала отрести се ове сумње, нисам у томе могла никако успети, већ би, шта више, могла рећи, да је она расла из дана у дан. Не знам од куда је то дошло, али је тек факт, да сам, на неколико месеци после онога случаја, била потпуно уверена, да онај вешти крадљивац не беше нико други до мој јадни Павле.

— Од овог доба, продужи госпођа после кратке паузе, живот је за мене постао право мучење. Грижа савести није ме остављала ни дању ни ноћу, нити је било дана када нисам мислила о томе детету, а мало је која ноћ прошла без сањања апсана осуђеничких ланаца и жандарма. Једном сам, сањајући

нако моје дете воде на стрељање, толико пригнуло, да се мој муж пробудио и целе ноћи преседео поред мог кревета, питајући ме за узрок страха и вриска. Разуме се већ, да му нисам казала праву истину, већ сам га обманивала којекаквим измишљотинама. Већ сутра дан, носила сам се озбиљно мишљу да му све признам, па ако хоће да прими моје дете онда добро, а зато не, онда да се растанемо. Намеравала сам, да са знатном имовином која ми је од ода остала, одем са мојим дететом у иностранство и тамо се сва посветим његовом васпитању. Ну, од свега овога није било ништа, јер ми је недостајало довољно храбрости да, може бити за свагда, унесрећим човека који је увек био пажан према мени.

Како смо већ били близу господње куће, то, да би добили времена за разговор, ударимо једном заобилазном улицом, а господја продужи:

— После дугог и дугог размишљања о судбини мала детета, одах се, најзад, на читање криминалних ствари. Не можете замислити, колико ми је било мило, када сам наишавала на расправе о кривицама малолетних осуђеника и њиховој могућој поправци, и колико сам се опет лутала, читајући идеје Ламброзове о атавизму код злочинаца. Јест, лутала сам се, и то озбиљно, на тог великог, а при том једностраног мислиоца, који са свим превиђа утицај социјалних прилика на поједине чланове друштва.

Стигосмо већ близу господње куће, па с тога она пожури и рече:

— Било је прево потребно да се неком исповедим, па сам то, као што видите, и учинила. Што сам баш вас изабрала за мога исповедника, разлог је у томе, што сам уверена, да сте се озбиљно заузели за „Малог Павла,“ као и да вас је он много волео. Молим вас, да га и у будуће задржите у лепој успомени и да опростите његовој радној мањи, која је, може бити незаслужено, толико патила.

Био сам толико узбуђен да у моменту нисам могао проговорити ни речи, већ немо пружих руку господи, и једва промукао:

— Хвала на поверењу.

— Збогом.

— Збогом.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Неочекиван спрашак. — У Берлину је скоро био опасан случај. Један се трговачки помоћник женио богатом некога занатлије. Играчка је била у једној ресторацији и при столу је имао поред себе каљеводја Шредер неку госпођицу Каленберг. Шредер је био несрећан, што јој је из непажње бацио машицу на белу хаљину и запалио је. Ватру су одмах угушили, али је госпођица Каленберг ипак добила неколико повреда, које је лекар одмах превио. Тек што се мало утишало друштво, над отац госпођичин пређе погрженоме Шредеру и опали му неколико шамара. Образовање се одмах две партије, од којих је једна била на страни Шредеровој, а једна на страни лутитога оца. Спрштаја је био, да ни једна чаша на столица није остала читава. Многа учесница „свечковине“ морадоше да превијају задобивене ране.

Полудела због врачаре. — У Хамбургу је била једна осамнаестогодишња девојка, на јој нека врачара предсказа, да јој је верени невереан и да трчи за једном другом младом девојком.

Млада вереница прими ту рђаву вест толико к срцу, да је из дана у дан бивала све меланхоличнија, док није полудела и одведена у лудницу.

Прорицање врачарино било је скроз неистинито. Верени младе девојке био је врло частан човек, волео је јако своју вереницу и био јој веран. Млади се човек труди да пронађе ту врачару, да ју предо суду. Он је посебицо неколико пута вереницу у заводу, али и поред тога, што је наишао на неколико свесних тренутака код ње, није му пошло за руком, да сазна име и стан те врачаре.

Пред поротним судом. — У Ници се сада окончао један претрес, који је изазвао сажаљење у целој Ривијери. Као оптужена је пред поротнике изашла сињорина Христина Бонини, млада Талијанка необичне лепоте. Она је као продавачица у једној елегантној трговини изазвала велико допадање својом лепотом и залобила је много обожавалаца. Она се приволела једноме своме младоме земљаку по имену Пијолију, који јој се клео, да ће је узети за жену. Али кад је већ настала потреба, да се закључе испуни, млади господин није изговоре и прекине односе са девојком. Она роди близнаце, поиаље дечу својим сродницима у Италију и поново ступи на своје место у трговину. Лепота јој се није била изгубила, нити је број обожавалаца био мањи. Ну деси се, да јој се опет приблизио Пијоли, отац њене деце. Он јој се клео, да је мати била приза, што није испуно своју дужност. Али сада је његова мати умрла и он је готов да учини што је обећао. Млада му девојка опет поверова и би по други пут као његова љубазница преварена 23. маја пађе га у једној кафани, у друштву са неком младом дамом. Преварена се приближи своме заводнику и на један пут извади из џепа флашицу сапветроне киселине, те му је просу у лице. Несрећник се страховито раздера. Оба му је ока испекла киселина, а лице сва најела. На претресу је био као тужилац своје пређашње љубазнице и тражио је да се казни.

Било га је страшно видети, али поротници једногласно донеше одлуку: невина!

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

18

Такође не знам због чега, али ми је увек изгледало, као да он уопште није ни живио са мном заједно у тамници, него негде далеко у другом дому, у варошки, и тамнице је само посећивао као узгред, да би сазнао новости, да мене обиђе, да види како ми сам живимо. Увек је некуда хитао, баш као да је некога гдегод оставио, па тамо чекају на њега, као да негде нешто још није свршио. А међутим, као и да се није баш много жидао.

И поглед му је некако био чудноват: стално пажљив, са одбојном смелости и нешто подсмеха, али је гледао некако у даљину, преко предмета: као да се старао, да ма предмета, који му је био пред носом, разгледа некакав други, даљи. То му је давало расејани изглед.

Покадшто сам нарочито гледао: куда ће од мене отићи Петров? Где га то тако чекају? Али од мене би се он брзо упутио кудагод у казамат или у кујну, тамо би се посадио ма поред кога, слушао пажљиво шта разговарају, почекао се и сам мешао у разговор; шта више неома ватрено, затим пађедаиуут некако превише и ућути. Али говорио он, или седео ћутећи, ипак је увек изгледао, да он то само онако, узгред, да тамо негде има посла и да га тамо чекају. А најчудноватије је од свега било, што он никада није имао никакква посла; живио је у потпуном залудничењу (разуме се, осим државнога рада). Није имао никакан занат, па и новац се у њега готово никада није налазио. Али он није много ни чезнуо за новцем.

А о чему је говорио са мном?... Његов је разговор бивао исто тако чудноват, као и сам што је. Сваки, например, да идем сам некуда ила тамнице, и најеланнут окрене управо на моју страну. Увек је ишао брзо, и несретно. Прилази кораком, а изгледа као да је дотрчао.

— Добар дан!

— Добар дан!

— Да вас не узнемиравам?

— Не.

— Хтео сам нешто да вас питам о Наполеону. Он је сигурно рођак ономе, који је био двапесте године?

Петров је био војнички син и писмен.

— Јесте, рођак.

— А какав је он то, што причају: председник?

Он је увек питао брзо, одсечно, као да му је ваљало што је могуће пре о нечему се обавестити. Баш као да се распитује о каквој веома важној ствари, која не трпи ни најмање одлагања.

Објасних сам му, какав је Наполеон председник и додао, да ће може бити, скоро постати и император.

— Како то?

Колико сам могао, објасних сам му и то.

Петров је пажљиво слушао; потпуно разумевајући и готово се слажући, чак је пажљиво уво на моју страну.

— Хм... А баш сам, Александре Петровићу, хтео и да вас питам: да ли је истина, што причају, да има таквих мајмуна, што имају руке до пете, а велики су као најчешће човек?

— Јест, има таквих мајмуна.

— Па какви су то?

Објаснио сам му, колико сам знао, и то.

— А где они живе?

— У топлим земљама. Има их на острву Суматри.

— То је у Америци, где ли? Како кажу, тамо као да људи иду с главом на ниже окренутом?

— Ах, не с главом на ниже. То вам питате за антиподе.

Разјаснио сам му, шта је то Америка, и, но могућству, шта су антиподи. Он је слушао тако пажљиво, као да је нарочито дотрчао само ради антипода.

— А-а !... А, ето, прошле сам године читао о гроћици Лавалијер, доносио сам књигу од ађутанта Арефева. Је ли то баш истина, или само тако — измишљено? Дело је од Дима.

— Разуме се, да је измишљено.

— Е, сад с Богом.. Хвала вам.

И Петров је ишчезао; а у стварн ми готово никада нисмо говорили, друкчије, него само на тај начин.

Почео сам се о њему распитивати. М.. сазнавши о том познанству, чак ме је одвраћао од њега. Рекао ми је, да су му многи од робијања узевали страх, нарочито с почетка, у прве дане тамничке; али ни један од њих, па чак ни Гаини, није учинио на њега тако страшан упечатак, као тај Петров.

— То је најодлучнији, најодважнији од свију робијаша, говорио је М. — Он је за све подобан; он не преза ни од чега, ако му праше ћуд. И вас ће он заклати, ако му то падне на памет, сасим просто заклати, нити ће се намрштити нити покајати. Ја чак мислим, да он није при чистој памети.

Тако мишљење ме је веома занимало. Али М. није ми никако могао дати рачуна, зашто је њему то тако изгледало. И, чудноватa ствар: неколико година узастопце познавао сам за тим Петрова, говорио сам готово сваки дан с њиме; за све време он ми је био искрено одан (ма да до душе и нисам знао, зашто) — и у току свих тих неколико година, ма да је у тамници живио присојно и разумно и управо ништа страшно није учинио, ја сам ипак свани пут, гледајући га и разговарајући се с њиме, долазио до убеђења, да М. има право и да је Петров, може бити, најодлучнији, најодважнији човек, који није хтео да зна ни на какву силу над собом. А зашто ми је то тако изгледало, — не могу ни сам да дам рачуна.

Напоменућем, усталом, да је тај Петров био онај исти, који је хтео да убије плацмајора, кад су га позвали на казну и кад се мајор „спасао чудом", како су говорили осуђеници, — отишавши пред сам трепутак кажњавања.

Други пут, опет, још пре робије, десило се, да га је пуковник ударио по лицу и ухвећу. Вероватно, да су га често пута и пре тога тукли; али у овај мах он није хтео да отрпи и прободе свога пуковника јавно, посред бела дана, пред развијеним фронтом.

Усталом, ја не знам потпуно целу његову историју; он ми је никада није причао. Ово су, замачно, била само претерана узбуђења, — над успламти крв, — у којима се природа најодлучнуј појављивала сва, у целости. На ипак су овакви трењући код њега били веома ретки. Он је одиста био благоразуман, па чак и кротак.

У њему су се криле страсти, и шта више силне, патрнеће; али је заважено угушење било непрестано посипано пепелом и тлајили су тихо. Никада нисам код њега опазио ни сенке разметања или таштине, као, например, у других. Ретко се свађао; зато није ни с ким ни особито пријатељио, осим са једним Сироткином, па и то, кад му је овај био потребан.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 8.

Чудновато да осећајући се тешко тако осумњичен писам одмах допао до уверења о кривици мужа г-ђе Барнес. И како сам био будала што на саслушању писам скинуо сумњу са мене на тога човека, којега ми је г-ђа Барнес означила као свога мужа.

Сасвим поступно одлучим се да на своју руку играм улогу приватног детективца, која је у романима тако омиљена и да покушам све конце у овој тајанственој ствари.

Али је било питање да ли ће ми моје садашње стање допустити такав рад.

Чим је се свршило испитивање изјаве ми Клипер и Канстон да ми више неће плаћати трошак мој у стану г-ђе Барнес.

Остале су ми још само четири банкноте од пошљасте Доњана Ротвела. А како и пре писам могао наћи рада, то ми је сад под овом тешком сумњом било то још много теже, ако не и немогуће.

Сутрадан после саслушања тек што сам се био одлучио да с места напустим ову кућу, у којој су се догађале тако чудноватe ствари, ни мало попоље за мене, кад уђе г-ђа Барнес. Она је изгледала као сенка и гледајући је тако помислим ако јој и даље тако буде пило, да ће се скоро ослободити свих мука и брига. Њено нервозно стање пао да је било још горе. Журно немирно тумарајући руке она стаде преда ме, неспособна да изрази оно што ми је хтела казати.

И ако јој ни рачи писам ревао, поче она најзад сама:

„Ја се надам господине, да нас Ви нећете напустити."

„Онда се надате узалуд, јер ја ћу сад с места да идем. Ја то морам чинити г-ђо Барнес, ако не из других разлога а оно за то што Вам више не могу плаћати.

Она брзо дође до средине собе, метну обе руке на сто и својим лаганим тајанственим гласом рече ми:

„Немојте се о томе бринути Ви можете под мене потпуно слободно становати и живети и увек ћете ми бити добродошли."

Ја јој при том погледам у лице, и на њему видех нешто што се не може одредити. Ако игде има лица са тајанственом цртама, то је била она.

„Како ми и можете тако што предлагати. Мислите ли Ви да ја долазам у ону класу људи, који живе на рачун других, или је Ваш положај тако сјајан, да можете издржавати друге."

„То сасвим не, али је са вама нешто друго. Да вам признам. Ако ме Ви напустите не сием ја ни једног сата остати више у овој кући, јер ја добро осећам да сте ми Ви овде једина заштита. Мене гриже тајни страх да има сакривених очију у овој кући које вребају прилику да ми учине зло. Али знам и то да ти ужасни страживари дотле ми не могу ништа учинити, док сте Ви под мојим кровом, кажите ми само то, покорно Вас молим, да ли Ви мислите да је он то учинио."

„О чему говорите?"

„Да ли мислите да је мој муж убио тога странца."

„Право да Вам кажем чини ми се да он о тој ужасној ствари више зна, него и Ви и ја. Јако се кајем што по Вашој жељи писам ни једном речи поменуо Вашег драгог сумњивог мужа, кад сам говорио о мојој невиности пред судијом.

При мојим последњим речима поче та жена ужасно дркгати и промуца: „Добро сте учинили и ако сте се довиње понашали, јер, и ако Вам не могу казати како и зашто, ја сам уверена да је мој муж толико исто умешан у ту ствар колико ја и Ви.

Зачуди ме тако јако уверење те жене, али ипак писам могао да јој не кажем да ја никако не делим њено мишљење.

„Због тога Вас и молим, преклињем Вас, да останете овде. Ја осећам да је изнад мене и Вас један мрачан облак. Ако се одлучите да останете овде онда знам да ће тог страшног облака нестати, а ако одете он ће нас пратити целог живота".

Није ми се никако свидело то што ми г-ђа Барнес говорише али се ипак одлучим да, бар за кратко време останем.

Њена радост, кад је чула да ћу да остати, била је тако очевидна и жива, као да сам јој мајчеће добро на свету учинио.

После подне изиђем мало и кад сам се вратио да вечерам, не мало се зачудим кад видех да ме је сад један човек служио, и загледам се у њега. До сад је само једна слушкиња вршила кућевне послове у том хотелу, у коме сам ја још једнако био једини гост. А сад од једном стаде преда ме један дебо обучен келнер чије ми је присуство било тако неочекивано да писам могао сакрити моје изненађење.

Он је морао видети моју зачуђеност.

„Да сам нови келнер господине, ступио сам данас тек" рече ми он.

„Тако" рекох ја. „Г-ђа Барнес није ми о томе ништа говорила".

„Могућно господине. Посао истина иде сад врло рђаво, али је сезона близу и кућа ће скоро бити пуна гостију.“

То је била очита лаж, јер са гледишта Хотелијера, сезона се баш сад примицала крају. Било ми је нејасно шта ће сад г-ђа Барнес да ради са тим отменим келнером а пре свега чиме ће га она довољно занимати.

Он се окрећане тамо амо по соби и изгледаше да је у послу ма да ништа није радио.

„Ви сте већ одавно овде, господине“ запита ме он учтиво.

„Па Ви знате самим тачно, од кад се ја овде бавим.“

„Не разумем Вас господине.“

„Па Ви сте тачно извештени на новина од кад сам ја овде. Што се правите да не знате.“

Он се окрете за један тренутак, а за тим опет постаде онај учтиви келнер као и пре.

„Вас су довели због оног жалосног догађаја, који је се овде скоро десило, је ли тако? Држим да сам о томе нешто читао“.

„Ви држите то тако. И ипак сте тако нето обавештени о том жалосном догађају као и ја. Ви знате тачно: кад сам ја у оку кућу дошао, како ми је име и све друго.“

Ја управо и не знам зашто сам све то казао, али говорећи то осећао сам да је то истина.

Он ми се учини нешто узнемирен. „Г-ђа Барнес казала ми је Ваше име“, промрмља он.

Обрадовах се кад он оде. Његово присуство јако ме је љутило, не знам ни сам за што. Он није изгледао непријатан и његово цело понашање било је врло учтиво; ипак сам слутио да ћу добро учинити ако будем на опрезу, до тод је он у мојој близини.

Пошто сам вечерао, упутим се Г-ђи Барнес да с њом разговорим.

Њено нервозно узбуђење, као да се није било поправило, јер је већ на мој поглед обузео био неки страх, јер ме њене очи плашљиво гледаху. По њеном изгледу судећи мора да јој се, поред свих њених брига, десила опет каква непријатност.

„Ви имате новог келнера“, почех ја разговор.

„Јест“ рече она узнемирено и зачуђено „немамо новог келнера“.

„Па г-ђо Барнес, ја се падам а и у Вашем је интересу, да ће се они према мени друкчије понашати, него његов претходник.“

„Јест и ја се томе надам“ промрља она, исто онако узнемирено као и пре.

„Ја ни сам знао да сте Ви баш сад мислили да мењате келнера.“

„Ја не знам да ли сам Вам о томе говорила.“

Шта ли је било у ствари с том женом? Зашто ми увек говорише шапатом, као да је у вечитом страху да је ко не слуша? И како то да ми не сме, ма и један тренутак, да буде искрена. Јутрос је била тако поверљива а сад је опет постала тако мољива, као што је већ цело време, од како је полиција у кући.

„Одакле је дошао онај човек“ упитам је ја. „Како се зове он и шта знате ближе о њему“.

За један тренутак погледаше као да хоће да ми поверљиво одговори, али док сам ја чекао, њено дрхање постаде опет круто и још не изговорене речи као да су се формално смрзле на њеним уснама.

Испитујући ужрок те нагле промене, ја се обрнем и приметим новог келнера, који је, не јављајући се ушао за мном у собу.

Угледавши њега она се најеђан пут окрете и рекавши ми. „Извините господине, имам нека хитна посла оде она журно из собе.

Ја сам јој опростио њено понашање, али сам ипак морао рећи да ме мој инстинкат није варао, сумњајући све више на овог келнера. И било је врло непријатно да г-ђа Барнес узимоваша своје слуге онда, кад је остао само један гост, и то тако некористан као ја.

Мало времена за тим изгледаше да посао у хотелу иде боље, јер не само што се појавио нов гост у хотелу, него је тај гост био тако богат, како га само може пожелети један хотелијер. То је била нека госпођа Ласел-Тревор, која је одмах после ступања новог келнера, узела стан у тој кући. Ја сам тог дана био опет дуго ван куће, као и често до сада пређен опет узалудне надаше да бих нашао каква занимања, тако да сам мртан уморан дошао кући и пошто сам вечерао, само сам желео да се што пре спустим у постељу.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар доставио је овај случај: Један ђак са В. Школе искључен је из школе пресудом Апелационог Суда, због почињеног догађаја, за годину дана.

Ђачки је савет, он је запазио, да се по распореду бр. 6. он води као пореска личност, а не као умрлог му оца, па је тражио, да га суд упусти у списак правних гласача за изборе општинске.

Као је у опште погрешно он и уведен у расподед бр. 6. иесто мене, и како као ђак није ни задужен личним порезом, суд је нашао, да се он по томе нема да изједначи са малолетницима, па га је решењем својим одбио од тражења: да се у гласачки списак упусти.

Незадовољан овим решењем општинског суда, поменути је изјавио жалбу Прворетепеном суду, у смислу чл. 21. зак. о општинама, и он је поништио решење општ. суда из ових разлога:

По чл. 30. зак. о општинама, на општинском збору имају права сви пуноletни грађани општине, који плаћају најмање 15 динара непосредног пореза без прираза, а који нису по чл. 32 овога закона право гласа изгубили. Према томе, неумесно је решење тога суда, што сматра да жалиоц нема право гласа само због тога, што је ђак В. Школе. Ако је навршио 21 годину по закону је пуноletан.

Али, поред пуноletства, ако је жалиоц довољ пуноletан, нужно је да је доказано, да је он ишчи по закону способан гласач, тј. да плаћа одређену новчану порезу.

Како све то суд у своје решењу није изложио, Прворетепени Суд ништи решење тога суда од 14. маја Бр. 1131 и препоручује му да даље по закону поступа.“

Износећи ово, овако, дотични писар пита: да ли је правилније и законитије решење општинског или Прворетепеног Суда?

Ми мислимо, да је у основи правилније следиште општинског суда, да ђак В. Школе не може ништи право гласа на општинским изборима, него што мисли Прворетепени Суд.

Само нисмо сагласни са формом, коју је изабрао општински суд, изједначујући ђака В. Школе са малолетницима, и ако они имају преко 21 годину.

Право за своју одлуку општински суд је требао да тражи у изузетном положају ђака у опште, у другоме, који је утврђен нарочитим законима, у опом случају законом о уставима В. Школе, по коме изузетном положају ђаци не плаћају ни лични порез, као сведочани део непосредног пореза по т. 4. чл. 74. закона о непосредном порезу, што таквоје у неполико казује, да су њихова права ограничена.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Милоје Рокић, звани вол Цветка Борјевића овд. пилара, одбегао је 7. ов. мца. од свога газде па ни до данас се није вратио. Са собом је одвео и 5 дин. у новцу. Он је средњег стаса, у опште плав, образа дугих, кад говори мало врека, има му 15 год. Од одела нема је прво само одело бео платни шешир и на погама ципеле. Управа гр. Београда, актом Бр. 16397. расписује за његово тражење.

Јован Миленковић, звани Ацица Мехов, из Аналоције, бив. слуга Вуловеана Ј. Парађанца, економа из Г. Топлице, поврао је своме газди два пара одела, једно велосипедско, друго полозно обично, једне опанке, чизме, једне жуте панталоне плиске, подушлиндер — праве боје, па је нестао недавно. Њему је 23—25 год. раста је малог, црнопуњаст, белав, српски говори врло храбро, материја му је језик турски. Начелство окр. пиљевског актом Бр. 5930. моли све полицијске и општинске власти, да Јована живо потраже, и најзвоје њему спроводу, са позивом на Бр. 3930. Исти се може спровести и Управи града Београда с позивом на Бр. 17139.

Богосав син поч. **Љубе Марковића,** из Мијаиловића среза подунавског био је шегрт код Данила Стојчевића абаџије, из Смедерева па је од њега побегао. Љубомир је стар 12 год., стаса је малог; у оделу је сељачком, на глави је имао шајкачу. Начелство окр. смедеревског актом Бр. 6144. расписује овим своја позиву и општинским властима да побегаог Љубу у своме кругу потраже па њеново њему да спроведу с позивом на горњи број акта. Власти ближе Београду, могу га спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 17106.

Јулија Миклошка, родом из Чешке, бив. слушкиња Др. Јована Јовановића, овд. лекара, украла

је од свога господара — г. Др. Јованшића — један четвороруки бронз украшен са смарагдима и са једном гранон са стране, украденом са дипломатама и смарагдом у средини, у вредности 80 динара — на по извршеној крађи побегао. Јулију је 40—50 година, у опште влаха, лице са пуно бора; стаса је средњег. Српски добро не говори већ јако залази на Чешки. Управа града Београда наређује тражење побеглог Јулије. Пађену треба страживарно спровести Управи с позивом на Бр. 17088.

ПОТЕРЕ

Ноћу, између 10. и 11. пр. месеца непознати лопов, улазо је у стан Радосава Богићевића, вдц. трговачког помоћника, па му је из пантолона украо новчаник са 54 динара у средњим новчаницама и сребру. Новчаник је од жуте-браон коже, са две преграде, округао; затвара се прикивањем поклопу дугмета; преди 1·50 дин. Моле се све полицијске власти да обрате пажњу на ову околност за проналажење лопова у ком случају треба га спровести Управи гр. Београда с позивом на Бр. 17087.

Павле Костић, из Модре Стене, који одговара за шест опасних крађа, побегао је из притвора начел. ср. Лужничког. Њему је 19 год., средњег је раста, правомаљаст, блед, без браде и бркова; има говори назедла блесавт. Начелство округа пиротског актом Бр. 4164, моли све полиц. и општинске власти, да Павла у свом кругу потраже њему стражарно спроведу са позивом на горњи број акта. Власти близке Београду, ако га пронађу могу га спровести Управи с позивом на Бр. 16.995.

Ноћу, између 13. и 14. ов. мес. око 3 часа по поноћи, непознато лице украло се у двориште, стана, г. Димитрија К. Лазаревића свд. улазо кроз отворен прозор, и из одела одело му је: 1 сат са ланцем, футролу у којој су била два пероресла, једну дуванску кутију и једну пенну мараму. Сат је сребрн са два капка, ремонтоар, који показује датум и крстаће месеца. Ланац је женски златни дугачки, на једном је месту прекинут и свакоме веза; дужине је 60—80 см. Кутија је од алпака на којој је у средини капка једно срце и у истом моногран Д. К. Л. Од украдених пероресла, већи је са три очнина од којих је један сломљен; на истом има и праве за вађење запушача из влака.

Управа гр. Београда, преноручује полиц. и општинским властима да обрате пажњу на покрадене ствари нако би тиме и лопова могли пронаћи. У том случају нека га стражарно спроведу Управи заједно са покрађом с позивом на Бр. 17.512.

Ноћу између 27. и 28. пр. мес. непознати лопов усколчивши у двориште г. Милутина Степановића благајника. Мишкос, у пенизији, разбио је једно окно прозорско отворио прозор, увукао се у кућу на одатле украо два пара обуће (штиглетне) нушних за одрасле мало поношене. Управа града Београда актом од 13. ов. мес. Бр. 16996. разписује ову потеру за проналазак лопова и покрађе.

Драгомир — Веса — Бошковић, питомац, из Врела и **Зарије Савић**, питомац, из Комирића, пратворили срела вељеског пољу између 3. и 4. ов. мес. обили су апсану и побегли.

Драгомир је 26 год., висок, добро развијен, у лицу бео, над говори врсва, брија се и косу пушна. Од одела имао је капут и пантаоне, као што носе банаћани, на носама опанке.

Зарија је мали, има му 20. год. у лицу црномањаст, брија се, малих бркова, очиј црних. Од одела имао је кошуљу и гаће, и говорни, на ногама опанке. Начел. ср. вељеског деветом Бр. 5059., достављења ово моли све полиц. и општинске власти да у своме кругу обрате пажњу на бегунце и са пађени надлежно да поступе.

Ноћу између 3. и 4. ов. мес. непознати младенац успевно је у кућу г. Јелачића Пандурића, чинов. вел. дирекције из Београда, и из отворене пузе украо му три мушке кумовне кошуље од белог платна са порученима на којима има фабрична марка „Јохана Фидра Беч" и троје гаће кумовне од белог сатинског платна, крадљивац се на месту краће преснуно и оставио своју кошуљу, једне женске чараве са моногрзмом „М. В." једну штрумпаду и једну белу пешну мараму са моногрзмом „С." Управа гр. Београда актом Бр. 17.079. разписује ја проналазак крадљивца, са којим треба надлежно поступити.

Ноћу између 7. и 8. тек мес. непознати лопови из затворене баште Рашића Борића бантованих из Бановог среза јасеновног, украли су једног пова, дваје звезате, матороп 7 год., који је жигосан држао, жигом на врату „В," потпонии у све четири ноге немачким кованд. без ронила и других знакова. Начел. ср. јасеновног актом Бр. 10.388, моли све полицијске и општинске власти и прин. лица да обрате пажњу на ново пово, па са пронађеним надлежно поступе.

Јевреј Росић, капетан вељеског одреда са службом при Реберницком Руднику и **Аврам Шутанац**, отпуштени капетан, пову између 10. и 11. ов. м. у пашитов стаклу, дошли су у кафану у Поћутин, затим куће Милоша Поповића. Одавде су пили на више места где су пили и говорили да су се одметнули у хајдуке. Од Милоша узели су сат, на су затим отишли пут Дебелог Брда и до дапас нису се прикази Обојица имали су на себи од одела копоране и чакшире, од шајка, и Јевреј још и доламарски шињел и блузу. Аврам је нако кратку мантаницу, и Јевреј своју шајкаперску кушку, поја је но свој прилици покварена. Зато ган год су лошли тражно је пушку. Јевреју је 30 година, раста је средњег, дебељаст, образа пуних, косе смеђе, бркова смеђих, брада се, код гледа у човека жмирки. Аврам је 28 год., раста је малог, добро развијен образа пуних косе праве, бркова малих смеђих и гоје увијених. Оба су сеоска синџаву. Начелник среза вељеског актом Бр. 5322 доставља ово свима полицијским и општинским властима и моли их да на њих обрате пажњу, поје на случај проналаска треба стражарно њему спровести. УБр. 17.258.

НЕСТАЛО ГА

Драгољуб Аранђеловић ђак IV. разреда, гимназије „Краља Александра" у одељу класичном, син Тире Аранђеловића кафеџије из Младеновца, 27. пр. м. отишао је после из свога стана (у Београду) и сам покушан за његов повратак па страже његовог ако остали су без успеха. Држи се, да је ово учинио с тога, што није бан пуоболи резултат поклоно при испиту. Његов отац моли сва полицијске и општинске власти као и грађане, да ако што сазнају о Драгољубу да му одмах јаве и њега

доведу; којима ће поред благодарности и трошак признати. Аранђеловићу је 16 година, стаса је према годинама високог, косе смеђе, лица округлог и белог, очију смеђих; на левом образу има ожиљак од фирингера. Слово „р" тешко изговара. Био је у сиво одећу, боје голубиње, на глави је имао сиву шајкачу и женан шешир и панеле на федер. Одмах је и врекапут сиво боје.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Дечко од 13—15 година, може добити место за ученика у фотографском атељеу нашег уредништва.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Револуционарни и политички бунтовници; 2) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Непознати добротвори; *Из страног света;* 2) Занимања из другог дома; 3) Мртва рука. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се; Потере; Нестало га; Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 25. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 28. ЈУНА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Д-р. Живку Михајловићу, лекару среза рачанског, округа ужичког, уважи остатка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 18. јуна 1902. године, Пр. 6.961 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2545., које гласи:

да се село Велико Село, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине топоничке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина велико-селска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године Пр. 14.412 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2534., које гласи:

да се село Касидо, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине барске, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и да за себе образује општину под називом: „општина касидолска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.410 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2535., које гласи:

да се село Боговина, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине подгорачке, у срезу љубичевачком, округа тимочког, и да за себе образује општину под називом: „општина боговинска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. год. Пр. 14.409 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобравамо решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2544., које гласи:

да се село Дрмно, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине костолачке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина дрмска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.417 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2.550., који гласи:

да се село Калиште, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине батушке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког и образује за себе општину под називом: „општина калишка."

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.413 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2.564., које гласи:

да се села: Скобаљ и М. Крсна раздвоје од општине скобаљске, у срезу подунавском, округа смедеревског, и образују засебне општине под називом: „скобаљска" и „мало-крњинска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 18. јуна 1902. године, Пр. 14.423 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2.548., које гласи:

да се село Оштрељ, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине слатинске, у срезу зајечарском, округа тимочког, и да за себе образује општину под називом: „општина оштрељска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.426 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2.539., које гласи:

да се село Живице, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине брезанске, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког и образује за себе општину под називом „општина живичка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.418 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10 закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2547., које гласи:

да се село Скробница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине белоточке, у срезу заглавском, округа тимочког, и да за себе образује општину под називом; „општина скробничка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр. 14.497 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2533., које гласи:

да се село Бериље, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине барске, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина беријска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Бр. 14.421 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама, одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2537., које гласи:

да се село Мало Црниће, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине батушке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина малоцрнићска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Бр. 14.420 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2563., које гласи:

да се села: Доње Видово, Чепуре, Шавац, Стриже, Лебине и Текиje, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине стрнше, и образују засебне општине и то: прво село „доње видовачку", друга два „чепурску", и последња три „општину стрншку".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Бр. 14.422 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за благајника министарства унутрашњих дела Јеврем Шишмановић, секретар истог министарства, с платом од 4500 динара на годину.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 21. јуна 1902. године, Бр. 14.712 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од **Ч. Ломброзе**

Превео Д-р В. Петрохијевић

(Наставак)

Као и сви денгисирани, он често мења своје занимање; он денламира против друштва, које неће да премира његове радње али боље реши његово безбеснилство, и рачуна другима у кривицу, што је сам скривио. Томе долази још и то, што га његово чисто класично, на неколико путора ограничено образовање, у социолошким стварима једва доводи до неколиких страна Прудона и Мишлеа, и његов претерани индивидуализам само још повећава, као што је то био случај и код трибуна од 1789, и у Италији код трибуна С. и Ч. Он прича и најситније ствари из свога личнога живота, он бележи и своје мане у школи и на улици слављене тријумфе, и описује фигуру, коју је за време комуне чинио, овако: „Ја не могу бити миран, ја сам ватрен дух; срце ми је увек напрегнуто као да хоће да пукне, грло у жару, ватреним очима ја трчим слуда и код могу, у све пријатељске куће, да зовем у помоћ. По појави комуне покушао сам да пишем, али није ишло; мисли су ми сагоревале мозак, ставови су ми изгледали без предности". Ове речи као год и следеће описују снагу његових страсти: „Моја је радост тако велика, да ми изгледа, е ово срце није више моје, којег су тако многе свирепе ране изгрызле, и као да душа пролетаријата испуњала и надимала моје груди". О писцу Ламрију он је говорио: „Он је све покушао, до просјачења; ја нак напротив не би од буржоа захтевао никада милостињу, већ би му рекао: *дајмо пара за лебац, немате бу те удавити*. Пре бих своју главу размрсио о најближи зид, но што би упућао своју част, коју морам чистије држати од мача". — Ове речи указују на злочиначке инстинкте, баш као и горе наглашена наклоност на празним изразима, који су се, имајући своје клице у њему, литерарно образованоме, стоструко повећавали међу његовим необразованим друговима.

6. *Морално лудо и злочиначке природе.* — У горњем примеру само тина диспозиција за moral insanity, док то лудило потпуно и страховито избија код Марата, кога је Тен тако мајсторски описао.

Од прилике висок пет стопа, он је имао несразмерно велику асиметричну лубању, забачено чело, косо постављене очи, велике јагодице. Његов је изглед био буран и немиран, његови покрети брзи и неравномерни; лице му је се налазило у непрестаном грчевитом покрету, црна, густа коса била је увек замршена; ход му је био као у играча.

Већ од детињства показивао је безграничну самопрецењивање; то он и сам признаје својим искрено у своме Journal de la République française, где пише: Од 5 година хтео сам бити учитељ, од 15 професор, од 18 писац, и од 20 стварачки геније. И доцније: Већ од ране младости моје горео сам од славољубља, страсти, која је у различним периодама мога живота мењала свој предмет, ну која ме ни за трепутак никада није остављала.

Пре но што се је придружио револуцији, покушао је да на научном пољу произведе сензацију

У Единбургу, где се је бавио као учитељ француског, штампао је 1774 свој први рад: „The chains of slavery" („Окови ропства"), који је год. 1792 сам превео на француски, и који његови биографи држе за „доста рђаво дело политично". Годину затим публицирао је у Амстердаму, у три свеске, свој спис: „De l' homme on des principes et des lois, de l' influence de l' âme sur le corps et du corps sur l'âme", о коме Тен овако суди: „Смеша физиолошких и моралних општих места, рђаво упућених лектира, имена посумње и на случај везаних, произвољних претпоставки без везе, где се доктрине седамнаестог и осамнаестог столећа спајају, не производећи ничега другог до пуних фраза". Несразмера његовог духа и његове ванредне сујете, његова ванредна хиперосетљивост, преписивање својих сопствених продуката, све то карактерише његово лудило величине, које се, као код параноичара, поступно спојило са лудилом гоњења, које је чинило те је сваки слутио своје непријатеље, док се на послетку под њега није рушило потпуно морално лудило, услед кога је год. 1793 захтевао ради јавне безбедности 270.000 глава и спремао се, да их на месту све гилотинира.

А сад ћемо описати још једног модерног Марата (по часописима Sperimentale и Archivio di psichiatria, 1888; мишљења од Мантеп-а и Филипи-а), који је пронађен у лудници.

Скрик.... је рођен 1853 у Фиренци као син старог оца и младе матере, која је, како изгледа, била епилептична. Он је до своје тринаесте године посећивао различне школе, пошто је често био истеривам због несубординације. Доцније је затим у једном интернатски завод, где је остао око две године. По смрти матере послат је на једну трговачку забу, где је неће дво своје младости провео. На својим путовањима по Америци нападно је, како сам прича, на личности злочинци, петрокеси, нихилисти, које су само још потенцирале његове урођене идеје величине, тако да непрестано мишљење на то, да различне социјалне слојеве међусобно измири. Кад му је живот на лађи постао досадан, он ју оставља и баца се у спекулације, које му несрећно испадају.

И ако нађе место као комис, он ипак, на супрот захтевима свога новога живота, не напушта идеје о социјалној реформи, и пошто увиди, да му је образовање и сувише оскудно за извођење његових планова, отпочне студирати, читајући Дан-

теа и боље талијанске класике. У ово доба његова живота пада и његово тетовирање лактова, што је вели зато учињено, да би показао, да би пре волео припадати дивљацима, него нашем друштву, коме не признаје право, да доноси законе, право које, по њему, припада једино Богу.

Године 1875 придружи се једној секти, надајући се да ће на тај начин лакше реализирати своје снове, али убрзо је био сит њихових оргија, и кад је видео, да му се све наде изјаловиле, тако је изгубио храброст, да је у тону од три месеца два пута покушавао самоубиство. У Турину, где га ујак код себе прими, рани онога и његову жену једним бријачем, буде проглашен за душевно болесног, ослобођен и стављен у лудницу. По наласку из ње убије пра једној тучи свога једног пријатеља ножем и буде с тога осуђен на 10 година заточења. Кад је чуо пресуду, строшоша се са висине од неколико метара на земљу и сломише лепо раме. Проглашен поново за душевно болесна, буде из Туринске луднице пренет у Аверзанску, где остане до 1879. Проглашен поново за здрава, буде проведен у каишени завод у Амелији; по издржаној казни дође у Фиоренцу с препоруком на тамошњег пређеката, који га смести у побожном асилу монтедоминичком. Изнурен дисциплином и животом, који је водио у побожном институту, уврежен у своме самоубиству, успео је, да га отпусте са 50 дира премије.

За последња три месеца 1885 успео је, поштo је више превара учинио, да добије место писара у једној варошној аптеци. Својим окретним и услужним понашањем задобије лако поверење лекара. Он набави 60 сантиграма морфијума, које прогута, хотећи се тобож убити. Кад су га пажљиво запитали, зашто је хтео себи живот одузети, одговорио је отворено: „Изгубио сам поверење у живот, не могу се ничему више надати од друштва, које ме неће да рехабилитира, које ме шта више и не разуме; јер би иначе био сада велики човек, друштву би био дао другу уређење и увео потпуну социјалну једнакост на место самовољног раздвајања у класе".

Отпуштен на болнице, писао је Грофу Г. писмо, у коме га је молио за 5000 лира и претио му смрћу; био је затворен у моменту, пад је пошао на пошту да новац прими. — Он је висок 1,60 мет. и тежак 67 килограма, има проређену белим прошарану длаку, густу, црну, праву браду, високо забачено чело, пломпаве уши; на десној ушној шкољки налази се један отвор, који води кроз један ходник у слепоочну кост, јако разјапљене чеоне дупље, веома јако пратковиде очи, нос крив на више и у лево; лице асиметрично; уста прилично велика, недостатак трију сечњака у горњој) палици.

Поткуп недостатак алтруистичких осећања; он сам вели, да нема никаких пријатеља и остаје сасма равнодушан при помисли на своје родитеље; показује неке извесне наклоности према својим рођацима, али би и њих кидао, ако би то налазио за нужно, јер, усамљен и остављен као што је, он се не боји њихове освете. Никада није женско друкчије љубио до чулном љубављу. Жена је за њега проста машина. Он би био готов, да се ожени једном богатом женом, која би га стављала у могућност, да њеним средствима оствари своје социјалистичке идеје и да спасе човечанство. Он верује у Бога и уверен је, да ће ко на земља пати на другим планетама живити срећније. Морално осећање готово је сасвим угашено. Подсетите ли га на његово дело убиства, он ни трепавицама не макне и не мења боју; после кратког времена вели сасма хладно, да су између њега и убијеног постојале диференције политичке и шпекулативне природе. (Наставиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ 14

Различне ређе смртне казне.

(Наставак)

Страшна *Вешала* била је у обичају у Италији, и могла је послужити и као мучење, и као смртна казна. Жртву су уносили у јако загрејан простор, и пошто су јој везали и ноге и руке, обрнувши леђа доле, дизали су је горе. Тако је несретна жртва умирала, љуљајући се. А често су је тако утврђивали да је доње тело било наслоњено на зашиљен колац, од чега је осим мука од врућине, глади и жеђи, долазио осетан телесни бол.

Укопавање живих било је казна много оштрија и грозница него закопавање живих, јер код ове казне смрт је наступала брзо, услед угушења, док су се укопани морали мучити читаве дане, јер су већином били само до гуше закопани и да би им продужили муке давали су им да једу и да пију, док их најзад нису сви појели. Нарочито у Турској био је обичај да несретника ушију у свежу крављу кожу и да га тако укопају кожа је брзо трулила, и црви су грицали осуђенога док није испустио душу.

У Риму, нарочито према Хришћанима, примењивали су најбруталније смртне казне. Заливали су тим несретницима дуге, гвоздене јексере у главу, у плећа, или у груди, или су их дугачким јексером закивали за дрво, те су тако у највећим мукама умирали. Они које су просто пробили мачем могли су хвалити Бога, што су тако „благом" казном могли испаштати своју Хришћанску веру. Наравно да су ти начини погубљавања, који су примењивани према гоњеним Хришћанима, били више проста убиства него казне.

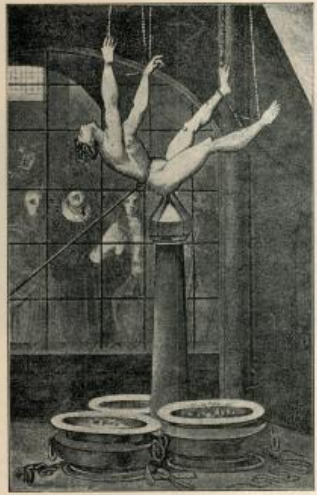

Сл. 27. — Вешање.

У рату најобичнија смртна казна била је пре вешање о вешала или о какво дрво, а доцније *Стрељање на пушака*. Код Мухамеданаца су по неки пут осуђене војнике везивали пред топ и кад су га испалили, наравно да је везана био у комаде разнесен. Против побеђених непријатеља примењивали су све могуће начине убијања, и у таким приликама реч није била о казни него да се умлати маса људи без одбране, које су бацили срамоту на славу победилаца.

Остале бестијалности, као што су *шпедески мантак*, који је се нарочито употребљавао у тридесето-годишњем рату, *Скалпирање* и *смртно мучење* заробљених, што је био обичај код Индијанаца, *премлаћивање* код Хинеза и т. д. не долазе у нашу тему.

Поштрављање смртне казне.

Ма како да су биле тешке и грозне поједине смртне казне, ипак се оне нису увек чиниле довољно страшне и осетне; отуда је законодавство још и преко 18 столећа предвиђело читав низ поштрављања и додатак казне, који су примењивани над ее преступ показано као нарочито тежак.

Још у далеко старо доба вилели смо да је правој казни често предходила нека друга на пр. шибање пре распињања на крст. Па и онде где су казне сасвим самовољно вршене нису се задовољавали простом смртном казном, него су пре тога пришли нечувене телесне злоставе. То су обично биле само акти брутално осете, али се у њима већ смеју гледати предходнице доцнијих законских поштрављања казне. Ми ћемо овде навести само она поштрављања смртне казне, која су се одржала и после средњег века до у новије доба и која су сматрана за допуштена.

Обично су била она поштрављања: *вучење на губилиште, одсецање кажњка, чупање меса усијаним клештима, одсецање* или *чупање језика, одсецање руку и ногу*, и још неки додатци казне, који су пришли после извршене смртне казне, на пр. метање лешине на точак, спаљивање лешине и т. д. Ови последњи додатци разликују се од првих тиме, што су они пришли само ради веће срамоте и тиме да застраше, а наравно да нису умножавали муке.

Најстрашније поштрављање средство било је чупање усијаним клештима. То казнено средство тако је нечовечно и ужасно да по неки пут и сами џелати, који су били наникнути да изврпиују најсуровије казне и да несретнику при мучењу, по снима

Сл. 27. — Чупање усијаним клештима.

правилима њихове крваве вештине, изврћу и ломе удове — нису хтели да толико пута чупају клештима колико је суд наредио. У законику Терезијана стоји изречно. Осуђени да се метне на једна висока кола и проводећи га поред божијег дома, који је он покрао, да се уштине један пут усијаним клештима за груди и онда да се одведе на обично губилиште.

Чупање језика нарочито се примењивало против оних који су хулили на Бога, или који су језиком грешали, вршило се у старије доба у Германији, пре постанка законика Терезијана.

Вучење на губилиште, које законик Терезијана допушта као поштрење, често се вршило најнечовечније, кожи су просто вукли осуђеног, везаног коњовима, по калдрми. А често је вучење настајало после пошто су преступника чупали клештима и пошто су му одсекли најпре коже.

Одсецање кажњка било је такође ужасно поштрење смртне казне. Преступнику су огулили леђа и џелат је тада оштрим ножем преко целих леђа начинио два доста дубока, паралелна уреза. Између тих уреза скидали су кожу и пуштали је да виси као један или два кажњка. Наравно да је то причињавало ужасне болове. А често су још у те дуге и крваве ране трпали и со, или друго што год, а у рату вештином барут, да би само болови били што већа.

У немачким земљама, бар у Саксонској, у почетку 18-ог столећа примењивали су вешање још само вучење на губилиште и чупање клештима, као поштрављање смртне казне.

Колико је велика разлика у праву некад и сад, види се у томе, што се данас оволико исто труде да смртна казна буде са што мање бола, као што су се некад трудили да буде са што више мука. Да поменемо само покушаје погубљавања по-

Сл. 28. — Вучење на губилиште.

моћу електричне струје, које се, нарочито у Америци, непрестано усавршава, али се још није дошло до довољног резултата. Да ли ће се некад електрична струја увести свуд не може се одређено казати, као што није на физиолошки доказано да електрично погубљење чини преступнику мање болова него одсецање главе.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

КАЖЊЕН

КРИМИНАЛНА ПРИЧА ОД Ј. МЕЛОСА

Била је бурна зимска ноћ; киша је јако пљуштала и ударала по прозорима једне куће у средини енглеског места Дарумора, у којој је становао чиновник Ђорђе Кајман.

Он је седео у угодној наслоњачи, гледајући како пламти ватра у камину, и изгледало је, да га се непогода на пољу баш ништа не тиче. Ђорђе је Кајман био зрео човек, од својих четрдесет година; али око тамних му се усана протезала једна свирепа црта, и очи су му сијале као у змије. Поред свега тога, он је био уважена и поштована особа.

Сада уже у руке једне новчане и очи му заставише на једном ступцу, чији је наслов гласио: „Бегство из Дартмора. Један заточеник у слободи!"

Изгледало је, да је та вест јако заинтересовала господина Кајмана. Она је даље гласила:

„Код су се јуче по подне играли неколики осуђеници са рада у фермама у казамат, на један пут се спусти на земљу густа магла. Три осуђеника ухуче ту прилику за бегство, те у бесном трку наладну уљ. Настале дивље лов за њима. У правцу, у коме су побегли осуђеници, била је једна шумица, те је сву претражише и нађоше у њој двојицу. Један стане опет бежати у противном правцу, али два чиновника из потере одмах припуцаше. Један га погоди у леђа; он даже руке у вис и паде на земљу мртав. Други осуђеник би после очајничке борбе савладан. — Дотле је трећи осуђеник неприметно бежао. Толика надзорници осуђенички јурили су за њим на неколико миља даљине, неки пешке, неки на коњима, али све залуду — ноћ беше наступила. Побегли је био осуђен на доживотну ро-

бију са тешким радовима, пошто је био оптужен за убиство. Био је висока става, крупан и снажан, и називао се именом Жан Курти.[x]

Г. Капман остави новине с уздахом, саже се и зазвони.

„Признаи, да кућа буде ноћас добро затворена, Женкине" рече он слузи; „читао сам у новинама, да један од осуђеника још није ухваћен; буди, дакле, особито предострожан. Ја те иначе нећу требати ноћас ништа више.

Кад је слуга отишао, устаде Капман, прође своме писаћем столу и узе из њега један број „Стандард-а." Новине су већ биле искрзане, а датум је био од пре десет година. Погледа му паде на једну потицу, коју је већ стотинама пута читао, али као да је хтео добити за њ нова интереса. Наслов јој је био: „Тајанствено убиство сира Џона Грахама." Кад је прочитао, врати новине у сто, па седе опет украј ватре.

Кад је кроз два сата био намерио да се спрема спавати, зачу на једном спољашем прозору неко чудноватo гребање. Он се приђуче прозору, али га уплаши јасан удараи и надаље парчади прозорскога окна. У истом трену отвори се прозор и уђе у собу једна особа у робијашком оделу.

„Мир! Не мичи се и не вичи за помоћ, или ћеш бити мртав! рече странац опорим, сувим гласом, јер је Капман већ учинио покрет ка звонцету.

Он се трже, кад је видео уз лице уста револвера.

„Закључај врата," продужи непознати гост оштрим тоном, „ако дође ко, не надаји ме, ако ти је живот мио. Ја сам у очајничком положају, и што кажем, то и чиним!"

Капману не остаде ништа друго, већ да слуша, али му је зликовац нешто корак у порак, држећи револвер близу уз њега. Капман је слушао као да је стајао под утицом неких чаролија.

„Морам да промеиим хаљине — брзо!" рече осуђеник заповеднички.

„Али —" рече Капман, коме се храброст почела враћати.

„Нема али, молим," прекиде га осуђеник оштро, „дајем ти два минута времена; ако се не вратиш, онда —"

Капман му не даде да довршн и пожури се, да послушно испуни заповест тога особитога госта. Прва му је помисао била да уабуши целу кућу, али неко неодређено осећање задрха га од тога. Када се вратио у собу, коју тек што беше остављо, виде осуђеника да клечи пред камином и сагорева своје хаљине.

„Мислим, да ће ово одело бити добро. Пре је било некога твоје величине и стаса," примети Капман, додајући зликовцу један пар одела од суре летње материје.

Осуђеник у часу промени нараз лица и скочи на ноге.

„За име Бога!" рече он неизмерно чудећи се, и то су моје сопствене хаљине! Како их добро познајем! И у џепу писмо од Росе Ај —; али, велики Боже! Шта значе оне тамне мрље? Крв!"

Погледа му се упре у Капмана, који се повукао као муњом погођен, а лице му се претуче зеленим бледилом.

„Рихард Грахам," промуца он и заклеца коленима, тражећи столицу.

„Да, Ђорђе Капмане, ја сам Рихард Грахам, звани Жан Курти, зликовац, који је пре десет година био оптужен, да је убио свога стрица, старога сира Џона Грахама. Ја сам знао, да ћеш ме пре а после познати, ма да сам се од тада у неколико променио, додаде овај с горким осмехом.

„Сматрали су ме за кривога, као што знаш, продужи он, „па иначе не то није стало живота, јер је судија дао да преслушају оближњаје околности; али ме је осуђио на живот, који је гори од сваке смрти."

„Према твоме говору изгледа, да мислиш, да је казна неправична," примети Капман, коме се храброст враћала.

„И јесте била! Сам Бог зна, како сам невин, а и ти, Ђорђе Капмане! Ја сам одмах бацио сумњу на тебе, али пошто није било довољно доказа, то сам ја био осуђен место тебе. Моје одело, које је на мало тајанствен начин нестало, говори о томе. Ха, ти дрхташ, зликовче, ћаволе, убијо, ја ћу — —"

„Милост, милост," повика Капман у највећем страху, јер је Грахамов прст заиео револвер.

„Та ти ниси вредан курпума," подсмеваше се побегли осуђеник презрино. „Устани, мекушче, и седи тамо за сто."

Капман слушаше опет механички.

„Напиши сад потпуно признање злочина. Почињи: „Ја, Ђорђе Капман, признајем овим, да је Рихард Грахам потпуно невин за убиство сира Џона Грахама, који је убијен у ноћи 8. децембра 1882. године." Сад продужи до краја. Дајем ти за то два минута рока." — При том седе он на једну столицу прево пута.

Наједан пут диже Капман своју бледу главу, и предаде Грахаму, хартију, коју овај брижљиво прочита.

„Добро," рече он, „а сада ми причај, шта је било са Ајзесортоом. Да ли ти је и код ње упалила подлост?"

„Она верује у твоју невиност, над њом ниси имао никакве моћи."

„Хвала Богу! А станује ли још у старој кући?" упита он и диже се са столице.

„Да, али она никада неће бити твоја," и брао се као муња скаче да дохвати са стола револвер.

Али је Грахам био бржи и оте му револвер пре но што га је могао окинути.

„Дакле ти се не страниш опет од убиства, пријатељу?" рече он хладно. „Боже је место тога лепо да разговарамо. Ја бих радо знао, шта се за последњих десет година десило у свету. Али, човече, ти си већ пола мртав од страха. Дајем ти часну реч, да не мислим да те убијем, то јест, ако...! А сада горим скоро од жеђи; имаш ли штогод — ах да, ето вина и содне воде, то је добро дошло. Колико већ има, од како ниси то укивао."

Кад је принео чашу устима, осети да га је неко ухватио с леђа. У једном секунду као дивља животиња напао је Капман противника и поче борба на живот и смрт.

Капману пође за руком да избије револвер из руку противника и Грахам имаде муку да отклони револвер од свог противника.

Оба су човека била снажне конструкције, али је Капман надмашивао величином Грахама; овај је опет био спретнији, а десетогодишње робоваше само му је појачало снагу.

Хрвали су се жестоко. Побегли је осуђеник био јако бледа и на челу су му избиле крупне грашке зноја.

Ђорђе је Капман тешко дисао: али у очима му је био поглед жедан убиства. На један пут му једним покретом пође за руком да ослободи десну руку.

Тавољаст му се осмех указа на лицу када је пружио руку да ухвати револвер, и у трену ока би успео у томе, да га у том снажно не удари по руци осуђеник.

Борба отпоче новом жестином, јер су оба човека знала, да један од њих мора бити мртав.

Грахам је бивао све слабији; изгледало је, да га напушта снага.

Толико тумарање, на још тридесет и шест сати ништа није окусио.

Дисао му је био тешко и испрекидано, и већ се промишљао, колико ће још моћи да издржи, у том му се нога заплете за једну ногу од столице, те оба човека падоше на земљу. Грахам удари глазом о ото и прсну крв по патосу, а лице му беше бледо као у самртника. Али је иван као смрт прикљештио противника, коме су из очију муње севале.

„Сада си већ мислио, да сам у твојој руци?" сикташе је он шкрипећи зубима, „али ти си за ме и сувише опасан, да би смео живети" — ту га пресаде шум од корачања у ходнику, чему следова гласно, заповедничко лупање на вратима.

„Отворите, у име закона!"

Силом лукавства скочи Капман на ноге, а за тим паде на зид, јер се Грахам пожурио вратима и откључао их. Три кавалматска чиновника уђоше у собу. Брао ухватише осуђеника, али на велико своје изненађење, јер не наиђоше ни на какав отпор. Мирно их је следао Грахам, па рече:

„Као ми је, да сам вас толико трудио, господо, али није ми ништа друго остајало. Био сам у очајању, те сам се и морао служити очајничким средствима. Али видите — ово моја оправдања, и пружи чиновницима хартију, на којој је било написано Капманово признање.

У истом трепутку одјекну пуцањ. У забуни је Капман непримећено узео револвер са земље и задао себи смртни ударац у главу. Извукао се од немилосне правде.

* * *

„О, Жане! Жане!"

Роза Ајзесорт са сузним очима загрли осуђеника и полуби му танке, упале усне. А кад јој погледа лице, које је било тако лепо у нежности и дубоној погружености, заборави он на све муке из прошлога живота.

Превео Доб. Нешић.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

19

Једном сам, уосталом, видео, како се он озбиљно наљутио. Нису му нешто дали, некакву ствар; нешто су му били закинули. С њиме се свађао један веома снажан осуђеник, високога раста, пакостан, павгација, подсмевало и ни мало страшљив човек, Василије Антонов, из грађанског одељења. Већ су били дуго викали један на другога и ја сам мислио, да ће се ствар свршити много горе од обичнога свађања, јер се Петров, ма да и веома ретко, ипак покадшто тукао и псовао, као најгори међу робијашима. Али овога се пута није тако десило: Петров наједанпут побледи, усне му уздрхташе и помодреше; поче тешко да дише. Он устаде с места и лагано, врло лагано, својим нечујним корацима босих ногу (лети је врло волео ићи босоног) приђе Антонову.

Одједном у целом шумном казамату, где дотле беше силна вика, на мах заћута све; мува би се могла чути, да је пролетела..

Сви су очекивали, шта ће бити.

Антонов му скочи у сусрет; лице му се било сасвим преобразило...

Ја нисам могао више да издржим, те сам изишао из казамата. Очекивао сам, да ћу, пре него што стигнем сићи са степеница, зачути крик закланога човека. Али ствар се и овога пута сврши ничим; Антонов, пре него што је Петров могао и доћи до њега, ћутећи и брзо му добаци спорну ствар. (Тицало се некакве најништавније стварчице, некаквих подметача испод ока).

Разуме се, после два минута га је Антонов ипак малко испсовао, тек колико да умири своју савест и што је тако требало, да би показао, како се није баш сасвим уплашио. Али на псовке није Петров обраћао никакве пажње, није чак ни одговарао: није била ствар у псовци, а свршила се у његову корист; он је остао веома задовољан и узео је стварчицу себи.

Кроз четврт сахата он је већ по своме обичају лутао по тамници, са изгледом потпуне доколице и као да је тражио, неће ли се гдегод отпочети разговор о чемугод занимљивом, како би ту забо и свој нос и слушао. Њега је, како изгледа, све занимало; али пошто се некако дешавало, да је према свему већим делом остајао равнодушан и сам је тако лутао по тамници без посла, бацало га је свуда.

Њега би било могуће сравнити и са радеником, са снажним радником, од којега би пуцао посао, али коме међутим не дају посла, и он, ето, у очекивању седи и игра се са малом децом.

Исто тако нисам могао да разумем, зашто он живи у тамници, зашто неутекне? Не би се он премишљао, да ли да бега, само кад би му се то одлучно прохтело. Таким људима, као што је био Петров, влада разум само дотле, док штогод не зажеле. А онда на целој земљи нема више препрека њиховим жељама. И ја сам убеђен, да би он умео веома вешто утећи; обмануо би све, могао би по недељу дана седети без хлеба гдегод у шуми или речном риту. Али по свој прилици он још није пао на ту мисао и није то пожелео из свег срца.

Великога размишљања, бог-зна како здравих мисли нисам никада код њега запазио. Такви се људи управо и рађају ради једне идеје, која их целога живота, а да они то и не опазе, ћушка час тамо час овамо; тако се они и потуцају читавог живота, док не нађу себи посла сасвим по својим жељама; али им онда већ и глава није ни зашта.

Покадшто сам се чудио, како то, да такав човек, који је заклао свога старешину због ударца, тако мирно и без противљења у нас леже под батине. Покадшто су га шибали, кад би га ухватили да ради с ракијом.

Као и сви робијаши без заната, он је овда-онда пробао да кријумчари ракију. Али је он и под батине легао као по своме властитоме пристанку, то-јест, као да је увиђао, у чему је ствар; у противном случају ни зашта на свету не би легао, па ма га убили.

Ја сам му се чудио и кад ме је, и поред очигледне своје оданости према мени, поткрадао. То га је спопадало некако ненадно. Он је то украо од мене св. Писмо, које сам му дао само да пренесе с једнога места на друго. Пут је био од неколико корачаји, али му је пошло за руком да нађе уз пут купца, па је продао и новац одмах пропио. Мора бити, да му се било веома прохтело да пије, а већ што му се веома прохтело, то је морало бити испуњено. Ето такав ће и заклати човека за ситницу, да би за то попио гутљај ракије, ма да би га у друго време пропустио и са стотину хиљада.

Увече ми је сам и јавио о покрађи, само без икакве забуне и кајања сасвим равнодушно, као о неком најобичнијем догађају. Пробао сам био, да га добро покарам; а било ме је и жао моје библије. Он је слушао не дражећи се, шта више веома мирно; признавао је да је Св. Писмо врло корисна књига, искрено је жалио, што је сад више немам, али нимало није жалио због тога што је украо; гледао је са таквим самопоуздањем, да сам ја сместа престао карати га. Карање је моје сносио вероватно расуђивши, да се то сад и не може бити без тога, да се он не испсује за такав поступак, па онда нека, вели, нек се души одлакне, треба се поутешити, испсовати; али да је, у самој ствари, све то будалаштина, таква будалаштина, да би се озбиљан човек требао стидити и да говори о томе... Мени изгледа, да ме је он уопште сматрао као какво дете, мал те не дечаком, који не схвата ни најпростије ствари на свету.

Ако сам, на пример, ја сам с њиме отпочињао разговор о чемугод осим науке и књига, он ми је, до душе, одговарао, али само као из учтивости, ограничавајући се на најкраће одговоре. Често сам се питао: шта је њему стало до тих књишких знања, о којима ме обично испиткује? Дешавало се, да ја за време тих разговора мало-мало па га погледам са стране: да ли се он мени не смеје? Али не; обично је слушао озбиљно, пажљиво, ма да, уосталом, не баш сасвим пажљиво, и та последња околност ме је покадшто љутила. Питања је задавао тачно, одређено, али као да се није много дивио од мене добијеним објашњењима и шта више примао их је расејано... Још ми је изгледало, да је о мени донео закључак, не лупајући много главу, да се са мном не може говорити као са другим људима, да осим разговора о књигама ни о чем другом немам појма, пити сам чак способан да појмим, тако да ме не треба ни узнемиравати.

Убеђен сам, да ме је он чак и волео, и томе сам се веома чудио. Да ли ме је сматрао као недорасла, непотпуна човека, да ли је осећао према мени оно особите врсте сажаљења, које инстиктивно осећа свако снажно створење према другом, слабијему, признавши и мене за такво — не знам. И ма да му све то није сметало да ме поткрада, ипак сам убеђен, да ме је, и поткрадајући ме, жалио. „Ах, мислио је он, може бити, пружајући руку на моме добру, — какав је то човек, који на своју имаовину не може да осигура!“ Али изгледа, да ме је баш зато и волео. Један пут ми је сам казао, некако неочекивано да сам већ и сувише добре душе човек“, и „још сте тако наиван, тако наиван, да човека чак сажаљење спопадне. Само ви, Александре Петровићу, немојте то примити за увреду додаде после неколико тренутака, — ја сам вам то, онако, од срца казао.

С таквим се људима дешава покадшто у животу, да се наједанпут оштро и силно истакну и привуку на се пажњу у тренутку каквога значајног, заједничког предузећа или преврата, и на тај начин одједном западну у свој прави, потпуни посао. Они нису људи речи и не могу бити подстрекачи и главни вођи у каквој ствари; али су му они главни извршиоци и отпочињу први. Отпочињу просто, без нарочита кликтања, али зато први прескачу преко главне сметње, не размишљајући, без страха, идући право на све опасности, — и сви полете за њима и иду слепо, иду до самог последњег зида, где обично и полупају своје главе.

Ја не верујем, да је Петров добро свршио; он ће у каквогод једном лудом тренутку све одједном свршити, и ако за сада још није пропао, значи, да није дошао његов прави случај.

У осталом, ко зна? Може бити, да ће дочекати и седе власи па сасвим мирно умрети од старости, без циља лутајући тамо-амо. Али, опет ми изгледа, да је М. имао право, кад је говорио, да је ово био најодлучнији човек између свих робијаша.

(Наставиће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 8.

„Г-ђа Ласел Тревор препоручује Вам се и моли Вас да је посетите“.

Тек што сам био запалио жигицу за моју лулу, кад ми ту вест донесе нови келнер.

Ја оставим жигицу на страну и упитам зачуђен:

„Хоћете ли ми прво казати ко је то".

„То је дама, која је данас приспела и очекује Вас у Бр. 8.

„Тако! А шта жели та госпођа од мене".

„То не знам, господине. Она ми је наредила да Вам оставим њену поруку с молбом да одете код ње."

Ја одем горе, чудећи се у себи зашто ме тражи та мени потпуно непозната дама.

Дочека ме једна висока, отмена дама, која носаше тамно-сиву свилену хаљину, којој је више било место у каквом салону за бал.

Она устаде кад ја ушох, поздрави ме гласом и пријатним осмехом. За тим ми поче говорити:

„Како сте лубазан г. Сутаме, што сте се одазвали мојој молби. Мени је било врло тешко да Вас мучим тим и молим Вас да ми опростите, али је мени прео потребна Ваша пријатељска помоћ. Ја бих Вас лепо молила да ми напишете једно писмо".

„Ако само будем могао да Вам по жељи учиним".

Пружајући ми своју десну руку, рече ми она:

„Ја сам моју руку изгубила."

Обе руке, беху још до рамена голе и беху лепе форме и веома беле. Дугачке рукавице покраваху их скоро до лаката и ја не могах опазити на којој руци нема шаке.

Она као да погађаше шта мислим, јер ми рече, држећи још опружену десну руку „Ви мислите да је у овој рукавици права рука, али то није, него је вештачка рука. Молим Вас дођите ближе и уверите се".

Ја се поклоних примећујући да немам разлога да сумњам у њене речи.

„На жалост писам толико успела да моју леву руку толико извежбам, као бих ја хтела. Ја могу њом мало да шкрабам, али кад треба саставити какво лепо написано писмо, ја морам тражити помоћ од другога. Хоћете ли, из тог разлога, бити данас добри, да ми напишете једно писмо".

Било је доиста чудновато да се једна дама обраћа тако једном са сим непознатом човеку: нпак јој казах да сам готов да јој учиним по жељи.

Догод сам писао она је непрестано говорила и не прекиде разговор и кад сам свршио писмо.

При том пређе и она на познату тему о тајанственом убиству.

„Морам Вам казати г. Сутаме да сам врло пажљиво пратила у новинама све о овом ужасном убиству у овој кући и морам Вам отворено признати да сам ја нарочито због тога и одсела у овом хотелу.

„Кад је тако онда сигурно имате неки особити укус и наклоните овде нешто привлачно, где се обично човек само грози.

Она се насмеја реквши „Ја доиста не знам да ли је то тако или ради истине признаћу то само да сам се јако заинтересовала за Вас".

Нарочито ударише гласом на реч „Вас" јако ме зачуди

„Ја сам се брзо одлучила да Вас у овом хотелу потражим и ако будем успела да Вам нешто понудим. Видите како сам искрена".

Непријатна ми је била та њена отворе-ност, али ме није вређала.

„Хвала Вам на тој искрености" одговорих ја „и сад кад сте ме познали, смем ли Вас питати шта имате да ми понудите?.

Она се опет насмеја. И ако ми изгледање чудновата, ипак сам био уверен да је и она крајње раздражена као и ја, и ако је се претварала да са мном само површно разговара.

„Морате имати на уму г. Сутаме да сте што се у новинама писало о Вама — а Ви знате да то није мало — ја знам тачно и до најмањих ситница. По томе ми писмо више непознати једно другом; бар Ви мени нисте. А узгред да Вам кажем и то да сам ја раније познавала једног човека који је се тачно звао Сутаи."

Ја опазих да ме испитава оштро посматра и ако је се трудила да то сакрије.

„Ви сте познавали једног човека са мојим именом? То ме доиста интересује.

И не слушајући ме она брзо упита:

„Имате ли каквог сродника са Вашим именом?"

„Ја не знам, ма да сигурно има доста људи на свету са мојим именом. Шта је био тај Сутам, кога сте Ви познавали.

Неким равнодушним тоном одговори ми она:

„Тога се једва сећам, јер је било врло давно и као што Ви приметисте, то је име доста често. Хтедох само казати да ми писмо тако непознати једно другом, као што би се онако мислити по данашњем нашем правом састанку. Сием ли питати да ли још тражите занимања? Читала сам за новина да тражите."

(Настављће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар постанио је ова питања:

а, могу ли ући у гласачки списак она лица, која нису плаћала свој порез и прирезе на имања, што их имају у другим општинама, а не у оним, у којима стално живе — тако звани страначки порез?;

б, има ли право глаеа онај пунолетни син, коме је отац умр'о као старешина куће, а порез још није пренесен на сина, кад отац за живота није исплатио сав порез и прирезе у другој општини?;

в, сматра ли се и војници пређених задуже-ара као неисплаћени порез?; и,

г, да ли се у суду непосредног пореза урачунава гласачу и онај порез, који плаћа у другој општини, ако у овој где живи не плаћа 15 дин. а са оном са стране толико нанози — има ли онда право гласи?"

Право гласа не потиче само из испуњавања јавнијих дужности, н. пр. само према општини.

Оно има своја извора у одговарању општини дужностима према држави и по томе:

а, не могу ући у гласачки списак они који нису плаћали порез и прирезе, у смислу чл. 32 зак. о општинама, у свима општинама где имају имања и где су задужени;

б, нема права гласа онај, умрлога, над ким плаћени порез у суседној општини, што се вели на име његовог оца, јер је и његово право гласа везано за заједнички порез, којим је оптерећен умрли му отац;

в, плаћање војничке таксе спада у ред јавних дужности према држави, али како је оно везано за извесне личности у задруги, код које случај самаје, и задруге се тиче у толико, што се према општем њином порезу распоређује, напомињемо, да би њено плаћање имало за сврху само право гласа онога члана, који војничку таксу, а не и осталих задругара; и,

г, кад неко плаћа у својој општини непосредног пореза н. пр. 10 динара, а у суседној 5 дин. на је сав тај порез платио, он има права гласа у општини, у којој стално живи.

* * *

Пагара општина: писмене и драговоље, исказано један од другога, постављи се ово питање:

„Треба ли наплаћивати у општ-е, и шта треба онда коју таксу за преседе, које иначу председници општина и кметови појединих села по чл. 107 и 108. закона о општинама."

И по величини посуде и и иначе по свему, прилике ове долазе у ред истуних приликја, и нашле се по званичној дужности.

Према томе, и за њих треба наплаћивати таксу из т. 87 а зак. о таксама.

* * *

Писар општине таковске тражио је обја-шњење:

«Може ли општинска суд, кад извршује своју пресуду, доневеку по трећој чести кривичног заштника, којим је неко осуђен на плаћање новчане казне, наплаћ шт-ете и осталих трошкова, извршити ову опасно исто, као што се извршују пресуде неких судова за преступе и злочина дела, или мора водити рачуна о благодејању на ђ. 471. грађ. суд. поступка".

Само питање није јасно постављено, јер је узет само један облик, у коме се оно може јавити, на ине, над се пресудом осуђује и на новчану казну и на накнаду штете.

Како се ово, међутим, јако разликује кад није у питању и накнада штете, то ћемо ме и обавештење дати за оба случаја.

Дакле:

Ако је неко осуђен само на новчану казну без накнаде штете, на ова пресуда има да се изврши, онда нема место одговора нашег ра-спише господина Министра унутрашњих дела, од 12. марта 1891 год. Пбр. 3631, који исходио одговора на постављено питање, а који гласи:

„У ствари примено казне по III чести казненог закона, могу наступити она два случаја:

а, да ново буде осуђен на затвор, на до тражи замену новцем по т. 315. помеиутог закона; или

б, да буде осуђен на новчану казну, на да изађи, да ју не може платити.

Услед питања и т. д. дође се овај ауут:

1, сваки иступили, осуђен био на затвор или на новчану казну, има права да моли, да му се нарочита казна замени другом — затвор новчаном казном и ова затвором, ако то већ судећа власт није напред у одлуци условила.

2, осуђени на новчану казну не морају исту, према томе, да плаћају, ако неће, него им се ова може заменити затвором по срок-

мори изречењ у ч. 316. казн. законика, као што обрнуто, затвор може бити замењен новчаном казном по сразмери ч. 315. Није, дакле, условљено као за преступе по ч. 28. ном. законика, да се новчана казна мора напаштити по преступи из имања осуђеног и према његовој вољи, до мере, која је тамо означена".

Овако, дакле, казна поступити над је у питању напаштање само новчане казне.

Кад је, дан, у питању и напаштање штете, која је правичном пресудом досуђена, онда се она може напаштити из целокупне имовине осуђеног, ако су испуњена учињена на користољубља т. 16. ч. 471. грађ. с. поступка.

Не треба губити из вида то, да општинска судови могу вршити само продају покретности за горње случајеве, а ако би се пресуда имала извршити из непокретног имања, ствар би се имала предати полицијској власти.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Јованка удова Милорада Радосављевића, из Врања, за крађу чарапа нитарница, каквима је продавац начелства опш. врањског од 24. новембра 1899 г. № 1742. На каво је Јованка отумарала негде да избегне казну, Начелство опш. врањског актом Бр. 4241 моли све полиц. и општинске власти да је у своме кругу потраже и нађену њему спроведу. УБр. 18340. Јованка има 40 год., сувоњава је, висока, лица дугог, очиј и косе плаве.

ПОТЕРЕ

Јован Стојановић, из Горњег Села, ср. подваничког, бив. осуђеник, опасан злочинац, окривљен је за крађу стоне и покушај убиства, побегао је непред спроводника и нема се где се сад налази. Он је средњег стаса, лежинкаст, лица округлог, косе прне ретке, на врху главе ћелав, очиј прних, погледа злоковачног, обрва прних, бркова прних малих, браду брија. На себи је имао прне нове сукнене чапшире, са гајтанима шумадиског краја, прни сукнени појас, на погаши шарене сељачке чарапе и опанке са каишима, на глави није имао ништа, јер му је при бегању спала.

Моле се све полицијске власти да Јована, живо у своме реону потраже и, нађеног спроведу начел. окр. врањског, с псовком на Бр. 7826, или Управи гр. Београда № 18339.

Шарл — Цезар Шредер — Мортене — Симоне — Штајн, и т. д. рођен у Хамбургу 10. априла 1870 год. издаје се за трговца, извршио је 16. септембра пр. год. једну опасну крађу у Менцу и побегао у свет, одвео са собом знатну количину пазира од вредности.

По што је **Шредер** напустао пајашњи, то је доста вероватно, да сада конкурише по неким паромима јевропским у друштву са својом мајком и саучесницом **Елизабетом Небер,** рођеном 16. јануара 1850 год. у Берлину.

Сем осе прнашње, **Шредер** је окривљен и за многе друге опасне крађе напропне у Магдебургу, Каселу, Колоњи и другим местима у

великом пајодоству хасенском, а у друштву са Арнандом Харменсом, који се већ налази у затвору.

За **Шредером** и мајком му **Елизабетом** наређује се жива тражење. У случају проналаска, треба их ухватити, претрести и затворити, па о свему одмах известити мин. унутр. дела. Потерница истражног судије из Менца ластрала је под 5. тек. мес. ЈБр. 4371—91.

Емил — Феликс Верно, рођен у Бриселу 19. јануара 1863. проневерио је 12. тек. месеца (по новом) 150.000 динара у разним напримна своме принципалу Лују Лалмазу, банкеру из Бриселя и побегао. Лични опис бегунцев овакав је: висок 1·70 м., косе и обрва прних, браде прне и шиљасте, носа сплоштена, очиј великих и прних, боје лица прљасте, погледа оштрог, ходи чврстог, развијености слабе, говори перфектно француски и фламански.

Међу проневереним напримк од вредности, налазе се:

Rente française: 5 titres de 10 francs de Rente, n. 552287 à 91.

Id. 5 titres de 30 francs de Rente, n. 1012252 à 36.

15 obligations Madrid-Saragosse, 3 p. c.: n. 1034541 à 51, n. 1053136 et 37, n. 633719, 1034519.

140 Varsovie-Vienne, actions de jouissance: №. 206, 292, 349, 854, 1165, 1245, 1366, 1887, 1913, 2177, 2183, 3255, 3572, 4246, 4849, 6196, 6325, 3432, 6661, 6894, 7070, 7250, 7263, 7295, 7314, 7370, 7472, 7480, 7585, 7774, 7890, 8034, 8747, 8831, 9450, 9811, 9846, 10259, 10916, 11081, 11094, 11510, 11589, 11880, 12065, 12141, 12168, 12208, 12212, 12711, 12726, 12727, 12776, 12788, 12823, 12969, 13169, 13171, 13563, 15520, 16039, 16300, 16360, 17294, 17412, 17416, 19124, 19128, 19332, 19739, 19920, 19921, 19999, 20029, 20059, 20174, 20385, 21025, 21038, 21045, 21076, 21177, 21358, 21538, 21941, 22070, 22128, 22494, 22602, 22687, 23124, 23127, 23454, 23464, 24035, 24050, 24055, 24068, 24071, 24759, 25316, 26054, 26308, 27338, 28826, 28860, 28867, 29236, 29678, 29817, 29835, 29909, 30187, 30431, 31764, 33027, 33031, 33036, 33037, 33666, 33767, 34106, 35457, 35739, 35921, 38034, 38772, 40536, 41425, 41425, 41446, 41600, 42734, 42848, 43343, 44321, 44393, 45645, 45746, 47619, 47784.

17 obligations Pampelune: n. 36694, 50723, 55421, 55425, 55428, 55430, 55453, 58051 et 52, 84222, 110022, 121400, 140277, 140279, 140282, 109444, 501723.

38 lots turcs: n. 4149018 et 19, 4490065, 4490064, 4490066 à 68, 4562617, 4562618 et 19, 4565308 à 11, 4565429 à 50, 4565761, 4568852.

5 titres de 1.000 fl. Hongrois 4. p. c., janvier-juillet: n. 82216, 202437, 202461, 344871, 402275.

2,100 fl. Hongrois à $^1/_2$ p. c., août-février: s. 2130 n. 10465. s. 7 n. 37, s. 28540 n. 11-20.

Истражни судија из Бриселя потерницом својом Бр. 8726, моли све полиц. власти да бегунца Емила, у случају проналаска, ухвате, претресу и притворе: па о томе одмах известе министарство унутрашњих дела.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Револуционарни и политички буктовишта; 2) Телесне и смртне казне. — III. *Поучно забавни део:* 1) Казнени; 2) Записници из мртвог дома; 3) Мртва рука. — IV. *Поруке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се; Потере.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 26 и 27. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 12. ЈУЛА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу тачке в. члана 103. закона о општинама, постављен је:

за председника општине београдске Милован Маринковић, начелник министарства народне привреде у пензији, кога је општински збор изабрао.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 23. јуна 1902. године, № 15.076 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу тачке в. члана 103. закона о општинама, постављен је:

за председника општине нишке Тодор Миленковић, досадашњи председник исте општине, кога је општински збор изабрао.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 25. јуна 1902. године, № 15.077 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Ђура Јовановић, напредни писар прве класе начелства округа крајинског и признат дужности писара среза кључког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти на државне службе.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 25. јуна 1902. год. № 15.168 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњег дела, решено је:

да се Милорад Деспотовић, начелник друге класе среза посаво-тамнавског, округа подринског на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе, с тим, да му се на име издржања надаје на државне касе по 3% годишње од садање систематске плате.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела, 1. јула 1902. године, № 15.714 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза неготинског, са седиштем у Радујевцу, Михаило В. Јовановић, писар исте класе среза зајечарског, но потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара прве класе среза лужничког, Спасоје Ивановић, писар исте класе среза косаничког, по молби;

за напредног писара прве класе начелства округа топличког, а да врши дужност писара среза косаничког, и да прима плату из плате онога, Ђорђе Јовановић, бивши писар начелства нишког.

Из канцеларије Министарстава Унутрашњих Дела 1. јула 1902. године № 15.795 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза неготинског, Мелентије Владисављевић, писар исте класе среза подунавског, по молби;

за писара прве класе среза љубићског, Мијаило Достанић, писар исте класе среза мачванског;

за писаре прве класе среза кључког, Драгомир Митровић, писар исте класе среза параћинског, са седиштем у Сењу и Срећен Бранк, писар исте класе среза неготинског, са седиштем у Радујевцу;

за писара прве класе среза деспотовачког Никола Вујић, писар исте класе среза космајског;

за писара прве класе среза тамнавског, Миливоје Петровић, писар исте класе среза посавског, округа београдског;

за писара прве класе среза мачванског, Димитрије Протић, писар исте класе среза неготинског;

за писара прве класе среза ртућенчког, Танасије Нешић, писар исте класе среза гročанског, — сву седморицу по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара прве класе среза подунавског, Сима А. Николић, писар исте класе среза космајског;

за писара прве класе среза лесковачког, Димитрије Мијаловић, писар исте класе среза млавског;

за писара прве класе среза пожаричког, Димитрије Христић, писар исте класе среза тимочког;

за писара прве класе среза ражањског, Павле Милић, писар исте класе среза банског;

за писара прве класе среза пореч ког, са седиштем у Мајдан-Пеку, Сима Ђорђевић, писар исте класе среза рамског, — сву петорицу по молби;

за писара прве класе среза кључког, Петар Марић, писар исте класе среза пожаревачког;

за писара прве класе среза таковског, Никола Обрадовић, писар исте класе среза драгачевског;

за писара прве класе среза жичког, Лазар Томић, писар исте класе среза трстеничког;

за писара прве класе среза драгачевског, Љубомир Илић, писар исте класе среза рашког, — сву четворицу по потреби службе;

за писара прве класе среза мачванског, Божидар Ђурић, писар друге класе чачанског првостепеног суда;

за писара прве класе среза ариљског, Младен Обрежевић, бивши срески писар исте класе;

за писара прве класе среза гročанског, Светислав Јелчић, цариник IV-те класе царинарнице београдске;

за писара друге класе среза рамског, Мијаило Илић, писар исте класе среза голубачког;

за писара друге класе среза тимочког, Милорад Матић, писар исте класе среза бољевачког;

за писара друге класе среза добричког, Мијаило Стојаковић, писар исте кл. ср. пожаричког, сву тројицу по молби;

за писара друге класе среза голубачког, Коста Костић, писар исте класе среза пореч ког, са седиштем у Мајдан-Пеку, по потреби службе;

за писара друге класе среза крајинског, Гаја Вукомановић, писар исте класе среза јадранског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге класе среза ћубићевачког, Светозар Протић, писар исте класе среза ражањског, по потреби службе;

за вапредног писара прве кл. начелства округа тимочког, а да врши дужност писара среза зајечарског, и прима плату на плате овога, Јован Антић, вапредни писар исте кл. начелства округа ваљевског и вршиоц дужности писара среза пчињског, — по потреби службе но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за вапредног писара прве класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза пчињског, и прима плату на плате овога, Никола Вељић, вапредни писар исте кл. начелства округа крајинског и вршиоц дужности писара среза кључког по молби;

за вапредног писара прве класе начелства окр. моравског, а да врши дужност писара среза параћинског и прима плату на плате овог, Владимир Љубенић, вапредни писар исте класе начелства округа рудничког, и вршиоц дужности писара среза таковског, по потреби службе;

за вапредног писара прве класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза азбукавачког, и прима плату на плате овог, Владимир Поповић, вапредни писар исте класе начелства округа крајинског и вршиоц дужности писара среза крајинског по молби;

за вапредног писара друге класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза космајског и прима плату на плате овог, Милан Кондић, вапредни писар исте класе начелства округа ужичког и вршиоц дужности писара среза ариљског, по молби;

за вапредног писара друге класе начелства округа нишког, а да врши дужност писара среза бањског, и прима плату из плате овог, Ђорђе Минић, писар исте класе начелства округа београдског, — по молби;

за вапредног писара друге класе начелства окр. чачанског, а да врши дужност писара среза студеничког и прима плату из плате овога Љубисав Грковић, практикант Управе вароши Београда, свршени правник;

за вапредног писара друге класе начелства окр. тимочког, а да врши дужност писара среза зајечарског и прима плату из плате овог, Перко Зековић, практикант начелства округа крајинског, свршени правник;

за писаре друге класе начелства округа чачанског, Милован Тадић и Александар Цветић, писари исте кл. начелства округа рудничког, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа рудничког, Мијаило Димитријевић, практикант ср. власотиначког, свршени правник;

за писара друге класе начелства округа пожаревачког, Милан Пајевић, практикант Управе вароши Београда, свршени правник;

за писара треће класе Управе вароши Београда, Добривоје Бањић, практикант исте управе, свршени правник и Коста Ал. Поповић, практикант Министарства унутрашњих дела;

за писара друге класе начелства округа београдског, Радисав Крунавевић, писар друге класе начелства окр. нишког, по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. јула 1902. године, Пр 15.815 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2546., које гласи:

да се села Заложници и Мареново, по изјављеној жељи својих становника одоје од општине бачинске, у срезу темнићском, округа моравског, и да за себе образују општину под називом: „општина заложничка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.425 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама, одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2562., које гласи:

да се село Губеревац, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине стојничке, у срезу космајском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина губеревачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.414 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2532., које гласи:

да се село Брадарац, по изјављеној жеље својих становника, одвоји од општине бубушиначке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина брадарачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.419 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 7. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2536., које гласи:

да се село Батовац, по изјављеној жеље својих становника, одвоји од општине дубравичке, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина батовачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.415 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2538., које гласи:

да се село Драговац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине брежанске, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког, и да за себе образује општину под називом: „општина драговачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.416 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3024., које гласи:

да се село Звездан, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине љубичке, у срезу зајечарском, округа тимочког, и образује за себе општину под називом: „општина звезданска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, Пр 15.170 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра Унутрашњих Дела, а на основу члана 10 закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2541., које гласи:

да се село Кириковац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине печанске, у срезу пожаревачком, округа пожаревачког и образује за себе општину под називом: „општина Кириковачка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. јуна 1902. године, Пр 14.411 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 7. јуна ове год., бр. 2561., које гласи:

да се села: Враново и Радинац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине вранковске, у срезу подунав-

вском, округа смедеревског, и образују засебне општине под називом: „прановска“ и „радиначка“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 18. јуна 1902. године, Бр. 14.424 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3025., које гласи:

да се село Добро Поље, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине добрујевачке, у срезу бољевачком, округа тимочког, и образује за себе општину под називом: „општина добро-пољска“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, Бр. 15.169 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима решено је:

да се општина близначка, у срезу хомољском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, од сада назива: „општина сигачка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 21. јуна 1902. године, Бр. 15.213 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 2. јуна ове год., бр. 3.023., које гласи:

да се село Рушањ, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине ресничке, у срезу врачарском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина рушањска.“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. год. Бр. 15.175 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове године, бр. 3.029., које гласи:

да село Рибаре, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине наворичке, у срезу хомољском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина рибарска.“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године Бр. 15.176 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.022., које гласи:

да се села: Сремчица и Вел. Моштаница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине сремачке, у срезу посавском, округа београдског, па да село Сремчица образује за себе општину под називом: „општина сремачка,“ а село Вел. Моштаница да образује за себе општину под називом: „општина волико-моштаничка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године Бр. 15.174 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.026., које гласи:

да се село Рамаиград, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине метовничке у срезу зајечарском, окр. тимочког, и образује за себе општину под називом: „општина рамаиградска.“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 12. јуна 1902. године Бр. 15.183 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 2.030., које гласи:

да се село Смрдљковац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине дуговачке, у срезу колубарском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина смрдљковачка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године Бр. 15.177 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.021., које гласи:

да се села: Липе, Шаљинац и Кулич одвоје од општине липске, у срезу подунавском, округа смедеревског, и да по изјављеној жељи својих становника село Липе образује за себе општину под називом: „општина липска“, а села Шаљинац и Кулич образују општину под називом: „општина шаљиначка“.

Из Канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, Бр. 15.172 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.018., које гласи:

да се село Рибаре одвоји од општине црнољевачке, а село Ђурица од општине дервенске, у срезу сврљишком, округа нишког, и по изјављеној жељи својих становника образује за себе општину под називом: „општина рибарска“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, Бр. 15.171 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.017., које гласи:

да се село Прекоиога, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине дервенске, у срезу сврљишком, округа нишког и образује за себе општину под називом: „општина прекоиошка“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, Бр. 15.178 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од **Ч. Ломброзе**

Превео Д-р Е. Петрониевић

(Наставак)

У своме осећању величине он тврди, да никада није био сиромах и да то ни сада није; у хаљини даје 40 сантима бакшиша уз једну шољу кафе. Он тврди, да га је његова вештачка рука стала 500 лира, док су је напротив добро балдаза. Свако писмо, свака молба коју шаље потписана је његовим потпуним именом, презименом и титулом. Он, апостол социјалне једнакости, више једноме своме пријатељу, да му 300 лира пису допољни за његов дневни трошак. Кад су му обратили пажњу на то, да је при таквим захтевима немогућ систем економске једнакости, он то неће да разуме и тражи да докаже противно. Пребацн ли му се, што је био секташ, он одговара да се тога не стиди, да има добрих и рђавих секти; у осталом он би био радо постао њихов вођ. И ако је чврсто одлучен, да реворуише

друштво, он ипак неима, којој партији да се придружи. Он често губи храброст и пише у писму написаном баш пред покушајем самоубиства морфијумом: „Немогу да живим, јер ми се чини, да сам проклет; све ми иде друкчије, по другим људима, као не могу да живим ни од мога сопственог зноја, нашта несумњиво имам право".

У својим усменим као и у писменим изражајима доминира увек план за реформу друштва, које је по њему изнутрашно и подло са свима својим филантропским институцијама, које су продукт најрафинованије подлости. Само Богу он признаје право, да даје законе и да казни кривце. Људи треба сви да буду једнаки и да подједнако уживају продукте земље, који су дар Божији. Данашњи друштени поредак по њему је дело асоцијације питкова, који су се дрзнули да под лепом маском цивилизације, прилагоде религије својим циљевима, да поставе кладе, да диктирају законе и да казнавају повреду тих закона. Злочини му изгледају као законита реакција против узурпације и силе нелегитимних власника, који налазе користи у помагању других и приморавању њиховом на послушност. „Кад буде нестало законика", говорише он, „неће бити више ни злочинаца. Кад не би било краљева, не би било злочина против величанства. Где нема својине, ту нема ни крађе". И тако он аргументира и даље: „Можда би убиства остала, али о њима би водила бригу сумарна правда народног бесњива". Овај систем политичко-религијског уређења тако апсолутно искључује његов интерес, да се он и у разговорима његовим сасвим другог садржаја јавља у особеној примени изнесених самоосланика; тако он н. пр. вели за војску разбојницу, за рат личја отимача, за порез новац за откуп и т. д.

7. *Убице краљева.* — Горе поменута импулзивна одлучност злочинаца неретко чини те се други, који су мање несетљиви, али и мање одлучни, служе њима као средствима за своје циљеве; тако су се у Италији сасвим поштене политичке дружине и неусетљиве патриоти у борби против тиранеје послужиле таким средствима.

Тако су другови Орсинијева у атентату против Наполеона III-ег били пређашњи лопов де Рудио, два пута због крађе осуђивани Пиери и Гомец (в. Memorie di Felice Orsini, con appendice di A. Franchi, Torino, 1862. — Amalie, su Pignatello, Napoli, 1887), који је смртно мрзио рад и био осуђен на шест месеци тамнице због проневере једнога повереног му кочера. Он је био човек са причвко црном косом и читавом шумом коврџаве косе. Тако је и Пиљатео, *ђак* Кампаделин, имао за свога саучесника фалсификатора Черезару. Тако је убица Линколнов у Америци, Бус, имао за саучесника у завери једнога професионалног убицу, Папа, једнога правог Херкула са братом ко у бика и последом хијене, које је министра Сгјуарта убио са пет убода ножем у постељи а затим убио и оба његова слуга и стражаре притекле у помоћ. (в. F. le Comte, Guerre de sécession). Најкарактеристичнији пример пак од свију јесте Фијески, оруђе старог, патреног патриоте Мореја и слабога али поштенога Пешина. Фијески-ју је политички злочин био само повод, да би својим злочиначким инстинктима дао на вољу и да би задовољио свој блесави furor scribendi. По рођењу био је кориканац, потомак једне злочиначке *камилије*; отац му је био убичин разбојник, брат глувоњем и његов природни син душевно болесан. У почетку енергичан и храбар војник, али убојица, провео је свој доцнији живот у читавом низу превара, крађа и правних аџера као сквитница. Показивао је на себи дегенерацијоне знаке рођеног злочинца: хидроцефалну чело, јаке јагодиие, велике уши, и к томе одговарајући моралн темперамент: склоност за насилна дела и иждајство, импулзивну страст за женом, коју је међу тим кадшала с пиштољима нападао, потпуни контраст равнодушности спрам самог себе, и пре свега његова непромењива сујета, која је била тако јака, да је по учињеном атентату сам себе проглашо за кривца и доцније сазнавано, што није у стању да именује какна отмена имена као своје саучеснике; при судским испитима показивао се је упек сујетан и сарказтичан. Пред погубљењем дулан је у њему добио потпуну превагу; био је усхићен, кад је у новинама читао опширне извештаје о себи, упоређивао је себе са Бајардом, дапао је стражарима своје аутографе и завршавао је своја писма са: Фијески, краљоубица. Напоследку завршио је огромни свежањ својих списанија два дана пред погубљењем неком врстом мемоара, у коме је хтео да *обележи тачно своје место у Историји.* (в. Maxime du Camp, L' attentat Fieschi — Paris).

Хедел је био рођени злочинац, као што показује његова физиономија (велике чеоне дупље, клопаве уши, дуго лице, а тако исто и његова морална личност. Већ у тринаестој години својој дошао је у запод за поправку због лоповлука, крађе и скитарања; сменио сујетан поручио је пре свога атентата на немачког цара врло много описана свеје фотографије говорећи фотографу да ће овај направити врло добар промет, пошто ће његово име бити узкоро светског гласа. Пре свега његова несташност и противречност биља његовог карактеристична су. Због неумерености искључен из социјалдемократске странке, извршио је атентат и хтео се за тим извући затвора тврдењи, да је непуноletан; пред иследним судијом истина се изјасиио за анархисту, али је тврдио, да је себе а не цара хтео убити, хотећи тиме изнети народу пред очи мизерију своје егзистенције. На главном испиту пак у њему се показа врло злочинац, и он немеваше судије и сведоке. У процесу против индепвадших завереника био је главни оптуженик Рајисдорф (в. K. Draun. Die beiden grossen Hochverratlis prossese vor dem Reichs-gericht, 1884. — Das Tribunal, Марх 1885), један због неморала раније кажњавани човек потпуно типа злочиначког (велике чеоне дупље, забачено чело, масивне јагодице и доњу вилицу); али био је њома образован и врло се лепо изражавао у дивљим анархистичким фразама. Знаменита је његова равнодушност, којом је узвикнуо по саслушању пресуде: „И кад бих хиљаду глава имао, ставио бих их на пљаг ради свете ствари анархизма", речи које није опорекао ни на губилишту, где му последње речи беху: „Доле са варварством! Живела анархија!" И његови саучесници Руши и Кихлер имали су изведених црта злочиначког типа (врло великапе уши, испале вилице и дуго лице, други јаке јагодице и доњу вилицу); али они су били више оруђа Рајисдорфова и тешкили су да у процесу доказу своју невиност или бар своју мању одговорност. Није ретка црта оне врсте злочинаца, да код њих као и код Хедела по свршеном атентату нагон самоодржања добије превагу над самопрегоревањем.

Све околности убистав Берконог и Дора-Кавендишовог у Фелинс-парку у Дублину, једног необично дивљег краснролика, заједно са антропологијским ознакама оптужених, показују, колико је велики удео у њему имало урођено злочинштво; од 22 оптуженика бар су четворица показивала потпун тип злочинца, а међу њима су у вредни споменка: Делејс, са јаким јагодицама, асиметричним лицем, узаним челом; Ханом, са угнутим њоспитаним носем, огромним челим дупљама и доњом вилицом, испиљавим ушима, и необично масивним лицем; Броди, са густом, коврчавом косом, масивним јагодицама и доњом вилицом, угнутим носом. По својим моралним особинама изнесено да је и Кареј био злочиначка природа, он који је као по свему изгледа био глава завереника, и који је одмах по извршеном злочину послао новинама најужасније извештаје и затим денунцирао своје другове; на суду одговорио је на њихове клетве: *„Ви би ме сами били продали, да Вас нисам ирехитрио".*

8. *Владаоци и диктатори као злочиначке природе.* — Међу владаоцима и диктаторима има такође немало злочиначких револуционара; њих има што више тако много, да их Нордау држи за главне њихове представнике; нема се поимати на убицу свога сина, Петра Великог, па на Наполеона I., који је био браколомник и убица, па на кога Рајенди и Маџапела, који су га принили дивља злочинства, кад су били у власти.

Објашњењу ових појава води примедба Јакобијева, да је посесија неограничене деспотне власти веома погодна за разнише моралног лудила и злочиначке природе; неограничена самовласа чини те у деспоту избијају латентне клице перверзитета, које ми сви више или мање имамо, ну које се устоотручавају, кад их апсолутна некажњивост и деспотска снемоћ буде и дају им на вољу, као што је то био случај код царева и тирана средњег века. „Ко има неограничену моћ над крвљу и животом свога ближњега, ко може друге индивидиуме да понизи до скота, неспособни је, да се одупре нагону на зло. Тиранија је навика, која на подлетну постаје болешћу; и најбољи човек на свету може на тај начин постати тако брутални, да се не може више од звери разликовати. Крв кључа, дух постаје неспособан и за најнормалније осећаје, који изгледају као права задовољства. Могућност такве једне распуштености утиче на читав један

народ контагиозно; оно исто друштво, које презире општи друштвени уговор, не презире ове моћне делате* (Достојевски). — Холендер и Саваже указују на то, како је често морално људило код људи, који су били расположени у детињству великим гледањем крви прети или занемаривањем и нису се научили самосавлађивању, које друштво захтева и које условљава моралитет људи (v. Uomo delinquente, vol II). Окошдина васпитања утиче на исти начин као и деспотска власт.

Аргентинска револуција доживела је снога Dr. Францују, сина душевно болесних родитеља, који је, доцењавши се власти, најпре планирао самоубиство, затим паљење и свирепо убијање; у својим нападима беснила послао је своје родитеље у тамницу а затим их је дао погубити, он је давао људе мучити, који су му се у његовим болесним сновима престављали као свучесници имагинираних завера, и које је он затим указивао новим начинима измишљеним у његовој болесној фантазији. Умро је као блесав у дубокој старости, које се је стање код њега развило услед меланхолије и моралног лудила; ово последње показивао је у свима својим антрополошким карактерима: непоучљивим јагодицама, испалим чеоним дупљама, растављеним међусобно дубоком бразом, погледом мачје, увученом доњом усном.

9. *Трансформација злочиначе предиспозиције у политичко злочинаштво.* — Обрнуто неретко дешава се да се криминална тенденција претвори у револуционарну делатност, пошто она осим задовољења самих импулзивних нагона повлачи за собом још и црту великодушности, неку врсту моралног Alibi по свршеним злочинима, те ови утичу на тај начин и на поштене људе, који су суџетни и мегаломани.

Чудним начином код ове се категорије налази још осећање части и у самоме злочину; тако на пример оба бечка анархиста Енгел и Флегер крадну за анархистичку касу, а ништа не задржавају за себе, осим накнаде за изгубљене наочари на пољу код једнога и накнада путних трошкова од Беча до Прага за другога.

У овим случајевима имамо појав сличан трулежи, који је у исто доба и узрок и последица ферментата, који подиже вегетални живот, храни и завршује вечни ток живота.

На тај се начин објашњава, како су тако бедни владоци као што су Комодус и Хелиогабал могли на супрот тако племенитим царевима као што су Марко Аврелије и Јулијан помоћи хришћанству, јер их је баш њихово морално лудило оспособило да се мање непријатељски понашају према хришћанству, као једној великој револуцији.

Значајан пример пружа неки Висковатичан, који је крао од своје седме године, свима великим злочиначким друкшинама у Италији припадао и покушавао више пута самоубиство, немогући се одупрети своје ломовској природи; он је се толико стидео тога свога нагона, да је пред своје самоубиство писао: „Морам учинити праг, да не би више био друштву од штете* (v. C. Lombroso, Palimsesti del cascere, Torino, 1890).

Али био је спашен и рекао је једног дана: „Нећу више да крадем, хоћу да се посветим спасењу народа, динамиту, подстрекавању радника*, и дуже времена занимао се је само Националном Економијом и Моралом; доцније је постао смишљенији, али је био такође свестреман алтруиста, да је се разалутио, кад крв његову писам хтео да употребим за транспузију.

Овде је дакле одједном злочиначки и самоубилачки нагон прешао у револуционарну тенденцију и показао везу међу овим импулсима, као што се често експлетивни напад претвара у злочиначки нагон и откривна њихово заједничко порекло.

(Свршиће се)

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

(Наставак)

Навођење доказа.

Разматрајући до сад разне смртне казне код разних народа и у разним временима, да пређемо сад на навођење доказа. Да се само онде може казна изрећи, где је кривица утврђена изван сваке сумње, то је правни погледа, који је тако исто стар као и само право. Видели смо да и у Св. Писму има о томе поучних података. Два или три сведока треба да потврде кривицу једног човека пре него што се може изрећи смртна казна. Та одредба старог Мојсијевог права била је извесна гаранција за праведну пресуду; где су три добра сведока, познавајући се на Бога, посведочили да је неко учинио извесно дело, ту је доиста била искључена свака сумња у кривицу.

На истоку, нарочито у Персији и у другим земљама, у којима су, као што смо видели, изрицање казне тако исто самовољно као и свирепо, и већином с места, мало су се бринули за навођење доказа. Код Миљана, Асираца, Вавилонаца, па и у старом Египту, није било много боље. И прастари културни народ, Хинези, показују у свом казненом праву такву самовољу, да јој се само онда може човек не чудити кад погледа на каквом низком културном ступњу и данас још стоји Хинеско казнено право. Код старих Грка и у старом Риму покоравали су се и истим начелима као и у мојсијевом праву т. ј. тражили су сведоке да би доказали истину. Недовољност тог система брзо је се и увидела, те су полагали вредност на нешто друго као што је признање окривљеног, т. ј. приморавали су несретника телесним мукама да га тражено признање. Наравно да је то средство било успешно, јер у великим телесним боловима из сваког се човека може измучити што год се хоће да зна. Добар успех који се добијао мученем окривљеног, учињо је — прво у старој Грчкој — да се мучење применљивало и према сведоцима да би се добила истина. Пошто су робовима мало веровали то су они као сведоци морали бити мучени да би се доказала истина. То је напшо општу примену, па и приватни човек могао је мучити свога роба, кад је хтео да дозна што. И то приватно мучење прешло се више него државно и најзад је мучење робова и остало само задовољавање приватних људи.

Видели смо да морално опадање и омекшалост обично воде сверепости. Отуда је мучење из Грчке пренесено у Рим, што се може видети из једноличности инструмената и метода, пошто су и у Риму робови као сведоци мучени, што је временом све више нестајало. А сумњиво је да су Грци пронашли тај систем, може се узети да су га усвојили с истока.

Код старих Германа заклетва је важила као најсветије доказно средство, тако свето да је се и сам окривљени могао ослободити, пошто се ни најмање није сумњало да онај који може учинити тежак злочин, неће поштовати свете заклетве. А били су и на то да се отпуженоме морала доказати кривица, пре него су га смели казнити. Доцније кад се увидело да се сведочима не може много учинити, изабрани су многи ређавци и непоуздањци систем а то је да прилазі мора сам доказати своју невиност. То је бивало или заклетвом или божијим судом, који је под утицајем католичког свештенства све више цветао. Тужилац и оптужени имали су да издрже божји суд и тада је двобој решавао на чијој је страни правда. Тада се веровало да победа неће допасти јачем и окретнијем борцу, него да ће Бог свакојако ономе помоћи да победи на чијој је страни правда и да и само осећање неправде и кривице мора сломити снагу и поуздање и најјачега.

Није само двобојем божји суд одређивао кривицу и невиност него и другим пробама. Оптужени је се могао очистити од сваке сумње ако је после усијано гвожђе или жеравицу, ако је ишао боси по жеравици, или ако је издржао водену пробу и своју невиност доказао или *per aquaticalidam* или *per aquam frigidam* т. ј. ако је запукао руку до лаката у вреду воду или ако је се дао бацити везан у ладну текућу воду. Ако му ништа не буде онда је невин, а ако потоне или га опече врела вода онда је то био доказ против њега. Онај који је се покорио таквом божјем суду морао је бити тврдо уверен у своју невиност, јер ако је хтео да изађе неповрећен он је већ морао очекивати да ће Бог учинити чудо да би доказао његову невиност. А да ли је се икад тако чудо догодило. Старе хронике причају многобројне примере, од којих је познат пример о краљици Кунигунди, која је се тиме имала да очисти од сумње браколомства што је морала ићи боса по жеравици. Доцније су ипак забраниле божји суд као тежак грех захтевати од Бога да он на заповест каквог било окривљеног чини чуда.

И мучења је било код старих Германа, наравно под римским утицајем, али то је бивало ретко и применљивало се по-

главито на неслободне. Доцније се све више долазило до уверења да најбоље од тих доказних средстава није довољно да се добије сигуран резултат. Све се више гледало да се поштo по то добије признање од оптуженога и да се за то прибегавало мучењу, које је се све више ширило и развијало при том су владала најужаснија самовоља и најверскија сверепост. Уз то су се и духовне инквизиционе судије тако обично служили мучењем да и најверскији светски метод изгледао је благ према томе.

Као доказно средство мучење је постојало до почетка 19. столећа. Остало је још само један остатак од тога старог метода а то је затвор за време испитивања. Човек се отима од своје куће и фамилије не дајући му ни мало времена да збрише за кућу што треба и одвојен од целог света пропада у тамноћ, усколњави. А то је често горе од смрти. И тај затвор често теже пада човеку од стварне казне.

ДРУГИ ДЕО. — ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ

Ако смртне казне у првом реду имају за смер да избаце штетног и недостојног члана људског друштва и да га трајно униште, о томе се смеру не може говорити код телесних казни, него су оне само за то да испуне идеалнији смер сваке казне. А тај је смер троструп: увређеноме треба дати задовољење, преступник треба да се поправи казном, а остале треба заплашити од примања таквих радњи. Казне које имају још даље смерове, прелазе смер и губе своје своје најважније дело карактер казне, и тада су само осветничке радње, ако и нешто горе. Пре него што испитамо да ли телесне казне у општо могу испунити идеалнији смер казне морамо прво видети шта се разуме под телесним казнама. То питање изгледа просто, али у стварн није. Обично се појам једне телесне казне дефинише тако да свако механично деловање на тело некога, које ће на просто произвођење бола а не уништава живот, на и да не повреди кожу, и да обраши, на и удове да осакати — јесте телесна казна, у колико долази правим путем, да се покаје злочин. За нас је та дефиниција сувише општа; ми бисмо оне телесне казне, које су намењене на директно произвођење бола, поделили у две групе и то 1) оне које сакате и 2) оне које не сакате. Даље има телесних казни које нису намењене да се производу телесни болови; таке су затвор, осуда на тешак телесни, принудни рад и т. д. Законик Thereziana иде још даље и рачуна и излагање јавној срамоти у телесне казне.

Ми ћемо се овде држати горе наведене поделе и посматрањемо прво.

1. Телесне казне које сакате.

При тим казнама радило се не само о томе да се осуђеноме зададу јани телесни болови него му је, губитком једног дела тела, требало нанети трајну штету. А баш то не правла те казне. Ако главни смер казне увек мора бити тај да се кажњени поправи, то је тај смер сакаћењем сасим осујећен. Разуме се по себи да човек са осакаћеним удовима не може радити као здрав човек, и да човек који не може више да зарађује много се лакше наводи на повреду закона него други, који је у стању да своје животне потребе подмири поштеним радом. Али не само то физично отежање зараде што може да наведе осакаћенога на странпутицу, него још више обележје које осакаћени мора показивати целом свету. Свако ко је видео тако кажњеног одмах је знао шапто је он осакаћен и осакаћени не само што није могао ни мислити на то да нађе рада код честитих људи, него је увек бивао предмет подсмеха и презирања. Наравно да од такве казне није никад могла долазити поправка, и тиме је неоспорно доказана недовољност таквих казни. Законодавци разних држава то су тек доцкан увидели.

Да прегледамо сад појединe казне.

1. Одсецање носа и ушију.

Још у старо доба одсецање носа или ушију, а по ненад и носа и ушију, била је врло позната и често примењивана казна, која се нарочито радо онда употребљавала, кад злочинца нису хтели осудити на смрт, али су хтели да му дају осетљив спомен. А том се казном доиста и други смер што је кажњени остао обележен за цео живот и тиме га учинити више мање безопасним.

Код старих Египћана одсецање носа била је врло раширена казна за брачоломнице кад је каква жена била окривљена због тога преступа, онда су је прво по свима правилима вештине добро истукли и кад је ту казну сребно надкрала, тада су несретници одсецали још и нос. То поступање према египатским дамама показује да је законодавац добро познавао људе, јер је знао да ће се жена тако најсигурније тргнути од таквог преступа, ако зна да ће бити обнаказена. Батине би Египћанка ђер још и могла поднети, али казну којом би њена лепота била уништена, није хтела трпети ни Египћанка.

И у старом Риму као да су по некад употребљавали против брачоломника казну одсецања носа, нешто као приватну казну, коју је преварени муж извршно над својим супарником, нешто као судску казну.

Код старих Германа, и на северу, заповиједа су, али врло ретко слободнима, одсецали по једно крило од носа, а по ненад и оба.

У ратним временима одсецање носа и ушију много је вршено нешто као казна, а нешто као самовоља над побеђеним непријатељем. И сам Јулије Цезар применљивао је ту казну према својим војницима, као што и сам споменува у свом делу De bello gallico. И цар Јустинијан каживао је своје војнике одсецањем носа, не само над су се огрешили о дисциплину, него и кад су срамотили поштене девојке. У Немачкој је одсецан нос до у 17 и 18 столећа оним војницима који су бегали на војске. Осечени носеви и уши вешани су о вешала.

Најраће самоволе према побеђеним непријатељима вршили су Татари у 13 столећу, кад су упали у Пољску и победили хришћане. Они су тада понели собом девет врећа одсечених носева.

Од те казне одсецање носа и ушију Зопир, војвода персиског цара Дарија, начинио је једно ратно лукавство, при опсади Вавилона. Дарије је годинама држао опседнут тај тврди град, и није могао ништа учинити. Да бар и последње покушa, осече Зопир сам себи и уши и нос и оде тако обнаказен у Вавилон, и потужи се само да га је Дарије због једне мале погрешке тако обнаказио, закуне се да ће му се осветити и да ће опсађенима показати, како ће при једном нападу победити Дарија. Наравно да је Зопир, коме су одмах поверовали, радосно дочекан и он се тако користи згодном приликом да војску Даријеву пусти унутра.

По неки пут је та ствар и наопако испадала јер су пламените војсковође казњавали доблеглице, и кад су у искреној намери њима долазили. Тако је Велизар једном добеглици осекао нос и уши и тако га ратно непријатељу.

Чупање језика.

Од оних телесних казни које су често постајале и смртне казне јесте без сумње и чупање језика. Осим тога што је та казна по себи опасна и ужасна, јер узрокује страшне болове, настаје још и непосредна опасност за живот силним липтењем крви. Осим тога без језика и храњење бива врло тешко а у неким случајима потпуно немогућно.

Обично је у стара времена чупан језик онима који су хулили на бога: језик је грешно, дакле језик треба да буде и кажњен. То је тако звани талионски систем који се налази још у Мојсијевом праву. Око за око, зуб за зуб, нога за ногу, вели се таме. И за саму ријеч осветљ важило је начело да свако, како је убио, тако треба да буде убијен. И други стара народи — може се казати целога света — држали су се тог истог начела мање више строго.

И стари Египћани често су чупали језик бегунцима и назајницима, а тако исто у Абисинија, у Персији и код Хинеза. А да је и Грцима и Римљанима још у најстарије време било познато чупање језика види се из различних примера најстаријега времена и без сумње је се та казна према онима, који су језиком грешили, одржала врло дуго; па и сам Цицеро назвао је њио као жртва те казне; пошто су му главу одсекли онда су му ишчупали језик.

И стари Немци поступали су тако према клеветницима и њима подобнима; копали су им очи и чупали језик.

Одсецање сиса.

Изгледа незгодно уврштавати овде ту страшну казну, једно за то што је готово увек била акат самовоље и друго за то што би се могла уврстити и у смртне казне. Али врло честа примена те страшне казне на женама при гоњењу хришћана изискује да се и она помене у овој књизи, која треба да изнесе сва казнена средства што је могуће потпуније. Поуздано је да једва има бруталнијег и неестетичнијег варварства од тога казненог средства.

Као што смо поменули одсецање сиса није била одређена казна за одређено кажњиво дело, него је та нечовечност била поглавито вршена према хришћанским женама, које нису хтеле да се одреку своје вере. Скромна Мартина, девојка која је била позната не само због своје скромности, него и због своје чистоте, изведена је била на јавно губилиште, тамо су јој адерали хаљине с тела за тим су голу нагу везали јој руке и ноге за четири коца и за тим су јој дубоко посекли сисе да је била страховито унакажена. За тим су јој тело бацили у ватру и претворили у пепео.

У законику Theresiana једно међу осталим пооштрењима смртне казне, било је и то да су женске сисе чупали усијаним клештима.

У дивљим средњевековним ратовима бивало је још већега вандализма према женама, него у гоњењу хришћана, кад су Хуси освојили варош Вимперен све су мушке поубијали, женске осрамотили а за тим им исекли сисе.

Лупање зуба.

Лупање зуба је једна врло стара казна, која је из доцнијих права сасвим нестала.

Као и одсецање сиса тако је и лупање зуба у огромној већини случајева вршено само као акат бруталне самовоље. Тако је бивало и при гоњењу хришћана таквих бруталности да су не само лупали све зубе несретницима, него су им и вилице ломили. Нарочито под царем Децијем то мучење било је се страховито развило.

То су наравно све били акти самовоље.

Али на истоку, нарочито у Персији, лупање зуба било је одређена казна. Она се на пр. примењивала према кајишарима.

Кинезима лупање зуба такође није остало непознато па и данас се тамо врши. И код Кинеза се и до данас још одржало све оно што је цео цивилизован свет давно одбацио као варварске казне. Отуда није чудо што се још нису одвикли ни од лупања зуба.

И та казна лупања зуба била је прилично раширена. И у Шпанији је она много примењивана и то већином према кривоклетницима. А то се може у неколико узети као талионски систем; зуби су били кажњени јер су допуштали лажну заклетву.

И код старих Германа и на северу лупање зуба било је одређена казна. (Наставиће се)

КАПЕТАНОВ ПРСТЕН

Биће томе око 50 год. када се десио догађај о коме хоћемо да говоримо. У близини обала бигелских утонуо је тада у пучину морску један непознати брод са свим својим особљем и путницима. Бесни морски вали избацише на обалу 12 људских лешева, које прибрежни становници скупише и погребоше. По што се не знађаше да ли то беху хришћани, то их закопаше у песак без икаквих религиозних обреда. Међу утопљеницима налажаше се и тело једног великог, лепог и младог човека, у оделу много богатијем од одела осталих утопљеника, из чега, опет, закључише, да је он морао бити капетан брода. Пало је одмах у очи, да се на домалом прсту капетанове леве руке налажаше велики златан прстен, на коме беху урезана нека непозната писмена.

Бигелски становници од вајкада су познати као поштени и часни људи, па с тога се не треба чудити, што „*младом капетану*," приликом полагања у земљу, нису скинули с руке овај прстен.

Протекло је неколико година од овог страховитог бродолома. Изгледаше, као да су бигелски становници већ и заборавили на њега. По некад само, када би жене, искупљене на обали морској, очекивале повратак својих мужева, повела би се реч и о „*младом капетану*" са великим златним прстеном, па би се, као што је то већ обичај, отпочело нагађати о личности покојниковој, а нарочито о значају његове амајлије.

* * *

Када је Мóна Парантоен, лепа и млада кројачица из бигелске околине први пут чула причу о „*младом капетану*" и његовом златном прстену, била је веома узбуђена и замишљена. У току неколико дана мислила је само о златном прстену, за који јој рекоше да је необично леп, а једне га је ноћи чак и сањала. Под утицајем ових мисли, а будући при том кокетна као и већина кројачица, дошла је најзад до закључка: да би била штета, или још боље грехота, кад би се накит, који је створен за блештање према светлости дана, оставио и даље у помрчини обичног мртвачког гроба.

При свем овом, Мóна је дуго одолевала искушењу, у које је, по несрећи, доводила и сам њен занат.

Радећи, готово по све дневно, по кућама бигелским она беше приморана да седи поред прозора који, без изузетка, беху окренути мору. Посматрањем мора и гробова на његовој обали, она је, често пута и против своје воље, мислила једновремено и на драгоцену амајлију капетанову, док најзад није подлегла искушењу.

Једно вече, враћајући се кући по свршеном дневном послу, несретница се, готово несвесно, спусти до морске обале. Место, на коме утопљеници беху закопани, беше обележено једним великим и црно обојеним крстом, који беше намештен чело главе капетанове.

Несрећној кројачици све иђаше на руку. На обали не беше апсолутно никога, по што се рибари већ беху повраћали својим кућама. Охрабрена овим, клече она одмах на гроб капетанов и отпоче бесно копати песак обема рукама. Није јој требало много времена, па да наиђе на леву руку мртвачеву. Ах, каква радост за њу! Прстен још беше на своме месту. Покуша одмах да га скине с прста, али јој стврднути набори коже не допустише да то учини. Тако исто узалудан јој би други покушај — да маказама осече прст, по што сечиво не могаше сећи кожу, натопљену морском водом. Тада, скоро у очајању да јој сав труд не буде узалудан, несрећница стеже прст са прстеном и ишчупа га једним махом своје руке. —

По што је још завукла у гроб руку без прста и уравњала песак над гробом, побегла је....

* * *

Када је, сутра дан по овом догађају, Мона, као и обично дошла на рад, била је добро забрађена једном густом марамом, која је, скоро потпуно, сакривала њено необично бледо лице.

— Шта Вам је Мóна, упита је госпођа код које је радила?

— Ах, ништа, одговори она дрхтавим гласом, а одмах по том додаде:

— Мала главобоља, која ће одмах проћи.

После овог кратког разговора, Мóна отпоче рад, али је са истим, и њена главобоља расла све више и више. Најзад је дошло дотле, да је морала прекинути започети посао и поћи кући, скоро јецајући. Ишла је стазом поред морске обале, па како је била замишљена и уплашена, то није ни опазила кад је прошла поред утопљеничког гробља. Беше већ близу куће, кад одједном настаде велика граја у селу. Дечаци, који се играху на обали морској, трчаху кроз село гологлави и престрављени вичући из свег грла.

— Дођите да видите, дођите да видите.

— Шта?

— Гробље утопљеничко.

За мало, па се цело село упути мору. Приближив се означеном месту, угледаше пред собом ову страховиту слику:

Из подножја црног крста пружаше се у вис једна мртвачка рука, чији прсти беху грчевито стиснути, изузев једног — до-

малог, који је био круто опружен. Изгледало је, као да овај прст некоме прети, или нешто тражи. По правцу у коме беше опружен, закључише одмах да показује на неког, који становаше близу раштрканих и ниских рибарских кућица.

Још нешто. На првоме зглобу овога прста могла се лепо распознавати дубока кружна рана.

Једна од присутних жена повика одмах:

— То је прст на коме је био златан прстен; украли су му га, и он га сада тражи.

— Затрпајте руку додаде један човек и набаца на њу песка у довољној мери.

После овога скуп се растури, тумачећи на сто разних начина ову чудновату појаву.

По повратку рибара с мора испричаше им за овај догађај. Сви се сложише у томе: да је овде извршен страховити злочин безбоштва.

Беше већ у велико ноћ кад се ови побожни људи развиђоше по колебама ради спавања. Нестрпљивији међу њима не могаху, у осталом, никако заспати, већ сачекаше зору у постељи и појурише одмах на утопљеничком гробљу. Тамо, на свој велики ужас, видеше: како се страховита рука по ново издигла над уравњеним песком.

Затрпаше је опет песком и шљунком, а врх свега навалише велико камење.

— Да видимо шта ће сада бити рекоше међу собом, а по том одоше у село да причају својим друговима о ономе што су видели и урадили.

Кад су се, само после 2 часа вратили на утопљеничко гробље, видели су: како се камење, као по нечијој наредби, размакло и образовало један круг око гроба, из кога се, и овога пута, уздизала страховита рука.

Тада прибегоше другим средствима.

Позваше одмах сеоског свештеника да својим молитвама умилостиви мртваца, али то ништа не поможе, по што „млади капетан“ не беше, без сумње, хришћанин.

— Ништа не може бити док му се не врати украђена амајлија, повика опет она иста жена, која је и прошлог дана заступала оно мишљење. Сви присутни сложише се сада с њом, услед чега отпоче саветовање како и где да се нађе прстен?

У овом моменту појави се пројачица Мона на путу, који води из села ка мору. Познадоше је одмах по полусвиленој хаљини и левој кецељи, и изненадише се прилично кад видеше да је на левој руци имала велики платнени завој.

Међу тим, она се лагано приближаваше, тешко уздишући на сваком кораку. Кад већ стиже близу гомиле, она замоли једним покретом слободне руке да јој отворе пролаз ка гробу. У десној руци, а између палца и кажипрста беше грчевито стегла златан прстен — — — — Остало је лако погодити — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Скупљени свет хтеде у почетку линчовати грешницу, али она брзо скиде завој са своје леве руке, која беше страховито и чудновато отекла, и чији домали прст, огроман и крут, личаше у свему на прст који се помаљаше из гроба. Чим су ово видели, сви присутни разбегоше се од ње, као од неког кужног бића. — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

* * *

Несрећна Мона не само да је и у будуће остала са надувеном руком, већ је и онемила. Дуго и дуго времена после овог догађаја, виђали су је рибари где лута по морској обали са увијеном руком — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Што се тиче „младог капетана,“ он и данас мирно почива крај обала бигенских. Околина верује, да прстен, чија га је крађа чак и у гробу узнемирила, беше успомена од драгане.

С француског Д. Ђ. А.

ПАРИСКИ ЖЕНСКИ ЗАТВОР

Сен Лазар има три одељења; прво је одељење „млађих,“ у које се шаљу лица ради поправке или по осуди због иступа. Апсенице тога одељења праве највећу ларму и најтеже с њима излазе на крај. Без мало су сви наследно болесна лица, деца алкохоличара, с рђавим клокудама, непризнатоиљива и лаждљива. Нека имају тип злочинаца због спљоштене лобање, испале доње вилице и јако одвојених ушију.

„Одрасле“ чешће праве познанство са Сен Лазаром, где морају у усамљености да премишљају о својим грешкама. Ћелије нису тако страшне; то су обичне чисте собе са пољским креветом, столицом, прозором и окреченим зидовима. Ко посети „одрасле“ у ћелијама, може их често затећи задубљене у побожне књиге, које им узајмљују сестре из сопствених побуда.

У другој су секцији одрасле женске, које су оптужене, или су се огрешиле о ма какво опште право.

Та мешовита природа друге секције необично је штетна. Ту је кукољ бачен са пшеницом, оптужене са кривима. Треба помислити, да се међу оптуженима увек налази невиних, да су основи сумње најразноврснији, да ту има банкротованих трговкиња, пиљарица, које су пиле и преко жеђи; ту је продавачица, која је полицајца назвала магарцем, као и жене, које су оптужене због јатаковања, опасних крађа и убистава. И то принудно заједништво не траје данима, већ недељама и месецима, све докле истрага траје.

Невине, криве и до два месеца осуђене жене, све се натрпају у то одељење; једне су у општој соби, а имућније добијају мање собе, у којима могу бити само четири до пет њих. Последњи се систем зове „la pistole,“ што се пређе за становање у њима плаћало месечно по једна пистола (десет франака), а данас се за то право плаћа двадесет сантима дневно.

У свакодневном су додиру: журналисткиња под оптужбом за штампарску грешку, жена из друштва због браколомства, млада девојка, која је у Бон Марше-у украла метар тргање, доводи из навике, на свако зло спремне проститутке и жене велики злочинци.

Ма да је разговор, у колико је могуће, забрањен, ипак апсенице налазе средства, да опште једна с другом; шапућу, шушкају, пишу писамца, а нађу се након по која апсеница, да прича о јуначким делима, и да невине и мање покварене друге више квари.

Јавна је тајна, да неке користе затвор у Сен Лазару, што врбују нове регруте међ својим младим, лепим, лакомисленим другама.

Сен Лазар има и трећу и последњу секцију.

У њу затварају све жене, које потпадају санитетској полицији. Као и у свакој великој вароши, тако је и у Паризу необично велик број оваквих жртава.

Која један пут дође у трећу секцију Сен Лазара, та се чешће враћа у њу. Сталним гостима напослетку и не изгледа тако страшно бављење у затвору. Када је близу зима, а „рад“ слабо иде, по нека сама себи каже: „Отићићу наритерско добро у Сен Лазар,“ и гледа да ма какву прилику улучи, да је ухапсе. Између друге и треће секције постоји мржња своје врсте: из друге секције презиру оне из треће, што оне воде „неморалну“ трговину, а из треће презиру оне у другој, што „неморалне“ нису бар крале и убијале. И ако је човечанство толико ниско пало, ипак се увек налази по каква полазна тачка за част, на којој почива самопоштовање.

Са свиреном тачношћу пролази у Сен Лазару дан за даном. Обично се у све три секције свакодневно налази по 900 апсеника. Лети у пола шест, зими око седам сати изјутра устају здрави апсеници, обуку се, помоле се Богу, поједу једну чорбу и иду на рад у повише радионица, већином где се шије. Око дванаест сати је ручак, за тим један сат одмора, опет рад у радионицама, око пет сати вечера, опет један сат одмора, молитва и око пола осам у кревет.

Јеловник није баш изненађујући: два пут недељно говеђе месо, иначе грашак, пиринач, пасуљ, хлеб и вода.. Па ипак је апсеницама пружена могућност, да свој положај побољшају. Оне раде, а за то им се плаћа. Половина зараде припала пре-

душмачу, који ливерује материјал, загрева радионице и осветљује их, а остатак припада апсеницама, које сваке недеље добивају један део зараде; остатак им се прикупља и издаје при изласку из затвора, да не би тада биле без икаквих средстава.

Зидови су у Сен Лазару покривени разним написима, који дају сведочанство о душевном расположењу затворених жена. Упоређујући написе у овоме затвору са написима у мушким затворима, може се рећи, да код првих има необичне уздржљивости и пристојности.

Већина се жена тужи због одвајања од предмета својих наклоности: Loin de toi, que j'adore, je gémis et je souffre.*) Љубомора такође игра велику улогу и доводи до претње неверницима или ривалкама.

Адвоката сматрају као спасиоца. А кад им се та нада не оствари, напуштене се жене обраћају на Бога: Crois en Dieu.

Оптужене и осуђене мајке могу да задрже код себе малу децу у Сен Лазару; та су деца благослов за апсенице, предмети њихове радости, добрих осећаја, па често и спас.

Сем са адвокатом и свештеником, апсенице се срећу и са лекаром. У трећој секцији има лекар тако рећи непрестано посла. Не може се доста нажалити што се, и поред 70 женских лекара у Паризу, медицинско опхођење са таквим женским пословима поверава људима.

Д. В. Б.

*) Далеко од тебе, кога обожавам, тугам и уздишем.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Одсудство. — Како на Минхена јављају у баварском месту Моденхаузену је изгорео амбар председника општине Франца Бадера. Председник је нађен мртав у разваљинама и на челу је имао рану. Сумња је за убиство пала на његовога једнога сина младога човека од 25 година, те га затворише. Одведоше га пред леш његовога оца. У почетку је био необично прибран, хладног понашања, и није хтео да позна убијеного. Кад су га одвели од лешине, опседоше га на једанпут грчеви плача, затражи свештеника и њему призна ово: Отац га је тукао бадемом и он се бранио те га једном даском убио. Већ од дуже времена био је затегнут однос између оца и сина. То јутро, кад је извршио убиство, породила се између њих ужасна свађа, која је довела до таквог свршетка. Син убије оца и баци га у амбар, у коме је било пуно сламе. Трима сестрама би чудновато дуго одсуство очево. Запиташе брата, а он оде, бајаги, да тражи оца, а у ствари да скрије трагове злочина, те запали амбар. Убијени је био 58 година стар, од 1880 године све до сада председник Моренхаузенске општине, угледан, имућан човек, без дугова, са доста готова новца.

Ужасан призор. — Двадесетогодишњи неожењени брат напатиле Цимермана и његове жене, у Бреслави, свршио се неома страшно. Обе браћне стране биле су одане пићу. Укућани су често били сведоци врло непријатних сцена, које су се дешавале, када би се њих двоје вратили кући пијани. Кад су једно вече трештени пијани пошли се уза степенице, и ушли у собу, наставше необична ларма. Одмах по том зачуше се узвици за помоћ и жена истрча у ходник као сакља. Укућани се потрудише да угуше пламен, а муж је без икаква учешћа гледао ту сцену. Ма да су халине са сним изгореле и ма да је на доњем делу тела било јаких загоретина, ипак је жена сама сишла низ степенице на улицу и ушла у кола, која су је одвезла у болницу, где је прошла јутра умрла. Последње су јој биле речи, да је муж бацио лампу на њу. Док је жена била у болници, он се вратио кући пијан, лежао у ходнику пред праг свога стана, и ту оста све до подне; одатле оде у механу, непрестано бесвесно пијан, и ту га ухапсише. Заиста једна од најужаснијих породичних слика велике варошн.

Обешен — оживео. — У Литл-Року требао је да буде обешен човек, по имену Буд Вилсон, који је пре неколико година убио једнога стражара. Двадесет минута је висио о конопцу, па су га скинули и положили у сандук. Али пре но што је поклопац био причвршћен, тело се поче мицати. Вилсон отвори очи, и задрхта целим телом. Одмах га извадише из сандука и попова пошеше на њега. Кад су хтели да му намакну оџчу, тело му се укочи, тако остаде неколико трена и умрли се. Лекари га тада тачно прегледаше и најсигније се, да је смрт ипак наступила услед вешала.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

2

VIII.

ОДЛУЧНИ ЉУДИ. ЛУКИЦА.

О одлучним људима тешко је говорити: на робији, као и свуда, било их је прилично мало. Као погледаш, на пример, некога, изгледа најстрашнији човек; размислиш, опет, о ономе, што о поменом причају, и разуме се, изгледи га се. Некакво неразумљиво осећање чак ме је гонило спочетка, да избегавам такве људе. Доцније сам се много промењо у својим погледима чак и према најстрашнијим убилцима. Поneки није никога на убио, па је страшнији од другога, који је само дошао за шест убистава.

О поменим злочинима, опет, било је тешко створити чак и најприметнији појам: толико је много чудноватости било у њиховом извршењу. Ја то говорим нарочито због тога, што код нас у простога народа некоја убиства проистичу из најчуднијих узрока. Постоји, например, и шта више врло често, оваквим тим убилца: живи какав човек тихо и смирено. Судбина горка, — он се пати. Узмимо, да је мужик, спасхијски слуга, или грађанин, војник. Најдаинут нешто у њему узаври; он не може више да издржи и сруни нож своме непријатељу и угушетачу. Ту се управо и почиње оно, што је чудновато: за кратко време човек неописано прелази меру. Прво је почињство, иначе је појмљиво; ту је било повода; али затим он већ убија не само непријатеље, убија првога кога сретне и који му пута пређе; убија из задовољства, за грубу реч, за ружан поглед, ради броја, или просто од бесмала: „одмакни с пута, не излази преда ме, ја идем!“ — Као да се човек опије, као да га спопадне грозничаво лудило. Као да, поштo је одједном прескочио преко своје завеотоване границе, већ отпочиње уживати у томе, што за њега нема више ничега светог; као да га нешто гони, да једним махом прескочи преко свих законитости и власти, те да се наслађава најразузданијом и најнеограниченијом слободом, да се наслађава оним преимућством срца због страха, који просто мора сам у себи да осећа. Уз то још зна, да га очекује страшна казна. Свеје то, може бити, слично оном осећању, које спопада човека, кад га са висине куле нешто вуче у дубину, што му је под ногама, тако да би се, изгледа, већ и сам радо стрмоглавио у њу што пре, и свему је крај!...

И све се то дешава чак и са најмирнијим и дотле неопаженим људима.

Шта више, поneки од њих и парадирају собом у тој заблуди. У колико је ранije био попућенији, у толико га сада више гони, да се похвали, да задаје страх. Он се наслађава тим страхом, воли чак и одвратност, коју изазива у других људи. Он намаже пада као у неко очајање, и такав „очајник“ покадшто и сам очекује што скорију казну, очекује, да га већ једном осуде, јер најзад и њему самом дотежа, да сноси то намазетосано *очајање*.

Занимљиво је, како се, већим делом, цело то расположење, цело то држање наставља све до самога губилишта, а онда као да је пресечено: баш као да је и у самој ствари то некакав формални рок, као да је предвиђен правилима, која су из раније за то одређена. Ту се човек одједанпут смири, уништоми, начини се нико и ништа. На губилишту плаче — моли свештеника да се помоли за њега... Дође у тамницу, и, тиму за опроштење... Дође у тамницу, и, погледаш га: тако је један, тако бедан, шта више утучен, тако да му се мораш чак чудити: „зама је ли могуће, да је то онај исти, што је убио пет до шест људи?“

До душе, поneки се ни у тамници не стишавају брзо. Још се непрестано чува некаква сила, некакво разметање, хвали-

сиње; ама, како рекао би, писам ја то, што ви мислите: ја их имам „шесторо“ на души! Али сарзава тиме, што се ипак смири. Само се понадшти теши, сећајући се свога јуначкога полета, своје тереванке, што је једном била у његовом животу, кад је био „очајник,“ и веома воли, само ако се нађе каква лудница, да се са особитом важношћу пред њиме размеће, да се хвалише и прича му своја славна дела, не одајући, уосталом, ни најмањега знака, као да се њему самоме хоће да прича. Ето, као да би хтео рећи, какав сам ја био човек!

И са каквим се финесама чува та самољубива обазривост, како тромо немарна бива покадшто таква приповетка, као да се не удешава нарочито! Каква се изучена, бирана гиздавост јавља у тону, у свакој речци приповедачевој.

На где се то овај све тако научио?

*

Једном у те прве дане, дежећи једног дугог вечера уздуждно и тужно на постељи, саслушао сам једну од таквих прича и, немајући искуства, сматрао сам приповедача као некаквог колосалног, ужасног злочинца, као нечувен, гвозден карактер, и то онда, кад сам се у исто време мал те не потсмевао Петрову.

Тема је причала била, како је он, Лука Кузмић, ни рада чега другога, него једино из чисто свога задовољства *надувено* једнога мајора. Тај Лука Кузмић, био је онај исти мали, мршави, опшра носића младић робијашчић из нашега казамата, Малорус, о којем сам једном приликом већ споменуо. Он је у самој ствари био Рус, а само се родио на југу, као изгледа, као спахијски слуга. У њему је одиста било нешто опшро, охоло: „мала тица, али опшре кандже.“ Али осуђеници инстинктивно прошкну у јевгро човечиње. Њега су веома мало уважавали или, како говоре на робија, „веома су му мало уважавали.“ Био је ужасно самољубив.

Тога је вечера седео туп и ограничен момак, али добар и пријатан, снажан и висок, његов сусед по постељи, осуђеник Кобиљин. Лукица се, као сусед, често с њиме свађао и уопште понашао се према њему с висине, подругљиво и деспотски, што Кобиљин, по својој простодушности, већином није ни опажао. Плео је вунену чарапу и равнодушно слушао Луницу. Овај је причао доста гласно и јасно. Хтело му се, да га сви чују, ма да се, напротив, старао да изгледа, као да прича самом Кобиљину.

— Онда су ме, брате, прогнали из нашега места, — отпоче он, бодуцкајући лагано иглом, — у Ч-в, знаш, због скитње.

— А кад то, јели одавно? упита Кобиљин.

— Па, ето, кад сварн пасуљ — биће друга година. Дакле, кад сам пристао у К-в, метуше ме ту на кратко време у тамницу. Гледам ја: седе са мном њих двапаест људи, све Малоруси, високи, здрави, снажни, као бикови. Али беху тако ироткн: храна рђава; над њима вршља неки мајор, како је његовој милости угодно. Седим ја тако један дан, седим други; видим, да су они људи кукавице. Ама зашто ви, кажем им, попуштате таквоме глупаву?

— Па хајде ти сам с њиме проговори! чак ми се подсмевају. Ја ћутим. А што је ту био један смешан Малорус, браћо, дође он наједампут, остављајући Кобиљина и обраћајући се свима уопште. — Причо је, како су му на суду судили, и како је са судом разговарао, а при том се залива сузама; остала су му, вели, код куће деца и жена..... А опамо је био претерано велики, сед, дебео. „Ја му, вели, кажем: писам крив! А он, ђаволи син, све пише, све пише. Ну, кажем у себи, да хоћеш да пркснеш, да ћих се зарадовао!... А он све пише, пише, пише... Ту је и пропала моја глава!“

— Дај-дер, Васо, Богати, кончић; ови робијашки су трули.

— Ова су с нијаце, одговри Васа, пружајући му конац.

— Наши су бољи. Пре неки дан пошаљемо Новалија“) и код какве ли он тамо жентурине пазари, не знам! настављао је Лукица, удевајући конац према светлости.

— Код Куме, сигурно.

— Сигурно код куме.

— Па шта је дало, пако се свршило с мајором? упита потпуно расејани Кобиљин.

Само је то и требало Луканци. Али он ипак не настани одмах своју причу, чак као да није ни покпљало пажње Кобиљину. Сасвим мирно расправи конце, спокојно и дељибо прекрсти пода се ноге и тек онда, назад, проговори:

— Напоследку убуним ја своје Малорусе, они потражише мајора. А ја сам још с јутра узајмио од суседа ножић, узео сам га и сакрио, разуме се, за сваки случај. Мајор се разјарио. Иде. Ну, велим, не бојте се, Малорусе! А они већ престали да дишу од страха, па се само тресу! Мајор дотрча: био је пијан. „Ко је то онде! Шта је то онде! Ја сам цар, ја Бог!“

Као он рече: „ја сам цар, ја Бог,“ ја се надвојим и ступим напред, настани Лукица, — нож ми је био у рукаву.

— Не, велим ја, ваше високоблагородство, а све се примичем ближе и ближе, — не, и како би то и могло бити, ваше високоблагородство, кажем ја, да сте ви код нас цар, па чак и Бог?

— А, дакле то си ти, дакле то си ти, продера се мајор, — бунтовниче!

— Не, велим, (а све идем ближе и ближе), не, велим, ваше високоблагородство, али, као што је можда и нама самоме познато, Бог је наш, који је свемогућан и свуда и на сваком месту, једини Бог, кажем ја. А и наш цар је једини, над свима нама самим Богом постављен. Он је, ваше високоблагородство, царском милошћу, велим ја своје заслугама.

— Како, пако, како, како! Само је капотпо мајор, не може да говори, све се гуши. Веома се ено зачудио.

— Та ено како, кажем ја; па се најједампут бацим на њега, па му сгурам цео џепгати нож баш у трбух. Брао се збило.

*) Народни израз, несумњиво *у шитто комплекс*. Пр.

Он се скотрља, и само праћаху ногама. Ја бацим нож.

— Погледајте, кажем, Малоруси; подигните га сада!

*

Овде ће већ мало да одступим.

На несрећу, такви изрази: „ја сам цар, ја Бог“ и многе других, овоме сличних, били су у великој употреби у старо време међу многим старешинама. Вала, уосталом признати да таквих старешина бива већ све мање, а можда их је и сасвим нестало.

Напоменимо такође, да су се особито истицали таквим изразима, и волели се истицати, већим делом старешине, који су и сами изишли из нижих чинова. Официрски чин као да преокрсће сву њихову унутрашњост, а заједно с тим и главу. Стекавши дуго под патњама и прешавши све стубленике почињености, виде се они наједампут као официри, старешине, благородни, и, неиавикнути, у првој опијености претерују са схватањем своје моћи и значаја; разуме се, то само према потчињеним им нижим чиновима. А пред вишима, као и пре тога, роњски пузе сасвим без икакве потребе, што је непријатно чак и многим старешинама. Поњске роњске душице шта више са неком особитом дирљивом скрушеношћу похитају да изјаве пред својим вишим старешинама, да су они и сами постали из нижих чинова, па ма да су у официри опет се „увек сећају свога места.“ Ани према нижим чиновима направили су се они мал те не неограниченим законодавцима. До душе, данас ће се једва наћи таквих, па се можда неће наћи никакав, који би се продерао: „ја сам цар, ја Бог.“

Ну, и поред тога, ја ипак напомињем, да ништа тако не узбуњује осуђенике, нити уопште све ниже чинове, као ето такви праши њихових старешина. Та дрскост самовољачања, то претераво мишљење о својој некажњивости рађа мржњу и у најпокорнијем човеку и наводи га из последњега стрпљења. На срећу, све је то сада готово нишчезло, па чак и у старије време су власти опшпо гледале на такве поступке. За неколике такве примере и ја знам.

И на уопште буди потчињене свако немар с више страна, свако глупшање и будалпност у понашању с људима. Многи мисле, например, ако се осуђеник добро храни, добро дрши, ако се све испуњава по закону, да је већ све уређено. То је таноље заблуда. Свакп, на ма по он бно и ма како да је понижен, ипак макар и инстинктивно, макар бесвесно, тражи уважења према своме човечијем, достојанству. Осуђеник и сам зна, да је осуђеник, отпадник, и зна своје место пред управником; али никаквим за живошња, никаквим ланцима већим патерати да забрани, да је и човек. А пошто је он одиста човек, то се према томе и треба с њиме понашати човечански.

Боже мој! Та човечанско понашање може да начини човеком чак и онога, на коме је већ одавно потамнео лик Божји. Баш се с тим „несрећницима“ и ваља понашати што је више могуће човечански. То је њихово спасење и радост. И ја сам познавао на такве добре, племените ста-

решише. Видео сам утицај, који су чинили на те понижене. Неколико пријатних речи, и осуђеници су се готово препорађали морално. Радовали су се као деца и као деца су отночињали полети.

Напоменућу још једну чудноватост: сами осуђеници не воле и сувише замилујарного и *већ и сувише* доброћудиога старешину у онхођењу са њима. Он хоће да цени и поштује старешину, а ту га некако престаје поштовати.

Осуђеник би, например, волео, да његов управник има ордене, да је личан, да је у милости код каквог високог старешине да је и опитар, и важан, и справедљив, и да чува своје достојанство. Такви осуђеници више воле: значи сачувао је и своје достојанство, и њих није увредио, дакле, и све је добро и лепо.

— — — — — — — — — — — —

— Мора бити, да су те добро ишибали за то? мирно примети Кобильи.

— Хм! Шибали, брате... оне истина је, да су ме шибали. Алеју, дај-дер макаже!... Па шта је то, браћо, зар данас неће бити коцкања?

— Ту скоро прошло се све, рекли ће Васја. — Да се није прошло, онда би, можда и било.

— Да није! За то „да није“ и у Москви дају сто рубаља, приметн Лукуца.

— А колико су тебн, Лукуце, дали за све, једно на другог? проговори опет Кобильи.

— Дали су ми, пријатељу драги, сто пет. Него, што хтедох рећи, браћо: та у мало што ме нису убили, прахвати Лукуца, остављши опет Кобилина. — Дакле, кад су ми доделили тих сто и пет, повеле ме у потпуној пратњи. А доле никада још нисам био оправбио свећа. Непрегледне свећине се скупиле пушта и тама, слегла се цела пароп: чудо се, да ће казнити разбојника, убилца. А неђ и како је глупа та свећина, не умем просто ни да кажем. Тимошка (делат) ми скиде одело, положи ме, па вичс: „држи се, одежи ћу.“ Чекам: шта ће бити? Кад ми прнши јеланиут, — као да сам хтео да вичем, отворио и уста, али гласа у мени не беше. Глас ми, дакле, заостао. Кад ми прнши други, е онда, нерозали или не нерозали, већ нисам ни чуо, како су ова набројали. А шад сам опет дошао себи, чујем како броје: седамнаести. Тако су ме, брате, четири пута затим скидали с вобиле“[*]; одмарао сам се по пб сахата: поливали ме водом. Гледам на све, са набуљеним очима, а онамо мислим: „ту ћу и да умрем...“

— А нисн умро? наивно запита Кобильи.

Лукуца га одмери безграничпо презирним погледом; а смех се разлеже.

— Е што си шалимчина!

— На тавану[**]) ти нпје најдражије, напомену Лукуца, као најући се, што је могао да се разговара с таквим човеком.

Ма да је Лукуца и убио шесторо људи, али се у тамници лега није нпшо никада плашио, и поред свега тога, што је он, можда, у души желео да важи за страшног човека... (Наставиће се)

*) Кажа, да нпјој се врпјало онако запивање. — Пр.

**) У главн. — Пр.

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 6.

(Наставак)

„Јесте, ја још тражим рада“.

„А биете ли хтели овпм секретар?“

Секретар? Ја обућах и размишљах у себи не о таквом положају, него о томе одакле долази предлог“,

„Положај секретара? код кога“.

„Код мене!“

„То је доиста лепо од Вас, госпођо; али јесте ли размислили коме то предлажете? Мени човеку под тако тешком сумњом“.

„Ви мислите што сте сумњнни због убиства Цемса Хартона.“

Њено тако неосновпно питање на мене било је доиста суровo.

„Јест, то мислим. На мене су сумњали због тог убиства и колико знам још се сумња“.

„Они који сумњају на Вас сви су будале и познавајући вуде ја тврдим да је та сумња смешна. Као да бисте Ви могли бити убица! Смешно!“

Брзо скоро журно настави она:

„Ја ћу се Вама поверити ако и Ви хоћете да ми поклоните своје поверење. Што Вам кажах то ћу и доказати, ако, као што се бојим, не будете неповерљиви. Ја сам доиста изгубила коју руку; погледајте и уверите се“.

Пре него што могах прметити ноће она журно одмотавати своју десну рукавицу. Тек што је две три копче скинула спаде рукавица и показа се осакаћена рука.

Ја онемих од изненађења, јер је све то било тако брзо и неочекивано, да је на мене учинило ужасан утисак.

„Ја сам“, продужи она „изгубила моју руку под таквим околностима да ми је губитак ње за нашек урезан у мојој памети. Од тада сваки дан и сваки сат дрхим да је но ново губим. Тиме сам постала богаљ; хоћете ли ми са Вашом здравом руком помоћи тим што ћете бити мој секретар? Истина нећете имати код мене, много рада, али се увек има посла; само то да Вам кажем, да награда, коју Вам могу дати није Бог зна колика. За сад ће Вам бити довољна док не нађете што боље. Даћу Вам сто фунта годишње, и биће потпуну слободни. Није потребно да ми сад одмах одговорите, јер ћу, чини ми се, морати провести овде још дуже време, а надам се да ми бар за то време нећете одбити да будете моја десна рука. Ви ћете и сами видети како ми треба помоћи.“

Поново погледам њену онакажену руку, али се не одлучим ни за какав одређени одговор, јер је њен предлог био такав да се о њему с више страна морало мислити. Поред тога она ми је била потпуно непозната, док је она била потпуно обавештена о мени, и ако сне то знала само из новина. Можда је то била каква од оних женских особењака, које не занимају свакидашње ствари.

Пошто сам промислио одлучим да одговорим њеном захтеву док се она буде бавила у хотелу. Можда ће ми кад она отпутује мој пут бити јаснији предлином.

Идућих дана имао сам доволно прилике да видим г-ђу Ласел-Тревор и да говорим с њом, а што је то више било она ми је постајала све загонетнија. У осталом она ми је давала доста посла. Била је читава хрпа хартнја које сам имао да прегледам — хартија које су ми изгледале сасвим незнатне. Док сам то радио она ме је непрестано прекидала и непрестано брбљала.

При там разговорима она је много ствари из мога живота сазнала, док ја ништа нисам могао дознати о њој. Само сам то видео да је она врло раздражена жена и заповедничког држања. Она као да је држала да је моја служба код ње велико доброчинство за мене и да је требало да је за то безусловно слушам.

У мојој нарави није било да осећам одвратност према каквом човеку, али преко моје воље све је више у мени осваја права антипатија према г-ђи Ласел-Тревор. Мене је обузимало врло непријатно осећање, као да она нам на мене, да ме испитује и да се са мном игра као мачка с мишем.

Да би се моја незгода још увећала, ја сам се све више уверавао да ми и нови келнер прати сваку стопу. А видео сам и то да тај шпијун редовно прислушкује и моје разговоре са г-ђом Ласел-Тревор и одавно сам желео да га при том ухватим.

Једно вече не могах спавати те хтедох још пушити али не могах да нађем дулу. Тада се сетим да сам је доле у соби оставио и брзо се одлучим да је донесем.

Тек што сам отворио врата од собе, натрапао на неки таман предмет. Пре него што сам могао видети које то био, он је већ био оборен на земљу. Кад је се дигао он је се непрестано извињавао и ако сам могао видети да том шпијуну келнеру баш није била пријатна моја браа радња.

ГЛАВА 7.

С дана на дан све ме је више мучила сумња и немир. Плашило ме је осећање да ме нека мрежа све јаче, стеже. Сваким корком који сам учинио, изгледало ми је да све дубље падам. Такво стање доиста ме је јако плашило и о томе сам често мислио у мојим усамљеним шетњама, које сам радо чинио у вече по кеју, да бих се нешто толико ослободио од мука и брига код куће.

Једно вече враћајући се у хотел видим једног човека који је гледао да се сакрије у помрчини.

Одмах сам опазио шта хоће, кад ме је опазно гледао је да се сакрије од мог погледа. Ја сам мислио да је то келнер који ме као и обично вреба. Брзо му пратем и пре него што је он то приметио, ја га ухватим за раме.

Тек што сам хтео да га питам зашто ме он шпијунира кад се ја, погледавши га из ближе зачудам као вилех да сам се преварио. Овај човек био је мањи и слабији од новог келнера, и показивао је много

више отпора него онај. Он се најзвише под мојом руком као јесуља, али ја га држах чврсто и наџучем га на светлост. И кад сам му ту погледао у лице ја узвикнух од чуда „Шта, то сте Ви, Џемсе Сутаме-Барнесу. О Боже“.

Тек што сам изговорио те речи кад ме он одмах баци на земљу. Од страха ја сам био неспособан за свако отпор, јер онако исто као и пре пут он ме је бацио просто као куглу. Једва сам знао како је то било да сам ја лежао проструг на земљи. Руком ме је био ухватио за гушу а коленом притискују ми груди. Лупеж се био толико нагнуо мени да сам осећао његово дисање.

„Дакле опет сте ту“ рече он опоро. „Ако и најмањег гласа пустите од себе, одмах ћу Вас убити. Али одмах да ми кажете шта хоћете Ви од мене? Разумете ли?“

Да би своје питање још више осналио он јако удари моју главу о каљрму. Чудио сам се да је моја лобања могла то издржати. Био сам потпуно у власти његовој а на несрећу било је већ врло доцкан, тако да је улица била већ скоро сасвим пуста. Тако је могла протећи цела ноћ, пре него што би ми ико у помоћ притекао.

„Уклоните руку с моје гуше, јер не могу да говорим. Ви ћете ме удавити“ стењао сам ја.

„Прво ми дајте реч да се нећете мање кад Ваш пустим иначе погледате“.

У његовој руци био је тако ужасан нож какног никад нисам видео.

„Дајем Вам моју реч“ одговорим ја.

Он тада диже руку с моје гуше и ја почех лакше дисати ма да ме је коленом једнако притискивао.

„Да се нисте макли, или ћете погинути“. С тим речима метну ми он нож на гушу и продужи:

„Сад ми брзо одговорите на прво питања. Шта хоћете Ви од мене“, рече он а очи му севаху од љутине, „како сте дознали да се ја зовем Џемс Сутам“.

„То ја нисам никад знао. Истина је то да је случајно то и моје име.“

„Шта кажете.“

„Кажем Вам да се случајно и ја тако зовем. Ако Вам је по вољи можете ми претрести џепове, и онда ћете се уверити о истини мојих речи. Мене тако исте мало интересују Ваше ствари као и Вас моје.“

„То Ви онда нисте полициста, приватни детектив, шпијун или тако нешто?“ Можете ли ми се заклети на то“.

„Врло радо, ако хоћете. Ја сам само један сиромах књиговођа, који ваг зна од кад лута без занимања. Зашто се Ви мене бојите то је за мене потпуно загонетка“

Он окленваше мало, за тим прогунђа:

„Ја не знам да ли ми кажете истину — ја једва верујем али ја ћу то сазнати како било. Ако Вас сад пустим могу ли Вам веровати?“

„Можете! Ја Вам још један пут дајем реч“.

Он ме пусти и ја устадох.

Отресајући прашину са мојих хаљина погледам још један пут мога нападача и тек тада видим како је једно нагледао тај човек. После нашег првог кратког виђења, изгледало је да је јако опао.

„Ви изгледате да нисте баш у изобиљу живели“, рекох му ја.

„Дошта не, поштo морам да се вуцарам као скитница. То човека брзо упазади.“

„Зашто Вас је нестало тако изгло? Г-ђа Барнес спопитала ми је да сте Ви њен муж и да сам држао да Ви, као њен муж, не треба да трпите никакву невољу“.

Он ме гледаше подозриво. „Тако; дакле признала Вам је то? А шта Вам је још казала“.

„Ништа важно! Знам само то да је она била ивван себе чим Вас је нестало; а нарочито од оног случаја са Доналном Ротелом.“

Као да смо се договорили били смо прешли улицу и ишемо једном један поред другог, узимајући правац ка центру вароши.

И ако нисам без намере учинио последњу примедбу имао сам мислио да ће то тако јако дирнути мога пратиоца.

Опет ме тај човек зачуди и ушашти. С почетка стајаше као укопан, па се онда одједном, као нан себе обрте у кругу и опет засија нож у његовој руци, док ме је леном шчепао за гушу. Али сад ми испаде за руком да га одгурнем.

„Шта значи то, за име Бога? Јесте ли Ви при себи човече“.

Он простења „какво је то име што сте сад изговорили? Чујете ли, поновите га још један пут, ако смете.“

Он опет ужасно замахну ножем; изгледаше да је нан себе од узбуђења.

„Доналн Ротвел, човек који је убијен на прагу Ваше куће.“

„Доналн Ротвел — убијен на прагу моје куће —?“

Нож му испаде, из руку и његово тело поче тако дрхтати да сам мислио да ће умрети.

Брзо као муња сагнем се, ја за нож и чврсто га стегнем у руци. Он као да није то приметио, него укочено гледаше преда се и непрестано гунђаше „Убијен на прагу моје куће.“

„А где сте ос Ви тако дуго крили да нисте чули ту страшну вест пају непристано говорите.“

Ја ништа нисам ни ја дође себи. После неког времена рече он, као да се из сна пробудио. „Ја нисам ништа чуо и због тога не могу да разумем ту ствар. Причајте ми подробније о томе.“

Док сам му ја причао, оштро га посматрах и уверих се да му тај страшни догађај дошста још мора бити непознат. Он је пажљиво слушао и тутио сваку моју реч.

По целом његовом понашању изгледаше ми све невероватније да је он суделовао у том трагичном догађају.

Док сам му причао наслоњо се на једну ограду, која нас је одвајала од воде и видех да мој пратилац и не гледа у мене, него за укочено гледа у реку.

Кад сам свршио, пођута он мало и запита ме „Да ли сам Вас добро разумео да се до сад није откриво никакав траг од злочинаца.“

„Ни најмањи.“

Ако се нисам преварио, један осмех заиграо око његових усана.“

„И при том нашли сте га у истом тренутку кад је злочин извршен.“

„Да сам само један секунад раније ушао ја бих затекао убицу на делу“.

Сад се он гласно насмеја, — то је било немило смејање.

„За име Бога, човече, не смејте се тако страшно! Хвата ме језа по целом телу.

Он ућута. Полако његово лице доби такав израз као да му мисли лутају Бог зна куд.

После подуже времена прекиде он ћутање и мрмљаше као да се забораваио, и као да не зна да сам ја ту „каква је то жена“.

То рече и он ја тачно разумедох његове речи и ако их је скоро само успана промрзао, те речи које је он изговорио нису чудеји се, нола презирући. И опет дубоко ућута.

ГЛАВА 8.

Сва моја вештина не поможе ми ништа да Барнеса направим да иде кући. Ја му говорах да не чини право ни себи ни својој жени и да он на себе навлачи сумњу тиме што се крије — али све, узалуд; он се не даде наџести да се са мном прати у хотел. Једино што ми је обећао било је то да ће доћи чим буде време за то. Шта је с тим мислио, нисам разумео.

А и од мене захтевао је он обећање т. ј. моју реч да ја ћеку његовој жени казати ништа од нашег разговора. Тек кад ме је он прекинувши молио за то говорећи да је то најбоље за његову жену и за мене, испуним му ја захтев. А није ми дао ни најмањег трага где се он прије.

Најзад узме он од мене сав готов новац што сам имао при себи.

Г-ђа Барнес дала ми је кључ од кућних врата, да не бих морао чекати ако бих се задоцнио. Тек што сам метнуо кључ, кад се врата измутра отворише и предамном се нађе нова келнер. И тако доцкан на његовим уснама опет је био осмех.

„Шта ћете Ви овде тако доцкан“ узнитам га ја „Ви знате добро да ја носим кључ од куће собом.“

Он укочено и утиво одговори „Ја сам онда постављен за ноћног пратара.“

„Али не треба мене да чекате. У осталом овом приликом хоћу да Вас питам, шта је што Ви знате на све моје радње па и најцелапатије? Ви морате имати нарочитог разлога за то, али ја Вам кажем једном за свагда да ја хоћу да чиним у овој кући оно што је мени по вољи, догод сам ту. Ако Ви будете и даље пребали од куд ја долазим и шта радим. Ви ћете добити батина. У то будите уверени.“

Келнер не одговори ништа. Са чврсто стиснутим уснама стајаше он као да није разумео смисао мојих речи, али сам му у очима читао да се не плаши на мене.

Кад сам у себи хтео да наџучем спаваћу кошуљу испаде једуља на ње, над сам је дохватио, видео сам само четири речи „Ви сте у опасности“; написане позната руком г-ђе Барнес.

Досета неома тајанствен хотел. Питање је било ко је ту заговештиј, човек или жена. Неколико дана газдарица ме је избегавала. Поред свега мог труда да је увучем у разговор, нисам могао од ње ништа ишчупати. Шта ли је сад њено да ми пошље ово тајанствено писмо?

Дакле ја бејах у опасности. Ако овако и даље потраје настаће опасност да и памет изгубим.

После последњег састанка са г-ђом Ласел-Тревор остале су ми још неке хартије да препишем. Ја сам увек радио у њеној соби после доручка.

У јутру, после те чудне ноћи, одем као и обично код ње.

Али место да као обично мој поздрав пријатељски примио она ме дочека немилостиво са прекором мислим ли ја да она нема и друга посла.

Ја мислим ни најмање покушавао да се браним узимајући да је г-ђа данас нешто нерасположена. За поновим још једанпут да ли г-ђи треба моје услуге.

Неома ме је зачудило како ми је она одговорила; ја сам мислио да имам посла са једном дамом.

Не питајте ме тако худо. Ви као да мислите да сам ја Ваша слушкиња а Ви мој господар. Седите и почните одмах Ваш рад.«

Ја учиним као што је она захтевала јер није пристајало да се са оном, која ми даје рада, пустим у препирање. Просјаци не смеју полагати права, али сам се надао да таква болесна стала неће бити честа код ње, што би ми наравно било врло немило.

Тек што сам почео да пишем она се опет покала врло незадовољно мојим радом.

Ја сам страшно подносио њене прекоре, али баш то изгледало ми је да се све више дрожи место да је утишава. Она ми је говорала такве речи да их ни један шегрт неби могао мирно подићи.

Кад је видела да сам ја исто мирно њен гнев још више се надражи. Она скочи и изјури на врата.

Видео сам да неће моћи дуго под ње надржати. И ако још нисам знао шта ће да радим, нисам хтео да трпим њена кињења.

Узалуд сам хтео да дознам зашто су ове неуређене и без вредности хартије биле завијене у веома скупоцен завој, у коме ми их је предала г-ђа Ласел Тревор.

Најеланут нашим на једно писмо, у коме ми се руковис учини веома познат, јер га је невешбана рука писала. Као мушка сену ми кроз главу да је том истом руком потписано писмо Донална Ротвела. Могао бих се заклети да их је иста рука писала. Како је могло доћи писмо Доналну Ротвела међу хартије г-ђе Ласел Тревор.

На писму није било ни датума, ни адресе, само је писано „Моја драга Амалија“. Ко је била та драга Амалија? Док сам ја то размишљао појави се опет г-ђа Ласел-Тревор.

И ако нисам ништа говорио видео сам да је она разумела у чему је ствар, пређе одмах мени великим корацима и истрже ми писмо из руку.

Она изгледаше ужасно узбуђена; жиле на челу биде су јој јако набрекле а усне јој дрхтаху као у грчу.

Пошто ми се чинило да она од бесиила не може да говори ја сам гледао да утишам ствар, рекавши јој сасвим мирно.

„Желите ли г-ђо да и то препишем.“

„Чудовиште“ рикну она. „Ви сте један сасвим обичан лопов.“

„Госпођо?“

Њен глас биде је тако мрзак и њен гнев према мени тако без разлога да ја нисам знао шта да радим у том тренутку.

„Где сте украли ово писмо.“

Ја се дигох са столице. „Г-ђо Ласел-Тревор, Ви сте сувише раздражени“ рекох ја мирно. „Ви се варате ако мислите да сам ја Ваш роб кад сте ме узели за свог секретара.

„Ви лукаво лице! Немојте више да ми се претварате, јер ћу Вас одмах јавити полицији због крађе.“

Ја јој гледах у лице; она је изгледала као фурија.

„Изгледа да сте јутрос рђаво расположени, али се надам да ћете ми се извинити чим Вам буде боље.“

С тим речима пођем вратима, али ми она спречи, наслонивши се леђима на врата.

„Немојте мислити да ћете ми умаћи или да ми Ваше понашање може инпоновати. Ја сам Вас посматрала од почетка. Ја сам познавала Џона Хартона тако исто као и Ви, и кад је он био убијен, ја сам се заклела да ћу његовог убицу одвести на вешала. Од кад сам овде ја Вам пратим сваки корак као осветница његове крви. Треба још само једна маленкост па да се потпуно уверам у Ваш злочин. Будите уверени да ћу Вас наћи, на побегли на крај света. Ја ћу Вас наћи и одвешћу Вас на вешала.“

Ја сам мислио да она није при себи те јој мирно рекнем.

„Но, сад кад сте ми све то заговорили надам ћете ме пустити да пођем.“

„Дакле Ви таквим тоном смете са мном да говорите. Ви сте дрзак. Али ја сам то одмах видела. Немојте мислити да ме то запрепашћује. Један тако окорео зликовац као што сте Ви, не да се тако лако збунити; то сам ја знала. Можете ићи. Само још нешто, чујте. Ваша крила биће скоро подсечена и скоро ћете Ви бити у затвору. Ја ћу тако исто имати мало сажаљења према Вама, као и Ви према Вашој несретној жртви што сте имали, која је тако невино пала у замку. Не заборавите да ће Вас суд наћи моји шпијуни ма куд отишли. Што год будете чинили ја ћу то одмах сазнати, јер ја ни за један секунд нећу упустити конац из руку.“

Кад је прекинула говор да одахне, ја се поклоним.

„Хвала Вам г-ђо што ме пуштате; сматрам за част што се тако интересујете за тако незнатног човека као што сам ја.“

Она ме доиста пусти, али усиљено.

Не бих се чудио да је у последњем тренутку покушала и да се туче. Али толико је се још могла савладати.

Кад сам изишао на врата она пође за мном до степеница тако да сам мислио да и она хоће да пође; ја се уклоним у страну да јој уступим место, али она не обрте главе; ја настанем пут али опазим да она још једнако стоји на првој степеници и посматра ми сваки корак. Пре него што ће ме изгубити на очиј довикну ми она грозним гласом страшну реч „убице“.

ГЛАВА 9.

Морам признати да и ако сам се трудио да изгледам равнодушан, ипак ми је пролажење кроз двориште било веома тешко.

Што је један човек више у праву пред једном гневном женом то више губи од свога достојанства кад према њој чини употребу од свога оружја.

То је за мене било тако неочекивано да с те стране и тако правце будем окривљен. Никако ми није ишло у главу да ме она жена окривљује за убиство коју сам сматрао за свог доброг духа.

Увиђајући да ја хоћу што пре да се изјучем испод бесних напада њеног језика, она ми је довикнула ону страшну реч на место где су и други морали чути. Ја сам опазио да је слушкиња са отвореним очима и ушима стајала на коридору и слушала, док је на дну степеница стајао увек пажљиви келнер.

Кад је се овај уклонио у страну да ме пусти да пођем, један једном зазвони њен глас иза мене „Пустите га још сад, да се истрчи. Његов је пут близу краја и он ће раније него што слути бити у рукама полиције.

Једна сам се свладало да тога келнера не смлатим, док ме је она фурија на степеницама грдила.

Ни сад нисам хтео да се вратим и да тој вештици одговорим на њене оптужбе, него ми прво паде на памет да потражим г-ђу Барнес, газдарицу од куће. Она је била на пријом месту одговорна за све што се у њеној кући дешава. Али тек што ме је угледала она ми показа погледом да не треба да јој долазим, па је нестаде.

Глава ми је горела те изађем на улицу да се освежим.

Зла судба која ме је потерала, постајање с дана на дан све несносија.

Уз свима да је г-ђа Ласел-Тревор сумануга то сам ипак морао признати да је као таква прво систематски радила. Остане ли она при свом уображењу, то су за мене могли настати ако не директне опасности, а оно најодвратнији положаји.

Да ли није било ни основа погрешно од мене што сам њено бесниво дочекивао тако мирно, место да јој тако исто одговарам? Ако ме доиста затворе то ће та околност бити можда отежавајућа за мене. При помисли на таку могућност паби ми ладан зној по челу.

Још се тачно сећах речи те жене да ће она пазити на мене. Нехотице се окренух да видим да ли доиста когод у том тренутку не пази на мене. Нисам могао то опазити пошто сам био на најзаклоњенијем крају пеја, где је и најнеснешнијем шпијунују лако било да га не опазим.

(Свршиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињено нам је питање: треба ли наплаћивати таксу за потврду општинских књига: дневника, партијалника, књиге дуговања итд., коју врши полицијска власт по досадашњим прописима о рачуноводству и дежурству?

Како нам је познато, до сада је разнолико поступано при потврди ових књига, па су неке власти наплаћивале таксу а неке не.

Знамо и то да су, чак и нередовна обављања давала од стране надлежних у конкретним случајевима.

Ми налазимо, да ову таксу не треба наплаћивати, јер се рачуноводство у општини не води на начин, који сада постоји, по доброј вољи општинске власти, него је то службени и дужносни посао, који потиче из закона о устројству општина у колико се ове односе на службу и дужности општина, а у колико се ове односе на уређај и својству државних установа, те по т. 5. чл. 2. и тач. 2. чл. 3. закона о таксама не подлеже плаћању такође.

У осталом по чл. 110 садашњег закона о општинама Гл. Контрола прописаће нова правила о рачуноводству, којим ће питањем сигурно и то питање бити регулисано.

* * *

Један општински писар учињено је ова питања:

1, како ће се наплатити спорна такса у случајевима, где се вредност спора не може определити, као што је случај службености?

2, како ће се наплаћивати такса и од кога лица, над је тужилац ослобођен од плаћања таксе, или ако се он у току спора правна са тужени, или се преседом судском вредност спора своди на малу меру; и,

3, да ли општински судови или сеоски једног села, могу уступити своје отправљање у своју корист општ. управе, без одобрења надлежне власти на што не могу, већ која је власт надлежна за одобрење?

Под противтачком, да овај писар чини предмет питања у намери, да се у даним случајевима зна управљати у пруту своје надлежности, ми одмах констатујемо, да општински судови у случајевима спорова немају ништа са законом о таксама, пошто се такса по закону о таксама наплаћује само код државних власти, у колико ова дужност није наметнута и општинама тач. 98. таксене тарифе, то по томе, за спорове грађанске природе наплаћују се такође по § 23. грађ. суд. поступка под а, б, в, и г.

Како пак овом законском одредбом није регулисан случај спорова, који су непроцењиви, нао што је службеност то се у оваким случајевима неће наплатити никаква друга такса сем оне из тачака: б, в, и г, § 23 грађанског судског поступка.

На питање под 2. имамо да одговоримо, да по § 23. такси плаћа зубећа страна, што не доказе општинским уверењем да је спромашног стања.

Таксу треба наплаћивати увек на целу суму, која се тужбом тражи, без обзира на то, како ће се вредност спора кретати у даљем току рада, па чак и на случај поравнања после поверног спора.

Што се тиче питања под 3. ово је, признајемо, остало нерегулисано законима.

Старо уредба о шумама, која је, истина, поништене била предмет многобројне оцене, регулисала је ово питање до питања.

Укидањем оку, законом о шумама није ни додирнуто питање о давању општинских утрина спроводницима стрпљења.

Према томе, давања општ. утрина на досадашњи начин не може више бити.

Сада би једино могло бити отуђивање општ. имовине по одобрењу Држ. Савета у смислу тач. 6. чл. 94. Устава земаљског, пошто се, вероватно за то изјасне општ. суд, одбор и збор дотичне општине.

* * *

Имамо овакво питање:

„Један грађански општине И-ске умр'о је пре извесног времена, а након себе оставио двоје деце и жену.

Убрзо по његовој смрти, умрла су оба његова детета, а жена се преудала.

Како умрли грађанин нема и рођене браће, то овај тражи да наследи иметање умрлог. Да ли је наследник брат или удова?

Како овде није задружни односај, то се ово наслеђење има да регулише по § 401. и 402. грађ. законика.

И, како је удова умрлог преузела своју децу — децу умрлог — то је она њихов наследник а брат умрлога нема никаква права на имање деце умрлога.

* * *

Један општински писар пита:

„Имају ли свештеници права да наплаћују изводе умрлих и рођених, кад оне траже значајном општ. старатељски судија, ради обрасловања масе?"

По тач. 7. чл. 5 закона о уређењу свештеничког стања, свештеници издају све изводе бесплатно, над год их власти по значајној дужности захтевају.

Како је и образовање масе један од послова званичних, то и изводи, тражени ово овога, не подлеже ни таксе из тач. 10. чл. 8. поменутог закона, нити пак оној из тачке 61. таксене тарифе закона о таксама.

* * *

Један општински писар пита:

„Кад општинска власт осуди неко лице по § 375 а привилеван закона на затвор и плаћање трошкова, па затвор изврши у року од три месеца, али се у своме року не наплати и трошкови, на које је осуђен, да ли се они могу наплатити и после три месеца, или је право наплате застарело?"

Застарелост предвиђена § 396 крив. зак. односи се само на казну, а не и на плаћању штете и трошкова, нао што се то види и из § 397 поменутог закона.

Према овоме, трошкови досуђени преседом могу се наплатити и после три месеца.

* * *

Писар општине златиске учињено је ово питање:

„По члану 113 закона о непосредном порезу, називље се, порез плаћања редовног пореза, на четири пута овом сумом колико утврђено износа или утајени приносе треба државна да плати у име непосредног или обртног пореза и државних приреза, сваки овај, за кога се докаже, да је стање, било у непокретностима, било у капиталима или приносима прикрио.

Према овоме, над се код појединих лица нађе, да су при премеру земљишта 1885 год. своје имање приказала мање, него што је оно износило и. пр. износна парцела је једнка пет хектара а она приказала само два и т. сл. Хоће ли се ово узети као грешка, или ће се узети као намерно приказивање, нарочито што ово доцније није поправљено, и треба ли их казнити или наплатити само редовни порез. И, ако ова лица треба казнити, приказ ли поткалиначка награда општинским и државним службеницима која је прописана чл. 119. поменутог закона?

Познато је, да су за време пописа земљишта, вршеног у 1884 и 5 години, просторнијег појединих парцела одређивале поднесе комисије простим множенем праметничких средина супротних страна земљишта, узимајући да је тако највећа величина тачна, ма да она никад то не може бити, ако земљиште случајно није квадрат или правоугаоник, а сопственици земљишта дазали су само меру појединих страна земљишта.

Већ сама ова околност, што сопственици нису ни одређивали величину земљишта, него комисије као државни органи, искључује могућност каквог одговорности, ако величина приказаних парцела није тачно приказана, по што се ни може утврдити намера за прикривање.

Све што се сопственицима може ставити на терет то је, да нису редовни порез на више, који би се стручним премером нашао.

Код случајева, пак, где је нека парцела остала неприказана, давали квазена одговорност по члану 24. закона о попису, дуготва и имовине, с обзиром на чл. 114. зак. о непосредном порезу, јер се ту разложно претпоставља намера за прикривање, које собом носи и кривичну одговорност.

Под претпоставком, да су државни и општински органи дужношћу своју познали, да штите државне интересе, они не би могли имати права на поткалиначку награду по чл. 119.

Али, над се узме у обзир, да тај исти одношај стоји и код царинских, крајцаровања па је тамо успостава награда за царинске органе уз извесна ограничења, онда би требало и овде успоставити.

* * *

Писар општине луковске, учињено је ова питања:

а, „У тач. бр. 75. таксене тарифе закона о таксама стоји: „за одобрење привременог механизала у зграли, која нема нигде механско право годишње се плаћа по 100 динара."

Према овоме, да ли механиџије, који привремено механишу у обичним зградама од слабог материјала, у селима, на основу § 31. уредбе механске, треба да плаћају свако године горњу таксу, или један пут за свагда; и,

б, у члану 156. закона о монополу дувана стоји: ако осуђени не би имао покретности или непокретности по другом ставу овога члана, од куда би му се могла наплатити казна по овом закону, замениће му се она затвором; рачунајући пет динара за један дан затвора.

А од непокретног имања, за казне по овоме закону, може се узети само једна трећина имања, које прилаз има преко опог, које му се по грађанском судском поступку не може продати за дутове.

Ако прилаз по овом закону буде каљнен са 20 дин. казне а непокретног имања — преко опога што му штити § 471. грађ. суд. пост.

— нема, већ има само од покретности 6 оваца и покућанство, дакле више од онога што му законом штити онда може ли општинска суд таквим приносу дати уверење о сиромаштини, те да му казна новца буде замењена затвором?"...

Ово питање било је предмет опште господина Министра Финансира, као надлежног, и оно је расправљено расписом истога од 13. октобра 1897 године Пр.Бр. 24.938, који гласи овако:

„Расписом од 22. јула о. г. ПрБр. 15.427. обавештено је, да ће се таксе из тачке 75. новог закона о таксама пападањати и за она права на примерено механизање, која су добивена за време, кад је важио стари закон о таксама.

Поводом жалаба, које су по овоме подношене, поново је прочитана ова ствар и пробијено мишљење Сталног Правничког Одбора, да је важећо, да по члану 56. сазвког закона о таксама треба ове ствари сматрати за скривене чим су решене, а да према томе нема места примени новога закона и за она права примереног механизања, која су решена по старом закону, већ да тачка 75. важи само за случајеве, који настуне по овоме закону."

Према овоме, сви они, који су добили право на примерено механизање пре закона о таксама од 16. децембра 1896. год. не ће плаћате више никакву таксу, а сви они, који су ово право добили после горњег рока, плаћаће свуда године по 100 динара.

И друго питање расправљено је расписом господина Министра Финанција од 18. новембра 1890 год. АБр. 4812, који, у колико се на ово односи, гласи:

„Друга ствар начелства питала су ме, шшо се у погледу на наплату казне по поштрешости кривичне ниш разумеши чл. 155. новог закона о монополу дувана.

Да бих по овим двама питањима могао дати обавештење у овоме сазбрашно закону, ја сам питања ша упутио на министарске Правном Одбору, и он ми је дао овакво своје обавештење:

„Питање о наплати казне по чл. 155 новога закона о монополу дувана, има се тумачити на овај начин:

Ни којим законом, па ни чл. 155. закона о монополу дувана, нити, пак, § 471. грађан. суд. поступка, није прибумчљиво дато благодејање да му се казне и каналне не могу наплатити продајом покретности. На против, из горњих прописа и тачке 16. правила Министра Правде од 4. децембра 1879 год. вод § 471. граф. суд. поступка види се јасно, да се осуђеном прибумчљиву као и другом правну (осуђеној) може и од покретности продати колико је довша за измирење досуде."

Као што се види, ни само се овде послужили расписом господина Министра Финанција, којим је истина објашњавали чл. 155 закона о монополу од 1890 године, али то не мења ствар, јер је иста прописи из старог чл. 155 увесени у садашњи чл. 156.

Према овоме, за извршење пресуда по закону о монополу на дувану, може се продавати сва покретност кривчева а од непокретности само једна трећина од онога, што дужнику претиче преко онога износа, које му се по § 471 грађ. судског поступка не може продавати за дугове.

* * *

Један срески шеф тражи обавештења за овакав случај:

„Извесна личност, каквина је пресудом среске власти за бесправан зна. Пресуда среске власти сазнашила је благовремено овој личности, и она шајаи жалбу Г. Мин. вар. привреде у законом року.

У Министарству народне привреде пресуда је застарила, јер у законом року није достављено никакво решење по жалби и пресуда правена среској власти: да дође по закону поступи.

Старешина среске власша сад опет оказано наређење: изврши обезбеду да наплати таксу.

Настаје сада питање: може ли се у овоме напаштити такса, кад правноаност пресуде није на цењена у Министарству, те се не зна, да ли би била оснажена или не."

Због тога, што је пресуда застарила према осуђеном пре, него што је постала извршном, цела је ствар, према њему, правена у врлобитно стање, у стање, дакле, које је постојало пре осуде, те, по томе, нема се сматрати да пресуда и не постоји, па се по њој ни такса не може наплаћивати.

Опако, у осталом, мисли и сам достављач овога случаја.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ТРАЖИ СЕ

Јосиф Грашшан, грађевинар из Бечкерека, који је живео у Крагујевцу, учинио је крађу из § 194. крив. закона па је жегао отишао. Начелство окр. крагујевачког актом Бр. 7.504, моли ове полиц. и општ. власти да Јосифа у случају проналажења упуте њему ради спровођења суду с позивом на предају нумеру акта Јосифу је 48 година, оженьен је има шесторо деше.

Радојла Т. Ђокића, из Црне Трње среза властиничког, трпаки начелник истог ср. актом Бр. 7993., према заштеву команданта 1. пук. округ. команде. Радојлу је 29 година, средњег је стаса, прилу добро развијених, очију и косе црних, браду брије; у оделу је био сељачком.

Лазар Борушић, син Марије Барушићеве из Београда, отишао је од куће још пре две године па се ни данас није вратио пита се јављао своју мајци. Њему је 20 година раста је средњег, лица округла, косе и очиј смеђих, носа правилна. Према тражењу фамилије Управа града Београда актом Бр. 17.132 расписује за његов проналазак.

Богосав Марковић, син почив. Луке Марковића б. из Михаиловца, који је био шегер код Данила Стапчевића, шшчеје из Смедерева, побегао је од свога газде 8. пр. м. а није се враћао. Њему је 12 година, стаса малог, у оделу сељачком са шајачком на глави. Начелство окр. смедеревског актом Бр. 6.144 моли сва полиц. и општ. власти да Богосава у своме кругу потраже и пађеног упуте њему с позивом на горњу нумеру акта. Убр. 17.106.

Недељко Николић, тежак из б. села Руспа у Турској но доселења у Г. Селу окр. врањског, још у октобру месецу пр. год. отишао је од куће рани нечаље у унутрашњост Србије па се ни до данас није вратио. Његов сан Петар Недељковић из Г. Села достављајући овај случај власти изјавио је сумњу да није убијен или негде умро, па с тога начелство окр. врањског моли сва полиц. и општ. власти да у своме кругу учине нужне наказаје и о резултату да га известе с позивом на Бр. 6863. Недељку је било 60 година, плаи, сед, опшшу говори средње је зелиичан. Од одела нижо је на себи гуњ, чакшире и прелуу од сукна, на богата окашце, на глави пешкир обмајен по турском обичају. Убр. 16.211.

Милутин, син Саве Јовадановића бравара из Београда, отишао је од куће још 2. пр. м. непознато где, а није се до данас вратио кући.

Милутину је 17 год. растаје средњег, сувоиас, лица дугог, носе равне, очиј плавих, коса правилног; на потиљку с леве стране има младеж; био брадо је и брисао — косав. На себи је имао од одеће: чакшире и гуњеве од црног сукна шајка — на горњаша цепеше, на глави пешкир црни чојани.

Управа града Београда актом Бр. 16.788 расписује тражење, за нестаким Милутином о чијем проналаску треба да известити.

Вељко Бошковић, из Вел. Села, среза врачарског, пре пет месеци напустио је своју жену Боснаку па не рекав ју ништа отишао је у свет. Он је родом из Турске, у општи је плаи, оженен ишо му 40 год., брковна крупних, био је у оделу сељачком.

Начелство окр. београдског актом Бр. 4323 моли све полиц. и општинске власти да у кругу своме обрате пажњу на проналажење Вељков о чему да га известе, а о њом надлежно да поступе.

Андреја Матић, кувар код Пашше Николића, из Београда напустио је своја газду и отишао негде. Андреју је родом из Витола ишо му 62 г., стаса је средњег, косе седо, особитих знакова нема. Управа гр. Београда актом Бр. 16.993. расписује тражење Андријино о чијем је проналаску треба известити с позивом на горњу нумеру.

ПОТЕРЕ

Новица Ђурић, из Прњавора окр. крушевачког изгубио је крађу неком Обраду, надничару код Стевана Илића тамош. на побегло-Ужрво му је: 1 репоадар црних корица од 6 пука, 1 црни пешкир и 36 дин. у новцу. Новици је 17 год. у оделу је сељачком, на себи је имао гуњ и чакшире сукнене. Начелство окр. крушевачког, актом Бр. 4.860 моли све полиц. и општинске власти да у своме кругу потраже Новицу на са пађеним и повраћом пађеним да поступе УБр. 18.796.

Ноћу, између 21. и 22. маја ов. год. непознати лопови, пробили су бочвару Мике Стојковића, из Шапца, среза расинског, округа Крушевачког, и украли су из исте следеће ствари: 1 аташано либаде, фестан, женску хаљину, кушењу мараму, 5 пушених сукања, 5 пари мушких чарапа, 20 аршина увалапог сукна, ново гуњеве, ново чакшире, фермен, женску ашмучну кошуљу, 5 новчи шамија 4 пиле беле куне у кудељашама, све у вредности 240 дин. Моле се све полицијске и општинске власти, да живо потраже лопове и повраћу, и у случају проналаска спроводу их начелству окр. крушевачког, с позивом на Бр. 6.178. УБр. 18.599.

Иван Ђурчић, из Чачка, ишо да се спроведе суду на осуду, за што је § 213. крив. закона али се не зна где се од пре 20 дана удаљио. Њему је 20 год., без браде и брисао, оженен, у опште приношњет. Моле се све полицијске власти, да Ивана живо потраже и пађеног спроведу начелству окр. рудничког с позивом на Бр. 8511. Власти ближе Београда могу

га спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 18.543.

Четири непозната заликовца, 5. ов. м. око $8^1/_2$ часова у вече, напали су на кућу Радосава Ракића трговца из Ражља, на овога лано, тако му Сину тешко повредили, жену му заклали, а пре но што ће побећи из пушке убили Лубомира Кретића напасницу, који је напалнутима у помоћ притекао. Лични опис ових заликоваца није тачно познат, само се зна, да су у сељачком оделу, један крупан, а остали средње величине. Моле се све полицијске власти да живо заликовце потраже и нађене спроведу Упр. гр. Београда с позивом на Бр. 16.590.

Непознати лопови, ноћу између 7. и 8. ов. месеца украли су из авлије Милошу Бугарчићу из Кисењеца четири коња и то: једну кобилу длаке беле, на десном буту има белегу, на врату држални жиг Т. В.; 1 кобилу длаке доратасто жуте, путоногаста, подсечена репа, на врату има држални жиг, мотора 4—5 год.; 1 ждребу кобилу длаке доратасто, путоногаста у три ноге, мотора $3^1/_2$ год.; и 1 ждребе женско, длаке доратасте, путоногасто, матороо 4—5 месеци. Вредност покрађе износи 800 динара. Моле се све старешине полицијске а нарочито и општинским судовима препоручује се да живо потраже лопове и у случају проваљаска спроведу их са поврађом начелнику среза врачарског с позивом на акт Бр. 9.077 од 7/VII 1902 године. УБр. 19.462.

Лука Миловановић, осуђеник београдског казненог завода, родом из Ковдина, окр. пожаревачког, побегао је са рада из Љубичева. Он је раста средњег, плавушкаст, нос, очиј малих, на образу има брадавицу, има му до 27 год. На себи је одело осуђеничку мошулу, гаће, кану и гуњ. Моле се све полицијске власти, а општинским се препоручује да Луку живо потраже и нађеног спроведу Управи београдског казненог завода или Управи гр. Београда с позивом на Бр. 18.650.

Никола Стаменов, бугарски војни бегунац, средњег раста, приомашаст, косав, са белим пешкиром, шареним мошулом, беличастим панталонама и опанцима, коју између 7. и 8. о. м. украо је од свог газде два револвера, једна пожарак од шајка, појас турски, панталоне од материје, салвин пешкир, чантур, кесу за новац, један сат од шајка са једним звиздом и други турски сребри са два капка и сребрним ланцом, па са стварима побегао. Са њим је отишао и друг му, војни бегунац Петар Христов, омален, у шајачки, панталонама од шајка и опанцима. (Николу је Управа била 8. пр. месеца протерала тамо у Обреновац). Начелник среза посавског (Обреновац) моли све полиц. власти и општинским препоручује, да наведене у своме кругу живо потраже и нађене стражарно му спроведу, с позивом на акт његов под Бр. 5.601.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

1. **Стојоје Богдановић**, звани „Црна," бив. двадесето-годишњи робијаш, иначе сплоготашења лопов, касарош и варошица (означени под зна-

2. **Јован Петровић**, звани „Шобота," касарош и лопов, бив. робијаш, родом из Шапца, има 20 година, повисок, приомашаст, густих и црних обрва, (означен са I.);

3. **Милутин Милошевић**, звани „Кора" родом из Крагујевца, има 22 год. средњег раста, смеђ, (означен са III.);

4. **Милан Петровић**, звани „Дугачки" касарош, родом из Пожаревца, има му 22 године, висок, смеђ, (означен са IV.) и

5. **Милан Радаковић**, касарош, бив. осуђеник, родом из Шапца, има 19 год. средњег је стаса, смеђ, (означен у слици са V).

Сви петорица, ухваћени су од стране пристојске и топчидерске полиције 28. пр. мес. у механи читаоној (близу Београда) где су се непознато јаначко у ноћи да удружено жандарме какву похару.

Управа града Београда, видећи их је као сигурне са по 20 дана затвора и прогонством у место рођења.

Како је сад пољарско доба жуља ове њихом путују ради својих операција, ми скрећемо пажњу

ном II.) родом је из Ваљева, има му 34 год., средњег је стаса, смеђ, добро развијен;

занарским комесарима и осталим полицијским и општинским органима на ове индивидуе.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Револуционари и политички бунтовници; 2) Телесне и спиртне жиле; 3) Капетанов пртен; 4) Париски женски затвор; 5) *Из страног света;* — III. *Поучно забавни део:* 1) Записници из мртвог дома; 2) Мртва рука. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* Тражи се; Потере; Скреће се пажња.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 24

БРОЈ 28 и 29. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 26. ЈУЛА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника друге класе среза мачванског Љубомко Петровић, начелник исте класе среза жупског;

за начелника треће класе среза жупског Никола Милосављевић, начелник исте класе среза мачванског, обојицу по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. јула 1902. године № 16.626 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за писара друге класе начелства округа пиротског, Драгомир Крстић, практикант среза сврљишког.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 8. јула 1902. године № 16.631 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.019., које гласи:

да се село Горња Бела Река, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине леновачке, у срезу зајечарском, округа тимочког, и образује за себе општину под називом „општина горњо-бело-речка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године № 15.179 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.028., које гласи:

да се село Катун, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине варваринске, у срезу, темнићском, округа моравског, и образује за себе општину под називом: „општина катунска".

Из Канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године. № 15.186 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.041., које гласи:

да се село Железник, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине жарковачке, у срезу врачарском, округа београдског и образује за себе општину под називом: „општина железничка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, № 15.188 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.016., које гласи:

да се села: Рашловић и Рогача одвоје од општине рогачке, у срезу космајском, округа београдског, и образују засебне општине и то: село Рашловић, „рашловићску", а село Рогача: „рогачку општину".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, № 15.180 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 13. јуна ове год., бр. 3.027., које гласи:

да се села: Бусиловац, Крежбинац, Голубовац, Мирилован и Плана, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине планске, у срезу параћинском, округа моравског, па да села: Бусиловац, Крежбинац и Голубовац, образују за себе општину под називом: „општина бусиловачка"; село Мирилован „општину мирилованачку", а село Плана „општину планску".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. јуна 1902. године, № 15.181 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама решено је:

да се село Калетинац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине велико-крушевачке, у срезу и округу пиротском и прида „општини доњо-душничкој" у истом срезу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. јула 1902. године, № 16.723 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра Унутрашњих Дела, а на основу члана 10. закона о општинама решено је:

да се село Мали Вртоп, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине велико-вртопске, у срезу и округу пиротском и прида „општини личној" у истом срезу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. јула 1902. године, № 16.724 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра Е. Петронијевића.

У овим чланцима намерамам изнети опширно и с детаљним описом феномене спиритизма, које сам у спису своме изданом пре две године*) изнео само у толико у колико је то било потребно за њихово једноставно објашњење. Тај је списи у главном теоријске природе, у њему сам хтео изнети филозофско и научно објашњење спиритистичких феномена, под предпоставком да они постоје. Овде желим дати нужну допуну том моме спису, износећи потанко сама факта, на које се она теорија односи. Али ни овде се нећу задржати само на фактима, ја ћу их и објашњавати, али општу теорију, на којој почивају та објашњења, ја овде нећу понављати — јер немам обичаја да сам себе преписујем — већ ће где год се у погледу објашњења мора водити рачуна о општој теорији, ја ћу указати на она места у моме спису, која треба узети у помоћ, да би се ствар разумела. Толико сам сматрао за потребно, да дам рачуна о самом току ових разлагања, сад одмах прелазим на њих.

Појаве спиритизма дају се раделити у три велике групе (в. Спиритизам стр. 20). Прва група обухвата најчешће и најпознатије појаве, то су тако звана физикална дејства медија или духова, како то спиритисте веле, или физикалне појаве. Друга група обухвата појаве, које су у неку руку продужење физикалних појава, на ме појаве тако зване материјализације духова и објената с оног света. Трећа група обухвата најинтересантније и најважније појаве, тако звана дејства у дубину и интелектуални садржај саопштења, које нам духови у својим манифестацијама чине. Ми ћемо редом промотрити све три ове групе.

1. Физикалне појаве.

Физикалне појаве, које се јављају у спиритистичким седницама код утицајем тако званих медија, могу се поделити у две класе. Једна класа обухвата обичније појаве физикалне, које постају све дотле год се руке медијумма налазе у непосредној вези са астал четом, без које су спиритистичке седнице немогуће, бар не у почетку. Појаве физикалне пак које постају, кад медијум више није у непосредном додиру са објектима, на којима се јављају физикалне појаве чине другу класу, класу необичних физикалних феномена.

Реалитет прве класе спиритистичких феномена одавно је признат и одавно се објашњава тиме природним узроцима и од стране самих спиритиста. Већина медија нису способна више него само за произвађање тих најпростијих појава, и о појави, који се дешавају у спиритистичким седницама обичног законерног снета, само су ове најпросније врсте. Шта више и већина личности у извесним околностима другим — вежбањем, напрезањем и самосугестијом — способна је, да произведе те најпростије појаве. Кад се више личности посаде око једног малог лако покретљивог астал чића — тешки астали изискују јаче медије — и ставе руке на њега тако да све чине један затворен ланац, онда ће се после извесног времена почети астал чић на велико изненађење свих присутних да покреће. Сви су они сведоци и могу се заклети, да ни мало не више пипкали притисак на астал и да се овај крење сасвим независно од њихове воље. Ови покрети астала могу бити тако јаки, да им присутни више не могу да следују — то бива обично онда, када се међу њима налази какав јак медијум. Ко је међу присутнима медијум, ко је дакле онај који у ствари покреће астал може се врло лако дознати од самог астала. Треба само утврдити колико дуплана његових ногара значе „јест“ а колико „није“ па ће се одмах питањем за све личности редом дознати ко је медијум. Исто тако да се на исти начин дознати ко је међу присутнима онај који највише снета медијуму при његовом покретању астала, и такава личност мора иступити из ланца, ако се хоће да дође до јачих покрета астала. Овим дупљањем астала о под може се утврдити и цела азбука (на пр. слово а означава један, слово б два дупља и т. д.). Али је много боље ако се за означавање азбуке употреби тако звани психограф или планшета. Психограф (или спиритоскоп) је круг у коме су поређана слова азбуке и над којим се налази један конац са тешком куглом на крају: кад медијум држи овај конац у својој руци онда он директ одговара на постављена питања тиме што тежина на крају конца показује на ово или оно слово. Планшета није ништа друго до мала троногаста астал чић са плочом, на коју могу неколико руку да стану. Ногари астал чића су само по неколико стопа велики, два су скраћена са точкићима, а трећи са плаџавом. Кад се овај астал чић постави на комад хартије и ставе руке на њега, после неколико момената он ће се кретати, и плаџава ће цртати на хартији његове покрете, а затим ће писати и читаве реченице као одговоре на постављена питања. Али медијум може и директ узети у руке плаџава и одмах писати на хартији одговоре, само је увек боље употребити психограф или планшету, место овог самог непосредног писања руком, јер су у овоме случају слова много нечиткија но у првом. У почетку слова писана у опште су веома нејасна, тек доцније и дугим вежбањем она постају јаснија и чистија. Често пута изгледа, да руконике добијени лични на руконике личности, чија су се саопштења жељела дознати, међу тим та је сличност чисто илузорна, слова су и у најбољем случају тако нејасна, да свако може (као ово отприлике на тако званим вексир — сликама) у њих унети и у њима видити оно што хоће. Често пута и сам је одговор написан са сним двомислен особито над се тиче каквог необичнијег пророчанства, које треба да се сведе на дефинитивну формулу „да“ или „не“. Тако је један дански медијум на питање „да ли ћемо у овој години добити жељени закон финансијски“ одговорио словима у ст. 1, који могу значити и „ја“ и „ној“ (дански „да“ и „не“).

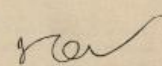

Слика 1.

Ето то је у главном све што се јавља у једној обичној спиритистичној седници, и ништа више. Лаповерни свет мисли, да је одмах добио непобитан доказ о реалитету духова својих умрлих, кад види како они лепо покрећу астал, и како помоћу њега одговарају на сва постављена питања. То се веровање још више појачава тиме, што астал чић саопштава ствари, које медијум апсолутно није могао знати, које њему познате ни једној другој од присутних личности до онога часа ставља питање. Међу тим све се ове појаве и сва се ова саопштења дају објаснити сасвим обичним природним путем, без икаквих претпоставки било каквих духова било неких њима непознатих природних сила у човеку. Кретања астал чића објашњавају се тако званим неволним мишићним покретима. Наше руке (као и други покретни органи) не мирују ни онда када их ми свесно не покрећемо, кад нам оне изгледају да се налазе у миру, већ се оне и тада крећу, само су та кретања тако мална и потпуно механичка или аутоматска, т. ј. независна од наше воље, да их ми и не опажамо. Експериментално је утврђено, да такви неволни покрети доиста постоје, и исто се тако могу на зато начињеним апаратима оцртати криве линије тих покрета, као што се дају оцртати криве линије кретања пулса. Кад се зна да такви неволни покрети руку постоје, онда је лако објаснити кретање астал чића. Чим се дуже држе руке на астал чићу, дејства ових неволних покрета њихових, сумирање се, а пошто је као мали покрети могу када се често понављају произвести велика дејства (тако дете је способно да после неколико потеза ужета за који је везан терет од 100 кг. тај терет покрене). На тај начин врло је лако објаснити одлуд кретање астал чића. У исто доба да се објасните и то што је медијум потребан, па да се дејства доиста и покажу: кад се више руку положе на астал чић онда ће се дејства њихова час сумирати час уништавати, и до покрета неће доћи, ако нема једне личности код које су неволни покрети много јачи и бржи тако, да она савлада сва остала дејства других руку и произведе кретање астал чића. Неволни покрети код медијума на име зато су јачи и чешћи што је медијум таква личност, код које нервни центри који управљају неволним покретима много мање подлеже влади и контроли највишега нервног центра, великог мозга, као центра вољних покрета. — Само зато што обични необразовани свет незна да постоје таки неволни покрети он и може мислити, да су духови оно што астал чиће покреће, док међу тим од духова нема ни трага ни гласа (в. Спиритизам, стр. 21—22).

*) Спиритизам. Написао Д-р Вранислав Петронијевић, Београд, Мисао Велики — Штампарија Војводића и Мићића. 1909 год. — Цена 1 динар.

РЕВОЛУЦИОНАРНИ И ПОЛИТИЧКИ БУНТОВНИЦИ

Од Ч. Ломброзе

Превео Д-р Н. Петронијевић

(Свршетак)

10. *Политичка епилепсија.* — Везу урођеног криминалитета са злочином објашњава нам често јављање појава међу политичким злочинцима, које бих могао означити као политичку епилепсију.

Доиста сујета, побожност, живе и честе халуцинације, лудило величине, наступи генијалитета, заједно са великом импулзивношћу чине те епилептичар лако постаје политичким и религијским реформатором.

„Неда се више сумњати", пише о овоме Молсли („Die Zurrechnungsfähigkeit der Geisteskranken, Leipzig, 1880), да је Мухамед своју праву визију или откривење имао да захвали једноме епилептичном нападу, и да је он, превараен или варајући употребио своју болест, да би важно као инспирисан. Његове визије имају тачно карактер визија, које се јављају у епилепсији и на ње проналазе. Епилептичари који живе по заводима имају често доста сличне визије, које дуже за истину и реалност; и ја с моје стране рад сам склон, да егзистају исто је учинила те је од Савла постао Павле, држим за пренагр, до да претпоставим, да је Мухамед придавом своје праве визије сумњао у њен реалитет. Промисли ли се о томе, какве су последице имале визије и егстазе епилептичара, онда морамо бити веома пажљиви, ако хоћемо да правимо сентенције о ономе, што све може да произађе из духовних поремећаја, и о значају отворења, која леже о оне стране нашег разумевања".

У своју књиги „Злочинац" описао сам епилептичног лудака и фалсификатора В. К., који је писао: „Завршујем с уверавањем, да никада нисам имао амбицију, да владам једном државом; али кад би ме каква плебисцит учинио министром, пре би часове на то употребио, да чиновништво одозго до доле реформишем". У књиги „Генијални човек" описао сам једног епилептичног фалсификатора, женоубицу и ступратора, који је био високо поетски обларен и проповедао нову религију, чији се је главни рит састојао у сладошћу, које је он покушавао да приведе у праксу на улицама париским у својим епилептичним нападима. Други један епилептичар, допао из напике, хтео је да спреми једну експедицију за насељење једног острва код Нове Гвинеје, затим је хтео да са ишчекиваним добитком потпомогне Колапилера и да да себе — био је свега 17 година — барата за посланика, кано би све заноне промењено и увео опште право гласа.

У Золином Жерминалу Лантије кади пореклу од алкохолиста и дегенериских, отуда његово брао опијање при трећој чаши и јак нагон за убијањем, кога задовољава у друштвеним немирама. Само у пијанству имао је *манију да поједе човека.* Зола је овде копирао, незнајући ни сам, један случај политичке епилепсије.

Најречитији пример видео сам пре кратког времена у једном због бесполичења и сентарења укореноме младићу са забаченим челом, чудом питања готово неосетљивом, који ми је на питање, да ли га занима политика, одговорио запрепашћено: „Не говорите ми о томе, јер то је моја несрећа, кад сам на зарбању и кад ми падну при томе реформе напамет, ја причам о томе својим друговима, и постајем постепено занешен, постане ми ирно пред очима и падам на земљу". Затим ми разни пројек готово преадамски: уништење новца, одела, школа, опште размену свих врста рада итд. Његова се енергија исцрпљивала у оним плановима; он је патио од праве политичке епилепсије. Уверење и воља нису му недостајали, само му је недостајао генијалитет. Кад би овај последњи имао и живео у згодно време и у згодном народу, постао би реформатор, на чију епилепсију и генијалитет нико не би ни мислио.[1] Да подсетимо овде на то, да је од 15 анархиста у Неаполу најзанетијији од слагача Фемено, који је већ петнајест пута при штрајковима кањзавао због покушаја убиства, денунцирања и тако даље, био — епилептичар. У ову врсту долази и М..... М. М. кога је студирао Зунарело; он је доброг раста; девастране плагиоцефалије; уши пљоснате, асиметрине и дубоко посађене лице велико са испалим вилицама; доњи кућњаци и горњи средњи сечњаци јако су размакнени; брада ретка; боја лица бледа. Брат једна и брат очев били су апоплектични, један брат материн нервозан.

Он је осамнаест месеци почео читати; од 16 година положио је лицејски испит, показивао се је увек као рано сазрео, и имао је изричну склоност снему чудноатоме и фантастичноме. Од 12 година мастурбант, осећао је од 13 година конгестије, које су чиниле те се бојао да нема апоплектичне наследне диспозиције. По изласку из школе прелазио је од 16 година лак тифус после чега је имао епилептичне нападе и нападе опседнутости и напомичне периоде депресије и егзалтације, нагон за самоубиством и велики страх од смрти. При малим нападима има увек свест о своме болесном стању, али са сећањем пуним празнина. У слободним интервалима има слободне перцепције, слабо памћење. Кров све промене његовог расположења показује се у основи добар карактер; он има најплеменитија осећања и ужива у идеји апостолства и мученштва. Он је писао социолошке реферекције; што при томе надовезује сам на идеју других, све чудноватим начином не сматра за своју својину, већ приписује другима. Једно време заступао је демократска гледишта; увек је био на челу покрета универзитетске младежи; говорио је с емоцијом, натрено и био је готов, да одмах приступа делу. У једној бурној народној демонстрацији, коју је предузео да поди, предложио је без иечега далеч слављање општинске куће и био је прав при покушају да се то изведе. У једној студентској демонстрацији противу једнога професора јурнуо је на универзитетску заставу, довлачао ју и стао с њоме на чело гомиле; у пече је имао епилептичан напад. Другог дана ухватио је у универзитету професора за раме и жестоко га тукао. У једном штрајку пострепавао је радинке, те је на послетку онтужен и осуђен.

Овде долази и један диктатор аргентинске републике, чија влада представља најкрвавију епоху у историји ове земље: Роса. Он је патио од моралног лудила, био је сни једне хистеричне и сам епилептичан, са анајима рођеног злочинца (јака коса, веома општар лични угао, ниско у дну исшло чело, јаке трепавичне луке); још од детињства волео је да мучи животиње, да тиранизира млађе. Доченавши се власти падао је у злочиначке подвиге најчудноватије врсте: дао је да се по улицама продају људске главе као пиранье, кичио је своје коње кожом убијених непријатеља, спремао је убиства без икаквог разлога, проналазо је нарочите инструменте за мучење (неку врсту тестере, усијане мангале) и пушио је погубљење уз пратњу музике (S. Ramos-Mejia, l. c.).

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ДРУГИ ДЕО. — ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ 16

Ослепљивање.

И ако ништа неутешније нема него губитак очију, ипак је било дуљака који су слепило сматрали за благослов, пошто је од те мисли да губитак вида веома повећава унутрашњи

[1] H. C. Lombro, Seconda Centuria di criminali, 1890. — F. A. стар 37 година, пореклом из лушшко болесног сна и отимине мајке, брат једног мешанкиња, завршио лекарју: телесина 1,73 м., тежина 71 кг.; има две бразде од повреда на појасним глиже, једну за врату, коју му је остала од једног покушаја самоубиства; лобања брахицефална, индекс 88, капацитет лобање 1662, забележено чело, разрезно око, клемпаве уши, лезорум и синестезичан; естезиометар 3,1 мезо, 2,3 лезо; хемомегна телесна потенцијална; дикромотар показује лево 30, десно 24; лезно рами својих ближих живи брахицефали, неетинта осећања нормална; воли пома жене, мало је религиозан, не мисли ни-

шше да чита, јер му читање проузрукује главобољу и зевос; пастуха опседнутељка пише одлазда те зове. У 13 година постао је мастурбант, од 16 почео да посећује бурделе.

Најпре је осећао због инфантна, затим због краље две ноге од свога господара, које је пошао; није у томе видео никакву неправду, говорећи, да је њако пашео. О овоме шаљивању за говорну опако се изражавао: нико не сме имати новаца, нико не сме право мере радити или спречавати рашиову продају; никако одело, осим једног рушна за поправке тајних делова, никаква закон, и за сиваке колибе; апсолутну слободу брака као боља рећи поклабината са сваком женом; апсолутно уништење школа, на ова позови, која ове треба добити осим оне, који хоће да раде; исто би се још постигнуло по један у сваку парохију; господи би одузео сва поклп и зрачопао их да плаће од свога рада. „Тако је то баш у стара времена, као што сам чуо да се прави". (Archivio, 1889).

живот и пуноћу мисли не ремете више спољни утисци. Тако је се Демокрит сам ослепио да би се мирније могао бавити својим филозофским испитивањима.

Још у старо доба знало се како је страховита казна губитак вида. И ако у Св. Писму на разним местима стоји „око за око, зуб за зуб“ ипак се ни из једног места у библији не да извести сигурно да је копање очију било jus talionis, и да је примењивано само на оне који су пре тога другима ископали очи. На против она места која директно казују да је та тешка казна извршивана, сасвим искључују талион. Својствени примери казују, да су јанога Симсона, пошто га је лукавством предало у руке његовим непријатељима, Филистеји ослепили, и да је то исто учинио Небукаднецар са краљем Зедекијом у оба случаја дакле ослепљивање било је казна за опасне непријатеље, или за оне који су свој народ дизали против тиранских власника.

На Персије, земље најтежих и најужаснијих казни познати су и различни примери ослепљивања. Предња обично казују само то да су владаоци своје синове, или таква лица од којих су се морали бојати да ће их абдицати с престола, давали ослепљивати да би их учинили неспособним за владање, али тим се никако не тврди да та казна није примењивана и према обичним поданицима; на против примери казују да је казна ослепљивања била позната и да је владаоцима била у вољи.

Свакојако сигурно је да је казна ослепљивања вршена у цело старо доба а местимице и после средњег века.

Из грчке историје види се да је још у најдаље старо доба било познато ископавање очију, а то се потпуно слаже са старозаветним предавањима. За велику старост те казне говори још историја Едипова, нога је његов отац Лајус, краљ од Тебе, осудио на смрт, али га делат из сажаљења пусти, за тим га наше и усвоји коринтски краљ, и доцније, не знајући за своје порекло, убије свога оца и ожени се својом матером Јокастом. Кад је дошао за тај двоструки, и ако нехотични, преступ, он се и сам ослепи. На то би се он тешко одлучио да ослепљивање није било тада већ позната казна. У ствари, у најстарије доба код Грка ослепљивање је било казна за браколом, за пљачкање храма, и као талионска казна за оне који су другога ослепили. Кад се упореди персиска историја са историјомстаре Грчке види се слагање и у погледу ослепљивања јер су и у Грчкој власници ослепљивали она лица за која су држали да хоће да им отму владу, да би их учинили неспособним за владање.

При честом додиру ратовима оба та народа природно је да је било узајамног утицаја по казненом праву, у колико се тиче казнених средстава.

Код Римљана, чија су казнена средства стварана по угледу на грчка, или бар под грчким утицајем, било је ослепљивање сасвим позната казна, која се примењивала због различних преступа, а по неки пут се примењивала и према таквим лицима, која су ма каквом радљом наносила негодовање. О Помпеју се прича да је један пут једног солдата дао ослепити што је једну жену осрамотио.

Највише је вршено ослепљивање у гоњењима Хришћана, јер није било никојега зла, које несретни следбеници Христови нису имали да трпе. Нарочито је под царем Диоклецијаном цветала та казна иако се у опште може назвати казна насиље према незаштићеним и невиним људима. Ала се нису задовољавали тиме да угасе светлост очију, него су се најревносније трудили да несретним жртвама зададу најужасније болове. А то су постизали различним путевима. Или су забадали несретницима усијано гвожђе у очи, или су метали на очи негашен креч, на који су капали сирће. Какве је то муке задавало, о томе не треба ни говорити. По неки пут су били тако „човечни“ да су хришћанима само једно око изгорели. Тако су могли боље видети шта све њихова браћа и сестре имају да претрпе.

И свуд, у свима земљама ископавање очију било је омиљено казнено средство. И у Немачкој је вршено ослепљивања још у средњем веку. Исказивање једног ока није сматрано за тако тешку казну; бар је сматрано као блажија казна него одсецање носа. Можда су и то мислили да један човек има два ока а један нос.

Доцније је ослепљивање бивало чешће и због најразличнијих дела, на и онда кад је требало показати неку правду, којој није непосредно претила законска казна. Тако прича Штитенер у његовој духовној историји да је грађ Херберт Ротенбург дао ослепити у оба ока неке судије што нису хтели помоћи једној жени да дође до њеног права, као што им је била дужност цар Фридрих Барбароса брзо је спрашавао с неверним ратницима; надаљицама је давао изчупати јелик а бегунци су ослепљивани.

Тешко је рећи докле је се одржала та казна. У законику Carolina она се још нарочито спомиње. А у законику Theresiana нема о ископавању очију ни једне речи, ни при набрајању казни, ни при поштрављању казни, и то јасно показује да је ослепљивање, око средине 18 столећа, било прежицела казна. А раније је ископавање очију и у Угарској и у Аустрији као и у Чешкој било познато казнено средство.

Прича се да је год. 1366 један чешки племић, по имену Захора дошао на ту луду мисао да својим поданицима забрани посећивање божје службе и да се умрли сахрањују на гробљу. Пошто га свештеник никако није могао наговорити да одустане од тога и пошто је он непрестано наваливо, он га просто баци у тамницу. Али на велике молбе других он га пусти на слободу. Чим добије слободу свештеник оде у Праг и потужи се на грешно понашање тога племића. Кад су Захору позвали да одговара он се начини тешко болестан, али обећа ће се сасвим поправити и да ће свештеника поштовати. Свештеник се врати утешен кући, али племић беше од лутиног одмах га лаврви, и пошто му је „учињено издају“ нареди те му ископају очи. Али тај подмукли злочин не оста сакривен и цар Карло IV нареди да се њему ископају очи. У залуд је племић молио да га пусте; узалуд је давао ма колики новчани откуп, само да га не осљепе. Али цар оста неумољив, говорећи да се поцпем чоеку не могу платити очи. И доиста је екзекуција извршена у Прагу на јавном месту. Али Захора није дуго преживео тај дан; он је умро после неколико дана.

Одсецање прстију.

Ова казна нити је била врло раширена нити често примењивана; она је се вршила само у немачким земљама, бар као законито прописана казна. Ако је јус talionis у законик Carolina, тако прописано да онај који се лажно закуне, треба да изгуби прсте којима се лажно заклео, то није са свим разложно, пошто се заклетва не врши прстима. И у старо доба заклетва се није вршила дизањем руке и три прста. Старо доба имало је о заклетви сасвим друкчију представу него потоње доба. Формалност је била у томе што су они који су се клели додиривали какав предмет који је се односио на повано божанство или на казну која се очекивала за кривокletство. По неки пут су се и на мачу заклињали. Код Римљана клело се на једном камену, који је онај који се клео држао у руци и за тим бацио. Скандинавци су се клели на једном прстену који је у храму чуван био и био поприлан жртвеном крвљу.

Дизање прстију тек је доцније узело у обичај; отуда је и талион одсецања клетвених прстију постао наравно тек у доцније доба.

Законик Каролина изаже казну одсецања прстију само у два параграфа.

При извршењу пресуде одсецања прстију нису цели прсти одбијани, него само при зглавак свакога прста.

И у законику Терезијана помиње се одсецање прстију, али он не признаје то као самосталну казну, него само као појачење смртне казне. Али чудно је да одсецање прстију није помењуто код поштрављања; отуда се може извести да није ни примењивано често. За то је било других и тежих срестаса.

Дивокрадицима је осецан десни палац; није му дакле осецана рука којом је грешио, ни трећина оба прста као при кривокletству, него палац који је ту најмање суделовао у преступу. Отуда се види да у шумским и ловачким стварима нису знали за шалу, него су често вршене тешке казне за незнатне ствари.

Одсецање руку и ногу.

И ако су одсецање руку и ногу две ствари из основа различне, које су у доцнијем праву само појединце признате, нпак се мора о обема казнама заједнички говорити, пошто су у старом немачком и северном праву заједнички признате и извршиване; казна је гласила тада на одсецање леве ноге и десне

руке. Ту особеност нигде на другом месту не налазимо. И код Римљана, Египћана и Персијанаца бивало је одсецање једне ноге, али и ако је та казна била спојена с другим мученьима, то иначе нигде није откривена та формула, која подсећа на особити казнени пропис старог немачког права. Што су баш десна рука и лева нога одсецане, чинило је те је казна била осетљивија, јер су десна рука и лева нога за вредније и потребније. И данас се десна рука сматра обично за пречу од леве, јер је згодинија за послове свакидашњег живота и обично је јача. А у старо доба била је нарочито десна рука, која је носила оружје, још више у части, и човек коме је била одсечена десна рука, који је тиме учињен без одбране и неспособан за борбу, губио је свако право на част и поштовање, јер је тада важило начелно „ко се не може бранити, нема части". Неспособан за борбу биће су homines viles. Из тога се већ види да казна није била само веома осетна телесна казна, него уједно и још осетнија казна части. А зашто су бирали баш леву ногу а не десну? И то је имало свог основа у ратничким обзирима, и исти закон, који ту казну одређују, дају и тај разлог. Левом ногом пео се ратник на узенгију да узјаше на коња, и одсецање леве ноге с тога је и имао симболично значење, да онај који је тако кажњен није могао више бити достојан да се попне на убојна коња. С тога у спајању обе те казне налазимо само појачање исте мисли, те можемо разумети особеност те казнене одредбе. У томе се слаже немачко право са старо-северним.

Поштo је постојала тако велика разлика између десне и леве руке, десне и леве ноге, то је за чудо да стара права не праве ту разлику при одредби накнаде која се има дати повређеноме, него је повређени имао само право да за губитак једне руке или једне ноге тражи од повредиоца одређену казну. По доцнијем овичном праву десна рука и лева нога вредновала се са 28 унција, лева рука са 26, десна нога са 27 унција. Разлози за ту разлику слажу се потпуно са разлозима поменутим при казни и отуд се може закључити да је законодавац и сам видео и уклонио противречност, која је постојала између казне и накнаде.

Сл. 29. — Одсецање руку и ноге.

Код других старих народа обично је било само одсецање једне ноге и та је казна обично очекивала само робове; кад су бегали и бивали опет ухваћени. У старом Риму та је казна у најстарије доба била примењивана само према робовима бегунцима и могао ју је господар сам извршити. Доцније су и крадљивце тако исто кажњавали и то из прва само тада кад су хтели бегством да избегну казну; доцније је одсецање ноге постало обичније а нарочито при гоњењима Хришћана.

И Египћани су знали за ту казну. Али ипе снега она као да је у азијским земљама била обичај; тамо је се најдуже и одржала и у неколико се и данас тамо врши, као на пример код Хинеза.

Много више било је у обичају одсецање руку него одсецање ноге. И у законику каролина, и у законику Тhересијана номиње се истина одсецање ноге и при законик то никако не забрањује, него на разним местима шта више допушта; али се не сме превидети да у формулама пресуде оно се ни једном речи не номиње; с тога и није било тако у обичају, а у доцније доба никако. Законик Терезијана забрањује то изричио као самосталну казну и најзаше је допушта као поништење смртне казне.

Друкчије се односи закон према казни одсецања руку. И то се не номиње као самостална казна, али се прилично често номиње код поништавања казни и додатака казнама. Мора се истина применити да је то било више него додатак казне; рука се обично одсецала тек после погубљења, и тада је се метала на точак.

Да је законик Каролина прописивао одсецање руку као самосталну казну, видели смо већ и та је се казна одржала до дубоко у 18 столеће.

Да је одсецање руке била казна која је старом појмању била близа, види се и из те околности што се природно нехина казнених дела врши руком. Сваки насилни акт свако узимање туђе ствари, рушење туђе својине, све су то ствари које се без помоћи руку не могу извести. Поштo је најстарије појимање било то да онај суд, који је грешно, треба да буде кажњен то се по себи разуме да је баш код најстаријих народа одсецање руке морало бити врло обична казна, и доиста налазимо ту казну скоро свуд у старо доба.

Али поштo су смртне казне старије од простих телесних казни то је и одсецање руке, ма како да је морало бити близа памети, ипак је у читавом низу случајева било искључено. У Св. Писму налазимо помепнуту ту казну само један пут и то у 5 књизи Мојсијевој, из чега се види да и старим Јеврејима казна одсецања руке никако није била непозната.

И код Египћана било је одсецање руку познато још у врло старо доба. Али се поуздано може казати само то да је она примењивана на оне који су ковали и протурали лажне новце, на варалице, фалсификаторе новина, печата итд., али се може рећи да су и друга дела тако кажњавана.

Као казна за лажно ковање новаца налази се одсецање руку и код многих других народа, као код Грка, Римљана, Лонгобарда. На и сам Карло Вел употребљавао је ту казну. Доцнији закони били су у осталом против таког преступа много строжији претили су за то чак и смртном казном. Оба законика и Каролина и Терезијана прописују за тај преступ казну спаљивања живог, дакле никако се не задовољавају са таком телесном казном. У старо-германском зборнику закона налази се онако место „De falsa moneta jubemus, ut qui eam percussisse comprehsus fuerit, manus ei amputetur." По старом бајуварском праву њихни црквени лопов, ако није био слободан човек, губио је руку и очи. По Визиготском закону одсецали су руку деца, која су тукла своје родитеље. Лопове су свуд прво кажњавали одсецањем руке пре него што су их доцнијим законима кажњавали смрћу.

У старом франачком и бајуварском праву била је једна одредба о недељном одмору. Ко је себи допустио да повреди светињу недеље тиме што је радио морао је допустити и то да му се рука одсече. Тако исто у немачким земљама одсецали су руку оном који је кварио дрва у шуми, опет један доказ како су ревносно чували шуму и дрва. Као последњу врсту преступника, који су кажњавани одсецањем руке и то у најразличнијим временима и у најразличнијим земљама да поменемо оне који су састављали погрдне списе и сраме памфлете.

По овему томе види се да је та казна била врло обична и да је често примењивана.

А да је одсецање руку било и акат самовоље разуме се кад се узме на ум како је та казна била веома раширена. Нарочито је та казна играла велику улогу у рату, јер је њом побеђени један пут за свагда налечен био од жеље за осветом.

И у религиозним ратовима и при религиозним гоњењима често је примењивана та казна, јер је се у таким приликама развијала најдивља свирепост. А обично несретним мученицима нису само одсецали једну руку, него обе руке на још и ноге уз то. Јаков Грим у својим немачким правним старинама наводи да се у осеверним народим сваскама налази понеки пут и прободене стопала. Не само у сваскама него је то било и у стварн. Кад су Римљани гонили хришћане, пробадали су им стопала, провлачили су конопац кроз тако начињене отворе и

тако су их утврђавали на коњу. А за тим су пукле напретњаче на смрт. Такве су се ствари догађале и при гоњењу Валденза, па и у другим приликама, пад су се скромни католици трудили да одрже хришћанство чисто.

Ако је се и код суводемне војске одавно строго наређено да одржање дисциплине, то је то у много већој мери било потребно код морнице, где је велики број људи био упућен на сразмерно тесан простор. С тога су преступи против реда на лађама још у рано доба били врло строго кажњавани. Против таквих који су са својим друговима почели свађу или су у свађи потегли ножеве, била је утврђена једна нарочита казна, која у начелу живо опомиње на одсецање руке и с тога је овде треба поменута. Таквог преступника одводили су до катарке, где је он дигао руку уз дрво и тада су је тако приковали уз дрво да су му прво шаку пробили нож у дрво и тако кажњеного остављали својој судбини. Овоме наравно није ништа друго остајало него да се одвоје од катарке, при чему му је нож наравно расецао руку до прстију. Тај обичај као да је се пренео са морине на суву земљу, јер се налази у неким градски статутима.

Поштo су законици као Каролина, Саксонско земаљско право и Саксонска Конституција само казнили да се за тај и тај преступ одсече рука, то је настајало спорно питање која се рука у законику мисли. Акурзија Балдуе, Бартолус, Цепела били су за то да треба леву руку осећи, пошто је преступнику требала и даље десна рука да би морао радити. Други су на против, према старим аликовцима, били одлучно за то да се одсече десна рука, док су други, а међу њима и Одофредус, нагињали Левенштајнском праву и држали су да се ту не може у начелу мислити ни о левој ни о десној руци него увек ону коју је злочинац употребио за свој преступ. И ако су заступници овог последњег мишљења дошли најближе решењу, то је било и других правника, а међу њима и чувени Карпцов, који су више водили рачуна о правичности и хуманости и одлучивали да осуђени треба да изгуби ону руку, без које најлакше може бити. Била да је десна рука саката или из ког другог разлога неупотребљива; наравно да је се у том случају осуђеноме морала одсећи неупотребљена рука, а не она којом се може служити. И ако је обично десна рука јача, то се по томе мора одсећи лева рука, то ипак у сваком случају судија има да испита, да ли ствар и друкчије не стоји. И суд у Липиси био је тога мишљења да ону руку треба одсећи, без које осуђени најлакше може бити. Али у томе је решавао не преступник него судија.

Тако исто настајало је питање шта да се ради над преступник има само једну руку, да ли му и њу треба одсећи. У учењим питањима ретко се слажу стручњаци, па и овде но. Разни чувени правници били су мишљења да кад је преступник изгубио једну руку због каквог ранијег злочина а не без сопствене кривице, да му се сад слободно може и друга одсећи.

Због разних преступа наказивали су одсецањем руке. Наиме су јако повећала ту казну, нарочито над су извршивана у каквом замку или граду, јер је тиме бивао повређен градски мир, који је нарочито важно за свети. Тако су лајпцишке судије 1596. једног пажа у замку, који је ту тукао једног племића и мачем га повредио, с обзиром на његову младост и на његово најпо стање, у коме је тај преступ учинио, осудили да му се одсече рука без које најлакше може бити, и да се протера из земље. (Наставиће се)

ПРЕЗИМЕ

ДРЖАВНО-ПРАВНА СТУДИЈА

Написао Ж-к-ца.

Кад смо овој нашој расправи дали наслов, моралисмо одредити и границе у којима ће се она кретати, како се неби изгубила у осматрањима; и далеко одмакли од намереног пиља.

Одређујући овој теми што ужи обим, неопходно је потребно ради ширег круга читалаца, да бацимо један поглед на ово двоје:

а) Шта се у опште разумева под речи *државе*; а

б) Шта опет под речи *право*?

Појам о држави у науци је пречишћен, и не оспорен.

Под државом се разуму увек два објекта: ограничени простор земљишта, и народ који на томе простору живи.

Колико је јасна и одређена дефиниција државе, толико је непотпуна и не одређена дефиниција права.

Одвајкне се на овај рад решилисмо се да не улазимо у дискусију спорних питања, па што обилажењем мишљења разни писаца о праву, за појам његов послужићемо се нареком једнога нашег сада понајстаријег правника,[1]) који се о томе изјашњено овако: *„право је оно што законом наређује"*.

Кад смо на овај начин стекли доста одређене појмове о томе, шта је држава, а шта право, намеће нам се и нехотице питање, како се зове у држави онај фактор, без кога се уређена држава не да ни замислити.

Сила, која државу чини државом, а праву даје животворне силе, зове се онај актор који доноси законе, и на тај начин управља државом. Она је у науци позната под именом *суверене воље*, или једном речи: *суверенитет*.

Шта се под том речи разуме ми разазнајемо по њеној функцији, по последицама које оставаља, а сама дефиниција није пречишћена и одређена.

За сада појам ове речи, има своја два представника: Монтескија и Русоа, који се у осматрањима битно разликују, а слажу само у главноме, да она мора постојати, што је за нас и најглавније.

Према наведеном, закони у државама постају суверном вољом, законодавним телом.

Као што су различити циљеви, за које се закони пишу, они се и деле у разне категорије, од којих су две понајглавније: једни носе на себи карактер *јавне*, а други, *приватне природе*.

Јавни је живот у држави тамо, где се стичу интереси државе и појединаца; и за њега можемо рећи, да се тиче погланвито државне организације.

Приватни је државни живот онамо, где је заинтересован само појединац, коме је дозвољено под извесним ограничењима, своје интересе унапређивати онако, како он нађе за најбоље.

Према наведеном гледа да је приватна ствар сваког грађанина у држави, како ће се он звати и презивати; али ако се мало дубље загледа у ову ствар, лако ће се опазити, да законом у том погледу несме бити нарад приватне, но јавне природе.

Да је тако уверићемо се одма, ако се у томе погледу вратимо у прошлост.

У оним временима над је био слаб или никакав трговачки саобраћај, данашње у натури, примитивна организација у војничком погледу, никаква или сасма ограничена употреба новца, и над питање народносоцо беше непознато; изгледа зашто да је питање о имену и презимену, била лична ствар појединца; али са развијем саобраћаја и трговачки односа, у земљи и ван ове, суверемено војничко уређење, и најзад као кулминација *народносно питање, које је данас основа свима државним уређењима*; више но очито доказују, да питање о томе носи на себи јавни карактер, као и закон којим се то питање регулише.

За нас посебице од велике је важности ово питање јаи и с' тога, што од његовог правилног решења, његовог облика и одређености, зависи успешање наше националне мисли, и основано проширење данашњи граница.

После ових кратких напомена пођимо даље.

Нужно је дакле, да се Србин зове и презива тако, да се ни у ком погледу његова народност сумњичати не може; као што је нужно да има и своју славу, своје крсно име, што му је најлепша и најсвета одлика, у целој словенској породици.

Од овога правила изузимамо часне изузетке оне наше браће, која се прирођавају, ил по нужди, и за опште благо државе и нашега народа, узносе мешовиту имена и презимена, задржавајући обично у имену старо порекло, што је оправдано, и није ни уколико штетно.

Прошлост наша била је у томе погледу чиста и беспрекорна.

[1]) Који је умро у току писања ове расправе. Писац.

Зуб времена који је много шта доброга међу нама уништио или накарадио, дотерао је у последње време до тога: да смо у место Немање, Доброслава, Властимира, Југ-Богдана и старина Новака; под утицајем Грчке патријаршије били дотерали до: Онуфрија, Алемнија, Апанија: Хрисанте, Кеве, Јаноке и преблаге Саре.

У место: Обилића, Страхинића, до Мите сналца Пелиног, Лазе Грчева, некаквог Сома, и бог те питао још каких рогоба!

Да је само та штета, што ко лично трпи те ружне наизне; што назива пакосан смеј, и даје материјала за сарказтичне списе и спевове; никада нам неби пало на ум да се дотичемо тога питања, али како то звање, или презивање, снажно утиче на развој догађаја, у погледу на наше националне идеале; а у нашем унутарњем развићу ствара заплете, смета судству и администрацији, добром војничком уређењу, па и самој трговини; накалишисмо се, да превримемо један лист на историје најновијег нашег уређења државног, да покажемо шта је у том погледу учињено у правм данима после нашег ослобођења, и шта би требало урадити, те да се очува чистота презимена, те најлепше српске одлике; не дотичући се овом приликом имена, ни пресног имена, да се неби много удаљили од постављене мете, а нарочито још зато, што смо учили, *да неисправност у презимену ствара најлеше помешње и забуне у сваком погледу.*

Данас, кад је Турчин скоро сасвим престао да турчи, и кад се на северу мађаре, а на југу бугарн; треба да нам је најозбиљнија опомена, да овде на нашем огњишту, све у том погледу доведемо у ред, како би тиме дали импулса раскомаданом српству где год га има, да брани свој понос и своје колено.

Пре четрдесет и шест година послати су у Аустро-Угарску, отоловачелницн министарстава правде: Стеван Грубороњић и Сретен Поповић, да проуче тамо вођење баштинских књига, како би се и код нас завести могле.

Овај њихов извештај нисмо могли добавити, а и да нам је при руци морали би га обићи, пошто овде није реч о баштинским књигама, и тога извештаја дотичемо се само толико, што је по њиховоме предлогу донета уредба од 31. јануара 1851 год. Вр 62) о томе: *да се чувају и поштују стара презимена* као светиња, наводећи, да је то један од битне услова да би се код нас могле завести баштенске књге.

И Сретена и Стевана скрива гробна тишина, и можда њихове породице имају података да су они у том погледу радили и шта више, али главно је да нису успели у томе, јер и до данас немамо баштинских књига.

Можда би нам о томе могла дати података архива министарства правде, али како је то све важно само за то специјално питање, ми овим одужујући се њиховим сенима са поштовањем, благодаримо им, што су можда и нехотице учинили једну велику услугу другој ствари, о којој хоћемо да говоримо, неби ли још кога покренули на рад у томе правцу.

Истина поменута господа нису условили као битни услов чистоту презимена, за правилно вођење баштинских књига, али су наглашили: *да се чувају стара породична презимена и да се не дреснва сваки на име свога оца; јер би то по њиховом мишљењу била једна велика сметња у овоме раду.*

И ми то познајемо и велимо, да је горе поменута уредба била у оно времена прека потреба, па и ако је до сада у опште имала мало успеха у погледу на народне идеале, имала је великог успеха и снажног утицаја, на државно уређење у сваком погледу.

Да је тако, види се из тога, што је то питање у западном крају наше домовине скинуто скоро сасвим са дневног реда, а тако исто и у неком делу северног краја. Бесмислице ове врсте цветају у источним крајевима, и у мањој мери у јужним половима.

Овај који води рачуна о овој ствари, и има посла са народом, као што су чиновници у опште и трговци, мора се често пута запитати: да ли је ово Србија, или је Ктиотаја?!

Слободни смо рећи, да у оним крајевима, које смо у предњим ставовима обележили као сувстрано запарложене у томе погледу, влада право павлонско царство. Њањеће луди, који апсолутно и сами не знају како се презивају и одзивају се готово на свако презиме, а сваки их има по неколико.

Да би у даљем току ове расправе могли објаснити што боље заслуге оних, који су овом корисном подузећу ударили темељ, цитираћемо овде поменуту уредбу.

Она гласи: *„Да се од стране правителстеа народа, да се у породицама нашега народа презимена једнанцут за стална утврде, како би се унапредак за свагда знати могло једно презиме, једна нста породица, а да би се то удостоваати могло, да све власти, како грађанске, тако и духовне, а и школске и војне, по овој наредби презимена по најстарије му у породици заводе, и после свагда да само за ова стално установљена презимена расписују, та у наложена јавна и званична акта усвајују и на нста своја решења и друге заклучке издају. Најочито пак, да се при попису људства по овоме презиноено и уредно поступа, ако кад се овде једанцут презиме породице установи, онда и код судова и код осталих власти за ово да се пита, и ово да се у сваки род јавни и званични употребљава.*

На основу ове уредбе, као природна последица потекла је одма уредба: *како се врши промена презимена, која и данас важи,* (од 30 јуна 1851 године Вр 470, Зборник VI. страна 30).

И она пма ова уредба и данас је у потпуној сили и важности, и да је којом срећом исту: чиновник, војник, учитељ, свештеник, мајка, отац и сваки србин, пригрлио са оплолико љубави и жара, са колико је она написана и препоручена, многе би наше ствари, не само у земљи, но и ван ње, стајале другојачије.

Али не само да није још доцкан, но је време да се одма и што пре, у том погледу уради све што треба, те да сиора будућност надокнади све оно, што је пропуштено учинити за прошли недесет година.

Пре но што пређемо на саму ствар о томе, шта би требало урадити, да се у овоме погледу осигура успех, који одговара традицијама, оупремености и сјајној будућности, напоменућемо још неке узроке, са којих нозната уредба, није дала потпуног успеха.

Све наше уредбе, из прних дана нашег државног уређења, носе на себи карактер патријархалности, и нису у ствари закони, но леци и благи савети.

Онда кад је и сам престо био на слабој основи, кад је чиновништво регрутовано из простог народа, сва наређења нису носила карактер императиван; а зна се да закони који немају и принудну клаузулу, и ако им је основа правична и моралин, нападна по последицама не могу бити оно што треба да су. А да је тако, доказ је то, што је тим поводом потекло оно римско правило: *да тачно пришене опазки и строги закони, даје боље резултате, но кад се не врше и најбољи;* а они прни редовно *садрже и принудне мере, казне.*

(Свршиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПЕТЕН ПРОТИВ БУЊАСА.

Од Жоржа Шуртелина

Председник, једноме сведоку који довршује свој исказ.

Одазните до врага.. (поправља се) Изволите на ваше место, хтедох рећи. Петене, имате ли адвоката?

Петен.

Имам, господине председниче. Нашао сам једнога, за три франка. Погодили смо се.

Адвокат Буњасов, дике се.

Те је адвокат Легајер, господине председниче; онај бивши државни тужилац који је отпуштен приликом последње министарске промене, па се после написао у адвокате.

Председник.

Добро, где је он?... Ах! ево га... (у томе тренутку уђоше одиста адвокат Легајер, држећи сервисту са актима испод пазуха). Хајде, господине Легајере, хајде! Суд нас чека.

Адвокат Легавер.

По хиљаду пута опростите. (Оставља сервиету, приближује се судском столу, и не знајући ни речи о ономе што је било пре његова доласка, почиње одбрану.) Господо. Ако је икада било непотребно образлагати и подупрети једну одбрану, те је одиста ова због које ми је данас пала у део та част да говорим пред вама. Тек што је изишао из нежнога доба детињства, човек кога имате на данас да судите, — и кога ћете ви осудити, ја сам у то уверен, са свом строгошћу коју вам ваша правичност налаже, — дао је нимало несумњиве знаке једне природе која је била без икаквога човечног осећања. Он је батинама обасипао своју јадну мајку и отимао јој њену уштеђу коју је после расипао купујући шећерлеме и цигаре од чоколаде: кобни предзнаци будућности која је имала још гора да постане... Хоћу ли вам спомати, господо, дирљива бол који је нарао срце те жене?... Не!... И када бих хтео, ја не бих могао, толико ми се забуђење предина у влакне сузе и зауставља мој глас у гњевном гнушању...

Председник, запрекинувши.

Ах, тако! ви тражите да се оптужени осуди!

Адвокат Легавер.

Ван сваке сумње, и то највишом казном.

Председник, који ништа не разуме у свему томе.

Али ви сте адвокат!!!...

Адвокат Легавер, тргнувши се.

Адвок... По хиљаду пута опростите, господине председниче; проста расејаност.... мислио сам да сам још државни тужилац... (Мења тон). Нека суд изволи моје закључке усвојити, моја клијента од сваке привине ослободити и противну страну на плаћање свију судских трошкова осудити. (Брани.) Господо. Ако је икада праведна ствар једнога невиног човека била као сунце јасна у очима честитих људи, то је случај — ја се усуђујем то проклamовати, — у коме ја имам да заступам. Унук једнога пуковника из доба Наполеонова који је оставио своје кости на пуковника из доба Наполеонова који је оставио своје кости на пољанама за славу мајке отаџбине и тријумф наших слобода; син једнога гренадира у гарди који је, под бедемима Севастопоља, стекао почасни орден прхом свога бајонета; — шта велим, син једнога гренадира?... сам својих дела, боље је рећи... који се борио 1870 у пуним редовима оне храбре војске лоарске чија ће успомена остати ненагладна у срцима истинских француским срцима, — Буљас, господо, јесте частан човек, у најпирем, најеличанственијем смислу те речи!.... Још из најранијега детињства он је показивао неодољиве склоности ка врлини, и детињства он је показивао неодољиве склоности ка врлини, и својом прљежношћу, својом трудољубивошћу, својим поносним презирањем нештавних уживања у животу, он је знао да заслужује поштовање својих наставника и љубав својих родитеља. Да срећне породице, господо!... Нека ми буде допуштено да за часак бацим један поглед на дирљиви призор: господин и госпођа Буљас, отац и мати, гледе својим нежним рукама, и очима пуним слатких суза, сина (понос његових старих дана) који...

Председник, запрекинувши.

Ама, господине Легавере, ви то тражите да се Буљас пусти испод суђења?

Адвокат Легавер.

Сваканко.

Председник.

А ви сте адвокат Петенов?...

Адвокат Легавер.

...Петенов?... По хиљаду пута опростите, господине председниче!... Једна проста омашка. Чудо то да се преварим у седнице!... (Мења тон). Нека суд изволи примати моје закључке, нека усвоји жалбу Петенову и осуди Буљаса на годину дана затвора и тра хиљаде динара новчане казне, сазбразно члану 373 кривичнога законика. (Брани). Један пуки случај (за шта ће мо ваша правичност већ извинити) учинио је те сам мало час казао о Буљасу оно што најобичнија праведљивост налаже да сада кажем о Петеру. Ако је икада право једнога човека својим сјајем заслепљивало очи просвећених судија, то је оно које...

ВОЛТЕР И КРИМИНАЛНЕ АФЕРЕ ЊЕГОВОГА ДОБА

Од **Е. Новела.**

.... Волтеру је шесет година; у то доба што га највише занима то је једна страховита литија која се прославља сваке године у Тулузи, за успомену покоља четири хиљаде хугенота који су погубљени у овој варошки десет година пре ноћи светог Вартоломија 1562. Година 1762 била је преступна и говорили су да је прославе са нелиним свечаностима.

Волтер је у напред задрхтао и спремао се да јавно жигоше ову варош. Да би припремио што достојнију прославу, тулуски суд отпочне нешављем једног протестантског свештеника, чији се злочин састојао у томе, што је нан варошки, у ноћу, извршено неколико крштења и венчања. Али ово варварско дело било је само увод: 9 марта исти суд разапе на точак једног протестанта по имену Жана Каласа, кога су свештеници осудили за то што је у својој шесет деветој години удавио своја сина од двадесет осам година, јер, као што се говорило, овај је син хтео да пређе у католичку веру.

Да ли је овакав злочин био могућан? У историји је било само два примера да је отац био оптужен за убиство сина, ради вере, и зар то нису била два свеца? Волтер ноће да истражује, пише у Тулузу, упознаје се с појединостима, поново испитује сведоке, упоређује рапорте и успева да изнесе пред лице целе Европе ове ствари:

Жан Калас, стар шесет и осам година, био је трговац у Тулузи више од четрдесет година, и сви који су живели с њиме знали су га као доброг оца. Он је био протестант, као и његова жена и сва деца, осим једнога сина, који се био вратио у католицизам, и коме је отац давао мало надрижавање.

Изгледало је да је он био далеко од опог глупог фанатизма који када све веже друштвене, да је одобрио покатоличавање свога сина Луја Каласа, а осим тога, служавка, која је код њега служила тридесет година, и која је васпитала сву његову децу, била је ревносна католичкиња. Један од синова Жана Каласа, по имену Марк-Антоан био је пријатељ: он је био увек забринут, мрачан и напрасит. Овај младић није могао да ступи у трговину, јер није био зато способан, нити је могао да постане адвокат, јер су му биле потребне сведоџбе католичке цркве које није могао добити; он онда одлучи да сврши са животом, и ону намеру поверн једном свом пријатељу. Он се у својој намери утврди читајући све оно што се икад писало о самоубиству. Најзад, једног дана пошто је изгубио свој новац у игри, он изабра баш тај дан за извршење своје намере.

Један пријатељ његов и његове породице, беше приспео из Бордоа у ови тога дана (12 октобра 1761 год.) Тај младић знао се Лавес, имао је деветнаест година, био је син једнога славног адвоката у Тулузи, и био је познат са свога искреног и благог понашања; он случајно руча код породице Каласа. Отац, мати, Марк-Антоан, њихов најстарији син, и њихов други син ручали су заједно. После ручка повукоше се сви у један мали салон; Марк-Антоан се изгуби; најзад, пошто млади Лавес хтеде да пође, и када сиђе с Пјером Каласом, наћоше доле пред магазина Марк-Антоана у кошули; обешена на вратима, и његову одећу савијену на контору.

Кошуља му је била са свим у реду; коса лепо очешљана; на телу му није било никакве ране, никаквог убоја. Суседи зачуше болне узвике оца и матере; Лавес и Пјер Калас, изван себе, потрчаше да траже лекаре и полицију.

Док су они ово чинили, док су се отац и мати гушили у сузама и јецају. Становници Тулузе искупише се око куће. Тамошњи свет је пун предрасуда и натрен; он сматра за чудовишта ону своју браћу која су другге вере.

У Тулузи се још и сад носи литија и пале натрмети оног дана када су пре два века поклана четири хиљаде јеретика.

Неки фанатик на те гомиле повика да је Жан Калас обе сио сам свога сина Марк-Антоана. То се одмах поновн једногласно; друге доладоше да је мртвац требао сутра да се католичи и да га је млади Лавес и његова породица обесила из мржње према католичној вери.

Кроз један тренутак, више се у то није ни сумњало. Цела варош била је убеђена да протестанска вера налаже да отац и

мати морају убити свога сина, ако овај хоће да преврне вером. Узбуђени духови никако се не заустављају.

Измисли се да су се у очи тога дана сакупили протестанти из Лангедока; да је већином гласова решено да се изабере један целат из њихове секте; да је избор пао на младога Лавеса; како је овај младић за двадесет четири часа добио вест о овоме избору и дошао из Бордоа да помогне Жану Каласу, његовој жени и његовом сину Пјеру, да удаве једног пријатеља, једног сина, једног брата.

Кмет тулуски, подстрекнут тим гласовима, хтео је да се покаже ревносан у дужности. Он поступи противу свију правила и закона. Породица Каласа, и служавка католичкиња бише оковани. Објави се решење не мање неосновано по поступак кметов. Ишло се још даље: Марк-Антоан је као калвинист, и ако је сам себе убио, требао да буде однесен у гробље на плетеру, по тадашњим законима о самоубиству.

Њега сахранише са највећим почастима у цркви Светог Стевана у пркос свештенику који протестоваше против ове профанације.

У Лангедоку има четири реда братства покојника: бели, плави, сиви и црни. Фратри носе велику кукуљачу са маском од чоје, на којој су само две рупе да би могли видети. Ред белих покајника одслужи Марк-Антоану свечану службу као неком мученику.

Никад ни једна црква није прославила светковину првог мученика са више свечаности. Али ова свечаност била је ужасна: изнад величанственог катафалка подигли су један скелет кога су покретали и који престављаше Марк-Антоана Каласа, у једној руци држи палицу а у другој перо којим је требао да потпише одрицање јереси, а које је у истини писало смртну пресуду његовом оцу. Још је требало несрећном самоубици само да га посвете; сви су га сматрали за свеца; неки га призиваху, други су ишли да се моле на његовом гробу, неки су га молили да прави чуда, други су приповедали о чудима која је већ починио.

Неколико судија били су из реда белих покајника. Смрт Жана Каласа била је неизбежна.

Што је нарочито припремало његову смрт, то је то што се приближавала она јединствена светковина коју Тулужани славе сваке године у спомен покоља четири хиљаде хугенота....

У вароши се чиниле припреме за ту свечаност. То је још већма узбуђивало загрејану машту народа. Јавно се говорило да ће точак на коме ће се распети Жан Калас бити најлепши украс свечаности.

Говорило се да само Провиђење шаље те људе да би били принесени на жртву светој вери.

Тринаест судија скупљаху се сваког дана да доврше процес.

Нису имали, нису могли имати никаква доказа против породице, али довољан је био доказ што су ти људи били оставили праву веру. Шест судија наваљиваху дуго да Жана Каласа, његовог сина и Лавеса одмах разапну на точак, а жена Жана Каласа да се спали на ломачи. Друга седморица, умеренији, хтели су да их бар испитају.

Дебатовало се дуго и много.

Један од седморице умерених судија (из обзира који му чине част) држао је за дужност да се повуче, и Жан Калас буде осуђен већином од једнога гласа.

Изгледало је немогућно да Жан Калас, старац од шесет осам година, са одавно слабим, отеченим ногама, да је он могао сам да удави и да обеси свога сина који је имао осамнаест година и био необично снажан; било је апсолутно потребно да га у томе потпомогне његова жена, његов син Пјер, Лавес и служавка. Они су били заједно цело вече кад се тај несрећни догађај десио. Али та претпоставка била је исто толико глупа као и остале, јер како је једна служавка ревносна католичкиња могла трпети да хугеноти убију једнога младића кога је она васпитала, и кога убијају да га казне што воли веру те исте служавке? Како је Лавес могао тако брзо доћи из Бордоа да удави свога пријатеља, кад он није знао за његово измишљено мењање вере? Како је једна нежна мајка могла да дигне руку на свога сина? Како су могли сви заједно убити једног младића, снажног као сви троје, без дуге и жестоке борбе, без ужасних крикова који би привукли све суседе, без икаквих ударача, без и једног убоја, а да се и хаљине не поремете?

Било је очевидно, ако је злочин извршен да су сви оптужени подједнако криви, јер се нису растављали ни једног тренутка; било је очевидно да сам отац то није могао учинити, а међутим пресудом осудише само оца да се удари на точак.

Побуде пресуде биле су исто тако непојмљиве као и све остало. Судије које су се решиле да погубе Жана Каласа убедише оне друге да овај слаби старац неће моћи одолети мучењу, и да ће под ударцима целатовим признати свој злочин и своје саучеснике.

Но они се збунише када се овај старац, умирући на точку, мољаше Богу, сведоку његове невиности. Од бесмислице у бесмислицу. После смрти очеве осудише сина, Пјера Каласа, на прогонство. Прво су почели претњом у његовој ћелији да ће с њим поступити као са оцем, ако се не одрекне своје вере.

Пјер Калас, излазећи из вароши, сусрете се са једним свештеником који га врати натраг у Тулузу; затворише га у један доминикански манастир, и ту га принудише да врши све обреде католичке.

Од матере одузеше кћери и затворише их у један манастир, ова жена коју је скоро попрскала крв њеног мужа, која је држала у својим рукама мртво тело најстаријега сина, која је видела другог сина прогнаног, којој су одузели кћери и отели сво њено имање, та жена била је сама у свету, без хлеба, без наде. — Кад је невиност била оседочена непобитним доказима, на Волтера нема више мира, нема филозофије, нема књижевних радова; он треба да скине мрљу са успомене погубљенога, да обори пресуду, да врати част његовој удовици, његовим синовима, и кћерима, и да им поново врати њихова добра. Зар није доста, што су изгубили оца?

Породица Калас без уточишта је, без помоћи и без хлеба.

Волтер их доводи у Ферњеј.

(Наставиће се)

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Убица матере и сестара. — Из Петрограда јављају овај необичан случај. А. Кар, млади човек, који је скоро свршио гимназију у Москви, ушао је у великоварошки вртлог, имао је лакомислено друштво пријатеља и веселих дама, али је имао мало новаца, пошто га је отац држао у великој стези. Кад се једнога дана налазио у великој новчаној неприлици, реши се да покраде оца, који је баш донео повећу суму новаца кући. Тако и изврши план, али се бојао, да су га у крађи могле видети мати и две сестре, па га издати. Хладнокрвно убије он матер и обе сестре па побегне са писмом. Злочин се брзо открије и ухватише младога убицу.

Овиx је дана била сахрана несрећних жртава; присутна су била два сина, који имају у унутрашњости Русије једну фабрику. Отац није био присутан, пошто још није ни сазнао, да је његов рођени син убио своју матер и две сестре.

Убица се осећа са свим добро у својој ћелији, не показује никаква знака кајања, већ само моли, да му се не досађује толиким многим питањима, јер намерава „да напише све детаље страховитога злочина“. У капуту су му нашли очеву фотографију и његову адресу; из кога је изведен закључак, да је хтео да најми једнога младића, који би убио његовога оца, и да га је у томе спречило само брзо лишење слободе.

Због крађе затворена радња. — Таква се цедуља могла пре неки дан читати на једној касапници, која је продавала већином живину, у Берлину у Шмит-штрасе. Лопови су ушли у дућан ноћу, из авлије, ушли на врата, која су била затворена двема гвозденим полугама. Из дућана су узели небројено гусака и патака, гушчијих груди и батака, велики казан гушчије масти, једну колевку, неколико комада одеће и неке друге ствари, па су све то лепо изнели на сокак и натоварили на једна кола; то је приметио један касапин, који је преко пута становао. За тим се одвезоше лопови, међу којима је била и

једна жена, и пропуше поред два жандарма и једнога ноћнога стражара. Жена је страшно грдила свога друга који је изигравао пијанога човека, и жалила се, што због „пијане животиње“ неће стићи довољно рано на пијацу.

Мати у одбрани свога сина. — У Краснову, у руској Пољској, ожени се пре тако годину дана Иван Кановски једном дамом из Варшаве. Кановски је био човек ексцентричан, тиранин, и поступао је врло рђаво са својом супругом. Сирота је жена трпељиво сносила то, докле је могла. Кад је новорођењу им син био тек од три месеца, Иван Кановски покупи и њега да злоставља. На то му је жена рекла:

„Иване, ја сам издржавала твоје несносно понашање, али дете моје не мора трпети твоју тиранију: радије ћу се одвојити од тебе“.

Сутра дан побесне она у Вилну и поднже брачноразводну парницу. Она буде сршена у њену корист, и дете јој би досуђено.

Али је Иван Кановски осећао одсуство своје супруге, дође к њој и хтеде јој силом отети сина, коме је тада било годину дана. Мати је баш имала у наручју дете, када је Кановски то хтео учинити, те извади револвер и опали на свога бившег мужа, који се простре по патосу. Кановски је био тешко рањен, а госпођа Кановски изведена пред поротнике, који је једногласно огласише невином.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Пренео с руског Јефта Угричић 21

IX.

ИСАЈ ФОМИЋ. — ТОПЛО НУПАТИЛО. ПРИПОВЕТКА БАКЛУШИНОВА.

Приближавао се Божић. Осуђеници су га очекивали с некаквом свечаношћу, па, гледајући на њих, и ја сталоч очекивати нешто необично. На четири дана пред празник одведоше нас у топло купатило.

За моје време, нарочито у прве моје године, ретко су водили осуђенике у купатило. Сви се обрадоваше и сталоше се припремати. Било је одређено да се иде после поноћи, а тада после поноћи већ није било рада. Највише се од свију радовао и ужурбао из нашега казамата Исај Фомић Вуштајн, робијаш Јеврејин, о којем сам већ споменуо у четвртој глави мога романа. Волео је да се пари до отупелости, док есенције, и сваки пут, кад год ми се сада деси, претурајући по старим успоменама, да се сетим и нашег робијашког купатила (а оно је вредно, да се не заборави), одмах на најважнијем месту у слици ниже пред ме лице блаженога и незаборављенога Исаја Фомића, друга у мојој робији и мога становника заједничког казамата. Господе, што је то био комичан и смешан човек!...

Ја сам већ казао неколико речи о његовој фигурици: било му је педесет година, слабуњав, зборана лица, са најгрозничавијом живошћу на образима и челу, мршав нејак, са телом као у налета. У изразу његова лица опажало се непрекидно, ни чим неуклоњиво самозадовољство, на чак и блаженство. Изгледа, да ни мало није жалио, што је допао робије.

Поштo је био јувелир, а јувелира није било у варошн, он је непрекидно радио за госпоју и за власти варошке само јувелирски посао. За то су ипак ма колико плаћали. Није оскудевао, живео је шта више богато, али је новац штедио и давао га на зајоре под интерес целој тамници. Имао је свој самовар, добар душек, поље, и цео прибор за ручак. Варошки Јевреји њиху су напунтали својим познанством и својом заштитом.

Суботом је ишао под стражом у своју варошку богомољу (што се законима допушта) и живио је потпуно весело и срећно, очекујући у осталом, с нестрпљењем, да издржи свој двапаестогодишњи рок, да би се „женио“.

У њему је била најкомичнија смеса наивности, глупости, лукавства, дроскости, простодушности, пашчавости, хвалисања и бестидности. Мени је било прво чудновато, што му се робијаши нису ни мало подсмевали, него се само шалили рали забаве. Исај Фомић је очевидно сматрао забавно за разгаљивање и непрестано забављење. „Он је код нас један једини, не дирајте Исаја Фомића“, говорили су осуђеници. А Исај Фомић, ма да је и разумео у чему је ствар, ипак се очигледно поносио својим значајем, што је веома забављало осуђенике.

Он је дошао на робију на најкомичнији начин. То је било још пре мене, али су ми причали. Једнога дана, пред вече, у невадно време, наједанпут се растури по тамници глас, да су довели Јеврејина, да га брицају у стражарници и да ће одмах ући. Тада није било на робији ни једнога Јеврејина. Осуђеници су га очекивали с нестрпљењем, и одмах су га окружили, чим је кроз врата. Тамничин полозпицар увео га је у грађанска казамат и показао му место на даскама. Исај је Фомић имао у рукама торбу са датим му дрварштвом, и својим пластитим стварима. Он спусти торбу, попе се на даске и седе, подметнувши ноге пода се, не смејући да погледа ни у кога. Око њега се разлегао смех и тамничке шале, које су имале у виду његово еврејско порекло.

Наједанпут се кроз гомилу прогура неки млад осуђеник, носећи у рукама најстарије, најпрљавије и најпоцепаније своје летње панталоне, а као додатак још и заподске обојке. Седе поред Исаја Фомића и пљесну га по рамену.

— Ех, драги пријатељу, већ је шеста година како на тебе чекам. Ето, разделај, хоћеш ли много дати?

И он разастре пред њим донете дроње.

Исај Фомић, који се при уласку у тамницу толико био уплашио, да чак није очиј смео подићи на ту гомилу подругљивих, унакажених и страшних лица, која га збијеним редовима окружише, и од страха још није досео рећи ни речи, — спазивши залогу, наједанпут се отрезе, осоколи и стаде брзо претима испитивати дроње. Он их чак подиже и према светлости. Сви су чекали, шта ће рећи.

— Шта је сребрну рублу замачио нећеш дати? А толико би баш вредило! — наставио је заложник, подмигујући Исају Фомићу.

— Сребрну рублу — није могуће, а седам копејака може.

И ето прних речи, што их је Исај Фомић изустио у тамници. Сви да попуцају од смеха.

— Седам! На, дај макар и седам; твоја је срећа! Али пази, чувај залогу; главом ми јамчиш за њу.

— Интерес три копејке, биће свега десет копејака, настави Јеврејин испрекидано и удрцталим гласом, љушпушши руку у џеп за новац и бојазљиво погледајући осуђенике. И бојао се страшно и опет је хтео да сврши посао.

— Три копејке интереса? Је ли то за годину дана?

— Не, није за годину, него за месец.

— Тврдица си ти, Чипо. А како те титулирају?

— Исај Фомић.

— Ну, Исају Фомићу, далеко ћеш под нас дотерати! С Богом.

Исај Фомић још једном разгледа залогу, сави је и бризљиво је мету у своју торбу, уз непрекидно смејање осуђеника.

Њега су одиста сви некако чак и волели, а нико га није вређао, ма да су му готово сви били дужни. Сам он био је шитом као покошша за, видећи опште расположење према себи, стао се шта више кукражити, али са тако простодушном комиком, да му се то одмах проштало.

Лукица, који је у своме животу познавао доста Јевреја, често га је задиркивао, али никако не из накости, него тако, ради забаве, исто онако, како се забављају са кућенцетом, с папагајем, изученим животињама итд. Исај Фомић знао је то врло добро, ни мало се није осећао увређеним и знао је врло нешто одшалити шалу.

— Ej, Чипо, хоћу да те бијем!

— Ти ћеш мене ударити један пут, а ја ћу тебе десет пута, јувачки одговара Исај Фомић.

— О, Шуго проклета!

— Нека буде ја шуга.

— Чипо шугаш!

— Нека јесте и такза ја. И ако шугаш, ама богат: мам гропши.

— Христа продао.

— На добро, нека и то.

— Дивота, Исају Фомићу, јунак си! Не дирајте га, он је наш јединац! вичу осуђеници, смејући се.

— Ej, чипо, добићеш бичене, у Сибир ћеш отићи.

— На ја сам већ и тако у Сибиру.

— Још ће те даље послати.

— А шта, има ли тамо Господа Бога?

— Да, оно има га и тамо,

— Па онда, нека; где је Господ Бог и грошеви где су, биће свуда туда добро.

— Баш јунак овај Исај Фомић, просто се види да је јунак! деру се унаоколо, а Исај Фомић, ма да и види, да му се потсмевају, ипак се кочопери.

Свеопште похвале прибављају му очигледно задовољство, и он отпочиње, да га цео казамат чује, танким тескантом певати: Ла-ла-ла-ла-ла! некакав ружан и смешан мотив, једину песму, без речи коју је он певао у току целе своје робије.

Кад се доцније ближе познао са мном, уверавао ме је под заклетвом, да је то иста песма и баш онај исти мотив, који су певали свих шест стотина хиљада Евреја, од најмањег до највећег, пролазећи кроз Црвено Море, и да је свакоме Евреју заповеђено да пева тај мотив у тренутку тријумфа и победе над непријатељима.

Уочи сваке суботе, у петак увече, у наш су казамат нарочито долазили из других казамата, да виде како ће Исај Фомић одслужити свој шабаш. Исај Фомић био је толико невино хвалисав и ташт, да му је та општа радозналост такође годила.

С педантском и измајсторисаном важношћу застирао је у углу свој бедни сточић, растварао књигу, палио две свеће и мрмљајући некакве тајанствене речи, почео се облачити у своју ризу (или ризу, како је он изговарао). То је био шарен огртач од вунене материје, који је он брижљиво чувао у својем сандуку. На обе је руке навезивао наруквице, а на глави, на самом челу, причвршћивао је пезама некакво дрвено сандуче, тако да је изгледало као да је из чела Исаја Фомића излазио некакав смешан рог.

Затим се почињала молитва. Он је читао певушећи, викао, пљувао, окретао се око себе, правио дивље и смешне покрете. До душе све је то било прописано обредима молитве, и у томе није било ничег смешног и чудног, али је смешно било то, што се Исај Фомић као нарочито истицао пред нама и кицошио се својим обредима.

Сасвим изненада покрије рукама главу и отпочне читати јецајући. Плач и ридање бива све јаче и он већ напемогао и мал те не с гласним вапајем спушта на књигу своју главу, увенчан ковчежићем; али на једанпут, посред најјачега ридања, он се поче церекати и читати певушећи некаквим умилно-победоносним некаквим омекшаним гласом, који долази од прекомерне среће.

Видиш, ушло му у главу! деси се да тада кажу осуђеници.

Једном сам питао Исаја Фомића: шта значи тај плач и ридање и онда наједанпут они свечани прелази срећи и блаженству? Исај Фомић је веома волео за распитивања с моје стране. Он ми је без оклевања објаснио, да плач и ридање представљају мисао о губитку Јерусалима и да закон прописује да се при тој мисли што је могуће јаче плаче и бије у прса. Али да је у тренутку најјачега јецања он, Исај Фомић, *дужан наједанпут*, готово као и нехотице, сетити се (ово наједанпут такође је прописано законом), да постоји пророчанство о повратку Евреја у Јерусалим. Ту је он обвезан без оклевања да удари у радост, песме, смех и молитве изговарате тако, да би се самим гласом изразило што је могуће више среће, а лицем што је могуће више свечаности и благородства. Тај неочекивани прелаз и неизоставна обавеза тога прелаза изванредно се допадала Исају Фомићу: он је у томе гледао некакву особито фину вештину, и са разметљивим изгледом објашњавао ми је то дубоко правило законско.

Једном, у време кад је молитва достигла свој врхунац, уђе у собу плацмајор у пратњи дежурнога официра и чувара. Сви се осуђеници исправише прописно уза своје постеље, само је још једини Исај Фомић почео више викати и кривити се. Он је знао, да је молитва допуштена, да се није могла прекидати, и, вичући пред мајором, није, разуме се, ништа ризиковао. Али је њему било изванредно пријатно да се прави важан пред мајором и да пропарадира пред нама.

Мајор му је пришао на корак одстојања: Исај Фомић је окренуо леђа своме сточићу и отпоче, управо у лице мајору певушећи читати своје свечано пророчанство, млатајући рукама. Пошто му је било прописано да и у томе тренутку мора изразити својим лицем изванредно много среће и благородства, он је то и чинио не оклевајући, некако особито зажмиривши очима, смејући се и климајући главом на мајора. Мајор се чудио; али, најзад, прште у смех назвао га је у очи лудаком и иде даље, а Исај Фомић још више појача своју вику.

После једнога сахата, кад је већ вечерао, питао је сам Исаја Фомића: „а шта би било, да се нешто плацмајор, по својој глупости, на вас naљутио?“

— Какав плац-мајор?

— Како какав? Па зар га нисте видели?

— Нисам.

— Та стајао је на корак пред вама, баш пред вашим лицем.

Али ме Исај Фомић на најозбиљнији начин стао уверавати, да одиста није видео никаквог мајора, да он у то време, при тим молитвама, пада у некакав занос, тако да већ више ништа не види нити чује шта се око њега дешава.

Као да и сад видим Исаја Фомића, како се суботом беспослен луња по целој тамници, трудећи се свима силама да ништа не ради, како је то прописано законом за суботу. Какве ми је невероватне анекдоте причао сваки пут, кад се враћао из своје богомоље; какав ли је оригинална извешћа и гласове из Петрограда доносио, убеђујући ме, да их је добио од својих Евреја, а они их имају из првих руку.

Али ја сам се канда већ и сувише расприčао о Исају Фомићу.

·

У целој су варош била само два јавна, топла купатила. Прво, које је држао један Евреjин, била је с кадама, ту се плаћало по педесет копејака за каду, а било је удешено за лица високог реда. А друго је купатило било више за прост свет, трошно прљаво, тескобно, и ето баш у то купатило и одведоше нас.

Време је било мразовито и ведро; осуђеници су се радовали већ и томе што ће изићи из тврђаве и видети варош. Путем није престајала шала и смех. Пратио нас је читав одред војника са пуним пушкама на велико чудо целе вароши. У купатилу су нас одмах поделили у две смене: друга је чекала у хладном предсобљу купатила, док се прва купала, што је било потребно учинити због тескобе у купатилу. Али, и поред тога, купатило је било толико тескобно, да је тешко било и представити, како је и половина наших људи могла наћи у њему места.

Међутим Петров се није одмицао од мене; сам је, без мојега позива, прискочио помагати ми и чак се понуди да ме трља. Заједно с Петровом пријавио се, да ме послужује и Баклушин, осуђеник из засебнога одељења, кога су код нас звали пијонером о којем сам једном приликом већ помињао, као о највеселијем и најпријатнијем осуђенику, какав је он одиста и био. С њим сам се већ био нешто мало упознао. Петров ми је помогао чак и да се свучем, зато што сам се, ненавикнут, дуго свлачио, а у предсобљу је било хладно, мал те не исто тако као и напољу.

Узгред буди речено, осуђенику је веома тешко да се свлачи, ако се још није сасвим научио. Прво, требало је умети брзо разрешити омотаче испод окова. Ти се омотачи граде од коже, дугачки до осамнаест сантиметара, омотавају се на рубље, под самом гвозденом кариком, која обухвата ногу. Пар оваквих омотача кошта таман шест копејака у сребру, а међутим сваки их осуђеник набавља себи, разуме се, на свој рачун, зато што без тих омотача није могуће ићи. Карика од окова не обухвата чврсто ногу него између карике и ноге може проћи прст; на тај начин гвожђе бије о ногу, таре је и за један дан би осуђеник без омотача могао да начини себи ране.

Ну скинути омотаче још и није тешко. Теже је научити се, да вешто скинеш рубље испод окова. У томе је сва мајсторија. Кад се скине доње рубље, рецимо с леве ноге, мора се прво провући између ноге и карике, па онда, ослободивши ногу, проденути то рубље натраг кроз исту карику, затим све, што је већ скинуто с леве ноге, ваља провући кроз карику на десној нози, па онда и остало са десне ноге треба протурити кроз карику и на тај начин свући све. Таква је иста историја и са облачењем чистога рубља. Новоме је осуђенику чак тешко и сетити се, како се то ради; први нас је свему томе научио осуђеник Корењев, у Тоболску, некадашњи поглавица разбојнички, који је провео пет година на ланцу. Али су се осуђеници привикли и врше то без и најмање муке.

Петрову сам дао неколико копејака, да набави сапуна и лике за трљање; осуђеницима се, до душе, давао и државни сапун, свакоме по комадић, велики као две копејке, а дебљине као парче сира, којим се служи с вечера као мезе у људи „средњега сталежа.“ Сапун се продавао ту у предсобљу, заједно са збитњем¹), земичкама и врелом водом.

На свакога осуђеника је долазило, према погодбама, само по једно мало ведро воде;

¹) Наливка, зготовљена од воде, меда и разног зачина, нарочито за простији свет. — Пр.

а ко је желео да се опере чистије, тај је могао за грош добити и други ведрић, који се продавао у само купатило на предобља врло нарочито за то саграђено прозорче.

Кад ме је свукао, Петров ме је шта више повео испод руке, јер је опасно, да ми је неома тешко ићи у папучама. „Повуците их на више, на листове", говорио ми је он, придржавајући ме, као дечји васпитач, — „а сад овде опрезније, ту је праг". Мене је чак било и по мало срамота; хтео бих да убедим Петрова, да ја могу и сам ићи, али он то не би поверовао. Он се понашао са мном сасвим као са дечаком, малолетним и неумешним, којему је свака дужан да помогне.

Петров није никако био слуга, све друго само не слуга; да сам га упредио, он би знао, како треба са мном да поступи. Познао му за услуге писам никакво обећавао, а ни он сам није тражио. Па шта га је гонило да тако иде за мном?

Кад смо оворили врата од самога купатила, мислио сам, да смо ушли у пакао. Представите себи собу дуга двапест корачаји а толико и широку, у коју се одједном набило до стотину људи, а, у најгорем случају, било их је већ несигурно осамдесет, јер су осуђеници били раздељени свега на две смене, а свега нас је дошло у купатило до две стотине људи. Пара, која замагљује поглед, чађ, пљувачтина, тескоба таква, да нигде не можеш прочити погом. Ја сам се упаднио на се хтедох вратити, али ме је Петров одмах охрабрио. С највећом муком се које-како прогурасмо до клупе преко глава гомиле људи, што беху поседали на под, молећи их да се сагну, како би смо могли проћи.

(Настављће се)

МРТВАЧКА РУКА

КРИМИНАЛНИ РОМАН

ГЛАВА 9.

(Свршетак)

Тада се упутим ка Ватерло-мосту, јер ми дође у главу да морам одмах ићи Кливеру и Какстону да им покажем сазнања мој положај, који су они управо створили. Њихова је дужност била да ме ослободе ове фантазности, у коју ме је њихово посредништво довело кад сам им отишао, они ми изјаве да су готови ако је потребно, да ме бране, али кад сам захтевао од њих да они спрече хапшење мене, ако дође до тога, видех по њихопом понашању, да ни они нису сасвим уверени у моју невиност.

Ја одем од њих и упутим се, потрешен, натраг у хотел. Али сам се чврсто одлучно да ни једну ноћ не проведем више под овим кровом.

Ја се упутим право у моју спаваћу собу да спакујем оно мало ствари што сам имао и тада сам хтео да последњи пут говорим са г-ђом Бенсон, пошто по то.

Такав је био мој план али, као ни друге у последње време, писам могао ни њега извести.

Кад сам дошао до врата од собе учини ми се да чујем неко шуштање у соби. Мислећи да је то девојка, која ту има посла. Ућем унутра. Али сам се варао, то није била девојка, него келнер који пруњавши се поред моје постеље, журно је претресаше. Он се био тако заиео да није мене ни приметио. И пре него што ме је опазио ја сам му већ био клекао за врат, пошто сам брзо ирабио један штап.

„Пошто нисте хтели да слушате моју опомену, мој драги, то Вам сад морам платити за то."

За тим га почнем из све снаге тући по доњем телу.

Пошто сам га непрестано тукао он је гледао с ретком окретношћу да се осло-боди из мојих руку.

„Престаните" стењаше он, „или ћете се горко кајати."

По свему показиваше тај човек много више присебности него што сам ја мислио, али ја сам био и сувише гневан да бих се могао одмах умирити, и поново га почнем тући.

Тада му испаде за руком да ме тако удари по руци да ми она омлитаве.

„Ви сте права будала." рече ми он „Ви просто не знате шта радите. Ја сам полицијски комесар и овим Вас хапсим као сумњивог за убиство."

Ја га укочено гледах.

„То Вам ја не верујем!.. Ви сте сигурно пијући оне госпође."

„Боже сачувај. Ја сам још од почетка имао тај посао и дошао сам овде под маском келнера да на Вас могу најбрижљивије пазити. То сам потпуно и пошао и како изгледа не без успеха.

„Све то није истина, све је то измишљено."

„Та не брбљајте којешта. Ви знате врло добро да сте Вашу игру одиграли; једино је питање још да ли ћете се драговољно дати ухапсити или Вас морам оковати. Ја имам довољно помоћника при руци, који чекају мој миг."

„Ако ме уверите у истину Ваших речи и докажете ми да сте ви доиста полицијски чиновник, онђу Вам сметати да чините Вашу дужност. Али Вам кажем тако ми Бога да ћете ужасно погрешити ако ме одведете у таминицу.

Тај ме човек погледа зачуђено.

„То је дрскост какву сам ретко видео," рече он тада. Али моја је дужност да Вас опоменем, јер таки искази могу ваше стање још погоршати. И ви сте у великој заблуди кад мислите да ће мојим очима измаћи."

Говорећи то извуче он испод чаршава једну ствар коју до тада још никад нисам видео.

То је био дугачак, сасвим узан нож са веома оштим врхом на чијој су оштрици биле врезане мрље.

„Можда сам ја са свим глуп човек, али ја не разумем шта Ви хоћете тиме да кажете. Нити је тај нож мој нити сам га икад у животу видео.

„Ви га дакле нисте никад видели! То сам могао и мислити. Ако ме не пара све. Овим је ножем убијен Џон Хартон. Врло рђано за Вас што сам га баш ту у Вашој постељи морао наћи. Та је околност последњи колут на ланцу мојих посматрања."

„Ако сте нож доиста ту нашли, ја Вас уверавам да га ја нисам ту сакрио."

„Та ће се стварн на другом месту испитати. Сад Г. Сутаме позивам Вас да пођете са мном, јер, разумите, од сад сте мој заробљеник."

Ушавши брзо у собу ја сам оставио врата од собе отворена, кад сам се окренуо да пођем, спазим г-ђу Ласел-Тревор пред њима, гледајући у собу.

Сад она поновн реч тога човека:

„Ваш заробљеник? Г. Сутам је Ваш заробљеник? А ко сте Ви."

Она метну, као да ће се умирила, руку на њене груди.

„Ја сам тајни полициста."

„И ни сте ухапсили Г. Сутама? Из ког разлога?"

„Јер је оптужен за убиство Џона Хартона."

Она усхиљена плесну рукама и радосно повика:

„Ах, како сам радосна, како сам срећна. Ја Вам честитам господине што сте успели да аликовца најзад откријете."

Погледавши ме триумфално она продужи:

„Зар вам писам казала да ће се Ваш подмуклост најзад открити. А праведно да је то било раније него што сам ја сама мислила."

„Захваљујем Вама на Вашим претказањима, г-ђо, и морам признати да, и ако знам да ја сам прави невино осуђени, ипак се надам, да је то прав случај у коме се једна жена понижава да се тако безду-шно радује несрећи једног човека, који никад није намерно упредио ниједно живо створење и увек бно мирног карактера готовог за помоћ."

Далеко од тога да су је те речи омекшале, изгледаше да су је оне још више раздражиле.

„Ви подмукли човече" зацича она.

Мој стражар метну руку на моје раме.

„Ајдете" рече он званично. „Зашто се још препирати оно рећи. Да сиђемо Г. Сутаме и један пут за свагда нивакпог врлака. Разумете ли."

Ја га уверих да не очекује с моје стране никаква отпора и тако се упутимо доле, праћени од г-ђе Тревор као од сенке.

„Уђете овде у ресторацију Г. Сутаме, док доћу кола" рече ми чиновник.

„Г-ђо Барнес."

На његов гласан позив она се одмах појави.

„Ја сам сад предузео хапшење овог господина, као што сам Вам већ као навесно казао."

Дакле она је од почетка знала но је тај човек и тако ме цело време варала. Сад сам знао шта је имао да значи онај на мене управљени миг, у последњем часу.

„Доведите ми одмах једна кола. И да нико не уђе у спаваћу собу тога човека док је потпуно не претресем. Ви ми за то одговарате.

Ја видех како се глава госпође Барнес љуља тамо амо, као у кинеског мандарина, и знађах да је опет наступила њена нервна криза.

Чиновник мораћаше поновити свој захтев.

„Но г-ђо Барнес, праберите се и постарајте се одмах за кола."

Док се г-ђа Барнес окренула да извади његову заповест, приметила је да неко из ње стоји.

То је био њен муж.

Он стајаше на отвореним вратима и нагледаше као да је баш сад ушао и радознало гледаше шта се то догађа. Сиромах беше прави здравован, али у његовом лицу и у целом његовом држању било је нешто што ми је уливало наде.

„Ви сте то? Хвала Богу! Ухапсили су ме као убицу, али се надам да ми Ви доказите у помоћ баш кад треба.“

На мој глас сви се окренуше да виде, с ким ја говорим.

Кад је г-ђа Барнес познала свог мужа, дође јој такав напуп од хистеричног смејања, дахтања и штуцања да је слушкиња имала муке да је задржи да не падне.

Али ту беше још неко међу нама, на кога је поглед тога човека учинио још ужаснији утисак него на г-ђу Барнес, а то је била г-ђа Ласел-Тревор. Она га укочено гледаше, као укротиона змија, и под његовим погледима сасвим се повуче.

Као одбијајући нешто од себе подиже она руке у вис и јасно се видело да она у самртном страху дрхће.

„Ти дакле“ рече он са нарочитим нагласком „Ти дакле.“

Он се окрете мени и са оптуживањем мином показујући на ону жену, рече:

„Да сте ми одмах прошле ноћи казали да је ту у кући та жена, ја бих Вам могао одмах открити тајну убиства. Њено присуство на овом месту чини ствар јасном као дан. Она је убила Донална Ротвела! Признај то жене, што ти је рука крвљу попрскана.

Са неким скоро узвишеним претањем добаци јој он ове речи и погледавши при том формално да расте, док је се она све више повлачила.

На његових очију као да сипаху варнице; при том сам могао врло добро замислити како му је с таким изразом лица било да сироту, нервозну г-ђу Барнес хипнотизира.

„Не“ промуца г-ђа Тревор „ја га нисам убила.“

„Зар ти смеш предамном да одричеш твоје крваво дело.“

Глас тога човека добк сасвим особиту боју и његова појава уве заповеднички израз.

Вадећи из свог џепа једну малу кутију, он узе из ње завијене остатке оне руке, који су г-ђу Барнес дан и ноћ тако узнемиравали.

„То су остатци твоје руке, ти ужасна жено, — оне руке којом си хтела да мене убијеш. Ја знам да си ти и левом руком била у стању да још и серомаха Донална Ротвела убијеш. Одреци ако смеш!“

Говорећи то он јој баци у лице те ужасне остатке.

„Ја сам учинила то, ја признајем! Само ме не дирај. Само то не!“

Гласно јаукнувши паде она као мртва на земљу и одмах затим видесмо да је спопадоше грчеви.

ГЛАВА 10.

Историја убиства г. Донална Ротвела, била је у кратко ова:

Човек који је увео за жену глазбарицу од хотела и од тада учинио такву заблуду у њеној глави показао се као човек са више имена. Како је било његово право име никад се није дознало. Овај нализак под којим је он неко време био најбоље познат у извесном кругу људи био је краљ ђубрета. Он је био главом извршилац најлепших прања дијаманата које су се много година вршиле. Џон Хартон био је чувар његових краља.

Дуго година били су оба лупежа најинтимнији пријатељи тако рећи две душе а једна месо, док није и ту једна жена међу њих ступила.

То је била жена која се у опој прича појавила као г-ђа Ласел-Тревор, али која је у ствари носила обичније име Амалија Мартин.

Тај човек кога ћу ја и даље звати госпођа Барнес, увео је као жену дух у њен живот. Они су живели прилично дуго заједно а несу се венчали. Вероватно да је та жена у оно време осећала сталну грозу од њега. Пошто је он имао наврочити метод да општи са женама, било је појмљиво што су га због његовог хипнотизирајућег утицаја оне пре мрзеле него волеле.

Код те жене на пример он је уобичајио да је увек у понедељак успава хипнотичким сном и тако је остављао саму у кући, док се није вратио, и будио је кад је хтео.

Ова пренесе мало по мало њену наклоност на Џона Хартона; Барнес је баш тада извршио једну срећну крађу.

Још се и сад сећају сензационалног догађаја, којим су све новине биле пуне, кад је нашта грофице Краули без трага нестало. Красни Барнес напао је на Краулн дома тешко натоварен дијамантима огромне вредности.

Амалија Мартин наговараше Џона Хартона да од Барнеса откупе те драгоље, ако је у том случају могло бити речи о одкупу. Она му понуди да и она ступи у куповину. У једном тренутку слабости он пристане на њен предлог, али на несрећу баш кад је Амалија хтела да побегне, ухвати је Барнес. Она покупца да се одбрани ножем, али пре него што је могла извршити, она клону под његовом хипнотишућом силом.

Пошто ју је успавао он јој одсече руку која га је хтела убити. Пошто ју је пробудио показа јој он у тријумфу шта је од ње учинио. Пуна мржње и очајања закле се она да ће га тужити суду, па ма то донело шта год последице. Она му тако загорча живот својим претњама да је он за најбоље нашао да бега одатле. У бегању су оне случајно нашле на овај забачени Хотел, код чије се газдарице он одмах увуче под именом Барнес. Он је поуздано знао да су сад његов пријатељ и његова љубазница удружени против њега, те је увидео да је овај забачени Хотел најбољи наклон за њега, док не дође згодно време да с њима пречисти рачуне.

Ту почиње та историја да постаје врло чудноватa уплетањем најчудноватијих околности које у стварном животу нису ређе него у романима.

Тако звани Барнес у славним данима свог живота настањивао је се на свима могућим местима, па неко време и у Делбру. Чујући случајно о неком Цемсу Сутаму, који је тамо живео, узме он одма његово име, које је било згодно као и свако друго, али је за њега било там згодније што би у његовим крађама претекли правог Цемса Сутама, место њега.

Џон Хартон одмах је испаштао за издају свога пријатеља, чим ју је учинио. Или му се Амалија није више допадала, или му није могла трајно накнадити мучког и препреденог пријатеља, чији је губитак све више осећао.

Он се одлучи да се са својим другом опет помири и у тој намери пусти он ону објаву у новине за Цемса Сутама.

Онда наравно није било чудо што је тај Барнес, у улози Келнера, чим је чуо да сам ја наговорио ме Цемса Сутама одмах помислио да су му ушли у траг, те је што пре побегао.

Амалија Мартин, и сама издајница, била је врло неповерљива и одмах је видела шта мисли Џон Хартон са његовим нестанком другом.

Још те ноћи, пре него што је он почао за Лондон, наста међу њима велика свађа.

Она га је веома раздражена, пратила без његова знања и сигурно да су је и страх и мржња натерали на страшно дело да прободе свога пријатеља који је отпао од ње.

Из новина позната околност да се неки други Цемс Сутам у време убиства налазаљано у хотелу и да стоји под сумњом за то ужасно дело напело је на мисао да учињени злочин скине са себе и да баци на мене.

Без сумње да би јој то и испало за руком да ме за то обесе да се у последњем тренутку није појавио лажни Цемс Сутам као мој спасилац. Наравно да је она и метнула онај крвави нож на моје постеље.

Испитивање против Амалије Мартин, која је описане појединости ове историје признала, трајало је недељу дана.

При том се утврдило да та жена убица пати од периодичних наступа сумањутости, за време којих она се није могла учинити одговорна за своје радње.

А било је јасно да су Барнесови хипнотишући експерименти над њом имали неликог удаљена у њеној духовној болести. Она је била сматрана као духовно болесна преступница, и као таква затворена је у неки завод.

Друго решење те мрачне историје било је то што је се лажни Барнес, ноћу у очи дана кад ће бити позван на одговор, убио у својој соби.

Г-ђа Барнес продa свој хотел и повуче се у приватни живот.

Што се мене самог тиче, ја сам давно саиладао потрсе које ми је та значајна афера природно наменила. По извештајима на новина, обративши пажњу на моју личност, заинтересује се власник једне велике банкарске фирме за мене, и повери ми једа пријатан, лепо плаћен посао, који ја прихва на потпуно задовољство свога шефа. Истина још је далеко од тога да постанем бог[illegible] човек, али на срећу имам поло[illegible] се да ћу га дуго одржати.

Моје [illegible] шефа.

ПРИКАЗ

Полицијске наредбе за град Београд, иоси наслов књижица, која је оних дана оштампана као званично издање управе гр. Београда, и у којој су скупљене све полиц. наредбе, које данас важе за српску престоницу. Свакој корисној новини у нашој полицији увек смо се искрено радовали и поклонили јој нарочиту пажњу, па то и овог пута чинимо. Књижица, о којој је реч, не само да је корисна новина по нашу престоничку полицију, већ је и прека потребна, како нашим полиц. органима, тако и свима грађанима у опште. Први ће у њој наћи драгоцених упутстава за вршење своје службе, а други многе олакшице у својим односима са полиц. влашћу. Позната је ствар, да „*Српске Новине*“, у којима се објављују полиц. наредбе, чита врло мали број наших слета, те су, услед тога, многе од њих остајале непознате већем делу грађанства, а то је било штетно, како за грађане тако и за само тачно вршење оних наредаба. Оштампани књижицама, а нарочито њиховим малим ценама 0·30 укоричене и 0·15 дин. не укоричене), одлично је са свим ова незгода.

Ну, у колико су ове књижице корисне са наложеног гледишта, у толико су много корисније неколике потпуно нове и сапремене наредбе, које су у њима оштампане. То су, на првом месту, наредбе о радионицама и њиховим књигама које од најкада постоје у страном свету; за тим о портирима и собарицама, па онда о димничарима, тапцирама, посачима и сумњивом женскињу испод 30 год., даље правила за јавна купатила, трамваје, омнибусе, велосипеде и т. д. Ове новине, које нису ништа друго до резултат напредовања друштва, одавно су већ корисно примљене у страним престоничким полицијама. Не мање је важан и „потсетник“, који је додат — оштампан — на крају наредаба, и у коме су предвиђене важније иступне кривице. Мислимо само да је овај „потсетник“ могао бити много већи.

Још једна искрена примедба, или боље рећи опомена.

Ма колико да се наша престоничка полиција, у последње време, одликује способношћу, вредноћом и часношћу, што јој сви престонични грађани признају, ипак има једна ствар, врло незгодна по нашем мишљењу, која јој не допушта, да и поред наложених јој добрих особина, ужива онај углед који јој, с обзиром на тешке и деликатне дужности одговара. Та пак, ствар, — то су *разни обзири* којима се она — престонич. полиција, на штету свога угледа, руководи према извесним личностима и у извесним приликама, често пута и за најобичније полиц. ствари. Ништа није горе, но кад маса грађана дође до уверења: да се законски прописи неједнако примењују, и да је њихова примена, у многим случајевима, подложна утицајима записоних, пријатељства, добре воље, а по некад и ћефа. То је оно, што на сваком кораку вређа углед полиције, и на супрот овоме, ужива углед суду. Ако се овако буде и даље и са новим наредбама управе гр. града, које, мора се признати, дубоко засецају у интересе појединаца, онда ће оне, у место користи и друштву и полицији, донети само штете и једнима и другима. Да неби овога било, ми искрено саветујемо органе полицијске у престоници, да се у вршењу своје дужности не руководе никаквим другим обзирима, до само службеним.

И напоследак:

Били би неправедни над неби, приликом свршетка ових редака, одали достојну хвалу вредном и заузимљивом управнику Београда г. Божи Маршићанину, чијој се иницијативи има искључиво захвалити за наредбе и књижице о којима смо говорили.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар учинио је ове питање:

„Моја општина увалена је од варошице Ал. један сахат, и не чл. 2. закона о сеоским дућанима, у њој не могу бити сеоски дућани. Али, и ако по закону не би могао бити, опет у њој постоје три дућана, у којима се продају сви производи, именовани у чл. 4 а текст закона. О овим дућанима општински збор није донесао никакву одлуку у смислу чл. 4, поменутог закона.

Трговци, који су ове дућане отворили, оптерећени су обртним порезом на сеоске дућане по 50 дин., поред пореза на рад, и они урело плаћају држави порез на ове дућане.

Одбор општински напао је, да су ови дућани да плаћају и општина аренду, па је донео одлуку да сваки плати општини на име аренде по 150 динара годишње.

Против ове одлуке, они су пријавили жалбу срез. начелству, али ова је ову одлуку одобрила.

Кад је од ових пресуда пренела према одлуци одборској, они је нису хтели положити на дан начин, те их је општина тужила и они су пресудама општинског суда осуђени на плаћање.

Против ових пресуда пријавили су жалбу првостепеном суду, и овај их је поништио из разлога: што у овој општини по закону не могу ни постојати сеоски дућани, с обзиром на одредбе, које предвиђа чл. 2. пом. закона.

Молим уредништво за објашњење: која је радња сваброваца закону — да ли одлука одборска која остерећује ове дућанџије вредном по што она доке дућане и нико их у томе не смета, или одлука првостепеног суда, којим су пресуде општ. суда поништене?*

Кад од села, у коме су дућани, нема до најближе варошице пијаче 4 сата одстојања, онда по члану 2. закона о сеоским дућанима, не могу постојати дућани, ако и да је збор о томе донео одлуку.

Кад су дућани опет отворени, и ако је то противно закону, онда су и општинска и полицаска власт биле дужне, да ове затворе на начин, који је законом прописано, а не да се мире са оним незаконитим поступком дућанџија, па да прва власт одређује аренду, а друга да ову одобрава.

Пропуштена дужност од стране ових власти није могла дати право општини на аренду, и првостепени суд је добро урадио, што је поништио пресуде општинске суда, и на тај начин вратио и општинску и полицаску власт да учине оно, што су у свему раније требале учинити. Она околност, што су дућанџије оптерећене порезом на сеоске дућане, на мења ни мало саму ствар, јер пореске власти, при расреду пореза, траже само да постоји један порески објекат, а порезују га, остављајући другим надлежним властима да цене: да ли он може по закону у опште постојати или не.

* * *

Д. В. М. земљорадник срески, поставља ова питања:

I.

„По § § 15 и 16. полицијске уредбе, жалбе на пресуде или решења предају се овој власти, која је пресуду или решење донела, у року од три дана.

Међутим, многе полицијске и општ. власти, примају ове жалбе и признају их као благовремене и четвртог дана по свршетку, дакле на један дан дошавши од ускакњског рока, ако је само четврти дан недеља или какав други празник.

Молим за објашњење: да ли су благовремене и ове жалбе предате четвртог дана по свршетку, и ако јесу, онда по ком законском основу, као полицајска уредба зна само за рок од три дана?;

II.

„По уредби о механама сваки друмски механџија, мора имати поред осталога и фуруну за печење хлеба.

Међутим, по осиечкој уредби сваки занатлија, у који под улазе и пекари, мора протходно положити прописан испит и прибавити мајсторско право, па тек онда управљавати дотичну радњу.

И, над овако стоји ствар, може ли онда механџија, и по ком законском основу, радити пекарску радњу без мајсторског права, у колико је то за његову механу потребно? Ако не може, онда питање је прошне законски да уз механу има и фуруну; и,

III.

И. Н. предузимач, ради у манастирском месту извесно предузеће, на коме свакодневно ради до 200 радника.

Како на 10 и више километара од овога места нема ни једне радње, на коме би се радницима снабдевали храном и осталим потребама, предузимач је подигао на месту предузећа бакалницу и сиробоо их једом и пићем, а уз то онима оруже у којима може потребну количину хлеба, и ове артикле продаје радницима.

Да ли се може узети да овај предузимач управљава ове радње бесправно, и треба ли му их забранити и по ком законом?*

I.

Кад у полицајској уредби није ништа ближе предвиђено о роковима, онда и за жалбе, које се подносе против пресуда и решења, што потичу из примене III части кривичног закона, важи оно начело, изречено у § 15 крив. судског поступка о роковима.

Према томе, над год последњи дан за жалбу пада у недељу или који други празник, онда се за последњи дан узима први радни дан по празнику, и жалба сматра за благовремену.

II.

Нетачна, по уредби о механама пекара су занатлије, и не могу радити радњу, докле не положе мајсторски испит.

Али ово не вади за друмске механе, јер је §-ом 7. уредбе о механама, која је лоцирала од уредбе осталске, учињен изузетак од овога правила, пошто се код друмских механама и не води пекарска радња у оним размерама и обимају, у коме се то ради по варошима и селима, него се хлеб пеки да подмири само потребу механе.

III.

За бараке, које се подижу ради исхране радника по удаљеним местима од варошиа и села, као што су: рудничка предузећа, експлоатација шума, прављење мостова и т. слично, нема нарочитих законских прописа, а њих је у опште тешко спречити и наметати им услове из уредаба механске и осталске, јер су ове прилагођене и изазване сасвим правима и потребама.

Ну и ове подлеже надзору општинских и полицијских власти, у погледу чистоће и осталих санитарних и здравствених погодаба.

* * *

Једна среска земаљска тражио је обавештење за овај случај:

„Миленко Димић из С.., продао је свој плац са кућом неком Павлу Павловићу, овлашћеном за 255 динара.

У име капаре примио је одмах 100 динара, а остатак у 155 уговорено је да прими о Митрову-дне, када ће и он кућу издати плацу.

Овако усмени уговор закључен је пред сведоцима.

Одмах некако после ове погодбе, купац Никола се покаје што је скупо купио плац и кућу, па да би добио до 100 динара, што их је положио продавцу, он поруши купљену кућу, наложи, да она тамни покална сума од 100 динара, колико је он дао у име куповне цене, а о Митрову-дне не положи остатак у 155 динара.

Продавац Миленко тужио је среског власти Николу за дело из §. 293. кривичног закона и тражио, да се он као кривац казни."

Свештавајући ово, поменути земаљски питао: има ли овде кривичне одговорности или је ствар грађанског спора?

Као што се из изложеног види, Никола је дошао до куће, коју је дошавши порушио, по праву куповине, од кога је дана он сопственик исте.

У овоме својству сопственика, он је могао рушити кућу без икакве кривичне одговорности, јер је рушио своју сопствену ствар, којом он по закону може неограничено располагати.

Она околност, што је он о року одустао од испуњења уговора о куповини, не мења у основи ову ствар, и може бити само предмет грађанског спора о испуњењу уговора, а никако предмет кривичне одговорности, ако се, почем, не би доказало, да је он намерно закључио уговор да до ове праве дође, у коме би случају могло бити речи о преварн из §. 235 кривич. законика.

* * *

Од једног општинског инспара добила смо једно овако питање:

Једна је општина састављена из три села.

Цела општина бира свеки председника, свако село себи нпоте, поред тога нма општина тј. њени правни гласачи бирају потребан број одборника и замењеника, ради одправљања земаљских послова.

Изабрато је 10 одборника и онима 5 замењеника, а уделено је тако, да из сваког села буду по 5 лица у одбору, како се не би ни једни нити нак други жалили.

Власт среска тражи, да јој суд са одобром поднше уверење о владалцу и поквалицу за једно лице, из једног од ова три села, које се налазн под кривичном истрагом, и, суд општински, позива одбор; да ону ствар сврши. Дошло је свега 9. одборника, — из сваког села по троје.

Кад им је саопштено захтев суда, и у исто време и рад приступљено је, три одборника из онога села одакле је и оно лице за које се уверење тражи, казали су, да је исти доброг владања и поквалнје, међу тим, остали 6 одборника нису се хтели на уверењу потписати, наводећи: да они то лице добро и поквалнју а још мање, да му уверење о добром владању потпишу, јер се боје §. 147. кривичног закона.

Питање је: шта ће да ради у овом случају суд општински, пошто му ово уверење не одговара закону, јер на њему нису потписана ни половина одборника, а још мање и 1 више, и да ли је ово уверење са потписом три одборника, поред председника и кметова, пред законом вредеће или не?

На ово питање ми му одговарамо следеће:

Запошник о поступку судском у кривичним делима, на основу кога се и траже уверења о владању и имовном стању криваца, нигде није прописао, да та уверења мора суд општински издавати са свима општинским одборницима, или са неколиким бројем одборника, колики је број, према закону о општинама, довољан за доношење пуноважних одборских одлука, већ, према тачки 4. члана 95. закона о општинама, оваква уверења издаје општински суд само у договору са одбором.

У §. 99 поменутог законика о поступку судском у кривичним делима, за прибављање овакних уверења прописано је ово правило:

„Кад је потребно да се зна о досадашњем животу, карактеристном понашању и за каквог се обављени у грађанскоу смагра, онда ће полицијски чести писмено следовагство од општине обновљеног, или испитати она лица, која о томе најбоље извешће дати могу."

Према овоме, дакле, општинском су суду, у наведеном случају, довољна и три општинска одборника (општинара), која достично лице из њихове општине добро познају, те да се са њима договори и под потписом њиховим, председништва и кметовства, изда исправној власти уверење о владању и нпонпом и задржаном стању каквога криваца.

Кад је пак случај, да криваца, за кога се уверење тражи, познају сви општински одборници или више њих одборника, онда општински суд треба, да у договору са свима њима изда уверење које се за тога криваца тражи.

* * *

На питања овог истог општинског инспара одговарамо му:

I.

Да се по начелима а. и б. члана 16 закона о општинама, учиња, да нису доброг владања, само она лица, која су биле осуђиване судом за злочинства или преступљења учињена из користољубља, док не поврате грађанску част; и, она, која се налазе под судским полођењем због овакних дела, док се не ослободе.

Како се пак поправља грађанска част, прописано је у §. §. 349, 350, 351, 352, 353, 354 и 355, казненог судског поступка.

Она пак лица, која су за време малолетства осуђивана за горе означена дела, не узимају се да су ирвног владања.

II.

Удата жена, која има живога мужа, не може по закону ништа отуђивати од свога имања, без одобрења свога мужа, а, са одобрењем мужевљевим може продати све њено имање, ма да јој је муж земљоделац, јер закон у овом случају удатој жени то не забрањује.

Ако је та жена удовв, са децом или без деце, а жива од земљоделства, онда по закону не може отуђити оволико имања, колико §. 471 грађанског судског поступка штити сваком земљодељу.

III.

Полицијска надзор, под који се, решењем суда и одбора на основу §. 4. полицијске уредбе, стављају сумњива лица из општине, не долази у ред оних казни које се изричу по основу III-ће части казненог законика, већ се са сматра као једна мера предострожности у интересу јавне и имовне безбедности, те према томе, и што полицијска уредба није нигде предвидела време застарелости таквих решења, која се доносе на основу поменутог казног §-ва, — та решења не могу ни застарети.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Јелица, кћи Димитрија Младеновића, настојнје на Нишу, 10. ов. м. отишла је од куће и више се није вратила. Њој је 13 год. стаса према годишњим средњег, неразвијена, приземаста, лица округлог. На себи је имала цицару сукну и црну врагину. Начелство окр. нишког, дописом Бр. 14768 моли све окружне полиц. власти и среске и општинским препоручује да пеставу девојчину потраге и пађену да му упуте ради предаје родитељу УБр. 19.865.

Бошидара сина **Софије Адамовића,** тражи кварт Савамалски актом Бр. 5.096. Бошидара је пестало пре неки дан. Он је омален, у лицу бео и плав, носе смеђе, очиј црних, обрва полних, има му 14 год. Од одела нпво је на себи брвон пантаоне, и кратки жућкасти капут, на погиа цицео, на глави слами шешир. Пађеног ради предаје његовој матери, треба унутати кварту Савамалском, с позивом на Бр. 5096, или Управи гр. Београда на Бр. 20091.

Илију Стојковића, кувара у хотелу „Гарибалди", Сарајевска улица, Бр. 66, тражи кварт Савамалски актом Бр. 5173, који је побегао напустивши радњу и неразвпши се нпном. Стасе је средњег, косе црне, брковп повећих крпих, родом је из Рамнпзнића, среза посавског, округа београдског, оженељ је. Моле се сва полицијске власти, да Плпју пронађу и пађеног спроведу кварту Савамалском с позивом на Бр. 5173, или Управи гр. Београда, Бр. 20187.

Владимира Савића, ученика који је побегао од свог газде Косте А. Кретића, бакалина из Београда, тражи кв. Савамалски актом Бр. 5152. Њему је 14 година, стаса омалнног, косе црне, обрва округлих; родом је из Свилајнца. Моле се све полицијске власти да потраже Владимира и о пронађеном изнесте кварт Савамалски.

с позивом Бр. 3152 или Управу гр. Београда на Бр. 20.246.

Видана Јовића, кочијера, који је службо код Ђоке Марковића, опд. кнежије, и који је 13. ов. м. отишао негде, трагни кварт Савамалски актом Бр. 5.281. Њему је 19 година, косе је праве, стаса је средњег, образа округлих, очију црних; родом из Д. Матејевића, среза ваљевског. Његовог треба упутити кварту Савамалском, с позивом на Бр. 5.281, или Управи гр. Београда на Бр. 20.409.

ПОТЕРЕ

Светозар Миладиновић — Стојадиновић, из Бабушнице среза и опр. Пожаревачког, осуђеник, због разбојништва на 20 година робије **и Милован Давидовић** из Шапине ср. и опр. Пожаревачког, осуђеник, због опасне крађе, осуђен на десет година робије, побегли су 12. ов. мес. у $1^1/_2$ час. по подне, испред чувара са пала у Топчидеру. Светозару је 32 године, средњег је стаса, косе праве, образа дугих, чела обичног, очију граорастих, носа правилна, брковa смеђих, уста правилна. Миловану је 43 године, раста средњег, косе црне, образа дугих, чела обичног, обрва смеђих, носа правилног, брковa смеђих, уста умерених. Полицијским и општинским властима стриче се пажња на напред наведене осуђенике да их живо потраже у своме кругу па проналажење да спроведу Управи београдског казненог завода, или Управи града Београда, с позивом на Бр. 2.0016.

Непознати лопов, на дан 11. ов. м. око 11 часова пре подне, у купатилу Владимира Димитријевића у Београду, украо је Жарку К. Крстићу ону једну пар нових ципела и једну пару за купање, све у вредности 23 динара. Моле се сва полицијске власти да за лоповом и покрадом пореде тражење, и у случају проналаска спроведе их Управи града Београда, с позивом на Бр. 20.253.

Сретен Вошкоњић, кошнар, из Ужица, пошто је отпуштен код начел. ср. пожешког, за опасну крађу, побегао је негде. Омален је, рађ, у лицу рован од богиња. Моле се све полицијске власти, а општ. препоручује да Сретена живо потраже и пађеног спроведу начел. ср. пожешког, с позивом на депешу Бр. 7116, или Управи гр. Београда на Бр. 19.900.

14. ов. м., око 6 часова по подне, непознати лопов, украо је један златан сат без ланца, Милеву Миловићу, намештај код „Трпезаније,“ приликом купања у купатилу Нестора Миловановића, на Сави. Сат је златан, мушки, система ремонтоар, са 3 капка, машински, гравиран на оба сводња капка; на горњем је капку правно шупе за монограм, у средини права за навијање ланца са чекића од челика, унутрашњи капак краја се тешко отвара, тако, да мора и онај да се употреби, спазалке се врло лако окрећу. Вредност сата је 120 динара. Моле се све равне полицијске власти а нарочито као и општинским властима препоручује се да за лоповом и покрађеним пореде тражење, и пађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Број 20.421.

Ђорђе Степановић, надничар, из Соко-Бање, оптужен за две опасне крађе и једно убиство, побегао је из Соко-Бање, и сад му се незна место стањовања. Има му 35—40 год., стаса је омаленог, сувоњав, браде и бркова оваких и рађих, чела узала, очију граорастих, погледа оштрог. Ка себи је имао пиштаљке и прслук, без капута, на глави шубару, на погама опанке. Моле се све полицијске власти а општинским се препоручује да Ђорђа живо потраже и пађеног спроведу начел. ср. бањског с позивом на депеш Бр. 9.659, или Управи гр. Београда Број 20.426.

Матеја (Жан Етијан), звани **Пијер — Жан Жак — Јозеф Клеман,** родом из Александријеје (Египат), стар 23 године, средњег стаса, танак, косе и очију угастих, носа правног, лица дугуљастог и мршавог, ушију великих, боје лица

и очију црних, носа и уста малих, боје лица свежег; у опште је врло зона женска. Потражни судија у Паризу потерницом својом од 24. тек. м-ца моли све полицијске власти, да ово дво личности, за које се поуздано зна да су побегле само на потом, а доста је вероватно да су већ стигле у Београд, пајживље потраже, а у случају проналаска ухапсе и притворе, па о томе одмах известе управу града Београда ради даљег поступка.

Сретен Мишић, из Парађина, малолетни осуђеник, побегао је 27. ов. м-ца испред чувара економских. Сретену је 18 година, стаса је средњег, косе црне, образа дугих, чела обичног, очију и обрва црних, носа обичног, брковa малих. Моле се све полицијске власти, а општинским се препоручује да Сретена живо потраже и пађеног спроведу Управи београдског казненог завода. (Вбр. 20.804).

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

У намери, да се полицијским и општинским службеницима, који се баве применом разних закона, објасни сваки запленљиви и нејасни случај, са којим се они срећају у својој служби и у границама своје надлежности, уредништво је отворило рубрику „Поуке и објашњења,“ и стараће се, да се она бржалвно и обилато обрађује.

Она готовост уредништва, да даје обавештења на своје питање, учињено од стране појединца, схваћено је од многих погрешно, па су сада многи похитали са питањима, која су лишена од надлежности својих, који их чине.

Тако, имамо питање: може ли Н. Н. добити спор код пројсторног суда у том и том случају? Може ли Н. Н. бити наследник имања у том и том случају и т. д.“

Као што се види из ових питања, расправа истих не спада у надлежност ни полицијске ни општинске власти и она се чине: или да задовоље чисту радозналост или да се упарене ова за исход нашке ствари.

Одговарањем на ова питања, ни ноне се стиће да се одговара на она, која спадају у надлежност полицијских и општинских власти, чијем је обавештавању и образовању и намењен „Полицијски Гласник,“ те тако иде на штету ове главној намени самога листа.

За шире правно знање, у области којега улазе многа од питања, што их нама чине, трајно се други путеви.

Из ових разлога ми изненађујемо наше читаоце, да немо од сада одговарати само на она питања, која су нерпзапорјена од службе полицијских и општинских власти, и која ма у номе погледу законају у надлежности ових, а она остала немемо узимати у обзир.

Нека се, дакле, према овоме управља сваки онај, који нам буде чинио извесна питања.

Садржај: I. *Службени део.* — II. Стручни и научни део: 1) Феноменологија спиритизма; 2) Револуционарни и политички бунтовници; 3) Телесне и смртне казне; 4) Прозиме државно-правне студије. — III. *Поучно забавни део:* 1) Из страног света; 2) Занимљиви из мртвог дома; 3) Мртва рука. — Приказ. — IV. *Поуке и објашњења.* — V. *Службене објаве:* Трагом ће; Потере; Изјаве и поруке Уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 30 и 31. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 9. АВГУСТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника друге класе округа топличког, Светислав Стојковић, Генерални Конзул на расположењу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 2. августа 1902. године. № 14.788 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу §. 6. закона о местима, с обзиром на највишље решење од 16. јуна 1866. год., решење је:

да се место Раља, које је до сада било у саставу села Поповића и Парцана, у срезу космајском, округа београдског, прогласи за село „Раљу".

Из Канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 19. јула 1902. године. № 17.845 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 6. закона о местима у Србији решено је:

да се засеок Толишница, који је до сада био у саставу села Гор. Дубца, општине каонске, среза драгачевског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од истог села и огласи за село под именом: Толишница, но с тим, да и даље остане у саставу оне општине, којој припада село „Гор. Дубац".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 20. јула 1902. године. № 18.067 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама решено је:

да се село Соколово, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине стењевачке и прида општини лесковачкој, у срезу посавском, округа београдског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 26. јула 1902. године. № 18.241 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра В. Петронијевића.

(Наставак)

Што се тиче интелектуалног садржаја саопштења, т. ј. откуд да астралних односно медијум може да одговара на питања за ствари, које су му непознате, ствар се врло лако да објаснити, кад се зна, да постоји и да је могуће несвесно преношење мисли. Ми немо се на ово преношење мисли доцније (у одељ. 3) опширно вратити, а сада само споменимо, да је медијум способан да прочита несвесно мисли присутних и то и оне, за које они знају, и оне које су им непознате, али које се несвесно находе у њиховом мозгу, само су заборављене. Осталчић одговара тачно на дата питања на тај начин, што се невољни машињни покрети исто тако управљају по овим несвесним и несвесно прочитаним мислима медијума, као што се наши свесни вољни покрети управљају по нашим свесним представама. Преставе покрета, који има да се изведе може у нашој свести бити јасна, а може бити и нејасна, т. ј. несвесна, и у једном и у другом случају сам механизам нашег нервног система чини, те се наши покретни органи управљају по тим представама. Ко год схвати, да свесна преставе моја да покренем руку само на тај начин изазива доцнета покрет руке, што тој преставе одговара у мозгу извесно трепереље молекила његових које се чисто механички преноси на саме моторне нерве, што покрећу руку, тај ће схватити, да и несвесна преставе, пошто је и она тачно исто трепереље можданих молекила, може исто тако произвести покрет руке. И у једном и у другом случају исти је реалан узрок оно што производи покрет — на ниме трепереље можданих молекила, само што је у првом случају то трепереље праћено у свести представом, које само свесним, док у другом случају те преставе у свести нема.

На исти се начин објашњава и онај чудни појав граничне (virgula mercurialis), помоћу које може да се нађе вода или метал у земљи. Та се граничица на име у руци онога, који је носи баш на оном месту спусти на ниже, на коме се вода или метал налази, т. ј. на оном месту где носилац граничице свесно или несвесно мисли, да се вода или метал налазе. Људи, код којих се та граничица спушта баш на местима воде или метала обично су они који познају дотичне пределе и у једном и у другом погледу. Неко ко је копао доста бунара у извесном пределу, знаће од прилике све главне жице водене, и имаће ако не јасну и свесну преставу о томе а оно нејасну и несвесну, и с тога неће бити никакво чудо, ако се граничица у његовим рукама баш онде спусти где има воде. Тежи случајеви разуме се да се неће онако просто дати објаснити, мораће се претпоставити, да су такве личности сензитивни медији способни да на неки начин осете близину воде или метала, и да та њихова у сваком случају нејасна преставa утиче на њихову руку и произведе спуштање граничице баш на оном месту где се осећа близина воде или метала. У сваком случају у самој граничици нема и не може бити никакве тајне снаге, која би стајала у вези са водом или металом, све бива преко медијума и без њега се не да објаснити.

Много су интересантније али и ређе оне физикалне појаве, које се јављају у спиритистичким седницама само у присуству каквог јаког медијума. Оне се све одликују таме, што бивају без икаквог непосредног додира од стране медијума, што су његова дејства у даљину (у ширем смислу). Тако медијум је способан да магнетску иглу у затвореном простору исто тако својим утицајем стави у стање великог немира, као што то чини и канал великог магнет кад се приближи простору магнетске игле. То показује да се у медију налази сила слична магнетизму, способна да изводи магнетска дејства. Тако исто медијум је способан да тако пренесе своју магнетску снагу на другог човека, да из онога полазе при додиру са металном куглом исто тако варнице, као што је то случај са куглом на електричној машини, када јој се приближи рука. Та је снага у стању, да подиже столове у соби с једног места на друго,

без икаквог додира од стране медијума. Предмети у соби, столови, столице и т. д. обично се при томе приближују медијуму, а много ређе од њега се одмичу. При томе, они се најпре мало подигну, затим падају на ниже, покрећу се напред, стану над доњу у сперу утицаја снаге медијума, па онда од једном скоче изненада к медијуму, баш на исти онај начин на који се помамљен човека пређу ка магнету, који их у извесној равнини привлачи. На овај начин посматрао је Кокс, како се столице на даљини од 6—10 стопа приближују медијуму, како се наслоњаче и софе одмичу за 2—3 стопе, једном је опазио како се једна тешка наслоњача на даљини од 14 стопа приближила медијуму.

Много су интересантнији још феномени које је посматрао енглески хемичар Крук (Crooks) — први који је подвргао спиритистичке феномене научним експерименталима — са америчким медијумом Хомом. Под утицајем овога последњега Крук је констатовао апаратима који сами регистрирају, како су различни предмети постали лакши, т. ј. изгубили од своје тежине. Овде снага медијума дејује на супрот привлачној снази земљиној, те чини, да предмети изгубе од своје тежине. Крук је констатирао на тај начин, како су предмети, од 3 фунте тежине постајали тешки 1 фунту. Ови експерименти Крукови, који су по првом опису његовом изгледали да одговарају свима строгим условима експерименталне методе показали су се доцније по другом опису његовом као некритични и сасвим сумљиви. Али није једини Крук који је посматрао такав утицај медијума на тежину предмета. Кокс је посматрао како је један астал 8 фуната тежак, међу тим утицајем медијума своју тежину између 5 и 85 фунати, према томе како се кад желило, да он постане лакши или тежи но што је. Чемберс и Овен посматрали су под истим условима како је тежина једнога стола од 121 фунте варирала између 60 и 140 фуната. Услед ове промене тежине предмета, дешава се често у седницама, да се сто, заједно са свима што се на њему налази издигне, или да се столице заједно са личностима, које на њима седе подигну. Тако исто медији често могу сами да промене своју тежину, и да се на тај начин одрже на површини воде и онда кад нежељу пливати. Отуда и приче о вештицама, које су бацане у воду, да се види да ли су доиста вештице, јер ако су такве, оне се не могу удавити. Прича се исто тако за медије, који су у седницама, било у мраку или при нејасној светлости, летели по соби, као што се за Ламблиха, Фауста, и многе вештице и свеце (особито о свецу Јосипу Кориентинском) још од старине прича како су летели по ваздуху. Ове појаве летења биће да су чисте халуцинације, које медијум наводе у духу присутних гледалаца, што он може врло лако да учини, као што је то већ констатовано код многих медија, и као што је иначе познато у многим народним причама о мађионичарима способним да сугерирају присутнима и најчудноватије ствари. На промену тежине предмета могу се свести и оне чудноватe појаве које се причају о индијанским факирима. Тако за њих се прича да су способни, да парчиће хартије стављене на неколико штапића забодених у земљу у саксијама доведу до тога, да на штапићима играју, т. ј. да се подижу на више и спуштају на ниже, док факир стоји на извесној даљини од њих и свира у свиралу (ово свирање у свиралу разуме се да нема никаквог утицаја на саме претиле парчића хартије, већ служи само као специјан знак, који факир употребљава да сакрије право стање ствари).

Од ових појава још су много интересантније појави, које је Целнер извео у присуству чувеног америчког медијума Следа. Већ 1860 год. След је био чувен у Америци са тако званог „директног писања“ које су духови у његовом присуству вршили. Год. 1876 он дође у Лондон где је држао јавне седнице, које су изазивале необичну сензацију. У новинама и часописима многи познати људи саопштавали су своја опажања, учињена у седницама са њиме, а 1878 изашла је и једна велика књига, у којој су сви ови реферати били скупљени. У јесен 1877 След дође у Берлин пошто је годину дана провео у Енглеској и Холандији. Његове манифестације и овде су изазвале исти интерес као и у Лондону, али поред свих напора чињених од стране спиритиста да велике научнике Хелмхолца, Вирхова и др. наведу на испитивање њихово то се није успело. Целнер у Лајпцигу, један исто тако славан и генијалан научник, одлучи се Међутим да позове Следа, и овај 15 Новембра 1877 дође у Лајпциг. Следова снага достигла је свој врхунац у овим експериментима са Целнером; њему су испале ствари за једном руком тако чудне, да стоје једнистване у анализа спиритама. Седницама је присуствовао, поред других њихових личности, и велики физичар Вебер, лични пријатељ Целнеров. Своје експерименте са Следом саопштио је Целнер у своме великоме делу у три свеске под насловом: „Wissenschaftliche Abhandlungen“ (Leipzig 1878[79]. Пре онога свога експерименташа са Следом, Целнер се је занимао јако са проблемима тако зване нове неевклидовске Геометрије, особито са појмом четвородимензионалног простора, чија је реалитет претпостављао на основу неких чудних физикалних појава и геометријских особина тела. Спиритистичке појаве добро су му биле дошле за остварење своје омиљене идеје: и најчудноватије од њих дају се врло лако објаснити претпостављањем реалитета четвородимензионалног простора. Отуда није никако чудо, што је Целнер тражио да му След изведе баш оне појаве, које су се једино а међу тим на врло лак начин могле објаснити претпостављањем четвородимензионалног простора. Те су појаве, појаве познате под именом тако зване провидности материје, и ми ћемо овде детаљно описати те Целнерове експерименте и његова објашњења.

Познато је из физике, да се на једном и истом месту у исто доба може налазити само једно тело, да два тела не могу у исто доба бити на једном и истом месту, јер би онда морали бити један у другоме, морали би се пробијати. Та се особина физичких тела назива непробојношћу њиховом. Међу тим Целнер тврди, да му је са Следом испало за руком, да покаже, како може да наступи пробојност материје. Основни феномен, који је у овом погледу испао за руком у присуству Целнеровом јесте везивање чворова на концу, чија су оба краја била запечаћена тако, да их След није могао отпечатити и чворове везати обичним природним путем, већ једино начином који нама обичним људима није могућ. Ево Целнеровог описа тога чувеног експеримента (опис је изваљен на његовог горе споменутог дела):

„Овај покушај — везивање чвора на бескрајном концу — испао је за руком за неколико минута у Лајпцигу 17. Децембра 1877, пре подне у 11 сахати, у присуству америчког господина Следа. Доња слика (сл. 2) показује канап са 4 чвора и у исто доба положај мојих руку, које су биле додирнаше рукои Следовом и левом руком једног другог господина. Док је печат

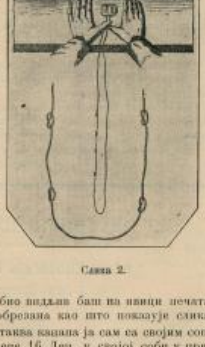

Слика 2.

стајао на столу свима на очи, канап, који је тада још био без чворова, био је притиснут чврсто мојим палцем за астаклу плочу; остали део канапа висио је у моме крилу. Ја сам желео, да се само један чвор везе; међу тим за неколико минута била су четири чвора везана, који су у цртежу јасно представљени.

Канап је био добијене отприлике 1 милиметар; био је јак и пов; ја сам га купио. Његова дужина била је, пре везивања чворова 148 см.; дужина двоструког канапа, кад су се крајеви спојили печатом, била је према томе 74 см. Крајеви су били везани у обичан чвор и биле су (по везивању) удаљени од чвора одприлике 1,5 сантиметар; они су стављени на хартију и запечаћени обичним восном, тако да је чвор био подаље баш на ивици печата. Хартија око печата била је обрезана као што показује слика.

Моменуто печаћење два таква канапа ја сам са својим сопственим печатом извршио у вече 16. Дец. у својој соби у присуству више пријатеља; След није био ту. Два слична канапа исте врсте и дужине био је запечатио Вилем Вебер у својој соби и својим печатом јутру 17. Дец. Са ова четири канапа отишао сам у једну суседну кућу, где је становао један мој пријатељ: он је понудио пријем Следу у својој кући, како би

овај отојао искључиво на расположењу мени и мојим пријатељима и био поштеђен од опште пажње. Моменута седница биза је одмах по доласку моме у самој себи где је Слеп стаповао. Ја сам сам изабрао један од четири запечаћена канала и обавпо је, да та небн изгубно на очиј, док смо за столом седели, ово врата тако, да је спреда висно печат и могао се увек видети. Кад је покушај требао да се изведе, ја сам држао печат, који је остао непромењен, преда мном на столу тако како сам горе описао. За цело време падле су се руке Слеповс; левом руком он је често прелазпо преко чела тужећи се на болове. Део канала који је са стола био спуштен, налазно се мирно у моме крилу и с тога није се видео — али ја сам могао увек видети Слепове руке. Особито сам на то пазно, да оне не промене свој положај. Он сам изгледао је да је потпуно пасиван, тако да се доиста не може претпоставити, да је он сам свесно и вољно везао оне чворове; може се само рећи, да су оне бплп везани под описаним околностима у његовом присуству без икаквог видљивог додира од његове стране и то се десило у сасвим обавештеној јасном дневном светлошћу".

Под претпоставком реалитета четпридимензионалног простора даје Целнер једно врло духовито објашњење овога феномена. Не може се узети нсти Целнер, да је овде доиста наступила пробојност материје, јер је непробојност материје једна од основних физикалних аксиома. Јер несумњиво да би морали допустити пробојност материје ако би претпостављали да се ово везивање чворова десило у самом тродимензионалном простору: у том би случају Слеп својом мерињум истичномснагом бно у стању, да овакву једну примордијалну особину материје промени, т. ј. да учини да једном канала прођу једни кроз другог и да начине чвор. То је немогуће, а исто је тако немогуће нсти Целнер и друго једно објашњење за овај феномен пробојности материје, објашњење, које је у Индији — где су већ од пластарих времена познати овакн феномени — одавна прпмљено. По томе индијском објашњењу пробојности материје нема, већ је снага медијума у стању да и најчвршћу материју претвори веома брзо својим дејствоп у ељудно (гасовито) стање и да је из тога стања исто тако брзо повратн натраг у чврсто стање. По томе би објашњењу дакле у овоме случају медијумистична снага Слепова учинила, да се материја канала у моменту претвори у ељудно стање и одмах се из њега, у облику чворова, врати натраг у чврсто стање. Целнер вели, да кад би доиста ствар овако стајала, да би на каналу морао остати на каналу траг од овога прелажења у ељудно стање и враћања натраг у чврсто стање, међу тим Целнер је испитавши пре седнице тачно микроскопску структуру канала, пашао и после седнице апсолутно непромењено стање те структуре. Зато он и одбацује потпуно ово објашњење и међо на његово место своје објашњење четпртом димензијом простора. Ја ћу то његово објашњење изпети слободно својим речима, јер кад би га изпео просто Целнеровим речима, сумњам да би га многи од наших српских читалаца, који су — па и они што су кроз више школе прошли — тако мало познати са основним елементима Физике и Геометрије.

Под линијом, која има само дужину без ширине, разуме се у Геометрији простор од једне димензије [т. ј. простор који се простире у само једном једином правцу], под површином, која осим дужине има и ширину разуме се простор од две димензије [т. ј. простор који се простире у два правца, правцу дужине и правцу ширине: та два правца стоје управно један на другим под пресеком у једној тачци]; под телом или простором у обичном смислу, који има осим дужине и ширине још и дебљину или висину разуме се простор од три димензије [т. ј. простор који се простире у три правца, правцу дужине, ширине и висине: та се три правца секу у једној тачци и управни су један на другом]. Простор који би имао више од три димензије ми не можемо претставити, просто зато што је сваки простор, који представљамо простор од три димензије. Али отуда не излази, да се неда замислити простор који има више од три димензије, и отуда не излази да такав један простор не може реално егзистирати. Замислити и престанти на име није исто, тако исто не мора све што егзистира да се и престани, док све што егзистира пак мора да се може и замислити. Ја на пример не могу себи у ствари престанти милион или какни већи број, међу тим несумњиво је да та могу замислити, и не сумњиво је да милион као број реалних ствари егзистира, док на пример десет могу и престанти а не само замислити. Тако је исто и са бројем димензија просторних. Простор од једне, од две и од три димензије ја могу престанти, али простор од четири, пет, шест и т. д. димензија ја не могу престанти али могу замислити. Као год што милион не могу престанти, али могу замислити и извесно знам да је милион могућ и то зато, што милион постаје по истом оном мисленом закону по коме постаје десет [т. ј. сабирањем многих јединица], тако исто ја могу замислити и простор од четири, пет, шест и т. д. димензија, јер и у том случају мисленн закон којим постају димензије допушта неограничену множину истих. Кад је могуће простор у коме се могу повући две управне једна на другу, кад је могућ простор у коме се могу повући три управне једна на другу, зашто не би био могућн простор у коме би се могле повући и четири, пет, шест и т. д. управних једна на другу. Што ми такав простор не можемо да престанимо, није никаква доказ да он и у ствари није могућн, тек кад би се изпео мисленн т. ј. логички разлог, да је простор са већим бројем димензија од три немогућ, кад би се показало како се само три и само три управне могу у опште при просторности замислити, онда би претпоставка простора с више димензија била немогућа. Међу тим, ма колико да су се различни математичари и филозофи трудили да изнесу логички разлог немогућности пишег броја димензија од три, они у томе нису успели, и несумњиво је, да се простор с више димензија од три да замислити, јер нема никаквог разлога који би чинио, да се стане баш код броја три.

Међу тим и ако је несумњиво, да је егзистенција простора са више од три димензије *могућа*, то још не значи, да је она и *у стварп дата*, т. ј. да доиста и егзистира простор од четири и више димензија [логички конзеквентно било би претпоставити, кад се узме да је простор бескрајан, да је и број димензија у реалном простору бескрајан]. Простор реални, ако има више од три димензије [наје вазда потребно нарочито ни помињати — на жалост то је ипак потребно српском читаоцу — да престане наше спољних ствари нпсу и саме те спољне ствари, и да је према томе сасвим могуће, да нашој престани простора од три димензије не одговара реалан простор од три димензије], мора на неки начин посредним путем (непосредан би пут био, кад би нам у самој нашој престани о себи дао тачан број својих димензија) документирати да има наши број димензија од три. На жалост, он би нам могао тек само документирати путем да има још једну димензију више од нашег субјективног простора, остале његове димензије — нета, шеста, седма итд. — неби се никаквим путем даље документирати. То је мисао Целнерова у његовом тврђењу да је реални простор четпридимензионалан — четврта димензија, ако реално постоји, може непосредно показати своја дејства у нашим тродимензионалном простору, остале нас се димензије не тичу.

(Наставиће се)

ПРЕЗИМЕ

ДРЖАВНО-ПРАВНА СТУДИЈА

Написао К-н-ић.

(Свршетак)

Поред ове праве мане, мислимо да је најважнији повод неуспеху, лежао још у томе, што је узет тако неправилан и непопуларан повод за извођење ове важне ствари као што је *употребе баштинских имена*.

Да је наша опонремена, и ако слаба интелигенција ушла у ову ствар са више воље, и живо престанила не само добре стране, но и опасности које прете, ако се она уредба не буде вршила до крајних конзеквенца; морало би бити јачег успеха. Али не треба ни ћу много кривити, она се тада борила са много већим неприликама, јер се беше расплamтела борба за језик и правопис, и скоро све што је мисаоно, било је затровано погрешним уверењем: да у простоти леног српског језика, на *вољда и празмлена, лежи зло, да нам народ остане не образован и простак*; а што после тога није ништа рађено, узрок

је сигурно био тај, што је пре било утврђивати нову зграду говора и писања, дело бесмртног Караџића; а што се на овај рад опет тек сада долази, није рано али није ни доцкан. Дакле, немам му је!!

Још само једну замерку имамо да учинимо државној власти, што у неома згодној прилици за овај посао није пишта учинила, а то је, што при извршењу закона о попису људства и имовине, од године 1884. није унела у закон одредбу о презимену, или бар упутном скренула пажњу комисија на овде често споминьату уредбу; и са тиме завршујемо историју ове превазне уредбе.

После ових скромних примедаба на техничку страну ове важне уредбе и налагања узрока зашто наше учињене очевидно хајство, ни после тако дугог времена слободни смо изнети своје назоре о пореклу презимена; а оно је нужно с тога, да би техничка страна новог закона била што потпунија, не само о томе: *какво се ко по закону мора презивати, но и о томе, кад се и под којим условима могу давати дозволе за промену.*

Основа овоме уређењу треба да почива на обичајном праву код Срба, а оно постоји на овим главним основима:

1. Старина, презиме праеде и деде;
2. Место рођења;
3. Разна занимања; и
4. Звање, даузимање важних положаја у земљи.

Да би ово наше мишљење било мероданије, и новољније могло утицати на рашвој ове ствари у опште, навешћемо овде у кратко шта о томе мисли Вук Караџић, који прибирајући народне умотворине, дотако се доста опширно ове ствари у његовом речнику, код речи: *Презиме*. Ево што он о томе у главноме вели:

Да је он за његова времена и пре дана ослобођења затекао, да се наш народ једино у Црној Гори и Брдовини звао старим презименима с колена на колено; а у Србији и Аустро-Угарској: (а сигурно и областима турске царевине, где Срби живе) звао се по очеву или материну имену, додајући имену: овић, евић, вић, или само ић.

Тако вели, да је Карађорђев војвода Младен био из Дробњака, од породице Церовића, а у Србији се презивао Миловановић.

Држи, да је у Црној Гори најјачи повод за одржање стари презимена осветa, како се неби изгубио траг, но се коме има осветити, на се о тога писало, прво име своје, на онда очево, на племенско презиме, и најзад место где живи племе: Сава Марков, Петровић, Његуш.

Даље наводи да је у Војводини било као и у Србији, али *да је то власт забранила и наредила, да све породице држе једно старо презиме.*

Оступање од старих презимена, Вук приписује у главноме турском насиљу и обести, јер су за време робовања многи избегавали стара презимена, да би избегли освету.

Што су Срби мухамедове вере одржали своја стара презимена, вели биће с тога, што су им она била записана у бератима на спахилуке; па тиме и нехотице саме турске власти, најаутентичније утврдиле, да су они старином Срби, и били православни.

Сам Вук не уголовљава оно „ић" као особину, да су то само Срби, но само наводи да је позивање на ота и матер са „ић" или без овога, као Милованов, Петров, Марин, Ружин итд. ствар новијега времена; но по нашем мишљењу главни узрок таком презивању биће то, што се тако позивају и Турци, па су са своје управе, ту особину пренели и на сан живаљ под њима, па и на Србе.

Сећамо се кад један батаљон турске војске, беше за време окупације, испред наступања аустриске војске пребегао у Шабац, па на прозивци чуло се: Осман Дигма, Тухза. Асан Атиф, Врчка. Дакле име, име оца, па место становишта. Отуда је и код нас оно: Јован Петров, Марко Лазин, итд. Што не треба никако да кога омета и дражи, да у ономе „ић" има нечега више српског, но без њега.

У осталом о овоме говорићемо још даље, и дати разлога, зашто треба одржавати оно „ић" у будуће, и како Србин треба у целини да пише име и презиме.

Презивање по старини може бити по имену претка, а и по свима осталим основама.

По месту рођења знамо: Милана Топлицу, Ивана Косанчића, Ђенерала Лешјанина, Гарашанина, Добрњца, Добрачу, итд.

По занимању, прамбалу Ћурчију, све редом: Проклића; Поповића, Опанчаревића, и т. д.

По одличним звањима: Краљевића Марка, Деспотовића, Бегоњића, Витеза, Капетановића, и т. д.

Поред онога што наводи Вук, још су оно главнији узроци, са којих се често стара презимена произвољно замењују новима:

I. Кад се деси размирица у задрузи и наступи деоба, једна страна за инат оставља старо породично презиме, и у будуће позива се на ота. За ове случајеве пштупно се може применити она народна изрека: *за инат шотурчио се Марко.*

На ово би требало обратити нарочиту пажњу и прописати казне, јер овако испитивање нових презимена, ствара зле последице по свима грапама државне управе, а нарочито у војсци, и код административне власти, и

II. Породичне недаће, као што су несрећне узајед политички догађаја, и осуде појединих сродника, за нечасна и злочина дела.

Замена презимена у овим случајевима била би по нашем мишљењу оправдана и не треба је угушивати, јер није право да са грехова појединаца жигошемо све часне сроднике и целе нараштаје; али сваку замену требало би дозвољавати само уредним и законим путем.

Према свему ономе новим законом требало би заменити обе уредбе, и донети једноставно наређење које би носило назив:

ЗАКОН

о

ИМЕНУ И ПРЕЗИМЕНУ

У овом закону требало би прописати строге казне за оне, који би произвољно мењали старо презиме; а нарочито ако су то фактори који службено дејствују, па такво дело учине намерно или из нехата.

Прописати начин промене било имена или презимена с' додатком, да административни орган не може дозволити промену, док о томе не саслуша стручну комисију, која би за такве случајеве постојала код министарства унутрашњих дела.

О имену требало би саставити одбор у забучни списак, и пошто га прегледа стручна комисија, растурити га по народу, да се по њему управља за опште благо и срећу васколиког сриства.

Само још нешто о *надимку*, или надевутом имену, на смо довршили ову расправу.

Не само код нас но у целоме свету има надимака, и то како деца тако и ружни; на како је та особина сраслa са животом нашега народа, неби је требало дирати, но нека траје, и сама дотраје.

Према свему што смо до сада наложили, код нас треба да настане, све што српски дише, осећа и мисли, да се пише: име, за тим име оца, па старо презиме. и напослетку надимак, ако га има; као што нам у томе светле примером оба српска владајућа дома.

Биће нам највеће задовољство, ако сваки покренуто питање прегрли са оволико љубави, са колико ми писамо ове редке; а будућност одредиће сваком место по заслузи.

ЈЕДАН ЗАБОРАВЉЕНИ ЗАКОН

Навоси Дим. С. Живадинић
члан Полиције Управе

Наш државни живот тешко је, у опште, тако брзо, да ми не можемо забележити ни један период стабилности, ма на коме пољу његовом.

Све је испретурано, све је измењено, да више нема ни трага ни гласа од многих корисних установа, које су створене упоредо са стварањем саме државе.

На први поглед изгледа, да је њих оборило културно и политично напредовање наше, али би се, без много муке, могло доказати, да су многе измене учињене безразложно и просто са наше погрешне претпоставке, да све што је старо не ваља.

Најпаче, нам, полебања и несталности видимо на полу нашега законодавства.

Од почетка државнога живота па до сада, у нас је донесено толико много закона, не узимајући у рачун основне, да се скоро не зна, који данас важе а који не.

Ми смо много пута били сведоци оних незгода, што их осећају чиновници, нарочито административни, стојећи пред двоумицом: како ће расправити извесно питање, кад оно није регулисано новим законима, у области чије примене оно треба да уђе по природи саме ствари, не мишљећи, да је оно могло бити расправљено којим другим старијим законом, за које се, можда, обично мисли, да су поништени већ самим тим, што су из времена, у коме законодавни фактори нису били подељени онако као данас.

Нарочито нам је пало у очи погрешно схватање једнога правног питања, и од стране судова и од стране административних власти, које је у тесној вези са применом садашњега закона о непосредном порезу, те ће се то определило, да га изнесемо овим путем на јавност, напоменући, уједно, и закон који га регулише, а за чије је постојање мало чиновника знало до сада; далеко паравше, од амбиције, да овим пишемо научну расправу, већ само у скромној жељи да помогнемо, да се правилно приме закони, који постоје.

Реч је, дакле, о примени чл. 108 закона о непосредном порезу, кад је држава у конкурсу са приватним повериоцима, који на имању пореског дужника имају интабулације.

Да би боље разветлили саму ствар, ми ћемо се послужити изношењем једнога примера.

Тако:

Н. Н. трговац, има од имања кућу са плацем и пет њива.

Имање ово задужено је код шесторице повериоца, и сваки се од ових обезбедио интабулацијом на прво место, јер је један интабулисао кућу, један једну, други другу њиву и тако редом.

Дужник није уредно уредио своје грађанске дужности према држави — није плаћао порез, и пореска власт узима једнога дана у попис, рецимо једну њиву, и иалаже продаји, јер је покретност он сам раније отуђио.

За продату њиву добивено је тамам толико, колико дужник дугује на име пореза, и пореска власт, користећи се наређењем чл. 108. закона о непосредном порезу, по коме је право државно на наплату пореза *преимућство* и искључује све друге повериоце, без обзира на њихова обезбеђења, узела је целу суму за наплату пореза, а повериоци је, на тај начин, остао отпећен.

Осећајући, да му се чини неправда, јер се лишава залоге, он је, са свим природне, нашао, да му ту неправду чини држава.

Нарочито му тешко пада, што види, да остали повериоци остају потпуно обезбеђени у својим потраживањима, не подносећи ни један део штете заједно са њим, и онда, у заштиту својих интереса, жали се против овакног поступања државе.

Наравно, да од ових жалба нема никакве користи, јер било да је ствар судске оцене, било административних власти, ове се у већини случајева ослањају на поменуто наређење закона о непосредноме порезу, и резултат је увек тај, да се жалилац равнодушно одбија.

Нема спора, да у оваким случајевима, оштећени повериоц гледа на државу као отимчара, ослањајући да су привилегије њене, у овоме погледу, и неправедне и чак противне овим одредбама грађанскога закона, које њему гарантују наплату из заложенога имања.

Овакво схватање приватних повериоца, ако се не може примити као исправно, не може се разложно ни нападати, докле год се овако ради, јер је неправда неоспорна, кад се један од интабуланата просто лишава залоге и потпуно штети у своме потраживању, а остали то не подносе, ма да међу њима нема никакве разлике у праву, већ оне последње заклања од штете проста случајност, што је власт узела у попис ону парцелу, која је туђа залога а не њихова.

Колико је, пак, овакво гледиште појединаца штетно за углед државе и осећања правичности у њој, ми овде нећемо да говоримо, јер се то, само собом, довољно казује.

Наш је задатак, на против, да утврдимо, да се они прекори држави чине са непознавања правога стања ствари, а да је држава далеко од намере, да својим грађанима чини неправду, у колико се не би узело да се она јавља ни саме употребе оне њене привилегије, коју јој даје чл. 108., и коју она, по нашем схватању, мора да има, било у овим садашњим размерама било у мањим, ако се хоће, да живот њен не буде никад доведен у несрећу, било егоистичним прохтевима поверилаца, било самих пореских дужника.

А да држава заиста не чини неправду у овим случајевима бар са те стране, што они неби били законима регулисани, него ова чињеница долази отуда, што се не зна за постојање извесних закона у овој многобројности њиховој, што их ми имамо, ми ћемо потврдити одмах за самом публикацијом закона, о коме је реч.

Сам, дакле, закон гласи:

„Попечительствама финансије и правосудија"

„Поводом предлога Попечительства финансије од 23. ар. м-ца IIN 719, ја сам, сагласно са закључењем Савета од 4. тек. № 515, нашао и одлучио следујућа правила:

„У случају оном, кад би се од каквог лица данак или какви општински трошкови наплатити имали, које би лице истина превадужено било, али стеџиште над њим још отворено није, него је само непокретност интабулацијама преоптерећена, а покретност секвестрирана — наплата данка и општинска трошкова спада на сва заложена добра равномерно; и по томе, полицајна власт има право како данак, тако и општинске трошкове, и то само за једно прошло и једно текуће полугође, наплатити продајом онога имања, које она за сходније нађе. Но онај интабулант или секвестрант, кога би се заложено добро за данак и општинске трошкове продало, ступа у право правителства или општине са оном сумом, која се по сразмерности имања, наплатити има; зато ће полицајна власт оном интабуланту, кога је залога за данак и општинске трошкове продана, писмено издати за које се неће никакна такса плаћати), у колико суми има накнаду из остали заложени добара, да би се овај прилином продаје осталог имања из овог, у место правителства или општине, првенствено наплатити могао.

„Исто тако и у овом случају, кад би дужник само једно, било покретно или непокретно добро имао, на би и то за рачун ког приватног повериоца узаћено било, имање се из тог добра најпре данак и општински трошкови за горезначено време наплатити, и тек остатак на име залоге употребити.

Попечитељству финансије налажем, да објављени ово решење, и наређи да се но њему поступа.

Бр. 840.

у Београду 14. априла 1861. г.

Књажевски Представник
Попечитељ Иностраних Дела
Ф. Христић с. р.

Михаил М. Обреновић III.
Књаз Српски.

Износећи овако, овај закон, ни напоменуте, да он није укинут ни изречно ни доцнијим доношењем других закона, који би били противни његовим одредбама, те према томе, наша правна и административна јурисдикција има да рачуна са њиме у расправи случајева, које он регулише.

Једна једина његова одредба додирнута је чл. 108 садашњега закона о непосредноме порезу, али не на штету ове, него само у намери да је прошири и према времену трајања државних привилегија и према количини потраживања њених.

На име, оно ограничење, да се држава може наплатити само за једно прошло и једно текуће полугође, поништено је новим законом о порезу, и везано за време застарелости, предвиђене чл. 126 овога закона.

Констатујући овако, да овај закон није скоро у целоме пространству своме, сада морамо да се вратимо на оно објашњење, да доказемо, како штета, коју подносе интабулисани повериоци, чије залоге продаје држава за наплату пореза, не до-

лази отуда, што то питање не би било регулисано законима, него отуда, што се за њихово постојање није знало.

Да то постигнемо, нама није нипта друго потребно, него да се позовемо на оно наређење приказаног закона, које интабулисаног повериоца, чија је залога продата за порез, уводи у права државе и општине за суму, коју су оне из његове залоге наплатиле.

Само је потребна тачна и савесна примена овога наређења, па ће одмах грађани — повериоци — стећи уверење, да држава није отимач, и да су привилегије, што их она има, и потребне и правичне, ако се хоће, да она правилно живи и напредује.

Кад смо овако утврдили, да се скоро за два деценијума наносила неправда појединим грађанима не са тога, што држава није стигла да извесне случајеве регулише законима, него просто из тих узрока, што се доносило тако много закона, да су једни друге затрпавали, онда да пређемо на оцену питања: да ли овај закон баш правилно регулише изнесени пример из саме праксе.

Одговарајући на ово питање, ми одмах имамо да кажемо, да нам је за оцену овога поларна тачка од права државног на привилегију: да је она у наплати пореза превентивна, како по овом закону, што смо за сада изнели, тако и по чл. 108 садашњега закона о порезу.

И измирујући се упоредо са оном привилегијом, ми налазимо, да је овај закон правилно регулисао изнесени пример, узимајући, да повериоц, лишен залоге од стране државе, улази у њена права према другим интабулисаним повериоцима, сразмерно суми потраживања и суми добивеној за целокупно имање дужниково. Управо, да узмн у гурему са интабулисаним повериоцима дугих парцела дужникових, искључујући, наравно, необезбеђене повериоце, у колико би дужник и таквих имао.

На тај начин, порез у истини пада сразмерно на целокупно имање дужниково, и подносе га заједнички сви повериоци.

У овоме случају задовољена је потпуно правичност, у колико неправичност не би лежала у самој привилегији државе према времену трајања и суми потраживања.

Кад овај закон правилно зашле и административне и судске власти, у колико се ове последње јављају као надлежне за расправу овога питања у опште, онда одредбе чл. 108 садашњега закона о порезу, не ће бити од онако оштих последица по извесне интабулите, како су до сада биле.

Није на одмет нарочито напоменути, да овај закон регулише и општинска потраживања у једноме са свим другоме правцу од онога, у коме су она до сада регулисавана, јер се мора признати, да њима ни један од новијих закона није признавао ни превентиво наплате ни пречутну законску залогу, као што то чини овај, што смо га сада изнели.

Стављајући себи у задатак, да се просто ограничимо на изношење једнога закона, који и данас важи и неспорно регулисана изнесене случајеве из судске и административне праксе, а међутим се за његово постојање скоро није знало, ми би могли овде стати, уверени, да смо своме задатку одговорили.

Али, како је чл. 108 закона о порезу већ био предмет оцене од стране нашег уваженог професора права на В. Школи и одличног радника на пољу наше правне књижевности, г. Живојина Перића, ми се морамо забавити његовом оценом само у толико, у колико она, по нашем схватању, погрешно расправља један случај, који се често јавља на примене ове законске одредбе, а који је тако расправљен само с тога, што и г. Перић није био знао закон, што смо га ми напред изнели.

Да би оставили маха и другима, да кажу: да ли је наша оцена правилна или не, ми ћемо овде изнета пример, како га је г. Перић навео у својој књизи: „*О превентивном праву наплате између државе и хипотекарних повериоца (објашњење чл. 102—108 закона о непосред. порезу*“.

Говорећи, дакле, о штетности привилегија државних у овом обиму, у коме их предвиђа чл. 102—108, он вели овако:

„Ово дејство државне привилегије може да буде од штете по приватне интересе, као што ће се то из оноса примера увидети. Узмимо, да ми имамо кућу у Београду и у неком селу непокретно имање. Оба та добра служе као општа гаранција за порез, који на њих њихов сопственик плаћа. Држава има право да из куће у Београду наплати не само порез који ову оптерећава, већ и порез који ми дугујемо на рачун онога имања у селу. И обрнуто, имање на селу служи као обезбеда не само за наплату пореза, који њега терети, већ и пореза, који даје кућа у Београду. Претпоставимо сада, да ми на овој имамо хипотеку за осигурање неког приватног потраживања. Ми смо — претпоставимо даље — исплатили сав порез, који смо били дужни на кућу у Београду, али смо пустили да се порез на имању у селу нагомила. Порески органи, из тога разлога, рецимо, што се продаје непокретних имања у варошима врше под повољнијим и лакшим условима него продаје имања у селима, узму за рачун пореза, који сесско добро наше дугује, у износ не то добро, већ нашу кућу у Београду. Држава има на то несумњиво право, благодарећи генералности њене хипотеке. Како је, пак, држава као порески повериоц, најпреча, то ће она искључити свог приватног повериоца, који на тој кући има хипотеку, и, под претпоставком, да пореско пријавље државино ангажирање сву за кућу добијену цену, хипотекарни повериоц ће остати неизмирен. Истина, он може, на основу свога права опште залоге, тражити наплату из нашега имања у селу. Али он ће тамо, будући је сада обичан, хирограферни (необезбеђени) повериоц тренти конкурс осталих повериоца дужниковнх, на чак евентуално и искључен бити, а ово ће се појмените десити, ако и на сеоском имању постоје приватне хипотеке. И тако генералност државне хипотеке бала би узрок, те би наш повериоц, у почетку потпуно осигуран за наплату своје тражбине хипотеком на кући у Београду, остао делимично, или, чак више и *са свим неизмирен*“.

Међутим, као што су читаоци могли запазити читајући сам закон, овај последњи случај, да повериоц може остати са свим неизмирен, апсолутно не може наступити, пад закон уводи овакног повериоца у права државе и општине са правом наплате суме, сразмерне потраживањима и вредности осталог продатог имања.

Понављамо, само за то, што г. Перићу није био знан овај закон, могао је он и доћи до овако погрешног закључка, као што и цела расправа, у колико она ову страну питања додирује, остаје беспредметна.

У осталом, ми смо далеко од намере, да овим потпуњујемо важност оне иначе одличне расправе г. Перића, јер, на послетку, није на чудо, што он за овај закон није знао, јер смо сами напред рекли, да их је тако много, да је се врло тешко наћи.

Тај исти разлог једино се може приписати и оној грешци, која се потврала нашем правну на пољу правне књижевности, што је у Теорију граћ. суд. поступка унео, да и данас важи закон од 1879 год. по коме држава добра не могу бити предмет обезбеђења и извршења, ма да је тај закон укинут још 1885 г. кад је ваљало државни предит појачати и осигурати.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ДРУГИ ДЕО. — ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ

Разбијање костију

Ту су казну вршили скоро само господари према својим робовима, као што је у немачким земљама било господарско право да неверне робове кажњавају одсецањем језика, ушију и т. д. Код Римљана, Грка и на истоку господар је још више имао права, као право располагања са животом и здрављем својих робова, које управо нису ни рачунали у људе. Ма бисмо с тога ову казну тако исто мало поменули као и немачка господарска права казна, да није онда она примењивана и као јавна казна.

Та се казна вршила на два начина и с тога је имала и два имена Lumbifragium и Crurifragium. По првом методу једном бућом осакаћивање су ноге, а по другом методу пребијали су голенице. На у којем случају није морало бити да је услед тога варварског злостављања наступила смрт. На против свеједно је била баш у томе да су несретници поред свих ужасних повреда остајали у животу.

Пошто су то већином било казне које су сурови господари због незнатних узрока пришли над својим слугама или су их и сами пришли кад им је то чинило задовољство, не да се наравно одредити због којих су узрока наступиле тако ужасне казне. А ако је се та казна пришла, према слободним грађанима, што је се онда онда дешавало, онда су то морали бити нарочити преступници, због којих су власници бивали ужасно раздражени. Тако је цар Август казнио једног неворног писара, који је за новац издао садржину царских писама, да му се пребију голенице. Да ли је издајник остао у животу то се не зна.

У другим случајевима кажњени је морао платити животом јер је после издржане те казне морао још и друге муке да отрпи. Тако је једноме после тога одсечена рука и после те друге казне ископали су му још и очи. Хришћански мученици имали су често да претрпе Crurifragium. По неки пут су несретнику дотле кости пребијали док није наступила смрт.

Распетима на крст, који су толико висили, да су најзад мучници морали се сакалити да их опросте мука, обично су пребијали кости. Пошто су ти несретници већ били близу смрти наравно да је услед тога смрт брзо иступила. На историје о распећу Христа опште је познато, да су обојици зликовода, који су поред Христа на крсту висили, пребили ноге.

Штрајење

Не може се утврдити који је први примењивао ту вештину да распољопављују способност човекову вештачки уништи. Не ретко приписује се она асирској краљици Семирамиди, али за то нема никакна поуздана доказа. Поуздано је само то да је још у најраније старо доба примењивано то средство и то прво као казна за оне који су учинили преступ против морала, за тим и због других казнених дела, јер су хтели да спрече да злочинци имају порода који би могао наследити злочиначке нагоне очеве.

Најстарији трагови те казне налазе се још код Египћана и код Персијанаца; а да ли је доиста Асирија колевка те казне и да ли су отуда дошли за њу Персијанци, не зна се поуздано свакојако употреба те казне раширила се прилично брзо и по другим земљама, јер је свуд та казна дошиље примењивана због најразличнијих преступа. Али је основна мисао увек била та да се злочинцима одузме моћ да имају порода; то је била дакле једна врста казнено-правне профилаксе. Али да је икада штрајење било сексуална казна мора се још и због тога одрицати што сексуалне казне у ствари у опште и не постоје и никад нису постојале.

У опште штрајење није увек било казна него су приступали кастрацији да се добију слуге за даме, за које се у моралном погледу није имало бојати. Евнуси као чувари харема само су један пример. И у старом Риму често су узимали такве безопасне слуге. Али су одмах зло искусили да су ти евнуси постајали опасни завођачи и у морално-проналозе Риму свака је дама хтела да има таквог слугу, тако да су их најзад морали укинути.

Као казна одржала је се кастрација свуд дуго време а налазимо је и у старим немачким законима. Већином су је примењивали према робовима и због краће као и због других преступа, као што су морални преступи. А често налазимо да је ту биле остављен избор између плаћања одређене суме новаца и отрпљења те казне. И о тога шведско право познаје ту казну. Налазимо је у салическом, фризијском, визиготском праву и у старим градским правима. Потпуна ампутација уда примењивала се често и у рату над побеђеним непријатељима; али такви обичаји немају ништа заједничког са казненим правом.

Доцније је кастрације сасвим нестало, бар у цивилизованим земљама није се више употребљавала као казна, а тако исто није се тражло да се и за друге смерове употребљује. Чл. 133 законика Каролина прописује смрт за оне који жене или људе чине бесплодним, и прописује да човек који тако дело предузме буде погубљен мачем а жена да се утопи. А и законик Терезијана није у томе био блажији, јер и он прети смртном казном мачем и људима и женама за такав злочин.

Казна по коси и по кожи

Познато је да је дуга коса и дуга брада код старих њихила не само као особити накит него и као одлика слободног човека; тако су се стари краљеви звали reges criniti. Слуге су посиле кратко опшишану косу за разлику од слободних и племенитих, и закони су за шишање косе претили тешким казнама. На пр. по салиском закону ако је неко каквом дечку одсекао косу без знања и жеље родитеља, морао је платити 72 солида глобе. Дакле казна много већа него она која је била прописана за обичне телесне повреде. А и слуге нису смеле пуштати дугу косу, пошто би се тиме сматрали за слободне, то они не би имали никакве одлике с воља.

С тога је шишање била веома стидна и срамна казна која је се прашла или сама за себе или у вези с другим казнама. Отуда ће по некоме бити чудно што смо ту казну уврстивали у телесне казне које сакате. Али то има свог основа у томе што се некада одсецање косе сматрало као веома јака повреда, а осим тога мора се имати на уму да је начин, којим је то често вршено, доносио ужасе болове и управо је сакатио. Често је тако вршено да је веома наличило на скалпирање Индијанаца и онда наравно да је морало најосетније сакатити.

Али би се грешило кад би се узело да је само код старих немачких племена постајала казна шишање браде и косе, и да је сматрано као најтежа срамота; на против није било ни једног народа код кога није у изношено преме та казна сматрана као најгора срамота. И данас још код различних оријенталских народа брада и коса на главн сматрају се за неповредиве, а Мухамедијци се и куну брадом пророковом.

Какву су вредност стари Јевреји полагали на косу и браду види се на тога што је цар Давид предузео један страшан осветнички рат против Амонита, што је њихов краљ осрамотио посланике Давидове одсецањем обеју браде и хаљина. И код Грка и Римљана важило је шишање као највећа срамота, а тако исто и код Египћана. Једном речи сви народи старог доба у томе су се слагали и по себи се разуме да су с тога и лица, која су нарочито хтели казном да осраморе, шишали.

Да при извршењу те казне нису сасвим нежно поступали, видели смо већ из салиског права; други народи који су у својим казнама били још много суровији и свирепији, наравно да су пазили на то да не нанесу само стид и срамоту него и болове код Грка се брада одсецала секиром; већ и по томе се види да се није са сним благо поступало. Али и то још није био најблажији начин извршења казне, јер просто чупање косе и коже није постојало само код Салија.

Врло често спајана је та казна и с другим казнама, — коњањем очију, па и кастрацијом. Веома је био распирен обичај у старо доба да су онима који су били на смрт осуђени прво одсецали косу да би их осрамотили. Браколомници, заводници, они који су дању обијали врата ради краће бивали су кажњавани косом и кожом. Већ на начина како се кажњавало види се да се хтело не само осрамотити него и осетно казнити.

II. ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ КОЈЕ НЕ САКАТЕ

Ако против употребе телесних казни које сакате говори та околност што оне јако отежавају поправку кажњеног ако је у опште не чине и немогућном, то се то не да тврдити о оним телесним казнама које истина изазивају јако осећање бола, али никакве трајне штете, а при свега никакво онакажавање, које мора деловати као Каинов жиг. На против има доста случајева у којима је телесна казна једино средство да се васпитно делује. Ми смо далеко од тога да тражимо спасу у поопштрењу казни, и управо све оно што смо до сад описали, може нам служити као доказ да и најужаснија казнена средства пису у стању да спрече преступ и злочин или само да број њихов умање јер баш у овим временима у којима су најужасније казне страховито често јавно вршене, дизала је се деморализација ужасно високо. А то има свог разлога у томе што јавно брутално вршење казне може чинити наравн још више суровима и дивљима, као што је била стара одредба Мојсијевског права која је народ чинила извршиоцем смртних казни.

Не може деловати спасоносно опште поопштрење казни него судија мора као и лекар да индивидуалише, он треба да мање ради по шаблони. Наша данашња казнена средства могу ужасно да делују. Казна губитком слободе може на изнесну личност деловати као смртна пресуда, а мање осетљивог и подивљалог човека неће ни мало дирнути та казна; на против има доста људи којима је опорављене уредан живот а пре свега уредна храна коју у затвору добијају.

По томе се јасно види да то једно исто кажњено средство не може произвести исто дејство на те две из основа различне природе. Како ужасно делује та казна на једног частољубивог који можда има да испашта само какву нерасмишљеност, какву прекаљеност и како таминца често задире у живот, а по неки пут уништава и егзистенцију. Међутим једног лупежа ни мало не боли ако због какве животињске суровости буде затворен. Њима није ни мало стало до части; бављење у таминци њима је добро дошло; наравно да је доста жалосно што и таквих људи има, али може ли се у таквом случају и поменути о томе да она казна може поправљујући деловати, која је у стварн доброчинство. У многим случајевима и за затвор се може казати оно што смо рекли о телесним казнама које сањате; он уништава егзистенцију, квари кажњеног тиме да често поништава његово частољубље, а онога који нема заваде нагони на кажњива дела.

По томе се онима који мисле намење мисао да ли није апсолутно потребно место таквог безуспешног кажњеног средства увести какво успешније, а такво може бити само жалосна казна у ужем смислу. Она делује у сваком случају, она је једино средство које обећава успех. Наравно да се то кажњено средство мора врло опрезно употребљавати, али то није разлог који може говорити против поновног увођења њега.

Шибање

Никад се не може утврдити где и кад су прве батиње ударане. Али пошто је инстинктивно сваком живом бићу урођено да у стању узбуђености тражи чиме ће да бије; може се узети да је батињање тако исто старо као и сам људски род. На старим египатским сликама виде се батињања, која су сваојако морала бити кажњена средства, па и старо мојсијевско право помиње га и то у 5 књиги Мојс. Глава 25, стих 2—3. „Кад је безбожник заслужио батине, то судија треба да га обори и да га бије према мери и броју његових преступа. А кад му се удари 40 батина не треба га више тући, јер би било сувише.“ А да не би било суише тучен, ударили су му само 39 батина, из мудре обазривости. А да је се тај обичај, ударити само 39 место 40 батина, дуго одржао види се из новог завета, где се у другој посланици Павловој Коринћанима вели „Ви сте слуге Христове, ја сам још више. Ја сам више радио, више ударања добио, чешће затваран, често у смртну невољу долазио. Од Јевреја сам пет пута добио по четрдесет батина мање једну (дакле 39). Три пут сам шибан, један пут каменован. три пута бродолом претрпео.

Сл. 30. — Шибање код Римљана

Да је шибање било разликовано од обичног ударања види се из апостолске историје. И Мојсијевско право показује исте разлике у времену те казне као и закони у 18 столећу.

Шибање је у старијим временима била једна ужасна казна, која је кажњеног често стала живота, а то се види из законика Theresiana, који сматра за потребно. У истом законику има једно значајно место где се забрањује да се прут, којим се шиба, отрује; из чега се види да је то морало раније бивати-иначе та забрана не би имала смисла. А поред тога законик Терезијана још и ово одређује: да се казна шибања не повећава никаквим другим средствима, из чега се види да је казна шибања пришла нечувеном свирепошћу. А да је и у много ближој форми та казна била још ужасно тешка види се из других одредаба тога законика. Према уређењима или људима који су се у немачким земљама настанили и 10 година часно живели од свога рада. Племићи и официри били су по Каролинском закону ослобођени од те казне, а ако је та казна била и ваљана према њима, онда им је остајао избор да ако хоће даду да им се одсече једна рука, у место те казне.

Са разних страна још се у 17 столећу тражило да се та казна сасвим укине, пошто она не делује поправљајући, него је управо први ступањ за пешала. Још херцог Јован Фридрих од Виртенберга једном нарочитом конституцијом од 12. Септембра 1627. одлучно се изразио против таминце и шибања и да треба избегавати све казне којима се преступник не поправља него се само излаже бели и невољи.

Кад погледамо шибање по старинском праву види се одмах ужасна свирепост из неких израза о тој казни. У разним рамским законима налазимо изразе flagellare, verberare, virgis caedere, fustigare и т. д. Готски израз bliggvan и стари високонемачки pliuwan показују јасно да су ударци остављали видне трагове. Бајуварско, рипуарско и визиготско право бројали су ударце колико се могло по голим леђима ударити, по децималном систему. Одређено је било 50, 100, 150, 200, па и 300 удараца. Само салическо право примењује и при ударцима дуодецимални систем и броји 120, 240 и т. д. Да је се при том кожа скидала врло је вероватно, јер ударци нису били особито благи.

По правилу та ужасна казна била је у старо доба само робска казна, тј. вршила се само над робовима; слободан човек плаћао је новцем ово због чега се робу кожа скидала. А ако је се десило да су и слободнога морали шибати, или за то што одређену глобу није могао или није хтео платити, или што је његов преступ повлачио тешку казну, — тада није могао више остати слободан; он је губио слободу, и као знак тога губитка, губио је и украс косе.

До законике Каролина није увео шибање него га је, као и нељуду својих казнених средстава, просто узео из постојећих права, јасно се види. Разлика у изношењу казне дошла је сама по себи из разних обичаја у земља и упливом времена; у закону је мало о томе казано. Везивање за колац, које наглавмо већ у најстаријим правима, задржано је и ту догод је казна постојала, а и одредба да се казна мора јавно извршити, јесте пристара. Промена је настала тек онда кад је казна извршивана за време вођења кроз народ. При том је се обично најпре ударала задавало. Али и казне подлеже моди. А што је доцније ужасна опорост при шибању укључена то не треба приписивати упливу моде него тој околности што је временом прокрчио себи пута здравији поглед, који је најзад укинуо шибање.

(Наставиће се)

О СТРАНЦИМА И ПАСОШИМА

Д. Ђ. Алимпић

Нагло упењање свобраћајних средстава у току прошлог и претпрошлог века, као и јачање свести о међународној заједници, потенцираној идејама велике француске револуције, уништиле су постепено оне огромне домаће предрасуде, које некада, као камени зид, одвајаху народе од народа, и изгладиле, готово са свим, негдашње презирање странаца и бојазан од општења с њима.

Док се у стара времена странац сматрао као непријатељ и потпуно бесправан створ, који је, као такав, био стављан ван заштите домаћих закона, дотле се данас не може замислити ни једна цивилизована држава, која неби признавала поштовала и штитила **права личности,** у која, као што је познато, долазе: *право на егзистенцију, слободно кретање, заштиту личности и имовине* и т. д.

Поред ових **основних човечијих права,** која се признају сваком страницу без разлике вере и народности, све данашње

цивилизоване државе допуштају странцима, нека у већој а нека у мањој мери, и уживање **приватних права,** а појединe од њих иду толико далеко, да их у томе погледу изједначују са својим грађанима. (Италија).

Од настраних појмова о странцима и њиховим правима, који су владали у старом и средњем веку, дошло се данас, може се без претеривања рећи, до уверења: да су сви људи браћа међу собом, и да, као такови, имају подједнака права на природу и њене користи.

Ограничења, која поједине државе постављају данас у овоме погледу, врло су мала с обзиром на негдашњу искљученост странаца и тичу се погодног јавног права.

Ма колико да су данашње државе толерантне према странцима, ипак су све сложене у томе: да би принцип њиховог суверенитета био поштеђен, кад би се њима — странцима допуштило и уживање јавних права. Последице овог начела најбоље се огледају у општем искључењу странаца на уживања политичких права и њиховој обавезности да се покоравају законима јавног поретка.

Било би, довољно, врло незгодно кад би се странцима допустило и уживање политичких права, која у многим државама немају ни сви поданици.

Што се тиче приватних права, она се, као што смо већ рекли, допуштају данас свима странцима само, разуме се, под извесним условима. Опширно детаљисање ових услова предмет је науке међународног права, и нас би далеко одвело кад би о њима са тога гледишта говорили.

Нашим циљем је, да поменуте услове изнесе и протумачи са чисто полицијског гледишта, обзирући се том приликом поглавито на праксу и законодавство.

Пре тога, а ради потпуности ствари, рећи ћемо неколико речи о народности у ужем смислу, под којом ми разумемо државно-правну везу између државе и њених грађана.

* * *

По старом праву народност се одређивала по месту рођења, дакле, без икаквих обзира на народност очеву или мајчину. Довољно је само било, да је дотично лице рођено на територији једне државе, па да се сматра за њеног грађанина — поданика.

Ово **територијално право,** (*ius soli*, које је важило у француској до 1791, а у Вел. Британији до 1870 год., напуштено је данас у свима државама, изузев јужно-америчких. На место њега преовладало је, у већини законодавстава, **право филијације** (*ius sanguinis*), по коме се народност детета одређује по народности његових родитеља, разуме се већ, на првом месту по народности његовог оца. То је, у осталом, и са свим природно, кад се има у виду, да деца наслеђују и физичке и моралне особине својих родитеља.

Ну, и поред свега овога, већа део држава, водећи рачуна о осећајима појединаца према земљи у којој су рођени, а често пута и стално настањени (*ius soli*), а не хотећи опет прешећи тиме са свим ни начело филијације, комбинопале су у својим законодавствима оба ова система.

У овом погледу нарочито се одликује Француска, чији грађ. закон од 26. јула 1889 год. вели:

Француски је грађанин (поданик):

1. Свако лице рођено од оца Француза, било у Француској или иностранству;

2. Свако лице рођено у Француској од непознатих родитеља, или родитеља чија је народност непозната;

3. Свако лице рођено у Француској од страних родитеља, ако је само један од њих рођен у Француској. Ако је то мати, дете има право да се, у добу свога пунолетства, одрече француског грађанства.

Под истим условима допушта се и ванбрачној деци, да се одрекну народности француске;

4. Свако лице рођено од страних родитеља, и у времену пунолетства стално настањено у Француској, ако се, у истом времену, не одрекне Француске народности, и не докаже законичним исправама да је сачувало народност очеву. (чл. 8-ми тач. 4-та).

Као што се из изложеног види, француски су комбиновани систем *филијације* са *системом домицила* (стално обитавања).

Сем француске, овај комбиновани систем још су усвојиле: Русија, Вел. Британија, Сједињене Америчке Државе, Италија, Холандија, Шпанија, Португалија, Белгија, Данска, Бугарска, Грчка, Краљевина и најзад Турска (зак. од 1869 год.).

Што се тиче *система филијације*, он данас важи у Аустро-Угарској, Немачкој, Швајцарској, Румунији, Шведској, па и код нас.

По § 44 нашег грађанског закона „*Код рођених Срба преклапа право грађанства с родитеља на децу* **по самој природи**".

Речи „*по самој природи*" допуно доказују: да се не праве никакве разлике у погледу места рођења.

Са питањем о одређивању народности у ужем смислу, у тесној је вези и питање о задобијању грађанства једне државе.

Законодаваства у овоме погледу веома су различна код појединих држава, али је за то теорија на чисто с овим питањем. По њој се држављанство може задобити једним од ових пет начина:

1. **Рођењем;**
2. **Природењем;**
3. **Усвојењем;**
4. **Браком** и
5. **Анексијом.**

Два од ова начина: природење и брак, предвиђена су изричито и у нашем законодавању (§§ 44 и 48 грађ. зак.); задобијање грађанства путем рођења резултат је територијалног права, док се анексија састоји у присаједињењу целе или делимичне области једне државе.

Односно задобијања грађанства путем усвојења, могло би се, мислимо, кад кад наћи оснопа у § 136 грађан. зак.

Дужни смо још поменути, да је начин задобијања грађанства путем природења, (§ 44 грађан. зак.) у многоме ограничен конвенцијама, закљученим између наше и других држава.

Што се пак тиче губљења грађанства, оно по нашем закону може бити двојако:

а) *Природењем* у страној држави (уредба од 2. маја 1844. Бр. 603) и

б) *Удајом* српске грађанке за странца (§ 48 грађ. зак.)

Поједине државе одузимају грађанство и оним својим поданицима, који би ступили у страну војничку или грађанску службу, за тим због осуде за дело против државе и, најзад, због сталног исељења у иностранство.

Сврху овоме треба додати још и *анексију*, о којој је већ било говора.

Оволико о народности, а сад да се пратимо нашем задатку — излагању полицијско-правног положаја странаца код нас у Србији, а у неколико и другим државама, нарочито у Француској, чије нам законодавство у овоме погледу може служити за углед.[1])

* * *

Са врло малим изузетком, све важније јевропске државе, па и наша, разликују данас ове три категорије странаца:

1. **Домицилиране** — стално настањене;
2. **Недомицилиране** — привремено настањене; и
3. **Странце заштићенике.**

Свака од ових категорија има нарочитих дужности и права, те је с тога потребно да их понособ проучимо.

На реду су:

---

[1]) У вези доба користимо се овим приликом и изјављујемо, да смо се, при изради ових радова, служили овим изворним делима:

a) *Répertoire de police administrative et judiciaire* publié sous la direction de M. Lépine, préfet de police;

б) Основи међународног права од Алексија Рапопорта, у преводу на Гимназ. Др. М. Р. Весића;

в) *Traité théorique et pratique de l' extradition* par Bernard, 1880;

г) *Систем приватног грађанског права*: Краљевине Србије, у вези с међународним приватним правом од Гозеов. Андре Војћевића, и најзад

д) *Dictionnaire d' administration*, (V° Passport).

Сем изложених зака, имали смо доста материјала и у нашим зборницама, као и у збирками ирани, закона *Lois codes* (ancels).

I. Домицилирани или стално настањени странци

Неке државе као нпр. Француска, условљавају стално пребивање на својим територијама нарочитим дозволама, за које чак вежу и уживање извесних приватних права.

Тако, по чл. 13 франц. грађан. зак. само овај странац може у Француској уживати сва грађанска права, који је од владе добио допуштење да се у њој може стално настанити.

Да је, и колико је ово важна ствар, може се видети већ и по томе, што су недомицилирани странци, у случају спора са Французом или другим странцем, обвезни положити кауцију *(judicatum solvi)*, од које су домицилирани странци ослобођени.

Друге државе као нпр. Румунија иду још даље, па забрањују странцима прибављање непокретних добара по селима, и једнако је, као што смо већ поменули, Италија, која и у погледу уживања приватних права, изједначује потпуно странце са својим грађанима, и чији чл. 3 грађ. закона гласи: *„Странцу се допушта да ужива грађанска права, која имају и грађани“.*

Положај домицилираних странаца код нас, регулисан је, у главноме, чл. 40-ти устава земаљског и грађанским законником, а посебице међународним уговорима, закљученим између наше и страних држава.

— *Странци у Србији уживају заштиту земаљских закона, што се тиче личности и имања њихова; они су дужни сносити како војне тако и све друге терете државне, општинске и других самоуправних установа, у колико нису од тога ослобођени међународним уговорима*, вели се ном. чланом устава.

Ове опште одредбе устава, прецизиране су даље у § 15 грађан. зак., који сем „*личности*“ и „*имања*“, узима у заштиту и „*сва с овима скопчана права*“.

Јасно је, према изложеноме, да ни наш законодавац не прави никакву разлику између странаца и својих грађана у погледу уживања *основних човечијих права*.

Што се тиче уживања *приватних права*, која не треба мешати са основним, она су опредељена тако званим **законским реципроцитетом**, по коме странци у Србији уживају онаква иста права, каква и српски поданици у њиховој држави. Ово се јасно види из § 47 грађан. зак. који вели:

— *У опште у свима случајевима у којима страна држава са Србима поступа као и са својима, сматраће* **и ови законик** *иностранце као и своје. У случају сумње, мораће губитњу то доказати.*

Из до сада изложених законских прописа, као и из свију међународних уговора који регулишу приватно-правне односе између наше и страних држава, јасно се види: да су странци у уживању приватних права скоро изједначени са српским грађанима.

Тако, поред већ напомунутих основних права, њима се допушта, готово под истим условима као и српским грађанима, вођење трговине, индустрије, упражњавање заната и обављање свих могућих приватних професија; они даље имају право на прибављање непокретности, право на оснивање приватних и трговачких удружења, право наслеђа, старатељства његова; они се могу парничити код наших судова, како између себе тако и са нашим поданицима без полагања кауције, и т. д.

Ограничења у овоме погледу врло су мала и односе се поглавито на професије које стоје у вези са јавним правом. Тако, по закону о штампи, странац у Србији не може бити књижар, нити одговорни уредник новина.

Све ово напгатено је према ограничењима за странце, која налазимо код других народа.

Примера ради наводимо овде Француску, која претендује да је најлибералнија земља у Европи, и у којој, по декрету од 30. октобра 1886. год. *странци не могу бити наставници ни у каквом приватном заводу*, а још мање *управницима* или *администраторима* појединих трговачких удружења.

Сем овога, они — странци не смеју, по закону од 30. јуна 1881. год. издати или подписати проглас за ма какав јавни збор.

Поменули смо већ раније да странци у Румунији не могу имати непокретних добара по селима, а овде још додајемо, да је тако исто и у пограничним губернијама Русије (нарочито Пољској).

Не осећамо нарочиту потребу, после изложеног, да доказујемо, колико је наша држава либерална и толерантна према странцима. Сматрамо за дужност само да нагласимо, да је наш грађански закон донесен марта месеца 1844. год., дакле у времену када се је данашња наука о међународном праву тек почела интензивније развијати.

Што се тиче односаја странаца према законима јавног поретка, а посебице позицијским, он је код нас јасно опредељен § 22 полицијске уредбе, који вели:

— *Сваки Србин*, а *тако исто и сваки странац који у Србији живи, дужан је подједнако по овозаконским полицијским наредбама и законима управљати се.*

Ван сваке је сумње, према изложеном, и о обзиром на ту околност што казна има јавни карактер, да су наше власти надлежне за све кривице у опште, које би странци учинили на српском земљишту, а по духу до данас закључених конвенција чак и онда када би дотични странац, по извршеној кривици, побегао у своју земљу. Истина, у овом последњем случају, њему неће судити српски судови већ судови његове земље, али су ипак зато наше власти надлежне за поједине истраге.

Изузетак од изложеног правила чине се само према дипломатским заступницима с обзиром на мисије које они врше, и које неминовно захтевају, да ове личности буду потпуно независне од државе код којих су акредитоване.

Ова њихова **независност**, познатија под именом **имунитет** огледа се:

а) *У неповредности* како личности тако и самог стана, па и све покретности дипломатског заступника. Неповредимост ова, која се поред осталог, састоји и у уживању нарочито, од осталих грађана веће безбедности, простире се још и на породицу страног заступника, за тим на сво његово службено особље, па чак и неслужбено, ако само лица која га састављају, нису месни грађани, а станују. при том, у згради посланства или заступништва. Са свим је друга ствар, ако ова лица станују ван зграде дипл. заступника. Њихова неповредимост, *која маје никаква друго до резултат неповредимости зграде посланства или стана заступниковог*, у овом случају отпада и они се равнају са обичним месним грађанима. То исто бива и онда, кад ова лица учине какву кривицу на улици, дакле, ван зграде посланства или стана пословниковог.

Последице неповредимости стана огледају се још и у *немогућности вршења ма каквих судских или полицијских радњи у њему*. Према овоме, *нити судски нити полицијски чиновник сме ући у зграду посланства, или стан пословников, а у циљу вршења каквих званичних послова, без одобрења или позива пословникова*. Чак и у оном случају, кад се зна, да се у згради посланства крије кривац, или се чини нело злочине дело, власт је предходно дужна молити заступника или пословника да може у зграде ући, на тек ако би јој молба била одбијена, и то без оправданих разлога, има право да се користи силом.

Као што се из овога види, старо право уточишта (азила), које су уживали дипломатски заступници, данас је у многоме измењено, бар у државама које састављају међународну заједницу.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ШАМАР ПРЕД СУДОМ

од

Зборна Журтелина

Председник, Ла Брижу који излаже своју ствар суду. Дакле, на крају крајева, он вас је опамарио. Где то?

Ла Брижу.

Баш по сред лица.

Председник, следе раменима. Постарајте се да разумете шта вас питају. Ја вас питам на коме месту, а не на ком делу тела.

Ла Брижу.

Ах опростите!... У шведској казни. То је било у уторник у вече; Г. Бу, са којим сам се упознао пре неколико дана дошавши му шибиље, предложи ми да играмо партију пикета. Ја примим. Нађемо места, и...

Председник.

Молим вас оставите све те појединости; суд има другога посла а не да слуша ваше будалаштине.

Ла Бриж.

Сасвим тако. Почнемо тако лепо да играмо пикета, и ја добијем шест партија узастопце. Када, у почетку седме партије, рекох, да имам деведесет, господин Бу ми рече љутно: „Ви имате безобразну срећу, а ја не трпим безобразлуке ни са чије стране. Ево вам један шамар“. И после тога ова животиња пружи ми један шамар...

Адвокат Г. Буа.

Онде се послужило са једним изразом који ја нећу олако да пропустим. Овај господин рекао је „животиња!“ (За одвратношћу). Ја неизам у којој је средини одгајен Г. Ла Бриж, и ја нећма волим да то не знам. Али мој клијент је мало час јавно уверен; ако онога часа не добије задовољење на које он има пуно право, ја уланем у његово име, жалбу и тражим 500 франака на име напнаде.

Ла Бриж, запушки.

500 франака!... Поклаћим патраг реч: „Животиња“. Дакле, овај галантни човек пружи ми један шамар који се морао чути чак у Вожирару.

Председник.

И то је све?

Ла Бриж.

Боже мој, да боме то је све.

Председник, полугласно.

То није и сувише озбиљно. — Господине државни тужиоче?

Државни тужилац.

Ја се ослањам на уваженост суда.

Председник.

Господине адвокате, ви имате реч. (Адвокат Г. Буа диже се. Он доказује као што два пута два чине четири да је његов клијент најблажи и најбезопаснији човек на свету, да не само да није опасарио, но пита више да је сам опљачкан. Што се тиче Ла Бриже, он даје објашњења оплакивања достојна. Ла Бриж проводи свој живот по кафанама, непрестано игра карата, и што је најчудније, увек добија!!! Говорник мисли да се сећа како је 1871 Ла Бриж био пред поротним судом због завођења малолетнице. Цела аудиторија се гнуша и гуња против Ла Бриже, који скаче са свога места и вичe: „То је једна инфамија!

Председник.

Ћутите. Ако прекидате браниоца, избацићу вас напоље.

Адвокат свршава одбрану. Он тражи да се Г. Бу просто и сместа ослободи. Сад осуђује Г. Буа на 16 франака новчане казне.)

Ла Бриж.

Колико?

Председник.

16 франака.

Ла Бриж.

16 франака! 16 франака!...

Један угурсуз ме је без разлога ударио, обесчастио пред целим светом, и за све то он пролази са 16 франака!

Председник.

Ах, хоћете ли једном ућутати, јесте ли чули?

Ла Бриж, који се све више љути у Енглеској...

Председник.

Енглеска онде нема никаква посла; оставите нас једном на миру, ствар је пресуђена.

Ла Бриж, који бесни.

Красна је та ваша пресуда.

Председник.

Молим?

Ла Бриж, кроз зубе.

Гадости, да боме! Да, гадости, то је моје мишљење. (Узима шешир и спрема се да сиђе).

Председник.

Војници! Ухватите тога човека. (Ла Брижа доводе за врат и доводе га на оптуженичку клупу.

Председник.

Ви остајете при вашим речима?

Ла Бриж.

Разуме се да остајем. Како једна таква реч, према цени једнога шамара не може више коштати од 2 франка и 75 сантима, ја би био луд да се понижавам поричући што сам казао.

Државни тужилац, са благим смешењем.

Ја тражим да се са њиме поступи по закону.

Председник.

Сасвим тако. (Договара се са оба судије, затим изриче пресуду):

„Суд, пошто се саветовао слободно закону.

Будући да је, данашњега дана, Ла Бриж пазио годовима судије које заседавају у двадесетом одељењу привременога суда у Паризу;

Будући да та реч, свесно изговорена, гласно и разумљиво, затим непоречена, садржи озбиљан напад на карактер и достојанство ових особа;

Да то сачињава преступ, предвиђен и кажњен законом, увреде нанете судијама у времену њине дужности;

На тих побуда.

Примењујући § 222 кривичнога законика који овако гласи: „Када чиновници судске струке буду у вршењу своје дужности увређени речју, о њој који их буде увредио биће кажњен затвором од једнога месеца до две године. Ако је увреда била на самом претресу, затвор ће бити од две до пет година“;

(Громким гласом):

Осуђује Ла Брижа на две године дана затвора.

Ла Бриж, запрепашћен.

Да сам могао помислити да тако скупо коштa добити један шамар а тако јевтино дати, ја добро знам шта бих чинио!

ВОЛТЕР И КРИМИНАЛНЕ АФЕРЕ ЊЕГОВОГА ДОБА

Од **Е. Новла.**

(Наставак)

У њихово име, а о свом трошку, он се обраћа Државном Савету за обнову парнице, он пише и нарочито ради на њих код министра, код краља, код г-ђе де Помпадур. Он пише у њихово име, ставља се свом душом, свим срцем, свом радљивошћу својом на место ове несрећне породице; он је у нета мах и жена и кћери и синови Каласови; али он је нарочито осветник невиности. У тим осећајима он црпе своју снагу, своју неустрашивост. Ничим се другим није занимао за три године само да спасе породицу Калас. У то време сваки свој осмејак он сматра као злочин. У осталом, избегава полемику, опоре речи, ни мало не помена судије, чак нема ни красноречивости; његов стил никад није био тако прост. Срце му се цепало, сузе су му текле из очију пишући једну такву страну; у осталом, може бити да су му руке дрхтале од јутине; али он се уздржава, говори полако, скрива свој дух из страха да не увреди некога; он хоће само да спасе ону упропашћену породицу. Са стрпљењем матере која брани своју децу, он објашњава како су се могли преварити они осам судија који су гласали за смрт Каласову; чак и у писмима која је писао својим пријатељима, он их не оптужује; он пише д' Аржентаму 21 јуна: „Ја сам све више убеђен у невиност Каласову и у свирепу искреност Тулузкога срца који је нарекао најнепраничнију пресуду према најнаравнијим знацима“.

Он је уљуткивао своју сопствену симпатију; он је могао изгостити суд тулуски, он то није учинио; није му требало да ту покаже своју красноречивост, он је хтео да успе, јер тај успех био је живот, част породице Калас.

Присуство г-ђе Калас у Фернеју, која је „умирала због своје несреће,“ унесе у срце Волтерово најлепша осећања саосећања које је икад људско срце осетило; она је учинила да је Волтер у шесет осмој години отпочео нов живот, нуи милосрђа, које је готов да ради за све несрећне и угњетене.

Он више не тражи уваженост, он је назвао готово у сваној речи коју изговори или напише.

Овај који хоће да има пред очима једно велико срце које брани свету ствар, нека чита преписку Волтерову у то доба.

Он пише 27 марта д Арженталу: „Питаћете ме можда, зашто се тако јако интересујем за тога Каласа кога су мегнули

на точак; зато што сам човек, зато што видим да је цео страни свет гневан због тога, зато што сви наши инвалидски официри, протестанти, говоре да се неће радо тући за један народ који неће на точак своју браћу без икаквог доказа.

„Ја сам се преварио у броју судија у моме писму Г. де ла Маршу. Било их је тринаест; петорица су стално тврдили да је Калас невин. Да је био још један глас у његову корист, он би био ослобођен. *Од чега, дакле, зависи живот једнога човека?* Од чега зависе најстрашнија страдања? Шта! Зато што се није ваше шесте памети судија, метнули су на точак оца породице! оптужили су га да је обесио рођеног свога сина док су четири остала детета остала једнајући потврђивала да, је он најбољи отац! Сведочанство савести овог несрећника није више вредело него самообмана седморице судија којима је владало братство белих покајника који су узбунили духове тулуске против овог калвинисте. Тај један човек викао је на точку да је невин; праштао је својим судијама; опраштао је свога сина, онога за кога су говорили да га је он сам убио. Један доминиканац који је помогао пешто на губилиште рекао је да би волео да умре тако свештењски као што је Калас умро. Није моја дужност да осуђујем тулуски суд; али најзад, никаквог очевидца није било. Фанатизам народа помрачио је дух судија.

Ваше њих били су из реда белих покајника; они су могли да преваре. Зар не захтева и краљевска правда и обзирност да се бар изнесу разлози пресуде.

Овај један нерак утешно би све протестанте у Европи и утишао би грају. Имамо ли потребу да се показујемо одвратни?

Да ли бисте могли да замолите Г. грофа де Шовзела да се обавести о том ужасном догађају, који бешчасти људску природу. Било да је Калас приван, било да је невин. Свакако постоји и с једне и с друге стране страшан занатизам и поривено је пронаћи истину.“

4. априла писао је Дамилавилу:

„Никад од дана Св. Вартоломеја није се тако обешчастила природа људска.“ Истога дана у тој својој запрепашћености рече д' Арженталу: *Да ли се још смеју у Паризу?* После неколико дана добије гроздиће и паде у постељу. Али 11 јуна он поново пише д' Арженталу: „Бацам се пред ноге вама и Г. грофа де Шовзела. Удовица Калас је у Паризу, где намерава да тражи правду. Да ли би се она усудила да чини то кад би њен муж био крив? Она је на старе куће Монтескија по матери (ови Монтескијеви су из Лангедока) и поред своје ужасне несреће она много подзане на своје порекло. Она је видела свога сина да се одриче живота и да се веша из очајања, свога мужа оптуженог за убиство сина, где, метут на точак надживљи, признавши Бога за сведока своје невиности; другог сина окривљеног, кога су на једна врата извели из парошна а на друга увели патрар у један манастир; своје две кћери отргнуте од ње; најзад њу су само испитивали на оптуженичкој клупи, оптужили је за убиство сина, ослободили је, прогласили за невину и иак је лишили њеног имања. Најобавештенији људи тврде да је та породица толико невина колико је несрећна. Најзад ако поред свих доказа које имам, поред свију заклетава које ми је дала, она жена има пешто себе да прекоре, нека је казне; али ако је као што ја држим, најпоштенија и најнесрећнија жена на свету, штитите је у име рода човечијег. Нека је Г. грофе де Шовзел удостоја својим саслушањем! Ја ћу јој дати парче хартије која ће јој служити као пасош да буде код вас примљена.

9. јула писао је једном трговцу у Марсељу: „Ја вас преклињем, господине, известите ме да ли је удовица Калас у нужди.....“ И он додаје: „Поступати небрижљиво са једним таквим догађајем, значи одрицати се човечности.“

26. јула, Дамилавилу:

Страшни догађај у Тулузи занима ме много више него неучтивост Султиципанаца. Молим вас да оптимате оригинална акта (поруке).

Г. Дидеро може замолити кога књижара да учини ово добро дело. Изгледа да су та документа већ нам прибавила неколико присталица. Нека ваше добро срце учини ову услугу најнесрећнијој породици. Кто истинске филозофије.“ 13. јула истоме: је ли могуће да у Паризу не штампају Калассове меморе? Но добро, ево других; читајте и дрхтите.

7. августа, д' Арженталу:

„..... Треба да звоне сви канцеларове, не треба му дати ни мира ни одмора; нека увек чује: *„Калас! Калас!“*

21. септембра Мармиву де Шовелену:

„Ова аера постаје важна; она интересује и народе и религије. Да ли ће и какво задовољење моћи икада дати Тулуски суд жени чијег су мужа на точак метнули и коју су довели до просјачког штапа, лишиле је две кћери и три сина који не могу више ништа да раде?“

9. јануара 1763, приликом ове године, он није неколико трепутака да пише своме старом пријатељу Сиденилу; он му говори опет о аери Калассову, и о изгледу за ревизију парнице:

„Да уздишем, говори он, после ове пресуде, као да сам био рођак покојника“. Његова тако јака заузимљивост потодила је тон и напала је разлога да забуди све. Овако је рекао министру Шовзељу:

„Ако већ седам протестантских породица оставили су Француску запаљењем аерем Калассовим. Ми имамо даклe сувише *фабриканата* и земљорадника“? И са каквом је брижљивошћу он храбро адвокате, судије, известиоце! Он пише д' Арженталу, 19 септембра:

„Известили су ме да је о аери Калассовој реферисао Г. де Кросне и да је врло лепо говорио. Ја вас уверавам да Европа гледа на овај догађај“. Али ствари не иду тако брзо као би он хтео. „Крв ми иде због тих Калассових. Кад ће бити нарељења ревизија?“ И већ шест дана после овог писма, он опет пише:

„Па добро, да ли је већ једанпут почета ревизија аере Калассове“?

Најзад 7. марта (скоро година дана после смрти Калассове), аера би изнета пред Државни Савет. Г. де Кроне реферише и ревизија тулуске пресуде би решена. *„Има дакле правде на земљи, има дакле човечности!“* кличе Волтер, (писмо Дамилавилу, 15 марта) Г. де Кроне; „Господине, ви сте увенчани славом... филозофи вас морају волети, на чак и нетолерантни људи морају вас поштовати.“

Ако, ревизија је добијена! Сада треба поништити пресуду тулуског суда. Више него икада важна је била управљена на овај процес. И тада се појави једна књига, која се на чудноват начин нађе у свима рукама. Поводом Калассове парнице јавља се дух увређеног и потиштеног човечанства, једна нова сила у историји. Нема ни једног утуљеног створа који не дише своју слаг у корист понуствљивости и милосрђа. Сила ове књиге долазила је од њене благости. Сва нера падоше из руку, све се уљута о поштовању да послуша овај нови и свети глас. Као да се вера попова прашала на земљу, као да се људи облизиваху с Богом. Блага новост кружила је од уста до уста међу несрећницима нарочито међу протестантима, који су толико били гоњени у то време. Сви су са поштовањем читали свету књигу. Наслов је био врло прост, писао је само: *Спис о толеранцији*; писац није ставио своје име, али име Волтерово одјекивало је на све четири стране света; причени, монарси, народ, сви су читали ону књигу са огромним клицањем. И ова књига, ова усклици који из срца потичу, овај глас савести одјекивао је да спасе Каласа. Не само да спасе Каласа него да отргне невине од варварства, празноверице и невиђа. Рекао би човек да чује мајку своју утуљетених да говори у њиховo име породица човечанскоj, тражећи за њих правду и милосрђе.

Волтер се ту појави као прави приспешитеник разума и праве. И у том трепутку њиково је огромно поштовање према његовом имену и њему самом! Нема више непријатеља! Свака се слава клања пред његовом славом. Русо иуди да се помири с њим. Најгори међу људима за неколико трепутака препороћени су. Палисо, пред овим чудом, почиње да поштује филозофе. И сам Фреron, преневи због своје улоге, предлаже Калассом браниону примирје од неколико месеца. Каква осветa за Волтера! Запети своје непријатеље у врлоту свега доброг срца, и дати им овом прилеченом великодушношћу најбољи трепутак у њиковом животу! Пријатеља, непријатеља сви су били срећни због његове сопствене среће; и цело човечанство осећало се благословено благодарећи њему.

Дидеро који се својим хвалисањем направио једнак атеизма; постаје наиван и чист као дете пред таквим призором. *„Кад би било Христа, говорио је ја сам тврдим да би Волтер био свезен“.*

Треба додати да се и сам Волтер служио ауторитетом Христа против лицемера и угљетача; да је једним новим тумачењем Јеванђеља спремао можда реформу хришћанске религије која ће се доцније испунити. Он кличе на једанпут у једном патетичном тренутку: *Ако хоћете да личите на Исуса Христа, будите мученици а не џелати!* Каква револуција у овим речима, и како смо далеко од од тиранског Христа у средњем веку!..... Књига Волтерова је путовала око света; неколико година доцније пише Франклин из Америке: *Волтеров сјаје о толеранцији* учинио је такво изненадно и велико дејство на биготизам да га је скоро разорио.[3] Историја Каласових била је цела изложена у овој књизи; на тај начин постала је света. Исход суђења био је сигуран. Благодарећи Волтеру, сазвеће је код свију тријумфовала. Његова душа пуна свете ватре, осећала је неколико дана ту узвишену радост. Он је окусно ову радост која је само њему била позната да за један тренутак створи једнодушност на земљи, једнодушност разума и праве. „Допао је дан, говорио је он сам, кад је невиност потпуно тријумфовала.....[4] Све судије једногласно објавише невиност породице коју је тулуски суд осудио погрешно и против закона. Они повратише поштовање успомени очевој, они даше могућности да од судија добије новчану накнаду и плаћање свију судских трошкова.

То је у Паризу дало општа радост; искупљало се на јавним местима, на шеталиштима; кликало се од радости што је тако несрећна породица тако лепо оправдана; пљескали су рукама при проласку судија, који су били обасипани благословима. Ово што је овај призор чињо још дирљивијим то је што је тог истог 9. марта Калас дао издахуо у мукама.

(Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

22

Али су места на клупама сва била заузета. Петров ми рече, да ваљо откупити место, и одмах ступи у погодбу са осуђеником, који се беше наместио поред прозорчета. Овај је за конјеку уступио своје место, и одмах добио од Петрова новац, који је овај носио, стегнувши га у песницу, узевши га из опрезности са собом у купатило, на се с места смота под плуњу, управо под моје место, где је било мрачно. пушаво и где се лепљива влага захватала свуда скоро за по прста. Али су места и под клупама била сва заузета; и тамо је киптело од људи.

На целом поду није било местанцета на колико за једну шаку, где не би седели згурени осуђеници, пљускајући се из својих недрица. Други су стајали међу њима усправно и, држећи у рукама своје ведриће, прали се стојећи. Празна се вода сливала с њих право на набријане главе оних што су седели доле. На банку за знојење и на свима степеницама, која воде њему, седили су погрбљени и шћућурени осуђеници. Али се право њих мало. Прости људи се ретко перу врућом водом и сапуном, они се само ужасно напаре и онда се поливају хладном водом, — и то им је све купање. До недеселе мегдија за купање дизало се и спуштало на банку једним махом; сви су се шибали до пијавости. Пару су пуштали с времена на време. Али то већ није није била топлота; то је био пакао. Све се то драло и подивљивало, уз звекет стотине ланаца, што су се вукли по поду... Поједини, жељећи да прођу, запињали су у туђе ланце и сами се спотицали о главе оних, што су доле седели, падали, псовали и пукли за собом оне, о које су се закачили...

Празнитина је текла са свију страна. Сви су били у неканом опијењом, у неканом узбуђеном стању духа; разлегала се цика и вика. Код прозорчета за предособље, отуда су давали воду, било је посвађа, гурњаве, прави дар-мар. Добијена врела вода распљускивала се по главама оних на поду, пре него што су је донела до места.

Мало-мало, па кроз проворче или кроз одшкринута врата провири бркато лице војниково, са пушком у руци, нагледајући, да нема нереда. Обријане главе и распарена, поцрвењела тела осуђеничка изгледала су још паказнија. На испарених лењима обично јасно истакну оживљи од некада добивених ударача бичем или батинама, тако да сад сва та леђа изгледају као изнова орањављена. Ужасни оживљи! Мене су жмарци подилазили, кад сам их гледао.

Пусте — и пара застре густим, врелим облаком цело купатило; а све се закикоше, завришти. На парина облака засијају се ишибана леђа, обријане главе, згрчене руке и ноге; а да све то буде потпуније, Исај ск Фомић кикоше на свега гра, на најпаметнем банку. Он се пари толико да је то већ лудо, али, изгледа, да га никаква топлота не може заситити; за конјеку погоди он купача, али овај, најзад, не може да издржи, баца метлицу за купање и трчи да се полије хладном водом. Исај Фомић не клоне, него погађа другога, трећега: он се већ одлучио да на такав случај не гледа на издатке и промени до пет купача. „Може много да издржи, јунак Исај Фомић.[5] нечу му одозго осуђеници. Исај Фомић сам осећа, да се у том тренутку уздиже над свима и да их је све заденуо за појас; он тријумфује и опитрен, лудим гласом узвикује своју арију: да-ла-ла-ла-ла надвикујући све гласове.

Паде ме на памет, ако би се икада сви овако заједно нашли у пакау, да ће то бити веома налик на ово место. Писам могао да отрпим, а да не кажем ту мисао и Петрову; он само погледа унаоколо и зађута.

Хтео сам и њему да купим место поред мене, али он се посадио крај мојих ногу и најави, да му је тако сасвим добро.

Баклушин нам је, међутим, куповао воду и доносио колико је требало. Петров изјави, да ће ме окупати од главе до пете, тако „да ћете бити сасвим чисти,[6] и непрестано је наваливао да се парим. Ну парити се нисам смео. Петров ме целога истрља, сапуном. „А сад ћу вам опрати *ножице*,[7] додаде на завршетку. Хтео сам одговорити, да их могу опрати и сам, али му се већ нисам више противио и преадасох се потпуно његовој вољи. У тенаљу „ножице[8] никако није одјекивао њедбан роњски гласић; просто на-просто Петров није могао моје ноге назвати ногама вероватно зато, што су други, прави људи, имали — ноге, а ја још само ножице.

Поштo ме је окупао, он ме са истим церемонијама, то јест придржавајући ме и са опрезностима на сваком кораку, као да сам био од порцулана, доведе ме у предсобље и поможе ми да обучем рубље, и кад је већ сасвим био са мном готов, отрча натраг у купатило, да се пари.

Кад смо се врагили кући, ја му понудим чашу чаја. Чај није одбио, попио га и захваладарио. Паде ми на памет да се потрошим и да га почастим полињем ракије. Толико се нашло и у нашем казамату. Петров је био необично задовољан, исти, вскашља се и, пошто ми рече, да сам га сасвим окинио, брзо оде у кухињу, као да тамо без њега нешто нису могли никако да сврше.

На место њега приђе ми други другар, Баклушин (инокер), којега сам још у купатилу такође познао себи на чај.

Ја не познајем милијема карактера, него што је био Баклушанов. Истина, није попуштао другима, чак се често и свађао, није волео да се нагоди мења у његове околне, — једном речи, умео се је бранити. Али се он није свађао за дуго и, чини ми се, да су га под нас сви волели. Куд год је ишао, свуда су га дочекивали са задовољством. Познавали су га чак и у вароши, пао назабавнијега човека на свету, који никада није губио своје веселости.

То беше висок момак од тридесет година, са смелим и срдачним, прилично лепим лицем, с брадавицом. То је лице поваљито толико смешно кревељило, представљајући оне које је срео и видео, да његова онолина није могла а да не прсне у смех. И он је био један од паљивчина; али није гледао кроз прсте нашим памрговљеним непријатељима смеха, тако да њега већ није нико ружио, као „празног и некорисног[9] човека. Био је пун ватре и живота.

Са њим се упознао још првих дана и рекао ми, да је појичкаш син (капитонић), да је доцније служио као пионер и да је чак пао у очи неким високим лицима, која су га завољела, чиме се он, ради старих успомена, веома поносио. Мене је одмах отпочео распитивати о Петрограду. Он је шта више читао и књиге.

Додавши мени на чај, он је претходно насмејао цео казамат, испричавши, како је поручник III. јутрос насадио нашега плат-мајора, и пошто, се посадио поред мене, рече ми са задовољним изразом лица, да ће се, може бити, удесити позориште.

У тамници се за празнике спремало позориште. Јавили су се глумци, мало по мало су се удешавале и декорације. Неки су из варошн обећали, да ће дати своје

одело за представљање, чак и за женске. Шта више, надали ту се, да ће, посредовањем једног пословног, добити општинску униформу са акселбантима. Само да плацмајору не падне на памет, те да забрани, као прошле године.

Али прошле године није био мајор на Божић добро расположен: изгубио је негде на картама, а уз то су још и у тамници почињали неке глупости, и тако је он забранио та пакости, а сад, можда, неће хтети да сме.та.

Једном речи, Баклушина је био у убијеном стању. Видело се, да је он један од најсавеснијих подстрекача за позориште, и ја сам се тада варекао, да свакако будем на тој представи.

Простодушна радост Баклушинова о успеху поворишта донадала ми се. Реч по реч, и ми се заговорисмо. Између осталога, казао ми је, да није непристојно служио у Петрограду; да је тамо нешто згрешио и да су га, уосталом већ као подоficира, послали у Р.. у гарнизони батаљон.

— А отуда су ме већ и овамо послали, додаде Баклушин.

— А зашто то? упитам га ја.

— Зашто? На шта мислите, Александре Петровићу, зашто? Ето зато, што сам се заљубио.

— Којешта, за то се још не шаље овамо, рекох смејући се.

— Ово истина, додаде Баклушин, — истина је да сам при том послу убио једног тамошњег Немца из пиштоља. Али зар вреди и за Немца прогнати некога, расудите сами!

— На како је то било? Причајте, то је занимљиво.

— Веома смешна историја, Александре Петровићу.

— Онда у толико боље. Приповедајте.

— Да приповедам? Е, на добро, а ви слушајте...

Заслужио сам и ако не сасвим смешну, али зато доста чудноватy историју једнога убиства...

*

— „Ево како је то било, поче Баклушин. — Кад су ме ово послали у Р.., видим ја — варошлепа, велика, само има много Немаца. Тхе, ја, разуме се, још млад човек, код старешина на доброј ноти, идем, накрвљивши капу, и, тако рећи, проводим време. Намигујем Немцима. И ту ми се доиадне једна Немица, Луја. Оне су обе биле праље, за најмање рубље, т. ј., она и њена тетка. Тетка јој је била стара и некако ћутљива, а живиле су удобно. С почетка сам шпартао поред прозора, а после сам склоњио и право пријатељство. Луја је и руски лепо говорила, али само тако, као да је мало шушљетала, — ах, каква је, то јест, љупка, тако љупка, какву још нисам никад ни видио.

Ја спочетка те ово те ово, а она мени. „не, то да се ниси усудио, Сапа, јер ја хоћу да сачувам целу своју невиност, те да ти будем достојна жена,“ и само се умиљава, смеје се тако звучно... а била је тако чиста, ње нисам ни видио такве осим ње.

„Сама ме је навела на мисао да се женим. Е, како сад да се не женим, помислите сами? И тако се ја спремам да идем с молбом потпуковнику... Наједаред види ме — нема Лује једанпут на састанак, не дође ни други пут, на није била ни трећи пут... Пошљем јој писмо; на писмо нема одговора. Шта је то, мислим се ја? То јест, кад би ме варала, она би се претварала, и на писмо би одговорила, и на састанак би долазила. Али она није умела ни да слаже; него је просто прекинула. Тетка је ту нешто смутила, помислим. Тетки нисам смео ући; ма да је она и знала, ме смо иначе крили од ње и кришом се састајали. Идем као луд, написао сам последње писмо и кажем јој: „ако не дођеш, сам ћу отићи тетки.“

Она се уплашила и дошла. Плачем; вели Немац, вели, Шуја, њихов далеки рођак, часовничар, богат и већ у годинама, изјавио је жељу да се ожени њоме — да би, каже, и мене усрећио, а и сам у старости да не остане без жене; а ваше и да ме вели, и већ се одавно решио на тај корак, али је једнако бутао и спремао се. Па, ето, али је једнако бутао и спремао се. Па, ето, видиш, Сапа, он је богат, а то је за мене срећа; па вар ти хоћеш да уништиш моју срећу?...

„Гледам ја: она плаче, грли ме... Ех, мислим се, та она говори памети! Па, зашто и да неће само за војника ма да сам и нижи чин? — На добро, Луја. кажем јој, да си здраво, нека ти је Бог у помоћи; нашто ми је то, да ти срећу твоју губим! А он, је ли зна? — није, вели, матор је, с дугачким носом... чак се и сама насмејала.

„Растадосмо се; шта ти је мислим се ја, судбина!...

„Сутра-дан упутим се ја поред његовог дућана; улицу ми је она казала. Гледам кроз прозор: седи Немац, прави сатове; има му око четрдесет и пет година, нос му је кукаст, очи надувене; носи фрак и има високу јаку, сасвим мирно, па се прави важан. Само сам пљунуо; хтео сам одмах ту да му разбијем и прозор... а зашто опет, мислим се, не вреди ни дотицати се. Што је било — било, не може се више поправити.

„У сумрак дођох у касарну, легох на постељу, и наједанпут, нећете ми веровати, Александре Петровићу, како сам се заплакао...

„И, тако, пролази један дан, на други, трећи. С Лујом се не виђам. А међутим сам чуо од једне куме (била је стара, такође праља, којој је Луја понајпито одлазила), да Немац има за нашу љубав, зато је и одлучио да се што пре венча. Иначе би причекао још две године. Од Лује ако да је тражио да се закуне, да за мене неће више да зна; и као да их он обе, и тетку и Лују, међутим још под притиском држи; да ће се, можда кома, још и предомислити, и да се још и сад није сасвим одлучио. Рекла ми је такође, да их је за преносутра, у недељу, обе позвао ујутру на кафу и да ће том приликом бити још један рођак, старац, пре је био трговац, а сада је јалан никакав и служи у неканом подруму као надзорник.

„Чим сам сазнао, да ће они у недељу, можда, целу ствар одлучити, спопаде ме такав бес, да се просто нисам могао савладати. И цео тај дан, и цео сутрашњи дан нисам ништа друго радио, него само о томе мислио. Чини ми се, да бих појео тога Немца.

„У недељу ујутру, још нисам знао шта ћу и како ћу, али чим се свршила литургија, — поскочим, навучем шињел, па се упутим Немцу. Мислио сам, да ћу их тамо све затећи. А зашто сам се упутио Немцу, и шта сам тамо хтео казати — ни сам не знам. Међутим, за сваки случај, стрпао сам пиштоль у џеп. Имао сам ту пиштољчину, стару, са старинским оросом; још као дечак пуцао сам из ње. Готово се већ више није могло њиме ни пуцати. При свем том ја га напуним оловом; мислим се: тераће ме посваће, а ја ћу да извадим пиштоль и све да их поплашим.

„Дођем тамо. У радионици нема никога, него сви седе у соби позади. Осим њих нема ни живе душе, нема никакве послуге. Код њега је цела послуга била једна Немица; она му је била и куварица. Прођем кроз дућан, видим — врата су ту затворена, али нека стара врата, са резом. Орце ми луда, застанем, слушам: говоре немачки. Како сам из све снаге лупио ногом, врата се намах отворише. Погледам, застрт сто. На столу велики ибрик за кафу, а кафа ври на шпиритусу. Стоји дворац; на другом послужавнику је стакло с ракијом, харинга и кобасица, и још боца некаквога вина. Луја и тетка, обе у празничном руху, седе на дивану. Према њима на столици седи Немац, младожења, зализан, у фраку и са укрућеном, шпицастом јакном. а са стране седи на столици други Немац, — већ остарео, дебео, сед, — и ћути. Кад сам ушао, Луја одмах сва пребледи. Тетка посрчи, па опет седе, а Немац се намршти. Тако њих устаде и пресрете ме:

— „Шта желите? рече.

— „Ја се као збуним, али је накост већ била јако миоме овладала.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

—

А. В. звaничник срески, поставио је ова питања:

1. „Неки Православни Судови наплаћују од свако таксе, на пр. таксе, за суд по 2·60 дин., у неповиштењима маркама, а други то не чине. Који се суд у овом случају *греши о закон?*

2. Неки Православни Судови наплаћују за таксе 2% од пролазне цене а неки 1½. Која је такса законита?;

3. Неке окружне и среске власти издају решења по изјавама са 2 дин. таксе, а окружне команде по 2·50 динара. Која власт, у овим случајевима, руши прописе тач. 6 таксене тарифе закона о таксама?;

4. Како треба разумети тач. 20. таксене тарифе — да ли се та такса наплаћује од оригиналног полутабака, или од оног поправног — преписаног од стране приватног лица?; и,

5. Зашто неке среске власти наплаћују 6·50 динара за оверавање отпусти слуге и слушкиња, а неке ту таксу не наплаћују — којих је власти правилна радња?“

На ова питања одговарамо:

I.

Има Православених Судова, која наплаћују по 2·60 динара, кад издају таквије по јавним

продајама. Од овога, 2 дин. рачунају за решење које доноси да се таксе може издати а 0.60 динара за утрошену хартију.

Како се ове таксе издају увек по званичној дужности, то не би требало наплаћивати такву од 2 динара за решење, а она од 0·60 д. ако нису наклеђа за утрошену хартију.

Код таксија, које се приватним продајама преносе ову таксу никако не треба наплаћивати;

II.

За потврду преноса непокретних имања продајом или другим теретним уговором, наплаћује се такса из тач. бр. 204 закона о таксама по $1^0/_0$ од продајне цене.

Ако неки судови наплаћују више онда они греше.

III.

За свако писмено решење административних власти, кад се на захтев приватних доноси, по њиховој одлетној молби, жалбе или захтеву, наплаћује се по т. 5 зак. о таксама по 2 дин.

По чл. 16. правила за извршење закона о таксама, поред горње таксе, мора се наплаћивати и такса из т. 1. тарифе у 0·50 динара.

Као што се из овога види, овде су урачунати само они случајеви, кад се неко обраћа извесној власти са приви својим захтевом који излазна одлуку — решење —, и, по томе, такса у 0·50 дин. не ће се наплаћивати кад се поднесе жалбе на решења, као што је случај из т. 7 тарифе, јавље случајеве ни тачана: 77, 88, 133 и т. д.

Свако другчије поступање, погрешно је;

IV.

За пренесивање службених акта и документата, такву увек треба наплаћивати од оригинала а не од преписа, јер би се, другчије радећи, могла изигравати тач. 20. таксене тарифе и намера законодавца; и,

V.

За оверавање отпуста слугу и слушкиња не треба наплаћивати никакву таксу, јер ова врста није прописана законом, а друго оверавање отпуста прима се у циљу евиденције кретања онога реда друштвеног, у коме поред добрих има увек и худи рђавих склоности, па власт треба да је о њима увек добро обавештена.

* * *

Један општински писар пита:

„Може ли се застрељошћу стећи право службености на непокретним добрима?; и,

II.

Да ли је правилно урађио судија једног Прекостепеног Суда, што је разматрао пресуду општинског суда, донесену против његове браће од рођене ујака, и по њиховој жалби поништио пресуду општинског суда.

Ако оваква његов поступак није сагласан са нарефењима § 52. тач. 1 грађ. суд. поступка, онда да ли судија подлеже и другој каквој каквој сем ових последња, које му доносе § 426 тач. 3. помењутога закона?“

I.

По § 929 грађ. законика застарелошћу се могу прибавити права службености на непокретним добрима.

Рок је предвиђен овом законском одредбом.

II.

Као је питањем под II. представљено, судија је са једном парничном страном средник у IV степену побочне линије те је према § 52 тач. 1. ов у науску.

Према § 53 пом. закона, он је требао сам да изнесе суд о ономе средству.

Кад то није учинио, него узео у оцену пресуде општинског суда, он је, на случај обнављања парнице у смислу § 426, дужан да плати парничарима и сведоцима трошак и дангубу.

Другом казном не може бити кажњен.

* * *

Један опет општински писар, учитељ је ова питања:

„Чланом 20. закона о народним школама прописана је казна за оне рђаче родитеље и старатеље, који своју децу не шаљу редовно у школу.

Казне ове рђаче школски одбор а изврпење их председник општинског суда или његов заменик, које казне ако не наплате у року од 30 дана, платиће их сами.

Да се ово све може извршити на време потребно је објашњење:

а, сме ли општински суд оне казне наплатити егзекутивним путем од оних грађана, за које је познато да су напшени, па се кривац да се ова казна у осталеном року не би наплатила?

б, мора ли општински суд водити рачуна о нарефењима § 471 грађ. суд. поступка при напатти оне казне, над се она продајом покретности врши?

в, могу ли се, сем ове казне, употребити према родитељима и стараоцима и оне казне из тач. 9. § 362. крив. законика, над своју децу иновано не иду у школу?

На ова питања одговарамо:

а, над год је новчано лицу сасопштена осуда, она се може и мора извршити у законском року, било наплатом пазне, било заменом затвора.

Општинским судовима стоје на расположењу законска средства да казну наплате и без принуства осуђеног, кад се утврди да се он крајо држећи се прописа у глави XVIII грађ. суд. поступка.

Ако је спромашног стања, на би новчану казну требало заменити затвором, онда је општ. суд дужан да се послужи свима законским средствима и осуђеног добави да казну издржи.

б, када ће се поступати при наплати новчане казне и замени оне затвором, регулисано је расписом Господина Министра Просвете и Црквених Послова од 17. маја 1899 године ПБр. 4323, који гласи:

„У члану 20 закона о народним школама, а у његову последњу ставу, казано је: у случају, да се новчана казна не може наплатити од назначеног рђаког родитеља, замениће се затвором, рачунећи 2 динара за један дан затвора.

Ну, како су наступања разноликна тумачења онога члана од стране појединих општинских судова: који рђаког родитеља треба сматрати за спромашног и казну, изречену на основу горњег члана, према њему, заменити затвором, нашао сам за потребно да изредне следеће: да се само према оним неуредним рђаким родитељима, који плаћају годишње испод 10 динара непосредног пореза, новчана казна може заменити затвором.“

Овај распис, истина, одступа донекле од општег принципа, који је предвиђен § 471 грађ. суд. поступка за извршење кривичних пресуда, али власти су дужне да о њему воде рачуна.

а, у § 362 тач. 9. крив. закона, побројани са сним други узроци од оних из чл. 20 закона о народним школама, због којих неко може бити кажњен, па за то, кад год се утврди да они постоје, може се казна изрицати и по овоме законском пређењу.

Један срески начелник саопштава овај случај и тражи објашњење.

„По § 471 грађ. суд. поступка, земљодељац не може ни сам отуђити кућу са њеном и шест дана земље, рачунећи у једна дан 1600 квадратних хвати.

Према томе нагтоји земљодељац продаје читаво од своје имања, он мора поднети уверење општинског суда и одбора, сазданих правилима Г. Министра Правде од 4. фебруара 1874 год. № 354 да му, поред продате земље, остаје још онолико, колико по закону не може отуђити.

До сада су, нами, ова уверења општинских судова издавали на основу пописних књига Б. и Прностеп. судови су их примали као исправна.

Од неког времена Прностепени П. суд тражи, да среска власт, оверавајући ова уверења, каже, да она по личном уверењу тврди, да дотични има још земље, колико му треба.

Да овакву потврду стекне, полицијска власт нашла је, да пре тога треба имати несумњиво уверења, које се може добити једино стручним прегледом, па је одбијала потврду сваког уверења, где није претходио стручан преглед.

На овај начин, људи су изложени великим трошковима ако преглед, који много пута надмаша продајну цену земље, те се, тако у опште опемоћавања продаја, а паравно, на тај начин људи ограничавају у употреби и неограниченом располагању својине.

Изнесени ово, овако, он пита, да ли је рђаља Прностепеног суда и полицијске власти правилна, и ако јесте онда какав се излаз може наћи из неголи, која се јавља ни ове правилне радње суда и полицијске власти?“

У општем интересу друштва, законодавац је ограничио земљодеља да не може отуђити извесан део свога имања.

Да би се овој законској одредби прибавила практична важност, Г. Министар је поменутим правилима, а имено тачком 11 под а. и б. условио, да се при преносу имања наша по законској дужности на ова отуђивања, и да се поднесе уверења општинске власти, која ће потврђивати и полицијске власти, о овој околности.

Како ће општинске и полицијске власти доћи до сазнања, да ли неком остаје довољно земље по закону, то, паравно, није одређено правилима.

Али, како се зна, да је за то сазнање један једини начин пример, кад је законом одређена пространост по мери, онда је сваки други начин неправилан, па по томе и само поднесе књиге Б. које су прмљене само као основица за разрез пореза на земљиште, не могу бити никакав доказ за околност, која се овде износи.

Према томе и суд и полицијска власт имају право што захтевају, да се све ово примером утврди.

Ове на то немају право по закону, а на то их је, нама судије, определило искуство, да многи земљодељци изигравају пређења § 471 гр.

суд, поступка полицајаца неверно издату уверења од стране општ. суда и одбора, а неоверена од стране полицијских власти.

Што се из овако правилне радње суда и полицијских власти јавља за полицајце неугодна, то не даје права никоме да од оних правила одступа, јер се пред величином општег интереса, који је овим правилима и законом заштићен, грубе штете, што их појединци подносе.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПРОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Стеван Борковић, родом из Босне, који се званично ковачким занатом по селима посвећивао-тампавског среза, који је из притвора пашао, среза посавско-тамнавског утекао, одметнуо се од власти и ноћно чинити казнима дела, објавом начелства овог од 15. пр. м-ца и год. Бр. 9.734, која је оштампана у броју 154 „Српских Новина“ под 18. јулом тек. године позват је на основу чл. 2. закона о утамањивању хајдука, да се у року од петнајест дана од када ова објава буде у ном. новинама оштампана, јавио, и преда надлежној полицијској власти, иначе ће после тога рока бити огласио за хајдука, када ће бити слободно свакоме убити га. — па како се он — Стеван у одређеном року, па ни до данас није пријавио никојој власти, а ни предао, но остао као одметник ли и даље казнима дела чини.

С тога начелство под данашњим решењем својим Број 1.030 огласило га за хајдука на основу члана 3 поменутог закона, с тим да је слободно сваком убити га.

ПОТЕРЕ

Ноћу, између 6. и 7. тек. м-ца, неповнати ловци упали су 2 коња Илији Војиновићу из Петровца, среза добричког. Један од украдених коња стар је 6 а други 8 година. Први је длаке жеђе а други дорастасте; оба су жигосани државним жигом. За крадљивцима и покрадом наређује се трагење. Акт среског начелника Број 9.343.

Рајко, син Живане удове пок. Јована Вучетића из Врана среза арнаутског, по исказу жене му Живане, пре три недеље дана, отишао је и до данас нема се гди је. Мати му чак сумња да је неко негде убијен, па је молила да се расписом потражи.

Рајку је 13 година, расту је мален, у лењима погучен, образа округлих, очију црних, косе црне. Од одела нико је за себи: гаће и кошуљу од сељачког тежињавог платна, половни при сувишни зубун, на глави капу шајкачу, а на ногама чарапе и опанке. Начелник среза арнаутског актом Бр. 7.112, моли све полицијске власти да Рајка у своме кругу потраже и са пронађеним надлежно да поступе.

Стеван Радуловић, који се налаже за иметом среске Јосифа Бергера, из Београда, напустио је превару у Варварину помоћу лажне исправе, на побегло. Он је стар 28 година, омален, црномањаст, бркова црних, браду брије; у оделу цивилном, носи дугачки црни ибердингер, а на глави има црни меканц шешир. Моле се све полицијске власти, да Стевана у своме домашају потраже, и пађеног спроводу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 21.282.

Моја жена Алексија, пре три дана у другштину са мојим слугом Давидом Живановићем, из Осладуновца, побегла су и са собом одвела у коњу 220 лея. и неке ствари. Алексија је стара 32 год., лица више округла, црнокањаста, косе и очију црних, обрва повелних црних, под великим чела белегу, по лицу богата, раста средњег у одвоју сељачком.

Давидо има 35 год. у расту мален, смеђ, пуи, лица округла, очи зелене, бркова мали — рађи; у једно му је ноге осечен палац, у простим сељачким ћуњевима одевен.

Моли све власти да их потраже и ако их пронађу да их са стварима и новцем покраденим спроведу начелнику среза подгорског, где и тужба постоји.

Радомир Мачић, из Сатарице
сеоштвом Суводањским.

Потеру ону оверила је дотична ор. власт. (Ур.)

ТРАЖИ СЕ

Радован, син Јовице Исаковића из села Барошевца, округа београдског, који је био у служби код Владимира Радојковића там. 1. ов. месеца отумарао је негде и није се још вратио. Њему је 17 година средњег је раста. косе смеђе, нос малог пљоснатог, очију плавих. Од одела нико је на себи гуњ са рукавима, пошуљ, гаће и војничку шајкачу. Начелство опр. београдског, актом Бр. 5.567 моли све ралне полицијске власти, а младића као и општинским судовима препоручује да у своме кругу обрате пажњу на отумарајог, да са пађеним надлежно да поступе. Убр. 20.929.

Василија, кћи Радоја Бабића, тежака из Коњува ср. расинског, 14. ов. м-ца отумарала је и није се више вратила кући. Има јој 18 год. средњег раста, потпуно развијена, очију и косе црне, носа правилног, усана мало подебљих. Од одела имала је на себи сукњу пушену са рујним штрафтама, рекају правно-брану и на глави белу мараму. Начелник ср. расинског окр. пруженачког актом Бр. 12.998 моли све полицијске власти а општинским препоручује да у своме кругу обрате пажњу на ову несталу девојку и са пађеном надлежно да поступе. Убр. 20.920.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

На оногошњем Панчеком вашару у Ваљеву, полицијска власт похватала је и спровела ову групу несаропа. Ми их наносимо, скрећући уједно и пажњу органима власти у земљи, да ироче у свим местима, где ће бити вашара у овој вашарској сезони. Тако ће они несумњиво доћи. Да их приказано:

1. **Живојин Илић**, у несарошком друштву звани „**чича Вукмарк.**“ родом из Брајковића, окр. ваљевског, стара несарош вашарски, који се тога ради опширно ни сад кад је тако рећи једном ногом у гроб корачно.

2. **Матија Јеротић**, звани „**Гајтан Паша,**“ родом из Вировала, такође је стари несарош, за кога се дрвало да је напустио свој занат, али ето где сад стрђује да га не напушта.

3. **Живојин Јовановић**, из Крагујевца.

4. **Владимир Николић**, из Смедерева и

5. **Милан Радаковић**, „**Личанин,**“ све добро познати несарошн из „Полиц. Гласника.“

6. **Милан Николић** — „**Брашовац**“ из Ваљева, сад се прав пут јавља на позорнице конарежој, иначе је скитница и лупеж; и

7. **Пера Петковић**, звани „**Перица**“ родом из београдских Палилула, али своје операције врши само по вашарима у упутрашњости а врло ретко над у Београд долази.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Феноменологија спиритизма; 2) Прозивке државно-правне струје. 3) Јелки заборављен закон; 4) Телесне и смртне казне; 5) О страшцима и пасошима. — III. Поучно забавни део: 1) Шамар пред судом; Потере; Трагом се; Спреће се пажња.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 24

БРОЈ 32. У БЕОГРАДУ, СУБОТА 17. АВГУСТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за писара прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Драгутин Марић, пешадијски потпоручник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 6. августа 1902. године № 19.107 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра П. Петровићевића.

(Наставак)

Везивање чворова на показани начин, без икаквог додира од стране Следове и без пробијености материје и без прелаза њеног у флуидно стање и враћања натраг у чврсто, да се врло лако објаснити кад се претпостави, да простор има још и четврту димензију. Ствар се да лако схватити кад се везивање чворова у тродименсионалном простору упореди са везивањем чвора у дводименсионалном простору. Чвор у дводименсионалном простору не значи исто што и чвор у тродименсионалном простору. У фигури 3-ој нацртаћ је конац као права

Слика 3.

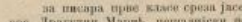

Слика 4.

Слика 5.

линија у дводименсионалном простору површине хартије. Слика 4 показује чвор тога конца док се год он сматра да лежи само у равни: тај чвор престала просто савијање конца у његовој средини. Кад се један од крајева А или В савије по други пут и провуче кроз већ дати савијутак онда постаје чвор у трећој димензији јер се сада чвор више не налази у равни (слика 5). Чвор тродименсионалан не може се никако везати док се год конац налази само у другој димензији, па ма колико окретали на ону или на ону страну овај или онај крај конца, неопходно је потребно надизање конца у трећу димензију, да се један његов крај може провући кроз чвор друге димензије. Међу тим ово што сад долази врло је интересантно. Дводименсионални чвор може се много лакше направити, кад се један крај конца надигне из равни у трећу димензију, него кад се конац налази само у равни. Чвор дводименсионални у равни може се само тако направити ако се један крај конца обрне за 360° око места на коме треба да се начини чвор, ако се то кретање врши само у равни и комад се не надиже у трећу димензију; међу тим тај се дводименсионални чвор може много лакше направити, ако се део конца који се креће (рецимо B) надигне у трећу димензију, онда је довољан и обрт за 90° па је чвор готов. Али још се лакше може такав чвор везати просто на тај начин што ће се један крај конца обрнути око себе, тако да се надигне сам равни и опет у њу спусти, па је дводименсионални чвор готов. У том случају крајње тачке конца остају у равни па се чвор лакше везује.

Као што се овако да врло лако везати дводименсионални чвор у трећој димензији без икаквог окретања конца у равни исто се тако да чвор тродименсионални везати у четвородименсионалном простору, ада крајеви конца остану у трећој димензији. Ми тродименсионална бића у стању смо да такве чворове само тако вежемо што ћемо један део конца кретати за 360° у равнини која не пада уједно са равнином конца (т. ј. у равнини треће димензије). Четвородименсионалним бићима било би исто тако лако да вежу наши тродименсионални чвор без икаквог померања крајева конца, као што је нама бићима тродименсионалним могуће да везимо дводименсионални чвор без померања крајних тачака његових, што би опет дводименсионалним бићима било апсолутно немогуће. Кад се дакле претпоставе четвородименсионални простор, онда је ово везивање чворова на канапу чији су оба краја запечаћена сасма могуће без икакве повреде печата, и Целнер баш и узима овај феномен везивања чворова да покаже, како је нужна претпоставка четврте димензије реалног простора.

Поред везивања чворова, које је Целнер испало са Следом за руком, испао му је и други један исто тако чудан феномен пробијености материје, а то је обављање претпона око асталских ногара, и ако су претпони остали неповрђени и ногари биги чврсто привезани за патос. Целнер је узео у собу два стола, један чији су ногари биги чврсто привезани за патос, и други на који је нетичу неколико дрвених претпона које је пре тога испитао микроскопски, да би с једне стране констатовао њихову једноставну структуру а с друге стране да би по свршеном експерименту могао констатовати њихову неповрђеност. Као и код прног експеримента, он је пазио с особитом пажњом на Следове руке које су за све време експеримента остале непомичне. Само је неколико минута по почетку седнице требало, па су се претпони цели и неповрђени нашли около ногара другога стола. Овај феномен Целнер опет објашњава претпостављањем четврте димензије реалног простора. У тродименсионалном простору обављање претпона око ногара стола могуће је само тако, ако су ногари слободни тако да могу ући у саме претпоне; у четвр димензионалном простору пак претпони се могу поређати око ногара асталских и ако они нису слободни. То се опет да показати фигурама. Слика 6 представља правом линијом ногу ако које треба претпн А да се обавиће. Докле год се претпн налази у истој равни са правом, то је обављање апсолутно немогуће, ако је тек онда могуће, ако се претпн надигне у трећу димензију, тако да кроз њега може прана да прође; разуме се

Слика 6.

под претпоставком, да је крај праве, који има кроз претпн да прође односно претпн кроз њега слободан. У другој димензији то је проваљење претпна немогуће, и кад је крај праве слободан; у четвртој димензији то ће проваљење бити могуће кад крај није слободан, као год што је везивање дводименсионалног чвора у трећој димензији било могуће и без повреде крајева конца те по томе и везивање тродименсионалног

чвора у четвртој димензији било могуће без повреде правца конца.

Тако лако објашњава Целнер на врло прост начин под претпоставком реалитета четврте димензије феномене тако звane пробојности материје, без повреде основног физиколног аксиома непробојности материје. На исти начин објашњава Целнер и друге многе феномене пробојности материје, који су у тесном сродству са феноменима тако звane материјализације и дематеријализације објеката. Ми ћемо у другом одељку опширно описати ове чудне феномене, а сада ћемо само споменути, да се они састоје у тако званом јављању објеката са оног света у овоме и ишчезавању њиховог са овог света у онај. У многим случајевима ове материјализације и дематеријализације објеката констатовано је, да су се објекти који су се тобож јавили са онога света, налазили просто у бљештави саме собе у којој је седница држана. Тако је се Целнеру једном десило, да је утицајем Следовим почела да пада читава кишa у соби у којој је седница држана ма да у њој воде није било; међу тим констатовано је да се она налазила у соби до ње. Исто тако констатовано је, да је и камење, цвеће и други предмети који се јављају у седницама дошло споља јер је исто тако влажно и хладно и исте оне врсте које и оно на полу. Предмети су давше ушек земаљског порекла, и у најбољем случају има да се претпоставља за ове као и за све друге феномене пробојности материје ово већ моменуто објашњење индијско, а никако не Целнерово.

Логични узек, као што смо већ видели, простор од четири димензије није немогућан. Али на разлога, који се у овим више мање популарним чланцима не могу изнети, реални простор поред свега тога не може имати више од три димензије. Свет је могао бити створен и у простору од четири, пет и т. д. димензија, али он је створен у три димензије, а да није створен у више димензија, разлог је најглавнији — да га се само дотакнемо (в. Спиритизам стр. 78—9) — што би морали имати преставу о њему. Према томе Целнерова теорија четвородимензионалног простора, ма како духовито изгледала, и ма како елегантно да се њоме дају објаснити сва речени окултни феномени, ипак је погрешна, јер четврте димензије простора нема. Ако постоје појаве пробојности, које је Целнер посматрао, онда се оне дају објаснити само онако како је то у Индији учињено, т. ј. претпоставком да је снага медијума у стању, да мења агрегатно стање тела врло брзо.

Појаве физикалне које се осим побројаних јављају често при седницама јесу још: лупњаве, које почињу са нечујним пуцкарањем (као код електричне машине) па се појачавају каткада до тешких удара; те се лупњаве често чују из столова, столица, ормана, зидова, из малих предмета а каткада и из масивних стена; затим бацање камења које изненада наступи и и полупа све прозоре на соби у којој је седница; затим особито светлосне појаве које се јављају готово увек у седницама: обично су те светлосне појаве тако слабог интензитета, да их само сензитивније личности могу да виде, али кадкада постају тако јаке, да их сви виде. Ове светлосне појаве по чувеном спиритисти (и хемичару) Рајхенбаху продукт су тако зване снаге ода; одом назива Рајхенбах саму снагу медијума, и њена је главна одлика у томе да производи светлост, и да у виду пламена извире из људског тела (као што су то тврдиле многе сензитивне личности које опазају ове слабе светлосне појаве). Према томе од би ово светлосна снага, чији су светлосни таласи невидљиви, али који играју главну улогу у природи ствари (кад се претпоставе, да се у окултним феноменима манифестира најдубље дно природних феномена). На сличност ових хипотетичних зракова Рајхенбахове снаге ода са новопронађеним невидљивим Рентгеновим зрацима указао је чувени спиритист Карл ди Прел.

(Наставиће се)

О СТРАНЦИМА И ПАСОШИМА

Д. Ђ. Алимпић

(Наставак)

б) **ванобласности**, која се састоји у *независности од власти месне државе*. Независност ова, пак, огледа се у *неухватљивости* од грађанског и кривичног правосуђа, као и у *ослобођењу* од дужности сведочења.

И ванобласност, као и неповредимост, проширује се и на породицу посланикову, његово службено особље, а у многим случајевима и на неслужбено.

Само онда, кад би која од побројаних лица учинило злочин против државе, може га месна власт притворити, али је дужна о томе одмах известити његову државу и довољно образложити свој поступак.

Ни у ком случају месна власт не може судити страном заступнику, већ једино власт његове државе, којој се он, ради тога, предаје по свршеној истрази.

Поменьено још, да влада страног заступника може, у појединим случајевима, одузети поменуту независност може заступнику и његовом службеном особљу као год што је сам посланик може одрећи своме неухватном особљу. У оба ова случаја, месне власти биле би надлежне за вођење истраге и суђење кривица, или грађанских спорова, ових лица.

Последице изузетности од грађанског правосуђа огледају се у немогућности подизања на какве тужбе против страног заступника, чије се ствари у стану или згради посланства, ниједа не могу узаптити, нити он лично може бити затворен због дугова.

Са сним је, пак, друга ствар, ако би страни заступник притежавао какве непокретности, или покретне ствари ван свога стана и зграде посланства, које нису намењене његовој личној употреби, већ привреди, трговини или радиности. Изузетности у овом случају нема ни што се је заступник, ступајући у послове овакове природе, ње прећутно одрекао, па, следствено, и ове се ствари могу узаптити.

Поменьемо још и то, да заступник стране државе не може уживати ни *неповредимост* ни *ванобласност*, ако је поданик државе код које је акредитован. То исто важи, у овоме случају, и за његово неслужбено особље, које, као што смо видели, може само у толико уживати независност, у колико му заступник ње или може да дâ.

Треба још знати и то, да се *независност* (имунитет), о којој смо говорили, односи само на дипломатске заступнике или посланике, али не и на **консуле, сем ако им она није, путем уговора, изрично призната.**

Ово се правда тиме, што консули, немају дипломатског обележја, већ им је, као што је познато, дужност да штите трговачке и економске интересе своје државе.

Ну, и поред свега овога, ипак се признаје, да је архива консулства неповредима, те се, према томе, она не може ни претрести ни узаптити.

Што се осталих консулских повластица тиче, оне, као што нагласисмо, зависе у главноме од уговора дотичних држава.*)

На завршетку говора о домицилираним странцима дужни смо још нзјавити, да је њихов положај у већини данашњих државна детаљисан међународним уговорима, који, као што се зна, имају силу закона.

Међународни уговори које је Србија до данас закључила са страним државама ови су:

а) **с Аустро-Угарском:** *Трговински уговор* од 28 јула 1892 [зборн. 68], *Консуларна конвенција*, *Конвенција о наслеђима* и *Конвенција о узајамној помоћи и у судским делима*. — све од 24 априла 1881 год. (Зборн. 37). Трговинском уговору истиче рок 19—11 децембра 1903 год.;

б) **с Белгијом:** *Трговински уговор* и *Консуларна конвенција*, обоје од 17 јануара 1885 [зборн. 41-ви];

в) **с Грчком:** *Трговинска погодба на начелу највишег повлашћења* од 1 јула 1895 год. (зборн. 50);

г) **с Енглеском:** *Трговински уговор* од 28 јуна 1893 (зборник 49);

д) **с Италијом:** *Привремена погодба за уређење трговинских односа* од 26 априла 1874 год., која је доцније продужена изјавом од 28 априла 1880 (зборн. 35) и *Конвенција о конзулату* и *наставковину* од 28 октобра 1879 год. (зборн. 35);

ђ) **с Немачком:** *Трговински уговор* од 1 августа 1892 [зборн. 49] и *Консуларна конвенција*, од 25 децембра 1882. (зборн. 39);

*) Ова конвенција о праву изузетности и привилегија конзуларних агената, закључена 1—11. 1882 год. између Србије и Сједињених Америчких држава (Збр. 18).

е) **с Русијом:** *Трговински уговор*, од 15 октобра 1893. (зборн. 49);

ж) **с Уједињеним америчким државама:** *Трговински уговор и Конзуларна конвенција*, обоје од 2 октобра 1881.(зборн. 38);

з) **с Француском:** *Трговински уговор* од 20 јуна 1893. год. (зборн. 49);

и) **с Холандијом:** *Трговинска и конзуларна погодба*, од 5 октобра 1881. (зборн. 37);

ј) **са Швајцарском:** *Привремена погодба о уређењу трговинских односа*, од 26 јуна 1874. која је продужена 20 маја 1880. год. [зборн. 35 и 36] и *Конвенција о настањивању и конзулстеу* од 8 априла 1888. (зборн. 43);

к) **Међународна конвенција о заштити индустријске својине,** која је закључена у Паризу маја 20. год. 1883. између Србије, Француске, Италије, Швајцарске, Белгије, Холандије, Шпаније, Португалије, Бразилије, Гвемале и Салвадора (зборн. 40). Допуње је ова конвенција допуњена Римским протоколом од 11 маја 1886. год. (зборн. 42);

л) **с Црном Гором:** *Трговинска Конвенција*, од 19 децембра 1895. год. (зборн. 50);

љ) **с Бугарском:** *Трговинска конвенција*, од 8 марта 1897. која важи до 1 јануара 1904. год. (зборн. 52) и најзад

м) **с Турском:** *Трговинска конвенција*, од 15 фебруара 1900. до 19 августа 1902. год. (није још ушла у зборнике, а биће замењена новим уговором).

2. Недомицилирани странци

Положај ових странаца регулисан је, у већини данашњих држава, нарочитим законима или уредбама које, готово свуда, имају чисто полицијско обележје, јер им је главни циљ: да подвргну што јачем полицијском надзору сваког странца, а споредан: да га, што је могуће више, стане у занесен положај према домороцима.

Код нас у Србији нема, на жалост, нарочитих закона или законских наређења у овоме погледу, и да који случајем не постоји још § 343 казненог закона, по коме се из земље могу протерати страни поданици без уредног занимања и средстава за живот, неби, у погледу осталих разни, постојала никаква разлика између наших и страних грађана.

Постоји, истина, код нас још једно наређење у § 344. пом. зак., по коме се долазак сваког „*странца на тубине*", мора пријавити месној полицијској власти у року од 24 сата, али казна за неизвршење овог законског прописа, никако не постизава странца, већ онога који га у своју кућу или хотел прими, дакле, опет нашег грађанина.

Сем онога, треба још знати, да ова обавеза пријављивања не постоји само за странце, већ и за српске грађане, ва чега опет изазан; да законодавац, у овом погледу, не прави апсолутно никакве разлике између странаца и својих поданика.

Изузев ова два зак. прописа, и § 376 казненог зак. који наређује да се странци у место осуде на полиц. надзор прогоне из земље, нема, ни у кривичном зак. ни у полиц. уредби, никаквих других наређења о странцима.

Није никакво чудо, према овоме, што се у Србији налази једна велика маса проблематичних странаца који, с једне стране отимају зараду нашим поданицима, а с друге опет, ревносно пуне наше затворе и казамате.

Док је овако код нас, дотле у најслободнијој Француској постоје за странце два нарочита закона [од 2 октобра 1888. и 8 августа 1893. год.], од којих је једноме (првоме) циљ сигурност друштва, а другоме заштита раденика и занатлија.

Због важности самог предмета, изложићемо овде у кратко важније одредбе на оба ова закона.

Тако, по зак. од 2 октобра 1888. год., сваки странац који дође у Француску дужан је, у року од 15 дана, рачунећи од дана његовог доласка, поднети лично месној општинској власти, а у Паризу префектури, пријаву и у истој оснатити:

1) своје име и презиме;
2) име и презиме осталих чланова породице;
3) народност;
4) дан рођења;
5) последњи домицил;
6) занимање и средства за живот;
7) име, године старости и занимања осталих чланова породице ако их има, и
8) Домицил у моменту подношења пријаве.

За доказ свега овога, као и за доказ броје идентичности, странац мора поднети на увиђај *законске исправе*, а ако их случајно код себе нема, остаиља му се извесни рок, до кога их мора набавити и показати.

Не поднесе ли странац ове доказе у остављеном року, он се кажњава новчаном казном од 50—100 дин. Иста ова казна постизава га и онда кад у остављеном року не поднесе пријаву.

Ако ли се пак, утврди: да је странац намерно избегавао испуњење ових дужности, он се одмах прогони са територије француске.

У случају да је пријава ма и у неколико непотпиниті, поднесилац њен кажњава се новчаном казном, а према приликама и прогонством.

Ако су и пријаве и докази уредни, подносиоцу се даје реверс о томе, и тек са овим реверсом он је у стању претати се слободно у месту тадањег домицила.

Реверс овај мора странац увек са собом носити и показати га власти на њен први позив. Овај, који то неби учинио, кажњава се новчано од 50—200 дин. неланисно од тога, да ли је, у моменту тражења, имао код себе реверс или не?

У случају промене места становања, дужност је странца да се у року од 2 дана, од дана доласка у ново место, пријави са већ добивеним реверсом општинској власти, која ће му исти оверити и вратити, по што га предходно заведе у своје књиге — нарочите регистре за странце. Неиспуњење овог зак. прописа повлачи за собом исте казне, као и само неподношење пријава.

До сада изложене одредбе односе се на оне странце који привремено, махом ради задовољства, проводе у Француској дуже или краће време, не радећи ништа, и трошећи своју готовину.

Са свим је друга ствар, међу тим, са оним странцима, који долазе на територију француску у циљу привређивања — зараде.

За ове странце издат је нарочити закон 8 августа 1893 год. коме је, као што смо већ поменули, главни циљ заштита домаће трговине, радиности и индустрије, а нарочито радеиичке класе.

Као год и остала страпци, тако су и ови дужни поднети пријаву, али не у року од 15, већ у року од **8** дана.

Све док не добије реверс о поднетој пријави, странац не сме радити никакав посао, а и кад би хтео, нико му неби смео дати рада **без предходног увиђаја реверса.** Свако противно поступање, повлачи казну за обе стране.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ИСПРАЋАЊЕ

Од Максима Горког

Кроз сеоску улицу, међу белим малоруским кућицама, са дивљим урлањем, прече се један чудноват спровод.

Гомила народа иде, збивена и спора, ступа напред као какав огромаи талас, а пред њом, у кораку, корача смешно чупава мрцина, оборене, спуштене главе. Подижући предњу ногу, мрцина је чудновато тресла главом, као да је хтела да растресе густу прашину са друга; а кад је дизала задњу ногу, изгледало је као да ће скинна да се сроза на земљу, и да ће се строполштати.

Кајсе вуче таљиге за које се преклештила рукама једна мала жена, готово девојчица, потпуно нага. Она иде чудним пораком са стране, главу покривена јаком затвореном плавом косом, погнута је и као мало забачена позади, очи су јој јако отворене, гледају негде далеко, мртвим и тупим погледом у коме нема ничега људског... Цело јој је тело покривено модрим и црвеним убојима, округлим и дугачким, чврста лева дојка јој је прободена и врх тече у танком млазу... Црвени траг крви иде преко трбуха, на на ниже, дуж леве бутине до колена,

а на колену је сакрива мрка пора од прашине. Изгледа као да се са коже те жене одерао танак и дуг кајиш, и да су је дуго ударали цепањем по трбуху, који се грозно надуо и страховито је модар.

Међ и надувене ноге једна иду по прашини, цело тело је ужасно упакажено и осакаћено, и тешко је разумети како је још у стању да се држи на ногама, које су све покривене убојима, као и цело тело. Како да се не сруши на земљу, како да се не обеси о таљиге које ће је вукле по прашњаво врелој земљи.

На таљигама стоји усправљан крупан момак, у белој кошуљи, са астраханском шубаром, испод које је прено чела шала копривица јако рађе косе. У једној руци држи узде, у другој бич, којим методично шиба, један пут псује, други пут тихо мале женице, толико изубијане да више није личила на људско створење. Очи су му напућене краљу и свијају свирепим тријумфом. Од косе је још боље види зеленкаста боја његова лица. Рукави од кошуље, засукани до лаката, откривају јаке, мускулозне руке, обрасле рђим длакама; уста су створена, пуна белих шиљастих зуба. С времена на време чују се његови рапави узвици:

— Де! Вештице! Ђи! Ђи! Аха! овако...! Ваља ли овако бријо?

И ова таљига и жене припезане за њих, гомила, као огроман талас, тече, вије, урла, звижди, смеје се, боде, тера, а дечурлија трчи. По неко се одвоји од гомиле, и вије у лице жени циничне речи. Онда, гласно викотање гомиле покрива све остале гласове и опшгро ејукање бича у зраку... Жене иду, са раздраженим лицима, са очима које се сијају од уживања... Људи иду и вичу нешто одвратно створењу које је на таљигама. Овај се окреће њима и смеје се, са широко отвореним устима. Удар бича ејукну о леђа женина. Бич, дугачак и танак, увија се око рамена, и ено га под пазухом... И сезак који шиба, снажно повуче бич на себе; жена силно викну, тргне се натраг, и лешина паде у прашину... Више њих на гомиле појурише јој, и нагнуше се и сакрише је својим телима.

Коњ се заустављао, али одмах настављао да иде; жена, сва изломљена и изубијена, настављао као и пређе свој пут поред таљига. И једно кајусе, на спаком корану, тресе своју чекињасту главу, као да хоће да каже:

— Ето како је гадно бити животиња! Мора се онда учествовати и у овако одвратним стварима.

А небо, чудесно дубоко небо, потпуно је мирно — нема ни најмањег облака —, и са висина летње сунце обилно разсипа своје ватрене зраке.

То није алегоријска слика гоњења и мучења пророва приказана у својој земљи, — не, на несрећу није! То се зове: „Испражњење.“ Тако мужеви казнивају несвесност својих жена; то је жанр-слика, обичај... и ја сам то видео 15 јула 1891 године, у селу Кандибовка, херсонска губернија.

ВОЛТЕР И КРИМИНАЛНЕ АФЕРЕ ЊЕГОВОГА ДОБА

Од **Е. Ноела.**

(Свршетак)

Несрећом, они трајући мало трају; фанатизам није дуго чекао да опет дигне главу, и жерва Каласова још није била ни спржена, кад се објави један нов криминални процес, опет у Лангедоку, против једног протестанта у Катру, оптуженог да је удавио своју кћер, које су калуђерице, тако се говорило, преобратиле у католичку веру. Као поједности: „Неки Сирван из Катра, имао је три кћери. Како је вера ове породице била протестантска, то су одузели од матере њену најмању кћер. Метуше је у један манастир, шибали су је да боље научила свој катихизис; она побуде и скочи у један бунар, који је био удаљен једну миљу од куће њеног оца. Одмах реноснии католици посумњаше да су отац, мати и сестре удавиле ово дете. Католици из провинције тврдо држе да једна од главних тачака протестантске вере јесте та, да отац и мати морају да обесе, угуше или удаве своју децу, ако примете да ова имају неку наклоност према католичкој религији. Ђаво о удављеној девојци приче у Тулузу.....“ Позване Сирвана његову жену и кћери. Сирван је имао толико времена да побегне са свом својом болесном породицом. Они су шли пешке, без икаке помоћи, преко стрмештих планина покривених снегом. Једна његова ћерка породи се на путу; и полумртва понесе своје новорођено дете на рукама; напослетку се упуте према Швајцарској. (Волтерово писмо Дамилавилу). Где да иду ако не сметом месту, које је постало уточиште, свију несрећника (као некада грчка)? Они иду у Фернеј: „Исти случај који ми је довео децу Каласову хтео је да се Сирван упути мени. Замислите, пријатељи, четири опште које су касали оптужили да су појели једно јагње. Немогуће ми је да вам наслинам толико невиности и толико несреће.....“

Кад су дошли у Фернеј, прва новост коју су чули била је да су отац и мати осуђени на смрт, а кћери које су проглашене за нодједнако криве, прогнате на свагда; за су им добра конфискована и да им не остаје ништа више на свету него бешчашће и беда.

Да се спасу било је само једно средство, да се врате натраг, да се лично пријаве тулуском суду, и да их овај осуди у њиховом присуству. Али ко је био сигуран да их неће поново осудити на смрт. Да их се могло надати да ће суд опет устушити гласу Волтеровом? Судије су и онако биле незадовољне што је јавно мњење оптетило, једну њихову прерогативу, што се непознати мешају у њихове послове. Волтер се са свеје стране бојао да јавна пажња не престане да му слелује два пута увастопце на истом земљишту. У осталом била је још једна опасност, врло опбиљна у томе веку: Сирван је био човек са мало разума; дух му је био тако слаб; он је био тако обхрван несрећом да је само плакао, и једва су могли извући најпотребнија обавештења у његову одбрану. Требало је дакле бојати да се свет неће интересовати за човека који је тако рђаво себе препоручивао. Зато се Волтер јако бринуо; он пише своме адвокату Г. Ему де Бомону који је требао такође да брани Сирванову стварː „Ви можда нећете наћи код овог несрећног оца породице ни танак разум, ни такву снагу, ни толико јачине као код Г-ђе Калас.“ Затим са осећањем узвишеног милосрђа он продужује: „Имао сам много мука да умирим његово очајање због тога што треба времена и има тешкоћа да се добаце из Лангедока она акта што сам вам послао који тако јасно показују лудост и неправичност огрличенога судије који га је осудио на смрт и који му је одузео сва имања. Ни један од његових рођака и ни један који носе име пријатеља, нису смели да му виду, тако је фанатизам и њих онлађао духовима. Његова жена, која је осуђена заједно с њим, достојна сваког поштовања, која је готово спасила од бола, док је дошла мени; његова кћи која је готова да подлеже очајању; унуче које је рођено у сред леда, болесно од свога несрећног рођења; све то још више раздире срце очево, и збуњује му главу. Он само плаче.....“

Али га баш једна ова сметња не заустављаː Он треба да спасе Сирвана као што је спасао Каласа. Ето га дакле, где у седамдесет првој години почиње за ове исте жртве фанатизма исто што је чинио за старе. Ако сад не успе тим што ће да узбуни јавну савест, он ће успети као заинтересује за ову ствар; причеше, краљеве, које који владају који сви у осталом жеље да се прославе с њиме и да резервишу за себе један део похвале коју ће он опет добити.

Руска царица, пољски краљ, краљ пруски, краљ дански, бернска влада, ландграф Хески, војводкиња од Саксен-Готе, принцеза Насал-Сасебрукска, марграф баденски, принцеза Дармштатска и т. д. — сплаи су јавно понуде овој породици и биле су на њеној страни, Волтер је учинио да, помоћу речитости Г. де Бомона, одлекну ова узвишена имена у ушима судија.

Француски краљ не може да каже своју реч док суд не донесе дефинитивну одлуку. Али у овом велико дупном попрету пруженних глава, он не може да заостане, и удељује свечано Каласовима накнаду од тридесет и шест хиљада ливара. Што се тиче Волтера, он, благодарећи своме досетљивом милосрђу, знао је да убеди суд, да је боље да се та нова жеерва не рашчује, да он неће да зпелује на јавно мњење, да ће осташтти судијама да они нрви објаве невиност ове несрећне породице, и пустио их је да виде да је то најсрећно средство за њих да повнова стеку поштовање у очима света и да задобију повоља своје компромитовани ауторитет.

Краљеви саветници су обасути славом, кад су оборили пресуду Калассову; и они могу задобити исту славу кад би правично судили Сирвану. Нека ми се дозволи да цитирам писмо које је упутио једном од тих судија који су осудили породицу Сирванову, а пред којим је она требала да се опет појави.

Ферепеј, 19. априла, 1765. године.

„*Господине,*

Ја нам се не извиняваам што сам узео слободу да вам пишем и ако вас не познајем. Један једнисвен случај довео је код мене на границу Швајцарске децу несрећнога Каласа, други случај доводи породицу Сирвои осуђену у Кастру, према оптужби или боље према претпоставци да је учинио исти злочин за који су оправљавали и Каласа.

„Отац и мати су оптужени да су удавила у бунару своју кћер из верских разлога. Срећом, таква убиства нису у природи човечијој, против Калассових нису имали позитивних доказа, против Сирвана нема никаквих.

Ја сам видео протокол, ја сам дуго испитавао ову несрећну породицу; истину сам каквом, господине, ја нисам никад видео толико невиности удружене са толико несреће.

Фанатизам народа у Лангедоку против Калассових натерао је породицу Сирванову да побегне чим је била оптужена за злочин. Она сад дута без хлеба, жива само од милосрђа страних људи. Ја се не чудим што је избегла бесилно народа, али ја верујем да она има поверења у правичност нашега суда.

Ако су узвиди народа, сведоци занесени фанатизмом, ужас и пореметај мисли могли спречити Калассове да се бране и Каласа сама натерали да подлеже, неће бити исти случај са Сирваном. Они су осуђени због тога што су побегли. Они су осуђени а нису сами лично присутновали и према вашем рапорту суд је пресуду потврдио.

„Пример Калассов уплашио је Сирвана и спречио га да предстане суду. Треба или да изгуби своје имање за свагда, или да сам дође да се преда суду, или да моли за милост Краљевим Саветом? Ви осећате боље него ја како би било неприлично да дина процеса такве природе буду изнесени пред Његовом Величанством, и ја мислим да је много пристојније и достојније нашег узвишеног тела, да Сирван моли за вашу заштиту. Публика ће увидети правичност судија, који су потписали смртну пресуду Калассову, јер су очи у очи на то биле натерани тромилом кобних околности, а сад нам предлашују невиност Сирванову.

„Ви имате пред својим очима сва акта тога процеса; да ли ових вас смео молити, господине, да их прегледате?

Ја сам сигуран да ћете наћи најмањег доказа против оца и матере. У том случају, господине, ја вас позивам да будете њихов заштитник. Да ли ћете ми дозволити и да тражим још једну милост? То је да дате та акта да читају неке судије ваше колеге. Кад бих ја био сигуран да сте их, и ви и они, осудили само због бегства, над ових могао растерати њихов страх, ја бих послао вама пред њега ону несрећну породицу, достојну вашег сажаљења. Јер, господине, ако празноверни католици мисле да су протестанти способни да направе једно такво убиство; из љубави према вери; протестанти верују да католици хоће да метну Бога све на точак из побожности, и ја не могу довести породицу Сирванову ако нисам сасвим сигуран да њене судије познају њену стварн и њену невиност. *Ја бих имао срећу да станем на пут новом скандалу пред Краљевим Саветом,* и да вам у исто време дам доказа мога поверења у вашу просвећеност и доброту. Опростите за овај мој корак на који ме је навело моје милосрђе према несрећнима и моје поштовање према суду и према вашој особи из моје удаљене пустиње. Имам част бити споштованьем, и т. д.

Он је све стварн необично вешто удесио да би спасао Сирвана који није ваше жене у беди, благодарећи својим заштитницима, док најзад, и његова праведна стварн победи!

* * *

Јави се један нов процес, пет младића из Абевила, оптужени су да су једног ваиновног дана задржали шешире на глави кад је преко села пролазила литија капуцинаца оправљени су још што су певали рђаве песме и читали рђаве књиге, оптужени даље, само лажно, да су оборили једну дрвену икону на мосту Алевилском. Глупе варварске судије осудили су их на мучење, да им се ишчупа језик и да их баце на ломачу. Најстарији међу њима, племић де ла Бар имао је деветнајест, најмлађи четрнајест година. Они су били из првих кућа у том месту. Де ла Бар је био син дивизијара у војсци и рођак породице д' Ормесона. Ниска љубомора и идиотски фанатизам бискупа Амиенског био је узрок његове смрти. Само двојица буду ухапшена, остали се спасоше бегством, и суђени су без њиховог присуства. Племић да ла Бар жалио се Парискоме суду против пресуде суда Абевилског, али овај обузет овом свареном заслепљеношћу потврди пресуду већином од два гласа. Једна калуђерица, уважена сестра манастира Абевилског рођака младога де ла Бар на коленима је молила „многољубљеногa" краља Луја, али овај оста без милосрђа и предаде се као и његов суд и све судије општем проклетству. Кад је Волтер читао појединости овога процеса који призвати људождерима, он је дрхтао. Он је обузет неком врстом бесила против судија али ово бесило је ублажено сузама изазиване смрћу овог младог човека.

Сва нежност у његовом срцу изабје на површину и још једном се чује глас оца, али не глас који тражи да му се поврати дете, него, који хоће да се освети целатима. Благодарећи њему, цео свет сазнаје ону праву трагедију. Последње речи младога Ла Бара скупљају се, распростиру, сва их уста изговарају.

Довели су га из Париза у Абевил на извршење смртне казне, у једним поштанским двоколицама, опкољеним жандармијом, скривеног тако да изгледа као да је пошта, јер се правда скривала, стидећи се сама себе. Кола да би спречула са себе пуиику нису ушла кроз она врата на која се улази путем из Париза, него на супротна. Апсенин није био ни најмање обувен поздравно је мирно оне које је познавао. Народ из Абевила и околине које се скупљао гомилама на путу, дрхтао је, био је запрепашћен, једва је дисао. Сваког трећутка су мислили да ће његово помиловање доћи. Са страхом су испитивали све гласнике, надајући се да сваки од њих нови добру вест. Народ је још веровао у краљеву правичност.

„У сред опште туге, говораше један очевидац, млада жртва показиваше најхладнокрвнију храброст.

Његов свештеник, отац Боскиј, доминиканац, плакао је. Де Ла Бар га је журно да руча са њим; „Да узмемо мало хране, говорио је, нама је снага потребна више него мени, да би издржали овај призор који ће ја показати.

Жалостан обед је свршен, кобни трећутак се приближује.

„Сад за пићемо мало каве, рече он несвесно, неће ми разбијати сан." Кад су пили на гувлиште, он рече опет Боскиј: „Најзвање ми је жао што данас видим међу тим несрећницима оне, које сам звао својим пријатељима.

Кад су дошли пред главни улазак Сент-Вилфранда где је требао јавно да призна своју кривицу, он чврсто изјави да није вређао Бога. Није хтео да прочита оно што су му подиели; прочитали су они у место њега.

И кад није хтео да покаже свој језик, целати (човечници од судија) само су га привидно загорели. Кад се нео на губилиште, спаде му једна папуча, он се сиће да је узме и поче се поново са истом мирноћом.

Искупљени су били пет целата за ово извршење; „Да ли си ти већ у томе? рече он целату из Париза, јеси ли ти одсеко главу грофу де Лали?" — „Ја." „Ти си га промашивао; не бој се ништа ја ћу се добро држати, нећу бити дете." Он занеса сам себи очи, кобни га ударац погоди. Његово тело баципше на ломачу. Баципше у ватру, где је горело његово тело, и неколико филозофских књига, међу њима нову свеску *Речника Филозофије.* Хтели су да утерају страх филозофима, надали су се чак да ће таме запаљивити старца, који се усудио тако се говорило, да присвоји права суда.

Али глас Волтеров није се никад чуо са толико јачине. Он се одриче обзира који је имао до сада, он јавно судије зове „убице у судској тоги."

Сиажан уздах освете одјекну из средине његових стена и стиже чак до Америке да разбуди срца. Он апелује на свемоћност филозофије и мисли. Д. Аламбер, тада најчувенији и најуважениији задовољ, постаје повереник његове туге, он му пише 28. јула 1766 год.:

„Време је да расканемо своје опоне и да не гледамо више овакве ужасе. Ја нисам досао да саслушам мишљење адвоката;

ви сте га без сумње видели, и дрхтали сте. Није сад време да се шали, духовите речи не пристају уз покољ. Шта! у Абеници Бизиря и тоги погубили у најстрашнијим мукама дете од шеснаест година! И њихова пресуда је била потврђена протиже мишљењу десеторице часних и човечних судија! И народ то трпи!.... Овде Калас на точак метнут, тамо Сирван обешен, петнаест дана доцније пет младића осуђени на спаљиште због дудорија....[6] Два дана доцније [30]: „Доживео сам толико ужаса за ово неколико дана да не знам шта пишем Јесам ли вас известио да сам добио од Фредерика задовољење за Сирвапове? Ова каша мелема на толико рана, учињених разуму и невиности мало ме је ублажила, али није излечила. Ја се стидим што сам тако осетљив и жив у мојим годинама.... Опростите мојој тузи. Сад сам видео у *Француским Новинама* да је гром ударио једну стару жену, а није погодио судије у Абеници!"

Неколико дана доцније [7. августа], сриче му се сасвим цена:

„Најгора несрећа, поштених људи је та што су кукавице!"[6]

Међутим после неколико дана он се поново храбри, почиње да ради и кличе: „Гонители, чудовишта једна! нека ми се да само седам или осам људи које ја могу да предвидим, и ја ћу вас све истребити."

Све те мере показале су мане судског поступка, безмислене и свирепе грешке тадашње „правде." Волтер је имао довољно храбрости, предузимљивости и духа не само да спасе или да ревабилтује окаљану успомену невиних жртава фанатизма и рутине, он је наше но ино примогао да се реформише судски поступак, да се у суђење унесе више човечности, више поштовање човека.

Волтер, писац толиких великих историских и филозофских дела, није имао само велики дух; својом борбом за несрећне и невине жртве, он је показао да има и добро срце. Велики писац популарије се добрим човеком и Волтер се јавља као апотеоза потпуне развијена човека.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Преко с руског Јафта Угричић

22

— Шта желим! рећићу ја. Прими, као што ваља, госта; понуди га ракијом. Дошао сам ти у госте.

Немац се промисли и рече:

„— Седите.

„— Ја седох.

„— На дај, брате ракије, кажем.

„— Ево, каже он, ракија, пијте, ако је по вољи.

„— Ама, велим ја, дај ти мени добре ракије. — Видело се, да ме пажост већ веома обузима.

„— То је добра ракија.

„Врећало ме је, што ме је тако омаловажавао. А што је најгоре, још и што Луја гледа. Испијем ја, па ћу рећи:

„— Ама што се ти тако дугаш, шкабо? Ти треба са мном да се спријатељиш. Ради пријатељства сам ти и дошао.

„— Ја не могу да будем ваш пријатељ, вели. — да ви сте прост појник.

„Ја, ту сам ја и побесних.

„— Ах ти, страшило, подсмевам Кобасичару! Ама знаш ли ти, да од овог тренутка могу с тобом да учиним све, што хоћу? Ево, ако хоћеш, устрељћу те из пиштоља?

Извадим пиштољ, ставим пред њега, и наперим му цев право у главу, из непосредне близине. Жене седе на клупе, на мртве, боје се и да пишу: а страхај, ови трепери као лист, сав се тресе, ћути блед као крпа.

„Немац се зачуди, али се исак прибра.

„— Ја вас се не бојим, вели, и молим вас, као отмен човек, да своју шалу одмах баталите, или вас се ни мало не бојим.

„— Ах, лажеш ти, кажем му, бојиш се!

„И још како се бојао! Није смео ни да трене главу испод пиштоља, него само тако седи.

Не, вели ви то не смете никако учинити.

„— А како знаш, велим, ја то не бих смео?

„— Па зато, каже, што вам је то строго забрањено и што ће вас зато оштро казнити.

„Ама ђаво би знао и тога лудака Немца! Да ме није сам начикивао, био би жив и дан данашњи.

„— Дакле, ти мислиш, да не смем? упитам.

„— Не!

„— Не смем?

„— Ви то не смете никако учинити са мном....

„— Е, на онда ево ти, кобасицо! Као опалих, он се само зажуља на столици. Остали завришташе.

„Ја пиштољ у џеп, па се брзо удалим, а над сам улазио у тврђаву, бацим пиштољ у конрше пред градском капијом.

Дошао сам кући, легао на постељу и мислим: тек што нису дошли да ме воде. Проће сахат, на други — да ме траже ме. А већ тако пред сумрачак, спопаде ме страшна чама; изађем; прохтело ми се да сместа видим Лују. Прошао сам поред часовничара. Гледам: скупио се свет, ту је и полиција. Одем кући: „извозни Лују!" Мало сам сано причекао, кад видим: трчи Луја; одмах ми се обеси о врат и плаче! „Све сам, вели, ја крива, што сам се тетки повиновала." Рекла ми је тако је, да је тетка одмах после догађаја отишла кући и тако се уплашила да се разболела и — само ћути; и сама није никоме ништа јавила, а и мени је, вели, запретила: боји се — нека раде тамо што им је воља. Нас, вели, Луја, није нико мало ни видео. Он је и своју служавку послао од куће, јер се бојао. Та би му очи испоклала, кад би дознала, да се мисли женити. Од његових рођака тако је ни једно није било никога код куће — све је удалило. Сам је и кућу скувао, сам је и завукусу спремио. А онај рођак, та тај је и пре тога целога свога живота ћутао, ништа није говорио, а кад се мало пре десила несрећа, узео је капу и пре отишао. И наситрпио ће и он ћутати, рече Луја.

На тако је и било. Читаве две недеље није ме нико тражио и никакве сумње није било на мени. За те две недеље, веровали ми или не веровали, Александре Петровићу, проживео сам сву своју срећу. Сваки дан сам се састајао с Лујаом. А већ тако ме је тако заволела и привољила се уза ме! Плаче: „Ја ћу, вели, за тобом, куд тебе пошљу, пођићу и ја, све ћу за тебе остати! Већ сам мислио да ћу ту и умрети од милине: толико ме је она тада разнежила. К, али ме после две недеље ипак ухватише. Страхај и тетка се договорише, те ме и похваташе....

— Ала, станите, прекидох ја Баклушина, — за то су вас само могли послати једва на десет година, или на двапаест, или чак и на потпун рок у грађански одељак, али ви сте, ето, у засебном одељењу. Како је то могуће?

— Е, ту је извила већ и нека друга отвар, рече Баклушин. — Кад су ме извели пред судску комисију, капетан ме стаде пред судом ружити уредним речима. Ја њисам могао да отрпим, него му кажем: „Шта се псујеш, ти? Зар не видиш, невалалче, да седим пред огледалом својим!" Е, ту је већ дошла и друга отвар, поново су ме стали судити, на су ме за све заједно и осудили: четири хиљаде, и овамо у засебно одељење. А кад су мене извели на казну, извели су и капетана: мене на шибу, а њега да лише чина и да пошљу у Кавказ у војнике. — До виђења, Александре Петровићу. Сватите код нас на представу.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

М. П. М. земљачник среског, учињено је ово питање:

„Срескоj власти, где и сам служим, подносе се често тужбе против појединаца, за заузеће општ. државних и приватних земљишта.

Нарочито су честе тужбе државних шумара, за заузеће државног земљишта.

Чињеница узимајем на лицу места, обично се утврди: да су тужени заиста учинили заузеће, али не скоро, већ неки пре 2—3 године, а неки чак и пре пописа људства и имовине, те су заузета земљишта чак и у пописне књиге уписани.

По овим тужбама доносе се тако разнолико пресуде, да ја не умем да се њима у оцени питања: шта је правилније и сходније закону.

Тако, неки су доносили пресуде, да се тужени ослобађе каше као застарале по § 396 кр. законика, а да заузето земљиште врате државни или општини, а неки су, пак, просто ослобађали оптужене, не говорећи ништа о заузетом земљишту.

Чак и старије власти једнаково поступају, јер у неким случајевима одобравају пресуде где је кривица застарела а имање од захва-

тачна одузета, а у неким случајевима ништа, нахођења, да се питање о својини може расправити само уз кривичну одговорност, а над оне нема, онда и расправка тога питања преноси судовима према предмету заузећа.

Неке опет, власти, у опште не доносе никакво одлуке, кад је у питању заузеће државног земљишта, већ ствар остављају перешењу до доласка шумске комисије, која, вели, има то питање да расправи.

Како се овакви случајеви, без сумње, одржавају и при другим срезовима, то молим да се дâ потребно објашњење: како у поменутим случајевима треба поступати."

На ово питање ово одговарам:

Три су случаја, у главноме, у којима полицијске и општинске власти имају да се јаве као надлежне за расправу питања о заузећу.

Један је кад оне дејствују као парнична власт, приликом вршења пописа у смислу § 466 гр. с. пост. ради извршења судских пресуда, којом се признаном може осворити својина или парнице или једноста дољ жеког; један је кад се оне јављају као административне власти, са дужношћу, да одрже затечено стање стварне у каквом спорном имовинском односају о својини; трећи је поводом тужаба по § 375 а привич. законика.

Како зато поступати у првом и другом случају, нарочито полицијским властима, јер се општинске рече јављају у тој улоги, јасно је описано расписом господина Министра унутрашњих дела, од 12. јуна 1891 године ПМ 9402, пред оног нарано, што сами знамо о томе прописују.

Кад се добро проучи овај расиис и законска наређења, из којих је и пролел материјал за његову израду, онда се не ће увидати у погрешке, које су, мора се признати, врло честе и код полицијских власти и код општинских судова.

О поступању у случајевима § 375 а кр. законв, нема нарочитог упутв централне власти, али по духу саме ове законске одредбе, и онде су могућна три случаја, на и различита примена ових одредаба.

Један је случај, кад је заузеће учињено пре три месеца, те је дело застарело пре, него што је тужба дата; други је кад је тужба дата на време, али кривична одговорност искључена што је дело застарело пре нарицања пресуде, наранно кривицом оне власти; и, трећи је случај, кад је и тужба дата на време и пресуда на време донесена.

У првом случају, полициска ће власт одузимати заузето имање из руку захватачв само онда, ако он поднесе као доказ о својини ту-њиу или другу јавну исправу. Где год опога нема, она ће ово питање расправљати по основи државине, а слабију страну упућивати на грађански суд.

У другом случају, власти ће увек, наиред се уповажно утврди заузеће, одузимати од захватача земљу и правати правом сопственику, без обзира на то, што га ослобођава кривичне одговорности, јер је она несумњиво утврђена, али он ће ослобођен кривицом и непорицању саме власти.

Увек лиже, кад је протест од стране правог сопственика учињен на време, треба зашгити право својине онтеређењем.

У трећем случају, наравно, уз решење кривичне одговорности ако упоредо и расправка питања о поврађају заузетог имања, што јасно наређује и сам § 375 под а кр. законика.

Један писар општински учињио је ово питање:

„Кад један грађанин по разпореду бр. 6 плаћа испод пет динара непосредног пореза, без прореза и личног пореза, те му се, по томе, мора издати уверење о сиромаштини по чл. 2 т. 8 закона о таксама, може ли се њему, у исто време, издати друго уверење, да по § 471 грађ. с. пост. има довољно земље за уживање, поред ове, коју продаје, кад се, наравно, власт на лицу места увери да је ово истина?"

На ово питање одговарамо:

За издавање уверења о сиромаштиие, узима се за основицу разпоред непосредног пореза, под називом бр. 6.

И, ако неко лице није у овоме распореду задужено већим непосредним порезом од 5 динара, не рачунећи ту прирезе и личии порез, онда се њему мора издати уверење о сиромаштини, по т. 8 чл. 2 закона о таксама.

Наравно, да ире онога треба тачно констатовати: да ли је све његово земљиште опт-ерећено порезом према овоме, како је записано по књизи Б, и да ли је из разпореда бр. 4, признано пренесено задужење у разпореду бр. 6, на ако би било погрешака исправити их.

Ако сада, то исто лице буде тражило и уверење о томе, да порез земљиште, које продаје, има још пет дана земље, полико по § 471 грађ. суд. пост. не може отуђити, онда му се и такво уверење мора издати, кад се прегледом имања утврди, да толико заиста има, јер није некакумна могућност, да неко лице има пет дана земље, па да опет не плаћа више од 3—4 динара непосредног пореза.

Таква случаја одмах ћемо потврдити једним примером.

На име: по § 471 грађ. суд. поступка, дан орања рачуна се 1600 квадратних хвата, а по томе, у пет дана рачуна се 8000 квадр. хвати.

Кад један дан орања или 1600 кв. хвати преобратимо у хектаре, узимајући да они сразмерно 057·50 хектара, онда би за пет дана или 8000 кв. хв. добили од прилике 2 х. 87 ари и 50 метара. узимајући за претпарцу горњу шеру, која је призната од страке државе као тачна правилима о упутствима за поправљање земља о попису дуботва и имовине, од 9. јула 1884 год. Абр. 2873.

Сад, ако ово земљиште у 2,87·50 хек. дели у V ред зратних земљишта, плаћало би снега 2·87 динара, мање, дакле, да ове суме, коју постављена као максимум т. 8, чл. 2. закона о таксама, те тако може добити у једанаест и уверење о сиромаштини и уверење да има онолико земље, колико му штити поменути § 471.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

—

ПОТЕРЕ

Милан Марковић из Грабовице, окр. зајечарског и **Марко Стојановић** из Дубашнице, окр. подринског, оба питаши и осуђенци београдског казненог завода, побегли су 13. тек. м-ца са рада из Кутреже. **Милан** има 26 год., високог је стаса, пригонавост. **Марко** је оњелав, потрбушан, сед, може имати око 60 година. За избеглима осуђеницима наређује се живо тражење. Акт управе гр. Београда Бр. 20.672.

Ноћу, између 6. и 7. тек. месеца, убијен је у своју радњи Риста Крстић, хлебар из Шапца. Сумња због овог убиства пала је на **Љубу Весовића**, кољера, родом из Чајетине и **Петра Зебића**, бив. момка убијеног Ристе, који су, по општем гласину, побегли из Шапца. **Љуба** има 28 год. високог је стаса, приномашаст, носи шишкасту браду, конопци, тесне, црне чакшире, преко шубаре, опасан и шарене чараке. **Петар** има 17 год., босан је, у одећу је питомљном. Начелство округа подринског двеном Бр. 11065, моли све њима, власти за хапшење трожење оних бегунаца. Акт Управе гр. Београда Бр. 22255.

Милун Големовић из Медовође, окр. крушевачког и **Динча Костић** из Лесковца, оба опасни осуђеници, побегли су из Добричева воју између 8. и 9. тек. месеца Милун има 30 год., средњег је раста, носе прне, бркова смеђих, очиу зелених, обрнан је. Динча има 36 год., средњег је раста, у опште приномашаст. За избегли осуђеницима наређује се живо тражење. Акт Управе гр. Београда Бр. 22505.

Мијајло Рацјеловић, из Шуица Тоше, пресељен књажевачког пр. суда, ставлен је под суд, притвор и опод, за дело разбојништва, једне опасне и једне просте крађе. Он има 34 год., висок је, сувоњав, косе, обрва и бркова црних, браду брија. Моле се све полицијске власти, да Мијајла који је у бегству живо ухватиле, и нађеног спроведу пре. суду књажевачком с поином на Бр. 6661, или Управи гр. Београда № 22451.

Митар Милановић осуђеник топчидерски, родом из Тузле у Босни. Који је због опасне крађе био осуђен на 2 год. робаје. Побегао је иеиред оиовишених чувара са рада на великим ливадама у Топчидеру 8. Августа но подне.

Митар је стар 18 год., стаса је средњег, косе црне, обрва дугих, чела обичног, обрва и очиу црних, носи обичног, уста умерених. Моле се све полицијске и општинске власти да Митра у своме иругу потраже, и нађеног спроведу Управи београ. казненог завода Бр. 2.554.

Димитрије Станојевић, осуђеник управе београдског казненог завода, родом из Вилова, побегао је 12. ов. м-ца испред чувара из Топчидера. Њему је 60 год., средњег је стаса, косе беле, чела високог, образа округлих, обрва сивих, очиу трапезитих, носа обичног, на врату има као неку мртву кост. Моле се све полицијске власти, и општинске се препоручује да Димитрија живо потраже и нађеног спроведу управи београ. казненог завода или управи гр. Београда, с позивом на Убр. 23.170.

Светозар — Заре — Дасковић, из Лесковца, пошту између 10. и 11. овог месеца извршио је на опасан начин крађу новаца у 166 динара из дућана Гаврe Чулковића, трг. из Лесковца, по извршеној крађи Светозар је побегао незнано где. Њему је 19 год., стаса је нормалног, приповедач, коса велико кукастог, брижа малих црних, а косе као смеђе; на себи је имао панталоне од црног штофа са белим штрафтама, капут му је кратак зеленкаст. Мало се зна полицијске власти, а општинским препоручује да Светозара живо потраже и њеног спроведу начел. ср. Лесковачког, с позивом на Бр. 15.197, или Управи града Београда на Бр. 23.178.

ТРАЖИ СЕ

Катарину, жену **Данила Гуверди**, б. рудара у сеоском руднику, која је решењем среза параћинског стављена под привачну истрагу и у притвор због тешке телесне повреде. — тражи ср. ваљевски решењем Бр. 12.692. Катарина, која је на извршеном делу побегла незнано куда, има 35 год., средњег је раста, опругтих обрва, очију плавих, коса мала. Акт управе гр. Београда Бр. 22.127.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

О вашару јагодинском који је био одр на Св. Пантелеју дошло је колароша са свих страна Србије али су рђаво прошли.

У очи вашара и на први дан вашара пали су Полицији у руке тако рећи сви. Милан Рисдановић, Ускоковић које је побегао са сеоца из позаревачког казненог завода и Љуба Јовановић, „Гола“, Јованка Костић, „Шиша“, Младен Арсенијевић, Живојин Ђорђевић „Пиша“, Тодор Димитријевић „Ташко“, Драгутин Гајић „Тошица“, Срећен Младеновић „Шакра“, Коста Крстић „Балча“, Стеван Срећковић „Жабарац“, Илија Продановић „Шваба“, Чеда Обрадовић и други.

Од познијих ухваћени су: Матеја Петровић „Марковчанин“, Младен Настић „Бела“, и Милорад Милосављевић „Арапче“.

Сем последње тројице који су „нови“ и чије слике доносимо, сви остали напред побројани добро познати редовним читаоцима „Полицијског Гласника“ јер су у своје време и у неколико прилика приказивани.

Шалем на прилог њихове слике са кратким описом.

Да прикажемо сад и „новајлије“, јер ће они од сада почешће долазити у „тешке“ односе са нашим полицијским органима у свима крајевима наше Отаџбине.

1. **Матеја Петровић** „Марковчанин“ „старијa“ (за разлику од маћех кесароша Милана Живковића „Марковчанина“); обућар је по занату, има му 24 године, а ономе се занату одао од пре 2 године, и како прича добро му иде од руке. За време „мртве сезоне“ сели у селу код браће. — Врло је бистар и окретан, тако, да га је тешко познати да је пекаром, јер ни у чему се од селака не одваја.

2. **Младен Настић** из Вел. Дренове, звани „Бела“, (јер је сасвим плав), има му 19. година, одмо се овој врсти „трговине“ и отпочео по виперама скитајући од пре 2 године. Но за ово кратко време он је направио тапав успех, у новоме занату, да му старији коцкари

Матеја

признају и титулирају га са „добар мајстор.“ Учио је 4 разреда основне школе; по занату је пекар, али овај занат ради само у крајњој нужди. Кад њему капцара и осавље вијаће, а врши га запат да ради, живи у Вел. Дренови.

Младен

3. **Милорад Милосављевић** „Арапче“, из Крагујевца; има му 18. година; свршио је 4 разреда основне школе. Дуго је мењао занате али најчешће није научио. Нема је бистар, кукавица и окретан, стасит и симатичног лица, тако, да код коларошa важи као пехов љубимац и лечко који много обећава. Нема изгледа да би се њиме могло похвалити. — Благодарећи заузимљивости начелника ср. беличког, г. Поповановића, ми износимо ове три нове слике, скре-

Милорад

ћући њихов важњу и осталим полицијским органима у земљи а нарочито помоћницима вашара.

Ернест Екард — Антон Штајнер, који се издаје за аустријанца а у ствари је претрелеђен паралиша, протиат је из сиагла у Аустро-Угарску по преуди кварт варошког од 18. пр. м-ца Број 12.596. **Ернест** је родом из Пеште и тамо је, како се сазнало, извршио масу превара, после којих је побегао у Берлин, одатле у Париз, за тим Лондон и најад у Америку, одакле је допутовао у Србију 15. јуна тек. год. Приликом

претреса, који је над Ернестом извршен од стране кварта варошког, нађено је код њега, поред осталог, и 18 клучева разног облика и величине, а за отварање њих. Скрећући пажњу нашим властима на ову, за сад описану личност, ми јој у исто доба износимо и фотографију, те да би наше погранична власти могле са већим успехом мотрити на њу. Акт управе града Београда Бр. 20.596.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Феноменологија спиритизма; 2) О страшилима и пасошима. — III. *Поучне забавне део:* 1) Испраћање; 2) Волтер и криминалне књиге; 3) Записници из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве;* Потере; Тражи се; Скреће се пажња.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 33. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 23. АВГУСТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра Б. Петронијевића.

(Наставак)

Осим ових физичких феномена, врло су интересантни и они феномени, у којима снага медијума делује у наизменичним вибрацијама притиска и отиска на какву подлогу. Ту долазе појаве свирања на хармоници и другим музичким инструментима, које бивају у присуству медијума без икаквог покрета или додира руке његове. Овакве је експерименте чинио поменути велики хемичар Крук са медијумом американским Хомом (Home) и ми ћемо овде описати тај његов експеримент.

„Седнице су држане у вече у једној великој гасом осветљеној соби. Апарат одређен да контролише кретања хармонике састојао је се из два велика дрвена прстена са пречником од 1 стопе и 10 палаца, односно 2 стопе. Прстени су били спојени међу собом помоћу дванајест уских штапова, тако да је целина чинила утисак бубња, који је горе и доле отворен (в. слику 7). Около овога апарата били су обавијени 50 јарди (= 45,7 м.) изолираних жица бакарних у 24 завијутка, и то тако да су два суседна завијутка била удаљена један од другог за један палац. Ови су завијутци били опет канапом утврђени; тако су постали отвори нешто дужи од 2 а широки по један палац. Висина апарата била је толика, да је се исти могао баш потурити под мој астал за јело, а пак је ту стајао, није ни рука ни нога могла ући у њега ни одозго ни одоздо.

Слика 7.

Хармоника је била сасвим нова, пошто сам је купио специјално за ове покушаје. Хом није никада видео инструмент а још мање имао га у рукама пре седнице. — — — — — —
— —
— —
— — — — — Да би избегао критичне напомене које су тако близу, треба можда споменути да сам Хому учинио посету после подне у његовом стану; он ме је замолио, да продужимо разговор у његовој спаваћој соби, док се је пресвукао. С тога морам посведочити, да на његовом телу нигде није била сакривена никаква машинерија, никакав апарат или каква друга тајна направа.

Покушајима су били присутни знаменити физичар Д-р В. Хигинс (W. Huggins), адвокат (Sergeant of law) Е. В. Кокс (E. W. Cox), мој брат и асистент моје хемијске лабораторије.

Хом је седео на једној ниској наслоњачи. Између његових ногу налазио се горе споменути апарат. Ја сам седео сам баш до њега с леве стране, други један посматрач седео је такође баш до њега с десне стране; остали присутни били су се поређали око стола. Кроз највећи део вечера, особито ако се дешавало што год од значаја, посматрачи су са обе стране стављали своје ноге на ноге Хомове, тако да су били у стању да и најмање покрете од његове стране открију.

Хом је узео хармонику између палца и средњег прста на ономе крају, на коме се нису налазили кључеви. Затим сам ја сам отворио кључ баса и покренуо сам апарат испод стола толико напред, да сам још могао метнути хармонику са кључевима окренутим на ниже у њега; затим је био натраг под астал помакнут толико, колико је то допуштала рука Хомова, али тако да она није остала скривена онима који су му били најближи. Ускоро затим почела је хармоника да вибрира тамо и амо врло карактеристичним начином, затим се чуше неколики гласови, и напослетку одсвираше се неколико тонова један за другим. Док се ово збивало, мој се асистент подвукао под астал и саопштио нам, да се хармоника стеже и растеже; у исто доба ми остали видели смо, да је рука, којом је Хом држао хармонику, била сасвим мирна, друга његова рука била је на столу. Одмах затим ми који смо непосредно до Хома седели, видели смо, како се хармоника у апарату кретала час на ову, час на ону страну а час у кругу, док је у исто доба свирала. Др. Хигинс погледао је под астал и рекао да се инструмент креће, и ако Хомова рука изгледа сасвим мирна.

Док је Хом непрестано поменутим начином држао хармонику са кључевима на ниже окренуту, његова је друга рука лежала на столу, а ноге држане од оних који су поред њега седели. За то време ми смо јасно чули неколике тонове један за другим, а затим је и читава једна мелодија била одсвирана. Пошто је овај резултат могао произићи само на тај начин, што су кључеви инструмента притискивани правилним начином, присутни су сматрали експеримент за одлучан. Али ово што иде било је још одлучније; јер Хом удали своју руку потпуно од инструмента, извадивши је из апарата и пруживши је свом најближем суседу. Инструмент је продужио свирање, и ако га нико није додиривао“.

На послетку долазимо на најинтересантније од свих физикалних појава, на име писање без икаквог непосредног додира, писање из даљине или „директно писање“. Директно писање или „психичко“ писање открио је ливландски барон Лудвик од Гилденштубе у друштву са својом сестром Јулијом. Извештај о својим покушајима издао је под насловом: „Pneumatologie positive et experimentale“, Paris 1857. Из овог дела излази, да је морао бити необично добар медијум, јер је постигао резултате под околностима, под којима би други тешко ма шта постигао. Почео је тиме, што је хартију и плајваз стављао у затворен ковчежић, чији је кључ непрестано са собом носио. С времена на време загледао је у хартију; у току од дванајест дана показали су се прво неколики мистични знаци,

При доцнијем једном загледању, онајзио је при отварању кончега како рукопис постаје без плајваза. Од тога доба потпуно је набацио плајваза и добио је постепено хиљаде психограма просто на тај начин, што је комад чисте беле хартије стављао на сто у својој соби или на постамент на какве јавне статуе, на сто у гробљима. Ове су се манифестације дешавале у античкој сали у Лувру, у Британ Сент-Денеса, у Британ Музеуму, у Вестминстеру, у различним гробљима париским и т. д. често у присуству многих сведока. Увек су духовни славних мртваца били они, што су писање вршили; а Хелгенштубе и његова сестра видели су и духа при раду. Слични резултати, колико је познато, нису постигнути ни раније ни доцније ни од једног медија више.*)

Још је једно већ поменути америкавац След био у стању да произведе тако директно писање. При поменутим седницама у Лондону он је изводио и ове манифестације, и ово описа једне такве седнице од једнога очевидца (Мг. Едмондса):

„След је се појавио у седници испитивачког комитета и био одређен у собу за покушај, у којој је примљено све по два члана. Г. Хаке и ја били смо последње при уласку. Следа смо нашли где стоји поред једног обичног стола, који је заједно са три столице, спремљене за нас, био удаљен од осталих предмета у соби за осам до десет стопа. Од чланова који су били код Следа пре мене и Г. Хаке, добио сам две таблице, од којих је једна била обична школска таблица, а друга двострука таблица са шаринрима. У почетку седнице би написана на таблици, која се делом налазила под астало, једна краткa посланица. Ја сам онда изразио жељу, да ми се нешто напише у мој бележник, који пружам Следу заједно са парчетом плавог плајваза. Добили смо вест, да ће се учинити покушај, да нам се саопшти једна посланица.

След је држао бележник отворен и потпуно видљив на столу, метнуо је затим на отворени лист дато парче плајваза и затворио бележник, колико је то било могуће због палца којим га је држао на једном ћошку. У времену од једне минуте чули смо, како се пише и то без икаквог покрета од стране медијума, поштo су и бележник и обе руке Следове биле потпуно видљиве; и одиста је се у бележнику налазило једно написано саопштење. Затим смо ставили једно парче писаћке на једну половину двоструке таблице и другу половину затворили, само да се је писаћка налазила између обе таблице. След је држао затворену таблицу један момент под столом, али на захтев Хаке би метнута на сто, где ју је След додиривао само врхом својих прстиjу. Кад је таблица стављена на сто, отвори ју След и показа нам, да још на њој није писано. Готово у истом моменту пак чусмо, да се пише, и кад отворисмо таблицу, нађосмо један написан став; ово саопштење сачували смо ја и г. Хаке и потврдили тиме, што смо своја имена записали на оквиру таблице*).

Како да се објасни овај феномен писања без непосредног додира руком, као и феномен свирања на хармоници без додира руком и без претања њеног. Несумњиво је да ста сила држи столове и друге предмете у соби може да крене без икаквог непосредног додира, да та ста сила изводи и ова дејства, где сила чије је седиште у медијуму, сама медијумистична сила његова (сила коју Крук назива једним врло неприкладним именом „психична сила"). На у чему се састоји та медијумистична сила и где је седиште њено. Њено седиште је без сумње у самом нервном систему медијума (то повезују у правом реду сами психични феномени који се јављају у медијуму при овим манифестацијама његовог медијумизма), а њена је природа без сумње врло блиску природи осталих поларних природних сила, као што су електрицитет и магнетизам, ма да ова није идентична ни са једном ни са другом од ових сила, као што је то у новије доба дефинитивно утврђено (тако званог „животињског магнетизма" нема). Као што је електрицитет снага, која дејства своја изводи преко једног сасма невидљивог медијума, и као што је рецимо магнет својим магнетизмом способан да утиче на магнетску иглу без икаквог непосредног додира, исто је тако та нервна снага медијума у стању да производи дејства у даљину, без икаквог видљивог медијума, који би та дејства преносио. Схвати ли се овако природа нервне снаге медијума онда се сви поменути феномени могу њоме објаснити потпуно без икаквог узимања самих бестелесних духова у помоћ, који по нашим спиритистима наводе све ове манифестације. Ко год познаје природу физиколких појава зналце да нама материја њихова није никако непосредно позната, већ да су нам познати само ефекти сила, који су везани за ону сасма непознату материју, да нам је непосредно дата и позната само сила. Кад се то зна, онда се зна да тако звана материјална тела могу дејствовати један на другог само силама, да и онда кад наша рука удне на пример плајваз у руке и пише, да није материјална рука, ова рука коју ми видимо, оно што непосредно пише, већ да је то мускуларна сила, која се у њој налази и коју ми непосредно опажамо у отпору који чини плајваз руци и у напору и напрегнутости наших ручних мишића. Кад се тако стварн схвати онда ни писање писаћком без додира руке неће бити никаква немогућност више. Као што је мускуларна снага у стању да читавом системом тако званих линија силе утиче на перо тако да га право држи и притискује на хартију, и као што је магнетска сила магнета у стању да исто тако читавим системом магнетских линија силе покреће магнетску иглу, исто тако без сумње биће могуће и нервној снази медијума, да читавим системом својих линија силе стави у покрет писаљку на табли, која је далеко од медијума да изведе писање. Само ово писање на хартији и без плајваза, које је Гилденштубе био у стању да произведе, тешко да ће и нервна снага моћи произвести, то је писање једна исто тако врло хипотетична појава, као што је врло хипотетична појава тако звана материјализација духова. Кад би материјализација духова била апсолутно доказана ствар, онда би се морало допустити и ово Гилденштубово директно писање, јер би нервној снази било подједнако тешко и подједнако лако произвести као један тако и други феномен.

(Наставиће се)

РЕФЛЕКСОИДНЕ РАДЊЕ И КАЗНЕНО ПРАВО

Јасочин је, као што знамо, радња, а под радњом разумемо свако проузроковање или неспречавање неке промене у спољном свету. Радња, пак, претпоставља вољу онога који ради. Она је, дакле, привођење, воље у дело и зато имамо свуда у дело приведену вољу, где год је ово слободно од механичке или физиолошке принуде, где је каквом предстатном одређено, детерминовано, мотивовано. Извођење воље у дело јавља се као вољно претање телом, као контракција мишића, која не бива услед механичке или физиолошке принуде него услед представе и инервирањем нерава за претање. Зато, у правном смислу, и нема радње, ако неко у грчевитим нападима туђе ствари поцепа, или, дошавши у несвесно стање, не испуни неку своју дужност, или каквом неодољивом силом буде примљен на што. То су радње несвесне, које не иду у област права, него остају радње само у физиолошком смислу.

Али има читав низ радња, више или мање сродних с овим несвесним радњама и, по томе, од превеликог значаја у казненоправном поступању. Као у многим другим кривично-правним питалима, тако и овде имамо једну од оних кривично-правних области, на којима се сусрећемо с највећим тешкоћама; то је област, у којој се између сасвим несвесне радње и радње потпуно свесне, крећу дела рефлектоидна, рефлексу, несвесној радњи слична.

Границе ове области рефлексоидних радња нису сталне и, како у опште тако и у поједином случају, тешко их је утврдити. При свем том можемо да огледамо да ли је бар у извесним правцима могуће ограничавање. Пре свега, треба се држати овога: рефлексу сличне или, као што рекосмо, рефлексоидне радње оне су, при којима су центри свести дражени само од чести, услед чега је извршење дотичног дела истина веома за појаве свести, али при том писту могле наступити све асоцијације, које иначе бивају, а које би у сваком случају тако дело спречиле. Рефлексни, пак, покрети они су, који бивају непосредно и једино на којим периферним надражајем, без икакна учешћа центара свести.

Ради бољег разумевања свега онога, треба нам читаоцу напоменути, да је васколики нервни систем састављен из два дела:

*) Види: Aberglaube und Zauberei, von Dr. A. Lehmann, 1898, s. 287,3. Ову учену књигу, којом смо се и ми овде у неколико послужили, препоручујемо најтоплије читаоцима, као ако је Деман и сувише спекулативан у односу на реалитет феномена.

централног и периферног. Централни део чини мозак са мождином, а периферни чине нерви, који се, полазећи из мозга или мождине, гранају по свему телу као бели, танки кончићи. Нерви служе осећању и покретању. Они што служе покретању, т. з. моторни нерви, спроводе добивене из мозга или мождине надражаје у мишиће, којима се врши покретање; а они што служе осећању, т.з. сензитивни нерви, спроводе утиске, добивене из спољњег света, мозгу и мождини. По сензитивни нерв може какав надражај, добивен из спољњег света, да саопшти и непосредно моторноме нерву, те се на тај начин изазове несвесно, невољно кретање. То је т. з. рефлекс, рефлекторни надражај и, услед тога, рефлекторно кретање, несвесно, невољно.

Рефлексоидне радње, као што рекосмо, стоје у средини, између потпуно свесних кретања и кретања рефлекторних. Трудећи се да похватамо чиме се *разликују* кретања рефлекторна од рефлексоидних, налазимо једну унутрашњу и једну спољњу разлику. *Унутрашња* је разлика у томе: што код рефлексоидних радња центри свести имају учешћа од чести, а код правих рефлексних покрета ти центри немају никаква учешћа. *Спољашња* разлика јесте у времену, које протече од надражаја до радње, до покрета. Код рефлексног кретања покрет долази одмах иза надражаја: мушица палети оку моме, а ово се одмах одбрани спуштањем очњег капка. Код рефлексоидних радња, пак, увек мора да протече неко време, које се мерити да, довољно дуго да центри свести чине што треба, па ма у даном случају они директно то и не учинили: видим јако углачану, загаситу плочу какву и, како се обично каже, и „нехотице“, мазнем руком преко ње, пошто сам може бити једну секунду гледао је, те је, по томе, било доста времена и за спрадњу центара свести. Такви рефлексоидни покрети чести су нарочито у расејаности, јер ту све што се догађа одиграва се само с неком мањом свести.

Другу границу треба повући између рефлексоидних радња и радња под принудом и са принудним представама. Ако „нехотичност“ рефлексоидних радња добије неку нарочиту снагу, ако центри свести морадну ући у посао и радити против оног дејства „нехотичности“, па се дело опет догоди, онда имамо принуду. О принудној радњи говоримо онда, кад су ту све асоцијације, али су све представе, које би спречавале радњу, лишене дејства патолошким узроком. Не буде ли радње, већ остане само нормална немотивована наклоност за њу, онда је се остало само на принудној представи. Принудна радња је патолошка појава, принудна представа може, но не мора то бити; да то буде, зависи од њене учестаности, њенога понављања и њене јачине; она може бити така, да о њој говоримо као о сили прилике, навођења. Каже се: „не доведи нас у искушење!“ Неки банкар бријао се у својој соби поред стола, на коме је стајала велика количина златника, које је баш мало пре тога био набројао. У пола посла застаде берберин и рече: „Господине, оставите новац, иначе вам могу гркљан пресећи!“

Ту само изгледа да је принудна представа; у ствари је сила навођења, јер берберин осећа да га на зло наводи моћ сјајнога злата; ако га превоље, имаће користи — дело би било мотивовано и по томе никаква принудна радња. Разуме се да навођење може бити тако јако, да радња по дејству буде равна принуди, но ако је учинилац дела само навођењу подлегао, онда је увек радња мотивована. У узрочној вези стоји принудна радња само са принудном представом. Ако неко гледа дуже време у дубоку, тиху воду, често ће му доћи представа, која га гони као да падне у воду; исто тако ономе, поред кога јури локомотива, долази на памет да јој се баци под точкове; но неко осети како га нешто гони, да ономе с ким говори, оруђем које му је у руци, смакне главу, а многи би особито радо ухватили крајичак чистог чаршава на столу и све посуђе што је на ономе сручили доле. А ови ти људи за ове радње немају нимало и никаква мотива; овај први има све пре само не мисао самоубиства, онај што хоће другом главу да одсече може бити да је најбољи пријатељ његов, а овај што хоће да претура посуђе са стола може бити баш је власник тог посуђа. У свим тим случајима нема никаква мотива, центри свести су у пуном делању, против намераваног делања раде нормалне представе да га спрече. Ако ове побеђују лако и сигурно, цео је догађај психолошки нормалан; ако само тешко савлађују они принуду или јој подлегну, принудна представа прелази у принудну радњу, и тада имамо догађај психопатични.

Најпосле, морају се границе рефлексоидним радњама поставити и према онима, које бивају из недостатка у асоцијацијама, страсти, гнева, љутине, зависти, злоповље и т. д. Три примера, које смо нарочито изабрали да нам представе приближавање моментима казнено-правним, имају да нам послуже у том за објашњење.

1. Знам једну слабоумну девојку, која толико воли своје сестре, да у њих гледа као у идоле своје. Ако се једна од ових што поболи, а баш она коју је та недотупавна девојка најниже волела често је патила од главобоље, њу би ова недотупавна девојка увек тада хтела да бије и удара, те се морала за равније одвајати од ње. Психолошки ствар стоји овако. Слабоумна девојка, површно мислећи, налази: „кад неко другим људма чини што непријатно, ови га туку; моја сестра је болесна и тиме ми чини да се бринем и бојим, чини ми једну непријатност — дакле, хајде да је тучем“. Ту не може бити речи о рефлексоидној радњи, јер су асоцијације недотупавне девојке тако мале бројем и оскудне, да се само рђаво, површно, врло мало асоцира.

2. Кад дете падне, угрува се или ма како повреди, бива често да га, за тим, родитељ, служавка или ма који други, који на њ права има, удари. У много случајева побуда за то може бити васпитног карактера и удар је дошао као казна; дете може бити ударено зато, што није пазило него пало и повредило се, те да други пут буде пажљивије. По већином у таким приликама васпитни моменат не игра никакву улогу, а то и јесу случајеви, који се нас овде тичу и које опет треба двојако да разликујемо. По неки пут ту је размишљање само површно, баш као и у случају под 1.; „дете је пало, ено га сад кмечи, дакле чини ми једну непријатност, зато га ударим“. Ту, дакле, нема асоцијација и случај не долази у ову област. Али ће бити сасвим из те области, ако је дете кажњено без дубљег размишљања, дакле нехотично, слично рефлексу или, како ми кажемо, рефлексоидно. Случај овај под 2. у неку руку прелаз је од радње без асоцијације (случај под 1.) к правим рефлексоидним делима.

(Наставиће се)

КРИМИНАЛИТЕТ КОД МАЛОЛЕТНИКА И АЛКОХОЛИЗАМ

У своме извештају за годину 1895., министар правде је рекао да је страховито напредовање криминалитета код малолетника заустављено, да је криминалитет много смањен, нарочито што се тиче крађа. Одиста, претходне године, 1894., било је оптужених због крађе 4.202 малолетника од шеснаест година и 10.293 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године. А у 1895 години било је оптужених за крађу свега 3.778 малолетника од шеснаест и 9.589 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године. Да ли се одржало то заустављање, које је назначио министар правде? То је питање које ја хоћу да испитам у неколико речи помоћу четири последње статистике о злочинима за 1895, 1896, 1897. и 1898. Те је податке дало само министарство правде. Ја хоћу да их проучим у погледу злочина које обично малолетници чине, у погледу крађе, варалаштва, злоупотреба, телесне повреде.

Од 1896. године, број малолетника оптужених за крађу увеличао се. Било их је 4.202 од шеснаест година, и 9.777 од шеснаесте до двадесет прве године.

У 1897., било их је: 3.970 од шеснаесте, а 10.052 од шеснаесте до двадесет прве године.

У 1898., било је малолетника оптужених за крађу: 3.737 од шеснаест година, 10.098 од шеснаесте до двадесет прве године.

Да испитамо сада број малолетника оптужених за варалиштво и злоупотребе. Видимо да се њихов број не мења за дечаке од шеснаест година, а да се сваке године на осетан начин увећава за младиће од шеснаесте до двадесет прве године. То показују ове цифре:

Малолетници оптужени за превару

	од 16 година	од 16 до 21 године
1895	50	332
1896	70	381
1897	45	431
1898	56	434

Малолетници оптужени за злоупотребу

	од 16 година	од 16 до 21 годину
1895	70	476
1896	60	482
1897	81	536
1898	50	549

Откуда долази да се број малолетника од шеснаесте до двадесет прве године увећава с године на годину, док се број малолетника од шеснаест година не увећава, но се, шта више, још и умањава? Треба ли мислити да је њихова моралност била већа у 1898. но у 1895.? Зашто да на боље иде за малолетнике од шеснаест година, зашто да на горе иде за малолетнике од шеснаесте до двадесет прве године? Ево разлога тој разлици: судије се показују све блаже према шеснаестогодишњим малолетницима; они знају да су та деца често жртве рђаво васпитања које им дају њихове породице, која не може или неће да води надзора о њима; да судбина те несрећне деце заслужује сажаљење и сваки обзир од стране суда, када се поведе истрага о шеснаестогодишњим малолетницима, оптуженим за какав преступ, бришљиво се испитује њихов положај, моралност родитеља. Ако се налази довољно и гаранција код родитеља, деца им се враћају; ако се не налази, деца се поверавају друштвима за заштиту и поправку младих криваца. Само се у последњем случају и после савесне и бришљиве истраге малолетник шеснаестогодишњи кривац изводи пред суд, и осуђује на поправни затвор. У Паризу се од 1893 основао нарочити азил у који истражне судије шаљу оптужене малолетнике. Зато време, чини се обаврша анкета о предходном животу детета, о средини где је живело; посматра се његов карактер, када се, посматрање и анкета доврше, сви принуљени подаци поднесу се на испитивање члановима главне комисије за надзор пупила сенсног округа. Ако се деца оцене добро, враћају се родитељима или им се налази уредно занимање; ако су принуљени подаци рђави, деца се предају на даљи поступак судског власти. Године 1898., на пример, од 233 шеснаестогодишња малолетника које су истражне судије сенског округа послала у привремени азил, 110 остављено је у азилима, 72 враћено је родитељима, а само 37 враћено је на даљи поступак надлежним властима.

Према томе не даје се изнуђе никако корисно обавештење из статистике података министарства правде о криминалитету шеснаестогодишњих малолетника. Тај криминалитет може напредовати, и ако број младих оптуженика остаје исти. Али кривична статистика постаје врло поучна, када се испита број оптужених од шеснаесте до двадесет прве године, јер се на њих не примењују исти обзири благости. Као што се видело из горњих цифара, број малолетника оптужених за превару и злоупотребу повећава се с године на годину. У своме последњем извештају министар правде означује мало смањивање криминалитета од 1894, али он заборавља да то смањивање постоји само за децу до шеснаесте године, али не за дечаке и младиће од шеснаесте до двадесет прве године.

Нарочито што се тиче телесних повреда младићски криминалитет се увећао; он се удвојио за последњих двадесет година. Године 1880. било је оптужених за телесне повреде 232 малолетника од шеснаест година и 3.079 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године.

Тај се број попео 1895. године на 430 малолетника од шеснаест година и 5,944 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године.

Године 1896.: 448 малолетника од шеснаест година, и 6.479 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године.

Године 1897 рачунало се 439 малолетника од шеснаест година и 6.611 малолетника од шеснаесте до двадесет прве године.

Године 1898. показало се мало смањивање у погледу броја малолетника оптужених за телесне повреде. Било их је 338 од шеснаест година и 5.990 од шеснаесте до двадесет прве године.

Број малолетника од шеснаесте до двадесет прве године којима се 1880. судило због телесних повреда износио је 3679; када се тај број упореди са бројем од 1898. године — 5990 —, види се да се број младих криваца увећао за 2.311 само за један преступ.

То увећавање младићског криминалитета за најозбиљније преступе у толико је карактеристичније што се дечји криминалитет знатно смањио од 1894. године.

У једном броју *Архива криминалне антропологије* (од 15 новембра 1901.), Г. Гарније, лекар затвора париске пресентуре, изучавајући етиологију убиства констатује да у Паризу младићски криминалитет чини страховите напретке у погледу телесних повреда и „правних злочина.“ На статистике коју је он изнео са Г. Кошфором, шефом полиције, која садржи листу индивидуа ухапшених у Паризу због убиства или због покушаја убиства од 1888. до 1900., налази да је младићски криминалитет шест пута чешћи но дечја криминалитет, и да је од 20 у 1888. год., скочио на 140 у 1900., дакле увећао се за седам пута. Како је могло бити да у споме извештају од 1897., министар правде рекне: Кривичне пријаве против малолетника до двадесет и прве године опадају од подужег времена. Ми смо срећни што можемо да додамо да је број личности од шеснаест до двадесете године оптужених за убиство, оцеубиство, тровање, знано се умањио: 1893., 91 оптужено; 1894., 81; 1895., 66; 1896., 61; 1897, 59.“ Успешно констатовање до душе, али констатоване које је у противречности са свим оним што су до сада писали о увећавању младићског криминалитета г. г. Тард, Фује: Жоли, Езен Ростан, Гајо, Гарније и Ја. На несрећу ништа се поновно не да изнуђи из факта што се број младих оптужених пред поротним судом смањио, јер суд све више уобичајава да *поправља* злочине, он враћа пред обичан суд покушај убиства да се суди као обична телесна повреда. Свакога дана у Паризу се суди младић и девојка који су пудали из револвера, који су хтели да убију. и суди им се за обичне телесне повреде. Према томе какав може бити значај младих преступника *оптужених* за убиство у 1897. према 1895., када се за исто доба констатовало увећавање од 667 младића, *стављених под истрагу* због телесне повреде? У истом извештају од 1897., чувар државног печата вели: „Са тачне гледишта опште моралности, осуђивајуће статистичке курбе преступа још су значајније но осуђивајуће статистичке курбе великих злочина. Када се број злочина смањује, може се приписати та поправка можда више привидно но стварна, напретку система порекционализације; али наивно знално објашњење не може се применити бројном опадалу преступа.....“ Министар непрестано себи честита због опадања преступа (што је истина за децу преступнике), али он заборавља да то смањивање испод шеснаесте године, а да се младићски криминалитет на против непрестано повећава, и то нарочито у погледу на озбиљне преступе као што су крађа, злоупотреба, превара, хотимичне телесне повреде. (Свршиће се)

О СТРАНЦИМА И ПАСОШИМА

Д. Ђ. Алимпић

(Наставак)

Поред разлике у року за подношење пријава, постоји још једна знатна разлика између ова два закона, а она се састоји у томе: што су све казне због подношења или неподношења пријава по овом другом закону много веће — строже. Тако, новчане казне достижу и до 300 динара, а казне прогонства много су чешће.

Још нешто. Све оне казне изрекну се у корист касе опште општине, у којој је странац ухваћен и кажњен, а одредбе овог закона не односе се само на трговце, индустријалце и раденике, већ и на вештаке, прив. професоре и чиновнике, занатлије, слуге и сва лица у општ. која се баве слободним професијом.

Поменимо још и то, да је казна за поправаја на прогонства од 1—6 месеци затвора, док се код нас никад не може повисити преко 20 дана затвора, па ма се странац и по стоти пут пратио из прогонства.

3. Странци заштићеници

Право азила (уточишта) и обнеза издавања приваца (*екстрадиције*) две су сасим различне ш, у основи, једна другој противне ствари. Може се слободно рећи, да оне једна другу у главноме искључују.

Право азила, које се датира из најстаријих времена, осветљавала је и данашња наука међународног права, али не у свој његовој потпуности. Док се некада — у старија времена — ово право протезало и на саме злочинце, дотле су све данашње државе, усвајајући потпуно принципе новије науке о међународном праву, сагласне у томе: да се њиме — правом азила — могу користити само политички кривци и војнички бегунци.

Што се тиче екстрадиције, мишљења о њој још су врло различна.

Док једни тврде да свака држава притежава неограничено право азила; да је азилни закон територијални а не интернационални, и да, напад, ни једна држава нема разлога да се ставља у службу страних судова, лишавајући се тиме свога суверенитета, — дотле други, на против, доказују, да општи интерес, угрожена правда и потреба за кажњавање у вези са опасношћу која би за цело друштво наступала кад би се кривцима допустило да се од казне извуку, — приморавају данашње државе на заједнички рад у вршењу казнене правде.

Ово друго мишљење, које преовлађује и у науци и у пракси, нашло је места и у нашим конвенцијама о издавању криваца, закљученим са појединим државама[1].

Овим конвенцијама, као и свима уговорима о издавању криваца, у опште, циљ је: да приуде државе потписнице, **да реципрочно,** а према постављеним условима, издају лица која су повредила закон на територији њихове (овог лица) сопствене државе.

Под постављеним условима треба у овом случају разумети казнена дела за која је екстрадиција предвиђена, и која се прецизно набрајају у уговорима.

Што се тиче осталих случајева, т. јест оних казнених дела која нису у уговору поменута, државе уговорнице задржавају право да изврше или одрекну екстрадицију. Међу тим, наука о међународном праву не налази довољно разлога за оправдање поступка оне државе, која би одрекла екстрадицију. Она — наука, шта више тврди: да је свака држава, и мимо конвенције, позвана, у своме сопственом интересу, да издаје стране злочинце, који су добегли на њену територију у циљу избегавања казне.

Из свега што смо до сада казали о екстрадицији, излази: да право азила мора бити ограничено, на само у ствари и јесте. Неоспорна је ствар, бар за данас, да се њиме могу користити само политички кривци и војнички бегунци.

Према овоме, сасвим је разумљиво, што су оне личности, којих је од вајкада било па и данас има у свима државама, по самој природи свога положаја, који чини средину између домородаца и странаца, — назвале надлежне факторе да им, у виду закона или законских уредаба, тај положај определе. Њима се још придружују и они странци, који долазе у једну земљу са или без путних исправа, у већини случајева без икакве привилеције, па, из разних побуда, моле, за привремену или сталну заштиту домаћих закона.

Положај свију оних личности регулисан је код нас уредбом од 20. јануара 1860 год. Бр. 171 (зборник 13 стр. 5—8), чији важнији чланови гласе:

— Чл. 1. Сходно Калаженском решењу од 28. новембра 1758 г. Бр. 1.114, имају се на захтевање дотичних страних власти и у напредак *кажњавати од бегунаца само злочинци, а другим категорија бегунци неће се кажњавати,* но, докле су у Србији, потчињене се законима земаљским.

— Ствари државе, као што је оружје са својим прибадлежностима, које би се при војним бегунцима нашло, имају се одузимати и дотичној страној власти повраћати.

— Ови исти основи служиће нашим властима за праћај и у поступању према бегунцима српским, који би у коју страну земљу одбегли.

Чл. 2. Исто тако и онај странац, који са уредном путном исправом у Србију дође, биће примљен под заштиту српску, ако се он за исту ма којој вишој или нижој полицијској власти обрати пре, него што дотична власт конзулска редовним путем захте, да јој се он изда.

— Чл. 3. Ако би се дознало да је странац, који је под заштиту српску примљен, у својој постојбини злочинство какво учинио, има се с њим поступити као и са бегунцем злочине категорије.

— Чл. 4. За доказ да је странац, било бегунац било заштићеник у својој постојбини злочинство какво учинио служиће или пресуда, или иследовање судско, или акт оптужења од стране зато надлежне власти, и то или у оригиналу или у довољно верној копији. На основу ових аката решаваће Попечитељство Внутрених Дела, да ли бегунац или заштићеник у категорију злочинаца спада, и да ли ће се по том страној власти издати или не.

— Чл. 5. Кад заштићеник исход заштите српске изгуби и страној којој власти подчинити се зажели, биће отпуштен ако не би имао одговарати каквој обавезности, а поднесе уверење, да ће под туђу заштиту примљен бити.

— Чл. 7. Странци који седам година под заштитом српском честно и поштено а без прекидала проведу, могу и без отпуста из предјашње своје подаништве своје на српско сажителство положити заклетву, која им се из основних узрока и отказати може.

— Од ове заклетве изузимају се сви странци, који су пре 2. маја 1844 године у Србији населили се на ту и сада стално живе, будући су они по обичајном закону, који је дотле важио, редовно прирођени.

— Чл. 8. Изузетно од услова изложених у предидућем члану, могу се бегунци и заштићеници *по одобрењу законодавне власти* у српско сажителство примити.

— Чл. 9. Бегунци и заштићеници, докле се у сажителство српско не приме, не уживаћају политичка но само општа грађанска права, и по што две године у Србији проведу, подлеже сходно решењу од 28. августа пр. год. Бр. 1637, свима теретима земаљским. Заштићеници или под заштиту српску пређу подлеже у сваком сматрају земаљској власти!! и т. д.

Ова уредба, са малим изменама, важи у главноме и данас. Измене учињене, пак, резултат су међународних уговора, закључених између наше и страних држава. Најважнија измена налази се у чл. II трговинског уговора са Аустро-Угарском, по коме се грађани ове државе не могу примити у српско подаништво без редовног отпуста из њиховог подаништва.

И ако се у изложеној уредби војнички бегунци само на једном месту и то више узгред, ником помињу, ипак је неоспорна ствар да се ова уредба и на њих односи, и да је законодавац, под општим именом бегунца и заштићеника, подразумевао и њих.

Па како су, пак, војнички бегунци врло важан елеменат, о коме полицијска власт на многих обзира мора водити рачуна, то сматрамо за дужност да о њима речемо коју више.

Изјављујемо одмах, да је њихово питање код нас веома неуређено, и да, сем поменуте уредбе и неколико појединих расписа, о њима не постоје никаква друга законска наређења. Захваљујући само овој непотпуности, могу код нас као најопаснији злочинци тако и најопаснији агенти, проћи целу Србију под маском војничких бегунаца, па се још, као такови, и користити уз пут познатим српским гостопримством. Познато нам је из праксе неколико случајева, у којима су се наши одбегли војници враћали у отаџбину и пријављивали нашим властима као страни војни бегунци. Овоме се не треба ни најмање чудити с обзиром на данашњу процедуру око војничких бегунаца.

По утврђеној и на поменутим расписима заснованој пракси, оне полицијске власти, којој се извесно лице пријави као војнички бегунац, дужност је да га прими и саслуша, а по тем да га упути најближој војној власти, која га, по испуњеној неких формалности, враћа поново полицији, те да га ова упути на стално обитавање у место које *војна власт одреди.* Са овим је уједно и цела процедура завршена.

Појединe полицијске власти поступавају, истина, по некад, да преко конзулата прибаве изјашње о истинитости неказа добеглог лица, али док тражена изјашња стигну, оне лице, које је, без икаквог надзора власти, упућено у „*место опредељења становања,*" у ствари је прошо целу Србију и на њу урадити шта хоће.

[1] Наша држава закључила је до данас ове конвенције о издавању криваца:

а) **с Италијом** од 28. октобра 1879 год. (зборн. 25);
б) **с Аустро-Угарском** од 24. марша 1881 год. (зборн. 27);
в) **с Белгијом** од 10. јануара 1896 год. (зборн. 55-ик);
г) **с Енглеском** од 23. новембра 1900 год. (још још није у зборнику);
д) **са Уједињеним Америчким Државама** од 12. октобра 1901. (још још није у зборнику).

Свега овога, разуме се, ниби могло бити, да се питању о војничким бегунцима поклањаћемо пажњу, коју ово, с обзиром на наше прилике, заслужује.

Примера ради изложићемо овде како је ово питање у Француској регулисано.

И код њих, као и код нас, свако пријављење војничких бегунаца спроводи се месној или најближој војној власти, али га она пре не отпушта, *док не утврди његову идентичност.*

Чим је ово учињено, бегунац се, са прописом свога саслушања, спроводи општинској, власти која му, по што га предходно уведе у књиге за странце, издаје обзаву за слободно путовање у оновио место, које је бегунац за будући домицил назбрао, и наређује му, у ком се року има кренути на пут. Једновремено са овим, општинска власт извештава о путу бегунчевом све полицијске власти оних места кроз која он има проћи, као и своју полицијску власт. Уз овај извештај шаље се у изводу и саслушање бегунчево, који је дужан пријавити се свима успутним полицијским властима, а над стигне у намењено место становања онда и општинској, која га уводи у своје књиге и оверава му заштитничку обзаву.

Тек после свију ових формалности бегунац се може прихватити рада, али само у месту новог домицила, из кога се опет не сме удаљати без знања и одобрења општинске власти.

Ако би који војни бегунац пропустио испунити оне прописе, он се одмах прогони из земље.

Само на овај начин, и никако другчије, у стању су полиц. власти у Француској, да вам у скоро доба лову научницу обавештења о сваком војничком бегунцу на њиховој територији.

(Свршиће се)

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Хотелски разбојник летње сезоне 1901. — У Цириху је сада с оне стране браве најопаснији хотелски разбојник летње сезоне у 1901. години. За њим су читаве месеце залудно јурили по свима земљама криминална детективи. Он се зове Сигфрид Кинстлер, т. ј. према пасошу, који је украо. Како му је право име, нико не зна, па чак ни његова љубавница, која је с њиме и затворена. „Нико неће сазнати моје право име, ма ме то и живота стало,“ изјасњено се необично елегантни разбојник, који говори девет језика, који је прошао све делове света и који се хвали, да је музичар од фака. Био је на даскама, а на досадањим саслушањима показао је бриљантно правничко знање и то свих интернационалних облика. Сигурно и до крајности сретно понашање врло елегантна спољна појава његова говоре у прилог јаких поха, које је вршио — с маленкостима, изразио се, никада у животу у опште није се бавио — 18. августа у Ахену је извршена једна дрска похара нанета у једном тамошњем хотелу. Украдени су накити били једне Енглескиње. Сем 2000 марака готовога новца и једнога чека, непознатог је украо четири велика дијаманта, двадесет брошева украшених дијамантима и рубинима, златне ланчеве и дијамантима украшен медаљон. Све је тражење било залудно. На елегантнога странца нико није ни сумњао. 28. септембра јавише из Брисела за сличну похару у хотелу. Плен пажња опет је износио хиљаде франака. Ту се разбојник надзао као Роберт Залаји из Келна и заборавио је кесиџу, у којој је било картија писама и телеграма, све на име Сигфрида Кинстлера. Дотле је већ било јављено полицији, да је украдена војна исправа Сигфрида Кинстлера. Тада настаде још енергичније трагање за злиководем, кад јавише, да је у оријент експресу, на путу између Лондона и Келна извршена велика крађа Данскоме генералноме конзулу, на сличан начин као у Ахену и Бриселу. Трагањем се у Лиђу сазнало, да је почетком августа и почетком септембра бавио се у њему један странац, да је ни једне врло рђаве куће одвео једну веома леп девојку, по имену Терезију Дрекслер, и да је с њом у друштву отпутовао. Настаде лов за обојим. Похара на оријент експресу Беч — Карлсбад обрати пажњу полиције у том правцу, ну залуду. 7. новембра деси се похара у граи хотелу у Инденбергу, а 22. новембра у Висбадену, на исти начин као и у Ахену и Бриселу. Полиција већ није знала шта да ради. Готово у исто време стизале су вести на Париза и Монтекарла о таковима разноврсним злочинима. Било је утврђено, да је злочинац споро муљевитом брзином пароходима путовао и пестајао. Његово је бављење утврђено у: Лондону, Бечу, Паризу, Намуру, Хамбургу, Најхајму, Висбадену, Салцбургу, Харубургу, Луцерну, Цириху, Инсбруку, Лиђу, Минхену, Улму, Нарендербергу, Монаку, Ници и Монтекарлу. Назад најбоље на скори траг тога пара у Лиђу, у почетку децембра, да је отпутовао за Цирих. Ту прво ухватише даму; њен је сапутник био на путу, али се имао скоро вратити. Даму су стално држали под прсмотром, док најзад не дође из Париза телеиго очекивани странац. На улици га ухватише и пранди немачких власти предадоше.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фидор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Игњатић

23

X.

ПРАЗНИК РОЂЕЊА ХРИСТОВА

Најзад дођоше и празници. Још на Бадњи-дан осуђеници готово нису знали за рад. Ишли су у шинару, и по радионицама; остали су били само при распоређивању, и ма да су и били којекуда одређивани, ипак су се одмах враћали у тамницу, појединце или у гомилама, а после рукса није више нико изласно из ње. Па и јутром је већина ишла само својим пословима, а не државним: једни да се побрину о припремачењу ракије и да поруче нову; други, да се спетају са познатим кумовима и кумама, или да прикупе за празник подужне за раније посвршавање послове; Закључили и они, што су учествовали у позоришту, — да обиђу неке познанике, нарочито међу очишћеном послугом, и набаве потребне костиме. Неки су ишли са забринутим и посленим изгледом једино зато, што су и други били заузети послом и забринути, и ма да понени, например нису имали ни откуда да добију новаца, ипак су тако изгледали, као да ће и они добити од когагод новаца. Једном речи, сви као да су очекивали за сутрашњи дан неку премију, нешто необично.

У вече су нивалади, што су ишли на трг са осуђеничким поруџбинама, донели са собом сланута и сиачега од јестина: говеђине, прасића, па чак и гуске. Многи су од осуђеника, чак и најскромнији и најштедљивији, који су целе године штедили пару по пару, сматрали за своју дужност, да одреше кесу за тај дан и да се на достојан начин омрсе. Сутрашњи је дан био прави празник, празник који се осуђеницу није могао ускратити, празник, који му је законом формално признат. Тога дана није осуђенике могао бити послат на рад, а таких дана било је свега три у години.

И, најзад, ко зна, колико се успомена морало пробудити у душама тих отпадника, кад дође такав дан! Дани великих празника оштро се отискују у памети проста света, почињући од самога детињства. То су дани одмора од њихових тешких послова, дани кад су породице на окупу. У тамници су се морали сећати тих дана са јадом и тугом.

Поштовање према свечаноме дану преплазило је код осуђеника чак у неку формалност; мало их је бекрајало; сви су били забилени и као нечим заузети, ма да многи готово нимало нису имали посла. Али су се и бесповичари, и бекрајани старали да сачувају у себи неку важност... Смех као да је био забрањен. Уопште расположење је било дошло до неке педантерије и раздражљиве петрљивости, и ко је нарушавао општи тон, ма и нехотично, тога су умиривали са виком и псовком и лутили се на њега као за непоштовање према самоме празнику. То расположење осуђеника било је значајно, па чак и дирљиво. Осим урођеного побожног поштовања великога дана, осуђенике је несвесно осећао, као да тим празновањем долазе у додир са целим светом, са ниже, може бити, баш самим искључен, пропао човек, одсечен комад, да је у тамници исто тако, као и међу људима. Они су то осећали; то је било јасно а и разумљиво.

Аћим Аћимић се такође много спремао за празник. Он није имао ни породичних успомена, јер је одрастао као сиротан у туђој кући, и готове већ у четнаестој години пошао на чешку службу; нити је у његовом животу било особитих радости, јер је цео свој живот провео по пропису, једноличан, бојећи се, да ни за длаку не одступи од одређених му дужности. Није био ни бог-зна како религијозан, јер је нарачественост, како изгледа, прогутала у њему све остале његове човечанске дарове и особине, све страсти и жеље, рђаве и добре. Због свега тога он се спремао да дочека свечани дан без узнурбаности, без узбуђења, не бунећи се тужини и потпуно некорисним успоменама, него с тихом, методичком нарачественошћу, које је у њему било управо толико, колико је потребно ради извршења дужности и једном за сваґда одређеного обреда.

А и уопште он се није волео много замишљати. Значење чанта, како је изгледало, није се никада тицало његове главе, али једном одређена му правила испуњавао је сваком тачношћу. Ако би му сутра наредили да уради нешто сасвим супротно, он би и то учинио са оном истом послушношћу и марљивошћу, како је урађио и томе протимно у очи тога дана.

Једанпут, само један једини пут у животу, покушао је да поквари по својој памети и — допадне робије. Лецијда није на њега пропала без нориети. И ма да му судбом није било дато, да икада схвати, у чему је он управо згрешио, али је бар извео на свога догађаја спасоносно правило — не размишљати никада и ни у каквим приликама, јер разлишљати „није сткар његове памети", како су говорили међу собом осуђеници.

Слепо предан обичају, он је чак и на своје божићне прасеиде, које је испуно кашом и испекао (своју ру чно, јер је умео и пећи), гледао с некаквим привременим поштовањем, као да то није било обично прасеиде, које се увек могло купити и испећи, него некакво особито свечано прасе. Може бити, да је још из детињства навикао да тога дана види на столу прасе, и закључио, да је прасе неопходно потребно за тај дан. И ја сам убеђен, ако би не би ма једанпут на тај дан појео прасе, да би за цео живот код њега остала нека грижа савести, због неиспуњене дужности.

До празника је нешао у својој старој блуди и старим панталонама, које бејаху већ сасвим изношене, ма да су и биле пристојно искрпљене. Сад је изишло на видело, да је нов пар одела, које му је предато још пре четири месеца, брижљиво сачувао у своме сандуку и није га се дотицао с пријатном мишљу, да се помоли њиме на Божић. Тако је и урадио. Још с вечера извадио је своје ново одело, расширио га, разгледао, очистио, одувао прашину и, свршивши све то, претходно га опроба. Изишло је, да му одело сасвим добро стоји; све му је било потаман, све се до горе дуго закопчавало, јака му је, као да је била од картона, високо подупирала подбрадак; у струку се образовало нешто, шта више, од униформског кроја, и Аћим Аћимић се чак смешкао од задовољства и кочоперећи се опростао се пред својим малим огледалом, које је он свеједручно и већ одавно обложио у слободном времену златном бордурицом. Само једна копчица на јакни од блуве изгледала је, као да није на своме месту. Кад је то увидео, Аћим Аћимовић, одлучи да премести копчу. Кад је пак премести́ло, проба опет, и сад је изишло већ сасвим добро. Сад он све сложи како је и било, и са умиреном душом склони до сутра у сандук.

Глава му је била доста добро обријана; али пошто се огледао пажљиво у огледало, он опази, као да му није баш сасвим глатко на глави, указивали су се једва видљиви израстаји власи, и он одмах, без оклевања, оде „мајору", да би се обријао сасвим како се приличи и као што је ред. И ма да Аћима Аћимића не би сутра-дан нико разгледао, ипак се он обријао једино ради умирења своје савести, тек колико да за тај дан испуни све своје дужности.

Поштовање и пажња према ситницама: према дугмењету, према гајтањчићу панамљаку, према трачици још су се из детињства стално за увек утиснули у његову памет у виду неспорне дужности, а у срцу — као изглед последњег степена лепоте, до којега се може уздићи уредан човек.

Кад је све уредио, он, као најстарији осуђеник у казамату, нарадио је да се донесе сено и брижљиво је надгледао како су га посипали по поду. То је исто чињено и по другим казаматима. — Не знам зашто, али су о Божићу увек посипали код нас по казаматима сено. — Затим, кад је посвршало све свеце послове, Аћим Аћимић се помоли Богу, леже на своју постељу и одмах засна безбрижним сном детињим, да би се пробудио сутра што је могуће ранije. Исто су тако чинили, уосталом, и сви осуђеници. У свима су казаматима полегали много раније него обично. Уобичајени вечерњи радови били су обустављени, о поцкалу није било ни помена. Све је очекивало сутрашње јутро.

И оно, најзад, дође.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

—

Суд општине вуковске, актом својим од 16. јула ове године № 1475, учинио је ово питање:

„Досадашњом практиком вођеном је тумачен прошле § 507 и 517 грађанског закона у томе, што неке извршне власти примењују § 507, а неке 517 прописом извршења кривичних пресуда према овим законима, која живе у заједници са оцем и на имању овога.

Тако, неке власти сматрају, да између деце и оца стоји задружна односна у смислу § 507 гр. зак. на што је кривац пуноletан, издавајући одговарајућа дела према броју задругара и продају за накнаду кривичних трошкова и накнаду штете, а неке опет узимају приход од имовине пуноletне деце само до навршења 15 година па на више, и то изазву продаје.

Да би се знало: шта се може продати од имовине родитеља за рачун деце који се уређењите „Полиц. Гласника, да но овоме да потребно обавештење."

На ово питање одговарамо:

Између оца и деце — синова — не постоји задружна односна, о коме говоре § 57 и 507 грађ. законика.

Потврде за оваково гледиште налазимо у наређењима § 121 поменутога закона, по коме „што год деца под родитељском влашћу и њиховим управљањем прибаве, то родитељска својина прибављају, пак тод што наравно родитељи за своју децу нигде прибављају, а њима остављају."

Кад се овоме законском наређењу дода и оно из § 150 истог закона, по коме пуноletна деца могу напустити кућу родитеља надгол хоће, и обрнуто, отац их може из куће отерати над хоће, онда је несумњиво, да ту задружног односаја нема.

Ну, све и кад се неби узело, да ово наређење јасно одређује односаје између родитеља и деце, ми овоме своме гледишту налазимо потврде у чл. 67 закона о пописредном поступку од 22. априла 1883 године, која је одредбе, истина, отпала доцније из овога закона, али одрасла ставом уређим тачке 8 чл. 2. закона о таксама, где се законодавац отворено изјављује, да између родитеља и деце не стоји задружни односаја.

И, кад између родитеља и деце не стоји задружни односаја, онда и нигде очево не може бити предмет извршења по кривичним осудама деце, те је, тако, у опште погрешна, што полицијске власти и узимају у поше општу имовину родитеља, који за живота не морају да плаћају правичне трошкове и накнаду штете за своју децу.

Изузетак од овога учињен је изменама § 325 а кривич. суд. поступка од 26. јануара 1901 год. само за накнаду оних трошкова, који се помињу тачком 4. и 5. § 322 поменутог закона, јер се они могу наплатити и продајом имовине родитеља.

* * *

Једна општинска писар учињо је ово питање:

„Н. Н. бивши тутор црквене пеке, наређен је решењем Главне Контроле, да плати каси црквеној извесну суму новаца, којом је оштетио цркву својим неуредним пуновањем, јер је обилажење црквених дужника дао једном општинском писару ради склапања црквених рачуна, на му овај после одређено прима обилажења, те је он морао да наплаћа вредност оних.

Средства власт нарелила је, да се имање овога рачуноиослагчо узме у поше.

Како је сума потраживања голема, то би требало поинсати сваро сву имовину лесону и поверству и непокретну.

Али пре него што би се приступало попису, треба бити начисто: одговара ли он целокупном својом имовином за накнаду све штете или не, кад је он земљодељац?

Моли се уредништво да ово објасни."

На ово питање одговарамо:

Кад се накнада штете не дала као последица кривичне одговорности, него је рачуноиолагчо осуђен од стране Главне Контроле као рачуновог суда, а он је, међутим, земљоделац, онда се, при извршењу пресуде или решења мора молити рачуна о наређењима § 471 грађ. суд. поступка по којима се земљодељцу не може продати известан део имања из приватна потраживања, у који ред мора да уђе и ова накнада општина.

Ж. Ст. знаничним среским пита ово:

„Расписом Г. Министра Финанасија од 21. октобра 1899 године Пр.бр. 30.189, наређено је, да се при потврди пиљавује и такса из тачке 4. тарифне тарифе на она уверења, што их приватни лица издају појединцима о њиховим личним особинама, способностима, раду или о фактима и приликама, које се њих тичити могу, падоци ова није утврђена при самом издавању уверења.

Треба ли у ред оних уверења уврстити и оне случајеве: доколе родитеља и сродника, да извесна лица могу ступити у војску, у школу, да се могу женити, да могу предузети какав посао на своје име и т. сличио?"

Тачка 4. тарифне тарифе предвиђа оне случајеве, кад приватни издају поменуте уверења самостално и без икаквог судоловања власти, о околностима, које су побројене у тачки 3 поменутог закона.

На сва она уверења таксе се дема при самом издавању. И, пошто многи издавоци нису овако поступали, него су уверења издавали без таксе и тако штетили државну касу, господин Министар је поновутим расписом наредио, да се она такса накнадно пиљавује оном приликом, код уверења на који случајеви дођу пред власт, и онавно је поступање сазбрано закону.

У ред оних уверења не могу се уврстити побројане доколе родитеља и сродника, јер се сама од оних доколи, мора потврдити пред власти, пошто је без те потврде не би примала ни једна власт: нпр. неправну те се, тако, она сама стиче судоловања власти, па које је случајеве пропиеана такса у тачки 15 закона о таксама.

Према овоме поменутом расписе господина Министра не односи се на ове последње случајеве.

ТРАЖИ СЕ

Милија Белић, из Божидарања, гр. посавског, опр. Београдског, шегрта Леона М. Мандића ова., тражи квит сазанијски актом својим Бр. 6.334, који је 15. ов. м-ца у вече незнано где отишао од свог газде, и одиео је собом један пар одела браон, две кошуље пошуље и 1 кухињски нож. Он је стар 14 година, стаса средњег, косе равс, образа дугих, обрва и очију црних. Њеиеног треба увутити своју Управи с позивом на Бр. 23.759.

Шандора Пушкаша, који је отишао од куће пре неколико дана, тражи квит сазанијски актом Бр. 6.256. Шандор има 35 год., средњег је стаса, смеђ, у оделу је од памучасте боје. Прона.ђеног треба увутити поменутом кварту, или управи града Београда с позивом на акт Број 23.650.

Момира С. Белаковића, шпедитерског момка Антонија Ђорђевића, шпедитера ова., тражи квит сазанијски актом Бр. 5.938, који је на превари пачи узео од г-ђе Флоре Дворжонић, ова. подзинске 140 динара у злату и 10 дин. у сребру за рачун Антонија Ђорђевића. Он је стар 32 године, средњег раста, прионљест на ногама има покуле, ни глави војничку капу, на себи зелене панталоме. Њеиеног треба спровести кварту сазанијском с позивом на Бр. 5.938, или Управи гр. Београда Бр. 22.904.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Страхиња Нишевић, осуђеник београдског казненог завода, родом из Бачковица у округу каленском, побегао је са оруде 19. тек. месеца. Он има 28—29 год., средњег је стаса, дугих образа, косе, образа, очију и бркова смеђих, чела и уста обичних. За одбеглим Страхињом,

који је због 6 разбојништва био осуђен на 20 г. робије у тешком окову наређује се најозбиљ.ије тражење. Пронађеног треба спровести под јаком стражом, управи београд. казненог завода с позивом на акт Бр. 4.044, или управи гр. Београда на акт Бр. 24.042.

Милан Николић — Брашковац,*) ношпар и дунеси, из Ваљева, 15. ов. м-ца обао је ноћ на шесиши у Шапцу и побегао је. Милан је стар 21 годину, омален, добро развијен, прионљест, косе црне, грива новећих густих обрва, по лицу бубуљичав, има црно вкусиште, обријан. Од одела има на себи гаће и кошуљу кратку, гуњ од рунавина тесина од црног сукна, мали црни шешир на глави. На погама дугачке чарапе плаве, шарене, опанке просте црвене са најшима. Може се сме полицијске власти, да Милана живо потраже, и пађеног спроведу начел. среском у Шапцу, с позивом на Бр. 7.601, или Управи града Београда на Бр. 23.722.

Драгутин Којић, осуђеник управе београд. казненог завода, родом из Михаиловца, округа моравског, побегао је 14. тек. м-ца из Ваљева, камо је на раду био. Одбегли Драгутин има 28—29 година, иасеоког је стаса, прионљест, образа округлих, бркова, обрва и очију црних. Управа београд. казненог завода моли све полицијске власти, да Драгутина најзвање потраже и у случају пропаласта њој стражарно спроведу. Акт управе гр. Београда Бр. 23.665.

Милан Марковић из Грабовице, опр. ваљевског, и **Марко Стојановић** из Дуошишта, опр. подринског, оба пигани и осуђеници бео-

Милан

градског казненог завода, за које смо у прошлом броју јавили да су побегли са оруде, ниску ни до данас пропаћени нити се о њима могло ма што

Марко

сазнати. Услед тога износимо им сада слике и позивамо све полицијске власти, да на њих обрате нарочиту пажњу.

Услед кратковс времена оне слике нису после биле израђене за прошли број.

Марко Петровић, бив. слуга код Др. Марјаних из Лозинце, побрао је 8. тек. месеца свога господара и побегао. Он има 15 год., омален је, прионљест. За пребилицом наређује се тражење. Пронађеног треба стражарно спровести нач. ср. јадреиског с позивом на акт Бр. 9225, или Управи града Београда с позивом на акт Бр. 20581.

*) Видн слику у 31 броју „Полиц. Гласника" под бр. 6.

Садржај: I. *Стручни и научни део:* 1) Феноменологија спиритизма; 2) Реолекисодне радње и жалбено право; 3) Криминалитет код малолетника и алкохоличара; 4) О стрицима и насоиима; 5) Из страног света. — II. *Поучно забавни део:* 1) Записници из мртвог дома. — III. *Поуке и обавештења.* — IV. *Службене објаве:* Тражи се; Потере.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 34. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 30. АВГУСТА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза врачарског, округа београдског, Станоје Миленковић, начелник исте класе среза јасеничког, округа смедеревског, по потреби службе;

за начелника треће класе среза јасеничког, округа смедеревског, Радивоје М. Остојић, начелник исте класе среза златиборског, округа ужичког, по молби;

за начелника треће класе среза моравичког, округа чачанског, Др. Владисав Богдановић, секретар начел. у оставци:

за секретара прве класе начелства округа београдског, Радојица В. Тутуновић, начелник треће класе среза врачарског, истог округа, по потреби службе;

за писара прве класе среза јасеничког округа смедеревског, Лазар Нешић, писар прве класе среза беличког, округа моравског, по потреби службе;

за писара прве класе среза подунавског, округа смедеревског, Ђорђе Луковић, писар прве класе среза јасеничког, истог округа, по потреби службе;

за писара друге класе среза азбуковачког, округа подринског, Велисав Ашковић, писар прве класе управе вароши Београда, по потреби службе, без права на путни и селидбени трошак.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. августа 1902. године, № 20.746 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 1. закона од 25. октобра 1886. године о укидању државних надлештава и звања, решено је:

да се звања помоћника начелства округа београдског и помоћника начелства округа рудничког, у интересу штедње укину.

Из Канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. августа 1902. године, № 20.748 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Антоније Петронијевић, начелник прве класе среза моравичког, округа чачанског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. августа 1902. године, № 20.747 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњег дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Драгутин Гавриловић, помоћник прве класе начелства округа београдског, на основу члана 2. и 3. закона од 25. октобра 1886. године, о укидању државних надлештава и звања, а с погледом и на §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му по годинама службе припада, пошто је указом од данашњег укинуто звање помоћника истога начелства.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. августа 1902. год. № 20.750 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, на основу члана 2. и 3. закона од 25. октобра 1886. године о укидању државних надлештава и звања, и §. §. 33. и 34. закона о чиновницима грађанског реда, решено је:

да се Илија Берић, помоћник прве класе начелства округа рудничког, стави на расположење, пошто је указом од данашњег укинуто звање помоћника истога начелства.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. августа 1902. године № 20.749 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 8. августа ове год., које гласи:

да се село Солотуша, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине паличке, у срезу рачанском, округа ужичког, и образује за себе општину под називом: „општина солотушка".

да се села Пријеворе и Видово, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине каменичке, у срезу љубићском, округа рудничког, и образују за себе општину под називом: „општина пријеворска".

да се село Витовница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине стамничке, у срезу клисском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина витовничка".

да се села Врпчани, Јапчићи и Рошци, по изјављеној жељи својих становника одвоје од општине каменичке, у срезу љубићском, округа рудничког, и образују за себе општину под називом: „општина рожачка".

да се села Орљево и Свињарево, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине мирајевске, у срезу моравском, округа пожаревачког, и образују за себе општину под називом „општина орељска".

да се село Речке, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине тамничке, у срезу крајинском, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: „општина речанска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. августа 1902. године, № 20.651 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Сапета од 7. августа ове године, Бр. 5027., које гласи:

„да се Срећко Остојић, протојереј, и парох у Врезницма, родом из села Житковца, у Старој Србији, и поданик турски,

по молби својој, прима у српско поданство, заједно са својом женом Зором и малолетном децом: Спиром, Миливојем, Војиславом и Бранивојем, изузетно од § 44. грађанског законика као досадашњи српски заштићеник".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. августа 1902. године, Пж 20.711 у Смедереву.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра В. Петронијевића.

(Наставак)

2. Феномени материјализације и трансфигурације.

Појаве материјализације најчудноватије су, најмрачније и најнеспитаније међу свима и сувише окултним и сувише хипотетичним појавама спиритистичким. Докле год духови не дају видљива и опипљива знака од себе, све се дотле може сумњати у егзистенцију њихову, па ма колико нас медији уверавали о присуству духова у соби и о томе како нам духови сами шаљу интелектуална саопштења преко њих. Зато и јесу појаве материјализације најважније међу спиритистичким феноменима (в. спиритизам, стр. 28).

Материјализације могу се поделити у две основне групе. У прву групу спадају материјализације мртвих предмета, у другу групу материјализације самих духова, и то како појединих делова тела њихових тако и целокупних тела. Појав материјализације састоји се у томе, што се од материје било каквог мртвог предмета или каквог живог тела (тело медијума) одвоји под утицајем призваног духа односно медијума један део и претвори се у друго какво мртво или живо тело, ово последње постаје у том случају само тело призваног духа у коме се он јавља видљивим и опипљивим начином присутним у седници. Сама материја материјализираних облика не долази докле „с оног света" већ се увек узима од тела овог света, сам акт материјализације пак бива по спиритистима само под утицајем духова са онога света. Тело из кога се узима материја за материјализацију зове се општим именом „медијум" (посредник) према томе при материјализацији мртвих предмета не само да је потребан медијум као личност већ и мртав предмет, који служи као медијум саме материјализације: тако при материјализацији биљке служи биљки, при материјализацији метала метал и т. д. као медијум. Осим ове поделе појава материјализације на материјализације мртвих и живих тела могућа је још једна подела, на име подела на материјализације видљивих и опипљивих и материјализације невидљивих и неопипљивих објеката: материјализирани дух (било у целини или делимично) може бити видљив и опипљив за све присутне, а може бити видљив и опипљив само за медијума. У оба случаја можемо се о самом реалитету материјализације уверити на исти начин: у оба случаја на име остављају материјализирани облици несумњиве трагове своје егзистенције, и то или у отисцима у гипсу, или на фотографским плочама. Ми ћемо ону прву поделу узети као главну, јер је она много природнија и основана на вероватнијим фактима, док се ова друга основа на делом сасма хипотетичном појаву невидљивих материјализација, и то најпре ћемо прегледати појаве видљивих материјализација у обе групе па ћемо онда укратко споменути и невидљиве материјализације.

а. Материјализације мртвих објеката.

Појав материјализације мртвих објеката у тесној је вези са појавом пробојности материје. Ми смо већ у прошлом одељку приликом излагања оних појава помињали како се на пробојност материје да свести појав тако званог „апорта" (доноса) предмета у собу, где се седница држи, т. ј. јављање цвећа, камења, палање кипе и т. д., и поменули смо, како у свима оним случајевима предмети долазе споља тиме што пробију кроз видове собе, у којој се седница држи. Спиритисте не одричу појав овога доношења објеката споља помоћу пробојности материје, али тврде, да поред тога постоје и појаве праве материјализације. Ја ћу овде навести неколико случајева таке „чисте" материјализације мртвих објеката, и то ћу податке о томе узети из признатог еванђеља спиритиста, великог дела Аксаковљевог о спиритизму[1]. Први такав појав односи се на материјализацију штофа од хаљине, појап који се десио у једној од седница Крукових са медијумом г-ђицом Кук (Cook) и чувеним материјализираним духом Кати Кинг (Katie King).

„Облик, који је себе називао Кати, налазио се је изван врата собе, која је употребљена као кабинет; у кабинету смо за све време седнице непрестано опажали облик г-ђице Флоренс Кук, која се налазила у трансу; њена је глава била опрекнута од нас; ми смо видели њено одело, њене руке, њена ципеле, али њено лице нарочито нисмо видели. Кати је седела на патосу испан кабинета, с једне њене стране седео је г-н Крук, с друге стране г-н Тап, сва беона близу њој. Међу присутнима налазили су се родитељи медијума, као и г-ђа Рос-Черч и ја сам, и још многи други, којих сам имена заборавио. Ката је одсекла неколико комада од своје широке хаљине и поклањала их разним присутним личностима; на хаљини су остале велике рупе, неке од њих тако велике, да се кроз њих могла метнути песница. У моменту када ми је на памет пала ја сам назвао ону мисао: „Кати, кад би могли ону поцепану хаљину да направите опет исто тако целу као што је и била, то би било врло лепо". Морам споменути да се све ово дешавало при јасној светлости гасној међу мојим сведока. Још ја нисам примедбу ни учинио, кад она одмах одео хаљине, у коме су се налазиле руже покри другим делом хаљине, који је био без рупа, на затим опет га откри, тако да ово њено мирно покретање реченог дела хаљине није трајало дуже од три до четири секунда. Хаљина је била опет потпуно цела — нигдина се рупа није дала видети! Г-н Крук упита, да ли је сме испитати, и она му то допусти; он је дошао до хаљине парче по парче превлачио преко своју руку, испитавао их подробно, и посведочио, да рупа више нигде нема, да нигде нема никаквог трага од њих. Г-н Тап тражио је затим исто допуштење и признао такође после дугог и брижљивог испитивања, да нигде рупе нема". (An. und. Sp. I Bd. стр. 125). Даље се помиње, како је навештај са оне седнице, г-н Харисон, сачувао парче хаљине, које му је Кати дала.

Како да се објасни челмен који је овде споменут, Хаљина материјализираног облика (то не важи и за сам материјализирани облик, јер као што ћемо доцније видети, он може бити проста трансфигурација медијума и ништа више) у сваком је случају у главном халуцинација, халуцинације су и нађене руне на њој, делом су халуцинације и осебаји питања, помоћу којих су Крук и Тап нашли да је хаљина Катијева остала цела (дела би халуцинација била ако би материјализирани облик био цео халуцинација, делимице ако би овај делимице био халуцинација). Разуме се ако је истина, да су осечени парчићи хаљине доиста остали и после седнице, онда се овде мора узети у помоћ појав апорта реалног предмета односно парчета хаљине с њиа, ван себе у којој је седница држата, правог појава материјализације даиле у овом случају свакојако нема.

(Наставиће се)

РЕФЛЕКСОИДНЕ РАДЊЕ И КАЗНЕНО ПРАВО

(Наставак)

3. Гледао сам једном коње, у кола упрегнуте, где, без кочијаша на колима, помамно јуре улицом, која се неколико пута уз брдо. Заморивши се пењењем уз брдо, они, после дуже трке, почеше јаше тргати; али у том пролажаху поред једних кочија, које су стајале и у којима беше кочијаша. Овај се нови добро у страну и бичем својим удари туђе, у пола већ умирене коње, те се ова поново заплашише и јурнуше помамним трком. Интересоваше ме догађај, те одох и упитах човека зашто удари

[1] v. Animismus und Spiritismus. Versuch einer kritischen Prüfung etc von Alexander Aksakow., 3-te Aufl. 1-er Band. s. 125. (О делу Аксаковљевом в. спиритизам, стр. 5—6.)

коње. „Видиге,“ беше паван и зацело истинит одговор његов, „о томе и сам сад мислим.“ Признаде ми, да њему и његовој запреги ни у колико и никаква опасност није претила, уверавао ме је да га ни обест каква није могла на то покренути, јер „претрну од стра.“ кад виде да коњи поново јурнуше; није хтео ни да казни коње, јер ништа о њима не знађаше — у кратко, очевидно не знађаше зашто је тако радио. Рефлексна радња то није била, јер је између чулног надражаја и дела протекло доста времена: човек се у пола подигао, бичем замахнуо, далеко у страну повио се и кад је био згодан моменат ударио. То није „безусловни рефлекс,“ центри свести били су будни, али радња је дошла без разлога, дакле слично рефлексу, она је, дакле, била рефлексоидна.

Ако се пита за кривичну одговорност (урачунљивост) код оваких радња, онда морамо разгледати *само код њих стоји с пољем*, а при том не треба испуштати из вида, да радња, у којој је остварена њена, *претпостављена узмањење у рачун свега што говори за и против намеравано дела*. Но у наведеним околностима, од тренутка кад се прими неки одређени утисак на до импулса моторноме нерву за кретање мишића у циљу извођења радње, могу исцрпљивање да иду тако глатко, да радња извођена буде остварена, а да се с потпуном свешћу и не расуђује о свему што је за и што је *против*. И тада сваколико знамо пут којим се кило, али никако и побуду. У природи је саме ствари, да она никад јасно не излази на видик, кад имамо какву занета рефлексиодну радњу, јер ако је побуда јасна, онда је цео рачун ту, она свест је премишљала о томе да ли да послушна или не послушна то. Али за ту побуду мора се питати, јер нам треба да знамо, да ли код свих рефлексоидних радња може бити речи о кривичној одговорности. Ако у рефлексоидне радње нема никаквих побуда, нема ни кривичне одговорности и онда значи, да оне многобројне осуде, које су за така дела извршене, немало шкоду на своме месту, јер је узето да постоји намера, ако воља, а ово је било радња рефлексоидна, што, под том претпоставком, значи што и несвестан покрет. Сваколико познаје се, да код сваке радње, на коју гледамо као на рефлексоидну, треба мислити на неку побуду, која, као таква, може покренути и на свесну радњу, па да се према томе све рећи: иста побуда, из које с пуном свешћу излази радња за коју се кривично одговара, јер је свесна, може, ако се ради с мање свести, не долазити под кривичну одговорност, јер је дала рефлексоидну радњу.

Узимамо као пример какву склоност или, рецимо, и страст која је многима људима, на име мушкињу, својствена, као што је страст задобити у своју власт животиње које су у слободи. дакле ловити. За наша испитивања овде сасвим је све једно, да ли је она каква атавистична особина, неки остатак из оног времена, када су се наши претци морали бавити ловом, на било им то по вољи или не, јер другачије шису могли живети, или се лови само из задовољства показати своју вештину и подобност, доказати како сво вични и надмоћнији, или из какве жудње за свирепством или из ма чега другог. Фанат је само то, да код њега за ловом постоје у човека и да он, наравно сасвим свесно, следује њој, гони и убија животиње, ма да по гдекоји ловац зна, да тиме јако шкоди и здрављу и имању своме, што више да у многим случајевима подлеки казни, на име ако буде необуздан у страсти ловљења. Замислимо, сад, какво одраслије дечка, који случајно држи у руци камен, па у ветру, на извесном одстојању, угледа мачку где спава или какву другу животињу. Од десетеропте таких младића, ако су заиста младићи, деветорица сасвим сигурно одмах ће се потегнути каменом на животињу. Нека се помучи сад нешо да од дечка дозна зашто се бацио каменом: да ли је хтео убити животињу, да би ју је јео, или ју је хтео осакатити само да би јој болове причинио? Или му је мрско било и узнемирило га што је видео мачку да угодно на сунцу спана? На свако од ових питања, младић ће одговорити: не, и уверићеш да ни сам не зна зашто се каменом бацио, да се то догодило „без воље, нехотично, онако механички, као да му је камен сам излетео из руке“ и т. д. И он, кад тако каже, казује оно што је истина и јесте, јер учињено дело није ништа друго него дејство још у свету нешто очувиног прохтева за ловом, који га је нагнао на скоро несвесну, рефлексоидну радњу за коју јамачно није одговоран.

Да идемо још који корак даље. Жеља за ловом и потреба извежбати се за лов гони људе да смисле нешто у што ће гађати као да је ту животиња; отуд пуцање у ницан, у круг, а са особитим задовољством гађа се у кругове покретне, који се котурају, клате или мичу. Али то што нас гони да се вежбамо пуцати у покретне предмете, дејствује код људи и иначе, и отуд бива, да, уграђавши штогод да се брзо креће, безопасно, и нехотице, бацимо се за њим, ако случајно имамо што за гађање згодно у рукама. Скоро је био случај, да је један одрасли дечак, који је крај кутлаче стајао и у руци држао куглу, спазивши у тренутку једнога где јури на велосипеду, гађао њоме у точак. Велосипедист је пао и тешко се повредио. Дечко код власти и на претрезу код суда није умео да покаже шта га је побудило на ово дело: кугла му је, вели, излетела из руке, ни сам не зна како, а зна да ни на какво ако није мислио. И заиста, није бар немогуће, да ту буде и праве рефлексоидне радње, коју је изазвао нагон, да се, кад нема животиње која трчи, гађа у ма што што се брзо креће.

Једна сасвим друга група рефлексоидних радња бива тиме. што већина људи особито воли извесну праску и ларму. Откуд то долази, не тиче нас се, само је факат, да уживаља у томе има. Отуд ово пуцање прангија или топова о свечаностима и празницима, отуд радовање ватрометима, отуд у војној музицији турски бубњеви и др. што прави само ларму а није никаква музика. У детињској радости човековој да праска и пуца имамо, дакле, једну побуду, којом можемо образложити читав низ других појава. Кад неко „сасвим нехотице“ разбије уличну лампу, стане погом и разломи тању ледену површину какве барице, крша погом сваку кошчицу од трешања коју на тротовару види — све је то из онога истог задовољства да се чиме изненади, ма и скромно, праска, о коме задовољству мало час говорисмо, само што се овде и не мисли о оном што се ради, него се праска производи нехотично, рефлексоидно.

У врху доста стрмог тршишта једне мале вароши беше једном већи број праних буради, који се насађаху једно на друго, а последње се држаше на једном камену, који беше метнут пред њега, те му не дађаше да се откотрља. Ноћу проћуше ту неки младићи и један од њих одгурну камен што подупираше буре. Дејство беше неочекивано: сва бурад поћуше, најпре зангано, па онда све брже котрљаху се, загрмеше низ падину, налетеше на куће уз падину, прозори врата и сама бурад, све се разлупа, а ноћни стражар, који ту пролажаше, беше збила у опасности. Учинилац тога прандање се, да, и ако признаје да је „врло весело“ изгледало кад се бурад котрљаху, ипак његова намера то није била, он није ни на шта мислио, нехотице је камен одгурнуо, све је, вели, дошло нечано као од себе само.

Оно што је овде покретач стоји, у осталом, врло близу обести, из које, као што се зна, млади људи чине пуно лудорија, о којима по неки пут најпре промисле, договоре се и формално се реше на њих, а неки пут их изврше сасвим ненадно. Ни овде нећемо наближе испитивати суштину те обести, тог нестанпина, довољно је то да је она ту као покретач; према томе и она ради рефлексоидно. Исходи, који се на тај начин чине, често излазе на право зло. Јанко хтеде Марку, кад ову спаваше, мало да осмуди његове леће брнове сненом, коју је случајно имао у руци и њоју и „нехотице“ принесе брковима, али они и брада плану, те јако попреде ово Марку. Према ономе што Јанко прича о догађају, морало се све десити у тренутку, као радња рефлексоидна. Има читав низ таких „обесних, злонамерних“ радња, чије су жалосне последице доста познате.

(Свршиће се)

ИЗ ПРИМЕНЕ § 471. ГРАЂ. СУД. ПОСТУПКА

Саопштава Дим. С. Ђакајџић

члан Полицне Управе

Тешке економске и трговинске прилике, које преживљује наша земља од неколико година на овамо, учиниле су, да су продаје непокретних имања и по градовима и по селима учестале у тој мери, како одавно није било.

Продаја ових биће још чешће, у колико полицијске власти буду пређле да приводе крају предмете, који годинама чекају на извршење.

Поводом ових продаја, и примена § 471 грађ. суд. поступка све је чешћа, те се, са свим природно, јављају и случајеви, који до скора нису тако много били предмет оцене и расправљања полицијских власти, а који или захтевају нову редакцију овога §-а или бар његово објашњење, како би у примени његовој било једнолико.

У овој тежини, да примена ове законске одредбе буде једнолико, докле се не би нашло разлога да се она редовним путем измени, ми ћемо изнети неке случајеве, који су до сада разнолико расправљани, па та разноликост одобравана и од виших власти, те су ниже власти долазиле у незгодан положај са осе непостојаности у оцени и схватању ове одредбе у истоветним случајевима.

* * *

У намери, да спречи појаву земљерадничког пролетаријата у земљи, законодавац је унео у § 471 грађ. суд. поступка и ону економско-политичку меру, да се земљеделцу не може узети у попис, па, праведно, ни продати пет дана земље и кућа са плацем, за приватне дугове.

Обезбеђујући овако земљераднике, законодавац се није задржао само на старешинама задруга и кућа, него је ово право проширио, како законски текст гласи: „*на сваку пореску главу, била она од данка ослобођена или не, ако јој је само главно занимање земљедељство*".

Ма да ова законска одредба, на први поглед, изгледа тачна и јасна, ипак она, у овој вези својој са законом о порезу, садржи услове за разнолико тумачење.

Знајући, да је овај закон доносен први пут у времену, кад у Србији није био садашњи порески систем, ни садашњи закон о непосредном порезу, већ је важио закон о грађанском данку од 1864 год. који је знао за разне пореске личности, које не плаћају порез као намећачке главе у смислу § 5. под II и III поменутог закона, власти су се, све до појаве новог закона о непосредном порезу, лако могле наћи у оцени питања: колико треба оставити земљеделцу и на који број глава ово благодејање, које му закон штити.

Од појаве пак, садашњега закона о порезу, којим је на основа замењен стари порески систем, и који у задругама не зна за пореске личности све до пунолетства појединих задругара; који скоро никад не ослобођава појединце од пореза у ономе смислу, у коме су ослобођавани по старом закону, већ само од неких објеката и облика, настала је прилична пометња у примени § 471 грађ. суд. поступка.

Нарочито су били спорни они случајеви, кад из задруга одлазе привремено у службу непунолетни чланови, који неплаћају никакав други порез, сем пореза на принос од личнога рада, па власти, с обзиром на пореске главе, које је замишљао закон од 1864 године, не признају све малолетнике за пореске главе.

Они случајеви решавани су и одобравани и на штету и у корист малолетнина, али ми налазимо да упек треба признати за пореске главе оне малолетнике, без обзира на то, што су они само једним пореским обликом задужени, само вад их има по пореским књигама као пореске личности.

На тај начин одговорило би се тежњи законодавца, да се ово благодејање однесе и на све оне земљерадничке главе, које ма у коме виду представљају пореске личности и подносе терете државне....

За жалење је, међутим, да овај недостатак није исправљен прилином измене § 471 грађ. суд. поступка у 1898 година него је задржан стари текст: „на сваку пореску главу и т. д....

* * *

Одмах за овим долази случај, у коме је главно питање: *ко се сматра за земљеделца?*

Закон је, како се разумно да извести закључак из његовог текста, сигласно за земљеделца сваката онога, који у главноме од тога посла живи.

Схватајући овако поменуту законску одредбу, једнако је и могао Министар правде, у тач. 1. својих правила од 4. фебруара 1874 год. № 354. да у земљеделце уврсти поносни број занатлија, као што су: ловчари, ушари, мутавџије, неснатни бакали, берберн, рибарије и т. д. претпостављајући, наравно, да се они у главноме баве земљеделаством.

Узимајући, дакле, као основицу за расправу питања: ко је земљеделац? онај пресудни услов, *да неко од земљеделства живи, па да се за такоог и сматра*, изгледа, да је искључено свако погрешно схватање законско, али у стварн није тако, јер су ови случајеви сада многобројни.

Да би изношење ових случајева било очигледније, ми ћемо се послужити актима једнога палдештва, која нам казују ово:

Аврам Авраановић, из села И. задужио се једном трговцу још 1875 године са 1000 дук. ц. на своје непокретно имање као: кућу, њиве, ливаде, забране и т. д.

Издајући повериоцу облигацију, он се потписао као трговац и сам ставио код суда интабулацију.

Како се дужник заиста занимао трговином у времену издавања облигације, то поверилац није имао разлога да страхује за своје потраживање, па о року није тражио наплату целога дуга, него се задовољавао интересом за време од неких 10—15 година.

За ово, пак, време, малолетни синови дужникови постали су пунолетна, радећи код спога оца на имању, не одређујући, међутим, своје занимање каквим нарочитим начином.

По њиховом пунолетству а пре своје смрти на две три године, дужник је престао да ради трговину (са свињама и другим земаљским производима) и након тога времена и умро.

По смрти његовој поверилац је тражио осуду и са судском пресудом обратио се полицијској власти за извршење.

Кад су наследници позвати да дуг плате, они су изјавили: да дуг не могу платити, а од имања не могу одредити ништа за продају, јер су, вели, земљеделци.

Полицијска власт није водила рачуна о њиховој изјави, налазећи: да је дужник у времену задужења био трговац; да је као такав задужно имање, и да по томе наследници имају право само на онај део имања, који претекне преко исплате његових дугова, у смислу § 490 грађанског законика, па је увела у попис цело имање умрлог им оца, које не би ни подмирило цело потраживање према учињеној процени.

Незадовољни оваквим радом среске власти, наследници су изјавили жалбу окружном начелству, и оно је поништило решење среске власти о попису, из ових разлога:

„У извесна друштвена занимања, не улази се само по једностраној и произвољној изјави и жељи појединца, него се морају претходно да испуне услови, постављени законима земаљским.

Тако, да неко буде трговац, мора да полаже испит, прописан чл. 61. еснаске уредбе, а поред тога да још протоколише и своју фирму, у смислу §. 5. зак. трговачког.

Тек са оним испуњеним условима неко се може сматрати за трговца, а никако само по томе, што се тако потписивао или чак и радио трговачке послове за извесно време.

Кад је, међутим, приложеним доказима, од стране наследника умрлога, утврђено, да он никад није полагао трговачки испит, нити је био члан еснафа, нити је, пак, у своје време протоколисао фирму; и, кад се поред овога узме у обзир и то, да је он пред смрт на неколико година и сам радио земљеделаство, онда је среска власт погрешила, што га сматра за трговца по оној једној околности, што се на облигацији потписао као трговац.

И, кад се он није могао сматрати за трговца у времену издавања обвезе, онда се за такоог није могао узети ни дуг, него као земљеделац.

Како су, међутим, жалиоци још за живота његовог постали пунолетна, а по уверењу општ. суда увек били земљоделци, то су наређења § 471 гр. суд. поступка како према умрлом, тако и према њима у пуној мери загарантовала оно благодејање, које се даје земљодецима, узимајући у обзир њихово занимање у времену извршења пресуде — наплате дуга.

Из ових разлога начелство ништи решење о попису и т. д.[3]

Ово решење одобрено је и од стране господина Министра унутрашњих дела, поводом жалбе повериоца.

У оваквом истом случају, само у другом округу и на годину дана пре овога, онђашњи је Министар заступао гледиште

противно горњем, налазећи: да је дужник сам опредељно своје занимање у времену задужења, и да нема разлога после његове смрти тврдити противно.

Наше је мишљење, да ово последње гледиште господина Министра не би могло да издржи озбиљну критику, јер смо сагласни са мишљењем начелства, да се у изнесена друштвена занимања не може ући по простој најави, него се претходно морају испунити услови, што су их закони за та занимања прописали.

Држећи се овога гледишта, полицијске власти не ће долазити у неугодан положај: да им се ниште продаје, и изазову новим пословима на чак и трошковима....

После овога случаја, згодно би било да изнесемо случајеве: штити ли § 471. кућу с плацем и пет дана земље жени и деци умрлог земљодетца, од напасте приватних дугова?

штити ли ово само женској деци; и,

како штити и у једном и другом случају кад је задужење под јавних каса?

Ну, како је немогућно захтевати, да се само једној теми поклони већи део листа, то ћемо ова питања оставити за идуће бројене, а сада завршити са питањем: да ли се благодејање, предвиђено § 471 гр. с. пост. односи и на стране поданике, који у Србији живе и баве се искључиво земљоделством.

Ради прегледности саме ствари, ми ћемо се опет послужити актима једнога надлештва, из којих се види ово:

Л. О. земљодетац чије занимање ничим није осумњичено, задужио се С. М. са 3000 динара, имајући, у времену задужења, преко 20 дана земље зиратне и под гором.

Да би обезбедио своје потраживање, поверилац је ставио интабулацију на једну ливаду дужникову, која би, кад би се претворила у зиратно земљиште, имала пет дана орања.

За време од неколико година, дужник је распродао све остало имање, које није било оптерећено интабулацијом, а остала му је само кућа са плацем и поменута ливада.

Како није хтео да плати дуг на леп начин, поверилац је тражио осуду а за тим и извршење пресуде.

Кад је полицијска власт приступила попису куће и ливаде, дужник је изјавио да је земљодетац, подносећи о томе и уверење дотичног општинског суда, на је тражио да се имање не попише.

Узимајући уверење општинског суда као доказ о занимању дужникову, јер је одговарало условима поменутим у т. 11. поменутих правила Министра Правде, полицијска власт је известила повериоца, да му наплату дуга не може извршити.

Против овога решења среске власти, поверилац је изјавио жалбу окружном начелству, доказујући, да је дужник поданик Аустро-Угарски, и да се, по томе, на њега не односи благодејање из § 471 грађ. суд. поступка.

Начелство се није сагласило са гледиштем среске власти, него је решење њено поништило из оних разлога:

„Истина, по чл. 1 и 2 трговинског уговора, закљученог између Србије и Аустро-угарске, поданици једне од уговарајућих страна, на земљишту друге стране уговорнице, имају она иста права, која и сами држављани дотичне земље.

И, кад би се за решавање овога питања, узела као основица само она одредба из уговора, онда би гледиште среске власти, да се благодејање из § 471 гр. с. п. односи и на стране поданике, само ако су земљоделанци, било правилно.

Али, како се ово питање не може да реши овако једностраним схватањем ове одредбе уговорне, него се основица за његово решење мора тражити прво у наређењима § 471 грађ. с. пост. на чије примене ово и потиче, а ова, међутим, говоре са свим другчије, онда је и гледиште те власти погрешно.

Да је власт добро проучила одредбе § 471 гр. с. п. она би, нема сумње, уочила, да оне уз права, која дају српским држављанима, обезбеђују им извесна имања од продаје, стављају онима и извесна ограничења. На име, не дају им право слободноца располагања, и апсолутно забрањују отуђивање онога дела, које им закон штити.

Ако би сада, по схватању среске власти, изједначили и поданике Аустро-угарске са српским и у овоме питању, онда би, нема сумње, и за њих важило ово законско наређење, да и они сами не могу отуђити онај део имања, на који се благодејање простире.

Тако би се, међутим, морао схватити § 471, кад би ово изједначење учинили, али тако би се схватање противило баш чл. II. поменутог уговора, који страним поданицима допушта, да своја имања у Србији могу отуђити кад хоће.

Ето, у тој немогућности, да се § 471 у целоме своме пространству примени и на држављане Аустро-угарске лежи доказ, да се на њих не односи ни онај први део овога законског наређења, које је наређење, у осталом, и донесено да заштити од пропасти само српске држављане, о којима је законодавац једино и могао у овоме погледу водити рачуна, а никако и о странцима, према чијој судбини, на овоме пољу, може српска држава бити равнодушна.

Све ово, пак, укупно казује, да се једнакост, која се предпоставља у чл. I. уговора, односи на све остало, само не и на ово изузетно право српских држављана.

Из ових разлога начелство поништи решење ср. власти итд.“

Како су ове примедбе начелства биле обвезне за среску власт, она је у томе смислу донела нову одлуку, којом је наређивала попис имања дужниковог.

Против ове одлуке жалио се дужник начелству, и како је у овом међувремену измењено особље тога начелства, на лошли људи, који су били другога гледишта на ову ствар, то је начелство поништило ово решење среске власти, признавајући, да се § 471 грађ. судског поступка односи и на стране поданике.

Поводом жалбе повериоца, предмет је дошао господину Министру унутр. дела, и он је нашао, да ово прво решење начелства одговара закону, и тако је имање опет узето у попис.

И сами налазимо, да страни поданици немају право на благодејање из § 471. из разлога, изнесених у првом решењу начелства.

О СТРАНЦИМА И ПАСОШИМА

Д. Ђ. Алимпић

(Свршетак)

II. Пасоши

Ма како да је право на слободан саобраћај данас признато и осветлано науком о међународном праву иван је оно у пракси, у неколико, ограничено. Ограничења ова тичу се пасоша — путних исправа у опште, чија се употреба датира из најстаријих времена, и који данас имају чисто полицијско обележје.

Неоспорна је ствар, бар за данас, да ни једна држава није дужна примити на своју територију сумњиве и, проблематичне личности, а чим стоји овај факт онда је, опет, са свим логично, што ће оне — државе, пуштајући на своје територије поједине странце, тражити у исто доба и доказе о њиховој исправности. Са свим је друга ствар што се ово увек не чини, т. јест, што се поједине државе, из разних побуда, одричу овог свог права. Главно је, пак, да ово постоји и да се може у свако доба применити према сваком страницу.

Полазећи са овог гледишта, пасоши се могу дефинисати *као документа уверења којима се, с једне стране утврђује идентичност њиховог носиоца, а с друге опет одостоверава, да они — ови носиоци нису, у моменту узимања пасоша, имали никакве кривице, нити какве неизвршене грађанске обавезе.*

Овако схваћени пасоши могу се разликовати само по форми, али не и по суштини **која се увек састоји у оверавању идентичности и исправности његовог носиоца.**

Ну, и поред изложеног, у пракси већине данашњих држава разликује се:

а) **Пасоши за иностранство** (заграничне);

б. **Пасоши** *за унутрашност земље*; и

в) **Специјални пасоши.**

— а) **Пасоши за Иностранство.**

За издавање ових пасоша, као и свих пасоша у опште надлежне су само административне власти.

По уредби о издавању граничних пасоша од 5. новембра 1841. Бр. 1.545 (зборн. 2. отр. 143) за њихово издавање од нас надлежне су:

1, *Сва окружна начелства*; и
2, *Управа града Београда*.

— Свако Окружно Начелство и Управитељство народа Београда има право, а и *дужност му је*, издавати граничне пасоше, како за провинције Отоманског Царства изван Србије лежеће, тако и за Књажевство Молдавско и Влашко, као и за пределе иностраних Држава, — ведн се у чл. 1 поменуте уредбе.

Сама, пак, процедура око добијања пасоша, изложена је овако, у члану 3 ове исте уредбе, који гласи:

— Кад житеља Београдски њиховом Управитељству и местани при Начелствима њиним надлежним Начелствима с поискиваньем заграничии пасоша преостану: онда како ово, тако и ова треба да се најпре посредством обштина о томе увере да она, пасош требујућа лица, *нису како дужна предстати суду због каква дела, а особито криминчни, за која им се поискани пасош одреби мора*; или да *нису с ким учинили какав уговор, к још више, да се нису ком што за време пожелнког отсутствија обвезали, у ком случају или би најпре такво преузетствије морали с њим уклонити, или довољно јемство где и како ваља дати*, па после, *да им се пасош изда*.

Из изложеног и осталих чланова ове, уредбе, као и расписа којима је она допуњаван одлазак, да се заграничии пасош не може дати:

1, *Странным подаником*;
2, *Лицима под истрагом, или у нарочитим обвезама без довољног јемства*;
2, *Малолетнцима без одобрења родитеља или стараоца*;
4, *Женн без одобрења мужа*;
5, *Чиновництву без одобрења његовог старешине*;
6, *Војнику без допуштења војних власти*; и најзад,
7, *Ђаку без одобрења школског старешине*.

Сваки издати пасош мора садржавати: име и презиме његовог носиоца, његово доба старости, занимање, тачан личии опис и домицил. Сам, пак, пасош, као званична исправа, мора имати свој број, а за тим потпис и печат власти која га је издала.

Правило је, да се пасоши издају индивидуално, али се допушта, да у један исти пасош уђу: отац, мати и малолетна деца. Тако исто уобичајава се, да се у један пасош стављају више браћа и сестара, али само у том случају, кад најстарији брат или сестра воде старање о осталим — млађим члановима породице.

Ни у ком случају пасош не треба да буде издат осутној личности.

Још нешто:

Заграничии пасоша издају се на нарочитим, оштампаним бланкетама, с којима, код нас у Србији, рукује министарство иностраних дела. Цена ових бланкета јесте 0·10 по комаду.

Што се тиче цене заграничних пасоша, она је, по закону о таксама, утврђена у 8 динара за год. или 4 дин. полугодишње. Надлуже време за које се може добити заграничии пасош јесте 3 год., а најмање 6 месеци.

У Француској се заграничии пасоши могу издати надлуже за год. дана, а цена им је свега 60 сантима.

Вреди поменути, да је приобитна цена нашим заграничним пасошима била 2 цванцика (чл. 16-ти уредбе о издавању загр. пасоша), од које су таксе биле ослобођене сви чиновници, свештеници, учитељи, за тим сва лица која су путовала „привременственим послом" и, најзад „*младићи*" који су ишли у иностранство ради школовања.

Од заграничних пасоша ваља разликовати *пограничне* — састављене обласе, које издају све полиц. власти у општ.

Ове обласе могу се издати само местанима, и то за обласка пограничиа места.

Према једном распису министарства унутр. дела ове се не могу издати на дуже време од 2 дана, а цена им је, по закону о таксама, 0·50 дин.

Њихово издавање, у осталом, потчињено је у свему условима за издавање заграничних пасоша, али пракса допушта изузетке под личном одговорношћу чиновника, који обласе издаје.

Виза пасоша

— Сви овакви пасоши подлеже **видимирању** оне Пограничне Полицајне Власти, која се на оном крају, или близу овог краја налази, на ком лица, која с њима путују, за границу желе прећи, а такове су или пограничиа окружна Начелства, или пограничии срески Начелници, којима у осталом надлежи и њин косателни кордон чувати и наделедати".

— А зиаа ће се те власти овако, и то на другој страни пасоша одозго, стављати: „*Видем, и унутра именованом дозвољава се преко карантина Н... или скелама Н... ам скеле Н... за границу у Н... прећи*, означивши после своју нумеру, датум и потпис (чл. 10. паш. уредбе).

— Само овакн и овако исписани и подписани пасоши имаће силу и важност, по томе ће и пограничиа места, као што су карантини, састанци и скеле оним лицима, која им овакве пасоше буду показала, дозволити, да могу за границу прећи, имајући она, по особитој своју тачно опредељеној дужности, на исте пасоше овакву визу стављати: „*Видем у наранитну Н...* или на скели Н..., по том своју нумеру, датум и надлежни потпис, и осим тога, и као што је прописано у тач. 7-ој у протокол пасоша уводити чл. 11).

Као што се из изложиног види, виза пасоша састоји се у „*видимирању*" (прегледању) истих од стране пограничних полиц. власти, независно од тога да ли је пасош издан од стране наших или страних власти.

Овако схватање, виза пасоша показује се као чисто полициска мера предострожности, али у ствари она има много шири значај. Поред неких важних разлога, она се правда још и материјалним обзирима, која се састоје у наплаћивању нарочите таксе за визирање пасоша.

Неплаћа су ову таксу плаћали и сами српска поданици, независно од таксе за добијање пасоша*) па је то дошлије укинуто.

Што се, пак, тиче страиаца, пракса се управља по начелу *реципрацитета*.

За данас, ову таксу у Србији плаћају поданици:

1) *Турски* по 6 дин. од пасоша,
2) *Румунски* „ 5 „ „ „
3) *Руски* „ 2 „ „ „

Ну, и ови страни поданици не плаћају ову таксу, ако директно путују, т. јест ако кроз Србију само пролазе, не задржавајући се ни у једном месту више но што је потребно до поласка првог воза.

Поменимо, више узгред, да је, приликом путовања у ма коју од поменутих држава (Турска, Румунија и Русија), потребно увек извирати пасош у онд. њиховим посланствима или консулатима, а тако исто и за путовање у Босну и Херцеговину.

Виза она не искључује ни уколико визу пограничних полицајских власти.

б) Пасоши за унутрашности земље.

Као што и сам назнов показује, пасоши ови издају се само оним личностима, које, услед разних потреба, путују по унутрашности земље. У великим државама а нарочито Русији, много се појаве на ове пасоше, док је код нас у Србији, где се скоро сви знамо, њихова употреба из дана у дан све мања и мања. Ово још и с тога, што се они могу замењити:

1. *Земаљским обласма* за државне чиновнике;
2. *Војничким исправама за војнике*;
3. *Радничким или службеничком исправом* за личности оних професија, и најзад
4. *Пореским књижицом* за све грађане у општ.

Врло нам је згодно, да овде поменемо једну погрешну праксу већине наших полиц. власти, у погледу наплаћивања такве за ове пасоше.

По тач. 65 зак. о таксама, такса ова наплаћује се:

а) за годишње пасоше 4 динара.
б) за полугодишња пасоша 2 динара.

И ако је ово довољно јасно, иака пракса обилује примерима, из којих се види: да поједине полиц. власти, идентифи-

*) По чл. 16 поч. уредбе она је износи износила 20 пара чаршијских од сваког издатог пасоша.

кујући пасоше за унутрашњост земље са сталначким објавама, наплаћују и за ове прве такву по чл.... такс. таринеє у 0·50 дин. а не у **2** дин. као што је горичко казано у тач. 65.

Сва је погрешка као што се види отуд, што се не чини разлика између сталначких објава и пасоша за унутрашњост земље.

в) Специјални пасоши.

Под овим именом треба разумети оне пасоше, које издају министарство спољних послова или посланство своме особљу, када оно путује званичним послом. Не само по облику, већ и по садржини, пасоши ови знатно се разликују од обичних пасоша, а сем тога, они још не подлеже никакној такси.

Од ових пасоша ваља разликовати „laisser passer", који има сасвим други циљ — да сачува од царинског прегледа ствари свога сопственика.

Овим би, уједно, могли завршити наше ретке, кад неби осећала дужност, да кажемо неколико речи о једном питању, које се, ево већ неколико месеци, с времена на време, покреће у нашој штампи. Мислимо на укидање пасоша у пограничном саобраћају између Србије и Аустро-Угарске.

Пратећи пажљиво све публиковане чланке по овој ствари, запазили смо ово двоје:

1. Да су сви они — ти чланци ишли у прилог укидању пасоша; и

2. Да се ни у једном од њих није изнело стварних, па чак ни неке озбиљнијих разлога за то укидање, изузев општих фраза „олакшице саобраћаја".

На како се питање о укидању пасоша понајвише тиче нас полицајаца, то, а с обзиром на познату нарецу: „Audiatur et altera pars", нека је и нама допуштено, да речемо коју о овој ствари.

Укидањем пасоша у саобраћају између нас и Аустро-Угарске, доиста ће се, у неколико, олакшати саобраћај, али од тих олакшица никакву корист неће имати наши, већ искључиво њени држављани.

Природна последица ове њихове користи биће, разуме се, наша штета, која ће се огледати у овоме:

1. Што ће маса сиктиница, крадљиваца, па и злочинаца, наказити, као скакавци, у нашу земљу, и тиме знатно увећати, и иначе доста велики број казнених дела, од којих готово сва опасница, и под данашњим приликама, завршују страпци;

2. Што ће на штету наших радника у Србији појавити велики број страних надничара, радника и торбара, било на дуже или краће време, који неће плаћати ни државни порез ни општин. прирезе, но што неће имати сталног домицила;

Треба само знати како се у Аустро-Угарској тешко долази до званичног пасоша, па тек онда разумети за што нам ове личности нису до данас долазиле у великом броју;

3. Што ће се и сами наши држављани, који буду путовали без пасоша, излагати многим непријатностима, јер неће бити у стању да моментално докажу своју идентичност, у случају какве несоховане сумње, или сукоба, покраће, изненадне болести и т. д. Треба искусити само једну од ових непријатности, па тек онда моћи појмити колико је то ваљда страх над је човек у могућности да се у свако доба легитимише.

Још нешто:

Они наши подавници, који буду путовали у земље ван Аустро-Угарске, а таких има доста, биће обвезни да имају загранични пасош и онда, када се он, рецимо, неби тражио у Аустро-Угарској. Верује, се, истина, да данашњи пасоши нису потребни даље од Земуна, па по некад тако и бива у пракси, али је велика заблуда ако се то сматра као правило. Пасоши у Немачкој и Француској исто је тако потребан као и у Србији, а последице његовог немања много су горе но код нас. Јели потребне још поменути, да се у Русију, Босну и Херцеговину и Румунију не може ући без пасоша;

4. Што ће неке моји наплаћивати такса за визу пасоша од подавника оних држава која данас исту плаћају, у свима осим случајевима, када ове странци буду узвалили у Србији преко Аустро-Угарске, док ће наши подавници ову таксу и даље плаћати као год буду путовали у дотичне државе (Русија, Турска и Румунија);

5. Што ће се наше болнице испунити страним подавницима од којих се, без пасоша, не може никад наплатити болнички трошак, који су до сада, али само на основу пасоша, плаћале њихове државе, и најзад

6. Што слободан саобраћај, ако би се остварио, не би по тврђењу извесних листова, важио за Босну и Херцеговину односно наших држављана, док би, на против, становници ових двеју покрајина могли прелазити у Србију без пасоша. Према овоме, начело реципрокитета, којим се данас у својим спољним односима руководе све суверене државе, било би овде поништено на нашу очигледну штету.

Сем изложених разлога има још неких, које смо ми, из извесних обзира, морали прећутати, ну који се могу лако погодити, ако се само мало озбиљније размисли о овој важној ствари.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

—

Писар општинске стражарске учинио је ово питање:

1. „Кад се свештеник, по чл. 9 закона о уређењу свештеничког стања, обрати општинском суду, да му овај наплати пољ од такса, прописаних чл. 8 поменутог закона за извршена чиновдејства, да ли тада од свештеника треба тражити доказе о своме дугу, и да ли тужиоц треба осудити преузлом, на наплату извршити по преузли, или наплату извршити по простом захтеву свештеника — административним путем; и,

2. Може ли се узета земљодељу у појне и од онога имања, за ову наплату свештеничког потраживања, које му штити § 471 грађанског поступка или не?"

На ово питање одговорамо:

1. Награде свештеничке, наплаћивање се административним путем, у смислу чл. 9. поменутог закона, колгод се оне од стране дужника не оспоре.

Чим се, пак, величина оних оспора или у опште дуг повиче, онда се овај спор мора расправити редовним путем као и остали грађански спорови, пошто потраживања могу проћи мањати оне суме, против којих нема места жалбама, те се осуђеном мора пружити могућност жалбе на Привостепени Суд.

2. И за ово напазто важе наређења § 471. грађ. суд. поступка, те се, по томе земљодељу не може узети у појне ово имање, које му штити поменуто законско наређење.

* * *

Један општински писар, учинио је, опет, ово питање:

„Кад јеловође општинских судова, улазећи у службу, полажу заклетву по чл. 106. закона о општинама као и кметови, имају ли онда права, да у случајевима потребе, ставе у претвор она лица, која би рушила ред и мир по кафанама и другим јавним местима, као и она лица, на која би се сумњало да су скитнице и џепџари, кад се, наравно, ту на месту не деси кмет или председник.

Даље, кад неко прави пред у судница или пред овом, а кметова ту нема."

На ово питање одговарамо:

За сне кривице, које се казне по III части кривичног закона, надлежни су општински судови, које састављају председник, два кмета и јеловођа чл. 86 зак. о општинама.

За просту непослушност, надлежан је председник или кмет — чл. 107 и 108. поменутог закона.

Према овоме, други лица нису надлежна да кажњу осуде, па ни јеловође општ. судова.

Што се тиче притвора, као мере да се отклони какво важније дело или осујети бегство палог прица и сумњивог човека, о томе треба прочитати наређења из главе II и XI закоником.

За одржавање реда у општини, одређују потребна лица сами општ. судови.

* * *

Један општински писар поставио је ово питање:

У последњем стаку чл. 118 закона о општинама, прописано је, да се и оне, који је одређен за заступа у дужности председника или кмета, који је на одсуству или удаљен од дужности, дуже од месец дана, даје плата онога, који одређени заступа, а за то време не прима своју плату.

Овде се, дакле, говори о онима, који имају одређену плату на заступају другога, нпр. кад кмет заступа председника, који је на одсуству или је удаљен од дужности.

Како, међутим, може да наступи случај из чл. 147. поменутог закона, да председника који

је удаљен од дужности заступа одборник, који нема плаћену плату, то настаје питање: припада ли овоме одборнику плата председника и за које време — да ли од пређа дана заступања или тек пад пређе 30 дана?

На ово питање одговарамо:

Три су случаја, у којима председник и кметови могу бити заступани.

Један је у случајевима полног одсуствовања или болести, који предвиђа чл. 118; један је кад власт удаљи председника и кметове од дужности, који се предвиђа чл. 147; и, трећи је пад на збор ни одбор не ће да бирају председника у смислу чл. 151 поменутог закона.

У првом случају председника може заступати кмет, и он има право на плату председниковог тек у том случају, ако заступање траје преко 30 дана, а дотле врши заступање са својом платом.

У другом случају заступање врше одборници, и сви ову дужност врше за месец дана бесплатно, пошто је њихова дужност почасна.

Али, ако би ово заступање трајало дуже од месец дана, те они таке били изложени трошковима, онда им, с обзиром на чл. 71, и сам трећи чл. 118 признала плата онога, чију дужност врше.

Ово исто важи и онда, кад одборник заступа кмета у случајевима чл. 118.

У случајевима чл. 151, кадгод је заступник одборник важи оно, што је речено за случајеве чл. 147, а кад заступање врши лице, које није одборник, њему признала плата онога, чију дужност врши, од пређа дана заступања, пошто оно није обвезно да бесплатно служи.

* * *

Један општински суд пита:

„Нов закон о општинама обнародован је 21. марта ове године, а избор новог председника извршен је у напој општини за три месеца доцније.

Сад до дана ступења у дужност новога председника, дужност председничку вршио је стари председник, који је постављен претпоном господина Министра унутрашњих дела.

Питање је сада: докле признала плата старом председнику — да ли до дана разрешења од дужности или до дана избора, као и која плата — да ли она, која му је одређена претпоном Господина Министра, или она, коју би му одредио одбор буџетом, који ни до данас није састављен?“

Отвар је она тако јасна, да није било потребно чинити питање уредништву, али кад је суд нама то учинио, онда му одговарамо ово:

Председнику, постављеном од стране господина Министра, признала плата сас до дана разрешења, без обзира на то, што је нови закон о општинама ступио у живот много раније, и што су и сами избори пре вршени.

Он има право на плату, која му је одређена претпоном господина Министра, и при правилној буџета толико треба и да се предвиди.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

КО ЈЕ ОВО?

Власт среза бањског окр. пишког, пре неколико дана ухватила је у Соко-Бањи једно сумњиво непознато лице и при њему пашла је у торби ове ствари: 1. нашут грао, полован, једне панталоже, један пар мекана пешир, једно половне ципеле, два пара кућних чарапа, један пешкир од српског платна са малом чипком и девет метара платна пола памучом и пола лаценом потком изаткано; у средини онога платна у тканину два пешкира.

На испиту код исте власти први пут показао је да се зове Никола Јовановић, родом из Бипола, среза расинског окр. крушевачког, а доцније опет казао је да се зове Андреја Арсић, родом из Београда, по занимању конџар.

Како је среска власт, којој је ухваћени по све неповнат посумњала у истинитост идентичности, она га је слала и овим путем актом својим од 24. т. м. Бр. 11.337, моли све полицијске власти и приватне личности, да јој јаве које је ово индивидуа, коме је краће горњих ствари извршено, као и да ли ник још каквих кривичних дела извршених од стране онога но све сумњивог човека, који и сам признаје да је конџар.

ПОТЕРЕ

Непознато лице, 18. августа ове год. око 5 часова у јутру. Увукло се кроз отворен прозор у собу где је спавао, Михајло Стевановић трговац из Скопља, и из исте украо му је следеће ствари: један сребрн сат, са 3 капца; један сребрн ланац са сахат, један комши потес жуте боје и у њему разно прибориште. На потесу има написано Михајло Стевановић, 4—5 динара у новцу; један пероресо са сликом Габриопоа. Моле се све полицијске власти, да живо потражене и лопова и покрађу, и у случају проналажења споведу иих овој Управи, с позивом на Бр. 24180.

Милан Благојевић, биз. келнер код Милована Обрадовића, гостионичара из Чачка, украо је пре неколико дана, своме газди Милошу 40 дин. и побегао. Милан је родом из Пожаревца, има 24—25 год., средњег је раста, црномањаст, дежмекаст је и мало погурен. Начелство округа чачанског актом Бр. 12626 моли за тражење овога краљавења. Акт Управе гр. Београда Бр. 24813.

Арацел Нешић—Станковић, биз. келнер, родом из Матејевића среза и округа пишког, пемимо је, на варљиви начин, суму од 375 дин. Михаилу Сандићу, хлебару из Београда на побегао. Аракђел има 34 год., средњег је раста, црномањаст. Кварт палилулски Управе гр. Београда актом својим Бр. 6291, моли све полиц. власти да га у својим реонима ухапсиле потраже и спровођењу њему стражарно спроведу. Акт Управе гр. Београда Бр. 24924.

Ана Ковач, звана „Аранка“, бивша девојка у разни Драгутина Илића из Београда, побегла је из радње 11. тек. м-ца и том приликом покрала у стварима и новцу 200 динара.

Крађу ову извршила је у друштву са Пером Н. биз. слугом. Ана има 21 год. стаса је високог, у опште је лепа и добро развијена. Опшо Перси непознат је. За одбегли краљавштва жарећује се тражење. Акт кварта палилулског Бр. 6981.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Због изванпланског материјала у овом броју изостао је нео „Забавни део“ и поучни чланак „Криминалитет код малолетника и алкохолизам.“

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Феноменологија спиритизма; 2) Реферисање радње и наређење радње; 3) Из пресуде I 471. грађ. суд. поступка; 4) О страницама и насловима. — III. *Поуке и обавештења.* — IV. *Службене објаве:* Потере; Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 35 и 36. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 13. СЕПТЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника друге класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Милорад Рајковић, порезник прве класе књажевачког пореског одељења.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. августа 1902. године, Пр№ 21.600 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Мијаило Петровић, начелник прве класе среза бољевачког, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. септембра 1902. године, Пр№ 21.602 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњег дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Тодор Обрадовић, помоћник прве класе начелства округа крушевачког, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. августа 1902. год. Пр№ 21.601 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета решено је да се:

Мијаило Барјактаровић, писар прве класе среза поречког;

Милорад Наумовић, писар прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког;

Драгомир Ђерић, писар друге класе среза брао-планачког; и

Милан Кнежевић, писар друге класе среза јадранског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пенсијом која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. септембра 1902. године Пр№ 21.603 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза бољевачког, Драгољуб Миленковић, писар исте класе среза црногорског;

за писара прве класе среза љубићског, Јован Белимарковић, писар исте класе среза деспотовачког;

за писара прве класе среза ћеличког Мијаило Достанић, писар исте класе среза љубићског;

за писара прве класе среза пиротског, Мијаило Мијовић, писар исте класе среза белопаланачког;

за писара прве класе среза копаоничког, Јован Ф. Живковић, писар исте класе среза власотиначког, сву потерницу по молби;

за писара прве класе среза белопаланачког, Настас Стевовић, писар прве класе среза пиротског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара прве класе среза мачванског, Милија Бранковић, бивши срески писар исте класе;

за писара прве класе среза јабланичког, Андреја Станковић, писар друге класе истог среза;

за писара прве класе среза поречког, Живојин Мирчић, бивши порезник.

за писара друге класе среза жичког, Сретен Недић, писар исте класе среза лесковачког;

за писара друге класе среза неготинског, Душан Марковић, писар исте класе среза мачванског;

за писара друге класе среза колубарског, округа ваљевског, Велислав Аншковић, писар исте класе среза азбуковачког;

за писара друге класе среза орашког, Милан Мишић, писар исте класе среза ресавског, сву четворицу по молби;

за писара друге класе среза јадранског, Трифун Лукић, бивши срески писар исте класе;

за писара друге класе среза ресавског, Коста Петровић, писар исте класе среза орашког, по потреби службе;

за писаре прве класе управе вароши Београда: Васа Ђема, писар друге класе среза бољевачког и Милорад Јовановић, писар друге класе среза жупског, обојицу по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа подринског а да врши дужност писара среза посаво-тамнавског и прима плату на плате овога, Сима Николић, писар прве класе истог начелства, по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза рађевског и прима плату на плате овога, Владимир Поповић, вапредни писар прве класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза азбуковачког;

за ванредног писара прве класе начелства округа моравског, а да врши дужност писара среза лесковачког и прима плату на плате овога, Петар Милићевић, вапредни писар исте класе начелства округа чачанског и вршиоц дужности писара среза жичког;

за вапредног писара прве класе начелства округа крушевачког, а да врши дужност писара среза жупског и прима плату на плате овога, Илија Глишић, писар друге класе начелства округа крагујевачког;

за писара друге класе управе вароши Београда, Јован Спиридоновић, вапредни писар прве класе начелства округа подринског и вршиоц дужности писара среза поцерског, сву четворицу по молби;

за вапредног писара прве класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза азбуковачког и прима плату на плате овога, Миливоје Т. Јовановић, бивши полицијски чиновник;

за вапредног писара прве класе начелства округа подринског а да врши дужност писара среза азбуковачког и прима

плату из плате онога, Радован Аћимовић, вапредни писар исте класе начелства округа ваљевског и вршиоц дужности писара среза колубарског, округа ваљевског, по потреби службе но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за вапредног писара прве класе начелства округа моравског, а да врши дужност писара среза параћинског, са седиштем у Сењу, и прима плату из плате онога, Аксентије Ристић, вапредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза параћинског;

за писара друге класе управе вароши Београда, Мијаило Мићић, писар прве класе начелства округа топличког, по потреби службе;

за писара прве класе начелства округа крушевачког, Рудоље Андрејевић, писар друге класе управе вароши Београда, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за вапредног писара друге класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза колубарског, истог округа, и прима плату из плате онога, Стојан Бабић, бивши полицијски писар;

за вапредног писара друге класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза ариогорског, и прима плату из плате онога, Гвозден Анђелић, вапредни писар исте класе начелства округа подринског и вршиоц дужности писара среза јадранског;

за вапредног писара друге класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза брнопаланачког и прима плату из плате онога, Данило Јовановић, вапредни писар исте класе начелства округа подринског и вршиоц дужности писара среза азбуковачког, обојицу по молби.

за вапредног писара друге класе начелства округа врањског а да врши дужност писара среза власотиначког, и прима плату из плате овога, Атанасије Цвејевић, дипурписта Министарства народне привреде;

за писара друге класе начелства округа крагујевачког, Вељко Рамадановић, вапредни писар исте класе начелства окр. ваљевског и вршиоц дужности писара среза колубарског, окр. ваљевског, по потреби службе но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара друге кл. начелства окр. рудничког Александар Кузмановић, писар треће класе управе вароши Београда;

за писара друге класе начелства окр. подринског, Гаврило Јевтић, писар исте класе начелства округа крушевачког;

за писара друге класе начелства округа топличког, Радомир Новаковић, писар треће класе управе вароши Београда, — сву тројицу по потреби службе, но без права на накнаду путног и селидбеног трошка;

за писара треће класе управе вароши Београда, Милан Л. Првуловић, практикант исте управе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. септембра 1902. године, № 22164 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве кл. среза добричког, Мијаило Стојиљковић, писар друге класе истог среза;

за писара друге класе управе вароши Београда д-р Божидар Љубишић, писар четврте класе министарства иностраних дела, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. септембра 1902. године, № 22163 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу чл. 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 1. августа 1902. године, Бр. 3.964, које гласи:

да се Петар Крстић, овлашћени јеленер, родом из Панчева, у Аустро-Угарској, и поданик исте државе, по молби својој, прими у српско подданство са својом малолетном ћерком Јулком, изузетно од §. 44. грађанског законика, пошто је поднео уредан отпуст из свог досадашњег подданства.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 27. августа 1902. године, № 21593 у Смедереву.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 10. августа ове год., које гласи:

да се село Миријево, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине мало-мокролушке, у срезу врачарском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина миријевска".

да се село Дупљани, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине видровачке, у срезу неготинском, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: „општина дупљанска".

да се село Вучић, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине марошевачке, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: „општина вучићска".

да се село Дубочана, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине глоговичке, у срезу и округу крајинском, и образује за себе општину под називом: „општина дубочанска".

да се село Танда, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине горњанске, у срезу поречком, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: „општина танђанска".

да се село Пајазитово, са засеоцима М. Шењом и Мироњићем, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине лужничке, у срезу и округу крагујевачком, и образује за себе општину под називом: „општина пајазитовачка".

да се села: Пироман, Бровић, Трстеница, Лончани, Јошева, Љубинић и Милорација, по изјављеној жељи својих становника, раздвоје од општине пироманске, у срезу посавском, округа ваљевског, па села: Пироман и Бровић да образују за себе општину под називом: „општина пироманска"; села Трстеница и Лончаник да образују за себе општину под називом: „општина трстеничка", а села: Јошева, Љубинић и Милорација да образују такође за себе општину под називом: „општина јошевачка".

да се село Стубица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине сељске, у срезу параћинском, округа моравског, и образује за себе општину под називом: „општина стубичка".

да се село Доња Рача, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине мирошевачке, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину по називом: „општина доњо-рачанска".

да се село Шушњовац, које је до сада било у саставу општине бунарске, у срезу беличком, округа моравског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од ове општине и споји са општином драгошевском, у истом срезу и округу.

да се села: Сталаћа, Бресно Поље, Велуће, Рињевштица, Округлица, Омашница, Голубовац, и Тоболац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине сталаћске, па села Сталаћа и Бресно Поље да образују за себе општину под називом: „општина сталаћска", села: Велуће, Рињевштица и Округлица, да образују за себе општину под називом: „општина велућска", а села: Омашница, Голубовац и Тоболац, да образују такође за себе општину под називом: „општина омашничка", — у срезу трстеничком, округа крушевачког.

да се село Глоговица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине глоговичке, у срезу и округу крајинском, и образује за себе општину под називом: „општина глоговичка".

да се села Маслошево и Плаисковац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине блаинавске, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образују за себе општину под називом: „општина маслошевачка".

да се села Гривац и Опланић, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од садање општине опланићске, у срезу грузанском, округа крагујевачког и образују за себе општину подназивом: „општина опланићска".

да се села: Заселе и Каленишт, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине глумачке, у срезу пожешком, округа ужичког, и образују за себе општину под називом: „општина калеништка".

да се села: Габровница и Татрасница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине горњо-каменичке, у срезу заглавском, округа тимочког, и образују за себе општину под називом: „општина габровничка".

да се село Љубичевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине грабовичке, у срезу кључком, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: „општина љубичевачка".

да се село Вукосавац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине јеловачке, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: „општина вукосавачка".

да се села: Волуја и Буковска, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине пересничке, у срезу звишком, округа пожаревачког, па за себе образују општине и то: село Волуја под називом: „општина волујска", а село Буковска под називом: „општина буковска".

да се село Турија, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кучевске, у срезу звишком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина туријска".

да се село Бискупље, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине затонске, у срезу рамском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина бискупљанска".

да се село Љубиње, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине гаревске, у срезу рамском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина љубињска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 21. августа 1902. године, Бр 21356 у Смедереву.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

НЕОСТВАРЉИВЕ ЗАКОНСКЕ ОДРЕДБЕ

Саставштава Дим. С. Калајџић
члан Полицијске Управе

Признајемо, да ће сам наслов нашега чланка изгледати многима и неугодан и невероватан, јер он казује: да има и таквих одредаба законских, које се не могу извршити.

Али и ако је та неверица чак и разумљива, јер заиста изгледа доста чудновато, да извесни закони садрже и такве одредбе, које се не могу извршити ни применити за све време трајања њиховог, опет она не може оспорити факат, који постоји и којим се ми баш и мислимо позабавити, како би скренули пажњу надлежних, да ове проазнине законске отклоне и поправе.

За сада ћемо се задржати само код двеју одредаба, а доцније ћемо изнети све оне случајеве, за чије смо постојање сазнали било случајно у току нашега службовања, било нарочитим проучавањем закона.....

Једна дакле, од одредаба, које се не могу никад извршити, налази се у тачци 1. §. 389. кр. законика.

Ова гласи: „затвором од једнога до три дана да се казни: 1. воденичар, који више ујма узме него што му припада."

Као што се из ове одредбе види, она одређује казну за воденичаре, који би узимали више ујма, него што им припада, те ће се многи запитати: по чему је она онда неостварљива, кад је овако јасна и одређена? али та неизвесност престаје одмах, чим се напомене та околност, да ова одредба не одређује: *колико воденичар у опште сме и може узети на име ујма*, те да би био кажњен, што је ту меру прекорачио.

Доцнећи ову законску одредбу, законодавац је пропустио да одмах одреди и величину награде, као што је то учињено код интереса на новац, и онемогућио и саму примену ове одредбе.

Ето, у томе недостатку законском, што није одређена величина ујма, лежи немогућност извршења поменуте законске одредбе.

Верујемо, да ће многи рећи, како се узимање ујма одређује према приликама и местима, и да тако утврђено стање не сме бити прекорачено, или ако би се то учинило да тада има места казни по § 389 т. 1. крив. закона, али ми такве приговоре унапред одбијамо.

Јер, кад законом није одређена величина ујма, као награде за млевење, онда њу може одређивати сопственик воденице по своме нахођењу и једнострано, а ствар је добре воље помељара, хоће ли доћи у ову или ону воденицу.

Претпостављамо и ту могућност, да ће неко тврдити: како се ово законско наређење и не односи на сопственике воденица, него на саме воденичаре, дакле оне, који у име газде наплаћују ујам, и да би она казна имала да дође онда, кад они преко овлашћења својих газда, наплате више ујма него што треба, и одмах хоћемо да и на ту претпоставку одговоримо.

Овакво схватање ове одредбе не би могло да опстане ни ова два разлога: прво што би сопственик воденице или млина увек могао да изигра примену овога наређења тиме, што би потврдио, да је ујам наплаћен по његовом наређењу, а он има права да ову одређује како хоће; а друго, што је у многим местима воденичар сам сопственик воденице, те је из разлога, што он има права да одређује величину ујма, искључена примена овога наређења.

Свршено је, дакле, немогућно применити поменуту одредбу све дотле, докле се законом не одреди величина ујма, који се од помељара сме узети.

Друга одредба законска, која је такође мало остварљива, налази се у §. 392. кр. законика и гласи: „исто тако, који би вино, ракију и друго пиће, на које се акциза плаћа, крчмио онде, где акциз постоји, а не ба акциз платио, да плати акциз, и од сваког акова пића по један цванцик за казну."

Да би се утврдило, како је и ова законска одредба скоро неостварљива, потребно је прво да објаснимо: који су то случајеви у којима да неко крчми пиће онде, где акциз постоји.

У колико је нама познато, само су два случаја, који изазивају питање о примени поменуте законске одредбе, а то је кад из извесних крајева наше отаџбине, где роди вино или ракија, сопственици ових носе ове на продају у друга места, или кад сами мештани крчме своје сопствене производе.

Крушевачки и нишки округ одликују се тиме, што праве ракију и други вино, носе у суседне округе и крчме с кола, по улицама сеоским и варошким не узимајући никад нарочите зграде за овај посао.

Та, дакле, два случаја могла би у опште бити предмет примене поменутог законска наређења, само кад не би ова примена претходило питање: шта се разуме под називом: *Крчмљење пића* и који појам ова реч одређује.

Јер, и ако је етимолошки значај ове речи јасан, опет за примену поменуте законске одредбе не може имати исти значај, који има у говору.

Тако, док се у говору под крчмљењем разуме све оно, што се не продаје ћупуре — укупно, без мере — на биле те количине велике или мале, дотле се по закону за појам крчмљења тражи, да је то на ситно, на мало.

Потврде за ово схватање налазимо у многобројним пресудама полицијских власти, које су кажњавале појединце, што продају вино или ракију на литар и два, узимајући да је то крчмљење, а ослобађајале све оне, који су продају вршали на 20—30—50 литара уједан пут.

Ово гледиште појачано је чак и од стране нашега законодавства, јер је појам крчмљења обележен чл. 2. закона о крчмарини, од 19. јуна 1882 год. овако: „под крчмљењем пића разуме се точење пића на количине мање од $12\frac{1}{2}$ килограма а у отворењем судовима."

Ако би, дакле, за примену §. 392. узели као основицу овај појам, да је овај закон укинут те више не важи, онда би могли још и учинити ону одредбу остварљивом. Али како наређења укинутог закона не треће, то ипак настаје питање: шта се има разумети под кривичним, па онда и питање: на које се количине има одмети моменуто наређење §. 392. нарочито у случајевима, кад се продаја врши на бурад, чабровима или иначе без мере на литар и килограм.

Тек онда, кад се у овој одредби означи шта се разуме под кривичним, моћи ће она бити остварљива, а дотле биће стално предмет спотицања општинских и полицијских власти и повод за сукоб између продаваца и општина, које захте наплаћују.

Овде нам је згодно напоменути, како много греше полицијске власти, осуђујући за механичење оне, који продају своје производе на литар и два у својој кући, а то не на тај начин што би се то код њих појило, већ што би купац то одмах у својој кући, појединчавајући то са недозвољеним механизмом.

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА СПИРИТИЗМА

Од Д-ра В. Петровићевића.

2. Феномени материјализације и транофигурације.

(Наставак)

Њега већ изгледа има много вероватније у другом случају који Аксаков наводи, а који се односи на материјализацију цвећа. Те чудне материјализације десиле су се особито добро и даде су сјајне резултате у седницама држаним у Нукастлу са медијумом г-ђом Есперанс [Mrs Esperance] и материјализираним обликом који се називао Јоландом (yolanda) и надавао се за једну младу арапску девојку. Од различних начина материјализације једне биљке, које наводи Аксаков, ја ћу овде навести само један, најважнији.

„Поставши једне биљке у ходеној ѕлаши у седници од 4. Марта 1880 овако је описао г. Оксли у 8-ом броју „Herald of Progress“, листу који излази у Нукастлу: „Излазећи из кабинета, дала је Јоланда знак да се донесе подена ѕлаша, вода и песак, и позва г-ђа Рајмерса, да по нашим инструкцијама насипе нешто воде и песка у стаклену ѕлашу подену. Затим она мету ѕлашу готово на средину собе, и пошто је направила неколико прелажења руком преко ње, покри је са једном малом лаком покривком од белог штофа, и прати се натрат у кабинет, удаљивши се од прилике за три стопе од ѕлаше. У тренутку ми видесмо како се нешто дуже и шире, док не достиже од прилике висину од 14 стопа. Она се за тим подиже и скиде покривку и ми видесмо биљку са навесним бројем зелених листова како израшћује из водене ѕлаше са правим порепима, стабљикама и листовима. Јоланда поднже ѕлашу са биљком, пренесе је на место где сам ја седео и метну ми је у руке. Ја уze ѕлашу, и ја и мој пријатељ Калдер [Calder] испитасмо биљку подробно; она је *тада била још без цветова*. Ја метнух ѕлашу на патос од прилике две стопе далеко од мене, и кад се Јоланда повукла у свој кабинет, јавише се дупљице по ѕлазбетку. Погледајте сад на биљку“, би јављено, и мој пријатељ Калдер, узевши ѕлашу у руке, повика: „Ај, на ту је и један цвет на њој. За неколико минута, за које је биљка стајала код мојих ногу она је порасла за шест стопа, још је више листова добила и развила велики и леп један цвет шарлах боје“. An. und Sp. I. B. стр. 131—2). Даље спомиње Аксаков како је другог дана г-ин Оксли чак биљку и фотографисао, и како је та биљка била *двоја сродна*. Треба још поменути, да се овај феномен материјализације једне биљке није десио на начин, као што се он обично дешава, т. ј. тиме што је друга једна биљка била ту, која је служила за медијум, већ без икаквог другог медијума биљка је просто нарасла из воде и песка који су се налазили у ѕлаши. То показује, да је се у песку или налазило семе речене биљке, или да је оно под утицајем медијумистичке снаге медијума донесено (апортирано) с поља у песак и ту се развило овај утицајем медијумистичке снаге. Чим је ѕлаша дата, онај појам не би ничега неприродноога више имао на себи: просто би се морало претпоставити, да биљке много брже расту под утицајем нервне снаге медијума него под утицајем светлих зрачака сунчених, баш исто тако, као што је експериментално утврђено, да биљке много брже расту под утицајем електричне светлости него под утицајем дневне светлости, и онда не би ни у овом случају било ни трага од материјализације. На послетку да поменемо пример материјализације метала помоћу медијумитета метала. Ево шта се десило у једној седници:

„Исти материјализирани облик материјализирао је једном један златан прстен, чију је тврдоћу доказао ударом о звонце и притискивањем о наше руке; чудновато је било, што је медијум, да би омогућио процес материјализације, појамно од једнога од присутних златан ланац, ставио га на сто и преплачно преко њега рукама, као да је хтео на њега да изазове *нове елементе*“ (An. und Sp. I, s. 141). У вези са овом појавом материјализације прстена помиње Аксаков и један пример чисте дематеријализације једног златног прстена. То се десило у једној седници са г-ђицом Кат Кук (сестра поменуте Флоренс Кук) у Лондону:

„Ђа Кук (мати медијума) предала ми је у руке два златна прстена, које сам метнуо у руке Лилијеве материјализирани облик тако се звао), која их метну на прсте. Ја сам јој рекао да би боље било да их, пошто их не мож носити у духовном свету, врати натрат мени, да их дам ђи Кук. Она скуче прстење и даде ми их у моју десну руку. „Држите их чврсто“ рече ми, „јер их хоћу да растворим“. Ја сам прстење држао чврсто међу рукама, али они су постајали све мањи и мањи, и за пола минута биле су сасим ишчезли. „Овде су“ рече Лили и показа ми прстенове у својој руци. Ја их узех и дадох их г-ђи Кук“ (An. und Sp. I, s. 140).

Може се с поуздањошћу тврдити, да у оба ова случаја није било ни материјализације ни апорта, већ да је појам материјализације чиста халуцинација и ништа више. Виђени прстен, као и његов удар о звонце као и притисак које су од њега осетиле руке, све је то халуцинација, коју медијум својом хипнотичко-медијумистичком снагом производи у присутнима; од материјализације нема ни трага ни гласа. То је још много очитије у другом примеру. Ту прстенова и нису ишчезли него су просто са једне руке пренети на другу, и док је то преношење од стране медијума, без сумње помоћу његове медијумистичке снаге (или и директно рукама) вршено, медијум је сугерирао својом магнетичком снагом свима присутнима као прстенови на руци онога, што их је имао, бивају све мањи и мањи док на послетку сасим не ишчезну. Од материјализације и дематеријализације у оба ова случаја нема дакле ни трага ни гласа.

Објашњења која сам дао о наведеним случајевима претпостављају већ, знање о томе, шта је халуцинација, шта је илузија, трансфигурација, моћ магнетисања од стране медијума итд. међу тим ми у свему томе још нисмо говорили. Ми ћемо о томе говорити одмах у идућем пододељку, јер је ту много згодније навести општирно објашњења сених оних појмова, пошто ћемо ту имати са појавама, које се дају само онда природно објаснити, ако се потпуно познаје природа сених оних фактора. То је истина већ случај и за оне наведене појаве материјализације мртвих објеката, али то важи у много јачем степену за материјализације живих објеката на које сад прелазимо.

б. Материјализације и дематеријализације живих објеката.

Као што смо поменули, материјализације живих објеката могу бити или материјализација појединих облика људског тела — јер се само у људским телима јављају духови — или у материјализацији целог људског тела, које служи исто тако као организам умрлог духа, као што организам живог човека служи живом духу. Органи људског тела материјализирају се по хронолошком реду њиховог развића овако: Најпре рука, затим лице, па онда поџрије и на послетку цело тело.

Све се појаве материјализације, које ћемо навести, дају свести на чисте халуцинације и илузије. Да не би морао поново излагати оно што сам већ једном изложио у поменутом моме спису о „Спиритизму, ја ћу овде исписати цео пасус који се о томе тамо налази, обраћајући читаоцу пажњу на то, да о природи хипнотизма прочита још и оно што је о томе опширно изнесено на стр. 11—15).

Познато је на обичног хипнотиста, како хипнотичар може хипнотисаном сугерирати да је она или она личност, н. пр. краљ, пророк и т. д., хипнотичар је дакле у стању да трансингурира личност хипнотисаног. Тако исто у врло великој већини појава материјализације, сам медијум као аутосомнабул (или и под утицајем магнетизера) признавајући на жељу присутних овај или онај дух, уобрази у својој сомнабулији да је он сам та личност, коју дозива, те сугерира у исто доба и присутнима халуцинацију или илузију те личности. Ако је личност сомнабулу непозната, он под утицајем присутне личности која дух познаје несвесно од ње прима халуцинацију те личности, па је онда после својом магнетском снагом преноси на све присутне. Да би се дакле могле објаснити појаве материјализације потребно је претпоставити, да сомнабул не само да је способан, да под туђим утицајем или и сам од себе надне у стање сомнабулије, него да и он сам има моћ магнетисања и стварања сугестија и сомнабулног стања у духу присутних. Да је томе тако најбоље нас утврђују саме појаве материјализације. Појаве материјализације у присуству једног извесног круга личности све су у многобројније и за све чланове његове све опширније, што се већи број седница са истим кругом држи. Тако у почетку седница само се извесним члановима јављају руке, док оне другима остају невидљиве; тек после неколико седница постају искази присутних о томе шта су у седници видели идентичници. Као што сваки хипнотисани чини отпор сугестијама хипнотичара, тако исто дакле и сваки од присутних чини отпор сугестијама самога медијума. Присутни се при томе налазе у стању полусомнабулизма, т.ј. у стању будноће са извесним халуцинацијама и илузијама. Кад се ово претпостави, онда се појаве материјализације објашњавају на сасвим прост начин; истина је што тврде спиритисте да виде руке и цела тела духова, да опажају како их те руке додирују а све је то истина, али је све то халуцинација и илузија наметнута од стране медијума присутнима. При томе или су појаве материјализације чисте халуцинације или су само илузије. Халуцинација је слика сећања потенцирана својим интензитетом до реалне представе, али без реалног објекта, који би тој представи одговарао, а илузија је опет така иста слика сећања али са реалном подлогом, само не оном која јој иначе одговара. Илузија трансформира један реалан објект, те место њега видимо нешто друго, док халуцинација просто опажа нешто онде где ничега нема. Већина појава материјализације може се непосредно свести на сам медијум, т. ј. сам је медијум оно што се јавља као дух. При томе медијум производи у духу присутних илузију као да је он нека друга личност, и то она личност коју присутни желе да виде. Ако се при томе и медијум види поред духа, онда је на место медијума чиста халуцинација његова, а на место духа илузија коју сам медијум опажа у духу присутних.

Поред целих људских облика који су сами доста ретки, најчешће се, и то врло често, јављају материјализоване руке. Реалитет тих материјализација руку мисле спиритисте да се може доказати на ових пет начина:

I. Тиме што су материјализоване руке виђене од више присутних, која се слажу у својим исказима.

II. Што су виђене и у исто доба и опипане од више присутних, који се слажу у својим исказима, и то тако да су чули утисци оба чула у потпуној хармонији.

III. Што производе физикална дејства, као претиње предмета пред очима свих присутних.

IV. Што производе стална физикална дејства, и то:

a) Писање у присуству више присутних лица;

b) Отиске на мека или опрљена тела;

c) Присутне личности изводе навесна дејства на једну и исту руку;

d) Гипсане форме;

e) Фотографије;

V. Мерењем, особито кад се материјализира цео људски облик.

(Наставиће се)

РЕФЛЕКСОИДНЕ РАДЊЕ И КАЗНЕНО ПРАВО

(Свршетак)

Нарочиту драж за нас имају неки предмети, кад нам се појаву у извесном облику, нпр. као особито глатке, сјајне површине, или као надиже и т. д. За су они у таквом стању ону привлачну површину сваки хоће и руком да мазне; сликар осети како га нешто тоне, само ако је могуће, одмах на њој што да нацрта; несташни младићи шкрабају по њој; а сваки, који може бити тек с каквог мостића гледа и посматра мирну и као нагао огледалo површину воде, хоће бар на тај начин да је се додирне, што ће на њу пљунути. Ако само добро посмотримо ове појаве, видећемо, да у њима имамо много несодвисности и аутоматског. И заиста, има пуно поврећа туђе имовине, које нагледају ученике из највеће наивости, а оне у ствари долазе и потпуно се обрашњавају овим „морам да пишем."

Ту по свој прилици долази и појав, да тако звана жива ограда, која би била поред пута где је пролаз велики, увек бива сва поисецкана и очерупана. Поједине гранчице и листови стрче и често вас зову да их ухватите; пролазници махом одазивају се томе, и ухвативши их, не пуштају их док их не откину. Да ово сасим рефлексоидно бива, доказ је та околност, што људи махом и не знају за то и што, питани о томе, очевидно сасим савесно поричу и да су што чинили.

Много пута човек непосредно реагира на ствар, која није ни мало крива за неправилност која му се догодила, али му је при руци. Гледао сам једном нечег јахача како седла коња; кад притезаше колан коњу, уче једна пређица на колану и он снажно удари коња, који, као што се може мислити, ништа за то није био крив. Томе слично чињемо сви. И ми бацимо њиву на сто, лупимо вратима, режући што ножем или радећи што ма којим оруђем, ако се њиме непредимо, потегнемо оним о земљу, а сви ми, као ни онај јахач што је коња лупио, не бисмо то чинили, кад би између тога било једног тренутка времена за право смишљање — дакле све то није рефлексни повраћ него рефлексоидна радња.

То исто, само у другом облику, десиава се често, кад неко држи у руци какво оруђе а постуча тако, као кад тога не би било у руци. Мајстор је, нпр., у послу са својим шегртом; овај рада некако невешто и несмотрено и мајстор хоће, због тога, да га мудне, или заборави да му је у руци чекић, или нож, те га тако њиме мудне или удара. На тај начин има пуно учињених тешких телесних повреда и обично се мисли да су то дела учињена на мах у „превеликом, зверском гневу." Посмотри ли се тачније случај, наћи ће се другог: шегрт рада несмотрено, па то, по правилу, реагира мајстор ударајући га правом руком, тако, да је ово постао покрет који се по себи разуме, радња која сама од себе долази. И сад је шегрт био несрећан, наступио је тренутак за рефлексоидни покрет и, како једва да су његовог могли бити ангажовани центри свести, то није ни узета у обзир околност, да је у том тренутку рука наоружана, него се чисто рефлексоидно ударило баш тим оруђем.

Тако нешто дешава се често, нарочито међу сељацима, кад више њих нешто, може бити пред механом, злостављају. Неко, који у томе нема учешћа, пролази, па и он злостављаног ћушне ногом. Види да овог злостављају, на мисли: тај је нешто крив, зато га и ударају, дакле и ја да га ћушнем. Кад би за тренут један пустио у посао центре свести своје, било би му јасно, да се то њега ништа не тиче, да је тучен може бити баш невин; но како до тога није дошло, радио је рефлексоидно.

Истог су може бити значаја и радње, које постају из, чисто несодвисног, нагона за подражавањем. Ту не долазе по-

дражавања, која постају у току дугог времена, као кад син оца, жена мужа или муж жену мало по мало копира, кад се присвајања дијалекту земље у којој се дуго живи и т. д.; него у категорију радња које посматрамо долазе само подражавања која брзо, одмах настукују. Сваки зна како му је тешко не посмешити се, кад ко у говору чини чудне покрете телом, замуцкивања или какве гримасе, и, из тог баш разлога, има доста људи, који томе одмах подражавају, а то не би чинили, кад би промислили, како непријатних последица може бити од тог мајмунисања и подражавања.

Како се далеко може у том ићи, испричаће нам психиатар из главе о хистерији, епилепсији, корејн, а познати су и појави о флагелантима (XIII до XV столећа, када су приступали оне секте, нибаљући се узајамано, испитали грехе), ендемичне игре извесних дервиша, навесни историјски догађаји и т. д.

Као последња још група нека је поменута она група појава, где неко, услед осећања да сад „мора нешто урадити,“ рефлексоидно учини ма шта, али то што је урадио но правилу је сасвим против циља који има. Гледао сам једном неког младог човека, како је извесним изненадним сусретом дошао у крајњу пометњу, па, не знајући шта ће, а осећајући да нешто мора чинити, учини нешто што му ни мало не треба — баци свој штап од себе. Очевидно осећао је, да је дошао тренутак да уради нешто, да поздрави и стане, или да окрене главу на другу страну, или да сасвим побегне на другу страну, но како он не знађаше шта треба да учини, то учини нешто што му тада једино не беше тешко, а то је да баци штап који држи у руци — колико да се види да је нешто урадио. Неки господин, рецимо Петар, хтеде са женом и децом да отпутује; беше ваздан тешкоћа: жена не беше готова, путнички сандук не да се закључати, деца чинише разне сметње и закерања, но, најпосле, седоше једва једном сви у кола, а кочијаш увераваше као је већ крајње време за жељезницу. Но сад се сети један од малишана, да су заборавили понети тицу канарину са кафезом; искочи из кола, журно оде уз степенице, али се задрза толико, да је Петрово нестрпљење превршило већ сваку меру. Најпосле, малишан и тица су ту, кола се крену; тица, ненавикнута на овај транспорт, лепршаа непрестано крилима, а у томе пропути некако главу кроз жицу, те стаде писати и копрцати се. Јасно је, да се нешто мора радити: Петар уђе да пристима згура натраг главу у кавез, па, сасвим природно, смрсена главу мале тичице, која сад већ мртва. Наравно да Петар није хтео да никакво зло да учини овој животињици и наравно да би он, да је само за коју секунду промислио, зна, да, овако радећи, мора смрсати главу тичиј, али је он радио без потпуног дејства центара свести, дакле рефлексоидно.

Да резумирамо шта смо хтели овим до сада да представимо. Сваког дана се уверавамо, да, судећи о каквој кажњивој радњи, не можемо доћи до закључка који би нас задовољио, ако објашњења за њу тражимо само у гневу, нагони, расејаности, неодољивом нагону и т. д. Тиме је само представљено како се она догодила, па и то само у извесном делу, али није објашњено и зашто се радило баш тако а не друкче, нити на тај начин може бити генерализована ових, привидно сасвим различито суђених а ипак једне категорије, догађаја, и, што се види као главна ствар, ту још нема никакве створене основе, са које би се систематски процењивала одговорност код таких случајева.

Испадне ли нам, пак, за руком, да водиће низове кажњивих радња доведемо под једно шире гледиште и да их са тог гледишта испитујемо, онда је питање дубље схваћено, ухваћен му је корен, те ће бити више једнакости и сигурности у расправљању његовоме. Онда ће се свакојако у сваком поједином случају испитати прво то, да ли је догађај у истини рефлексоидна радња, што неће бити тешко, над се знају границе ових радњама са сваке им стране. Али кад се сазна да је догађај рефлексоидан, *није тиме још никако решено и питање о кривичној одговорности или урачунивости*, јер ова није никако искључена за све такве радње, него мора бити нарочито испитана за сваки појединн случај. Пре снега треба да имамо конструисан типски случај једне рефлексоидне радње, а он ће нам бити онде, где је известан покретач, који би иначе у потпуној свести извано *противљено* дело, делујући овде у мањој свести, покренуо радњу, при којој су центри свести само *од чести и посредно* пословали.

Кад је у конкретном случају констатован такав ток радње, дакле кад је сигурно да је она рефлексоидна, мора се оно што је изазвало, покренуло радњу нарочито испитати, т. ј. треба бити на чисто с тим, да ли је оно, што је изазвало рефлексоидно дело, било природе таке, да може бити става неодговорности. Тај посао испитивања неће бити упшћен, дакле, тиме што се признаје рефлексоидна радња, што је, може бити, у опште има у таким случајима, јер кажнено право има да се примени свуда, где има везе између онога што на радњу крене и воље, и онда свуда, где год те везе и односаја има, *мора се на вољу дејствовати казном*. У томе погледу сасвим је све једно посматрали ми свет с гледишта материјалистичког или енергетичког; ми и не сумњамо у то, да дух и његове различне еманације, дакле и изјаве воље, могу бити само продукт појединих телесних фактора, било да ови делују сами по себи или по утицајима с поља. Обоје ово у друштву: радња телесних момената и утицај с поља дају праваџ ономе што долази као резултат њихов, који долази у свет као изјава воље. Ако буде подстицаја за радњу, делаће прво унутрашњи моменти, моменти телесног строја, и друго спољни моменти, међу које долази и моменат казне за радњу, ако би била извршена. Сви ти моменти делају по природним законима, дакле немимовно, и у датим приликама може бити само један резултат. У колико, дакле, не би могло бити речи о слободи воље, дотичан у даном случају мора тако и никако друкче радити, али *сасвим доследно баш због тога не сме се напињатити ни дејство казне, јер је претња њоме баш један од творачких момената*, и то *један од мајачких*. Можемо бити колико хоћемо уверени да воља није слободна, ипак нико не сумња у то, да би се број злочина грдно повећао онога часа, када би се казне биле укинуле. Казне, морају, дакле, сачествовати као један од најмоћнијих момената, над се нека личност у ком случају стане решавати на злочин.

У наведеним случајима рефлексоидних радња не биза никакво решење, ово што се ту догађа иде и сувише брзо, али ипак оно што на дело покрене бар овлаш и површно је у свести, а за толико морају у свести показивати дејства сви моменти који доприносе да се дело учини или не учини, па дакле за толико на оно има ту утицаја и навна, којом закони прете.

У питању, да ли у извесном случају дотичио лице стоји кривично одговорно за своју рефлексоидну радњу, треба издвојити све моменте који су при том делали, констатовати који од њих удаше у рачун као свестан који као несвестан покретач, и изнаћи да ли је он том приликом морао бити толико јак, да се даде објаснити њиме рефлексоидна радња. Није ту главно да се огласи неминост за радњу рефлексоидну, јер ако ње има урачунавање је искључено, него је од важности сазнати да ли се баш морало ићи за таким покретачем и да ли се може бити могло уздржати. Узимимо нпр гнев, пометњу, урођену навику и др., па, ако је тога при коме делу било, питање које треба разјаснити јесте: да ли је овај покретач у даном случају био јак, да су представе које су имале да спречавају, а таква је била и представа казне којом се прети, подлегле и тако немимовно да је морала доћи рефлексоидна радња.

М. П. Јов.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ДРУГИ ДЕО. — ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ

Шибање

(Наставак)

А то што је шибање повлачило за собом прогонство из земље и тиме кажњеног чинило и бешчасним — по законику Терезијана настајало је још и жигосање — још је више погоршало то казнено средство, јер је тиме шибање постајало не само казна тела него и казна части. С тога научељаци нису били сложни у томе да ли да се допусти да се та казна, као што се то код осталих телесних казни смело чинити, одма после публикације и извриш, или да се преступнику остави бар неколико дана времена да би нашао прилике да предузме још једну одбрану. На челу борада за први поглед стајао је Сагр-

zow, а за други поглед водио је Justus Oldekop. Наравно да се нису могли сложити, те је за кривца то веома важно питање било остављено судијама да га решавају по својој вољи. А и није било лако мењати један обичај који је хиљадама година постојао и свакојако је од прастарог доба сматрано да ту казну одмах после публикације треба извршити. Кад је се дошније почело дизати све више гласова за укидање шибања, па и те-шких гласова, као што показује пример виртенбершког херцога, тада су приставше те тешке казне говорили да је та казна постојала у свима временима и код свих народа и да нема никаква разлога тако одједанпут укидати то казнено средство које је својим великим распирењем по целом свету и својом великом старошћу довољно доказало своју вредност. Тај аргумент јако је деловао, јер глас виртенбершког херцога Јована Фридриха остао је нечуven или бар није имао успеха, јер је казна шибања одржала се још преко 150 година и у разним земљама постоји и данас још, и ако не под старим именом.

Кад почнемо испитавати због којих је преступа досуђивана казна шибања, то се ред појединих преступа једва може исцрпети, а осим тога било је случајева кад је већ досуђена смртна казна претварана у казну шибања. И у средњем веку кад је правноверна била тако јака и тако распирена био је ипак људи којима није пиштa свето и који се ничега не боје. Такви људи нису се ужасавали од тога да отварају гробове и да мртве пљачкају или да се пењу на вешала да да обешеноме сауку и украду хаљине, те је се дешавало да на вешалима виси гола лешина. Наравно да је такав призор вређао осећање стида и аливозци који су то чинили бивали су шибани и прогоњени из земље. А да је се при том тако строго судило погледом због повреде стида а не због крађе, којом нико није био оштећен, види се из тога што су такви лопови који су обеше̂номе само исправили цепове, не скидајући одело с тела, кажњавани само благим казнама, већином само са неколико дана затвора. Године 1627 био је обешен један лопов који је један део плачке сакрио у своје хаљине. За то је знао други један лопов, коме то сакривено благо никако није давало мира. Најзад савлада он страх и грозу од већ усмрделе лешине која је већ 8 дана висила, и попне се у поноћ на вешала да дигне то благо, али нађе само три форинте, што наравно није била никаква награда за толику муку, а осим тога дело се и открије. Али га лајпцишки суд осуди само на 6 дана затвора. Нису строже, бар у Лајпцигу, кажњавани и они милосрдни хришћани који су скидали преступнике са вешала или са точка да би их сахранили.

Највећи број шибаних чинили су тако звани falsarii. Тешко је набројати шта се све звало falsum. Оно што се данас зове фалсификовање ни из далека не одговара прећашњем појму који је обухватао *falsum: крвоскветство, фалсификоване документе, превара, фалсификоване животних средстава, кошење туђег имања, стецање, подметање детета, лажна оптужба*, и још разне друге ствари; а пре свега под појам criminis falsi долазило је над је судија намерно извијао право, кад је фалсификовао протоколе и т. д. У свима тим случајима кривац је добијао батине, па је после протерен из земље. Ту казну имали су да претрпе и сви чиновници, судије и т. д. који су доносили неправедне пресуде ex malitia, odio, aut amore pecuniae scienter et dolose.

Прилично распирено у старо доба било је тровање, над вештина лекара није била толика као данас где се тровање лако може доказати. А пре је тровач имао више изгледа да остане неоткривен. Ако је неко покушао да другога отрује, сипајући му отров у јело или у пиће, то је он, ако у преступу није успео осуђиван на шибање и на прогонство из земље. Па и убица је често пролазио само с батинама и прогонством из земље а да не изгуби живот а то је бивало онда над се лекари нису слагали у мишљењу, јер у пракси бива често да лекари неку рану не сматрају за смртну, и ако рањени на послетку од ње умре. Суд онда није могао доносити смртну пресуду.

Ко је жену у трудном стању тако злостављао да се она од тога разболе и роди мртво дете, обично је осуђиван на шибање и прогонство из земље. У једном случају који је био близу убиства, лајпцишке су судије осудиле злочинца да му се одсече десна рука и да се прогна из земље, сматрајући да је шибање тежа казна. Тако исто строго кажњавали су и палиџије. И онај који је тукао своје родитеље био је прво шибан па онда протеран.

Тако су исто кажњавани и морални преступи. Пропале девојке обично су шибали. Слободна женска или удовица која је погрешила с којим ожењеним, дакле која је чинила браколом, неженьен који је са удатом женом чинио браколом, неженьен који је са неудатом Јеврејком живео у блуду, сељак који је проводио блуд са каквом племићком, — сви су ти шибани. Тако је кажњавана и содомија; тако су кажњавани и куплери и куплерке. Тако је кажњаван и човек који је злоупотребио полуделу женску или женску у спавању.

Велику строгост којом су морални преступи кажњавани често су по неке жене рђаво злоупотребљавале. Бивало је по неки пут да каква жена оптужи неког ожењеног човека да ју је завео, и то није остајало без последица. Вечито је човек знао да се због тога излаже опасности да претрпи ту ужасно тешку казну, то је по неки бивао приморан да купи ћутање те жене, и ако је био уверен у своју невиност. Данас су те казне за браколом много блаже, али некада је ствар за оклеветаног мужа стајала много горе и појмљиво је да су се таме пропале женске умеле да користе. Али нису се сви мужеви тако бојали суда; многи су од њих разводили брачове због тога са својом женом, и онда су те женске које су се тужиле кажњаване шибањем и прогонством из земље. А врло је сумљиво да је се окривљени могао очистити заклетвом.

Они преступи које смо навели и који су сви на исти начин кажњавани, могу бити довољни, али свакојако то нису сви. Ма како да је тешка казна шибања, ипак је у свима временима било религиозних фанатика, који су се драговољно шибали ради спаса своје душе пошто су веровали да чине богоугодна дела, пошто су сами себе немилостиво, правио шибали. Било је секата које су се шибале. Врло гледано на категута религиозна жестока била су управо хуљења на бога, јер је тако бог изазвано као крвожедно биће, које уживa у проливању крви. По томе није хришћанска мисао која је у основу тај мањи шибања. Али пошто та религиозна забуда нема никакве везе са правим казнама, то о њој овде нећемо даље ни говорити.

Сл. 31. — Шибање кнутом у Русији.

Поменули смо већ да је казна шибања простара, да је била распирена по целом свету и да се и данас примењује у неким земљама, као у Русији, Америци, Африци и Азији. Данас у колико ми знамо нигде се више не бије прутом него бичем, кну-

том и сличним оруђима али принцип је остао исти па и дејство казне.

Шиба је често примењивана код војника. Тај систем опомиње на старо мојсијевско право, пошто ту казну није извршивао један него сва војници. Заточицу су сплитали горње хаљине и тала је морао проћи путем, с чије су обе стране стајали војници. Сваки од ових шибло га је тада по голим леђима. По неки пут је осуђени морао проћи тим путем и два пут, три пут и више пута. Да је таква шиба била гора него батинање јер је добијао више удараца и у броју наизменици.

Сл. 32. — Шиба код војника.

У школским казнама прут је од увек играо велику улогу и он је био најомиљеније средство за дисциплину а доцније шпанска трска, а тако исто и ленџир често је служио учитељу као васпитно средство. Нарочито у енглеским школама дуго се је одржало шибање, у деноjачким школама и у васпитним заводима.

Сл. 33. — Шибање малолетника у једној јужној државе у почетку 19. столећа.

Јавно шибање преступника није одавно укинуто у Аустро-Угарској, Италији и т. д., оно је постојало до половине 19. столећа. И у почетку друге половине велики број лица и међу њима једна жена добила су јавно батине по потпуно голим задњим деловима, из политичких разлога. Наравно да се при њеном ту казне није ни мало пазило на повреду стида; такви естетички обзири до скора нису водили људе; главна стварбила је у томе да се казна јавно и што осетније изврши.

Догенеци (бастоња).

Казна шибања, као што смо видели, обично се вршила по леђима или по задњем телу. Али има и друга једна врста шибања, која је обична у Турској и код разних азијских народа, а у неколико и данас постоји, те је тако звана *бастонада*, или како се у појединим пределима зове *фалака*.

Преступник који је ту казну имао да претрпи добијао је ударце не по телу него по доњим екстремитетима, или непосредно по табанима или по листовима. Да је та казна још осетнија, и направљене је још суровије види се и по томе што су табани много осетљивији од леђа и задњега тела.

Преступник који је имао да кажњи бастонаду обично је полагао доле и ноге везане за један пањ дизане су тако да су табани били окренута горе. У том положају он је чврсто држан док су један или двојица извршилаца толико га тукли по голим табанима, колико му је било досуђено. Ударци су увек вршени пуном снагом.

Ако није било прописан одређен број батина, него је несретник био просто осуђен на бастонаду, то је он био дотле тучен, докле је хтео извршилац. Обично су давани 3—400 удараца брао један за другим. А то је биваo и највећи број, који се у опште могао издржавати, јер већ после 100 удараца табани су обично бивали сасвим нецепани. А ако су бивали ударени 300 до 400 удараца, преступник је обично умирао пре него што је тај број достигнут.

Та казна била је докле ужасно сурова и нечовечна и обично је примењивана на робове и слуге због сасвим ситних узрока, што још више показује велику суровост оних који су кажњавали. У таким случајима „милостива" господар излазио је на поље да гледа то и да робови не би били благи у удрању, њима је унапред запрећено да ће и они искусити исту казну ако не би довољно јако тукли. А наравно да је таква претња увек помагала. Нису само робови имали ту казну да трпе него су судски досуђивали и приватним лицима нарочито онима који су друге варали, или који су продавали рђаву робу по високу цену: нарочито они који су продавали животиње намирнице, имали су да се добро чувају бастонаде.

Битна промена у извођењу те казне била је код Хинеза, а у неколико и код Персијанаца; они су тукли не по табанима, него по листовима. Да се осуђеник не би могао дићи или иначе кварити тај акат руке су му везивали на леђа, и само то везивање доносило је најужасније болове, а то није било ништа према правој казни јер је она деловала тако изтезиво, да су несретници. Често и животом платили пре него што су добили одређен број удараца. А и онај који је издржао казну није био у стању да се дигне или да се одржи усправно, док му нису помогли да се дигне.

Из тог изметања шибања види се јасно да је код азијских народа сверепост била много већа него на Западу. Али ни то није све: најгоре је то што су казнена средства која су и код нас била врло сурова и у неколико и нечовечна, бар одавно нестала из казнене праксе, док се у Азији налази и данас врло много од старе сверепости. И у Турској истина још није сасвим нестало бастонаде и ако се сад мање сурово примењује него у раније време, али у Азији, нарочито у Хини и данас су казне још тако нечовечне да се једва могу замислити.

Неке курпозне казне.

Ако је обично смер шибања био тај да се осуђеноме задају силни болови, то је по неки пут бивало да је некога казном требало наказнити или учинити смешним, јер и најсуровија времена имала су свој хумор.

У тај положај да буду изложени долазили су и они који су друге увредили. У томе су полазили са тога тачног гледишта да некога који је неразмишљено нашао речима неком другом увреду, није требало за то бацити у тамницу, одвући га од свога позива и тиме изложити неповаи оне који од њега зависе, него су држали да ако су речи могле увредити нечију част, да су му речи морале и попратити част. Тако ако је неко некога тужио за увреду, оптужени је звао пред суд и тражено је од њега да докаже да је оно истина што је он тврдио. Ако то није могао доказати то је он осуђивао, не на смрт не на батине, не на тамницу, него на опозивање и „ударање својих сопствених уста" т. ј. он је морао увреду опозвати, наравно јавно, морао је за себе казати да је он богом заборављени створ, да се од срца покаје за учињено дело и за тим себе ударити по устима. Ако то сам не учини тада је још горе пролазио, јер је поред њега стајао извршилац који га је добро по устима имао да удари.

У осталом опозивање није правни обичај који је постао тек после средњега века; оно је врло старо и познато је давно

пре законика Каролина. И у Шведској је био раширен тај правни обичај; ту је имао још и ту практичну страну, што је лажљивац морао дати уврежљеном тако звану усмену глобу, морао је ући оповиновљу, ударити се по устима и да тим изиђи на суда.

Та особита казна била је позната и у Старој Грчкој. И поште је та чудновата казна толико била раширена да је називано у Грчкој, Немачкој и у Шведској, онда се без дуљег говора може узети да је она била у обичају и у другим земљама.

Интересантно је сад питање шта је имало да се ради кад оптужени не само није хтео да се удара по устима, него није хтео ни да оповиновље изговори. Закони у томе нису имали никакве одредбе него су остављали судијама шта даље да у том случају раде.

(Наставиће се)

КРИМИНАЛИТЕТ КОД МАЛОЛЕТНИКА И АЛКОХОЛИЗАМ

(Свршетак)

Међу врло многобројним и врло сложеним узроцима увеличања младићског криминалитета, ја сматрам алкохолизам као један од најважнијих узрока. Од како је изгласао закон од 1880, по коме је дата слобода крчмења пића, то јест слобода крчмења отрова, што је удвојило број крчма у целој земљи, алкохолизам је спуда у Француској, али нарочито у великим варошима, особито у Паризу, учинио страховит напредак, нарочито међу младим људима. Потрошња алкохола, која је 1872 била 2 литра на становника, подигла се на 4 литра 1896. Младићи од петнаест до двадесет година налазе се на улици мртви пијани, има их који су пијани од рана јутра до мрклога мрака. Закон, до душе, забрањује да крчмари смеју давати пиће малолетницима, али тај се закон не врши. Младићи не само да се одају алкохолним пићима; они су се навикли и на апсент, који има још кобнијих последица но алкохол. Ја сам често констатовао, у суђењу убојствима, злостава и телесних повреда, да су и оптужени и сведоци пили тога дана по више апсента. У извесним крајевима Југа, који су се некада одликовали својом умереношћу, постоји данас час за узимање апсента, по селима као и по великим варошима.

Алкохоличне навике стекле су и жене, на чак и девојке, нарочито у Паризу; на Северу, Западу, и у Паризу, малолетнице од двадесет година иду де пају по ракицинницама. Јавне женске готову су све алкохоличарке.

На лекарима је да изнесу утицај, алкохолизма и апсентизма на физичко и морално опадање расе. Г. Маљан, главни лекар Азила Свете Ане, показао је, у лепим студијама које је Академија наградила, како алкохол води општој паралиши, лудилу гоњења, надзвичној блесавости и лудилу, и како је апсентизам још ужаснији и кобнији у својим последицама но и сам алкохолизам брзим развићем лудила, надзвичним наступима, вртоглавицама и халуцинацијама. Треба присуствовати пленици на Светој Ани на конститовати како сваки дан алкохолиција пуне лудницу... по статистичким подацима Г. Маљана, на 100 људи примљених у душевне сеоског округа, више од 35 су су доведени алкохолизмом; на 100 жена, више од 12.[1]

Зна ли се колико се самоубистава приписују алкохолизму? 1897., на пример, од 9356 самоубистава која су учињена у Француској, 1174 приписује се последицама обичног пијанства, 158 употреби алкохоличних ликера. Тој укупној цифри од 1332 случаја треба још додати знатан број смртних случајева, где несмотреношћу пијанице сами себи долазе главе. Затим, како алкохолизма често производи лудило, треба ставити на рачун алкохолизам још један добар део од 1363 самоубиства која су дошла услед умног поремећаја.

Алкохолизам није само набављач лудиице, болница и Морге, он је исто тако велики чинилац младићског криминалитета. Највише пијанства чине младеж безобразном, свађалном, убојичком. Велики број насиља почиње по крчмама; када се напију, младићи се почињу пређати, свађају се и туку се за најбезначајније разлоге. Добри раденици, који ревносно раде преко недеље, учествују недељом у тучама јер су дуго седели по крчмама. Ја приписујем такође напретку алкохолизма чињеницу да се све чешће служи револвером и ножем у свађама између младих радника. Некада се тукло песницама и ногама; данас су карактери разјарљивији, гори услед алкохолизма и апсента, и чешће се служи ножем и револвером.

У своме рапорту од 1897., министар правде са правом приписује развитку алкохолизма увећавање преступа телесних повреда. Што се тиче човекоубиства и намерних паљевина, он додаје да се статистиком може приписати врло мали број тих злочина утицају алкохолизма: 9 у 1896; 5, у 1897. „Али, додаје он, била би велика заблуда ограничити на те тако малобројне атентате, непосредан утицај ове социјалне несреће. Њен непосредни утицај није могуће оценити са математичком тачношћу, и он је, ваи сваке сумње, много значајнији.“ Нису само преступи телесне повреде, и злочини убиства и паљевине који се непосредно дају приписати развитку алкохолизма; увреда органа власти, противстајање власти су често логичне последице пијанства. Млади људи када се напију чине неред на улици, на јавним местима, и неће да чују за примедбе органа власти; они их вређају, и ако они хоће да их затворе, одупиру се. Краће, нарочито краће од илозга, често чине у пола пијани млади људи, који доцењају што им дође под руке; други, да би задовољили своју потребу да пију, краду боце на илозга и ноћу обијају подруме.

Повреда јавног морала, сексуалне преступи злочини из љубавни побуда имају уске везе са алкохолизмом. Младићи који са претераним пићем обезразуме постају животиње, које не поштују ништа више, ни јавну пристојност, ни детињство, ни људски живот. Алкохолизам и разврат иду заједно; они воде силовању, атентатима на децу. Такође услед алкохолизма јављају се сцене љубомора између младих људи и њихових љубавница, због тога се свађају, туку и убијају. Ако су злочини из љубавних побуда постали чешћи у Паризу, то је с тога што се страст компликује са алкохолизмом. Много таквавних љубавних злочина нису ништа друго до алкохоличних злочини.

Постоји данас врло блиска веза између напретка алкохолизма и напретка младићског криминалитета. Судије и лекари, који из близа виде младе злочинце и младе алкохоличаре, запрепашћени су како је постао оживљивљен један део младежи у великим варошима. Не налазе се варвари само код дивљих народа у Азији и Африци; има их још свирепијих и још безочнијих међу младим оптуженицима у Паризу. Обично се верује да се напретком цивилизације ублажава људски карактер, да она уноси у све духове поштовање људског живота, да она укида насиља и кривице злочине. Ја имам мању веру у моћ суремене цивилизације, онакву какву је стварала порнографска штампа, покварена политика, ширење антисоцијалних начела, мржња класа, политичких странака, раса, вера, напредовање материјализма и алкохолизма. Поред свију напора које чине, младеж остаје у суровим нервима и још је горе но што је некада била; не само до данас има више краја, више проневера и злоупотреба, но је више насиља и атентата против личности.

Диван материјални и научан напредак, коме смо ми савремени, даје веровати и у морални напредак: али то је само једна заблуда. Материјални и научни напредак шири се, уништава се и остаје задобијен за друштво. Морални напредак је нарочито лично дело; морално усавршавање не преноси се као какво научно откриће. Илузија је веровати да се људски род мора са временом усавршавати, да су његова рђави инстинкти на путу да ишчезну и да се његове моралне способности развијају. Човек се мало мења; он се може шта више и назадити под утицајем многобројних узрока. У свом делу, *Дегенерација*, Г. Макс Нордау, тврдио се да напасе физичке и психичке знаке тога паталошнога стања код извесног броја декадентских песника, порнографских романсијера, мистичних и цинићних филозофа, дезинтелигибилираних музичара, хистеричних или неврастеничних уметника. Та слика, која је у главноме верна, нетачна је у два погледа. Пре свега писци и уметници које он напада не сачињавају елиту књижевности и уметности. Затим, ако има болесних талената, има их и здравих, и када се човек сети имена чланова Француске Академије, Академије Науке, Академије моралних и политичких наука, Академије натписа и

[1] Dr. Magnin: Recherches sur ovaires internes.

лепе књижевности, Академије уметности и Медецинске Академије, са чуђењем прима када се тврди да су „десет хиљада виших људи“ дегенерисани, а када се заборавља толики број младића дегенерисани алкохолизмим навикама. Алкохолизам је у ствари, један од главних узрока примљене и наследне дегенерације, према томе, и криминалитета. Млад дегенерак лако губи морално осећање и моћ да влада собом; он постаје импулзован, није у стању више да премишља, да одмори побуде и последице својих дела, он ради готово аутоматички.

Судије са ужасом констатују то ненормално духовно стање код младих криваца за насиља, телесне повреде и убиства. Будућност им изгледа још црња по садашњост, јер се зло шири утицајем наслеђа, још одавно Платон, много пре посматрања лекара душевних болести, констатовао је да је потребно да рађају децу здрави родитељи, који господаре својим разумом, и да деца алкохолних родитеља „неће бити ни здрава, ни јака, духом као и телом. (*Закони*, VI). Ако има „виших“ дегенерика, услед интелектуалног претеривања и искључиве културе извесних способности на штету других, још је више нижих дегенерика услед алкохолизма.

* * *

У већ наведеном извештају од 1897., министар правде констатујући да је увећање преступа телесних повреда у вези са развитком алкохолизма, изјављује страх да оно неће бити дотле заустављено док се та несрећа не буде укротила саветом храбрих и истрајних напора.“ Са свију страна чују се исти гласови. У Медецинској Академији, у Институту, у суду у научним часописима, најпозванији људи указују на пустош коју алкохолизам чини, напредовање лудила, дегенерације, самоубиства и младићског криминалитета. Само није дошла најкориснија, најпотребнија помоћ, помоћ државних власти, владе, скупштине и сената. Још није донесен никакав закон са циљем, да се смањи потрошња алкохола да се ограничи број крчама. Антиалкохолна пропаганда, ма колико да је корисна није довољна. Потребне су законодавне мере. На несрећу, политике, одвратна политика, не усуђују се да чини нужне кораке, јер је страх да не изазове против себе крчмаре и механџије, који су наврени изборни агенти; јавно здравље и јавни морал жртвовани су бедним изборним интересима, и крчме и даље остају велики лиферанти болница, лудница, Морге и затвора. Г. Бурнвиљ је констатовао да на 1.773 идиотске, падавичава, блесава и хистерична детета, која је он лечио у Бисетру, 677 рођени су од очева одавних претераних пићу, 59 од матера пијаница. Када ће се државна власт почети бавити тим физичким и моралним опадањем расе? Када ће за наше законодавце питање социјалне хигијене бити важније од личних борба? Док се они свађају, народ се оживотињава, осиромашава,[1] раса се дегенерише, становништво смањује, младеж се квари, постаје брутална. Ми видимо како се мржња и насиље јавља у свима облицима: мржња између радевина и гвада, мржња између протестаната, јевреја и католика, мржња између либерала и јакобинаца, мржња између побожних и слободоумних чак мржња између супруга и љубавника. Док ракија трује Француску, други народи сузбијају алкохолизам и смањују код своје куће број лудака, самоубица и злочинаца.

У Норвешкој на пример, сразмера алкохоличара међу лудацима сишла је на 4.4 од 4.4‰, док је у Паризу 35‰ за људе, а 12‰ за жена. Самоубица, којих је до 1850 било 109 преко године и на један милион становника, има сада 65; криминалитет, који је био 180.3 преко године на 100,000 становника, спустио се у Норвешкој на 142. 1 у 1894. години[2].

Шта би се могло додати речитости ових цифара?

(*Revue bleue*, 19. јула 1902.)

Луј Прал.

[1] Г. Д-р Ровар рачуна на милијарду и по суму коју Француску годишња кошта алкохолизам (цена алкохола, изгубљен рад, трошкови око лечења.)

[2] *Архиви криминалне антропологије*, 15. новембра 1899.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

БРАК ИЗ ЉУБАВИ

Од А. П. Чехова

У кући удове Мирмипове, у пјатособачјој улици, ручају сватови. Ручају двадесет и три човека од којих не једу ништа њих осморо, јер им је „тешко.“ Свеће, светњаци и полупан лустер узајмљен из суседне гостионице, светле тако да један од гостију, телеграфиста Паршивцев, непрестанце жмирка очима и сваки час почиње да говори којешта о електричној светлости. Њој, и у опште електрицитету, он проричe сјајну будућност, али га други гости не слушају пажљиво.

— Електрицитет!... рече стари сват Жељпачев, гледајући тупо у свој тањир, — по моме мишљењу, електрична светлост само је једна проста будалаштина... Запале парченце угља, па мисле да ће ти очи засенути! Не, брате, ако већ хоћеш да дајеш светлости, а ти не дај угљена, но штогод друго. Дај ти ватре, разумеш ли? ватре која је природна а не вештачка!

— Да ви видите електричну бактерију и њену конструкцију, — рече телеграфиста Паршивцев, љутећи се, — другаче бисте онда говорили...

— И не мислим да је видим... Само варају свет. Измамиће му и последњи грош... Знам ја те лопове... А вама, господине млади човече, ја вам не знам имена, много би више приличило да само пијете и другима точите, него што браните те будалаштине... Ја како!

— Ја се, баћушка, с вама сасвим слажем — рече промуклим тенором младожења Апломбов, млад човек, дуга врата, ретке косе, који је негде служио као помоћник књиговође. Зашто заподевати учене разговоре? И ја волим да говорим о свима проналасцима у научном смислу, али зато треба бирати друге прилике. А шта ти мислиш, *ma chère*? запита он своју женицу која је седела крај њега.

Млада Даженка, којој су се на лицу огледале све врлине осим једне: да уме мислити, уздану и рече:

— Многи желе да покажу своју ученост и говоре о непојмљивим стварима...

— Ја сам, хвала Богу, без науке доста поживила, и ево већ трећу ћер удајем за добра човека, јави се са другог краја стола Даженкина мајка уздишући окренувши се телеграфисти. А ако смо ми, млади господине, по вашем мишљењу необразовани, онда шта нам долазите? Идите ви вашим учењацима!

Наста тишина... Паршивцев се збуни. Он није ни слутио да ће разговор о електричној светлости ударити тим путем... Тишина која настаде била му је непријатна, изгледало му је као да се сви љуте на њега, и он осети потребу да се оправда.

— Ја сам, Татјана Петровна, увек особито поштовао вас и вашу породицу, рече Паршивцев и ако се ја не слажем са Жељпачевом, ја нисам због тога ваш непријатељ. Шта више, ову ћу чашу ево испити у ваше здравље!... Ја сам увек искрено желио доброг мужа Дарји Ивановној. Данас у овим приликама, Татјано Петровна, тешко је добити доброг мужа. Данас се сваки лопов жени на рачуна, за љубав новца...

— То је клевета! викну младожења и разрогачи очи.

— Нема ту никакве клевете — одговори Паршивцев, који после ове чаше постаде још пијанији. — Ја не говорим о присутнима, но само овако... у опште. Опростите... Сви знају да се ви жените из љубави. Ваш је мираз споредна ствар.

— Богами па и није споредна! повика Даженкина мајка. — Говори ти слободно, само отвори очи шта говориш. Осим хиљаде рубаља, што на сваки начин није споредна ствар, дајем јој и три хаљине, две постеље и сав кућни намештај! Деде у другу нађи такав мираз!

— Ја ништа не велим... Намештај је одиста леп. Ја се само браним што су ми рекли да клеветам...

— А ви онда немојте ништа ни говорити, — рече младина мајка. Ми вас поштујемо због ваших родитеља, и зато смо вас позвали на ручак, а ви дошли па говорите којешта... А ако сте знали да се мој зет, Јегер Федорић, жени на рачуна, онда што сте до сада ћутали... Зашто нисте дошли и рекли по

савести... така и така ствар, он узима нашу књер само ради повца... Срам те било, бањушка, окрену се на један мах младина мајка младожењи, а очи јој се напунише сузама. Ја сам је лепо васпитала и одгајила, сачувала је чисту као драги камен... а ти је ето узимаш због повца!

— Дакле и ви верујете тој плевети? упита младожења, — устаде љутито са столице и прође руком брзо своју ретку и накострешену косу. — Најлепша вам хвала... Драго ми је особито. Хвала вам на таквом мишљењу. А вама, господине Паршивцеву, и ако сте ми пријатељ, не могу никако допустити да у туђој кући изазивате такве скандале! Зато наводите напоље! Напоље!

— Шта-а?

— Напоље, иначе ћу..... Жалео бих вам да сте толико поштен човек као ја. Једном речи: Напоље! Напоље!

— Та пусти га, мајка га, — утишаваху сви младожењу, — Шта ти је, Бога ти? Мани га!.... Седи!..

— Не, ја нећу да он остане у праву! Ја се женим из љубави, само из љубави! А да ни мирно седите, ја то не појимам. Изволите напоље! Напоље!

— Та ја ништа не велим... ја само... промуца збуњени Паршивцев и устаде. — Шта више, ни ја ово не појмим... Молим, одмах ћу отићи! Само ми прво вратите оне три рубље што сам вам их позајмио да купите венчани прстен. Исплићу још ону па ћу отићи, само ми најпре вратите оне три рубље.

Младожења се поче сашаптавати са својим пријатељима. Они му између себе искупише три рубље у ситном новцу, он их узе и срдито баци пред Паршивцева, који дуго тражаше капу, па кад је нађе, поклони се и оде.

Ето, како се по негда може да сврши невини разговор о електрицитету!

Али, ено, свршава се и ручак. Наступа ноћ... Добро васпитани писац стаза своју машти јаке узде и покрива будуће догађаје тамном копреном тајанствености...

Румена Аурора затекла је још Химена у пјатособачној улици, но у том настаје рано јутро које писцу пружа богат материјал за

II и последњи део

Рано јесењско јутро... Нема још ни осам сати, а у пратособачној улици већ је неки необичан жагор... Тротоарима трче људи и полицајци. На клупама се скупљају сабирне служавке и нешто се много чуде. Са свију прозора гледе жене и људи. На отвореном прозору виде се две главе...

— Не, то није снег, није..., па ипак не можеш разабрати шта је — чују се разни гласови.

У ваздуху, од земље до кровова, лелује се нешто бело врло слично снегу... Сва је улица бела, беле и кућери, и сви кровови, и сви пролазници.

— Шта је то било? питају жене, слуге и полицајци, а они само машу рукама и трче напред. Ни они сами не знају шта се догодило. Али ето једна једног момка, који долази леђо, маше рукама и говори сам са собом... Сигурно је био на месту догађаја и зна све.

— Шта се то, рођена, догодило? — питају га жене с прозора.

— Несрећа — одговара им момак. — Мирминовна, која је јуче удала кћер, преварила зета... Место хиљаду рубаља дала му само девет стотина....

— А шта је он учинио?

— Нељутио се... Ја, вели, онај вели.... Расекао по среди перину и бацио перје кроз прозор... Погледајте шта је перја? Као да пада снег.

Воде га! воде! — повикаше многи.

Од куће удовице Мирминовне крену се читава литија. Напред иду два полицајца забринутих лица. За њима иде Апломбов у спавалном оделу с цилиндером на глави. Са лица као да му читаш: Ја сам поштен човек и недам да ме варају.[1]

— Суд ће већ показати какав сам ја човек, — гуњађа Апломбов тихо и обзире се на све стране.

За њим, опет, иде Татјана Петровна са Даљенком, која плаче. Литију завршује полицијски чиновник с њиховом у руци и гомила дечурлије.

— Зашто плачеш млада? питају је жене.

— Жао јој перине, — одговара им њена мајка. Ах, како је била дивна!

— Ето, што ти је муж рече једна.

— Што су ти жене, жене! рече један човек.

А литија полицијска крета се даље, док на првом углу не сави ка полицијској згради.

— Штета за онако лепу перину!

— Штета тако млади људи; јуче се венчали па...

КИБИЦЕР

(Из забележака једног полицајца)

Било је то једног септембарског вечера год. 189. Излазећи на гл. полиције после дугог и уморног рада, бејах пријатно изненађен, кад на вел. Тргу сметрих мога некадањег школског друга и пријатеља а сада већ капетана I-ве класе М..... Н....., који ми журно приђе и изјави: да ме већ читав сахат очекује.

Изненађење моје постало је још веће када ме М...., но што сам се срдачно поздравили, позва, или боље рећи умоли, да сратимо код „Империјала“ на по чашу пива, којом ће ми прилком, вели, испричати једну своју пакну, а по мене, као полицајца, и врло интересантну ствар.

Како мој пријатељ беше познат као велики кавалјер по београдским салонима, и још као већи „кибицер“ и хвалисавац на рачун депор женског пола међу својим друговима, што му, у осталом, није ништа сметало да буде одличан официр, — то закључих одмах, да ће се његова „пакња и интересантна ствар“ тицати неке љубавне авантуре, па с тога једва сачеках да уђемо у „Империјал“ и седнемо за један удаљени сто у дну сале.

По што нам је још келнер донео наручено пиво и по изустетку, удаљио се од стола по својој сопственој иницијативи, капетан ме премери једним озбиљним погледом и, рече:

— Пре снега, вајда ми, али искрено, могу ли рачунати на твоју потпуну дискрецију у ствари коју ћу ти поверити, и која се тиче и моје и туђе части?

— Полицајац сам.

— А на помоћ?

— Зар нисмо стари другови и пријатељи?

— Хвала ти; томе сам се и надао од тебе али....

— Шта али?

— Ако буде потребно, да у ствар коју ћу ти поверити, умешаш неког и од твојих дедектива, мора ли се и њему све саопштити, или само у неволико?

— Зависиће од његове акције.

— Она ће, по свој прилици, бити велика.

— У том случају мора му се поклонити и велико поверење.

— А имена личности?

— Гледаћемо да то избегнемо.

— Још нешто, молим те.

— Да чујем.

— Можеш ли ти ову ствар прећутати од твог управника?

— Записи од њене важности.

— Она је често приватне природе и ни мало не ремети јавни мир и поредак.

— Како стојимо са јавним моралом?

— Ни у овом социјалном случају није ништа претрпео. Шта више, он је тиме необично много добио.

— Доста јак разлог да се огрешим о дужност према своме старешини, али ти ипак не могу, у напред, ништа позитивно обећати. Главно је, да можеш потпуно рачунати на мене и моје пријатељство.

— Онда остављам све твоме нахођењу.

По свршетку овог дијалога запалисмо по једну цигарету и попуксмо добро из пуних чаша, после чега капетан, по што ме предходно умоли да се не смејем за време његовог говора, отпоче причати ово:

— Ти си стари Београђанин, те према томе познаваћеш, нема сумње, госпођу Ј.... Љ.... С....

— Ох, врло добро. Знам је још као девојком. Ако се не варам, госпођа сада станује у улици Н.... Лепа женица.

— Са свим је тако али....

— Опет ти али..

— Муж.

— У сваком погледу одличан човек.

— Није реч о његовим одличним способностима.

— Да о чему?

— Знаш ли ти да је г. Л.... страховито љубоморан?

— Томе се не треба много чудити. Не рекох ли ти већ, да је г-ђа лепа женица?

— Ама његова љубомора прелази понекад у бесомучност.

— Шта се опет то тебе тиче?

— Врло много; управ то и јесте оно што ме је тебе донело, и што ми ено већ неколико дана, мира мари.

— Извини, али те ја ништа не разумем.

— Буди стрпљив, молим те, све ћу ти објаснити.....

* * *

— Као што ти је већ познато, отпоче капетан, после неколико минута одмора, постоји овде у Београду једно друштво младих људи, тако звано „*Друштво Кибицера*“, које је себи ставило у задатак да мотри на кретање лепшег женског пола у Београду, а нарочито младих и лепих жена.

— Као стари полицајац, познаваћеш, нема сумње, и неђину чланова тога друштва, па с тога њима потребе, да ти их овде нарочито именујем. Поменућу само то, да ово друштво нема своје нарочите организације нити управе, а још мање каквих правила или каквог одобрења власти. Њега нико није нарочито стварао, нити се но стара о његовом напретку, већ је оно постало и развило се само по себи. То је управо самоникли плод нашег болесног друштвеног живота у тову неколико последњих година.

— Поменуо сам ти већ цаг овог друштва али ништа не рекох о начину којим оно исти постизава. За ту сврху употребљују се свега неколико сталних и беспосленик чланова друштвених, махом умних богаља, који по цео дан „*уре ју чотеру за хоспођама*“, а у вече поднесе опширан извештај о своме раду осталим, махом почасним друштвеним члановима. Седнице се обично држе на тесталишту у Кнез Михаиловој улици или пред „*Руским Царем.*“ Како ове њихови извештаји, који су у већини случајева резултати мантре или сујете испадају готово увек на штету госпођа, то се они врло радо примају и веома брзо распростиру по граду. На овај начин, од једне обичне измишљотине, постајала је, после извесног времена, догма, у коју је, често пута, неровао и сам онај који ју је измислио. Примера ради потсећамте на скорашњу измишљотину о самоубистеу мужа једне лепе госпође, којој је, као што назад знаш, предхолила, али само у машти кибицера, читана љубавна историја са једним од мојих колега. Међу тим, од свега овога ништа није било у истини. Целу је ствар измислио један чиновник поњчаног завода и саопштио је „*кибицерима,*“ који су је после, само за једно вече, раструбили по целом граду. Оваквих примера има и сувише, ну по што су они, на срећу начни, и тебе добре познати, то ја их останимо, на да се вратимо мојој ствари. Ну пре него што отпочнем, морам ти објавити: да сам и ја члан, са свим случајно, у друштву „*Кибицера,*“ у коме, можда ниси знао, има прилична број и часних, али наивних, младих људи.

— Једно вече, биће томе нешто мало више од месец дана, седели смо, као и обично, код „Руског Цара“ и претресали поједине лепше госпође београдске. Одједном се, не знам ни ја од куда, поведе реч о г-ђи Ј...., а том приликом, један господин изјави: како зна из поузданог извора да један великошколац одлази врло често у кућу госпођину, а то у времену када је њен муж у канцеларији. И ако овај факт није значио апсолутно ништа, јер је великошколац, како сам доцније сазнао, био рођак госпођин, ипак је он, бар по нашим појмовима, био довољан доказ о *добродушности*, госпођици, а као још и један поручник додаде: како је „*чуо,*“ да се она на „*извесном месту*“ састаје са „*извесним господином,*“ — сви присутни одлучише: да се и г-ђа Ј..... уврсти у списак „*измишљених дама.*“

— Ти знаш где станује г-ђа, али, може бити, ниси знао да ја станујем у њеној непосредној близини, као и да сам, пролазећи чешће поред њеног стана, био већ у великој мери обратио пажњу на њу. Чувши сада овај разговор, који ми је, узгред буди речено, нешто годио, реших се, да у будуће на њу озбиљно „*пазим.*“ Већ сутра дан отпочео сам, у неколико приколнти у дело ову моју одлуку тиме, што сам 4 пута прошао поред куће госпођине, а то сам и будући, сваког дана чинио. Том приликом покушавао сам, на све могуће начине, да привучем на себе пажњу госпођину. Звецкале сабљом, намерно кашљале, читале свих могућих објава у околини, често пазиле цигаре и вађење златног сата, задржавале војника на улици и изнетпречи разговор са мимопролазницима, — беху ми мене Дебожићи топова с којима из далека бомбардовах леву госпођу. Напзад, цео мој труд, бео је, на крају петнајест дана, крунисан једним њеним погледом. И ако је овај погледбио потпуно равнодушан, ипак је моја уобразиља ишла толико далеко, да ми је већ гурала у наручја „*моју госпођу.*“

Онамо на моме лицу мали осмех после ових последњих речи, капетан на мах прекиде свој говор, запали нову цигарету и удуби се у мисли. Тек на моју молбу, наставио је ово:

— Неће ли ти причам о ономе што сам прено ноћа сневао јер се бојим, да се, и поред дате речи, опет не смејеш, али ћу ти рећи, да сам био необично изненађен, када сам сутрадан, пролазећи поред г-ђине куће за касарну, видео: како се она, налакћена на прозору и још у ноћној хаљини, разговара са једним младићем који стајаше испод прозора, и изгледаше као неки отпушгени практикант. Нисам чуо њихов говор, јер се овај младић удаља чим ја наиђох, а у истом моменту и госпођа се повуче с прозора и не погледа ме.

— Можеш већ замислити како ми је било после свега овога. Моја, и иначе жива машта, пронашла је одмах да овај младић није нико други до један од љубавника госпођиних. Уображавајући онако површно, не знам ни сам зашто, за мојим „*противником*“. У великој расејаности, нисам ни опазио кад сам прошао распрегнуту од које се одвајаше пут за моју касарну и, ко зна, докле би онако насумице јурио, да од једном неко не повика на моје леђа:

— Господине капетане, господине капетане. Окренух се нагло и, на моје велико изненађење, сметрих мога „*противника*“, који ми се журно приближаваше. Очекујући и посматрајући га пажљиво, увидех: да је то човек од својих 28—30 год., чије лице беше дугуљасто и сувоњаво, очи мале, зелене и жиле, а израз лица забрађан и одлучан. Судећи по спољашности мој уображени „*противник*“ морао је бити доста интелигентан човек.

— Приближивши ми се довољно, непознати ме лако поздрави после чега неким тајанственим гласом рече:

— Господин капетан ме, без сумње, познаје на пређења.

— Ако се не варам Ви сте онај, који сте мало час разговарали кроз прозор са једном г-ђом.

— Са свим је тако одврати ми он, а одмах за тим додаде:

— Тај разговор тицао се искључиво Вас.

— Како! За што?

— Не претварајте се, г. капетане. Ја знам све. Госпођа ми је јучер ствар поверила. Ви сте у њу заљубљени, а и она...

— Шта она? Говорите брзо.

— А и она није равнодушна према Вами.

— Истину говориш приватељу?

— Тако ми је бар госпођа наредила да Вам саопштим, а она се никад не лаже. Само због Вас, ја сам јучерос морао стајати пред њеном кућом читавих пола часа и тобож примати неке наредбе за набавку млађих, а у ствари смо обоје очекивали на Ваше зобичајени пролаз, те да Вас, том приликом ја видим и упознам, како би Вам доцније могао саопштити сво што Вам сада саопштавам.

— Пријатељу, ти си јединствен човек на свету, и ја ћу већ умети наградити твоју умешност. Ну, о томе доцније, а сада ми испричај, само молим те детаљно, све што си с госпођом разговарао о мени. Али стани, и пре ми објасни, од куда се ти тако интимно познајеш с њом?

— По што ми је објасњено, причаше даље капетан, да је дуго времена служио под ње, односно њеног мужа, и да му је г. Л.... био венчани кум, — чијом је протекцијом доцније добио службу у министарству финансија, мој нови „*кум*“, тако ћу га у будуће звати, додаде на завршетку свога говора: да ће

г. Л... и то сам, отићи на једномесечно осуство најдаље кроз 10 дана, после чега ће, вели, он већ удесити шта треба. Ове последње речи „кум“ је изговорио тако убедљивим гласом, да није остајало места никаквој сумњи. Ја већ сматрах гђу као „моју“ и у вељој радости тутнух куму у руке наполеон — једини који сам имао.

После ових речи капетан дубоко уздахну и од једном се ућута. Тек после неколико минута настави је ово:

— Очекујући да муж оде на осуство, ја сам свакодневно писао писма и слао их госпођи, разуме се по „куму“, чије су ме услуге, узгред буди речено, скупо стајале. Остављајући на страну напојнице од по неколико динара које сам му, готово сваког дана, давао за ношење писама и доношење усмених одговора, ја сам још, по његовом савету, куповао за госпођу скупоцено цвеће, мирис, бомбоне, а једном чак и златну браслетну. Све ове ствари „кум“ је, махом, сам бирао по укусу куминном, а разуме се, и носио их јој. По што ове издатке нисам могао подмиривати из редовних прихода, то сам био принуђен ескоптовати код београдске задруге једну меницу од 500 динара.

— Прођоше 10, 15 па и 20 дана, али муж још не оде на осуство. Објашњавајући ми да је ово одлагање осуства резултат неког важног званичног посла, „кум“ ме у исто доба уверавате: да се и гђа јако љути због одуговлачења нашег састанка, и да ме, како вели данам; све више и више љуби. Није ми остало ништа друго до да трпељиво чекам блажени час и трошим позајмљени новац. Најзад се и Бог смилова на мене.

— Једно вече, баш кад сам излазио из касарне, приђе ми, „кум“ готово неопажено, и затражи да му кажем: „*Драгачка*“.

— Чега има новог повиках ја, изговарајући предходно тражену реч?

— Г. Л.... путује сутра у вече.

— Браво пријатељу! Данас си заслужио велику част.

— Ја се надам, г. капетане, али то је, бар за сада, споредна ствар. Главно је, да се једном сврши са Вашим првим састанком, а после ће, надам се, бити добро и мени и Вами. Него, ја сам сада дошао да удесим ствар односно места и времена састанка.

— Изговоривши ове последње речи, „кум“ ме позва да свратимо у једну оближњу кафаницу, у којој смо, најзад, после дужег разговора и части, утврдили: да састанак буде у његовом стану, близу „*Чубуре*“, и то око 9 часова у вече. Ради тога, он се имао постарати, да своју жену испрати, још сутра дан, родбини у Пожаревац, како је имала остати неколико дана. По што је г. Л..... путовао возом у 8 сати, то ће га он, вели, прво испратити на станицу, заједно с кумом, а по том ће њих двоје заобилазним путем, и колима која ће их на извесном месту очекивати, доћи право у његов стан. Ја сам имао очекивати његов позив у кафани код „*Чубуре*“.

— По што смо све ово овако уговорили, на опомену кумову да је без новаца, дадох му 100 динара, те да их употреби за путовање женино, кола и спремање вечере за сутра дан. Сем овога, а на његову молбу, дадох му још и мој златан сат, да би се по истом могао сутра дан управљати, а нарочито да му жена неби одоцнила за лађу, која, вели, полазаше у 5 часова у јутру. На овај начин, а у највећем расположењу и одушевљењу, растадох се са „*кумом*“ око 10 часова у вече. Он оде да спрема жену за пут, а ја право на „*Булевар*,“ камо сам остао до зоре.

После ових речи капетан и по трећи пут прекиде своје казивање и нешто се дубоко замисли. Оставих га тако неколико минута а по том, да би га прену из сањарије, поручих ново пиво. Циљ је био постигнут јер капетан настави:

— Сутра дан нисам ни ишао на дужност, већ сам јавио да сам болестан. Цео дан сам се одмарао код куће, а све у жељи да будем што свежији и одморнији идуће ноћи. Из стана сам изашао тек око $7^1/_2$ часова у вече и отишао у берберницу, а из ове право ка „Чубури.“

— Могло је бити, од прилике $8^1/_2$ часова када сам приспео на означено место. Надајући се, да ће г-ђа пре означеног времена доћи на састанак, не хтедох улазити у кафану већ остах на пољу и очекивах појаву њених кола. Ако немаш личног искуства у оваквим стварима, онда је немогуће да појмиш моје нестрпљење приликом овог очекивања: Да су, чини ми се, топови грували иза мојих леђа небих ме њихова грмљава толико потресала и узбуђивала колико су то чинили рзање коња, фијук бича, или какав удаљени коњски кас. Ну све ово било је узалуд. Од моје лепојке, односно њених кола, не беше ни трага ни гласа и мени се чињаше е је већ читава вечност како је очекујем. Немајући при себи сата, отпочех, да би колико толико прекратио време, бројати у себи и помоћу бројева рачунати протекло време. То сам постизавао тиме, што сам сваку изројану стотину рачунао у једну минуту. Не знам да ли је овај мој рачун био потпуно тачан, али ја већ избројах 10.000, а од госпође ни помена. Учини ми се, да је доста доцне, јер чак и хрзање коња по суседним таљигашким шталама беше престало, па с тога, у очајању, отпочех нагађати узроке г-ђиног закашњења. После приличног размишљања дођох, најзад, до закључка: да је госпођа којим другим путем, или пешице, могла отићи на место састанка. Озарен овим, појурих у кафану, тврдо убеђен да ћу тамо наћи „*кума*“, и да ће ме он прекорити због мога закашњења. На моју велику жалост и огромно изненађење, у кафани не беше никог сем момака који распремаху столове. На питање моје да ли је овога вечера долазио у њихову кафану Милан Н... служитељ мин. финансија, који има кућу овде у близини одговорише: да такав човек не постоји ни као закупац, а још мање као сопственик, на које оближње куће. Убеђен да су у заблуди, отпочех им до ситнице описивати „*кума Милана*,“ али се они само згледаше, осмехнуше и поновише своје малопређашње одговоре. У највећем очајању излетим из кафане и опучим, онако насумице, једном пустом улицом. После хода од неколико минута сретнем једног ноћног стражара и упитам га за Миланову кућу, али ми и он само потврди оно, што ми већ момци, мало час, беху казали. После дугог лутања без циља, вратим се, најзад, кући потпуно скрушен и необично љутит. Да је у овоме времену „*кум*“ од некуд наишао, исекао бих га, чини ми се сввга.

— Беше у велико превалила поноћ када сам приспео у у свој стан, и бацио се, онако обучен, у постељу. Заспао сам тек пред зору и то, по што сам прво дошао до закључка: да се изостанак госпођин мора приписати каквом непредвиђеном случају. —

(Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Лефта Угрчић

24

Рано, још пре свннућа тек што је добош објавио зору, отворили су казамате и стражарни подофицир поздравио је све са „Христос се роди!“ Њему су одговарали на исти начин, одговарали предусретљиво и љубазно. Пошто су се набрзо помолили Богу, Аким Акимић и многи други, што су имали своје гуске и прасад у кухињи, одоше журно да виде, шта се с њима ради, како их пеку, где шта стоји и тако даље.

Кроз таму и кроз мале, снегом и ледом залепљене, прозоре нашега казамата могло се видети, да у обема кухинама, у свих шест пећи, гори јасна ватра, која је била наложена још пре ране зоре. По дворишту, кроз мрак, већ су промицали осуђеници у својим кратким кожусима, обученим или огрнутим; све је то јурило у кухињу. Али неки, уосталом врло мало њих, досвели су већ да сврате и до наших крчмара. То су били већ најнестрпељивији. Иначе су се сви уопште понашали пристојно, мирно и некако, ван свога обичаја, уљудно. Нису се чула ни обична псовања, ни обичне свађе. Сви су осећали, да је свечан дан и велики празник. Било је и таквих, који су одлазили у друге казамате, да поздраве по кога од својих. Појавило се нешто налик на пријатељство.

Узгред скрећем пажњу на то, да се међу осуђеницима није опажало готово ни мало пријатељства, не велим општега, — тога тек није било, — него онако, посебног, да се, на пример, какав осуђеник спријатељи с другим. Тога у нас готово никако није било, и то је значајна одлика: тако не бива у слободи. Код нас су уопште

сви били у опхођењу један с другим тврди и суровари, са врло ретким изузецима, и то је било као некакав формалан, једном примљен и утврђен тон. —

И ја изнијох из казамата.. Почело је по мало свитати, звезде су се гасиле, хладна, танка магла дизала се на више. Из кинеских одаја кулали су читави стубови дима. Неки од осуђеника, са којима сам се срео, сами ме поздравише, радосно и дубоко, са „Христос се роди!“ За захвалих и отподарених на исти начин. Међу њима је било и таквих, који дотле нису још ни једне речи са мном проговорили за цео тај месец.

Пред самом ме кућном стиже осуђенике из појничког казамата, са огрнутим кожухом. Опазио ме је још са половине дворишта и викао ми: „Александре Петровићу! Александре Петровићу!“ Трчао је према кући и вештo се журио. — Застанем и причекам га. То је био млад момак, са округлим лицем, са мирним изразом очију, веома љутљив према свима, који са мном још није проговорио ниједне речи и дотле није обраћао на мене никакве пажње све од времена мојега доласка у тамницу; писам чак знао ни како га зову. Дотрчао је до мене задуван и стао сасвим уза ме, гледајући ме с неким тупим, али у исто време и блаженим осмехом.

— Шта желите? готово у чуду запитам га ја, видећи, да стоји преда мном, смешка се, гледа на мене разгорченим очима, али разговора не отпочиње.

— Па, ето, празник.., промрмља он, па, увидевши и сам, да се нема више о чему говорити, остави ме и брзо оде у кујну.

На овом месту напомињем још, да се и после онога управо више никад нисмо састајали и готово ни речи једне нисмо проговорили један с другим до самога мога изласка из тамнице.

У кујни, око зажарених пећи, била је ужурбаност и гурњава, права навала. Сваки је надгледао своје добро; „куварице“ су отпочињале готовити оште јело, јер је тога дана ручак био одређен за ранije. Уосталом, нико још није почињао јести, ма да се поненима и хтело, али се одржавала пристојност према другима. Очекивали су свештеника, и тек после њега је настајао мрсак.

Међутим, још не беше сасим ни свануло, а већ се стадоше за тамничким вратима разлегати довикивања капларева: „Кувари!“... Такви су се увијек разлегали готово сваког часа и трајали су скоро два сахата. Знали су куварe из кујне, да прме милостињу, која је доношена у тамницу са свију варошких крајева. Дарове су се доносили у изванредној количини; доношле су се земичке, хлеб, колачићи са сиром, погачице, палачинке, лепиње и другo мрсно тесто. Мислим, да није остала ни једна домаћица из трговачких и грађанских кућа у целој варошки, која није послала свој хлеб, да честита велики празник „нечесрећима“ и ухапшенима. Било је дарова богатих — млечни хлебови од најчистијега брашна, послати у великим гомилама. А било је дарова и врло сиромашних — тек ма каква јештина земичка и два ма какна прна колача, једна помазана скорупом: то је већ био дар сиромаху од најсиромашнијега међу сиромасима. Све се примало са подједнаком захвалношћу, не гледајући, шта се даје и по даје. Осуђеници, што су примали дарове, скидали су капе, клањали се, честитали су празник и односили милостињу у кућу. Кад су се накупиле већ читаве гомиле поклоњенога хлеба, позвали су најстарије из сваког казамата и они су већ распоређивали све на равне делове, по казаматима. Није било ни свађе, ни кавге: ствар су извршили честито, праведно. Што је прилало нашем казамату, разделили су и међу нама; делило је Аљим Аљимић, и још један осуђеник; делили су својом руком и својом руком раздавали сваком. Није било ни најмањег приговора, ни најмање зависти ни са чије стране; сви су остали задовољни; чак није могло бити ни сумње, да би било могуће утајити милостињу или разделити је неправедно.

Кад је свршио своје послове у кујни, Аљим је Аљимић, приступио својем облачењу; обукао се сасвим достојанствено и свечано, не оставивши ни једне копчице незакопчане, а кад се обукао, одмах је приступио правој молитви. Молио се прилично дуго. Молили су се већ многи осуђеници, већином старији. Младеж се није много молила: осим што се по који год прекрсти устајући; па тако чак и празником.

Пошто се помолио, Аљим Аљимић ни пре ни после свечаности честита ми празник. Ја га одмах позовем на чај, а он мене на своје прасење.

Мало после тога дотрча до мене и Петров, да ми честита. Изгледало је, да је већ пијуо, и ма да је дотрчао сав задуван, ипак није много казао, него само мало постојао преда мном са неким очекивањем и брзо отишао од мене у кујну.

Међутим су се у војном казамату спремали да дочекају свештеника. Још казамат није био тако уђешен, као остали: у њему су се постеље пружале поред зидова, а не кроз средину собе, тако да је то била једина одаја у тамници, чија је средина била слободна. Замачно је она изгледала и била уђешена на тај начин, да би у њој могли, кад устреба, скупити осуђенике. Насред собе су поместили столић, застрли га чистим чаршавом, метули на њ икону и запалили кандило.

Најзад дође и свештеник са крстом и водицом. Пошто је пред иконом очитао молитву и отпевао пригодне песме, стао је пред осуђенике, те су сви са истинитом побожношћу почели приказити да целивају крст. Затим је свештеник обишао све казамате и покропио их светом водицом. У кујни је похвалио наш таминчки хлеб, који је са свога укуса тако чувен у граду, и осуђеници одмах заклеше, да му пошаљу два свежа и још врућа хлеба. За тај посао буде сместа употребљен један инвалид. Крст су испратили са истом смерношћу, са каквом су га и дочекали, а затим су готово одмах дошли плац-мајор и командант. Команданта су у нас волели и поштовали. Он обиче сам казамате пратећи плац-мајором, свима је честитао празник, сваратио у кујну и пробао таминчку чорбу од купуса. Чорба је испала изванредно за руском; за тај дан је било издато мало те не по фунту говеђине на сваког осуђеника. Осим тога зготовљен је био и качамак, а масло је давато обилно. Пошто је отпратио команданта, заповеди плац-мајор да се руча. Осуђеници су се стрaли да му не излазе на очи. Нису у нас волели његов накостан погледа испод шаочара, којим је он и сад стрељао и десно и лево, неће ли се наћи штогод неуредно, неће ли наћи на каквог кривца.

Стадосмо јести. Прасенце Аљима Аљимића било је печено, да не може боље бити. И, сад, не могу да објасним, како се то десило: одмах по одласку плац-мајоровом, није прошло ни неколико пет минута, појави се необично много пијанога света. А међутим, још пре пет минутa, сви су били готово сасим трезни. Могла су се видети многа зажарена и сјајна лица; појављише се балалајке.*) Мали Појлак са ћеманетом већ је ишао за неким нашим селим братом, погоћен за цео дан, и шкрипио му веселе игре. Разговор постаде веселији и живљи, гласнији. Али се ручак заврши без нелика нереда. Сви су били сити. Многи од старијих и солиднијих људи одоше одмах да спавају, што је учинио и Аљим Аљимић, рачунајући, вала, да на великн празник неминовно треба после ручка прилегнути.

Онај чичица, староверац из Стародуба, тренутни мало, попео се на пећ, отворио своју књигу и молио се до позне ноћи, готово непрекидајући молитве. Вало му је тешко да гледа на „браку“, како је он говорио о општој терезенији осуђеничкој.

Сви Черкези поседали на степенице, па са радозналошћу, а у исто време и неком врасволом гледају на пијану гомилу. На мене паиће Нура: „ружно је, ружно! рече ми, климајући главом с богобојазљивим негодовањем, ух, ништа не вала! Алах ће се љутити!“

Исај Фомић запалио, тврдогласво и охоло, свећицу у своме куту и стао радити, показујући очигледно, да ништа не жерма празник. Онде-онде по бусаџима отпочеше коцкање. Изваидја се нису бојали, а да их не би затекао подофицир, који је и сам настојавао да ништа не опази, поставили су стражу. Дежурни официр је целога тога дана трипут завиривао у тамницу. Али су се при његовој појави пијани прикривали, коцкарнице склањале, а и он је сам, како је изгледало, био одлучио, да не обраћа пажњу на ситан неред. (Наставиће се)

*) Руски музички инструменат; нека врстица између тамбуре и гитаре. — Пр.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

„Садашњим законом о општинама, ниге није предвиђено: да на изборима општ. чланова и у опште на зборовима, може помагати гласачком одбору општински делопођа, јер се сигда појавише сваке гласачки одбор, који мора водити списак гласача, састављати записник, бележити напомено на азбучном списку код имена оних, који су гласали и т. д.

Међутим како су чланови гласачког одбора махом неписмени, то све горње послове врши деловођа, и сад настаје питање: да ли је овакав рад у опште законит или не?"

На ово питање одговарамо:

Истина, у закону о општинама стоји, да ће све послове, поменуте у чл. 44, 45, 46 и т. д. закона о општинама, вршити гласачки одбор, у састав којега не улази деловођа, нити се овај у опште помиње.

Али из овога се не може извести закључак, да гласачки одбор, састављен од неписмених људи, нема права, да се послужи писменим људима па и деловођом општ. суда, да се посао на збору сврши.

Оваквк се закључак не би смео извести ни по томе само, што би онда била искључена могућност општинских зборова у општинама, где су чланови гласачког одбора неписмени, а ни по томе, што сав посао на збору иде на рачун гласачког одбора и под његовом контролом те се лица, која наредбе овога извршују и не узимају у обзир.

Мора се признати, да у овим случајевима може бити злоупотребе на рачун правилности, послова, који се на збору врше, али тако мора бити, над писменост у нас није на оноле ступњу, на коме је код држава, које су политички и културно старије од нас.

II.

„У општини н-ској изабрани су по новом закону председник и кметови.

Новоизабрани председник и један члан стоје међу собом у четвртом степену правога сродства, и зато још нису ни уведени у дужност.

Настало је питање: ко ће од ове двојице морати да одступи — да ли председник или кмет, или ће се и овде гледати на године старости, као што је прописано за одборнике чланом 69 ставом другим закона о општинама."

На ово питање одговарамо:

По чл. 87. поменутог закона, у општинском суду, као председници и чланови не могу бити два или више лица, која стоје међу собом у сродству до четвртог степена по крви.

Према томе, ако ни један од изабраних не ће вољно да одступи, онда се мора наредити нов избор, јер се у овом случају не може поступити по принципу, постављеном у чл. 69. за одборнике, пошто природа службе није једна иста, те се по томе, и поверење грађана може мењати, због чега се не може ни оставити, да године старости одреде, ко ће од изабраних остати у положају.

III.

„Један старалац масе издао је под закуп масену њиву.

Закупац је у своје време, како је њива била повећа, засејао ову разнокрсним усевима — пшеницом, јечмом кукурузом и т. т.

На разним тачкама ове њиве било је засађено неколико трешања, крушака и ораха.

Старалац масени, издао је ово воће под закуп другоме једном лицу, без обзира на то, што је њива раније дата под закуп.

Поводом овога настао је спор око тога: да ли је старалац могао издавати воће понова под закуп, кад је сама њива много раније била издата под закуп.

Како треба расправити ову ствар?"

На ово питање одговарамо:

По § 187 грађ. закона, трава, дрва, плодови и све што земља издаје, непокретно је добро, докле се год од земље не одвоји.

Према томе, и плодови са родног дрвећа, које се налази на њиви масеној, која је дата под аренду, припада закупцу њиве, ако не постоји нарочити уговор, да маса може плодове са овога дрвећа одвојено продати.

IV.

Р. С. писар општински, учинио је ово питање:

„Кад неки од чланова земљорадничких задруга не плати свој дуг у року, него обвезе дође на протест, да ли ће се наплаћивати каква такса и од кога — задруге или дужника?

На ово питање одговарамо:

„По чл. 95 закона о земљорадничким и занатским задругама, задруге су ослобођене од такса, и по томе од њих се не ће наплаћивати никаква такса приликом протеста обвеза неуредних задругара.

Али ова ће се такса увек наплаћивати од дужника задругара, јер су они ослобођени по чл. 98. поменутог закона само од оних такса, које се плаћају ово потврђивања обвеза над зајам узимају.

Према томе, чим се од њих затражи наплата судским путем, настаје случај чл. 11 закона о таксама, и они се осуђују на плаћање прописне таксе.

Ако после протеста не дође увек и осуда, онда се такса наплаћује од дужника по чл. 19. закона о таксама, наравно, од стране оне власти, код које је наплата и тражена.

V.

„Среска власт, казнила је све председнике укором, за лабаво вршење дужности.

Казну ову изрекла је једном пресудом.

Три председника изјаве жалбу начелству, и оно поништи пресуду.

Да ли је ова пресуда, у овоме случају, поништена према свима председницима, или само према жалиоцима, кад начелство о томе није ништа рекло у своме препису?"

На ово питање одговарамо:

Пресуда је цењена по жалби дотичних председника а не по службеној дужности, и, по томе, она је могла бити поништена само према жалиоцима.

Према онима, који се нису жалили, она је извршна.

VI.

„По члану 107. тач. 5. закона о општинама, председник изриче казну затвора од 24 часа, или новчано од 1—10 динара, за непослушност, и ова је пресуда одмах извршна.

Да ли ове пресуде застаревају за три месеца као иступне, пошто у закону о томе ништа не пише?"

На ово питање одговарамо:

Законом о општинама није ништа предвиђено о застарелости ових кривица, и по томе кад се питање о овоме појави, има се оно расправити по општим принципима казненог права, који су постављени у нашем казненом законику.

У § 1. овога законика обележена су као иступна дела, сва она, која се казне затвором до месец дана или новчано до 30 талира.

Па како ни казне из члана 107. закона о општинама, не прелазе горњу суму, то значи да су и ове кривице иступне.

Све, пак, иступне кривице застаревају за три месеца по § 396. кривичног законика кад стоје услови тамо побројани, и по томе за исто време застаревају и пресуде по којима су осуђена извесна лица за непослушност, од стране председника општина или кметова по чл. 107. и 108. закона о општинама.

VII.

„Извесно лице боловало је у среској или окружној болници скоро месец дана, и пошто је оздравило, враћено је кући.

Одмах за њим дошла је наредба среске власти, да се од њега наплати извесна сума на име болничког трошка, нарочито напомињући: да се наплата изврши егзекутивним путем, ако он сам не би одмах положио новац.

На позив општинског суда дужник је изјавио, да готових пара нема, да болнички трошак плати, а од имања има таман онолико, колико му се по § 471. гр. с. пост. не може продати за приватне дугове, па ако се болнички трошак може наплатити продајом те имовине, нека се, вели наплати.

Може ли општ. суд узети у попис непокретно имање овога лица за наплату болничког трошка?

На ово питање одговарамо:

Начин наплате болничког трошка, регулисао је Г. Министар унутрашњих дела расписом својим од 22. октобра 1898. године Бр. 10.205, који гласи овако:

„Начелство округа тимочког, иницијативом начелника среза тимочког, молило је за објашњење: како се има поступати при наплати болничких трошкова у случајевима, кад болесници нису сиротног стања, према тачци 8. чл. 2. закона о таксама, али су толико слабог стања, да би егзекутивна наплата болесничког трошка нанела осетне штете њиховом имовном стању.

Тражено објашњење налази се: у чл. 26. тач. 6. закона о чувању народног здравља од 1881. год. и у правилима за среске и досадашње окр. болнице СНо 2.304. од 12. јуна 1881 г. т. 5. и тач. 13 став трећи (санитетски зборник књига II. свеска II. стр. 124 и 136).

У овим прописима јасно је наређено да болнички трошак плаћа сам болесник или његова родбина — задруга, ако није сиромашног стања.

У случајевима, кад је болесниково — или његове задруге — имовно стање толико слабо, да он или она не може учињени болеснички трошак платити без осетне штете по имовно стање, то се стање мора утврдити нарочитим извештајем и уверењем о имовном стању интересованог лица или његове задруге.

Зато ће управа болница, начелници среске и начелства окружна, објаснити интересованим лицима, да се за решења о наплати болничког трошка код болесника и задругара слабога стања, интересовани морају обраћати засебном молбом Министру унутрашњих дела, за сваки болнички трошак, и уз молбу прописно састављено и оверено уверење општинског суда о имовном стању своме. Осим осталог, у таквом уверењу мора бити назначено и то: Може ли болесник или његова родбина — задруга платити учињени трошак без осетне штете по његово, њено имовно стање.

Тек на овако утврђене и довољно објашњене жалбе и претпоставке, Министар унутрашњих дела доносиће решења, за сваки предмет засебно, и о томе молиоца извештавати редовним путем."

VIII.

„Хоће ли се наплаћивати 6% интереса од оних пореских дуговања, који не плаће порез, за текућу годину, у роковима предвиђеним законом?“

На ово питање одговарамо:

По чл. 106. закона о непосредном порезу, порез плаћају овако:

а, полоправредници два пут у години — први пут до половине месеца августа — по позиву до 1. августа, а други пут до 1. новембра; и,

б, остали обвезници тромесечно по четвртину од распоређеног годишњег пореза.

Према овоме кад год полоправредници и остали обвезници не плате порез до рока, који је горе поменут, него доцније, платиће, према чл. 109. поменутог закона и 6% интереса на одговарајућу суму непосредног прираза, обртног прираза и државнога прираза.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Матија Стојановић, ко занимању је пекарски радник из Јајинаца, среза крагујевачког округа београдског, пресудом касације планинске од 1. априла Бр. 6.697, осуђен је на 8 дана затвора и проглашен за преступца. Приликом претреса, који је вођ ради ње затварања извршен, поред осталих ствари нађена је и једна уложна књижица београдске задруге од 204 динара. Истрагом која је поводом овог вођења, утврђено је: да је Матија у тону последњих година подкрадао врло често своје бив. газде, па чак и остале своје другове учио да тако раде. То се нарочито види из једног писма, које је овај написавши упутио неком Чедомиру Шиповићу келнеру, и које гласи:

— Чедо, ја имадем тебе све речи: Слушај Чедо и мој друже, чао сам да си тамо код газда. Ајде од пре 2 месеца. Слушај, Чедо, што ти ниске тој брат. Знаш ли како само радили у Младеновцу? Знаш ли да смо **код газде дизали спаватл**. Ако имаш добре пријатеље **кради Чедо**, само нам да те јавља не цухати...“

Сматрали смо за дужност да изнесемо славу овог препредењог крадљивца, те да се грађани, а нарочито келнерије, чувају у будуће од њега. Он је 2. тек. м-ца протеран у округ ужичким актом Бр. 8.979. Њега треба спровести начелству окр. ужичког или Управи гр. Београда Бр. 25.582.

Тодора Константиновића, опанчара из Алексинца, који живи у Врању, тражи начелство окр. врањског актом Бр. 11.041. Тодор је високог раста, струка танка, лица плава, очију плавих, косу носи дугачку, бркова нема. Њега треба ухватити начелству окр. врањског с позивом на Бр. 11.041.

Зафира сина Цветка Стефановића, земљорадника из села Дубнице, среза пчињског, окр. врањског, тражи начел. окр. врањског актом Бр. 10.868., Зафир је побегао од своје куће, оставио жену и троје деце без помоћи. Има му 30 година, раста је мањег, пропалакаст. Њега треба ухватити начелству округа врањског, с позивом на Бр. 10.868, или Упр. гр. Београда Бр. 25.601.

Владимира сина Данице Јовић, удате, из Ниша тражи начелство округа нишког актом Бр. 17.563., који је још 18. пр. м-ца напустио Ниш, оставивши своју жену и троје деце. Њему је 18 год., високог је раста, сунчаног, косе смеђе, очију зеленкастих; кад ако одело је за себи купује од штофа затворене боје, панталоне светлије боје, капа је сламна, са пругама, шпиле жуте жилету, сламни шешир. Њега треба спровести начел. окр. нишког, с позивом на Бр. 17.563, или Управи града Београда Бр. 24.964.

ПОТЕРЕ

Милорад Ивковић, осуђеник управе поморанчког казненог завода, родом из Бериље, округа поморанчког, побегао је са пруге 3. тек. м-ца. Он има 31 год., високог је стаса, косе смеђе, очију плавих, бркова жутих, на десној руци има ожиљак од посекотине. За набрани осуђеником наређује се живо тражење. Акт управе гр. Београда Бр. 25.887.

Вукашин Симоњић, из Баве окр. топличког, убио је из пушке 28. августа ове год. Антонија Пешића, на по завршеном делу побегао је на сва ни до данас није пређо власти. Он је стар 30—35 год. раста високог, сувоњав, приповеднет, на десном образу има мртву мрљу косе црне, бркова смеђих, од одела има на себи панталоне и блузу од црног сукна, на глави шалу пиљачку, на ногама опанке и шарене чарапе. За собом је оставио државну пушку кожнику. Њега треба спровести начел. ср. у Куршумлији, с позивом на Бр. 8.189, или Упр. гр. Београда Бр. 26.330.

Кира Радосављевић, осуђеник управе београдског казненог завода, родом из Турске, побегао је 8. ов. м-ца са рада из Топчидера. Кира је стар 25 год., стаса високог, образа дугих, косе и обрва црних, чела обичног, очију грашкастих, носа правог, бркова црних. Може се све полицијске власти, да живо Киру у своме подручју потраже и њавезе спроведу Управи гр. Београда Бр. 26.482.

Нољу између 28. и 29. пр. м-ца непознати лопови, улазећи му се кроз отворен прозор у кућу Благоја Поповића, трговца на Врачару, и из исте одвели му: 1 кућер браон вуне опонаш шиком у коме је био уложен извесни новчани износ, 1 кућер браон вуне са 5000 динара, актих на штедњу, неколико акција исте задруге од 50 и 80 динара, једно у фишекџијама тешкуће негове жене од 705 грубаја и на врху истог махмудија, један бердан од 40 дуката, 6 дуката мађарски и две грубаје са страше, три протеин златна и то: један за у шамију, са дијамантима ситним, а два ручна, на једном камен прави, а на другом без. Моле се све полицијске власти, а општинске судоваа препоручује се да живо потраже поменуту и лопове, и њихове сарднике начел. окр. врањског с позивом на Бр. 11.337., или Управи гр. Београда Бр. 25.602.

Густав Рот, приватни секретар из Хамбурга, који је оптужен за извесну опасну крађу, побегао је испред потере полицијске власти заједно са женом Аном — Маријом — Терезијом Рот и петогодишњим синчићем Алоизом.

Густав је рођен у Галској 31. маја 1869. г. (сада му је 33 год., жена му 19. маја 1868. (сада јој је 34 г.)

На молбу хамбуршке полицијске управе, која дрми да је Густав са фамилијом побегао опасно на Исток, — Управа гр. Београда расписује потерницу за њима бегунцима.

Сликa, коју смо од хамбуршке полиције добили ради је хрђава као је ми нисмо доносимо, да би ма колико приносила у трагању за бегунцима.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Неостварене законске одредбе; 2) Феноменологија спиритизма: 3) Рефлексионе радње и казнено право; 4) Телесне и сметне ствари; 3) Криминалитет код малолетника и алкохолича. — III. Поучне забавне ствари: 1) Брак из љубави; 2) Кибицер; Ваљевски из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Скреће се пажња; Тражи се; Потере.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14

БРОЈ 37 и 38. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 27. СЕПТЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени је:

за начелника прве класе нишког округа Живојин Богдановић, начелник друге класе истог округа.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 11. септембра 1902. године, № 22.499 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза посавотамнавског, округа подринског, Бошко Поваковић, начелник прве класе среза беличког, округа моравског, по молби;

за начелника прве класе среза подгорског, окр. ваљевског, Михаило Благојевић, начелник исте класе среза колубарског, истог округа, по потреби службе;

за начелника прве кл. среза бољевачког, округа тимочког, Љубиша Ст. Димитријевић, начелник прве класе среза тимочког, истог округа, по потреби службе;

за начелника прве класе среза поцерског, окр. подринског, Андрија Стојићевић, начелник друге класе истог среза и округа;

за начелника друге класе среза пореч кога, окр. крајинског, Велимир Х. Поповић, начелник исте класе среза моравског окр. пожаревачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза моравског, окр. нишког, Љубомир Рајић, начелник исте класе среза пореч кога, округа крајинског, по молби;

за начелника треће класе среза колубарског, округа ваљевског, Тихомиљ Костић, начелник исте класе среза подгорског, истог округа, по молби;

за начелника треће класе среза пожаревачког окр. пожаревачког, Тихомиљ Денчић, начелник исте кл. среза добричког, округа топличког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза поданичког, окр. врањског, Стаиоје Д. Петковић, секретар друге класе начелства округа ваљевског;

за начелника треће класе среза јабланичког, округа врањског, Светозар Величковић, секретар прве класе начелства истог округа, по потреби службе;

за начелника треће класе среза тимочког, округа тимочког, Милорад Дамјановић, секретар друге класе нишког просторног суда;

за секретара прве кл. начелства окр. ваљевског, Момчило Татић, начелник треће класе среза поданичког окр. врањског, по потреби службе но без права на накнаду путног и селидбеног трошка; и

за вандредног секретара друге класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност начелника среза моравског, истог округа, и прима плату из плате овог Драгољуб Д. Марковић, секретар друге класе начелства округа моравског, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. септембра 1902. године, № 22.528 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза параћинског, округа моравског, Љубомир Илић, писар исте класе среза драгачевског, округа чачанског, по молби;

за писара прве класе среза зајечарског округа тимочког, Никола Барбуловић, писар исте класе среза заглавског, истог округа, по потреби службе;

за вандредног писара прве класе начелства округа тимочког, а да врши дужност писара среза заглавског, истог округа, и прима плату из плате овога, Васа Ј. Поповић, писар прве класе начелства округа тимочког, по молби;

за вандредног писара прве класе начелства округа рудничког, а да врши дужност писара среза таковског, истог округа, и прима плату из плате овога, Владимир Љубавића, вандредни писар исте класе начелства округа моравског и вршилац дужности писара среза параћинског, истог округа, по молби;

за писара друге класе начелства округа тимочког, Перко Зековић, вандредни писар друге класе истог начелства и вршилац дужности писара среза зајечарског, округа тимочког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. септембра 1902. године № 22.163 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Младен Маринковић, писар друге класе среза посавотамнавског, на основу § 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти на државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. септембра 1902. год. № 22.530 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза пожаревачког, Петар Марић, писар исте класе среза кључког, по молби;

за писара прве класе среза трстеничког, Драгољуб Миленковић, писар исте класе среза бољевачког, по молби;

за писара прве класе среза моравског, округа пожаревачког, Александар Грујић, писар прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, по потреби службе;

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Драгољуб Пантовић, писар треће класе Министарства финансија;

за писара прве класе среза азбуковачког, Радосав Ђермановић, бивши срески писар исте класе;

за писара прве класе среза бољевачког, Војислав Ристић, писар исте класе среза моравског, округа пожаревачког, по молби;

за писара прве класе среза драгачевског, Милутин Јовановић, писар исте класе среза нишавског, по потреби службе, но без права на путни и селидбени трошак;

за писара друге класе среза беличког, Живојин Белопавић, писар прве класе управе вароши Београда, по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза кључког и прима плату из плате овога, Илија Атанацковић, бивши полицијски чиновник;

за ванредног писара прве класе начелства округа моравског, а да врши дужност писара среза деспотовачког, и прима плату из плате овога, Станимир Димитријевић, ванредни писар исте класе начелства округа крагујевачког и вршиоц дужности писара среза јасеничког, истог округа, по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа крагујевачког, а да врши дужност писара среза јасеничког, истог округа и прима плату из плате овога, Бранко Вукојевић, ванредни писар исте класе начелства округа крушевачког и вршиоц дужности писара среза трстеничког по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза рачанског, и прима плату из плате овога, Велимир Влајковић, писар прве класе истога начелства по молби;

за ванредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза пореч ког, и прима плату из плате овога, Драгутин Пешић, писар друге класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за писара друге класе управе вароши Београда, Радован Аћимовић, ванредни писар прве класе начелства округа подринског и вршиоц дужности писара среза азбуковачког, по молби;

за ванредног писара друге класе начелства округа смедеревског, а да врши дужност писара среза подунавског и прима плату из плате овога, Добросав Шишановић, писар друге класе истога начелства, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа смедеревског, Радомир Новаковић, писар исте класе начелства округа топличког, по молби;

за писара друге класе начелства округа ужичког, Михаило Томић, ванредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза рачанског, по потреби службе, но без права на путни и селидбени трошак;

за писара треће класе управе вароши Београда, Јован Мандил, писар друге класе начелства округа моравског по молби; и

за писара друге класе начелства округа моравског, Тихомир Константиновић, писар треће класе управе вароши Београда, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. септембра 1902. године, П№ 22.958 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за лекара среза таковског и качарског, округа рудничког, д-р Милиноје Рашковић, лекар среза рађевског, округа подринског, по молби, и

за лекара среза рађевског, округа подринског, д-р Венцеслав Стејскал, лекар среза трнавског, округа чачанског, по потреби службе, без права на путне и селидбене трошкове.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 18. септембра 1902. године, П№ 10.206 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 10. августа ове год., које гласи:

да се села: Доња Степоп и Липовац, по изјављеној жељи својих становника одвоје од општине ломничке, у срезу расинском, округа крушевачког, и придаду општини степошкој, у истом срезу и округу.

да се село Драшкова Кутина, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине прво-кутинске, у срезу нишком, округа нишког, и прида „општини прокопокутинској", у истом срезу и округу.

да се села: Кандилица, Жуковац, Горња Соколовица, Грађиште, Трговиште, Штитарац и Видовац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине трговишке, у срезу заглавском, округа тимочког, па села: Кандилица, Жуковац, Горња Соколовица и Грађиште да образују за себе општину под називом: „општина жуковачка", а села: Трговиште, Штитарац и Видовац, да образују за себе општину под називом: „општина трговишка".

да се село Плачник, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине грабовичке, у срезу косаничком, округа топличког, и прида „општини белошинској", у истом срезу и округу.

да се село Каона, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кучевске, у срезу звишком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина каонска".

да се села: Врбовац и Трубаревац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине расинске, у срезу бањском, округа нишког, и образују за себе општину под називом: „општина врбовачка".

да се село Плачина по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине грабовичке, у срезу косаничком, округа топличког, и прида општини белошинској, у истом срезу и округу.

да се село Житковац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кленске, у срезу голубачком округа пожаревачког, и прида општини снеготинској, у истом срезу и округу.

да се село Белотић, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине штитарске, у срезу мачванском, округа подринског, и образује за себе општину под називом: „општина белотићска".

да се село Горобиље, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине годовичке, у срезу пожешком, округа ужичког, и образује за себе општину под називом: „општина горобићска".

да се село Винча, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине мало-мокро-лушке, у срезу врачарском, округа београдског и образује за себе општину по називом: „општина винчанска".

да се села: Кучајна и Церемошње, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине кучевске, у срезу звишком, округа пожаревачког, и образују за себе општину под називом: „општина кучајинска".

да се села: Брестовац и Карбулово, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине чубирске, у срезу неготинском, округа крајинског, па село Брестовац да образује за себе општину под називом: „општина брестовачка", а село Карбулово такође да образује за себе општину под називом: „општина карбуловска."

да се села: Мустапић, Сена, Љешница, Срнци и Мишљеновац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине мишљеновачке, у срезу звишком, округа пожаревачког, па село Мустапић да образује за себе „општину мустапићску", села: Сена, Љешница и Срнци да образују за себе „општину сенску", а село Мишљеновац да образује за себе „општину мишљеновачку".

да се село Винча, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине божуричке, у срезу јасеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: „општина винчанска".

да се село Шопић, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине печанске, у срезу колубарском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина шопићска".

да се село Ракова Бара, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кучевске, у срезу звишком, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина раково-барска".

да се село Свичина и Опаљенци, по изјављеној жељи својих грађана, одвоје од општине јаворске, у срезу моравичком, округа чачанског, и образује за себе општину под називом: „општина опаљеничка".

да се село Базовик, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине петровачке, у срезу нишавском, округа пиротског, и образује за себе општину под називом: „општина базовичка".

да се село Живица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине гучке, у срезу драгачевском, и прида општини горачићској, у истом срезу.

да се села: Дегурићи и Белиће, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине петличке у срезу и округу ваљевском, и придалу општини драчићској, у истом срезу и округу.

да се село Камијево, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине средњевске, у срезу рамском, округа пожаревачког, и прида општини десинској, у истом срезу и округу.

да се село Парцани, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од досадашње општине доњо-крчинске, у срезу темнићском, округа моравског, и прида општини залоговачкој, у истом срезу и округу.

да се село Салаш Црнобарски, по изјављеној жељи својих грађана, одвоји од општине глоговачке, у срезу мачванском, округа подринског, и образује за себе општину под називом: „општина салаш црнобарски".

да се села: Боровац и Селачка, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине мало-изворске, у срезу и округу тимочком, па село Боровац, да образује за себе општину под називом: „општина боровачка," а село Селачка, да образује такође за себе општину под називом: „општина селачка".

да се села: Попратиште, Тучково, и Гугаљ, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине табанчке, у срезу пожешком, округа рудничког а образују за себе општину под називом: „општина гугљанска".

да се село Годечево, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине маковишке, у срезу црногорском, округа ужичког, и образује за себе општину под називом: „општина годечевска".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 27. августа 1902. године, Пѣ 22.394 у Смедереву.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

СТАНАРИНА ПОЛИЦИЈСКИХ ЧИНОВНИКА

Дим. С. Вељајић
члан Поречке Управе

Питање о станарини полицијских чиновника у нас, скоро је тако исто старо, као и сама установа овога реда чиновничког.

Нерегулисано законима, оно је до 1860 год. у већини случајева, привођено крају по личном схватању среских старешина, и зато нећемо ни изнети све фазе, кроз које је оно дотле пролазило.

Тек у 1860 год. учињен је први покушај, да се оно регулише од стране државе, али је то тако незгодно учињено, да је оно и после тога покушаја остало као предмет борбе између преставника народних и полицијских чиновника.

И данас ћете чути, скоро на свакој среској скупштини, како станарина није једно право полицијских среских чиновника и званичника, него је то врста милости, коју народ чини овима по својој доброј вољи.

Тако гледиште не заступају само преставници народа, већ је оно било подржавано, у два маха, и од самога Министарства унутрашњих дела, а врло често и од самих полицијских чиновника, који нису хтели да се потруде и нађу изворе овога свога права, него су се довели за мишљењем оних, који су чак и кроз штампу трубили, да станарина не припада полицијским чиновницима и званичницима.

Колико је ово погрешно мишљење било захватило све надлежне установе, нека послужи као доказ онај факат, да су неке окружне и среске скупштине, бирање по закону о уређењу округа и срезова, са свим биле укинуле станарину, поричући чиновницима свако право на ону, па се са таквим одлукама мирили и сами надлежни Министри.

Ми смо намерили, да у овоме чланку изнесемо историју овога питања од 1860 године па на овамо, те да самим тим утврдимо факат: да станарина полицијских чиновника и званичника при срезовима, није милост, коју срезови чине овима, него право, утврђено законима, који у овој земљи постоје, само неправно, не у овоме облику, који му је дат практиком од двадесет година на овамо.

Као што смо напред рекли, до 1860 године, питање о станарини полицијских чиновника било је остављено једностраној оцени државних власти, и у главноме јављало се само код оних срезова, где није било среских и државних грађевина за становање чиновника.

Где је, пак, оних било, ту се оно није ни јављало, пошто је плаћање кирије, за среске канцеларије, падало на терет државне касе, из које су плаћани, много пута, и станови самих чиновника.

1860 године, дошла је Високаћша уредба од 19. априла Бѣ 1.096, по којој је плаћање кирије за среске канцеларије, пренесено на народ дотичних срезова.

Упоредо са овим преносом кирије за среске канцеларије, искрсло је и питање о плаћању станарине полицијских чиновника и званичника.

Узимајући у обзир све незгоде, које су се јављале на среском особље, нарочито код оних срезова, где седишта среских власти нису била у вароши или варошици, већ у селу, те у опште није било могућно смештити све особље у згради, намењену среској канцеларији, Министарство финансија извело је закључак, да и плаћање станарине, према горњој уредби, прелази на срезове, па је наредило, да срезови ову накнаду дају из среског прореза.

Величина накнаде није била одређена стално, него се давало оволико, колико је дотични чиновник или званичник плаћао приватноме сопственику.

Овај начин плаћања донео је пасдан сукоба између преставника народних и власти, јер се од стране правих тврдило, да су, много пута, кирије нарочито увећавane, да би чиновницима остајало штогод поред овога, што они у истини плате.

Поводом оних сукоба Министар Финансија, расписом својим од 19. јула 1865 године Ѣ 1652, наносећи, као право станарине признавао из напредпомењене уредбе, одредио је сталан додатак на стан среском особљу, и то: начелнику среском 5 талира; писарима среским по 3 талира, а званичницима по 2 талира месечно.

Овако регулисано ово питање задовољило је, у први мах, и чиновнике и оне, који прирез за станарину плаћају, јер прав у истини нису ваше никад ни плаћали своје станове, а други су видели, да ови додатци не иду далеко преко оних сума, које се за станове издају.

Затиште ово, створено поменутим расписом, трајало је скоро до српско-турског рата.

Двогодишњим ратом, вођеним са Турском, Србија је поцрнула економски, па су се, због тога, из основа измениле наше социјалне прилике, па поред осталога отежан и живот нашега чиновништва.

Животне намирнице и станови скакали су у цени из године у годину; и, како је то осетно падало на незавидне чиновничке плате, то је, са свим природно, појавана тежња оних, да се то накнади с друге стране.

Повећање плата, од стране државе, није се могло очекивати, зато су се чиновници обраћали народу, тражећи да им станарину повећа у колико су је они, према намењеним приликама, морали повећавати сопственицима станова.

И, благодарећи своме згодном положају, и доста зависном положају оних, који су састављали среске скупштине, срески су чиновници успели, да ускоро повећају своју станарину до неправичности, да не речемо друкчије.

Наравно, да је овај предлог у дотадашњем начину плаћања станарине, поново изнео ово питање на дневни ред, и само га у изнесеним срезовима чињо јачим, у колико се у њима више плаћало него у другим, јер више о једнообразности није могло бити ни речи.

Ово стање трајало је до појаве закона о уређењу округа и срезова, а тада је, као што смо напред казали, право на станарину поречено од њеним срезова и у опште доведено у питање.

Жучност, којом је станарина нападана у сресним и окружним скупштинама, била је толико јака, да је предавала чак и прагове Народне Скупштине, али законодавним путем ни тада није друкчије регулисано, него је стајало све дотле, докле није укинут закон о уређењу округа и срезова, те је, после овога, враћено дотадашње стање — да чиновници траже што више, а народ даје што мање, па где се сретну!

Све то, наравно, траје и дан дању.....

У самоме почетку овога чланка ми смо отворено рекли, да станарина није милост, коју народ чини чиновницима и званичницима сресним, него право, које им закон даје, али признајемо, ми до сада то право још нисмо утврдили.

Јер, ако добро размотримо ово што смо до сада изложили, онда би сами морали извести тај закључак, да сама уредба, која говори о плаћању кирије среских канцеларија, не даје право и чиновницима на стан, и да је, према томе, и распис господина Министра Финансија дошао без законске основе, ма да је он створио једно стање, које се одржавало скоро тридесет и неколико година.

Да утврдимо, дакле, оно своје изношење, да је станарина право чиновничко, ми морамо да потражимо друге доказе.

Тај доказ и једини доказ, могао би бити у томе, што би утврдили: да је законодавац признао оно стање, које је створено поменутим расписом г. Министра Финансија од 1865 године, који је, макар и са натезањем, ипсео право станарине на уредбе од 1860 године, о кирији за среске канцеларије.

А такво признање законодавца постоји.

Уводећи у живот извесне законе за новоослобођене крајеве, законодавац је у закону од 14. маја 1878 год. о „управном подељењу и снабдевању са властима ослобођених предела“ унео био станарину за све чиновнике од реда, па је законом од 28. децембра 1879 године чл. I. укинуо ову за остале, а остављо је само за среске начелнике, писаре и званичнике, по законима и прописима, који о томе постоје.

Међутим, како смо ми видели, о станарини нема никаквих других ни закона ни прописа сем поменуте уредбе и по томе овим законом признати су поменута уредба и распис, који је из ње изашао, а на тај начин и цело оно стање, њима засновано и створено.

Ту је, дакле, и први и једини пут, законодавац отворено признао право сресном особљу на станарину по постојећим законима и прописима, односно по узбичајеној пракси, те по томе ми и тврдимо: да она није милост оних, који је дају, него право оних који је примају.

Не мења ни мало саму ствар та околност, што су доцније уведена за ослобођење крајеве у живот они закони, који су важили за оне крајеве у старим границама Србије, јер ово признање законодавчево није тиме ни замењено ни укинуто, нити, пак, у опште доведено у питање.

Утврђујући овако акат, да станарина припада сресном особљу по закону, и да она у овоме своме делу, као право, не може никада бити оспорена, ми смо, једновремено, утврдили и то, да ова станарина није оволика, колико сада по срезовима ушимају на тај рачун.

Да нас сресни чиновници не би рђаво разумели, и овај наш чланак узели пре као атак на један њихов доходак, него као тежњу да утврдимо једно њихово право, ми и сами овде изјављујемо, да је станарина, одређена поменутим расписом са сада врло мала, јер су, као што смо напред рекли, социјалне прилике у нас измењене из основа, те по томе, и живот наших чиновника отежан.

И баш ово, желели би, да буде разлог, да се ово питање законом регулише према приликама које данас постоје.

То је наша тежња, и зато смо и изнели што смо о овоме знали.

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

КОД СВИХ НАРОДА И У СВИМА ВРЕМЕНИМА

ДРУГИ ДЕО. — ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ [1]

Неке курпозне казне.

(Свршетак)

Други курпозум казне шибала био је у томе што су показиване женске, које су на пољу играле улогу поштених жена, колико су могли јаним казном исмевали. Нарочито су то радили с онима које су убијале рођену децу и лепину њиховог бацале. Да би такве женске пред светом исмејали морали су им навлачити што смешније одело и тада су их проводили кроз варош. Обично су им бирали такве хаљине да су изгледале смешне, за тим су им одсецали нос, за тим су им метали на главу велики венац од сламе, на коме су била утврђена два велика пера од петла, и тако су их проводили кроз варош. С обадне стране ишле су уланичне слуге пред њима је маршрао један добошар са што већим добошем на чију су ларму људи притрчавали и најзад је таква жена на градској капији добро шибала.

У осталом та је казна без сумње постала из једног врло старог обичаја који је био јако распрен и у ствари није била телесна казна него чисто срамна казна, без икаквог телесног бола.

Није само у Немачној јавна срамота била казна за извесне погрешне него и у Енглеској и у Француској, где је постојала формула, „de lui couper la robe par dessus le coul“, и где су често доста високо одсецали хаљину.

Против крајшпара постајала је тако исто јавна срамота, коју су поглавито причињавали оделом. А мора се имати на уму да је одело некад играло велику улогу, много већу него данас где се положај лица не може више познати по оделу. Неслободни су се разликовали од слободних не само по опипаној коси него и по оделу. На Амбахове историје Весгота после велике битке 711 год. могле су се распознати лепиње изгинулих Гота по прстењу које су на рукама носили: племићи су носили златно, слободни сребрно, неслободни бакарно прстење.

Тако исто сељаку у средњем веку није било слободно носити мач. Ако су нашли мач код њега онда су га везивали, бацали му шешир и одсецали косу. И у завади није било сељаку слободно да се служи мачем против непријатеља, него је се морало за то послужити вилама. Уређење је дапле било врло строго.

Онај који је могао носити оружије и који је погрешно против свог господара, на пример украо му нешто, није смео више ни сопље да се јавља као поштен и частан човек; њему је бивало забрањено да носи оружије; само један сломљен нож, као знак његове срамоте, дајат му је у руку. Ритери који су изгубили част, губио је и мамуве, и ако му је у опште било допуштено да јаши коњ. То је тај коњ бивао обележен тим што су му скидала потковице и ритер је морао без седла јашити са уздом од ужета.

Ако је нено нехотице убио некога то је имао чудновато да испашта; везивали су му о врат, о тело, о руке тешке гвоздене ланце и тако натоварен морао је ићи који цркви или манастиру на покајање.

У старо доба задовољавали су се по неки пут да казне само симболичким извршс т. ј. преступник није бивао у ствари обешен ни обезглављен него су га само пуштали да јавно носи знаке своје казне. Ако су то била дела за која је требала смртна казна, то су племићи и слободни морали носити мач о врату, што је значило да они не само не заслужују да мач носе о врату него да им треба њиме врат пресећи. А неслободни који нису били достојни пленитења смрти од мача добијали су конопац око врата.

За ситније грехове облачили су људима срамни огртач. Срамни огртач био је врло тешко и широко отворено буре, у чијем се дну на средини налазила рупа, кроз коју су увлачили главу преступникову те је тако буре наопако окретано. Наравно да посвоју таквог огртача није било ни мало лако, једно за то што је буре било тешко а друго због срамоте којој је

био изложен. Обично су на огртачу била насликана дела због којих је преступник морао да га носи. Нарочити телесни болови нису били спојени с том казном, јако се не рачунају болови од притиска тог тешког и тврдог огртача.

Слика 34. — Лажни огртач.

Слична је била и казна вешања тешког камења и навлачења срамне мачке. То тешко камење било је обично на форму људских глава, са гвозденим ланцима и пристеповима, које је преступнику вешано о врат. Тежина камења била је увек толика да их је било доста тешко носити кад су их морали дуго носити. Али главна ствар у томе није била да се кажњеноме нанесу телесне муке него да га начине смешним и да се предаду подсмеху људи.

Таква је иста казна била и срамна маска, коју су обично правили од гвожђа, и на којој су били насликани ђаволи, начињени дуги кљунови и т. д. Све су то биле срамне казне, али се морају убројати у телесне казне, али као најлакше. Све су те казне цветале нарочито у 16 столећу, али су се у неколико одржале и до 19. столећа.

Слика 35. — Срамне маске.

Да се вратимо *у* старо доба. Једна врло стара казна, која је поглавито примењивана против племића, и која се може узети као куриозна казна, била је ношење паса. Тај обичај палазимо још у 10. столећу, и пошто се често помиње можемо закључити да је био врло раширен. Већином је та казна да носе пса досуђивана високо рођеним лицима који су се штогод огрешили о свога владаоца или у рату учинили какву погрешку. Тиме су они били најсуровије осрамоћени. Доцле се одржао тај обичај не може се утврдити. Грим помиње у својим немачким старинама да је последњи пример те казне из год. 1232. У пословици одржала се та казна прилично дуго у најразличнијим пределима и из тога се да закључити да је она била врло раширена и дуго и у обичају и да је морала бити често примењивана.

О значају те казне различно се мисли, али свако мишљење има нешто за себе. Тако се и тврди да је псето познато као нарочито верна животиња, која прати свог господара до смрти и често на његовом гробу умире. Због тога су племићи који су се огрешили о верност, морали носити пса да би показали да су они требали да одрже праву верност и да су они много мање часни него пас, и за то га морали носити.

Други опет тврде да је псето омражена и гадна животиња и због тога су га племићи морали носити да би показали да и они нису ништа бољи од презреног пса. Ту су дакле два мишљења дијаметрално противна једно другом, и ниједно и друго може бити тачно, као што једно и друго може бити лажно. Видели смо у прељашњој глави о вешању да су ради веће срамоте вешали пса или курјака поред човека. Из тог обичаја да се извести теже разјашњење да је ношењем пса изражено то да онај који носи пса заслужује да буде као пас убијен или да поред пса виси на вешалима.

У другим крајевима била је за племиће, па и за кнежеве друга слична казна, још раније у обичају, а то је да су кажњени носили не псе него седло да би тиме изразили понижење и почињеност. Тај обичај као да је поглавито владао у Нормандији и у старој француској, с тога се тамо никад није ни знало

Сл. 36. — Право у Енглеској

за ношење пса. Седло је важило по себи као симбол почињености. Ко је носио или морао носити седло, он је требао да покаже тим да је он толико понижен да онај који му је изрекао ту казну може на њему и јашити и тако га најдубље понизити. А то што се нигде не зна за пример стварног јахања не може никако говорити против тога злочина, које није ништа друго него симбол. У опште није увек лако показати постанак једног старог правног обичаја или наћи његов стварни значај, јер извори сполштавају да је тај обичај постојао, од кога, против кога и над се употребљује и за какво се дело примењује, али

о значају и пореклу зна се врло мало, јер често и старији писци нису о томе довољно обавештени.

Од других казни да поменемо овде још неке обичније као што су окови, разне врсте *гвожђе, окове око врата*, које су у

Сл. 37. — Оков за врат

раније време употребљаване на свима крајевима како Азије тако и Европе.

Жигосање

Прастара је мисао да се неко који је учинио какво за друштво опасно кажњиво дело, обележи једним неизгладивим знаком да га сваки на први поглед позна као преступника од кога треба да се чува ми налазимо већ у првој књизи Мојсијевој, Бог је начинио један знак на Кајину да га сваки позна. И ако Кајинов жиг није требао да служи као казна, ипак је та основна мисао у Генези јасно исказана да се тиме стално обележава.

За нас овде настаје питање да ли је натрено жигосање казна и даље да ли је то телесна казна. Одсецање противу кривокletнику којима се крило заклео одсецање носева, ушију итд. требало је да кажњеног до смрти жигоше и односи од осталих људи, и с тога се наравно све те казне морају рачунати у телесне казне. Може ли се и натрено урезивање знака убројити у телесне казне.

Да је угоревање на каквог знака, што је увек скопчано с великим боловима, по себи зло, не може се спорити; ипак у старо доба то није била казна, него је потицало из принципа користи. Тако су у старом Риму цареви Аркадије и Хонорије кожарима оружја давали угоревати знак у руку. Наравно да то није бивало због тога да се казне људи због избора једног позива, који се увек морао сматрати као потребан и корисан него да то да се обележе и да свој позив тачно врше. И друге гране радова бивале су обележаване жигом; али то је бивало у њиховом сопственом интересу да не би били приморавани и на оне радове, који су били испод њиховог достојанства. Данас би се тим људима просто навукла униформа и тиме сигурно то исто постигло. И регрутима су угоревани жигови а тако исто и робовима да би се могли распознати и да се не би извукли из њихових обавеза, или да би се лакше ухватили ако би побегли. У свима тим случајима не може се ни говорити о казни, пошто угоревањем знака није наложена никаква срамота.

Сасвим је друкчије била ствар кад је настао обичај да се какав злочинац жигосањем учини познат људима. Већ из тога разлога то је била казна и ту настаје само то питање да ли се то може рачунати у казне части у телесне казне. А ту је обоје. Јавно обележавање једног преступника морало је његовој части нанети трајну штету а угоревање жига спаљајако је морало по дуже болети кажњеника, дакле мора важити као телесна казна као и сва друга казнена средства, којима су изазивани јаки телесни болови више мање трајни. Али и ако је угоревање жига кажњеног тако означавало за сва времена, то се ипак та казна не може рачунати у телесне казне, које означавају него у просте телесне казне јер се под означавајућом казном рачуна увек само она којом се неки део тела одваја од тела, а о томе не може бити говора при жигосању.

Кад је први пут жигосање примењено као казнено средство тешко је одредити; сигурно оно је било познато у Риму као казна још у доба Цицероново, и погрешно се примењивало на лопове и клеветнике. А то је имало логичних оправдања, јер су баш лопови и клеветници такве личности које подмукло врше своја кажњива дела, и који су у велико неспособљени кад се на

Сл. 38. — Жигосање у руку

први поглед као жигосани познају као такви опасни људи. Дакле тој казни била је здрава мисао у основу. У старом Риму угоревао је жиг на челу и то лопову знак *F* (*fur* лопов) а клеветнику с (*calumniator* клеветник). И то разликовање било је само логична консеквенца основне мисли, јер је тиме жигосани бивао обележен као опасни човек, те је сваки знао одмах од чега му се треба чувати.

Под утицајем Хришћанства отворено је било питање да ли у опште из религиозних разлога треба напустити жигосање. Човек је лик божји и да ли онда није увреда бога кад се човек тако означава. Цар Константин који је укинуо и распињање на крст и увео вешала да не би и обични злочинци умирали истом смрћу којом је и Христос, искупитељ грешног човечанства морао умрети, забрањено је и жигосање из религиозних разлога. После њега жигосање је опет увођено и у томе су правници помагали сами духовници, оглашавајући да је поглед великога Константина лажан.

У Хини лопов који је први пут ухваћен, жигосан је први пут на рамену, да би се за тог лопова знало после кад га ухвате да ли му је то први пут или не. Други пут жиг му је ударан на чело.

Жигосање у Риму, пошто су прошла религиозна гоњења ширило се све више. Већином су жигосали обичне злочинце, нарочито робове. И код других народа било је убичајено жигосање побеђених непријатеља а Атињани су ишли још и даље; они су жигосали своје поданике, па и војсковође кад се нису показали довољно храбри. У том случају ударале жига била је тешка казна части, јер је плашљивост код Атињана била срамна као и код других ратничких народа. У осталом Грци су жигосали и лопове.

И код других народа та је се казна брзо одомаћила; ми је налазимо не само код свих оријенталних него и код афричких народа; и код Египћана она је била у обичају.

После средњег века те је казне све више нестајало. По царском праву жигосање је истина било допуштено али га је временом све више нестајало из обичаја.

Данас над се има довољно средстава и путева да се човек оријентише о личности једног ухваћеног, наравно да жигосање више нема смисла.

Наравно да на овом месту не можемо уланити у случајеве који су се дешавали у ратно доба, или у којима су се

Сл. 39. — Жигосање у рани.

људи добровољно из религиозног фанатизма жигосали по лицу крстовима и сличним знацима, пошто они немају никакве везе са казнама, које су нам предмет овде.

Разни окови

И окови као јака телесна казна познати су још из најстаријих времена. Први пример те казне даје нам грчка митологија. Прометеј који је снео натру на земљу, био је закован за једну стену; а тако и северна митологија прича о патњама Локија, који је био закован за три камена и отровне капи које су падале на њега чиниле су му толике муке да је се од његових грчева у телу земља тресла. У обе те митолошке приче окови су играли велику улогу, те су окови свакојако били познати и најстаријим народима као средства за мучење.

Окови су употребљавани код свих народа, не само као телесне казне него и за понижавање. Тако су стари Римљани при њиховим тријумфалним походима водили побеђене непријатеље окивање гвозденим ланцима. При том се није радило на каквом осигуравању од њих, јер су заробљени били обезоружани, дакле нису могли мислити ни на напад на оружане победнике, ни на бегство. Ну су окови били срамна казна, којом су били осрамоћени и понижени они који су се усудили да се боре против горде Рима. Ланци којима су окивани заробљени праћени вођскопође били су обично од злата, али и златни ланци били су ланци, те нису били украс него срамота.

И у Риму као и код других народа било је разних врста окова. А од најчешћих окова био је пањ, који је у разним формама примењиван. Окивани седео је у том апарату чврсто везан те се није могао ни мицати.

Галије

Једна од најстрашнијих телесних казни, која је и од смрти гора, биле су галије. Осуђенике су смештали у доње просторе лађе; ту су прикивани тешким ланцима да се нигде са свога места нису могли макнути и непрестано су морали веслати, пошто тада још се није знало за парну снагу.

Узроци због којих су осуђивани на галије били су различни. Први је узрок био што је тешко било наћи радника за мучни посао веслати, те су, једва чекала да нађу јевтине веслаче. У Италији су богохулнике осуђивали на галије.

Сл. 40. — Углављивање у пањ.

Сл. 41. — Окивање у пањ.

Казна галија била је позната још и старим Римљанима, којима је у њиховим ратним походима требало доста веслача. Ту казну су називали Римљани *poena triremium*. Али се ту са осуђенима није тако нечовечно поступало, него је осуда била више рад за казну и кажњени су радили заједно са добровољним и плаћеним веслачима. Преступи због којих су у Риму осуђивали на галије, нису морали бити велики. Цар Август једног човека који је се надавао за природног сина цареве сестре Октавије, казнио га је за ту клевету тим што га је послао на галије.

У Француској, Шпанији, Португалији, Италији и Енглеској обично су последње злочинце осуђивали на галије, обично на цео живот а по нека пут и на одређено време, али никад мање од 10 година. У Немачној је казна галија реће примењивана.

Казна галија као да је се најдуже одржала у Француској и у Италији. У Француској су осим због других злочина слали и војничке бегунце на галије.

Шилање у манастир

Казна одвајања од света, од његових бораба и задовољстава, примењивали су у Европи и духовни и световни судови обично према полним и брачним преступницима — као што су браколом, конкубинат, завођење, а за тим су та ту казну осуђивали и за богохуљење, кривокletство, убиство, покрађу цркве, најпшарство и т. д. И у оним случајевима у којима су људи осуђивани на галије. Женске су морале ићи у манастир.

Духовнике су обично духовни судови слали у манастир на поправку за неколико година и обично су за то бирали манастире који су били што удаљенији сакривенији и у којима је запат био што строжији.

Од осталих казни којима су се људи служили да поправе покварене и заблуделе, лење и грешне људе, да поменемо још *домове за запат и за рад* и осуде на *јавни рад*.

Познато је да је *дом за запат* тешка казна која понижава и срамоти. У старије доба домови за запат нису били казнени заводи, него су у њих слали пропале људе да их јаком стегом и навиком на рад поправе. Они су тиме били више добротворне установе него казнени заводи.

Домова за запат није било свуд, као ни данас што их нема. Разлика између некад и сад у томе је што су данашњи домови за запат државни заводи, у које се доводе осуђени и из целе земље, док је пре једно место које је имало такав дом, имало га само за своје људе из места. Нарочито је тих домова било у Нидерландији а највећи је био у Амстердаму. И у Енглеској су они били познати а највећи је био у Лондону.

У Немачкој је тих домова било поглавито у слободним градовима Хамбургу, Бремену и Либеку.

И у старо доба било је сличних установа, пошто је човеку блиску мисао да се земља само тако може ослободити од покварених и штетних људи.

Јавни радови

Много старија од робије и од домова за рад јесте без сумње осуда на тешке јавне радове. Стара је мисао да се злочинци и читава побеђена и угњетена племена осуђују на тешке јавне радове; те налазимо свуд доказе да је таква казна примењивана још у најстарије доба. Тако су Јевреји у Мисиру сто година били угњетавани и приморавани на тешке, јавне радове под ударцима свима другим могућним злостављањима. Јевреји су морали зидати градове а пре свега посити циглье.

Тешко је казати да ли су прво у Египату уведени јавни, принудни радови. Позната краљица Семирамида узима се да је она прва гонила своје заробљенике да раде у рудоконима и тако се користила радном снагом осуђених.

Осуда на тешке јавне радове била је распрострањена по целом свету; под нас је она позната под именом *кулук*. Такви осуђени радили су у рудоконима, на грађевинама свакс врсте на пр. при зидању кућа, храмова, купатила, утврђења, друмова, водовода и т. д. Ако није било довољно злочинаца, онда су те радове радили заробљени непријатељи. У старом Риму Хришћани су давали највећи број таквих принудних радника. Најлепше грађевине под римским царевинама извршене су таквим принудним радовима. Да подсетимо само на величанствена купатила Диоклецијанова.

Таквим радницима при јавним грађевинама није било сувише тешко; истина су их тукли, али су се могли слободно претати, јер нису носили окове.

Много је теже било оним несретницима који су морали радити у каменоломима или у рудницима гипса и сумпора; у њима су осуђени обично остајали целог живота. Јер су обично на такве радове осуђивали оне који су заслужили смрт, али су их, из ма којих разлога, штедели од потубљавања. У раније доба таквим осуђеницима прио су ударали жиг на чело, пре него што ће их послати на та ужасна места.

Од наше јавних радова нису биле ни жене ослобођене; и оне као и људи могле су бити осуђиване на јавне радове. Само што их нису никад слали у подземне рудинке него увек на радове на пољу, а нарочито у рудинке соли који су били остављени искључиво женским осуђеницима.

Казна јавних радова одржала се и до данас, и ако се данас не признаје више као казна, него само као последица казне.

И ако је по разним крајевима света било још разних посебних, доцалних, оригиналних казни, које овде нису поменуте, ми смо у овом делу прешли све оне главне казне које су примењиване код свих народа, и у свима крајевима земље; и из прегледа развитка и опадања таквих казни може се видети поступни развитак хуманости и правде на рачун суровости и животињске осете код човека, те се надамо да смо овим делом дали леп прилог историји људске цивилизације и историји људских појмова и људске душе.

СКИТНИЦЕ

Америкапац Жозија Флајнт, заинтересован скитњом као друштвеном појавом, науми да изближе проучи свет „витезова великих путова," тих парија друштвених, које чине главни контингенат таминчки. Скитница и злочинац пототову су синоними, а свет скитница одиста даје највише злочинаца. Отуда је тај свет и за криминалитет засебна интересантност. Али криминалитет проучава злочинца тек онда, када долазне таминце, у околину која се ни најмање не слаже с његовом природом; отуда ван закључци криминалисте имају неку једностраност. Криминалист не види скитницу у његовој нормалној околини, не познаје његов живот, и онда његова класификација злочинаца не одговара стварности.

Флајнт је с тога одлучио да се и сам претвори у скитницу, да путује, да тумара, да са скитницама дели све промене њихова живота богата догађајима и злим делима. „У току неколиких година — вели он у својој књизи „Tramping with Tramps — живео сам каткад читаве месеце у интимној дружби с разним скитницама у Европи и Америци. Добро сам упознат с њима, с њиним карактером, склоностима. Живот скитачки, ма да је пезан с недостацима и оскудицом у многом чему и с јаким променама, ипак има својих привлачности, којих никако нема у животу сиромашна грађанина, у градским забавима, који живот је судбина огромног броја сиротиње. Живот у широку пољу, под небом, пад сваких погодаба и стеченьавања цивилизована живота у градовима, без сумње, није без неке поезије. Који окусе тог скитачког живота ретко да не пате од тога зване „Wanderlust"-а. Пре или после, ко је боловао од те болести, опет се враћа пређашњем животу и тумара великим путевима. Нешто га несавладљиво вуче у широк свет, у неограничене просторије тако, да је ретко у стању одолети тој жељи."

У Сев. Америци живи сасвим засебна врста скитница, које каткад обузимље „железничка грозница," како вели Флајнт. Остављају своје место живљења и свој рад, ако их имају, па полазе на пут најопаснијим железницом. Разуме се, они карту не купују. Досетиле се ваздан невероватних начина да задовоље страст за путовањем, пењу се на пробосе вагона, смештају се по бућерима товарних кола, изложени тако смрти сваки час; али све те опасности и јада осећања не дају им маха да одустану, и докле не оладни та страст за путовањем они живе животом железничких скитница, пуним опасности и догађаја. Може бити, да имају новаца они би путовали најскупљим возовима, са свима удобностима које железница може дати; али они новаца немају, стога се пењу на кров кола или на бућер товарних вагона, на често и живот пагубе под његовим точковима.

Флајнт из искуства вели, да је тако путовање врло заморно и мучно, ужасно. Прашина и сатан песак засипају му лице, и често су га повиле дана болеле очи. „Али ја знам врло искусних и вештих скитница, који увек тако путују (међ точковима вагона итд.), и то врло вешто умеју да се сакрију под кола. Уопште они морају да се усавршавају у томе начину путовања, иначе би се морали одрећи онога задовољства, нарочито по западним пругама (у Америци), јер тамо кондуктер се нимало не премишља да избаци такве путнике без карте. Што се тиче источних пруга, тамо су цивилизованије обичаји, и скитници кондуктери предлажу: „да скоче над стане воз." Пошто је на западу цивилизација тако заостала скитнице су стога баш и пронашле нарочити начин путовања под вагонима, где уједно себи и нешто седишта.

Железничко особље није веома непријатељски расположено према тим путујућим скитницама. Флајнт прича, како се једном са својим пријатељем попео на отворену платформу, па их кондуктер ипак останио на миру, ма да их је видео. Путем Флајнту паде у око парченце угља. Болело га веома. На једној малој станици он скочи с платформе, и друг му огледа изваднти труи из ока, али узалуд. Старешина станице опазивши то прође, и сам врло вешто извршн операцију, па још рече: „А сад, момци, брзо, јер воз тек што није пошао.“ Наравно, они се нису лењили да се његовим саветом користе.

Кондуктер један, видевши да немају новаца њему за вино, узме их под своју заштиту. Свакнпут кад се воз приближе станици где железничко особље са старешином не гаји симпатије према скитницама, он им унапред каже да се чувају. Флајнт и његов друг силазе с воза и измичу напред, да прођу воз и да уђу у њ с друге стране.

Флајнта је то, разуме се, веома замарало, али његов друг, свикнут на све, понашао се филозофски према таком стању ствари, и храбрио га. Тако су стигли до Њу-Јорка, али у Њу-Јорк су могли прећи само преко покретна моста, а нису имали новаца. Скитница није имало за то брзнуо. Прогурају се и претно прођу кроз врата железничка, а дремљиви чувар није их ни опазио. На мосту се нађу са још четири скитнице, познанике своје, што изазва заједничи смех и весеље.

Дошавши на обалу Флајнт се опрости са својим другом и више га није видео, нити је што о њему чуо. Али сачувао је најтоплије сећање на њ, јер знао је већ, да добра и лепа осећања у таквих „витезова великих путева“ нису никако наузетак.

Флајнт је на тај начин пропутовао више од 20.000 миља. „Научио сам путовати на товарним возовима лепо и спокојно, шта више и с неким угодностима бољим него на возовима путничким. Али ипак било ми је некако необично што нисам не купујем карту. Не више него десет пута су ми затварали карту, и тада су ми добро послужили нож, дуван, цигаре, топле мараме. Једном сам своје ципеле морао дати.“

Већина скитница почиње своју каријеру још од детињства. Обично бива да дечко, пун жива уображења, страсти за догађајима, склоности романтизму, пада у јако искушење да ускочи у теретни воз и да путује по свету. Пође ли једном тим путем дечку се ослади, и ретко се враћа својим родитељима, он постаје члан велике породице скитачке, грађанин њене државе, која се у Америци жаргоном скитница зове „Hoboland.“ У току година то путовање, пуно необичности, не само што не губи од своје привлачности, већ се та привлачност готово појачана, и скитница просто не може да се задржи на једном месту, одучи се од рада и постаје неспособан за друштвени живот.

Једном, путујући по источној Пруској, Флајнт се разговарао с једним старим скитницом, који се ваљаних ногу гобељаше путем. Флајнт му назвашне како американске скитнице путују железницом.

— О, то мора бити да је добро! — узвикне стара скитница и с уздахом дода: — Али само помисли, нас би овде у нашој отаџбини изасенс сместа обесили, само да нам падне на ум тако путовати! Зар, синко, није тако, нама јадним и одбаченим само у републици места има!

Ипак, железничка друштва у великој северно-американској републици, дручаје следају на ту ствар, и железничке скитаче и скитњу сматрају за велико зло, с којим се ваља борити, јер ињаде бесплатних путника, које одвозе америчке железнице и њимо своје возе, и отпрашљају их по свој територији Сједињених држава, наносе велике штете друштвима железничким. Флајнт је увидео да је развише тог нарочитог скитања потпомогла релативна лакост с којом скитнице могу бесплатно да путују. Нигде више него у Америци. Железничка скитања тамо су се појавила намах после грађанске војне. Та врста скитница били су махом људи који су заволели живот скитнички, живот догорски, те мирап живот у великим градовима постао им је сасвим немогућан. Већина њих који су на тај начин отурени с колеса људи с нормалним животом, испрва су и осећали да предузму какав рад, али је убрао прекуља у њима несавладљива страст за путовањем, мамила их је слобода великих путева, и стотине људи заражених Wander-lust'ом, остављше се свако намере радити више или мање редовно и праведно, и одоше да скитају. Разуме се, чим се приближе железничком путу одмах се у њима јави жеља да пропутују и тако. Кондуктери су већином снисходљиво гледали своје случајне путнике, нешто стога што су их сматрали и за људе, који су остали без рада и иначких средстава за живот, помало пак стога, што је сваки Американац готов да помогне човеку запалу у невоље. Флајнт мисли да не мање него десет хиљада таквих путника спасе ноћи путују разним железницама сједињених држава, а других десет хиљада на разним местима оченују згодну прилику да усконе у воз. Уопште Флајнт рачуна 60.000 скитница од запата у самој Сев. Америци, и трећина тога броја налази се непрестано у покрету. Услед лакоће путовања железницом скитња је узела маха и раширена је по свој пространој области Сев. Америке, нарочито у сједињеним државама. Да није тога много места те земље била би неприступна за скитнице, јер ни један од њих не би се лако решио да преко велике америчке пустиње путује те да дође у Сан-Франциско — „Frisko“, како га они зову. А сад пак свака скитница може тамо железницом да оде, и ви лако можете наћи на једног убогог скитача у Француску, после две недеље отказо сте с њиме разговарали на каквој њујоршкој улици.

И људи који морају да путују из места у место трагећи рада, лако постају праве скитнице. Флајнт је познавао многе таквих људи, који су посла ради путовали из места у место и све „бесплатно“. После неколико недеља таквог путовања многи се већ навикну на њ, и шта више налазе неке привлачности у тако покретну животу. Раде неко време у једном селу или вароши, и онда опет иду на пут, али сад већ путују само ради задовољства.

Скитачки ред људи лако долази у додир с преступницима сваке врсте. Флајнт вели да ти преступници чине „аристократију“ тог реда људи као у погледу умном, тако и физичком. Врло често злочинци постају скитнице стога што су им други путеви затворени, јер или немају среће или су равоћарани у своме занату. Живот скитачки свакако чини се такође човеку примамљивији него ли назбиље но забинама и бумезима, од којих се баш и хтео да оклободи чим је прибегао злочину, јер би хтео доћи до бољег живота.

Дегенерата има врло мало међу скитницама, вели Флајнт. „Разуме се, ја нисам могао да испитам њихове лубање, нисам могао да их мерим, да им прегледам уво, вепце, нити да им огледам пуле за време душевна узбуђења, али морам рећи, да онај тип злочинаца, које криминалозн описују у својим учењим написима, није ни најмање налик на оног злочинца, који тумара у слободи, и с којима сам се сусретао за време свог скитничког живота. Шта више рекао бих да те њихове слике и описи пре напомињу карикатуре злочинца. Једном сам показао неком свом познаннку једну такву карикатуру, и запитао сам га шта мисли он о томе. — „Па, ја не бих волео да имам тако ужасну спољашност,“ рече он. Одиста сви аутори који пишу о преступницима падају у ту погрешку, да за илустрацију својих теорија бирају најгоре примере што им само дођу под руку, и износе их као представнике злочиначка типа. Међутим већина оних, које сам ја познавао, нарочито ако још нису имали тридесет година, могли би достојно фигурирати у ма којем реду друштва, само да се лепо и пристојно одену. После тридесет година, а понекад и раније, они одиста добију неки отисак, који не казује у њима злочинце, него пре људе који су дуже или краће време тамновали. Тамнички живот, особито ое често понавља, и уз то у великој мери, вазда остаиља трагове, па и најморалнији човек добија после и карактерне црте становника затвореничке ћелије. Шта више и они људи, чији је посао да траже и хватају злочинце, услед честог додира с њима добијају њима сродствене црте и навике. И сам сам познавао многе пандуре, које су и сами злочинци сматрали за злочинце због тих карактерних црта који су на њима усмрили.

Физички сви злочинци који живе у слободи, заједно са скитницама, снажни су и здрави; на ипак приближући се тридесетој години они слабе, али само стога, што су дотле већ неколико пута живели по затворима. „Огледајте само да постоје пред вратима, кад затвореника пуштају после десет година затвора, и погледајте га. Ја сам једном био у такој прилици, и морам рећи да нисам никада дотле видео тако разорено биће. А то је некад био човек снажан и крепак.

Затвор је узрок што међу злочинцима има много чешће болесних људи него ли међу скитницама. Скитница је једнако на чистом ваздуху а живот им је много тежи него ли злочинчев, али они су најздравији и најчварши људи на свету. У сједињеним државама постоји и вероваље да скитница никад не умире од „своје“ смрти. То тако бива у већини случајева, јер многи од њих гину под точковима товарних вагона, или умиру од глади закључани у празном вагону на каквом возу за храну!

Тешко је замислити подношљивијих и трпељивијих људи од америчанскога „hobo“ (скитнице), који је готов да по читав дан, на киши или под врелим сунцем, чека и дочека један теретни воз на коме би хтео да настави свој пут. Таквога скитницу обично налуту ако би који од његових другова, коме се досади чекати купио карту. Злочинац, до неког извесног узраста не може да се спореди са скитницом у томе погледу, и уступа му у јачини воље и издржљивости, али то само с тога што је он, злочинац, већ доста времена чамао у затворима, што је утицало на његову вољу, ослабило му и њу и живце. Скитница и кад падне у затвор бива то на кратко време, те чим се осети на слободи он се одмах и опорави. Флајнт је то и сам на себи искусио. Вели да није никад собом тако владао, и није се никад осећао здравији него тада, када је слободно ходао и тумарао заједно с осталим скитницама, али доста је било да буде затворен само неколико дана па да постане нервозан и немиран. „Кад је тако краткотрајни и својевољни затвор могао рђаво да утиче на моје нерве, онда како ли тек могу рђаво утицати годишње тамновања, особито на човека, који мрзи затвор боји се тамнице као отрова.“ Флајнт светује криминалогу да сам испита у којој мери затвор утиче на душевну равнотежу, макар и сасим добровољна, затвореника.

Међу слободним скитницама превасходно има тзв. комерцијалних злочинаца (commercial criminal), који криминал врше ради тога, да извуку неке добити. Они могу потпуно да одговарају за своје поступке. Често кажу, да се злочинац у моралном погледу не може сматрати као сасим нормалан субјекат, јер му не достаје осећање кајања. И то је мишљење основано на недовољну познавању његова живота. По погледима који у друштву владају, он доиста није у стању да осети кајање. Друштво га кажи за кривицу и на тај начин приморава га да плати дуг моралу. Кривац узима то за нешто сасим природно, и казну сматра као исплату свога дуга. Наравно, он се увек страда да то плаћање избегне, али кад га већ исплати, рачуна да је с друштвом квитирао, и онда му није позната никаква грижа савести нити кајање!

Иначе отуда се не може извести закључак, да злочинац уопште није способан за кајање. Напротив; али је етика његова унеколико друкчија. Он ће да страда за свога друга, а дубоко презире неверника. Уопште већина злочинаца када се залажне један за другога, а овај, који их изневери или изда, падавши на се опште презирање другова, живот му постаје несносан, тако да често такви субјекти стварају самоубиством. Дружељубље је уопште веома развијено међу злочинцима. Томе често припомаже заједничка опасност, која им прети и стога их приморава да се један другом боље придруже. Али и мимо тога злочинци су вазда готови да један другом помогну, свршено необично и некорыстољубиво. „Ни једном нисам нашао ни једног злочинца, вели Флајнт, који не би готов био да са мном подели своју последњу пару или да се за мене бори ако види да ми је његова помоћ потребна; такву љубав они показују свима људима који, тако или онако, дођу у додир с њима. Они вазда деле последњи залогај хлеба међу собом, и осећају грижу савести ако не испуне молбу свога друга, или му не помогну у невољи, све онако као и сваки други човек у нормалним погодбама живота.“

По речима Флајнта неки поступци увек називају кајање у злочинаца. На пр.: узети новац од просјака или сиромашка онако рају за рђаво дело. Ако их погрешке, злочинац покраде сиромашна човека, него савест њему мучи. Он је и суплше интиман с бедом и невољом, и да не би осетио кајање ако му се деси да учини на жао сиромашку, и да га оштети, Флајнт зна случајеве, кад су злочинци прављи покрадене новце саопштили, да је покрадену човеку новац преко потребан. Филантропи могли би се од многих злочинаца поучити милосрђу, јер они су шир. врло осетљиви према човеку који је кобним случајем запао у друштво скитница и злочинаца, а сам је из бољег друштва. Тако пале људе скитнице и преступници увек сажаљевају, и не само то, него су готови и вољни да им помогну избавити се из јаме у коју су пали и да се врате пређашњем животу.

(Наставиће се)

ИЗ СТАРЕ ПОЛИЦИЈСКЕ АРХИВЕ

Као занимљиву старину од пре 63 године, саопштавамо овај уговор о касапској аренди у општини Паланачкој, из кога ће наши читаоци видети по коју се цену онда продавало месо и под каквим условима. Овај је уговор написан на по табака старе хартије — пенцердије, старим правописом који се једва могао прочитати. Оригинал је сачуван.

Уговор

Који ми долупотписати општина Паланачка, погодисмо са касапином по имену Митром Илићевић аренду касапску за једну годину то јест, од 23 априлија 1839 год. до 23 априлија 1840 год. за двадесет талира. На које ће он давати буди које стоне, или јагњеће или говеће и то добро месо и за свагда имати и у свако време, давајће оку по једам грош, од Ђурђевдана до Петровдана, а од петровдана за целу годину, давајће оку меса по двадесет и четири пара како говеће месо, овче и прочаја које се буде клало на касапници, зато дајемо овај наш уговор гореречену касапину бољшаго ради вершења.

У Паланки
1 Маја 1839 год.

Општина Паланачка
кметови:
Јања Ђорђевић
Степан Петровић
Милош Ивановић
Јован Златановић

№ 186
192

Начелник округа
Смедеревског
Стефан Петровић

5 Маја 1839 год.
у Смедереву

(М. П.)

Саопштио: **И. К. М.**

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

КИБИЦЕР

(Из забелешака једног полицајца)

(Свршетак)

— Сутра дан, настављо је капетан после једне паузе, био сам збиља болестан, али ми то сада није ништа сметало да идем на дужност. Шта више, једна сам чекао да изиђем на улицу, јер сам држао да ме „кум“ већ оченује на неког разговрсишта, те да ми објасни синоћни „мајер.“ Продавши пред г-ђином куће, опазих је опет на прозору, али ме она и не погледа. Ала је обварила момиклих у себи и продужих пут у касарну, застајући на сваком ћошку, и погледајући „кума.“ На моју велику жалост њега нигде не беше, нити се, ово већ 3 дана, чује да је жив. Тек данас пре подне, прямо сам од њега једно писмо у коме, ово ита пише:

— Многопоштени господине капетане,

— Ви сте красан човек а још бољи каваљер, па с тога се, надам се, нећете ваљи увредити, кад Вам ставим до знања: да од напшег „узпореног посла“ не може бити ништа, или јасније речено: да је све то била једна лепа шала, коју сам измислио да бих дошао до новаца. Знам да ћете се страховито љутити када ово будете читали, али сам тако исто и уверен: да ћете ми, на крају крајева — као и сваки добро и зрело расудите — бити захвални за ово саопштење, јер шта би било?, прет-

поставите сами, да сам Вас и даље оставио у заблуди према г-ђи Ј.... Ви сте у њу толико заљубљени, да сте способни, у то сам потпуно уверен, за сваку глупост, која би, морате признати, могла само Вами нахудити, Ви ми тако исто, па ма и доцније, морате бити захвални за искуство, које сте овога пута стекли и за тричаву суму од 5—600 динара. Са оноликом сумом повисите цифру траженог мираза и жените се, г. капетане, са уверењем: да су жене куд и камо поштеније но што људи замишљају.

— У интересу је Вашем, да ову ствар од свакога а нарочито од полиције прећутите. Радећи противно, Ви би се, поред јавне бруке, изложили још и непријатности, по што су сва Ваша оригинална писма код мене, и ја се нећу ни мало устручавати да их предам мужу госпођином, ако ми Ви зато будете дали повода. Надајући се, да до овога неће доћи, ја Вам унапред изјављујем захвалност, како на новцу тако и на ћутању.

„*Ваш услужни кум.*"

И поред свег усиљавања да будем миран за време читања овог писма, нисам се могао уздржати, а да не прснем у смех по свршеном читању. Посматрајући ме како се слатко смејем, капетан је наизменице и бледео и црвенео, док ми најзад не викну срдитим гласом:

— Ако не престанеш једном са тим смехом, наљутићу се озбиљно на тебе.

— Како да се не смејем, узвикнух му ја, кад си тако страховито насео са једним од наших најпреденијих варалица.

— Шта, зар ти познајеш „кума"?

— Јадан ти „кум," а кумство ти већ није могло црње бити. Јеси ли чуо кад год за генијалну варалицу Алексу Костића?

— Онај што је пре неколико година преварио у Смедереву и самог начелника окружног?

— Он главом.

— Па...?

— То је био твој кум.

— Ух, молим те, не говори ником ништа.

— Не брини, али дођи сутра пре подне код мене у канцеларију да се видиш с „кумом."

— Како! Зар је већ ухваћен?

— Још не, али ће до сутра бити.

— Молим те, ја га не тужим за новац и сат; само да ми врати писма, и то да нико не зна.

— Уверавам те, да ћеш их још сутра имати у рукама, а може бити и сат.

— Ти си најславнији човек на свету.

— То си ти већ једном казао за твога „кума", те према томе, признаћеш и сам, компарација је мало незгодна.

— Ах, молим те, не љути се —

* * *

Када сам сутра дан, одмах по доласку у канцеларију, позвао Алексу, који преко ноћи беше ухваћен у једном ћумезу у „Скадарлији", да ми опширно исприча капетанову ствар, поновио је он дословице и у највећем смеху све оно, што ми је капетан већ био испричао. На питање моје од куда је знао да је капетан заљубљен у гђу Ј...., а нарочито, пак, како је с њом удесио онај говор, одговорио је, од прилике, ово:

— Све до пре неколико дана ја сам се обично налазио у кафаници код М..... која је, као што знате, преко пута куће гђине. Беспослен, као што ме је Бог дао, седео сам обично поред прозора и посматрао мимопролазнике. Како је капетан редовно два пута дневно, а по некад и више, пута пролазио поред куће госпођине и врло несиретно „блекуо" у прозоре, то ми је он, са свим природно, од свију мимопролазника највише пао у очи. У почетку га посматрах из простог љубопитства, па га по некад чак и сажаљевах, али кад ми једне ноћи придигоше на картама и последњу пару, а по томе можете судити у каквом сам друштву био, дође ми на памет срећна мисао, истина после дужег размишљања, да се користим наивношћу капетановом. На моју велику срећу, десило се, да се гђа тога јутра појави на прозору у тренутку када је и капетан наилазио улицом, те ја тако употребим ову срећну случајност и прађем гђи, те да ме капетан види како с њом разговарам.

— А шта си разговарао, упитах га ја?

— Молио сам је да ме извести јели њен „господин муж" код куће, и да ли би ме хтео примити поводом извесне ствари. Кад ме је гђа упитала каквог посла имам код њеног мужа, на које сам питање већ у напред био спремио одговор — тобож ради службе практикантске, користим се том приликом и окупим је молити за протекцију. Овај разговор, који се свршио обећањем гђиним да ће потпомогнути моју молбу, трајао је таман онолико, колико је требало капетану да стигне до гђине куће и да ме види како с њом разговарам. Даље већ знате све —

— Желео бих још да знам шта је с писмима, сатом и браслетном?

— Писмо и сат код мене су, а браслетну сам продао.

— Коме?

— Е, то нећу казати без званичног саслушања.

— Зашто?

— Зато што сам уверен да капетан не сме поднети тужбу, јер би се тиме страховито обрукао.

— Али, ако ипак то учини?

— Кладим се да неће.

— У што?

— У браслетну о којој је реч.

Пошто сам се слатко насмејао овој досеци Алексиној, послах га с једним детективом у стан, те да из истог донесе сат и писмо. Тек што је он изишао из моје канцеларије, кад ево ти капетана, који ми поче још с врата захваљивати на услузи. Срео је „кума" у ходнику и сазнао све. За време док сам му испричао Алексин исказ, коме се сада и он смејао, вратио се Алекса са детективом. Сва писма била су на броју, а и сат је био у исправном стању. Предајући капетану и једно и друго упитах га, више шале ради, хоће ли да подиже тужбу против „кума", али он, у место одговора, узе из новчаника 2 новчанице од по 10 динара и предаде их Алекси са молбом, да о целој ствари никоме ништа не прича —

* * *

На годину дана после овог догађаја, „имао сам част" да учествујем на свадби капетана М. који, узгред буди речено, узимаше једну врло лепу и доста богату девојку београдску. Тек што, по свршеном ручку, беше отпочело играње, кад ми од једном приђе младожења и упита ме:

— Бога ти шта је са оним несрећником?

— Којим? одговорих му ја.

— Оним нашим „кумом."

— Од куда ти он данас паде на памет?

— Са свим природно, одговори ми капетан, јер да није било њега тешко да би се још оженио.

— Ако си мислио да му захвалиш на услузи, онда ћеш се морати одрећи тог задовољства, да му захвалност лично изјавиш, по што је он од пре 6 месеци у београдском казамату, и тамо ће остати још пуних $6\frac{1}{2}$ година.

— Због чега је осуђен?

— Због масе крађа, превара и фалсификата.

— А могу ли му ја послати мало трошка, али тако да он не зна од кога је.

— Зашто да не? Писмо с новцем пошљи на управника завода и он ће новац доставити коме треба. На писму се не потписуј.

— Баш ти хвала. То ћу одмах учинити.

* * *

После неколико дана известио сам се: да је управник казненог завода примио за Алексу на дан капетанове свадбе 50 динара. На писму, којим је овај новац послат, био је, вели, потписан „*непознати пријатељ.*" —

———

РИГЛА

Edmond Sée

Овог лета дознах из новина, да се догодио један злочин између Гарен-Безонса и Анжера: убијена је госпођица Клара Порје, која живљаше са свим сама, у својој малој кућици.

У времену злочина, код жртве је становао и њен сестрић, Андре Дош, мој друг из детињства, „млад писац доста познат.“ Али Андре, који врло тврдо спава није ништа чуо. Каква страшна авантура! Детаље сам дознао из новина, пошто сам се у то доба бавио у Енглеину. Одмах сам се дао на писање, да му напишем једно писмо, искрено и радознало, али ми мој пријатељ није одговорио. Очекивах дакле с нестрпљењем његову посету. И Андре дође јуче. Изгледао ми је промењут, омршавео и врло несрећан. Без сумње да је био страшно мучен овим злочином, изврћући тако ближу њега и који је он могао спречити само са мало више среће. Ја знађах са друге стране да његова стара тетка, која обично, беше према њему доста равнодушна и да је он не посећиваше често. Два или три месеца само преко године, за време распуста, проводио је он код ње, да би се усамио и радио са више слободе.

Чим ми је стиснуо руку, после обичне изјаве жаљења рекох Андре-у:

— Па како! мој драги пријатељу... Причај ми, причај ми... То мора да је било страшно....

Али ме он прекиде нестрпљиво:

— Ох, не. Молим те! Не говоримо више ништа... То ме узбуђује... и после, мучи ме.

Ја ућутах, збуњен. После кратког ћутања, поче он поново, тише:

— Е па јест, мртва је. Убили су је. Ето, јеси ли задовољан? Ја, ја писам ништа видео... Као у Амбиал-у, ти знаш, шпаријаца: „Ја нисам ништа видела, ја нисам ништа разумела!... Ох! Шта је ту било ишчашких судија, на њихових увлачења и финеса. Части ми, рекли би још да сам сведочанк у убиству, само што се нисам пробудио на време. Не, ти то не можеш замислити...

Али како ја гледах свога пријатеља са изненађењем, ни мало саживљеним, не одговарајуће му, шчепа ми он изненадно руку:

— Назад, не! доста је... рећићу ти све... Пуцам од туге и муке што се морам претварати већ од шест недеља. Ти си разумаш, мој стари, ти ћеш ме разумети. Повераћам ти ствар, коју нико неће знати, никада... Много сам трпио, много. Ја ћу ти се исповедати са сваким слободно, ти ћеш ми рећи озбиљно, после, да ли сам бедник, да ли ти заслужим бедник и хоћеш ли ми стиснути руку.

Андре обриса очи, једним брзим покретима, затим настави:

— Не верујем да сам заиста бедник, не верујем. Само сам био кукавица. Бојао сам се. Био сам кукавица!... Кратко, признаћу ти једну гадну ствар: чуо сам све ни своје постеље у својој соби... и нисам мрднуо!...

— Ти...?

— Да нисам мрднуо. Ох, знаш добро; тог се чудиш, ти се буниш; али ти ниси никад осетио дрхтавицу најмањег страха. Ја те уверавам, ја имам оправдања. Али чекај, да ти причам подробно, напослетку судићеш.

Ено. Легао сам дакле, тог вечера око једанаест. Радио сам на мом роману од јутра; али не њиме, никако не њиме. Бејах у очајању. Ја, који сам рачунао, да за два месеца распуста, проведем код оне старе, донесем једно занимљиво дело, ја сам написао само неколико страни, оредње вредности, које ми је ваљало подерати, пошто сам га поново прочитао. Дакле лежем. Упрћем лампу и свађам се свом роману. И мало по мало идеје надолазе, у мозгу; зраке се одређују; расвећавају; ја ваљам „мој“ таленат. Ја сам срећан, Ипак једна тешкоћа жеже ме. Требало је одредити једним нарочито оригиналним начином, једну по самој себи, врло оригиналну, и често мој проналазак. До ђавола! Не иде никако. „Гледајмо размишљајмо... Трамимо... Тражимо...“ Ах, муке пашег гордог заната нико не може разумети. Ти, ти их познајеш добро. Зар нас то не чини равнодушним према свему... свему?

„Око половине истражавања почех већ дремушити, чух како се отворише врата од врта. Могаше бити поноћ или један. Ја мишљах у сну: „ах, то мора да је вртар; мора се или излази. И онда помислих и без икаквог страха реких себи — толико ми мисао беше одиста на рад —: „Ако није он, онда су можда разбојници. Бејах без икаквог стварног узбуђења. Сећам се само, да се окренух у постељи, да би нашао какву бољу „позицију.“ Мој роман не престајаше да ме мучи и ја поћех поново мислити на тешкоће, како да завршим ову главу, у том тренутку чух како шкрипи шљунак у врту. Неко корачаше пажње, готово поред самих прозора од трапезарије. То беше још вртар... вртар?... И одједанпут, сећам се, чух како се неће овај човек, било је извесно један сат. И ја помислих у себи: „Јест, јест. Ено Шилијана, враћа се да спава.“ Од то доба, сигурно, он не беше више поноћа сишао. Међутим неко корачаше, корачаше још. Јесу ли то збиља разбојници, што су се увукли код моје тетке, да је убију или покраду? Признајем ти, почех оглеђати ову евентуалност, али без многог страха, јер не вероваx да би то било могуће. Такве ствари не догађају се никако. Оне се читају у новинама, али не догађају се. Затим, ја ти познајем, почех, да би се расејао, поноћа тражити какав дан крај за моју главу. Цела ће глава оманути, ако га не нађем. Каква невоља!... И ја мишљах упорно: „И баш сад, кад бејах већ на путу да радим, да измислим хрпу ствари! Ах, и разбојници могу доћи! Пре свега, пре свега мој роман! До сад, ти разумеш, је л'?... Реци да разумеш!

— Јест, ја...

— Јест, разумеш. Чекај! Чекај! После свега онога, најзад нађем једно решење. Остаде ми још само да напишем. Зато, неома задовољан, готово већ и заборављаши историју о разбојницима, о моме страху, о корацима у врту ја заспим. После неког времена, тргнем се јако из сна; и пре него што ма шта помислих, осетих страх, изненадан, дуд, бесан, који ме стеже до утробе. Извесно, извесно се у кући дешавала несрећа. Прислушиух, надигох се, али у почетку ништа не чух. Умерен мало почех се поново замотавати, кад од једном одјекну прасак једне у суседној соби и наруши тишину у кући. Споредна соба, одвајаше моју од собе моје тетке; беше пуна ормана, и посуђа кућинског. Не могаше бити никога у њој, и без сумње то мебл... Али други прасак, мало слабији од првог учини те ноге дрхтати од неког неспокојства, детињског, необјашњивог; затим одмах чух кашњање, ту до мене: неко ситно кашњање, непознато; кашњање човечије. Сместа се сетих страха, што ме беше обузео, пре него што заспах, онога страха, што га занемарих, не знам због чега; и какво предубеђење: ја мишљах на све, што се могло десити, за време мог сна, и резултат размишљања беше, да су „они“ ту; да су „ушле,“ да треба радити и изненадити их у сред краље, у сред злочина.

„И као да потврди није мислим, зачу се накашњавање; и неко тешка ствар паде на паркет. Затим тихо шкрипање, престаде шкрипутања; и пред вратима, пред мојим вратима угледах како сијну један врак светлости и нестаде га.

„Ах! знам. Требао сам викати, дерати се, скочити са постеље; али ја се не усудих. И у часу дође ми на памет једна мисао, чудовиште од егоизма — ригла!... Метух је. Никако не бих легко а да је не метнои. Бејах умирен. Ма шта да се догоди, догодиће се нас моје собе, ван мене. Ја нећу видети. Нећу знати! Ја ништа не мећем на кацку. Ја се тресах од страха и — да ти кажем — од радости, да, од радости. А моја тетка! моја сирота тетка!...

„Светлост бејше почеала, и ја не чух више никаквог шума. Цвокоћући од страха, покупах да себе уверим, да сам се преварио. Усиљавах се да се као јак дух узингнем над самим собом и једнако понављах сам себи, сасвим полако: „Нема лопова... Нема лопова... Светлост је мора бити произашла од... од...“ И не нађох ништа. Пређох даље на објашњавања шума, ког чух. Било је мебла, који пуца, пацова који трче, паса који сањају. Двадесет звездота, које су моју страшила, а којима се дају из свег срца омеје, падаше ми на ум. Пасторо поче и код мене да настаје дан. Пасторо почех се смејати. Реших се да баш не пропустим да испричам тетки холино сам био кукавица, и како сам већ готово био остановио да је убијем. Да би још мање кукавички изгледало, размишљах чак, како би требало измислити какав сан: Све да се деси у сну... Али на једном осетих испод покривача да сам блед као мртвац, да ми дах застаде.

Чух срце како удараше да искочи, беше ми као да сам у ђкупатилу од леда: нешто притиште... притиште на скакавицу од мојих врата!...

„Ах мој стари, јадни мој стари!... Ја понова угледах зрак светлости и овога пута знадох сигурно да су „они“ били ту „да је то истина,“ да ми не треба више тражити објашњење и оправдања! Како су ушли мало ме се тицало. Они беху ту. И ја брзо осетих како ја не бих отворио, не бих никада отворио, не бих ни једног слога изговорио; како би поднео и смрт и слушао како се све свршава у тишини! Ах! бејах кукавица, гадно бејах кукавица!... Али ме никаква сила човечија не би приморала да отворим. Они су били сувише близу!...

„Али више нису понављали пробање. Удаљише се. Природно! Осетих, као и пре, како ме обузима открављујућа радост радост срамна. Постах готово већ луд од среће, при помисли да сам спасен, да сам их „одбио“; да је једна мала ригла..... Ја пљесках мојој опрезности, као неком генијалном делу. Ја бејах велики човек... Они се удаљише!... Где одоше? Без сумње на крај ходника, доле ка другој одаји. А моја тетка, она, није се затворила! Презрех је сместа. Сирота стара! Глупа стара! Само за то што није метла риглу морала је да трпи страх, страх да умре са свим сама, напуштена, без ичије помоћи. И сад...! А ја сам јој хиљаду пута саветовао да се закључа! Па што ме није послушала! Увек ми говораше: „Мој ће ме сестрић бранити!“ Ех! он је истина њен сестрић...! Ето гледаш ме, осуђујеш ме, ти мислиш да је то одвратно; али ти то не можеш знати. Требало је бити на мом месту. Не можеш ти то никако знати. Ја сам имао у том тренутку и других мисли, ево, још срамнијих, још нижих и чији збијен цинизам плашаше и мене самог. Ја мишљах како ја хоћу да живим, ма по коју цену: како је мој живот много драгоцен, него ове моје старе тетке. Ја не знам већ какве ми идеје литерарне, бесмислене, подле, у погледу друштвене равнотеже, не падаху на ум у средини мога страха као извињавања. Ја шапутах: „Један је писац много потребнији својој земљи, него једна стара девојка. Ја нисам ожењен, али оженићу се... имаћу деце... ја треба да живим!...“ И још даље, ја помишљах на своју пријатељицу, коју обожавам; на своју садашњу срећу, на будућу славу; на све друго што би било уништено само једним ударом ножа једног од ових дивљака. Најпосле шта?... Ја нисам имао ни револвера! Али не. Да сам ја волео своју тетку, или да је то била моја љубазница, да је њој претила опасност; ја бих с места насрнуо. Треба волети бити заљубљен, па да се буде храбар. А овако, ја незнам; ја ти се кунем да незнам. Тако је човек жена, тако егоист; толико ја само бејах сигуран да сам заклоњен овим вратима кукавички затвореним! Чак почех симпатисати овим разбојницима. Јест. Пошто не могаху напасти на мој живот, учини ми се, као да треба да ме поштују. И моја подлост учини ме још и гордим због тог поштовања. Вољно се са своје постеље начиних саучасником. Видех себе као у неком рђавом сну, удружена са њима у неком добром послу; ја бејах од њихових. Весмо се удружили „ништа необичније“ да свршимо са једном старом која је непотребна и прчи пут. Осетих се готов и на свако издајство, ја бих им собу показао!... Ето шта је гадно. Најзад постах мало хладнокрвнији мало храбрији. Представих од једном моју тетку, јадну моју тетку нападнуту, без одбране, са страшном раном на грудима. Бејах већ готов да скочим са постеље, да вичем, да се раздерем... али не мрднух. Каква агонија! Сем тога у кући се више ништа не мицаше. Тетка не викаше никога. Ја дрхтах, мислећи, укочена врата: „Па пошто не зове, пошто не виче!... Ако узвиче, идем... чекаћу док не викне... најзад можда они само враду. И ако их уплашим, можда ћу баш ја тад бити узрок убиству!“ Више се ништа не чујаше. Ја се понова поналах: можда је све то само илузија мојих чула!... Али часови пролажаху један за другим, мирно, без узбуне; ноћ протицаше, и мене поче обузимати сан, полако, заповеднички у сред мога страха. И ја заспах понова, као што се спава после море, за време море — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Али у јутру, отворивши очи — мора да је било врло рано — сетих се свега јасно: не варах себе више ни догађајима ни обманом. Скочих из постеље са овом гадном мисли, ничим не помешаном: „У сваком случају сад је све свршено“, — и незнам како се овога пута ни најмање не поналах. Помакох хладнокрвну моју риглу. Отворих врата. На први поглед приметих неред: мебл беше поизвртан! Врата од собе моје тетке беху широм отворена! Знао сам све... У врту птице пријатно цвркутаху; никаквог ветрића. Вртар у велико још спаваше. Хтедох да заплачем. Више се не сећам... Викао сам; сећам се да сам викао. Слуге, вртар, сви су дошли. Показах им неред и врата од собе њихове господарке. Морао сам бити врло блед и једва говорах. Вртар уђе први, затим брзо изиђе и пози му. Послаше по комесара; а ја, ја осетих потребу да изиђем, да будем само даље. Рекох им да одох на станицу да известим оца. У ствари он је и иначе морао доћи тог јутра. — Ти познајеш мога оца, његову присебност. Он се о свему постарао. Ја се међутим још истог вечера вратих у Париз и разболех се. Хтео сам те видети, али ти ниси био овде.... Истрага је брзо вођена, одмах су двојицу затворили. Мене испитиваше, мучише питањима.. Рекох да сам спавао... Мој отац и цео свет потврди да ја имам врло тврд сан... Нису протестовали. Моју забуну објашњаваху узбуђењем... Остало знаш. Нападнута је за време спавања. Није се мучила. Кад су је нашли, изгледало је да још спава. Ја је нисам видео, нисам хтео да је видим... Јадна жена! Легла је, ја сам јој пожелео лаку ноћ и све се свршило... Не знам шта је било... Одвели су је... Ја незнам шта се десило. — Као што видиш, ја сам заиста чуо шум, али сам одмах понова заспао... Ето... Испричао сам ти. Налазиш ли да сам бедник?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Погледавши ме, мој пријатељ поче понова дрхтати. Ја немадох снаге, да се покажем не умољив, пољубих га из свег срца. — За искреност.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

25

Пијан човек се тога дана рачунао већ у оптам неред. Мало-по-мало, па се народ све више опијао. Отпочеше и кавге. Трезних је ипак остала огромна већина, те је имао ко да припази на пијане. Зато су весела браћа и пила без мере. Газин је тријумфовао. Он је са самозадовољним изразом на лицу ходао око свога места на даскама, под које је без бојазни превео ракију, која је дотле била чувана негде у снегу иза казата, на тајном месту, и лукаво се смешио, гледајући на муштерије, кад му се приближују. Сам је био трезан и није попио ни капи. Имао је намеру, да протера вера на крају празника, док претходно покупи све парице из осуђеничких џепова.

По казаматима су се разлегале песме. Али је пијанство прелазило већ у праву необузданост и од песама није више било далеко до суза. Многи су ишли кроз казамате са својим рођеним балалајкама, са огрнутим кожусима, и тобож лолински ударали у струне. У засебном одељењу саставио се чак и хор од осам људи. Они су дивно певали уз пратњу балалајака и гитара. Чисто народних песама певано је мало. Сећам се само једне, што беше живо отпевана:

Синоћ сам млада
На весељу била.

И ту сам чуо нову варијацију те песме, на коју нисам раније наилазио. На крају се песме придавало неколико стихова:

Погледај ме младу,
Све ред и у раду:
Кашике сам опрала
И чорбу сам преляла,
Поравне сам истрла
И колаче испекла.

А већином су се певале песме, у нас тако зване, осуђеничке, уосталом, све познате. Једна је од њих: „Беше му“ — хумористична и описује, како је човек некада уживао и живио као господин у слободи, а сад допао тамнице. Описивало се, како је некада справљао „бламанже*) са шемпанском“**), а сад —

Даће купус с водом,
Ја ћу лепо сести;

*) Јело од француског blanc-manger (бели пихтије с бадемом).

**) Шампањско вино. Прев.

Ја умина пушаке —
Тако ће се јести.

Могла се чути и она сасвим позната:

Пре сам био пун радости,
Капитал сам имао свој;
Ах' капитал — Бог да прости!
Сад несвоја читав рој...

и тако даље. Само што су код нас изговаради „капитал“ уместо „капитал“, производећи капитал од речи „копиты“ (што значи: спуњалати, гомилати); невоље су се и тужне песме. Једна је била чисто робијашка, такође, чини ми се, позната:

Сунце небо обасјава,
Добош зору оглашава, —
Најстарији врата откључава,
Писар иде да нас пребројава.

За шо неће нико знати,
Како с' зими, како лети;
Ах' Господи и овде срећемо,
Ми ни овде пропасти нећемо,
итд.

Друга једна песма се још тужније, ужасалом, дивном мелодијом: ћу је по свој прилици састанио какав прогнаник, са отужним и пријавно песниковим речима. Из ње се сада сећам неколико стихова:

Очи моје неће видет' овај крај,
У којем сам рођен;
Да многе муке трпим тако неман.
За умек сам осуђен.

Кад са прова бубина шуче,
По дужина разлеже се само, —
Забоавље срце и спуњати јако,
Јер мене неће бити тамо.

Та се песма код нас певала често, али не у хору, него соло. Дешавало се, да когод, у нерадно време, најче на степенице од казамата, седне, замисли се, подупре образ руком и удеси је нисонин ваљзетом. Ти слушаш, а оно ти у душу продире. Било је у нас добрих гласова.

Међутим хватао се већ и сумрак. Туга, јад и вапаја тешко су почели избијати на површину сред пијанства и опште теревенке. Онај, што се пре једног сахата смејао, јецао је већ негде, напивши се као земља. Други су већ имали кад, да се по двапут потуку. Трећи, бледи и једва се држећи на ногама, лутали су по казаматима, заподевали канге. А они, чије пијанство није било свађаличке природе, узалуд су тражили пријатеље, да пред њима отворе своју душу и исплачу своје напито зло. Сви су ти бедни људи хтели да се провеселе, да проведу задовољно велики празник — и, Боже мој! — како је тежак и жалостан био тај дан мал те не за сваког. Сваки га је проводио, као да се преварио у некој нади.

Петров ми је прилазио још двапут. Он је врло мало пио преко целога дана и био је готово сасвим трезан. Али је до самог последњег часа све нешто очекивао, што се на сваки начин морало догодити, нешто необично, свечано, радосно. Ма да он о томе није ништа говорио, ипак се то видело по његовим очима. Летео је из казамата у казамат без престанка. Али се ништа особито није десило, нити се могло наћи што на друго, осим пијанства, пијаничког бесмисленог псовања и од пића загрејаних глава.

Сиротиња се такође шуњао по свима казаматима, у новој црвеној кошуљи, лепушкаст, умивен, па као да је и он, тихо и наивно, нешто очекивао.

Мало-по-мало, па у казаматима постаде несносно и одвратно. До душе, било је много и смешних ствари, али је мени било некако болно и жао њих свију, било ми је тешко и загушљиво међу њима.

Само се препиру два осуђеника ко кога треба да угости. Видело се, да се већ дуго препиру а да су се пре тога чак и посвађали. Један је био још одавно нарочито нешто наван на другога. Он се жали и, преплићући језиком, напреже се да докаже, да је овај учинио према њему неправду: био је продан некаква кожух, био је утајен неки нека какав новац, прошле године на покладе. Нешто је још и осим тога било... Тужилац — висок и развијен момак, није био глуп, миран, али кад је пијан — тешко је врло да се спријатељује и изнива своје јаде. Он је и поштео и истицао своје право, као са неком жељом да се после још јаче помари са противником. Други — један, дежмекаст, малога раста, округла лица, лукав и подмукао. Он је био, може бити, више од свога друга, али је само мало био пијан. Био је од карактера и важио као богат, али му је, ма из каквог узрока, изгледало пробитачно, да сада не раздражује свога експланзивног пријатеља, него га одведе крчмару; пријатељ једнако тврди, да је овај дужан и обавезан послужити га, „само ако си поштен човек“.

Крчмар, с неким поштовањем према поручиоцу а са знаџима презирала према експланзивноме пријатељу, јер овај не иде за свој новац, него га часте, узима и налива шољу ракије.

— Не, Стешка, то ти мораш, вели експланзивни пријатељ, кад је видио, да је осворио, — зато што је то твоја дужност.

— Та нећу ја сад ту с тобом забадава да лупетам! одговара Стешка.

— Не, Стешка, то ти лажеш, потврђује први, примајући шољу од крчмара. — јер си ти мени дужан новаца; немаш савести а и очи у тебе пису твоје, него позајмљене! Невалалац си ти, Стешка, на то ти је; једном речи, невалалац!

— Та шта брбљаш ту? Ракију си просуо! Кад ти се чини част, те ти се даје, а ти пиј, виче крчмар на експланзивнога пријатеља, — нећу те до сутра вазда дорита!

— Па испићу, шта се дереш! Христос се роди, Стешане Дороеејићу! учтиво и с лажим поклоном; држећи шољу у руками, окрете се он Стешки, којега је још пре по минута називао невалалцем. — Да си здраво за сто година, а што си прекасно, да се не рачуна!

(Наставаће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Ученьена су нам ова питања:

I.

„По чл. 30 и 76 старога закона о устројству општина и општинских власти, ова лица, која се збиге са дужности општинских чланова, не могу бити бирана за три године.

По члану 150 садашњега закона о општинама, овај рок сведен је на две године.

Да ли за поменуте лица важи и даље рок из старога закона, или и за њих важи рок из чл. 150 садашњега закона?“

II.

„Кад је неко уклоњен са дужности због тога, што није плаћао општинско непосредне порезе, колико је било довољно по закону, да у известан положај општинског чланства уђе, може ли он бити бирани чим буде плаћао довољно пореза, или за њега важи рок из чл. 150?“

III.

„Стари одбор изабрао је по чл. 181. зак. о општинама гласачки одбор за изборе општ. чланова.

Може ли овај гласачки одбор вршити и друге општинске послове на збору, који би нико да решава изузе општинске послове, као што су: буџет и т. п. или треба бирати други. И, ако треба бирати други, хоће ли тај избор да врши стари одбор или нови, ма да овај последња још није положио заклетву и уведен у дужност, јер против избора постоји жалба.

IV.

„Да ли ће се записник о општинском буџету, кад је он предмет општинског збора, састављати по распису г. Министра Финанција од 7. марта 1895 г. Абр. 1.545, или по чл. 47. закона о општинама?

V.

„Кад изнесено лице падне под стечај, и код суда положи заклетву да нема више никаква имања ни кретања ни непокретна, може ли оно, после неколико година, тражити назлату по признаницама, које су дотеране пре положене заклетве или их преносити на друге, ма да је поменуто лице још под стечајем.

Има ли у свој његовој радњи кривице, и шта у општо, општинским суд треба да ради у оваквим случајевима?“

VI.

„Кад повериоци има признаницу, чија вредност прелази 200 динара, на дошлеје назлати од дужника један део, те дут остане испод 200 динара, да ли је за суђење надлежан општински суд или не?“

VII.

„Има ли вредности исправа, која није потврђена вашшу, а дужник је, међутим, поднесени и као овлаш потписи само писак исправе?“

VIII.

„У почетку ове године вазало је састати општинске буџете, који би важили за ову годину.

Али, како је господин Министар Финанција, расписом својим од 30. јануара ове год. Бр. 531, нарелио, да се са састављањем буџета стане све до појаве новога закона о општинама, то је тако и учињено.

Тим расписом наређено је, даље, да се до новог буџета сви издатци чине по старом буџету, у смислу члана 6. закона о оружжима, среским и општинским буџетима, па су општине тако и поступале како у погледу плата општинских чиновника, тако и осталих издатака.

У неким општинама буџета су сачињавали за време старога чиновништва, које је међутим остало до краја још исте године, а у неким су то радили нови чиновници.

Како су ни положајима председничким били међутим сви људи, који су постављени претпоном Г. Министра унутрашњих дела, то су они, на разлог одређене плате, изузимали месечно одговарајуће делове, па је, наравно, толико требало унети у буџет све до даља њихова разрешења.

Онде, где су они правили буџете, они су толике суме и уносили, а онде где су то раније исти чиновници, они су и њихове плате редуцирали, не обазрући се на то, што су они већ изузели веће суме, па тако смањене суме уносиле у буџете, а зашто узете плате и за председнике и остало особље, стављали на терет тих председника као рачунополагача.

Сироводећи буџете на одобрење господину Министру, општине нису говориле, ни у прилом ни у другом случају, ништа о томе, да су изгатки чињени по старом буџету, већ да у касесним општинама нису примљени, те је господин Министар негде сам редуцирао плате, налазећи да су велике, а негде одобравао оно-лико, колико је предложено.

После овога настаје питање: морају ли остати узете плате чиновни, где је господин Министар сам редуцирао плате чиновништва, и ако морају а они то не би могли учинити због немаштине, од кога би се ово наплатило, и шта ће бити са оним сумама, које су отавиле на терет рачунополагача сами одбори, при прављењу буџета, неприпазајући ни право на плату према старом буџету?"

На ова питања одговарамо:

I.

Истина, тачном 3. чланом 30 и ставом 15. чл. 76. старога закона о устројству општина и општинских власти, предвиђено је, да се не могу бирати за општинске чиновнике, за три године, она лица, која су са тих звања уклоњена на из којих узрока, које је тај закон предвидио.

Али, како је овај закон укинут у целокупноме пространству његовом, и донио нов закон, који политичка права грађана, у опште погледу, регулише са сваки друкчије, онда се и одношај, створен према поменутим лицима по староме закону, узима као и да не постоји више.

Ово начело, наравно, важи код закона, који регулишући јавни — општи интерес и односе, а код закона који говоре о чисто приватно-правним односајима овако не може бити, јер тамо закон не би могао имати повратне снаге, те би имали да остану односаји, створени раније законима.

II.

За лица, уклоњена са дужности по старом закону, што нису плаћала оволико непосредног пореза, колико је било потребно за звања, која су заузимала, важи одговор под I.

А за она лица, која буду уклоњена са дужности, по чл. 121. новог закона, што су дошла у тачно положај да немају право гласа, не важи рок предвиђен чланом 150 поменутога закона, пошто он говори само о случајевима чланова: 147, 148 и 149 истога закона.

III.

Гласачки одбори, изабрани од стране старога одбора, за случајеве из члана 181. зак. о општинама, треба да руководе и свима осталим зборовима, који се у општини држе за друге послове, јер нови одбор, док се не уведе у дужност и положи заклетву, не може ништа решавати по чл. 76 става другог.

IV.

Сам записник зборни, над овај решава о буџету, мора одговарати наређењима чл. 47. закона о општинама, а треба да ово подлежи и све остале појаве, које се за буџете траже законом о општинама, законом о окружним, среским и општинским буџетима, као и посебним наређењима, која о томе постоје.

V.

Кад неко лице положи заклетву, да нема више никаква имања сем онога, што је показало приликом пада под стечај, па се после извесног времена утврди: да то није истина, онда је оно учинило кривокletство, и зато општинским судови не ће ништа радити по његовим тужбама, него ће исправе, које од њега приме, послати Просторешком Суду, јер ове припадају стечајној маси, а Просторешки Суд ће уралити даље што треба у погледу његове кривичке одговорности.

VI.

Надлежан је општински суд за потраживања, по исправама, испод 200 динара, и ако су ове пробитно гласиле на већу суму.

VII.

Исправа, коју дужник није сам написао и потписао, већ није оверена кашиу, не преди према § 192 гр. суд. поступка.

VIII.

Кад је господин Министар Финансија, изузетно својом обустављено правилне буџета до појаве новога закона о општинама, онда су, по чл. 6. закона о оружжима, среским и општинским буџетима, важили прошлогодишњи буџети све дотле, докле се нови не одобре. Ово наређење важи за плате свих председника, који су били претпоном постављени, јер је њихову плату одређивао господин Министар унутрашњих дела по старом закону о општинама, и она није могла бити предмет оцене општинских одбора.

Према томе, при прављењу нових буџета требало је за њих узети стару плату све до даља разрешења њихових, а за остало чиновништво стару плату све до даља састава буџета.

При сировођу буџета требало је на ово скренути пажњу, па онда господин Министар Финансија не би редуцирао ону плату.

Кад тако није рађено, и кад су нови чиновници и нови одбори, правећи буџете, погрешили, па унели мању плату него што треба, онда треба тражити накнадне предлоге за ово, и они ће се одобрити.

Ако који општински одбор не би хтео о овоме да доноси потребну одлуку, општинским судови морају да то преставе старији власти на оцену, јер ће се рачунополагачи успешно бранити пред Гл. Контролом поменутим расписом, пита они у општ могу бити одговорни за наузете плате које су припадале и њима и чиновништву.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

Коста Благојевић, звани „Пајучак" опасан крађљивцу и ноћнар, родом из Церовца, среза јасеничког, стар 22 год., оњежен, приномашког, економског, који је био у притвору и окову под нач. среза крагујевачког због више опасних крађа па из истог побегао 28. марта тек. год., — ухваћен је ноћу између 16. и 17. тек. м-ца у Београду, а под звањем именом „Мишан Илић." Том приликом код Косте су, поред

многих сумњавих предмета, нађени још и 3 пасоша од којих су 2 турска и 1 српски за која је доцније нађено да их је купио од познатог крађљивца Милана Јичанина за 25 дин. Оспокава је сумња да је Коста за време док је у бегству био извршио још многе крађе и превасте, — па с тога Управа града Београда позива све полицијске власти, као и приватна лица која овог несталника буду познавали, да јој, ако о њему још што знају, то одмах доставе. Акт Управе гр. Београда Бр. 27.379.

ПОТЕРЕ

Једно страно и непознато лице, мушкиног стаса, око 30 год. старо, у сушеном одолу, са жутим опанцима на ногама, ноћу између 19. и 20. тек. месеца напале је на разбојничка начин, а на путу између Беле Паланке и Праћене Реке, на Јосифа Анца, лимара из Ниша и отео му 5·50 динара у готову новцу и чизме с ногу, па побегло. Лице ово ишанало се Јосеву за бугар, пошто бегунца. Начињено окр. пиротског решењем Бр. 7.002 моли све полиц. власти за хватање тражене овог разбојника. Акт управе града Београда Бр. 23.705.

Милован Божић, морнар, из Карановца у Аустро-Угарској, окрашен је код изврта сплашњског, али извршилац више опасних крађа, исти је 22. ов. месеца отишао непознато где. Он је стар 60 год., висок, сув, црн, питанин је, брица се, бркова средњих, од одела има на себи црно, старо, на ногама опанке, а на глави шубару. Моле се све полицијске власти, да Милована живо потраже и најављ управи града Београда, с позивом на Бр. 28.199.

Пантa Благојевић, пекарски момак, из Крагујевца, извршио је опасну крађу Милутину Божићу, пекарском момку, код Илије Аћимовића пекара из Крагујевца, па побегао. Стар је 19 година, приномаљаст, босан, одевен у прио одело, на глави има црни шеширић, а на ногама ципеле. Моле се све полицијске власти да Панту живо потраже, и пађеног спроведу начелству округа Крагујевачког, с позивом на Бр. 13.100, или Упр. гр. Београда Бр. 26.269.

Обрад — Обрен Н., надничар у млину Радовића и помп., из Крагујевца, коју између 2. и 3. ов. м-ца, на опасан начин извршио је крађу Јеремији Радовићу, надничару, украо му је пар одела сеоачког, једну гуњу од сигавог сукна, нову астраганску шубару, тканице лутачко сеоачке, општета је 50 динара. Стар је 19—20 год., наусиње га тек нагарнуле, висок црни очњр, мое орловски, нуждет, одевен у сеоачком оделу. Моле се све полицијске власти, да Обрада живо потраже и пађеног спроведу начелству округа Крагујевачког, с позивом на Бр. 14.669, или Упр. гр. Београда Бр. 26.269.

Марија жена **Ивана Вујичића,** из Шапца, притвореница вишестепеног суда ужичког, побегла је 9. ов. м-ца, из болнице и одиела је особи стара Круше Гајошић, болничарке и то: једно пазуче новчане, један пређен златан и један сребрн, једну кецељу, једну сукњу, две памиће, два пара чарапа. Моле се све полицијске власти, да Марију живо потраже и пађеку спроведу начелству округа Ужичког, с позивом на Бр. 9.699, или Упр. гр. Београда Бр. 26.538.

Љубомир Љубинковић, надничар, из Шапца, отпуштен је код начел. окр. подринског, за дело из § 91 б кривичног закона. Кад га је хтело начелство, да узме на кривични испит, он је нестало где побегао. Љубомир је родом из Добринаца у Срему. Моле се све полицијске власти, да Љубомира живо потраже, и пађеног спроведу начел. окр. Подринског с позивом на Бр. 10.925, или Упр гр. Београда Бр. 26.077.

Јован Рохар, млинарски радник из Будимпеште, извршио је на опасан начин крађу, Лазару Костантиновићу трговцу са Смедерева, где је као момак у њега радио. Он је стар 23 год., приномаљаст, брноса плавих од одела има на себи капут и панталоне од материје све небелане од брашна, говори потпуно српски, очи црне, крупне. Моле се све полиц. власти, да га живо потраже, и пађеног спроведу начелству округа Смедеревског, с позивом на Бр. 9.609, или Упр. гр. Београда Бр. 26.927.

Љуба — Љубомир Стаиковић, зв. Бећар, надничар пашиновски, из Цена, 14. овог месеца покрао је Малаћа Крстића, сточара вепа на Валева одвојила му следеће ствари: 1 зимски капут, једне црне панталоне са црним пругама, једне прегрбаче црне панталоне, 1 блузу каво браун, пошто је крађу извршио побегао је незнано где. Стар је 28 год., раста средњег, плећа, пун с малим плавим брковима, говор му је промукао, у одезу је, које је покрао са житом шеширом шеширом, на ногама опанке. Моле се све полицијске власти, да Љубу живо потраже и пађеног спроведу начелству округа Ваљевског, с позивом на Бр. 9.464, или Упр. гр. Београда Бр. 27.882.

Ђорђе Антић, из Зворника, у Босни, бив. ранелени ребелеског рудника, окривљен је за покушај убиства, ина Магдаленом Шут, пасељном из Ребарја, а нсти је отишао позвано гао. Ђорђе је стар 22 год., средњег раста, лежмежаст, косе смеђе, без браде и бркова, у цивилном оделу. Моле се све полицијске власти да Ђорђа живо потраже и пађеног спроведу начелству среза ваљевског с позивом на Бр. 8.261, или Управи гр. Београда Бр. 27.541.

Миленија удова пок. **Радосава И. Јовановића,** Цигањина, а бив. кокача, из Лозана ср. беличког, окр. моравског пазили се под истрагом код власти среза беличког зато, што је 15. фебруара ове године извршпла убиство са предомишљајем тровањем над својим мужем Радосавом.

Миленија је по народности Циганка, има јој 74. годнне, прао живе нарави, и у опште симпатична појава. Вакавља је прао рђаво, јер је у свој дућ била позната као блудница и као таква прао често бесала је од свога мужа. По извршеном убиству побегла је са Сретном Радосављевићем, Цигањином из Лозана, својим љубавником, и тек је у мају месецу ове године ухваћена од стране начел. среза тимочког који је спровео начелнику среском у Зајечари.

Стевап међутим још није пронађен.

Доносећи слику Миленијину, коју смо добили од г. Мил. А. Вранковића ср. писара и ноја можо да послужи као поуздано средство за проналажење Стевапово, јер ће она потсетити сваког по их је заједно виђао, понављамо ранију потерницу за проналазак Стевапов.

Пронађеног пала спровести начелнику ср. беличког.

Д-р Јанош Хаузер, адвокат, из Велике Кикинде, пошто је извршио неке назнпиих дела — крађа и фалсификовања јавних докумената, 14. септембра ове године побегао је незнано где. Њему је 41 год., вере је римокатоличке, висок, јак, коос и бркова смеђих, у лицу бубуљичав, очњу плавих, куба лепих, подвлака набусгаст, а испод подвлака носи мају браду. Говори мађарски и немачки.

На молбу овд. аустро-угарског посланства које дрнја за је бегунац исплан у Србнју пронашо Управа града Београда расписује потерницу за

њим, те позива све полицијске и општинске власти, да Јанопа живо потраже, и пађеного њој спроведу с позивом на Бр. 26.987.

ТРАЖИ СЕ

Мијаила Марковића, из Крушевца, по занимању кишапију — кајаџију, пушкара, трапи начел. окр. Крушевачког актом од 16. септ. ове год. Бр. 9.773, нети ина да се унути Х. чачанској пуповској окружној команди. Стар је 38—40 год., висок, добре развијен, приномаљаст, пун, но мало богатнја. Моле се све полицијске власти да пађеног Мијаила унуте начелству округа Крушевачког, с позивом на Бр. 9.773, или Управи гр. Београда Бр. 27.746.

Крсту сина **Вујице Илића,** из Сирикуће, трапи начелник среза ужичког, актом Бр. 7.266, нети је отуиирао од куће позивно где. Стар је 12 година, средњег раста, бслнчаст, на себи ина кошуљу од дебелог платна, сукнени шубуи, на глави шајкачу, на ногама нове опанке и чарапе. Моле се све полицијске власти, да Крсту живо потраже и пађеног спроведу начелству окр. ужичког, с позивом на Бр. 7.266, или Управи града Београда Бр. 26.579.

Косту Книћанића, родом из Ужица, трапи начелство окр. ужичког актом Бр. 8.796, нети је Коста 1. ов. м-ца побегао од свога гаде Сретена Костића, пафепије из Ужица. Коста је 13 година, стаса нпзог, косе смеђе, образа округлих, чела обичног, очњу црних. Пађеног треба спровести начел. окр. ужичког с позивом на Број 8.796., или Управи града Београда Бр. 24.948.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Станарина полицијских чиновника; 2) Телесне и смртне казне; 3) Спиткице. — III. Поучно забавни део: 1) Кибицер; 2) Ригаљ; 3) Запошљи из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: 1) Потере; 2) Трагни се.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 39. У БЕОГРАДУ, СУБОТА 5. ОКТОБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета од 10. септембра ове год., које гласи:

да се село: Шуме, по најављеној жељи својих становника, одвоји од општине наталиначке, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, и образује за себе општину под називом: „општина шумљанска".

да се село Орље, у срезу белопаланачком, округа пиротског, по најављеној жељи својих становника, одвоји од општине мирановачке и прида општини базовачкој, у срезу нишавском, истог округа.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. септембра 1902. године, Пж 22.797 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду одобрено је решење Савета, од 10. септемара 1902. год., бр. 6.192, које гласи:

да се Жарко С. Чајкановић, контрактуални окружни подшумар у Пироту, родом из Сарајева и турски поданик, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског законика као досадашњи српски поданик.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. септембра 1902. године, Пж 23.435 у Нишу.

РАСПИС

Свима начелствима и управи града Београда

Господин Министар народне привреде писмом од 21. фебруара ове год. ПБр. 3113 известио ме је, да је међу свињским запатима, у округима: подринском, ваљевском, ужичком, крушевачком и нишком, примећен велики процент бобичавих свиња.

Како интереси народног здравља, тако и трговински интереси наше отаџбине захтевају, да се предузму озбиљне мере против ширења ове болести, и њена појава сведе на најмању меру.

У тој цељи, Господин Министар народне привреде, предузео је извесне мере, које су изложене у његовом распису од 21. фебруара ове године ПБр. 3113. „Срп. Нов." бр. 44 ове год.

Али, како је познато, да свиње бобичаве само у оним местима у којима многа лица пате од пантљичаре, и у којима нема прописно израђених нужника за спрашавање нужде, — то је настала прека потреба да полицијске власти предузму потребне мере и у том правцу.

Како је Г. Министар народне привреде спремио нарочите прегледаче свиња, и наредио им: да бобичаве свиње обележавају нарочитим знаком; да о броју бобичавих свиња и њиховим сопственицима воде нарочити списак; и да о томе подносе извештај месном мировном левару, — то је начелству дата могућност да брзо и лако сазна у којима се запатима појављују бобичаве свиње.

Ове претходне мере осигуравају су брзо проналажење места у којима се болест појављује, а сада је доба, да се озбиљно почне сузбијање њено.

У тој цељи, а на основу чл. 33. тач. 1. закона о чувању народног здравља од 1881. год. препоручујем начелству, да нареди месном окружном мировном лекару да редовно извештава окружног физикуса о местима у којима се појављују бобичаве свиње. Кад физикус сазна за таква места, он ће уз прибоиоћ подручних лекара и осталих државних и општинских органа живо настати санетима и другим упутима да се направе таква нужници, који ће спречити свиње да се бобицама заразе, и *у исто доба наредити сеоима укућанима, да се мужницима служе.* При овом послу треба становништву нарочито обратити пажњу на однос који постоји између бобица код свиња и пантљичаре код људи. Исто тако треба уложити сав труд да интересована лица појме штету коју наносе своме здрављу употребом бобичавог меса.

Осим тога, начелство ће строго мотрити на тачно пршење расписа Г. Министра народне привреде од 21. фебруара ове год. Тбр. 3113, и настати, да прегледе бобичавих свиња врше само она лица, која имају дозволу Господина Министра народне привреде.

Према овима, који противно постојећим наређењима, ипак бесправно врше преглед бобичавих свиња, начелство ће строго применљивати казне предвиђене у члану 33. под 2. закона о чувању народног здравља од 1881. године.

СБр. 9602.
23. септембра 1902. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Н. Д. Стевановић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЗАСТАРЕЛОСТ ДИСЦИПЛИНСКИХ КРИВИЦА

Има пуно ствари, које се истичу у нас као „питања" само услед тога, што она, које треба да их знају, неће или не могу да се у њих удубе, да их дубље проуче, и онда, уз амбицију да „питаље реше," не поимајући суштину саме ствари и њену природу, изопако одлучују. Тако је и са застарелошћу дисциплинских кажљивих кривица. Неконе је пало на памет да се, видећи у Казненом Законику прописану застарелост за сва дела по том законику кажљива, запита: која ће то бити застарелост за ове дисциплинске кажљиве кривице, над и за њих, важда, мора бити неке застарелости? С повпном на једну одлуку Опште Седнице Касационога Суда, примењујући ону на све дисциплинска кажљиве кривице, сада редовно одмах пада одлука: да је дисциплинска кривица чиновника државног, или општинског ћмета, или јавног правозаступника застарила, ако по њој није ништа рађено кроз три пуна месеца, као и већ изречена казна, ако ипак у току толиког времена извршена. Одлука је, дакле, увек та, да све дисциплинске кривице застаревају, онако као и сви иступи из трећег дела Казненога Законика, по § 396. истога законика. Ништа лакше и — ништа погрешније!

Но пре него што бисмо се упустили у излагање погрешности овакога схватања и тако даке одлуке, хоћемо најпре да изнесемо саму одлуку Опште Седнице Касационога Суда. Ово је, нам, потребно нарочито због тога, да се види којим је поводом постала така одлука.

Касациони Суд, актом својим од 11. јунија 1893. под бр. 3932, известио је Министра Правде о томе опако:

„Услед представке Начелства окр. ужичког од 14. маја о. г. бр. 1509, у којој је изложено како је извесно лице решењем председника ужичког првостепеног суда од 23. маја 1891. год. бр. 9290 осуђено на шест дана затвора по закону о јавним правозаступницима због пискарања, па ова осуда није још извршена већ се покренуло питање да ли и осуде опаке природе застаревају за три месеца од дана кад постану извршне — Касациони Суд, позван претписом госп. Министра Правде од 29. пр. мес. бр. 4712 да ово питање узме начелно у законску оцену у смислу тач. 2. § 16. Устројства свога, у својој општој седници од данашњег дана узео је у оцену и решење ову ствар, па је нашао: да се осуде по закону о правозаступницима изречене имају да равнају осудама изреченим за дело иступа, и ако су осуде по закону о правозаступницима административне природе, па, како у закону о правозаступницима није ништа прописано о застарелости осуда по томе закону, то се, према усвојеном принципу за застарелост других врста и тежих кривица, и у овом случају има протумачити закон у полузу осуђеног и по томе да и осуде изречене по закону о правозаступницима застаревају у року одређеном у првој тачци § 396. казн. законика за дела иступа".

Административно, по закону о правозаступницима, кажњен је, дакле, један прост грађанин за бесправно, недопуштено управљавање правозаступничких послова, а не јавни правозаступник, који на управљавање тих послова има права и који само за неурednости у томе послу и за неисправности своје према реду правозаступника коме припада подлежи дисциплинском кажњењу по закону о правозаступницима. Дисциплинско кажњење, претпостављ увек државног или у опште јавног службеника као носиоца одговорности, а не сваког обичног човека. Према томе, ова одлука Касационога Суда може се тицати само сних оних осуда, које, по закону о правозаступницима, изричу над онима који нису правозаступници. На ивак на ову одлуку Опште Седнице Касационога Суда позива се, кад се каже да је неко дисциплински кажњено дело *јавног правозаступника* застарило, или да је застарила казна, за тапво дело над нам изречена. И не само то, него је сада основјала и та практика, да се на ову одлуку позива и за застарелост дисциплинских кривица државних чиновника и општинских кметова. Но ми се нећемо много на трудити да доказујемо неумесност ових позивања на ту одлуку Опште Седнице Касационог Суда, него ћемо одмах прећи на излагање како је и због чега сваршено погрешно узимати, да се на дисциплинска кажњене кривице државних и јавних службеника, долазиле оне под закон о чиновницима, или под закон о правозаступницима, или под закон о општинама, може применити застарелост из Казненога Законника. Довољно је бацити само један значајан поглед на природу дела кажњивих по Казненоме Законику и на природу и особине дисциплинских кажњивих дела, па да се одмах уочи она дубока разлика међу њима, која искључује сваку умесност, да се у област дисциплинског кажњења уносе установе Казненога Законика само по томе разлогу што тамо постоје.

Дисциплинско кажњење од кажњења по Казненом Законику битно се разликује и по основи на којој почива и по циљу коме тежи. Дисциплинске казне немају ничег заједничког с оном основном идејом кажњивалне казне, која, под претпом примене своје, хоће да буде заштита јавног правног реда и, у исто време, тиме да даде задовољења повређеној јавној свести, већ се дисциплинском казном хоће да одржи само ред у јавној служби тиме, што се хоће поново да уздигне поцрнуло осећање дужности дотичног јавног службеника, да се чиновник поправи и државна служба предохрани од грешења његова у служби и у будуће, и, ако нема изгледа за успех у томе, да се служба и сасвим ослободи тог ње недостојног вршиоца. Дисциплинско кажњено дело јавља се само као повреда службене дужности, као повреда реда у тој служби, а не као повреда свега јавнога правног реда, па према томе дисциплинска казна нма за циљ спој да буде државном интересу заштита за верно испуњавање дужности од стране јавног службеника и да његово владање одговара реду коме припада.

Кажњење по Казненоме Законику претпоставља као неминовно, да је дотично дело учињено законом тачно одређено и као кажњиво означено, иначе се не може казнити, ма колико се налазило да би га требало казнити. Сасвим је то друкче код дисциплинског кажњења. Исцрпно побројавање дисциплинских кажњивих дела, с тачним описом елемената из којих се свако тако дело састоји, није могуће. И при најбољој вољи за побројавањем свих категорија дисциплински кажњивих дела, то се не да остварити. Зато нам је најбољи пример баш наш закон о чиновницима. Њиме је, у његовом § 43., покушано то побројавање, па је морало бити напуштено. Унесена је појната допуна, којом су укупно обухваћена једним општим појмом сва дисциплински кажњива дела, остављајући ономе, који управљала власт дисциплинског кажњења, да у поједином случају оцени долази ли дотично дело под тај општи појам. По томе, и наш закон о чиновницима као дисциплинску привилу узима: а., сваку повреду дужности свога звања и б., свако недостојно владање и понашање у служби и ван ове. Никаквих ближих одређивања нема. Тако је и са одредбама дисциплинског кажњења по другим законима.

Казнени Законик обухвата све оне који у држави живе и одредбе његове примењују се на све оне, ако у опште само имају подобности за одговорност, међутим законске одредбе о делима дисциплински кажњивим односе се само на лице, које се тим одредбама нарочито потчини уласком својим у службу. Морална страна лица у овом другом случају мора, по правилу, бити далеко интензивнија него код оних других. Отуд ни мерило одговорности, ни трајање одговорности не може бити једнако за обе области, за дисциплинско и кривично кажњење. Трајање дисциплинске одговорности, ако би се баш хтело да се неже за неко одређено време, мора се нарочито установити, због особите природе дела дисциплинских кажњивих, која се битно разликује од природе дела кажњивих по Казненоме Законику.

На послетку, право дисциплинског кажњења од права кажњења по Казненоме Законику разликује се и по органу који то кажњење врши. Дисциплинско кажњење је власт, која припада Влади по праву њеног надзора над свеколиком службом државном, а власт кажњења по Казненом Законику постоји од Владе сасвим одвојено, независно, припада у том погледу самосталној судској власти.

Све оне битне разлике између дисциплинског кажњења и кажњења по Казненом Законику чине да се у дисциплинско кажњење не смеју никако уносити и из Казненог Законика позајмљивати установе, које нису усвојене за дисциплинско кажњење. Што се, пак, саме застарелости тиче, баш због тих битних разлика у самој природи ових двеју области кажњења не ставља се као принцип, да се свако дисциплинско кажњиво дело, чим протече неко већ у напред, законом одређено време, предаје заборављу, да се сматра као и да га нема, да је застарило. У осталом, као год што је немогуће законом у напред казати и побројати све врсте дисциплински кажњивих дела, тако је исто немогуће у напред казати и време, после којега ће свако такво дело остати без икаквих штетних последица по исправност и ред у служби.

Но, ако се законом не да унапред одредити време, за које би свако дисциплински кажњиво дело застарило, свакојако — приметићемо ми — стоји и то, да кажњење и таког извесног дела, ако се не предузме у неком прилично дугом времену, може, на послетку, постати непотребно, јер ће се на дело већ заборавити, те ће но ред и исправност у служби бити индиферентно, а сам дотични службеник може бити да се већ сасвим поправио и раније своју погрешку потпуно изгладио. И доиста, то је сасвим тако, само то мора бити предмет оцене у сваком поједином случају, а не треба да се законом кли, што је најгоре, каквом наопаком практиком, као што је ова наша, у напред одређује застарелост за сва дисциплинска кажњена дела у опште. Може бити само питање чијој оцени ово да се повери и о томе ћемо сад говорити.

М. Н. Јовановић.

(Свршиће се)

ПРЕШТАМПАВАЊЕ ЗАКОНА

У једноме чланку горњега имена, ми смо, у овоме листу, изнели известан број законских одредаба из кривичног закона, које су одавно укинуте или замењене, а при последњем прештампавању њиховог изостављене, него многе власти и данас по њима суде и пресуђују.

Том приликом обећали смо, да ћемо ускоро изнети такве случајеве и из других закона, како власти не би падале у погрешке, да своје одлуке заснивају на оне законске одредбе, које су одавно или са свим укинуте или замењене.

Одужујући се томе своме обећању, ми ћемо у овоме чланку говорити о одредбама из закона о поступку судском у кривичним делима.

Ну, пре него што пређемо на ређање самих примера, ми ћемо се задржати мало да одбијемо неке неоправдане прекоре, који су нам усмено чињени, поводом нашега раније изнетог чланка о овоме питању.

На име, речено нам је, како је неоправдана наша бојазан, да ће власти наслањати своје одлуке на оне одредбе, које су укинуте, а нису при прештампавању закона изостављене, јер, вели, сваки чиновник мора и треба да зна законе, који у овој земљи постоје.

Не може се спорити оправданост захтева, да чиновници знају за законе, који у овој земљи постоје, јер се без тога не би могао разумети њихов положај, али се, тако исто, мора признати, да они не *могу* знати све промене, које су извесни закони претрпели.

Кад би они то морали и могли знати, онда се не би нашло оправданих разлога, да се закони после сваке измене прештампавају.

Потреба, да један закон садржи најновије измене, толико је била очигледна и оправдана, да је изазвала и прештампавање самих закона и средњавање зборника.

Да је немогућно знати све промене једнога закона, нама није тешко утврдити.

Као пример узимамо једнога правника, који је са Велике Школе одмах добио чека.

Он долази у срез и предаје му се кривични предмети.

И ако је на В. Школи учио кривично право, и ако је до неке научавао и сам наш кривични закон, он код првога случаја мора опет да се послужи самим законом. И, под претпоставком, да закон садржи само оне одредбе, које нису укинуте и које важе, он се њиме служи. И, ако у томе закону има и таквих одредаба, које су укинуте пре 10, 15 и 20 година како овај млад човек може знати за то?!

Овај пример довољан је, држимо, да убеди сваког, како је оправдана бојазан, да ће се сваки чиновник, верујући у тачност оних, који прештампавање закона средњују, превраћати: да своја решења наслони и на оне одредбе, које не важе.

У осталом, и да овај пример није овако убедљив, да нас не би било двоумљења о овоме, јер смо у својој служби били очевидци овакових случајева, па зато опет велимо: из закона треба избацити све оне одредбе, које не важе, јер доносе недогледне штетне последице.

Кад смо, овако, одбили неоправдане прекоре, који су нам чињени, ми ћемо се вратити изношењу самих одредаба, које су укинуте, узимајући последњо државно издање од 1900 године.

У овоме закону изазвани смо и сада §. 34, који гласи: „приватни тужилац, ако га полициска иследујућа власт, на основу §. 29 оа тужбе одбије, може се против тога решења жалити Касационом Суду, било да се казнимо дело извиђа по званичној дужности или само по тужби приватног тужиоца."

Код онога §-а нема никаквих напомена да је укинут, и, наравно, имало би се узети, да он и данас важи.

Међутим, то не стоји, јер је он укинут законом о истражним властима од 27. априла 1895 године, чланом 3. који гласи: „Истражна власт, ако нађе из узрока изложених у §. 29 прив. суд. поступка, да треба прекинуте иследење, дужна је да начини о томе писмено решење са побудама и да га саопшти као оптуженом тако и приватном тужиоцу, где га има.

Ако приватни тужилац у року од три дана не ваљана жалбу против решења, а дело се казни по званичној дужности, истражна власт дужна је послати то своје решење са спима актима тога дела Касационом Суду на разматрање и решење."

Одмах после појаве овога закона, §-у 34-ом пр. с. пост. више није било места, јер је он овим замењен, и ако је за жалбу опет остао надлежан Касациони Суд.

Али, ако би се и могло рећи, да су они нпак могли остати један поред другога, пошто је остала нета инстанца као надлежна за оцену решења, донесених по §. 29, то се више није могло рећи после измене овога закона, која је учињена, чланом 3. закона о изменама и допунама у закону о истражним властима, од 15. октобра 1896 године, који је надлежност разматрања ових решења пренео на Првостепене Судове, дакле из основа изнешено саму надлежност власти.

Неоспорно је, дакле, да чл. 34-ом нема места више у кривичном судском поступку све дотле, докле се он чиме не буде законодавним путем, укидајући сам закон о истражним властима, који, у осталом, и не садржи више ништа сем оне једне одредбе, те нема ни основа за његово постојање.

Донесен, да укине закон о истражним судија од 17. априла 1890 године и да врати надлежност за изнађење кривичних дела властима, предвиђеним §-ом 19. кр. судског поступка, он је морао одмах бити укинут, а она одредба из чл. 3. да се пренесе у кривични судски поступак.

То се, у осталом, може учинити и сада, те би, тако, она одредба о жалбама на решења, донесена по §. 29. кр. суд. поступка, ушла у закон где јој је и место.

Изношењем овај случај, ми за сада стајемо са намером, да се ускоро опет јавимо са другим случајевима из овога и осталих закона.

Дим. С. Кољајић

СКИТНИЦЕ

(Наставак)

Флајит је уверен, да сваки преступник свакако бар једном у животу осети кајање, и жали што га је кобан стицај околности гурнуо на пут преступа; и то жали и каје се зазда сасвим искрено, и да може веровати у могућност повратка моралном животу, он би се понова вратио друштву, из кога су га изгнали разни судбоносни случајеви и страсна жеља за бољим животом.

Међу скитницама налазио је Флајит људе разног узраста; старе и слабе, сакате, који се с тешком муком мичу опирући се о палицу, младе у најбујнијем добу, и децу. То је била читава дуга поворка, у којој, као у покретној панорами, пред очима посматрачевим, промичу слике свих могућих порока, људске беде и јада, све што само пада у део несрећном људству. Најмрачнију и најсуморнију страну тих слика, свакако чине деца скитачка, рођена и одрасла на путу. Међу малим скитницама наће се и таквих, које несрећна случајност или просто кобне прилике баце на тај пут. Има, у осталом, и скитница од добре коље.

Једва би каква статистика могла избројати колико је деце на путу рођено. Већина умире, тек што су света угледала, а која остану жива обично одрастају у атмосфери греха и преступа, навикну се на беспосленост, перад, прошњу и крађу. Само незнатан број деце неким срећним случајем бивају спасени од таке судбине. Огромна већина таквe деце нема ода, не зна га, а остала одрасту у породици и заједно с оцем и мајком путују, али најчешће које у ода случаја добијају већином је нетоветно. Сирото дете обично прима на своје страшне какве породице, али само у ретким случајевима да таково дете временом не постане преступник, јер већина их одрасте без икаквих појмова о добру и злу.

Флајит прича историју једног малог скитнице, званог „чинјенско дете" (Chexeno Baby). И ово се родило на путу, али мати му је била из друштва угледног и образованог. На несрећу своју до дудила завољела је неког шпијанског коју, и побегне њему у логор. Тамо је живела живото пуним промена и препрата, идући од шатора до шатора, из логора у логор. Њени непријатељи тврдоху, да се њој тај живот свиђа, али пријатељи који су је добро познавали, говораху да се она стидела вратити се својој кући, и стога је остала у том ђу. Напослетку роди и у очајању не знајући шта да ради, пристане уз једног скитницу. Од тог доба заједно су тумарали између Чијене и Сантаје. Дете је расло међу скитницама и постало њиним ду-

бимчетом. Мати узме реч од својих другова, да га неће ништа научити, и они су своје обећање свето испунили. Ма да су деце окруживали само пороци, неваљалства и злочини оно је њих умело чисто и невино, како је и живело. Погинуло је заједно са својом мајком и осталим скитницама који се десиле на возу, с којим се десила катастрофа. Спасени нађоше само његову десну рученцу, и то је било све што је од њега остало. Рученцу му сахранише лепо, а на гробић метнуше уместо камена даску. Ако се даска очувала, може се и данас тај гробић наћи у прерији.

Осим те деце, рођене на путу, има доста и такве која постаје скитнице услед погодаба свога живота. Обично су им очеви људи пијанице, а они нечито гладују. Каткад родитељи и сами истерају дете на улицу да проси, али има да и сама деца прибегавају томе начину да утоле своју глад. И онда пијанство родитеља и глад су често први узрок дечјој скитњи. Али најинтересантнија су деца која се од своје поле одлаз скитњи. Фланут уверава да их има читав легион. Свака старо скитница сусреше, несумњиво, у свом животу, повише такве деце која ће га зауставити на раскршћу и пришатати на пут.

Ту децу мами простор, слободан живот, живот скитачки пун необичних догађаја. Читали су или слушала приче о необичним догађајима, о делима и злочинима, па су и сама пожелела да буду јунаци или велики злочинци. Већином се та деца одликују великом упечатљивошћу и лаке се одају аутосугестији. Обично изаберу себи каквог јунака или злочинца, на кога желе да се угледају. Тај пример најбоље може да уверн какве штете може да донесе деци читање полицијских листова, пуних прича о преступима, и књига које утичу на дечју машту и распаљују уображење. У број те деце добронољних скитница спадају и деца обузета „Wanderlust"-ом. Фланут прича како познаје неког дечка из Ну-Јорка, који је живео у дивним приликама, да би му могли другови позавидети. Али једно дете ухватила манија путовања по туђини, и ретко је који месец прошао а да није из куће бегао. Поцепад најинтитавнији случај побуђује му неспавалавању жељу да путује. Машта му се разиграла; час је себе замишља као трапера, час је спасао с животу пуну опасности тамо одгоја на далеку западу Америке, час му се привиђају необична јунаштва, живот пун борбе, и напослетку избор за председника републике. Разуме се, таква је машта врло карактеристична за једног малог Американца. Сваки малишан, који уме читати, неизоставно чита биографије Харолдове, и сваки неизбежно машта о томе, да једном постане председник републике, ма и да не даје себи рачуна пако би се то могло постићи. По Флајнтонин речима, Wanderlust је врло честа појава у Америци, и он је с правом сматра као патолошки облик, у који би пало да уложи своју снагу искусан психијатар.

И то је значајно, што нигде осим у Америци, скитнице немају тако моћног утицаја на подмлађак сеоски и градски. Они се тим утицајем често користе за своје злочиначке намере, мамећи децу, и својим причама завођели их, те морају да пођу за њима. Несрећни дечак ретко се враћа с пута на који тако пође. Скитнички живот их учне све јаче, ма за од њих постаје мали робови, а за најмању непослушност добијају ужасне батине од својих најстаријих. Уосште дечко, кога је скитница собом увео, постаје као нека његова сопственост, и треба се дивити стрпљењу којим једно дете подноси врло поступање. Има, уосталом, изузетака, али ретких, те скитница заволи дете као рођена сина, па с њиме добре поступа.

Судбина све те деце веома је жалосна. Баш од њих постају оборени злочинци, и у њима се од рана детињства зачињу сви пороци. Међу младим скитницама има одиста и патолошких субјеката урођених злочинаца (по Ломброзовој теорији, нарочито овај други тип. Обично у те деце постоји нека инстинктивна склоност скитачењу и злочинствима. Они се не разговарају као деца. него као одрасли и искусни злочинци. „Често сам готов био да мислим, како то и нису деца, него неки патуљци. Често изричу необично дрске и опасне ствари, и то тако вешто и искусно, да се стари навалзлим усхићавају. Појава тих рано сазрелих преступника могла би се сматрати као случајност, кад не би била тако честа. Занимљиво је посматрати тако малог злочинца кад је међу одраслима пошто је учинио какво дело. Одмах га опкољавају, одушевљавају се њиме, али он сам ретко кад и познаје своју вредност, и у то доба обично се понаша као и сва деца, игра се. Али само му треба наредити да што год изврши, он се сместа промени, прекрати игру и озбиљним лицем размишља о новом предузећу, које доноси необично вешто и извршује. Гледајући такзог дечка готов сам био мислити да се ућ усвојила душа каквог старог злочинца...»

Фланут узима као карактерну врту скитница њину тежњу за удруживањем. Самоља и усамљеност за њих је од горих казна, само ако немају болесне наклоности осамљивању. Сви они одметници и отпадници друштвени осећају неодољиву жељу и потребу за солидарношћу, за дружењем и свобрађењем. Код скитница увек је видна тежња за груписањем, и једна таква група чини прави „клуб отпадника." У Америци је необично много таких клубова. Фланут је проучио такза друштва и најуређенија, најкарактеристичнија, описао је.

Има их од три врсте према узрасту својих чланова: деца, одрасли и старци групишу се и образују друштва или клубове. Дечји клубови су већином састављени само од мушких чланова, али каткад учествују и девојчице. Узраст између десет и петнаест година. Њиси сви чланови праве скитнице, има их који живе код својих родитеља, а други су по заводима за преноћиште. Храну за се зарађују на разне начине, скупљају старе и крпе, продају новине, чисте обућу, и врше разне ситне поруке према својој снази и порасту. Ни један од тих малишана се не издржава крађом, на макар да има и склоности на зло, него увек сви имају рад и посао којим се занимају. Фланут наводи за пример клубове у Чикагу и Цинцинату. Чланови чикашког клуба називали су се „дивљим мачкама"; то су били прво бескућници скитнице, који су се занимали чишћењем обуће и продајом новина. Снега двадесет чланова. Ма да њису имали званична председника сви су некако признавали малога Франка за свога старешину, а он је по свој прилици и био основач тога клуба. Фланут вели да је то био дечак паметан и способан, особито развијене индивидуалности, а другови су и нехотице се покоравали његову утицају. Ма где био вала је собом друге привлачио. Основао је и један клуб у Толеду.

Клуб „дивљих мачака" смештен је као у неком подрумчету које су дечаци покопали иеван нарошчана пунушњаку. Скупљали су се у вече једном у недељи, пушили и читали на тајс јефтине приче или слушали причања. Понекад се добациваху шалама и прескочицама или разминлаху о својим „походима." У подрумињу је била и пећ од цигле, неколико клупа, старих лонаца, тестија, старо сандуче у које су каткад остављали којекакву резерву својих прибора и злата. На зиду се шаренила нека слика, непристојна.

Најмлађи члан тога клуба имао је десет, а најстарији четрнаест година. „Они не беху састави рђави дечаци, вели Фланут. Често сам седео с њима и слушао њине разговоре и шале. Истина, умели су да псују, нека су могли и да се опију као одрасли пијанци, али иначе не беху састави покварени, ма да сте њине шале имађаху карактер врло рђав. Али они нису никад просили нити крали, нисам ни у једног опазио преступничких склоности. То су били просто весељаци, шаљивци, бескућници бачени на вољу судбине, који не имађаху никога ко би се о њима бринуо и уздржавао од рђавих шала и испада, јер су они на природан начин давали пуну слободу својим инстинктима. Прмрали су и девојчице у свој клуб, према њима су увек били добри и љубазни. Девојчице су и саме учествовале у њиним пошалицама, и старале се да што више кућевности и угодности даду њином клупском стану, и украшавали га, што су дечаци неома ценили."

У сваком већем граду седињених држава има таквих клубова. Они би, разуме се, могли да буду од велике користи у социјалном погледу, јер управ помоћу тих клубова најлакше би се могло дејствовати на умни и морални однос младих скитница. Али овај, ко би желео таке утицати на њих, морао би међу њима живети, на кад их добро упозна и проучи њине навике и наклоности, онда да задобије њино пријатељство и поверење. Само тако, ако постане члан малога клуба, може да их покори своме утицају. Али ко ће за то да жртвује?

Клуб у Цинцинату био је састави друкчији. Чланови, тако исто најзвише скитнице без свога крова и огњишта, изабрали су крају за свој занат. Своје седнице и састанке држали су у старом чуну, бачеву на обали реке, далеко изван града. Већина чланова беше млађа од четрнаест година, али сви су већ били прави преступници, и њин разговор носише такав карактер.

Служили су се жаргоном преступника и познавали се као одрасли преступници.

Та два типа скитачких клубова назове се и код одраслих. Неки су удружење преступника, неки пак основани су нарочито ради песничања. Али има и таквих клубова који су основали са смером искључиво друштвеним, и чине среднште где се састају скитнице да заноште један другоме новости и да се виде. У томе се баш и разликују ти клубови од оних ради преступничких дела основаних, јер ове потоње на удруживање гоне не само тежња за општењем, него и делатни планови и намере, пошто је тако лакше и угодније делити. Најинтересантнији клуб одраслих је „Кенгуру,“ који је искључиво клуб тамничног живота. У америчанским провинцијалним затворима допуштено је затвореницима да обдан живе у сали, пространо и снабдевеној столом, клупом и новинама; у неким пак тамничним салама удвоено је и огњиште и постоји сав кујнски прибор. У такој сали затвореници могу да шетају, да се играју, да читају и забављају, у којзи се дуже седнице клуба „Кенгуру“. Фладит овако описује своје прво познанство с таквим клубом:

„Био сам затворен, ухватали су ме на спавању у празном вагону. Чувар који ме је напао одвео ме на станицу, где сам ноћ провео доста жалосно, размишљајући којом ли ће ме казном да казне. Рано изјутра одведу ме есквајру из истог места, који ме заштп за име.

— Били Рајс, — одговорих ја.

— Па, шта сте ви тамо радили, Била?

— Тражио сам рада, ваша часносте.

— Тридесет дана! — викне он јасним гласом и мене одведу у затвор.

Тада сам имао три друга. Пошто смо били под шерифа и његов клерк записао наша већином измишљена назнвања, нас одведу у једну велику собу, у којој већ беше много затвореника. У трен ока нас опколе ти људи и стану нас распитивати зашто смо и како смо ту дошли, а онда један висок, сув скитница викне јасно: „А сад дајте места „кенгуру.“

(Наставиће се)

ИЗ СТАРЕ ПОЛИЦИЈСКЕ АРХИВЕ

Благородному Господину Целоку капетану и Старешини среза Белићског Стевану Михајловићу

Будући да је сада, о Свето Тројичинској држаној скупштини решено, да се од сада у на предан Кнезу о благополучију народљем 15-ти а не 10-ти рапорти шиљу, зато препоручујем вам, да и ви од сад мени 15. дан рапортирате, што се је у подручном нам Срезу догодило, и то почевши од 1. будућег Јунија м-ца тако какоће мени најдале 14-га и 28. у Крагујевац рапорт ваш доћи, како ћу и ја 15-га и 30. Кнезу рапортирати моћи

№ 141

25 Маја 1836 год.
У Крагујевцу

Поклоновић
Петар Тушковић
Секретар **Сарановац**

Саопштено: **П. К. М.**

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

РЕЗОЛУТНА МАТИ

ПУТНИЧКА АВАНТУРА ЈЕДНОГА ИДЕАЛИСТЕ

Од Јосифа Крајера.

„Servus Rollo! стара куко!“ У исто време осетих како ме загрлише две снажне руке, а лице ми загодиша пуна, оштра брада и на образима осетих десно и десно пољупце.

Ослобођих се тога изненадиога нападача и погледам му у лице, које је било пријатељски мени окренуто. „Хансе — ти?“ свиче са мојих усана.

„Наравно, зар то није изненађење за тебе? Па како иде, стара куко? Допусти, да те видим — до ђавола, изгледа да си ових десет година добро употребио, од како се нисмо видели. Сад си као — —“

„Молим те Хансе, умери се“, прекинем га плашљиво.

„Ах шта, нисе нађа постао „листар. Када се нађу два стара друга са универзитета, тад се нађа не мере речи на кантар. А нарочито као нас двојица, који смо много и много шта преживели, на пример, кад смо оно пили пре растанку, на кад су нас продавци на пијаци — — —“

„За име Божје, Хансе, буди паметан, нисмо ни сами, шта ће мислити људи, моји сталкари?“

Твоји стражари? Ха, ха! Роло и његови стражари? Ха, ха!“ Хансе је толико био пао у затру, да ме је довођо у непријатељу, и приметно сам, да нас је публика посматрала, који је испуњавала перон интернационалне станице. „Хансе“, рекох му ја, „ма да се толико радујем, што смо се видели, ипак те морам озбиљно опоменути, да се пренесеш на прошлости у садашњост. Ја овде више нисам Роло наше кажанице Ђачке, већ полицијски комесар и —“

„Твој положај захтева, да ти стечени респект не буде сахрањен од стране једнога старога пламеног пријатеља. Ти имаш право и то је добро. А пошто и иначе већ имаш службено достојанство, то ћу ти се одмах обратити за помоћ.: „Господине полицијски комесаре, ја сам у ужасној невољи, спасите ме из ње.

„Ама, Хансе, зар ти не можеш да будеш паметан?“

„О, и те како, до сада сам се само шалио. Но види само, па онда суди, да ли имам основа да се смејем,“ на то извади он из џепа од плише свиле везену кесу за новац. Била је потпуно празна.

„Јест, ћу ми је жена сама наградила за мој пут у Италију. Али пре неколико сати била је она пуд и кило лежша, у њој се сјајило двадесет златних наполеондора — сад их више нема, а никад их више нећу ни видети“.

„Јесу ли ти украдени?“

„Украдени, то би био леп случај за вас, није ли, господине полицијски комесаре? Али не, ја ћу се више обратити на свога драгога пријатеља и замолити га, да ми узајми 200 форината који су ми потребни ради продужења пута, наравно у накнади за то кашу драго признаницу.“

„О, ја је не потребујем од тебе, Хансе: Ја и не тражим, да ми поверши тајну, која те је довела у ту моментану поплачну неприлику, само ћеш морати неизостано остати овде неколико часова, да бих ти могао донети жељену суму од куће, а ово се задржава овде још само кратко време“.

Ако само мена каквих других жртава, то ћу ти задовољство учинити. Али пре но што се кренемо одавде, за твоје бубуљаве паре, допусти ми само још једном да се погледом опростим са својим сапутницама. Само, — видиш ли ову леду бринету, висока девојка као газела, са пламеним очима“. —

„Хансе, па ти са ожењен —“

„Јесам, код куће. Али не плаши се, излечен сам — потпуно за цео пут. Мати се постарала“.

„Мати?“

„Јест — она тамо што стоји поред оне Богиње. Нећеш се збунити која је, зли јој десно око.

„Фали јој једно око?

„Али она и поред тога добро види, више но што се у опште може видети. А шта си ти —?“

Мени је на један пут синула једна мисао у главу. Извадим бележник, потражим једну забелешку и пишем једну реч једном од својих агената. За тим узмем под руку свога пријатеља и поведем га собом.

„О ништа“, одговорим ја, „само један службени налог, који сам услед твога изненадиога доласка заборавио. А сада ходи, имамо неколико сати времена, а пре но што одеш треба да видиш мој биро на станици.

„Ако је то твоја кола, стојим ти на расположењу, ма да то мене лично не интересује баш особито. Мени би била милија чаша пива, ако је има само добра.“

„Ни то ти неће бити ускраћено, али прво дужност па онда уживање“. Тако и дођосмо у мој биро.

„Ах, дакле прво треба да ти направим признаницу на 200 форината?“

„Не, то није потребно, али ми мораш повеарити, на који ти је начин нестао новац. Повереље за повереље“.

„Хм, драги пријатељу, ја бих ти то од срца радо доставио, али — то је само моја тајна.“

„А чија још, можда оних дама, што си ми их показао?“ Он слегну раменима. У том тренутку зачу се треће звоно и у исто време јасан писак локомотиве.

„Је ли,“ упита Ханс, „путује ли сад вој?“

„Путује.“

„А где је пруа станица одавде, где он стаје?“

„У П., на талијанском земљишту“.

„Дакле изван сфере ваше власти?“

„Наравно изван ње. А што те то интересује?“

„Јако ме интересује. Кад је тако, онда су даме потпуно сигурне и неће учинити никакву грешку, ако ти испричам ту авантуру.

Он узе једну цигарету са мога столића за пушење, запали је и испружи се на диван.

„Ти ћеш дозволити? У толико ћу дакле причати. Дакле слушај и милостиво суди. Као што можда знаш, можда ми је и сувише рано упаљио, да постанем професором историје на вишој гимназији у С. Други би био задовољан с тим местом, дочекао би тридесету годину службе и пензију у кругу своје породице поврх по туцета деце. Мени није довољно професоровање у средњој школи, хоћу да се вратим на Alma mater, чији сам ја одушевљени младић од најпада, — прво ћу да будем приватан доценат, а после можда и редован професор. Да бих прокрчио себи пута, имам намеру да штампам велико стручно научно дело „Историју римске републике“. Ја сам радио озбиљно на томе, али пре но што довршим тај свој рад, морам неизоставно да проступујем неколике напоре, које могу наћи само у Риму. То ми је циљ путовања, који ми је био идеал још у време Ђаковаша. Можеш представити себи, у каквом сам душевном расположењу пливао, кад сам данас при овом дивном времену пошао на пут.

У Фрањевцу ушла је к нама у купе једна старија дама са једном, младом, драженском девојком. У моме су друштву била три туристе, али нас ове ускоро оставише. Тако остадох сам са ове две даме. Старија је морала бити уморна од пута; те се себи у један пут од купе-а и у брзо јој се склопи лево око од сна, док јој је десно већ недостајало. Ја сам седео преко пута убаве девојке и почех с њом разговор. При том је кроз прозоре ширко успављивши ветрић, околна брда беху позлаћена зрацима заходећег сунца, а из виногрда је весело одјекивала песма жетелаца и жетелица. Сјајне очи моје сапутнице гледале су са пуно неме жудње, тако очаравајући, да сам се сетио Хајнеових песама, које је он еневао онде на граници — тако сам се осећао, да бих могао загрлити цео свет, и да би се то и остварило, загрлим је ја својим рукама —“.

„Па?“ запитам ја нестрпљиво.

„Тада се зачу гласан врисак, али не на уста девојачких, већ материних. Она је била скочила и кроз отворен прозор брзо ухватила за кваку која даје знак да воз стане.

„За име Бога шта хоћете то да учините?“

„Да вичем за помоћ, пошто сте напали моју кћер.“

„Али воз би стао. Помислите само шта то значи!“

„Ја се ништа не бојим, ни сте напали моје дете и ја трошим задовољење.“

„Ја ћу вам га дати, само не знам на који начин“.

„Ах, разумем вас. Ово задовољење, које бисте требали да дате за такав корак што сте учинили, не можете нам дати, јер видим на вашем прсту бурму.“

„У толико пре можете увидети, колико бисте ми неприлике начинили“.

„Да. А зар треба да вас за то штедим, што бисте ви дошли у неприлику? Не, недостојно понашање треба казнити.“

И опет чврсто прихвати за кваку. У том ја спустим своју руку на њено раме. „Али госпођо, прекидам вас, уштедите ми ту сраноту, ја сам спреман већ на све“.

„„А ако не учиним? Али не, ви ме мучите, напали сте на жену, која није заслужила такав бол. Ја сам супруга и мати, и за то ћу ићи до се смилујем на вас. Ну услуга за услугу. Ја сам са својом њерком у моментаној повчаној несрећи, велика пошаља повоаја, који нам је требала доћи у Клагенфурт, није нам стигла. Наш би се пут морао прекинути и за то се у овако критичком положају обраћам на ваше ритерство, дајте ми 500 франака, и ваше ће понашање бити заборављено“.

„Госпођо, толика сума — жао ми је, ја носим собом само 20 наполеона за пут“.

„Но, на ја ћу се задовољити и том сумом, пошто вам баш не желим што је најгоре“.

„Госпођо, мени је немогућно да се растанем с тим новцем.“

„Онда наша погодба престаје — ви то сами хоћете.“ И опет ухвати на кваку.

„Био сам у страховитом положају. Помислио, да ће скандал, који ће изазвати ова жена, прочути се и по новинама, да ће ми нарушити домаћи мир, па можда и будућност, те да бих све то спасао, брао се одлучим, извучем своју кесу и бацим је старој. Она зброја на ње двадесет светлих наполеодора, и врати ми натраг празну кесу. „Још једно, господине“, рече ова при том. „Дајте ми реч, да нећете никоме причати о овоме, иначе ће и моја обавеза престати“. Ја још дадох реч и у том би јој тренутку сваку жељу испунио, али у оближњој станици потражим од кондуктера, да ме одведе у други купе. Писам никоме више да надржим погледе те старе жене, док јој је њи у куту купе-а сакрила лице у мараму, изазивајући у мени живо саучешће. — Ето, сад знаш моју авантуру на шта мислиш о њој?

„Да ти можеш бити одличан професор и капацитет на пољу науке, али да си зато ипак непрактичан човек, драги Хансе. Ти си жртва неома лукаве и оригиналне писценоване краље.

„Како, мислиш ли то озбиљно? Но да, о старој би се и могло свашта говорити, али девојка, та анђелска слика —“

„Јесте једно лакомислено створење, које је побегло од родитеља и пало у руке једној трговачкој девојака.“

„Стари пријатељу, част и поштоване твоме полицијском генију, али то је и сувише грубо комбиновано“.

„Ти још сумњаш? Но добро, човече од науке, ја ћу ти онда дати прво на бело“. И пружим му телеграм, који је у току данашњега дана првенсо мени. Исти је гласио:

„Клара С., 18 година стара, средњег потпуно развијеног стаса, са црним очима, тамном косом, врло пријатног изгледа; могућно да је је завела позната Сара Шварц, 52 године стара, мала проседе косе, са једним оком: Клара је побегла од куће и могућно је да је пошла за њу, у правцу Италије. Девојку задржати, стару ухапсити. — Полицијски комесаријат Н.

Ханс је разрогаченим очима гледао телеграм.

„До ђавола! На јеси ли их пустио да побегну?“

„Да сам учинио по твојој жељи, да — али опако сам употребио сферу своје власти.“ Отворим врата од предсобља, где су седеле обе даме, од страха необично бледе између два полицијска агента. „Видиш ли даме су под најбољом стражом. Можемо сада уштедети пут у варош, пре но што следећи воз дође, имаћеш својих 20 наполеондора.

Ханс ме бурно загрли. „Врано, Роло, то си сјајно извео то је, Богме, често срећа имати пријатеља полицијског комесара.“

„Нарочито за тако поетичне путнике, као што си ти. Упамти поучну реч, Италија је већ по себи чаробна земља пожење, и за то је најбоље путовати кроз њу као паметан човек. А сада ходи, да видиш да код нас није хрђаво пиво, као што ти мислиш, те да попијемо кригу „Пилзенца“ на рачун твоје срећне ножње.

„С драге воље, стари пријатељу, само упанред да знамо, да ћеш ти водити трошак.“

„Важда ли то, што сам ти помогао да пронађеш изгубљених 20 наполеондора?“

„Не, већ за то, што сам ти дао прилике, да ти падне шака „резолубива мати.“

Са немачког **Д. В. Б.**

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

20

Он исти, пљесну устима и обриса се.

— Некада сам, браћо, могао да поручим много раније, напомену са озбиљном важношћу, обраћајући се као спима и шишом посебице, — а сад већ изгледа да се и моје године примичу. Хвала, Степане Доројевићу.

— Нема на чему.

— Тако ћу за једнако о томе с тобом говорити, Степка, и осим тога, што си ти према мени велики невалалац, ја ти кажем.

— А ја тебе, пијана пругобо, ево шта ћу рећи, прекиде га Степка, који беше изгубио стрпљење. — Слушај, и упамти сваку моју реч: ево ти га свет напоља: тебе но света, мени но света. Одлази и да се више ниште са мном срео. Сит сам те!

— Дакле ми нећеш дати новац?

— Какав новац још хоћеш, ти пијани човече?

— Ај, на оном ћеш свету сам доћи, да ти дам — али та је нећу признати. Наша је парица заражена с муком, са знојем, горка је то пара. Мучићеш се ти на ономе свету са моји петаком.

— Та иди до ђавола.

— Што тераш? Ниси упрегао.

— Одлази, одлази!

— Невалалче!

— Робијашу!

И опет отпоче псовање, још јаче него пре чашћавања.

Ево, где на постељи седе засебно два пријатеља: један висок, развијен, дебео, прави касапин; лице му је црвено. Само што се не заплаче, јер се веома растужио. Други — мршав, танак, оронуо, с дугим носом, из којега као да нешто кипље, и са малим свињским очима, оборених к земљи. То је човек израђен и образован, био је некада писар и понаша се према своме пријатељу као с неке висине, што је ономе било потајно врло непријатно.

Цео су дан заједно пили.

— Он се према мени осмелио! вичe дебели пријатељ, снижно дрмајући писареву главу левом руком, којом га је био обухватио. „Осмелио“ — значи: удариo. Дебео пријатељ, и сам некадашњи подофицир, потајно је завидно своме исписеном пријатељу, и зато они обадвојица, један пред другим, парадирали изабраношћу стила.

— А ја тебе кажем, да и та немаш право... отиочиње писар догматички, упорно не дижући на њ својих очију и с важношћу гледајући у земљу.

— Он се усудио против мене, чујеш ли! прекида га пријатељ, још јаче тресући свога другог пријатеља. — Ти си ми сада једини остао на целоме свету, чујеш ли ти то? Зато ја и тебе једнисме говорим, он се осмелио према мени!..

А ја ти опет кажем: такво бљување оправдање, драги пријатељу, баца само срам на твоју главу! одговара писар тањим и учтивим гласићем, — а боље је да признаш, драги пријатељу, да је све то пијанство дошло од тиога рођеног непостојанства.

Дебели пријатељ одотуна мало уназад, тупо гледа својим пијаним очима на собом задовољног писарчића, и наједанпут, сасвим неочекивано, из све снаге удара својом огромном песницом по ситноме лицу писаревом. Тиме се и свршило пријатељство за читав тај дан. Драги пријатељ одлети онесвешћен под кревет...

Сад ће у наш састанак један мој познаник из засебнога одељења, безгранично добродушан и весео момак, прилично бистар, шаљивчина што не пређа и по изгледу необично безазлен. То је онај исти, који је, првога мојег дана у тамници, при ручку у кући питао, где живи богати мужик, и тврдио да је он човек „с амбицијом“ и напио се са мном чаја. Било му је око четрдесет година, имао је необично дебелу усну и велики месинат нос, засрдан бубуљицама. У руками му је балалајка, на којој немарно удара у жице. За њим иде, баш као реп, изванредно мали осуђеник, с великом главом, којега сам дотле врло мало знао. На њега, уосталом, нико и није обраћао никакве пажње. То је био некакав чудњак, неповерљив, нечиго ћутљив и озбиљан. Изгледа да је на ред у шпијару и очигледно је настојавао да живи као особењак и да се ни с ким не зближава. А сад овако пијан, прилично се као сенка за Варламопом. Изгледа да је њим у страшном узбуђењу, размахивао рукама, ударао песницом о зид, о постеље, па чак и за мало што није плакао. Варламов, као је изгледао, није на њега скретао никакве пажње, као да га није ни било поред њега.

Занимљиво је, да се пре тога та два човека готово никако нису један с другим састајали; међу њима ни по занимању, ни по карактеру, није било ничег заједничког. И из разних су одељења и живе у разним казаматима. Маленн се осуђенике знао — Буклин.

Кад ме виде, Варламов се осмехну. Седео сам на својој постељи поред њега. Он је стао подаље према мени, нешто размишљао, заклатио се и, приказећи ми нејединским корацима, с неком важношћу се накрити целим телом и, опљап додирујући струне, прогоиорн рецитативом, уларујући лагано чизмом такт:

Круглолика, бела лица,
Она пена као сенница,
Драгана моја:
У хаљини атласној,
А опремн прекрасној, —
Дивнога кроја.

Изгледа, да је та песма донела Буклина до бесиила; замлатара рукама и, опрекнувши се свима, повика:

— Све то лаже, браћо, све он то лаже! Ни једну реч не каже истинито, све лаже!

— Старијему, Александру Петровићу! рече Варламов, пиљећи ми у очи са обешењачким осмехом и само што не пође пољубити се самном. Био је трештен пијан.

Израз: „старијему (или: старцу, старчићу), тоне и томе...“, то јест, тоне и томе моје поштовање, употребљава се код простих људи и по целоме Сибиру, па макар се тицало и човека од двадесет година. Реч „старчић“ означава нешто поштовано, пуно уважења, па чак и ласкано.

— Ну, па како је, Варламове, како живите?

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

В. Н. писар изнесовић начелства, учинио је ово питање:

„Често се дешава, да полицијске власти узимају у поступак оне тужбе, по којима се износи тужбе због остварања службености пута, па и самог заузећа, од стране сопственика преко чијег имања пут пролази — подводећи описе случајева под прописе §§ 339 т. 1. или § 375 л кривичног законика.

Питамо: да ли се у описте службености, по своме појму — на баш и да постоји предлагало заузеће од стране сопственика, може казнити но прописима кривичног законика или не; јер ако се изнесени случај, подиеже под прописе § 339 т. 1. иије нут сеоснја о коме тај прописе говори; а, ако се, пак, подиеже под други одељак § 375 л, иије каиво заузеће туђег приватног добра, а ноше моменути законски прописе говоре већ је сноријна туженога, само што тужилац има право поступе по 341 граф. закона.

Ако се узме отазо, што и мора бити, онда излази: да полицијска власт, ни, наравно, и општинска, иису надлежне за извођење и суђење оних случајева по § 2. кр. законика, већ ће су оно грађански спорови, које полицијске власти морају узимати у поступак само по § 495 гр. суд. поступка".

На ово питање одговарамо ово:

Прописа § 339 и 375 а кривичног закона, не могу се никад применити у случајевима опозиције права службености, јер ова наређења говоре специјално о заузећу приватно или државне имовине.

Кад год се оспорено право службености утврђује јавном исправом или другим меродавним јавноснма доказима, па се тражи заштита полицијске или општинске власти у облику извршења пресуде или одржања постојећег стања, ове ће, у другу своју надлежности, као управне власти, ући у оцену истакнутога питања, и то пре но § 495 грађ. суд. пост. а друге но тач. 3, чл. 92 зак. о општинама, и пријавити га крају у смислу § 500 грађ. суд. поступка и чл. 96 зак. о општинама.

Ако би се, поводом овога, истакло питање о кривичној одговорности туженог због непослушности, онда би се према њима могао применити § 327 т. 1, кр. закона.

Да се § 327 има одпети и на ово случајеве, налазимо потврде у т. 3. § 360 кр. закона, на ко је Цепић, у своме објашњењу превичног закона налази, да је ово законска знаменитија.

Ово, наравно, има бити у случајевима, кад је питање о праву службености несумњиво утврђено, а у случајевима, кад ово има тек да се утврди, онда су изложени редовни суђови у смислу § 6 под б. и § 27 под а грађ. суд. поступка.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Јеврема Прибановића, б. жандарма, тражи начелство окр. Крушевачког актом Бр. 10043, исти је окривљен за крађу чаршава Милану Младеновићу механџији из Крушевца, он је стар 24 год., средњег раста, приномазаст, пун, но мало раван од богиња, браон малих, у

обичном црном одећу, које је доста приметно. Најбоље треба спровести начел. окр. Крушевачког с позивом на Бр. 19043, или Управи града Београда Бр. 28073.

ПОТЕРЕ

Ноћу између 5. и 6. ов. м. непознати злочинци, у Г. Горевници, ухватили су Милорада, сина Велимира Торомана, пресл. општине Мишковачке, кад је спавао код оваца, везали су га и везаног дотерали су до куће, те су га примарали да је знао своја ова Велимира, да њаје из куће, да би га могли опљачкати, пошто је настало пушкарање између Велимира и злочинаца, злочинци су побегли. Злочинци наоружани су били револвере, од којих је један био са белим кундаком, а други сам цев. Један злочинац са белим револвером, средње је стаса, рађ, развијен, обријан, малих бркова са шиљчићем, са црним чакширама од сељачког сукна, гуњом и зубуном. Овај други је већег раста и тања, црномањаст, браде кратке, са свим описане, чес без кићанке, које напред прао дугачке, у гиљама и ношуљи, гуњ и зубун. Моле се све полицијске власти, да злочинце живо потраже и њихове спроводу начелнику среза Љубићског с позивом на Бр. 14.979, или Управи града Београда Бр. 28.686.

Стојан Мијић, скитница из Лешнице, среза Левачког, округа моравског, стар 17 година, опљачкаљст, црномањаст, лежњеноват, босао, у ношуљи и гиљама од дебелог кудељног платна, а у ношеном гуњу и панољ војничког шајкача и опанцима на ногама, — пресудом суда општине Жарковачке од 23. Септембра т. г. № 3113 осуђен је за крађу новца на 10 дана затвора и шест месеци полицијског надзора с тим, да се за сваки прекид у место рођења, само да надзори и полицијски надзор.

Како је Стојан ноћу између 23. и 24. Септембра текуће године разлабо општинску апсану и велико зло побегао, назначили смо 24 часа затвора, то се може све полицијске и општ. власти, да Стојана у своме рејону проваљу и само га ради надзирања кадне стражарско спроводу начелнику среза Врачарског с позивом на Бр. 12.831.

Риста Ђорђевић, из Ниша, шилар и бесабција, оптужен је код начел. окр. Крагујевачког за извесно кривично дело, и потрага је поведена, кад је за ово Риста свипао побегао је из Крагујевца. Стар је 30—35 година ретке браде и бркова, добро угојен, омален, одевен у шишано одело црне боје. Моле се све полицијске власти, да Ристу живо потраже и њихово спроводу начел. окр. Крагујевачког, с позивом на Бр. 15.861, или Управи града Београда Бр. 28.841.

Ђорђе Ивковић, родом из Д. Ковиља у Аустро-Угарској, а бивши слуга из В. Мошгинције ср. посавског, решењем пређстеп. суда окр. Београдског од 5. Децембра 1901 год. № 81.422, стављен је под суд по из слободе да се брани, зато што је 4. Јуна т. год. напао у дворишту са Гргујевом Остојићем из В. Мошгинције на Димитрија Петровића слугу тамљуља га, нанеш му тешку повреду тела. На њако начел. пр. посавског кривца Ђорђа није могао спровести суд, јер је одмах по извршеном делу побегао — но чувењу у Аустро-Угарску, а како је врло могуће да се прекао налази у Србији, или ако се налази и ван Србије, да ће врло вероватно правну ујучити и у Србију се вратити, — то исленик судија прпност. београд. окр. суда моли све полицијске и општинске власти да исток у своме кругу потраже и у случају проналаска упуте га надлежној власти полицијској, с позивом на овај расинас прпост. суда, округа београдског, под Бр. 31.422.

Абдул Амер — из Арабистана, који вели да се покретно и добро име Сава Јовановић, служио је као радник, код И. Бајкова и Спонова па је 2. т. м. напустио службу, и том приликом узрао је новцема Бајконовим, један пар чизама, капут бели па побегао. Стар је 36 год. Колав, на глави носи фес, у оделу обичном радничком. Моле се све полицијске власти за одмах Абдула, потраже и њихове спроведе начел. ср. Пожаревачког, с позивом на Бр. 13.403, или Управи гр. Београда Бр. 28.360.

Фридрих Хрох, из Беча, цесар. краљ. пад официјал утиуно је и пропенеро је 54.832 круне и побегао је из Беча. Он је стар 42 год., римокатоличке вере, оженен, предњег је стаса слабушав, погнутог држања, усног лица, плавих очију, има прилично дугачку црвено смеђу и жешто проседу косу црвено плаве бројне и браду (јаврербара), које је мокла у цељи прикривања обријао од одела имао је на себи сиви врежанут, црно свилено одело, црне пруге панталоне, и црн жепаин шешир са тврдим ободом. Аустро-Угарско посланство, мишљење да је исти побегао у Србију послао је његову фотографију с молбом да се за бегунцем шаљи потерница. У тој цељи моле се све полицијске и општинске власти, да Фридриха живо потраже у своме кругу и на случај проналаска га спроведу Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 28.492, а уједиштво о томе да известе.

Ноћу између 25. и 26. пр. месеца непознати лопови провалили су дућан на њиву Ђ. Јасића Марковића, тек. из Вуздрапа среза Грочанског, и из истог украли су следеће ствари: 5 пари мушких чарапа, 6 ком. женских кошуља, 4 тругог платна од по 120 аршина, 70 ком. пешкира, 3 ком. женски пешкеља, 3 плаштара разног куненог платна, 5 пари пазувица, 1 кило вуненог преће за плетење, 4 ком. женских марама, 10 пиша сира, 3 пиш. бело вуне, и 1 стару овчу вуну у пасуља. Нарочује се трагење за крадљивцем и повраћајем и за случај проналаска упутити га начел. ср. Грочанског с позивом на његов Бр. 9755, или Управи града Београда на Бр. 29.028.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Петар Марковић, родом из Јагодине, бив. писар општег радничког јагодинског друштва, а пре тога служитељ у пошти јагодинској.

Ово 2 сата после поља ноћи, 2-ог авг. ов. год. на јагодинској пијани спрам напивајуће радничког друштва свичкао је сеоре рођеног брата Драгутина Марковића, телеграфисту који се у то доба крајио људи са којшег дежурства, нанадне га, и у намери да га убије, избоде га неоренром на неколико места.

Петар и Драгутин били су у свађи од пре 2 године, због обичних напивајућих размирица, а гледни узрок овој свађи био је тај, што је Петар живео неуредним животом, често је напитао на родитеље да их туче, и њиго водно рачуна о својој душности према родитељима.

Петар је познат у Јагодини као велики пазгаварија напивач и убојица. Као такав, 19. Нов. пр. год. напао на своју рођену сестру и њеног зарученика и хтео их убити из ловорвера, да би им осујетио брачну везу. Због чега је и кажњен од стране власти. Од тог доба, Петар је постао још већи непријатељ своме брату Драгутину, из разлога што је Драгутин без пита дозволио брак своје сестре. И за такву „увреду,“ човек није жиналао другу шчина изабрао је себи прибани заловолење, но да свог рођеног брата дочеки и да га — убије!

Слику Петрову са материјалом за опис добили смо од г. Мил. А. Бранковића, писара ср. беличког.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Заштрапаност лицинцијских кривица; 2) Прекитиранавање законо; 3) Скитиње; 4) Из старе полицијске архиве. — III. Поучно забавни део: 1) Резолутна мати; 2) Занимљиви из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: 1) Трагња се; 2) Потере; 3) Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 40 и 41. У БЕОГРАДУ, ЧЕТВРТАК 17. ОКТОБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства од 7. ов. мес. постављени су:

за Председника Министарског Савета и Министра Грађевина, г. Петар Велимировић, Министар на расположењу;

за Министра Војног, почасни ађутант, г. Ђенерал Милован С. Павловић;

за Министра Правде, г. Арон Нинчић, Министар на расположењу;

за Министра Иностраних Дела, почасни ађутант, г. Ђенерал-штабни Потпуковник, г. Василије Антонић, Министар на расположењу, задржавајући му чин и ранг у војсци;

за Министра Народне Привреде, г. Д-р Ђока Николић, Министар на расположењу;

за Министра Унутрашњих Дела, г. Воја М. Тодоровић, Сенатор и адвокат;

за Министра Просвете и Црквених Послова г. Миленко Марковић, Управник Државне Штампарије; и

за Министра Финансија, Милић Радовановић, Професора Велике Школе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. октобра 1902. год. № 24406.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника друге класе округа тимочког, Љубомир Обрадовић, начелник треће класе истог округа;

за начелника треће класе округа крагујевачког, Петар Вазгојевић, начелник четврте класе истог округа;

за начелника треће класе округа београдског, Бранимир Рајић, начелник четврте класе истог округа.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 5. октомбра 1902. године № 24237 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза црногорског, Сава Мијалковић, начелник исте класе среза трнавског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза трнавског, Алекса Давидовић, начелник исте класе среза забубовачког, по молби;

за начелника друге класе среза моравског, округа пожаревачког, Љубомир Н. Поповић, архивар Народне Скупштине у рангу секретара четврте класе Министарства, по потреби службе;

за начелника треће класе среза забубовачког, Јован Тасуновић, начелник исте класе среза хомољског, по потреби службе, но без права на накнаду путног и селиденог трошка;

за напредног секретара друге класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност начелника среза хомољског и прима плату на плате онога, Драгољуб Марковић, напредни секретар друге класе истог начелства и вршиоц дужности начелника среза моравског, у истом округу, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. септембра 1902. год. № 24238 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза сврљишког, Тимотиј Сововић, начелник исте класе среза загланског, по потреби службе;

за начелника прве класе среза загланског, Јован Б. Михаиловић, начелник друге класе среза сврљишког.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 23. септембра 1902. године, № 24.221 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза кључког, Светозар Савић, начелник друге класе истог среза;

за начелника прве класе среза крајинског, Василије Митић, начелник друге класе истог среза;

за начелника друге класе среза белички, Јосиф Цветић, начелник исте класе среза зубинског, по молби;

за начелника друге класе среза подунавског, Владимир Рашић, начелник треће класе истог среза;

за начелника треће класе среза добричког, Мијаило Гачић, секретар прве класе начелства округа крушевачког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза рамског, Владимир Пешковић, секретар прве класе начелства округа тимочког, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа топличког, Бождар Жарковић, начелник треће класе среза рамског, по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа тимочког, Арсеније Шуменковић, секретар исте класе начелства округа топличког, по молби;

за напредног секретара друге класе начелства округа моравског, а да врши дужност начелника среза левачког и прима плату на плате онога, Коста Поповић, секретар друге класе истог начелства и председник општине свилајначке, по молби;

за напредног секретара друге класе начелства округа рудничког, а да врши дужност начелника среза љубићског и прима плату на плате онога, Драгомир Николић, секретар друге класе истог начелства, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа пожаревачког, Милан Трповић, писар прве класе министарства унутрашњих дела;

за секретара друге класе начелства округа крушевачког, Милутин Пећанац, писар прве класе среза беличког;

за секретара друге класе начелства округа рудничког, Ђорђе Луковић, писар прве класе среза подунавског;

за писара прве класе министарства унутрашњих дела, Коста Поповић — Андробашић, напредни писар прве класе истог министарства и вршиоц дужности секретара начелства округа пожаревачког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 25. септембра 1902. године, № 24.223, у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника треће класе среза златиборског, округа ужичког, Јован Јовановић, секретар прве класе начелства округа чачанског, по потреби службе; и

за секретара друге класе начелства округа чачанског, Љубомир Станковић, писар прве класе среза поцерског, округа подринског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 25. септембра, 1902. године, № 24222. у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за лекара среза рађевског, округа подринског, Д-р Миливоје Ранковић, лекар среза таковског и качерског округа рудничког, по молби, и

за лекара среза таковског и качерског, округа рудничког, Д-р Венцеслав Стејскал, лекар среза рађевског, округа подринског по потреби службе, без права на путне и селидбене трошкове.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 11. октобра, 1902. г., Сл№ 11.050 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара друге класе среза нишавског, округа пиротског, Мирко Ивковић, писар друге класе среза моравског, округа нишког, по молби;

за писара друге класе среза моравског, округа нишког Михаило П. Илић, писар друге класе среза јадранског, по молби; и

за писара прве класе Управе града Београда, Михаило Ђокић, писар друге класе исте Управе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 5. октобра 1902. год. Пл№ 24.224 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара треће класе Управе вароши Београда, Михаило Димитријевић, писар друге класе начелства округа нишког, по молби;

за писара друге класе начелства округа нишког, Драгомир Ст. Шумкарац, практикант среза заглавског, свршени правник.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 28. септембра 1902. год. Пл№ 24225 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника друге класе округа београдског, Драгољуб Јовановић, начелник исте класе округа крушевачког;

за начелника треће класе округа крушевачког, Тодор Петковић, начелник исте класе округа пожаревачког;

за начелника треће класе округа пожаревачког, Бранимир Ј. Рајић, начелник исте класе округа београдског сиу тројицу, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 11. октобра 1902. год. Пл№ 24697 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама, одобрено је решење Државног Савета од 2. септембра ове год., бр. 5.769., које гласи:

да се село Лисовић, по најављеној жељи својих становника, одвоји од општине бељанске, у срезу космајском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: „општина лисовићска."

да се село Кривље, по најављеној жељи својих становника, одвоји од општине добрињске, у срезу мланском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: „општина кривљска."

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 15. септембра 1902. године, Пл№ 23.478 у Нишу.

На основу члана 112 закона о општинама од 21. марта 1902 године, Министар унутрашњих дела, прописује ова:

ПРАВИЛА

о

ПОЛАГАЊУ ИСПИТА ЗА ОПШТИНСКЕ ДЕЛОВОЂЕ

Члан 1.

Свака општина мора имати једног деловођу са свима условима који су прописани чланом 112 закона о општинама.

Члан 2.

Деловођа општинског суда мора имати све погодбе, које су прописане чланом 112 закона о општинама и да је уз то положио испит, који се прописује овим правилима. Но они, који су били најмање годину дана државни чиновници, или су до 21. марта 1902 године завршили три године писарске службе у општини, а имају услове из тачке 1, 2 и 3 члана 112 закона о општинама, могу бити деловође општинских судова и без положеног испита.

Члан 3.

Испит за деловођу општинског суда полагаће се у начелству онога округа, у коме пријављени кандидат стално живи, а у Београду у Управи града Београда.

Члан 4.

Испитивање кандидата за деловође општинских судова вршиће парочите испитне комисије.

Испитну комисију образују у окружним местима: један полицијски чиновник најмање у рангу секретара начелства, кога одреди начелник окружни и коме ће једновремено одредити заменика, један судија првостепеног суда из места окружне вароши и старешина месне контроле; а у Београду један члан већа кога одреди управник града Београда, један судија првостепеног варошког београдског суда и један рачуноиспитач кога одреди председник Главне Контроле.

За састав сваке комисије, Министар правде одредиће на годину дана по једног судију из надлежног суда за члана и по једног за заменика; а за вароши Београд председник Главне Контроле одредиће, на годину дана једног рачуноиспитача за члана комисије и једног за заменика.

Кад год за потребно нађу, и Министар правде и Председник Главне Контроле могу ове чланове и њихове заменике, о којима је реч у горњем ставу, сменити и на њихова места поставити друге.

У окружним местима замењиваће у комисији шефа месне контроле окружни благајник.

Кад је који од чланова спречен да у комисији учествује, дужан је да о томе писменим актом благовремено извести начелника окружног, како би овај заменика позвао.

Председник је комисије по рангу најстарији члан.

Деловођу комисије за сваки поједини случај одређиваће начелник окружни, односно Управник на писарској особља начелства односно Управе.

Члан 5.

Кандидата за деловођу општинског суда не може испитивати, нити може бити деловођа испитне комисије онај, који по § 52 грађанског поступка не би могао судити његову парницу.

Изузеће члана или деловође испитне комисије може чинити кандидат само до дана одређеног испита и то: из оних истих разлога и са оним истим доказима, какви су прописани у § 52 грађанског поступка.

Члан комисије, или деловођа који би према кандидату стајао у таком односу, дужан је благовремено, парочитом писменом предстанком, изјавити изузеће и предати га начелнику окружном, како би се у комисију позвао његов заменик. Ако би тако лице ипак ушло у састав комисије и као њен члан дејствовало, Министар унутрашњих дела може поништити такав испит.

Кад Министар унутрашњих дела у смислу овог члана поништи испит, дотични кандидат губи квалификацију општинског деловође, коју је на основу таког испита добио.

О сваком случају изузеће решава пуноважно Министар унутрашњих дела.

Члан 6.

Начелник окружни саопштиће кандидату на потпис састав испитне комисије најмање на пет дана раније од дана одређеног испита.

Члан 7.

Ко би хтео да положе испит за деловођу општинског суда, подноше за то молбу начелнику окружном, односно управнику града Београда. Уз молбу дужан је приложити доказе, како има све услове, који су прописани чланом 2. ових правила.

Члан 8.

Од дана пријема молбе па најдаље за петнаест дана, окружни начелник, односно управник града Београда, пошто оцени, да ли кандидат према поднетим доказима има потребне услове из члана 112. закона о општинама, решиће и кандидата решењем известити о томе, да ли му се одобрава полагање испита, или не, и на којих разлога.

Против решења, којим је одбијен од захтева, да му се одобри полагање испита, кандидат може изјавити жалбу Министру унутрашњих дела за петнаест дана од дана кад је исто решење примио. Решење Министра унутрашњих дела коначно је.

Члан 9.

Ако би кандидат био одбијен од полагања испита, или би од истога пре, но што је отпочет, одустао, вратиће му се положена диурна.

Члан 10.

Једновремено са решењем, којим се кандидат извештава да му је испит одобрен начелник округа, односно управник града Београда, позваће кандидате да најдаље у року од 1. месеца положи на име дајурне по шест дана за чланове и четири дана за деловођу испитне комисије.

Од дана положене дијурне, па најдаље за десет дана, начелник округа, односно управник града Београда, известиће писменим актом чланове комисије и кандидате, за који је дан испит одређен. Испит се мора обавити најдаље за месец дана од дана положене дијурне.

Члан 11.

О свом раду комисија ће водити нарочити записник, са означеном, имена и звања њених чланова и деловође, имена и презимена кандидата, места његовог становања и дотлашег занимања, места где је и времена кад је испитивање отпочето, из којих је предмета кандидат испитиван, је ли кандидат положио или није положио испит за општинског деловођу.

Члан 12.

Испитивање кандидата биће усмено и писмено и траје најмање три сахата. Од овога времена мора се оставити кандидату најмање 1 сахат за израду писменог задатка.

Члан 13.

Усмени испит кандидат ће полагати из ових предмета:

1, из писмоводства, деловодства, руковања архивом и правила о општинским печатима;

2, из закона о административној подели земље, закона о устројству војске, закона о општинама, закона о чувању пољског имања и закона о општинским кошевима;

3, из кривичног законика и поступка, грађанског законика и поступка, из правила о поступању у ванпарничним делима, полицијски уредбе и правила о односу слугу и њихових газда;

4, из рачуна четири проста облика рачунска: сабирање, одузимање, множење и дељење; даље прости и десетни разломци и правило интересно;

5, из закона о таксама и закона о порези;

6, из закона о шумама и закона о водама.

Из свију ових закона или правила, кандидату ће се давати само она питања, која имају непосредне везе са дужностима и општом службеном надлежношћу општинских власти.

Од кандидата захтеваће се у главном: спрема за опште и правилно појмљење ових закона и правила и за њихову примену у конкретним случајевима, а познавање појединих одредаба закона или правила само у толико, у колико је потребно за оцену, да ли кандидат, у начелу, познаје главни смисао надлежности, која по дотичном закону или правилима припада општинској власти.

Према томе, кандидату се може довољити, да се читавим дотичног закона, или правила, поможе у одговорима на постављена питања. Као год би кандидат, ма и на такав начин, показивао разложности и јасноће у разумевању закона и подобности за његову правилну примену, треба сматрати да је кандидат дао задовољавајући одговор.

При усменом испиту комисија ће нарочиту пажњу обратити и надуже се задржати на предметима који су у овом члану побројани под 1, 2 и 3.

Из осталих предмета комисија може пробрати само неколико и на њих ограничити испит кандидата.

Ако би кандидат својим одговором на предмете под 1, 2 и 3. одговорио тако довољно да је већ самим тим показао довољно подобности за правилно схватање и примену закона, комисија може тиме усмени испит и завршити не прелазећи на остале предмете. Овакву своју одлуку комисија је дужна унети у записник.

Кандидат, који би при испитивању из предмета под 1, 2 и 3. показао недовољан успех неће се ни испитивати из осталих предмета, већ ће се одлуком комисијском у записнику утврдити овакав неуспех и одбити од даљег полагања тога испита.

Кад се сврши усмени испит, означиће се, је ли кандидат из тога испита показао довољан или недовољан успех.

Чланови комисије претходно ће се споразумети о међусобном распореду питања, која ће давати кандидату из појединих предмета.

Члан 14.

Истога дана, а пошто се усмени испит сврши, комисија ће приступити писменом испиту кандидата. При овом испиту комисија ће дати кандидату да расправи један конкретни спорни случај из грађанског законика и поступка у границама надлежности општинских судова; или какву ступњу кривицу са применом казненог законика и полиц. уредбе.

И у једном и у другом случају, може се кандидату дати у израду још и какав административни предмет.

Кандидат се и у том случају може служити дотичним законом. При оцени писменог испита, комисија ће обратити пажњу и колико кандидат показује спреме за формалну практичну страну службе т. ј. за писмени састав одлука и администрације општинских власти, а нарочито за израду решења и пресуде.

Постављене задатке кандидат израђује у присуству бар једног члана комисије.

Члан 15.

Кад прође време одређено чланом 12. ма и пре тога, ако би кандидат најавио, да је са израдом готов, комисија ће оценити и овај испит кандидата и своју оцену унети у записник.

Сматраће се да није положио испит за општинског деловођу кандидат, који би на овом испиту показао недовољан успех. На писмени испит неће се пуштати они кандидати, који су на усменом испиту показали недовољан успех.

Члан 16.

Своје одлуке комисија доноси већином гласова.

Да је кандидат у смислу ових правила положио испит и тиме добио квалификацију за општинског деловођу, комисија ће утврдити нарочитом одлуком у записнику и под потписом свога председника, са пуномером и печатом дотичног начелства, односно управе, издаће о томе уверење кандидату.

Ако кандидат не би показао довољан успех, комисија ће својом одлуком утврдити да кандидат није положио испит за општинског деловођу. Такав кандидат може поновити испит само један пут и то најмање по истеку шест месеци, од кад је први испит полагао.

Члан 17.

На основу овако издатог уверења о положеном испиту, испитани кандидат има право на службу општинског деловође у својим општинама, ако не стоји у изузећу тач. 2. и 3. члана 112. закона о општинама.

Члан 18.

Од 1. јула 1903. године моћи ће вршити дужности деловође општинске суда, прописане чланом 113. закона о општинама само она лица, која би у свему имала услове из члана 112 поменутог закона и члана 2. ових правила

Садашњи општински писари, који према горњем стању овога члана, без положеног испита не би имали услова за општинског деловођу, морају положити испит, који се прописује овим правилима најдаље до 1. јула 1903. године. Оне, који до тог рока испит не положе, а били су дужни да по члану 112. закона о општинама и овим правилима положу, општински суд отпустиће из службе и заменити кандидатима са положеним испитом.

Ако општински суд овако не би поступио, надлежна надзорна полицијска власт, каснеје председника и чланове дотичног општинског суда по члану 158. закона о општинама. Једновремено с тим надзорна власт поставиће општинске деловође и одредиће им плату на рачун дотичних општина, најдаље за десет дана по истеку горњег рока. Овако постављени општински писари престаће дејствовати, кад општински судови изберу за општинске деловође лица, која би у смислу овога члана имала за то потребне услове.

ПБр. 24,118.

21. септембра 1902. год.

у Београду.

Министар унутрешних дела,

Н. Д. Стевановић с. р.

На основу члана 178. закона о општинама прописујем ова

ПРАВИЛА

о деловодству и писмоводству општинском и о уређењу архиве општине.

I. О деловодним књигама:

Свака општина мора имати ове књиге: деловодни протокол, експедициону књигу и регистар.

а). *Деловодни* је *протокол* онакве форме, као и по државним надлештвима, а који се штампају у државној штампарији,

У деловодни протокол уписиваће се акта по реду, како су долазила сваког дана, и под бројем, који је на реду.

У рубрици деловодног протокола „садржај предмета“ уписиваће се садржина акта укратко; али тако, да се из тога јасно види, шта садржи дотични акт, који је под тим бројем заведен.

У прво важнији случајевима може се и цела садржина акта уписати у деловодни протокол, ако није велика.

У рубрици „садржај решења“ записаће се укратко садржина одлуке, која је по том акту донета, или ако је акт у продужењу послат којој другој власти, онда ће се то и назначити.

Исто тако и остале рубрике означене у деловодном протоколу морају се попуњити.

Деловодни протокол мора се водити чисто и уредно. У њему не сме бити никакног брисања, бријања, а нарочито радирања. Ако би се десило, да се нешто погрешно заведе у деловодни протокол што није требало завести, онда се то не сме брисати ни радирати; него прецртати пером, али тако, да се може читати шта је било, а у рубрици „примедба“ има се назначити, да тај број не вреди и зашто је набрисано оно што је заведено.

На крају године деловодна се књига мора закључити, исписаним на крају словима колико свега садржи бројева; па ће то оверити својим потписом председник општине и деловођа и утврдити општинским печатом.

б). У експедиционну књигу заводиће се сваки акт, који се шаље другој којој власти а у њу ће се потписивати оно лице, које тај акт буде примило. У овој књизи морају бити оне рубрике: „деловодна нумера“ акта који се шаље; „дан, месец и година“ кад је исти експедован; „коме је надлештву“ експедован, „место опредељења“ и „потпис примаоца.“

Оне се рубрике морају тачно попунити и не сме бити ни у њима брисања, бријања и радирања; а ако би се десило и овде, да је нешто погрешно заведено, то ће се превући пером, али тако, да се види шта је било написано; а у рубрици „потпис примаоца“ означиће се зашто је то избрисано. Но тада у тој рубрици не сме бити потпис примаоца.

Експедициона књига мора бити пронумерисана јемственником, чији ће крајеви бити на последњем листу протокола и општинским печатом утврђени. Стране његове морају бити означене редним бројевима и на последњем листу биће означено словима колико та књига има страна и то ће утврдити својим потписом председник општине и деловођа општинског суда.

в.) У регистар ће се уводити сви акти и по истом ће се акти у архиву остављати и назадјанта. Регистар мора имати оне рубрике: „деловодна нумера“ предмета, који се у регистар уводи, „садржај“ у који ће се укратко уписивати садржина предмета; „фасицла“ у којој ће се уписивати број фасикуле у коју је предмет остављен и „рез“ у које ће се записивати којим је редом предмет остављен у фасикулу, и „примедба“ у којој би се записивали други подаци, који се као потребни покажу. Регистар ће се водити азбучним редом, и у њ. ће се уписивати предмети по имену лица или власти, којих се предмет тиче, као и сам предмет да ли је кривичан, грађански и т. д.

II. О писмоводству:

Сва писмена, која издају општински судови за потребу приватних или их шаљу појединим властима, морају имати: дан, месец и годину издања или кад су писала, нумеру или број под којим су у деловодном протоколу заведена, и место где су писана.

Сва писмена и писма која излазе из општинског суда, морају бити писана на целом табаку обичне величине и у њима мора бити чисто и јасно исписано оно, што се хоће. Ако општински суд одговара на какво питање друге које власти, онда ће тај одговор слати у продужењу оног истог акта, којим је питање учињено, али ти одговори морају бити писани одмах испод питања и преко целог табака, пазећи при том да то буде таквим редом, како између питања и одговора неће никад остајати празнине — чисте хартије — Кад се цео табак таквим редом попуни, онда се за даље писање мора додавати нов чист табак, који ће се јемственником утврдити за раније исписани табак.

Ако општинске суд има да шаље којој власти каква своја акта, онда ће их слати засебним актом сложена по реду, пронумерена јемственником и по списку.

Сва акта, која се издају од стране општинског суда потписиваће председник општинског суда или његов заступник и деловођа, чл. 113. зак. о општ.

III Архива:

Сва свршена акта морају се остављати у архиву, пошто се претходно сложе у фасикуле и то сваки у регистру.

Архивом општинском руководиће општински деловођа или други званичник, кога одреди општински председник.

Акта морају бити у архиви сложена по годинама када су свршена и тако уређена, да се лако могу наћи.

ПБр. 24209.

21. септембра 1902. год.

у Београду.

Министар
унутрешних дела,
Н. Д. Стевановић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ЗАСТАРЕЛОСТ ДИСЦИПЛИНСКИХ КРИВИЦА

(Свршетак)

Као што је познато, власт дисциплинског кажњења поткиче из права врховног надзора централне управе, Владе, над потчињеним јој органима, државним службеницима, у циљу одржања реда и исправности у службби. Управљавајући ту власт кажњења, Министар, као члан Владе, сваки у своме ресору, има у рукама с једне стране пореактивна средства, да би се спи, који су кривци за ситније повреде дужности, вратили на правн пут, а са друге стране да се и самим истицу из државне службе елементи, који се показу службе државне недостојни. За ситније повреде службеног реда, право и власт дисциплинског кажњења пренесено је на старешине појединих надлештава, а за крупне неисправности у службби на начелнпки, дисциплински суд. На тај начин. Министар власт дисциплинског кажњења управљана или сам непосредно, или преко подручних му старешина појединих надлештава с правом расматрања њихових одлука, или преко дисциплинског суда. Према овоме, Министар, по праву свога врховног надзора над службом државном, управљавајући, било сам непосредно или преко подручних му старешина појединих надлештава и преко дисциплинског суда, власт дисциплинске кажњена, у прво ред, па, управо, једина и јесте позвап да цени, да ли учињено дело, које би се имало дисциплински казнити, није већ изглађено и по државну службу без икаквих штетних последица за даље. Ако би нашао, да је дело потпуно изглађено, он, без сумње, не само неће ни сам никога за исто казнити, него неће то кажњење захтевати ни од дотичног старешине, ни од дисциплинског суда. Тражи ли, пак, Министар то кажњење од дисциплинског суда, значи, да он, као најпозванији да води рачуна о службби државној, има уверења, да дело није изглађено и да су штетне последице његове по службу ту, и дисциплинском суду ништа не остаје него да, ако се докаже да је дотични службеник учинио тако дело, одмери казну. То би потпуно одговарало принципу, по коме Министар, у своме ресору, има право врховног надзора над службом државном. Но практички разлози могу бити за то, да се од овога одступи у толико, што ће се и дисциплинском суду признати, да може оцењивати је ли дело чим год изглађено. У сваком пак случају несумњиво стоји то, да дисциплински суд, не налазећи у закону, по коме има казну да изрече, установљену застарелост, не сме позајмљивати ону из другог ког закона и, без икаква обзира на индивидуалности појединог случаја, свако дисциплински кажњиво дело оглашавати као застарело и неказњиво, чим протече неко у напред одређено време, н. пр. три месеца, као што се почело у нас радити.

Но погрешност уважења да дисциплински кажњиве кривице застаревају постаје очевидна нарочито онда, кад се стане истраживати која је и колика је она, јер је у закону о чиновницима, а ни у другим законима по којима се за друге случајеве изричу дисциплинске казне, нема, из разлога напред поменутих. Не налазећи, дакле, одређене застарелости у закону о чиновницима, као ни у закону о правозаступницима и дру-

гим који регулишу дисциплинско кажњење, приставше њене стале су је тражити у Казненом Законику. Пошло се од тога, како наш закон о чиновницима дисциплински кажњива дела чиновник зове службеним *иступљењима*. То је дало повода да се каже: пад закон и ова дела зове иступима, а иступи су и сва дела из чести треће Казненога Законика, онда она, једно већ по имену, имају и једну застарелост, дакле: дисциплинска кажњене кривице застарevају за три месеца по § 396. казненог законика!...

Пре свега, дисциплински кажњива дела чиновника држанних, остављајући на страну сву ову разлику у самој природи њиховој од природе кримнално правних деликата, по значају своме и важности коју имају, стоје далеко изнад криминалних иступа и чисто административно, полицијски кажњивих иступа обичних грађана, тако, да већ на први поглед види се ту заиста смешна застарелост од три месеца. Но, да би се сва та неупутност уочила треба поћи и мало даље, треба учинити и једно поређење.

Закон о чиновницима од 31. марта 1873. год., који важи у Немачкој Царевини, у своме одредбама, у одељку: Über Dienstvergehen und deren Bestrafung, које су одредбе нарочите на основи пруског дисциплинарног закона за управне чиновнике од 21. јула 1852. год., а који је, како се по истоветности у много којечему види, у изради нашег садањег закона о чиновницима од 1864. год. за углед служио, дисциплински кажњива дела чиновничка зове службеним *преступима*, Dienstvergehen. Ни тај закон не говори ништа о застарелости дисциплинских кривица чиновничких. По оној логици наших дисциплинских судија, да неке застарелости ипак мора бити, и, кад је нема у самом закону о чиновницима, да се, у суђењу, мора позајмити из Казненог Законика, дисциплински суд требао би сада да прибегне застарелости преступа из Казненога Законика. Ово свакоме, и лајику у правним стварима, казује, да закон, било да дисциплински кажњива дела чиновника зове службеним иступима било службеним преступима, тим самим ни у колико нити је хтео нити је, по разлици у самој природи, могао идентификовати их ни с иступима ни с преступима из Казненог Законика. У осталом то казује већ и сам онај атрибутив придев: *службени*. Ако за то треба још и неке потврде, навешћемо још и ово. Пред нама је коментар немачки закон о чиновницима у најновијем, од 1901. године, издању Ј. Пипера, пропраћеном сим потребним приседама, напоменама и објашњењима, како на практике тако и литературе. У одељку који говори о дисциплинским кажњивим кривицама чиновника, на стр. 338., стоји ово: „Правом дисциплинског кажњења подјемчава се испуњење службене дужности онако, као што се грађанском тужбом подјемчава испуњење уговора, а пријене тога права **не подложи никакој кримнално-правној застарелости** и чиновничка ред чистити од свега што је његових чланова недостојно мора бити могуће у *свако време*". А на истом опет месту, код текста самог § 72. закона, стоји она напомена: **„Пошто службени иступи (Vergehen) не застаревају, има могућности да се дисциплински суди и за дела, која су по Казненом Законику већ застарила"**.

Један несумњиво од најодличнијих данашњих криминалиста, Д-р Франц Фон Лист, у десетом издању од 1900 год. свога чувеног уџбеника о Казненом Праву (ст. 252. и 253.), каже ово:

Криминална казна *битно* се разликује од државне дисциплинарне казне, коју држава не нарече као послаг јавне правне моћи него по своме положају господарства над службом државном. Тога је последица: *а.*, да, пошто она није природе кривичноправне, ни њено кршење није стварр редовних кривичних судова; *б.*, да исто дело може повлачити за собом праву криминалну казну, па, поред ове, да буде примењена и дисциплинска казна; *в.*, да за једно исто дело може неко више пута дисциплински кажњен да буде, ако прикада у више службених кругова (н. пр, као цивилни чиновник и као резервни официр); најпосле, *г.*, да застарелост кривичноправна не искључује дисциплинско извиђање и суђење и т. д."

* * *

До сад речено, било би доста да завршимо. Ипак држимо, да нам, потпуности ради, треба, на крају, поменуте још ово двоје: прво, једну неодређеност и услед тога погрешност изношења у напред изложеној одлуци Опште Седнице Касационога Суда и, друго, сву ранију праксу у погледу застарелости дисциплинских кажњивих кривица.

1. Одлука Опште Седнице Касационога Суда донесена је, као што смо видели, поводом осуде једног приватног лица, које је, по § 66. закона о правозаступницима, кажњено са 6 дана затвора што, и ако није правозаступник, дакле без права на правозаступништво, ради правозаступничке послове. Дело, за које је ова казна била наречена, није никако из области дисциплинских кажњивих дела, која, као што већ рекосмо, имају увек за учиниоца само законом признатога јавног службеника, а то би у свом случају био само јавни правозаступник. Та казна није ни изречена ради реда у самој тој јавној служби, него ради реда у опште који у друштву има да влада. Ту председник првостепеног суда није ни изрекао по датој му власти дисциплинског кажњења, него по праву да је полиција у надлештву у коме је старешина. Он ту онога, који није правозаступник а свет обмањује и као правозаступник ради, казни по оном истом праву, по коме, на пример, казни непристојне слушаоце, дакле опет приватна лица, по § 153. грађ. суд. поступка, или као што полициска власт казни за непослушност према заказнитој јој наредби. Поменутом одлуком Опште Седнице Касационога Суда збрана је она осуда неправозаступника са свима осталим осудама по закону о правозаступницима, дакле са дисциплинским осудама приватних јавних правозаступника; збрране су и као једно сматране две начелно различите области. Отуд та велика новитња, да дисциплинске кривице застарevају као и сваки криминални иступ. Да се мало загледнло у литературу, нашло би се, да казна може бити троја-ка: Криминална по Казненога Законика; дисциплинска, која има примене само на јавне службенике, и чисто полициског карактера (Kriminelle Strafe, Disciplinarstrafe und Ordnungsstrafe) и, научивши се разликовању њихову, сачувало би се од погрешке.

2. Они, који, без дубљег промишљања, прихватише застарелост из Казненог Законика и за дисциплинска кажњена дела, нису се нашли побуђени да потраже разлоге ни за сву ранију праксу, по којој се, отказ закон о чиновницима постоје, није примењивала нека у напред одређена застарелост и за дела дисциплинских кажњења. Свима је нама, у осталом, познат факат, да нпедани старешина надлештва, сазнавши за дисциплинску кривицу свога чиновника, која рђаво утиче на службу, није остављао да је на узме у поступак само зато што је протекло рок од три месеца. На против, дисциплинска кривица увек се извиђала и, ако старешина налази разлога да не пређе одмах казну, држи при себи предмет и годину дана, да би видео какво ће за то време бити владање чиновниково, а тиме га у исто време држи у згодној по служби безазности за исправно и коректно држање и према поверењу служби и према чиновничком реду, дајући му сасвим прилике, да и ранију кривицу заглади.

Мислим да је ово довољно да се увиди како је погрешна она наша повина: да дисциплинске привице застаревају по § 396. Казн. Законика за три месеца.

М. П. Јовановић.

ИЗБРАНИ СУД

Поред општинских и државних судова, код нас постоје, за грађанске спорове, још и тако звана Изабрани Судови.

И ако они сада имају своја изворa у нарећењима грађ. судског поступка, ипак се за њих не може рећи, да су они творевина тога закона. Не, они су творевина самога народа још из најранијих времена његовога политичкога живота.

Одржавши чак и за време турскога господства над Србијом, они су, после појаве наше новије државе, само примљени законом као један део обичајнога права народног.

У колико још до нас допиру трагови савременаја турске владавине пре ослобођења Србије, и у колико смо и сами свеђоци једнога стања, затеченог по ослобођењу новог покрајина, може се закључити, да су Изабрани Судови играли важну улогу у животу нашега народа, за време турске владавине.

Изгледа, да Срби нису ни ишли турским судовима за своје међусобне имовинске и друге распре, у колико сама природа ствари није захтевала учешће државних судова.

То се, у осталом, да објаснити и том околношћу, што они никад нису могли очекивати од турских власти истиниту правду, кад су ове праву парницаре наслањајући се на принцип: ђаурин треба увек да изгуби, па по томе налазиле могућности, да губе и један и други.

У осталом, Избрани Судови играли су важну улогу и у нашем правосуђу, од ослобођења Србије, па скоро све до седамдесетих година.

Од тога времена, употреба је њихова све мања, а политичке прилике су учиниле, да је и сама вера у њихову правду све слабија.

Изгледаће, у први мах, невероватно, што напред рекосмо о слабијој употреби ових судова, кад се зна, да законима није ограничена ова употреба, али се то може лако запазити кад се узму у обзир ове околности:

а, да су распре између појединих општина, о синорима, давно и давно приведене крају;

б, да се више скоро и не зна, у нас, за уговоре о спреза; и,

в, да стварчество опада у тој мери, да парбе о стоци смењаној или упознатој ретко може и бити.

Остале су дакле, свега три ствари, као предмет суђења Избраних Судова, а то су: потрице, распре при деоби оставе у почеснім радњама и распре при деоби имања задругара, а ове три ствари, не могу дати, наравно, ни трећину оних спорова, што их је било док су стајали и они други узроци.

Ну, и ако је употреба ових судова сада ређа него што је била раније, она ипак није апсолутно искључена, те ћемо се ми сада позабавити питањем: како се они састављају.

И ако од толико година постоје ови судови, и ако их је састављано стотинама пута до сада, ипак и данас полицијске власти греше приликом састава истих.

Тако, једне састављају ове судове над год вао предмет спора стоји један од случајева, побројаних у § 434 грађанскога судског поступка, без обзира на то, да ли на Избрани суд пристаје и друга парничка страна, налазећи да на ово имају права по другом стану § 437 поменутога закона.

Друге, пак, одбијају оне, које траже састав Избранога Суда, над год нема сагласија обеју парничних страна, или одлуке надлежног суда о томе, да има места Избраном Суду.

Интересантно је, да су старије власти, поводом жалба, одобравале и први и други поступак власти.

Шта више, чак и Првостепени Судови не деле једно исто гледиште у ономе питању.

Тако има судова, који, поводом жалба на пресуде Избраних Судова, ниште цео рад ових, на уврока, што нису састављени по закону, јер нема сагласија обеју парничних страна, нити, пак, решења надлежног суда о томе, да је за расправу спорног питања надлежан Избрани Суд; а има, опет, судова, који налазе, да полицијске власти могу састављати ове судове над год стоје случајеви, за расправу којих је надлежан Избрани Суд.

Неопходно је потребно, да се за ове случајеве утврди стална пракса, јер су недогледне штете, које се наносе појединцима што ово питање није часно, него се у свима случајевима тражења Избраних судова упућује од Кајзе до Пилата, од једне до друге власти, докле се једном не приведе крају.

А тај крај дочекати то је тешко, јер су за расправу овога питања надлежне ове власти: у првоме реду среска власт, ако је спор у срезу, или окружно начелство, ако је спор у вароши; за там: начелство за спорове у срезу, па онда Г. Министар унутрашњих дела и, напослетку, као највиша инстанца Државни Савет.

Узимимо сада, да су ове власти биле различних погледа на ову ствар, па старије наиђиле а млађе мењале своја решења, па онда још старије наиђиле решења старијих власти и тако редом, значи чекати на састав једнога суда по годину и две дана.

Да се и даље не би наносиле штете појединцима непадањем схватањем оногa питања, ми ћемо покушати да објаснимо прави значај § 434 и 437. који и праве пометњу у оцени надлежности полицијске власти за састав Избраних Судова.

Дакле:

Ако се добро проучи § 433 поменутога закона, онда ће се запазити, да он дозвољава парничарима, да им Избрани Суд суди и оне спорове, за које он иначе не би био надлежан, само ако се они на то сагласе, и ако но закону има места равнању за дотични спор.

Овај пристанак на Избрани Суд, за случајеве из § 433, парничари могу учинити и код суда, у коме случају суд им издаје препис протокола, а могу се споразумети и ван суда, у коме случају праве писмено, које потврђује полицијска власт, а у коме мора бити означено: о чему ће Избрани Суд судити, и имена лица, која ће бити судије — § 436 грађанскога судског поступка.

Од овако састављеног споразума не може одустати само једна страна, него обе, и ако не би био овај последњи случај, онда полицијска власт има да изврши уговор.

Овако, дакле, бива, кад је суђење за случајеве из § 433, и нарочито истичемо ту околност, да полицијска власт овде нема удела у самоме саставу суда и избору судија, већ просто врши спаши овога по § 438 истог закона, дакле врши вољу обеју парничних странака ако једна није одустала, или врши уговор, ако је једна страна покушала да га наруши.

Са сним друкчије стоји за случајеве из § 434, где су побројани случајеви, за које је неоспорно надлежан Избрани Суд.

Рећајући саме случајеве, о којима има да суди Избрани Суд, и одређујући несумњиво његову надлежност за ово, закон нигде и не помиње потребу сагласности обеју парничних страна, нити пак, тражи: да неки други суд одређује надлежност Избраних судова за ове случајеве.

Он овде просто тража да стоји један од случајева побројаних у § 434, на одмах оставља право интересованоме, да код полицијске власти тражи Избрани Суд.

Остављајући и овде право странама да бирају судије по § 435 поменутога закона, он одмах предвиђа и ту могућност, да тужена страна не ће пристати на Избрани Суд и избор судија, на одмах у другом ставу § 437 овлашћује полицијску власт, да за тужену страну изабере судије, довољавајући на тај начин, тужитељу, да до Избраног Суда дође, ако хоће.

Ово право, полицијска власт нема за случајеве из § 433, јер тамо стране унапред саме одређују судије, те се, отуда, јасно да видети, да се за случајеве из § 434 и не тражи пристанак обеју парничних страна, нити је, пак, потребна ранија одлука којега другог суда, јер се не да претпоставити: да би неко напустио своје право бирања судија, које је једна голема гаранција за његово право, кад би већ стојала одлука државног Суда, да је за расправу спора надлежан једино Избрани Суд.

Према овоме, ми налазимо: да у свима случајевима § 433 мора бити сагласија обеју парничних страна, а за случајеве из § 434 да то није потребно, и да је свако друго гледиште противно и слову и духу закона.

Овако, наравно, ми схватамо законске одредбе, које говоре о Избраним Судовима, али одмах признајемо, да је овакве случајеве наш највиши суд — Касација расправљала противно нашем мишљењу.

И, да би изазвали мишљење наших правника по ономе, ми износимо овде примедбе Касационог Суда, онако, како их је прибележио г. Стева Максимовић, адвокат, у своју III. књиге збирке начелних одлука одељења и општих седница Касационог Суда, на страни 144, које гласе:

„По прописима грађ. суд. поступка, образоване Избраног Суда биваа само на два начина: или сами парничари уједначим споразумом одреде, да им парницу расправи Избрани Суд, што може бити и ван суда, у ком случају важи прописе § 433 грађ. суд. поступка или на то буду упућени судом, што опет бива у случају, кад суд по примљеној тужби, држећи се одредаба § 49 и 434 грађ. суд. поступка нађе, да предмет спора спада у надлежност Избраног суда. У оба ова случаја, *поштo је изложеност Избрног Суда изван сваке сумње*, парничарима остаје да се за састав изборног суда обрате надлежној полицијској власти, уз подношај писмена, у коме су јасно обележени предмет спора и делокруг суда, и тада полицијска власт, држећи се прописа § 437 и 438 грађ. пост. приступа образовању Изборног Суда. Позив полицијске власти у овом стушњу ограничен је, дакле, само на извођење или боље рећи на извршење онога, што је већ наређено о саставу Изборног Суда, а изузетно у духу § 437 грађ. пост. дозвољено је полиц. власти само то право, да по примљеном писму (било то сагласије парничара, или упућење на Изборни Суд), наређује радњу Избрани Суда и по једностраном захтеву парничара, и да за другог парничара, који неће да бира судије, она то изврши. У овом, дакле, законским про-

писмима, изражена је довољно идеја законодавца: да је образовање Изборна Суда последица или воља парничара § 433 гр. пост. или наредба судске власти; а полицијска власт нема права да се у то меша.

Према наведеноме, како је у овом случају Изборни Суд састављен од полицијске власти без пристанка жалилачке стране, и без судског упућења, дакле, противно горњим законским прописима, то је суд, расматрајући пресуду Изборног Суда, по жалби у којој тужена страна парочите удара на незаконито и неиздржано образовање Изборног Суда, требао да се у првом реду заустави на оцени тога питања о коректности састава Изборног Суда, и то питање да расправи, пошто одредбе прописа § 444 гр. пост. на којима је основано његово решење, могу бити примљене за базу судске одлуке о главној ствари само у оном случају, кад је законитост образовања Изборног Суда изван сваке сумње.

Кто, тако нели Касациони Суд, али ми нисмо могли поћи за овим мишљењем, и налазимо да се одредбе, које говоре о саставу Изборног Суда, треба да дотуже у интересу оних, који су на суђење овом суду упућени.

Дим. С. Вељковић

О ИСЛЕДНИКУ.

I. У ОПШТЕ.

Од свију положаја, на које може доћи један правник у практичном животу, најодговорнији је иследников. Опште је мишљење, да је посао једног иследника прво заслужан и занимљив, али врло је мало људи, на чак и стручњака, који икад и помишљају, како је тешка дужност иследникова. Од њега се тражи младалачка снага и снежина, истрајност, потпуно здравље, опширно правничко знање не само у државно-правној већ и у грађанско-правној струци, он мора бити познавалац људи, окретан и пун енергије. Он мора имати такта, одважности и у многим случајевима мора бити готов да уложи своје здравље и живот, кад има посла с опасним аликовцима, кад има да предузима напорне путеве, да сазлушава болестима заражена лица или присуствује сумњивим обдукцијама. Осем тога преда њ искачу питања из свих могућих кругова човечјег знања; он мора знати јелике и умети цртати, он мора знати, шта му може казати лекар, шта ће он њега питати, он мора знати када се сеоског лопова као год и чудотворе берлинског шпекуланата. Све то нак не може он научити кад постане иследник. Према томе важало би да важи правило, да се за иследнике постављају само они људи, — која осем душевних и телесних особина — имају и право енциклопедијско образовање, који познају свет, који имају искуства.

На нашк ни све то није довољно, није довољно да иследник буде једино научен човек, човек с правничким и другим знањима. За тражим од иследника, да он свом послу приступи са сном преданошћу своје душе, да се непрестано, с љубављу, усавршава у својој струци, да не пропушта ни један часак а да не мисли о својој дужности чак и онда, кад је не врши. Онај, који хоће да ствари проучава тек онда, кад је у питању какав злочин, неће никад доћи до свог циља. А иследнику се сваки час пружа могућност, да понешто научи.

Иследникоз задатак.

Иследников је задатак, *да у свом раду дође до успеха*. Не буде ли то, онда се цео његов посао може свести на просто претурање аката. Разуме се да је његов посао тежак, неспосам, да не иде тако лако, али за то се он мора сав заложити, мора радити свом снагом — управо не сме се икад одмарати. Нервозни људи нису за иследнике! При том он мора пол речју „успех" разумевати оно, што је у ствари прави смисао. Код њега не сме бити полуганског посла. Или ће решити задатак, који му је постављен, и онда је успех ту, или ако га не реши, онда није апсолутно ништа ни урадио.

Иследник никад не сме рећи: „Даље се не може". То је најлакше казати. Он мора гледати, да макне још који корак унапред, те ће тако отићи мнлама далеко.

Прелазак на рад.

Кад иследник једном пређе на посао, онда је, по мом мишљењу, најважније, да наће право време, у коме ће за себе о случају створити чврсто мишљење. Та је окоиност врло важна. Од ње доста пута, готово увек, у тежим случајевима зависи, да ли ће бити успеха или неће. Створи ли иследник себи чврсто да мишљење и сувише рано, може починити ужасних грешака. Драгоцено време прошло је, прави се трагови изгубе и неһаном не могу се наћи никада више. Не употреби ли пак иследник прави тренутак, да створи чврсто мишљење о случају, онда се истрага претвара у голо лупање без плана, колебљиво покушавање, бесциљно трагање. Кад ће се случати тај „прави тренутак", не може се уопште никако казати, нити се може унапред одредити случај, али се може казати, да ће иследник мора наћи сваказ, кад прелази на посао с извесним непоколебљивим начелима и непрестано има пред очима, да „чврсто мишљење" и целом случају извесно неће нзићи пред њ одједред и готово, већ да му се мора приближавати корак по корак, по земљишту, које мора створити пажљивим стварањем појединих „чврстих мишљења" о појединим појавама и догађајима.

Пре свега ваљало би да се о случају нема никакво мишљење. Вест, пријава, достава, не сме за иследника имати никакве друге вредности до ја констатовања факта: „Тај и тај злочин почињен је ту и ту". Исто тако друге достављене околности о учиниоцу, или штети, мотиву и т. д. не треба да за иследника имају другог значења, до ли: „Чује се, да ствар стоји тако и тако". Узимно ствар се тиче неког важног злочина и иследник одлази на лице места, на ком је дело извршено, где ће извесан број јасних и сликних утисака утицати на њ, тако до ће он имати довољно посла, да само њих посприма; за тим са свију страна стижу извештаји службених органа, на онда почињу навирати познати и непознати, који хоће да доставе драгоцена и безвредносна опажања а које не можемо одбити, да не би изгубили ono што ће нам требати — ту има довољно материјала, да (ако би хтели) одмах створимо утврђено мишљење и да одемо погрешном стазом. У там, за истрагу тако важним, тренутцима иследников је посао јединствен: он мора као судијером покупити све поједине чињенице, а за тим напшрени суђер исследити у једну цивију — сад да ли је та исцељења чиста течност, или нечисти муљ, све је једно. У чему је, у којој рад напредује, развијање се и учвршћивати појединa мишљења и назора: тај и тај сведок учиниће добар утисак, његовим исказима почеће се придавати вера, добиће се предетава о томе, како је учињилац дошао до места на ком је дело извршено, добиће се јасноћа о употребљеним оруђима, искрсаваће тренутци, који ће све више ограничавати простор времена, у ком се дело могло збити; кад се напослетку утврди извесан број назора о појединим моментима, тежиће се да се они доведу у ред онако како су текли, па ма и у најопштијим контурама, тако да се може рећи: „Овако као што догађај изгледа, ствар извесно није тако била, него је нештачки уделена да тако изгледа" или ћемо се уверити, да постоји она или она кривица, — укратко, доћи ћемо дотле, да бар утврдимо контуре, по којима ћемо моћи приступити израђивању плана. Такав план створити раније било би излишно и опасно, прво за то што би га морали свака час мењати, а друго за то што би на брзу руку створеним планом могли ударити погрешним правцем. Али тиме нећемо да кажемо, да се одмах у почетку не може уделити распоред, по коме ће се радити — јер без њега би се лутало те не би одмакли ни корака даље. Између привременог распореда рада и опредељеног плана велика је разлика.

У колико је тешко створити план за истрагу, у толико је још теже, да се с тим планом у истрази маиипулише. План за истрагу не сме се поредити с планом, који је начињен за прилике, које се самовољно стварају и самовољно мењају — он је опредељен за покретне, у исколико још непознате моменте, којима се не може управљати — он не личи на нацрт за грађење куће, већ на план о вођењу рата. План за истрагу подигнут је на овим основима, које је иследник у време стварања имао или је мислио да има; тога плана нака се енергично придржавати, докле год су ти основи остали исти, или су се само по природи разширали. Али се на плану мора мењати нешто или све, чим се види, да су се основи изменили или су погрешно начињени. Природно је и само се по себи разуме, да се то мора учинити, или је у човечјој природи не

придржавати се тог простог начела. У колико год човек нешто теже створи, у толико га се чвршће придржава. С тога су глупаци увек онако упорни, јер нерадо одустају од сваке мисли, до које су с великом муком дошли. Тешко је то створити план за истрагу, па кад на основу њега даље радимо, онда га нећемо тако лако ни напустити. Може се десити да одједаред, радећи по плану, који смо створили, приметимо, да су основи нетачни. Ја бих препоручио, да иследник свој план по сваком кораку (по сваком саслушању сведока, свакој преметачини, свакој оцени, па чак и по свакој учињеној комбинацији) поново испита: да ли су још исти основи, на којима је план подигнут, па ако нису, какве измене у њему да се учине.

Фистер („Merkwürdige Criminalfälle") с правом вели: „Највећа вештина иследног судије" састоји се у томе: да истрагу води тако, да приликом читања његових акта онај, који је умешан, посвећен у ствар, види његову руку водиљу; докле онај што мање зна мисли, да се све то само по себи развило. Та пак „рука водиља" опажа се само онда, кад је спремљен добар план, који се непрестано испитује и поуздано изводи. Продужити рад по плану, који је погрешан, горе је и опасније но радити без плана, јер се онако може бар случајно натрапати на нешто правилно, а онако је то искључено. Али најгоре стоји ствар, кад нам је план тако испао, да у извесном лицу гледамо учиниоца, па кад се само у том правцу ради, докле се несумњиво не утврди, да дотично лице није учинилац. Кад смо услед тог погрешног трагања изгубили ма и пола времена, онда и парницу можемо по правилу сматрати да је пропала. Искалили смо извесно мишљење о току догађаја, употребили смо доказни материјал у извесном правцу, и, што је најгоре, допустили смо да прође време. Покаже ли се прво схватање као неправилно, онда имамо да се боримо са својом клонулошћу и клонулошћу помоћних лица, и сад, ако би створили какав нов план, недостаје му праве предусретљивости, доказни материјал не изгледа више тако поуздан и употребљив — много је што шта изгубљено, много што шта не може се више набавити и приликом навођења каквог новог доказа или ћемо сами себи или ће нам ко други приговарати, да би се то код правог схватања тумачило друкчије или бар у другом правцу. Да би се избегле такве опасности, има једно једино средство: да никад не допустимо да нама загосподари *једна* идеја, да се не бавимо само једном идејом. Ако хоћемо да се држимо тога важног начела, а нисмо ради да расипамо своју снагу, онда је потребно да *имамо* своје људе, да *познајемо* своје људе, да *употребљавамо* своје људе.

Рецимо да се неки важан случај дотле разбистрио, да се сумња у извесну личност, или су изгледи узели јаснији облик. (н. пр. похара или фикција похаре, да би се прикрило неко проневерење) иследник ће се у току истраге морати решити у неком правцу и заузети неко мишљење. Рецимо, да има довољно материјала, да се *А* осумњичи за дело и нареди се да он буде притворен. Као што је већ речено, не сме иследник слепо радити у том правцу, као да је само *А* учинилац, али он не сме такође на штету ствари једновремено радити у више праваца. То је сад оно, што рекосмо, своје људе имати, познавати и употребљавати их. Иследник ће их *имати*, ако добро стоји с полицијом; *познаваће* их, ако је раније с њима долазио у додир; *употребиће* их правилно, ако их пусти да раде у оном правцу, у коме они мисле о случају и ако узводи рачуна о њиховој природи и образовању.

Узмимо да је више полицијских органа озбиљно посумњало у *А*, њихова ревност и добра воља извесно ће се најбоље употребити, ако их упутимо да и даље трагају у том правцу и подстакнемо их да траже још какве друге основе сумње против А. Ако сумња против овога није тако тешка, иследник ће видети, да су неколико полицијских органа опет стекли друго мишљење и да сумњају у неку другу личност; пошто ће ти органи без сумње имати и својих разлога за своје мишљење, то ће иследник саслушати те разлоге, па ако их каквим противразлозима не побије као рђаве, он ће даље трагање поверити баш оним полицијским органима, који су му казали то своје мишљење; има ли у ствари још какво друго мишљење, које заступају други полицијски органи, то ће он опет њима предати надзор над дететом њихових комбинација и биће поуздан, да је оно на најбољој нези. Је ли дакле постарано, да је заступљен сваки могући правац, у коме би се могло што наћи, иследник може с потпуном снагом радити онде, где мисли да је на правом путу; он ће само овда онда примати рапорте од других, који трагају у другом правцу, све ће то исписивати и упоређивати са својим сопственим резултатима.

У саобраћају иследника с полицијским органима врло је важна ствар питање о почињеним грешкама. Само се по себи разуме, да иследник, строг према себи самоме, тражи строго од свију који раде с њим и под његовом заповешћу, да до крајности испуњавају своју дужност и да строго поступа, где опази какву повреду дужности. Десе ли се пак грешке, према њима ваља држати најобазривије а потчињеним органима ваља објаснити, да можда нигде није потребније да се учињена грешка брзо призна као при вршењу службе безбедности и правосуђа. Потребно је имати на уму, да се грешке нигде не праве лакше но овде, те тако их ту ваља најлакше и опраштати. Сад морам нагласити, да нигде не може учињена и одуговлачена грешка бити кобнија и опаснија него приликом изналаска неког злочина и његовог учиниоца, али морам рећи и то, да се нигде грешка не може тако темељно поправити, само кад се што је пре могућно призна. Ни од кога се не може захтевати, да не погреши, али је дужност сваког часног и савесног криминалисте, да сваку грешку одмах призна.

Упитамо ли се, на што ће иследник да скрене пажњу полицијских органа, морамо одговорити, да то уопште зависи од дотичног случаја, тако да се на то не могу дати општа упутства. Али се може рећи, да иследнику мора главни посао бити, да потчињеним људима специјални случај индивидуализује. То може учинити само изучени, психолошки образовани човек — највештији полицајац може можда учинити све, што спада у његову струку, али индивидуализовати не може, то мора радити иследник. Али ма колико да је иследнику тешко да сам индивидуализује, ипак му по правилу лако испада за руком, да се упути у показану му ствар и појми је, кад се само једном учини пажљивим.

Напослетку је иследникова ствар, да органе полицијске приликом каквог већег злочина упозори на личности, од којих се може много што шта докучити: фијакеристе, носаче и проститутке. Ма да је познато, да је тај свет за нас важан, ипак се ређе користимо њиховом помоћи. Што су они тако важни, има тројака разлога: први је што они немају редовног посла, па услед тога имају прилике да већи део дана проведу у посматрању. За тим та лица по правилу имају своје опредељене крајеве, те у њима на доколици посматрају с једне стране оно што је правилно, а с друге оно што је необично. Од њих је дакле најлакше дознати, шта се правилно десило с овим или оним (оштећеним или учиниоцем), шта је радио, с ким се дружио, шта је узимао и издавао, кад је излазио и враћао се кући и т. д., али они знају и то, шта се необичног (за време дела) десило у издавању, понашању, дружењу, излажењу и т. д.

(Наставиће се)

СКИТНИЦЕ

(Наставак)

Сва се одмах утишкају и заузму своја места. Онда онај суви младић, који је без сумње имао улогу судије, довове једног дерана и рече му да он сад мора наложити своју оптужбу против нових пришелаца. Млади затвореник приђе нам свечано и рече: „Заробљеници, вас окривљују да имате новаца у џепу. Јесте ли криви или не?"

Ја бејах први на реду, и одговорих да сам невин. Младић ме запита пристајем ли да ме претресу. Одговорим потврдно, и он ме брижљиво претресе све до поставе мога одела. Не нашавши ништа што би личило на новац, он рече да сам невин.

— Ви сте слободни, — рече ми. Остали који су седели поред зида потврдише то решење као неким мукањем.

После мене судише младићу, правоме скитници, од заната. Он рече да је невин и допусти да га претраже. Али под њега у џепу нађоше неки затурен ту новац, који одмах конфискују, а младићу изјаве незадовољство „венгура".

Трећа жртва „кенгура“ нећ сам призна да је крив, јер има тридесет и шест цента. Од њега одузму половину и пусте га с миром. Потоњи од осуђиваних покаже се као најкривљи, јер код њега нађоше три сакривена долара, и њему такође изјавише незадовољство суда. Осим тога био је осуђен да сваки дан хода 103 пута дуж ходника, и да у току целе недеље пере све судове који се употребе при јелу. Кад се суд сврши онда и конфисковани новци буду пребројани и предати чувару да купи дувана. После неколико часова дуван би донет и подједнако подељен међу свима затвореницима.

Сутрадан, заједно са својим друговима будем позван за члана „кенгура,“ али смо најпре морали дати обећање да ћемо савесно испуњавати своје дужности у прибирању и прању посуђа, и поштено и савесно судити у случајевима који изазивљу судски претрес.

Напослетку сам се упознао и с другим клубовима по затворима. Они су имали социјалистички и уједно аутократски карактер; затвореници су свуда показивали према њима велико поштовање. Значајно је и то, што су они и у слободи вазда тежили да оснују слична друштва, и с особитим осећањем вазда су говорили о свом клубу, и хвалили га новаку који још није ступио у чланство.

Клубови старих скитница нису били толико интересантни. Свакако, има их у сваком граду. Старци се скупљају гдегод у каквој злеудој крчми, па налакћени на своје чвornовате палице, и пијући пиво или вино, сећају се својих старих другова и стара времена. Понекад говоре и о политици. Слушао сам шта су говорили и мислили о Хомрулу, источном питању, Фритредерству итд. Доцкан увече, кад им крчмар предложи, они одлазе у своја прљава склоништа по кутовима, и спавају на голим клупама. Сутра дан опет ето их у крчму, и воде исте разговоре. Једино пристојно место где каткад свраћају, то је читаоница, али и тамо већину времена проводе у ћаскању. У сваком случају тежња за општењем и друштвом показује се код скитница сваког узраста и карактера, и нека је човек ма како пао свагда ће тражити себи равних, таквих отпадника какав је и сам, и с њима образује удружење. Свест да су чланови једног удружења уздиже их у сопственим очима.“

Борба за опстанак и скитнице примора да се специјализују. У Америци шта више избирају засебит круг за своје операције. Они што живе од милостиње налазе нарочити начин за прошњу и специјализују се у том погледу. Али и међу скитницама постоје неке социјалне градације, а на најмањем ступњу су они, који нигде немају пристаништа, и премда увек живе у градовима ипак ноћ проводе где стигну и хране се оним што нађу у помијарама и на смету. То су већином старци, доведени пијанством до крајње сиротиње и савршено ни зашто неспособни. Остале скитнице их презиру, јер и у томе свету одбачених људи има парија.

Већина скитница је сасвим свесна свога стања и положаја. Они од њих, који су ту професију изабрали само зато, што им се она допала највише од свих осталих, а живот скитачки има за њих својих примамљивости, чак и с неким поносом говоре о томе. „Ја знам да сам просјак и убожар“ каже један од њих Флајнту. „Знам да ме сматрају за рђу. Па нека! Мене хоће да ухвате и затворе, али ја нећу. Људи презају од мене, и ја од њих. Они мисле да ја не знам на што ћу свој живот да употребим, а ја мислим да се они варају. Ако и њих победе, горе по њих, а ако они победе мене, онда тим горе по мене!“

Тако ће расуђивати само истински артист свога рада, али скитнице, пропале пијанице, мисле са свим друкчије. Они би волели да живе друкчије, али не могу! Они знају за свој пад, али немају снаге да се подигну. Таквим људима скитња није задовољство, него жалосна неопходност, они чине најнесрећнију класу отпадника. Прави скитница, од заната, вазда влада неким специјалним цртама карактера и тврдом вољом, али он је стрпљив и надржљив, и досетљив у понашању према другима. Ако нема тих својстава неће имати успеха у својој професији и сувише често седеће у затвору. Свакако ово се односи на американске скитнице које чине читаву засебну класу људи у Сједињеним државама.

Скитнице других земаља увеколико су друкчијег карактера што зависи, разуме се, од народности и прилика једне земље. Флајнт је неколико лета тумарао с америчанским скитницама проучио њихов живот, и онда га заинтересовало још и питање какав утицај чине национални погодбе живота на њин карактер и живот. Тога ради пропутовао је и друге земље, био је у Немачкој и Енглеској, па и Русији, и то живећи и путујући са скитницама, живећи онако, како су и они живели.

У Немачкој се брзо упознао са скитницама, и то му није било тешко, јер се одевао како приличи скитници и путовао је четвртом класом. Идући у Малдебург упозна се у возу с једним од својих сапутника, и овај га уведе у свет скитница. Немачке скитнице, као и америчанске, имају свој нарочити дијалекат, али он се много више разликује од општег немачког језика, него америчански од енглеског, уз то је немачки дијалекат потпунији и даје могућности скитницама да разговарају и на јавним местима па да их нико не разуме. Флајнт је и у многом другом погледу нашао велику разлику међу скитницама немачким и америчким — немачки је увек боље одевен, и више се брине о томе да има пристојну спољашност, него његов америчански сабрат. Осим тога, он је у опште интелигентнији од Американца, и сваки немачки скитница уме да чита и пише. Деце скитница релативно је мање, и старији су према њима човечнији него у Америци. Уз то још, код немачког скитнице не може да се опази она поквареност, која по изгледу чини неизбежну црту карактера америчког скитнице, али је зато Американац много и много хуманији и великодушнији од Немца; Флајнт је то неколико пута искусио према себи. Једном је замолио од својих другова нешто новаца, да плати шољу кафе, рекавши да нема код себе ни паре, а да не може њи да проси јер га ноге боле. Али ни једнога није то дирнуло. „Није него!“ — одговори му један момчић. — Кад не умете да просите, а ви боље идите с пута и одреците се свога посла, јер ни један скитница неће да ради тек ради вас!“

„Америчански скитница би на сваки начин са мном поделио свој грош, вели Флајнт, ма у којој прилици. А овде видим око мене људе који пију кафу, пиво и ракију, а ни један у души нема саучешћа према гладноме другу! Међутим сви су имали новаца, јер прошња је у Немачкој доста подесан посао.“

Занимљива су и мишљења скитнице о себи самом. Већина их је задовољна својим положајем. Ноћивајући једном на гумну с осталим друговима, Флајнт поведе с њима разговор о њиној судбини. Један се жалио што није способан за рад, што се родио лењивац, да су, дакле, родитељи томе криви, а не он. Напослетку он ипак призиаде да је томе нешто и „ракијца“ крива. Али један му друг одговори: „Што да се ради кад се прошњом и више може да добије. Којешта, братац, не тумарамо ми путевима зато што смо заволели попити коју. На пример ја сам овде зато, што ми је овде боље него ма где. Зар није тако?“

— Рецимо, ми накупимо више и новаца тумарајући овако, него ли један радник, али ето немамо где главу да склонимо, — рече Флајнт. — Као и сад где смо.

— То је истина, одговори скитница, — али зато ми никако не болујемо и увек смо срећни, па можда ми успевамо не мање од осталих. Та ви заборављате да ми никад не радимо! Они који имају свој кутић морају једнако радити те да га сачува, не заборавите то! Моје је мишљење да тога ради не вреди радити!

Таки су погледи већине немачких скитница. Флајнта је нарочито веома изненадио њин егоизам и потпуно осуство другарског саосећања према другима. Не би америчански скитница никад узео новац од човека, коме би, како он мисли, били веома потребни. Али така великодушност сасвим је непозната немачком скитници. Па и као весео друг он је много нижи од америчанског скитнице, нити би га ови трпели у свом друштву, отуда се баш скитнице немачког порекла у Америци држе заједно и не мешају се с америчанским.

Флајнт је две недеље пробавио у друштву немачких скитница, и прошао је за то време више од хиљаде километара пешице, био је у седамдесет градова и села, и упознао се са 341 скитницом добровољцем. „Уосталом, вели он, ја сам ипак био више добровољац него ли они.“ На основу тога познанства Флајнт долази до овог закључка: црте националности врло су оштро изражене на немачком скитници. Он је образованији него ли америчански му сабрат, али је тупљи и мање покварен. Неповерљив је и сумњичав, не одликује се великодушношћу, али је праничан, и при деоби неће никад предвидети друга. Што се тиче његових политичких убеђења, не може се назвати социјал-де-

мократа, али он и не осећа никакког патриотског ентузијазма кад се помене цар. У новембарским нередима у Берлину (1891) скитнице су увеле стварно учешће, али су они имали на уму да пристају уз право рада против капитала утолико, уколико су хтели да потпомогну пропаст сталеа ствари које постоји.

У Кингсеку није отишао сам, него с једним пријатељем студентом, који се такође интересовао скитницама и намерао је био да се мало ближе позна с њиним животом. Обојица узеше на лађи места која по преимућству узимају палубни путници. Пред полазак лађе појаве се два полицијска агента да прегледају пасоше. Цар Вилем веома се брине о томе да ниједан од његових „верних слуга“ не избегне војне обавезе, те је с тога у пограничним градовима уређена врста смотре и надзора над путницима у океанским бродовима. Овој двојици не беше мила појава тих људи, и они испраћа огледаше да се претварају као људи који спавају. Али то не помаже, Фладит је морао показати свој амерички пасош, а Рајборг своју студентску карту. Природно је, што полиц. агент никако није могао да буде на чисто. „Па во сте ви?“ запита Рајборга. — „Матрос, радник Американац?“

— Ја сам просто човек од науке, — одговори Рајборг, и то је, бар по изгледу, било доста да их агент остави на миру.

У Енглеској су обојица одмах имали да осете сва заволоштва скитачког живота, и недељу дана одседела су у затвору због скитње и прошње, где су морали радити разне послове. Фладит се према томе понашао филозофски, јер је то сматрао као неизбежну околност свога опита, али Рајборг, новак у тој ствари осећао се веома рђаво. Иначе тумарала су заједно, али не за све време. Скитајући се једну недељу они се растану с погодбом да се састану у једном месту у одређени рок. те да процене своје утиске. После тога наћоше да су утисци били више мање једнаки. Фладит је нашао знатну разлику између америчког и енглеског скитниде. Број скитница несравњено је мањи у Енглеској него у Америци, уз то у њеним случајева уме способности енглеских скитница није у свом реду. То су њеним људи клоњуди, апатични, без икакве енергије, чиме се оштро разликују од енглеских радника. Воле да мало филозофирају о својој судбини, једни је приписују наследним недостатцима или парочитим склоностима скитачењу, а други жалосним околностима. Али у њеним случајева узрок њиног бедног стања каља тражити у пијанству; 90% су непоправљиви пијанци. Иначе и ти презрени и пали људи нису без неких врло симпатичних црта. Они вазда радосно пресрећу сваког и таког несрећника, какви су и сами, и показују му своје саучешће; он слободно може рачунати на њино гостопримство, поделиће с њиме последњи залогај и примиће га у своје друштво. Осим тога Фладит је нашао, да су енглеске скитнице врло учтиви, много учтивији од оних службеника, с којима је имао посла на лађи или железници док је путовао као скитница. Тако грубо понашање није никад осетио у средини скитница. Узто, ни један од њих, поштујући себе, неће допустити да га увреде, нити да по набије слабијег друга. Ту црту Фладит је опазио код скитница свих народности. Баш тој црти приписиво је то, што за време свога тумарања с њима ни једном није трпео рукоположаје према њему; његов нижак раст и слабашност снаге служили су му као добра заштита. Једном се посвади с неким својим другом, и тако се разљутио да је готов био туђи се. Али његов друг, снажан и здрав младић, рече му: „Е, е, Цигарице (тако су га звали), ако си науман да се бијеш, ја ћу да бежим.“

Фладит налази у карактеру енглеског и америчког скитниде много више симпатичних црта него ли код немачког. Међу енглеским има нашр. врло нежних отаца, који пита више сами одгајивају своју децу, врло нежни према њима, док су трезни, али напазлост, пијанство често отуђује им свако добро осећање. Америчанске скитнице су најенергичније, имају често оштро изражену индивидуалност, што савршено недостаје енглеским скитницама, који се, без врло мало изузетака, одликују пасивношћу и потпуним недостатком енергије. Међу америчким скитницама налазе се доиста интересантни типови, који још наневажљу својим високо човечним цртама, поред све њине крајње оскудиде у појмовима о добру и злу, о совствености итд. Таква је била нпр. жена, позната код скитница под именом „стара бостонска Мери.“ Она је на једној од најудаљенијих окрајина Бостона основала дом за скитниде, у којој полуразрушеној својој уверици. Та полеба беше осамљена, подаље од осталих зграда, пуста, пуна привиђења, како су веровали суседи. Нико се не усуђиваше усколити се у њу, али, нероватно, та осамљеност је и привукла Мери, која се није побојала тих привиђења, него је уделила себи резиденцију у тој убогој кућици. Од тог доба сваки скитница могао је рачунати да ће наћи склоништа у тој колеби, само треба, кад падне мрак, да на особит начин куцне на врата с речима „Ново“ име скитниде у Америци. Врата се отворе таман толико да може уђи придошлица, и онда се опет за њим затварају.

И Фладит је провео једну ноћ у том скитачком склоништу, па вели да је домаћица, стара Мери, учинила на њ незнатдљив утисак. Без обзира на њено чудновато одело, које је, између осталога, чинила и једна куртка и напрсник, што је добила од некога клерикмена, беше у њеној појави нечега што уливаше поштовање, нека урођена племенитост стаса, што напомињаше о палој величини. Ко је та Мера и откуда је њико није знао, али значајно је да у њену присуству и најокорелије скитниде трудају се да се владају учтиво, и у тој полуопалој колеби, где се обично скупљаху скитниде, свакојаке и свих могућих занимања, врло се ретко чула ружна реч. Такав је утицај на своје госте имала Мери са своје доброте и пријатна понашања. Она се, како се чини, старала колико је могла, да усреби те злосрећнике и друштвене отпадинке, који су се збирали под њеним гостољубивим кровом. Помагала је свакоме, превијала им ране на ногама, спремала вечеру итд. Свакоме од гостиу покаже место његово, и до поноћи завлада тишина у том убогом пренођишту, бескућни скитачи слатко ће заспати, заборављајући у сну све тегобе и оскудице у свом тешком животу.

Сирота Мери сврши свој живот под точковима вагона. За младости била је то једина жена која је имала глас необично смелог железничког скитниде. На једна жена скитачица не би смела тако путовати, али Мери није изостајала никад од својих другова. Кад је остарала и преслила се у своју колебу престала је путовати, али после су је околности нагнале да остане своје пребивалиште, па сусревши се с једном од позатих јој скитница, заједно с њиме, уселе међу точкове. Пређе је много пута путовала на тај начин, чак је била и чувена са своје вештине у томе, али овога пута се понадала у своју снагу, која је изневери.

Тако исто трагично је свршио и један од њених омиљених другова, који је случајно био закључан у једном празном вагону, на немајући никакве могућности да се одатле избави, јер је вагон био пуштен возом за храну, умре од гладн. Напоменуто је, да таквих случајева у Америци нису ретки.

Сасвима су друкчијега карактера руске скитниде, као Фладит мисли. Он је у Русију пшао тек само да обиђе Петроград, Москву и гроба Толстоја у јасној Пољани. На скитнице тада није ни мислио, али случајно је нашао на њих, кад се возио са станице с једним својим пријатељем. Насупрет им њаху неколико жалосних, једно одевених сељака, који су неесело шили улицом уз пратњу полицијских чувара. Искусно око Фладитово одмах познаде у њима скитнице.

— Има ли много скитница у Русији? — запита он своја пријатеља.

— Ињаде, одговори овај. — То је један од највећих проблема, с којим ће Русија имати посла.

Фладит се нискоро и сам о томе уверио, те је пожелео да се поближе позна с руским скитницама. Пође о томе реч с Толстојем, и запита га за савет, да ли би он као туђинац, могао да се упусти у тумарање са скитницама.

— Зашто да не? — рече гроф Толстој. — Сваиако, биће вам тешко да разумете њин говор, и једва можете рачунати да ћете као скитница проћи, али у другом погледу ви, извесно, нећете имати особитих тешкоћа. Из ваших хартија полиција се може уверити да ниете ништа опасни, и једино што вам се може десити, то је, да вас врате у Петроград. Ја бих и сам са задовољством извео једно такво путовање, да нисам сувише стар за то. Једном сам ипак ишао на њен хајдучак таковашин, и много сам шта запазио, али ни ћете моја видети и више, ако се непосредно упустите међу скитниде. Ако се одлучите на то да се уврстите у њих, ја бих желео да разберете како они гледају на власт, и верују ли у оно што називају својом вером. Мора бити да је врло занимљиво с њима разговарати о тим предметима, ма можда ћете прикупити занимљивих података.

Фаџит се после тога удружи с једним московским студентом, те заједно ноћуше путовати, преобучени како ваља. Ма да су му погодбе руског живота биле сасвим туђе, а руски је врло слабо говорио, предузимљиви Американац ипак се убрао оријентисше у новој околини. Све што је у својој књизи написао о руским скитницама — које он дели на једне, који се користе заштитом власти прилепна сиротиња и просјаци, и на обичне скитнице, које власт често тоне, — казује да је Фаџит добро проучио живот и карактер руског народа. О европима који потпомажу развише скитања у Русији, он се не бави много. На прво место ставе инјанство, затим економске погодбе, које изазивају кретање сеоског становништва у градове. „Ми у Америци мислимо, веди он, да се могу учинити огромне и благотворне промене у судбини ове класе људи избачених из друштва, кад би се они могли вратити сеоском животу и увести у ферме. Али пример у Русији доказује баш напротив. Очигледно је, да осим пољског ваздуха, сеоски живот би морао имати још и друге привлачне стране које би се могле борити са саблазнима градског живота. У Русији видимо, да сељак, који једном окуси градског живота, већ никад се не осећа срећан у селу."

(Свршиће се)

ПРОСТИТУТКЕ И КРАДЉИВИЦЕ

Антропометријска студија од Д-р Паулине Тарновски

„Свако дегенерисано створење, вели M. Morel у своме делу „*О образовању дегенерисаних типова*," болесно је већ и по томе, што су у њему скупљени и оличени сви они штетни елементи који ремете правилан развитак организма, спречавају развијање умних способности и правцем, са сама противним природи и њеним законима, утичу на развитак уродјених склоности.

Ове речи, које су написане још у 1865 год., показују се и данас као веома тачне и неосporне. Оне су, у исто доба, и служиле као полазна тачка наших радова, којима је циљ проучавање извесних друштвених класа, чије професије и начин живота у опште дају маха претпоставци: да се створења, која овим класама припадају, знатно разликују од здравих и нормалних бића.

Посматрања наша вршена су над 150 јавних проституткн и 100 краљивица у повратy, чије су антропометријске мере поређене са мерама часних и нормалних жена исте расе, једнаких година а сем тога и рођених у истој провинцији. На име: мере проституткн поређене су са мерама сеоских раденица, а мере краљивица са мерама интелигентних жена — све бивши ученица завода за васпитање девојака у Петрограду.

Ну, пре него што би отпочели са излагањем наших опсервација, неопходно је потребно да кажемо неколико речи о разлозима, који су нас руководили да узмемо проституткe за предмет нашег посматрања.

Начин живота ових створења, и постојаност с којом она обављају свој занат, чак и онда када су у могућности да га замене другим, не само часнијим већ и лакшим, нагнали су нас да верујемо: да у овом њиховом животу има нечега, бар за њих примамљивог, нечега, без чега они неће, а можда и не могу да буду, као и да узрок проституције не лежи увек у беди и случају, као што се то често тврди и верује.

Неоспорна је ствар, у осталом, да знатни број младих девојака пада у проституцију против њихове сопствене воље, често пута неким случајем. Док су поједине од њих жртве грубог насиља, дотле су друге, опет, заведене примамљивим обећањима о браку, или су, што је најчешће случај, обмануте каквим вештом подвалџијом.

Знатан део ових жртава пропада, још у почетку, у борби коју њихова природа води са условима новог — проститутког живота; врло је мали део који се, у повољним приликама, враћа часном животу, а све остале, немогуће никако схватити своју жалосну егзистенцију, продужују са задовољством нов начин живота и, што је најжалосније, ретко кад сврсишно пристају да га замену болим и часнијим. То су проституткe на наслеђе, по природи, чија се наклоност ка проституцији не може друкчије објаснити до осуством хармоније међу индивидуалним силама, а позната је већ ствар, да је она хармонија исто тако потребна индивидуалном животу као и животу нација.

Јасно је, према изложеном, да узрок наклоности на проституцију вала тражити у некој унутрашњој, грубој сили много јачој од осталих индивидуалних сила, па, дакле, и од воље. Ма колико се човек борио са овом грубом силом, која је у обичном животу под именом нагона, он до данас није успео да је победи. Надати се, да ће прогрес и цивилизација олакшати у многоме ову борбу.

Постоји, даље, још једна врста борбе, а то је она коју води морална свест са празницама несавршених друштвених закона. Морал, који је тако неједнако расподељен међу члановима друштва, главни је регулатор ове борбе. Према ономе, у колико је један човек савршенији у погледу морализма, у толико је он способнији да сузбија и развијање оно што је допуштено моралном свешћу од онога што се сматра као штетно по сигурност ближњега; и што служи као основа личној одговорности, обвезној за све чланове друштва.

Ма колико велики био морализам неког једног народа, ипак ће се у његовом колективном животу наћи и таквих појмова који су у очигледној супротности са моралом, и који се, при свем том допуштају, захваљујући еластичности јавне свести — еластичности помоћу које се она прилагођава приликама, које није у стању да измени.

На и сама лична сигурност допушта по неке страховите, и принципима хуманитета у основ противне ствари, као што је нпр. рат, о коме се говори, и који се врши са највећом хладнокрвношћу.

У реду оних факата који нас, на први поглед, узбуњују, а које, међу тим, пређутно акцентирамо само с тога што немамо лека за њих, долази и *проституција* — ужасна ствар — на коју смо навикнути још од најстаријих времена. Без сумње, по уседу на многобројне минуле генерације, а наши савременици акцептирали су тако немогуће, и достојанству жене као људског бића, са сама противне појмове о проституцији.

Довољно је, ма и за моменат, отићи у она *заједничка места*[2], створена, тобож ради заштита домаћег огњишта и одржања јавног морала, па се одмах уверити колико је она срамна жалба јавног морала на све оно што се одмах уверити колико је она срамна трговина људском телом сама по себи један страховити и ужасан факт — факт, који се некако не може појмити и допустити у друштву, које претендује да је задахнуто принципима хуманитета.

Логика, бар, никако не допушта претпоставку: да се једно људско биће, одбарено умним моћима и здраво телом и духом, може у свако доба дана и ноћи, подавати првом који дође, и који је, у већини случајева, нијан, груб, бруталан, циничан и т. д.

Изузев неколико случајева нимфоманије, врло ретких у осталом да би о њима требало водити рачуна, како се може појмити и објаснити физиолошко стање једне проституткe, која се подаје сваком који пажље, често 10—15 пута дневно, и тиме се одриче чак и оних прерогатива које су, као што се зна, својствене многим женкама из области животињског царства у погледу слободног избора мужака?

Мрзост и презреље којима су задахнуте несрећне питомице „јавних завода" према онима који долазе да купују њихова миловања, познат је и неоспоран факт. То је, у осталом, природна последица њиховог ропства, самоодрицања њихове личности и експлоатација свију врста, којима су оне по овим заводима изложене.

На ипак, и поред свега овога, велики број женскиња, у свима земљама, долази својевољно у оне заводе, који су толико противни појмовима о независности личности, својственим сваком људском бићу, па чак и дивљацима.

Све оне жене једу, пију, певају и смеју се, не помишљајући, при том, ни најмање на њихов ужасан положај. Свој начин живота оне не сматрају друкче до као упражњавање једне професије, која је, по њиховом мишљењу, једнака са професијама радионица, трговинама, службама и т. д.

Ма колико се здраво разуи поразног бића свему овоме противимо, ипак је факт, који изнесосмо, необорим. Многе проституткe, које су се по неколико пута, и својевољно, враћале у заводе, из којих, тобож, беху једном за свагда изашле, најбоље утврђују истинитост оног факта. А шта тек, да речемо за оне проституткe, које су силом власти биле отргнуте из ва-

вода и враћене родитељима, па су, после врло кратког времена, по ново добегле у завод?

После свега изложеног, морају са свим отпасти мишљења неких филантропа, који налазе у беди и завођењу главни узрок проституције.

У реду многобројних проститутки које смо студирали, има и таквих, које су се својевољно враћале проституцији не само после осигуране будућности, већ чак и после рађања деце.

У потврду овога наводимо један факт за чију истинитост јамчимо.

Год. 1880. једна млада девојка, од својих 18. год. напусти своју провинцију и дође у Петроград да тражи рада. Воз, којим је путовала имао је неколико часова закашњења, услед чега је њени удаљени сродници из Петрограда нису сачекали на железничкој станици. Бојећи се, да се нађе сама у једном великом граду, а не знајући, опет, куда да иде? — она би принуђена да се обрати једној постаријој госпођи која је „из сажалења" одведе својој кући, па јој шта више, и службу понуди.

Кућа, у коју је ушла ова млада девојка, беше проститутски завод, у чије се „пансионатиње" и она уброја после врло кратког времена.

На годину дана после овога, проститутка ова роди једно дете, потпуно способно за живот, што побуди оца детињег — једног богатог човека — да је откупи од сопственице завода и склони, заједно с дететом, у једну часну кућу. После кратког времена он је испрати у место рођења — њеним родитељима и одреди јој сталан доходак, довољан за одржање њене егзистенције и доцније васпитање детета —

Само на 6 месеци после овога, проститутка о којој је реч, оставила је дете својим родитељима и вратила се у онај исти завод из кога пре кратког времена беше изишла у намери да постане часна жена и добра мајка.

Упитана, једном приликом, за узрок напуштања детета и повратка проституцији, одговорила је, мало љутитим тоном, ово:

— Пре свега, ја нисам са свим напустила моје дете, јер се брижљиво старам да му сачувам очеву ренту, а сем овога ја га још и обилазим с времена на време. Што се тиче мога садањег живота, он је, у свакоме погледу, бољи и лакши од оног у селу, скопчаног са тешким сеоским радовима. Како је још и моја госпођа врло добра жена, — то сам ја садањим животом потпуно задовољна.

Многе проститутке, са којима смо скоро свакодневно разговарали о њиховом бедном животу, признавале су нам отворено: да у њему — њиховом животу — има понекад и непријатних момената, али да су оне ипак, на крају крајева, задовољне с њиме, као и да не желе мењати га.

Мирноћа и смелост с којима проститутке говоре о њиховом начину живота по заводима, задовољност са судбином коју многе од њих јавно изражавају. Као и њихово својевољно напуштање слободе и поновно враћање у завод, — факти су који су нас побудили на изучавање ове друштвене класе и истраживање: да ли њихово физичко стање није у неколико поремећено, као и да ли ова поремећеност није изражена каквим дегенерисаним знацима?

Полазећи са гледишта, да се једна проститутка мора у многоме разликовати од здраве и нормалне жене, према свему до сада реченом, ми смо себи ставили у задатак да ту разлику откријемо проучавањем њихове спољашности и њиховог начина живота у опште. Прво смо постизавали помоћу антропометриског мерења, а друго помоћу тачних података о њиховом детињству, њиховим родитељима и средини у којој су одрасли.

Почнимо прво са изучавањем спољашности.

Д. Ђ. Алимпић

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

СВЕТСКИ ЧОВЕК.

— Pierre Mille —

Беше то за време путовања Г. Лубеа у Русију. Било нас је цела једна трупа новинара — забележимо, узгред, тај чудноватни појав: оних новинара који путују у друштву и које листови у којима они пишу у зловољи називају „таткама"; ја у томе ништа не разумем! — Било нас је, понављам, цела једна трупа новинара који се враћаху са смотре у Красноме Селу, и ја гласно јецах.

— Неких осам дана је протекло од како сам у Царству Царева, а није ми се ништа десило; мени једином. Ви други, ви сте саопштили своје успомене. Стиглер је дошао на аутомобилу. Калмет, директор Фигара, спавао је у одаји свој од сувога злата, у једном царевом замку који им на велики колач од филована шећера, под истим кровом под којим и Г. Делкасе — а Леру, из Матена, изложио је, вели, своја гола прса — хваста се да је имао на себи добро уштиркан пластрон — бесу елемената, — да би се приближио Монкалму, где му је адмирал, Рустан рекао: „Скините шешир, ја не могу да гледам високе шешире на ратном броду". Тешка реч, пошто се очекиваше сам Г. Лубе, који је имао висок шешир!

Чудновате се ствари могу отуда причати свету. Али ја, шта бих то ја могао испричати потомству што би било од њега и мене достојно. Шта, кошен Невом и, поља, чије се угочице преливаху потком, слој од сто хиљада стерлета*), сипао је у мој немирни и узбуркани желудац? Руско гостопримство је тако познато да неђу никог зачудити. Ја сам врло несрећан!

Ну, у својој великој безазлености, ја не знађах да ли је за време те беседе Свевишњи гледао на мене. Он је гледао на мене — јер његови су путеви неиспитани — посредством једног кесароша. Господе, ви сте дали у руке извесних ваших створења вештину потпуно невојмљиву! Како су мој жакет и густи зимски кркапут били откопчани, како је мој портфељ био извучен из унутарњег џепа од жакета, ви сте једини видели, пошто ви све видите, и ја сумњам у вас да ме ви хотимице нисте предупредили и шта више метули ми наплаку на очи.

Тек после двадесет минути, у тренутку кад хтедох платити поштованоме Г. Мошулову кошуљару на невском проспекту, три крагне и двоје маншете, приметих ја своју несрећу. Она је износила, ако смем тако рећи, једну банкноту од 100 рубаља, око 266 динара — велика несрећа за мене, што је у Русији подигнут курс рубљи: пре три године моја банкнота вредела је само 150 динара. Ја сам жртва Г. Витеа, министра финансија! — Са мојом банкнотом од 100 рубаља беху ми ишчезле моје бесплатне железничке карте, затим цвет од бреске који чувам — има се увек свој цветић — као успомену једног лепог врта који познајем, и карта коју ми даде Туринг-Клуб.

Написах Његовој Екселенцији префекту петроградске полиције врло учтиво писмо у коме му рекох да никада није један префект успео да пронађе кесароша, и да, према томе, није моја намера да га оптеретим тим глупим и узалудним послом; али да би ми било врло непријатно видети где се, од једног лица без скрупула, у вароши Петра Великога, чине крађе под именом Пјера Мила. После тога ручао сам мирне душе.

Колико бејах рђаво оценио часног човека који беше узео мој портфељ! Његова Екселенција префект није имао шта да ради, јер одмах сутрадан рано, нађох у хотелу, у мом орманчићу, једну поштанску карту — није била илустрована, и заборавим без сумње — овако исписану, на француском: „Ако желите да нађете ваше артије, тражите их у хотелу града Петрограда, где су оне остављене. Писац се беше потписао са елегантном простотом: Лопов.

Дакле одох у Градски хотел. Све моје артије беху тамо, у завоју на моју адресу. Ништа није фалило: ни мали цвет од бреске, ни карта Туринг-Клуба, коју беше премапотписао уважени Г. Баладе! Још је џентлмен којега ја бејах предмет пажње оставио један неоцењиви документ: једно дуго писмо

*) Нека врста јесетре.

од себе, од три велике пуне страве, од којих једна и по беше на француском, а остатак на руском. Писац ми је отворио своју душу и ја не знам шта бих требао нарочите да похвалим у њему: отменост његова поступка, оштроумност његова увода, или смелост његових идеја. Био сам пажљив да ништа не промењено у том њиховом саставу, тако лепо написани: ево га.

„Враћам вам ваше артије, драги господине, писао је он, зато што сте ви удружење *Тама* (администрација овога листа оштетила ме је да му се особито топло захвалим за ово одликовање и уважење; што се тиче новца, извињићете ме што сам га задржао: ја сам лопов, такав је мој позив.

Верујте да сам ја очаран срећном приликом која ме ставља у однос с вама. Одавна ја желим да ми се да прилика да могу изложити једном интелигентном човеку, и, надам се, незаинтересованом [?] моје идеје и једном важном питању: начину на који поправни осуђенички заводи поступају са лоповима. Он је за осуду. Допустите ми само да се послужим матерњим језиком. Онда ми је лакше писати.“

Он дакле продужаваше на руском:

„У тамници, драги господине, желим да вам говорим о тамницама ваше земље. Ја о њима, будите уверени могу са компетенцијом говорити. Ја сам посећивао Мазас, Фреси, Клерво Поаси (Poissy). Име ове вароши, славне услед једног разговора, беше написано „Роасу,“ и ова ортографија, оштроумно подражавања, чињаше без сумње радост извесних реформатора | Обично се о Фресну говори са великом хвалом. Ведри се да та грађевина чини част француској цивилизацији. То не стоји. Ова тамница, господине, пати од истог зла од кога и цела Француска. Она пати, — један руски поданик има пуно права то да каже — од тога што сте ви под Републиком. У њој се и према осуђеницима примењује демократски режим.

Основ демократског режима јесте једнакост. А шта има различитијег од једног лопова од другог? Ја сам на челу мога позива, јер сам интернационалан лопов, и говорим све европске језике. Могао бих се тиме користити, и преводити, радити за издавače. Није се само покушао да се искористе моји таленти. У тој несрећној тамници ја сам остао као без руку, не научивши никакав частан занат.

„Ако вас интересују идеје које вам излажем, ја вас молим, господине, да ме извештавате једним огласом у *Новом Времену*. Био бих срећан ако узмогнем да вам свеопштим цео један план реформама. Очекујући, ја вас молим да изволите примити уверење мога одличног поштовања.“

Био сам немарљив и бојажљив. Нисам дао оглас у *Новом Времену*. Бојао сам се и сувише да овај лопов, с ким је Француска поступала начином који не одговара његовом угледу, не тражи накнаду од моје владе; и у ово доба, ја још не знам да ли ће познавати кога у новом министарству.

Његова екселенција префект петроградске полиције удостојио ме послати ми једнога од својих агената који ми учини посету саучешћа, која ме врло дирну. Тај ми агент изјави да је та одлична особа која ме је покрала „морала бити неки јерменски јеврејин.“

Али, ви знате, у Русији се све мења на леђа јеврејима и Јерменима. Готово као у Француској.

(*Le Temps*, 2 јули 1902.)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

27

— Та, с дана на дан. А већ ко се празнику радује, тај се рано опије. Ви ми већ нећете замерити!

Варламов је говорио невушећи по мало.

— И то лаже, све он то опет лаже! продера се Булкин, у некаквом очајању ударајући руком по даскама.

Али овај као да се заревао, да на њега не обрати ни најмање пажње, и у томе је било необично много комичнога, јер се Булкин од равога јутра привезао за Варламова просто ни због чега другога, него само зато, што Варламов „све лаже“, како се њему од некуда чинило. Лутао је за њим као сенка, заиачивао се за сваку његову реч, ломио руке, за мало што их није раскрвавио ударајући њима о зидове и даске, и патио је, очигледно патио са убеђења, да Варламов „све лаже“! Да је имао косе на глави, замачио би је почупао из огорчења. Као да се примио дужности да одговара за поступке Варламовљеве, баш као да су му пекле савест сви недостатци Варламовљеви. Али је баш то и било смешно, што га овај није чак ни погледао.

— Све лаже, све лаже, све лаже! Ни једна једина његова реч не личи ни на шта! виккао је Булкин.

— Шта се то тебе на тиче? одговорише му у смеху осуђеници.

— Јавакам вам, Александре Петровићу, да сам ја био врло леп и да су ме девојке веома волеле... отприче наједаиут, ни нет ни девет, Варламов.

— Лаже! Опет лаже! прекиде га као с неком писком Булкин.

Осуђеници се кикоћу.

— А за пред њима размећем! На мени прсна копуља, на сомотске чакшире; лепкарим, као прави граф Буталкин, да, то јест, пијан као Шпањолин, једном реч — како се само пожелети може!

— Лаже! одлучно тврди Булкин.

— А у то време имао сам од ока кућу двоспратну. од камена. Е, а за две године страшно сам два спрата; остала су ми само врата без расастова. Шта ћеш, новци су као голуби: долете и опет одлете!

— Лаже још одлучније тврди Булкин.

— И тако ја већ одавде једнога дана пошљем својим рођацима плачевно једно писмо; можда ће ми, као вешим, послати коју паринцу. Али ништа... вато, кажу, што сам радио против својих родитеља. Нисам поштовао! Ено већ је седма година, како сам послао.

— И нема одговора? упитах ја, засмејавши се.

— Јесте, нема, одговори он, наједаиут се засмејавши и сам и све ближе и ближе приближавајући свој нос управо мојем лицу. — А ја, Александре Петровићу, имам овде драгану...

— Ви? Драгану?

— Онуфријев ће рећи ту скоро: „нек је моја и богиња, и ружна, али зато она има толико одела; а твоја је лепа, ама сирота, иде с торбом“.

— Та је ли истина?

— Да, она је одиста просјакиња! одговори и заједно се од смеха.

У казамату такође заиакоташе. У самој ствари, сви су знали, да се он свезао с неком просјакињом и да јој је давао по-лугодишње своја десет копејака.

— Но, па шта је сад? упитам, желећи, најзад, да га се опростим.

Он је ћутао, па ме онда умилно погледа и изусти нежно:

— Па, ето, не бисте ли благоизволели поводом тога дати ми на чашицу ракије? Видите, Александре Петровићу, данас сам једнако ино чаја, додаде он дирљиво, примајући новац, — и тако сам се тога чаја напијао, да ми већ и дисање застаје, а у стомаку ми се мућка као у ѕлаши...

Међутим, док је он примао новац, морално огорчење Булкиново нагледа да је дошло до крајњих граница. Он је гестикулирао као очајник и само што није заплакао.

— Људи Божји! виккао је, обраћајући се као изван себе целоме казамату, — погледајте га! Све лаже! Ма шта да каже, све, све, све он то лаже!

— Ама шта се то тебе тиче? довикују му осуђеници, чудећи се његовој жестини, — баш са тиме нека чудан човек!

— Не дам да се лаже! виче Булкин, севајући очима и ударајући из све снаге песницом о вреет, — нећу да лаже!

Сви се смеју. Варламов узима новац, пређита се са мном и, кривећи се, хита из казамата, разуме се, пчмарау. И ту, изгледа, први пут опажа Булкина.

— Е, хајдмо! каже му он, заставши на прагу, као да му је овај баш одиста био за нешто потребан. — Буџо! додаде затим, с презрењем пропуштајући огорченога Булкина испред себе и почињући изнова да лупара на балалајци.

Али зашто да описујем целу ту запару. Најзад се сврши тај загушљиви дан. Осуђеници заспе на постељама тешком сном. У сну они говоре и бунџају још више него других ноћи. Поиеде још седе за картама. Давно очекиван празник је прошао. Сутра је опет радни дан, опет на посао.

XI.

ПРЕДСТАВА.

Трећег дана Божића, увече, била је прва представа у нашем позоришту. По свој прилици било је много претходних бригa око удешавања, али су „глумци“ узели све на себе, тако да сви ми остали ништа нисмо ни знали: у каквом се стању налази отвар? Шта се управо ради? Чак нисмо добро ни знали, шта ће се представљати.

„Глумци“ су се за сва та три дана, изласећи на посао, старали да набаве што више костима. Баклушин; кад се сретао са мном, само је попуцкивао пуштима од задовољства.

Изгледа да је и на мајора наишло ваљано расположење. У осталом, нама је било сасвим непознато, зна ли он о позоришту. Ако је знао, да ли га је формално допустио, или је само одлучио да ћути, одмахнуп руком на осуђенике Људи и измишљотине и, разуме се, наређивши, да по могућству све иде, као што ред захтева!.... Ја мислим, да је он знао о позоришту, није било могуће да не зна; али није хтео да се меша, схватајући, да ће, можда бити горе, ако забрани: осуђеници би почињали лудорије, пијанчили би, тако да је куд-и-камо боље, ако се буду чиме год занимали. Ја, уосталом, држим да је плац-мајор морао тако размишљати само зато, што је такво размишљање најприродније, највернije и најздравије. Чак би се и овако могло рећи: Кад у осуђеника не би било о правницима позоришта, или ма какве забаве те врсте, требала би сама управа да га измисли. Али поште се наш плац-мајор одликовао потпуно супротним начином мишљења, од онога, што га има остали део човечанства, лако је могуће, да ја товарим на своју душу велики грех, кад мислим, да је он знао о позоришту и допустио га. Таквом човеку, као плац-мајору, било је сигнал потребно да когагод пригњави, да штогод одузме, да когагод лиши права, једном речи — само ма где да има шта наређивати. У том погледу је он био познат у целоме граду. Шта се њега тиче, што би баш због таквих ограничења могле у тамници произићи лудорије и разузданости? За разузданости има казне (размишљали такве, као ваш плац-мајор), а за неваљале-осуђенике — оштрина и непрекидно вршење закона — то је све, што се тражи! Ти ограничени извршитељи закона никако не схватају, а и ниоу у стању схватите, да само буквално вршење његово, без смисла, без разумевања његовога духа, и поди право нередима, нити је икада чему другоме водило.

„У законима је речено, на пита ћеш више?“ веле они и искрено се чуде, што се од њих још тражи, као додатак законима, здрав разум и трезвена глава. Нарочито ово последње изгледа многима од њих као непотребна и смутљива раскош, као ограничење, непримерност.

Ну било како било, најстарији подофицир није бранио осуђеницима, а њима је само то и требало. Позитивно могу да тврдим, да су позориште и благодарност за то, што су га допустили, били узроком, што о правницима није било ни једнога озбиљног нереда у таваници: ниједне злобне свађе, ниједне крађе. Сам сам био сведоком, како су наши понеке, који су почели бити разузданији, или су се свађали, утишавали једино том напоменом, да ће се забранити позориште. Подофицир је био узео од осуђеника реч, да ће све бити у миру и тишини, и да ће се владати ваљано. Они су с радошћу пристали на то и свето су одржали своје обећање; много ми је и то јаснало, што се верује њиховој речи.

Уосталом, треба рећи, да допуст за позориште ни најмање није коштао управу: није ту било ама баш никаквих жртава. Нису претходно ограђивали никакво место позориште би се загрдило и покварило све за некаквих четврт часа. Оно је трајало по часа, и ако би наједанпут дошла одозго наредба да се прекине представа, — ствар би се свршила за минут.

Костима су били скривени по сандуцима у осуђеника.

Али пре него што кажем, како је било уређено позориште и какви су украси били костими, рећи ћу нешто о позоришној објави, то-јест, шта се управо спремало за представу.

Нарочито писане позоришне листе није било. За другу, за трећу представу појавила се, у осталом, једна листа коју је написао Баклушин за г. г. официре и уопште за отмене посетиоце, који су удостојили наше позориште још на првој представи својом посетом. Наиме: од господе је долазио обично дежурни официр, а једном је сврачно и сам начелник страже. Једном је сврачно чак и инжињерски официр; ето, за случај таквих посетилаца издата је позоришна листа.

Очекивало се, да ће слава тамничког позоришта одјекнути и разнети се далеко у тврђаву, па чак и по варошп, у толико више, што у варошп није било позоришта. Чуло се било, да се образовао за једну представу од љубитеља, али је на томе и остало.

Осуђеници су се, као деца, радовали и најмањему успеху, па су се чак и поносили. „Та ко зна, мислили су и говорили код нас у себи и међу собом, — можда ће сазнати и најнижа управа; дођеће и гледаће, па ће онда увидети, какви су осуђеници. То није обична војничка представа, с некаквим испуњењем мукама, са чамцима, што пливају, и са медведима и козама, што се крећу. Овде су глумци, прави глумци, што играју господске комедије, такнога позоришта ни у граду нема. Код генерала Абросимова била је, кано кажу, једанпут представа и биће је још; али могу они, можда, само постимима одмаћи, а што се тиче разговора, хе. Бога ми, ту би се још огледали, и тешко да они не би на наших вашстали! Може доћи и до губернатора, и — њаво би га знао, шта још може бити, — може се и њему прохтети да дође и гледа. У варошп нема позоришта...

Једном речи, уобразила осуђеничка, нарочито после пређег успеха, порасла је о празницима до највишег степена, мал те не до помишљања на награде или до смишљања казне, ма да су се у исто време и сами готово одмах отпочињали добродушно смејати сами себи. Једном речи, то су била деца, права деца, и поред тога, што је поненима од те деце било по четрдесет година.

Ну, ма да није било позорипше објаве, ја сам, у главним потезима, већ знао програм спремане представе. Прва је тачка била: „Филатка и Мирошка, сумарници“.

Баклушин се још на недељу дана пре представе хвално преда мном, да ће улога самога Филатка, коју је он узео за себе, бити тако приказана, како је нису видали ни у свето-петроградском позоришту. Хођао је по казаматима, хвално се немилосрдно и бестидно, али у исто време и сасвим добродушно. А покадшто се дешавало, да наједанпут искаче по штогод „тетрално“, то-јест, из своје улоге, — и онда се сви перекаују, на било, или не било, смешно то, што је исказао.

Вала, уосталом, признати, да су се и у тој прилици осуђеници умели држати и чувати достојанствено: разметањем Баклушиновим и причама о будућем позоришту одушевљавали су се сви или само појмљиви и жустокуени људи, без понашања, или само најзаитнији осуђеници, чији је ауторитет био несумњиво учвршћен, тако да им наше није било потребно бојати се, да своја осећања отворено изражавају, ма каква она била, па макар чак и најновије (то јест, по тамничким појмовима, најнепријатније) врсте.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Писар општине варошничке учинио је ова питања:

I.

„По тачци 11. § 375. пр. законика, казни се онај, који не сграви свој део царине, то ће, због тога, прачини некоме штета на имању.

Могу ли се, према овој законској одредби, затварати појединци, да сграде своја имања као што су: кућусаре, сеницп и т. сличпо, где се најчешће штете чине.“

II.

„При продаји имања по слободпо руке, земаљски порезу имати умрене од општинског суда и три одборника, да ни остаје још општпко земље, колико по § 471. грађ. суд. поступка не могу отуђити.

Како ова уверења потврђује и полицијска власт, поште претходно саслуша одборнике о истинитоме садржине овога уверења, то одборници морају лично доказити полицијској власти, којом се правилом изласку дазтуба и троношина.

Припада ли им за ово каква награда и од кога?“

На ова питања одговорено:

I.

Још пре закона о затвору, постојао је обичај, да општине одвајају појединце радове својих атара оградом.

Та ограда, управо крајња пружна линија атара звала се царина.

Ову ограду подизале су општине једнаком својих грађана, одређујући сваком од њих, да овозима вози одређени простор огра.

Ко ово не би учинио, плаћивала је по тач. 11. ч. 375. кр. зак.

1866 год. донео је закон о потесима, који је доцније замењен законом о чувању пољских имања, и по њему је свака општина била дужна да огради свој потес, управо све земљиште сваки атара, које је било изложено штетама, било што је у близини села и оних места, где се преко лета стока тера на испашу, било што је поред друмова, где се прогони трговачка стока, која би могла причинити штете усевима.

Овакви потеси могло је бити по неколико у атару општинском.

И поједине ограђивање пашње је на терет грађана дотичних општина, ни је и овај закон за непосредне предавиђао казну из ¶ 375 т. 11. кр. закона.

Али и он и поменута одредба из приватног закона говоре само о тој огради царине — потеса, а никако не пређују, да појединци морају ограђивати своја пољска имања у потесима, нити ни се, у осталом, то може пређивати с обзиром на скупоћу ограде, која би, у многим случајевима, премашала и вредност самога имања, а вредност прихода са оних готово узак.

И садашњи закон о чувању пољских имања, не пређује ограђивање појединих имања.

II.

По члану 71. закона о општинама, одборници и заменици немају никакву плату од општине. Но ако по општинској потреби врше какав посао сноснан са трошковима, одбор ће им одредити накнаду.

Како се и одборници, који потписују уверења о имовном стању појединаца, плаћају трошковима одласком у средно место, то и њима припада накнада, по принципу изложеном у поменутом члану.

Ну, како се овај посао не може убрајати у послове чисто општинске, већ приватних лица, то би им награду требало ова лица и да плаћају.

Али, како су много пута продаци имања сиротног стања, то би се и ови послови, по решењу одбора, могли плаћати из позајице, која се буџетом одређује на трошак кметова и одборника, кадгод су у питању сиротна лица.

У сваком случају, пак, било да ове одборничке накнаде општина или приватни, величину награде треба да одређује одбор, а не сами они одборници, који су интересовани.

* * *

Писар општине г-тке, учинио је ово питање:

„Два младића, банени се на њихи свога газде, узели су у виногрд комшијски и обрали до 15 тровдова, ни мешто појели а мешто бацили.

Од стране општеваног оштужени су пољском општинском суду, и он их је, као крађљиваце, осудио по ¶ 391 кр. закона из по пет дана затвора, и на плаћање штете по процени вештака.

Од осуђених један је изјавио жалбу на ову пресуду, и среска је власт поништила исту из разлога, што прекорачења нису била заклети.

Кад је надлежна власт ово утврдила, да је пресуда незаконита, да ли је она остала у сили и према оном другом лицу, које се није жалило, или је и према њему поништена?"

На ово питање одговарамо ово:

У бр. 35 и 36 овога листа, ми смо дали одговор на слично питање, те није ни требало да се о томе новом пита.

Али, кад је то већ учињено, онда изјављујемо: да је пресуда, о којој је реч, поништена само према жалиоцу, а не и према оном, који је био задовољан и није се жалио.

* * *

Суд општине земенкућске, актом својим од 18. пр. месеца Број 1311, учинио је ово питање:

„Над Избрани суд, по свршеној делидби, актом својим тражи, да општински суд напаати од парничара наведну суму новца, на име дневнице и поштарине за судије изабраног суда, коју су им требали парничари пакати за време самог суђења, — може ли се та напаата извршити без судске пресуде или решења, као што гласи ¶ 465 т. 4, грађ. суд. поступка, или ће овај предмет суд општински да узме у суђење и пред судом га окончи?

На ово питање одговарамо:

Пошто је, да избрани судови напаћују унапред награду, која им припада ¶ 440 грађ. суд. поступка, и често је невероватно, да у опште настуни тај случај, да они траже напаату ове врсте општинских судова.

Али, кад суд тврди, да и таквих случајева има, онда изјављујемо, да он треба да тражи од избраног суда пресуду, па ако су парничне странке суђење истом на плаћање, да напаату одмах и изврше, а ако то питање није пресудом расправљено, онда се напаата не може вршити по ¶ 465 грађ. суд. поступка, него да се расправи редовним суђењем.

* * *

Један општински писар учинио је ово питање:

„Пре кратког времена оштужено је извесно лице, од стране приватног тужиоца, за једно иступно дело, и суд га је осудио на десет дана затвора и плаћање трошкова и такое.

Осуђени је хват неполико пута да му се пресуда саопшти, али он није хтео доћи.

Кад је на послетку потерао судница, онда се видело да пресуде нема, и истражи је утврђено, да је њу управо општински службеник састављавши и изговарајући самога осуђеног.

Настаје питање: може ли се осуђени сада ставити у затвор, кад се зна за постојање пресуде, и кад се из деловодног протокола види садржина пресуде, а деловодни је протокол јавна исправа?"

На ово питање одговарамо:

Не може се затворити осуђени на два разлога.

Прво што му није саопштена пресуда, на коју би се могао жалити вишој власти, а друго што ње у опште нема.

У оваквим случајевима, одмах треба узети дело изнова у поступак, и донети нову пресуду, позивајући се на поступке старе, што се утврђује деловодним протоколом.

Деловодни протокол, као јавна исправа, утврђујући постојање пресуде, једновремено осуђења застарелост, ако би оправљени окупљано доказује: да је од дана учињене кривице па до новог покретања истраге протекло време, потребно за застарелост кривице, јер се њиме доказује прекидање ове.

Како је, међутим, окривљени овде учињено једну кривицу тежега рода, јер је пресуда украдена његовим изговарањем и настојањем, то га за то дело треба оштужити надлежној полицијској власти, ако, наравно, за његову кривицу постоје законски докази.

* * *

Овај исти писар, тражио је објашњење и о подношају жалба у смислу ¶ ¶ 15 и 16 поменуте уредбе.

Али, како сво ми, на ово питање, опширно одговорили у једном од последњих бројева нашега листа, то га упућујемо да тај одговор пажљиво прочита, па ће му бити јасно: како жалба поступати при подношају жалаба у горњим случајевима.

Писар једне општине учинио је ово питање:

„Једно је лице оштужено, пре 10—15 година, за убиство са предумишљајем, учињено у друштву са још неколицином.

Остали су осуђени, а ово је лице пуштено на недостатка доказа, и да плати трошкове, која су изазвани истрагом.

То исто лице тражи сада, да се уклоне у избучни списак правних гласова.

Да ли ово лице има сва грађанска права и може ли се уврстити у списак правих гласова?"

На ово питање ево одговора:

Сва она лица, која се судовим пресудом пуште на недостатка доказа по ¶¶ 242 крив. суд. поступка, не губе своју грађанску част, па по томе имају сва грађанска права, јер кол њих не стоје случајеви т. 1, 2 и 3 чл. 32. закона о општинама.

На њих, наравно, друштво може гледати онако или оншко, према уверењу, које је стекло о њиховој правици, али им право гласања њиховом не спори.

Њихов је положај само у томе гори од осталих грађана, што они могу доћи поново пред суд, кад год се прибаки само један нов основ подозрења, да су учинили дела, за која су пуштени ¶ 316 кр. с. пост.)

М. М. општински писар учинио је ово питање:

„22. августа ове године, пољски чувари моје општине, нашли су у атару једну побласт, која је учинила штету и доставају у општинску оборе.

Пошто се одмах није знао сопственик ко, било, дата је једном лицу на чекрању до проналаса сопственика.

На два дана после овога сазнало се, да је кобила била својина Павла Петровића, за је он ову на два дана пре штете трамнио са Јованом Стојадиновићем; али се Јован пријавио и у очи лана штете пустио кобилу на своје двориште под претпоставком, да ће се она пратити Павловој кући.

Настаје питање: чија је кобила, и ко ће да плати причињену штету?

На питање: чија је кобила, немогућно је одговорити тачно, пошто у питању нису наведени услови уговора о трошку.

Ово мора да се расправи према условима погодбе.

Што се тиче питања: ко ће да плати причињену штету, одговор се налази у чл. 19. закона о чувању пољске имања, по коме је сама стока, узкивена у штети, гаранција за њену и накнаду штете.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Радосава Милићојевића, ђака II разреда основне источно-врачарске школе висока је 21. прош. месеца. Радосав је родом из села Гостиваце, среза и опр. ужичког, стар је 9 год. омален, лица пљоско-пегавог, косе смеђе, очију зелених, од одела има зелене пантљоше, јегеровку пошиву, без капута, на ногама жуте кожне папуче, а на глави био сламни шешир. Радосав је данко пораза да не коли школу посећивати, с тога се сумња, да није код кога нашао место да чува стоку, или за помоћара. Пропаћеног треба упутити изарту Врачарском с позивом на његов Бр. 11.884 или Управи града Београда Бр. 28.917.

Игњата Карићу, столара из Књажевца, траже привременим Суд књажевачки актом својим Бр. 5.627, истом има да се саслушти пресуда апелационог Суда, па како је исти отсутпрао непознато где, то му се позив место стаиног пребивања. Он је стар 52 год. средњег стаса и у опште лепе. Пађеног треба упутити Књажевачком пр. суду, са позивом на Бр. 5.627, или Управи гр. Београда Бр. 30.102.

Мијаила Петровића, Циганина — коњара из Г. Рибника ср. Третеничког, траже начел. окр. крушевачког актом Бр. 10.250., исти је казнећи пресудом начел. ср. третеничког од 6. пр. м. са 30 дината поичано, и он је познато где отсутпрао пре но што му је пресуда саопштена. Он је стар 40 год., омален у опште привлачност. Пађеног треба спросести начел. окр. крушевачког с позивом на Бр. 10.250. или Управи гр. Београда Бр. 29.327.

Мијаила Манчића, пиљарског момка из Врчина траже изарт савамалском актом Бр. 8.157, исти је побегао 28. пр. м. од свог газде Цветка Ђорђевића дпнарв пошто му је изнајмио повао. Он је стао средњег, стар 14 год., косе смеђе, очи црне, брква пена. Може се све полицијске власти да живо потраже, и пађеног спроведу изарту савамалском, с позивом на Бр. 8.157, или Управи гр. Београда на Бр. 20.093.

ПОТЕРЕ

Ноћу између 1. и 2. ов. м., непознати лопови извршили су на опасан начин крађу стварн Николе Најмановићу механичару из Смедерева, и то: једну грађу дијамантску, један претен дијамантни, један пар мушког одела, један ибергинг, два револвера једна пра, други жут, овај са црним корицама преламал је, српског платна 100 аршина, један сат будилник, чаршав креветни, бошчалук од српске израде са пешкиром № 30. № 60. и нет форнитн у појасу. Може се све полицијске власти, да живо потраже лопове и покрађу, и у случају пронађења спроведу их Начел. окр. смедеревског, с позивом на Бр. 10.696., или Управи гр. Београда Бр. 29.353.

Стеван Ђатић, слуга код Љубара Ивића нар. окл. ужрко је своме газди 16 динара у готовом новцу и један пиљени пешки сат, па коме је унутра урезан железнички вагон на побегао. Он је стар 20 год. у лицу плав, стаса средњег, сунопан, на себи има одело грво, са плавом чешљом, а у лактовима обе руке мало је сакат. Може се све полицијске власти, да Стевана живо потраже и пађеног спроведу Управи гр. Београда Бр. 30.135.

Јоца Сововић, побегао је од свог мајстора Димитрија Анђеловића, Курчаџи овдаш. и до данас се није вратио, да свој рок службе продужи. Он је стар 15 год. стаса омаленог дугих образа, косе смеђе, очију гравоастих, од одела има: прав сиве кашут, грао пантаљоне, прав шешир штоваја, на ногама цивеле. Може се све полицијске власти, да живо Јоцу потраже и пађеног спроведу Управи, с позивом на Бр. 30.134.

Павле Јовановић — циганин, скитач, из Подујавања, среза Жичког, решењем просторног Суда крушевачког. Стављен је под непотрни Суд, притвор и окон, због крађе стоке и опасне крађе. Побегао је из окружне болнице ноћу између 13. и 14. Марта 1897. год. куда је као болесгап био упућен. Он је стар 45 год. стаса средњег, мало пагнурен, у лицу сув, прномашаст, косе, брква и браде прне. Може се све полицијске власти, да Павла живо потраже, и пађеног спроведу просторном Суду крушевачком, с позивом на Бр. 23.298; или Управи гр. Београда Бр. 30.086.

Миладин Тошић — Урошевић, из Ерфања, има ли, по пресуди суденој, надзрен још две године полицајског надзора, али је пре кратког времена, побегао непознато где. Он је у опште рић, обрва дугих, а на једном има младеж, очију плавих, браде и косе ретке, има на себи: фес, кошуље и гаће, зубун сеоњачки, опанке и чарапе, а стар је 50 година. Може се све полицијске власти, да га свака, у своме реону потрази и пађена оваме спроведе, начелству среза Љубићског, Пр. Бр. 13.324.

НАЂЕНО

Начелник ср. Подунавског нитом од 19. ов. мес. Бр. 12.945 јавља да је у Основношгп поверене му среза пађено: два коња, један алиме влагасте са жигом **М** стар 10 год. и један алиме врапе, са жигом **У** стар 15 год. оба омалене висине и без рођава. Даље, једна кобила са једног ока, на којима пиганске много више но до сада.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Радован — Михаило Радовановић. — Ивановић, овакви прадавани, песници и варалиџа, који је до сада 4 пута судски осуђиван због крађа и преваре, решењем Управе од 22. тек. месеца Бр. 27.794 прогнат је на свагда у Аустро-Угарску. Михаило је родом из Бељине у Босни, има 33 год., средњег је стаса,

у лицу плах, ози српски говори још и немачки, последњи пут био је осуђен на 5 год. робије због опасне крађе извршене овде у Београду. Управа града Београда, по чијој наредби изасимо ову слику, позива све полицијске власти да на поврагак Михајлов у Србију обрате најстрожију пажњу, а у случају повратка да га одмах са повратај на прогонства и позова прогнају.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Добар преподавалац руског језика, може имати добар хонорар за преподење. Јавити се Уредништву.

Ко има роман Достојевског „Записешја Мртвог Дома" на руском језику, може га одмах продати нашем уредништву или га дати на послугу за добру награду.

За један или за два броја, неће нодаја назначити наш роман „Записешја Мртвог Дома", од Достојевског. Ако то наступа колико читаоце да ово напише а ми немо им то назначити тиме? Што немо после пуштати по

Садржај; I. *Службени део.* — II. Стручни и научни део: 1) Заотарелост дисциплинских кривица; 2) Избрани Суд; 3) О пеленингу; 4) Сметиште; 5) Проституткс и крадљивање; — III. *Поучно забавни део:* 1) Светски човек; 2) Записешја из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Тражи се; 2) Потере; 3) Пађено; 4) Скреће се пажња; 5) Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 42. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 25. ОКТОБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за инспектора прве класе Министарства унутрашњих дела Љубомир Каменчић, судија касационог суда на расположењу;

за начелника друге класе округа чачанског, Сава Јанковић, инспектор друге кл. Министарства унутрашњих дела, по потреби службе; и

за начелника четврте класе округа ваљевског, Љубомир Кордић, судија чачанског привременог суда по његовом пристанку.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 19. октобра, 1902. године, № 25.449 у Београду.

Указом Његовог Величанства од 17. ов. мес. постављени су:

за помоћника прве кл. начелства округа смедеревског, Ђорђе Стојановић, члан прве класе управе вароши Београда; и

за помоћника прве класе начелства округа подринског, Стеван Гудовић, члан прве класе управе вароши Београда, обојицу по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октобра 1902. год. № 25.079 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Теофило Максимовић, помоћник прве класе начелства округа подринског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октобра 1902. год. № 25.100 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за секретара прве класе Министарства унутрашњих дела, Петар Мостић, члан прве класе управе вароши Београда;

за члана друге класе управе вароши Београда Димитрије Милојевић, начелник прве кл. среза бањског, по потреби службе;

за вапредног секретара четврте класе Министарства унутрашњих дела, а да врши дужност члана управе вароши Београда и прима плату из плате овог, Љубомир J. Рајић, начелник треће класе среза моравског, округа нишког;

за вапредног секретара пете класе Министарства унутрашњих дела, а да врши дужност члана управе вароши Београда, и прима плату из плате овога, Душан Аламић, комесар железничке полиције при београдској железничкој станици, у рангу секретара друге класе окружног начелства; и

за комесара железничке полиције при београдској железничкој станици, у рангу секретара друге класе окружног начелства, Милутин Протић, писар прве класе среза голубачког.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. Октобра 1902. год., № 24.971 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Исак Барукић, секретар прве кл. Министарства унутрашњих дела, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пенсијом која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октобра 1902. год. № 24.970 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писаре друге класе управе вароши Београда: Сима Николић, вапредни писар прве класе начелства округа подринског и вршилац дужности писара среза посаветамњавског; Грегур Врањ, вапредни писар прве класе начелства округа пожаревачког и вршилац дужности писара среза млавског, обојицу по потреби службе; Добросав Шимановић, вапредни писар друге класе начелства округа смедеревског и вршилац дужности писара среза подунавског, Перица Бешевић, писар друге класе начелства округа врањског;

за вапредног писара прве класе начелства округа смедеревског, а да врши дужност писара среза подунавског и прима плату из плате овога, Божидар Марковић, писар друге класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за писара прве класе начелства округа београдског, Божидар Љубишић, писар друге класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за писара прве класе начелства округа пожаревачког, Душан Миловановић, писара друге класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за писаре треће класе управе вароши Београда: Божидар Јовановић, вапредни писар друге класе начелства округа ужичког и вршилац дужности писара среза ужичког; Милорад Тутунџић, писар друге класе начелства округа нишког, обојицу по потреби службе, и Тихомир Константиновић, писар друге класе начелства окр. моравског, по молби;

за писара друге класе начелства округа моравског Чедомир Јањић, писар треће класе управе вароши Београда, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа нишког Лука Петровић, писар треће класе управе вароши Београда, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октобра 1902. год. № 24.972 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара друге класе среза млавског Василије Лазаревић, писар прве кл. управе вароши Београда, по потреби службе;

за вапредног писара друге класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза посаветамњавског и прима плату из плате овога, Драгољуб Петановић, писар треће класе управе вароши Београда, по потреби службе; и

за писара друге класе начелства округа врањског, Витомир Максимовић, бивши полицијски писар.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октомбра 1902. год., № 24.973 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара друге класе начелства округа нишког, Перко Зековић, писар исте класе начелства округа тимочког; и

за писара друге класе начелства округа тимочког, Драгомир С. Шумкарић, писар исте класе начелства округа нишког, — обојицу по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 12. октобра, 1902. г., СЋ 24.917 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за лекара среза расинског, округа крушевачког, д-р Негосав Велизарић, санитетски капетан II. класе, са платом од 2.600 динара, коју је до сад имао.

На канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 12. октобра 1902. год. Пж 11.133 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Савета од 9. октобра, 1902. године, Бр. 6958, које гласи:

да се Иван Митровић, почасни конзул Краљевине Србије у Сан Ремо, у Италији, родом из Гајда, у Румунији, и поданик руски, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона, као досадашњи српски заштићеник.

да се Анђелко Јанковић, учитељ у Прахову, родом из Крушева, у Ст. Србији, и поданик турски, по молби својој прими у српско поданство заједно са својом женом Василијом и малолетним сином Живојином, изузетно од §. 44. грађ. закона, као досадашњи српски заштићеник.

На канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. октобра 1902. год., Пж 24.975 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама, одобрено је решење Државног Савета од 27. септембра ове год., бр. 6.543., које гласи:

да се село Метриш по најављеној жељи својих становника, одвоји од општине салашке, у срезу и округу крајинском, и образује за себе општину под називом: „општина метришка."

да се село Плавна, по најављеној жељи својих становника одвоји од општине шушарске, у срезу браничевачком, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: „општина плавањска."

На канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 8. октобра 1902. год., Пж 25.302 у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелницима и и управнику града Београда

Господине,

Да бих, као Министар унутрашњих дела, што потпуније одговорио Високом поверењу Његовог Величанства, нашег премилостивог Господара, Краља; и да би ви, а преко вас и сви остали органи подручних ми власти, што боље појмили намере и очекивања Владе у оном делу јавне службе, који она по закону може изводити само службеном сарадњом полицијских и општинских власти, упућујем вас, да са свима полицијским чиновницима и општинским часницима вашег округа примите к знању следеће напомене:

1. Пре свега хоћу да вам нагласим моју одлучну решеност: да строго и енергично суздржање свега, што би реметило службене дисциплине и што би, ма у ком облику и односу, слабило ауторитет власти. Строга чиновничка исправност, на основи потпуно објективне примене закона у служби и исправног држања ван службе, прва је претпоставка за употребљивост органа јавне службе.

Руководећи оваким гледиштем, захтевам од вас, да сваки случај противног поступања и ви и сресни начелници узимате у поступак по закону о чиновницима грађанског реда и да одговорне чиновнике казните, кад год налазите, да тежина дисциплинског испада не прелази круг службене надлежности ваше, односно надлежности сресних начелника. Кад год је дисциплински испад тежи, или је у опште по својој природи такав, да слаби углед дотичног чиновника, или да изазове сумњичењу чистоту оних погодаба, без којих чиновник не може да буде исправан, ви ћете ствар брзо извидети, а по том ми односне акте доставити на оцену и решење. Ово нарочито имајте на уму, кад је случај такав, да дотичног чиновника обележава или разложно сумњичи као несавесног, или склоног, да не поштује службене дисциплине. А да у оцени ствари не би погрешили, или да у опште не би поступали противно смислу ових мојих напомена, слаћете ми на увиђај и оцену и оне случајеве, које расправите ви или сресни начелници.

Држање полицијског чиновника према грађанству треба да је у свему одмерено и достојно добро васпитана и образована човека и чиновника. Избегавајући сваку грубост, непристојне или излишне разговоре, који достојанство надлештва и јавне службе унижавају, или у опште немају везе са службеним послом, због кога је односни грађанин предстао власти, — чиновник је дужан примити сваког грађанина брзо и у границама свога законског или наредбеног овлашћења обавестити га, или свршити посао ради кога се јавио. И ви и сресни начелници старајте се, да полицијско особље и у овом односу правилно поступа.

У вези с овим обраћам вам нарочиту пажњу на исправност односа полицијских чиновника према органима општинских власти, а у првом реду према општинским председницима. И ви и сресни начелници стално имајте на уму, да ти односи треба да су сагласни потреби узајамног поверења и дужносног поштовања. У том смислу нека се сваки полицијски чиновник односи према општинској власти не само са озбиљношћу и чуваћем свога старешинског ауторитета, него још и са потпуном готовошћу, да општинским часницима, у свакој даној прилици, укаже потребне помоћи у њиховој тешкој и значајној служби, да им даје потребне савете и обавештења и да у опште доприноси њиховој исправној служби у корист државе и општине, а на начин и у границама, које неће реметити законска права и надлежност општинске управе.

2., Односно службених послова начелства и сресних власти, и ви и сресни начелници обратите пажњу на добро распоређену деобу послова и на потребу сталног контролисања персонала у вршењу дужности. Уверен да би се послови, с обзиром на бројно стање особља, могли израђивати са више успеха и да је главни узрок што успех није већи, у оскудици озбиљног старешинског надзора, а често и у потпуној оскудици њиховог непосредног учешћа у изради важнијих послова, позивам и вас и сресне начелнике, да и у једном и у другом односу показујете више ревносног старања и предности интересима јавне службе.

Налазећи да је главни задатак начелника окружног, ревизија сресних, па по могућству и општинских, или бар важнијих општинских канцеларија, наређујем вам: да бар један пут двомесечно прегледате рад сваке сресне канцеларије вашег округа у свим одељима, у којима се службени послови израђују. Да би овај преглед имао стварне вредности како за оцену повременог, бржег или споријег кретања послова, тако и за оцену опште квалификације и рада појединих чиновника, ви ћете преглед вршити свом озбиљношћу, коју налаже означени циљ ревизије. Ако тако не

поступате, онда је ревизија беспредметна, а самим тим и ваша присутност на положају окружног старешине без праве вредности.

Иза сваке одржане ревизије, ви треба да имате лако прегледан и добро сређен извод података о свима врстама послова среских власти, за свака два месеца, тако, да се упоредним прегледом свију двомесечних извода лако може да сазна, с колико су се успеха ови послови кретали, како у кривичним и изврШним одељима, тако и у администрацији, деловодству и депозитном одељку. Пошто двомесечну ревизију извршите, ви ћете ми слати тачан извештај, са преписом једног извода, који сте за вашу канцеларију задржали.

Прву ревизију у смислу овога наређења, извршићете у двомесечном року, рачунајући исти од првог идућег месеца, а по том у току свака два месеца. Извештај о одржаној ревизији дужни сте ми послати најдаље за десет дана по истеку двомесечног рока, у коме је ревизију требало одржати.

Да би ревизија одговарала интересима службе и у оном односу, у коме се ви јављате као орган целе Владе, ваша је дужност да упознајете и проучавате и стање осталих установа у вашем округу, а нарочито привредних, и да ми на све недостатке, које би запазили или извесне поправке и помоћ, коју би требало учинити, скрећете пажњу, износећи ваше мишљење о свему, што би било у корист тих установа, а нарочито у корист земаљске привреде и јавног саобраћаја и што би у опште било од јавне користи по државу и народ.

Највећу пажњу обраћам и вама и среским начелницима на послове, који имају везе са јавном безбедношћу и јавним редом у округу и срезовима. За сваки неуспех у сузбијању незаконитих поступака, којима би се реметили јавни ред и безбедност, или би се вређао ауторитет власти, или нарушавало спокојство грађана; а тако исто, за немарно или неправилно поступање у истрагама, а нарочито тежих кривичних дела, бићете ми одговорни у првом реду ви и среске старешине. Због тога, благовременом ревизијом послова ове врсте, проучите у каквом се стању налазе кривични предмети и предузмите све што треба, да среске и општинске власти морају у свако доба с успехом одговорити дужностима, које захтевају добар јавни ред и безбедност. Полицијске чиновнике, који би се о ове дужности огрешили, или их не би на време извршили и не би допринели брзом успеху у сузбијању и хватању злоквоца, сматраћу као неподобне за службу полицијску и укључићу из службе. За органе општинске власти, а нарочито за општинске председнике, за које би се разложно утврдило, да су у служби јавне безбедности немарни и непоуздани, нека ми начелство учини предлог да се у смислу члана 147. закона о општинама удаље од дужности као штетни по јавне интересе.

И због тих и осталих послова, који припадају надлежности општинских власти, а на које се, по закону, простире надзор државне власти, нека срески начелници бар један-пут месечно, било сами, било преко среских писара, изврше преглед сваке општинске канцеларије. Ако би се таквим прегледом утврдило, да су извесни органи општинских власти учинили кривицу, начелник срески одмах ће наредити истрагу и одговорно лице у најкраћем року предати суду, не руководећи се при том никаквим другим обзирима, сем оних, које законом прописује. Ово нарочито вреди за навчане злоупотребе, или друга која дела, учињена из користољубља.

У општинама, где је општински писар одан пороцима, или је нерадник, или склон злоупотребама и рђавом утицају на органе општинске власти, а овакав је случај најчешће могућ у општинама сеоским, чините и ви и срески начелници шта треба по закону, да се такви људи удаље из општинских судница.

Остављајући остало за поједине расписе и упуте, скрећем пажњу и вама и свима осталим полицијским чиновницима и општинским властима, да хоћу потпуни ред у земљи и беспристрасну, предану службу, — законитост у најстрожијем смислу те речи. Са тог гледишта ценићу употребљивост сваког полицијског чиновника и водити рачуна о његовом унапређењу.

У сваком случају, у коме би било поступљено противно горњим мојим напоменама и захтевима, или се не би радило шта треба по закону, строго ћу кажњавати одговорне чиновнике, а према тежини случаја и из службе отпуштати.

Препоручујем вам, да овај мој распис доставите свима среским и општинским властима, с тим, да га на потпис приме и знању и по њему се управљају сви полицијски чиновници и општински часници.

ПБр. 24947.
14. октобра 1902. год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела,
В. М. Тодоровић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСТИТУТКЕ И КРАДЉИВИЦЕ

Антропометријска студија од Д-р Паунине Тарновски

(Наставак)

Сва наша посматрања проституткн вршена су у калинкиној болници, захваљујући допуштењу њеног лекара г. Д-ра Е. Сперка. У овој пространој болници налазе се нарочите одаје у којима се лече не само јавне, већ и тајне проститутке.

Да би, пак, наша посматрања била што тачнија, а услед тога и закључци, које смо на основу њих имали извести, што поузданија, — ми смо, приликом нашег рада, обратили нарочиту пажњу на ово троје:

1) Да у обим посматрања не уђе ни једна проститутка која није провела у заводу најмање 3 год.

2) Да, тако исто, не уђе у обим нашег посматрања ни једна женска која није била у стању пружити довољно података о својој прошлости, прошлости својих предака, њиховом социјалном положају, болестима, навикама и т. д. и

3) Да све женске, које смо проучавали, буду не само Рускиње по рођењу, већ да су и одрасле у Русији. Ради испуњења овог трећег услова, ми смо изостављали из наших опсервација оне проститутке, чији су родитељи, или само један од њих, били странци, ма да су оне испуњавале све остале услове.

Проститутке пак, које су ушле у обим нашег посматрања, биле су родом и то:

Из Петрограда и околине	. . . . .	38·00%
„ Новгорода „ „	. . . . .	21·33%
„ Твера „ „	. . . . .	12·00%
„ Пскова „ „	. . . . .	5·33%

Из Јарослава	и околине	4·66°/₀
„ Орела	„ „	5·00°/₀
„ Москве	„ „	4·00°/₀
„ Владимира	„ „	4·00°/₀
„ Воронежа	„ „	3·00°/₀
„ Рјазане	„ „	2·68°/₀

Сви ови градови насељени су, као што је познато, чистом руском расом.

Исти ови услови испуњени су и приликом посматрања часних жена, које смо мерили ради упоређења са проституткама.

Што се тиче сеоских радeница, ми смо их нашли у једном селу близу Петрограда. Од њих смо узели само оне, које су се занимале пољским радовима, а при том су биле потпуно здраве, добро развијене и у сваком погледу часне. Већина од њих биле су мајке, а подаци о њиховој прошлости најтачније су оверени, по што је мерење вршено у самом селу.

Жене са вишим образовањем, које су се својевољно потчиниле нашем посматрању, биле су такође праве Рускиње, и то из ових места: Петрограда 34°/₀, Новгорода 4°/₀, Москве 6°/₀, Симбирска 6°/₀, Смоленска 4°/₀, Саморе 4°/₀, Кијева, Харкова, Јарослава, Пултове и Пуле 40°/₀.

И за ове женске прибављени су најтачнији подаци о прошлости, како њиховој тако и њихових предака.

Пре него што би прешли на излагање интересантних података и закључака до којих смо дошли посматрањем и поређењем ове 3 категорије жена, дужни смо предходно рећи неколико речи.

О Антропометријским мерама и начину мерења.

У многим расправама које третирају поједина питања из области антропометрије, а нарочито у оним школе италијанске, која је тако обилна у посматрању злочинаца, пренебрегава се, готово редовно, описивање методе по којој су мерења вршена и означење инструмената који су за то употребљени. Незгода, која услед овог произтиче, велика је, по што искључује поређење мера, добивених на разним местима.

Имајући ово у виду, ми сматрамо за дужност да овде, пре свега, изложимо начин нашег антропометријског мерења и уједно и да означимо инструменте којима смо се служили.

Тако је, мерење главе вршено по методи *M. Broca* и *M. Topinard*-а којом је приликом обраћена нарочита пажња не полазне тачке за узимање ових мера. Од инструмената употребљавали смо Брокове компасе за дужину ширину и обим, а угао лица мерен је његовим гонијометром. Полазне тачке за све мере, узете су такође по методи Броковој.

После изложеног, ништа нам више не смета да пређемо на излагање наших опсервација.

Почињемо прво са поређењем важнијих мера, узетих са истих делова тела код све три врсте посматраног женскиња.

а. *Дужина главе.*

Мера ова добија се, као што се зна, помоћу нарочитог компаса, у виду шестара, који је снабдевен градујисаним луком. Један од кракова овога шестара поставља се, приликом мерења, у издубљеност корена носа, а другим се тражи најистакнутија тачка на потиљку. Растојање између ове тачке и издубљености корена носа представља дужину главе, која је изражена цифрама на градујисаном луку.

Дужина ова обично варира између 165—195 мм. и врло су ретки случајеви, да ове цифре буду подбачене или пребачене. Мере, пак, које смо ми добили, веома су интересантне.

Тако је, код дужине:

		Проститутка	Сеос. жена	Интел. жене
од 165—170 мм.	било	2·00°/₀	—	—
„ 170—175 „	„	11·23°/₀	4°/₀	—
„ 175—180 „	„	29·33°/₀	21°/₀	20°/₀
„ 180—185 „	„	40·00°/₀	40°/₀	30°/₀
„ 190—190 „	„	14·00°/₀	24°/₀	28°/₀
„ 190—195 „	„	3·33°/₀	11°/₀	18°/₀
„ 195 па на више	„	—	—	4°/₀

б. *Ширина главе.*

Мера ширине главе добија се истим инструментом којим и њена дужина али на са свсим други начин. Док је, у првом случају, један крак компаса био утврђен у издубљеност корена носа, овде — код мерења ширине главе — оба су крака компаса слободна и крећу се хоризонтално од горње површине ушију ка темену, све док не нађу 2 најистакнутије тачке, односно док се на градујисаном луку не покаже највећа цифра. Цифра ова представља ширину главе и варира, по правилу, између 125—160 мм.

Наше мерење и поређење, дало је ове резултате:

Ширина главе у мм.	Проститутке	Сеос. раденице	Интелигент. женске
125—130	1·33°/₀	—	—
130—135	8·33 „	10°/₀	20°/₀
135—140	10·66 „	4 „	4 „
140—145	26·66 „	22 „	26 „
145—150	41·33 „	47 „	38 „
150—155	14·66 „	24 „	24 „
155 па на више	2·00 „	2 „	6 „

в. *Обим (кружни) лубање*, који се добија помоћу једне металне пантљике, дао је овакве резултате:

Обим лубање у мм.	Проститутке	Сеос. раденице	Интелигент. женске
485—490	0,66°/₀	—	—
490—495	—	—	—
495—500	0·66°/₀	—	—
505—510	1·33 „	—	—
510—515	2·00 „	1·00°/₀	1·00°/₀
515—520	6·66 „	5·00 „	2·00 „
525—530	12·00 „	4·00 „	6·00 „
535—535	14·00 „	16·00 „	6·00 „
535—540	17·33 „	13·00 „	26·00 „
540—545	14·00 „	15·00 „	8·00 „
545—553	3·33 „	11·00 „	16·00 „
— — —	— — —	— — —	— — —
575—580	0·66°/₀	—	2·00°/₀

Д. Ђ. Алимпић

(Наставиће се)

О ИСЛЕДНИКУ.

(Наставак)

Кад су утврђена та два момента, онда у већини случајева имамо у руци и конац за даљи развој. — *Други* разлог за важност поменуте три класе света не лежи толико у њима, колико у личности злочинца, пошто ће овај у врло многим случајевима пре или већином после дела ступити с њима у везу: доста пута по извршењу злочина он има новаца те ће гледати да што је могућно брже неопажен умакне од места извршеног дела, а за то ће се послужити колима. Он има да преда писма, да прода или купи ствари: за то ће се послужити носачем, Напослетку он хоће да се забавља и разоноди: за то му треба проститутка. *Трећи* разлог важности тих лица је њихна разграната, велика међусобна веза. Један фијакериста познаје готово све друге фијакеристе, један носач друге носаче, проститутка све своје другарице — они су међусобно у вези и што зна једно од њих, дознаду и други и тако полицајац по правилу може од њих дознати све што му је потребно. Наравно да то неће ићи за руком, ако полицајац тек на дан после каквог великог убиства хоће да начини познанство с фијакеристима, носачима и проститутками. То он мора урадити много раније, он мора познавати своје људе и уживати њихово поверење — тада ће дознати нешто што му треба, а иследник мора бити тај, који ће полицијске органе унапред упозорити на важност тих момената. Ну не треба да он тиме спрема уходе и шпијуне, већ да подстакне извесан број људи, да му помогну у служби правде. То се у Енглеској и Француској зна већ одавно.

Реченица, која иследнику може доста пута бити од велике помоћи, то је оно старо „cherchez la femme“. То звони врло

романтично, али сваки искусни практичар потврдиће, да није друкчије. Наравно да се ту може двојако погрешити: или кад се мисли, да је сваки злочин морала подстаћи нека женска, или кад се пак у том правцу задовољимо, ако је уопште у истрази споменуто име какве женске. У првом случају отишли смо и сувише далеко, у другом писмо још дошли до циља. Правило ћемо урадити онда, ако будемо без педантне упорности радили на томе, да у каквом случају пронађемо као узрок какво женско створење. Не мора да буде да је увек идеја за злочин потекла од неке женске, али ћемо доста пута увидети, да су најважније радње злочина пре или после дела учињене због неке женске. Та ствар није тако индиферентна. Ми се никад не осећамо поуздани, ако не можемо да мотивишемо неки важан моменат у истрази, и све дотле не покољамо перо неком догађају, докле год не сазнимо, шта га је проузроковало. С тога ћемо увек добро учинити, ако унапред замислимо, да је у ствар умешана каква женска; оно то не мора тако да буде, али ја бих препоручио трагање у том правцу.

Почевши од најпростијег догађаја: кад сељак украде овцу, да својој драгани купи пунџуке, па до какве високо-политичке пирнице, у којој је нека увређена лепотица хватала привржене-нике, да изведе какав државни преврат, свуда налазимо умешану женску главу. Врше се крађе, да би се могла млада одвести кући или да би се оно што је украдено прочуђкало с цурама; туче се већином поражају код кола због депојака; најпоузданије је скровиште за украдене ствари код неке жене, која има невин изглед; бегство и скривање злочинаца вршено је већином с помоћу женских. Код великих превара и фалсификовања новаца ширење фалсификата врше готово увек женске, најозлоглашеније кокарске јазбине стоје под патронатом какве жене, сви небројени злочини, којима је узрок љубав, збили су се због жене, а колико ли је тек њих постало злочинцима с тога што су се дружили с женама!

Готово сваком старијем криминалисти прешло је у навику, да у каквиној радњи тражи жену; до душе то може да човека одведе у погрешке, али ипак никад не треба из очију губити оно „cherchez la femme".

О претходно створеном мишљењу.

Као што смо и напред поменули за иследника је најбоље да свој рад на истрази непрестано контролише, јер то му је једино средство против великих опасности, које обично настају из „претходно створених мишљења", тих најљућих непријатеља истраге. Претходно створена мишљења у толико су опаснија, што у њих најлакше улази ревносни иследник, који се интересује за свој рад; равнодушни криминалиста, криминалиста од заната не луда толико главу о свом случају и пушта да се ствар развија како хоће прилике. Али баш код ревносног размишљања и премишљања навуче се лако на оловци, који је у свом значају или погрешно схваћен или му је дата претерана важност, те се тако створи такво „мишљење", које је тада тешко оборити. Ако смо у неколико озбиљније посматрали саме себе (код других се те чисто физичке радње могу само неусетно посматрати) имали смо прилике, да проучимо постајање таквих претходно створених мишљења, и морали смо се чудити, како је могло из сасвим случајних, готово индиферентних опажања постати неки напор, и како се доцније с тешком муком растајемо од њега чак и онда, кад смо увидели да је неоснован. Пре но што се свана о ствари штогод више но да се „нешто" догодило — кад се чека на оптуженог, кад се излази на лице места и т. д. — човеку се и нехотично натура нека представа — не сасвим без основа, али која је само спољашње у вези с нечим: нешто је некад томе слично чуо, негде се нешто тако десило, „одавно је већ помишљао да ће тако што морати бити" — укратко, ка ствари не може приступити слободан; за тим дође случајан исказ некога другога, а и извесна физиономија може допринети своје, хиљадама других случајева, асоцијације идеја, могу много учинити и напослетку је „мишљење" готово ма да није било правно подлоге основане на фактима.

Ту долазе још и други моменти.

Доста пута човек утврди свој напор о нечему тиме, што рекне сам себи: „Ако се докаже околност *А* и *Б*., онда се ствар извесно може схватити тако и тако". То може бити сасвим поуздан закључак. Доказивање околности *А* и *Б* одговориће се из какког му драго разлога, али њему је поменуто схватање непрестано у глави, где се тако утврди, да, и кад се околности *А* и *Б* докажу својим друкчије, још једнако остаје тамо, ма да се не испуњавају претпоставке, које је он себи поставио, сматрајући схватање као правилно.

Доста пута може се десити да се дође до претходног мишљења услед погрешног положаја; као што је оптички могућно, да се услед извесних ситуација неки предмет види сасвим друкчије, тако се може и физички десити, да се неки случај посматра погрешно и тада обично нећемо ни по што да се постављамо у други положај, већ се непрестано држимо тако, да остајемо при свом „претходно створеном мишљењу". Ту могу сасвим неизатне о неправилне представе бити кобне. Рецимо да нам је дављено за неки пожар у каквом удаљеном месту. И нехотично ми себи живо представимо цело стање ствари, и замишљамо да је зграда, која је сагорела и за коју пре нисмо ни знали, на левој страни друма. У тону трагања, које се прши у канцеларији, та представа бива све јаснија и сигурнија, ми у мислима видимо део догађаја и све споредне околности, али све лево од друма; та представа напослетку буде тако сигурна, да смо ми убеђени, да кућа леши лево, и да сва саслушања вршимо тако, као да смо кућу тамо видели. Али ако зграда лежи десно од друма, ако се та околност случајно не исправи, и ако је та околност у разјашњавању трагања стварна изношењем доказа од неке важности, онда та погрешна представа може створити знатних забуна, ма да изгледа да је она безначајна.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

У СТАРО ДОБРО ДОБА

Од Анатола Франса.
члана Француске Академије

Месеца октобра 1624., као краљевског кастелана од Бургап-Бреса, Јелена Жиле, стара двадесет и две године, која је живела у родитељској кући са својом браћом, која су била још деца, показа тако очевидне знаке бремености, да цела варош поче о томе да говори, и да госпођице из Бурга престадоше да јој долазе у походе. Затим се опази да јој су се бокови смањили, и поводом тога јавише се такна тумачења да судска власт нареди да девојку прегледају зреле и искусне жене. Оне констатоваше да је девојка била трудна и да се морала породити тек пре петнаест дана. Према њиховом извештају, Јелена Жиле би бачена у затвор и судије је узеше на испит. Она учини ова признања:

— Пре неколико месеца, рече им, један младић, из једнога оближњега места, који је становао код мога стрица, поче долазити код нас да ући читаћу и писаћу моју браћу. Само једном би са мном на само. Једна служавка затвори ме у собу са њиме. Ту ме он осрамоти.

И, како је запиташе, зашто није звала у помоћ, она одговори да јој је изненађење било одузело глас. На напаљивање судија она додаде да је услед тога силовања постала бремена и да се породила пре времена. Не само да то нарочито није била удешавала, но шта више, говорила је она, не би ни знала шта све то значи, да јој једна слушкиња није открила праву природу тога догађаја.

Судије, незадовољни тим одговорима, нису знале шта да чине, када једно неочекивано сведочанство пружи оптужби појачане доказе. Један војник који је у шетњи прошао дуж врта господара Пјера Жила, краљевског кастелана, оца оптужене, виде у једном џепеку, испод зида, једнога гаврана како се уписе да кљуном подигне неку крпу. Он се приближи да види шта је то и нађе тело једнога малога детета. То дете било је повијено у једну кошуљу на чијој су огрлици била слова Ј. Ж. Доказа се да је дете било на време рођено, и Јелена Жиле, оптужена због детоубиства, би осуђена, но обичају, на смртну казну. Но због часног положаја који је заузимао њен отац, њој би удељено да умира повлашћеју чињењу племићима, и смртна пресуда је одређивала да јој се глава одсече.

Пошто је апеловала на Велики Суд у Дижону, њу одведоше под стражом два полицијска чиновника, у престоницу Бургоње, и тамо би метнута у судски затвор. Њена мајка, која је била пратила, повуче се код сестара Вернадинака. Ствар дође пред господу судије у понедељак 12. маја, на последњој седници пре духовских празника. По извештају судије Жанобе, судије потврђене пресуду суда у Бургу, изређујући да осуђеница буде одведена на губилиште са ужетом о врату. Свет прими да је та срамотна допуна додана на чудноват и незаконит начин једном племићском погубљењу, и таква неправилна строгост би осуђивана. Али пресуда је била без апелација и имала је сместа бити извршена.

И тако, истога дана у три и по часа Јелена Жиле би понедена на губилиште уз звоњење звона, у пратњи пред којом су ишли трубачи који су тако силно трубили, да их сви чешљати људи у вароши чуше у својим кућама, и, навши на колена, молише се за душу оне која ће сада умрети. Заменик краљевског тужиоца ишао је напред на коњу, а за њиме његови чиновници и служитељи. Затим је ишла осуђеница, у једним колима са ужетом о врату, као што је хтела пресуда Великога Суда. Уз њу су била два оца језуита и два брата капуцинца, који су јој показивали Исуса где виси на крсту. Близу ње стајао је целат са својом сабљом и целатовица са маказама. Једна чета стрелаца опкољавала је кола. Иза њих гурала се гомила радознала света у којој је било много занатлија, пекара, месара зидара, и одакле се чуо велики жагор.

Поход се заустави на тргу званом Моримон, не као што би изгледало, што је то место где се заточици убијају, но у сећање на опате из Моримона, који су имали право да носе патерицу у митру, и чија је кућа некада била на томе месту. Дрвено губилиште надизало се на каменим степеницама и дорирало једну виску капелу где су се калуђери обично молили за душе осуђених.

Јелена Жиле попе се уз степенице са четири калуђера, са целатом и његовом женом, целатовицом. Целатовица, пошто је скинула уже које је омотавало врат осуђене, одсече јој косу маказама дутим полу-стопу и завеза јој очи. Калуђери су читали молитве. Међутим целат поче да бледи и да дрхће. Он се звао Симон Гранжан; то је био човек слабог здравља, и толико плашљив и благ колико је његова жена целатовица изгледала свирепа. Он се тога јутра био причестио у затвору, али ипак се осећао узбуђен, без храбрости да умори ову младу девојку. Он се нагну на народ:

— Опростите ми, сви ви, рече он, ако будем рђаво радио оно што треба да урадим. Ја сам у грозници која ме држи већ три месеца.

Затим, посрћући, кршећи руке и дижући очи ка небу, он клече на колена пред Јеленом Жиле, и два пута је замоли за опроштај. Он замоли калуђере да га благослове, и када је целатовица повалила осуђеницу на пањ, он подиже сабљу.

Језуите и капуцинци повикаше *Језус Марија!* и један језлики уздах диже се из гомиле. Удараџ, који је требао да пресече врат, широко засече лево раме и несрећница паде на десну страну.

Симон Гранжан, окренув се на гомили, рече:

— Убите ме!

Подиже се вика, и неколико каменова бише бачени на губилиште док је целатовица поново бацала жртву на пањ.

Муж поново узеде своју сабљу. Удараше по други пут, он дубоко засече врат једне девојке, која се строшити на сабљу која је испала из руку целатових.

Онога пута, ларма која се диже из гомиле биза је тако страшна, и такав град камења паде на губилиште, да Симон Гранжан, два језуита и два капуцинца, сиочише доле. Они се дохватише доле капеле и ту се затворише. Целатовица оставши сама са осуђеницом, потражи сабљу. Не нашавши је, она дочека уже на коме је Јелена Жиле била доведена, веза јој га око врата, стаде јој ногом на груди, и покуша да је удави. Јелена, дочепавши оберучке уже, бранила се, сва раскрвављена; тада Гранжановица поче је вући на ужету, са главом доле, и доношаши до капелиних степеница, искасаше јој грло маказама.

Она је то радила, када месари и зидари, одгурнувши сержане и стреле, дочеваше се губилишта и капеле; дванаест снажних руку подигоше Јелену Жиле, и однесоше је онесвешћену у дућан мајстор Жакена, берберина хирурга.

Гомила народа, која се устремила на врата капеле, усворо би је обила, али их два брата капуцинца и два оца језуита отворише, запрешћењени. И, носећи крстове у рукама подигнутим у вис, она једва прокрчише себи пролаз кроз побуњени народ.

Целат и његова жена бише премлажена каменем и чекићима, и њихова тела вучена по улицама. Јелена Жиле, повративши се к себи код хирурга, натражи да пије. Затим, док јој мајстор Жакен ране превијаше, она рече:

— Хоће ли још бити сем онога?

Најпше да је добила два удараца сабље, шест удараца мачака, који су јој исекли усне и грло, да су јој слабине дубоко засечене сабљом по којој је целатовица вукла када је хтела да је удави, и да јој је најзад цело тело изубијано каменем које је гомила бацала на губилиште.

Она се ипак извели од свију тих рана. Остао код мајстор Жакена, под стражом једнога судскога чувара, она је непрестано понављала:

— Да ли је то свршено? Да ли ће ме убити?

Хирург и неколико милосрдних душа које су је неговале старали су се да је умире. Али једино је краљ био у стању да јој опрости живот. Адвокат Февре састави молбу коју потписаше више угледних људи у Дижону, и која би предата Његовоме Величанству. Тада су се на Двору давале свечаности у част венчања Анријете — Марије од Француске са краљем од Енглеске. Благодарећи тој свадби, Луј Праведни даде тражену милост. Он уделн потпун опроштај једној девојци, ценећи, или спроводно писмо помиловања, да је она претрпела казну која је равна, па чак и премашује смртну казну.

Јелена Жиле, повређена животу, повуче се у један манастир у Бреси, где је до саме смрти живела у највећој побожности.

С француског **L.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Од стране извесних општинских писара, учињена су нам ова питања:

I.

„Председник једне општине, казнио је једног грађанина, по чл. 107. т. 5. закона о општинама, са 8 динара новчане казне, за непослушност.

Осуђени је изјавио жалбу среској власти на ову пресуду, и среска власт је поништила исту јер нисам, да председник нема права, по горњој законској одредби, кажњавати и приватне грађане, већ само општинске чланове.

Потребно је објашњење:

а, да ли је среска власт у опште била надлежна за оцену и поништај оне пресуде? и,

б, ако је била надлежна, да ли је правилно схватила начућ тачке 5. члана 107. поменутог закона?"

II.

„Рачуноводствима равних година, сваки су општинске рачуне Главној Контроли на преглед, пре него што су ови прегледани од стране одбора, као што прописује закон о општинама.

Главна Контрола вратила је све те рачуне са наређењем, да их прво одбор прегледа, па да се тек тада пошаљу њој на даљи рад.

Да би се одговорило овоме наређењу Главне Контроле, позвао је садашњи одбор да преглед рачуна изврши, али он је изјавио, да то не може учинити, јер му нису познате примања и издавања из дотичних година, пошто садашњи одборници нису ни били одборници оних година, из којих су рачуни, о којима је реч.

Симон Гранжан, окренув се на гомили, рече:

— Убите ме!

Подиже се вика, и неколико каменова бише бачени на губилиште док је целатовица поново бацала жртву на пањ.

Муж поново узеде своју сабљу. Удараше по други пут, он дубоко засече врат једне девојке, која се строшити на сабљу која је испала из руку целатових.

Онога пута, ларма која се диже из гомиле биза је тако страшна, и такав град камења паде на губилиште, да Симон Гранжан, два језуита и два капуцинца, сиочише доле. Они се дохватише доле капеле и ту се затворише. Целатовица оставши сама са осуђеницом, потражи сабљу. Не нашавши је, она дочека уже на коме је Јелена Жиле била доведена, веза јој га око врата, стаде јој ногом на груди, и покуша да је удави. Јелена, дочепавши оберучке уже, бранила се, сва раскрвављена; тада Гранжановица поче је вући на ужету, са главом доле, и доношаши до капелиних степеница, искасаше јој грло маказама.

Она је то радила, када месари и зидари, одгурнувши сержане и стреле, дочеваше се губилишта и капеле; дванаест снажних руку подигоше Јелену Жиле, и однесоше је онесвешћену у дућан мајстор Жакена, берберина хирурга.

Гомила народа, која се устремила на врата капеле, усворо би је обила, али их два брата капуцинца и два оца језуита отворише, запрешћењени. И, носећи крстове у рукама подигнутим у вис, она једва прокрчише себи пролаз кроз побуњени народ.

Целат и његова жена бише премлажена каменем и чекићима, и њихова тела вучена по улицама. Јелена Жиле, повративши се к себи код хирурга, натражи да пије. Затим, док јој мајстор Жакен ране превијаше, она рече:

— Хоће ли још бити сем онога?

Најпше да је добила два удараца сабље, шест удараца мачака, који су јој исекли усне и грло, да су јој слабине дубоко засечене сабљом по којој је целатовица вукла када је хтела да је удави, и да јој је најзад цело тело изубијано каменем које је гомила бацала на губилиште.

Она се ипак извели од свију тих рана. Остао код мајстор Жакена, под стражом једнога судскога чувара, она је непрестано понављала:

— Да ли је то свршено? Да ли ће ме убити?

Хирург и неколико милосрдних душа које су је неговале старали су се да је умире. Али једино је краљ био у стању да јој опрости живот. Адвокат Февре састави молбу коју потписаше више угледних људи у Дижону, и која би предата Његовоме Величанству. Тада су се на Двору давале свечаности у част венчања Анријете — Марије од Француске са краљем од Енглеске. Благодарећи тој свадби, Луј Праведни даде тражену милост. Он уделн потпун опроштај једној девојци, ценећи, или спроводно писмо помиловања, да је она претрпела казну која је равна, па чак и премашује смртну казну.

Јелена Жиле, повређена животу, повуче се у један манастир у Бреси, где је до саме смрти живела у највећој побожности.

С француског **L.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Од стране извесних општинских писара, учињена су нам ова питања:

I.

„Председник једне општине, казнио је једног грађанина, по чл. 107. т. 5. закона о општинама, са 8 динара новчане казне, за непослушност.

Осуђени је изјавио жалбу среској власти на ову пресуду, и среска власт је поништила исту јер нисам, да председник нема права, по горњој законској одредби, кажњавати и приватне грађане, већ само општинске чланове.

Потребно је објашњење:

а, да ли је среска власт у опште била надлежна за оцену и поништај оне пресуде? и,

б, ако је била надлежна, да ли је правилно схватила начућ тачке 5. члана 107. поменутог закона?"

II.

„Рачуноводствима равних година, сваки су општинске рачуне Главној Контроли на преглед, пре него што су ови прегледани од стране одбора, као што прописује закон о општинама.

Главна Контрола вратила је све те рачуне са наређењем, да их прво одбор прегледа, па да се тек тада пошаљу њој на даљи рад.

Да би се одговорило овоме наређењу Главне Контроле, позвао је садашњи одбор да преглед рачуна изврши, али он је изјавио, да то не може учинити, јер му нису познате примања и издавања из дотичних година, пошто садашњи одборници нису ни били одборници оних година, из којих су рачуни, о којима је реч.

После овиме одлуке садашњега одбора, општински суд је позвао она лица, која су била одборници оних година, из којих су рачуни, али су и они изјавили: да нису надлежни за преглед рачуна, пошто су одавно престали бити одборници, нити се сада могу јављати у својству оних.

Питање је сада, који је одбор надлежан за преглед оних рачуна — да ли онај, који је био у дужности оних година, из којих су рачуни, или садашњи?"

III.

Често су случајеви, да треба узети у пошто имовину извесног лица за наплату пореза или кривичних трошкова.

Многа лица пореске: да немају новца да порез или трошкове плате, а неће да одреде: шта ће им се узети у пошто.

Може ли се, у овакним случајевима, дужнику узети у попис оно имање, које власт хоће, и да ли је такав поступак законит?*

IV.

Кад власт тражи уверење о владању извесног лица, на суд и одбор њиу да оно није рђаво, али није ни доброг владања, какво тада уверење треба дати — узимајо колико ступњева има за оцену владања једнога грађанина?*

V.

Василије Костић, трговац из Н. опужио је општинском суду свога брата, за самовласно заузеће једне њиве, тражећи: да се самовласноме од заузећа одвоје.

Оптужени је признао, да је заузео њиву, о којој је реч, али је то, вели, учинио зато, што је то његова њива, и ако је сада није била у његовом притежању.

На основу свега признања и сведочбе свелока, суд је осудио туженог на казну по § 375 кад и привич. закона, и упутио га на грађанску парницу, да право своје доказује.

По жалби оптуженог, среска власт је поништила ову пресуду, јер, вели, тужилац није потпуно доказао право својине, но може ову њиву узети, и ако је она у његовом притежању више од 15 година.

После оваквог решења среске власти, општински суд је напутио приватно питање о самовлашћу, на је оно питање преобратио у редовни грађански спор.

И, како су општини нашли: да оспорени њиви прети преко 100 динара, то за расправу питања није било надлежни општински суд, он је без обзира на самовлашће, одбио тужиоца од тражења као неуместног, и упутио га њеном суду, да тамо доказује право својине оспорене њиве.

Против овога решења жалио се сада срескоj власти тужилац, али ова се ограничила нешалежном за оцену овога питања, пошто је оно било наслоњено на § 6 грађанског судског поступка.

После овакве одлуке среске власти, општински је суд послао предмет Првостепеном Суду, и судија, који разматра решења и пресуде општинских судова, одобрио је ово решење, и како је оно донесено по тужби за самовлашће.

Настаје сада питање:

а, да ли је правилно решење среске власти што је пустила туженог да узима помоћу њиву на штету тужиоца;

б, да ли је судија требао одобрити решење општ. суда, кад општинским суд није ово правно ирају питање о самовлашћу; и

в, како се сада може поправити став, ако би се нашло, да је родна среске власти неправилна?*

На ова питања одговарамо:

I.

Чланом 107. закона о општинама, пропасане су дужности и права општинских председника.

Поред осталих права, њима је тачком 5. поменутог члана, дато и то право, да могу изрицати њиову заточа од 24 часа или новчану од 1—10 динара, као што је њиову дато другим етавом чл. 108.

Члана ова односе се на приватне грађане, а не на општинске службенике, јер је за њих прописана казна у тачки 7-ној поменутога члана.

Према томе, гледиште је среске власти на ову ствар из основа погрешно, и она није требала да ништа пресуди, јер за то није ни била надлежна, него је ноту могла само задржати од извршења, у смислу чл. 152. поменутога закона, ако је налазила, да за ове пресуде није општински суд последња инстанца у смислу чл. 109. поменутог закона.

У случају чл. 152. стоји могућност, да се о овоме питању чује тако и старије власти.

II.

Чим се одборници разреше од дужности, било што су свој рок одслужили, било што су са својих позиција скинути на други који начин, прописи закоиима, они више ништа не могу решавати у ове општине.

Према томе, на рачуне, које је пратила Г. Контрола, не могу приседати она лица, која су некад била одборници, већ садашњи одбор.

Ако садашњи одбор не би нашао што да прегледа ове рачуне, треба поступити по чл. 148. зак. о општинама.

III.

На треће питање одговорићемо за сада, ако најкађујемо, да оно није требало ни да се оставе, већ су законска нарећења, која о њему говоре, чиста и јасна.

Познавајно, треба чинити само она питања, која нису јасна, а овај лист не може имати ни тај захтев, да овим путем учи оне, који неће да читају законе.

Дакле:

По последњем ставу тачке 4. и другом ставу тачке 16. § 471 грађ. суд. пост. немене тач. 4. овога прогрпфа, не важи, већ је у питању плаћать привичних трошкова, на према томе не важи ни пети одељак, који говори о праву дужника, да сам одређује: шта ће му се узети у попис.

Оно важи само за привилно потраживање, која ниоу обезбеђена залогом.

По чл. пан. 107. закона о порезу, плаћати се прави пре но покретности, а код ове немогућст пописује оно имање дужниково, које она коће, водећи рачуна само о пареснеу петог става овога члана, и изузе га продаји, јер по члану 108 истог закона, изложено имање пореског дужника служи држави за наплату пореза, и она на истом има пречутну залогу.

IV.

На ово питање одговорено је у бр. 28 и 29. овога листа, што је, наравно, требало прочитати, па не би било потребе за нова питања.

Упућујемо лице, које је питање и поставило, да прочита поменути одговор па ће видети, да неко може бити само доброг или рђавог владања.

V.

Кад-год се тужба за самовласно заузеће, које предвиђа § 375-а кривичног закона, да у законом року (§ 396) власт мора да уђе у истрагу и оцену истакнутог дела.

И, кад-год тужилац доказе своjиу тапијом или другом којом јавном исправом, она ће по тим доказима и приволети дело крају.

У случајевима, пак, кад тужилац не располаже оваквим доказима, онда ће се ствар правити пред суд по основу грађанске, узимајући ову као доказно средство за својину, докле се протпвно не утврди § 202, 203 и 209 грађ. закона.

Према овоме, кад је у покретном случају, изнесеном под V. утврђено сведочима: да је њива, о којој је реч, својина тужиочева, и да је она у његовој државини преко 15 година, што и тужени не порече, онда је несумњиво утврђена пречо право тужиочево, и једновремено и кривична одговорност туженога, и општина је добро урадила што га је назвала и упутила на суд, да доказује пречо право своjине.

Такву пресуду требало је да одрази и среска власт, и кад није тако урадила, она је погрешила и учинила неправду тужиоцу, а повреду јасних законских прописа.

Што се тиче *судије*,који је одобрио решење општинског суда, којим се тужени упућује на суд, он је могао одобрити такво решење, кад је пред собом имао оиакву одлуку среске власти, да не сгоји правично дело.

После оваквих одлука среске власти и судије Правостепеног Суда, тужиоцу не остаје ништа друго, него да се обрати редовном суду на тако доказе право својине, тражећи, наравно и накнаду штете од самовласника, над су власти овако погрешно упутиле ствар.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Непознати лопов, 19. ов. м-ца, украо се у предобље ствпи г. Васе Поповића, чиновн. општинске трошарине, па из ормана украо му је следеће ствари: један пов дугачки зимски капут од прног ластика, са два пова џепа, на једном џепу монограм В. П., а с пола тако исто два велика џепа и један мали, даље један шлеринтер половни од материје, од које се праве мекинтоши, један половни капут са петрагираним крпгом, један пар половних пипала, десна пипала, на месту где се горња мека поква састављ са доњом, закопчава је. Предвост праћени ствари износи 140 динара. Моле се сва полицијске власти, да живо потраже крађљивца и покрађу, и њихове спроведу Управи с позивом на Бр. 30.935.

Нем, између 12. и 13. т. м-ца, непознати лопови, дошли су на обор Милана Новаковића дебарџ, из Крагујевца, па су вета разваљали и украли две свиње, крупне шторјеве, једна у трећој години, а друге приласте прће, на задњој десној нози дако беле, без розапца, у тежини 120 жгр. Другу је стара једну годину, дако као прве, без розапца, тешка до 80 кгр. Прва вреди 120 дин., а друга 80 дин. Моле се сва полицијске власти, да лопове и покрађу живо потраже, и њихове спроведу начелству округа крагујевачког, с позивом на Бр. 17.081, или Управи града Београда Бр. 30.876.

Настас Марковић, син пок. Марка Марковића, столара, оптужен је вод кварта Савамаланског, за дело опасне крађе, извршене Уроцу Кубуровићу преко. Настас је побегао непознато где из Београда. Он је висок, правокаласт, има мале прне брковне, брца се, сгуновап и шкрбав. Моле се све полицијске власти, да Настаса живо потраже и Управи спроведу, с позивом на Бр. 30.407.

Живко Спасојевић, повраво је своја гнезд, Луку Михајловића кућара, у Поморишиу названи

и побегао је пешице где. Са собом је одиео све ствари: 6 пових салвета, 1 велики вотвени чаршав бео, 1 женску кошуљу, једне чипеле, 1 комше пацуче, 1 ћилим, 2 мале тканет за чешља, све у вредности 36 динара. Он је стар 20 година, раста средњег, сув, плав, коса свеће, образа дугих, брпова свеног малих, прти су му на руцима примегно дуге. Одело на себи има старо и исцењено боје браон, пред собом носи нецељу од жуте памуље. Моле се све полицијске власти, да Живадина, живо потражс и пађеног спроведу Управи, с позивом на Бр. 30.405.

Здравко — Дока — Стаиисављевић, звани „Булубуша," бив. чувар поља у селу Мијалиџи, срезу забалвичком, окр. врањског, стављен је решењем лесковачког пра. суда, под суд, притвор и окоа, за дело хотимичног убиства. Здравко је по извршеном убиству, побегао непано где. Здравко је родом из Крапе Реке у Турској, а од пре 20—25 год. живи у Србији. Стар је 50—55 година, средњег раста, доста пуцаи, брпова и косе брае, проседе, на темену ћела, одевен у половно гуњче и чакшире од браон сукна, на ногама има опанке, а на глави шајачку капу. Моле се све полицијске власти, да Здравка живо потраже, и пађеног спроведу пространом суду у Лесковцу, с позивом на Бр. 12.321, или Управи града Београда Бр. 30.676.

Марија, одавно-пивсћа жена Чедомира Шљивића, обућара у Сењском Руднику а служавка г-ђе Јулс удове пов. Наџа Јанковића бив. трговца из Загодине, 3. ов. м-ца изврпила је крађу разних ствари г-ђи Јули, па побегла некуда. — Од покрађених ствари одвела је: 2 пара чарапа женских, 1 мецељу белу, 1 рекљу, 1 пар пшпела, 1 сукњу златорене боје шпицу, 1 пар пшпела плетких, 1 мараму црпу, 1 сукњу од фланера, 2 рекље половне, 1 шкалацу, 1 чаршав бео, 2 кошуље женске, 2 пешкира, 1 сат златан женски, и 1 брош златан све у вредности 132 динара. Марија има 50 год. висопког је раста, смеђа, суволпава, у лицу рошава од богиња. На себи је имала: сукњу и рекљу од избеленог цица, забрађена прпом марамом.

Моле се све полицијске власти и општинскп се препоручује да у своме кругу потраже крадљивицу и пађену страпарпцу са покрађом спроведу начелнику среза белпчког с позивом на Бр. 16.913.

Јанко Грујановић, из Клокочевца, побегао је 21. ов. м-ца ноћу из притвора села Клокочевца, пстп је оптужен за више опасних крађа. Стар је 30 година, омањен, суволпав, брпова жутих, од одела има црну блузу, чакшире беле сукнене, ножух са рупоппма, на глави црну шубару, на ногама опапке, обојке вунене чарапе. Моле се све полицијске власти, да Јанка живо потраже и пађепог, спроведу начелнику среског у Доњи Милановац с позивом на акт Бр. 6.283, или Управи града Београда с позивом на Бр. 31.247.

ФАЛСИФИКАТОРИ НОВЧАНИЦА

У реду опих кажњивих дела која се у последње време све више и више развијају долазе, може се рећи на првом месту, превара и фалсификати, а међу опим последњим нарочито су учестали фалсификати лажних новчапица и осталих хартија од вредности. Томе је, нема сумње, много допрело огромпо напредак које је фотографија постигла у току последњих неколико година и која допушта фалсификаторима да своје фалсификате изводе, можпе се слободно рећи, до савршенства. Човек често не може да верује, па иак је истина, да у појединим крађепим шестоје читаве дружине за израђивање лажних новчапица, пешпша, такспих и поштапских марака и т. д. Израђени фалсификати пролазе се, као и свака друга роба мупгерпјама које долазе из појдаљепијих крајева, па чак и из страних држава. Ну, кпгда се, нађа, опо професионално фалсификовање лажног новца пије са већим успехом обављало као у јужним крајевима темепшог и торонтајског округа и Врпшп је већ одавно познат као мајдан за лажне новчанице: орпске, румунске и аустријске. Са свим је, дакле, природно биЛо, што су на ово место обраћале пажњу позпције свих последњих држава, а нарочито наша престопична полиција која је кпше пута имала то задовољство да у својим затворима упозна и прочује „Врпшачке мајсторе", који се беху подухватили тешког посла — конкурисања са нашом Народном Банком.

На Врпшп се, као пајгазда, угледао и Темишвар у посљедње време.

По једној достани да се у њему израђују и продају српске и румунске лажне новчанице, отпшао је тамо, пре 2 месеца, помесар наше банке г. Павле Дпмић и пратпо једног већег дедектива управног па су, у друштву са помесром румунске банке, уз прпмоћи темиш-

Јанош

варске полиције предузели на лицу места живу потрагу, која је моментално, пстпно остала без успеха, али којом је нпак много добијено. Добит ока била је у томе што се сазпало да у будуће главну пажњу треба обратити на њега **Јапоша — Јована Вујса** из Врпша који је већ неколпко пута био осуђиван због фалсификата, и који се, пре 6 месеци беше доселио из Пеште у Врпшац.

Као је овај Јапош на раније био познат пашој престопичној полицији, — то ова сазп, добпи ново извеспће о њему, пошље одмах у Врпшац једног свог чиновника г. Милутина Протића, тадашњег пегара врпшачког одсека управника а сада већ помесара београд. железничке стапице и овог истог дедектива, који је био у Темишвару са пајгорп: да од Врпшачке полиције немпнопно захтевају претрес Јапошеног стапа, који је најзад и извршен у 4½ часа изјутра. Тек по извршеном претресу увазело се нпкако је и колпко је опасан био **Јапош Вајс.** Његова кућа била је права штампарија за израду свих могућих фалсификата. Поред непопапког пресе, каппе-а и и свих могућих хемпских препарата пађен је још и један фотографски апарат најсавршеппје конструкције, и што је најважније, читава библиотека од књига, које су се искључпво односиле на фотографију, хелиографију, цинкографију, хемију и т. д. Од израђеног новца пађено је 32 ком. аустр. новчанпца од по 20 круна и 5 ком. српских од по 10 дин. Сем опога пађени су још и плапови за аустр. и српске новчанице, па и српске таксене марке од 0·50, 0·30, 0·20 и 0·10 дин.

Разуме се већ, да је, после свега опога Јапош одних ухапшен и с њим и његова жена, па и шурак **Јосиф Каталан,** фотограф.

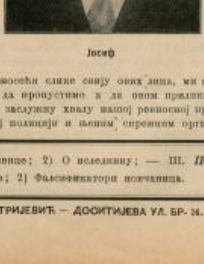

Јосиф

Навођепи слике свију опих лица, ми пе можемо да пропустимо а да опом прплпком не одамо заслужпу хвалу нашој ревпзионој престопичној полицији и њеним спремпим органима.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Проституткс и крадљивице; 2) О псдсљнику; — III. *Поучно забавни део:* 1) У старо добро доба. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Потере; 2) Фалсификатори новчанпца.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 24.

БРОЈ 43. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 1. НОВЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе, среза тршавског, округа чачанског, Сава Мијалковић, начелник исте класе среза црногорског, округа ужичког, по молби.

за начелника прве класе среза нишавског, округа пиротског, Алекса Давидовић, начелник исте класе среза тршавског, округа чачанског, по молби;

за начелника прве класе среза мазуричког, округа врањског, Димитрије Гребенаровић, начелник исте класе среза нишавског, по потреби службе;

за архивара Народне Скупштине у рангу секретара четврте класе министарства, Љубомир Поповић, начелник друге класе среза моравског, округа пожаревачког, по молби;

за начелника друге класе среза забуковачког Јован Јовановић, архивар Народне Скупштине, у рангу секретара четврте класе министарства, по потреби службе;

за начелника друге класе среза ужичког, Љубомир Петровић, начелник исте класе среза мазуричког, по потреби службе;

за начелника треће класе среза моравског, округа нишког, Владимир Нешковић, начелник исте класе среза рамског, по молби;

за начелника треће класе среза моравског, округа пожаревачког, Јован Тасуновић, начелник исте класе среза забуковачког, по молби;

за начелника треће класе среза бољевог, Спира Станковић, начелник исте класе среза ужичког, по молби;

за писара прве класе среза врачарског, Мијајло Достанић, писар исте класе среза београдског, по молби;

за писара прве класе среза београдског, Александар Грујић, писар исте класе среза моравског, округа пожаревачког, по молби;

за писара прве класе среза тршавског, Марко Карамарковић, писар друге класе првостепеног суда за округ београдски; и

за писара друге класе Управе вароши Београда, Тихомир Миланковић, писар четврте класе управе Државних Монопола, по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 28. октобра, 1902. године, № 26.209 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 10. закона о општинама, одобрено је решење Државног Савета од 27. септембра ове год., бр. 6.543., које гласи:

да се село Бачевица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине врбовачке, у срезу бољевачком, округа тимочког, и образује за себе општину под називом: „општина бачевачка."

да се село Велика Јасикова, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине салашке, у срезу и округу крајинском, и образује за себе општину под називом: „општина велико-јасиковачка".

да се општина љубовијданска, у срезу забуковачком, округа подрињског, коју сачињавају села: Горња и Доња Оровица и Торњих, по изјављеној жељи њених становника, од сада зове „општина оровичка".

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 23. октобра 1902. год., № 25.871 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

О ИСЛЕДНИКУ.

(Наставак)

Горе но сва та догађаја, који напослетку почивају на физичким недостатцима, којима смо сви подложни, јесу појаве, које се осећају на тежак, да се ствар увећа. Само се по себи разуме, да ни један иследник не би хтео да ма и за длаку представи нешто да ј неће, но што је у ствари — али у човечији је природи дубоко усађано, да он радије гледа оно што је занимљиво, но свакидашње, да више пута проналази романтичну црту онде, где је нема, на чак да више воли слушати страшне, необичне, грозне ствари но једноставне, просте, обичне. То је у природи сваког човека — код неког истакнутије, код неког притвореније — у крви је сваком, — и сваки дан можемо се на искуства уверити, да човек долази на свет с наклоношћу за претеривање. То само по себи није тако рђаво. Наклоност ка претеривању је и наклоност ка улепшавању, и да није претеривања, ми не би имали појма о леноме, не би имали појма о поезији. Али у нашој струци мора се најбрижљивије и најсавесније удаљити све што би у себи имало и трага од претеривања, јер иследник није рад да се претвори у неупотребљивог, у рђаво високом степену опасног криминалисту.

Не ћемо да кажемо, само се по себи разуме, да се један иследник неће упуштати у претеривања. Он ће прегледати свој рад и рад других лица и испитати га, да ли се у њему не налази ма и искре претеривости. Али претеривост се увуче и против воље његове и над је она ту, њено више не зна, где ће јој бити границе. Ту је потребно најстрожије контролисање, непрекидно оцењивање и набацивање свега онога, што би ма и за длаку имало изгледа да је „више", но што је било у истини. Баш за то што се код доброг иследника тражи навесан полет, свежина, то ће се и код најбољег код њих наћи лака „наклоност ка баснословљу"; али то иследник мора открити тачним посматрањем самог себе и отклонити строгом дисциплином према себи самом.

Једна сасвим нарочита врста претходно створеног мишљења састоји се у придржавању онога, што је најпре пријављено. Прва пријава је написана по првом утиску, коју је ствар учинила, а по њему је она чак била сасвим оправдана; али нам се намеће друго питање, да ли смо најпре видели у току истраживања има још нити изгледа као и у почетку. Да се појединости мењају, само се по себи разуме и о томе нећемо даље ни говорити, али онде се у главном нема у виду сама кривица.

Најважније случајеви, који овде спадају, то су они, у којима се убистава достављају као самоубиства или „загонетни смртни случајеви". О томе је раније већ било говора у нашем листу.

Али и читав низ других „злочина“ представља се доста пута као нешто друго но што је у ствари. Искусни криминалиста предузеће још у почетку с неповерењем читав низ злочина и поставља себи питање, да ли ту нема што друго. Овде спада на првом месту похара. Овај тешки злочин дешава се једнако сразмерно врло ретко, али „похарани“ доста пута тврде да их је тако што постигло, над хоће да маскирају губитак новца и т. д. С тога ваља увек бити опрезан, кад се тврди, да је поверени новац „похаран“; чак ни тешке повреде које похарани хоће да је претрпео, не смеју нас завести: човек, који је поверени му новац изгубио, проћердао, утрошио или прикрио, већином је те повреде сам себи нанео. Мени су позната два случаја, да је сељак проћердао новац, који је добио за продату стоку, а за тим се начинио као да су га похарали — само да би се обезбедио од своје жене.

Слично томе дешава се са силовањем. Повређење женске стидне области, губитак девојачке части и пожељење опште сажаљење уместо срамоте. У већини прилика измишљени су напади непознатих лица, трговачких калфи, цигана и т. д.; сумњивија су клеветања опредељених лица. Готово без изузетка у таквим случајевима не назује се име онога, који је прави завођач; њега штеди, и чека се, докле се дотична не уверя да је у другом стању; за тим гледа, да јој испадне за руком да је друга „заведе“, па тек тај биће оптужен за силовање. У таквим случајевима доће се, на жалост, доста доцкан до доказа о клевети, а то је онда кад се роди дете, којем се приликом увиди, да се оно зачело много раније но што је извршено „силовање“. С тога увек ваља у таквим приликама, кад се роди дете, позвати стручњаке да они оцене детињу зрелост — јер, као што споменусмо: у време „силовања“ дотична је већ била у другом стању.

Нису ретка ствар ни повређивања самог себе. Изузевши случај при фингирању похаре, таквих повреда налазимо и код изнуђивања накнада. Тако се дешава да се неко после неке безазлене туче, у којој је учествовао, појављује с повредама, које вели да је у тој прилици претрпео; ту долазе и они случајеви, кад неко хоће да напаженом учиниоцу натовари на врат повреде и болеће које већ одавно постоје. У том правцу највише играју улогу старе маxне, болести очију и слуха, а у главном трбушне болести. Можда 90 процената од тих болести, које дотични тврде да су задобили приликом туче, злостављања и т. д., стварјеет су датума.

Слична је ствар и с повредама под машина и т. д., које се повреде претегују или доводе у везу с болкама, које су одавно постојале, а тако исто има и намерног продужавања видања тих повреда. Познати су многи случајеви, да повређени — само зато му се за то што плаћа — свакојаким средствима спречава зарашћивање ране и трује је, само да би што више накнаде извукао.

Чудни су, али нису ретки случајеви да попека лица сама себе упшкене, и то осакаћење приписују увек пуглујући дротарима, мечкарима и т. д. Таква осакаћивања могу се познати по томе, што дотични већином не доводи операцију до краја и што су то изузетно људи, који проводе усамљеничке живот — пастира, чувари поља и т. д.

Али од свега овога најчешће се фингира крађа и пожар. Прво већином онда, кад се тиме хоће да маскира сопствена пропаст у имању, почињено проневерење и т. д., у којој приликди дотични тврди, да је покрадем. Да то није истина, већином није тешко доказати — главна је ствар само, да иследник уопште зачне у себи помисао: да то крађа може бити и фингирана. То питање је од врло велике важности. Не треба одмах дићи дреку, но се пре свега промислити, испитати и сваки дати моменат с друге стране; најпре: како стоји стнар, ако је крађе одиста било? а за тим: како ако је она удешена привидно? Иследник не сме допустити да га у том расуђивању омете ништа, ни углед ни положај „покрађеног“, нити нешто инсценисране ствари, нити икакве други обзири. Није ту стало само до тога, да се пронађе оно што је тобож украдено, већ на првом месту до тога да се заштити невино лице, које би услед читавог низа удурдми могло доћи у сумњу.

И сувише се често дешава, да неко запали своје сопствено имање тако да изгледа као да га је туђа рука запалила; то се већином ради у циљу, да се добије повећа сума осигурања, а доста пута потребно је да се тиме прикрије ослабело имовно стање, а повезан и извршено убиство, да би се уништили трагови злочина. У већини прилика није тако тешко, као што изгледа да се доказу такса педела. И овде је главна ствар да се такође претпостави могућност, да се хтело нешто прикрити. То још није никакво сумњичење, већ само претпоставка могућности. А да би дошли на такву мисао и нашли оно што је у ствари, потребан је само логички разбој свега онога што имамо. Сви дати моменти морају се јасно уочити и строго испитати у овом поступку па до последњег стадија. Заиме ли сдегод тај разбој, онда је сумња оправдана, те треба испитивати онде, где се једно из другога није хтело логички да развије, на који би се начин, по каквим мотивима могло догађај боље објаснити. Нађе ли се таква мотив, онда даље испитивање није више тешко.

(Наставиће се)

ПРОСТИТУТКЕ И КРАДЉИВИЦЕ

Антропометријска студија од Д-р Пајушине Тарновски

(Наставак)

г. Ширина јагодица, или најпре растојање између јагодичних костију, мерено метаром у виду компаса, представљало је сваку сразмеру:

Ширина јагод. у мм.	Проституткње	Свеск. радионице	Интелигент. женске
85 до 90	—	—	26·00%
100—105	26·00%	50·00%	—
105—110	12·00 „	14·00 „	14·00%
110—115	30·00 „	37·00 „	34·00 „
115—120	38·66 „	34·00 „	30·00 „
120—125	12·00 „	9·00 „	18·00 „
125—127	5·33 „	1·00 „	2·00 „

д. Ширина вилица, која се такође добија помоћу метара у виду компаса, варирала је овако:

Ширина вилица у мм.	Проституткње	Свеске радионице	Интелиг. женске
90 до 95	5·33%	36·00%	12·00%
95 „ 100	14·00 „	24·00 „	38·00 „
105 „ 110	25·33 „	13·00 „	8·00 „
110 „ 115	3·30 „	4·00 „	4·00 „
115 па на више	1·33 „	—	—

ђ. Индекс лубање, или однос између њене дужине и ширине, по коме се све главе у опште деле на *дугуљасте* Dolichocephalie), *средње* (Mesocephalie), *округласте* (Brochicephalie) и *округле* (Hyperbrachicephalie) односно је:

Индекс лубање у мм.	Проституткње	Свеск. радионице	Интелигентне жене
до 75·00	30·00%	50·00%	12·00%
од 75·01—77·77	10·66 „	21·00 „	12·00 „
„ 77·78—80·00	26·00 „	23·00 „	38·00 „
„ 80·01 па на више[1]	12·00 „	10·00 „	10·00 „

Довољан је само један поглед на изложене цифре, па да се одмах увиди знатна разлика између проституткји и осталих двеју категорија посматраног женскиња. Ако прецизирамо ову разлику, а то ћемо учинити узимањем и поређењем средњих мера, добићемо ове резултате:

Дужина главе код сеоских радионица већа је за 3·17 мм., а код интелигентних жена за 5·92 мм. од дужине главе код проституткји.

Скоро овако исту сразмеру имамо и код ширине главе. Средња мера ове ширине већа је за 2·17 мм. код сеоских радионица, а за 2·69 мм. код интелигентног женскиња, од исте мере код проституткје.

Са свим супротне резултате добићемо пак, ако посматрамо поједине мере лица.

Ширина јагодица код проституткји већа је за 1·63 мм. од исте ширине код сеоских радионица, а за 0·53 мм. од оне код интелигентних жена.

[1] Према таблицама Херманна Велкера, средња вредност дубине за све друштво у опште износи 80 шп. Вредности индекса добија се, по методи Ретцијусовој, кад се ширина лубање умножи са 100 и подели дужином лубање. (Пр.

Тако је исто и са ширином вилица, која код проституткe превазилази сеоске раденице за 5·24 мм. и интелигентне жене за 2·6 мм.

Као што се из изложеног види, оба ова остојања већа су код проституткe но код часних жена, што је, у осталом, сасвим природно кад се зна, да су ово знаци којима се одликују примитивне расе.

Према свему овом, што смо до сада у овој глави изложили, **јасно је, да се жене исте расе, једнаких година и под утицајем истих климатских прилика, знатно разликују у погледу анатомском.**

Као што смо већ видели, средња величина главе код проституткe знатно је мања од оне код сеоских раденица и жена са вишим образовањем. Ово умањење никако се не може приписати случају, већ познатом односу у коме стоје обим лубање са њеном садржином, из чега опет излази: да је количина мозга код проституткиња много мања но код часних жена, или бар, да постоји знатна разлика у расподеду мождане тежине између ове две врсте женскиња, а на штету интелектуалног и моралног развића проституткиња.

С друге стране, опет, димензије лица код проституткe (ширина) много су веће но код сеоских раденица и часних жена.

Поменули смо мало час, да је ово одлика примитивних раса, а кад то стоји, и када се, као што се види, овај факт потпуно подудара са горе изложеним, — онда је, бар за нас потпуно јасно: да је сагласност ових двају факата најбољи доказ о непотпуној анатомској развијености професионалних проституткe, или да се јасније изразимо: **доказ о несавршености њиховог типа.**

Поред ове главне разлике, постоје још и многе друге, које ћемо овде редом изложити.

Ну, пре свега, да видимо каква је.

Боја косе и очију код проституткe

Нијансе између којих варира боја косе и очију многобројне су, па тако исто и израза помоћу којих се оне изражавају. Само за одређивање боје косе постоји, као што се зна *18*, а за одређивање боје очију *54* разна израза.

Како нам, пак, мален број наших опсервација (300) лица није допуштао да до краја изведемо ову, по све деликатну разлику у одређивању боје косе и очију, то смо били принуђени, да за наше посматрање усвојимо само главну поделу ових боја на *црну, плаву* и *рибу* за косу, и *црну, плаву* и *зелену* за очи.

Да би, пак, у ову поделу унели што више тачности, ми смо црну боју косе поделили на *чисто-црну* и *смеђу*, а плаву опет на *затворено, средње* и *отворено плаву*. Очи црне поделили смо на *чисто црне, угасито-отворене, угасито-затворене* и *кестенове*, а очи *плаве* на *азурно-плаве* (без пигмента), *сиво-плаве* и *угасито-плаве*. Очи *зелене*, које по нашем мишљењу представљају једну нарочиту особеност, нисмо делили и ако њихова боја показује једну мешавину од жућкасте, зеленкасте и љубичасте боје.

У своме делу „*Основи опште антропологије*“ M. Topinard за ове очи вели:

„*Мы треба увек изводити и засебно посматрати, с да би се једном сазнало шта оне представљају*“.

Тако исто посматрали смо засебно и очи *шешире*, које смо, узгред буди речено, срећали много више код проституткe и крадљивица но код часних жена.

Имајући у виду све изложене напомене приликом посматрања боје косе и очију код проституткe, ми смо дошли до ових резултата:

а. Код боје косе:

Црна	*чисто црна*	код 15	проституткe	78
	смеђа	„ 63	„	
Плава	*средње-плава*	код 51	простит.	71
	затворено-плава	„ 12	„	
	отворено-плава	„ 8	„	
Риђа		„ 1	„	1
	Свега			*150*

б. Код боје очију:

Црна	*чисто црна*	код 23	проституткe	57
	угасито-затворена	„ 16	„	
	кестенова	„ 11	„	
	угасито-отворена	„ 7	„	
Плава	*азурно-плава*	„ 35	„	71
	сиво-плава	„ 20	„	
	угасито-плава	„ 16	„	
Зелена		„ 5	„	5
Пегава		„ 17	„	17
	Свега			*150*

Ако изложене цифре представимо процентуално добићемо: $52^{0}/_{0}$ проституткe *са црном косом*, $47{\cdot}33^{0}/_{0}$ са *плавом* и $0{\cdot}66^{0}/_{0}$ са *рибом*.

Боје очију даје овакву сразмеру: $38^{0}/_{0}$ проституткe са *црним очима*, $47{\cdot}33$ са *плавим*, $11{\cdot}34^{0}/_{0}$ са *пегавим*, и $3{\cdot}33^{0}/_{0}$ са *зеленим*.

Анализујући, истим начином, боју косе и очију код часних жена добили смо овакву сразмеру:

а. Боја косе:

Црна	$46{\cdot}66^{0}/_{0}$
Плава	$50{\cdot}66$ „
Риђа	$2{\cdot}66$ „

б. Боја очију:

Црна	$29{\cdot}33^{0}/_{0}$
Плава	$64{\cdot}00$ „
Пегава	$5{\cdot}66$ „
Зелена	$1{\cdot}01$ „

Изложене цифре допуштају нам, да одмах увидимо изнесену разлику између боје коси проституткиња и часних жена, и знатну разлику између боје очију код ове две категорије женскиња. Док код првих превладује *црна боја* косе, дотле је код других *плава боја* у превази, готово у истој сразмери.

Вредно је поменути још и то, да се *шешире* и *зелене* очи два пута више сусрећу код проституткиња но код часних жена.

Разлози, које смо навели у почетку ове главе — мали број наших антропометријских опсервација — нису нам допустили, опет понављамо, да изнесемо прецизну разлику између проституткиња и часних жена у погледу боје косе и очију, па с тога се овде и не усуђујемо изводити какве важније закључке на основу изложених цифара, већ се само ограничавамо да констатујемо оно што смо опазили, и то више ради потпуности наших студија.

(Наставиће се)

СКИТНИЦЕ

(Свршетак)

Ено шта и једна дама, у свом допису, вели о америчким скитницама.

Мисли се да само у Русији има „бојана,“ које М. Горки описује. Не зна има ли их у западној Европи, али у Америци их има врло много, и сасвим подсећају на руске бојаке. Простране пуме су всевене, бескрајних прерија нестало је, умукли су убојни звуци Црвенокожаца, па они, притешњени „слободним“ Американцима изумиру. Овамо, у опој земљи, коју у спина правцима просецају железничке путева, која је сва подељена на квадрате, где се пустиње претварају у плодне земље, где с невероном брзином ничу и развијају се градови и ферме, тешко је познати сад ону Америку, коју су пре неколико десетина година описивали Мајн Рид, Купер и Фера. Људи се цивилизују и преображавају. Само и једино се мало изменило тип људи који једнако траже случајности и догађаје. Њих није тешко познати у *трамваима*. Тако се зову амерички скитачи, који сачињавају доста велики сталеж. Развиће скиташтва хоће

онде да објасне различним друштвеним условима, али треба само поразговарати с трампом, па да се у њему уназна представник скитачког елемента, који је постајао у свима временима, а има га у свима народима. Ко хоће да ради, у Америци тешко остаје без посла, али трамп тражи рад само онда, кад му предстоји да умре од глади.

Тек на северу и истоку настају јесење хладноће, а скитнице у читавим гомилама крећу се у западне и јужне државе, где се и зими може живети под ведрим небом. Један део пута оки прелазе пешице, а део као „зечеви“ у пространим возовима. Обично понеколико скитница прикупе се у празан вагон, где је само храна и вода, па затворе за собом врата. Кондуктер не загледа унутра, јер и не слути о бесплатним путницима у једном таком вагону, па сноша пломбира врата, и воз иде даље. Куда ће тај воз, и где ће „зечеви“ напослетку доћи, њима, зечевима, је свеједно, само нека се путује тамо где је топлије.

Путујући пешим путевима ни обично срестате но неколико таких скитница. Одевени су као обични радници, али на леђима им завежљај од покривача и омањи лаптени торбулак. У њему је нешто пиринча, каве и шећера, живинце и стара путија од конзерве, која замењује суд за кување.

Кад огладни трамп онда наложи ватру, скува пиринач и кафу, па кад се мало потрепи пређе се даље. Ноћу путник изабере скривеније местанце, увуче се у топли покривач, и мирно спава до зоре. Ако ли је мало хладнија ноћ он се заруче у чију било стају или шупу, загњури се у сено па спава као дете. Поненад се та тумарала упече скупе у читаву гомилу, па на путу начине добру ватру, заседну око ње и живо разговарају. И онда шта се ту не чује, каквих случајева и догађаја. Али ти људи који су све државе прошли унакрст, били и у Канади и у Мексици, доиста имају шта и причати.

Још писам досад видела жена скитачица. Нека од трампа тумарају већ отакако знају себе, а други после тога, пошто су огледали готово сваки други начин живота. Неки су једва писмени, а неки су средњег, на час и више образовања. Куда они теже, шта траже?

— Куда ћете? — запитала сам једнога.

— На куда ме пут води.

— На после куда ћете?

— На куда ме поведе макар који други пут. Ако ми се досади ићи све по путу, ја ћу скрнути у страну, пређи ћу ова брда, па онда пустићу. Свратићу у какву му драго варошицу, покажићу тамо, тек да не буде све једно исто, док ме не отерају.

И није вам такав живот досадно?

— А што би? Нема тога живота, који би био богатији у разноликости и утисцима.

Поненад трамп ће закуцати на врата фермерове куће и потражити рада.

— А какав хоћете рад? — питаће домаћин.

— На који му драго полазни рад.

Вредни фермер се мргоди, али њему је потребан радник, па стегне срце и наставља разговор.

— Хоћете ли да радите на месец?

— А, не, месец дана на једном месту сувише је дуго! Имате ли ви рада за недељу?

— Има, дакако. Умете ли брати лимунове?

— Огледао сам, али, признајем, није ми тај посао по вољи: да их ћаво носи, али сувише су бодљикави! Ето ако имате помораџе да берем, или да се возим на култиватору, ако ви имате култиватор са седиштем.

Фермер срдито затвара врата, а трамп, мирно поздравивши: „Збогом, господару,“ иде даље. Ако немадне ништа, он иде ма којој ферми. Трамп се извештио да по спољашности доста тачно оцени људе. Ако је фермер добродушан човек, онда незвани гост просто замоли, да му се да што год за јело; ако ли нас није такав, трамп онда обично пита: „где нам је секира и тестера?“ То ће рећи да он жели као зарадити себи ручак ако насече неки нарамак дрва. Домаћица даје трампу да једе напољу на уласку у кућу, не пушта га унутра, бојећи се хитре крађе. Пошто једе, гост захвали на ручку, поненад замоли још најновији број новина, и наставља свој пут. Али ако фермер удеси да трампу даде секиру и тестеру после његова ручка, и да га попаље да насече дрва, он може рачунати да неће више наћи ни тестере, ни секиру, па ни трампа, него ће још на недирнутим дрвима наћи прикачен листић хумористичне садржине.

Била, да трамп предно ради понеколико месеца па онда одједном сте остављају и одлазе, као да их гура нека незнана и невидљива снага.

Једном, један од тих скитача радио је готово сву годину и код нашег суседа, купио је и штедио новац те да узме малу фарму. То је био човек још млад, а својом веселом и отвореном природом стекао је много пријатеља. Сви смо знали за његову намеру да остане ту где је, и онда сам се веома зачудила кад сам га једном видела с увијеним покривачем на леђима.

— Ја идем, рече он кад се поздравио.

— А куда Хенри?

Онамо, одговори он показујући руком у даљину пиром.

— Али зашто идете?

Он се осмехну замишљено и ванија главом.

— Ја, истина, не знам зашто, али осећам да морам ићи. Како дуге ноћи пролећни поветарац ја осећам неку нејасну жељу, моја душа тежи онамо за оном даљином у магли. Мени се чини да тамо, у даљини, има нешто дивно, и ма да ми зрдава памет каже да тамо ничега нема, ја ипак хоћу да идем.

Захваљено сам погледала тога госта, чекала сам да каже још штогод, али он ћутећи постоја још неко време, затим пружи ми руку и оде да се спусти у долину.

Американци сматрају скитњу као једну од најгорих рана друштвених, а полиција по каткад подиже хајку против трампа. Доводе их суду, и судија их казни обично са „шест долара казне, шест дана затвора, или за 24 часа оставити град“.

Мало је скитница у стању да плати шест долара. Ако му је одмор потребан скитница радије иде у затвор, ако ли не, он одлази из града. Свакако, ова потпуна казна примало не плаши трампа, јер би он и онако после неколико дана и сам отишао. Број оних, који желе зиму провести у топлом климату, једнако расте. Од прошле године држава је према трампима много строжија, и сваког, кога ухвате у скитњи, одмах затварају и приморавају на рад, пир. да туца камен за помост путова у року од три до шест месеци. Затворенике хране, одевају, и плаћају им, али двапут мање него обичним радницима.

Од класе скитница створила се мала класа трампа градских. Њих је живот релативно угоднији од живота обичних скитница, ма да они морају да буду много окретнији и досетљивији. Становници великих градова нису онако поверљиви и добродушни као фермери, а много је теже у градовима и храме добити. Зато у градовима постоје добротворни заводи и болнице за бескућнике и скитнице, а у крајњем случају — и затвор.

Ту скоро амерички лекари у болницама беху веома изненађени огромним бројем доведених, у болницу, епилептичара; мало помало ствар се разјасни. Трамп, вољан за јефтино и бесплатно издржавање у болници, снабде се четкицом за брљање и сапуном. Кад му се прохте да се одмори мало, он се склања у какву споредну улицу, направи сапуњавину, наџуши њоме уста, па изиђе на главну улицу и падне на тротоар божем онесвешћен. Полицмен одведе „болесника“ у болницу, где му је обезбеђено издржање за више дана, а поненад и месеци. Има и таквих вештака, који и без сапуна могу да избацују пену из уста. Други, вежбањем, науче да пребледе кад год хоће, да падају у несвест, да успоре или убрзају или сасвим зауставе куцање срца итд.

Има још једна врста трампа, — полускитнице. Код њих је страст за променом места слабије развијена. Кад зараде двадесет до тридесет долара потроше их за неколико дана, па иду даље, опет се нађе да раде, и тако редом. Готово сваки трамп жени неваљчицу на свој начин, само онако како он жели, „по нозину,“ не силом околности, и с тога је самоуверење у њега веома развијено. Другиту воље њега тако презире браћа на исти начин мило за друго. Ништа му није стало до друштвених обичаја, навика и реда, он се не брине о свом уређу. Не зна за послушност и пареобе. Нема ни породичних ни друштвених обавеза. Не припада ниједној политичној партији, никаквој вери. Све то даје трампу могућности да поносито и себе и своје другове проглашава за најслободнију класу слободних грађана Сједињених Држава.

Прев. **К.**

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕЗНАНИ ЈУНАК

Тамо доле на пешчаној обали бретонској, где ветар без престанка ковитла лаки песак, где се пепушави морски таласи, бесно јурећи расињу, на једном брдашцу просејаном жутим буљама, налази се једна капела сва од камена. Она је сниска, здепаста, да би се могла одупрети оригинама с пучине; кпша је готово одвојила гранитске стене, а покрињи од крова, обрасли маховином. одржаваху се једпно сваки по једним јастучетом од малтера, што их задржавапше да их ветар не однесе. Звонарп, такође сниска, одавно немађаше звона.

Ипак се још служапе у тој капели, једаред у години, о св. Коми, који беше њен патрон; иначе преко целе године беше затворена. Била је без икаквих украса, не трага од скулптуре, него је само имала с обе стране врата по једну дупљу са две рупе. Једна од тих рупа је правна; у другој има једна дрвена путињица, четвртаста, отпочека двема дапчпцама, са пробушеним уским отвором, исеченим у виду срца, а с натписом:

„ОВДЕ ПОЧИВА ГЛАВА ПЈЕРА МАТИЈА ЛЕ ГОФА, 1803.“

И, заиста, гледајући кроз прозорчић путиње, примећиваше се једна стара „глава,“ т. ј. једна стара лубања, сва зелена. Гледајући је даље и добро посматрајући, видело би се да јој је чело обележено двема округлим рупама.

У наоколо пак ветар звижди и подиже песак, правећи по пешчаноме брежуљку дугачке пруге, као гребуље, а по узбурканоме мору грмљу гаврани играјући се усред таласа. За тренутак изгледа да се чује као да дупљу топови; то се таласи ударају на морским гребенима и спрудовима.

Јер овде је дивља крај старога света; ту страховита рика на морским стенама затвара пристанпште бојажљивим морнарима; песак на обали, али стена у океапу. Пена је пуна остатака; вечерњи лахор говори вам о бродоломима; умирући гласови у вола утгушени јецају у ваздуху. На хоризонту, две мрачне силуете: једна, пропињући се, стрма и висока; то је Уесан, острво Страха; друга, скучена, равна са таласима, паосечпта као сплав који је готов да потоне; то је Сен, острво Она, великога сна!

* * *

А, ово се догодило у времену када Наполеон беше цар.

Пјер Матије Ле Гоф, син Жана Матија, бејаше рибар, као и његов дед, као и његов отац, као и његов син, као сваки у његову роду и селу; зар није море општа хранитељ оних који насељавају њезине обале? свака фамилија имађаше своју барку, коју таласи остављаху на песку кад би наступила осека, а уваиаху кад би дошла плима; ловпта јегуљу и ракове, жети овреж који им, мешен са гомељом балегом, служапе као гориво, праити мреже, пушити на лулу, и ићи сваке недеље у цркву, таква беху, са борбом протпву Енглеза, главна занимања живота.

Ова мржња „правих људи“, тако и прозваних због боје пихове универме, и посисапање се са млеком мајчиним; ниje било детета које, кад би га ко запитао:

„Шта ћеш радити кад порастеш? они би одговорили:

„Убијаћу Енглезе!“

Од вајкада, британски гусари долажаху да све опљачкају и погоре код нас и таноље од вајкада бретонски гусари враћаху им жао за сромоту. Јуначки подвали Турнија, Жана — Барта и Дигеј-Труепй беху живи у памети и свакога: ниje било човека који би се устезао да остави своје огњиште да би отишао да служи на државним ергатама, и, ма да је Бонапарта био узурпатор, воле ли су га јако, јер је ратово протпву вештога непријатеља.

Баш у то време, спремаху се огромни пројекти; ма да овде нико ниje знао читати и ма да новине беху потпуно непознате двадесет миља унаоруг, дознало се беше од трговаца који су туда пролазили, од пореспика и од војних лица која узимаху регруте, по чувењу са хиљаду страна најаад. — да Цар Француза скупљаше у нормандијском пристаништу војску која се ниje никада видела, која се имаше да пренесе с оне стране Ла Манша, на многобројним ладјама, чим дупе повољан ветар. То беше предмет разговора свију; кућаху се у име рата; само се молили Богу и, на колепима, пред олтаром св. Апе пепало се *Оче наш* и *Богородице дево*; и ако су проојаши у свом репертоару имали коју туговапку која је говорила о том славном догађају, они су били сигурни да ће у пакпаду примити марјам и чашу јабуковаче.

Пјер Матије беше отезувпо свој рок и сад га његов син замењиваше под застаном, али он се надаше да ће и он послужити делу у згодном часу, и ниkада пе би пошао на море а да на дно своје лађе не остави своју кратку пушку. И ако би нашао на кога Енглеза који би се усудио да ађе да лови у нашим водама пред нашим очима, или кога би матица довукла у праос његове поље, он би му могао послати једап добар куршум уместо *Помажи Бог!* и, у недостатку Енглеза, нашла би се увек која птица на коју би испалио, да само заговори руку.

Једно после подне, Пјер Матије стајаше на јенгеру, у једном малом заливу, у часу кад хтеде да дигне мрежу; он пе вушаше, не мислећи ни на шта, ону стару песму краља Грало, који је пекада владао над градом Исом, који је океан поплавио заједно са његовом кћерју, чија је распуштеност била привукла гпев пебесни:

„Јеси ли зао, рабару, жену мора,
Где из воде, у поћи, изађи бела и гола,
На чешљу своје косе под јарким сунцем!
— Жену мора, о, заиста! Ја је видех;
Она је певала; и, сличпо талазима,
Њена је песма умирала у дугим јецајима!..“

Наједаред он чу близу себе шум весала, море се заталаса, и, у часу када подиже очи, његовој барци приближи се чун са једпо двапаест људи који га остраг шчепаше, и певаше га док би човек дпан о дпан ударно.

Истом одмах, чун, на који он беше пренесен, ађе пучином, и после пеколико тренутака, придружи се једпој ратној енглеској корвети која је недалеко одтуда крстарила; пређе се на њу, и њен командант, видевши нашег човека, рече: „Добро је“, затим се брод напесе на широко море, улављујући се од земље.

Све то било је тако брзо да Пјер Матије остаде нем и запрепашћен, када осетивши како му једну ногу оковају ланцем на коме нпшапе ђуле велико као његова глава, дође к себи и позпаде свој положај. Отпочне питати шта се од њега хоће, и, недобивши никаква одговора, стаде ужасно пређати своје чуваре који остадоше потпуно мирни; тада отпочне викати, покуша да се ослободи и скочи у море, али се цео његов успех сведе на то што доби педесет камџија. Другу ногу окупе му ланцем са беочугом углављеним у патос од брода; после тога оставише га да до миле воље размишља о својој несрећној авантури: Зашто ли га, Боже, заробише, мобилишући једино да њега ухвате шалуну једне ратне лађе? Очевидно имађаху намера с њим. Каквих?

Кад би ручак донесоше му врло добру порцију, коју он целу испразни, „да би наједно те питаоке“, а увече му дадоше сламњачу са покривачем.

Сутрадан, корвета се придружила једпој великој фрегати, свој начичканој топовима, а њен командант дође намерно на корвету да га такође види; сад му при пут управише реч, запитавши га да ли зна енглески. Он разумеде врло добро, али пе одговори. По његову подругљиву наразу лица, командант посумња да он зпае; после пеколико тренутака, он се међутим повуче, не настојавајући више.

(Свршиће се)

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

23

А остали су слушали гласове и тумачења Бутења, нису, до душе, осуђивали, нису спорили, али су се сима својим салама трудили, да се према гласовима о позоришту понашају равнодушно, на чак, у неколико, и с висине. Тек у последње време, готово на сам дан представе, сви су се почели интересовати: шта ће то бити? Како ће то наши? Шта ће радити плацмајор? Хоће ли исцрити исто онако, као претпрошле године? и томе слично.

Баклушши ме је уверавао, да су сви глумци изванредно пробрани, да је свако „на своме месту." Да ће чак бити и завеса, да ће Филаткин заручницу играти Сироткин, — а видећете већ и сами, како ће он изгледати у женском одећу! говорио је, жмирајући и пуцкајући језиком. Добротворна спахиница имаше халину са цветовима, и пелериницу, и сунцобран у руками; а добротворни спахија изиђи ће у официрском суртуку са акселбандима и трсковником.

После овога дошли друга пијеса, драмска: „Кедрил-ждерова." Наслов ме је веома заинтересовао, али ма како да сам се распитивао о тој пијеси, нисам могао ништа сазнати ни представе. Само сам дознао, да није узета из књиге, него „по рукопису"; да су дело добили од некаквог пензионисаног подофицира у предграђу, који је замачио и сам кадгод учествовао у представи на каквој војничкој позорници.

Код нас, у удаљеним градовима и губерницама, има доста таких позоришних комала. који, како се чини, нису никоме познати, можда нису никада и нигде штампани, али који су се сами од себе од некуда појавили и сачињавају неизбежну принадлежност сваког „народног позоришта." Било би веома, веома добро, кад би се когод од наших истраживача позабавио новим и маравијим испитивањима о народном позоришту, мислим о позоришту у народу, којега има, које постоји, на чак, можда, и не као засвим неважна ствар. Не могу да верујем, да су све, оно, што сам ја лоцинје видео код нас, у нашем тамничком позоришту, измишљено само нашим осуђеницима. Ту је невезбежно потребно насеље предања, једном утврђена манира и појмови, што прелазе с колена на колено, што се одржавају памћењем. Њих ваља тражити међу војницима, код фабричких раденика, у фабричким варошима, на чак и по неким непознатим бедним варошицама код грађана. Они су се такође сачували по селима и губернијским градовима међу послугом бечих властелинских домова. Ја, ипа више, мислим, да су се многи старински комади расподелили у руковцу (препису) по Русији на на који други начин, него преко властелинске послуге. Некадашња старинска властела и московска господа имала су своја рођена позоришта, састављена од ропски потчињених ўметника. И, сто, у тим позориштима се баш и зачео почетак наше народне драмске уметности, чије је обележје несумњиво.

Што се, пак, тиче „Кедрила-ждерове", ма како да сам желео, нисам могао претходно ништа о њему да сазнам, осим тога, да се на позорници појављују али дуси и односе Кедрила у пакао. Али, шта значи Кедрил, и, најзад, зашто Кедрила не Карил? Је ли то рускога или страногa порекла, — то нисам могао никако да изнађем. На завршетку се објављивало, да ће се представљати „Пантомима с музиком." Разуме се, да је све то било веома занимљиво. Било је петнаест глумаца — све умешни и вешти људи. Они су били веома узмеирени међу собом, трчкарали тамо-амо, држали пробе, показивали за казалатима, градили се тајанственима, крили се. Једном речи, хтели су да нас све задиве нечим необичним и неочекиваним.

У радне се дане тамница рано затварала, чим наступи ноћ. О Божићу је учињен изузетак: нису затварали до самог повечерја. Та је олакшица чињена само рали позоришта. За време празника обично сваког дана, пред вече, сплаи су из тамнице с најпокорнијом молбом стражарнице очицирус: „да се допусти позориште и да се тамница не затвара, док траје представа," на су додавали, како је јуче било позориште и дуго се није затварало, а нередa никаквог није било. Стражарни је официр судио овако: „нередa јуче одиста није било, а већ кад и сами дају реч, да га ни данас неће бити, значи да ће сами на себе мочити, а то је од снега најважније. Уз то, ако не допустим представу, онда ће, може лако да буде, јо их ина, робијашки свет[5], наручиће штогод чапкостити на злобе и онда ће стражарнога на одговор." На онда још и то: у стражари је досадно седети, а ту је позориште, и то не обично војничко, него осуђеничко, а осуђеници су занимљиви свет: биће пријатно гледати. А стражарни официр има увек права да гледа.

Ако дође дежурни и упита: „Где је стражарни официр?[6] — „Отишао је у тамницу да прегледа осуђенике, да затвори казамате," — одговор прост и оправдање на своме месту. На тај су начин стражарни официри свако вече за време целога празника допуштали позориште и нису затварали казамате до самога повечерја. Осуђеници су и рањеје, знали, да од страже неће бити сметње и били су умирени.

*

Око седам сахати дошао је Петров по мене, и тако заједно одосмо на представу. На нашега су казамата отишли готово сви, осим черниговског старовернца и Пољака. Пољаци су се тек за последњу представу, четвртога јануара, одлучили да дођу у позориште, и то после многог уверавања, да је тамо добро, и пријатно и неопасно. Тудљаво устезање наших Пољака није ни мало лутало робијање, и они су дочекали четвртога јануара врло удушно. Чак су их пропустили на најбољо места. Што се тиче Черкеза, а наручито Исаја Фомића, за њих је наше позориште било права наслада. Исај Фомић сваки пут давао по тра копејке, а последњи је пут спустио на тањириће десет копејака, и блаженство се јасно видело на лицу његовом.

Глумци су били закључили да скупљају, ко колико хоће, ради покрића расхода око позоришта и ради свога рођеног *матерњега*.

Петров ме је уверавао, да ће мене пустити на једно од прних места, на ма како да је позориште дупком пуно, из тога разлога, што ће ја, као богатији од осталих, вероватно и више дати, а осим тога и разумем ствар више од осталих. Тако је и било.

Него да прво опишем дворану и постројење позоришта.

*

Наш војни казамат, у коме је било уђењено позориште, био је дугачак петнаест корачаја. С дворишта се долазило на једне степенице, са степеница у трем, а из трема у казамат. Овај дугачки казамат, као што сам већ једанпут и казао, био је особито уљешен: у њему су се постеље пружале поред зида, тако да је средина одаје остајала слободна. Половина собе, она што је ближа улазу са степеница, била је устуцана гледаоцима; а друга половина, која се сучељавала са суседњим казаматом, била је одређена за позорницу. Пре свега је неопходно сам се завеси. Она се пружала попреко, на десет корачаја преко целог казамата. Завеса је била такве расхоше, да се одиста имало чему дивити. Осим тога, она је била премазана маслом боју: била су насликана дрвета, сенице, јесерда и звезде. Била је састављена од платна старога и новога, ко га је колико дао и прањео на жртву; од старих осуђеничких обојака и копуља, којекако скрпљених у једну велику крпетину, и, најзад, овај део, за који није досело платна, био је просто од хартије, такође непрошене по табачиһ у разним канцеларијама. Наши сликари, међу којима се одликовао и Брилов — А-в, потрудили су се, да је обоје и напарају. Есенат је био изванредан. Таква раскош обрадовала је ита више и најмрзовољије и најчудније осуђенике, који су се, кад је дошло до представе, показали, сви без изузетка, иста онаква деца, као и најватренији и најнестрпљивији међу њима. Сви су били веома задовољни, шта више и разметало задовољни.

Осветљење се састојало из неколико лојаних свећа, посечених на дилове. Пред завесом су стајале две клупе на хуше, а пред клупама тра-четири столице, које су се нашле у подофицирској соби. Столице су биле, за сваки случај, одређене за најпиша лица официрскога положаја. А клупе за подофицире и виижинерске писаре, послобоље и остали народ ма и из управе, али који не беше официрскога чина, на случај, ако би и они завирили у тамницу.

Тако је и било: страни посетиоци нису иностајали за време целога празника; неког их је вечера дошло више, другог мање, а последње представе није ни једно место остало на клупама незузето. И, најзад, одмах иза клупа, наместили се су осуђеници, стојећи, из поштовања према гостима голосланн, у блузама или кратким њужсима и поред загушљивога и топлог ваздуха у соби.

Разуме се, да је за осуђенике остало веома мало места. Али, осим тога, што је један буквално седео на другоме, наручито у последњем редовима, још су биле заузете постеље, куипе и, најзад, нашло се љубитеља, који су постојано долазили за по-

зориште у други казамат, па чак отуда, ниа залше куглсе, гледали представу.

Тескоба и гурање у првој половини казамата била је ванприродна и личила је, може бити, тескоби и гурвању, који сам ту скоро видео у парном пупалгиу. Врата за ходник била су отворена; у ходнику, у којем је било двадесет степени мраза, такође се гурао народ.

Нас, мене и Петрова, одмах су пропустили напред, готово до самих клуша, где је било куд-и-камо видније него у последњим редовима. У мени су у неку руку гледали оценивача, познаваоца, који је био и у друкчијим позорштима; видели су, да се Баклушин за све то време саветовао са мном и понашао се према мени с поштовањем; мени је, дакле сад, припадала част и место.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Од изнесених општинских питања учињена су нам ова питања:

I.

„По најновијој измени и допуни казненог законика од 13. маја ове године, за све кривице, које предвиђа § 395 овога закона, одређена је казна затвора од једног до тридесет дана, или новчано од десет до сто педесет динара.

Кад се неко лице осуди по овоме §-у на затвор, да ли му се може заменити казна затвора новцем по § 315 пр. закона, и, ако може, да ли ће се узимати она сразмера, која је предвиђена овим последњим §-ом — од три цванцика до два талира — или ће се гледати на величину новчане казне из § 395, која ће одговарати дану затвора најмање са пет динара, па тако узимати замену?"

II.

„У једној општини, налазе се општинске земље лит је појединцима на уживање, у виду тако званих деоница. Има их, који те деонице уживају преко 20 година, и над њима добе у задруси. они и те деонице деле као својину, и уносе у пресуде избраних судова.

По садашњем закону о општинама — чл. 25, сваки општина мора своје земље да убаштини.

Настаје питање: да ли се оне, којима су дате деонице, могу користити застарелошћу и без судске пресуде и наложеног одобрења — чл. 33. тач. 3 и 11 зак. о општинама — приписати она имања, или ће суд и ова уврстити у општинска добра и убаштинити се, остављајући појединцима и даље право уживања".

III.

а) „По чл. 111 закона о општинама, деловођу општ. суда бира и отпушта општински суд.

Да ли тај избор мора бити утврђен каквим писменим решењем општинског суда, и да ли се исто односи на особрење надзорној власти, као и све друге одлуке?

Даље: у случају отпуштања писара — деловође из службе, мора ли се доносити писмено решење општинског суда, и да ли се против овога може деловођа жалити надзорној власти, у смислу чл. 52 алинеје 1 или чл. 169 зак. о општинама.

У опште, да ли је председник власган, да деловођу избаци из канцеларије кад коме, одузимајући му могућност, да тражи заштиту ваше власти?

б) да ли све ово, што се односи на избор и отпуштање деловође, важи и за млађе општинске писаре?

в) Има ли деловођа право, да не потпише какав акт (одлуку, пресуд, решење и т. сл.) над ком био уверен, да садржина оних не одговара закону?

г) Може ли деловођа да потписује општинска акта администратвне природе, кад председник и чланови нису у месту, а отпар је хитна, као што то чине срески писари у одсуству среских старешина?; и,

д) Сматра ли се деловођа за члаиика општ. суда пошто је и он заклет?"

IV.

„1) Казну и новчану такеу треба наплаћивати код среске власти за потврду уверења, која издају приватна лица, и то казну од 2, а казну од више лица; и,

2) Колика дневница припада деловођи напшћура, кад се за тај посао одреди који од приличкана среских или окружних, који немају никаких додатак као чиновници?"

V.

„Суд општине н-ске, осуђио је извесно лице на затвор и полицијски надзор због краће. На жалбу осуђеног, срески начелник одобрио је казну затвора, а казну надзора укинуто, навођећи: да суд није надлежан да ставља појединце под надзор, већ то право има општински одбор. Ово своје решење, начелник је срески наложио на § 4 полицијске уредбе.

Да ли је ово решење среске власти правилно?

На ова питања одговарамо:

I.

Наменом § 395 кр. закона, одређена је величина казне затвора и новчане, зато власти, које доносе пресуде, увек треба да предлаже и једну и другу казну.

Али, ако се случајно при доношењу пресуде не предвиди и новчана казна, већ само казна затвора, онда се она може заменити новцем у смислу § 315 кр. закона, ако то осуђени тражи, водећи рачуна, да се не сиђе испод минимума новчане казне, предвиђене § 395, ако је казна затвора случајно мала, те би онај случај могао наступити, кад би се узео минимум из § 315 пр. закона.

II.

Ако општинска земља — деонице — које дате појединцима по § 56 старе уредбе о шумама, те да за њих нису стечено право из § 57 истога закона, онда се застарелост има да рачуна по § 929 грађ. законика.

Према томе општина има да тражи судским путем повраћај земљишта од оних, који га сада држе, ако су га самовласно заузели, па да се тек тада убаштини на исто.

Она опходност, што појединци деле оно земља и уносе их у пресуде избраних судова, којима се регулишу њихови међусобни односаји, не може да утиче на право општине, ако га она није може законским доказима да утврди.

III.

а) Сваки избор општинског деловође, мора бити утврђен мировчтом одлуком општинског суда, која се шаље надзорној власти ради контроле, да овоме не оспуслена који од услова, предвиђених чл. 112 зак. о општинама и чл. 17 правила о полагању испита за општ. писаре.

О отпуштању општинских деловођа, такође треба да постоји писмена одлука.

Отпуштање деловође не може да изврши сам председник општине, већ општински суд, који га и прима.

Против отпуштања, које изврши сам председник, има места жалби у смислу чл. 152 зак. о општинама; а против отпуштања, које изврши општински суд, не може имати жалбе, јер је ово место право законито, нити подлеже чијој оцени;

б) Што је у тачки а речено за деловођу, важи и за млађе писаре;

в) Деловођа не само што има права, да не потпише одлуке, која су противне закону, већ му је то дужност, јер он по члану 113 поменутог закона, одговара за сваку незакониту радњу општ. суда, који је учињена и његовом суделовањем;

г) деловођа не може да потписује акта у име председника или чпоста, јер онда суд није престављен на начин, предвиђен чл. 113 и 118 поменутога закона; и,

д) по чл. 97. зак. о општинама, деловођа не улази у ред општинских чиновника, већ у ред општинских службеника.

IV.

1, за потврду или оверење писмена, у којима нема сличене новчане предмети, у који ред долазе и уверења, која прилазни код власти надзору појединцима, наплаћује се такса од 2 динара, по тач. 15 закона о таксама, ако није случај ч. 4 истог закона.

Ако је издавање оних уверења незако за већи број људи, ако издавалаца, те га не би могло сваки посебице платити, онда се наплаћује једна такса од свију. А, ако би се по природи саме ствари оно могло платити од сваког посебице, онда свака плаћа такеу од 2 динара; и,

2. У опште не треба одређивати среске и окружне званичнике за деловође надзорне, јер њих закон не предвиђа, него их треба узимати из редова општинских званичника.

Али, ако би који случајно био одређен на тих узрока, што не би било погодних општ. службеника, онда би њима прилазило по три дин. дневно, као општ. службеницима.

V.

Надзор се може доследити на два начина: административно по § 391. б. пр. закона од стране окружних власти, и по § 4. полицијске уредбе другог дела тачке 4. од стране општинског суда и одбора; и,

Судски, кад год полицијске и општинске власти, у кругу своје надлежности, суде неког за крађу, § 320 и 391 пр. закона.

Према томе, општински суд је добро урадио, што је уз пазну затвора за крађу, осудио крнцца и на полицијски надзор, а полицијска власт општини пресуду у овоме деломе дозу, исказала је, да није добро разумевала закон.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Драгутина Весовића, прогачког ученика, тражи овдашњи окр. начелник, актом Бр. 8631. Он је побегао 17. ов. м., од свог брата Живојина Весовића, трговца овд. иеспано где. Њему је 12 год. омален, лица округлог, косе смеђе, очију плавих. Од одела има је на себи капут сиво прав, панталоне памучне, на глави ветрањачну шубару, на ногама цепане. Може се све полицијске власти да њихо потраже Драгутина, и упуте Управи града Београда, с позивом на Број 31.055.

Ђорђа Столића, електротехничара, из Беле Паланке, тражи начел. окр. Пиротског, актом Бр. 7.628, исти је отишао од своје куће непознато где, остављајући своја оца Стевана Столића, немоћна и остарела, без икаквог издржавања и надгледања. Њему је око 28 год., средњег је стаса, очију црних, дугих образа, црнпураст у лицу. Најбоље треба упутити начелству округа пиротског, с позивом на Бр. 7.628.

Костадинка — Дина кћи пок. **Проке Цакића**, из Власотинаца решењем приостепеног суда лесковачког од 17. октобра ове године, Бр. 14.349, стављена је под суд и притвор за дело краће, кад је она побегла из Власотинаца непознато где. Костадинка је 25—27 год. стаса је омален, лица смеђег, иешо плаво, косе смеђе, кестењасте; очију плавих, носа приметна шиљатог. Може се све полицијске власти, и општинским се препоручује, да Костадинку потраже у своме кругу, и нађену спроведу приостепеном суду лесковачком, с позивом на Бр. 14.349. Власти ближе Београда, могу је спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 31.701.

Драгомира, сина Ранка Рогаљића, из Чајпча, среза тргошевичког, који је отишао непознато где од своје куће пре месец дана, тражи начел. окр. Крушевачког, актом својим Бр. 10.951. Њему је 16 год., добро је развијен, смеђ, лица чиста, очију смеђих. Од одела одпео је на себи антерију и преузи сукнени, комуљу и гаће памучне. Може се све полицијске власти, и општинским се препоручује, да Драгомира живо потраже, и нађеног спроведу начел. окр. Крушевачког, с позивом на Бр. 10.951. (Вр. 31.716.)

Божидара Јовановића, шегрта Радована Лукића, бакалина из Београда, у уликн Видиновој, тражи иварт калиудски актом Бр. 9530. Исти је напустио своју радњу 3. пр. м. и негде отишао. Њему је 15 год., омален је, сув, пријатељ, на десном образу иегов, на врату има младежа. Био је одевен у немачком одилу, на ногама је имао ципеле. Најбоље треба упутити Управи гр. Београда с позивом на Бр. 31.414.

Стевану сину **Милорада Косића**, земљака из Велике Дренове; гр. тротевичког, који је 18. пр. м-ца ирло рано отишла од своје куће, па се више није на вратило, тражи начелство окр. крушевачког актом Бр. 11.267. Он је средњег раста, лица смеђег, иоса подугог, образа дугих, зуба поиарених; од одела има на себи антерију, сукиу елиперску, на ногама опанке. Може све се полиц. власти, да Стевану потраже и нађену спроведу начелству округа Крушевачког с позивом на Бр. 11.267, или Управи града Београда Бр. 31.986.

Анђелка Аџића, из Ужица, тражи начелство округа ужичког актом Бр. 11.137. Исти је осуђен пресудом чачанског приостепеног суда од 12. Јуна ове год. Бр. 16.383 за крађу, пороз казне затвора, који је издржао, и на једну годину полицијског надзора и за то време губитак грађанске части. Пошто је Анђелко отумарао, и намери да избегне издржавање полицијског надзора, може се све полицијске власти да Анђелка живо потраже и нађеного подвргну издржавању овог надзора и о томе известе начелство ужичко.

ПОТЕРЕ

Миленко Јоксовић, земљак, из Здравковића округа ужичког, решењем приостепеног суда ужичког, стављен је под суд и у притвор, а да му суд поротни суд, због извршене опасне крађе. Исти Миленко побегао је из притвора приостепеног суда ужичког. Њему је 17 год. и 8 месеци, средњег стаса, у лицу пријатељ, рођ, у одлу сељачком; на глави је носио шајкачу. Може се све полицијске власти да Миленка живо потраже; и нађеног спроведу приостепеном суду ужичком, с позивом на Бр. 22.513. Власти ближе Београду могу га спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 31.430.

Недомани краљевани, коју између 20. и 21. пр. м-ца; успокио је у авлиу г. Јелачића — Павловића, контролора железничке дирекције, и из отворене шупе украо је његовом момку, Бошкиару Трајковићу: 1 јесењи капут сиво, поломи браун боје, једне половне ципеле на железе, један пешкир сребри сат, без горњег капка навија се пачуен; сат је био на ланцу. Крадљивци је на месту крађе остављо своје старе подеране ципеле, чешал гвоздени и једну блескану цутију за пиздарине. Може се свс ранс полицијске власти и власиике као и општинским судовима препоручује се да живо потраже и краљевина и покрађу, и нађено спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 31.412.

Божидар Цветковић, бурчија из Пожаревца, који је у последње време живео на Ушу, па одатле неилино где отумарао, има да се узме на кривични испит за дело из § 232 крив. зак. пред начелством окр. пожаревачког. Он је стар 35 год., стаса средњег, косе смеђе, браду брија, брнова смеђих — малих и нешто, очију гнаороватих. Може се све полицијске власти, и општинским се препоручује, да Божидара живо потраже и, у случају проналаска да га спроведу начелству округа пожаревачког, с позивом на Бр. 14.085. (Вр. 31.763.)

Ђорђе Стојковић — Миловановић, земљак из Орловице среза лесковачког, решењем прв. суда Лесковачког од 10. пр. м-ца Бр. 12.585, стављен је под поротни суд и притвор, са Петром Пешићем, слугом, из Дедиња Баре, због дела опасне крађе, но пошто је Ђорђе негде отумарао и нозна се где се налази; може сва полицијске власти, да га у кругу своме живо потраже, и нађеног спроведу прв. суду Лесковачком с позивом на Бр. 14.685. Власти ближе Београду могу га спровести и Управи гр. Београда с позивом на Бр. 31.702. Ђорђу је 22 године, високог је раста, малих брнова црних, у опште приомаљаст, нрне носи, одевен је био у гуњу и чакширама црне боје.

Благоје Стефановић, момак Јована М. Савића послаштичара на Београду, управо је своме газди у новцу 3·70, девет динара у сребиу и један половни мемени капут, на побегао. Њему је 19 година, стаса је средњег, косе смеђе, очију плавих, образ смеђих. Од одела нико је на себи: грао капут, пешир цри, грао панталоне и ципеле. Може се све полицијске власти, да Благоја потраже и спроведу Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 31.286.

Милан Петровић, слуга Мала Стојановића, трговца, из Бабушнице, покрао је своме газди следеће ствари: нар одела, сако-капут боје плаве браун, панталоне и прслук зеленкасте боје, све на пруге, дале два нара цинела и то један нар новпх, један пешир на чијој постави пише: „Коста Божиновић и Син чрг. Пирот.“ 3—4 нара мошуља, један интерцир црвени, — на је пеиуља утекао. Њему је око 21—22 год. родом је из Врање, раста је средњег, црнопуљаст, сувоват у лицу, на десној нози нма рану од које рамље. Може се све полицијске власти а општинским се препоручује, да живо потраже краљевина и покрађу, и нађене спроведу надлештву окр. Пиротског с позивом на Бр. 7.757, (Вр. 31.524.)

Ђорђе Јовановић, нао кириџија Драгутина Јовановића, надничара на Београда побегао је од истог и одиео му пар чизама. Ђорђе је родом из Сиидајића, има му 20 год., црнопуљаст је, брнова малих црних, горња му је усна рачеиска испод носа, нроз нос говори. Може се све полицијске власти, а општинским се препоруче да Ђорђа живо потраже и нађеног спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 31.491.

Ката, жена Младена Јовановића, цигањина скатача, која се налазе и под именом Марија и Стојиа, решењем приостепеног суда округа београдског од 18. Јуна т. г. № 18.298 стављена је под суд и у притвор за дело из § 252 кривичног зак., а решењем од истога дана под № 18.302 пуштено је на јемство, да се до нре-суђења њено кривање из слободе брани, — му како је она отумарала негде без знања и одобрења овога суда, то је суд решењем своји од 17. октобра т. г. № 23.510 иоту Кату на основу § 174 кр. зак. номоћа стално у притвор, а како суд нема где се она сада налази да би је могао добавити и извршити своје нове, решење и њено је потуље, да се она сада налази у сиитњи по Србији или ако се нала и ван Србије, да ће ирву згодну прилику употребити и у Србију се вратити — то нрв. београ. суд окр. београдског моли управништво „Полицијског Гласника“ да овај Расиис оштампа и обрати пажњу свима општинским властима за проналазак овога крнпца — Кате, и да је у случају проналаска упуте надлежној полицијској власти с позивом на расиис нрв. београ. суда окр. београдског под № 23.510.

Хитно је, јер крнвична поиалчи притвор.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) О пеленгиру; 2) Проституткне и крадљивице; 3) Спитинце. — III. *Поучно забавни део:* 1) Неозани ђунак; 2) Записници из мртвог дома. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Тражи се; Потере.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 44. У БЕОГРАДУ, СУБОТА 9. НОВЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља од 6. овог месеца постављени су:

за Председника Министарског Савета и Министра без портфеља, почасни Ађутант, г. ђенерал Димитрије Цинцар-Марковић, Сенатор и досадашњи Командант Активне Војске, задржавајући му чин и ранг у војсци;

за Министра Војног, Почасни Ађутант г. ђенерал Милован С. Павловић, Министар на расположењу;

за Министра Иностраних Дела, почасни Ађутант, ђенералштабни потпуковник г. Василије Антонић, Министар на расположењу, задржавајући му чин и ранг у војсци;

за Министра Унутрашњих Дела г. Вељу М. Тодоровић, Министар на расположењу;

за Министра Правде, г. Антоније Пантовић, председник Апелационог Суда;

за Министра Грађевина г. Павле Денић, Комесар Народне Банке;

за Министра Финансија г. Милован Марниковић, председник београдске општине;

за Министра Просвете и Црквених Послова г. Лука Лазаревић, директор гимназије „Краља Александра I.“ и

за Министра Народне Привреде г. Љубомир Ј. Новаковић инспектор Министарства Народне Привреде и управник школе за виноделе и воћарство.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 6. новембра 1902. год. Бр. 27.025 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза расинског Јанићије Благојевић, начелник друге класе истог среза;

за начелника друге класе среза добричког, Мијајло Гачић, начелник треће класе истог среза;

за начелника друге класе среза таковског, Петар Јелић, начелник треће класе истог среза;

за начелника треће класе среза љубићског, Јован Јовановић, начелник исте класе среза златиборског, по молби;

за напредног секретара друге класе начелства округа ужичког а да врши дужност начелника среза златиборског, и прима плату на плате овога, Драгомир Николић, напредни секретар исте класе начелства округа рудничког и вршиоц дужности начелника среза љубићског, по потреби службе;

за секретара друге класе начелства округа чачанског Ђорђе Луковић, секретар исте класе начелства округа рудничког;

за секретара друге класе начелства округа рудничког, Љубомир Станковић, секретар исте класе начелства округа чачанског, обојицу по потреби службе;

за писара прве класе среза моравског, округа пожаревачког, Љубомир Јосифовић, писар исте класе среза звишког;

за писара друге класе среза качерског, Радисав Шљивић, писар исте класе среза посавског, округа београдског, обојицу по потреби службе, но без права на накнаду путних и селидбених трошкова;

за напредног писара прве класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност, писара среза посавског, у истом округу, и прима плату на плате овога, Чедомер Јањић, писар друге класе начелства округа моравског;

за напредног писара друге класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност, писара среза звишког и прима плату на плате овога, Велимир Кузмановић, писар друге класе начелства округа рудничког, по молби;

за напредног писара друге класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза посавског, у истом округу, и прима плату на плате овога, Сретен Трнавски, писар општине београдске.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 30. октобра, 1902. године, Бр. 26.494 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за члана прве класе Управе варошн Београда Коста Павловић, помоћник начелства исте класе у пенсији.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела. 2. новембра 1902. год. Бр. 26.696 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за лекара среза масуричког, округа ваљевског Д-р Коста Константиновић, лекар, среза ресавског и деспотовачког, округа моравског, по потреби службе, без права на путне и селидбене трошкове.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 2. новембра 1902. год., Бр. 11.871 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза кључког, округа крајинског, Петар Живковић, писар исте класе среза расинског, округа крушевачког, по потреби службе, без права на накнаду путног и селидбеног трошка, и

за писара прве класе среза расинског, округа крушевачког, Драгомир Митровић, писар исте класе среза кључког, округа крајинског, по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 31. октобра 1902. год. Бр. 26.590 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу тачке 5-те члана 8-ог закона о уређењу санитетске струке и о чувању народног здравља од 30. марта 1881. год., постављени су:

У Главном Санитетском Савету

а. за редовне чланове:

Д-р Јован Данић, управник болнице за душевне болести;
Д-р Милан Јовановић-Батут, професор Велике Школе;

Д-р Светозар Атанасијевић, управник опште државне болнице;

Д-р Војислав Суботић, шеф хируршког одељења у општој државној болници;

Д-р Јеврем Жујовић, шеф одељења за специјалистичке и кожне болести у општој државној болници;

Д-р Јован Јовановић, шеф гинеколошког одељења и управник бабичке школе у општој државној болници; и

Д-р Демостен Николајевић, физикус управе града Београда.

Б. ЗА ЧЛАНОВЕ ЗАМЕНИКЕ:

Д-р Сима Карановић, санитетски мајор;

Д-р Војислав М. Суботић, секундарни лекар болнице за душевне болести; и

Д-р Ђорђе Нешић, очни лекар.

В. ЗА ВАНРЕДНЕ ЧЛАНОВЕ:

Д-р Марко Леко, ректор Велике Школе;

Д-р Драгутин Мићушковић, судија Касационог Суда;

Андра Стефановић, професор Велике Школе, и

Алекса Поповић, главни моравски лекар.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. новембра, 1902. г., Бр 11.380 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за ванредног секретара друге класе начелства округа ужичког, а да врши дужност начелника среза ивањског, и прима плату из плате онога, Драгомир Николић, ванредни секретар друге класе истог начелства и врши дужности начелника среза златиборског, по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. новембра 1902. год., Бр 26.920 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

О ИСЛЕДНИКУ.

(Настављ)

О некојим особинама иследникovим.

Ако би хтели да и даље говоримо о иследнику и какав он треба да буде, морали би просто на просто рећи, да иследник треба да има све добре особине, које уопште може имати један човек: неуморну ретност и марљивост, самопожртвовање и издржљивост, општроумље и познавање људи, образовање и дупке форме, гвоздено здравље и знање на свима пољима; то се разуме само по себи, али ја сам рад да нарочито додирнем неколико тачака, пошто мислим, да се на њих још увек полаже мала вредност.

Пре свега ја тражим од иследника да буде отресит. Ништа нема јадније ни жалоснije но видети иследника зева, тешца и кукавицу; ја мислим, да би те особине пре личиле једном кокањку но иследнику. Ко не осећа у себи отреситости, тај нека се ода некој другој грани правничког рада, јер никад неће бити добар иследник. Али иследник не мора бити отресит само у поједином случају, и. пр., кад пред собом има бесна, немирна оптуженика, који чак хоће и да нападне; он мора бити отресит и онда кад је потребно да се снажно затн некоr тешког, збркапог и нејасног случаја. Баш је одвратно видети, кад читав један акт не показује ништа друго до иследниково снебивање, несигурност, бојажљивост. А како је нас лепо кад се у акту огледа иследникова решеност, чврстина, воља. Где нема чврсте песнице нема ништа. И као год за сваког човека тако и за нас криминалисте потпуно важе речи великог немачког песника Гетеа:

„Schlag nicht leichthin in ein Wespennest,
Doch wenn du schlagst, so schlage fest".

Друга једна особина, која се мора безусловно тражити од иследника, то је апсолутна тачност, под чиме се не подразумева, да све ваља протоколисати онако, како се видело или како је казато; то се већ само по себи разуме. Ми данас нећемо да кажемо „иследник мора тачно радити", ми ћемо на место „тачно" употребити реч сличну, али с особитим значењем, реч „егзактан", која је данас у научној употреби добила сасвим утеђедан смисао. Овај високи степен целе данашње науке постигнут је једино и само „егзактним" радом. Кад упоредимо једну модерну, научну књигу са сличном јој, која је само неколико деценија раније написана, на се за тим уверимо, у чему је та велика разлика у обема врстама испитивања, њих ћемо го готово само у томе, што се данас куд и камо егзактније ради но пре.

Кад погледамо какве велике вредности има егзактни рад на сваком пољу човечјег испитивања, и ми ћемо га употребити код нас. Напослетку шта значи то егзактно радити? Ништа друго до ли: „не веровати другом, већ само мотрити, не веровати себи самом, већ по неколико пута мотрити." Ко тако чини извесно ће егзактно радити. Стотинама грешака отклонило би се на свима пољима, да није један наставно рад по неправим подацима другога, и да онај није сматрао да је истинито само оно што је могућно и да је за сваки добро оно што је једном осмотрено. Наравно да ми у нашем раду можемо веома мало сами видети, те не можемо поново посматрати, већ се морамо ослонити на то, што нам други кажу, а у томе баш и лежи тешкоће и недостижност у нашем истраживању; али то зло може се доста знатно ограничити, ако с једне стране оно, што смо сами могли видети, одиста сами прегледамо и не судимо по причању других, и с друге стране ако оне оно, што нам други кажу, гледамо да створимо егзактнијим теме, што ћемо поређењима, огледима и демонстрацијама испитати вероватност и правилно схватање достављача, те тако бар ствар исправити.

У једном важном случају чињене су велике комбинације и изведени широки закључци, који су за ток ствари били одиста од пресудне важности. У последњем тренутку паде на ум једноме, који је ту имао најмање учешћа да упита, да ли је поуздано, да од једног места до другог има две хиљаде корачаји, што је било основ за доцније пештачко изводење закључака. „Два сведока су казала, да размак износи две хиљаде корачаји. Али би решено, да то један жандарм измери, па кад је овај нашао, да је било — 450 корачаји, изведени закључци противали су се рапидима. Ово је само један типичан пример из стотине примера, које је у том правцу доживео многи криминалиста.

Много је теже рећи, како се може вешта учинити „егзактнијим," над је непосредна контрола немогућна — разуме се свакад претпостављајући случај, да сведок хоће да каже истину, али је неправилно схватио. У опште ће се рећи: ваља се помоћи „ad oculos demonstrare," с помоћу „огледања. Н, пр.: сведок вели: Х. ме је тукао најмање десет минута." Поред сведока се метне сахат и рекне му се, да гледа, колико траје десет минута и да ли га је Х. одиста тукао десет минута. И после најзад четврт сахата узвикне сведок: „Па, дуже није трајало.

Или: Сведок вели: „Ја могу поуздано тврдити, да је ника, коју сам чуо, дошла одзо." Али покушаји на лицу места доказују, да он никад не може да погоди, да ли ника долази с десна или лева, озго или одзо.

Или: Сведок вели: „У својој руци држао је иследник Х. — и ако сам само мало видео — најмање двапаест динара." — Можете ли ви то тако поуздано оценити? — „Могу." — „Дакле: колико динара ја сад држам у руци?" — „Па око двапест." — Није него двадесет и пет!

Или: сведок вели: „Кад је једном видим једног човека, не заборављам га лако више." — „Десте ли видели оног пријатеља, што је изведен, кад сте ушли? — „Даборме — врло добро." — „Добро, онда ћете га изабрати између сто других."

Такви контролни огледи су врло добра ствар и ја их топло препоручујем.

Ма да је егзактни рад код сваког, па и најнезнатнијег утврђења важан, његова је важност још већа, кад је у већим случајима потребно да обезбеди основ за даљи рад да би се створио операциони базис. Баш ту се деша једу најнепоузданије ствари. Кад читамо акта о већим случајима, можемо у већини прилика видети, да је онда, пошто је већ био створен „операциони базис" рађено с највећом тачношћу и брижљивошћу и да је употребљено много општроумља — али је све било уза-

лудио, јер приликом стварања базиса није се учила нека по изгледу неznатна споредна ствар, дошло се до погрешна схватања, те је тако цела с муком подигнута грађа стојала на колебљивом темељу.

Ја ћу да навелем два случаја, који ће потврдити ово што рекох.

Један у многом погледу интересантан кривични случај извео је на видик значајан факт, да је исследник дуже времена стајао над лешом убијеног, па га — није могао наћи.

Нађен је један крвав капут (на обали једне реке у некој већој вароши), а пошто је у исто време нестало једног човека (звао се J. C.), предузета су трагања и констатовано је да је нађени капут несталог човека. Куда је тај човек отишао, није се никако могло докучити. Тек четрнаест дана доцније дође један стари тестераш и јави, да је он једног јутра (то је било одмах по нестанку J. C.) на извесном месту поменуте реке, али не на овој обали, на којој је нађен капут, спазио знатне крвне трагове. Стари тестераш није знао читати а био је јако глув, тако да је он вест о нестанку J. C. и да се сумња да је убијен чуо мало доцније. Место, где су били крвни трагови, налазило се покрај једног моста. Речно корито било је ту врло дубоко а обала је имала врло високе зидове. Ту је спавао преко зидова пребацивши снег, који је скупљан по вароши. Пошто су после сваког падања снега на то место баџане велике масе снега а пошто зими речна вода готово никад не допре до подножја тог зида, то се ту наслаже брег од снега од по два хвата ширине, а толико исто високе, који се тек у позно пролеће потпуно отопи. По крвним траговима, којих је од тада нестало потпуно а које је описао тестераш, могло се сматрати, да је убијени преко ограде на обали и бачен на снег, а за тим ускоро засут, пошто је те ноћи, над га је нестало, падао снег, а већ раном зором почео се довозити из варошиа и ту бацати. То је било 15 децембра, 20 и 27 децембра падао је поново снег и сваки пут баџане су велике масе снега на поменуто место, али прво падање снега било је најјаче први пут.

(Наставиће се)

ПРОСТИТУТКЕ И КРАДЉИВИЦЕ

Антропометријске студије од Д-р Паулине Тарновски

(Наставак)

На реду су сада:

Дегенеративни знаци код проституткиња

Андроник Кармело, лекар из Месине био је прав, бар у колико је нама познато, који је обратио пажњу на дегенеративне знаке код проституткиња и у своме делу „*Проституткиња и злочинац*“ изнео врло занимљиве податке о разним облицима дегенерације.

У 230 проституткиња које су биле предмет његовог посматрања, нашао је он њих 111 са дегенеративним знацима, који су се показивали:

У затубастом носу	код	20	проституткиња
„ неправилном уху	„	35	„
„ неправилно-усађени зубима	„	10	„
„ разроности	„	3	„
„ несиметричности лица	„	4	„
„ наглашеном прогнатизму	„	7	„
„ згрутом челу	„	35	„

Скоро до оваквих истих резултата у погледу броја дегенеративних знакова код проституткиња, дошао и Д-р Јозеф Шранк у своме делу „*О проституцији у Бечу*“ (Беч 1886), само што их он није делио, већ је о њима, као о „*телесним аномалијама*, у опште говорио.

Што се тиче наших посматрања и закључака, они се, у неколико, разликују од посматрања ова 2 научњака.

Наша пажња, још у почетку рада, била је привучена *неправилношћу лубања*, коју смо врло често сусретали код проституткиња и на против, врло ретко код остале две категорије женскиња. Неправилност ова тицала се облика и склопа лубање.

Поред овога, број дегенеративних знакова које смо ми нашли код проституткиња, много је већи од броја који је Кармело нашао. Док тај број код њега не прелази цифру од 44·56%, он се код нас пење до 87·0%.

Главни дегенеративни знаци, које смо ми нашли код проституткиња, ови су:

1. *Неправилност у облику лубање*: глава одвећ шиљата, сплоштена, дугуљаста, четвртаста, у виду трбуха од лађе и т. д.

Од узрока који су могли утицати на ову неправилност, највероватнији су ови:

а, Застој у развијању појединих лубањских костиџу, и

б, Прерано сраштење лубањских костиџу, и

в, Болести за време детињства: сифилис, шкрофуле, грбавост и т. д.

Професор Реклингасен (из Штрасбурга) утврдио је недавно још и то, да рашћење лубање стоји у вези са развијањем мозга, из чега опет налази: да и ово развање има утицаја на облик лубање.

2. *Аномалије лица* које су се огледале у асиметрији, наглашеном прогнатизму и несразмерној величини појединих делова,

3. *Неправилан свод* одвећ дугуљаст или узан, — врло честа појава код проституткиња,

4. *Неједнаки неразделењи*,

5. *Зуби неправилно усађени*: зуби нарасли један врх другог, зуби сувише размакнути један од другог, зуби усађени ван величног лука, потпуна осутност сечњака и т. д.,

6. *Аномалије ува* које беху изражене или у неправилном облику, или у неправилном сраштењу ува за образ;

7. *Урођени недостаци* у појединим деловима тела: осутство руке, ноге, прста и т. д., и најзад

8. *Укоченост појединих делова тела*.

Несопорна је ствар, да се индивидуа која притежава ма и једну од побројаних аномалија не може сматрати као потпуно нормално бање. Међу тим, број аномалија код наших проституткиња куд и камо је већи, управ страховит. Тако, од њих 139 код којих су констатовани дегенеративни знаци, било их је:

15	са	по	. . . . .	1	аномалијом
34	„	„	. . . . .	2	аномалије
35	са	по	. . . . .	3	аномалије
30	„	„	. . . . .	4	„
14	„	„	. . . . .	5	аномалија
6	„	„	. . . . .	6	„
5	„	„	. . . . .	7	„
1	„	„	. . . . .	8	„

Док је овако код проституткиња, дотле код жена са већом образовањем ми нисмо нашли више од 20%, а код сеоских раденица само 14% аномалија.

Овако знатна разлика у броју аномалија између проституткиња и часног женскиња не може се никако приписати случају, већ неким сасвим другим узроцима — узроцима који су били у стању да омету правилан развитак организма. Те пак узроке ваља, по нашем мишљењу, тражити у *наследним особинама и болестима предака, односно њиховом утицају на потомке*.

Реч је даље:

О утицају наслеђа

Оно, што нам је одмах и нарочито пало у очи приликом прибирања података о прецима наших проституткиња, био је велики број алкохоличара међу њима.

Наследна наклоност ка јаким пићима позната је још из најстаријих времена, па је чак и Аристотело помње, тврдећи: да пијана мати рађа обично дете пићу наклоњено, док Плуторх опет вели: „*Пијанци рађају пијанце*.“

Многи новији научњаци, а међу њима нарочито ови: Магнус Хус, Морел, Моте, Легран да Сол, Магнан, итд. утврдили су непобитним доказима велики утицај алкохола на преносе наследних особина.

Славни лекар за душевне болести Морел, с којим се Француска пуноправно поноси, тврди: да алкохол утиче на ослабљење разума, умањење моћне осетљивости и смањење физичке снаге код пијанаца и њихових потомака.

— *Деца алкохоличара веле Морел, подложна су конвулзији, хистерији, епилепсији, гушавости, слабости у опште, као и свим мозгоним пороцима*.

А Легран ди Сол изражава се опет овако о алкохолу:

— *Пијанство производи прогресивну поремећеност нервног система, а деца зачета у напитком стању у већини су случајева епилептичари, идиоти и луђаци.*

До оваквих истих резултата дошао је и Магнан у своме делу „*О алкохолизму*“ (Париз 1874 год.), па и Д-р Ленц који доказује да постоје две врсте алкохолног исљеђења: наслеђе личности и наслеђа преображаја. Ово последње појављује се код потомака у ослабљењу физичког организма, даље: у нервним болестима, превеликој раздражености, халуцинацијама, хистерији, па, напад, и душевном оболењу.

Студирајући болесничке у азилу Св. Ане, Магнан је нашао да су од 83 епилептичара њих 60 били потомци предака алкоголичара.

Што се тиче наслеђа сличности оно, по тврђењу Д-р Ленца, делује погибелно на интелектуалну страну потомака, спречавајући правилно развиће мозданог ткива. Последице овога огледају се, као што смо већ видели, у аномалијама дубање.

Легран у своме делу „*О лудилу код дегенерисаних*“ (Париз 1886), а поводом говора о алкохолу предака и његовом утицају на потомке, вели опо:

— *Алкохол предака један је од најмоћнијих фактора дегенерације*, и обратно.

— *Све дегенерисане личности одате су пороку пијанства*, из чега опет излази:

— Потомци алкоголичара дегенерисани су.

Славни московски професор Мирхијески као председник првог конгреса руских лекара за душевне болести државног у Москви год. 1885, изразио се о алкохолу и његовом штетном утицају овим речима:

— *Претерана употреба алкохола утиче страховито на развитак нервних и душевних болести. Број душевно оболелих, чијим је болестима непосредни узрок био алкохол, варира између 7—42% у нашим болницама.*

— — — — — — — — — — — — — — — —

И ако је у Америци хронични алкохолизам познат тек од пре неколико година, ипак у њој постоји велики број азила, искључиво за алкоголичаре. Из регистра једног од ових азила, објављује Д-р Минор (из Москве) ово:

— Године 1878 примљено је у азил 42 алкоголичара, од којих њих 3 беху наследници алкохолизам очев, 3 и очев и мајчин, 2 само мајчин, 13 дедин и 7 бабин.

Опом приликом констатовао је Д-р Минор још и то, да се наследни алкохолизам проказли кроз 5 генерација.

Од осталих славних научара који су се бавили овим питањем, помињемо још Д-р Комбемала по коме алкохол предака утиче и на тело и на дух потомака.

Изложени резултати довољни су, мислимо, да утврде већ поменути факт: *да алкохолизам предака има огромног утицаја на потомке у погледу наслеђа физичких и моралних особина.*

У потврду свега овога навешћемо овде још и један леп пример који нам пружа фамилија **Јукес**, и за који имамо да захвалимо већ поменутом Д-р Минору.

Оснивалац ове фамилије Ада Јукес, рођена 1740 године, краљавица по навици, скитница и пијаница, оставила је за собом једно потомство од *834* личности.

Према тачним подацима, који су прикупљени за *709* Адиних потомака, налазило се међу њима: проститутки *181*, просјакиња *142* неженених и неудатих *106*, злочинаца *76* од којих су њих 7 биле убице, и убогих по азилима *64*.

Све ове индивидуа беху, у већој или мањој мери, одате пороку пијанства.

Број година које су поједине од њих провеле по затворима или казаматима износи *116*, а број година за време којих је ова фамилија издржавана о државном трошку *734*.

У 5-ој генерацији готово све жене биле су проститутке а људи злочинци.

У 6 генерацији беше свега 7 потомака од којих њих *6* беху у азилима за убоге.

Целокупна штета, коју је ова „*чувена*“ фамилија причинила држави и приватима својим злочинима, лежањем по затворима и азилима, износи 5.000.000 марака.

Што се тиче наших проститутки, ми смо међу нама нашли њих *124* чија су родитељи били пијанци. Од овог броја њих *50* имале су и оца и мајку алкоголичаре, њих *69* само оца, и њих 5 само мајку.

Према овоме, од истих 150 проститутки њих *82.66%* беху кћери родитеља алкоголичара, док код осеских раденица овај број не износи више од *16%*.

Испитујући наклоност ка пићу код наших проститутки, нашли смо: да се њих *95* одавају, и то врло радо, свима алкохолним пићима, њих *44* пије су, па се и опијале, према приликама, а само њих *6* не беху ни у колико наклоњене алкохолу.

Поред алкоголичара, међу прецима посматраних проститутки налазили су се: јентичавих *44%*, епилептичара *60%*, душевно оболелих *30%* и, најзад, *10%* оболелих од алколенсије.

Овим бројевима не треба великог коментара. Довољно је само довести их у везу са оним што смо до сада казали о проституткама, па одмах увидети: *да болесно наслеђе мора по-тиредело од свог штетног утицаја ни физичку ни духовну страну потомака.*

Д. Ђ. Алимпић

(Наставиће се)

КРИМИНАЛИТЕТ МЛАДЕЖИ И АЛКОХОЛИЗАМ

У извештају француске администрације криминалне правде за год. 1895. вели се да је наустављен страховити напредак криминалности младежи која је расла двадесет година, и да је ое та криминалност много умањила, нарочито крађа. И доиста претходне, 1894 год. констатовано је крађа почињених од 4202 малолетника од 16 година и 10293 малолетника од 16—21 год. А 1895 год. рачунало се само 3758 малолетника од 16 год. и 9589 малолетника од 16—21 год. ухваћених у крађи. Да ли је се одржало то наустављање које је означио министар правде? Да ли нема више места бојати се напретка криминалности малолетних? То ћу питање испитати овде у неколико речи са четири последње криминалне статистике од 1895, 1896, 1897, и 1898, испитујући их по најтежим кривицама које су малолетници учинили — крађа, злоупотреба поверења, и намерни удари.

Од год. 1896 порастао је број малолетника ухваћених у крађи; било је 4202 од 16 год. и 9777 малолетника од 16 до 21 године.

Год. 1897 било их је 3970 од 16 год. и 10052 малолетника од 16—21 год.

Год. 1898 било је 3737 малолетника од 16 год. и 10098 од 16—21 год.

Ако испитамо сад број младих варалица и оних који су злоупотребили поверење, видећемо да тај број остаје скоро сталан за малолетнике од 16 год. али расте сваке године веома осетно за малолетнике од 16—21 год. као што се види из ове таблице:

Малолетници који су злоупотребили поверење.

	од 16 год.	од 16—21 год.
Године 1895.	70	476.
„ 1896.	60	482.
„ 1897.	81	536.
„ 1898.	50	549.

Одакле долази то да број младих преступника од 16—21 год. расте сваке године, док број малолетника од 16 год. не расте, а шта више и смањује се? Треба ли мислити да је моралност деце била боља од 1895 до 1898 да је она напредовала до шеснаесте године и од тог доба да је опадала? Ево узрока те разлике: Судије се показују све милостивији за малолетнике од 16 год.; они знају да су деца често жртва рђавог васпитања које она добијају у својој породици, која не може или неће да се брине о њима; да судбина те несрећне деце заслужује сажаљење и сву благост праиде. Кад се малолетници од 16 год. ухваћени у преступу, доведу пред судију, он брижљиво испитује положај и моралност родитеља. Ако родитељи дају гаранције, деца им се враћају, ако је не дају деца се повераују јавним заводима и друштвима за помоћ. Тек у крајњем случају један малолетник од 16 год. доводи се у дом

за поправку. У Паризу од 1893. подигнуто је привремено прибежиште за децу где судија шаље малолетнике на посматрање. Ја то време испитује се поверљиво о родитељима дечијим, о средини у којој је живело, посматра се његов карактер. Пошто се сврши посматрање и испитивање онда се све изнесе пред чланове централне комисије за надзор сирочади у Паризу. Према набљеном деца се или дефинитивно узимају у морално напуштене, или у дом за децу, или се враћају њиховим родитељима или се стављају на расположење судија. На пример 1898 год. од 233 малолетника од 16 година који су послани у привремено прибежиште 66 су дефинитивно узети у морално напуштене, 44 у дом за децу 72 враћени су њиховим родитељима а само 37 стављени на расположење судија.

По томе се не може извући никаква користан закључак на статистике министарства правде о криминалности малолетника од 16 година; та криминалност може и напредовати и ако је број тих младих преступника стационаран или се смањује. Али криминална статистика постаје врло поучна кад се испитује број преступника у добу од 16 до 21 године јер се према њима не примењују те исте мере попуштања. На наведене таблице видело се да број тих младих преступника свке године расте. У свом последњем извештају министар правде указује на мало опадање криминалности од 1894 али он заборавља да примети да то мало опадање постоји за одрасле али да не постоји за малолетнике.

Нарочито у преступима насиља, намерних удараца и рана криминалност малолетника је порасла; она је се удвојила за последњих двадесет година. У ствари број младих преступника у ударима био је 1880 год. 232 малолетника од 16 година и 3679 малолетника од 16 до 21 године.

1895 год. дигао је се тај број на 430 малолетника од 16 година и на 5944 малолетника од 16 до 21 године.

1896 год. на 448 малолетника од 16 год. и на 6479 малолетника од 16 до 21 год.

1897 год. рачунало се 439 малолетника од 16 год. и 6611 малолетника од 16—21 год.

1898 било је осетно смањивање броја младих преступника ударима; било је 388 малолетника од 16 година и 5990 малолетника од 16 до 21 године.

Дакле број малолетника од 16 до 21 године доведених 1880 пред корекционални суд под оптужбом удара био је 3679 ако се тај број упореди с бројем од 1898 који је 5990 види се да је број младих преступника порастао за 2311.

То растење криминалности малолетника за најособитије преступе против општега права у толико је карактеристичније што је се криминалност одраслих осетно смањила од 1894.

У једном броју *Архива криминалне антропологије* (од 1901 год.), Гарније, делар полицијске префектуре, научавајући етиологију убиства, констатује да у Паризу криминалност малолетника непрестано страшно расте у крвним *преступима*. У полицијској статистици шест сигурности износећи листу ухапшених индивидуа у Паризу за убиство или за покушај убиства од 1888 до 1900 г., износи да је криминалност малолетника шест пута чешћа од криминалности одраслих и да је се попела од 20, броја године 1888, на 140, броја године 1900, дакле седам пута више него прве. Како је онда могао министар правде у свом извештају од 1897 писати: „Криминалне истраге против малолетника од 21 год. опадају одавно. Срећни смо што можемо додати да од неколико година број индивидуа од 16. до 21. год. оптужених за убиство, оцубиство, тровање, јако се смањио; било је 1893 оптужених 91; 1894—81, 1895—66, 1896—61, 1897—53".

Из тог извештаја излази доста утешно констатовање које је у противречности са свим оним што су писали о растењу криминалности малолетника Тард, Фује, Жоли, Еже Ростан, Гило, Гарније и ја. На жалост не може се извући ни један повољан закључак из тог *факта* што је број младих преступника, доведених пред суд, смањио се, јер судије све више имају обичај да корекционалиним кривице и да младог преступника, који је учинио покушај убиства, шаљу пред корекционални суд под изговором рана и намерних удара. Сваки дан у Паризу корекционални суд суди за ударе и ране младићима и девојкама који су хтели да убију, који су пуцали из револвера. Отуда како се може обележити као смањивање за 7 младих оптужених за убиство 1897, кад се у исто доба констатује прираштај од 667 младића који су задали намерне ударе и ране? У том истом извештају од 1897 год. министар правде вели „Са гледишта опште моралности, социјализа статистике преступа још су значајније него осцилације велике криминалности. Кад број привида опада, та поправка, можда више привидна него стварна, може се приписати прогресу пореклонализације; али никоје слично разјашњење не може се применити на бројно опадање преступних *факата*". — Министар и даље хвали се смањивањем корекционалних послова (што је истина за одрасле) али он заборавља да примети да то опадање не постоји за малолетнике, да криминалност малолетника на против непрестано расте у озбиљним преступима као што су крађа, злоупотреба поверења, намерни удари и ране.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

НЕЗНАНИ ЈУНАК

(Свршетак)

Тога дана као и следећег, оба су брода пловила напоредо; море беше лепо, само мало бурно; земља се није више видела; Пјер Матије једнако дуљаше главу шта то могаху чинити с њим. На једном и другом броду беше општа заповест за рат; пробаху се пушке; вежбање се пиштољима; оштрају се сабље; дељење се муниције; али у сред свега тога, њега не заборављаху; оброци су правилно давани; с премена на преме понуђаху; оброци су правилно давани, и један *мали*, спуштивши, с висине велике катарке, један који га у мало не умлати, би жестоко ишибан и стављен у гвожђе. Трећега дана видеше се обала, и поново се приближише земља; око четири часа после подне, Пјер Матија познаде у магли Уесан. Мало после, командант изиђе на кров и дође пред њиног бретонски и који имаше увајамно превести следећи испит:

— Ти си стари морски курјак, је ли? Ти познајеш целу обалу, пролазе, спрудове, сваки канал где брод може проћи?

— И познајем и не познајем; то зависи од места.

— Ти си јадник, беј сумње наш заробљеник у осталом; шта претпостављаш? Бити обешен о ржњак, висок и краткав, или нас одвести у Брест још овог вечера? Ако нас проведеш у пристаниште здраве и спасене, бићеш одмах пуштен у слободу чим дођемо копно, и добићеш сто талира. Бирај.

— Хм. Хм! Одвести вас у Брест није лак посао; више волем то него бити обешен. Али има, одавде, у мору опасна шкуна; не рачунајући бразе који вас гоне с пута, то је благословљ! Истина је да сам ја само унутра одрастао, и да сам Уазом крмано читавих двадесет година. Ја сам у стању водити двадесет бродова као наш, чак по ноћи. Све једно, сто талира, то није много.

— Даће ти се двеста. Ти ћеш узети крму на корвети; Фрегата ће следовати.

Биће за двеста талира; плаћених унапред на пример, могли бисте ме пенала заборавити, кад се посао сврши. Треба ми такође одузети ово ђуле које имам на нози; то ми смета те се не могу кретати; немогуће управљати пукуће ово.

— Разуме се.

Пјер Матије би онда „откован," затим одведен на платформу крме, па му далоше у платненој кеси угоговрену суму; он преброји новац два или три пута да се увери добро да што не недостаје, завеза брижљиво џакуљицу, па је мету у појас који више пута препаса са свима знацима задовољства. Потом се снажно привати крме, и на опште пренережење, отпоче маневром, звонким гласом, енглески командовати, не без осмеха забог претварања што је командита приморао да ни се разговор преводи.

У том тренутку, окренувши се натраг, он виде позади себе где, пуцајући своје пиштоље, два војника дојуре те му се наместише један с леве, други с десне стране, с пиштима на обарачима. Беше то говор нем али изразит, и ако је он мислио насукати брод спасавајући се с новцем планинама, известише га да на то не рачуна.

* * *

Ускоро се скрену од Үесана и упути страшним пролазом по имену Фромвер, који раздваја острво од суседног острвља, и где је матица тако брза да се мисли да се види где кроз море теку таласи бујице. Онде онде јаве се корубе уништених лађа, виде се катарке изнишле из воде. С ретком вештином, Пјер Матије управљаше норветом, иза које њаше врегата што је могуће ближе њој. Небо се беше наоблачило, и ускоро пастаде ноћ, али се никаква ватра не запали ни на једном ни на другом броду. Ускоро се појави острво Молена па Пјер-Верт, која запљускивању земноплави таласи, са пљаском покашене тканине. Све је ишло на добро, и командант, нагнувши се ка споме помоћнику, овоме рече:

„Да почињем веровати да ће брестонски арсенал ноћас отићи у ваздух.“

После Пјер-Верт дођоше Пјер-Ноар; изглед мора постајаше све страшнији. То не беху сада ни велики таласи с пучине, ни надувени таласи Фрамвера, ни пена мало час повеленила, то беху чаршави од зејтина, облажући море својом чудноватом непокретљивошћу, или, бучне вртаче, у којима је вода клокотала пропадајући; стење гребења и амбиси.

„Сва једрила ван!“ викну најодређ Пјер Матије.

И у исто време он отпоче, писким гласом, разговор са самим собом, прекидајући се, не престајући издавати запомести послуги:

„Сва једрила ван! — Пјере Матије! тренутак је пресудан... — Ваља убрзати ход, дечо! — ... нисмо даме од Псеће Главе... — Без чега ће нас осека ићи у месту и одвети нас натраг! — ... ! то је добар гребен, сече као брицач... Рђра прола, видите ли.! *(Богородице дево, помилуј нас...)* Одважно *моли! (...Господ је с тобом. Благословена међу женама...)* Још то једро *(... Благословен плод утробе твоје, Исусе...)* Баш се ветар диже! *(... Света Маријо, мати Божја...)* У добри час! *(... Заузми се за нас грешнике... Добра лађа лети као гавран! (... Сада и у часу смрти наше....)“*

Тада наступи удар, затим нешто као цепање и лом.

„Сад поцркајте сви! — заурла Пјер Матије; — Амин!“

У истом тренутку одаздва се пиштоља наслоњиште на његове слепе очи и опалише. Он паде поражен, убијен, пра га обли, док се ужасна писка подизаше и проламаше на развалјеном броду који се изврташе.

И ако је те вечери небо имало звезде, ево шта су дрињуће звезде могле видети: велику врегату, бачену такође у највећу бранину, где се, у пркос својих очајних напора, стропоштава на ворвету, у пола прогутану, да згњечи што је још остало, и, изгубивши и сама дно, следујући је у пајану чељуст океана.

* * *

После месец дана, рибари с наше обале нађоше, између остатака и лешина Енглеза које море набацивање, тело незнаног јунака, који познаше и вратише његовима; од неколико преживелих из окршаја који се беху спасли на бродним одломцима, дознало се шта се десило.

Појас је још обухватао малу џакљицу с талирима, који се нису хтели пријавити власти.

Пјер Матије би сахрањен у обичноме гробљу, и, после неколико година, његова лубања би по обичају, изваљена и стављена, са обадва прна која у њу беху упала, у дрвену кутијицу где и сада почива.

(Превод с француског) **Paul Gruyer.**

ДИЛИЖАНЦ ИЗ БОКЕРА

приповетка

Алфонса Додеа

То је било на дан када сам амо дошао. Увео сам дилижанц из Бокера, стара велика кола која немају за чиме богата колика пут и која се дуго задржавају на другу само да би у нече, враћајући се, изгледала као да из далека долазе. Било нас је пет на империјалу, не рачунајући кондуктера.

Прво, један чувар из Камарге, дежмекаст човечуљак, рутав, удирајући на животињу, са крупним очима пуним крви и сребрним минђушама у ушима; затим, два Бокерца, један пекар, и његов зет, обоје врло црвени, обоје сензални, али величанствени прошли, две римске медаље са ликом Вителија. Најзад, напред, близу кондуктера, један човек... не! једна качета, једна огромна качета од зечје коже, која није богзна шта говорила и гледала је пут тужним изразом.

Сви ти људи познавали су се међу собом и гласно су говорили о својим стварима, врло слободно. Камарганин је причао да долази из Нима, где га је био позвао истражни судија због неког удара вилама задатог једном овчару. Жива је пре у Камарги... А у Бокеру! Наша два Бокерца хтели су се окрвити због Богородице. Изгледа да је пекар био на једне параходе која се одавно посветила Богородици, оној коју Проваисанци називају *добра мајка* и која поси малога Исуса у наручју; зет, на против, певао је за певницом једне сасвим нове црквице која се била посветила Часном Зачељу, оној лепој пасмејаној слици која се представља са рукама отпуштеним и цуним зракова. Отуда је дошла свађа. Требало је видети како се она два католика називају, и себе и своје богородице:

— Красна је твоја пречиста!

— Иди до врага са твојом добром мајком!

— Проводили се та твоја добро, у Палестини!

— А твоја, ух! пругоба! Ко зна шта није радила... Запитај Светога Јосифа.

Да човек помисли да је у Напуљском пристаништу, требао је само да види како им пожеви сенају, и, вере ми, ја држим да би се тај богосвађски диспут тако и свршио да се кондуктер није умешао.

— Оставите нас једном на миру са вашим богородицама, рече он смејући се Бокерцима; све су то женске приче, људи у то не треба да се мешају.

Рекао то, он шишну бичем са једним скептичним изразом који стаде цео свет на његову страну.

Препирка се била свршила; али пекар, подбоден, имао је потребу да утроши остатак свога расположења, и, окренув се на несрећној качкети, љутњивој и тужној у свом углу, рече јој обешењачким изразом:

— А твоја жена, је ли, оштрача?... За коју је она параходиле?

Мора да је у тој реченици било нечега врло смешнога, јер цео империјал прсну у крупан смеј... Оштрач се није смејао. Изгледао је као да не разуме. Видевши то, пекар се окрете мени и рече:

— Ви не познајете његову жену, господине? Бабо параходарка, вере ми! Нема јој равне у целоме Бокеру.

Смеј се удвоји. Оштрач се није мицао; он само лагано, не дижући главе рече:

— Бути, пекару.

Али ђаволу пекару се није бутало, и он понова отпоче:

— Где! Пријатељ нема да се жали пуно шта има такву жену... Са њоме му бар није дуго време... Помислите! та лепотица пушта да је отму сваких шест месеца, и када се врати има увек нешто да исприча... Свеједно, али чудан је то брак... Замислите, господине, да тек што су се венчали, после годину дана, а жена: пас! па у Шпанију са једним трговцем чоколаде.

Муж је остао сам да плаче и да пије... Био је као луд. После неког времена, лепојка се вратила кући, обучена као Шпањолка, са малим добошем са правоверја. Ми јој сви рекосмо:

— Сакри се; убиће те.

Ах! није него још нешто; убити је... Они су мирно опет почели живети, и она га је научила да удара у баскијски добош.

И опет се осу грохотан смеј. У своме куту, не дижући главе, оштрач је непрестано мрмљао:

— Ћути, пекару.

Пекар и не обрати пажњу и настави:

— Ви можда мислите, господине, да је после овога повратка из Шпаније, лепотица остала на миру... Ах! никако!... Њен муж је тако лепо схватио ствар! То јој дало пољу да напоно отпочне... После Шпаљолца, то је био један официр, па један лађар са Роне, па један музикант, па један... Шта ја знам?... Што је најлепше, то је што је сваког пута била иста комедија. Жена одлази, муж плаче: она се враћа, она се тешн. И увек му је отимају, и увек је он узима натраг... Зар нема страћења тај муж! Ваља рећи да је она жестоко лепа, женица оштрачева, право кардиналско парче: живахна, љупка, округласта; на бела плеча, а очи орашчићеве боје који гледе човека смејући се... Вере ми! Парижанину, ако удариге на Бокер...

— Ох! Ћути, пекару, молим те... учини још једном јадни оштрач са изразом раздерана гласа.

У тај мах долажаше се заустави. Ми смо били на антлерском салашу. Два Бокерца ту се сећоше, и уверавам вас да их је нисам задржавао... Луцек пекар! Био је у дворишту куће, када се његов смеј још чуо.

Када су ти људи отишли, императал је изгледао празан. Камаржанин је био сишао у Арлу; кондуктер је поред кола корачао по другу... Ми смо сами били горе, оштрач и ја, сваки у своме куту, не говорећи. Било је топло: кожа од зрњева се била упалила. У тренуцима осећао сам јако ми се очи склапају и како ми глава постаје тешка; али, немогућно спавати. Непрестано ми је било у ушима оно: „Ћути пекару, молим те,“ тако тужно и тако благо... Ни он, јадни човек! није спавао. Позади видео сам његова широка плећа како се тресу, и његова рука — дуга, подбуха и глупа рука, — дрхтала је на седишту као старачка рука. Он је плакао...

— Ево нас код вас, Парижанину! повика од једном конлуктер; и прхом бича показа мој зелени брежуљак са млином који се посадио на њему као какав велики лептир.

Позурио сам се да сиђем... Пролазећи поред оштрача, ја сам покушао да га погледам под качкетом; хтео сам да га видим пре но што пређем. Као да је разумео моју мисао, нестрпљиво подиже нагло главу, и усадивши свој поглед у мој погледе, рече ми мутним гласом:

— Гледајте ме добро, пријатељу, и ако једнога дана чујете да се десила несрећа у Бокеру, моћи ћете рећи да познајете онога који је то учинио.

Лице му је било угашено и тужно, очи су му биле мртве. Било је суза у тим очима, али у гласу је било мрачке. Мрзео, то је гњев слабих људи... Када бих ја био оштрачева жена, добро бих се чувао.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита:

„Законом о општинама и правилима о полагању испита општинских дежурних, предвиђено је, да се од кандидата тражи као услов и то, да је провео у служби општинског писара три године.

Чиме ће се утврдити: да је неко провео три године у општинској служби, нарочито у случајевима прекида службовања и случајевима, кад се служило у разним општинама?“

На ово питање одговарамо:

Сваки онај кандидат, који се пријави за полагање испита, мора сам да прибави уверење од дотичних општина, при којима је служио, о времену проведеном у служби, јер му се без овога може одбити право полагања испита.

Ово је тако разумљиво само собом, да није требало ни питати.

* * *

Један, опет, општински писар пита:

а, „шта ће да ради општински суд са оним сведоцима, који не ће да се закуну по изгушним делима, пошто у III части кривичног закона није нашта предвиђено о томе, и да ли њихи законо сведоџба над суд незнатити.

Може ли општински суд наградити оне на закључку на начин, предвиђен § 100 кр. суд. поступка?;

б, при извршењу пресуда по грађанским спорошима, треба ли изузети од пописа кућу са плацем и пет дана земље, кад је дужнику жена, и њен муж, ако земљорадник, нема ништа осим тога имања, кад § 471 грађ. суд. поступка ништа не говора о женама као дужницима?, и,

в, једна среска начелника, по жалби осуђеног лица, решењем својим одредио је од извршења пресуду општинског суда, по којој је спор био испод 20 динара, и наредио пово извршење и суђење, наводећи, да му то право даје чл. 142 и 145 закона о општинама.

Је ли ова радња среског начелника законита?; и, ако би се узело да јесте, онда има ли право да задржава и пресуде изнад 20 динара, докле не поставу извршне?“

На ова питања одговарамо:

а, Наређења § 100 кр. суд. поступка односе се на изнађај злочинах и преступних дела, а не и на шетрина.

За III част. кр. законика имаи полицајска управа.

Она у своме § 35 стаиља у дужност свеДочина, да власти каку истину и оно, на што се могу заклети; али ако ово не ће да учине, она не проливује нечин, како ће се на заклетву пагнати.

Како, међутим, сведоџба сведока не вреди, ако није утврђена заклетном, бар у овим случајевима, над је осумњичена извесним околностима, онда је заклетва неопходно потребна.

Према томе, морь се наћи начин, да се сведоци нагнаџ на заклетву.

Под разложном претпоставком, да сведок не ће да се закуне због тога, што није нашао истину, треба у свима овим случајевима узети, да је лажном сведоџбом нешо на то, да обмане власт и предузети истрагу за дело на § 359 т. 1. нр. законика.

Ако сведок до окрњења пресуде, на и после своје, до извршења, положи заклетву, онда је дао доказа, да није имао намере да власт обмане, те се пресуда не ће ни извршити или извршавати, а што то не учини, онда је потпарио пост'ало дела и кажњати њиву, у ком случају његова сведоџба за дело, по коме је ову дао, нема вредности.

Ово је приказано, једна неволна мера, али опет од оних, које ће судбати и лажно сведочење и тврдоглавство поделиваџа:

б, Полазећи одатле, да је законодавац хтео да заштити њиву сељачку од продаје имања за приватне дугове, а не само поједине личности у њој, треба остављи и жени земљорадничког пет дана земље и кућу са плацем, по § 471 гр. суд. пост. над муж нем нема ништа од имања, те је цела породица упућена да живи на њиву, које је жена као мираз донела.

Овим и сличним питањима бави се и чланак у идућем броју под наслоном: „Из примене § 471 граћ. судског поступка.“ на што треба и њега прочитати.

Из њега ће се јасније видети: како у опште треба схватити наређења поменуте законске одредбе, у колико она специјално додирује питање: ко се има сматрати са земљорадника?; и,

в, По чл. 142 и 145 закона о општинама, дражавна власт има право надзора над општинама, на отуда и дужност, да ове упућује на правилну примену закона, који постоје.

По чл. 152 поменутога закона, она има чак и то право, да одузме: „збора, одбора и општинског суда, задрши од извршења, ако би ове биле противне законима или наређене права и интересе појединаца.

Али сва ова поменута наређења говоре само о оном надзору, који произилази самоуправни делокруг општина. А међутим, не задире у често суђену власт ових, за коју постоје друге надлежне власти, но другом ставу чл. 143 поменутог закона.

Према томе, начелник је срески погрешно, ако је задржао од извршења пресуду по често грађанском спору пошто ова не подлежи жичној оцени нај је вредност испод 15 динара, јер то није његово право, нити, шта. он може задржати пресуду ово врсте ка је изнад 20 динара.

* * *

Један општински писар пита:

а, „Морају ли пашћати свештенику пашку награду кметови и одборници, кад их овај замоли приликом увођења у дужност, једнако законом о уређењу свештеничког стања није предвиђена никаква такса? и;

б, Сме ли свештеник држати у своме дому оне женске, које су одбегле од својих мужева или су их они отерали, над он зна да су распуштене, и дуиан је чак ова лица мирити?

Зар у овим случајевима ше ће пасти сумња на дотичног свештеника, да он сам наговара ове женске на развод брака и ружно утицати на њега?“

На ова питања одговарамо:

а, По чл. 106 закона о општинама, председници општинског суда, кметове, одборнике,

деловођа и благајник општинског суда, полажу заклетву на своје звање пред свештеником.

Законом о уређењу свештеничког стања, потпиа није одређена такса, коју би свештеник имао наплатити за ово чиновништво, али овај посао није привилан ни у ове послове, које свештеник по чл. 5 помељутог закона има бесплатно да врши.

Према томе, часници општински, који су заиласку, сами треба да награде овај труд свештеника скромном наградом, којом би опет треба да је задовољан, иначе треба ово исплатити из канцеларијских трошкова, као акт, који се обавља за рачун општине; и,

б, По члану 202 закона о примени наредама источно-православне цркве у Краљевини Србији, дужносте је свештеника, да завађене супруге мири три пут, у размаку од по осам дана.

Према томе, може се догодити, а готово тако увек и биза, да женска, која је из удаљенијега села у парохији, дође свештеничкој кући, и ту остане за све време мирења од 24 дана, како се не би, парочито зими и по рђавом времену, враћали у своје село и опет долазили свештениковој кући.

Кад год стоји овакав случај, онда у самоме томе акту нема ничега неисправног, нити се због тога може да чини икаква прекор свештенику.

Шта више, овакво је пружена могућност свештенику, да спасоси дана, благи саветима, утиче на ову, која је свога мужа напустила, да се овоме врати, изнесеће јој начин и закатак брака, у коме није увек онако, како се замишљало, али који треба да је неразлојан.

У овоме се духу има разумети и уредба од 6. фебруара 1857 од Бр 212, која свештенике и остали властима слала у дужност мирење завађених супруга.

Према овоме, борбени ових распуштења у кући свештеника, не треба нрако разумети и силом правити закључак који њиу оправдани, јер то уза уредбу свештеника а једновремено наузи и неисправност свих парохијана.

Наравно, ми ово говоримо под претпоставком, да су свештеници испрани у овоме погледу, а ако би се они заборавили и пружали могућност да се на њих разложно нечо, онда су ту старије власти, да их упуте на ред.

Свакако, обудовљени свештеници требали би да избегавају држање ових жена у својим кућама, јер је са сеоским светом тешко изаћи на крај. То, у осталом, захтева њихов рођени интерес.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Непознати лопови, 1. овог м-ца, са пиљце у В. Градишту, украли су Кузману Јанковићу, тежаку из Кумана 1 кола нова, окрављена правом фарбом, и једну побаду, дужке дорстасте, матору 4 године, са прибором колским. Моле се све полицијске власти, да живо потраже поирађу и вратљивце, и у случају проналаска, спроведу ср. начелству у Вел. Градиште, с позивом на Бр. 14.380. или Упр. гр. Београда Бр. 32.448.

Ноћу између 1. и 2. ов. м-ца извршена је крађа стварн у вредности 150 динара. Милицу Продановићу, ова. берберском калфи, од Живе Бајчанског; украдено му је и то: један пар горње сезонског одела, ручни кусор, једна бела кошуља, три пара жапатака, један пар гаћа, једна дуванска путеља. По овој крађи решењем кварта терлзинског, стављен је под кривичну истрагу и притвор Радисав Радисављевић, шегрт разне, али је у истом делу нао глазни саучесник брат његов Милоје Радосављевић биз. келнер, коме се сада жена где је. Милоје је из Обреновца, има му 21 година, лика смеђег, зову га Милоје „Бопа.“ Моле се све полицијске власти, да Милоја живо потраже, и њеиог спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 32.429.

Ноћу 26 Октобра, непознати лопов звучно се у стан Марије Шиолић, приват. ова. у улици Зетској бр. 4 и украо јој је следеће ствари: сребрн сат енглески, напарани инпарли, на обе капка. Један је закопан мало нагребан. Један златан „жужу,“ у облику броша, око кога су закрељана ситна зрна бисера. На завршним овог броша, закрељен је слика, која престала „Цвеће,“ с наличја је стакло, испод кога је слика. Жужу овај виси о лапцу, са ситнијим стварима; сребрн цепни сахат са два малена капка, а на један је закопана човечја фигура; два броша, један позлаћен са зеленим каменом у облику корњаче. Други је емаљиран у облику листа; поочалии од зелене коже, у истом је била новчанина од 10 динара; новчанн од школке, који се пропали. Потпуно нов, у њему је било 12 дин. у злату. Све ове ствари вредне 300 динара. Моле се све полицијске власти, да за лоповнм и покрађом, нареде тражење, и у случају проналаска спроведу их Управи града Београда с позивом на Бр. 32.427.

Лазар Марковић, осуђеник пиинског казненог завода, побегао је 31. ор. м-ца у $2^1/_2$ по подне, са рада пиинског лозног расадника. Лазар је стар 23 године, средњег је стаса, у опште црномањаст, чела обичног, уста умерених, кад иде крпан левом ногом од убода, браду брија. Моле се све полицијске власти, да Лазара живо потраже и њеиог спроведу Управи пиинског казненог завода, с позивом на Бр. 2.385, или Управи града Београда Бр. 32.554.

КО ЈЕ ОВО?

У атару општине вел. орашке, близу „Царигралског друма“, нађен је 18. октобра тек. год. овај леш непознатог човека у једној кући од шипе.

Увиђајем власти и протоколом сеиције утврђено је: да је непознато лице убијено по глави с десне стране неким тупим, тешким и тврдим оруђем, услед чега је смрт одмах наступила. Убијено лице има 25—26. год. висине је стаса, добро развијен, главе округласте, лица богињавог, очиџ грворастих, иоса пљоснатог, брнова малих и црних, горње усне поодрављене услед једног застарелог оскиља због чега је и десна бри пређошљи у својој средини, уста великих, без браде. Од одела најбоље је на леш, и то: гуњче са рукавима, испод гуњчета гуњ без рукава од истог сукна, чакшире од истог сукна, црвен појас и двоје чарапа: једне кућене и шарене, а друге беле, кућане.

До леша убијеног нађена је торба са овим стварима: једна полошна мајдана, једна бела кама — „ђулад“, једна лапена кошуља и једне, старе лапене гаће, један дугачак пешкир за увијање око главе и један прсен опасан са црвеним прахом у истом.

Судећи по оделу, непознати је из источних крајева Србије, а по црвеном праху у опањку, он је, свакојако, био ранин на каквој ђагљини, па је, вероватно се с рада кући, убијен од другова из користољубља.

Да би се утврдила идентичност убијеног, а тиме у многоме олакшало и правилно кођење истраге, начелник среза орашког*) фотографисао је леш и актом од 3. тек. год. Бр. 17.047 послао нам слику, коју напосимо. Од молбом: да власти шестају, уе ће се што пре скинути ли је ово лице?

*) Начелник је среза орашког г. Властимир Ст. Максимовић, овим и овакиим радом се је доказао, да је исто тако добар кодеиник, као што је и интелигентан полицајац. Ми бн искрено желели, да се и остали полиц. чиновници, угледају у бодуће на г. Максимовића, а нарочито у погледу узимања испитног одеска, као што је г. Максимовић у овом случају учинио. (Ур.)

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) О нелединку; 2) Проститутке и крадљивице; 3) Криминалитет младежи и алкохолизам: — III. Поучно забавни део: 1) Незгоде људи; 2) Дилижанс из Пожара. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: Потере; — Ко је ово.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 45. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 15. НОВЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Одустанак приватног тужиоца од тужбе и праштање казне.

§§ 17. и 33. Крив. Суђ. Пост. и § 216. Казн. Зак.

Случај, који смо ових дана имали пред собом, даје нам повода да проговоримо о овоме, сматрајући да ће то бити корисно по наше полицијске чиновнике.

Случај је овај.

Пресудом Апелационог Суда од 6. новембра 1900. год. бр. 4341., која је постала извршном, осуђен је Најдан Петровић на месец дана затвора за дело лаке повреде тела, казњено по §. 173. казн. законика. Кад је срески начелник хтео приступити извршењу досуђене казне, повређени Милан Ценковић, по чијој је тужби Најдан осуђен, изјављујући да прашта кривицу Најдану, затражи, да се казна не изврши. Срески начелник реши, да се пресудом досуђена казна ипак изврши, пошто приватни тужилац, осем случаја § 216. казн. законика, ни у ком другом случају не може задржати извршење кривичне пресуде. Најдан се жали против тога Начелству окружном, но ово оснажи решење среске власти.

Осуђени Најдан, бранећи се од извршења казне, позива се на §. 17. кривичног поступка, који гласи:

„Исљењење и суђење кажњивога дела, *као и извршење пресуде, што се каже тиче, престаје*: кад кривац умре, или кад кривица застара, или *кад приватни тужилац од тужбе одустане*".

Власт, која хоће казну да изврши, позива се на §. 33. истог поступка, који гласи:

„*Приватни тужилац може* и у оним случајима, о којима у казненом законику није ништа казано, *одустати од тужбе, докле није осудом пресуда извршном постала.*"

Осуђени Најдан, позивајући се на §. 17., њути и не говори ништа о §. 33. крив. пост.; власт, позивајући се на §. 33., њути и не говори опет ништа о §. 33 истог поступка! Значи, да су оне две законске одредбе, бар по овоме како им сам текст гласи, једна другој противне, да су у контрадикцији и да једна другу искључује. Имајући то у виду, нама треба тражити прави смисао тих двеју одредаба по овоме што се њима *могло хтети* и шај тај начин довести их у сагласност, која је потребна за примену њихову.

Да покушамо то.

* * *

Правило је, да се сва кажњива дела извињају и суде по „званичној дужности," на захтев или тужбу за то парочито овлашћеног органа државе (државног тужиоца), па било да има или нема тужбе повређеног или оштећеног лица (приватног тужиоца), јер се њима ремети јавни ред, удара у основе на којима друштво почива, те по томе кажњење њихово долази из јавног интереса и она дела носе на себи јавни карактер. То правило садржи се и у нашем кривичном поступку, у §§ 4. и 5.

Али има и таких кажњивих дела, код којих ће тај јавни ред исто тако бити довољно осигуран, ако се остави на вољу самом лицу, које је таким делом повређено, да учињоца тужи суду. То су дела релативно мање важности, према којима држава истина не може бити индиферентна али свакојако повређена личност у њиме реду стоји интересованија и у њеној могућности да тражи да се учињилац такога дела казни. По томе, држава може и не бринути се много за истраживање њихово; сам повређени приватни интерес открива их и захтева кажњење њихово, те тако она, у мери, не могу остати некажњена. Према томе што у мери сама држава не само може да подноси да мали број таких дела, за која повређени неће да диже тужбу, остане некажњен, него јој је и дужност, да у таком случају штеди особиње повређеногa, који, свакојако из разлога који могу имати пуно оправдања да буду уважени, неће да диже тужбу и ојађивање сиету дело које и њега тишти. Зато је и усвојено, да се овака дела извињају, суде и казне само на тужбу повређеногa лица или његова заступника, а без таке тужбе да се по њима не сме ништа предузимати. А да државна власт ипак није и не може бити индиферентна ни према оваким делима, да она, при свем том, носе на себи јавни карактер, види се за тога, што дату тужбу повређеногa лица власт мора да прихвати, државни тужилац мора да је прими и као своју, као и за тога, што се извршење досуђене казне не даје у руке приватном тужиоцу, као и његова ствар, него то остаје право и дужност саме државе.

По томе, да се дела, казњеним законином као кажњива означена, казне само на приватну тужбу, само је изузетак од правила, по коме истрагивање, суђење и кажњење дела по казненог законика биза увек по званичној дужности, ма и без тужбе повређеногa лица, и тај изузетак изречен је и у нашем кривичном поступку, у § 6.

Из до сада наведеногa мора бити јасно, да се одредбе §§ 17. и 33. крив. судског поступка тичу само оних кажњивих дела, која се, изузетно, казне само по приватној тужби. То се, истина, не каже у самим тим одредбама, као што би требало да се каже, али друкче не може бити, јер одустајање приватног тужиоца од тужбе по делима која се казне по званичној дужности без значаја је и без икаквих последица у погледу казненоправном. Пропуштајући да каже како одустанак приватног тужиоца има важности само код приватних деликата, наш законик о поступку у кривичним делима даје тиме само снедопбу како су збрканање и неодређеност стварн које се код њега лако догађају. О томе нам, дакле, треба водити рачуна, кад год имамо потребу да применимо какву његову одредбу, која нам изгледа нејасна или противречна.

Сад можемо поћи даље.

Кад се приватни деликти извињају и суде само по тужби приватној, разуме се да се, чим приватни тужилац од тужбе одустане, мора одмах обуставити и сваки даљи рад. Нека баш и не би било одредбе на тач. 4. § 29. крив. пост., по којој се свако исљеђење мора прекинути кад нема тужбе дотичног приватног лица за дела која се само по тужби приватнога казнити могу, као нека не би било ни одредбе § 33. истог пост., по којој приватни тужилац (разуме се по тим делима) може од тужбе одустати догод није пресуда извршном постала, ипак би се већ по томе, што се та дела казне само по приватној тужби, знало, да тако мора бити. У том погледу § 33. има само ту погрешку што каже: „приватни тужилац може и у оним случајима, *у којима у казненом закону није ништа казано*, одустати од тужбе," јер је, према наведеном, очевидно да се хтело рећи: „*у којима је у казненом законику казано да се дело казни на приватну тужбу.*"

По *докле* приватни тужилац може одустати од своје тужбе за дело које се казни само по његовој тужби? Очевидно све докле, докле о њој још може бити речи, докле она још има некога дејства, докле још није испуњила свој задатак, завршила своју улогу, а то је све док још траје извиђај и суђење. Извиђај и суђење нас траје све до тренутка извршности пресуде. Од тренутак тренутак у који пресуда постаје извршном, завршен је потпуно поредни извиђаја и суђења како за нижу тако и за вишу судску инстанцију по тужби приватногa ту-

живота. Од тада може бити говора само о извршеној казни, а не и о тужби, која је до краја одиграла своју улогу. *Говорити о одустанку од тужбе пошто је пресуда постала извршном, бесмисленја је.* Од тада може бити говора само још о *праштању казне.* У толико и јесте сасим бесмислена одредба §. 17. крив. пост., где се каже: „*извршене пресуде, што се казне тиче, престаје, кад приватни тужилац од тужбе одустане.*“ Но да бисмо знали шта се могло хтети овом одредбом, треба да поставимо питање: ко може опростити осуђеноме већ досуђену казну, по пресуди која је извршна?

Праштање казне по већ извршној пресуди милост је, од које, по принципима државно-правним, чини употребу само Крума. Та милост, дакле, није и не треба да је у рукама сваке обичне и приватноправне личности, какав је приватни тужилац, но неко његово право. То, најпосле, одговара и овом напред поменутом правилу, по коме приватни деликти имаћ имају на себи јавни карактер, који се огледа у дужности државног тужиоца да прихвати и даље изводи тужбу повређеногa и да се извршене казне не преноси на овога, као неко његово право.

Према овоме одредбу § 17. крив. пост., којом се каже да извршене пресуде, што се казне тиче, престаје кад приватни тужилац од тужбе одустане, треба, пошто се ту помиње одустанак од тужбе а не праштање казне, разумети тако: да услед одустанка од тужбе после изречене казне, а пре него што је пресуда постала извршном, нестаје и могућности да ова постане извршном, а тим је, посредно, настала и немогућност њеног извршења.

Један само случај има, у коме закон допушта приватном тужиоцу да утиче на извршење суде. То је случај §. 216. казн. законика, којим се даје приватном тужиоцу право, да по делу увреде, клевете и лажног оптужења може „и само извршење пресуде задржати.“ Али је, да кажемо најмање, сасим сумњиво да се и овим мислило на само праштање казне. По нашем мишљењу, приватни тужилац, пошто је пресуда изречена и извршном постала, ни у овом случају не може опростити казну, већ може сам, по своју вољу, само суспендовати, задржати или одложити почетак њеног извршења (разуме се до граница могућности да не застари), у жељи да се за то време дође до опроштаја казне путем Највише Милости.

Један од наших врховних судова у једном конкретном случају, у коме је стајала његова извршна пресуда о осуди за дело јавне увреде на извршењу код полициске власти, на молбу увређеногa да осуђеноме „праштa кривицу,“ решио је, да је пресуда, у погледу казне, без дејства, па је писао полицијској власти да је никако и не извршује. Потпуно је, дакле, признао приватном тужиоцу, с позивом на §. 216. казн. законика, право помиловања у тим делима. Држим да је очевидна погрешност овога.

* * *

Да сведемо говор:

1. Приватни тужилац, по делима која се казне на приватну тужбу, може, све до тренутка извршности пресуде, одустати од тужбе и тиме учинити немогућним њену извршност;

2. Кад пресуда постане извршном, не може бити речи о одустанку од тужбе него само о праштању казне;

3. Казна, пошто пресуда постане извршном, може, и по приватним деликтима, бити опроштена само путем Највише Милости, која, по правилу, напад и не наостаје, кад је за осуђеногa тражи сам приватни тужилац, по чијој је тужби осуда изречена;

4. Ако је казна изречена за дело увреде, клевете или лажног оптужења, приватни тужилац, пошто пресуда постане извршном, може само суспендовати њено извршење, али да она може и сасим остати неизвршена треба такође опроштаj путем Највише Милости.

М. П. Јовановић.

Из примене § 471 грађ. суд. поступка

У чланку „Из примене §. 471 грађ. суд. поступка“, који је штампан у броју 34. овога листа, ми смо обећали, да ћемо навести још неке случајеве, који се могу појавити применом поменуте законске одредбе.

Наречено смо тамо наглашали ова три случаја:

а) штити ли § 471 кућу са плацем и пет дана земље, жени и деци умрлог земљодеца, од наплате приватних дугова?

б) штити ли по ово само женској деци; и,

в) како штити и у једном и у другом случају, кад је задужење од јавних каса?

Одлучујући се датом обећању, ми ћемо сада прво да говоримо о случајевима под а и б, износећи како своје погледе на њих, тако и погледе наших управних власти и правосуђа, изнесене у њиховим одлукама у даним случајевима, а затим ћемо се пратити и на трећи случај....

Као што смо и у прошлом чланку горњега имена рекли, параграфа тачке 4 § 471 грађ. суд. поступка, морају се узети као једна економско-политичка мера од стране државе, да се спречи сеоски пролетаријат. Јер, ако би ова наређења била другчије схваћена, она не би нашла ослонца у наведеним грађанскога права у опште, по којима се слобода располагања сводиком, не би смела ограничавати у овоме виду.

Узимајући, дакле, потребу одржања нашега сељачког сталежа као један општи — јавни земаљски интерес, законодавац није могао, при доношењу поменутих законских наређења, имати на уму само личност земљодеца, као старешине дома, или уз њега само још ове главе, које порез плаћају, јер би такво схватање осујетило баш ону главну тежњу његову, да се сузбије сеоски пролетаријат у опште, а на посе, пак, да се сачува од лакомисленог задуживања и себичне грамзивости зеленаша.

Законодавац је, на сваки начин, желео, да заштити у првоме реду све оне земљорадинке, који су већ пореске личности, дакле са изнесеним дужностима према држави, а у другом реду, где оних нема, онда сам дом земљораднички, у коме је смрћу нестало мушкога преставника.

Само се овако има разумети наређење тачке 4-те поменутога параграфа, јер би иначе било и навесне непривидности у самоме законику.

Тако, ако би се умело, да се ово наређење не односи на удову умрлога земљодеца и неудату децу, онда би се разложно могло рећи: да законодавац није знао шта је радио, кад је обезбедио од приватних повериоца и пропасти човека у пуној снази и напону живота, који би своју породицу могао да храни, ако не другчије а оно надничењем, а допустио, међутим, да његова жена и малолетна деца, по смрти његовој, остану без крова и хлеба.

Оваква, пак, нелогичност не сме се претпоставити код законодавца, и онда као резултат све оцене падази: да се жени и деци умрлог земљодеца не може продати кућа и пет дана земље за дугове умрлога, на било ово имање интерешено интабулацијама или не.

Наравно, да смо ми овде до сада претпостављали и говорили о удови са малолетном децом, па зато смо и истицали увек само кућу са пет дана земље.

Међутим, како није искључена могућност, да по смрти земљорадника остане удова и са пунолетном и малолетном децом, то се, у таквим случајевима, мора оставити одлити део за удову и малолетнике, а одлити за пунолетнике, управо онолико пута по пет дана земље, колико има пунолетника и један пут за удову и малолетнике.

Наравно, да овакова подела не утиче на дебу задругара, кад они буду сви пунолетни, јер за те случајеве важе наређења грађанскога законика.

Све, ово, наравно, важи и за женску децу, која по смрти оца и матере остану на имању њих.

Као што се види из овога, што смо до сада изнели, одговор на питања под а и б био би овај:

а) да наређења § 471 тачке 4. грађ. суд. поступка штите удови и деци умрлога земљодеца кућу и имање, од наплате приватних дугова, по реду изнесеном у овоме чланку; и,

б) да ово штити и само женској деци, која по смрти земљодеца остану на имању овога.

Овако налазимо ми, да треба разумети поменуте законска наређења, а овако су она схваћана у многим приликама и од стране наших судова, а и од стране надлежних управних власти.

Остаје нам сада, да говоримо још о овоме: како пала разумевати ова законска наређења у случајевима, кад је задужење код јавних каса?

Став 6-ти тачке 4. поменутога закона, учињно је одступање од онога ограничења, које је предвиђено овим ставом и дозволило је: да земљоделадац може задужити код јавних паса, у тамо побројаним случајевима, још три дана земље, ограничавајући му право располагања са кућом и плацем и два дана земље.

Већ самим тим, што је законодавац дозволио могућност задужења она три дана, колико се не би могло задужити за приватне дугове, он је дозволио и могућност

отуђења, али ипак огарантовано кућу и два дана земље.

Према томе, узимајући и за ове случајеве исто начело, проведено кроз § 471 за приватне повериоце, закон штите земљодељу и онога породицу кућу са плацем и два дана земље, без обзира на то, што се јавна каса не би могла потпуно намирити у своме потраживању из заложеного имања.

Јавна каса, у случајевима штете, има право на накнаду ове од несавесних пропенитеља, по законима који то определују....

Износећи случајеве, који потичу на примене § 471, и у овоме и у раније чланку, ми не можемо рећи, да смо изнели све, што се у дугој пракси једнога полицијскога чиновника може да јави.

На против, морамо признати, да је ово тек један део, који махом има свога извора у тачци 4-ој поменутога §-а; а случаје из тачака 1. 2. и 3. ми управо нисмо ни додиривали.

Међутим, они су тако чести, да се чиновник у своме раду среће са њима свако дневно.

Њих ћемо ми, у колико будемо знали и умели, изнети доцније, у тежњи, да тако помогнемо оним млађим чиновницима, који, вршећи пописе и забране, имају о њима самостално да одлучују, много пута далеко од средне канцеларије и могућности, да о њима чују мишљење својих старешина или другова.

Сада ћемо, пак, да упратно истакнемо питање:

а, да ли су постигнуте оне користи, које су за овакви сталеж очекиване из наређења тачке 4. § 471 гр. с. поступка; и,

б, да ли су та наређења изигравана и како?

Ово је питање потребно истаћи из два разлога.

На име: треба ли одржати и даље то наређење; и, ако треба како се може спречити његово изигравање?

Одмах имамо да назначимо: да је на питање под а тешко одговорити са апсолутном тачношћу, јер ово није систематски проучавано ни од стране наше ни којега другог, те да би имали несумњиве статистичке податке о томе.

О њему се може говорити као о питању, које се у изнесеним приликама јављало само собом, и изазивало да се о њему мисли.

Узимајући, дакле у обзир изнесене учене моменте у животу нашега народа и појединца, и онај факат, да наша села још немају пролетаријата у оној мери, у којој се овај јавља у нас по градовима, и у којој се, у сличним приликама, јављао код других народа, ми смо вољни да ово прописано утицају поменутих законских наређења, и онда ће се могло рећи, да су она дала, до сада, задовољавајуће резултате.

Тако, ми верујемо, да су она приморала, да је зеленаштво по селима мање, него што би оно иначе било, и да су у случајеви несавесне управе, од стране преставника појединих задруга, рећи него иначе, опет због ових наређења.

У опште ми налазимо, да је ова економско-политичка мера бар задржала онај социјални процес пречињавања, ако га није са свим спречила, који је обављен у животу других народа, и који ће се, у низу година обавити и код нас.

Ово ограниченье само ће га успорити, али га не може апсолутно задржати, јер он, у главноме, има своја поетанка и узрока у нашим социјалним приликама.

Ми сад знамо, да нам много не ће одобрити и ово гледиште, и ако доста скептично, на утицај ових наређења законских, него ће све то објаснити економским и другим приликама нашега народа, али ми лично опет верујемо у известан успех ових наређења и користи отуда.

Са наше стране имамо чак да захвалимо законодавству онога времена, које је добру нашега сељака поклонило оволико пажње, а ми сада учинимо бар и толико, да се то не изиграва ако не можемо више.

А што мора доћи и поред ових мера, то ће доћи и без наше воље.

Хоће ли, пак, за наше финансиске прилике бити већа корист, кад имања буду у рукама неколицине или не, то остављамо да оцени само време и они, који су за то компетентнији.

Ми ћемо се, пак, вратити на питање: да ли су ове одредбе изиграване или не?

И, као одговор одмах износимо, да су ове изиграване и од самих сопственика и од оних, који су били интересовани, до безочности.

Да нам се не би пребацивало, како ово тврдимо без доказа, ми ћемо изнети само два примера, који ће наше наводе потпуно утврдити.

Од њих један је овај:

Извесно лице, које има тек пет дана земље или још и мање, решено је, да од онога штогод отуђи.

Али знајући, да тапију не може издати, онда прибегава овоме:

Купац имања, с ким се продајна цена утврди, тужи продавца — сопственика — за заузеће оне или оне њиве или ливаде. Продавац признаје код среске власти од општине се, као познаваоца месних прилика редовно бежи; да је ту њиву или ливаду самовласно заузео.

Среска власт казни самовласника у овом случају продавца и наређује да њиву уступи сопственику — купцу. Ова пресуда постаје извршном, јер се продавац не жали, и сопственик се по њој убаштињава, или му она служи место тапије.

Они су сучајеви чести, а још чешћа су случајеви реума.

Кад се не може да дâ тапија, онда се даје писмено, утврђено влашћу, како је њива дата у реум за изнесено време.

Продавац прими новац а купац узме земљу и после изнесног рока он се користи застарелошћу и убаштињава, а много му пута ово и не треба, јер ону земљу нико више и не тражи.

Ово су, наравно, спора која се случа'а, а има их много, врло много.

Да боме, да се ово све може учинити највише по томе, што наше власти врло мало пажње обраћају на ово изигравање, а ово се, међутим, само строгом пажњом ових може спречити.

Изнесши овако ово, што смо запазили, ми верујемо, да ће сваки савестан чиновник учинити све што може, да се смањи број ових изигравања закона, а тиме ће испунити и једну дужност и учинити добро својој земљи, која је још далеко од једне индустриске земље, а у којој је пролетаријат сеоски истина у маломе, али опет на помолу.

Дим. С. Вељајдић

О иледнику.

Решено би, да се те масе снега баце у реку, не би ли се нашао леш убијеногa; и судска комисија биле је присутна, да би у случају да се леш није могла одмах извршити преглед. Иследник се известио од људи, да ли је те зиме пао снег падао 15. децембра (те ноћи је баш нестало Ј. С.) и упитани му одговорише, да је 15. децембра снег падао по други пут, тако да је убијени морао лежати већ на једном врло дебелом слоју снега; ти људи рекоше, да тај први слој мора бити висок 6—8 стопа. Решише дакле да копају дотле, докле не нађу отприлике на слој првог снега, на коме је убијени морао лежати. Снег је одбачен и кад су га већ били стаљали на четири стопе и већ несумњиво биле у слоју првог снега, посао је остављен, и сматкало се, да се стари, глуви тестерац преварио. — Али он се није преварио, јер кад се у позно пролеће отопио снег на оном месту, нађен је леш убијеног сасвим доле, готово на самој обали, и то баш на оном месту, над којим је иследник за време одбацивања снега неколико сахати стојао. Ствар се објаснила тиме, што су се преварили људи, које је иследник питао о времену кад је пао снег, 15. децембра није падао други већ први снег те зиме. Леш је дакле пребачен преко зида, докле још није био набацан снег, њега дакле није требало тражити на првом слоју већ испод њега, и да је тада тачније истраживано, кад је пао први снег, био би се одбацио и последњи слој и леш би се био нашао још тада. Али од тада је прошло много времена и учинилац није још ни до дан данас пронађен.

Други случај односи се такође на једно убиство и показује, да се услед неправилних исказа великог броја сведока лако може траг с правог учинилца пренети на невино лице.

Два врло писца сељака, која беху на рђаву гласу, Сп. и Б., наговоре једног трећег имућног сељака, Т., да с њима посети једно удаљено марвено тржиште, да тамо куне волове. Они се пренуше из свог места С. врло позно у јутру, путовали су до Л., ту су се у подне одмарали и у 3 сах. кренули су се одатле даље; они су намеравали да преко Ф. отиђу до Ст., ту да преноће и сутрадан да стигну у тржишно место М., које је било један сахат удаљено. Али сутрадан је Т. између места Л. и Ф., али ближе ка Ф., нађен поред друма у једном јендеку; био је тешко повређен по затиљу и онесвешћен; у току сутрашњег дана дође он к себи и изјави: „Сва тројица су се, као што је речено, кад је тачно на торњу православном пробило три сахата по подне, кренули из Л. и ударили друмом; после једног сахата почели су Сп. и Б.

одједаред разговарати о томе, да није случајно вашар у М. отказан због какве године заразе и како би било, да се о томе распитају у селу, које лежи у страну од друма. Т. им је на то казао, да за такво мишљење нема ни најмањег разлога, а осем тога да се о томе могу распитати у свакој гостионици на другу; па онда људи на другу знају баш такве ствари него они по селима; осем тога такве губе у времену, јер имају када да обилазе пут, ако иду у село, рекао је Т. Али Сп. и Б. остајали су тако упорни при своме мишљењу, да је Т. почео сумњати, да они у селу имају неког тајног посла — вероватно какву трговину са стоком, о којој не би требало да зна он, Т., и тако им он рече, да иду у село, а он ће полако настанити пут, докле они не дођу из села и не стигну га. Они нису дуго дошли, а он је сео на један камен поред друма, да их причека, и то окренувши леђа другу, пошто је дувао јак ветар и напосно му је очи прашину. Одједаред је добио позади јак ударац по глави, и ту се свршава његово сећање; новца за куповину волова нестало је.

После неколико дана умро је Т. услед повреде на глави, и од њега се није могло дознати ништа тачније. Сп. и Б. изјавише правилно једногласно, да они одмах нису у селу имали други циљ, до ли да питају за вашар. О томе су питали и неке непознате госте у једној гостионици а за тим су се кренули да стигну Т., али га на другу не нађоше, а нису ни на прх памети имали, да би он могао лежати онеспешљен у јендеку. Помислили су да није отишао до Ф. или Ст. а кад га нису нашли ни ту, другога дана отишли су на вашар у М. — Тек у повратку чуле су за једног премлаћеног човека. Позвали су их, да га виде у једној сеоској кући, јер га нико не познаје, и ту су они познали свога друга Т. Што га нису видели кад је, без сумње већ повређен, лежао крај друма у јендеку, објашњује се тиме, што је онда кад су они пролазили поред места, где је дело извршено, *било већ мрачно* било је то у позну јесен.

Даља истраживања довела су до схватања, да је Сп. и Б. дошла мисао, да у сумрак нападну Т., да га убију и одузму му новац; да би се поразговарали о подробнијим околностима, употребили су изговор, да иду у село да питају због вашара, јер су знали, да ће се Т., који је био рђав пешак, уплашити од тог пута. Наравно да они нису могли знати, да ће Т. седети на камену и окренути им леђа и вероватно да су за извршење дела били одређени шуму, крај коју су имали да прођу тек кад се смрачи. Али пошто су га видели у повољну положају а и пошто је ту пут био потпуно пуст, то су се одмах користили том приликом, те су га напали позади, оборили га и опљачкали.

У корист оптужених говорила је само та околност, што је догађај, како су га они причали, био и могућан, да је Т. убио и опљачкао какав странац и да га они, пролазећи, нису могли видети, јер је тада већ било мрачно. На ime саслушани су многи људи из околине и сви су једногласно уверавали: да кад се у то доба године пође у 3 сах. по подне из Л. и учини околишни пут преко оног села, да се — при лаганом темпу уморних људи, као што су тада били Сп., Б. и Т. — стиже на место извршеног дела тек кад се смркне потпуно. А да је при поласку из Л. било тачно 3 сахата, нису потврдили само њих тројица поменутих, већ и више људи, о којима су они седели у гостионици, јер је један од њих рекао: „Сад ћеби три, морамо ићи, још нам је дуљело путонати.“

И поред те слабости оптужбе, Сп. и Б. су осуђени.

У продуже затражење осуђени да се парница понови. Њима одиста исходе за руком, да уздрмају поменуто од доказног материјала. Они окренуше сумњу на једног одлоглашеног дерана, које се налазило у близини места извршеног дела, а пошто је још постојала поменута околност, да они тешко повређеног Т. нису могли видети, било је на реду, да се ухвати тај дерач и да се поново парница противу Сп. и Б. Истеднику сад паде на ум, да ствар још једном сам осмотри. Он затрази од универзитетског астронома да му наће онај дан у прошлу јесен, у које је време дело извршено који по исходу и заходу сунца одговара дану, кога је у јесен извршено дело, и тако се назначеног дана крену с државним тужиоцем на лице места. Они се кренуше тачно у 3 сах. из Л., ићаху лаганим кораком, како су морали ићи уморени Сп., Б. и Т., обиђоше прено поменутог села, задржаше се у њему колико је требало и приспеше напосletку на место извршења дела док је још *потпуно* јасан дан. Ту су учинили све могуће покушаје: наизменично су легали час један, час други у јендек на оно место, на које се скотрљао Т. одмах по удару и на коме је сутрашњег дана нађен; затим су наизменично пошли другом, враћали се и констатовали, да се, идући на с које стране, још из велике даљине безусловно морало видети, да у јендеку крај друма лежи човек и да се апсолутно није могло превидети. Тек по довршетку тих покушаја почело се смрkавати, те тиме је констатовано, да су искази свих саслушаних сведока били на погрешну схватању и да тај једини моменат, који је горопно у корист оптужених, кад се тачно испита, просто није постојао.

Таквих примера могли би много набројати и сваки криминалиста их је доживљавао. На баш за то што их је много, ја и препоручујем највећу пажњу приликом стварања операционог базиса.

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Циганскн пазар.

прича

Максима Горког

Вашар. Силна кола стоје у дугим редовима једна до других. Хоре се хиљаде гласова и шуме по ваздуху који је пун прашине. Људи се препиру и пеикају, а у свему томе чују се и оштри, отегнути женски гласови.

Малоруски јевик може се упоредити са топом, јеврејски са пушном репетирком, а циганским са митральозом. Цигане је лако распознати у гомили света по њиховој мрској боји, прној светлој коси и белим зубима, који су као у грабљивих животиња. Њихове оштри грлени гласови нао да ти парају уши, говор им је тако брз, да их можеш с муком разумети. Кретање им је прло живахно, али треба обратити пажњу на њих. Крупне светле очи одају их као лукаве и препреде људе. Цигании ти је умешан и окретан, лични на ону ласицу из басне, а зубима шкрипи као изгладнело нурјак.

Четири Циганина су скончатлала једнога Малоруса. Употребили су сву своју вештину и успели се из петних жила да га обрлате за нешто. Једном Малорусу бучи глава од њиховога брбљања. Забленуо се у Цигане, чеше се по глави и неодлучан нешто премишља.

На удару држи младога коњичља, кога су обади спознали, као њега Цигани. Око њих се искупио свет, живо прати овај пазар, и чека да види како ће на крају бити.

— Та причекај мало... вели Малорус.

— А шта имам да чекам? — вели Цигании. — Од чекања немам ништа, братац! На моме коњу могао би сам губернатор да се поза чак до Петрограда, Бога ми, брате! Такан ти је мој коњ! А шта вреди твоја мрцина? Твој коњ и мој коњ, у толико су слична што и твој коњ има четири ноге и реп! Али какав само реп! На то је омут сламе, а не реп!

Цигании непрестано вуче коња за реп, таше га по сапима, загледа му у очи и без престанка говори.

Они други Цигани приграво говоре:

— Остани га до ђавола, море. Изгубићеш, ако се будеш мењао.

— Нека сам у штети, шта је вас то стало? Зар ја нисам господар свога коња и свога новца? Овај ми се човек много допада, па баш хоћу да му учиним доброту!

— Но, куме, сада смо свршили — помоли се Богу.

Малорус скида своју капу и обоје се крсте са побожношћу.

— Нека је срећно и благословено, каже Цигании. Ено ти коња, али за то благодари само моме доброме срцу. Води коња, али дај ми још пет рубаља придо... Не, више но пет рубаља. Но, руку овамо.

И онда силом докона Малороса за руку и пљесну по њој својом руком.

Малорус ће на то:

— Даћу ти две рубље!

— Четир и но!

— Не дам толико. Даћу ти две!

И Цигании удари својом руком тако јако руку Малорусову, да овај узвикну од бола и загледа се у длан да види да ли му је остао читав.

— Дај четири рубље, чујеш ли!

— Дајем ти две! — одговори Малорус. Цигании се нахути:

— Иди дома и кажи жени да си магарац, велики магарац!

— Даћу ти две и по рубље! — рече Малорус.

— Хајде да се помолимо Богу!

И поново се крсте, те се онда рукују.

— Ево ти коња, те га води. Ти ћеш се користити са њиме, а ја ћу штетовати. Знам и тако да си сиромах човек, па нећу да те оштетим. — Но нећеш ли дати приде четири и по рубље?

Малорус дрма главом и гледа у Циганово кљусе.

— Три и једну четвртину, а?

— Не дам.

— Да Бог да ти жена по сто пута рекла: не дам, када будеш тражио од ње тањир чорбе!... Дај три рубље, па је коњ твој! Зар ни то? А ти дај оволико колико сам обећао, па ма ја штетовао.

Најзад се трамписше, и Малорус отиде, водећи за узар рођушу, која је ушташеним предњим ногама мирно гегуцала за њиме. Таквим очима жалостиво је гледала на свет, који је такође испитивачки посматрао кобилу.

Не прође дуго време, ево Малоруса где се враћа. Убрзао кораке да коњ једва може да га стиже. Гледа око себе сгидљиво и смешно.

Цигани га мирно чекају и говоре својим смешним језиком.

— Ствар није текла у реду, трампа ништа не вреди — вели Малорус када дође до њих, и заврсе главом.

— Каква трампа? рече један Циганин.

— Ево она... Та ви сте мене...

— Шта смо ми тебе?

— Ама чекајте!.. Ви сте мене...

— Но, шта смо ми тебе?

— Та пустите ме да изговорим.

Цигани се цинични смеју с њиме, а и свештина га исмева. Преварени Малорус у својој муци обраћа се на светину.

— Савета ми дајте, добри људи! Дали ми кобилу без зуба за моје добро коњче које има све зубе.

Али свет слабо мари за невештине људе, вао и за немоћне. И он прије на страну Цигана.

— А где су ти биле очи?... пита Малоруси један сед старац.

— Тако ти и треба, када имаш посла са Циганима! рече други човек.

Преварени Малорус прича да је гледао у горње зубе. Коњ нема три горња зуба. Замачио су их Цигани избили бичем. Шта му сада вреди такав коњ? Не може да једе — то се види по надувеном трбуху... Два: три седлка драже страну Малорусу и настаје сце неја граја. Али Цигашин надвикује део свет.

— А што се ти дереш, братац? Зар ти не знаш пако се коње купују? Коње треба загледати као и девојку што ћеш да је узмеш за жену, јер је то исто тако важна ствар... Чуј само. Хоћу нешто да ти испричам. Било једном три брата. Двојица биши мудри, — онај један био луд. Видиш, један од те двојице сам ја, а трећи си ти!...

И други Цигани се дере и дразе страну свом другу. Гомила бива све већа и већа.

— Па шта сада да радим браћо? пита очајно Малорус.

— Иди у полицију! викну неко из гомиле.

— И отиђи ћу, рече он одлучно.

— Чекај, чекај само! рече Циганин; Зар хоћеш да ме убијеш? Хајд, нека ти буде!... Али ако ми платиш три рубље, притиђу ти твога коња. Нећеш? А ти онда иди у полицију па ме тужи!

Малорусу није било до полиције и поче да се премишља. Сваки му по нешто саветује, али он стоји као кип... Најзад се реши!

— Чујеш ли, Цигo, рече он, меланхолично. Нека ти Бог суди! Дај ми натраг коња, задржи све три и по рубље што сам ти дао приде.... Нека те ђаво носи; — отимај, кради и парај и од сада.

Тако је Циганин преварио Малоруса, а при томе се претварао као да му чини неко добро.

— Ти се знаш наши! говорили су Малоруси, и отидоше дивећи се циганској умешности.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Учитељ и четрнаест ученица његових. — У угарској престоници, која се тако радо назива Малим Паризом, избила је на јавност особита љубав разваратних људи. — наречито међу великом господом, — према малој женској деци.

Ови чудноватн ловци ништане само на дивљач између пет и десет година, а има доста плаћених керова, који тај лов терају. Пре месец два дана се пештанска штампа у иначе мртвој новинарској сезони, прилично забављала неколиким сензационим случајевима те врсте, међу којима је било појава, од којих се дизше човеку коса на глави.

Кад се откриво један део оних срамних престоничких тајана, наследало је, да ни провинција није хтела далеко да изостане иза своје престонице, јер су с дана на дан стизали отуда слични страшни гласови. Кпидемија је, дакле, прешла из главног града прво на околину, па се онда ширила постепено све даље и даље.

Од тих провинцијских случајева споменућемо овде само један, који је изазвао најјачу сензацију, јер се за њ чуло, и који је у толико страшнији, што је, с једне стране, главни јунак образован и школован човек, од кога се могло очекивати, да ће укротити животињу у себи, а с друге стране опет, што је овде у питању читава гомилица колико толико разумне женске деце из релативно добрих кућа.

Ствар је у овоме:

Игњат Мочарје, учитељ девојачке грађанске школе у Керменду, био је крајем јула оне године од стране тамошње полиције због неморалних дела притворен и предат суду у Сомбатељу.

Криминал Мочарјев састојн се у томе, што је као учитељ отпочео и одржавао забрањене односе са већином питомица му девојачких питомица од 13 до 14 година. Учитељ је успео бно, да девојчице, које су биле тек у разводу, одликовањем, поклонима или и дисциплинским казнама поклоним дође дотле, да су се његовим животињским прохтевима послушно предавале.

Велики део неразвијених питомица постао је на тај начин жртвом својега учитеља, међу осталима нарочито три девојке, код којих овај однос није остао без природних последица.

У току истраге су четрнаест девојака признале своје односе са учитељем; али се као насигурно држи, да их има још, му које се и стиде и боје да признају нанету им срамоту.

Хапшење Мочарјево изазвало је праву зар-мар. Нанетом срамотом до крајности ожалошћени родитељи окривљују школске старешине као посредне проузроковане овог бестидног дела.

Окривљује се и надзорна власт у Сомбатељу за небрежење, пошто је један учитељ истога запода још пре више месеци пријавио Мочарија због његових блудних авантурица. Директор је услед тога добио и наредбу, да поведе истрагу; али ствар није ипак била изведена до краја, него је сасим напуштена.

Пред истражним судијом, пред којим је Мочари изложно опширно признање о односима са својим питомицама, бранио се је на опакав, прилично циничан, начин:

— Ја нисам ни према једној својој питомици употребио силу, нисам се чак ни једној једином удварао. Није моја кривица, што су ме све волеле. Сваки други би на мојем месту неоспорно исто тако поступио.

Мочари је католичке вере, неожењен, има му двадесет и девет година, а у ову је школу дошао пре две године. Он је изванредно леп, симпатичан плав човек елегантнога понашања, и умео је свуда задобити за себе и начинити се вољеним и поред тога, што је његово неразмерно лакомеслено живљење било опште познато.

Тек што беше постављен у девојачки институт, одмах је бацио мрежу на неразвијену женску децу, коју је умео на најпрепреденији начни привести на жртву својим пожудама. Само у последњој школској години одржавао је он љубавне односе са четрнаест питомица трећег и четвртог разреда, а два случаја са још сасвим нежном, неразумном децом.

Жртве причају ток напетога им срамоћења на овај начин:

С времена на време Мочари је одликовао поneке девојке пажњом и очигледном наклоношћу. Давао им је боље оцене и старао се да се оним у сваком погледу допадне. У својој дужности, као учитељ мађарског језика, давао им је писмене задатке и био је знак његова нарочита задовољства, што је унек једној од одликованих ученица поверавао дужност да писмене радове донесе у његов стан. На тај начин су му блудничке авантурице испадали за руком унек без изузетка. Ту је учитељ говорио бедноме детету о љубави, помућивао мозак јадној жртви и онда су сироте девојке остављале стан својега учитеља унек осрамоћене.

Магистратски комитет одржао је сместа изванредну седницу, чији је задатак био, да свестрано проучи оптужбу. Резултат ове седнице је било предавање Мочарија државноме тужиоцу у Сомбатељу. Директор института буде са свога положаја уклоњен.

Мочарија ће постићи тешка али заслужена казна, а његовим жртвама остаје, да олакшају своја учитеља и за њих судбоносне школске дане.

Кривље кани. — Страшно изненађење доживели су у Паризу, у улици Толзит, муж и жена В. Н., кад су увече сасвим спокојно сели за вечеру. Жена је прва опазила на столу неколико прених мрља, али с почетка нису знали, шта то може бити. Ну кад су мало боље припазили, они пронађоше, да су са таваниче једнако падале густе, црвене капљице.

Препаднут и до крајности узнемирен В. Н. јави вратару за ону непојмљиву и тајанствену појаву. Вратар се одмах попне на горњи спрат, у одељење, које је било над овим станом, да види шта је у стварн, али му нико, ни на поновљено лупање, не отвори врата.

О томе се одмах јавило полицијском комесару, а овај је наредио, да се дозове бравар, који је силом отворио врата. Полицијски комесар, са осталима, констатовао је самоубиство педесетогодишњега старца, који је лежао на поду са пресеченом жилом на врату и који је на овоземаске досаде потражио мира с оне стране гроба. Крв његова пролазила је кроз стари под и канала на тријем његових доњих суседа.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

23

Узмимо, да су осуђеници били људи ташти, раметални и лакомислени до крајњих граница, али све је то било извештачено. Осуђеници су се могли мени смејати, кад су видели, да сам им рђав помагач на радовима. Алмазов је могао с презирањем гледати на нас племиће, размеђући се пред нама својим умењем да пече алабастер. Али у гањање и подсмевање њихове нам нама нешало се и нешто друго: ми смо некада били племићи; припадали смо истом друштвеном слоју, као и њихови некадашњи господари, о којима нису могли сачувати добрих успомена. Али сад, у позоришту, скакали су ми се с пута. Признавали су, да у томе могу судити боље од њих, да сам видео и знам више од њих. И најнерасположенији од њих према мени (знам то) желели су сад похвалу своме позоришту и без икаква самопонижења спустили су ме на најбоље место. Ја сад судим, сећајући се својих ондашњих утисака. Мени се и онда чинило, — сећам се тога, — да у њиховом справедливом суду над собом није никако било понижења, него осећање властитога достојанства.

Најузнемиренија и најоштрија карактеристична црта рускога народа — јесте тај осећај справедливости и тежња за њом. Петљићеву кочоперење, бити спуда на првоме месту, па ма по коју цену, не гледећи на то, да ли је човек тога вредан или није — не постоји у народу. Нама само свиђају нашешену кору и погледати на чисто језгро нашешеног воћа, и поћеки пажљивије, ближе, без предрасуда — и поћеки би опазио у народа таких ствари о којима није ни слутио. Не могу многоме научити народ мудрази наши. Шта више, позитивно велим — напротив: они сами треба још у њега да се поуче.

Петров ми је напово рекао, кад смо се тек само спремали на позориште, да ће мене пустити напред још и зато, што ћу ја дати више новаца. Одређене цене није било: сваки је давао колико је могао или што је хтео. Готово су сва приложила нешколико, ма и по грошић, *) кад су пошли збирати са таљирићем. Ну ако су мене пустили напред у неколико и рани новца, ја очекивао, да ћу ја дати више него остали, то, нпак, колико је у томе било осећања властитога достојанства! — „Ти си богатије од мене, па иди напред. И ма да смо овде сви равни, али ти ћеш приложити више: дакле, такав поштовања, као што си ти, пријатније је за гауше, — тебе нека буде и прво место, јер сви ми овде имемо рани новца, него ни поштовања, и због тога смо већ и сами дужни да се сортирамо.“ — Колико је у томе праве благородне поноситости! То није поштовање новца, него поштовање себе самога.

Уопште, према новцу, према богатству у тамници није било особитога поштовања, нарочито ако се гледа на осуђенике, на све без разлике, у маси, удружене. Ја се нпак више не опомињем ни једнога од њих, који се особито понижавао рани новца, ако ли баш посматрали и појединце. Било је охрабрења, који су и код мене просила. Али је у томе просјачењу било више обести, несташлука, лупештва, него праве ствари; било је више хумора, безазлености...

Не знам, да ли се јасно изражавам...

Али ја заборавих на позориште. На ствар, дакле.

Пре него што се дигла завеса, цела је соба представљала чудновату и оживљену слику. Прво и прво, гомила гледалаца, која, играна, спљоштена, стиснута са свију страна, трпељиво и с благонаклоношћу на лицу очекује почетак представе. У последњим редовима људи, што се мењају и тискају један на другога. Многи су од њих донели са собом цепанице на кушке: поцто коњенако прислони уза зид дебелу цепаницу, човек се намести на њу ногама, обема се рукама одупре о леђа онога, што пред њиме стоји и, не мењајући положаја, стојао је на тај начин два сахата, потпуно заловољан собом и својим местом. Други су се утврђивали ногама на пећи, на најнижем банку, и исто тако су одстојали цело време, одупирући се на оне пред собом. Тако је било у последњем редовима, поред зида. Са стране, по дискама од кревета, такође је стајала густа гомила, над музикантима. Ту су била добра места. Њих петоро попели су се на саму пећ и, лежећи на њој, гледали на ниже. Ови су уживали. По прозорима, на другоме зиду, такође се тискале читаве гомиле закашњених или таких, што не нађоше добро место.

Сви су се понашали мирно и достојанствено. Свима се хтело, да се покажу пред господом и гостима с најлепше стране. На свима лицима се опажао израз најнанвинијега очекивања. Сва су лица била црвена и обливена знојем од врућине и запаре.

Какав је чудноват одблесак дечинске радости, милога, чистог задовољства сијао са тих набрекших, жигосаних чела и образа, из тих погледа људи, дотле мрачних и мрголних, у тим очима, које су иначе показивале сваке страшним огњем! Сви су били голобрада, и, с десне стране гледани, све су ми глане изгледале сасвим обријане.

Али ево на позорници се чује трчкарање, ужурбаност. Одмах ће се дићи и завеса.

Сад је засвирао оркестар...

Овај је оркестар вредан помена. Са стране, по преветском дасмана, разместило се осам музиканата: два Немачета (једно је било у тамници, другу су позајмили од некога на тврђаве, а уметник се напио и на дому), три балалајке — све три пластити руководар — два гитара и данре уместо контрабаса. Тиеманета су само пиштала и шкрипела, гитари су били бедни, зато су балалајке биле просто нечувене.

Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар пита:

1. „да ли се такса од 0·50 динара, прописана тачком 1. таксене тарифе закона о таксама, за писмене и протоколарне преставе, или мољбе у опште, наплаћује и код општинских судова, или само код државних власти;

2. пакну ће таксу напштити општински суд за копирање и потврду извичних аката — да ли у маркама за државну касу, или у новцу за општину, и то поимо ако је само једна табла, а поимо кад има више?

Ко ли копирање акта сме да врши делокруг општинског суда за награду или не?; и,

3. Може ли председник општине да забрани приватним писарачима писања тужбе, мољба и жалба, које се упућују општинским судовима?“

На ова питања одговарамо:

I.

По духу тачке *а* чл. 1. закона о таксама, такса од 0·50 динара за разне преставке, мољбе и т. сл. наплаћује се само код државних власти, а не и код општинских судова.

То је јасно речено у чл. 25 прописа за извршење закона о таксама од 3. маја 1897 г. Тр.Бр. 10.442, која и данас важе, јер закон о таксама од 11. јула 1897 год. није у целини измењен, а ова су пропписа за извршење његово;

II.

За копирање акта код општинских судова, није прописана нарочита такса ни у одељку ж. закона о таксама нити у § 23. грађ. суд. поступка.

Према томе, таксе за копирање има да се наплаћује према тачке 15 и 20 таксене тарифе закона о таксама, само не у маркама, већ у готовом новцу и у корист општинске касе.

Општински делокруг може да преписује акта на захтев појединаца, код у месту општинског суда нема других писмених лица, али он сам треба да избегава овакве случајеве, јер се разложно може узети, да он сам наговара појединце да њега траже да врши преписе, а не службени преписе у смислу т. 20 под б. у ном случају такса припада суду; и,

III.

Председници општинских судова, не могу забрањивати појединцима, да њиову тужбе, мољбе

*) Бакарни новац од две копејке. Прев.

и жалбе за општинске власти, јер на то нису овлашћени ни једним законом.

То право дато је, чл. 7. ставом трећим закона о правозаступницима, само председницима Пресудењих судова.

Ну, ако који председник општине нађан, да ово право прилаза и њему, он забрињу треба да учини парочитим решењем, како би дотичко лице могло употребити право жалбе.

Свако друкчије поступање председника општинских, било би незаконито и самовољно.

Ово нарочито помињемо зато, што знамо, да су неки председници просто бацали преставке, које шису писане од стране адвоката, одузимајући, тако, могућност странци да своју ствар заштити, а писарачинима да се жали.

* * *

Један опет општински писар, учинио је ово питање:

„Између ¶ 15 грађанског судског поступка, у колико се односе на саопштавање пресуда, но грађанским споровима, од стране општинских власти, гласе овако:

„„Саопштење пресуде или решења овериће увек председник или члан суда, а ако би они били неприсутни, саопштење ће се извршити у присуству два писмена сведока, који ће се на акту саопштења потписати.

Дан саопштења увек ће се словима означити.“

Дрикући се овога нарочита законског, један општински суд саопштио је своју пресуду напричарима, који су били неписмени, и ово је саопштење оверио председник општине, који је писмен, и који је присуствовао саопштењу пресуде.

Поводом овакве једне парничне стране, поднети су акти спора Пресудењем Суду, и судија, који разматра пресуде општинских судова, налази: да саопштење пресуде није извршено по измени ¶ 13, и наређује: да се потпишу и два писмена грађанина.

Општински суд није могао да прами овој наложеној судије, јер нађали да не одговара поменутој законској одредби, јер је саопштење оверио писмени председник, па је вратио цео предмет судији, то ја га у другом месговом делу оцени; али судија опет враћа предмет и без икакве мотивације исти наређује: да се потпишу још два грађанина.

Нађасени, да судија хоће на силу Бога да натури општинском суду једно своје погрешно гледиште, суд је цео предмет послао Пресудењем Суду са молбом, да га у полегињу разметри и реши, у колико се односи на суноб између општинског суда и судије, у смислу ¶ 20 под б. поменутога закона.

И, докле не дође одлука суда он је рад да зна:

а, да ли је нрављиво гледиште судијино или општинског суда о значају ¶ 12 у колико се тиче саопштавања пресуде;

б, ако је нрављије гледиште општинског суда, онда је ли нрављиво уређао што се и за овај случај поништо наређења ¶ 20 б; и,

в, треба ли при саопштавању пресуде сводока исписати и годину саопштења, јер судија и то тражи?

На ово питање одговарамо:

а, Кад год саопштавање пресуде оверн писмени председник или имет, онда није потребно присуство двоице писмених грађана, и по томе, нрављије је гледиште општинског суда, пошто је поменути ¶ 13. у томе своме делу несумњиво јасан;

б, нрављио је уређио општински суд, што се и у овом случају користио нравом, које му пружа ¶ 20 под б. грађ. суд. поступка, јер ће се овако изнаћи одлука колегијума судског о овоме питању, а то је већ једно веће јемство за нравилност рада.

На ово суд има нрава, јер он не мора примати нрве нриложене судије, на такође се ове било поступка било судења; и,

в, треба словима писати и годину, јер и ако се из текста чл. 13. то не би могло разложно извести, ово би одговарало и досадашњој пракси код судова и нарочењима ¶ 370 грађ. судског поступка.

* * *

Имамо и овакво питање:

„По ¶ 15 и 16 грађ. суд. поступка, жалбе на пресуде општинских судова, подносе се у року од осам дана.

Све се пресуђу или преко општинских судова, који су пресуде изрекли, или непосредно Пресудењем Судовима, или на послетку преко поште на повратни решење.

Доцније подношење жалбе — после горњег рока, — одбациће се.

Како у ¶ 16 не стоји јасно написано, који ће суд одбацити неблаговремено подношење жалбе — општински или Пресудењи, то је потребно да се ово објасни.“

На ово питање одговарамо:

Истина, у ¶ 16. не стоји, који ће суд одбацити неблаговремено подношену жалбу, али је природно да то учини општински суд, који у нрвом реду и цени благовременост жалбе.

Овако поступајући одговарало би и нарочењима ¶ 312 грађ. суд. пост. који важи за Пресудењем Судове.

Против оваквих решења имало би места жалби Пресудењем Судовима.

Али, може се узети и друго поступање; наиме, који спровод жалбе и акта спора скрсути нажиу Пресудењог Суда да је жалба неблаговремена, и он ће је сам одбацити.

* * *

Р. М. Ђ. општински писар пита:

Може ли бити противстављања власти по ¶ 93 кр. законика и тада, кад се ово учини према општинским чиновницима, кад они нриле законите наредбе општинских судова, или се за противстављање узима само она радња, поменута у ¶ 93. прева државним органима.“

На ово питање одговарамо:

¶ 93. крив. законика јасно вели, да ће за противстављање одговарати сваки онај који силом напада или противи или силом противстиче чиновницима или значеницима државним или општинским.

У ред значеника општинских, које закључка ово законско наређење, долазе нриневстиони мештани.

Према овоме, ова ствар није ни требала да буде предмет обавештења, кад је сасим законом јасно регулисано.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Јована Станковића, из Текије, среза расинског, тражи начел. среза расинског актом Бр. 16.506. Исти Јован потребан је начелству среза расинског, да се испита по једном делу горосеће. Но пако се сада нема место сталног становања Јовановог, моле се све полицијске и општинске власти, да га у пруту своме потраже, и у случају проналаска известе начелника среза расинског, с позивом на Бр. 16.506 (УБр. 33.302).

ПОТЕРЕ

Китан Петровић, ткалац из Малова, округа крањског, окривљен је за нанрвено убиство б. нр. н-ца над Костом Ристићем б. ткалацом истог села. Китан је при спроводу за Владичин Хан побегао испред спроводника. Њему је 27 година, висином је раста, суњаки, очију црних, великих, погледа оштрог, лица округлог, — следог, — носе нрве, ретке и оштре, брнова црних кратких, уста обичних, носа великог и шиљастог, браде обријане, обрва црних. На десној стопали ноге, близу прстиј, и на трбуху има белеге од нушчаног зрна. Од одела имао је ни себи старе чашинре од црног сукна кроја пољанчког, стари грудњак од црног сукна, старо гуњче од црног сукна. На глави је имао шајкачу, на ногама жуте дуксне чарапе. Моле се све полицијске власти, а општинским се нреноручује, да Китана живо потраже, и нађеног спроведу начел. окр. крањског с позивом на Бр. 15.995. (УБр. 33.301).

Ноћу између 6. и 7. тек. м-ца, у дворишту куће г-ђе Марије Кауфман, из Београда у Босанској улици бр. 61, непознати лопов разбио је две шупе на опасан начин и извршио крађу ствари и то: 1. г-ђи Кауфман, разно рубље, 3 перјана јастуна у белим навлакама — у предности 20 динара; Рубље нема никакног знака ни обележја; 2. Лазару Јовановићу пензионеру овд. 15 белих мушких кошуља, 15 гаћа мушких, 5 пешкира разних, 6 чаршава нреветских, 4 беле навлаке за јастуке, неколико нари чарапа, 1 нолован зимски капут, од црног штофа, са постаном од јагњеће коже — у предности 100 динара. Моле се све полицијске власти, да живо потраже лопова и покрађу, и у случају проналаска, да их спроведу Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 32.265.

Сима Тодоровић, ткалац из Бошњана 4. о. м. ово 10 часова нре нодне, убио је из пушке Милоша Томића ткалца из истог села на побегло. Он је стар 40 година, дежекаст, у нросек добро развијен, нрамоналац, браду брије, косе нрне, брнова нрних дугачких, очију тамнорастих, неке обичаја, од одела има на себи гуњче, чашинре, побегао је гологлав. Моле се све полицијске власти, да Симу живо потраже и нађеног, спроведу начел. ср. у Варварин, с позивом на Бр. 11.527, или Упр. гр. Београда Бр. 32.680.

Драгомир — Драгић М. Јовићевић, бив. слуга, из Коварена, окр. чачанског, побегао је из притвора начелства окр. крагујевачког, где је био стављен за оптужу крађу. Њему је 27 година, пун овалан, носе, широког лица, одевен у нанталоме од материје. На себи је имао кратки летњи капут, и памучни грудњак. Моле се све полицијске власти и општинским се нреноручује, да Драгомира живо потраже, и у случају проналаска, спроведу начел. округа крагујевачког с позивом на Бр. 17.784, или Управи града Београда Бр. 32.297.

Прима Смаљ, њак у манастиру Раковици, ухваћен је да продаје ленки нребри крст у предности 4—500 динара, који је украо из манастира Раковице. Исти је одних нритиорен у кварту каронином, где је учињено нрављу и из

притвора побегао. Њему је 20 год., оњажен, приземљаст, прних малих бркова, браде прне, коју шиша. Кад говори замуцкује бугарски. Може се све полицијске власти, да Праћу жино потраже и надлежног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 32.191.

Драгомир Гојић, звани „Топчија", познати лопов и кесарош из Крагујевца, стар 22—23 године, средњег је раста, округла лица, смеђ у опште, без бркова и браде познатије у одељу сувишном;

Драгомир

Љубомир Јаковљевић, звани „Гоља", лопов и кесарош из Крагујевца, стар 32 год. висског раста, суводњав, приземљаст, у лицу богњав, у одељу сувишном;

Љубомир

Матеја Петровић, звани „Марковачанин", родом из Марковца по занимању обућар, а пре 2 год. кошијар, стар 25 год., у одељу народном;

Илија Продановић, описан лопов и кесарош, родом из Београда, стар 58 год., средњег раста, плав, николико пута судски осуђиван;

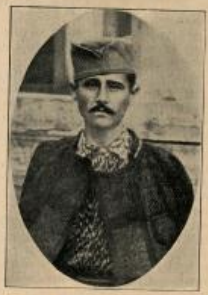

Матеја

Коста Петровић, звани „Бијача", познати лопов, варалица и кесарош, стар 53 год., средњег раста, суводњав, плав, нпа пуне плаве и на ниже спуштене бркове, браду бријо, у одељу народном;

Илија

Тодор Димитријевић, звани „Гишко", познати кесарош из Крагујевца, стар 40—45 год., средњег раста, приземљаст, просед, плаво мења према приликама, и

Стеван Срећковић, звани „Жабарац", родом из Жабара у окр. крагујевачком, стар 55 до 60 год., раста средњег, суводњав, погурен, просед, малих, проседих бркова, у одељу народном, сва седморица, у друштву са још неким кесарошима, ушли су у кнежину Мијата Зорића, највише из Локтке ноћу између 30. и 31. јула тек. год., па по што су предходно од Мијата, који је спавао, украли кључ од чекмеџета, ово су отворили и сав новац, у суми од 110 динара, за тим 2 дуванска кеза: Сер. 322 бр. 2 и Сер. 327 бр. 3 и џепни, емајлирани сат од руске туле, украли и одмели.

Коста

Тодор

Начелство округа моравског актом Бр. 12363 од 4. тек. месеца моли све полицијске власти да ове лопове у својим рејонима највишње потраже и пронађене нему спроведу. Акт управе гр. београда Бр. 33.350.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Због нагомиланог материјала, из овог броја изостали су наставци наших чланака: „Проституте и кријумчарке" и „Кримпналитет маџедски и алкохолизам".

Садржај: I. *Стручни и научни део:* 1) Одузетопи приватног тужиоца од тужбе и праштање казне; 2) Из примене § 471 грађ. *судског поступка;* 3) О *вештачењу.* — II. *Поучно забавни део:* 1) Цитатски калеидар; 2) Из страног света; 3) Записница из мртвог дома. — III. *Поуке и обавештења.* — IV. *Службене објаве:* Тражи се; Потере; Изјаве и поруке уредништва.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 46. У БЕОГРАДУ, ПЕТАК 22. НОВЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе округа крагујевачког, Сретен Делић, судија Касационог Суда у пензији;

за начелника прве класе округа ваљевског, Мијаило Ковачевић, виши интендант Министарства војног на расположењу;

за начелника прве класе округа крајинског, Живојин Богдановић, начелник исте класе округа пиротског, по потреби службе;

за начелника друге класе округа пиротског, Тодор Станковић, генерални конзул у пензији;

за начелника друге класе округа смедеревског, Сима А. Павловић, управник града Ниша у пензији;

за начелника треће класе округа београдског, Сретен Н. Ђорђевић, начелник исте класе округа смедеревског, по потреби службе;

за начелника треће класе округа врањског, Димитрије Калајџић, члан друге класе пореске управе;

за начелника треће класе округа рудничког, Љубомир Кордић, начелник четврте класе округа ваљевског;

за начелника четврте класе округа крушевачког, Живојин Ђорђевић, начелник исте класе округа крајинског, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 17. новембра 1902. год. Пр. 27.923 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Божидар Мутавџић, начелник друге класе округа врањског, и

Михаило Бончић, начелник друге класе округа врањског, — на основу § 70, закона о чиновницима грађанског реда, ставе у стално поједе, с пенсијом, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 17. новембра 1902. год. Пр. 27.925 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Драгољуб Јовановић, начелник друге класе округа београдског, на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 17. новембра 1902. год. Пр. 27.926 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за лекара среза тршавског, округа чачанског, д-р Венцеслав Стејскал, лекар ср. таковског и качерског, округа рудничког, по молби;

за лекара среза таковског и качерског, округа рудничког, д-р Јосип Недок, лекар среза параћинског, округа моравског, по потреби службе;

за лекара среза параћинског, округа моравског, д-р Павле Војтех, лекар среза брзопаланачког, округа крајинског, по молби;

за лекара среза алексиначког и моравског, округа пиротског, д-р Хранислав Михајловић, лекар среза прокупачког, округа топличког, по молби;

за лекара среза ресавског и деспотовачког, округа моравског, д-р Живојин Милетковић, лекар среза беличког, округа моравског, по молби;

за лекара среза беличког, округа моравског, д-р Коста Ристић, лекар општине параћинске;

за лекара среза мајданпечког, округа врањског, д-р Милан Стевановић, лекар среза подујевског, округа смедеревског, по потреби службе;

за лекара среза подујевског, округа смедеревског, д-р Коста Константиновић, лекар среза мајданпечког, округа врањског, по молби; и

за лекара среза рачанског, округа ужичког, д-р Станоје Пантовић, доктор целокупног лекарства и питомац истог среза.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 14. новембра 1902. год., Бр. 12.261 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

О неледнику.

(Наставак)

У осталом као што већ споменусмо, у човечијој је природи хватати се за оближње, који још нису ни у колико постављени на сигурну основу. Тако понекад чујемо понеку околност, која је у више прилика онако испала, квазо нам је нешто лако лице, те смо лако склони, у случају, ако би се та околност испунила, да за то пожемо лаку комбинацију. Та комбинација имално нешто за себе, допадне нам се, и ми за њу везмемо другу, трећу, десету; ствар нам се допадне и може имати успеха. Ми најтачније, најбрижљивије и најподробније испитамо све поједине моменте комбинација; *али да ли је била испитана она прва околност, на коју смо све друго поставили, то смо заборавили.* Ревност и добра воља, да нешто учинимо, занела су нас. Заборавила смо да предузимемо хладно сондирање, те је све било узалудно. Ту има само једно једино средство: у сред мирног хода, у току, у бурном напредовању једне истраге морају се начинити паузе, у којима се неће напред продирати, већ бацити поглед натраг. Тада се узму појединн моменти истраге (почињући спадал из почетка), растворе се сваки, па и најмањи добијени продукт у своје последње факторе, па кад се они више не могу разчлањавати, онда се сваки од њих бојазљиво испита, испита се његово порекло, његова поузданост и основаност. Кад нађемо да је све правилно у последњим елементима, онда се опет паљиво настави једно на друго и оно што се добије испитамо тако, као да смо то први пут видели — ствар ће већином другчије изгледати, пошто у почетку нисмо познавали тон ствари тако као сад. Али ако је оно што смо добили добило другчији изглед но што је имало раније, онда свакад настаје питање, да ли је прилагодно са старим склопом, да ли се има шта и у чему мењати.

Не сваке ли се завршни биланс, онда ваља бити тако поштен и казати себи самом: „Погрешно сам рачунао — бриши, на почнн наново!"

О познавању људи.

Изнесан део „егзактног рада" лежи и у тачном познавању главног материјала за

истрагу, човека. Људи, који у каквој истрази играју какву улогу, по својој вредности нису ништа друго до ли доказна средства, којима се иследник може користити мало или много, како буде умео. Траг од стопале нађен на лицу места не значи ништа за иследника који ствар не разуме, али она је јак доказ, кад иследник уме да је прочита; исто тако сведок не говори ништа или говори неистину или стварн које немају важности пред невештим иследником, докле исти сведок говори тачно, истинито и важне ствари иследнику, који га прозре и који уме да с њим поступа. А кад је какав иследник, не познајући људе, докучио истину, то онда није била његова заслуга, већ су сведоци случајно хтели да кажу истину. Жалосно је то видети, кад иследника вуку за нос они које он саслушава и воде га онамо, куда они хоће. Још није написан нити ће бити написан какав уџбеник о познавању људи, за то се могу навести само спомоћна средства, која се не могу употребити у особитим случајима. — За нас криминалисте има их само мало.

Једно од најважнијих, али у истини најдрагоценијих спомоћних средстава то је проучавање аката раније кривице. И тако иследник ће увек моћи да мирније приступи к раду, ако је оптужени већ раније одговарао, те постоје таква акта. Је ли случај само у неколико важан, онда се та акта морају тако проучити, као да се односе на садашњи случај. Није довољно да се прочита само протокол оптуженога и неколико других важних аката. Мора се проучити цео случај а за тим корак по корак испитати тадашња одговорност окривљенога у њеном развоју и упоредити с наведеним доказима. И после дужег времена ти људи остају знатно једнаки у начину одговарања и одбране. То наравно не значи, да ће н. пр. неко, ко је *једном* признао, *увек* признавати, или да ће он као начело своје одбране свакад изабрати то да сумњичи сведока који га тереши, јер је једном тако радио — тако тачно попски не познаваља се ништа у животу — *али целокупна слика, целокупан утисак, који добијамо из саслушања једног човека, исказивање сваки пут, кад год га будемо саслушавали и опет.* Сваки онај, који тако поступа и најпре проучи раније акта свог оптуженог, добиће приликом новог саслушања утиска: овога пута је чињо сасвим друкчије; али кад буде саслушао у неколико одмаха унапред, онда мало по мало јасније исприсана стара слика, те тако се напослетку добије несумњиво уверење. Данас је било као и онда[x], ту се има тачно оно старо држање, можда само с том разликом, што је дотични човек у међувремену више стекао искуства, постао лукавији и опрезнији, или што је остарео те изгубио ону пређашњу хитрину и вештину. Али ће свакад и најмања сенка од онога, што је некад било, још показивати јасно, разговетне контуре старе слике. Кад имамо на расположењу више раних аката о окривљеном и кад смо их тачно проучили, онда добијамо тако потпуно знање о њему, да у напред можемо рећи, како ће се он држати, бранити, како ће одговарати, шта му се од снега тога може веровати, шта је неистинито, и како му се односно последњег можемо приближити. Проучавање аката о раније нравици није важно само код окривљених, већ и код важнијих сведока, који или су били раније кажњавани или су у раније парницама били саслушавани као сведоци. То проучавање аката о сведоцима важно је због тога, што ћемо тако моћи изпроналазити видети, шта се сведоку може веровати, докле му се може веровати, и како се код њега најлакше може наћаћи доказ, да није говорио истину.

Друго помоћно средство при познавању људи састоји се у великој пажњи приликом саслушавања и непрестаном настојавању, да се дотични прозре. Ко своје сведоке саслушава само да би их саслушао, и истраге опоравља само да би било што више бројева у деловоднику. тај ће слабо имати прилике, да познаа људе. Који иследник хоће да познаје људе, томе мора свако лице, које уђе у његову канцеларију, још унапред бити интересантан објекат за његове студије. Начин, како неко улази, гледа око себе, одговара на питање, пита сам и т. д. не сме ваљаном иследнику, ни под којом погледом, бити индиферентан. Он мора себи непрестано представљати, да ли је то лице казало истину, потпуну истину, или је лагало, или је штогод прећутало; за тим какви су за то били мотиви, у каквој је вези искао с осталим околностима, које су ту меродавне, на што је реаговало, шта му је било важно, каква је средства употребило, да би учинило да његови искази изгледају истинити и праведни.

То, што је иследник тако опасно, или мисли да је опасно, мора он упамтити, или још што је боље прибележити, јер то и онако може у истраги бити од предности. Покаже ли се у току истраге какав моменат, који би раније посматрано представљао као правилно или неправилно, онда би се у једном случају добило утврђење у свом схватању, у другом пак морали би испитивати, зашто смо се превариле, и утврдити, где је и како постала грешка.

Али пре но што иследник да свој акт на руке, он има и опет прилике да уз и иначе потребну супер-ревизију обнови све оно што је посматрао и да упореди с добивеним резултатом. За такав рад потребно је много труда и времена, али се све то богато надокнађава интересантним и за будућност врло драгоценим добитком. Нарочито је од велике вредности, кад нам је испало на руком да неки заплетен случај потпуно разјаснимо, да се истрага још једном предузме и да се сваки искао сведока испита на поновном стању ствари. Тада нам се објасни много појетта: сазнајемо, зашто је тај сведок говорио онако сневиђајући се, зашто је онај био онако збуњен; разумевамо извесан број двосмислених, неопредељених исказа, много што шта што је изгледало удаљено сваке сл, почињемо схватати нагласак, сумњу и сигурност у исказима.

Али главно средство иследнику, да би стекао познавање људи, не налази се у његовом службеном раду, већ у свакидашњем обичном животу, у дружењу с људма у обичним приликама. Ко хоће да ради, вала да је већ научио што му треба; до душе човек учи непрестано али у главном треба да је већ изучен. Ниједно учење није корисно без огледа. За наш посао корисно је све: сваки разговор, сваки кратки исказ, свака избачена реч, али и свака радња и тежња, свака црта, свака појава, па, чак и сваки израз лица, који код другога смотримо. Све то ћемо проучити и упоредити с оним што дође, што испитамо, што је истинито, стварно. Дакле искуство је за иследника врло важна ствар.

(Свршиће се)

Проституткe и крадљивице

Антропометријска студија од Д-р Паулине Тарновски

(Наставак)

Изумирање дегенерисане расе

Поред физичких знакова дегенерације, којима толико изобилују проститутке, постоји још једна, врло важна стварп, којом се оне одликују од часних жена, а то је: *неподобност за рађање*, у којој је најбоље оличено *изумирање дегенерисане расе*.

Међу проституткама које смо посматрали, налазило се њих 20% као последњи изданци некада многобројних фамилија.

Оно пак, што нас је нарочито изненадило код проституткн, — то је утврђени факт: да су већина од њих имала по неколико браћа и сестара, који беху умрли још у раним годинама.

Утицај дегенерације, као што се види, очигледан је и страховит.

Док, с једне стране, потомци дегенерисаних личности умиру у раним годинама, дотле с друге опет, једини од њих који остаје у животу као представник некада многобројне фамилије, постаје проституткa која, као таква, ретко кад бива матер или, у већини случајева, рађа мртву децу.

Случајеви нормалног порођаја код проституткe, врло су, пак, ретки.

У своме делу „О проституцији у Паризу", Парки Дипател утврдио је: да на *1000* проституткн долазе годишње снега *6* порођаја, што ће рећи **0·6%**.

По тврђењу Дипателовом, сва ова деца умиру одмах после рођења.

Ако упоредимо број порођаја код проституткн са бројем порођаја код сеоских рађеница једнаких година, наћи ћемо: да он — овај број — у првом случају износи *24%*, а у другом *518%*.

Држимо, да овим бројевима не треба никаква коментара.

У своме делу „*О проституцији*" (Paris 1866). Јанел је констатовао: да у Француској на 100 удатих жена долази *341* порођај, од кога броја *200* деце остаје у животу, — док на *100* проституткн не долази више од *60* порођаја, који дају 21 дете живо.

Већ поменути Андроник Кармело забележио је код 230 проституткн из Месине снега 48 порођаја, а Камбрини тврди, да код *2350* колико их је он посматрао, није могао забележити више од *53* порођаја.

Ова очигледна неподобност проституткн за рађање деце, утврђена је и од многих

других научника који су се, после Дишлетла, занимали овим питањем, само што ни један од њих није довољно објаснио њен узрок. Сви су они, више или мање, тврдили, да једини узрок овој неподобности лежи у прло честој употреби и оболењу сексуалних органа.

Тек у последње време, а услед многобројних посматрања вршених у овоме правцу, дошло се до сазнања, да поменуте узроке баш тражити не само у физичкој већ и у моралној сфери проституткн. Данас је већ утврђена ствар, да главни узроци неподобности проституткн за рађање леже:

а, *У аномалијама сексуалних органа,*
б, „ *оболењу од сифилиса.*
в. „ *злоупотреби алкохола, и*
г, „ *оскудици стваралачке моћи.*

Аномалије сексуалних органа огледају се најбоље у менструацији.

Подаци, које смо у овоме циљу и прикупили код наших 150 проституткна, показали су да је менструација код проституткн отпочињала, и то:

У добу од 11 год. код 20% прост.
„ „ „ 12 „ „ 14 „ „
„ „ „ 13 „ „ 14·66 „
„ „ „ 14 „ „ 15·33 „
„ „ „ 15 „ „ 19·33 „
„ „ „ 16 „ „ 20·66 „
„ „ „ 17 „ „ 8·66 „
„ „ „ 18 „ „ 3·33 „
„ „ „ 20 „ „ 29·00 „

Код сеоских радеиица, пак, није било ни једне код које је менструација отпочињала у 11 год. Тек у добу:

од 12 година било их је 20%
„ 13 „ „ „ „ 2 „
„ 14 „ „ „ „ 6 „
„ 15 „ „ „ „ 24 „
„ 16 „ „ „ „ 37 „
„ 17 „ „ „ „ 16 „ и
„ 18 „ „ „ „ 3 „

Поред овога, међу сеоским радеиицама налазило се њих 10% код којих се менструација није јавила у добу између 16 до 18 год.

Још нешто:

Међу проституткама налазе се њих 45·99% код којих се менструација јавља у добу између 11—15 год, док међу сеоским радеиицама у овом добу старости, овај број не износи више од 10%.

Почињући од 15 год., ова размера постаје обратно, јер док лоба пубертета између 15—17 год., код сеоских радеиица износи 77%, дотле оно код проституткн у истом времену не прелази 30%.

Стоји дакле факт, да менструација код проституткн почиње знатно раније или знатно доцније но код удатих жена, из чега, опет, налази: да мора бити неке разлике између сексуалних органа једних и других.

Сем менструације, аномалије сексуалних органа код проституткна показале су се још и у прекиду вршењ полних односа.

Међу проституткама, које смо посматрали, ово обављање полних односа почињало је:

У добу од 9 год. код 1 простит.
„ „ „ 10 „ „ 1 „
„ „ „ 11 „ „ — „
У добу од 12 год. код 4 простит.
„ „ „ 13 „ „ 12 „
„ „ „ 14 „ „ 14 „
„ „ „ 15 „ „ 33 „
„ „ „ 16 „ „ 36 „
„ „ „ 17 „ „ 26 „
„ „ „ 18 „ „ 12 „
„ „ „ 19 „ „ 9 „ и
„ „ „ 21 „ „ 2 „

Као што се види из ових цифара, 65 прост. (од њих 150) отпочеле су вршити полне односе у добу испод 16 год., док код сеоских радеиица није било ни једне која је ове односе упражњавала пре 18 год.

Неоспорна је ствар, да ово прерано одавање полним односима, које је у противности са природним законима, мора у великој утицати на плодност код проституткн.

Други узрок неподобности за рађање код проституткн јесте, као што смо већ казали, оболење од сифилиса.

Међу проституткама, које смо посматрали, ми смо нашли њих 92 (од 150) које беху заражене сифилисом, а познат је већ факт, да сифилистичне женске побацују или рађају мртву децу или, у најбољем случају, рађају децу која умиру одмах после рођења.

Злоупотреба алкохола, која дегенерише сексуалне органе, има, у погледу порођаја, исто дејство као и сифилис.

Чувени Д-р Ленц изражаво се овако поводом штетног дејства алкохола на рађање у опште:

— *Злоупотреба алкохола ремети правилан ток менструалних функција, умањује плодност и производи лакше порођаје.*

Ну, најглавнији узрок неподобности проституткн за рађање, а тиме уједно и узрок изумирању њихове расе, састоји се у *недовољности — оскудици стваралачке моћи* — том очитом доказу дегенерације.

Треба само посматрати ијзоте, кретење, кепеце и осталу недопотшчал, па одмах уводим колико је она стваралачка моћ важан фактор у одржању расе.

Опште особине проституткн

Ми смо већ једном нагласили — у уводу ових редова — да постоји велика сличност међу проституткама свију земаља и свих врста. Сличност ова, пак, огледа се у њиховим типичним цртама, које им дају карактеристични изглед, помоћу кога се оне довољно разликују од часних и моралних жена.

Проститутка Рамљана, по своме моралном изгледу, исто се тако разликовало од римских матрона, као што се данашња проститутка разликује од часних жена и младих девојака.

Довољно је бацити један поглед ока на описе о проституткама римским, које нам пружају Петрон, Теренс и други, па одмах увидети: да се обичаји данашњих проституткн, као и њихов морални ниво, у основи ништа не разликују од оних из прошлих времена, и поред свих културних векова који их растављају. Једина је моралиа физиономија проституткн, која се мењала према социјалном животу појединих епоха — средини у којој су оне живеле и условима под којима су се налазиле проститутке појединих земаља.

Ну, и поред свега овога, другим проучавањем човек ће доћи до закључка, да се све проститутке могу поделити у 2 категорије према њиховим заједничким особинама и њиховој моралној сфери. У прву групу долазиле би оне проститутке, чије се заједничке особине јављају у *ослабљеној интелигенцији*, док би се друга група одликовала неправилношћу физичког организма. У првом случају, као што се види, у питању интелектуална, морална а у другом физична страна ових отворена.

Обе ове категорије, могу се даље подизати још на неколико група, о којима ће доцније бити говора.

(Наставиће се)

Врховн претиђу

(Ерзинкиљан догађај — Вертиљонажа)

У једној најживљој и најуглеиијој улици Париза извршено је убиство 19. октобра т. г. У тој улици један од чувених зубних декара има свој атеље, а стан његов налази се у удаљеиијем крају Париза. Кад је горњег дана у јутру лекар ушао у свој атеље, нашао је у њему свога слугу удављена. Сви ормани беху разваљени и опљачкани, на малој каси мого се одма видети, да су вршени разни покушаји насилног отварања. Од зликовца није било трага. Њиго га није видео ни кад је дошао у атеље ни кад је отишао на ђега; нико није чуо какву јачу јуњаву, нико не беше у стању да полиције и истражном судији пружи ни најповршиије податке, који би могли послужити као полазна тачка за проналазак убице. Лекар је могао само толико рећи, да се његов слуга дружио са неким личностима доста сумњива изгледа. Сем овог исказа полиција за проналазак зликовца није имала никаквих других података на расположењу. —

Кадгод се у Паризу деси какво убиство увек на место догађаја долази и Бертилон, директор антропометријског института, славни проналазач чувене „*Бертилонаже*“, помоћу које се, разним определеним примером тела једна личност тако тачно описати може, да се међу хиљадама њих може одма пронаћи. И приликом овог убиства Бертилон је дошао на лице места. Податке о величини свога тела, о боји косе, очију и т. д. зликовац није, по себи се разуме, оставио на лицу места. Али Бертилону врло често пође за руком да на лицу догађаја нађе на неке податке који му помогну да уђе у тајиу самог злочинца. — Тако је било и овом приликом. У атељеу налазио се и један стаклени орман у коме је било разних скупоцених ствари. Тај орман зликовац је отворио на са свим прост начин; разбио је окна на вратима ормана. Али му тај посао није испао као што треба. Јер ли велики део стакла остао је био у оквиру читав, што је зликовцу замало сметало да слободно тури руку у орман и да покупи драгоцености. То је приморало зликовца да стаклo дохвати између палца и кажипрста, па на тај начин, трзањем и климатањем; да га покуша извући из оквира. На том стаклу дакле остали

су потпуно отиски врхова прстију. Ово је био, сумње нема једини траг убице.

Бертијон је наредио да се стакло пажљиво извади из оквира, да се однесе у његов лабораторијум па да ту извади, да ли је човек, чији су врхови прстију остали на стаклу отиснуте, у току минулих осам година имао посла с полицијом. Од осам година на овамо Бертијон је своја мноштробројна мерења и разне знаке, које снима са ухапшених дошунио са она четири проналаска: са отиском палца, каки-средњег и златног прста. Сваки апсеник који му је приведен, морао је оглварити своје прсте и отиснути их на табак беле артије; то су биле у неком виду карте посетнице које су злоквоци остављали Бертијону. Хиљадама веома ситних цртица, којима је ишарана кожа на врху једног прста, пружају сливе, које нису једнаке ни код појединих прстију једне и исте руке, а далеко мање код прстију разних руку. Доиста нема ни два човека, код којих би са врха цртежа четири прста била потпуно једнаки. Бертијон је поделио отиске врхова прстију у четири типа које је означио са римским самогласнима E, J, O, U (E, И, О, У). — Код првог типа вијугају се ситне црте коже на врху прста с лева, код другог с десна у једној отвореној котурасту мрежу. Трећи, са О оличени тип има слику кружног котура, а код четвртог типа црте се вијугају таласасто на више. Како сва четири прста, о којима је реч, могу имати један од горња четири типа, то је онда по себи јасно — о чему се у осталом сваки на своме прсту тако уверити може — да се појављују безброј комбинација.

Отиски врхова прстију, које је Бертијон наишао у атељеу зубног лекара, градили су нарочите тешкоће његовом истраживању. На унутарњој страни стакла биле је отисак палца, а на спољној страни били су отиска каки-средњег и златног прста. Сликс су се стапале, што је и природно, једна у другу. После петодневног рада Бертијон је био у стању, да сваки отисак засебно сними, и да га фотографским путем четвороструко увелича.

Двадесет минута, пошто су фотографије готове биле Бертијон је изјавио: *Убица је име Шефер!*

Фотографије открише су Бертијону ону тајну, која се у антропометријском институту зове: „име прста". Отиски на стаклу показали су за палац слово E, на кажиперст слово J, за средњи, односно златни прст слова u и o (римска слова). Међу антропометријским картама архиве, биле су само две, које су носиле „име прста" EJUO. Једна карта упућивана је на личност, која се већ од две године налази у затвору, према томе та личност није се могла довести у везу са оним извршеним убиством; друга карта упућивана је на једног човека, који је због разних преступа имао више пута посла с полицијом. Дални испитивањем несумњиво се утврдило, да је човеку, који је убиство извршио, име *Шефер*. Отиски прстију на стаклу и архивској карти са сним су се подударали.

Даљи посао имала је да изврши полиција. Она је знала адресу Шеферове матере. На њу је одмах обратила пажњу, ухватила је писмо, које је она добила од свог сина из Марсеља, куда је он после извршеног злочина побегао био. На тај начин полиција је сазнала његову адресу, и била је у стању, да га ухвати један сат раније, пре но што је хтео да се врене бродом за Америку. На испиту убица је признао све. Три дана раније полиција беше уапсила једну личност, на коју беше пала сумња, да је злочин извршила; благодарећи Бертијоновом проналаску, овај невини пуштен је одма у слободу.

Има ли јачег доказа о вредности модерног и стварног испитивања за личну и имовину безбедност, него што је проналазак злоквоца помоћу тако слабих отисака врхова прстију на стаклу. —

Бертијон је доиста за криминалистику славан човек, а овај догађај иде у прилог нашег тражења, да се у нашој полицији једном уведе његов проналазак, који већ имају остале модерне престонице.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Разбојништво на ратном броду. — Ноћу између 2. и 3. ов. м-ца извршено је на немачком ратном броду „Лорелеј" у грчком пристаништу Пиреју једно грозно убиство, а у исто време нестало је са брода и гвоздена касета, у којој су се чували сва званични документи тога брода. Овај ужасни злочин убрзано је у највећој мери све духове у грчкој престоници, где се мислило да су тај злочин на броду једне велике силе извршили грчки разбојници.

Немачки стационирани ратни брод „Лорелеј" стигао је око половине октобра у пиројско пристаниште, где је грчка бродоградевинска фирма Василедајес имала да изврши на њему знатне оправке и то у року од три месеца дана. Пошто се оправка распростирала на цео брод, те се у просторијама брода није могло становати, официри са брода узели су себи станове у Атини и Фалерону, а за морнаре је узета под кирију једна кућа у Пиреју. На броду су преко дана радили неких тридесет радника. 3. ов. м-ца радници су у ноће, као обично оставили брод, на коме је остао одред од 5 морнара са једним подофицпром — Фрањом Бједрацким. Овај се наместио да спава на једном кожном дивану у командантовом салону, а морнари су се сместили на страњем од салона поједе удаљеном делу брода. Један од морнара био је на straжи на палуби.

Око пола четир сата ва јутро стигао је на обалу дежурни официр и по обичају дао је видљивим знак страњару на „Лорелеју", да му се пошље чамац. Но на његов сигнал није добио никакпа одговора. Није му остало друго, него да дозове морнаре из магазина на обали, у коме су биле смештене ствари њихова брода и да се са њима одвезе на једној барци до брода. Пошто се официр успео уз степенице на брод, узалуд се обзирао на све стране да сагледа страњара — овога не беше нигде. То га јако узнемири. Но његова узнемиреност постаде много јача, кад опази локве од крви које му се поред слабе светлости ћенера указаше. Он одмах разбуди одред страже и пође с њима журним кораком у салон у коме је био подофицир. У салону им се указа ужасни призор. Дивап, сто, под, зупена ћебета, са којима се подофицир покрио, све то беше у крви огрејало. Подофицира не мотоше нигде наћи. У једном ћошету салона биле су смештене два тешка гвоздена сандука. Мањи, у коме је била каса брода смештена, стајаше на свом месту, но ћенега, који је 250 килограма тежак и у коме су се чували документи брода, не беше нигде. Овде беше очевидно извршено убиство са разбојништвом. Крвав траг који је водио на палубу до степеница показиваше, да је тело убијеног подофицира бачено у море. Мрнар, који беше у то време на straжу одређен, Конрад Колер, нестао је такође без трага и гласа. Најпосле запазише, да је нестало и једног чамца с брода. Све просторије брода су најпажљивије претражене а о догађају извештена су заповедник брода и официри. Капетан-лајтнант фон Рајтер. Заповедник брода у брзо је дошао на лице места, те народи да се о догађају извести немачки конзул и грчке власти, а замоли уједно заповедника руске ескадре, која се у пристаништу налазила, и пристаништну власт да му пошљу гњураче, да трагају у морској дубини за лешевима. У Пиреј је стигао и секретар немачког посланства барон Лангверт, да учествује у истрази, а доцније стиже и сам немачки посланик гроф Плесен са секретаром бароном Грисенгером и генералним конзулом Лидерсом.

Пошто су спуштени у море сви чамци и барке „Лорелеја" у море, отпоче се тражити дуж целог пристаништа нестали чамац. Најпозе га после подне у близини тако-зване Темистоклове куле — светиље, која се уздиже над једним кршем. Чамац беше јако оштећен и видело се, да су га разбојници покушавали уништити. На далеко одатле, поред самог „гроба Темистоклова" нађен је у једној ували, за један метар испод морске површине гвоздени сандук. Разбојницима није пошло за руком да га обију и у њему се налазио нетакнут цео садржај. У осамљеној кући поред куле светиље нађене су неке ствари из чамца, и злати за обијање. Пошто становнице те куће даваху збуњене одговоре, ухапсише их. Међутим је пошло за руком грчким и руским гњурачима да нађу леш убијеного подофицира за неких 20 метара од брода. Сигурном руком беше му пресечена главна артерија на врату, што је проузроковало моментану смрт. Осим тога је имао неизатну рану на челу. Но мрнара Колера, који је био на straжи, кад је убиство извршено, не мотоше нигде наћи. Ономе, ко га нађе обећао је заповедник „Лорелеја" 500 драхми (динара) награде, а ономе ко бн убице пронашао 1000 драхми. Грчке власти развиле су најживљу акцију, но узалудно — ни мрнару Колеру ни убицама не мотоше у траг ући.

У седам сати ујутро 6. о. м. врши се полицијску службу на парном трамвају од Фалерона за Пиреј полицијски редов Саонтис. Њему паде у очи један странац у мрнарском оделу, које беше благом умрљано. Ишао је замишљено између шина трамвајских и склоно се у страну тек кад му се трамвај тако блиау примакао, да га скоро прегази. Полицајцу се учини овај странац сумњив и како је трамвај

баш због њега морао да спорије иде, скочи он доле и пређе страницу. На сва његова питања одговараше странац само са: „Но, но!“ Очевидно беше, да није знао ни речи грчки. Како се још на њему видело, да је са сним иземорао и провлачио, одведе га Саонтис у једну оближњу пучму, где га почасти коњаком и цигаретама. Пошто се мало одгрејао и душу повратио, одведе га Саонтис једној Талијанци, за коју је знао да више језика говори. Но и она се није могла са странцем споразумети. Искупило се међутим свет и поче нагађање ко је тај сумњиви странац и најпосле запажучише по његовом мрварском оделу, да то неће бити нико други него немачки мрнар са „Лореланда“ за чијим се доцном трагало и за чије је проналазак одређена награда од 500 драхми. Саонтис га сада још брижљивије чуваше и одведе га на трамвајску станицу и смести га у један вагон воза који је кпао у Атину. У атинској полицијској управи отпоче испитивање и одмах у почетку се мрнар сплете и поче давати збуњене одговоре. Тврдио је да се зове Јохан Магер и да је мрнар на једном аустријском трговачком броду, који је у Пиреју усидрен. Послао га је — рече — капетан брода да однесе у Атину једно писмо. Но у пирејском пристаништу не беше у тај мах ни једног аустријског трговачког брода а у њега не беше никанка писма. Осим тога лични опис, који је командант „Лореланда“ дао полицији о несталом мрнару Колеру подударао се потпуно са изгледом овог сумњивог лица. И зато га под јаком пратњом спроведоше на станицу железничку, да га отпрате пирејској полицији.

Муњевитом се брзином по Атини разнео глас, да је ухваћен аликонац и Грци се необично радоваху, пошто је могућност, да су разбојништво Грци извршили неутолно расположење у граду створало. Стотинама атинских грађана грабише у вој, да ухваћеног прате у Пиреј. Овај је седео апатично у вагону, пушећи цигарету за цигаретом. У Фалерону уђе у исти вагон један инџенант „Лореланда“ и напењен хтеде да осложи ухапшеног, но овај метну прст на уста и овај ућута. Кад се воз већ примакао Пиреју, огледаше се на лицу ухапшеног велика душевна борба и он најпосле на наговарање полицајца, који га је пратио и немачки добро говорио, изусти очајнички: „Да, ја сам Конрад Колер!“ На питање, ко су му саучесници одговарао је да није имао саучесника но да је све сам урадио. При том искази је остао и код истражног судије. Међу тим се ни замислити не да, да је он могао сам наси од 250 илограма ваздуха са брода у чамац.

Злочинац је после саслушања предат капетану пристаништа, а овај га је као војног бегунца пдао команданту „Лореланда“ те је под јаком пратњом спроведен на брод. Злочинац је при спровођењу тако клонуо, да су га га степенице носити морали. На палуби „Лореланда“ дочекали га постројени сви мрнари брода са официрима. Одмах је окован. Истрага ће показати, ко му је био саучесник и мисли се да ће бити још нових сензација.

Полицајац Саонтис који је Колера ухватио није хтео да прими од команданта „Лореланда“ награду од 500 драхми но зато му је толико дао директор атинске банке Јордановулос. Осим тога Саонтис је јунак дана и на све стране га Грци често и поклоника обасипају, хвалећи га да је отаџбини огромну услугу учинио.

*

Криминална психологија. — Занимљив предмет криминалној психологији пружа случај, који јављају из Лондона: „Ученик мрнарски, Лауренц Селтер, са рапавог брода „Boscawen“, бачен је под Портланда два стотине стопа дубоке на стеновите гребен. Други један ученик, именом Вајам Грум, изјавио је при прегледању лешине, да је он са још једним дечком, који се звао Визе, био код Селтера, кад се овај случај догодио Визе се, вели, смејао, кад је видео како Селтер доле лежи на гребенима.

Једноме официру са брода „Boscawen.“ поверио се, најзад, Визе, да је он своја колегу Селтера гурнуо у дубину. „Њиом имао ништа против њега, — изјавио је овај чудновати дечак, — али сам учинио, само да бих био обешен.“

*

Убиство на отвореној позорници. — Из Њу-Јорка је јављено европским листовима, да је једна глумица на отвореној сцени, за време представе. Давао се комад „Париска клађма“ (Plaster of Paris). Фрањк Лајден играо је главну улогу. Кад је у средини другога чина стајао на позорници, пуче му Јулијана Морисон, која је играла женску главну улогу, управи револвер на његово срце и опали. Лајден паде, али му Јулија опали још један метак у груди, док је публика од страха као увета седела.

У том се трепутку појави само главом својом из кулиса муж атентаторкин, а она је са задњим осмехом неома задовољно посматрала жртву своју, како мирно лежи на позорници.

Публика, у први мах, није била ни чиста са целом том ситуцијом, и многи су мислили, да то тако треба да буде у комаду, ну кад видоше крв, узбунише се и неколе се свесним нехотице оте:

— Је ли то случај или освета?

— Освета, одговори победоносно Јулија Морисон, а у то се и запеса спусти.

Све се то десиле за неколико трепутака.

*

Крвожедна религијозна секта. — О крвавој човечјој жртви једне тајне секте у Алтфорсту, у белгијској провинцији Гелдерну, саопштавају из Амстердама ове појединости: Једнога је јутра дела околина била престрашена вешћу о тајанственом њеком убиству, што се десило у једној виђенијој кући тога места. Уврак убијатву била је религијозна монеманија. Свештеник ове још сасвим неодређене секте зове се Шпиринг. У истак упеле скупило се, као и обично, до тридесет присталица ове секте у стану заступника (арендатора) Шерфа у Вамеду, општини алтфортској. У току седнице буде објављено, да Шерфов покућар, Бринкман, човек од двадесетосам година, има „завода у своме телу“ (да је ушао „дао у њега). — Њоју, око два сахата, пробуде се породица Шерфова услед певања псалама браће и сестара Леруа. Цело домаће особље буде сазвано у спавању собу брачног пара Шерфова. Дојуће и Бринкман (са „ђаволом у себи“ и једна слушкиња. Наједанпут доказте Шерфе један гвозден ватраљ, намакну, снажно и расцени на двоје главу бедноме слузи, у којега је тобож ушао бес. Затим је била лешина упакована и искасапљена, и то све уз певање свети псалама...

Кад је, на глас о томе, стигла полиција са судским особљем, затекли су пред Шерфовом кућом све присталице ове махните секте, где певају и са фанатичким заразомима и покретима играју од радости због победе над демоном.

Полиција је одвела целу гомилу у лудницу. А Шерф је већ бно побегао у једно оближње село код средника.

*

Гороетасан претрес. — Прави монструм судског претреса био је балдитски претрес у Сасарију на острву Сардинији. Имало је да се осуди ништа мање од *четири стотине* оптужених и да се саслуша преко *хиљаду и десет* стотина сведока. Међутим код овог криминала није то нко карактеристичан велики број оптужених, колико њихов друштвени положај. Биле је међу њима, за пример, кметова, општинских одборника, учитеља, свештеника, егонома и земљорадника, као и много виђених господа. Оптужба против ових разбојника износи најстрашније преступе, као што су убиство, затамњивање, паљевина, отмица и подстицање на убиство. Судски акти о овоме предмету износе више од *две стотине* хасцијала а на претресу се појавило више од сто адвоката као бранилаца. Пошто се у целоме месту није нашла дворана, која би могла примити оволика народ, морала се на јавноме тргу сагредити за тај посао огромна дворана, која је личила на стародревне римске цирконе.

*

Страшан чин једне очајне жатере. — Нека непозната жена, у другом стану, бацила је у Дунав код Бечи своје троје деце: једно од пет, друго од три и треће од две године, па је онда и сама скочила у воду. Деца су се, без помоћи, брзо утопила, а мати је још жива извађена и однета у Болницу. Тамо је због узбуђења, муке и страха побацила још живо дете, али које је одмах угинуло. Мати се очирала свакоме лечењу и неки, те је после неколико часова издахнула.

Узрок је стари, најкадашњи: беда и невоља.

*

Питентирани преступник. — У тамници, у Мариланду, седио је до скора познати Тобије Худзон, преступник у повратку, који је, због краће кона на велико бно осуђен на девет година тешке тамнице. Худзон је научно образован човек и генијални проналазач. У тамници је читао само научна дела и тамо се његова библиотека састојала из хиљаду и осам стотина свезака. Он је до сада измислио више електричних апарата, а једно звоно за узбуну, његова изумотка, тако је изврсно и практично, да га је тамнички директор дао

наместити у својој рођеној спаваћој соби „ради предохране од лопова".

Једном објави Худзон инспекторима тамнице, да браве на вратима појединачних ћелија не вреде ни луле дуванa. На да би за то своје тврђење дао и доказа, пристане да га затворе у једну двогубо закључану ћелију, чија су врата поред тога била снабдевена још и чешким ланцем за сигурност. Само у два ударца чекићем обије он ту и браву и ланац! После овога сјајног експеримента, који је све присутне запрепастио, даде се Худзон одмах на посао и пронађе за врата нову браву, — разуме се, електричну. Генијални проналазач нађе на општe одобравање и допадање и би му после тога поверено, да на сва тамничка врата изради браве по новоме систему. Као награда за то буду му опроштене две године и два месеца од равнје досуђене му казне; осим тога добио је патент за „Худзонове браве".

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

30

Окретност, којом су прети додиривали и хватали жице, свесним се рашала мајсторија и највештијега окус-бокуса. Свирале су се само игре. Код најзвазнијих места су свирача ударали згланковима од прстију о трбух на балалајкама. Ток, укус, извођење, руковање инструментима, карактер предавања мотива, — све је то било некако особито, оригинално, осуђеничко. Један од свирача на гитару такође је знао свој инструмент дивно. То је био онај племић, што је убио своја оца. Што се тиче дарета, оно је просто правило чуда: час се шврти на прсту, час прекуку пальцем преко његове коже; час се чују чести, звонки и једноличан удараци, час, опет, као да се наједаиput тај силан, јасан звук разлије као пасуљ на безграничан број ситних, изломљених и шушкавих звукова.

Најзад се појавише још две хармонике. На часпу реч, да досле нисам имао појма о томе, шта се може начинити од простих, народних инструмената: сагласност звукова, складност у свирању, а поглавито дух, карактер схватања и предавања саме суштиие мотива, били су просто за чуђење. Тада сам први пут разумео потпуно, шта је управо то, што је безграничпо разуздано-весело и смело у веселим живахним руским играчким песмама.

Напослетку се подиже и завеса.

Сви се узмрдаше, сви се наместише о једне ноге на другу, последњи се подигоше на прсте, нено паде с цепанице; сви до једнога зинуше и упиљише после на позорницу, и најсавршеније ћутање олада..'

Представа је почела.

Поред мене је стајао Алеј, у гомили своје браће и свих осталих Черкеза. Сви су они страсно заволели позориште и после тога су одлазили свако вече. Сви муслимани, Татари и остали, као што сам не једанпут опазио, увек су страсни љубитељи свачег, што би било за гледање. Поред њих се привукао и Исај Фомић, који се, као је изгледало, кад се подигла завеса, сав претворио у уво, око и у најзванвије, жедно очекивање чудеса и насладе. Била би, баш штета, ако би се он разочарао у својим очекивањима.

Лупко лице Алејево сијало је таквом дечијском, дивном радошћу, да ми је, признајем, било веома пријатно гледати га; и ја сам се, сећам се тога, и нехотице сваки пут, при на каквом смешном и згодном исиаду гаумчевом, кад се разлегао свеопшти смех, одмах окретао Алеју и загледао се у његово лице. Он ме није опажао — није њему ни било до мене!

Мени веома близу, с леве стране, стајао је осуђеник, већ у годинама, иначе сваруга жамрљен, увек незадовољан и осоран. Он је такође сплзно Алеја и видео сам, како се неколико пута са полуосмејком окретао њему, да га види; тако је био дубак! „Алеј Семјонић," називао га је овај осуђеник, не знам зашто.

Отпоче се „Филатком и Мирошком." Филатка (Бакушин) био је одиста дивап. Он је играо своју улогу са чудо тачно и јасно. Видело се, да се удубљивао у сваку ерају, у сваки покрет свој. Свакој празној речи, свакоме своме покрету умео је дати смисла и значаја, који је потпуно одговарао карактеру његове улоге. Додајте томе стараљу, томе изучаваљу изванредну, непоновљиву ведрину, простоту, неиавештачепост, и ви ће се, да сте видели Бакушина, морали и сами сагласити, да је то прави, рођен гаумац, великога дара. Филатку сам више пута видео на московској и петроградској позорници, и позитивно тврдим, оба су престонична гаумца, што су играла Филатку, била гора од Бакушина. Поређени с њиме, они су били пејзана (раусана), а не прави мужици. Они су и сувише хтели да представе мужика.

Бакушина је, осим тога, подстицало још и такмичење: свима је било познато, да ће у другом комаду улогу Кедрила играти осуђеник Поцејкин, гаумац, којега су сви због невера сматрали као даровитијега од Бакушина, и Бакушин је тога ради патио као дете. Колико је пута он тих последњих дана долазио мени и наливао своје осећаје. На два сахата пред представу тресла га је грозница. А кад су се смејали и викали му из гомиле: „Браво, Бакушине!... Жестоко, момче!" — цело му се лице сијало срећом; право му се одушевљење блистало у очима. Сцена љубљења са Мирошком, кад му Филатка претходно довикује: „обриши се!", па се и сам брише, испаза је до крајности смешна. Сви да попуцају од смеха.

Али су од снега били за мене најзанимљивији гледаоци; ту су сви били онакви какви су, неутегнути, неприкривени. Продавали су се својему задовољству неузданно, слободно. Узвише одобравала развеселили су се све чешће и чешће. Ено један погурнује суседа и брзо му казује своје утиске, шта више не бринући се на, можда, и не видеће, ко стоји поред њега; други, при каквој смешној сцени, окрене се наједанпут с одушевљењем гомили, брзо прегледа све, као да их све позвана на смех, маше руком и одмах се опет жудно окреће позорници. Трећи просто попуцкује језиком и пристава и не може мирно да стоји на једноме месту; ну пошто се нема куд њи, он само попуцкује с ноге на ногу.

На сцрштеку комада опште весело расположење дошло је до врхунца. Ја ништа не преувеличавам. Представите себи тамницу, ланце, робовање, дуге жалосне године у будућности, живот једноличан, као кишне капљице суморног јесењег дана, — и сад су наједаиput свима тим угњетеним и затвореним допустила, да се заборавак истуше, позабаве, забораве тежак сеи, да удесе читаво позориште, и то још како да га удесе — на понос и дивљење целој варошн, — нек се види, као да би се хтело рећи, ко су наши, и какви су осуђеници, Њих је занимало, разуме се, све, например костими. Веома је занимљиво било за њих да виде, на пример, какпова Ваљку Отпетога, или Нецветајева, или Бакушина, у сасвим другом оделу, а не у оиакпом, у каквом су их већ толико година свака дан гледали. „Кто осуђеник је, нсти осуђеник у којега такође ланца зпече, а где сад излази у капуту, у округлој капи, са огртачем — прави чиновник! Брковс село наместио, па и косу. Ено извадио је из џепа прпену мараницу, хлади се њоме, представља господина, као да је, ни узми ни остави, и сам господин!"

И сви су одушевљени.

„Добротворни спахија" изишао је у ађутантском мундиру, до душе, веома старом, са еполетама, у каци с кокардицом, и произвео је необичан ефекат.

Ја ту је улогу било два љубитеља, и — да ли ће се веровати? — обојица су се, као мала деца, страшно посвађали ово тога, ко ће је играти: обојици се хтело, да се покажу у официрском мундиру са акселбандима! Њих су већ растављали остали гаумци и присилно су сеснјном гласова, да се улога дă Нецветајеву, не зато, што би он ово згодније и лепши од другога и, на тај начин, више личио на господина, него због тога, што је Нецветајев убедио све, да ће изићи с трескоиаком и њиме ће тако махати и по земљи шарати, као прави господин и при жицоп, што Ваљка Отпети не може ни да замисли, јер праве господе он није никад ни видио.

И, одиста, Нецветајев, чим је изишао са својом господом пред публику, није ништа друго ни радио, него је само брао и хитро шарао по земљи таиким штапом од трске, који је од некуда набавио, јамачно видећи у томе знаке највишега господства, крајње гизданости и отмепости. Верозатно је, да му се некада, још у детињству, кад је био спахијски босоног дечко, десило да види ено одевеног господина са штапићем и очарао се његовом нешпном окретала штапићем. И, ето, утисак је за увек и непзгладљив остао у души његовој, тако да се сад, у његовој тридесетој години, пробудило све како је било на потпуно задовољство и одушевљење целе тамнице.

Нецветајев је ено толико удубљен у своје занимање, да већ није ни гледао ни чуо ништа и никуда, чак је и говорио не подижући очију, и ништа друго није чинио,

него пратио погледом свој штапић и његов крај.

Добротворна спахињица била је на свој начин такође изванредна значајна: она се појавила у старом, отрцаном оделу од муселина, што је лично на праве дроњке, с голим рукама и вратом, страшно набељеним и нарумењеним лицем, у спавању плетеној капици, подвезаној испод брадо, са сунцобраном у једној руци и са махалицом (перјем) од ишаране хартије у другој, којом се она непрестано хладила. Читав плотун од смеха дочека госпођу; па и сама се госпођа није могла уздржати и неколико се пута почињала смејати. Госпођу је играо осуђеник Иванов.

Сиротиња, преобучен у девојку, био је особито љубак.

Кувљети су такође добро прошли. Једном речи, комад се свршио на најпотпунији и свеопште задовољство. Критике није било, а није је ни могло бити.

Одсвирање још једном увертире: „Доме мој, доме“ и завеса се наново подиже.

„Сад је дошао Кедрил. Кедрил је нешто налик на Дон-Хуана; бар и господина и слугу на сриштетку комада однесу ђаволи у пакао. Давао се читав чин, али је то био очигледно одломак; почетак и крај су били изгубљени. Разума и смисла није ту било ни најмање. Радња се дешава у Русији, негде у гостионици на путу. Гостионичар уводи у собу господина у шињелу и округлој, згњеченој капи. За њим иде његов слуга Кедрил с ножном торбом и са кокошком, завијеном у плаву хартију. Кедрил има на себи полукожух и хаљетски качкет. Он је управо ждероња. Игра га осуђеник Поцејкин, такмац Бакулушинов; господина игра онај исти Иванов, што је играо у првом комаду добротворну спахињицу. Гостионичар, Нецепљајев, скреће пажњу унапред, да се у соби појављују ђаволе, и сакрије се. Господин мрачан и забринут, гунђа за себе, да је то одавно знао, и наповеда Кедрилу да повади ствари и припреми вечеру, Кедрил је страшљивац и прождрљивац. Кад је чуо о ђаволима, он бледи и дрхће као прут. Он би побегао, али се боји господара. А осим тога њему се и једе. Кедри је сладострастан, глуп, на свој начин лукав, вара господара на сваком кораку а у исто га се време боји. То је значајан тип слуге, у којем се нешто нејасно и из далека опажају црте Лепорелове, и који је доста добро приказан. Поцејкин је несумњиво имао дара и, по моме мишљењу, глумац је још бољи од Баклушина. Разуме се, кад сам се сутра-дан напао са Баклушином, да му нисам исказао своје мишљење потпуно: веома бих га огорчио.

(Наставиће се)

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Тодор Гаргорјевић звани „Тојка“

Познавао сам га још пре 20 год. Ја сам био ђак теразијске гимназије а он..... гимез. Интеран из првог разреда гимназије због свих могућих порока, одао се потпуно „мангупском“ животу. Као што то већ обично бива, отпочело је прво са „прајдарџилама“ у порти војводинске цркве, за тим је дошла прађа воћа у парку министарства финансија и околним баштама, па онда посећивање појединих кошаркених дућана, после оних „хлановача“, а после све — бивградски казмат..... Све ово, пак, ишло је тако брзо; све је изгледало тако природно, да и самом ону Торњином — једном оделишем угледном мајстору — није остало ништа друго до да, сазвавши ђа му је сви и по трећи пут осуђен на робију, узвикне са свим равнодушно: „Тако му је, ваљда, суђено.“

* * *

Тојка је родом из Београда, има му 30 год., средњег је стаса, суноврат, при, дутих образа, живих очију, дугуљаста лица, до зла Бога је наивостан и помућко.

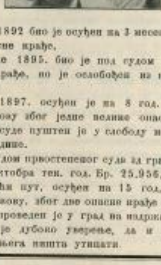

Год. 1892 био је осуђен на 3 месеца затвора због опасне крађе.

Године 1895. био је под судом опет због опасне крађе, но је ослобођен на недостатка доказа.

Год. 1897. осуђен је на 8 год. робије у јаком окову због једне велике опасне крађе. Са ове осуде пуштен је у слободу пада месеца 1901. године.

Пресудом преосталог суда за град Београд од 15. октобра тек. год. Бр. 25.956. Тојка је, и по трећи пут, осуђен на 15 год. робије у јешком окову, због две опасне крађе а 15. тек. месеца спроведен је у град на издржање осуде.

Наше је дубоко уверење, да и ова осуда неће на њега ништа утицати.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

—

Један општински писар пита:

„Мојој општини састављала су три села, све до краја месеца августа ове године.

Тек при крају овога месеца одвојило се једно село, у смислу чл. 10 закона о општинама, и образовало засебну општину.

Све до дана разгрушкивања, стара општина није имала састављен ни одобрен буџет.

Настоје сада питање: но коме буџету припада плата општинским чиновницима и службеницима — да ли по прошлогодишњем до дана разгрушкивања, или према овим буџетима, који би се тек сада састављали и у једној и у другој општини, за ову годину?“

У бр. 37 и 38 овога листа, ми смо већ дали обавештење на слично питање; и, из начела, које смо тамо истакли као пресудно за оцену овога питања, могао се извести правилан одговор и за случај, који је напред изнесен.

Али, пак се то није хтело прочитати или није умело схватити, онда ми ево још једно обавештење специјално на постављено питање.

Дакле: кад је господин Министар Финансија, наредбом својом од 30. јануара ове године Бр. 531, обуставио праћење буџета све до појаве новога закона о општинама, онда је, по чл. 6. закона о окружним, среским и општинским буџетима, важно прошлогодишњи буџет све дотле, докле се нов не одобри.

Према овоме, и буџет прошлогодишњи важно би за општину, о којој је реч, све дотле, док се нов не одобри.

Али, пако је на крају септембра настало разгрушкивање старе и образовање нове општине, где је и чиновништво општинско умножено, то ће се новим буџетом регулисати плата чиновништва од 1. октобра ове год. уврано од дана разгрушкивања, а дотле важи стари буџет.

Имамо одмах да примимо: да се овако што могло догодити само због тога, што је у овој години мењан закон о општинама, иначе су општине дужне да сваке буџет у законском року, и свака другчија радња спада у злоупотребу.

* * *

Један, опет, општински писар поставио је ово питање:

„Нашао сам на недоумице, па с тога молим уредништво за следеће објашњење:

Јања Павловић, из Б. Г. каже ми од стране школског одбора школе 6-шке, да непредано упућивање свога детета у школу, са 17·20 дин. новчане казне.

За наплату ове казне, школа 6-шка, писала је председнику школског одбора, а он је, пак, овај захтев послао општинском суду, тражећи да се наплата изврши.

По члану 20. закона о народним школама, новчана казна замењује се затвором, рачунајући за један дан затвора у новцу, два динара код свију оних, који су сиротног стања.

Расписом господина Министра Просвете и правених послова, објашњено је, да се за сиромаха сматра сваки онај, који плаћа испод 10 динара непосредног пореза.

И, пако моменути Јања плаћа на име непосредног пореза, не рачунећи порез на личност, 3·36 динара, то би се и њему казна новчана имала заменити затвором.

Питање је сада, како ће му се рачунати свих 17·20 динара на правилне дане, јер се ова сума не оцепљена са данима затвора, пад се за претварање узму нао основица 2 дин. по дан у затвора, поштто би према суми од 17·20 дин., за последњи дан затвора дошло по 1·20 динара.

Ако би овај претек према 16 дин. дошао на сате и минуте, како би се то намирало са сиром законским пређевима, који као најмању казну затвора предвиђају 24 часа?

Даље: шо треба да донесе одлуку о замени новчане казне затвором — школска Управа, председник школског одбора или општински суд?

И, на коначпу: у ком року треба извршити ову казну затвора; има ли застарелости под ових осуда; ако је има ли ли је као код истуних пресуда од три месеца; и почиње ли застарелост тећи од дана, кад је пресуда извршном постаде, или од дана, кад је општина добила акт за наплату?“

Пре него што пређемо на сам одговор на овоме, имамо да најавимо своје задовољство, што је овај писар устао скоро сао случајеве, који се могу да јаве на примене чл. 20 закона о народним школама, јер нам се овако пружа могућност, да у једни пут дамо обавештење о једној ствари, па да се касније не врашано на њу, у колико је то у опште могућно код сваког

појасни законских одредаба, нас што је баш ова, о којој је и ово питање.

Данас уз одговор што смо га дали у бр. 30 и 31. нашега листа, не одговарамо још и ово:

Кад што ово напред рекли, чл. 20 закона о народним школама, неома је нејасан. Он постиваља правило замене новчане казне затвором, а не регулише ближе: шта се има разумети под речима: „*у случају, да се новчана казна не може наплатити.*“ Он одређује да се за 2 динара увека дан затвора, а не каже шта ће бити у случајевима, кад је казна исто два динара или више од два али мањи од 3 динара.

Отуда је и могло доћи, да је г. Министар Просвете узео право на се, да објасни расписом од 17. маја 1899 год. Бр. 4322, који су случајеви сиромаштине, кад се казна не може наплатити, а отуда и ми црпемо право да кажемо, како се у овим случајевима вала поступати нарочито § 316 кр. законика, где се код замене истуних новчаних казни постиаља правило, да се каже, мањи од максимума, увек замењује једним даном затвора.

Према томе, у овом конкретном случају за 17-20 дин. било би 9 дана затвора, јер би се и 1-20 дин. рачунали у 2 динара.

На тај начин, казна затвора не би се делила на сате и минуте пошто се и но помињутом чл. 20. дан затвора рачуна у 24 часа.

Ово је одговор на прву половину питања, а сад долазимо на другу...

Одлуку о замени новчане казне затвором, има да изврши председник општине, коме је и сама пазната стављена у дужност, јер би другчије поступање само одуговачило и отежавало напаћу.

Казна она, било у новцу било заменом затвора, мора да се изврши, према осуђеноме, у року од месец дана.

После тога рока, дужност плаћања прелази на самог председника, и по духу и слову закона, она се не би могла после тога рока наплаћивати од осуђених, јер је законодавац, преносећи казну на самог председника, имао намеру да та тиме нагна на марљивији и савеснији рад у сличним случајевима.

Застарелост није специјално предвиђена, али позивећи се опет општег правила, да држава нема права, да ничего дроги над главом једнога свога грађанина општар мач, морала би се и овде узети застарелост од три месеца, као код истуна и то према председнику, јер према осуђеном, као што напред рекосмо, вали за месец дана.

Застарелост прекуде тече од дана, кад је пресуда постала извршном, јер је председник општине, који је уједно и председник школског одбора, који ову казну и изриче, знао за њено постојање и има дужност, да је на време саопшти осуђеноме.

* * *

Ж. Ј. М., срески начелник, учинио је ово питање:

„У овоме срезу појавила се рапира о обављању процвита на сакупљање и живодерину хране по општинским кошевима, при годишњим премеравању ове.

Тиме, у једној општини имамо овај случај.

Крајем 1899 године, увесене је у нош једне општине наплата кукуруза, и дати на чување одговорном рачуноиоласу, заједно са списковима оних, који су храну узели.

На крају 1900 године извршен је премер овога кукуруза и нађено је, да недостаје 30% од увесене количине.

Како је комисија, која је овај премер вршила, била уверена, да кукуруз није упропашћен, већ да је ова разлика дошла од сакупљања и живодерине, она је признала овај мањак, који је последња година, која се по закону може признати рачуноводственом рачуноводству за раструр у праву годину.

Крајем 1901 године опет је премерен кукуруз и нађено, да је мало 31% од увесене количине, прав пут увесене у нош.

Сад је питање: да ли ће се за 1901 год. рачунати процепат 31% или само 30% за ове време, доле кукурузу буде стајао у ношу, па ма то трајало 5—6 година, или се овај процепат дозволен у првој години не односи и на остале године, те, по томе, рачуноиолагач не би био одговоран за мањак у 1% од укупне суме, која се показао на крају 1901 год.?

На ово питање одговарамо:

По члану 20. закона о општинским кошевима, на сакупљање и раструр признаје се, код кукуруза 30% процента, а под остале хране 8%.

На у овом ни у којем другом члану не вели се, да се овај процепат може поновљавати, те се, по томе, мањ узети, да се неће процепат у општи не сме признати.

Овакво гледиште застуљено је и чланом 20 правила господина Министра народне привреде од 5. августа 1890 године Збр. 1844, проглашеним за извршење закона о општинским кошевима.

Према томе, и рукоиласи храном, о којој је реч у горњем питању, мора бити одговоран за овај ваших мањак у 1% од увесене количине, који је законом дозволен.

Велимо мора се учинити одговорним и тражити накнаду штете, на начин прописан чланом 18. помељутога закона, а не мањи, која буде чинила извиђај, јеани дужност да утврди: да ли је овај мањак дошао злоупотребом или непажњом, на ако није ни једна ни други случај, већ се утврди: да је мањак дошао услед сакупљања или живодерине, она ће, наравно, ослободити рачуноиолагача одговорности, утврђујући, да тај начин, да је процепат, одобрен законом, недовољан за све прилике и све случајеве.

Наравно, да клиет мора бити у потпуни неома обазрива, како би нашла праву потњу, јер нао год што није искључена могућност несавесног и немарљивог рукоиања општинским кошевима, тако исто није искључена могућност, да се покаже већа разлика од 30% због тога, што је храна при примању била сувише сирова на се сакупљала, или, што је чешти случај, да се уселе мишеви на шатине грдне штете, то би тако, рачуноиолагач одговарао на крај не дужан.

На одборима општинским у праоне реду лежи дужност, да немарне имотове упућују на тачно извршење службе, пако ов не би поврагило ово стање, када су рачуноиолагача тврдили, да су живели, у овој години, појели сву храну, те да се тако уништи и прогиро ова установа, која је од тако благотворног утицаја на наш живот и у родословни, и важно ли у погледима признавања.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Василије Брадић, номадија из Мелнеће, решењем ирвост. суда крушевачког од 12. Јуна ар. год. Бр. 12.268., стављен је под поротни суд и притвор због крађе, но како је Василије за време извођења неких побегао то је суд молио све полицајске власти да га у другу своме потраже и са пајсним надлежно да поступе. Василије има 30 год., номинског је раста, сув, у опште крапковаљст. Моле се полицајске власти, да Василија живо потраже и ињеног спроведу ирвостеиеном суду крушевачком с позивом на Бр. 13.718. (УБр. 33.991).

Илија Крајчинић и Живојин Марјановић, шпегрти лимарски, код Милана Илића, лимара из Београда, побегли су од истог, и том прилином украли су му: новчанике са 4 динара у сребру и 60 пл. у никлу, једно хебе пуњено, боје црно-прамчасте, и два мала пероресја. Илија је, из Лознице, има му 13 година, малог је раста, у лицу плав; од одела имао је на себи: плаву блузу и један пут капут, панталоне од сиголутца боје грао, на глави мали прни мекани шешир, фиданки и ципеле. Живојин је из В. Орашја, он има 13 година, у опште је плав; од одела је имао на себи: бео капут, са панталонама до колена, од прене сарбе озаребане, на главн шајкачу, на ногама опанке. Моле се све полицајске власти а општинске се препоручује да напред имоване потраже, у случају пронађења спроведу Управи града Београда, с позивом на Бр. 34.116.

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Сава Бугарски звани „**Кацић,**“ познати иоиоправљач из Земуна, који је, због крађе коња, био осуђен на 5 година робије, на са кога пуштен 16. тек. м-ца, решењем управе града Београда од истога дана Бр. 33.915, прогнат је за свагда у Аустро-Угарску. Полицаји се све полицајске и пограничне власти, да на иоиратак Сави у Србију обрате најстрожу пажњу, и у случају повратка да га строго казне за иоиравај из прогонства и поново прогнају.

Београда од истога дана Бр. 33.915, прогнат је за свагда у Аустро-Угарску. Полицаји се све полицајске и пограничне власти, да на иоиратак Сави у Србију обрате најстрожу пажњу, и у случају повратка да га строго казне за иоиравај из прогонства и поново прогнају.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) О исељењу; 2) Проституције и крадљивице; 3) Врсоии пресуда. — III. *Поучно забавни део:* 1) Из страног света; 2) Занимљиво из мртвог дома; 3) Из полицајског забуна. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Потере; 2) Скреће се пажња.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 47. У БЕОГРАДУ, СУБОТА 30. НОВЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза алексиначког, Градимир Ђуровић, начелник исте класе среза пчињског;

за начелника прве класе среза посавског, округа београдског, Риста Тасовац, начелник исте класе среза косајничког, истог округа;

за начелника друге класе среза ваљевског, Мијаило Тодоровић, начелник исте класе среза колубарског, округа београдског, — сву тројицу по потреби службе;

за начелника прве класе среза колубарског, округа београдског, Светозар Грковић, начелник срески исте класе у пенсији;

за начелника прве класе среза косаничког, Стеван Максимовић, начелник срески исте класе у пенсији;

за начелника прве класе среза пореч ког, Мијаило Петровић, начелник срески исте класе у пенсији;

за начелника друге класе среза пчињског, Деспот Баковић, начелник срески исте класе у пенсији;

за начелника друге класе среза зајечарског, Чедомир Поповић бивши начелник срески исте класе;

за начелника треће класе среза качерског, Момчило Татић, секретар прве класе начелства округа ваљевског, по потребу службе;

за начелника треће класе среза рамског Живојин Ружић, јавни правозаступник из Београда;

за секретара прве класе начелства округа ваљевског Марко Ђурашковић, начелник треће класе среза качерског, по потреби службе;

за напредног секретара друге класе начелства округа београдског, а да врши дужност начелника среза косајског, и прима плату из плате овога, Мијаило Пантић, бивши срески писар прве класе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. год. Пр№ 28.676 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за полицијског комесара у Митровици, округу подрињском, у рангу начелника среског треће класе, а да прима плату из партије која је буџетом одређена на чиновничко особље среских власти, Божидар Божић, писар прве класе министарства унутрашњих дела; и

за писара прве класе министарства унутрашњих дела Милан Радојковић, писар прве класе среза врачарског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. г. Пр№ 28.677 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Ђорђу Карајозановићу, секретару прве класе министарства унутрашњих дела, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. год. Пр№ 28.678 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Димитрије Павловић, начелник прве класе среза зајечарског;

Милоје Петровић, начелник прве класе среза алексиначког;

Живојин Крстић, начелник прве класе среза прокупачког;

Светозар Огњановић, начелник друге класе среза косаничког;

Љубинко Петровић, начелник друге класе среза ужичког;

Илија Ђелмаш, начелник друге класе среза копаоничког;

Јован Леовац, начелник треће класе среза рачанског,

Тома Миленковић, начелник прве класе среза посавског, округа београдског, — на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стане у стање покоја, с пенсијом, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. год., Пр№ 28.679 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Велимир Х. Поповић, начелник друге класе среза пореч ког;

Урош Ломовић, начелник друге класе среза жичког; и

Милорад Вујичић, начелник треће класе среза ваљевског, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. г. Пр№ 28.650 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Љубомир Марковић, начелник четврте класе округа ужичког, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 24. новембра 1902. г. Пр№ 28.651 у Нишу.

СТРУЧНИ И НУЧНИ ДЕО

Да ли благодејање из § 471. тачке 7. грађанског судског поступка важи и за чиновнике новчаних завода или других приватних установа, општинске службенике и. т. д.?

Поводом једне судбоносне одлуке касационог суда.

написао Свет. Јањић
касац. судија

У нас, није сада редак случај, да позвилад затражи забрану на целу плату свога дужника, који је чиновник извесне приватне установе или општине, пор. књиговођа завода, општински писар, служитељ, и т. д. и судови искад одобравају забрану а искад опет не, већ само на половину плате, а од забране и на другу половину ове одбијали су потражиоце.

Да изнесено питање није често и јасно доказ је већ и то, што исто неједнако расправљају не само пространени судови, већ и касациони суд.

Да би били јаснији на и разумљивији за сваког, да испишемо сам текст закона.

§ 471. грађанског поступка са његовом тачком 7. ово шта прописује: „За извршење пресуде не могу се узети у попис:

7., ниже од четвртине плате и пензије чиновника и правителственик служитеља;

свештеника, калуђера и општинских учитеља; а ако се повериоци једногодишњим обустављањем плате не могу подмирити, онда се може задржавати половина плате.

Више од половине плате или пензије, не може се у попис узети баш кад би то дужник и одобрио, или раније у залогу дао.

Изузима се од овога само случај у § 58. закона о чиновницима грађанског реда (који гласи: „Кад би чиновником учињено злочинство или преступљење у званичној дужности или ван ове било такво, да би за државну службу било штетно или опасно или унижавајуће њега у тој задржати до коначног пресуђења кривице, то ће се моћи такав чиновник од дужности разрешити и у томе пресуду очекивати.

У овом случају разрешени чиновник узима само половину своје систематске плате; но ако би он имао подмиривати и какав дефект каси, којом држани чиновници рукују, онда ће му се и та друга част за рачун дефекта задржавати.

На званично потраживање власти суд ће дозволавати запт или прибележку на добра оног чиновника, који не би могао ни са задржаном половином плате подмирити недостатак у каси.

Чиновнику, који није од дужности разрешен, ако има штету подмиривати од плате не може се више од половине задржавати.

За штету чиновник одговара и кад службу напусти. Ако је не изгуби, а нема одкуд, да штету исплати, задржаће му се половина плате до исплате, а ако је у пензију стављен, половина пензије.*).

Ми смо исписали само наређење, које се односи на изнесено питање, а не и остала (у петнаест тачака), јер ова немају ничег заједничког са овим.

Први и други одељак исписаног наређења старе је редакција а трећи и последњи пак, то су по допуњеном овом пропису од 14. јула 1898. године.

Одмах да напоменемо, да и ако ово наређење гласи о томе, што се „за извршење пресуде“ може узети у попис, — да се ово односи, дакле, да ово важи, према пропису § 380. истог поступка и за забране јер овај параграф ево шта прописује:

„Обезбеђење не може се тражити на опстанци и на оној ако, колико се за извршење пресуде узети не могу — § 471*, — па према овоме, шта се за извршење пресуде не може да узме у попис, то се не може ни узабранити.

Као што се види наређење тачке 7 § 471. грађанског пост. односи се на *плате и пензије чиновника и правителствених служитеља; свештеника, калуђера и општинских учитеља*, а то су: чиновници указни, почев од најмлађег до најстаријег, државни службеници у опште, свештенике, калуђере и учитеље.

За чиновнике приватних установа, као што су: поћчани заводи и друга приватна предузећа, и општинске службенике, законодавац не говора ништа.

Што о њима чиновницима приватних установа у опште није законодавац ништа говорио у старој редакцији, може се објаснити тиме, што у оно доба, кад је овај закон доношен, а то је 20. фебруара 1865. године, и није у нас било оваквих установа, па ни чиновника; али, што се тада није ово благодејање распростро и на општинске службенике, па на обоје и приликом наведене допуне од 1898. године, — *не може се друкчије објаснити до тиме, да је ово хтео да изјасни*, што је по нашем мишљењу погрешно; већ је требало ово благодејање распростреги и на њих, јер су и то махом људи, који живе од те плате, и ако му је ум узмете, од чега ће да живи он, па још ако има и породицу.

Са изнесеним законским прописом, законодавац је хтео да обезбеди чиновнику половину плате или пензије, те да може њоме да издржава себе и своје, да подмирује све општинске и државне дажбине да би опет могао бити способан и у опште подобан за службу; а другу половину остањо је, да се повериоци задуженог чиновника, могу да измирују за своја потраживања.

Кад законодавац није и у допуни од 14. јула 1898. године уврстио и чиновнике и службенике општинске и приватних установа, мислимо да се *ово благодејање из тачке 7. § 471. грађан. поступка*, овако, како сада гласи ово законско наређење, *не односи и на њих, јер изузетке треба тајмачедавање примењивати*, то је правно правило, којим нас уче учитеља права, али како није право, да ово и даље остане овако, онда је *законодавство дужно, да што скорије донесе допуну, по којој да се ово благодејање има да распростре и* **на чиновнике и службенике приватних установа и општина.**

Ну, као што смо напред напели, има у Касационом суду противника овом мишљењу.

Да изнесемо и једно и друго.

J. Костић, трговац из К. тражио је забрану на целу плату, коју у 720 динара на годину прима, његов дужник Јован В. земљоделац, а сада писар општине К. а за обезбеду 750 динара са 12% годиш. интереса, колико му Јован дугује по осудном решењу.

Првостепени суд уаео је, да је тражење доказано али не и умесно, па је одобрио забрану; али само на половину плате, а одбио тражење и на другу половину, решењем од 5. Јула 1901. године. № 4991. узев за разлог пропис § 471 тач. 7 грађ. судског поступка.

Но, по жалби повериоца, Костића, Касациони суд у свом III. одељењу, поништио је 22. Августа 1901 године, под № 5780. решење првостепеног суда са ових разлога:

„Погрешно је суд, што је тужиоца одбио од тражења, да се туженоме узабрани цела плата, позивајући се на пропис тачке 7 § 471. грађан. поступка, *кад тај законски пропис не заштићује изричнО и општинске писаре*“.

Услед ових примедаба, које су обазлене за првостепени суд према § 333. грађан. поступка, овај је и донео друго решење, којим је одобрио забрану на целу плату дужника Јована.

Грешни Јован изјави жалбу на ово решење, коју му је писао адвокат, у којој је доказивао, да се благодејање из тачке 7. § 471. грађан. поступка има да распростре и на њега и његове другове.

Све му то не поможе; јер Касац. суд одобри ово решење, којим је одобрена забрана на целу његову плату.

Да ли је он и даље остао ћата у општинском суду; — не знамо; али сумњамо.

Други случај расправљен је у П. одељењу Касационог суда 18. Јануара текуће — 1902 — године под № 507.

Ево и њега

Сретен Ц. чиновник из Београда, тражио је забрану на целу плату његова дужника Драг. М. Ј. чиновника једног од београдских поћчаних завода коју у 1200 динара прима на годину од завода, а за обезбеду 175 динара меничног дуга.

Првостепени суд је нашао да је тражење доказано и умесно, *јер се у тач. 7 § 471. грађан. поступка не урачунају и чиновници приватних завода. какав је и дужник Драг. те се има да узме, да се благодејање из овог прописа не односи и на њих, па је одобрио забрану на целу плату дужника.*

Онде је првостепени суд опет погрешно, што је и иначе одобрио забрану на целу плату; јер је дуг износио 175 динара и он би могао да се измири обустављањем четвртине плате.

Решење првостепеног суда од 14. Децембра 1901. год. под № 22047., које је о овоме гласило, поништило је Касациони суд са ових опет разлога:

„Погрешно је суд, што је за рачун *причатног потраживања* одобрио забрану на целу плату дужника Драг, јер и за њега као службеника — чиновника — вреди благодејање из тач. 7 § 471. грађан. поступка, по коме се само једна четвртина, а највише половина плате, у случају да се једногодишњим обустављањем четвртине плате, повериоци не би могло да намири — може обезбедити“.

Првостепени суд усвојио је ове примедбе и донео решење, којим се уважава забрана на четвртину плате дужника, коју у 1200 динара годишње прима од завода.

Противу овога решења није се жалила ни једна страна.

И у овом опет случају тужиоцу — повериоцу — писао је један од угледних адвоката тужбу за забрану.

Није било могућно да ово питање дође и пред општу седницу Касационог суда, јер првостепени судови не могу давати противразлоге, кад су примедбе учињене на решење њихово, донесено по прописима грађанског поступка; али како је предмет од малог значаја, требало би га изнети пред општу седницу Касационог суда у смислу § 16 устр. Касац. суда, те да она донесе *начелну одлуку* о овоме питању а све дотле и док законодавац не допуни овај пропис и тако не задовољи и ове веселнике, судови ће ово питање расправљати час у једном, час у другом смислу, а ово не би требало да буде. већ и по томе што сада имамо велики број службеника, на које би ово благодејање вазало распростреги; или на послетку о коме питању, вазе размислити, па га онако не оставити.

Ми учињамо своје, а на надлежнима је, да и они поклоне своју пажњу овоме питању које, држимо, да ће заинтересовати већину читалаца а нарочито оне, о којима се и одлучисмо да ово пишемо.

Општински писари

Нећемо погрешити ако кажемо, да правила, која важе за појединце, важе скоро дословно и за исвесне установе.

Онако исто, као што се у друштву губе извесни људи, који би иначе и својим карактером и својим способностима, могли корисно послужити отаџбини, тако су и извесне установе потпуњене, њихов значај сведен на најмању меру, и остављене да се и о њима каже као и о појединцима: такав им је кмет — среза.

Са овако мухамеданском резигнацијом о кмету, могли би се изразити и за установу општинских писара, чији значај у нас никад није процењен овако, како интереси друштва захтевају, боље рећи заповедају.

О општинским се писарима до сада у опште мало говорило, а држана је за њих једна мрднула пустом.

Кад одбијемо један покушај, што су га општински писари учинили сами за се, попретањем листа у Лесковцу; кад одбијемо последњи покушај исте врсте учињен ово дана, онда се може рећи, да се о општинским писарима, у толико водило рачуна, у колико су она били неопходно потребни, у колико се без њих управо није могло.

Нисмо намерни, да сада истражујемо узроке, зашто се о овоме реду људи овако мало водило рачуна до сада, нити у опште хоћемо да учинимо одговорним овога или онога чиниоца — државу, јавност и укупно наше друштво.

На против, констатујући овако само један факат о пропуштеној дужности према овој установи, ми ћемо пре да говоримо о улози општинских писара у опште, као и о задатку њиховом у државноме животу.

По своме положају, месту живљења, дужностима које врше, општински су писари врло беочуг у лапцу, којим су општини интереси општина, као самоуправно-административним јединица, са срезовима и окрузима, као вишим државним јединицама.

Они имају исти положај и у нашем правосуђу.

Са овако повољним положаја, они су у могућности, да снажно утичу на све гране нашега државног уређења, управо на укупан наш културни и политички живот.

Они су у положају, да буду пионири за рационалније газдинство у нас; они су у положају да утичу на благонаравље нашега народа; они су у положају да га политички упућују овим или оним правцем; они су у положају да га васпитавају у вршењу грађанских дужности према држави; они су у положају да га загревају и одушевљавају за сва племенита подузећа и патриотске аспирације нашега народа; они су, велимо, у згодном положају, да снажно утичу на разној целокупног нашега народног живота.

Од њих много пута зависи: да ли ће се живот нашега народа повести правилним или погрешним путем.

Да нам се не би пребацило, како смо преценили значај општинских писара, ми морамо одмах ближе да изнесемо и послове, који су им законима додељени, а да одмах обележимо ближе и улогу, коју они имају у држави.

Изнећемо и оно што они морају да раде по законима, који им одређују извесне дужности, а и оно што могу по своме згодном положају.

Дакле:

Донесен је рецимо нов Устав земаљски. Њега треба да објасни народу општински писар.

Његова оцена о Уставу, коју он да било на збору, било на слави, било на сиабди или дан, пресудна је за сељане око општине, у којој је писар.

Они ће чути наравно, оцене и других људи, али ће више веровати своме Ћати, који је ту с њима и дан и ноћ, и у добру и злу, и на слави и на сиабди и на дан.

Донесени су закони: о унапређењу сточарства; о уништавању штетних биља и животиња; о унапређењу виноделства и воћарства; о земљорадничким задругама; о риболову; о лову и т. слично.

Све те законе треба да задахне животом општински писар; да он истакне важност намере законодавца и користи које ће правилна примена тих закона донети. Нико други није у повољном положају да то учини као он, никоме се другоме не ће веровати као њему.

Он је ту да покреће мисао о подизању и одржању добрих путева; о подизању школа и цркава; утеданих добара за поједине гране пољопривреде: о сузбијању пијанства и перада, које је зло захватило прилично корен код нас; он је ту, да саветује над треба сејати, копати, жети, брати; он је ту да истакне значај школе, да издигне важност прикве, да саветује егзистенцији живот и предохрану од злих болести; он је ту да спречи растурање задруга и сузбије инокосгтину; он је ту, да спречи неразумне и бескрупулозне парнице, које сатиру наш народ; он је, једном речи: и поп и учитељ, и лекар, и адвокат, и економ и све, све, што може да крене живот народа у напред.

Овакав је, дакле, положај општинских писара, а хоће ли они успех успешно одговорити задатку, који им је намењен у друштву, то зависи од тога, како је обезбеђен овај ред људи, и колико је интелектуално јак, да то учини.

Ми одмах изјављујемо, да је потребна јака интелигенција, па да се одговори свима оним дужностима, које су напред побројане, и које леже на општинским писарима, али одмах додајемо и то, да је прав услов за ово њихова сталност, и обезбеђен живот породице.

Кад они не буду више остављени на милост и немилост кметова и иначе појединаца; кад дебаџ њихов и њихове деце не зависи од њихова наносних људи, онда ће општински писари дати добре резултате и са овом спреном, коју данас имају.

Наравно, да овим не мислимо рећи, како они не би требали ништа више да учине за своје образовање, како би достојно заузимали овако важне положаје.

На против, ми налазимо, да они треба и дан и ноћ да раде, како би се надигли интелигенцијом изнад својих сугрђања, те да се и на тај начин појача њихов углед код оних.

Ово последње лежи искључиво у њиховој вољи, па зато оне треба да учине све што могу према средствима, којима располажу и местима у којима су.

Они треба да раде, а на државе лежи дужност да им положај обезбеди, и да створи потребне школе — курсеве — за њихово образовање и научавање послова административне службе.

Кад се тако буде урадило што треба и с једне и с друге стране, онда ће, уверени смо, наше општине поћи другим путем, онда ће се осетити благотворни утицај општинских писара на наш укупни живот државни; онда ће се тек видети важност положаја, што га они заузимају у друштву.

Ми рекосмо своју реч и сасвсемо душу своју, а на надлежнима је да по овомеураде шта треба.

Димитрије С. Калајџић
члан Повсне Управе

Проституткe и крадљивице

Антропометријска студија од Д-р Пауине Тарновски

(Наставак)

Проституткe са ослабленом интелигенцијом.

Многобројни су ступња између којих варира ослабљене интелектуалних моћи код проституткu. Док се оно код једних јавља у облику тупавости, а код других у облику глупости, дотле код трећих прелази у стање врло близко идиотизму.

Према овим разним ступњима интелигенције, и проституткe које долазе у ову категорију деле се на ове 2 групе:

а, **Тупаве**, које се одликују неосетљивошћу према свему ономе што их окружује. Оне су троме, немарне и ни мало радознале. Човек их, на први поглед, може познати по њиховом високом стасу, великим удовима, бледој или жућкастој кожи и извесној, већој или мањој дебљини. Њихови покрети, као и ход, троми су, и наражавају, сваком пријатком, вољу ка спавању. Моћ осећања код њих је врло мала, а има их и таких које чак не осећају ни убод чиоде.

Апатија, немарност и леност, главне су одлике ових несавршених створења, која се ужасавају рада и говоре као од беде. Веза мисли код њих иде врло споро, а понекад их идеја да мисле и о најобичнијим стварима.

Ништа не радити, ни мало не мислити, што више деловати нормално је стање ових створења, а јести, пити и спавати њихово је једино задовољство.

Круг њихових идеја веома је ограничен, а моћ расуђивања врло скучена. То, без сумње и чини, да свој проституткин положај претпостављају сваком другом, јер у њему налазе довољно и мирноће и задовољства.

Поред свега овога, оне су у обављању свога заната врло ладне, готово равнодушне.

Неосетљивост и равнодушност којом се у опште одликују ове проституткe, увећавају се још и посведневном злоупотребом алкохола који се, у већини случајева, огледа у хроничном пијанству.

Што се тиче антропометријских мера ове категорије проституткu, оне се такође знатно разликују од мера осталих ни другу

Средња дужина њихове главе износи 176·7 мм. а обим лубање 528·7 мм., док код осталих проституткн они бројеви достижу 178·28 мм. и 531,62 мм.

Противно овоме, средња висина отаца код тучаних проституткн износи 1·54·83 мм., а код осталих 1·53·59 мм.

Разлика ће бити још већа и драматичнија ако се мере проституткн, које припадају овој категорији, упореде са мерама часних и интелигентних жена. Она, у томе случају, достиже читаве сантиметре.

Исто је овако и са дегенеративним знацима којих има много више код ове врсте проституткн но код осталих. Док код последњих овај број не износи више од 82·8%, дотле се он код првих пење до 173·3%.

И изумирање расе такође је веће код ових проституткн но код осталих, јер износи 23·8% према 20%.

И напад:

Међу пречника ове групе проституткн налазило се: 54% алкохоличара, 30% јектичавих, 11·9% епилептичара и 4·70% душевно оболелих.

Помињемо још и то, да се ове проституткe најчешће налазе у нижим класама, а нарочито међу женама које се посведневно одају пићу.

б, **Небрежљиве.** Слаба интелигенција ових проституткн једнаква је са знатном наклоношћу на смеху и веселости у опште. Оне се изненађују најобичнијим стварима, а и неталност је једна од њихових главних особина. Може се слободно рећи, да група ових проституткн представља сушти контраст предходној групи. Док су прве троме и ћутљиве, дотле су оне, на против, врло живахне и до крајности брбљиве. Оне се узбуђују због ничег и задовољне су са малим. За њих је обична ствар, да од смеха прећу на плач, и обратно.

Оно пак, што нарочито одликује оне проституткe, то је немогућност да одржавају везу својих мисли, и да успешно бране ма какво мишљење. Оне не предвиђају ништа и живе од данас до сутра, не мислећи ни најмање на будућност. Оне су, најзад, веома поводљиве и дају се врло лако подговорити да предузму ма какав посао, који после кратког времена напуштају да би га заменули другим, овај трећим и т. д.

Будућност за њих не постоји; оне на њу никад и не мисле. Оне увек живе од садашњости и никад не пристају да жртвују моментално задовољство за ма како велике будуће користи.

Променљивост нарава, нагли прелази од смеха ка сузама и обратно, од веселости ка жалости, непостојаност и слаба воља, — главне су одлике ових проституткн

Поред свега изложеног, међу проституткама које су спадале у ову групу није било ни једне која је боловала од нервозе.

Што се тиче њихових антропометријских мера, оне су износиле:

За дужину главе	177·2 мм.
„ ширину „	143·2 „
„ обим лубање	529·2 „
„ стас	1 м. 59·9

Још нешто:

Међу небрижљивим проституткама налазило се: 21% које су се одавале полним односима пре доба пубертета, 28% подобних за оплођење, 71% нероткиња и 78% које беху одате алкохолу. Изумарање расе констатовано је код њих 71%, а дегенеративни знаци нађени су у много мањем броју но код проституткн из предходне групе.

Примера ради износимо овде детаљан опис једне небрижљиве проституткe.

Ана Фуд, из Петрограда била је њен једног кочијаша, страсног алкохоличара. Мати јој је умрла на 5 месеци после њеног — Аниног рођења.

У својој 9-ој години Ана би предата једној продавици ради научавања заната, и код ње остаде до своје 12 год. када би заведена од стране господара, а ускоро најурена од стране госпођине. Стуњив, после овога, у службу код једне бабице, нашла је убрзо и љубавника, који је прво заразн, па том смести у једну болницу а доцније са свим напусти.

За време лежања у болници упозна се са једном јавном проститутком. Својим причама о угодном и безбрижном животу по проституткним заводима, ова јој толико омами тај начин живота, да Ана, чим је из болнице изишла, покуша да ступи у један проституткни завод. По што је била сувише млада, то је полиција не хтеде уписати већ је посла опу. Рад у кући очевој није јој се ни мало свидео, те с тога у брзо напусти и кућу и оца и побегне у један тајни проституткни завод. Овде се упознаде са једним берберином коме постаде љубавница и изиђе из завода, а после врло кратког времена напусти га и приби се уз једног ћумџара, и т. д.

Ана је била мало стаса — 1 м. 47 — дене, угасите косе и црних, веома живих очију. Имала је један зуб више, а и уши јој беху неправилно сраслe за образ. При свем том, била је лепа, весела, живахна, врло слободна и несташна. Поште је изменяла масу љубавника, ступила је у један проституткни завод, у коме смо је и ми затекли, и у коме ће, вели, остати докле је год бољу трпели. Деце никад није имала, а менструацију је добила у 13 година.

Нервозне проституткe

Ова група одликује се, као што је и само име показује, неропатичном конструкцијом, чија је природна последица велика наклоност ка нервним болестима. Кроет Ебинг назива их с тога кандидатскињама за заводе душевно оболелих.

Поред овога, и саме физичке аномалије не изостају никад код ових проституткн, које се могу поделити на 2 главне групе:

а, **Хистеричне** и
б, **Безобзирне.**

Прва група обухвата све оне проституткe које су, у већем или мањем степену, наклоњене хистеричним нападима. Међу њима налази се исто толико интелигентних колико и уображених егземплара. Док прве идеалишу о природи па се, шта више, занимају и прављењем стихова, дотле друге не пропуштају ни једну згоднu прилику а да не проспаладарају са својом лепотом и својим драхимама. Поједине из ове групе, опет, потомељубиве су и велике материјалисткње, на чак и крадљивице, док су друге веома похотљиве и необузданe у обављању полних односа.

Похотљивост ова показивала се код њих још пре почетка менструације, често пута у 7, 8 или 9 год., дакле у добу, у коме деца са нормалном конструкцијом немају ни појма о полним испирацијама.

Несталност, притворство, лаж, сујета, жеља за допадањем и уображеност, главне су одлике оне групе проституткe.

Навика за лагањем код њих је, може се слободно рећи, права потреба без које би се, готово, разболеле.

Међу њиховим пречима налазило се: 73% алкохоличара, 32% јектичавих и 6·6% епилептичара.

Њихове средње антропометријске мере износиле су:

За дужину главе	179·8 мм.
„ ширину „	141·6 „
„ обим лубање	521·5 „
„ стас	1 м. 54·5

Дегенеративни знаци показивали су се:

У неправилности лубање код	53%
„ аномалијама лица	86 „
„ аномалијама удова	6 „
„ изумирању расе	20 „

Детаљан опис једне хистеричне проституткe овакав је:

Надина Тим има 24 год. Отац јој је био епилептичар и умро је када је Надини било 10 година. Мати, обична раденица и потпуно здрава жена, родила је 7 деце, од којих су њих 6 умрли у раним годинама. Надина, која је остала у животу, одала се проституцији још у 16 година. Њено је лице нешто мало асиметрично, чело испупчено, непчани свод уски, уби четвртасти, нос вељики и затубаст, потињача ност у средини је јако испупчена а на врху удигнута, уши су неправилно сраслe за образ. Хистеричним нападима јављали су се непериодично, често пута убрзо један за другим. Пре ступања у завод имала је више љубавника а и заводе неки сваког часа. Радо прича да би сасвим напустила проституткни живот, али, у стварн, на то никад озбиљно не помишља. Весма је осетљива, и за најмању маленкост плаче или се смеје. Важније мере из њеног астропометријског описа износе:

За дужину главе	182 мм.
„ ширину „	145 „
„ обим лубање	540 „
„ стас	1 м. 55·6

Д. Ђ. Алимпић

(Наставиће се)

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Букет цвећа

Из полицијских бележака М. Т. М.

Ван мог обичаја јутрос у 4 часа већ бејах за столом, који је био у предсобљу мога стана, где сам пио кафу и пушење дуван у дивним млазевима дима слах читаве снопове мисли и Београду и Бечу

Јутро беше необично пријатно, а јутарњи ваздух, који је се у ноћној тишини од дневне прашине потпуно пречистио, сунчаним зрацима дестилисаше се, те је још свежији и пријатнији, што све утиваше на ме, да се са што јачим и пријатним мислима борим.

На тог заноса прекиде ме долазак мога берберина Живка, који, чим је ступио на праг предсобља, поздрави ме са „добро јутро“ г. капетане!“ — Ви сте ми данас мало расположени, разуме се, да ми то чини пријатност.

Видите — настави Живко а уједно огрнуће ме чаршавом и пешкиром, уве суд у коме је сипао воду па помоћу сапуна стварање сапунице, — ви мислите а сви мисле да је берберски занат врло лак. Варајуће нерујте ми г. капетане. Ово до лупе сам занат по себи доста је лак, али је поза берберина, берберина у пуном смислу те речи. — тешак.

Берберин, настави он, може бити слабији у своме занату али он треба да је умешан; да своко свог госта уме наћи и да га уме што боље занимати, како би му време, досадно време бријања — прекратно. И такав берберин може куд и камо боље проћи, но берберин који може бити и одличан овршер, али који је глуп као ноћ, па се не уме лепо опходити са својим гостима.

У том разговору већ ме је био наслањено по лицу и отпочео бријати. — Шта мислите? — Кад сам пошао сад и вами, уз пут сам размишљао како да вас овог јутра занимам.

Хтеде Живко и даље продужити свој говор, али га прекиде изненадан упад у предсобљу једног човека, омаленог раста, изванчин добро развијена, округле главе и образа, црномањаста уска чела, носа сразмерно развијеног према глави, само недрва широких, обрва широких прних и састављених, бркова омањих прних и пуних, косе црне коју кратко шиша, на глави има дри мек половни шешир са малим ободом, на ногама џиселе и панталоне, прслук и капут боје суре а све половно, кошуља бела са крагном без машне.

Овај човек држаше у руци леп и укусно састављен — шатарав букет цвећа.

— Извините, рече странац, ја сам мало убуљен а и хитам да што пре испоруку извршим па сам с тога овако више мање на јуриш ушао у предсобље а лошао сам нужде ради. — Знате Илији Стојановићу, земљоделцу овд. у зеленом виру. умрла Ђерка, која је до синоћ била потпуно здрава којој је сад пуних 19 година.

Ви је нажда знате, дала је лепа како леп дан у години, па оно што је најстрашније, требала је се кроз два три дана да пера, јер је стварно за то била потпуно спремена али смрт учини крај на с тога идем ја куће у кућу те тражим цвеће како би јој леп венац начинили.

Ха, по Богу брате, прихвати берберин Живко са пуно срца и туге, то је права жалост. Ја сам вам веома болећивог срца. — Баш ако имате цвећа и ја вас молим да му што више дате.

Има, прича странац ту мало док дође службавка, те да јој наредим да ти довољно цвећа узбере.

Онда унапред хвала господине, рече странац, ја ћу причекати у дворишту до доласк служавке.

Не, ту причекајте — јер се бојах да ме тица не умакне, која ме је добро познавала или срећом што ме је овај са чаршавом увио а и сапуном насапунио није ме могла уочити а боју гласа, у колико сам могао приликом говора променио сам. Берберину пак Живку шапутајући рекох: то је добар попов. — Он ће ти попушавати карантин.

О ви полицајци, одговори ми Живко полако, ви сте људи немилосрдни и неверни! — Па зар не видите на самом лицу његовом варваре бола и тешке туге.

У том доће мој пандур Крста. кога сам био послао за дуван. Чим је дуван остављено на сто рекох му: Крста, ово је један од мојих добрих и старих познаника, Владимир Марковић звани Градиштанац. — Одвешћеш га у ћорку, где ће сам бити да га други не би узнемиравали приликом прављења венца. Овај букет метућеш у једну чашу у којој хоћу да се сваког вечера вода мења. Он ће нам бити тако добар да 20 дана познање да карантин попуњимо и сваког јутра кад пође на рад понеће собом поред колица, мотике и аспова и овај букет цвећа нога ће увече враћати натраг.

Кад чу Владимир да га познајем баци поново поглед на ме и са болом рече: Зар си ти г. Мито... Баш сам баксуз човек... Е неда ми се на то ти је... Ама чудим се ја што ми Мољутин ћора у Бунису рече: Идиг у Алексинац, тамо ћеш добро проћи, можеш добро зеленирити, јер давно тамо није било никаквих крађа, па се спет више ослободио, те лако коју машнју крађу можеш извршити и ја бих ишао с тобом али ме сви познају а тебе не; а ово да пуним карантин!

Берберин Живко, који је био згранут од чуда, љутито узвикну: Ха, зар си ти допов срам те било лопужо једна. — Ово треба убити. — Више г. капетане ником ништа веровати нећу!...

— Зар мајстор Живко, не би и тај био један одличан берберин, кад би само мало научио бријати. јер видиш, да би и он умео врло вешто своје госте занимати.

Алексинац јуна 1900 год.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

Написао **Фјодор М. Достојевски**

Превео с руског Јефта Угричић

31

Осуђеник што је играо господара, таноће није лоше играо. Он је говорио љубазније најстрашније, што ништа нису значиле; али му је дикција била правилна и жива, покрети складни. Док се Кедрил бавио око торбе, господин хода размишљајући по позорници и објављује на сав глас. да сва чују, да ће вечерас бити прај његовом дутељу.

Кедрил радознало ослушкује, кревељи се, говори „за себе“ и насмејава сваком речи гледаоце. Њему није жао господара; али је он слушао о ђаволима; хтео би да сазна, шта су то управо ђаволи, и зато се он упушта у разговоре и у распитивања.

Господар му, напад, изјављује, да се нехада, у некој беди, обратио за помоћ пакла, и ђаволи су му помогли, нашли му се на руци; али да је данас рок и, може бити, да ће данас доћи по погодби, за његову душу.

Кедрил се почиње страшно плашити. Али господар не губи присуство духа и вирећује му, да спреми вечеру. Кад чује о вечери, Кедрил оживи, нађи кокошку, вади вино, — и мало-мало, па откаше за себе парче од кокошке и поједе.

Публика се смеје.

Сад шкрипнуше врата, ветар удара о капке на прозорима; Кедрил дрхће и бреди, готово несвесно, стрпа у уста грдан комад кокошке, који не може ни да прогута.

Опет смех у публици.

„ — Је ли готово? вече господин, хоћајући по соби.

„ — Одмах, господине..... одмах ћу... вам... спремити,“ — говори Кедрил, сам се посади за сто и сасвим мирно отпочиње јести господарево јело.

Публици се очигледно допада вештина и лукавство слугино, а нарочито, што господин изгледа будала.

Ваља признати, да је и Поцејкин био одлеста вредан похвале. Рекао: „одмах господине, одмах ћу вам спремити,“ изговорио је он одлично. Посадивши се за сто, отпочиње јести алапљиво, жудно и уздрхти код сваког корака господиновог, да овај не опази његове мајсторије; чим се овај окрене у месту, он се сакрије под сто и почуне са собом покошку. Најзад, утоли своју прву глад; време је, да се помисли и на господина.

„ — Кедриле, хоће ли бити скоро? — вече господар.

„ — Готово је! одсечно одговара Кедрил, пошто му од једном пуче пред очима, да господару готово ништа није остало. И, доиста, на тањиру лежи само кокошија нога.

Господин, мрачан и забринут, не опазивши ништа, посади се за сто, а Кедрил са убрусом стане иза његове столице. Свака реч, сваки покрет, свака гримаса Кедрилова, кад он, обраћајући се публици, подмигујући клима главом на глупака господина, дочекују се са неиздржаним кикотом од стране гледалаца.

Али, где, тек што се господин спремио да једе, појављују се ђаволи. Ту већ ништа није могуће разумети, а и ђаволи се појављују некако већ и сувише необично: у кулиси са стране отварају се врата и појављује се нешто у беломе, и уместо главе има фењер са свећом; други „антом има таноће фењер на глави. у руци држи косу.

Зашто фењери, зашто коса, откуда ђаволи? То нико не може себи да објасни. Усталом, тога ради није се нико много ни бацао у бригу. Тако му јамачно то и треба да буде.

Господар се прилично храбро окреће ђаволима и довикује им, да је готов, да га однесу. Али се Кедрил плаши као вељ; подвуче се под сто, али и поред свега свога страха, не заборавља да дохвати са стола славу.

Ђаволи се за тренутак сакрију; Кедрил се извлачи испод стола; али тек што господар опет поуми да се дохвати кокошке, кад три ђавола поново упадну у собу, сподбију господара одестраг и однесу га у подземни свет.

— Кедриле! Спаси ме! вичне господар.

Али Кедрилу није до тога. Он је у тај пар одувао под сто и ешалу, и тањир, па чак и хлеб. И сад је он, ето, сам; нема ђавола, нема ни господина. Кедрил се извлачи, осврће се и осмејак му обасјава лице. Шеретски жмирка очима, посади се на господиново место, и, климајући главом на публику, говори полушапатом:

— Е, сад сам сăм... без господара!...

Сви се томе смеју, што је без господара; али он још додаје полугласно, обраћајући се поверљиво публици, и све веселије и веселије подмигујући оком:

— Господина су ђаволи однели!...

Усхићење гледалаца је безграничио! Осим тога, што су господара однели ђаволи, то је било тако исказано, с таким шеретлуком, с тако смешно-победоносном гримасом, да одиста није било могуће не пљескати.

Али није дуго трајала срећа Кедрилова. Таман се беше разбашкарио око ђаволе, налио себи у чашу и хтео пити, кад се изненадиут вратише ђаволи, прикраду се одостраг на прстима и — тап! на му се нађоше с обе стране. Кедрил се дере, што га грло доноси; од страха не сме ни да се окрене. Бранити се такође не може: у рукама су му ђавола и чаша, са којима није у стању да се растане. Зинувши од ужаса, седи он по минута, избубљивши очи на публику, с таким комичним изразом кукавичке престрашености, да је одиста било вредно наслађати га.

Најзад га уму и односе; ђаволу не пуштајући, млатара он ногама и дере се, дере из све снаге. Дерњава се његова још разлеже и иза кулиса. Ну завеса се спушта и сви се смеју, сви су одушевљени...

Оркестар отпочиње Камаринску игру. Отпочиње тихо, да се једва чује, али мотив расте и расте, темпо постаје живљи, разлеже се живахна, бујна покудавања о балалајке... Бида је то Камаринска игра у свему своме полету, и било би одиста добро, да је је Глинка[1]), ма и случајно, чуо који пут код нас у тамници.

Отпочиње пантомима уз пратњу музике. Камаринска не престаје док год траје пантомима.

Представљена је унутрашњост сеоске куће. На позорници је воденичар и његова жена. Воденичар у једном углу поправља алат, у другом преде жена кудељу. Жену игра Свироткин, воденичара Нешветајев.

Напоменућемо, да су наше декорације биле неома бедне. У том, и у прећутном комаду, као и у осталима, ви више допуњујете својим рођеним уображењем, него што видите очима. Уместо задњега зида протеже се неказане ћилим или ћебе; са стране су неки као отрцани завлони. А лева страна није ничим ни заклоњена, тако да се виде даске на којима се спава, али гледаоци ипак занемарала и пристају да допуне стварност уображењем, тим пре, што су осуђеници за то веома погодни: „Речено је, да је врт, онда га и сматрају као врт, ако је соба, онда је соба, па је ли колеба, нек буде колеба, — све је једно, нити се ту треба много цифрати."

Свироткин је у костиму младе жене веома пријатан. Међу гледаоцима се чује неколико полугласних компимената.

Воденичар свршн посао, узима капу, узима бич, прилази жени и објашњава јој знацима, да мора ићи, али ако жена, док он није код куће, кога прими, онда... и ту показује на бич. Жена слуша и клима главом. Тај јој је бич, вероватно, врло познат: жена је имала обичај да покаткад мало вргне. — Муж, дакле, одлази. Тек што он кроз врата, а жена за њим поврети пеницом. Али ево неко куца; врата се отворе и кроз њих се појави сусед, такође воденичар, сељак у кафтану и с брадом. У руци му је поклон — црвен рубац. Женица се смеје; али таман сусед хоће да је загрли, пад на врата опет неко закуца. Куда да се дене? Она га брзо сакрије под сто, а сама се опет дохвати вретена. Јави се другу обожавалац: то је писар, у поничкој униформи. Дотле је пантомима ишла добро; покрети су били без погрешке правилни. Могло се, ста више, чудити, гледајући на те импровизоване глумце, и нехотице помислити: колико снаге и талента пропада код нас у Русији покаштто сасвим узалудно, у ропству и јаду и чемеру!... Али је осуђеник, што је играо писара, јамачно био некада у провинцијском или домаћем позоришту, и њему је изгледало, да наши глумци, сви до једнога, не разумеју ствар и не хоће онако, како се пристоји њи по позоришта. И сад он извади и стола, како су, по причању, стојали у старо време на позорницу класични јунаци: стопи јучим корамом и, пре него што је кренуо другом ногом, наједанпут застане, забаци у назад цело тело, главу, поносито погледа увиоволо, и — крочи другим кораком. Ако је такав ход био сметан код класичних јунака, онда је код војнога писара, у комичној сцени, још смешнији. Али је наша публика мислила, да, по свој прилици, тако тамо и треба, и дуге кораке шпркљастога писара примила је као свршен факт, без особите критике.

Тек што је писар стигао до средине позорнице, кад се опет зачу кућање: домаћица се опет престрави. Куд ће да дене писара? У сандук, што срећом беше отворен. Писар се увуче у сандук, а женица га поклопи заклопцем. У тај пар се јавља гост особити, такође залубљен, али нарочите сорте. То је брамин и то чак у костиму.

Необуздан смех се разлеже међу гледаоцима.

Брамина игра осуђеник Кошкин и игра га изврсно. И заиста има браминску физиономију и мимиком објашњава он сву неличину своје љубави. Диже руке небу, затим их склапа на грудн, притискује на срце; али тек што се он разнежио, — одједиу силни удар на вратима. По удару се већ познаје, да је то домаћин. Уплашена је жена пиша себе; брамин узлетео тамо-амо као луд и моли, да га сакрије. Она га брзо стрпа на орман, а сама, заборавивши да отвори, дотрчи своју прељубу и стане пред врата, на преде, преде, не чујући лупу својега мужа на вратима, од страха сучо конац, који још није у рукама, и врти вретено, које је заборавила подићи с пода. Сиротиин је врло добро и успешно приказао тај страх.

Али домаћин избије врата ногом и с бичем у руци прилази жени. Он је страшарно и све опасно и под носеи јој показује претнма, да су од ње тројица сакривени. Затим тражи сакривене. Прво наће суседа и испраћа га ударцима из собе. Прелазећи писар хтео је да побегне, подигао је главом заклопац и тиме сам себе издао. Домаћин га почасти бичем и овога пута залубљени писар не подсказује ни мало класични.

Остаје брамин; домаћин га дуго тражи, најзад га налази у углу за орманом, учтиво му се клања и извлачи га за браду до средине позорнице. Брамин покушава да се одбрани; вичe: „проклетиниче, проклетиниче!* једнне речи, изговорене у пантомими; али муж не слуша, него се разрачунава по своји ски. Жена, видећи, да сад долази ред на њу, баца предиво, вретено и бежи из собе: клупица се претури на земљу, осуђеница да понуцају од смеха.

Алеј, не гледећи на мене, вуче ме за руку и довикује ми: „Пази! Брамин, брамин!* а већ не може ни да стоји од смеха. Завеса се спушта.

Отпочиње другн номад.

Али није потребно описивати све комаде. Било их је још два или три. Сви су они смешни и одиста песелн. Па ако их и нису састављали сами осуђеници, а оно су, бар, у свакоме од њих умели нешто своја. Готово сваки глумац је импровизовао за свој рачун, тако да је на другим представама, један исти глумац, једну и исту улогу играо мало друкчије.

Последња пантомима, фантастичне врсте, завршава се балетом. Сахрањивао се мртвац. Брамин са многобројном послугом врши над мртвачким сандуком разне обреде и призивања, али ништа не помаже. Најзад се разлеже: „Сунце на заходу*,[2]) мртвац оживи и сви почињу играти од радости. Брамин игра заједно с мртвацем и игра на сасвим особити начин, по брамински. Тиме се и свршава позориште, до другога вечера.

Наши се сви разилазе расположени, задовољни, хвале глумце, благодаре подофицнру. Свиће се не чују. Сви су некако необично задовољни, чак готово и срећни и успављују се, не као увек, као сваки дан, него скоро с мирном душом, — а због чега то? намеће се питање. И, међутим, то није сањарења мојега уображења. То је стварност, истина. Само што су допустили тим бедним људима да ножине по сводки, да се позабаве као и други људи, да проживе ма и за часак ван тамничнога обичаја — и човек се, ето, наравствено мења, па ма то било и само на неколико минута...

[1]) Михаило Иванович Глинка (1803—1857) је велики руски музичар, творац чувене опере „Живот за цара" и композитор руске химне. Осим опера обрадио је Глинка и још велики број романса и оркестрација народних руских игара; међу њима је и „Камаринская", која је опевана и ван граница руских.

Прев.

[2]) Почетак једне руске народне песме.

Прев.

Али ево већ је дубока ноћ. Тргнем се и пробудим случајно: старац се још не престано моли крај пећи и тако ће се молити до саме зоре; Алеј мирно спава поред мене. Сећам се, да се и јекнуће да спава још смејао, објашњавајући се с браћом о позоришту, и нехотице се загледам у његово спокојно, детињско лице.

Мало по мало, и ја се сећам снега: последњега дана, празника, целог тога месеца... преплашено полигнем главу и разгледам заспале своје другове према ударталој тамној светлости мале тамничке свеће. Гледам на њихова бедна лица, на њихове јадне постеље, на сву ту непроглазну голотињу и сиротињу, — загледам се — и као да ми се хоће, да се нарочито убедим, како то све није настављи галиота, неодређеног сна, него права истина... Али то је истина: сто чује се нечије стењање; неко је, опет, тешко опустио руку и звекнуо ланцима. Други се тргао у сну и отпочео бунцати, а дедица крај пећи моли се за све „православне Хришћане“ и чује се његово одмерено, мирно, протегнуто: „Господе Исусе Христе, помилуј нас!..“

„Нисам за увек ја овде, него само на неколико година!“ мислим се ја, и слушам опет главу на узглавље.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Писар општинске о-ке, учињо је ово питање:

Лазар Н. и Цветко Н. сељани нијета села, трампани су — раменули — извесно своје непокретне имање још пре 16 година.

Цветко је од своје земље дао Лазару 3 хектара, а Лазар Цветку 1·60 х. и још 80 дин. прида, јер је Цветкова земља била боља.

На једноме делу земље, коју је Цветко узео од Лазара, олмах је Цветко подигао кућу и остале стање.

О овоју трамни Цветко и Лазар направили су писмено и потврдили га пред властн.

Од учињене трамне па до сада, умрли су Цветко и Лазар, и нрви остало тре сина и унуку, а други два сина.

Наследници и једног и другог покушали су да се убаштине, али им власти нису хтеле да утврде тамење, нарочито наследницима Лазаревим, јер Цветкова нмају довољно земље по ! 471 гр. суд. поступка, на власт налази, да ова трамна не вреди, и да је нарче, које је њихов отац узео у трамну од Цветка, сводила Цветковим наследнима.

Ја осећам, да ово није право, јер је ова трамна учињена пре 16 година, па нолиш да ми се објасни: како и једни и други могу добит до тапије?*

На ово питање одговарамо:

По ! 471 грађ. суд. поступка, земљоделац не може отуђити кућу са плацем и пет дана земље, али није забрањено да он ову земљу може разменити — трамнити — ради проширења земље, или ради лакшег преступа своме имању и т. слично, само што тада мора добити одговарајућу величину отуђеном земљишту, или бар одговарајућу вредност у новцу.

Да се овако морају сматрати нарећења ! 471 гр. суд. поступка, налази се потврда у т. 10 ставу трећем расписа господина Министра Правде од 4. фебруара 1874 год. № 354.

Према овоме, ни мало не мења суштину ствари она околност, што Цветкови наследници сада немају довољно земље, јер су у времену учињене трамне били задовољена нарећења ! 471 гр. суд. поступка, и уговор се о трамни мора поштовати, кад је он научињен учешћем власти и без штете за треће лице.

Ако пред власт не би заступала ово гледиште, онда се треба жалити, па ће се код виших власти расправити овај какво треба и свакн од њих дођи до тапије.

* * *

Један општински писар пита:

„Имају ли општинска председници и кметови право на канцу дидуру, кад прше разне послове као судије за рачун приватних, као што су, премера њива, навођаји по закону о чувању полских њива, разне увиђаји и т. п. и ако имају, колика је та дидурна?*

На ово питање одговарамо:

И председници општина и кметови, имају своју сталну плату, и на једном законом није ни одређена дидурна.

Према томе, они немају права да наплаћују ма какву дидурну, па ирнши послове по службеној дужности или за рачун приватних партија.

Ако би и нрво онога опет наплаћивали какву дидурну, треба о томе известити надлежну власт, па ће она предузети потребне мере да томе стане на пут, и заштити појединце од издатака, који нису по закону.

* * *

Имамо и овакво питање:

„По старом закону о општинама, чланови општинског суда присуствовали су одборским седницама са правом гласа.

Нови закон о општинама нигде не помиње чланове општинског суда, већ само председника општине.

Како је сада нрано чланова општинског суда?*

На ово питање одговарамо:

По садашњем закону, чланови општинског суда не присуствују седницама одборским, јер им то право није дато ни једним законским нарећењем.

По чл. 77. закона о општинама, седницама присуствује само председник општине као председник одбора, а тек кад је он спречен или га нема, ту дужност врши по избору најстарији кмет.

* * *

Један опет општински писар пита:

„Кад неко лице узме земљу, која нпа и покретног и непокретног имања, и то се утврди уговором пре венчања, да ли се после могу на основу напоменути дутови мужевљени?*

На ово питање одговарамо:

Имовинска односна мужа и жене, регулисани је главом XXVIII нашег грађанског законнк.

По одредбама, што их ова глава садржи, жене могу имати своја имања поред мужевих, и ово не може бити изложено продаји за рачун дугова мужевљених, ако случајно и жена није узела у обзнру.

* * *

К. Д. писар општинскн пита:

„Н. Н. подиео је општинском суду тужбу по грађанском спору, за коју је као прнлог подиео и једну признаницу среске власти, која је оспособљена од плаћања такое по т. 2. ч. 2. закона о таксама?*

Да ли на ову признаницу треба сада да положи таксу у 0·20 дин. по ТБр. 2. закона о таксама?*

У последњем броју нашега листа одговорено је, како се и које такое наплаћују код општинских судова.

Према томе сада, не би требало ништа више о томе говорити.

Али, за лице, које је ово питање учинило, не би остало у незнаности, ако му овај одговор не би био јасан, ми нојаснићемо: да ну таксу у 0·20 дин. за прилог, не треба општина да наплаћује.

* * *

В. Б. писар општинскн пита:

„Једна грађанка моје општине, која се бави земљоделаством, пре 7—8 година напмно је био да тргује, па је у то име протоколисао трговачку фирму код Суда.

Али после кратког времена он напустн трговачки посао и врати се у село на нмање, где се бави као земљоделац већ скоро 7—8 година.

Пре кратког времена дошла је народба, да му се узме у пошс нешто, за напатнту разних дугова.

Да ли њега треба сматрати за земљоделца са благодејењем из ! 471 грађ. с пост. или га сматрати за трговца?*

На ово је питање немогућно одговорити, кад се не зна: из којега је времена задужење.

У осталом, о њему је нисано на дутачко у чланкима: „Из принене ! 471 грађ. суд. поступка, на нека се они прочитају и наће одговор на ово питање.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Светозара М. Бркића, из Сикола тражи начел. окр. грађанског актом Бр. 9304, исти је пре 20 дана отишао од куће незнано где и до данас нпје се вратио. Њему је 28 год. стаса је средњег, бркова малих, очију плавих, обрва пуних; над говори замукнуто. Нађеног треба упутити начел. окр. грађанског с позивом на Бр. 9304. (Убр. 34709.)

Милана Васиљевића, лебарског момка, код Станоја Ташића, лебара, у Авуталовој улици у Београду, тражи изврг врачарски актом Бр. 14560. Милан је отишао 15 ов. м. од свога газде, а до данас се није вратио. Нађеног треба упутити Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 31857.

Лепосава жена Стојана Митровића, лозара, из Степојевина, пре месец и по дана отишла је од куће незнано где. Лепосава је стара 20 год. раста малог, плава, округлог лица. Моле се све полицијске власти, да Лепосаву жену потраже, и нађену спроведу начелнику среског у Умку, с позивом на Бр. 12291, или Управи гр. Београда Бр. 34406.

ПОТЕРЕ

Два непозната алкоголца, 18 ов. м., срели су нише, „Цркве Мајке“ на другу Чедомира Козинцрова, из Кожура, Велисава Симића из Тупера, Андрију Пантелића из Ковоча,

Вељимира Младеновића, из Новака, Пају Лукића, из Кожура и Михаила Восковића, из Кожура, који су се враћали из Шапца, и отуда им све ствари које су за кућу потребовали, као: шпајер, ашов, пиљук, једну шарењачу, нож, у готову новцу 129·50. Од Паје Лукића отели су једну призивачку шабачке трговачке банке, од заложених 12 бушених дуката, једну призивачку истог завода, од заложене једне шпиље обреновачке задруге, једну књигу од 140 динара, по којој је дуговао Јеремији Укропини трг. из Шапца, и једну облигацију од 231 од истога Јеремије, коју је као исплатну прямо. Дае осмице класе дуговање бр. 7743, и 19314. Оба су злочинца приповедача, средњег раста, у гуњевини, шубарами, један је имао белу шубару. Млађа је могао да има 18—20 год. а старији до 28 год. Моле се све полицијске власти, а општинским се жандарју за злочинце живо потраже и нађене спроведу начел. окр. Подринског, с позивом на Бр. 15923, или Упр. гр. Београда Бр. 34889.

Непознати лопов, украо је 1. ов. м. коња са њеновим, седом и штраком, Мирају Вучићевићу телају, из Кушиљева, срез моравског округа пожаревачког. Коњ је био мрке са колу. Коњ је дакле крао, стар 8—10 год. на гребењима има белегу од амова, других романа нема. Моле се све полицијске и општинске власти, да живо потраже крадљивца и покрађу, па у случају проналаска, спроведу начел. окр. пожаревачког, с позивом на Бр. 18974, (Упр. 34984.)

Ноћу, између 17. и 18. ов. м. непознат крадљивац, извршио је на опасан начин крађу г-ђи Симкиној Ј. Марковић, удови, која станује у Београду у улици „Милоша Великог" Бр. 73. Крадљивац је однео: 3 тепиха банарске. Моле се све полицијске власти, да живо потраже крадљивца и покрађу, и у случају проналаска, спроведу их Управи града Београда, с позивом на Бр. 34858.

Никола Трнковић, из Б. Градишта, покрао је 17. ов. месеца, своја газда Стевка П. Стојковића, у новцу и стварима на око 4 динара. Њему је 16 год. средњег је раста, косе црне обрва округлих, обрва црних, очију црних. У оделу је био сукненом и на глави је имао шајкачу. Моле се све полицијске власти, а општинским се препоручује да Николу живо потраже и у случају проналаска, спроведу начелнику окр. крајишког, с позивом на Бр. 9547 (Упр. 34709.)

Никић Петрашиновић, пекар из Ужица, пресудом начелства ужичког, од 24. октобра ове год. Бр. 11380, осуђен је за експелин хлеб, са 30 динара у корист државне касе, а да плати два динара такође у корист. Како је Никић, чим му је саопштена пресуда, отишао неознано где, то се моле све полицијске власти да Ника у своме домицилу потраже, и ако га нађу, да казалу све казне изврше, и пошљу начелству округа ужичког, с позивом на Бр. 11380.

Непознат лопов ускочио је ноћу између 19. и 20. ов. у авлију, где станују г. Тасе Миљковић контролор инд. банавнца, Михајло Михајловић — Хаџиразија сеоторице и Балавир Градојевић обућар, у улици Студеничкој Бр. 54. Одне је натапе на шупљама сви тропење; и из шупе г. Миљковића украо је следеће ствари: 8 горњих и 4 доње беле кошуље № 40, 5 пари гаћа, један јоргавски чаршав са писменом „Т." 12 протисна № 41 и 6 пари мањошне № 28, пуњених у разна Обрадовића. Моле се све полицијске власти, да лопова и покрађу живо потраже и нађене спроведу, Упр. гр. Београда, с позивом на Бр 34372.

Коста Богдановић звани „Тунића" калфа памучњајши, из Смедерева, 17 ов. м. извршио је крађу разних ствари. Петру М. Тасићу, бравару из смедерева, на побегао је. — Има 40 год. стаса нилог косе проседе, у лицу богиљав рошав, брнова смеђих, једва мали једно ува, очију плавих, нос умерен, обрва смеђих; од одела има на себи црни капут, белкасте панталоне, на глави шубару простру, на ногама ципеле на шнирање. Моле се све полицијске власти, да Косту живо потраже и нађеног спроведу начел. окр. смедеревског с позивом на Бр. 17072, или Управи гр. Београда Бр. 34402.

Ноћу, између 17. и 18 ов. непознат крадљивац, извршио је на опасан начин крађу г. Димитрију Николићу, пуков. овд., који станује у Краљ Милутина улици Бр. 65. Крадљивац је однео: две беле кошуље № 41, двоје мушке гаће, које се на дугмета закопчавају, десет разних шкрама. Моле се све полицијске власти, да за крадљивцем и покрађом живо трагају, и у случају проналаска, да их спроведу Управи Бр. 34923.

Непознато лице, извршило је крађу Сими Савковићу тежаку из Жарнова, одноо му је следеће ствари: три кашиа шарена, четири шарена јастука напуњена, једна женски јелек, једно живо сукнено одело, десет пари женских кошуља, 10 пари женских чарапа, један женет црни, две грубе српске панта, 4 пешеле црвене, разне хунице, сем овог одпели су у новцу 36 дин., два бушена тањира, и више старинског посуда, све у вредности 470 дин. Моле се све полицијске власти, да за лоповом и покрадом иарале, живо трагале, и у случају проналаска, да их спроведу начел. окр. Београд. с позивом на Бр. 8446, или Управи гр. Београда 35024.

Јован А. Марииковић, б. пиваропоја из Крушевца 20. овог месеца око 10 сахати пре подне, употребив згоду празнику, да сви остане у дућану Бојковића и Немањића, шпедитера, у Немањиној ул. Бр. 5, отворио је клизајан фиоку стола, и из исте украо је 50 дин. у српским новчаницама и 20 динара у злату (наполеондор), једне златне руквице — грао — са чуном на подлакини од коже, на побегао. Он има 25 до 28 год., сувоњав — бледуњав, од одела има на себи: црни мешани пешпир, црни мешани капут, грао панталоне, полошне цепеле над говори по мало пресна. Моле се све полицијске власти, да Јована живо потраже, и нађеног спроведу Управи гр. Београда с позивом на Бр. 34940.

ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА

Александар Ракић, звани „Гајдаш" кошкар, родом из Шапца, стар 20 год. средњег раста, сувоњав, смеђ, дугуљаста лица, у год. 1900 осуђен од стране шабачког суда на годину дана затвора због праве пресудом квирта врачереног од 14. тек. месеца Бр. 14489, каквом је са 20 дана затвора због свитње, а по издржању истог да се прогна у округ ужички. Пошто је Ракић један од вештијих, а тиме у

једно и од опаснијих карошких кошкара, то му изношење слику и на исту обраћамо пажњу ваших власника тако и приватним личностима.

Богољуб Михајловић, сиктаџија, родом из села Платичева у Аустро-Угарској, пресудом квирта теразијског од 25. тек. м-ца Бр. 9.934, каквом је са 5 дана затвора и прогонетном у Аустро-Угарску на свагда, због свитње. Богољуб има 20 год., средњег је стаса, округлаг, носе, обрва и очију смеђих, на челу има ожиљак од раие; до сада је неколико пута био под истрагом због опасних крађа. Како ће се Богољуб 30. тек. м-ца прогнати у Аустро-Угарску то, а да се неби, по обичају, вратио из прогонства, изношено његову слику и позивамо све полицијске и пограничне власти да на њеном повратак обрате најстрожу пажњу. У случају повратка, треба га казнити за поправљај из прогонства и поново прогнати.

ИЗЈАВЕ И ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА

Чланци „О мелодиику" сарпиће се у најбли броју.

Обуставили смо лист пенсионисаним и отпуштеним среским начелницима, с тога нека изволе јавити нову адресу где ће им се лист слаље.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Да ли благодејање по § 471. тачке 7. грађанског судског поступка важи и за чиновнике повчених завода или других приватних установа, општинске службенике и т. д.?; 2) Општински писари; 3) Просветитне и краљевинске општине. — III. Поучне забавне ствари: 1) Бунет цвећа; 2) Записници из мртвог дома. — IV. Поуке и обавештења. — V. Службене објаве: 1) Трагови ос; 2) Потери; 3) Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. ОРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 48. У БЕОГРАДУ, ПОНЕДЕЉАК 9. ДВИЦЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ У ПРАВИЛИМА

о

Односима слугу и њихових газда, прописаним на основу §. 356 б. допуне од 21. априла 1885. године кривичног законика.

Код члана 2. иза прве алинеје да дође друга и да гласи овако:

Но ако је службеничка исправа издата у Београду, онда на њеном првом листу мора бити утиснута фотографија њеног сопственика.

Члан 4. мења се и гласи:

Нико не сме примити у службу лице, које не би имало одобрење надлежне полицијске власти за тражење службе. Тако исто, посредници за набављање слугу, не могу тражити службу за лица, која не би имала овакву дозволу.

Ко противно овоме наређењу поступи, казниће се по § 356 б. кривичног законика.

Одобрење за тражење службе издаваће у Београду Управа Града Београда; у округним местима начелства; а у осталим местима среске полицијске власти.

Ово одобрење мора се тражити у року од 24 сата од кад је дотично лице дошло у изнесено место ради тражења службе.

Од дана добивеног одобрења, па за три дана, сваки мора наћи службу.

Додаје се.

Члан 4. *а*, нов и гласи:

Свако лице, које жели да се обрати за одобрење из члана 4. ових правила, дужно је поднети надлежној полицијској власти уверење своје општинске власти о своме владању и дотадашњем занимању, ако не би имало служитељску исправу о дотадашњој служби.

Први став члана 5. мења се и гласи:

Погођеног слугу газда је дужан уписати најдаље у року од три дана.

За противно поступање казниће се и газда и слуга по § 356 б. кривичног законика.

На крају члана 6. додаје се нов став који гласи:

Ну, ако су она малолетна лица на узаленим места, на не би имала одобрење родитеља или старовоца, власт ће се сама одмах, чим јој се дотично лице јави за одобрење, обратити надлежној полицијској власти за извештај, да ли родитељи, односно старовоци, одобравају да такво лице може ступити у службу.

Члан 8. мења се и гласи:

Полицијска власт водиће по прописаном под ј- образцу списак слугу.

Члан 9. мења се и гласи:

У сваком случају траженог одобрења и ступања у службу код новог газде у Београду, округном, и осталим местима, у којима би било лекара, вршиће се лекарски преглед над свима млађима, на која се она правила према члану 28. односе, ради уверења, да ли нису оболели од какве заразне болести.

Прегледе ове државна и општински лекари вршиће по званичној дужности, без икакве накнаде. Свако оно лице, за које би се, приликом овог прегледа утврдило, да има заразну болест, упућиће се у болницу на лечење. Док се потпуно не излечи, нема права на тражење службе.

Било да је дотично лице здраво или болесно, записаће лекар у списак слугу најбоље стање здравља његовог.

На крају члана 10. додаје се нов одељак који гласи:

После уписа ни један се слуга не сме у канцеларији посредничкој задржати.

За противно поступање биће кажњен и посредник и слуга по §. 356 б. кривичног законика.

У члану 12. после првог става да се дода ово:

А бар један пут у месецу дужан је то учинити.

После члана 14. додаје се нов

Члан 14. *а*. који гласи:

Надлежна полицијска власт моћи ће забранити службу за време до једне године дана оним млађима и протерати их у места њихова рођења, који би, у току једне године дана, били кажњени најзадје два пута за неуредну службу, или би за толико исто време неосноснини напуштањем газда пре уговореног рока, дали доказа да су за службу непогодани.

Тако исто протераће се у место рођења и она лица, која се у дотичном месту баве под изговором да траже службу, па се за прописно време нису обратила полицијској власти за одобрење из члана 4. ових правила, или нису ступила у службу у року, који им је полицијска власт издатим одобрењем оставила.

А онако ће се поступити и према оним женскима, које би пресудом полицијском кажњене биле за провођење блуда у кући у којој служе.

На крају члана 21. додаје се ово:

У томе случају, слуга је дужан наћи себи заменика.

У члану 25. после речи: оверити и ово дати у исправи.

А речи: и одредити слуги време за које себи мора наћи занимање, да се изостављају.

На крају члана 25. да се дода нов став који да гласи:

Свани је дужан службу наћи у року од три дана.

У члану 29. да се на крају дода нов став, који да гласи:

Свака осуда кад буде извршена завешће се уз исправу служитељску, и у списак слугу.

После члана 30. додаје се

нов члан 31. који гласи:

Ове измене и допуне ступају у живот и обавезну силу добивају од дана кад се у службеним новинама објелодане.

ПБр. 29043.

28. новембра 1902. год.

у Београду.

Министар унутрашњих дела,

В. М. Тодоровић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

О иеледнику.

(Свршетак)

Иследник је онда оријентисан (за ово не могу да нађем никакав други израз) кад познаје свој срез, своју околину, своје људе, своја помоћна средства, олакшице, које би себи могао створити, могуће отежице, укратко све, с чим би могао доћи у додир, што би му могло помоћи или шкодити. Свакад вала имати на уму, да сваки у неколико заплетени случај може имати толико тешкоћа, да онда, кад бисмо хтели прећи на рад, нећемо имати ни времена ни прилике, да проучавамо, како да себи олакшамо положај и отклонимо тешкоће.

Све то мора се урадити раније. Рецимо, да је неки иследник дошао на дужност, на своје место, у неку непознату варошицу. Прва је његова дужност, управо први је његов задатак, да се упозна с претпостављенима и потчињенима. Он вала да има на уму, да је за њега у већини пракса најважнија личност послужитељ, или ти боље рећи пандур. Од његове интелигенције, његовог познавања предмета и људи, од његове добре воље зависи доста пута

све; његова објашњавања су (ако је случајитељ поуздан) за млада истраживача најдрагоценији материјал, што га он може добити, у толико више, ако је службеник какав стари војник и ако одавно служи код полиције. За тим истраживач гледа да ступи у везу с другим пластима, да би знао, шта може од њих очекивати. Сваки државни чиновник, па био он ма које струке, треба да зна, да му је дужност, да у важнијим случајевима буде у помоћи државним органима. Али да би могао тражити такву помоћ, истраживач мора и с тим чиновницима још из раније бити у додиру и да према њима буде услужан како би за тим могао тражити помоћ, кад му она затреба. Та помоћ може бити многострука и протезати се на све могуће стране истраживања; али већином је најважније добити објашњења о појединости и поверљивости људи, с којима истраживач има посла.

За време мојих првих година службе живео је један стари пореник, који ми је у тону времена (као добар познавалац тога краја и људи) био од неоцењене вредности, и ма да сам га ја готово сваког дана мучио с понеким питањем, он ми је увек одговарао с истом готовошћу. Он је у том месту живео већ велики низ година, био је страсан пешак, познавао је и најмању стазвицу у срезу и сваког становника, те тако је знао све што год бих га упитао: „Да ли је *А* поуздан човек?“ — „Да ли се може од *Х* ићи у *У* преко *Z*.?“ — „Кад неко у *М* украде краву и тера је у *N*, може ли с њом покрај *О* прећи преко брда?“ — „Колике најзеће могу бити пастрмке, које се могу красти у потоку *П*.?“ — „Да ли је *К*. одиста уопште познат као насилан човек?“ — и на хиљаде других питања одговарао је он сваког одмах и правилно.

Таквих људи има свуда, само их ваља потражити, а над их наћемо, уштедећемо себи много труда и посла, и што је главно, нећемо грешити. — Наравно да није довољно такво једно једино лице, таквих поузданих људи морамо имати у сваком селу, свакој општини. Наравно да је потребно послужити се и „уверењима о владању“ и другим исправама што их налазу месне власти. Али ко се с таквим стварима служи, зна добро, да је предност тих исправа врло мала. Таква уверења издају општинске власти, дакле лично председник општине или управо сам општински писар. У оба случаја, а нарочито у последњем, игра велику улогу лично мишљење, наклоност или нерасположеност, сродство и пријатељство, непријатељство и завист. Где би се могао наћи председник општине, који није ни с ким у својој општини у сродству или пријатељству, у непријатељству или омразе!

Зна ли то истраживач, а он то мора знати, онда би било врло несавесно од њега, кад би он своје схватање и своју одлуку неизвао једино за такве исправе. Мисли ли дакле да ради савесно и часно, мора имати своје поверенике, на које ће се обраћати у тугалним случајевима. Ја мислим, да нико то неће назвати шпијунажом, кад се истраживач саветује с лицима свога поверења о људима, чији су некаши трепутно важни. Али ни овде се не сме лице од поверења тражити тек онда, кад је већ наступи ослучај. Њих морамо познавати много израније, те да им можемо поклањати поверење.

Доста пута од врло велике су вредности искази војних власти, као п. пр. о бившим војницима и т. д. Командант одељења дотичног пешака има је прилике, да га довољно посматра и то баш у оно време, кад се карактер једног човека најјаче и најотвореније испољава. Ја сам доста пута имао прилике да се уверим како су правилни били ти искази војних команданата, и ако је било прошло више година од дана кад су они писани.

Код истраживања, чим се он од истраживачког позиву, мора све оно што он ради, учи и слуша, бити потчињено једној једној идеји, како ће оно, што је искусно, моћи употребити у својој служби. Он не сме бити једностран, већ многострап, као-ликo је више могућно многострап. Баш за то што му све може требати, он се мора за све интересовати. Он дакле више не сме ићи „шетати“, т. ј. да без инакла премишљања луња и да се безбрижно уживљава божанственом природом. Истраживач ваља да се интересује за сваку стазу, сваки поток, сваку њиву и ливаду, он ваља да зна ко је сопственик и најмање колебање. Он ће посетити свако место, уочити његов положај према другом месту, растојање и везе, одакле се нта може видети. Уз пут ваља носити сат и прибележавати употребљено време од једног места до другог. Познато је да сељани рђаво одређују растојање по сату. Поједине зграде, мосте и ствари ваља осмотрити с обзиром на нарочите случајеве: Кр'чме, механе због тучи, које се ту често дешавају, воде по селима због тога што се ту више пута даве деца, на коју се не пази. Ја знам из искуства, да један већи део образованих људи још никад у свом животу није видео изнутра воденицу.....

Отказао сам истраживач ја још никад нисам пропустио прилику, да не прегледам неку привредну или фабричну установу. Могу да кажем да сам на дотичном месту увек лепо и пријатно предусретнут. Сваки — а нарочито прост човек — још је радосан, кад се неко интересује за његов посао, кад може да неком нешто покаже или га поучи, те драговољно показује све што има да покаже. Има ли онај који пита у неколико знања о стварима, тим боље, онда тај човек говори још радије. Нема ли знања, ваља да се чува да не поставља и сувише безазлена питања; прост човек не може да представи себи, да образован човек не зна ствари „тако просте природне“, он постаје неповерљив и уздржљив, јер мисли да овај хоће да га пуче за нос. Дакле ваља се ограничити на гледање, ваља постављати кратка питања и слушати, па ће други пут ићи боље.

За тим од важности су у срезу сви друмови, путови, стазе. Оријентисати се у томе није тешко, јер се сваки пут и стаза могу видети.на ђенералштабној карти. Али истраживач ће цео свој предео пренети на своју карту и у њу додати све што је новије: зграде, ставање, које су у новије време постале, у кратко његова ће карта морати бити најновија. Нарочито не сме заборавити да у карту унесе новоподигнуте мостове, новонасковане бунаре, баре, локве и друге воде, или избрисати их ако су уништени. Ток, ширина, правац и т. д. вода може се видети на карти, али то није све. Ваља уочити дубину, обалу, мељање количине воде, притоке и т. д., у кратко све, што карактерише воде, јер оне играју улогу у толиким криминалним случајевима, а врло је тешко радити, кад се не зна, како ствар изгледа.

Напосетку ваља познавати и унутрашњост кућа. Кад смо прегледали неколико већих и неколико малих сељачких кућа и уочили све појединости, онда знамо, какве сељачке куће изгледају у том крају. Од највеће је важности, да истраживач буде оријентисан о стручњацима, или како их ми називамо вештацима, које ће употребити у потребном му случају. Он мора знати њихову вештину, својства и слабости. И њих мора познавати из раније и знати, шта може од њих очекивати и у ком правцу ће употребити оно што од њих добије.

За тим истраживач мора познавати своје потчињене органе, жандарме, мора бити о њима оријентисан. Ако их буде правилно употребљавао, имаће успеха. У случају неуспеха нису криви жандарми, већ истраживач. Ја познајем већ двадесет година те људе. Они свакад врше тачно своју дужност. Али кад жандарма недовољно или невешто обавештимо, тражимо од њега немогућност, или га употребимо на начин, који не одговара његовим личним особинама, онда не треба да се чудимо, што ствар не иде како треба. Ја сам имао прилике, да код тих људи видим примера најнељег пожртвовања, неустрашивости, примерног такта и опширног знања, које за служење дивљења.

Жандарм се не сме сматрати као каква машина. Истраживач се мора такође старати да проучи потчињене жандарме, да позна њихове особине и способности и да их према њима и употребљава. За тим истраживач мора о њима водити и рачуна у толико, што ће ваљаније од њих, који су му верни сарадници, одликовати којом речју признања и захвалности. За тим он неће пропустити прилику, да о њиховој вредности, ваљаности и способности извести њихове старешине и претпостављене. Међу тим ништа толико не убија вољу код потчињених као непрестано гоњење на посао, за који се никад не добија унапређење нити заслужено признање. — Толико сам имао рећи односно понашања према сваком потчињеном.

Проституткe и крадљивице

Антропометријска студија од Д-р Паулине Тарновски

(Наставак)

б, **Безобзирне проституткe** одликују се потпуном осутношћу етичких опажања. Има их 29%.

Као год у претходној групи, тако и у овој, постоји видан међусобна међу особинама које је карактеришу, али тако

исто постоји и неколико особина које су код свију, и у једнакој мери, заједничке. Тако, поред већ поменуте осетљивости етичких опажања, група она одликује се још и потпуном безстидношћу стида и срама. Може се без претеривања рећи, да се она, у овом погледу, заједначују са сленим створењима.

Противно овоме, створења која припадају овој групи, полажу много на своју спољашност, своје покрете, тоалету, фризуру и т. д. а све у жељи да се допадну мушкарцима.

Поред изложеног, проституткe ове групе одликују се још и врло неразвијеним осећајима о својини.

По њиховом мишљењу то није ништа нечасно кад човек узме туђу ствар која му се свиди, или туђ новац који му је потребан.

Кад их упитате за што то чине, оне вам са свим просто и потпуно равнодушно одговарају овим речима:

— *Краћа! Али ја мислим на то мислила, или*

— *Ја сам се само позаузела.....* или најзад

— *Зар ја украла његов новац. Ја сам га просто узела и кратићу му над хоће...*

Љубав материнска, својствена свима женским створењима, не постоји код ове врсте проституткa. Оне су потпуно равнодушне према своју деци, признају потпуно право да су деца за њих једна велика кубура и изјављују жељу: „*да добри Бог што пре позове и себи мала створења која су им на терету.*“

Чим осете да су тешке, прибегавају свим могућим средствима да осујете порођај или, како то оне кажу, да се ослободе досаде.

Противно њима, остале проституткe, бар у колико смо их ми посматрали, налазе нарочитог задовољства у томе да постану матере, те да се тиме у својим сопственим очима рехабилитирају, заједначујући се, бар у неколико, са часним женама.

Међу пречима оних проституткa налазило се: 68·2% алкоголичара од којих су њих 20% умрли од „*delerium tremens*“-а, јектичавих 35·4% и епилептичара 3·4%.

Њихове важније антропометријске мере износиле су:

За дужину главе . . . . 180·01 mm.
„ ширину „ . . . . 141·01 „
„ обим лубање . . . . 537·01 „
„ стас . . . . . 1 m. 526

Дегенеративни знаци нађени су у много мањем броју но код предходне групе. Пиљу су се одавале њих 25·56%, а полним односима пре пубертета 34·4%.

Као представник ове групе нека послужи Александрина Л.... стара 23 год. и рођена у Петрограду.

Отац Александрин био је по занимању портир, иво је врло много и умро је у 45 година, од туберкулозе. Мати јој је била обична радешица, потпуно здрава и родила је 15 деце од којих су остале у животу само 2 кћери, обе проституткe.

По смрти очевој, Александрина би сместена у један завод за васпитање сиротиче деце, из кога је, због рђавог владања, искључена после 2 год. После овога мати је даде у основну школу, где је остала пуне 4 год. учећи врло рђаво. По изласку из школе, ступала је у једну фабрику хартије и тамо остала само неколико месеци, за које се време упознала и саживела са једним младим радешиком. У овом времену Александрина је имала свега 15 година.

После неколико месеци живота са овим радешиком, Александрин се досади и рад и сиротиња па с тога напусти свога милосника и ступи у један проституткa завод. Из овога је, после кратког времена, отишла један човек и врати мајци, но што је претходно провео с њом $1^1/_2$ год. за које је време родила једно дете.

Не могући живети мирним животом, нити слушати препоре мајчине, Александрина се у брзо врати у проституткa завод, како смо је, напред, и ми нашли као четворогодишњу пансионаткињу.

Александрина је потпуно задовољна својим проститутким животом; о детету, које је устушила оцу, никада и не мисли, а о својој мајци изражава се баш као и о сваком странном лицу. У лицу је депутката ма да су јој црте у неколико неправилне, зуби су јој бели и здрави, нема 2 путњака, непчани јој свод дугуљаст и дубок.

Као што се види, код Александрине није недостојало ни родитељског старања, ни основне наставе, ни љубави па је опет постала проституткa, и то у 2 маха.

Запрешћујући овим наша посматрања проституткиња, ми смо још дужни изјавити ово:

1) *Проституткe из навике изјављују се као резултат болесног наслеђа: алкохола, туберкулозе, сифилиса, нервних и душевних болести,*

2) *Оне — проституткe из навике, претежавају у толикој мери знаке физичке дегенерације, да се, самим тим, битно разликују од здравих и нормалних жена;*

3) *Знаци дегенерације обилнији су и маглашнији, ако је мати била сифилиса. Значи, дакле, да је утицај материне особине на организам дечији много јачи од утицаја очевог;*

4) *Физичке аномалије понајпре се код проституткиња било у ослабљеној интелигенције, било у нецитичном телесном саставу, било опет у знатном осуству моралне свести;*

5) *И поред свег усиљавања да се маса моралиште, као и поред многобројних апела за кајање и поправку, средина из које се либерђеју проституткe по навици не може се уклонити све док постоје узроци дегенерације: алкохол, сифилис, туберкулоза, а нарочито нервне и душевне болести.*

Сви кораци на уклањању проституције, морали би прво отпочети са изналажењем средстава за уклањање ових узрока дегенерације; и

6) *Наклоност проституткиња на злочину много је већа но код осталог женскиња.*

Према најновијим психијатријским испитивањима, којима се нарочито одликовао Кетеле (Антропометрија човека, Брисел 1871) ова наклоност ка злочину већа је за 4—5 пута код мушких но код женских.

Међу тим, испитивања код проституткиња из навике, пршена у овом погледу, дала су сва противне резултате.

II. ДЕО

Крадљивице

Једна друга категорија порочних жена, врло блиска проституткама из навике, јесу крадљивице у повратку које смо посматрали у петроградским казненим заводима.

Ну, пре него што ће прећи на детаљно излагање ових наших посматрања, дужни смо претходно рећи неколико речи о посматрању злочина у опште.

Велика већина криминалиста, који су се до сада занимали овим питањем, пропуштали су обично да разликују личности — преступнике закона — према врстама извршених дела, већ су их, под именом злочинаца, само у опште посматрали.

Радећи овако, они криминалисти са свим су превиђали узроке злочина, који су, као што се зна, веома разнолики.

Ломброзо је био први који је на ово обратио пажњу, и у свом делу „*Човек злочинац*“, изнео прецизну разлику између убице, професионалног крадљивца и фалсификатора новца.

Ломброзо је пошао још и даље, па је у обим својих посматрања унео и физичку организацију, и моралне особине, па и сам ступањ интелигенције посматраних личности.

Од многобројних закључака до којих је Ломброзо дошао својим мукотрпним радом, ми ћемо се, за сада, заустављати само на једном, који је, уосталу руку речено, утврђен и од других криминалиста, и по коме је **број оболелих од нервних и душевних болести сразмерно много већи међу осуђеницима но међу слободним личностима.**

Д-р *Томсон*, лекар казненог завода у Перту (Шведска), посматрао је у времену од 18 год. једну масу од 6000 осуђеника па је код њих нашао знатно ослабљење интелигенције, у великом степену осуство моралне свести и велику наклоност ка душевним болестима.

По тврђењу Томсоновом, у времену од 1860—69 год. на сваких 70 осуђеника долазио је по 1 душевно болестан, а од године 1869 сваки 48-ми осуђеник биo је душевно оболео.

Што се тиче женскиња, а нарочито крадљивица у повратку, Томсон је констатовао: да је овај број душевно оболелих међу њима знатно већи но код мушкиња, јер на сваких 36 крадљивица долази по једна душевно болесна.

Испитујући осуђенице у казненим заводима сеиског департмана, Д-р *Моге* је нашао: да број душевно оболелих међу њима износи 4·5%, док међу слободним људима, као што је познато, овај број не износи више од 1·38%.

Д-р *Џиме* је посматрао 188 осуђених жена, па је међу њима нашао 13 душевно оболелих и 8 хистеричних.

У својој антропометријској студији о убицама, Д-р *Белмонс* је констатовао: да међу њима — убицама — има 35% оболелих од душевних болести и епилепсије. За једног осуђаног Белмонс вели, да је био прави идиот.

Д-р *Моел* је у своме делу „*Душевно оболели злочинци*“ расправљао опширно

питање о нарушиоцима казнених закона, па је дошао до закључка: да ови закони бивају више нарушавани од стране болесних но од стране здравих и нормалних створења.

Сандер и *Рихтер* нашег су мишљења.

Мороо је посматрао 507 осуђеника и 41 осуђеницу, па је нашао: *да су интелектуалне моћи код свају биле веома ослабљене.*

Ну највише су, ко је неоспорна ствар, Ломброзо и његови ученици обогатили антрополошко-криминалну литературу у току последњих 20 година.

Ломброзо је један, коме човечанство мора одати достојно признање за познато откриће: *да је злочинац сам по себи једно болесно створење.*

Оснивајући на овоме своју криминалну патологију, Ломброзо је, као што је познато, створио читаву једну школу, чији ученици са успехом разрађују и шире колико научне толико и хумане мисли свога учитеља.

Ма колико да је огромна и неоспорна ова заслуга Ломброзова, не само за криминалну антропологију већ и за цело човечанство у опште, његово остало учење, а нарочито његова теорија о атавизму, немају строге научне подлоге.

Као што се зна, Ломброзо се, да би потврдио ову своју теорију позива на физичке и моралне знаке дегенерације којима, као што смо видели, обилују злочинци.

Међу њима, многи други криминалисти па међу њима и славни *Мороа*, потпуно су сагласни у томе: *да знаци дегенерације представљају само једно одступање од нормалног типа*, а никако манифестацију атавизма, као што то Ломброзо тврди.

У прилог Мореловог гледишта, поред осталих разлога, говори још и чињност међу злочинцима свих немала, а нарочито њихова, у већој или мањој мери заједничка инвалидност са нервним и душевним болестима.

Другим речима, све личности код којих се показују изнесена одступања од здравог и нормалног типа, на било то у погледу физичком или моралном, појављују се као чланови једне огромне патолошке фамилије, који су међу собом везани њима или мањим ступњем моралног или физичког дефицита.

Према ступњу овог дефицита, и све женске које припадају овој патолошкој заједници, могу се поделити на ове 4 групе:

1. **Болеснице душевне или нервозне,**
2. **Проституткe,**
3. **Злочинице у опште и**
4. **Алкоголичарке.**

Свака од ових група притежава изнесене, специјалне особине, којима се битно разликује од осталих, али оне, што је свима њима заједничко, то је **умно несавршенство,** које иде упоредо са физичким и моралним недостацима.

Д. Ђ. Ајкинић

(Наставиће се)

Детиња преступност

Интересантни су податци о преступности које износи пробур у Кому, Лицо Феријани. Он пре свега одриче да су деца особена створења — анђели или пуготамати, како их сматра банално мишљење људи, који не изучавају сместрано тешка задатак потпуног појмања детета и његове душе. Виктор Хюго казао је: у сваком човеку јесте дете, у сваком детету јесте човек. Јесте, говори Феријани, деца то су људи а викано митски малишани како их престављају себи невешта убразања неких писаца. Под кратким капутићем и панталомама крије се човек са свима људским страстима, тим страшнијим, ако је он ненормалан, ако их васпитање није заустало и начини није уливисало на то што Фуље назива facultés maitresses. Имајући посла с дететом никад не треба заборавити да је пред нама човек, и ако у министарству и увек треба имати на уму оно што је рекао велики психолог. Он је гледао на мене испод ока као лупеж који посматра жртву своје преваре а при том он је доволно изгледао као дете које мисли да је преварило одраслога.

Дечак је, по речима Феријанија, бунтовник од природе и васпитач треба да рачуна с том особином. Сва се деца јако буне а то се нарочито примећује за време игре. По мишљењу једног француског психолога деца су инстинктивни револуционари у својим играма и треба управљати њима за време игре а не остављати им на волју што ће да раде ма да наравно то треба радити врло пешто. Осим урока атавизма, наследних особина и друго, треба признати да један од узрока бунтовништва код деце јесте *жеђ за праведом.* Чим дечко примети да су према њему неправедни, њему се душа из дубине узмути и према свом карактеру, или то јавно испаљава, постаје дрзак или тајн у себи клобуч и кто како се спремају незадовољни револуционари и анархисте. Неправедни учитељи и васпитачи и не слуте да они спремају Равашоле.

Занимљиван су одговори деце на питања која им је задао Феријани:

1) ја волем шамар него неправду;

2) у школи треба да су сви равни;

3) ја мрзим неправду;

4) подло је ударити дете. Срећа је за учитеља што ја не могу да му вратим тикав исти ударац;

5) кад одрастем ја ћу се осветити за неправду коју сам трпео у школи;

6) ја волем правду;

7) ја не знам шта је то правда али знам да не могу да трпим неправду;

8) мој друг Луј све подноси али ја не, јер је мени тешко од неправде;

9) кад ја одрастем ја ћу да будем револуционар;

10) ја дозвам до беснила кад мене окривљују а ја знам да нисам крив;

11) кад је учитељ неправедан мени дође да поцепам све књиге и да ништа више не учим.

12) кад ја видим да мене неправедно окривљују ја се осећам храбар као лав.

А ово су четири одговора од деце преступника:

1) Не, ја не ћу да сносим неправду; ја сам надар да разбијем главу ономе ко ми учини неправду;

2) ја сам мали, али ћу порасти и осветићу се за све увреде које ми чини мој старији брат;

3) мене пребијају, ја сам у праву да се буним и да бијем каменьем;

4) кад ми се учини неправда. мени дође да узмем оружје и да убијем;

Достојни су пажње и одговори четири девојчице, двоје од тих биле су из умућених фамилија а две из сиротиња.

1) ја бих радије умрла него да молим за милост;

2) због неправде були се у мени жеља да све избијем;

3) најгоре ми је кад видим лепо одевену девојчицу кад ја идем у ритама; то је неправедно;

4) кад мене пребијају а у мени се све узмути и осетим вољу да разбијем све што ми падне под руку; један пут сам у љутини разбила главу лутке коју сам много волела, а имала сам само једну.

Али поред све урођене љубави према правди деца су чудновато лакљива. Деца лажу као и дивљаци, наивно. Поштоване правде јесте врлина која се добија цивилизацијом. то је особина зрелих људи, стечена племенитост душе. А то је заједно с тим и услов друштвеног живота, чија је потреба мало појмљива неразвијеном уму. Дете би волело поиновило с оним старим мудрацом, чије је познанство са светом одучило га да нерује у тачност људских речи: — Све је истина па и снови. Али сама та склоност деце на измишљање, да се тако блажије изразимо, чини их да су сасвим незгодна као сведоци на суду. Деца су калра да измеле најчудноватије догађаје и да их кладу за истину и један француски литератор прича како је један њему познат малишан уверавао своју мајку да га је гувернанта повела да се проповеду у оближњу синагогу у Јелисејским пољима и да је рабин остао један господин, па је и он сео у коло и с њима се возао. Он је додао још и то да су га гувернанта и њени молили да не прича о томе. И само случај уверио је мајку да је то све била лаж. Њена пријатељица која је с њом живела у истој кући испшала је у исто време да се прошета код и гувернанта с дететом. Њен рабин пошао је непрестано за њиховим рабином и сви су се заједно вратили кући. Због чега је тај малишан састављо ташту драму.? Да би дао храме своме убражењу, да би заинтересовао „велике" за себе, да би их навео да га сажалују. А савест његова ни мало га није корела за такву неистину.

Тај исти важнежевић слушао је овај монолог једне њему познате девојчице: — Здраво мила моја, како си? — Врло рђаво. — Ваш муж још вас туче? — Све више ме туче, драга моја; синоћ је сломио своју штап о моју руку, видите колике су модрице. — Ви сте сувише добра што то трпите. — Ах! само да немам беби. — —

Требало је само слушати овакиим су искреним тоном изговарање те речи.

Тако су једанпут испитивали једног белног Арапчанина, родом из Туниса, који је у Паризу продавао слаткише, а који је

било окривљен за повреду јавног морала. Сиромах Арабљанин знао је само арапски, те се морао користити услугама тумача. Саслушано је било тринаест девојчица и одговори свих њих били су тачни и слагали се, та несретник у мало није био прошао. За тим су увели зрелог сведока, који је уједно био и лекар и његов исказ био је тако уверљив да је судећа одмах ослободио Арабљанина као невиног. Треба замислити само шта би било да нешто тај доктор није могао доћи у суд; несрећни продавац слатчица био би осуђен на тавање, захваљујући добивеним „сведоцбама" од лажљивих девојчица.

Није тако срећно прошли неколико поштених грађана у Новом Шћетину, који су пре неког времена бачени у тамницу, окривљени за неморална дела, на основу исказа деце једног жељезничког машиновође, — од девет, десет и тринаест година. И мати детињка такође је била ухапшена као саучесница безобразних оргија, које су приређиване у њеном дому. И шта је било? Све се то показало као измишљотина. За једног од окривљених — лекара — говорили су да је он отровао једну девојчицу, да би сакрио трагове насиља; код су вршили лешину те девојчице видело се да је она умрла од тифуса. Најзад после четири недеље ухапсе тринаестогодишњег сина машиновођа и тада он призна да је сву ту причу он измислио. А за то време један од ухапшених грађана тешко се разболе у тамници и умре.

Ето зашто никако не треба допустити исказ деце на суду. Необуздана фантазија, као што видимо, удружена је код деце са осећањем које их наводи да се буне против сваке неправде.

Упоредна преступност мушких и женских

Мараш, професор судске медецине на универзитету у Бордоу, доказује на основу статистичких података мању преступност женских над се упореди с мушкима. Ако се узме, говори он, на који рок од три године, на пример 1892, 1890 и 1891 год. то ћемо видети да је за тај размак времена 2970 мушких било осуђено због врло тешких преступа: убиства, децоубиства, повреда морала, док су за тај исти период времена само 745 женских биле окривљене за те исте преступе. Тако преступност женских чини само $^1/_4$ мушких преступа, или друкчије рећи од 5 преступа четири учине мушки а само један женска. Осем тога, остављајући на страну детоубиство, преступ за који одговорност пада и на мушке, пошто су они главни узроци, зачетници те преступне радње, — од броја окривљених за опште преступе броји се само 211 женских против 2954 мушких, то јест *женска је четрнаест пута мање преступна него мушки*.

Немогућно је одрицати те закте и по томе нико их неће ни одрицати, али људи се старају да то објасне разним узроцима, непознатим за женске. Кажу: физички склоп жене није такав да би се она могла одавати насиљу, које карактерише већина преступа оружаном руком: разбојништво на другу, краће са рушењем итд. Тиме даље, да ако женска не врши преступе физички, она узима мисао за преступе, повраћени се њиховим плодовима, да је направљено она виновник преступа, и да је тим више преступна што она остаје у сенци и напише удар туђим рукама, и тако се све своди на ону пословицу „у сваком преступу тражите жену." Али и ако има један део истине у тој пословици, то је само то што треба тражити жену да би се ухватио мушки који је од незапамћених времена вршио сваки насиља, пао и сваки јунаштва да би овладао женом или да је држи за собом. Јунаци на прича иду да расипују и траже непознате прашчеће! Злочинац — он иде на убиство само да би набавио напат за љубавницу, пошто то немоћу остало годи и његовој сујети. Али како прашчеће тако ни љубавница убице нису одговорне ни за јунаштва, ни за злочине. Већим делом и та јунаштва и ти злочини прше се без суделовања јунакиња, а највећи и реалнији преступници врло често не само не убламавају своје другарице него их експлоатишу.

Италијанска школа криминалиста признаје да је женска мање преступна од мушкога, али томе даје доста оригинално објашњење: преступник краде и убија да би набавио средства за угодан живот, не радећи. А код женског, да би достигла тај исти смер, има простије средство: она тргује собом. Додајте, говори та школа, броју проституткиња број проституткиња и ви ћете добити једну равну овој цифри, коју даје мушка преступност. Ала та је теорија у неколико парадоксална и осим тога греши у основу: ако се може знати број преступних женских, то је свршено немогућно и приближно одредити број женских које, из ког било узрока, експлоатишу своју привлачност.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Страхоте острва Сахалина. — Острво Сахалин лежи северо-западно од Јапана; Простор му је од прилике као једна шестина Француске. Клима је необично оштра. Осуђени злочинци укрцавају се у Одеси у по неколико лађа. Баце их, са ланцима на ногама, у кавезе; и то по осамдесет људи у по један кавез. Они ту не могу да дегну због малога простора, а кад их сав сабрала пасаљају главу на главу! Кад пролазе Црвеним Морем скидају им се ланци због врућине, па им се допушта и то, да скину одело, тако да су при пољи прошле тропске пределе скоро наги. Кад стигну на острво Сахалин подиграва се осуђеницима транспорт карантену. Лекар посети све осуђенике, нареди да се они окупају, а хаљине им дезинфикују. По надзираном карантену новодошлици се осуђеници распоређују у четири казамата на острву. А пре тога још, сваки онај осуђеник, који је ухватио на дају кога пацова, добије за сваког по 6 копјека награде.

При уласку у казамат ошишају се осуђеници а на ноге им метну окове. Осуђеници устају лети око 4 часа, а зими око 6 часова ујутру, умију се и добију чај за доручак. Главни надзорник тада распоређује дневни посао; једнима рад на обали, другима по улицама или по радионицама. Око 11 часова је ручак, у 1 час по подне почиње поново рад, а око 6 се закључује. Осуђеници тада добију вечеру и онда настаје прозивка за повратак у казамате. Пу пре но што уђу у њих, сви се заједно помоле Богу. Пушење дувана допуштено је, док је алкохолно пиће и играње карата забрањено. На ипак се у затворима тајно пије и кокша. Храна није ни оскудна ни рђава. Четири пута недељно имају јунаци, усољено меса на саламуре, два пут недељно рибе, а недељом свежег меса и ђаволе. Преко дана добијају осуђеници чорбу од брашна или крупа, кромпира или зеља. Један пут месечно даје се сваком осуђенику по једна чаша, који је спакован у један свежањ од лишћа. Осуђеници готово увек носе окове; од оних може их ослободити лекар и управник — при из нарочитих обзира, други на милости.

Осуђеници немају ни најмање воље за рад; не добијају готово никакве награде за рад и свршују од онога што им је додељено само што је најпотребније. — —

Доб. В. Б.

Анархисте као убице

из Мемоара г. Горона

Прешао сам само у брзом прегледу анархистичке атентате; хтео сам нарочито да покажем, као у неком калеидоскопу, главне катастрофе које су држале у страху Париз од 1892 до 1894. године — остављајући на страну експлозије, као што је била она у касарни Лобау, или и експлозија петарде, која је пресла у председтву, у ходницима грађанске полиције.

Али у пропаганду делом не спада само бомба: и нож је њено оруђе.

Пред револуционара који се спремају да бацају у ваздух куће, има их који раде усамљено, анархиста, који одабирају жртву, било ради какве освете, било ради примера.

Та страна преступне анархије особито је занимљива, те заслужује да се на њој заустанимо.

Крајем месеца септембра 1892. године, јавише ми да су нашли у Сен-Дени-у, у каналу, на пасаку из седмога јаза, тело неког младића који је добио седам ударца ножем у близини срца.

Лекар који је извршио секцију изјави у своме извештају да је жртва морала бити у непомичну положају кад су је ударали.

Од седам ударца ножем, три су неминовно продурила кроз срце, а остала четири била су далеко од правог само за неколико сантиметара.

Поле тих констатација, наметала се сама собом мисао: да се мртвац није сам убио прободав себи три пут срце!

Убиство је било несумњиво.

Шта је остајало да се нађе?... са свим просто, ко је био убијени, и... тако исто, ко је био његов убица?

Како није било никаквих знака, морали су се задовољити, жалосна утека, да очеваук док се не сазна име убијеног у Морги.*)

Нико, наравно, није могао ни помислити да у тој стварн гледа један анархистички злочин.

Често читамо по новинама: „После вештих истраживања г. Х...., шеса безбедности..." или: „...одвеh смишљених изношења г. Z... истражног судије, агенти су ухватили јуче таинственог убицу из улице Кеккам-поа, или из Ханноверске улице."

Стоји да се, код једнога злочина, ствари тако и догађају; али колико ли су пута та тобожња истраживања и та суптилна навођења, у стварн, само добар олук које неко лице даје току догађаја!

Тако сам, у осталом, и ја налазио на трагове о идентичности жртве и идентичности убица.

Али тако исто треба рећи да није доста имати само добрих знакова; ваља утврдити истинитост изнесених оптужаба, и да би се једна криминална ствар привела крају, често је потребно да судије, и њихови сарадници полицаји, умеју развити знатне напоре стрпљења и истрајности.

Истрага по делу злочина у Сен-Дени-у нарочито је задавала много посла

Сазнали смо да је жртва био неки Густав Бујсон, који је уз то носио надимак и *Мали Колачар*, а казали су нам и имена двеју личности које су га убиле.

Два напрнцоца убијства била су два келнера, по имену Мерије и Шапујо. Припадали су анархистичним групама, и кад су их похапсили, одсудно су порицали наша тврђења.

— Предајте нас кривичном суду, ако смете, говорили су нам; тек тамо ћемо се бранити!

И нарочито у борби са тако дрским оптуженицима, потребна је судијама и полицајцима она истрајност, оно стрпљење о коме смо говорили.

У толико пре што је баш тада ваш анархистички терор беснео у пуном јеку, те нисмо ништа могли ишчупати од сведока, који су се, сва од реда, бојали да их не стигне судбина *Малог Колачара*. Морало се неким од њих припретити да ћемо их одмах похапсити, да бисмо их натерали да одрече јевање!

По себи се разуме да смо тако радили само са оним сведоцима, за које смо поуздано знали да неће да кажуј што су видели, и не треба мислити да бисмо кога застрашивањем наговнли да сведочи!

Пошло нам је за руком, после ваше од месец дана истраживања, да прибавимо чак и материјалне докале против два кривца: пронашли смо одело које су носили на дан злочина, и на коме су се показивале многобројне крваве мрље.

И тада, један од убица, одустаде од даље борбе. Можда је, у осталом, хтео, утрпљујући да је извршио један анархистички преступ, то јест, по његову мишљењу, политички злочин, убијајући гнушање које изазивају обична убиства. Није ваше хтео одрицати пред нагомиланим доказима, и признаде све.

Није ми познат ужасннји роман него што је та прича о убиству *Малог Колачара*, онаква какву нам је испричао сам убица.

Густав Бујсон живео је у Хавру, где се тада налазно један доста важан анархистичка центар. Придружавши се тој групи другова. *Мали Колачар* осумњичен је, да је продао полицији неке од својих пријатеља, који су били похапшени и осуђени. Не знам у колико је та оптужба била тачна; поуздано је само толико, да су све анархисте из Хавра тврдиле, да је Бујсон „продао своју браћу".

Мерије и Шапујо закуне се да ће осветити другове, који су позатварани на доставу издајницоу.

Мали Колачар апсолутно није знао да се његова издаја осетила код анархистичких група. Из Хавра дошао је у Париз, и походио је и на даље оне које је називао својим политичким једноверцима. Било је дакле доста лако осветницима анархије да ступе у пријатељске везе са оним кога неће боху осудили.

Кад су неке намеђу три човека биле довољно блиске да такав један захтев не би могао зачудити *Малог Колачара*, замолише га да их прати једне вечери у Сен-Дени, да походе једног друга, тала врло напена у страшни, који је живео у неком кућезу у сред поља, ни обалама канала.

Бала је реч о некој тајанственој анархистичкој ствари, — можда о намештању какве бомбе, или баш и похари какве куће. Било како било, тек предлог се свидео Густаву Бујсону, те је поднао за Мерије-ом и Шапујо-ом.

Око десет часова у вече, три човека стигоше по бурној ноћи на обале канала. Небо је било мрачно, и једва да су ретке муње бацале онда онда своју тужну светлост на хоризонат. Једва су могли видети куда иду, а Мали Колачар спотицао се сваки час пеујући:

— Ама, ви ме то водите самом ђаволу?*

На један пут пусти узвик, који брзо би угушен; Шапујо, који је ишао за њим, на један пут му је замакао уже за врат.

За секунду, Бујсон је оборен, упетлан; замка на прачу не даје му да вичне, и једник, спрам светлости једне муње, угледа Мерије-а — своја пријатеља, како замахује ножем. Назад зачу како се изговара кобна пресуда:

— Ти си издајник! продао си другове из Хавра, заслужно си смрт!

— Да му судимо! рече Шапујо.

И, дивљом свечаношћу, подсећавајући на суђења тајних судова, та два келнера судише својој жртви, не допуштајући јој у осталом да одговара ни на једну од оптужаба, јер јој је уже стезало грло, и несрећни *Мали Колачар* већ је био у пола удављен.

Зар није страховито дивљачан тај убилачки призор, у коме громовна тутњава прати, као смртни оркестар, смртну пресуду коју изговара Шапујо, у коме изговани мученик види, спрам светлости од муње, како Мерије диже руку да га удари?... И све то без моћи да даде и сенку отпора, без снаге и да викне!

Какав смртни страх!

На крају, у тренутку кад се дигао нож Мерије-ов, Бујсон се из све снаге напреже; и порел ужета које га је давило, узвикну:

— Милост! Опростите!

— Нема милости, рече Мерије; продао би и нас, као и оне из Хавра!

И, седам пута нож се спусти, градећи увек по једну крваву рупу у кожи несрећна Бујсона...

Било је свршено! Човек је умро...

(Наставиће се)

ИЗ СТАРЕ ПОЛИЦИЈСКЕ АРХИВЕ

Благородному Господину целом капетану Белићком, а члену исправ. окр. Јагодинског Стеваму Михаиловићу,

Његовој Светлости, Милостивејшем Господару нашем и Кнезу, дошло је до знања, да народ окр. овог много пее дрзи, који покрај тога, што рану балава трошс, велику штету чине народу, узнемиравајући пролазеће и спавајуће, и уједајући људе и марву.

Да би се предупредило зло од држања многи паса произлазеће благоволела је Његова Светлост, високијшем предписанијем својим од 28 т. № 1044 Исправничеству овом наложити, да ово средством среска старешина забрани народу много пее држати и то на следећи начин:

Никому није слободно држати пса, осим код куће по једно мало керче; да се тек јани под кућс, и осим који стоку има, на такова код стоке само по два иса да држати може, и она да буду везани.

Што се год више паса сад налазе, сваки споје да побије, а у напредак кметови да мотре, да се више паса незаводи, но одма да даду бити, што се преко уредбе оне нађе, и ако се који не би овој уредби повиновати хотео, такоог с кметом срески старешина да казни.

В след чега по високијшем налогу саопштавајући вам Исправ. високијшу ову уредбу препоручује да исти ви народу у подручном вам срезу објавите и својски настојавате да се она тачно набљудава казивши с кметом сваког овог, који се не би овој високијшој уредби повиновати хтео.

№ 474

30 Марта 1837 г.
у Јагодини

Исправ. округа Јагод. овог
Потколовник значки
Живко Шокорац с. р.
За Г. Секретара
Писар
Мијат Остојић с. р.

*) Морге, то је јавна дворница код највеће полиције, у којој се казнају, на увиђај публике, лешеви утопљеника или убијених, да би се утврдила њихова идентичност. Прим. прев.

Благородноме Господину Старешини среза Беличког окр. Јасеничког Цкапетану Стевану Михаиловићу

Ово неколико дана долазе Његовој Светлости скарадне, а за народ наш возљубљени са свим отворене пасквиле, којима сочинители исте бунтовничким начином труде се посејати семе праваде, и несложе међу возљубљеним народом нашим. Сумњајући дакле Његова Светлост Милостивејши Књаз и Господар наш, да се такови пасквила још не налазикама и варошима нашим подбачени неподи, зато се је побудљена наша мене с највећијем предпасанием своим од 18 т. м. Вр№ 139. препоручати, да посредством среза старешина мене пручене команде истражим, и ако где коју пронађем да је Његовој Светлости познајем.

Следујућа дакле највећијему Његове Светлости налогу препоручујем вам да се постарате у срезу вам повереном, такове пасквиле истражати, и ако коју пронашли будете, да је одма мене с рапортом вашим пошљете. А међу тим пак да добро мотрит да Народ у свакој тишини и миру пребуде, и да се постарате доказати Народу, да су све пасквиле једног садржаја сочињене, од познати Његовој Светлости Интриганата, који се свакојаке завадити Књаза нашег и возљубљени Народ наш, да су следовательно ти сочинитељи највећи Народу Отечества нашег непријатељи, који нестиги своим користољубљем гоњени ове сословје Србско, које је Његова Светлост Премилостивејши Књаз и Господар наш, с великим трудом својим, и деноноћним бригама, са крилу возљубљеног Народа Нашег једва утврдила скарадним начином да утамане

У осталом пак непропуштите народу и то доказати, да је Његова Светлост, која се је за слободу народну борала и до данашњег цветућег стања Србију довела, нежели јој никаквог зла, него добро браћи Србима, јер Његово је добро скопчано с народним добрима, тако, да кад би Народу своме зло желио, онда би исто зло самом себе највише учинио; и да се њином неправда несме, и неможе, почем су законе власти судијске, и почем ће устав, који нама хвала Богу ево већ дошао, и који ће се скоро обнародовати, сваког од неправде и нападенија бранити; овакоиим, и овим подобним речима постарајте се мир међу Народом одржати, уверавајући га, облаготвореним намерама Милостивејшег Књаза и Господара нашег и о његовому будућем благостојанију

№ 74.

21 Јануара 1839.

у Крагујевцу Полковник

Арсеније Андрејевић, с. р.

Сходствено **П. К. М.**

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

М. П. писар срески учинио је ово питање:

Суд општински осудио је Павла Јовановића, из Б-чине, по уредби механској, за бесправно премлење пића.

Против ове пресуде Павле је изјавио жалбу среској власти, али је ова одобрила пресуду по § 15 и 16 помд. уредбе.

Како се у уредби механској нигде не помиње општинска власт као надлежна за суђење, то настаје питање: да ли је радња општинског суда и среске власти правилна?

На ово питање одговарамо:

По § 4 полицијске уредбе, општински судови суде све ступе из части III пр. закона, и све оне остало кривине по специјалним законима, где су изречито овлашћени.

Бесправно механисање не налази се ни III части привичној, већ по уредби о механима и ханџијама.

Овом, дак, уредбом, општинским судовим нису овлашћени за суђење бесправног механисања, већ само јединене полицијске власти.

Према томе, погрешно је и општински суд, што је ушао у изнађење и суђење кривице за бесправно механисање, као непалежан, а и среска власт је погрешила, што је такав рад општинског суда одобрила.

* * *

Један општински писар учинио је питање:

„Јовајика жена Миодрага Томића из П-ња, тужила је општинском суду свога мужа Миодрага, што ју је тужно пилом, и ватио лаку повреду тела по лекарској сведоџби.

Пошто је изнађајем — утврђењем сведоџима и самим признањем тужилог — утврђено, да стоји престављена кривица, суд општински је осудио Миодрага на десет дана затвора за дело из § 357 кр. закона.

Против ове пресуде изјавио је жалбу осуђени Миодраг, и среска власт поништила је пресуду општинске суда, налазећи: да ова не одговара закону, јер, вели, овде стоји дело јаке повреде тела, за коју је кривицу надлежан прекостепени суд а не општински, то је, тако, дело изнађено и пресуда донесена од непалежне власти.

Да ли је правилнија радња општ. суда или среске власти?

На ово питање одговарамо ово:

Није правилан рад ни општинске ни среске власти по овоме делу.

Овде же стоји дело из т. 1. § 357 кр. суд. поступка, ако што је нашао општински суд, јер ова одредба говори о *сукобу људи*, који не стоје у односиџи мужа и жене, пити, пак, стоје дело јаке телесне повреде, као што налази среска власт, већ стоји дело из § 349 крив. закона, јер је овде муж немоћовито поступао према својој жени, о којим случајевима и говори ова законска одредба.

* * *

Писар среза грочког учинио је ово питање:

„Јован Павловић из Шепш-ња, тужио је Стојана Јовановића, оплашћег, за крађу новчаница.

За дака кривице Стојанове, Јован се позвао на сведоке: Марка Гајића и Павла Срејића.

И Марко Гајић и Павле Срејић посведочили су код среске власти, како су видели Стојана, кад је крађу учинио, да су ово и идетом утврдили и среска власт га је, према величини кривице осудила на затвор.

После извесног времена, осуђени Стојан тужи Марка и Павла за кривоклетство, јер је прибавно доказе, да су они били у затвору код пуковника команде, у времену кад је крађа учињено и кад су они тврдили, да су били у селу.

Среска власт предузме истрагу, и пошто је утврдила кривоклетство, стави у притвор и Марка и Павла.

По жалби њиховој на решење среске власти, Прекостепени суд поништио је решење о притвору, налазећи, да среска власт није имала права да сведоке заклене по иступним делима, јер јој, вели, то право не даје ни један закон, и кад је она заклињање извршила без законског права, онда и заклетва учињена под непалежне власти, нема вредности, пити може бити предмет казнене одговорности.

Среска власт је примила ово решење као обавезно и пустила кривце.

Да ли је ово законито или не?

На ово питање одговарамо:

По § 35 полицијске уредбе, среска власт нема права да закуне сведоке у иступним делима, кад год то за потребно нађе.

И кад год се несумњиво утврди, да је неко лажно сведочио и на то се закуео, онда ту стоји случај кривоклетства.

Према томе, Прекостепени је суд погрешио, што је поништио решење о притвору, јер не стоји овај разлог, што га је он навео, да је заклетва учињена од непалежне власти.

У осталом вади се, да је суд овакво решење донео познајући за погрешна § 35 полицијске уредбе.

Полицијска власт је, пак, погрешила, што је обустављала свако рад после овакве судске одлуке, јер је она имала права да дело доследи и правце спроведе суду, којом би приликом он био у положају да своју погрешку исправи.

* * *

Један срески писар учинио је, опет, ово питање:

„Алекса Јовановић, из Р-ова, кажњен је од стране среске власти за извесну кривицу са 10 дана затвора.

Против ове пресуде он је изјавио жалбу начелству, и оно још није било донело никакву одлуку.

На три дана после изјављене жалбе, Алекса опет учини исту кривицу, и среска власт нађе да је у поврату, на му, према овоме и казну одмери.

Да ли у овом случају стоји повратак, пак ито је среска власт нашао, или је дело стицаја?

На ово питање одговарамо:

Као битни услов за повратак тражи се, да је осуда постала извршном и да није протекао известан рок.

У овом конкретном случају, вина власт, у времену друге осуде, није била донела никакву своју одлуку о првој осуди, и тако се не може знати: да ли је прва осуда одобрена или не, а по томе осуђена један од услова за појам повратка.

Како су, међутим, дела истога рода то стоји стицај.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Милорад М. Новаковић, из Горњака, који је оптужен за више опасних крађа, 23 пр. м-ца побегао је из затвора општине горњанске. Њему је 21—22 год., омљан је, плав, лице округлог, брнова мали. Од одела имао је на себи црну шубару, на могаћа плавине опанке. Може се сме

полицијске власти, да Милорада живо потраже и њеног спроведу начелству ср. ваљевског у Д. Милановцу, с позивом на Бр. 7.056, или Управи града Београда Бр. 35.377.

Љубица жена **Светозара Коларића,** пишта из Ступнице, гр. посавског, побегла је 16. пр. м. од свога мужа Светозара, вршећи крађу у 120 динара у новцу, један годишњи пасош, изводе земљишних, извод рођених за децу и две маказе сецкање. Она има 38 год., стаса је средњег, очију зеленкастих, у пореском суњи и реклу, звиди главу мараном. Моле се све полицијске власти, да Љубицу живо потраже и њеној спроведу начел. среза посавског у Обреновцу, с позивом на Бр. 10.400, или Управи града Београда Бр. 35.527.

Сава Јовановић, из Гуњавца, гр. сврљишког, округа пиротског, слободњак пиротског пешог затвора, побегао је 22. пр. м-ца. Сава је 23 год., средњег је стаса, косе, обрва, брчина смеђих, чела обичног, очију плавих, носа правилног, уста умерених; особитих знакова нема. Моле се све полицијске власти да Саву живо потраже и у случају проналаска спроведу Управи пиротског казненог завода, с позивом на Бр. 2.615. Власти ближе Београду могу га спровести Управи гр. Београда с позивом на Бр. 35.602.

Михајло Перић, пиштиш из Михајловца, гр. смедеревског, побегао је из среског притвора, где је био због крађе стоке. Он има 17 год., округлих је образа, правомаљаст, рита средњег, од одела има на себи: жилељу и тање од чезмеског платна, грудњак од питање, гуњ од сукна подеран, на ногама преко чарапе и опанке. Моле се све полицијске власти, да Михајла потраже и њеној спроведу начелнику ср. печеничког, с позивом на Бр. 15.193, или Управи града Београда Бр. 34.994.

21. пр. м-ца, око 7. часова попошкти лопови украли су Димитрију Ристићу, пасеницу из Крагујевца 2 воира, једног добелог ушеченог, и једног тек поткрављеног „шупкарића.“ Угојен волар био је црн, а други бео. Моле се све полицијске власти, да живо потраже и лопова и покрађу, и њеној спроведу начел. окр. крагујевачког с позивом на Бр. 19.320, или Управи града Београда Бр. 35.952.

Михаило Кандић, пореклик из благајнице крагујевачког пореског одељења 30 - прошлог месеца побегао је из Крагујевца, пошто је

проневерио преко 70.000 динара државног новца од покупљене порезе.

Министарство унутрашњих дела наређује свима полицијским и општинским властима у земљи, да у вргу своје надлежне потраже

побеглог Кандића и са пронађењем писмено поступе. — (При закључку овог броја извештени смо да је Кандић ухваћен. Ур.)

Илија Радовановић, пиштиш из Звечке, извршио је разбојништво у селу Метковићу 22. пр. м. па побегао, исти је осуђиван за више учињених разбојништва. Има 26 год, средњег раста, очију граорастих, брчина мутих; панталона плаве, памучне и опанке. Моле се све полицијске власти, да Илију живо потраже, пађеног спроведу начелнику среског у Шапцу, с позивом Бр. 11888, или Управи гр. Београда Бр. 36110.

ТРАЖИ СЕ

Миливоје Динић, ђака III разреда гимназије, сина Мирјана Динића, банитованог из Крагујевца, који је 21. пр. м-ца у вече нестало где отишао сражи начел. окр. крагујевачког актом Бр 19.070. Њему је 15 год., високог је раста, образа дугих, косе плаве, очију плавих; на десној руци канцарот му је дебљи од осталих прстију. Од одела имао је на себи камени дин дугачки капут, сако памук прни, панталоне трао и на ногама опанке. Његовог треба ухватити пачелнику округа крушевачког, с позивом на Бр. 19.070. (Уп. Бр. 35.254).

Стеванија Ђурђић, опанчарски калфа из Неготине, ср. златаборског, пресудом начел. окр. чачанског, од 5. септембра ове год. Бр. 12.684, осуђен је на 15 дана затвора, и 4 месеца полиц. надзора. Кад је Стеванија сазнатава та пресуда, он је побегао, да би исту осујетио. Њему је 24 год., правомаљаст, малих брчића, очију граорастих. У оделу је био сувишном, на глави је имао шубару, на ногама опанке. Моле се све полицијске власти, да Стевања живо потраже и њеној упуте начелству окр. чачанског, с позивом на Бр. 16.421 (Уп. Бр. 35.389).

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Рада Филиповић, пиљичар, родом из Аустро-Угарске, који је био неколико пута судски осуђиван за крађу, пресудом начела окр. чачанског од 4. новембра 1902 год. Бр. 13.811,

осуђен је на 30 дана затвора и прогонством у Аустро-Угарску на свагда. Према овоме Рада је 4. ов. м-ца пребит аустро-угарским властима у Земуну. Скреће се пажња свима полицијским властима, да Рада не дозуете повратак у Србију, ако би он то покушао.

КО ЈЕ ОВО?

У атару села Бистрице, близу пута Лајковац—Арапфеловац, нађен је 23. пр. месеца, у шишу овај леш непознатог човека.

Умрлићем полиц. власти среза колубарског и протоколом сеанице утврђено је: да је ово непознато лице убијено дуж пута по потилку, па за тим пренашо поново, услед чега је и смрт наступила.

Убијени је ниво 38—40 год., висок 1·70 м. лоста развијен и мршав, главе округле, лица чистог, очију смеђих, носа малог, пљоснатог, брчина малих, ретких и смеђих, уста правилних обичне величине, зуба чистих и белих, косе смеђе, кратке.

Од одела нађено је на њему: бела полотна пока од сукна, као што носе Црногорци, панталоне од дебеле беле лапене тканине, које су са свим мање од дугог пошења, па погама опанци прнени штапљења, као што се носе у околини Београда.

Судећи по оделу, убијени је свакако Црногорац, а по изношеном и лошем оделу изгледа да је био чобанин.

Да би се утврдила идентичност убијеног, а тиме олакшало и правилно вођење истраге, полицијска власт среза колубарског окр. београдског, послала нам је слику најбоље лежа коју изношено и моли све полицијске власти у земљи а општинским препоручује да распитају и сазнају које је ово лице.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) О пеленгиру; 2) Проституткама и крадљивице; 3) Детиња преступност; 4) Упоредна преступност мушких и женских. — III. Поучне забавни део: 1) Из страног света; 2) Авијатске нап убици. — Из стране полицијске архиве. — IV. Поруке и обавештења. — V. Службене објаве: 1) Потере; 2) Тражи се; 3) Скреће се пажња; 4) Ко је ово?

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ – ДОСИТИЈЕВА УЛ БР. 14.

БРОЈ 49 и 50. У БЕОГРАДУ, ПОНЕДЕЉАК 16. ДЕЦЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за помоћника прве класе начелства окр. ужичког Тодор Молеровић, начелник прве класе среза ресавског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. Пр. 30.008 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Никола Митриновић, помоћник прве класе начелства округа ужичког;

Алекса Анђелковић, секретар прве класе начелства округа пиротског, — на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда ставе у стање покоја с пензијом, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. Пр. 30.100 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Станоје Миленковић, начелник среза врачарског, округа београдског, — на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. г. Пр. 30.009 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе среза нишког, Мијаило Вукосављевић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника прве класе среза дужничког, Милосав Милосављевић, начелник исте класе среза нишког, по потреби службе;

за начелника прве класе среза провуначког, Данило Херкаловић, порезник прве класе прокупачког пореског одељења;

за начелника прве класе среза ужичког, Јеремија Пљевљакушић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника прве класе среза ресавског, Властимир Максимовић, начелник исте класе среза орашког;

за начелника прве класе среза пожаревачког, Михаило Благојевић, начелник исте класе среза подгорског, обојицу по потреби службе;

за начелника прве класе среза орашког, Милан Надаљковић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника прве класе среза звишког, Ђорђе Павловић, начелник исте класе среза лесковачког, по потреби службе;

за начелника прве класе среза подгорског, Милош Китановић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника прве класе среза подунавског, Милан Митровић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника прве класе среза масуричког, Стеван Максимовић, начелник исте класе среза косаничког, по потреби службе;

за начелника друге класе среза колубарског, округа ваљевског, Ђорђе Недељковић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза жичког, Витомир Јестровић, порезник друге класе жичког пореског одељења;

за начелника друге класе среза посавског, округа ваљевског, Глигорије Поповић, начелник исте класе среза мланског;

за начелника друге класе среза азбуковачког, Никола Гачић, начелник исте класе среза посавског, округа ваљевског;

за начелника друге класе среза косаничког, Павле Алимпић, начелник исте класе среза трстеничког, сву тројицу по потреби службе;

за начелника друге класе среза жупског, Јован Јовановић, начелник исте класе среза азбуковачког, по молби;

за начелника друге класе среза алагинбеског, Мишко Борисављевић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза лесковачког, Алекса Цветковић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза беличког, Владимир Ранић, начелник исте класе среза подунавског, по потреби службе.

за начелника друге класе среза ариљског, Ђурица Ђорђевић, начелник треће класе среза звишког;

за начелника друге класе среза бањског, Божидар Ристић, начелник исте класе среза параћинског;

за начелника друге класе среза лепеничког, Михаило Гачић, начелник исте класе среза добричког, обојицу по потреби службе;

за начелника друге класе среза рачанског, Светолик Бадњевац, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза пожаревачког, Неша Зековић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника друге класе среза нишавског, Спира Станковић, начелник треће класе среза бањског;

за начелника друге класе среза добричког, Стојан Живковић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника треће класе среза левачког, Лазар Поповић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника треће класе среза трстеничког, Петар Поповић, начелник срески исте класе у пензији;

за начелника треће класе среза сврљишког, Василије Стојљковић, секретар прве класе начелства округа нишког;

за начелника треће класе среза врачарског, Тихомиљ Денић, начелник исте класе среза пожаревачког;

за начелника треће класе среза параћинског, Драгољуб Миливојевић, начелник исте класе среза лепеничког, сву тројицу по потреби службе;

за начелника треће класе среза моравског, округа нишког, Коста Поповић, ванредни секретар друге класе начел. округа моравског и вршилац дужности начелника среза левачког;

за начелника треће класе среза голубачког, Милутин Пећанић, секретар друге класе начелства округа крушевачког;

за ванредног секретара друге класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност начелника среза млавског и прима плату на плате овога, Владимир Николић, писар прве класе среза темнићског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год., Пр. 30.086 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за секретара прве класе начелства округа нишког, Владимир Нешковић, начелник треће класе среза моравског, округа нишког;

за секретара прве класе начелства округа топличког Милан Радмиловић, начелник треће класе среза ужичког;

за секретара прве класе начелства округа крушевачког, Тихомиљ Костић, начелник треће класе среза колубарског, округа ваљевског, сву трошњу по потреби службе;

за секретара прве класе начелства округа пиротског, Србислав Ковачевић, јавни правозаступник из Пирота;

за секретара прве класе начелства округа смедеревског, Витомир Васић, начелник треће класе среза врањског, по потреби службе;

за писара прве класе среза нишког, Настас Стевовић, писар исте класе среза белопаланачког; и

за писара друге класе среза качерског, Светолик Плећевић, писар исте класе среза мачванског, обојицу по молби.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. г. № 30.084 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за начелника прве класе округа ужичког, Светозар Тривунац, начелник окружни у пензији;

за начелника друге класе округа пиротског, Светислав Станојевић, начелник исте класе округа топличког, по потреби службе;

за начелника четврте класе округа топличког, Сотир Аранђеловић, јавни правозаступник из Лесковца; и

за секретара прве класе министарства унутрашњих дела, Сретен Којић, благајник прве класе округа тимочког, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. децембра 1902. г., № 30.187 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза грочанског, округа београдског, Драгутин Марић, писар исте класе среза јасеничког, округа крагујевачког, по потреби службе;

за писара прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Радован Вучетић, писар сречки исте класе у пензији;

за писара прве класе среза колубарског, округа београдског, Драгољуб Јанчић, писар сречки исте класе у пензији;

за писара друге класе среза таковског, округа рудничког, Владимир Љубеница, напредни писар прве класе начелства округа рудничког и вршиоц дужности писара истога среза;

за напредног писара прве класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза посавског, истог округа, и прима плату из плате овога, Пантелије Драгојевић, напредни писар друге класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза ваљевског;

за напредног писара друге класе начелства округа врањског, а да врши дужност писара среза лесковачког, истог округа, и прима плату из плате овога, Петар Стефановић, председник општине великоградовичке, среза лесковачког, окр. врањског.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год., № 30.188 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза јасеничког, округа смедеревског, Драгољуб Стојадиновић, писар исте класе среза орашког;

за писара прве класе среза орашког, Љубомир Радосављевић, писар исте класе среза јасеничког, округа смедеревског;

за писара прве класе среза нишког, Светомир Радовић, писар исте класе среза врачарског;

за писара прве класе среза копаоничког, Владимир Маленовић, писар исте класе среза ресавског;

за писара прве класе среза бољевачког, Ђорђе Димитријевић, писар исте класе среза моравског, округа нишког, сву потрошњу по потреби службе;

за писара прве класе среза лесковачког, Спасоје Ивановић, писар исте класе среза лужничког;

за писара прве класе среза врачарског, Драгутин Стајевић, писар исте класе, среза алексиначког;

за писара прве класе среза космајског, Кирко Обрадовић, писар исте класе среза таковског;

за писара прве класе среза гружанског, Коста Стојановић, писар исте класе среза моравског, округа пожаревачког, сву четворицу по молби;

за писара прве класе среза хомољског, Душан Богдановић, писар исте класе среза параћинског, по потреби службе;

за писара прве класе среза расинског, Радосав Стојковић, писар исте класе среза баљског, по потреби службе;

за писара прве класе среза орашког, Миливоје Хаџић, писар исте класе среза јасеничког, округа смедеревског;

за писара прве класе среза златиборског, Коста Добрић, писар исте класе среза алексиначког;

за писара прве класе среза ресавског, Танасије Божић, писар исте класе среза пожаревачког;

за писара прве класе среза моравског, округа пожаревачког, Милан Ценић, писар исте класе среза пожаревачког, сву четворицу по потреби службе;

за писара прве класе среза темнићског, Војислав Ристић, писар исте класе среза бољевачког, по молби;

за писара прве класе среза таковског, Јеремија Ристић, писар сречки исте класе у пензији;

за писара прве класе среза белопаланачког, Стојан Томић, бивши сречки писар исте класе;

за писара друге класе среза алексиначког, Мијаило Петровић, бивши сречки писар исте класе;

за писара друге класе среза јадранског, Илија Поповић, бивши сречки писар исте класе;

за писара друге класе среза јасеничког, округа смедеревског, Сава Јокић, писар исте класе среза орашног, — по потреби службе;

за писара друге класе среза тршавског, Антоније Дасковић, писар исте класе среза гружанског;

за писара друге класе среза љубићског, Милутин Петровић, писар исте класе среза тршавског, обојицу по потреби службе;

за писара друге класе среза ресавског, Живојин Петровић, писар исте класе среза хомољског, по молби;

за писара друге класе среза моравског, округа нишког, Димитрије Лукић, писар исте класе среза расинског;

за писара друге класе среза пожаревачког, Мијаило Миљићевић, писар исте класе среза ресавског;

за писара друге класе среза гружанског, Миливоје Ћирић, бивши сречки писар исте класе;

за писара друге класе среза пожаревачког, Ђорђе Цветковић, напредни писар прве класе начелства округа пожаревачког и вршиоц дужности писара истог среза;

за напредног писара прве класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза јадранског и прима плату из плате овога, Јован Ничић, бивши полицијски писар исте класе;

за напредног писара прве класе начелства округа врањског, а да врши дужност писара среза пољаничког и прима плату из плате овога, Јован А. Станојевић, бивши полицијски писар исте класе;

за напредног писара прве класе начелства округа чачанског, а да врши дужност писара среза тршавског и прима плату из плате овога, Михаило Томић, писар друге класе начелства округа ужичког;

за напредног писара прве класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза ужичког и прима плату из плате овога, Мирко Гавриловић, напредни писар друге класе начелства округа ужичког и вршиоц дужности писара среза златиборског;

за писаре прве класе начелства округа нишког: Ђорђе Јовановић, напредни писар прве класе начелства округа топличког и вршиоц дужности писара среза косаничког, по молби; и Стојан Стевановић, бивши писар начелства исте класе;

за напредног писара друге класе начелства округа нишког, а да врши дужност писара среза баљског и прима плату из плате овога, Милован Тадић, писар друге класе начелства округа чачанског, по молби;

за напредног писара друге класе начелства округа топличког, а да врши дужност писара среза косаничког и прима плату из плате овога, Перко Лековић, писар друге класе начелства округа нишког, по молби;

за писара друге класе начелства округа топличког, Милан Димитријевић, напредни писар исте класе начелства округа моравског, и вршиоц дужности писара среза параћинског, по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа крушевачког, Јован Мандић, писар исте

класе начелства округа београдског, по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. децембра 1902. год. Пж 30.198 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза влашког, Михаило Протић, писар исте класе среза трнавског, по потреби службе;

за писара прве класе среза влашког, Сима Миленковић писар друге класе среза нишавског;

за писара прве класе начелства округа пиротског, Андрија Цветковић, писар исте класе начелства округа ужичког, по молби;

за писара прве класе начелства округа београдског, Рудољ Андрејевић, писар исте класе начелства округа крушевачког, по молби;

за писара прве класе начелства округа нишког, Младен Банић, писар исте класе начелства округа пиротског, по потреби службе;

за напредног писара друге класе начелства округа пиротског, а да врши дужност писара среза нишавског и прима плату на плате овога, Јелта Ђирић, практикант среза параћинског и свршени правник;

за писара друге класе начелства округа тимочког, Сретен Петковић, писар друге класе начелства округа нишког, по потреби службе;

за напредног писара друге класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза мачванског, и прима плату на плате овога, Данило Јокановић, напредни писар исте класе начелства округа крајинског и вршилац дужности писара среза брзопаланачког, по молби; и

за писара друге класе начелства округа нишког, Димитрије Петровић, практикант среза нишког.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. децембра 1902. год. Пж 30.194 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Љубомир Лешјанин, писар прве класе среза грузањског;

Јован Живковић, писар прве класе среза копаоничког;

Лавар Нешић, писар прве класе среза јасеничког, округа смедеревског; и

Мирко Дуњић, писар прве класе среза влашког, — на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, — ставе у стање покоја, с пенсијом, која им по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. децембра 1902. год. Пж 30.194 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Велимир Милојковић, напредни секретар прве класе министарства унутрашњих дела, и дојавошњи председник општине пиротске, — на основу §. §. 33. и 34. закона о чиновницима грађанског реда, — стави на расположење.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. децембра 1902. год. Пж 30.193 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Димитрије Гребенаровић, начелник прве класе среза мајданпечког, округа браничког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе, с тим, да му се на име надокнада даје 30% од његове плате, коју је до сада имао.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. Пж 30.195 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Јовану М. Антићу, напредном писару прве класе начелства округа тимочког и вршиоцу дужности писара среза зајечарског, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. децембра 1902. год. Пж 30.196 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Петар Марић, писар прве класе среза пожаревачког;

Михаило Ђ. Тодоровић, писар прве класе среза влашког;

Душан Јанчић, писар друге класе среза темнићског;

Живко Костадиновић, писар друге класе среза косјерског;

Марко Ђорђевић, писар прве класе начелства округа тимочког,

Коста Пантић, напредни писар друге класе начелства округа врањског и вршилац дужности писара среза поланичког; и

Милутин Поповић, напредни писар друге класе начелства округа рудничког и вршилац дужности писара среза љубићског, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, — отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 1. децембра 1902. год. Пж 30.194 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Алекса Давидовић, начелник прве класе среза нишавског, округа пиротског; и

Тимотије Савовић, начелник прве класе среза сврљишког, округа нишког, — на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. Пж 30.190 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 6. закона о местима, с обзиром на насочајше решење од 16. јуна 1866. године, решено је:

да се место Врањска Бања, у округу врањском, од сада назива: „Бања Краљице Драге.“

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. децембра 1902. год. Пж 30.186 у Нишу.

ИСПРАВКА

У 48 броју „Полицијског Гласника“ од ове године одштампане су измене и допуне у правилима и односима слугу и њихових газда. У тим изменама и допунама, грешком преписана, погрешно су преписане и одштампане и ове речи, које су биле пројектоване за измене и допуне текста у „правилима о посредницима за набављање слугу и службе“:

„На крају члана 10. додаје се нов одељак који гласи:

„После уписа ни један се слуга не сме у канцеларији посредничкој задржавати.

„За противно поступање биће кажњен и посредник и слуга по § 356 б. кривичног законика[x] као и речи:

„У члану 12. после првог става да се дода ово: А бар једанпут у месецу дужан је то учинити“. — С тога, све ове речи треба изостанити из штампаних измена у „правилима о односима слугу и њихових газда“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9. децембра, 1902 год., Пж 30165. у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Морфиноманија са медицинско-судског гледишта

по

Д-ру Хајнрију Гимбел-у
ЛЕКАРУ ЗА ДУШЕВНЕ БОЛЕСТИ

Употреба морфијума утиче — како у ком случају јаче или слабије на интелектуалну способност. При том дејству морфијума поред елективног дејства његовог игра улогу и предиспозиција. Готово већина морфиниста су порекломи из наслеђно оптерећених породица. Сам морфиниста није ово никада у нормалној душевној равнотежи. Он се још изразите одликује оскудном моралне енергије и више инстинктивним но разумним понашањем у животу; и крај незнатних поремећаја како се одаје алко-

холизму, етеромаији и морфинизму. Ове несретне навике стварају или боље рећи развијају аутоматичност у раду нервних центара, уништавају вољу — те човек постаје немоћан, и непоправим.

Експерименатима на животињама констатовано је да морфијум изазива навалу крви к можданим деловима, и која настаје одмах после убризгавања. После извесног, релативно кратког времена место оне паралитичне хиперемије јавља се грчење, сужавање крвних судова. Ретина у оку изгледа бледа, а артерије се једва примећују. Код животиња погубљених у овом стадијуму мождани центри изгледају као да су без крви.

Кад се ове промене у можданој циркулацији често изазивају морају на сваки начин утицати на исхрану нервних елемената. У крајњој консеквенци ове се промене јављају у облику више или мање значајних поремећаја интелектуалне способности — разноликих по изразу и јачини.

Многобројна испитивања показала су да што је нервни систем код појединих животиња савршенији, да је утолико и дејство морфијума брже и снажније. Доказано је да су између разних раса најосетљивије према морфијуму оне које се одликују својом јачом интелигенцијом. Ова тако рећи интелектуална селекција код морфијума је врло значајна појава — развијајући својим дејством појаве којима се разликују три разна стадијума, периоде. Прво се јавља надражај нелијења мождане коре, затим слабљење њиховог рада, и напослетку парализа: раздражење, сан и ступор.

Питање које заслужује пажњу ресоре — да је морфиноманија психоза, душевни поремећај? Прва пемачки аутори, који се овим питањем занимају, сматрају морфиноманију као праву психозу, као праву душевну болест. За *Лера* и *Федлера* сваки је морфиниста душевно болестан човек, без довољне интелектуалне способности, без своје воље, који у опште према осталом друштву треба да се сматра као болестан човек. Ну ова одличан посматрача посматрали су стварсано с једне стране. Они нису били далеко од истине — али је нису целу појмали и нашли. Доказано је истина, да се и морфиноманија као и свака друга психоза развија на већ припремљеном терену, и према свему што се мора увети у обзир, овај је терен један исти и код морфиноманије и код осталих психоза. Кад већ постоји навика у употреби морфијума, извесно је, да се утицајем те навике могу да јаве душевни поремећаји у прописном облику каквог лудила. Протекли за убризгавањем морфијума су несвакидашњи, силници су од воље морфинистове, одлучнији су од свију његових решавала — и јављају се као саставни део њихове умне перверзије. Ослањајући се једино на овај импулсивни симптом изнесени аутори сматрају навику према морфијуму као један епизодичан синдром онако као што је то дипсоманија, клептоманија, пироманија и. т. д. Има на сваки начин доста истине у оваквом тумачењу. Морфинисте још пре своје несретне навике не беху нормална бића, и нису могли да владају собом, и да обуздавају свој Ја пуно инстинктивности. Међутим није овде реч о тиранији оне навике као каквом неодољивом рефлексу — него се она јавља као стално психо-сматично стање, без прекида. Потреба за морфијумом код оних који су на њега навикли јавља се као физиолошка потреба исто онако као што се јавља глад, спавање, — и та потреба пружа своје корење до у најтамније дубине организма.

У почетку развића морфиноманије код појединих лица може се приметити извесно суделовање њихове воље; навика или пожртвовање спојени су са неким резоновањем; оне имају свога удела, али још скоро под влашћу воље. Док у појавама психозе игра улогу *ћаталитам*, *физиолошки ћаталитам*, који води скоро порекло од измена у исхрани, али који не зависи од нас. Морфиноманија је чедо навике и жеље, а лудило је резултат болесне аутоматичности мождане активности.

Морел је објасњо пасионелна тровања као прохтев самог органиама за душевним интелектуалним наслађама, онако као што организам има прохтеве и за физичким наслађама. Има случајева да су душевне болести отпочеле мортификацијом, и ова се навика може упоредити са продромалним периодима умно оболелих, када се јавља интелектуална малаксалост и други симптоми. Кандидат душевне поремећености осећа неспособност за рад и разне обмане у њ а својој осећајној природи, склон је несвесној осећајној и мисли све то да поправи стицама итд. и мисли све то да поправи каквим пријатним средством. Он је тако много слушао о благотворном дејству морфијума: како разбија чамотињу и досаду и убија болове, те употребив безусловно многе левове, обраћа се за помоћ и морфијуму.

Да се успешно проуче сви поремећаји ума који се јављају код морфиниста треба их проучавати од почетка њихове навике па док се не изађе или не завршо свој бедни живот у лудници.

Пријатно осећање које морфијум ствара у прво доба — више је интелектуално но сензитивне природе. Вештачка срећа изазвана убризгавањем морфијума налази свој израз у новости мисли, које у овим трећумима, добијају своја прила, као неке морфинисти. Почетно стање морфинста личи на почетно стање параличара; паралеза међу њима је *фрапирајућа*. Они су еуфоничности, пуни предузимљивости; њихова је активност неодмерена, и види се и у њиховом говору, и у писању а нарочито у њиховом понашању. Они се јављају многих послова; почињу хиљаде разних ствари за које нису способни; носе се врло разноликим плановима које убрзо напуштају — да се других послова лате. То је карактеристика онога периода у коме постоји хиперемија мождане коре. Под утицајем овог раздраженог стања они сами себе изненађују својим способностима, па и другима импонирају њоме. У стадијуму хиперемије њихово памћење износи им најневажније успомене као верне слике. Теше, апстрактне, компликоване идеје они појимају са лакоћом која нас зачуђава. Убризгавање у прво доба појачава активност и плодност интелекта на врло показан и променљив начин. Ова патолошка раздражљивост може створити и сасвим нове комбинације — судар непредвиђених идеја; може бити извор чудноватe духовитости, стварајући од медиокретета моментаног генија. Али се ова интелектуална плодовитост код морфиниста брзо губи — за неколико тренутака. Он је сада увазиво пукшајима надудно траки, очајничким покушајима надудно траки, очајничким покушајима напрегне свој мозак — али се активност распиљчуза. Обузет њоме он сада мисли на ново убризгавање, траки га, жели га.

Пре убризгавања морфиниста је немиран, и против своје воље не може да се скраси на једном месту. Најнеснојнија осећања обузимају му цело тело; чини му се да се хиљадама ирва прилло уз његово тело, и да по њему гамижу, и осећање слабости и очајања обхвра га. Он нема сада снаге низаштта, и чини силна напрезања целокупне своје моћи да се само покрене сместа. Обузет страхом осећа неки јак притисак около груди; све теже и теже дише — и готово заборави да дише; пуло му је слаб; а срце уиемирено скиче, уши зује, а глава чини му се очајно празна. Мишљење је скопчано са головима и свако вољни рад је испод његове храбрости. Његова интелигенција је постала јогуната, и фиксације мисли је онемогућена. У хаосу вонезвних мисли постоји само једна императивна чежња: да убризга себи мало морфијума. Ако они који нису имали утицаја на њ покушају да га уверавају како треба мало да причека, како треба бити храбар, да треба да се одупре жељи — он ће их расејано слушати упоречку, и ако је убризгавање за кратко време задржано, он ће се неома силно разнестити. Изгубив уздо од своје воље — он постаје сада друга личност са распложењем глађу измученога и остављеног звера. Он је ван себе; не влада више собом; поломиће и разбиће све што му под руке дође, а понекад се могу посматрати такове сцене које морамо упоредити са иступима полуделих људи. И чим се изврши убризгавање слина се мења — и јавља се реална личност; извршена је читава революција; место болесне раздражљивости јавља се душевни мир и равлог, као и физичко стишавање. Са оним алтернативама раздражења и физичке и моралне малаксалости граничи се прва фаза морфиноманије. Трајање ове фазе није одређено, и ни код двојице морфиниста није подједнако. Код неких ово почетно стање траје годинама. Повенад настуна тренутак када ни неће дозе не стварају никакве промене; морфијум је онда постао нека врста хране за организам — и ништа више.

Са другим стадијумом, од свију морфиниста без разлика, почиње морално опадање. Интелигенција постаје спора, перебрала инерција, са пранишама у концепцији. Расуђивање има често недостатке, а памћење је поремећено. Лекар нпр. у овом стадијуму греши у дозирању лекова и прописује смртоносно велике количине; благајници чине крупне грешке у својим рачунима и. т. д. Садашњост чини на њих сасним површне утиске, и њихово регистровање у памети је непотпуно; постао је гуробан, ћутљив, замишљен и неповер-

ља — очигледна промена у темпераменту и карактеру. Гњеви и мучен ганас-идејама које га непрестано дражe — он се често врло силно љути, и чини бесне нападе. Међутим оно му стање још не смета да се занима својим редовним пословима. Он још разумно управља својим пословима и ништа, по његовом изгледу, не говори за тешке поремећаје његова ума. Са пуно повучености, са пуно претварања безобразне дволичине, и мучен ужбрженим страховањем; његов мирни израз на лицу скрива ужасне унутрашње буре, а његова привидна присебност скрива моралну несвесност и дубоки интелектуални потрес. Врсина појимања, моћ расуђивања, јачина воље, — поремећени су, ослабили су. Јавља се збуњеност у говору а затим и у мишљењу; њихов укус и њихови инстинкти мењају се; некада активни, вредни, брижљиви — постају сада небриге, леви и пијани. Она моралина дегредација је најстрашнија казна коју им њихова страст поручe.

После извесног времена морфиниста постаје *несеталне* (анестезичан). Он нешта више нижакакву срећу; нешта нижакакво задовољство сем оног што му га друго задовољство сем оног што му га друго задовољство. Немаран наспрам свега што не стоји у вези са њиховом навиком, лишени иницијативе они постају мекушци који се лако поводе за утицајима са стране. Зловолно расположени они мрзе оне који су им најпише одани, а према осталом свету су благи и понизни особујући према њима неку врсту правог страховања. Патећи од тиранске своје навике која их слаби и унижава, осећајући немоћ да је се отргну они често западају у дубоку тугу, или постају свађалице чинећи необјашњене и сурове нападе које зачуђавају свет оскудном мотива. У њиховим осећајима влада највећа неправилност; они остају хладни у тешким и значајним животним приликама — нпр. крај смртне каке драге личности, а убрзљују се и лију сузе због несталних догађаја. Једног истог дана обузима их према једној истој личности час осећање одвратности час опет осећај немамерне симпатије; за врло кратко време понашају се врло разнолико: час много захтевају, заповедају, понашају се деспотски — час опет су понизни, послушни и благи. Слаби, њима човек може лако да влада, и само благим поступањем ако се усне да се савлада њихова воља.

У овом стадијуму јавља се у свој својој јачини она карактеристична нагон код морфиниста — *Jagsucht*.

Лукави и препредени до крајности они се служе свима средствима, најнеперонатнијим, да превазе своју околину. Њиховом непрестаном лагању није само циљ да сакрију своју навику или да је ублажују причајући о малим дозама и смањујући број убризгавања — лагање њихово обухвата и најневажније ствари у животу. Нека се од њих чак и хвале својом навиком — причајући сваки о њој, увеличавајући количину морфијума коју троше, са одушевљењем описују благотворно дејство морфијума, и пред сваким на нога навју врше убризгавања. То су циници — морфинисте.

У току ове периоде јавља се и немар према својој спољашности. Некада неуморни у лицкању сада као робови морфијума не стиде се да изађу у свет и са најразвијнијим оделом, у најчешем нереду због чега би још пре неколико месеци само црвенели од стида. Коса и брада су неуглађени; нокти су некада били предмет нарочите неге — сада су сасвим запуштени. И најпотребнија брига за чистотом — за њих је врло велики терет. Овај немар наспрам своје спољашности од предности је за посматрача, и он показује већ да се несретни морфиниста налази од осталог друштва; златија која се је раније јавила непрестано расте. Он се затвара у своме уваном и ансолутном самољубљу које је тако императивно да цео свет зна као и да не постоји; свете породичне везаности за њ не постоје; и најжалоснији догађаји на њ не чине никаква утиска — он је према свему инертан и хладан. Само мало животне душевне снаге што је још заостало код морфинисте троши се само око једне једине мисли: шта да се ради ако нестане морфијума. Сада се занима само тиме како и на који начин да дође до средстава и до могућности да набави свој отров. У овим трењутима силон је да учини каквога дела, која су и констатована код морфиниста.

Обузети општом изнеможлошћу они се више не занимају никаквим радом — ни физичким ни умним; њихова затупљеност постаје општа појава са потпуном моралном чулном и интелектуалном несесетанношћу. Морфинисте у овом стадијуму траје осаму јер умно напрезање и при најобичнијем разговору осећају као велики терет. Све морфинисте имају склоност за лежање — и најрадије проводе време у хоризонталном положају; нарочито женске морфинисте рано отпочињу са овом навиком после убризгавања морфијума. Ова навика лежања је заједничка особина код неколико разних нервних болести. Познато је да и хистеричне жене проводе три четвртине свога живота у лежећем положају.

Могу код морфиниста и непостојати други поремећаји сем ових који су довде наведени. Ну ако почуша да се остави своје навике или ако досне у такове прилике да није у стању да подмири потребу своје навике онда се јављају нагоде као појаве абстиненције — болесне појаве од стране интелегенције које могу постати врло опасне и утолико опасније што је наглије и изненадније прекид у навици. Ну они интелектуални поремећаји могу се јавити и без икаквог разлога дејством саме импрегнације морфијумом. Они поремећаји дају карактеру, темпераменту и раније напијама нарочити печат, особиту физиономију, које дозвољавају да их ставимо у позолошки ред душевне патологије.

Код оних који већ носе са собом предиспозицију стање сапарације које се јавља после убризгавања може се компликовати халуцинаја вида и слуха на и халуцинацијама, и почеп од овога трењутка морфинисте иису далеко од појаве лудила. *Thomas de Quincey*, који је био опробаг с својим „Исповестима“ оставо нам је детаљан опис свега онога што је осећао у своме „отровном сну“. — „У прво време, прича он, проживео сам читаве векове за време од неколико трењутака; осећао сам се као човек који живи хиљадама година Видео сам чуда од архитектуре — величанствене виле и палате; затим језера огњени без таласа као мирна сребрнаста платна, без краја. Напослетку видех оно што ја називам тиранијом људског ока. Појавише се познате фигуре: мноштина глава пливају по води и гледају у мене; надиру се и преклињају бесни, очајни — хиљадама, милијардама, генерацијама, вековима. После овога дођоше животиње: змије, крокодили и химере“.

Прво почињу да се јављају обмани ока; морфинисте виде неке предмети што су око њих — расту; приписују нарочито животиње у најразличнијим облицима (Зоопсија). Све морфинисте спавају врло мало, па и то неколико трењутака узнемирени су најстрашнијим сновима и привиђењима.

Халуцинације слуха су ређе појаве.

Халуцинаторно стање јавља се као израз велике мождане раздражености и као израз хиперемије у појединим деловима мозга. Ово стање може довести морфинисту до правог лудила.

С обзиром на разна учења о појму лудила и границама између лудила и нормалног душевног стања — можемо поделити морфинисте у три групе. Прву групу чине праве луде; њихов је број врло мали. Другу групу чине морфинисте без икаквих душевних поремећаја; они су врло ретки. Трећу групу чине морфинисте полу-лудаци, и они чине већину.

(Свршиће се)

Проституткe и крадљивице

Антропометријска студија од Д-р Паулине Тарновски

(Свршетак)

Сличност крадљивица са проституткама

Као што смо већ поменули између крадљивица и проституткa постоји извесна сличност како у погледу наслеђа физичких и моралних особина, тако и у погледу начина живота.

Ако само посматрамо прве године детињства једне крадљивице, видећемо одмах да се оне ниуколико не разликују од стања проституткe у истом добу.

И једне и друге рођене су од по све порочних и сиромашних родитеља; ни једне ни друге нису у детињству готово ништа училе; и једнима и другима недостајао је и најобичнији надзор родитеља. По што никог није имало да им представи важност и потребу рада, то се нису ни трудиле да у младости науче какав корисан занат, већ су, мајком, одрасле као случајне.

Свему овоме треба још додати честе свађе и бој њихових, увећани случајева, пијаних родитеља, за тим беду, болест и посведневну борбу за насушни хлеб, даље честу глад и редновну хладноћу, па тек онда разумећи: како су се ове женске могле подати, често пута за најобичнију ситницу, или се решити на крађу најпотребнијих ствари, која их је у већини случајева, водила у затвор. А чим је само прва проба учињена, све друго иншло је врло

лано и само по себи. Млада крадљивица изашла је из затвора обогаћена огромним искуством осталих крадљивица и решена да се о њим у будућности користи.

Не хотећи се, у већини случајева, вратити фамилији, само је очекивање беда и неволя, суровост и бој, не знајући, при том, никакав занат, а навикнута већ на ленстовање, — њој није остало ништа друго до да се са свим ода праћи или проституцији, те да на тај начин, после извесног времена, постане крадљивица или проститутка из навике.

Све крадљивице које смо ми посматрали биле су у повратку, и могу се, према начину њиховог рада, њиховој интелигенцији и њиховом моралном нивоу, поделити на ове 4 категорије:

1) *Крадљивице из навике;*
2) *Крадљивице проститутке;*
3) *Крадљивице болесне* (душевно);
4) *Крадљивице случајне.*

Крадљивице из навика најмногобројније су. Главна им је одлика што вршење краља сматрају као и сваки други занат, потребан ради прибављања средства за живот. Према начину њиховог живота и начину на који краље врше, могу се поделити на:

а. *Домаће или кућевне крадљивице;*

б. *Крадљивице робе из радњама и магазинима;*

в. *Крадљивице јатаке;*

г. *Крадљивице из соблама и предсобљама;*

д. *Крадљивице из „кеса“* и

ђ. *Крадљивице просјакиње.*

Карактерна црта домаћих крадљивица у томе је, што врше краље и онда када су у служби, т. јест у заклону од сваке беде и невоље.

Крадљивице робе и најкителенгитније су, а тиме уједно и највештије међу свима крадљивицама у опште. У већини случајева оне живе искључиво од ових краља, које извршују необично вешто и, готово увек, на један исти начин. Интересантно је, да поједине веће трговачке радње продужавају краљу робе од стране ове женскиња као редовни месечни или годишњи расход.

У тесној вези са овим крадљивицама, стоје крадљивице за прикривање и протурање украдених ствари (јатаци), које су исто толико опасне, па можда и опасније, од њих.

Неоспоран је факт у осталом, да крадљивице робе неби могле ништа учинити са украденим предметима да им није јатака, а нису ретки случајеви, да поједине од ових јатака имају под својом управом по неколико крадљивица робе, које оперишу за њихов рачун.

Крадљивице по предсобљама и крадљивице „из џепа“, одликују се великом умешношћу и дрскошћу, због којих особина уживају нарочити реноме међу својим другарима.

Што се тиче крадљивица просјакиња — то су већином старије женске које се увлаче у двориште под најразноврснијим изговорима и, том приликом, краду што год им падне шака.

Ова врста крадљивица доста је слична са паралајама, а нарочито оним који „*чуде добровољна прилоге*“ да би могле лечити или сарањити извесног сродника.

Праве крадљивице преврху увек оне крадљивице просјакиње.

Друга група крадљивица — *крадљивице проститутке* — јесу оне женске, које се подједнако и са истим задовољством одају и краљи и проституцији, те на тај начин одржавају неку средину између правих крадљивица и правих проститутки.

Од последњих одликују се већом уздржљивошћу, већим цинизмом и материјализмом, а од првих мањом предострожношћу и већом осталошћу.

И од једних и од других разликују се већим стасом, већом развијеношћу целог тела у опште, већом количином дегенерисаних знакова и знатном енергијом.

Болесне крадљивице праве су контраст предходној групи и главна им је одлика наивност, која се, доста често, граничи са идиотизмом, док су опет *случајне крадљивице* и по своји моралном особинама и по своме физичком саставу најближе здравим и моралним женама. Главна им је одлика повођљивост, односно осуство јаке воље.

Опште особине крадљивица

Још пре толико година, *Дежсам* је у своме делу „*Природна психологија*“ (Париз 1868) изнео: *да се крадљивице у погледу одликују потпуним осуством гриже савести.*

Ово исто потврдио је доцније и *Томсон* па најзад и *Ломброзо* са својим ученицама.

Констатујући све ово и код крадљивица које су биле предмет нашег посматрања, ми смо у једно дошли до закључка: да оно — ово осуство гриже савести — није ништа друго до природна последица њиховог непормалног стања, односно непотпуности њихове моралне свести.

Осуство искрености друга је главна одлика свих крадљивица у опште, па према томе и оних које су у повратку.

По неке од њих иду, у овом погледу тако далеко, да одричу најубедљивије ствари које су у вези са њиховом кривицом, а готово никад не признају да су биле раније осуђиване, и ако се све то налази констатовано у актима њихове кривице.

Са овом њиховом особином у тесној је вези и једна друга — очигледно *неодобавање* у одговору на питања о њиховој прошлости, њиховим родитељима, раније болестима и. т. д.

На сва она питања, оне по све лаконски одговарају: „*да не знају*“ или „*да су то давно заборавили из вида*“, или „*да су сви мртви*“, или најзад, „*да су их давно заборавили*“.

Није искључена могућност, да ово усиљено одговарање потиче из страха — да се неби похватале у лажи — због раније неистинитих одговора чињених у овоме истом смислу. У осталом, код њих важи као правило: *говорити што мање и о најобичнијим стварима и не говорити ништа о стварима које би их могле издати.*

Противно овоме, проститутке су веома говорљиве па чак и онда када је реч о њиховој прошлости.

Што се тиче средњих антропометриских мера крадљивица у повратку, оне су износиле:

За дужину главе	179·40	mm
„ ширину „	143·90	„
„ обим лубање	535·57	„
„ ширину јагодица	112·56	„
„ „ вилица	99·82	„
„ стас	1 m. 556·16	

Средња тежина њиховог тела износила је 56 *kgr* 0·44 а њихов средњи век *31·58* година.

Ако сада ове средње мере прадљавица упоредимо са средњим мерама осталог женскиња које смо посматрали, т. јест са мерама проститутки, сеоских радениця и жена са већим образовањем, добићемо ову преглед:

	Проститутке	Крадљивице	Сеоске раденице	Жена са виш. образовањем
Дужина главе	178·28 m.	177·40	181·45	183·20
Ширина главе	142·51	143·90	144·80	145·20
Ширина јагодица	113·23	112·56	111·60	112·70
Ширина вилице	100·60	99·82	95·36	98·00
Обим лубање	531·62	535·57	537·00	538·50
Висина стаса	1 m. 535	1 m. 556	1 m. 564	1 m. 541
Тежина	55 kgr. 235	56 kgr. 044	56 kgr. 458	56 kgr. 406

Као што се из овог општег прегледа види, дужина и ширина главе код крадљивица, као и обим њихове лубање, знатно су мањи но код жена са већом интелигенцијом, а веће но код проститутки.

Противно овоме, стас крадљивица већи је за 15 mm. од стаса интелигентних жена.

Исто је овако и са димензијама лица: ширином вилица и јагодица, које су веће код крадљивице но код часних жена, а највеће код проститутки.

Ми смо већ раније, приликом говора о проститутками, казали: да је ова величина димензија лица одлика примитивних раса — доказ о несавршености типа.

У прилог овоме иду и дегенерисани знаци, које смо код крадљивица констатовали. Број њихов нешто је мало мањи

од броја дегенерисаних знакова код проституткн, али ипак износи 78% (према 826%).

Сами дегенерисани знаци показивали су се:

У аномалијама лубање код 90 крадљ-ца
» » чела » 27 »
» » лица » 59 »
» » вилица » 21 крадљ-це
» » зуба » 30 крадљ-ца
» » ушију » 33 крадљ-це
» » спој. удова » 1 »

Од 100 крадљивица само су њих 3 биле без дегенерисаних знакова, а остале су имале, и то:

Њих 18 по 1 аномалију
» 34 » 2 аномалије
» 21 » 3 »
» 10 » 4 »
» 10 » 5 аномалија
» 4 » 6 »

Међу овим дегенерисаним знацима нарочито нам је пало у очи једно угњиље, наше или мање наглашено, које се налазило с једне или друге стране главе, а на њему темених и слепоочних костију. Ову ову особеност нашли код 1/3 наших крадљивица.

Што се тиче података о прецима крадљивица, они се, готово ни у колико, нису разликовали од података о прецима проституткн. И код једних и код других, исти узроци произвели су исте последице — дегенерисане расе — само у разним правцима.

Као год што се све проституткте у опште, без обзира на место и народност, одликују, као што смо видели, нарочитим спољашним изгледом, исто је тако и са крадљивицама, које човек може на први поглед познати по бледој или зеленој боји лица, мрачном изгледу и узневерном и скривеном погледу. Црте њиховог лица неправилне су, уши дисформисане, зуби неправилно усађени, а глас, у већини случајева, промукло. Може се слободно рећи, да су све крадљивице у опште, врло ружне женске и без икаквих драži. Изузеци од овога врло су ретки.

Завршујући овим наша излагања о проституткама и крадљивицама, ми смо још дужни да кажемо ово:

И једне и друге производ су најнижих слојева друштва, тако звапог друштвеног талога.

Да би се спречило зло које оне износе друштву, није довољно само кажњавати их, као што се то данас чини. Зло треба пресећи у корену, а да се то постигне, *морају се побољшати услови средине у којој се рађају и живе ова неморалпа створења и створити нови изворн — нова пола рада, која би им пружила средства за часну егзистенцију. Неопходно је потребно им, настарати се за што рационалније васпитање деце порочних родитеља, ја ма то било и установом нарочитих завода.*

Д. Ђ. Азимић

Напредак преступности и узроци тога

Наслеђе и изобиљаи. — Утицаи преступности под утицаем напредка цивилизације и писмености. — Градација преступа услед образовања. — Расадници преступности: Халеие и прибежишта за малолетне преступнике. — Профилактика преступа. — Мере сузбијања које препоручује професор Ковалевски. — Тајничке хемиске и судска медицина. — Психолошка испитивања.

Велики развитак преступности у савременом човечанству узео је таке несретне размере да се мора о томе мислити. Преступи су постали не само многобројнији него и разноликији по свом карактеру, снији по начину извршивања и страшнији по силини усложеној у њих. Очевидно је да је од времена кано је Каин убио Авеља, човечанство и у тој области као и у свима осталима, учинило велики корак у напред. Као што је у библијска времена била ретког и записивало се као изузетак и летописима људског рода, — у наше време постало је сасим обичан појав, који се региструје као и рођење и умирање. Треба при том приметити да се у процентном односу појав преступности не може буквално упоређивати с другим појавима, унесеним у статистичке таблице. Ту су могући многи изводи и ошитавања као и за друге редовне појаве људског живота.

Интересантно испитивање у том правцу предузео је професор Ковалевски (Судска психопатологија. Психологија преступника. Дес I., Пб. 1901. г.) који заступа мисао да је преступник — болестан, ненормалан човек, с којим ове свега треба да има посла лекар. У број специјалних уврока, који рађају преступност, тај научњак ставља на прво место наслеђе. А наслеђе је по томе страшно што се тешко од свега може лечити. А међутим уплив његов на развитак преступности огромно је велики, као што показују они изводи специјалиста: Томсон на 109 случајева преступности броји 50 случајева преступа које је учинило наслеђе; Виргилио у 26% преступа налази преступност родитеља, а у 28% преступа алкохолизам родитеља, Ломброзо од 104 случаја преступа броји 71 случај, који се разјашњава наслеђем и т. д. Поникај уплив наслеђа узима неки одређенији карактер. Један статистичар нашао на пример интересантно родословље породице Џекса, почињући од 1740 год. Родоначелница те породице Ада и Макс Џекс били су обоје у нраственом односу не беспрекорни. У тој породици било је 540 законитих чланова и 169 незаконитих. Међу њима је било: 18 који су држали проститутске заводе, 67 сиоалистичких, 142 скитнице, 64 хронички болесних и 79 преступника. Доиста красна породица!

Изучавајући опште узроке развитка преступности, професор Ковалевски приписао је изводима, који на први поглед могу изгледати парадоксални, ма да је тачност њихова неоспорна. Што клима и разни метеролошки појави остају не без утицаја на преступност — то још не би било тако страшно. Много је неутешније што цивилизација веома јако повећава процепат преступности у друштву. „Цивилизација — говори тај честити научењак — привлачи људе у градове, развија фабрички и заводски живот, иде на руку сиротиње, скучености — а све то заједно напреже борбу за живот, развитак пијанства, разврата, сиолилиса и услед тога и нарођавања, а као један из плодова тога јавља се преступ. Појачавајући преступност по количини цивилизација несумњиво утиче и на качкоју вршеља преступа. Преступност постаје промењенија, смишљенија и скривена спољним, привичним, средствима". Осим тога, цивилизација помаже и томе да се у друштву губи сазнање разлике између добра и зла, развија се она кнша безприцинцност, о којој песник Герман у „Пиковој Дами" говори.

„Добро и зло — само су спови
Рад, часност — праче за децу".

Општа поткупљивост путем игре на картама преко љубавница, коцкања, продаје части на изборима, намерни варалички трговачки обрти, крађа државних и друштвених новаца, продаја службених места, — сви ти и слични преступи, говори професор Ковалевски толико су профињени и толико су, по могућству, облагорођени, да у данашњем времену друштво није изралило и средства за борбу с њима. „Јашо и свесно врше се против друштвеног преступи и грабеж друштвеног имања, и они се у друштву дочекују с уважавањем само за то што се не појмају или што њихова преступи нису квалификовани".

Ко би могао и помислити да у број узрока, који помажу снижењу преступности у човечанству, долази и ширење писмености. А међу тим тако је. „Статистички податци Инглеске, Француске, Русије и других земаља показују да писмених међу преступницима има много више него међу одличним људима" а у неким случајима писменост шта више помаже бујном цветању преступности. Научењаци налазе да је могућно утврдити извесну градацију преступа према разним ступњима образованости. Тако је особина неписменнх; дстоубиство вештачка трудноћа, крађа, састављање лоповских дружина, грабеж и пљачкања; мало писмених; — изнуђавање, грабеж, преступи против сопствености, сакривања; људи са средњим образовањем — фалсификовање, поткупљивање писмене претње и т. д. и људи са вишим образовањем — трговачки фалсификати, лажно сведочење, злоупотреба друштвених новаца и политички преступи.

Али има још нешто. Одавно је познато да у снижењу преступности играју велику улогу хапсање и тамниде, које Ковалевски назива „*вечни завод за образовање и усавршавање преступних елемената*" „где преступници добијају у својој професији академско образовање". У данашње време тамница има врло озбиљног конкурента у прибежиштима за малолетне преступнике, дигнутим у елементој намери „путем образовања и васпитања изменити те млале природе, које се још могу поправити, поштонису затворене у разврату и неморалности". Али искуство је дало другс нешто. „Ако одбацимо фарисејство и будемо говорили истину" — вели професор Ковалевски, — „то ће се видети да је за тих прибежишта

за малолетне преступнике; по свршетку курса, често већина васпитника налазила као много већи незналицу, него што су били над су ступила. Ту се њихове преступне симпатије, наклоности погледи, средства и знања усавршавају, систематизу и узимају одређени облик. Ако су хапсане академије преступног знања, то су прибежишта за малолетне преступнике класичке гимназије, где им се даје потребна, умна и нравствена гимнастика, и над којом ни тих прибежишта тим васпитницима остаје да примене своја преступна знања у животу, да се даље развијају и усавршавају — што они са успехом врше.“

Размотривши услове проналажења преступности, проф. Ковалевски посвећује даље испитивање карактеристика типа урођених преступника, користећи се за то подацима из „Записака из Мртвог Дома“ Достојевског и разних других руских и страних дела. Тако је проф. Ковалевски скупио по томе питању врло богат материјал и тиме је дао својим изводима поуздан основ.

Иначе се види да нацртати типичну фигуру преступника ово или оне специјалности, није тако лако. Узимамо овакво питање: Је ли преступник уман или глуп? Пошто је изнео разне одговоре на то питање, проф. Ковалевски требао је да пређе на безличан извод да „урођени преступници у умном односу не представљају никаквих видних особина по којима би их могућно било издвојити на опште масе људи“, као да је једина црта која одликује урођене преступнике суровост и одсутство љубави према ближњему. Али зар то није општа људска црта. Неки мисле баш тако. Стефановски вели да је човек једина животиња, који задаје болове другима без икакве даље намере, него да учини себи то задовољство. Друге животиње никад не чине то иначе него да би утолиле глад или у ватри борбе. Никоја животиња не мучи никад само ради тога да да мучила, — али човек чини то, а то и чини сатанску црту његовог карактера, који је много гори него просто зверски. То исто мишљење износи и Шопенхауер и по томе назива човека „animal mechant par excellence. Очевидно је да је на тој тачки преступност својствена сваком човеку, по самој суштини његове гадне природе.

Како било с тим, савремено друштво треба да рачуна са стварношћу преступних елемената у његовој средини и по томе питање о проналажењи преступа, о наравственом одрављењу тих елемената има врло битан значај. У делу проф. Ковалевског том је питању посвећена нарочита глава. Данашњи систем правосуђа и односа према преступнику аутор признаје за са сим недовољан. „Ја не могу да се сложим, говори он, „с ограниченим испитивањем преступника, с ограниченим психолошким испитивањем само оних преступника, који нису да се подвргну тамничком затвору. Зашто тако ограничавање. Онај који је украо динар може бити у суштини велики злочинац и урођен најсуровији убица међутим пошто се расмотри његов преступ, он ће се извући од распознавања и ући ће у друштво да врши најгрознија дела, док га не ухвате и тек онда испитују. Зашто допуштати вршење можда највећих злочина ако је оно могло бити предвиђено и увољено. У тој тачци тешко је се сложити с честитим научењаком. Идући логичким путем требао би сматрати за потребно психолошко испитивање свих без разлике грађана, физички зрелих, да би се друштво у напред обезбедило од тешких преступа. Зар је мало окорелих преступника међу онима који нису и не мисле о крађи једног динара. А увести тако привично испељивање психолошко значило би узаврћити праву египатску казну за друштво, које је и без тога стешњено бесконачним низом пресека и преграда, које су потребне можда само за једнога од хиљаду људи.

У осталом неки мали практички упути проф. Ковалевског заслужују пуну пажњу. Тако је немогуће не признати за корисно да са преступником имају посла два лица: судски вештак треба да испитује дело преступника а лекар — његову душу. „Само тако радећи — говори аутор — могућно је извести тачну дијагнозу личности, избећи погрешке, предузети потребне мере за исправку и најревносније радити против рецидивизма и развитка преступности.“

За тим немогуће је несложити се са жељом аутора да се на правним факултетима и у вишим правним научним заводима уведе предавање новог предмета — *криминалне психологије*, при чему би наставнику тога предмета стављена била на расположење клиника у тамници.“ „Окружни судови — развија даље свој програм Ковалевски — треба да имају своје судске лекаре психијатре. Урођени судови треба да имају своје специјално образоване лекаре, који би помагали леку правосуђа не само као знаоци, него би узимали активно суделовање у правом вођењу испитивања дела, где то буде потребно.“

Намерена реформа Ковалевског у области судског и односа према преступнику нешто не растерује тежак утисак који оставља познавање с оним испитивањем. Мало је утешног у томе кад се човечанство раздели на две половине, и кад једна буде имала посла само с преступношћу друге. Ако је зло тако дубоко пустило корен, једва да ће онда много помоћи криминалној психологији судски лекари. Очевидно је да је живети тешко тешко, отуд је човек постао суров и постао звер. Судски лекар то је зева ствар post factum али он једна да ће моћи изменити животне услове, па ма криминална психологија учинила гигантске кораке.

Како се може стално стати на пут професионалним преступима

Чланци под тим сензационим насловом у „Nineteenth Century Magazine“ од бившег директора лондонске криминалне полиције, Роберта Андерсона, произвели су велики утисак у Енглеској.

Мисли исказане у тим чланцима биле су исказане и раније у неначкој криминалистичкој литератури, и то теме је интересантно упоредити огледе добијене на енглеском земљишту са гледиштa немачке криминалистике.

Корен предлога Андерсоновог јесте, кратко речено, у овој мисли: за дуго одузети слободу оним преступницима, који су се показали неисправљиви. На први поглед то изгледа сурово и изгледа као нека врста напада на права личности. Други ће одрицати право државе на безусловно одузимање слободе, ма и преступничком лицу. Али тако је мишљење сасвим лажно, вели Андерсон, и с њим се слажу и немачки криминалисти. Таква привидна хуманост на практици се показује у њеном ступњу не хумана. Да станемо само на гледиште преступниково. Нема питање сумње да има много лица, која, поред свих тешких казни, стално краду, и која, пуштена на слободу, не могу да одоле искушењу крађе. О њима и код самих судија постоји тврдо уверење, да ће она, раније или доцније, поново морати бити хапшени. Искуство је већ више показало да чим се за њима затворе врата тамнице, они ће почињу да замишљају нове крађе и да одмеравају при каквим ће их условима они извршити, чим напуштају тамнице. То су доказали без броја случаји у којима одмах после дугогодишње затвора пуштени на слободу преступници су вршили та иста дела за која су добијали казне, при чему је само у врло ретким случајима невоља била позвала томе. Сад настаје питање: не наваљаће ли тешку одговорност на себе људи који налажу томе лица, за која они знају да она неће одолети искушењу? Зар држава није дужна људском друштву, као чувар својине и живота његових чланова, да не пушта поново у друштво такве опасне субјекте. Немачки криминалисти држе, заједно с Андерсоном, да држава, одузимајући дуго таквим професионалним преступницима могућност да штете своје ближње, поступа хумано, и не само у интересу друштва него и самих преступника.

Ти „добри стари инаци“ који се врћају у суд с навесном правилношћу, које познаје сваки полицајац или жандарм у свом округу, и чије врћање из тамнице очекују поштени људи са страхом, чине потпуно одређену, затворену класу друштва, који су тако исто неисправљени као и древне пијанице.

У немачком казненом законику за опасна лица оне врсте заведен је институт тако званог полицијског надзора. По § 39. парског казненог законика, лицима, за које је суд признао потребу полицијског надзора местна полиција може забранити живљење у извесном месту; ако су они странци, то се могу протерати преко границе, и осим тога под њих се допушта истрага у свако доба. Али све те мере рђаво обезбеђују становништво од рађа тако опасних људи. Као што Андерсон тачно показује број преступа у опште смањује се, али на против *број професионалних преступа т. ј. број преступа које врше лица којима је ушло у навику и занат да врше преступе — повећава се.*

Андерсон предлаже да нарочити специјални суд доказује да неко лице „смишљено и систематски врши преступе“ или, другим речима да оно доказа у класу неисправљених обичних преступника. За така

лица потребно је дати суду право да их осуди на доживотни затвор. Немачке криминалисте држе да се такав карочити суд може установити без великих тешкоћа. А добити од тога биле би ове:

1.) Преступи би били обуздани и заједно с укљученим преступника из друштва уклонила би се и заразност његова примера за друге.

2.) Велики број преступа био би непосредно скраћен.

3.) Дуги затвор преступника из наиме деловао би успокојавајући на њихово друштво.

4.) Број преступа знатно би се смањио, а заједно с тим олакшао би се и посао суду и т. д.

Остаје само два питања да се реше: где да се дуже непоправљиви преступници и да ли им треба оставити наду на ослобођење?

Најбоље је за њих установити нарочите тамнице, а надзиравање њихово знатно би поништило смањење издатака на судове за рецидивисте. А на друго питање Андерсон одговара да је безусловно потребно оставити код затворених наду на могућност ослобођења под условом доброг владања, искреног кајања и т. д.

„Ништи духом"

Осебујући научно интересовање за потребе човечанства сваке врсте, један научник скоро је написао књигу „Ништи духом" у којој упознаје читаоца са разноликим типовима ништих духом, који представљају готово земљиште за растење сваких појава преступности. Ти како их аутор зове „нифра — луди" (ништи људи) „имају̂ње с поља човекову организацију, у суштини су неспособни и нису у стању да развијају ону количину и ону каквоћу животне енергије која припада суштини homo sapiens, и по томе не могу да испуњују ово животно биће које пређивује homo sapiens". Аутор их дели на три велике групе: скатинџе, осирогеле и јадне. Скитинштво се врло често јавља урођено и треба да се сматра као нека нарочита меланхолија, у којој болесник, под уливом велике, безузрочне туге, не налазећи себи нигде спокојства, бежи, куда и зашто — ни сам не зна. „Њега гони немир и он бега без смера и без свести. Његово бегање јесте олупља веома нагомилане енергије, и што више бега или брже иде, њему је све лакше. Тако он може проћи десетинама и стотинама километара док не стане његовог немира. У другим случајима је тај немир објективисан. Тако деца беже из школе кући; регрути, пред све теже одговорности, прелазе стотинама километара да би побегли у заичаје и т. д. За тим има особити тип скитиница који немају рода, који се одликују тиме што не могу нигде да се настане. Код скитница те врсте нема свога милога града, места, села. „Нека невидљива сила гони их из једног краја отаљине у други и нигде не могу да нађу себи сталног пристаништа". Максим Горки нашао је своје јунаке међу скитницама баш тога типа. За тим иде ред типова скитница, који су већ мање нешкодљиви. Ту долазе скупљачи дарова за душе — спасоносна дела, који од тога посла праве себи врло корастан занат богомољаца и богомољки, међу појима има много шарлатана и др.

Финансијску оскудицу, као што је свима добро познато, прати и морална оскудица; ма каква ненадна несрећа, која се сруши на човека, који му одузима средства за живот „отвма му и све друго: веру у себе, саознање своје личности, наду на будућност; улива безнадност и очајање, паралише снагу и енергију." Само се по себи разуме да оскудица, у прободитном њеном облику, још не чини земљиште за развитак преступности. Ала ако се она дуго отегне а тим више ако је за човека изгубљена нада изићи на такво стања, то оскудица може прећи у ону класу фактора који стварају преступност. У потврду тога аутор наводи познату беду једног села, које га периодички разорава. Та беда, понављајући се из године у годину деморалишући делује на душевно стање тих бедника. „Падајући духом они све чешће сврћају у крчму и на крају крајева постају горке пијанице. Обесхрабрен материјално и морално поштени радник пада и пропада без повратка. Он је принуђен да се са својом породицом вада по поду и да се тако блиско додирује с другом породицом. У тој тесноћи ће људи спавајући, једу и пију заједно, у тој силној празништини и загушљивости беднику је тешко сачувати полну чистоту у ширем смислу те речи. Пређашњи начин његовог мишљења мења се сваки дан, као што се и он сам мења. Оно што му је пре било драго, изгубило је сад у његовим очима сваку цену. Жена, деца, све то постаје споредна стпар и на њихово место долази крчма. Сви пију па и он пије.

Ниште аутор дели на три категорије — ниште нередниие и лопове, професионалне ниште и богаље. Најинтересантнија је друга врста тих бедника. Као што се видело имају нарочити наставници бедништва и нарочита наука како и шта да се говори, како да се одева, како држати себе да би се имао најжалоснији изглед и да се најбише рачали публика; новаци бедништва обучавају се тако исто у неким врстама богаљства — како искретати очи, бити слеп, имати осушену руку, хрому ногу и т. д. Тај је посао веома развијен. „Наставници упућују коме из публике треба се обратити с каквом молбом обавештавају их о даљима примања и о адресама милосрдницима људи. У неким местима постоје нарочита хранилишта потребних списа за бедне, где се могу добити готове грбе, штаке, плакати на грудима за слепе, форме молећивих писама и потребних докумената и т. д.". По некад ништи краду деду и рани већег дејства сакате их. У опште бедништво у великој већини случајева постаје врло корисган занат и не могуће је не делити мишљење француског истраживача. Полицајна да се друштвено мишење налази на лажном путу, ако оно помаже просјачима. „Треба само да полицајац задрзи на улици жену с малом децом и одмах гомила прелази на страну бедне жене, те несрећнице, која је можда најстрашнија пештица, која своју децу на сиса учи лажи и преварн.

На сврштену аутор показује неке мере борбе против опште осиротелости, која рађа преступност. Скраћивање милитаризма, подизање производности земље, укљученје посредништва између потрошача и произвођача, — све су то несумпне истине. Само односно мера против пожара аутор претерује; завршује овим речима „Стално провођење солидних знања ради борбе с несрећом треба да буде основ школског образовања. Сви буквари и прве књиге за читање треба да буду пуни азбучних истина борбе са социјалном несрећом и привредним знањима.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Анархисте као убице

из Мемоара г. Горсна

(Наставак)

Ужетом замакнутим за врат, две судије — убијце одвуну тело до канализ јаме; један га зграби за главу, други за ноге, и лешина буде бачена у канал. За тим, два келнера, који су се тако претворили у глумце који играју улоге првога реда у позоришту Амбигиу, изгубише се у мраку, док је грмљавина све жешће тутњила, и док је киша која је почела лити као из кабла спирала крваве барице које би сутра дан нашли крај канала.

Та ужасна прича остала је мрачна до краја. Мерије и Шапулијо беху бацили лешину на матицу једнога јаза, да би она, чим би се лед указао, одвела тело даље; али, у њима, нису могли мислити да на томе месту има један вртлог, тако да је прикупљао у се све изметиње које би туда пролазиле, старе шешире, чарчад од дрнета, гомиле траве, који ће се давима окретали заједно с водом, док мрнари, каквом чакљом, не би извукли на суво дрвене цепанице или даље погнали Јубре.

Тек после осам дана нашли су лешину малог Колачара, и, што је занимљиво, и о чему смо се уверили кад смо сазнали за све појединости о злочину, нашли су је на истоме месту на које је била и бачена.

Ну је такође био занео вртлог, и као лутку из фантастичних немачких прича, једнако је окретао! Читаву недељу дана, тело анархисте кога су убила његова браћа окретало се у ковитлаз, стојећи усправно као у некакву левџу! Чак се коса сваког часа морала показивати над водом; али је нису могли запазити у гомили Јубрета које се окретало у ковитлаз заједно с телом.

Требало је да се удица једног рибара закачи за прслук и да извуче тужну изметињу.

Поротници који су судили Мерије-у и Шапулијо-у признадоше им олакшавне околности. Без сумње им смрт није изгледала довољно занимљива да би душа умрлога захтевала да се пролије кра за крв. Шапулијо и Мерије одоше данас на ро-

бију; али, као да је, осим људске правде, нека зла коб морала гонити оне који су убијали, Мераје је стрелан на робији за време оне чувене побуне која је изазвала толике жртава међу осуђеницима, — нарочито међу онима који су припадали анархистама.

У тој гунгули убијен је и Симон, звани Диопек, млади пријатељ Равашолов.

А тај, о коме нисам имао времена да говорим у брзом излагању о суђењу чувеном динамиташу, био је сушти тип париског гамена.

Пред кривичним судом, разувученим пласком паришанина на предграђа, на сва питања председникова одговарао је само:

— Са сним тако!

На робији, сутра дан после подне, кад је са својим друговима на ланцу присуствовао погубљењу једног осуђеника, наде му на ум несрећна мисао да се попне на једно дрво и да повиче:

— Живела анархија!

Један пешак из марине напишани на њ и опали из пушке.

Симон, звани Диопек, бацао је у ваздух куће и обално ронио доста својих сугрђана: правда није налазала да је довољно зрео за смртну казну. А кад узвикује: „Живела анархија!“ убијају га! Ето вам логике људских стварн!

Мераје је, опет, ушао међу оне које су стрељали прошла дана.

Клеман Дивал, анархиста палилац, и Пини, намакли су смрти. Г. Миманд, који је недавно походио Кајену, даје о тој двојици анархистичких погланица врло занимљиве податке, које сматрам за потребно да изнесем, јер је њихна искреност нарочито занимљива, и баца можда нову светлост на извесне од тих бесомучника, тако опасних по друштво.

„Па, по моме мишљењу, вели путник говорећи о Дивалу, тај лопов, тај палилац, тај убица је поштен! Да се разумемо: никако ми није циљ, кад наносим ову тврдњу, да потпомогнем његову кандидацију за Монтионову[1] награду, него просто да исказем мисао, да га сматрам за неспособна да краде и убија да би задовољио своју грамзивост. Он је само радио за друштво.

„Код Дивала има ведрине Небом озарена човека који страда за свету ствар; он је логичан кад се без гунђања и протеста подвргава оштрим уредбама на робији. Са сним искрено, не сматра себе за бедшчасна под осуђеничким оделом и то доказује својим држањем и говором. Сенест му говори да је добро радно; шта га се тиче остало.

Срам је у злочину а не у губитништу.

„Тако је његово гледиште које се, до извесне мере, даје примити. Доиста, зар не бисмо могли споменути доста фанатичара који узвишају историјски глас, поштовање, па су чак и за свеце признати, а којима је, ради истребљивања противника њихових мисли у великом броју, требало још само средстава модерне хемије?

„Дуго сам испитивао и слушао Клемана Дивала, и у његовој ватреној и шупљој фразеологији, нашао сам као неко наслеђно понављање премена Јована Хуса. Његов шешир у облику диње никако није био прилика за његово дуго и мршаво лице, велики нос, уско чело, којима би боље стајала качкета. Родивши се 1850. године у сартском департману, тај је момак просто погрешно у датуму[2].

Али г. Миманд нема тако добро мишљење о Пини-у.

„Под доброљудним, невиним лицем, лицем које би, по једном сеоачком изразу „и Бога преварило“, скрива он у истини варалчну душу. Погледа ли је ушек несмиран; али ако, по која пут, и нађете на њ, њаки ћете у њему мушке енергије и сверепости које у њак утерују његов удворички глас и смерно држање које пристворно на се узима. Бира речи, тран се сваки час и извињава — позивајући се на своје нимало незнање француског језика — што употребљава по који можда нечист израз.

„Благост Пинијева страшна је, и њаљако би бити врло мало навикнут на посматрање људи па да човек на мах не увиди да има пред собом један створ дубоко лицемеран, несигуран у дуканштинама, готов на све дрскости и сверен до сржи у постима.

„Ма да исповеда истинско поштовање према оној материнској управи која му даје стан, одело и храну, срдачно уважење према оним честитим чуварима који стално бде над њим, Пини је пиак — колико ди је судба чудноватa! — позивани на затвора на одговор за бестушности и врељања. Тога једи те доказује своју невиност: није умео да се изрази, то је све, а намере су му биле чисте. Исто је тако заблуда, за вечна времена заблуда за жаљење, осуда коју сада издржава због покушаја бегства. Он, да бежи! којешта! Та уредбе забрањују бегство, зна он то врло добро. Она добра господа у суду преварила су се стичајем особитих и негодних прилика; за цело, не срди се он на Њихове Екселенције, које су тако правичне!

„Само му је врло жао што види да немају поверења према њему. Ах! кад би познавали његово срце! Али, на жалост! не познају га, и добро види да га никад неће ни познати!“

Други анархистички злочин о коме хоћу да говорим са сним је друкчијег карактера; али, кад су дошли да ми јаве за њ, био сам исто тако далеко од помисли да је у ту ствар умешана анархија, као и кад сам сазнао да су напали у канаду у Сен-Денис-у лешину *Малог Колачара*.

Око месеца августа 1893. године, изненада је замашна крађа у улици Шајо, код госпође Х... рентијерке, где је посушен знатан број хартија од вредности које гласе на донеоноца.

Из врло дуге истраге коју је водила полиција, изашло је као поуздано да је један од извршилаца покрађе био неки Пулен, дуго времена заборант код једног апотекара, чија је радња била у истој кући. Тај Пулен, који је тачно познавао све укућане, начинио се, у тој похари, вољом свога сувишна, нежакла Марцо-а, о коме нисмо имали никаквих обавештења.

У осталом, и једног и другог беше нестало, и ми смо их у залуд тражили, кад ми ово половине новембра поће за руком да сазнам, да је Пулен добивао многа писма из Ангулема и да су му та писма упућивана poste restante у пошту у улици Кутјен-Доле, са почетним писменима П. О. Б. Буде организована мишоловка, а два агента остадоше стално у пошти 16. и 17. новембра.

Седамнаестог, два инспектора којима је била стављена у дужност та служба биди су један млади агенат, по имену Ф..., који је ступио у службу пре неколико недеља, и један честит момак, по имену Колсон, одани слуга у служби Безбедности, у којој је већ био, од пре четири године, предан родник који је страсно заволео свој позив.

После подне, око три часа, Колсон и његов друг усседоше пако уђе једно лице које приступи решетки код које се предају писма адресована poste restante.

— Имате ли, запита оно чиновника, писма са овим почетним писменима? и протури парче хартије, на коме је било написано: П. О. Б.

На један знак чиновников, Колсон појми да је то био један од два човека које је тражио.

— Појмо за њим, рече своме другу.

И кад лице изађе са својим писмима у руци, два агента пођоше у стопу за њим.

Обојица се оте исти узвик радости, кад опазише да је друго једно лице чекало преко пута од поште, на тротовару.

— Ухватаћемо сад двојицом до улице Кунеторије, лево од цркве Нотр-Дам-де-ла-Крох. Тада, Колсон једну ми онога што беше дошао по писма у пошту, док агенат Ф... хватање онога другог за јаку.

Два разбојника одупреше се. Ф... мораде пустити онога ноге беше шчепао, и који побеже што је брже могао; што се тиче Колсона, у тренутку кад је помислио да ваљ држи у рукама свога заробљеника, паде ударен ножем по сред прсију.

Још је имао снаге да узвикне:

— Држите га! држите га!

Агенат Ф... обазре се, па видећи да му друг лежи на земљи, крвав, прати се живо натраг и наже у гомиле за убицом, који је још држао у руци нож којим беше ударио.

Било је то махнито јурење.

Човек је бежао што је иђа могао, па кад је пролазио поред цркве, агенат га угледа како баци свој нож кроз решетку од ограде.

Најзад, два чувара мира препречише пут бегунцу, зграбише га, наманоше му лисице и одведоше најближој полицијској станици.

Несрећни Колсон, коме притекоше у помоћ пролазници и заустављене му мараном пре која је потоком лила на груди, стиже на ту станицу у исто време кад и његов убица.

(Наставиће се)

---

[1] *Барон од Монтиона*, француски судија (1733—1820), члан франц. Академије, основао је награду за честитост и друге, које додељује Академија. Напом. пр.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

„Павле Павловић, из Батуте, кажњен је пресудом општ. суда за истуну кривицу по закону о шумама чл. 111, 116 и 129. учињену у општинској шуми.

По чл. 145 закона о шумама, жалбе на пресуде општинских власти разматрају Првостепени судови и њихове одлуке обавезне су за општинске судове.

Осуђени Павле није изјавио жалбу Првостепеном суду, него среској власти.

Како је полицијска власт тражила акте, општински суд их је послао, зајелно са пресудом, стојећи у уверењу, да ће среска власт одбацити жалбу као неналежној власти полицеску.

Међутим, среска власт не учини тако, него уђе у оцену пресуде и нашав да је незаконита поништи је.

Има ли законске вредности овакво решење среске власти, и је ли оно обвезно за општински суд?“

На ово питање одговарамо:

Све кривице из чл. 111 и 116 закона о шумама учињене у општинским, сеоским и приватним шумама, по чл. 129 истога закона, суде општински судови.

Против пресуде општинских судова има места жалби Првостепеном судовима, по чл. 145 поменутога закона.

Ово је нарочито јасно и не треба друкчије тумачење.

Према томе, среска власт није била надлежна да разматра пресуду општинског суда.

Кад је ова њена то урадила, онда је њена радња незаконита.

Општински суд је требао да среске поуке среске власти и заноси је, да своју одлуку оправе, иначе изазове сукоб власти, као би се то питање решило од надлежне власти.

II.

„Члан 136 закона о шумама, од 30 марта 1891 год., са изменама и допунама од 2. августа 1898 године гласи: „шумар, подшумар или чувар шума, који ухвати крађа на делу, одмах ће саставити протокол у коме ће констатовати: природу околности, време, место где је кривица учињена, величину штете по опште закону и доказе ако их има; он ће протокол потписати, увести га у своју књигу и најдаље за 5 дана од дана је састављен, предати га истражној власти.

Овакав је протокол потпун доказ за шумске кривице, ако нијаче против истинитости таквог протокола, не би било основане сумње.“

Изменом и допуном закона о шумама, од 16. маја 1902 године измењен је овај члан и сада од речи гласи овако:

„Члан 136 мења се и гласи:

„шумар, подшумар или чувар шума, кад ухвати неког у гоњењу или с дрветом на путу од кривичне шуме, дужан је о томе поднети писмени реферат општинском суду у року од 24 сата.

Кад општински суд прими реферат, дужан је у року од 24 сата изаћи на лице места, и у присуству шумара или чувара шума и оних лица која су ухваћена у кривици поштапати шумар, кмет или председник и два пристутника. Овај увиђај, суд општински дужан је спровести најдаљој власти у року од 5 дана. Такав протокол нема се као јавна исправа по кривичном поступку, и он је вотпун доказ против учињеног дела. Но окривљеном је допуштено да се брани својим законским средствима, прописаним у кривичном поступку.

Како што се из овога види, чл. 136 закона о шумама од 30 марта 1891 г. по коме је протоколе шумара био потпун доказ против учиниоца, изменен је по изменама и допунама од 12. маја ове године, ако протокол није састављен на начин прописан овим изменама, нема вредности.

Ну, и ако закон овако гласи за све кривице, шумска су органи изпашли, да ова нова редакција чл. 136 мења само за горосечу, а не и за друге кривице, нарочито за пошаљу, па и после појаве новога члана 136, шиму протоколе по старој редакцији овога члана и оптужују лице.

Овакве двојаке протоколе примају и полицајске власти и осуђују лице, уносећи у пресуде као разлог то, што садашњи члан 136 говори искључиво о горосечи, а не и о другим кривицама у шуми, те по томе, вели, за све остале кривице важи стара редакција чл. 136.

Чак је и једна Првостепени суд заступао овакво гледиште.

Да ли је ово схватање правилно и да ли стара редакција члана 136 има још какве предности?“

На ово питање одговарамо:

Стара редакција чл. 136 закона о шумама, измењена је на основу закона од 16. маја ове године, и према томе, од горњег дана ова више не важи за кривице, које су учињене после њеног укидања.

И ако нова редакција чл. 136, помиње само горосечу, ипак се протокол за све кривице па и за новалу мора правити на начин, прописан њоме, јер другог прописа о овоме нема у закону о шумама.

Кад, дакле, чл. 136 једни говори о начину утврђивања кривичне одговорности, онда он вреди за све кривице, које предвиђа закон о шумама.

Другчије поступање није законито.

III.

„При избора председника, кметова, одборника и заменика општинских, извршена су у свима општинама по новом закону општинском.

Многи од оних избора председника, кметова итд. вишпштени су доцније као неправилни и сада се имају да изврше други избори, поводом којих пштаје питање: да ли и за ове друге изборе важи нарочито чл. 181 закона о општинама, по коме су дотадашњи општ. одбори изабрали за среће средине једног писменог одборника за председника и четири писмена лица из општине за чланове гласачког одбора, или ће гласачки одбор бити састављен у смислу чл. 84 т. 16 поменутога закона, имајући ни уму да су се од ових избора па до сада изменили односиши у појединим општинама. Тако, нетде је разграничена општина и многи од чланова одбора изабраних по члану 181, њиху више у састану општине, у којој има да се врши ново избор решење председника. Негде је одобрен избор председника и већ кметова и т. д.

Како, дакле, треба поступати у овим случајевима?“

На ово питање одговарамо:

Ако једна општина стоји и дапас онако, како је стајала приликом ових избора по новом закону о општинама, па су у њој поништени избори: и председника и кметова и одборника, онда у њој мора бити онај стари гласачки одбор по чл. 181, ако случајно, није после избора био избран од стране старог општинског одбора редован одбор у смислу т. 16 чл. 84 закона о општинама. Јер, ако је овај изабран, онда ће он и председавати, само што ће председник тога одбора бити изнађен у смислу чл. 37 закона о општинама.

Ако је једна општина разграничена, па у њој сада нема ни старог општ. одбора у овом броју, који се по закону тражи, а нижу да се врше избори и председника и кметова и одборника, онда овај број општ. одборника старих, полазно их има, имају да изврше избор одбора у смислу чл. 181 закона о општинама.

Ако има општина, у којима је поништен само избор председника и кметова, а одборника не, онда одбор за ово избора председника и кметова, може изабрати нов одбор у смислу чл. 48 а председника да заступа кмет, а ако ни једног кмета нема, онда одбор мора да се бира у смислу чл. 181.

IV.

„Једна варошка општина из ослобођених јужних крајева, у намери да што хитније среди са регулацијом варошки, није давала никоме да подиже грађевине на своме делу имала, није би се, по регулационом плану нишло експропријати.

Павле Јовановић, из Н. једна од оних, чије би се нишње земљо по регулационој линији, тражи од општине дозволу, да подигне некакницу.

Општина му не да регулационој линији, изговарајући се, да му сад не може дати, јер није постављена ова, те да би се са сатуравошњу дала тачно линија, а друго и зато, што није довршен нивелациони план вароши, па би, вели, на случај знатног скупљања од садашње нивелације, изложила општина плаћању знатне штете.

О овоме не ће да му да писмену одлуку.

Овако општина, међутим ово је само изговор, а прави узрок лежи у томе, што се улица ширине 3 метра напред, те би она морала прво да отиуни ноге, нод је одмах до сокачета, које Павла дели од нове улице по регулационом плану, и који има да се уступи Павлу за земљиште, које му се не по задњ куће одузима, а општина нема нара да плати нити по процени вештака.

На тражење Павлово, да некакницу подигне на линији, иако сада постоји, општина опет не даје дозволу.

Шта може да ради овај човек, који трпи штету у томе што не може да подигне некакницу на своме имању по сталалној линији, нити општина хоће да му створи могућност да подигне према новој регулацији.

Није ли ово ограничавање права својине и но ће да му накнади штету?“

На ово питање одговарамо:

Наши закони знају само за два случаја, кад се право својинско може ограничити, не узимајући ову у ређи случај из § 471 грађ. суд. поступка.

Један је право службености из § 331 грађ. законика, а други је случај експропријације, кад појединац трпи то, што ће му се имање узети уз одговарајућу накнаду. Никакав други случај закони не знају, у коме би се могло

стати на пут своме или овоме, да полицији грађанину, па каквоме, није се тако могао радити ни према Пазару.

И, ако у истини стоји, да је он био приликом материјал, на чак погодно и мајсторе, а општина га омела у раду, те му материјал лежао четири године и он остао без пекарнице, онда он има права на накнаду штете од општине, ако, наравно, утврди све што је потребно за спорове овога рода, јер је општина била дужна: или да одмах експроприше њиме, или да дозволи човеку подизање пекарнице по досадашњој линији, ако му она није могла отказати ноћи, која је пред његовим имањем и иводи на нову линију.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Леон Мошић, месар, из Београда, да преваран начин узео је од г. Бешировића Буља трг. окз. 3000 динара, да му за тај новац донесе аустро-угарске форинте, и са оним новцем одмах је побегао. Он је висок, има 38 година, смеђ, рошав у лицу, нос приметно велики, дуњаст и шиљаст. Моле се све полицијске власти, да Леона живо потраже, и пађеног спроведу Упр. гр. Београда Бр. 36.740. (При закључку листа изненађени смо да је ухваћен Ур.)

Радан — Средоје — Митровић, скитачки Цигани, из Годовина, ср. пожешког, решењем суда чачанског од 24. новембра ове год. Бр. 31.168, стављени је под суд и притвор, за дело тешке повреде, коју је нанео Јанку Гавановић, из Горачића. Њему је 22 године. Моле се све полицијске власти, да Радана живо потраже и пађеног спроведу пристојеном суду чачанском с позивом на Бр. 31.168, или Управи града Београда Бр. 36.846.

Тешимир Мишић, из Крагујевца који је служио код Боже Анђрејевића, обавезала га Крагујевац, 7. ов. м-ца око 4 часа по подне, управо је своме газди на цена 90 динара у банкнама. Крађу је извршио у соби где је Божа спавао. Тешимиру је 17 год., носе је смеђе, очиц смеђих. На ногама је имао опанке са белим најшнама, на себи велики зимски капут. Говори танким детињим гласом, носи је без бркова и браде. Моле се све полицијске власти, да Тешимира брзо потраже, и пађеног спроведу начел. окр. крагујевачког, с позивом на Бр. 19.761. (УБр. 36.728).

Непознати крадљивац, коју између 7. и 8. децембра, извршио је на опасан начин крађу г. Драгутину Франасовићу, ђенералу, у улици Милоша Великог Бр. 9. Крадљивац је одвео: једна позлаћена и једна посребрена шприц, који носе ињутанти Његовог Величанства Краља, 6 пари чарапа зимских џегерових, и двоје гаће и кошуље. Све ово вредн 35 дин. Моле се све полицијске власти, да крадљивца живо потраже, и у случају пронађења спроведу их Управи гр. Београда с позивом на Бр. 36.888.

Непознати крадљивац, 3. ов. м. извршио је на опасан начин крађу ћи Даринки Чортановићки, удови. из Београда са станом у Об. Савској ул. Бр. 7, и из ормана покупио јој је и одело ове ствари: пет прслука, пет пари пантљона (но 1 прслук и пантљоне пријате, 1 прслук и пантљоне браон, и жућкасте, остале затворене боје,) 1 пар мушког одела, карираног, 1 трао капут зимски са дрвл карираном поставом, 1 браун зимски капут чупав са браон сомотском крагном и карираном дрвл поставом, да крадљивца нађа са прном поставом — све у вредности 250 динара. Браон зимски капут, нов је и прављен је код Марка Петровићевића, овл. кројача чији марку носи. Иберџитери носи Најманову марку. Моле се све полицијске власти, да живо потраже крадљивца и покраду, и у случају проналаска спроведу их Управи града Београда с позивом на Бр. 36.841.

Непознати ајкивонци, коју између 18. и 19. пр. м-ца, провалили су врат Јовану Чупићу, земљоделцу из Липолиста, и из истог одела су следеће ствари: 2 женске хаљине, 1 мушку кошуљу, 2 женске поле кошуље, 3 трубе пантљ тканог, од по 39 аршина, двоје мушке чарапе, двоје хаљине, 5 женских прегача, 10 пешура мушке, 6 плетених вунених пантљ, 4 пакуре прног сатин фуда, 2 мосура прење, 4 женска пешкира, 12 малих пешкира, 10 дечијих пошуљ 1 прано чохано либаде, 1 вишено чохано либаде са белом срмом. Моле се све полицијске власти, да ајкивонце и покрађу живо потраже, и пађене спроведе начел. ср. ваљевачког с позивом на Бр. 22.579. (УБр. 36.310.)

Непознати лопов, коју између 28. и 29. пр. м-ца, усекао је прекр оградо у авлију Петра Стаиојевића пиљичара окл. „Авалска“ улица Бр. 7, и из отворене пуце украо ове ствари: 6 комада мушких кошуља од шифона, 4 потконуље јегоров, троје мушке гаће, двоје женске кошуље, једне полоше пантљоше штофане, пар прног браон боје. Све је предности 40 динара. Моле се све полицијске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже и пађене спроведу Управи гр. Београда Бр. 36.526.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Ноћу између 2. и 4. марта ове године побегао је на пожарно. пазиноог школа Драгољуб Милојевић, звани „Јагодинче“, проваљивши зид авлане са још тројицом ноћника. Од тога доба на све до пре 15 дана он се је онште крио, вицајући се само по пашарама. Чим је побегао са затвора он је промењо име и назвао се Перица — Пера Петковић, те се је тако крећао прозлачно, обмањујући и полицијске власти, те је требало још мало времена, да ли се о „Јагодинчету“ изгуби траг, чак га је под тим именом ослихало и вальевско окр. начелство, признком Јанисоног пашара у Ваљеву августа месеца ове године и слике му извело у 30. и 31. броју „Полиц. Гласника“ под горњим лажним именом.

Међутим почетком ове месеца, кеда ухвати начелник ср. јасеничког у Аранђеловцу и по што се и њему издало за лажног „Перицу“, он је телеграфски питао све полиц. власти, да „Перица“ није учињо какво нашимо дело. На ово је од Управе Београда нога је точила да је он чак и слихан под именом „Перина“ стигло по „Перицу“ које незнајатан одговор, да тај Перица није нимо други до Драгољуб Милојевић „Јагодинче“, тровећи, да јој се он спроведе.

Тако је и ова тица са лазним перјем благополучно извесним сланама у рашрци бројанима нашега листа, узовљена и спроведена заводу, да издржи четворогодишњу осуду.

Овај случај пена поражи за науку полицијским органима, а ми изношено Драгољубову изјношу фотографију по којој се лакше од сада може познати.

Никола Кандић, по занимању столар, рођени брат Мијаила Кандића, порезника и саучесника овога у проневери од преко 70000 динара државне новца, који је са новцима побегао у Бугарску, ухваћен је тако у варошн Бургасу, куда је јамачно пристао да се укрца

у коју морску лађу на да упадне у свет. Ову његову слику нашао је један полицијски чиновник и послао нам је преко Министарства унутр. дела, по ми немо Николу нал буде доведен у Србију, поново ликати и заједно са Мијаилом уз оштампани опис и начину бегања пзпети у нашем листу.

Садржај: I. *Службени део.* — II. *Стручни и научни део:* 1) Морализација са медицинско-судног гледишта; 2) Проституткe и крадљивице: 3) Напредни преступници и урође тога; 4) Како се стало може стати на пут професионалним преступима; 5) „Ништа духом,“ шијозог забуни. — III. *Поучно забавни део:* 1) Анархисте као убице. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Потере; 2) Из полиц.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 51. У БЕОГРАДУ, НЕДЕЉА 22. ДЕЦЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РАСПИС

Начелству округа . . . .

Дознао сам, да воскари и продавци воштаних свећа, и поред свију досадањих наређења мојих претходника, наиако не престају са израдом и продајом нечистих воштаних свећа, у које, при изради, додају: песерин, лој, стеарин и друге шкодљиве материје. Свеће, које су израђене од таквих материја, или у које су такве материје додане, не само да не одговарају свом верованом циљу, у коме је наша црква и допустила побожном свету, да их може палити при богомољама и о своме крсном имену, већ оне произвођењем великог шкодљивог дима уле и здравље људи, који присуствују богомољама, а квари и скупоцене утвари цркве.

Неколико пута до сада, моји претходници наређивали су полицијским властима у земљи, да овој злоупотреби воскара и продаваца воштаних свећа на пут стану; али, на жалост, ја сам дошао до уверења, да полицијске власти та наређења не врше, те се злоупотребе још и сада у великој мери дешавају.

С тога, а у одлучној намери, да се одсудно стане на пут даљим злоупотребама воскара и продаваца у изради и продаји лажних и фалсификованих воштаних свећа, ја, у вези наређења мога претходника од 12. децембра 1896. год. ПБр. 20976, овим наређујем свима полицијским властима и органима у земљи: да у смислу расписа од 26. маја 1884. ПБр. 3144, и расписа од 9. фебруара 1896. год. ПБр. 2269, обрате строгу пажњу на израду и продају воштаних свећа, па, где год примете, — да свеће нису од чистог воска, да са одговорним воскаром и продавцем поступају најстроже по закону, а на име по тачки 4. §. 382. казненог законика.

Израда и продаја свећа од других материја *под видом воштаних свећа* са свим се забрањује.

Да би се обезбедило потребно контролисање за израду и продају воштаних свећа од чистога воска, нека начелство одмах, на основу § 326 кривичног закона, нада наређбу свима воскарима у опоме подручју, да они на свима оним свећама, које се у њиховим радњама израђују ударају жиг своје фирме, како би се власти олакшало откривање оних воскара, који би лажне воштане свеће израђивали и продавали; а који се воскар тој наредби не буде одазвао, нека се са њим поступи строго по истом законском пропису.

Уз контролисање ово, полицијске ће власти вршити на тај начин, што ће редовно сваког месеца, а с времена и на време и ванредно, вршити комисијски преглед свију радња у којима се израђују и продају воштане свеће, па где нађу на лажне воштане свеће или на свеће воштане у којима су додавање и друге материје, да их одмах одузимају и уништавају спаљивањем, а одговорна лица да узимају на одговор и строго кажњавају по наведеном законском пропису.

Комисије за овакве прегледе састављаће: по један полицијски чиновник, свештеник дотичне парохије и по један кмет дотичне општине.

Први комисијски преглед нека се изврши одмах чим полицијске власти овај распис приме.

Наређујем начелству, да овај распис одмах саопшти свима полицијским властима и чиновницима у своме подручју на извршење, строго контролишући од своје стране, да се исти најтачније у свему врши.

Од оних чиновника, који буду лабави и несавесни, у тачном вршењу наређења која им се буду издала поводом овог расписа, начелство ће одмах узимати најстрожа и слати их мени, са својим извештеном, ради мог даљег поступка.

ПБр. 30849.
17. децембра 1902. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
В. М. Тодоровић *с. р.*

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Морфиноманија са медицинско-судског гледишта

(Свршетак)

Морфинисте у односу према осталим људима јављају се као анти-социјална и анти-алтруистичка бића, одликујући се животињском себичношћу и као дезињци без икакове продуктивности. Њихова дескост има више узрока но у главноме могу се навести два, и то су оскудица у пажњи и узетости, парализа воље. Морфиниста обично живи полусвесним душевним животом без икакове енергије. Он није способан да се ода каквом раду, а и ако се занима каквим радом он то чини само зато да би дошао до срестава помоћу којих би могао да набави свакодневну потребну количину морфијума. Ова њихова дескост сама по себи у једном добро организованом друштву није ствар без значаја. У организованом друштву сваки је нерадник творац перада; човек није привидан само кад чини зла; он је штетан и онда кад не суделује у општој утакмици материјално или интелектуално. Још Солон је упоређивао нерадника са пожаром. Ништа не радити значи колико и рушити што већ постоји, јер перад изазива застој у нагомилавању корисних ствари. Морфинисте крај свеопште дескости не само што су непродуктивна него су и штетни својом наклоношћу и пролазитизму.

Са много тачности говори се о морфинистима као су морално неосетљиви. Онако исто као што морфијум убија физичке болове исто тако убија и моралну осетљивост, и може је свесним да уништи. Код морфиниста онда нема више разлике између добра и зла, између дозвољеногa и недозвољеногa. Они чине грешке у свима својим душевностима, и хорионт њихових моралних погледа чини патиносакција навике. Такав је случај био са једним адвокатом морфинистом који на даљи остаде без морфијума. За време вожње преко ноћ изврши крађу са обијањем затвора и дочепа се морфијума. Моралну осећаји код овог морфинисте беху толико загашени да он у томе није видео ништа више но само једну „детинјарију", и говорио је о том у шали. Он беше оптужен ну и да је предат суду, овај би га сигурно сигурно као својим неурачунљива за икакову одговорност. Да наведемо и овај случај моралне неосетљивости којим се занимало једанаесто одељење париске полиције 1891. године.

М. Б. апотекар је био у интимном пријатељству са доктором М. М. с којим се познавао још из времена школовања. М. М. је био обавезан према апотекару дугом признања за услуге које му је апотекар учинио, и одужио му се на тај начин што му је завео жену. Четири године није знао апотекар да га жена вара. Једног дана затече жену да пакује новац да пошље своме љубавнику, доктору М. М. После дугог објашњавања апотекарица призна своме мужу не само да га је варала, но

да га је и поткрадала помажући М. М. да исплаћује дугове које је чинио при коцкању. Одмах пошто је сазнао за своју брачну несрећу апотекар он склони своју жену у манастир Дам-Сен-Мишел, прибежиште покајница. Да би могао стојати у вези са својом љубазницом М. М. узме квартир у непосредној близини манастира у нади да ће моћи одатле да дотура писма својој љубазници, но у томе није успео. У то време деси се и интервенција од стране докторове жене, која је знала за односе свога мужа са апотекарицом. Несретна жена у наступима брачне љубави патила је и постаде морфиниста. И она је сад тешила свога мужа због осуства љубазнице му. По мужевљевој заповести она оде у манастир и престави се тамо говорећи „Ја сам жена једног чиновника из провинције; изневерила сам свога мужа, који је повео разводну парницу. Докле се парница не сврши желим да се склоним овде — у манастиру, да оплакујем свој грех, и да га покајем". Настојатељица завода прими ову залуталу овчицу, и тог дана у вече беше музичко вече у част новог становника завода. Докторка сама седе за клавир и одсвирала је две полусветске арије; а по свршетку забаве развођоше се у ћелијама. Сутрадан је госпођа М. М. успела да преда апотекарици ствари које је донела од свога мужа заједно са једним прстеном, на коме је био натпис „У пркос свему — и за навек твој". У своме писму писала је госпођа М. М.: „Предајем вам ове ствари које вам шиље мој муж; ту је и један прстен. Ако га добро осмотрите, видећете да прстен значи: верност. Чините све што вам мој муж нарећује. Не пристајте да вас куда даље, на страни одведу одавде. Ми радимо за вас, за вашу будућност и у вашем интересу. Мој муж умире од љубави за вама. Он пати због вас — и не може да спава. Ноћи су му испрекидане страшним сновима. Он вас непрестано зове и непрестано вас жели... Но и ја га волим, и ми обоје треба да га лечимо, да га негујемо, и да га спасемо. Он не може да живи одвојен од вас — и Бог зна шта сам ја све за њ досад учинила. Вама ја праштам што га волите, али вам не би могла опростити кад би ви учиниле да он умре. Постарајте се да га спасете. Не мислите на мене; ја сам овде вас ради и њега ради. Стално остајте при захтеву да изађете из манастира; обећајте све што од вас буду затражили. Ако вам не дозволе да изађете — реците да сте јако болесни, да ћете начинити скандал, да ћете се убити. Вратите се к своме мужу али се према њему понашајте потпуно резервисано; не спавајте с њим у једној соби и у једном кревету."

При суђењу које је настало по тужби апотекара доктор и жена му ослобођени су после лекарских објашњења — обоје као морфинисте.

Ето колика може бити морална неосетљивост код морфиниста. Младом и интелигентном човеку као што је био доктор као да не беху познати појмови о добром и о злу, о дозвољеном и недозвољеном понашању. Он се не задовољава само тиме да живи са женом свог интимног пријатеља, но и новац прима од ње; нагони је да поткрада своју кућу дотле — да и покућанство од вредности продаје. А жена — докторка — сажаљева свога мужа и какве му услуге чини! И један и други немају појма шта све то значи!

Жена морфиниста у стању потребе за морфијумом губи свако осећање стида; она баца под ноге најскупоценија осећања свог женског достојанства само да дође до отрова на који се навикла. Она у тим тренуцима перезонује више, и не води више нимало рачуна о неморалности својих поступака; подаје се првом кога сретне — само да набави мало морфијума.

Доктор *Пишон* прича о једној несретној жени морфинисти, која *иде на улицу*. Пошто није могла да заради, а распродав све што је имала од вредности, остаде једног дана без морфијума и поче јако да пати. И како сама причаше, онда јој дође у главу луда мисао — да изађе на улицу, и да потражи кога. Било је десет сати ноћи. Као сумануга сиђе низ степенице, и на улици се судари са једним лепо обученим господином. Он је посматраше неколико тренутака — узе је под руку, и одведе је са собом... Она је пристала на све, као иначе часна жена. „Знате... говорила је своме лекару, веома сам патила."

Убрзо после своје навике морфинисте су у стању да учине разна кажњива дела и не разумевајући њихов значај. На сваки начин да код њих мора постојати реална малаксалост воље и моћи расуђивања. Њихова парализована воља не буни се нимало пред порочним и злочиначким нагонима; њихово разњежено, ослабело Ја расплинуло се; они су без моралне координације, аутоматична бића.

При оцени одговорности код морфиниста судија треба да буде врло обазрив. Пре свега оцена каквоће одговорности зависи од тренутка у коме налазимо морфиниста кад је извршио казнимо дело. За време док је морфиниста тако рећи у рукама свога отрова, одмах после извршеног убризгавања, његова је душевна активност појачана, и он је потпуно свестан свега онога што чини. У том стању морфиниста је потпуно одговоран за своја дела. Ну под утицајем великих доза чешће употребљаваних могу се појавити у овом стању халуцинације, а може се јавити и право лудило. У овом стању морфиниста треба да ужива право ограничене, ублажене одговорности.

За време апстиненције морфиниста се разно понаша према темпераменту и својој психичкој конституцији. Час имамо слику маније са радозналошћу, час опет са депресијом и меланхолијом. И у једном и у другом случају импулзивност влада целом сценом: импулс за крађу, за убиство, па и за самоубиство. Кад дође тренутак убризгавања ништа не може да савлада морфинисту. Сваки осећај стида гаси се пред том потребом целог организма, и као што је већ споменуто ни жене не воде више рачуна о своме достојанству. Гоњени и мучени овом потребом они заборављају на целу своју часну прошлост, и чине дела која их компромитују. У тим тренуцима код морфиниста ради само нагон самоодржања, и оно једино их руководи у њиховом делању. И кад год морфиниста учини казнимо дело у цељи да дође до могућности да подмири ову силну потребу свога организма, потребно је узети њихову навику као олакшавну одговорност, а можда и ослободити их сваке одговорности.

Сем ових наступа услед потребе за убризгавањем, они се могу јавити постојати и услед одступања од нормалног интелектуалног стања који се јавља као резултат употребе морфијума по навици. Ова врста наступа су најжалосније последице тровања морфијумом. Морфинисте мало по мало губе своју моралну слободу; губе је неосетно. Као и сваки други лудак и морфиниста у почетној периоди може још за неко време да управља својом вољом, но напослетку се подаје тиранији своје навике. Такав је случај био са грофом Кнајстом у Риму 1890. године.

Понекад изгледа да морфинисте врше казнима дела са предумишљајем у коме уносе много лукавства и препредености, као што показује овај случај. Госпођа Ж. стара 28 година из часне средине, беспрекорног владања купила је у вароши разне ствари у вредности од 120 франака. Момак спреми рачун и упути госпођу на касу — која у том тренутку отвараше свој новчаник. Она изјави да нема довољно новаца, но да се рачун пошље на њен стан, и даде момку лажну адресу, а она оде и понесе ствари са собом. После неколико дана чудном несмотреношћу она дође у исти дућан да врати ствари, изјавив да јој се оне не допадају, и затражи да јој се њен новац врати. Но послуга у радњи познаде је и њу предаду суду, те је затворе. Пошто је доказано да је морфиниста — суд је ослободи. Ова је жена распродала све своје скупоцености за набавку морфијума, и дуговала је своме апотекару, лакомисленом човеку, још 1600 франака.

Као закључак из свега овога што је довде речено можемо извести ово:

1. У случајевима тровања морфијумом које траје дуже време са поремећајем функције мождане, и кад се констатује интелектуална и морална малаксалост, ублажавање кривичне одговорности треба да је апсолутно правило.

2. Кад је кривично дело учињено нагоном потребе, кад је доказано да је дело извршено у намери да се набави морфијум ма по коју цену било те да се избегну силне патње од апстиненције — дело треба сматрати као патолошки наступ при коме недостаје кривицу дела слободне воље; кривца треба ослободити сваке одговорности.

3. Сама навика убризгавања не повлачи за собом имунитет кривца.

Наши судови нису можда још имали случајеве у којима би дошло у питање кривична одговорност морфинисте. Код нас је морфинизам још увек ређа појава, и ми познајемо свега три случаја дуготрајног морфинизма. Морфинизам је појава која иде са развијеношћу друштвеног живота, и уколико се живот и код нас буде развијао појачавајући захтеве борбе за опстанак и морфинизам ће можда бити чешћа појава. На сваки начин за читаоце „Полицијског Гласника" није излишно да

се узгајају са природом оне мање и њених робова.

Ми би на крају имали да учинимо још само две напомене. Лекари треба да буду веома обазриви у примени морењума код својих болесника у облику убризгавања раствора. Врло и врло често она доноси олакшања услуга и чини прави почетак страсти код морењиста. Поред тога било би потребно најстрожије контролисати продају морењума испод руке и сваки немар од стране продавца казнити највећом законском строгошћу. Самим морењистима не треба да је дозвољено да убризгавања врше ма где било — јавно пред светом.

Д-р Вл. А. Ц—ић.

Пијанство као узрок преступа

Пијанство треба сматрати за један од најважнијих фактора који уплићану на преступност. На међународном пенитенцијарном бриселском конгресу 1900 год. то је питање прочишћено довољно јасно. Сви известиоци сложили су се у томе што су појединачно констатовали уплив алкохолизма на преступност а нека истицаваче тврде да постоји стална строга зависност, преступа од пијанства. По речима једног од известилаца Визентрена „у тој области као што се види, царује правилност таква да се човек мора зачудити како закони, скоро механички владају и у оним областима, које се обично сматрају као остављена само људској вољи и слободној произвољности сваког.

Гарније, главни лекар болнице при таминци полицијске префектуре у Паризу, писац познате књиге La folie à Paris говори да већина преступа нада на оне провинције које употребљују више шпиритуозних пића.

На основу извештаја министра правде за 1899 год. у француској од општег броја убица било је 55% пијаница.

У седници Société générale des prisons 1890 год. Ривијер је констатовао на основу званичних података да је од осуђених у департману Доње Сене било 72% алкохолика.

У уједињеним америчким државама број пијаница међу осуђенима, дотиче, по речима Гарније-а до 72%.

У Енглеској посматрања показују да по гроговцима по појединим центрама друштвеног живота, преступност расте онде где превладује пијанство. Може се утврдити по речима констатованих људи да је у Енглеској 50% преступа условљене алкохолом, у Шотској тај број долази до 90% а у Ирској 60% до 80%.

Таква су сви подаци у осталим државама, тако, да се са уверењем може назвати, да је алкохол главни непријатељ човечанства и без сумње један од најопаснијих.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Тајанствени злочин

— Ф. Валденсер —

Били смо на пољу код старе Јеленарице. У њеном малом салончићу влада стара удобност, њена сестричина, лепа баронеса, хвала Богу, мало је конституја, а и сама домаћица, која је толико боловала, сад је поново оживела, те јој се јесен одразило. Друштво овог вечера било је сне по избору, али great attraction целог друштва била је једна занимљива руска књегиња. Она је говорила француски по руском нагласку, али то јој је лепо долишовало. Па онда била је напредно лепа. Имала је бледо лице, црну косу, велике плаве, виљушке очи. Њен глас је био врло мелодичан, просто је очаравала слушаоце његовим звуком. Она је причала:

— Ах, био је то врло жалосан пут. Путовати зими кроз руске и пољске степе! Свуда снег и снег и ништа друго до ли снег, на онда лила је и киша као из кабла. Небо се беше намрштало над нама, а облаци су додиривали равницу. То ружно време бивало је увек уврок, да ми смо се јадали ружни догађај, о коме сам читала у руским листовима, што сам их са собом понела на пут. Стиар се тицала једне младе даме из отменог московског друштва, о којом сам се прошле године упознала на једној дворској забави. Још се сећам како ми се допадала због тога што се у целом њеном држању опажало задовољство и срећа. Тек је било прошло неколико година откако се удала. Пошла је за човека, кога је волела; за једног младог барона и поморника, чопна напредно лепа и елегантна, који је пре женидбе био у руском друштву познат као Дон Хуан и о чијим су се љубавним авантурама причале чудне отвари. Тога човека беше та млада дама ухватила у своје мреже и везала за себе на вечно. Бар се тако мислило. Али историја, која се сад може читати у новинама, буди у мени сумње, да ли он није потајно онда онда имао забрањеним стазама. Пресудите ви сами! Барон није био од куће! Млада жена отварала је пошту, и напишла је на једно мало, немирисано писамце, упућено на њеног мужа. По адреси познала је она женску руку. У љубомори и радозналости заборави жена на сваки обзир. Она отвори писмо и наће парченце хартије, на коме су биле само оне речи: „Ти ваља да мислиш на мене!“ Иначе ништа. Не беше никаква потписа. Она је гледала укочено у писмо. Наједаред се ухвати за срце и с једним вриском паде на столицу. Била је мртва. Друштвеница, која је присуствовала тој сцени, повиках за помоћ. Дотрчаше млађе, настадоше да повраће бароницу, али она је лежала хладна и укочена на тепиху. Наједаред опазише, како и двогодишња кћерчица баронинина, која се играла крај мајчиних ногу, такође паде и умре. Дете беше привело устима писмо, које је бароници испало на руке. Једна девојчица сахрањена је крај мајке. Њену смрт проузроковало је оно отворено писмо, које је вероватно било напојено неким јаким отровом. Досад полиција није нашла никаква трага, но ове би се нашла она, која је крива. Чека се на повратак барона, који жива поред Волге. Он ће можда моћи дати кључ на тај тајанствени злочин, који је овде извршен, али ко зна, хоће ли га он хтети дати? До душе њему је била намењена смрт, до душе ако оснета једне жене пада су као жртве његови најмилији — али мислите ли ви, да ће он за то хтети да преда делату жену, коју је негда љубио? Сваказо да то стоји у његовој моћи. Јер мучно да је атентаторка извршила свој рукошис. То доказује већ сама та околност што писмо није било потписано. Та ала жена није имала потребе да буде обазрива, пошто је барон, по њеном мишљењу, требао да буде жртва тог атентата. У опште тајанствена ствар. Али ово што ме је највише на овом ружном путу кињило, била је ужасна перспектива, коју је то писмо отворило. Бад има отрова, којима се може напунити писмо тако, да онај, који прими то писмо и отвори, падне мртав, онда више није нико жив сигурон за живот! Онда свака покварена девојчура може да изврши свој умишљај! Знате ли ви, господо, за такве отрове? Јесте ли ви кад чули за њих?

— Најжалоснје је, рече стара Јеленарица, што се одоле ни једна жена неће наше усудити, да отвори мужевља писма. А то је у понеким случајевима потребно.

Неколико госпоје смејало се. Плава сестричина Јеленарична претила им је прстом. „Не смејте се, господо! И сукруге примају сумњива писма. И у будуће ће она, на коју се сумња, рећи мужу: „Отвори писмо, ако смеш! Можда је у њему отров — јер је, како видим по руконису, од неког одбијеног обожаваоца.“ И она ће онда мирно улети писмо из мужеве руке и бацити у камин у ватру. Он јој у томе неће сметати. А оно што је написано у писму, неће он никад дознати.“

Сад су се смејале даме. Само руска кнегиња остала је озбиљна. „Да се не могу смејати,“ рече она, „стиар није ни најмање весела. Можда због тога што познајем лица у тој драми. На онда непрестано мислим на тај тајанствени отров.“ И књегиња повони своје питање: „Јесте ли кад чули за такав отров?“

— Чуо сам ја, рече аташе једног посланства. Али да ли такав отров одиста постоји, да ли се може састварити, то би могао решити само хемичар. Ја сам био неколико година аташеран при нашем посланству у Риму, и то у добу, кад се много говорило о отровима — има од тада пет или шест година. Тада је неочекивано умро кардинал Галимберти, који је сматран као последњи од оних духовних позитиваца од утицаја која су радили на помирењу папства с Италијом. Галимберти је имао знатну страницу међу кардиналима, и језуите, та непомирљива створења, говорили су с правом, да би он могао нови конклав тако удесити, да се набере помирљивији папа. Подсећано је и на то, да су и Франја и Јакобини, тај четрдесетогодишњи папски секретар, умро одједаред, а пошто су се и њима приписивале намере о измирењу, у народу се веровало, да су их отровале језуите. Такав глас је избио и приликом изненадне смрти Чекаредија, пре-

Јашњег пашиног личног лекара — и он је био склон измирењу и имао је великог утицаја на пашу — шта више полиција је добила денунцијацију с тако тачним појединама о лекареву тровању, да су судови наредили да се леш дотичног ексхумира. Али није нађено ни трага од отрова у телу. Но то није умирило оне, који су мрзели језуите. Они су најзалуђивали, како има отрова, који не остављају никаква трага у телу. Мишљење, да Галиберџијева смрт није била природна, није владало у осталом само у народу. И у вишим круговима се сматрало да је он отрован. Цитирање су речи кардинала Хехенлоја, који је, чувши да је Галиберти умро, узвикнуо: „Сад морамо очитрије пазити на наше кувареˮ! Чекарелијева болест била је усталом врло чудна, тако да ни лекари нису знали шта да почну. Легао је у постељу с лаком грозницом. Затим је наступила главобоља, а по том запаљење плућа. Сутра дан добио је грчеве у стомаку. Два дана доцније констатовано је запаљење мозга, а то је и био узрок смрти. Како се та болест компликовала, до данас је остала загонетка.

— Допустите ми, рече један путник испитивач, чије су се књиге много читале, да и ја кажем коју реч. Та компликација болести, што је ви споменусте, одиста сведочи да је било тајанственог тровања. Њу да кажем да је пашиног личног лекара неко отровао, али можда је он с отровом необазриво руковао ђер он нао лепар с тим ради, можда је ту дакле и пуки случај играо улогу. Али у Африци, коју сам ја више пута пропутовао, зна се за неколико отрова, чији се траг у телу не може доказати и који изазивају компликацију смртоносних болести. Тако имају неки отрови, који се међу на врховс стрела, а који још нису испитана. Црнци знају за неванан отров, који убија, пошто се претходно добије црначка грозница. Њега називају „отровом седам дана,ˮ „дува сику саба.ˮ јер овај несрећник којега њиме отрују, умире тачно после седам дана, и нема лекара, који не би могао боловане и смрт дотичнога сматрати као потпуно природне. Мисли се обично, да је добио црначку грозницу и од ње умро. Тај отров се добија из коре једнога дрвета, које расте на Рављи, једној реци на југу Немачке Африке. Молим вас, само ту, и нигде више — али „отров од седам данаˮ нађи ћете по целој Африци. Ако не буде најдаље или се тровач случајно не открије, његово дело не може се никад доказати. Да кле има ужасних и тајанствених отрова, госпођо књегињо, и једина нам је утеха, што се о њима мало зна у Европи и што се у опште не могу одржати. То је тешко чак и у Африци.

— То што сте нам причали, господине докторе, рече стара ђенералица, нпак нам даје слабе успехе. Има људи, који су кадра отићи право у Африку, да набаве радикалан отров. Знам само то, да ћеву отварати ни једно писмо мог старца, па ма му писале све рајске хуриje.

— Ту историју морам још вечерас испричати моме мужу, рече плава бароница, невино се смешећи.

Лепа књегиња гледала је сањалачки кроз прозоре.

— Рада бих била знати, да ли ће је издати, шапутала је она тихо сама за себе.

Анархисте као убице

(Наставак)

— О! то је он! за цело је он! рече у тренутку кад старешина станице испитивање наткова.

На како је човек промуцао неколико одрицања, Колсон, напрегнув се на све снаге, могао је још рећи:

— Бејах га зграбио за руку... он се нагло отрже ревав: „Шта хоће овај сада?ˮ И забоде ми нож у груди.

Јадни Колсон, пренесен у болницу умре је у њој сутра дан.

Одосмо, ја и пређект, да га видимо, и нас да и сад гледам ону бледу главу, коју смрт већ беше додирнула, и која се усиљавала да се осмехне.

Дошли смо му најименоване за подначедника и златну медаљу првог реда.... Колсон, сав блажен, пред свих болона, једва је имао снаге да промрмори:

— Чињо сам само своју дужност, ништа више него своју дужност!

Тај је одиста био једна жртва дужности, и, за цело, једна од најуначнијих. Агенат који, без оружја, надисава на једног злиководца, који, вероватно, мора бити наоружан; агенат који, неустрашено, једино да би одговорио својој дужности, залаже свој живот, — то вам је најнезнатнији, али и најодлучији службеник друштва, и то службеник према коме је оно, одвеј често, незахвално.

На нпак, нису били одвеј незахвални према успомени Колсоновој; приређен му је врло леп погреб, а општински одбор одредио је суму од 1000 динара, као годишњу помоћ његовој жени и његовој деци.

Једна на један час пред смрт несрећна агента, истражни судија дође да га опет испита и запита га да ли тврди свечано, у том последњем часу, да је човек кога је ухапсио његов друг Ф... одиста онај који га је ударио.

— Да, он је! за цело је он! рече Колсон.

После неколико тренутака, издахнуо је.

Убица кога је он тако јасно онтуживо у два маха, и даље је одрицао. Најпре је изјавио да се зове Дивал; али одмах сутра дан, ми смо сазнали да је то био онај Марнб кога смо тражили тако одавно, и над му је идентичност била утврђена, он сам изјави да је његов друг, онај који беше побегао, и кога беше нестало бло Пулена.

Марнб, после тог признања, апсолутно није хтео признати да је он убио агента Колсона.

Уз присутност духа доста ретка код злочинаца, у којих нема увек воље и вештине да остану код свога првог исказа, он измисли један који исказа тек пред кривичним Судом. Тврдио је да је за њим пшао један младић, и да је тај ударио Колсона. Басна је била тако невероватна, да се чак нису постарали ни да докажу сву њену лажљивост. (Па нпак је она морала имати знатна утицаја на исход целе ствари.)

Најпре смо отпочели што жешљим тражењем Пулена, који, и ако није био Марнбљев сукривац у убиству мога агента, нпак је имао несумњива удела у похари у улици Шајо.

Био је то доста дуги дон, и навесне његове карактеристике биле су особито занимљиве.

Пулен и Марнб били су лопови од заната, а не беху се задовољили тиме што су опљачкали госпођу X . . . , у улици Шајо.

Имали су час и парочиту струку која је од тада веома ушла у обичај — крађу бицикла.

И тако Пулен, као човек од занята, познавао је све лупаштине да би доскочио полицији.

Имао је више станова, а уз то и срећу да никад није био у оном у коме га је тражила полиција.

Најзад, једнога јутра, два инспектора дођоше од Бедњавске страже у један мали сеан разбојников, за који се сазнало тек у очи тога дана. Тога пута, Пулен је био дома!

Два агента попеше се горе у трку и закуцаше. Пулен пређе да отвори, на одмах, одгурнув живо моје ђуде које је познавао, отвори прозор и скочи у празан простор...

Били су на другом спрату, а агенти мишљаху да ће га наћи доле, у несвестици, полу-мртва, са пребивеном руком или ногом.

Појурише прозору, и угледаше га како се пење преко зида суседне куће!

Пулен, који је био хитрен као акробат, скочио је у један врт, у коме је земља недавно била прекопавана. Мало се угурнао, то је све, протресао се, и изгубио на разрогачених очију несрећних агената којема ни на ум није падало да ударе истим путем.

Од тога времена, сазнао сам за једно друго јунаштво Пуленово, које доказује да је лупеж био прави сатана.

Једнога јутра, чувари мира доведоше у комесаријат у центру Париза једног неосумњиченог, који је изгледао неке несрећне случај, оборио без сумње каквог пролазника, а картије му нису биле у реду.

Секретар стаде питати човека, запита га за име. Он изјави да се зове Леон или Павле, каза неки чудан стан, и одговори тако фантастично, да секретар оде комесару, и запита га да ли не би требао да задржи то лице које има само једно име, које се толико устеже да каже своју адресу, и које је најзад тврдило да живи у неком невероватном кварту. Тада уђеду у кабинет комесаров бициклисту коме поче бивати досадан обрт којим је пошла његова ствар. На један пут му се лице разведри чим угледа комесара.

— А! добар дан, господине комесару, повика; како сам срећан што сам на вас наишао! Ви ме бар познајете! Кад сте били комесар у . . . сећате ли се, Августа... либоранта код г. X.... апотекара вашег пријатеља!

— Како, ви сте то, момче? одговори полицијац, који је, доиста, стотину пута видео Пулена код апотекара код кога је овај служио.

И са сним природно, наређи да пусте добра човека у слободу, не знајући апсолутно да још од неколико месеци трајне неговашког лаборанта због једне краће с обијањем, и сећајући се само једне ситнице која је довољно утврђивала идентичност једног у ствари осетљивог бициклисте због једног обичног испада.

Исправно сам тај случај само за то што је то један доказ више о потреби оне белешке о којој сам већ говорио, која би требало да се шаље свим париским комесарима, и у којој би требале да буду најважније појединости о личностима које су у бегству или којих је нестало.

Извесно је да би мој колега, да је знао да је Август, лаборант г. Х..., апотекара, кога је некад познао, био сукривац Марпољев, он би се пожурио да га ухапси. Али од кога је он то могао сазнати, кад полицијска префектура пропушта достављати својим органима тако корисне појединости?

Па иначе је Пуленова брза за тим био ухваћен, на доста оригиналан начин.

Сазнао сам најзад да је имао нас тетку једну честиту, необично побожну жену, куварицу у једној доброј кући, која је још доста гледала кроз прсте своме залуталом сестрићу, и у потаји примала га овда онда.

— Разуме се, на добру тетку Пуленову опширно се мотрило, и једаи дво преписке малог лупеша паде нам у руке. Сећам се да је тај лицемер писао једној жени, која је сваког јутра ишла у цркву око 6 часова, једна овакве садржине:

„Драга тетка,

„Какав лее дан ва моју покајничну душу!

„Као митар из Јеванђеља, лупао сам се јуче у груди пред олтарем, признајући све своје погрешке. И јутрос, добра тетка, био сам те неписказне среће да приступам светој трпези да примим Благога Бога.

„У томе стању божје милости хоћу скасда да живим, мила тетка; само, као што знате, за одржање мојих снага, нешески хлеб не би био довољан. Треба дакле да будем у стању хранити ово тело до сада недостојно, али које је добри Бог сада осветио. Рачунам дакле на вас, драга тетка, да ми дате мало од онога гадног метала без кога се на жалост не може доспети до спасења на овоме свету...“

Кад је дошао да потражи мало „гадиога метала“ код своје добре тетке, несрећни Пулеи нашао је два агента безбедности који га ухватише и доведоше у моју канцеларију.

Био је то са сним обичан лупеш који је, над се видло с оне стране катанца, био са сним пландшав, са сним кротан, и коме је пред очима једино само један циљ: огледати да се изнуре из шкрипца што је могућно јевтиније.

Он нам је први назад да је Марпо анархиста; саопшти неке појединости чија се тачност лако проверила и које утврдише да је она доставе била тачна. Нађе се чак и да је Марпо био хапшен месеца августа, у очи или одмах сутра дан по извршеиу похаре у улици Шајо, што је изазо противу агената који су дерали или скидали објаве анархистичког журнала *Чича Пемарда*. На жалост, одмах су га пустили у слободу.

Марпо је таноље учествовао у Лиги против газда, и иако је обичај исељавати се крадом необично вешто.

До душе, тај партизан одан срећи народној пре свега је одсекао кесу својим друговима. Био је срамно избачен из друштва за међусобно помагање баикрорских радника, што је утајио сто и педесет динара својих другова. На врак, тај незнатни случај није га омео да се придружи групама, те је неуморно походио састанке.

Пулеи, који се без сумње надао да ће све појединости које буде дао о анархисти Марпо-у, њему прибавити мало благовољења, као и благост пороте, ишао је чак тако далеко да је рекао да је његов друг био по нарави сиорел, и да му је, после једне праве бициклета, рекао једнога дана, показујући му при том свој нож, нож који је послужио за убиство Колсона:

— Ако ме достављи, сјурићу ти нож у трбух...

Испричао је чак и ону довољно карактеристичну цртеж:

— Једнога дана, рече, идући једним улицом проз Белвиљ заједно са мном, Марпо опази на један пут г. Антона, полицијског комесара у томе кварту. Тада грчевито стаиите свој нож и узвикну:

— Ако на мене спусти руку, знам шта ми ваља радити!

Кад се сазнало да је Марпо анархиста, са сним природно добио је неку важност; беху узантили у његову стану једну записницу у којој су биле исписане неке формуле, на које из прва нико није сврабао пажњу; тада опет узеше записницу и предадоше је г. Жирарду, вештом шефу грађанске лабораторије, чија је сурадња била тако драгоцена полицији у оној другој борби против анархиста. Г. Жирард нађе две хемијске формуле у записници Марпољевој. Он их подврсну огледима и нађе да су то биле две формуле за састављање неке експлозивне смесе, особито опасне.

У самом почетку, сам Марпо није особито љутито протестовао што су га оптуживали као анархисту. Кад га испражни судија запита о некој краћи бицикла коју је он изгубио, рекао је чак, признајући дело, да је био у праву кад је узимао исправан број бицикла „да би олакшао душманима од сувишне пуноће и дао рала радницима“.

На претресу на коме се судило Пулену и њему за похару, није се догодио никакав занимљив случај, и Пулеи буде осуђен на осам година робије.

Али сутра дан, кад Марпо опет изађе пред поротнике, због убиства Колсонова, наступи са сним необична промена у држању.

Марпо се начинио мали светац; желео је убедити поротнике да је он могао бити лопов, али да није анархиста. Било је то некако убрзо после бомбе Емила Хенрија, и Колсонов убица знао је врло добро какав је био покрет у јавном мишљењу.

Кад г. Жирард потврди да су формуле које су код њега нађене, формуле од неке опасне експлозивне материје, он се учини као да се запањио на рече:

— Ја нисам хемичар, и никад нисам био пристаница бомби.

Тај лицемерни испад донесе му у осталом овај одговор од председника, г. Комоа:

— Боље вам се свиди нож!

Сви сведоци који су, за време истраге, тврдили да је Марпо био анархиста, поресоше један за другим своје исказе.

Марпољева љубавница, мала пека модисткиња која беше изјавила да јој је љубавник био врло раадражен, и понављао често: „Нема више грађана! нема судија! нема полиције!“, изјави да се он бавио прекомерила, да је Марпо био врло добар момак, који је много учио, и који јој је говорио само „о реформи монетског система!“

Много су се смејали, у дворишту, али утишак је учињен на пороту.

Друг који је причао да му је Марпо говорио да ће убити првог агента који би огледао да га ухапси, исправи свој исказ:

— Ако је то и рекао, изјави он, рекао је из хвалисавости: Марпо је био најбољи човек на свету!

Најзад, Пулеи, који је надао анархистичке тајне свога друга, порече све што је раније био споменуо.

Кад је, између два стражара, изишао пред поротни Суд, који га је у очи тога дана осудио на осам година робије, његов иронични поглед пређе преко целог скупа, јер је био поуздано уверен о утиску који ће начинити, па за тим рече:

— Све што сам испричао о Марпо-у, била је лаж. Није он никада био анархиста и никад није рекао да ће убити полицијског агента који би га ухапсио.

Тада се, између њега и председника, заметну овај мали, занимљив разговор:

Председник. — Најзад, он је био тај који вас је пратио у пошту?

Пулеи. — О томе ништа незнам!

Председник. — Онда, ко је дакле убио агента?

Пулеи. — То је био некакав план човек!

Председник. — Велики или мали?

Пулеи. — Висок као ја.

Председник. — Рђаво сте научили лекцију. Марпо тврди да је био мали. Дела, погледајте опај нож: познали сте га приликом истраге; је ли то доиста Марпољев нож?

Пулеи. — Нисам га код њега никад видео!

Еле, беху ухватили у Мазасу једно писмо које је Марпо огледао да протури своме сукривцу Пулену и у коме му је говорио:

„Уселу на себе краћу бициклета, али је потребно да ти кажем да је опај што је убио Колсона био мали и плав! иначе, морађу те теретити!“

(Свршиће се)

ХАЈДУК БОРКОВИЋ

Стеван Борковић, по рођењу занимању поп, родом из Старе Градишке у Босни стар 24 год. зубоња, смеђ, бројна малих смеђих, висок 182 см.

У последње време своје слободе бавио се по разним селима у срезу н. памбанском.

Јуна месеца ове године стављен је био у притвор код начелника ср. н. памбанског у Шалампанцима, због извршене опасне крађе по-нађе Босићу Васићу, из Каменице, а већ 14. истог месеца побегао је, однев собом из пиварске собе, пушку парабелу са муницијом.

Начелство окр. подринског 15. јула т. г. објављује је Стеваново бегство и одметање истог пред власти и законом, и позива га је да се у року од 15 дана предо, а над он то није учинио, оно је према закону о хајдуцима и утамањивању хајдука, 1. августа отаљено путем заначења, да је Стеван стављен ван закона, и да је свакоме слободно — убити га.

По извршеном бегству Борковић је почињено ова преступна дела:

1. 18. јуна, дакле после 3 дана од бегства, ударио је на њиву Срећка Васића у селу Кораћани, и напред 13 дуња које мушких које женских, одвео је Љубицу Берку Срећковог, коју је у њиви дочао дан и ноћ, па је потом пустио обесхрабрену.

2. 20. јуна остакио је писмо на капији Обрада Петровића из Матејевица, којим га уцењује са 200 ‡‡ нов.

3. 9. јула писао је Живку Петровићу терзији из Белотића, којим га уцењује са 100 ‡‡ нов.

4. 13. јула пресрео је Павла Нешића трговачког момка митејевачког и на разбојнички начин отео му 10 динара, а одмах затим на истом месту пресрео је Мијаила Ерића учитеља, те је и њему по исти начин узео 45 динара у новцу и сахат са ланцем. Потом је запазио два сина Михајлину Никановићу из Косарића и отишао у шуму.

5. 20. јула после подне између 3 и 4 сата, на другу Вазлово—Уб у кланцу словеначког, пресрео је многе сељане и трговце који су се враћали са пазарског вашара, па им на разбојнички начин узимао новац, а међу овима њиово је и Михаила Лекића трг. из Митровице, и изнудио му 340 динара у банкама.

6. 13. августа, око 5 часова по подне, дошао је у каменичку механу и изудио од механџије 11 банака у новцу и пакет дуванске сиаге, на коме је било 71 дуват мањих и 6 великих.

7. 30. септембра извртао, напао је на Срећка Марковића, из Драговешца, и Јована Вујачића из Трбушна, па је Јована одвео у шуму и тамо га убио, а Срећко побегао пешице јер му је Борковић коња убио. Сутра дан потера је нашла Јована убијеног поред планине Клашића у селу Црнилеву.

8. 22. октобра, око 6 сахата по подне опет је Сву сина Павла Ивића у Белотићу напред куће, кад је пошао зеленина, вратио га је у кућу и изудио и одвео њиову од 60 дуката и 3 талира. По извршеној опљачки, испалио је 6 револверских метака на што је дотрчао живт с наоружањем људима и у пратњу одласка истога учинили потеру, но без успеха.

*

Као што се види по дапима Борковићевих злочина, он је вишеструко кутта правио полузе пазуле. У једна на мислило се да је отишао из округа; нека су мислили да се негде скатавно као слуга под лажним именом, нека опет држали су да је прешао границу Србије.

Полицијски органи дотичног среза били су већ у очајном положају, због неуспеха. Начелници окружни Васа Драгићевић који је у својој дугогодишњој служби, у сличним приликама са необичним талентом и резолутношћу правио успехе у хватању хајдука, сас могуће мере биле предузео да Борковића ухвати, али, без успеха... Борковић је нашао јатаке, који су га крили, и шест га дана ни за уцену од 4000 динара.

*

Крајем новембра, сама полиција од својих људи, да је но свима знацима Борковић у околини Моравске, села у срезу н. памбанском. Одмах је нарећена најмања потера у тој околини. Знак, да је Борковић ту негде, потврђивале и та околност, што је полиција у исто време сазнала, да неки сељани протестују што им жандармерија „шпијала и на домове“, да се пишесни спремају на отпор и борбу са органима власти, на су у тој цели једни наоружани коњаници, а други опширни скицирано.

У колико би ова вест појашњала неискусне полицајце, у толико је она обрадовала оне, јер им то беше најлеће јемство да се њиховом очајању због неуспеха приближује крај.

Нарећена би одлучна и енергична потера са пробраним жандармима.

Њих свега четворица или пиљани и одликни људи, стигоше 2. ов. м. у ноћи око 6 часова у село Моравску и опколе њу сумњиво место „трафикања“ Боје Пантелића. Још пошљали спашиње посетиоце прозоре и прилаз близу чуше и неке разговоре по чему закључише да је ту онај нога тражс.

На позив једног жандарма да се врата кућна отворе, лопта у соби беше на час утишена, и један глас из куће узвикне: „Ноћас нисам нелазио унутра“. Други глас додаде: „Тако је но Устину“. На непосно строго запоседање жандарма да се кућна врата отворе, одговорено је једним пуцањем кроз прозор. На глас испаљене пушке дотрча гомила сељака са пушкама и сикирама. Напрани се гунгуле. Врата кућна беху већ истакљена и они напутра и они спола налазиште на жандарме који се храбро бораше пуцањем на пушке.

У среду те борбе један жандарм спази где двојица исковчише из куће с побочне стране и хитише се у бегство. Он остави гунгулу и појури за њима, са верон, да ће ту бит бити он.

Једног вас скоро пустаде а други нога жандарм није на миа пуштао, бегаше двојком брзином, но он га узастопце гоњаше.

Трка је дуго трајала. Нати бегунац да одмакне нити пак онај други да га стигне. Кад је бегунац осетио умор, скочи у страну, паде иза једне камене плоче и потеже пушку на гоњеног. То је исто и онај учинио.

Осигурани обојица заклоњима испаљиша по 6 метака — — — — — — — — —

— Ој море но си ти, шкиу гоњени.

— Жандарм! одговори други.

— Знам ја си жандарм, но пако ти је ime.

— Ранко Костић. А ко си ти?

— Ја сам хајдук Борковић.

— Је си ли рањен?

— Нисам, а ти?

— Нисам ни ја.

Настаде још једна пауза пауза пољу хајдук прекиде.

— Је ли беса.

— Беса одговори Ранко.

Хајдуци се исправи иза плоче и пође и жандарму, обесиу пушку о десно раме.

То исто учини и Ранко, и на средини осталаја свагашње се поздравише и пољубише се.

Место бојишта беше на „Столицама“ између села Драгиња и села Кконе два сата пешачна удаљено но Моравске од куће Бојиће.

И ано ген побратими, жандари Ранко и хајдук Борковић, стајаља су једни према другоме, оба опрезни, као лавови.

Хајдук отпоче са причала о тешком хајдучком живоју. У кратко исприча све своје патње од дана одметања испред власти.

— Немам ти побратиме ничег ништа, осим једног пиштоља и 50 пара чаршијских, — рече Борковић — све сам раздао „свету“ а тошке сам паре опљачкао.

Затим отпоче причати своју намеру да у Белотић, опљачка једну кућу где ће најмање узета 100 банака, па ће вала, њему во једном дечку од 13—14 година послати 50 банки, зато што се тошко ово дете научно и злопатно!

Борковић је јамачно мислио да се дата му беса од побратима Ранка свеггоја у тоне, да га овај пусти мирно да оде. Међутим Ранко је дао беску шаљива да га не убије, већ да га одведе непосредсеог и преда власти, па се често зачуди шта овај прича о некаквој отимачини, коју тек има да изврши.

У разговору Борковић позва Ранка да се мало удаље, јер је ту близу сасвим иут на их може но опазити. Тако они пеширше 50—60 метра по уздиу у шуму праве паолике.

Ту стадоше и Борковић затраи од Ранка сат да види које је доба. Овај му даде.

— Бре! па има већ 11 сати! То рече и стрча сат у свој џеп.

Ранку већ прође стрпљење, јер види да Борковић нема намеру да се преда а сад му и сат узе.

— Море дај ти мени мој сат, рече Ранко.

— Батыа богати, плати ћу ја тебн то врло скупо.

— Кад виде Ранко и у томе хајдучко поштење, скочи, ишена га за гушу и стрча га под ноге.

Комрцајући се иапод Ранка, Борковић поче пуцаа да га својом пушком пако год удари, но Ранко ухвати пушку па му отме, даде маха Борковићу те се овај нами испод њега и обојица се одједном пађоше на ногама, држећи исту пушку. Ранко сплно тражи и отс пушку па за магновења она опаи је на Борковића. Но погодак ипје бно добар јер му само одера кожу с леве стране од пилеце и врату и бацутом запали марњу која му беше ово врата.

Борковић се очајно устрени голи рукама на Ранка, но овај баша пушку у страну шчена га и опет га обори на земљу. У том магновењу Борковић извади револвер и брзо испали два метка на Ранка. Прави метком погоди га добро во срећном без опасности. Курпуи је пробио блузу, китиу и пошљу а на трбуху само направио мали оиклаи; другим метком пробушио му је леви рукав на блузи. Ранко је међутим истом тиквом брзином опречно лаке пушке, отеши револвер нога бани у снег. Он они Борковић се сети за нож, извади га из чизме и тек што хтеде да га удри Ранку у трбух, овај то опази па десном руком ухвати за онтрину ножа да га отме; нож се зарије у длан

Ранков. Тако осујетив ударац ножа у трбух и чврсто држећи нож у расеченој руци, Ранко је левом руком ударио Борковића по глави и лицу, све док није малаксао због изливене крви из десне руке.

Борковић видев да је Ранко мало попустио, пусти нож, напне сву снагу те се испод овога извуче и нагне бегати у шуму. Ранко и ако малаксао појури за њим, у два три скока стиже га и овај исти нож сјури хајдуку у леђа, који је с тешком муком извукао с намером да га поново удари. Али Борковић, пре другог удара свом снагом нагне у бегство и изгуби се у густој помрчини у шуму.

Ранко се врати на место бојишта и покупи своје ствари. Узе и Борковићеву пушку, револвер, шубару и шал, па одатле оде у Драгиње да се јави свом нареднику, али тамо затекне ср. писара г. Петковића и њему исприча цео догађај.

*

Протекоше 5 дана а о Борковићу ни гласа ни трага. Дневна штампа већ поче да протествује и изнеси сумњу о истинитости борбе између жандарма Ранка и Борковића: Истина на лицу места нађени су трагови борбе и крв, а и жандарм је рањен. Али ко то може доказати свету. Та свет је увек готов да подгрејe све оно што је противну полицију. „Од куд може бити истина да је жандарм Ранко тешко ранио хајдука, кад га нигде нема?“ Овако протестоваху неки листови. И свет беше склон да верује да су то све опрувили и срески начелник удесили са жандармом ради тренутног ефекта код публике.

Седмог ов. м. у 11 сати пре подне дође среској власти Драгутин Димитрић, лечко из Каменице, па изјави: да је тог јутра ловећи наишао на неку јазбину и тамо нашао једног човека завијене главе у крпама. Тај човек узео му је пушку, казао се да је хајдук Борковић, и испричао му да ће за дан-два доћи до оружја и даље хајдуковање продужити. Пошто га је прилично дуго држао врати му пушку, поклони му свој доглед и пусти га да иде но са претњом да ником ништа не казује.

Писар срески г. Глиша Ђукић, сутра дан 8. ов. м. рано је отишао у поменуту јазбину. Тамо не беше више хајдука, али је нашао 58 ком. плочица исечених од плуинке челичне даске, све избушене и спремљене да се на жицу нанижу, које би хајдуку служиле као неки оклоп на прсима. Сем овога, у јазбини нађена су два ножића од којих је један заоштрен за сечење плоча. Били су још неки поразбијани тањири и једна песмарица „Милоша Обилића“ са сликама. При крају јазбине, видило се да је ложена ватра.

Потера је продужена. И тек трећег дана два сељака из потере, Сретен Божић и Љубомир Мићић из Љутице, наиђоше на пољару Пантe Илића из Каменице, која постоји као села, празна. Ушав у исту спазише где некакав човек лежи покривен шареницом. Одмах су повикали и викнули остале људе, који су се као потера растурили претресајући свако место. Кад стигоше њих неколико најближих и са њима жандарм Михаило Пиковић, и кад уђоше у пољару, човек који је тамо лежао, баци пред њих своје последње оружје, један мали ножић, рече да је он Борковић и да се предаје.

Органи власти имали су муке да хајдука одбране од сељака који га хтедоше убити.

Борковић је сада у болници. Признао је све дела која се слажу са тужбама оштећених. Признао је борбу са Ранком. Одао је и јатаке, који су у рукама власти. Само не признаје да је био у кући Боје Пантелића у Моравској, нити признаје да је пуцао на жандарме, али то је доказано. Он мисли, ако се не докаже да је на жандарме пуцао, неће бити осуђен на смрт.

(Види слику на последњој страни.)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

„Суд општине с-чке у срезу космајском, образовао је једно ново одељење за благајничке и пореске послове, у тежњи да прикупљање општинских прихода и државног пореза иде што брже и што тачније.

За ово своје одељење, суд је набавио нарочити штамбиљ са насловом: „Благајна и порески одељак,“ а сем тога и један мали печат са насловом: „Благајна општине с-чке.“

Овако образовано одељење већ је почело дејствовати, и позивати људе разним пословима, да му дођу.

Један грађанин, који је позват да донесе пореску књижицу ради задужења, није дошао на време, и одељење га је одмах реферисало, узело на одговор и предало општ. суду ните кривицаја на пресуђење.

Општински суд, налазећи, да је за суђење ових кривица надлежан, осуди окривљеног на 10 динара новчане казне, наслањајући своју пресуду на члан 113 закона о непосредном порезу.

Питање је сада: да ли је општински суд могао сам образовати пореско одељење, кад закон о порезу то не предвиђа код општина и да ли је могао окривљеног казнити по чл. 113 зак. о непосредном порезу, или је то требао учинити по § 327 т. 1 кр. закона.

Даље, да ли је смео правити штамбиље, како се то можда прохтело писару дотичне општине, или је требало остати само при печатима, који су законом дозвољени.“

На ово питање одговарамо:

Није незаконит поступак општине с-чке, што је образовала одељење, за благајничке и пореске послове.

Таква подела послова може бити само од користи, а не од штете за тачан и правилан рад.

Исто тако нема грешке ни у ономе, што је направљен нарочити штамбиљ за ово одељење, јер је то учињено само у тој цели, да лица која имају посла са овим одељењем већ из наслова виде, коме им се треба јавити.

Што се тиче онога, да ли је општински суд могао осудити извесно лице по члану 113 закона о непосредном порезу, ствар стоји овако:

И ако општинске власти врше наплату пореза, опет оне не улазе у ред оних пореских власти, које предвиђа чл. 113 поменутога закона, те по чл. 118 истог закона нису надлежне ни за изрицање казне из чл. 113.

Оне имају права, да кажњавају она лица која не дођу на позив, по § 327 т. 1 крив. закона.

Према овоме, с формалне стране, пресуда је општинског суда незаконита.

II.

„Може ли бити општинска деловођа без полагања испита оно лице, које је свршило осам разреда гимназије и положило испит зрелости (матурант) а сада је слушалац права на нашој Великој Школи у Београду?“

На ово питање одговарамо:

По члану 2 правила о полагању испита за општинске деловође, која је прописао господин Министар унутрашњих дела под 21. септембром ове године ПБр. 24.118, без полагања испита могу бити деловође само она лица, која су била најмање годину дана државни чиновници, или су до 21. марта 1902 г. навршили три године писарске службе у општини, а уз то имају остале погодбе из чл. 112 закона о општинама.

Према овоме ђак В. Школе не би могао бити деловођа без испита.

За њега би настало још и то питање: да ли он као ђак у опште испуњава све погодбе из чл. 112 поменутога закона.

III.

„Један приватни тужилац по грађанском спору, за испуњење уговора о продаји и куповини коња, добио је парницу код општинског суда и тужени осуђен на плаћање.

Пресуда је оборенo саопштена на два дана пре судских ферија.

Заступник туженог пропусти жалбени рок, предвиђен § 16 грађ. суд. поступка, већ поднесе жалбу Првостепеном суду тек 1. августа, наслањајући се на наређење § 118 поменутога закона.

Општински суд нађе, да се жалбе против пресуда опш. власти дају у року, предвиђеном § 16 гр. суд. поступка без обзира на наређења § 118 истога закона, и жалбу одбаци као неблаговремену.

Судија Првостепеног суда, одређен да разматра пресуде и решења општинских власти нађе, да је решење општ. суда, о одбачају жалбе, правилно, и одобри га.

Да ли је овакво схватање закона од стране општинског суда и судије Првостепеног суда правилно?“

На ово питање одговарамо:

Рок, у коме се имају подносити жалбе на решења и пресуде општинских власти, прописан је § 16. грађ. суд. поступка.

Овај рок није зависан од наређења § 118 истог закона, јер одмор судски, који важи за послове Првостепених судова, не важи за послове општинске, пошто се по § 511 тач. 17 истог закона, пресуде и решења општ. судова разматрају у Првостепеним судовима и за време ферија.

Према томе рад општинског суда и судије Првостепеног суда у овом изнесеном случају правилан је и сообразан закону.

*
* *

Један срески заклинчник пита:

Пресудом Првостепеног суда, осуђен је један грађанин на 6 месеци затвора.

На молбу његову, господин Министар Правде одобрио је, у смислу § 294 кривич. поступка, да казну издржи доцније.

Да ли ово одлагање пресуде од извршења утиче на застарелост пресуде, јер је ствар нејасна, па се бојим какве одговорности, пошто је пресуда мени дата да је извршим?“

На ово питање одговарамо:

Истина, закон није регулисао ово питање, али ми налазимо, да одлагање пресуде од извршења, не може утицати на застарелост, као

установу, поверену у општем — јавном интересу, мора напити по дужности, и да се, по томе, пресуда мора извршити у законском року, без обзира на рок, који је Министар одредио, ако се не жели доћи до одговорности.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Милана сина **Уроша Стефановића,** обућара из Београда, тражи квартовођа Јовић актом Бр. 7.339, исте је отишао од куће свога оца 10. ов. м-ца, и није се више вратио. Он има 11 год., плав, сувоњав, на образу има младеж у облику врха бибера, од одела је имао на себи: шубару жиоку чупаву, џемпер на шпарање, кашут кратак, панталоне пеналне. Од свог оца понео је 12 динара. Наћеног, треба спровести квартовођом, с позивом на Бр. 8.339, или Управи гр. Београда Бр. 36.655.

Милиноје син **Јанка Гордића,** баштенског радника, са станом у улици „Високог Стевана" Бр. 7, отишао је од куће 16. ов. м-ца и није се вратио натраг. Он је био шестр под Никше Ђорђевића обућара ов., има му 12 год., средњег је раста, пун, рукави у лицу, косе смеђе, очиу црних, носа средњег; на левој страни доње усне има белегу од посекотине. Од одела ниво је на себи: половну шубару, дугачак прен позади расечен кашут, прне штофане панталоне и чизме. Моле се све полицијске власти, да Миливоја живо потраже и нађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 37.600.

ПОТЕРЕ

Непознати крадљивац, 11. ов. м-ца око 11 часова пре подне, ушао је у отворена подрум Гавре Х. Лазаревића, финансиског стражара, са станом у Бранковој ул. Бр. 5, и из једне корпе у којој је било чисто, опрано рубље украо: 10 нових простих чаршава пекветених, од америпланца; 10 белих простих пешкира, 4 бела просте кошуље од српског платна (кошуље су нове). Моле се све полицијске власти да живо потраже и лопове и покрађу и нађене спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 38176.

Непознати крадљивац, ушавши ноћу отворио је стан Стојању Солдатовићу трговцу ов., и из истог узео му је: један сат будилник, пониклован, са постољем у вредности 15 дин.; један доглед са футролом од прне коже и нашињима, постављена са плишом; доглед је пониклован, на средини има компас. Моле се све полицијске власти, да живо потраже лопова и у случају проналаска да га спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 37.502.

Непознато лице, 17. ов. м-ца из предобља стана Моше Д. Медине, 6. трговца, које стаиује у „Космајској" улици Бр. 19, украло је: два шверцигера, један пар кальача, 2 пара рукавица, 1 свилену мараму све у вредности 75 динара. Управитеље стварн изгледају овако: Један је шверцигер од памучја, угашите — сиво боје, са сомотском крагном, џепови су са стране поцепани; други је шверцигер свет плаворан, од штофа сиво, без поставе, унутрашња страна штофа бело каирирана; у џеповима његовим биле су 2 пара кожних браун рукавица, и једна свилена марама. Кальаче су половне дубоке, горњи део од штофа. Моле се све полиц. власти да краљевиџа и покрађу живо потраже, и нађене спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 37.441.

Миливој Скадрић, из Рипња, побегао је из затвора општине рипањске 8. ов. м-ца, исти је пресудом тога суда од 5. ов. м-ца Бр. 2.919 осуђен на 30 дана затвора и 4 месеца полицијског надзора, за крађу. Он има 23 године, средњег је стаса, на глави има шубару, на ногама опанке, гуњ и чакшире од сељачког сукна. Моле се све полицијске власти, да Миливоја живо потраже, и нађеног спроведу начелнику среза врачарског, с позивом на Бр. 16.855, или Управи града Београда Бр. 38,154.

Луција жена *Будимира Петковановића,* раденика у мајдану г. Мише Димића, из Београда, одбегла је од свог мужа 12. ов. м. и није се више враћала. Луција има 20 год. плава је, средњег раста, доста развијена и крупна. Моле се све полицијске власти, да Луцију потраже и упуте Управи гр. Београда с позивом на Бр. 37699.

ИЗ ПОЛИЦИСКОГ АЛБУМА

Мирко Јовановић, звани „Бриша". Ноћу између 13. и 14. новембра извршити лопови извршили су опасну крађу, обијши радњу Милоша Поп-Јовановића берберина из Београда у „Краљ Милановој" улици бр. 14 на „Теразијама".

Исте ноћи ухваћена су два лица у селу Вишњици који су покушали да се без пасоша преко Дунава пребаце у Угарску.

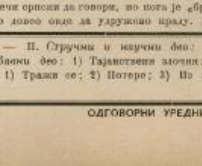

Учињеним увиђајем показало се да су то два лопова. Један је Мирко „Бриша" који је до сада два пута осуђиван на робију, а други је неки Јанош Пенеш, цикаба, који нема ни једне речи српски да говори, но кога је „Бриша" данчако довео овде да украдено крадуу. Обојица су признали да су у новембру ове године пуштени од пештанске полиције, где су лежали 6 месеци под истрагом за крађу. Дакле, већ после неколико дана дошли су у Београд и крађу извршили! Ур.).

Моле се сиве и страно полицијске власти да кварту Теразијском с позивом на Бр. 10715 јаве: је ер ли он лопов који коме шта украде те да се уједно за сва дела предаду суду на осуду.

(Слика Јаношева због краткот и неповољног времена није могла бити готова, но ми ћемо је донети у идућем броју. Ур.).

Хајдук Стеван Борковић

ПОЗНАТ

Убијено лице, чија је слика изнета у 48 бр. „Полицијског Гласника" познато је по истој изнетој слици. То је Милија Брајаловић, из племена Бјелопавлића у Црној Гори. Он је 15. новембра текуће године оставио рад у Сењском Руднику, где је од 31. августа па до тога дана радио као прост радник, па је 19. или 20. августа месеца са заређених 65 динара и пасошем трговачким отпутовао за Црну Гору преко Босне, јер је изјавио да преко Турске неће. Комесар полицијског одељења у Сењском руднику, питом Бр. 17.887, известио је једно и начелника среза подгорског, који је исти слично и расписао за проналазак извршиоца, и који ће сада предузети мере за проналазак убица.

Садржај: I. *Службени део:* 1) Расписи. — II. *Стручна и научни део:* 1) Морфиноманија са медицинско-судског гледишта; 2) Пијанство као узрок преступа. — III. *Поучно забавни део:* 1) Тајанствени злочин; 2) Анархисте као убице. — Хајдук Борковић. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службене објаве:* 1) Тражи се; 2) Потере; 3) Из полицијског албума; 4) Слика Хајдука Стевана Борковића; 5) Познат.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.

БРОЈ 52. У БЕОГРАДУ, УТОРАК 31. ДЕЦЕМБРА 1902. ГОДИНА VI

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за лекара среза прокупачког, округа топличког, Димитрије Милић, лекар среза добричког, истог округа, по потреби службе;

за лекара среза добричког, округа топличког, д-р. Драгољуб Ђорђевић, лекар среза бањског, округа нишког, по потреби службе;

за лекара среза грочанског, округа београдског, д-р. Борисав К. Радисављевић, лекар среза колубарског, истог округа, по потреби службе;

за лекара среза колубарског, округа београдског, д-р. Милан Стојановић, лекар ср. грочанског, истог округа, по потреби службе; и

за лекара среза бањског, округа нишког, д-р. Радисав Радојковић, доктор целокупног лекарства и питомац истог среза.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 13.657 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Мијаило Вукановић, начелник прве класе среза нишког, на основу § 69 закона о чиновницима грађанског реда, по својој молби, стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.455 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Мијаило Грујић, начелник среског друге класе на расположењу, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја с пензијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.458 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Јосиф Цветић, начелник друге класе среза беличког; и

Никола Милосављевић, начелник треће класе среза жупског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пензијом, која им припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. № 31.449 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара прве класе среза врачарског, Светомир Радовић, писар исте класе среза нишког;

за писара прве класе среза косанчког, Радослав Ђермановић, писара исте класе среза азбуковачког;

за писара прве класе среза параћинског, Душан Богдановић, писар исте класе среза хомољског, — сву тројицу по молби;

за писара прве класе среза беличког, Војислав Марјановић, писара исте класе среза нишког;

за писара прве класе среза темнићског, Андрија Станковић, писар исте класе среза јабланичког;

за писара прве класе среза јабланичког, Стеван Капачки, писар исте класе среза лесковачког;

за писара прве класе среза браничевског, Светозар Јовановић, писар исте класе среза пожаревског, округа ваљевског;

за писара прве класе среза ћупријског, Љубомир Јосимовић, писар исте класе среза моравског, округа пожаревачког;

за писара прве класе среза ресавског, Милан Ценић, писар исте класе среза моравског, округа пожаревачког;

за писара прве класе среза моравског, округа пожаревачког, Витомир Јовановић, писар исте класе среза грочанског;

за писара прве класе среза колубарског, округа ваљевског, Драгољуб Миленковић, писар исте класе среза трстеничког;

за писара прве класе среза јасеничког, округа крагујевачког, Милан Ненадић, писар исте класе среза нишавског, — сву деветорицу по потреби службе;

за писара прве класе среза грузанског, Стеван Вошковић, среског писар исте класе у пенсији;

за писара прве класе среза жичког, Михаило Ст. Протић, писар исте класе среза млавског;

за писара прве класе среза грочанског, Милан Марковић, писар исте класе среза добричког, — обојицу по молби;

за писара прве класе среза тимочког, Милорад Матић, писар друге класе истог среза;

за писара друге класе среза љубићског, Велимир Јовичић, писар исте класе среза качерског;

за писара друге класе среза пајечарског, Милан Ц. Раденковић, писар исте класе среза лесковачког;

за писара друге класе среза ариљског, Никола Ђурчић, писар исте класе среза пожешког;

за писара друге класе среза пожешког, Велисав Аџковић, писар исте класе среза колубарског, округа ваљевског;

за писара друге класе среза златиборског, Коста Катић, писар прве класе Управе варошн Београда, сву неторицу по потреби службе;

за писара друге класе среза пожешког, Милош Тодоровић, бивши срески писар;

за писара друге класе среза азбуковачког, Драгољуб Јовичић, бивши срески писар;

за писара друге класе среза љубићског, Љубисав Јаковљевић, писар исте класе среза ариљског;

за писара друге класе среза хомољског, Живојин Петровић, писар исте класе среза ресавског, — обојицу по молби;

за писара друге класе среза драгачевског, Стеван Вашић, писар исте класе среза грузанског, — по потреби службе;

за писара друге класе среза мланског, Радован Аћимовић, писар друге класе Управе варошн Београда;

за писара друге класе среза азбуковачког, Душан Јеремић, бивши срески писар;

за писаре прве класе управе варошн Београда: Душан Ј. Јанковић, писар друге класе исте управе и Божидар Љубишић, писар прве класе начелства округа београдског;

за ванредног писара прве класе начелства округа топличког, а да прими дужност писара среза добричког и прима плату из плате овога, Петар Златановић, бивши порезник;

за ванредног писара прве класе начелства округа ваљевског, а да врши дужност писара среза ваљевског, и прима плату из плате овога, Милан Момировић, ванредни писар исте класе начелства округа београдског и врши дужности писара среза колубарског;

за вандредног писара прве класе начелства округа крајинског, а да врши дужност писара среза брзопаланачког и прима плату на плате овога, Драгутин Пешић, вандредни писар прве класе истог начелства и вршиоц дужности писара среза поречког, — обојицу по потреби службе;

за вандредног писара прве класе начелства округа пожаревачког, а да врши дужност писара среза голубачког и прима плату на плате овога, Светозар Д. Павловић, писар друге класе истог начелства;

за писаре прве класе начелства округа пиротског, Младен Ванић, писар друге класе истог начелства;

за вандредног писара друге класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза посавотамнавског и прима плату на плате овога, Димитрије Николић, практикант истог начелства;

за вандредног писара друге класе начелства округа ужичког, а да врши дужност писара среза пожешког и прима плату на плате овога, Предраг Обреновић, бивши полицијски чиновник;

за вандредног писара друге класе начелства округа подринског, а да врши дужност писара среза поцерског и прима плату на плате овога, Живко Р. Лазаревић, бивши полицијски чиновник;

за вандредног писара друге класе начелства округа београдског, а да врши дужност писара среза посавског и прима плату на плате овога, Војислав Раденовић, практикант истог среза.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.452 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за писара прве класе среза добричког, Алекса Жујовић, пореског пете класе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.454 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављени су:

за писара друге класе среза рамског, Коста Костић, писар исте класе среза голубачког, — по потреби службе;

за писара друге класе начелства округа моравског, Коста Цветковић, бивши писар начелства;

за писара друге класе начелства округа рудничког, Милован Максимовић, писар треће класе управе вароши Београда, — по потреби службе;

за писара треће класе управе вароши Београда, Милан Пајевић, писар друге класе начелства окр. пожаревачког, — по молби;

за писаре друге класе начелства округа пожаревачког: Чедомир Марјановић, бивши полицијски чиновника и Милоје Радуловић, практикант истог начелства;

за писаре друге класе начелства округа ужичког: Драгутин Радовановић, бивши полицијски чиновник и Милош О. Мићић, практикант среза пригорског;

за писара друге класе начелства округа чачанског, Радомир Матић, практикант ср. жичког;

за писара друге класе начелства округа београдског, Александар Ј. Андоновић, практикант истог начелства; и

за писара треће класе управе вароши Београда, Данило Трићковић, свршени правник и бивши практикант.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 7. децембра 1902. год. № 31.453 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, решено је:

да се Михајлу Петровићу, писару друге класе среза алексиначког, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.456 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Бранимир Ј. Рајић, вандредан треће класе округа пожаревачког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. год. № 31.451 у Нишу.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Ђорђе Стојановић и Сима Илић, писари прве класе среза пожешког, на основу §. 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусте из државне службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 22. децембра 1902. г. № 31.459 у Нишу.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

Злочин из страсти

— Чезаре Ломброзо —

Ма шта да се догоди у Паризу, увек се услед неког чудног психолошког процеса, дотера се, дигне се граја, те се цео свет за то заинтересује, и онда није нарочито чудо, што је жалосни злочин младог сликара Сиднома бацио у размишљања многог интелектуалног посматрача. С разних страна поставља ми се питање: „Је ли то био злочин из страсти или обичан злочин?“

Да би ствар била јаснија, морао бих да овде изнесем један део мојих теорија — а то би ме одвело далеко — морао бих најпре окарактерисати мог „злочинца“. Довољно ће бити и ово: Докле се правници баве самим злочином, моја школа сматра за важније, да проучи злочинца, и она у злочиначком свету разликује више група. У прву долазе људи, који су се родили с наклоношћу на злочину. Они чине зло без икаква узрока, чине зло што су зли, и тој моралној монструозности одговара увек читав низ анатомских и биолошких аномалија, које нас подсећају на пračовека, а понекад на дивље звероше. То су рођени злочинци. Али овде није реч о њима, јер нико не мисли, да тој групи може припадати уметник Сиднои, који је до часа, док није извршио своје кривично дело, живео беспрекорним животом.

* * *

Али има једна друга категорија злочинаца, а то су злочинци у ширинама. То су обични људи, који падну услед каквог жалосног повода. Они изврше по неке тешки злочин, чешће но коју мању кривицу. Онде спадају све преступне кривице, велики део војничких кажњених кривица. Али Сиднои се не може урачунати ни у ову групу.

* * *

Ми овде морамо скренути пажњу парочито на оне правце, које сам ја означио као „криминалоиде“. Ова су нека средина између рођених злочинаца и злочинаца из навике. Они остају поштени докле не наступи какав кобан догађај, који их после неког времена ували у најтеже кривице. И код њих се могу наћи карактерне аномалије; они не оскудевају у нравственом осећању, али оно није много развијено, те они нису способни за дубље, трајније наклоности; осећају, али не увек, њиу се они за учињена дела и показују грижу савести, али никад тако снажно као поштени људи или злочинци из страсти. А оно што их особито карактерише, то је да уврок, који их гони на злочин, увек стоји у сразмери према тежини кривице, да су оставали увек да између извршења и извршена дела протекне доста времена, по неколико месеци, па чак и по неколико година. Дано их је пагнати на признање, које је увек искрено, докле рођени злочинац обично одриче и на самртном часу. На њих и прај свега тога код њих још непрестано остаје живо сећање према ближњему, у чему рођени злочинац потпуно оскудева, и доста пута су алтруистичне наклоности многега криминалоида одлеле у Јакобова наручја.

Тако је то било с Ауерманом, који је за своје тридесете године остао поштен. Једном слуги дуговао је он извесну суму и није могао да је врати. Увалудно је изкушавао он ход разних лица да позајми ту суму. Четрнаест дана пред рок плаћања те суме, због које му је продата кућа, усели се повераилац у њу, раскомоти се у њој, леже у постељу, стаде дужника грдити најогрднијим речма и изјави, да се неће ни иуће мали догод му се не да повећ. Ауерман изиђе, прибра одважност, паће једну дебелу штицину и врати се у кућу, говорећи сам у себи: „Ако је још ту и ако не буде грдио, убићу га“. Што је мислио, то је и учинио. Повераилац, који почиње поиово бесиети, умире под његовим ударцима, за тим злочинац одлази у суд и све признаје.

Једна радница, у добу од 22 године, изузимајући велику браду потпуно нормална, воли једног радника и он њу воли,

Они су намерни да се венчају. Међу тим њој се приближи господар фабрике, вали да је новцима и лепим речма и она му запада једну ноћ. Њен вереник то дозна, пада у бесилво и натерује је да буде сакривена у његовој соби. Она га слуша, јер неће да буде напуштена, домаћи фабриканта из његове канцеларије у један густиш, где га убија огорчени вереник. Одмах их затворише, она признаје све, али не показује ни узрујаности, ни кајања. Овде видимо још један од главних узрока, који криминалоиде гоне на злочин. То је живот у двоје и његов моћни утицај. Колико само пута љубавник, муж, радозна други део на зла дела!

Али оно што данас криминалоиде највеће заводи, то је побни чар великих, лако стечених богатава, која су им пред очима, као н. пр. у банкама, које се тако лако претварају у лепо зла. Овде је двострука драж неизмерне добити која је завела већ толике поштене људе, да се лате превара, а особито ако падну под утицај вештих препредењака или се услед свог доброг политичког или финансијског имена уздигну на чело каквог великог предузећа. Тако памтимо. И они су се у почетку одупирали искушењу, али драж је била и сувише јака, сугестивна снага завођача и сувише велика. Они су толико попуштали, докле им зло после неколико месеци није прешло у навику, али не толико јако, да их хапшење не би погодило као гром, на чак неке и живота стало.

* * *

Тој групи чини ми се да припада Синдон. Али како га многи рачунају у злочинце на страсти, овде ћу да окарактеришем последње подробније. Они чине једну групу за себе, која се од свију других разликује. Не само да се код њих не може сирош доказати каква телесна или душевна монструозност, него они баш имају већином најлепши спољашњи изглед и појављују се пред нама пре недела, као и после њега, као потпуно поштени људи. Њихов је алтруизам претерав, претерана је њихова потреба на пријатељством и љубављу, што доста пута баш постаје узроком за противзаконске радње, и докле је рођени злочинац анестета, у свиком погледу остаје туп и без осећаја, а криминалоид то може бити само делимице, пасионални злочинац је прави хиперестета. Кад је Курти видео да га је напустила драгана, која га је изневерила, кушао је он кућу преко пута од ње, не због ње, већ само да би могао видети њене проворе, а пријатељима је показивао столицу, где је обично седео тај „анђео", како се он изражавао, тај анђео кога је он усрою убио.

Кад Да Јита није више могао да говори, пита да се састаје с драганом, коју је дошиље убио, притискивао је уши на зидове њене куће, само да чује њен корак. Он је налазио уживања у томе, да тако остане по неколико сахати. По извршеном делу такви злочинци не показују више ону гвозлену апатију, по којој се познају рођени злочинци, они пита више претерују у изражавању свог кајања и доста пута у мукама гриже савести извршне самоубиство необичне врсте. Чим је Чапријани убио своју жену, одмах се срушио крош прозор; чим је Санд убио Конебуа, дизнут је пробо мачем своје сриде; чим је Клуди убио своју драгану, позубио је њен лепи, пошто ниселину од шалтре под њеним прозором, па пошто су га ухватили, претрпио је себи жилу да му изиђе крв. Они који се не убијају, пиздају се сами суду, и не само да све признају, већ чак и претерују у признању и траже да буду осуђени. У одличним Холцендорфовим дедима спомиње се Мјеров и Кориганов случај. Ова два злочинца из страсти, кајући се за своје дело, постају дошиље масионарци пуни пожртвовања. Страсти, које чине побуду у овим драматичним случајевима, не спадају у ред оних које полако сазревају у човечјем срцу, као што је грабљивост и амбиција. То су страсти најэлементнијег рода, више пута увишене, тако да су узрок и средство увек сразмерни. Код Леонида је драгашино неверство, заоштрено исмевањем и руганом, код Вирањина браколомство, ухваћено на делу, код болног Булеја безазленост жене, која мисли, да он спава те се с пријатним љубавником разговара о предстојећој смрти свог мужа. Оно што је једном Орсинију, једном Санду тирело оружје у руке, оно је рђаво доживат, али безгранична патриотизам, биза је бодесна мисао, да користи отаџбини, убијајући једног од својих тобожњих непријатеља. И готово сваиад у таким случајевима протекне прло кратко време између одлуке и дела, неколико сахати код Булеја, неколико минута код Вирањина, што је опет у великој противности с радном рођеног злочинца и криминалоида. Пасионални кривци не знају за лукавство, они немају спучесника, не служе се никад припремним, брижљиво изабраним оружјем, већ употребљавају ма шта, лубе, ноките, макаре но каткад раде као луди и убијају све што затеку у бинзини предмета своје мржње.

* * *

Многи политички злочинци могу се сматрати као пасионални. Парички фанатизам може дотерати до пролевања крви. И они су већином млади људи, готово увек падају у очи због своје лепоте, своје спонашње појаве. Тако Орсини, Петровскаја, Осински. И Мацини, Данило, Пома, Фабрици беху запосно лепи људи. О спромазу Чиајн прича се, да је сјај његових очију, његова личност имала такве драж, да је сваката приланчио. Готово никад немају спучесника (тако код Санда, Пасананата, Кордијеве, Оливе, Монкузија и.т.д.), а код неких је осећај поштења преко сваке мере развијен. Санд је живео као какав светац, Шарлота Кордијева била је за пример девојка; Лингуб, милионар, живео је као какав просјак, да би обогатио партијски фонд. Тако да су га морали насилно, да учини што му је најпотребније, иначе би био умро од неволе. У таким природама је несма сазимо развијен нагон, да се жртвују за добру ствар. После Бабајева атентата дожнвело се у Персији — као некад у старом Риму код Хришћана — да су се људи, који иису припадали тој секти, лажно денуцирали, да би умрли заједно с Бабијем. Код многих се неодољива тежња за обнављањем удружи с необичном интелигенцијом.

Јасно је да Синдон не припада овој групи која човечанству доста пута служи више на част но на срамоту.

* * *

Ко је год пратио Синдонову парницу, могао је бити на часто, да он нема на себи никаква обележја злочинца, који је злочин извршио из страсти. Да посматрамо најпре његову физиономију. Она је доста неправилна, доње вилице су непомално развијене, нездрав су врло широке, лице бледо, усне румене. Међу његовим рођацима било је тешких случајева неизрастиње. Његова је сестра извесно хистерично-епилептична и имиџинална као и он. То је доказала она жалосна сцена, коју је показала за време претреса, што браколомна преступница њеног брата није терешила саму себе, да би скинула терет с оптуженога.

Рецимо да побуда, која је том младом човеку турила револвер у руку, није била скроз непшемената, иначе она није одговарала величини злочина. Једни његов пријатељ казао је, да је то лудило и претеспство Он је љубио једну четрдесетогодишњу жену, ствар се тицала једне већ задовољене љубави. Та хђма више није хтела да се с њим дописује, а још мање да с њим бежи. Он је желео да се она раздвоји с мужем, па да се уда на њега. Могуће је да је он то желео из користољубља. Јер он је у то више но гостољубиној кући уживао сем домаћинске наклоности још много као учитељ, као уметник, као пријатељ, и у претпоследњем писму, које је писао супругу те даме, говорио је он — тако је бар гневно казала бивша његова љубазница — о предности својих слика и о дамином миразу, који га се мираз у ствари није ништа тицао. Чим је затворен, рекао је судским стражарима, да је убијени био муж његове љубазнице, и да га тај муж киша већ две године — као што се види, то су све речи, које су у противности с најелементарнијим осећајима морала. У том погледу личи он на лопова који своју жртву назива наралицом, што у њеним деновима није нашао ништа да украде. Од њих двојице муж је био онај, који је имао право и готово дужност на освету. Он би у том случају био пасионални злочинац, докле је онај други, који је узабрао забрањен плод, у најбољем случају заслуживао само једно, на ме да буде отеран из куће. У место тога писао је он мужу 15. одговарајући на његово писмо, којим му отказује пријатељство и које је било несрећно стизиовано и имало у себи увреду: „Ви сте покварен човек!" Али он не преступи против њега за то — сигуран доказ, да његова побуда није била ни увреда. Ни 18. не преступи он против њега, ма да је 16. купио револвер и муж га тога дана тукао и пљувао на њ. Да је тога дана дошло до крвавих дела, било би појмљиво. Али тај човек не буни се, он пише, он само телеграфише, он још једном пише жени, да је наговори на бегство. Тек кад се она томе одлучно успротивила, решава се он да куни ешнеке, да револвер проба у њу и тек 21. шестог дана после овог догађаја, у ком је рђаво прошао, пише он једно дрво писмо мужу и тућој жени и убија тога човека у близини ње-

гове пољске кућице, ма да није био ни најмање раздражен. Као што жена прича, муж се овога пута према еликару понашао мирно.

Према овоме делу је изгледало прилично; најмање шест дана протекле се предумишљај, а то је баш супротно овоме, што обично бива код злочинаца из страсти. Недостаје још једно друго битније обележје: кајање. Уместо да после дела осећа грижу савести, да је био као луд, да се носи мислима на самоубиство, он вели једном очевицу: „Добро је што је заслужио!“ Као да је сиромах муж заслужио казну за то што је бранио од дрских напада своја најсветија права! Не беше му довољна ова крвава лажна логика, но је тај човек имао још толико присутности духа, а одмах после извршеног дела прочита жандармима одломке из једног писма, које је лама оценавао, и да каже „Из овог писма може се видети стање моје душе“, чиме је отприлике хтео да каже, како је он дао видна доказа своје љубави према дами.

Ово све је доказ, како се не понаша злочинац из страсти. До душе ја ћу признати, да је његов друг, млади еликар Бозанр, имао право кад је љубав овог тридесетогодишњег човека према четрдесетогодишњој жени описивао као особито жестоку и она је морала бити у толико жешћа, што је он, по искази његова бранионца, дотле био непин. Исто тако нећу да поричем, да није осећао велики бол, кад су га истерали из оне гостољубиве куће. Колико га је болело, што га је љубљена жена оставила, види се по томе што је за један дан оседео. Али не значи то да је он злочинац из страсти с тога, што га је жестока страст нагнала на злочин. Ко не може да се одупре злочиначком нагону, инстинктивном импулсу и код свега дотадањег поштења постаје злочинцем, као Ауерман, као Панамисте, није паснонални злочинац, већ криминалоид. На пример осмотримо поменутог мужа, који се може сматрати као нормалан човек: он га грди, туче, али не убија га, ма да је уневољено имао право на то. Што криминалоида разликује од злочинца из страсти, то је дуга припрема и неосећање кајања. Али с обзиром на то, што је ту била умешана љубав, бар епизодички, и што је Сиидон, као и многи интелигентни пасионални злочинци, био досад један млад човек, може се сматрати, да се код њега додирују оба типа, тип пасионог злочинца и криминалоида и да један у други утичу, јер као год у природи, тако ни у криминалогији нису сасвим одређене и неповодљиве разлике и граничне линије.

* * *

Сиидон је осуђен само на десет година робије, што је потпуно оправдано, кад се узме у обзир она искра страсти, ма да у Француској доста пута у сличним случајевима судови осуђују кривце на смрт. Ту у том умереном напицању казне видимо пример бистре, практичне, и ако можда несвесно употребљене криминалне антропологије. Посматрали се дело само по себи, онда би учинилац морао по старој пракси у најгорем случају бити осуђен на смрт, докле би исти злочин, узимајући у обзир људе разних група, био и различито кажњен по криминално-антрополошкој школи. Криминалоиде ваља уопште блаже кажњавати. Да је Сиидон био рођен злочинац, мучно да би могао избећи смртну казну или доживотну робију. Да је он био злочинац чисто из страсти, да га је завео изненадни гнев, какав племенит осећај, онда би се сам његов злочин сматрао као казна, јер он би му целог века био оптужба против њега, а осем тога био би можда мало кажњен, на пример прогонством. Али за једног криминалоида, који се може само делимично назвати пасионалним, за њега је десет до двадесет година робије довољна казна, јер од таквих људи друштво се нема бојати повратка и према томе не мора се сувише строго према њему поштупати. Узимајући пак казну може за осуђеног бити благодет и у будућности му послужити као против јетство против жестоких нагона, која су га једном намамила на стазу злочина.

Турин, у новембру, 1902.

Једна сензационална парница у Енглеској

У енглеској беше у прошле године једна сензационална парница са солиципторима, о којима се свакитавају интересантне појединости, у једном писму из Лондона, штампаном у руском журналу „Право“.

„Скоро је свршено, пише у том писму, неколико сензационалних процеса, и пола туцета наших солиципторе осуђени су на радове на галијама за преваре. Међу осуђенима налази се и бивши председник Law Incorporated Society и председник дисциплинарног комитета коморе солиципторе, који од надзорника професионалне етике одлази у зидове каљеног дома на 12 год. По нашем мишљењу драма која се одиграла у централном кривичном суду, није нешто епизодично, нешто патолошки случајно; она није ни нешто свршено; пред нашим очима дигнута је само за тренутак завеса, да одмах, опет све се сакрије.

Solicitor или пређашњи attorney одговара по својим функцијама француском avoué. То је поверник, правни агенат приватног лица. Та је установа прешла у Енглеску из Нормандије, али је се јаче у Енглеској развила. Код нас је јако разликовање функције у адвокатури: с једне стране је адвокат, barrister at law counsel, који говори у суду, а с друге — солиципор, агенат клијентов. — У XVIII столећу јавља се тежња уједињити све ауторитете у једну корпорацију и подићи важност те професије. 1825 год. приватном иницијативом оснива се Law Institution, који 1831 год. добија краљевску хартију а 1860 год. промени име у Law Incorporated Society. Та институт, један од најзаслужнијих у енглеском правном друштву, организовао је 1833 год. правно образовање за солиципторе, постаје 1843 официјална регистратор за процесну а 1888 добија и дисциплинарну јурисдикцију, ма да солиципор није обавезан да буде члан корпорације.

Од тога времена подигли су се социјални положај у звање солиципора. Дотле презрени агорај постаје осуђени правник и добија право да брани у нижим судовима заједно с бористером. У материјалном односу звање солиципора још је зрелије, пошто бариетер добија пуномоћство од солиципора, завели у неколико од њега и не може се јавити на суду без посредништва солиципора (између њега и клијента). Како у грађанским, тако и у кривичним стварима. Паралелно с тим променама у земљи се вршила економна еволуција; кредитни живот неома се развио а непокретна сопственост све се више мобилисала. Међу тим правне форме остале су у многим односима без сагласних измена, као на пример сва процедура преноса сопствености земље, форма залоге те сопствености. Али што нас овде највише интересује — то је што су се у руках солиципора почеле гомилати сви туторски новци (trusts). Због компликованости правног живота тутори су, у невољи, морали све више прибегавати „помоћи“ солиципора, ако и само зато што је већ уводило солиципора у број тутора. Тако исто и већина „центлмена са незнатним средствима“ (иначе без одређеног занимања) и удовица, неудате женске и т. д. Желећи да добију више приход од својих капитала, него што би им могли дати заводи и друга сметишта, прибегавали су својим солиципорима у нади да ће им они добро удожити њихове капитале, и да ће чувати поверени им новац као не голим мачем пределе, то у крајњој мери сним „дукаством“ које публика трпи од адвоката.

Тако је мало по мало солиципор престајао да буде пре свега правник и постао је све више финансијски агенат, нешто налик на банкара, — а за тим електрицитет при образовању акционарских друштава. Та трансформација изгледа је на врху процесије. Још се жалосније види то у полицијским и грофовским судовима, који имају свој персонал правника солиципора, који свима срестнима гледају да добију стварн у своје руке. Полицијски чиновници, надзорници казнених завода, кмегоноше и др. постају њихови агенти и за то сваки добија „комисијон“ који је свети у Енглеској. Све се то чини скоро јавно, на погледу свих, али публика окреће очи од тога. То што солиципор губи на комисији он мора добити другим срестнима. Он неће почиње хазарну игру, споје врсте, он уговора да води парнице, и предлаже кредит, што је већ законом забрањено.

Ено таке слике на судске сале.

Горе стоји Б. Лек, старац од 62 год. Он је већ четрнаест година солиципор и у професионалној средини заузима висок положај. Он је био ипа више председник Law Incorporated Society, друштво, чији смо значај овде горе описали. Много година он је био председник дисциплинског комитета те корупције, а ево сад одговора пред судом за обману. У Јулу 1900 год. Стварн Лекове стајале су већ врло рђаво; он оглашава себе да је неспособан за плаћање. Пасива је премашила 2 милиона рубља и на основу књига могло се ранице предвидети да ће 5,100.000 франака, које су му поверили клијенти, пропасти без

трага. За тим се увидело да је најмање у 17 случајева Лек повредио норме кривичног права. Оптужба је се ограничила само на четири случаја.

Први случај: 1888 год. неки Цеферине оставио је завештање на основу којега један дом имаља прешао је на Лека као на старосца по завештању, које је учињено у корист сестре деди Колгерот. Завештање је требало да се оствари 1896 године и Лек је био означен за извршиоца тестамента. За то време деди Колгерот пренесе по завештању право сопственоста на своју кћер, а Лек приснопо новце себи. У осталом кад су од њега тражили мање суме Лек је плаћао, али из других поверених му новаца, и на послетку он није могао продужавати ту манипулацију. То је исто учинио Лек и као старалац другог једног лица.

Трећи случај: млади официр Кавендиш, позајмећи за Индију, поверио је Леку 450,000 франака, од којих су 350.000 ор. отишле на спекулацију самог Лека. Назад и старатељски новац од Хопенеса тако су исто отишли незнано куда.

Као што видите факта су сасвим проста Њихова сложеност долази с једне стране од њихове, многобројности а с друге од специјалних услова живота Лекова осим иних дужности у професији, окривљени је био још директор три железничка друштва и у многим другим акционарским компанијама. По речима ликвидатора Лек је већ 1888 год. био у тешком положају. За 25 годишњи период ни један пут није био состављен уредан рачун или списак куд су смештени и уложени били новци разних повериоца и старатељски новци. Међутим сваке године приход Лека долазио је до 2.100.000 франака. Резултат процеса био је осуда Лека на 12 година на галијама. После два дана, други солиситор. Арнолд чије је дефицит долазио до 10 милиона франака, био је осуђен на 10 година на галијама.

Много су мање кажњени неки солиситори за обмане најузгарнијег типа. То су били све бедници, који су се користили својом „умешношћу“ у законима да би добили што се може, како се може и где се може. Таквих процеса очекујемо још не мало, као што смо их и прошле године имали доста.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

Анархисте као убице

(Свршетак)

То је писмо прочитано на претресу. Погодба је била несумњива, а порицања сведока била су јој последица. На крај, дух поротника био је поколебан. Марпов-љев адвокат знао се врло вешто користити пуштеним гласом о малом, плавом човеку. Поротници се дадоше занети том комедијом, и Марпо доби олакшавне околности које га спасоше од гилотине.

Већ сам објаснио да у Безбедности нису пристајале смртне казне; на крај, изгледало је свима тога дана да су поротници можда јестино оценили живот једнога од оних агената, који се, уз толико самопрегоревања, одају одбрани друштва.

И то онда када се често осуђује на смрт убијца какве јавне женске!

Поређење је било врло негодно.

Што је најзанимљивије, то је да је, неколико дана после те осуде на вечну робију, која је за Марпоа била све чему се могао надати као најбољем, јер није ни помишљао да га могу ослободити, — опет дошао у Палату Правосуђа, због кривичног претреса, у који су били упућени његови неглашни другови, у традиционалној кра̂ји бицикла.

Марпо, који више није имао шта да изгуби, збаци образину и стаде се забављати плашећи слушаоце својим анархистичким назорима.

Кад га је председник запитао, поводом једног случаја Лиге против гладе, каква је задовољства налазио да иселава кириџије не извештавајући најпре о томе гаде:

„— То је са сним природно, одговори Марпо подругљиво: жуље су сагради̂ли радници, према томе оне су њихове, те је и право да раде у њима што им је воља.

Назад, кад је одлазио, даже своју качкету, на, звучним гласом, добаци пласичним узвик: „Живела знархија!“

Последњи злочин о коме хоћу да говорим врло је познат, а извршен је на неколико дана пре убијства Кольсонова; али то је можда, од свих оних акера, она која најбоље показује прави дух другова у тренутку када је прошасида делом била у моди. Може се чак рећи да је она санитета анархистичког духа после силног покрета који је створио Равашол.

М. Ђорђевић, неглашни њиномоћни министар Србије у Паризу, који је од своје владе био назначен да врши исту дужност и у Букурешту, био је човек изванредно простих навика, и имао је обичај одлазити на ручак у ресторан Дивал на улазу за оперу.

Тринаестог новембра 1893. године, баш је био довршио вечеру, и устао да обуче горњи капут пријачен о вешалицу, кад једно лице, некакав са свим млад човек, малена раста, устао од суседна стола, скочи на њ и лупи га жестоко у груди.

За тим тај непознати побеже тако брзо, да нико није имао времена ни да помисли да га задржи.

Био је већ далеко, кад опазише да је несрећни министар Србије био жртва једног покушаја убијства.

Г. Ђорђевић, на срећу, не беше осетио никаква бола. Помисли да је имао посла с каквим крадљивцем који му је хтео зграбити новчаник. Живо принесе руку џепу, и, у том покрету, паиће на једно сечиво, забодено у хаљине, и које он ипчупа и баци на земљу. Био је то један обућарски нож.

Одмах, један млад крви стаде тећи на ране, и г. Ђорђевић онесвести. Пренесоше га најпре у собу за рубље у тој радњи, где му један лекар из суседства, доктор Дарк, указа најпотребније неге.

Рана није била дубока и, у прном тренутку, ниеу је сматрали као опасну.

На жалост, сутра дан, г. Ђорђевић, који је био пренесен у стан који је имао у хотелу Виндзор, доби нервозну кризу, и неколико лекара, позваних у консултацију, констатоваше да се догодио унутрашњи излив крви у грудној марамици.

Министар Србије лебдио је неколико недеља између живота и смрти, и спасао се тек после једне особито опасне операције: отварања леве стране грудног коша.

Комесар кварта на Вандомском тргу, извештен о злочину, одмах је отпочео истрагу: убијца беше оставио своје оруђе, свој обућарски нож, на коме је био опај знак, изрезан на сечиву: „*Frédéric, C. G. Marseille,*“ а уз то мекши шешир прне боје на чијој се постави налазила она белешка: „*Rue des Fabriques, № 4, Marseille.*“

Било је дакле знакова за проналазак убијце, у толико више што је његово мало чудно понашање већ било привукло на-ш и пажљу келнерица и гостиј који су ручали према њему.

Задржао се своро један час, по што је био свршио свој оброк, лутајући нејасно очима, ослањајући се на леви лакат.., Рекао би човек као да је одслушивао гласове који су у њему самом говорили..

Сва лица која су још исте вечери саслушана, дадоше са свим тачна обавештења.

Али нису морали тражити убијцу.

Око једанаест часова у вече, комесар на Вандомском тргу добио је депешу од стана колеге у кварту Ла Рокет, којом му се јављало да је једно лице, рекао да се зове Леон Леотије, дошло у његов комесаријат да га притворе, говорећи да је, у неком ресторану Дивалу на улазу за оперу, ударило обућарским ножем једног госта коме имена не зна.

Одмах, полицајац које беше отпочео истрагу, оде полицијској станици једанаестог округа, где је био притворењик; али одај се задовољи само тиме што је поновио свој исказ; ништа више хтео рећи о побудама које су га нагнале да изврши своје дело.

— Оставите ме сама и на миру до сутра, рече: потребно ми је да прикупим све своје мисли да бих нам могао одговарати!

То је један од ретких анархиста на-ших писам ниједа нијао у своме кабинету.

Његов случај био је изванредно прост: признавао је, очигледно је био без саучесника; служба Безбедности није се дакле имала бавити њиме. Пажљиво сам стао посматрати Леотијера тек на судском претресу.

У тога несташна од двадесет година било је лице каквога небом озарена човека. Лице, мало оштро, било је необично бледо, оштре јагодице, отворено чело, мале кратковиде очи поузчене мало дубље у очне дупље. Леотије, са белом вратном марамом коју је увек носио, изгледао је као напан адвокатски писарчић или непризнати песник. Фини брк засењивао му је усну, а глава огрнута од браде затворено нестељасте боје убпажавала је оштрину његова лица.

Од свих анархиста које сам виђао, овај ми је за цело изгледао најискреније одушевљен, али и најслабијег мозга.

Па иак, сутра дан по његову ухапшењу, прва му је брига била да уверн како није имао намеру да убије.

— Могао сам смртно ударити оног грађанина, рече. То нисам учинио! Прорачунао сам снагу свога удараца ножем!

И, после те мере опрезности, наставио је своје изјаве:

— У Паризу сам од пре седам месеци, рече; има већ два месеца како сам без посла, доведен до невоље. И ја имам права да једем, као и грађани: хтео сам да ударим каквог грађанина! Немајући динарита, послужио сам се својим радним алатом. Само, пре тога, хтео сам се добро најести. И тако, пређуче, ручао сам, на вересију, код Марселија; али газда се задовољно да ме избаци на поље! Радо бих убио каквог грађанина у томе ресторану, сви гости беху отишли. Нисам могао ударити ког келнера! Келнери су радници!

Тај чудни несташко био је, ради онога што је хтео учинити, „добре среће" да удари, у Дивалову гостионици, једну знатну личност; представника једне туђе владе у Паризу.

Кад је сазнао по ко је била жртва, био је пун радости.

— Врло сам срећан, рече, што ми је пало у део да ударим једног посланика! Посланик, то је двоструко грађанин!

Али, што је можда занимљивије, то је писмо које је пред напрснење злочина написао једном вићеном анархисти који му је наређао као најважни ауторитет у странци, и с којим је два до три пута долазио у додир.

Као што сам раније рекао, то је писмо најпотпунија изводе праве анархистичке науке, а уз то је и занимљиво под пером једног детета од двадесет година.

„Париз, 12. новембра 1893. г.

„Драги друже,

„Друг који ти пише, онај је исти нога сн видео у суботу у вече, коме је право име Леон Леотиље. Немадосмо времена за разговор, те, према томе, нисам ти могао рећи што сам хтео. Али данас, у недељу, хоћу да ти окријем свој положај и кажем своје мисли.

„Као што сам ти рекао, остао сам Марсељ месеца фебруара, и пошто сам провео два месеца код своје стара-мајке, у једном засеоку Горњих Алпа, дошао сам амо, у Париз, 20. априла. Нашао сам готово олмах рада, рада у своме обућарском занату, али од 21. септембра, дана када сам напустио свога газду, не хотећи да сносим људи и претераности једне такве птице, садашње друштво напшао ме је да живим од данас до сутра.

„Нашао сам за тим да израдим још неколико пари цокула, што ми је једва дало мраха да животарим, залуживши се. Али, од пре неколико дана, како нисам имао више шта да радим немам ни паре у џепу, те ми се прети да ћу бити избачен из стана.

„Појмим, према томе, колико ми је положај притиснан. Приморан сам дакле да умрем од глади, или да се убијем.

„На лепо, не! нећу изабрати ни једно ни друго; прво за то што хране има, јер су дућани препуни робе; а друго, нећу да се убијем да бих избегао срам да будем кукавица и несавесник. Осталим другима, који су у моме положају, да се глупачки и недотупано убијају. Доиста, не може човек бити глупља и безазленијн него кад се убије пре но што удари на оне који су узрок томе. *Жалимо их, али не кривимо их!*

„Што се тиче мене, који сам, од своје неспасете године, анархиста, или боље који сам, од тих година, схватио добровољства анархије, требућак је за мене нешто да покажем да један револуционар не сме бити према својим делатима ни кукавица ни мек, и за то сам се чврсто одлучио да се осветим.

„Осветићу се како узмогнем, јер немам прилике за задам канап тешки удар, као узвишени друг Равашол.

„Моје изабрано оружје биће мој радни алат; али шта мари? Биће опет једна деликатност што ћу умрети једног грађанина оружјем које ми је служило на производњу онога што овај троши на мој рачун.

„О! веома бих желео да могу изабрати, каквог судију, на пример „К. из галле луненке пећање;" али, и опет велим, на своју велику жалост," немам под руком ништа што би ми могло то допустити; а, уз то, не познајем ни њих лично, нити њихове станове; али *нећу ударити невина човека кад ударим врхог грађанина на кога налијем.*

„Не мислим говорити на дугачко, јер ми је време драгоцено и вероватно је да ћу, кад будем прочно моје писмо, већ бити спетљан; на иак, рачунам на тебе да ћеш доћи да ме бранши од мантијаша, и обојица ћемо имати прилике да проведемо један радостан тренутак развијајући пред судом разлоге који нас нагоне на рад.

„Завршујем надајући се да ћу могу расчути на другарску солидарност и узвикујем са Бланкијем: „Ни Бог, ни господар!" Додајем: „Живела анархија."

„Ура!

„Леон Леотиље."

Сва мрзња анархиста напредно је исказана у том писму једног детета од двадесет година, које у створи није имало никаквих разлога да мрзи своје ближње, и чија је грозничава машта за цело најнанимљивија примерак онога стања болесна духа из кога је изашла анархија.

На претресу, утврђено је да Леотиље никад није био под ударцима оних невоља које ломе и укоче по каткад и најхрабрије људе. Увек је имао рада и могао је зарађивати најмање пет динара дневно; један од његових земљака помагао га је саветима и песом, а о пуноletству имао је да прими код једног бележника у Маношу суму од хиљаду и сто динара.

Али сваки срећни случај који му се догађао чинио је Леотиљера, ако је то у опште могућно, још нутљивијим, и завист због боље судбине других, која му је била у души, огадила му је живот.

То је историја свих оних младих анархистичких фанатичара, као што је Емил Хенрих, на пример, који су, уз врло високе тежње, а без храбрости која је потребна да би се задобило жељено место у животу, налазили за подесније да се хвастишу у празним декламацијама и да се убијају у каквој препаљевници!

Анархија је, у основу, и са врло ретким изузетцима, мишљење које радо прихватају лопиди, они који замишљају да је срећа једно право, и да не треба себи задавати трудa да би се она здобила.

Никада нећете видети међу фанатичарима и бедућницима снажне природе које улазе у живот са зубима који су дуги колико и шахови, можда, али и са снажним мишицама које им дају маха да створе себи какав положај у друштвеном окршају.

Међу анархистима, ако по који пут и буде борача, као што је Равашол, то су онда људи са свим друкчије категорије, харамије, лопови, разбојници од заната, који су врло срећни што у анархији налазе неку врсту политичке рехабилитације они који су дотле били прзарани од свих страпака, гоњени од свуда као париje.

Пасли на почетка деветнаестог века говорили су о болести у душама. Мисе, у својој *Исповести* и у *Роли*, показао нам је читаво једно поколење у ког нише није било идеала, није било вероваша. Болест се раширила. Покољења која су дошла за овим нису умела сачувати ни веру у Отаџбину, која је, у прошлости, била довољна да начини великима Атину и Рим.

Нета олујна кола је одиела моral религија, одиела је и морал филозофија. Човек је остао са својим прохтевима, и у брзо је увиђало да се не треба борити да би их задовољио, и да је у праву да уме оно што жели.

Ма да ми није посао да се бавим друштвеном филозофијом, изгледало ми је да је то постувно опадање света што је идеално најпростије објашњење анархије код оних које називају њеним интелектуалним представницима.

Да ли је Емил Хенрих дакле нешто са свим друго него Рола?

Леотиље је био само обућарски радник, али је иак један интелектуални представник анархије. Машта му је била жива, страсно је читао књиге и журнале који би му дошли под руку... И несрећа је хтела да чита само нихилистичке књиге и анархистичке журнале.

Оном изванредном лакоћом младих духова да се надахњују туђим мислима, Леотиље је све своје мисли надахнуо доктринама нихилизма и анархије...

Судије признадоше томе несташку оданавање околности, и добро су урадили. Његова је одговорност неоспорно била ограничена.

Z.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Један чувени полицајац. — У Мађарској умро је прошле године граф Бела Радаји, који је био рођен 1829 год. Год. 1868, када су Мађарску биле попаниле разбојничке чете, он је био саветник у министарству полиције и прими се да хвата разбојнике.

Радаји чим је дошао у Сегедин промерио је полицајце своје и његово опште ово заустављо се на једном одлучном пандурском старешини. Радаји га призове себи и рече: „Чујем да овде преко Тисе у пустари пирује Фери Ковач (један од најопаснијих разбојника), иди и доведи ми га“. Пандур се насмеја: „Али, милостиви господине, та бих отишао, али се не бих повратио жив“. — „Поведи собом три пандура.“ Пандур одговори: „Ни један се неће усудити да иде тамо, па да га вешате.“ — „Но, кад ни немате смелости, ја ћу ићи да вас штитим“. Пандур га зачуђено погледа, али не сме ништа више рећи. За 10 минута већ су били са чамцем преко у пустари и највише Ферија где весело пије са неколико својих другова. „Ко је од вас Фери Ковач?“ запита Радаји. — „Ја сам, милостиви господине,“ рече учтиво Фери. „Метни му лисичине,“ рече Радаји старешини пандуреком. Но овај побледе и испусти лисичине, јер су три пушчане цеви биле управљене на њега. Радаји узме лисичине и сам приступи Фернју, а кад овај хтеде да се брани, Радаји га удари својом снажном песницом, да се Фери, урличући срушио на земљу. Другим покретом отрже једном разбојнику пушку из руку и кундаком дуни по глави трећег разбојника. „Имате ли сад смелости?“ рече Радаји пандурима, да овог једног, трећег, разбојника окујете.“ — Како ли тек беху Сегедински запрепашћени, кад видеше где доће чамац, а на њему страховити Фери и три његова друга окована. Ово смело дело Радајево, дигло му је јако углед међу пандурима, а задало је страха разбојницима. У Сирмгу су имали разбојници фабрику патрона, које су на нарочит начин правили а од барута, који су отимали војницима. Они су претили да ће Радаја бацити у ваздух, ако им дође. Радаји узме собом познатог старешину пандура и још три момка, да потражи разбојнике у њиховој фабрици. А кад ни један пандур не сме да уђе унутра, Радаји их остави на пољу, а сам уђе. Ту су неколико разбојника доста правили патроне, а ту је било и више буради барута. Радаји их замоли да му покажу ту вештину, што они драговољно учине. Радаји извади за тим своју дугачку лулу и замоли мало ватре. Разбојници одговорише да се ту не сме пушити. „Па над сте тако неучтиви,“ рече Радаји, „ја ћу се сам послужити“. Извади машину и запали лулу, па онако запаљену машину баци на дно. Разбојници да помру од страха, бојећи се експлозије. Радаји са пуном и запаљеном лулом, нагне се над буре пуно са барутом. Разбојници зајаукаше: Та немојте, сви ћемо одлетити у ваздух.“ — „Па шта се плашите“, рече Радаји, „хвалили сте се толико пута, да ће те ме бацити у ваздух. Но, на сво! Но већ над не смете, а ни напоље, само ће нас доћекати неко, који ће нас одвести на сигурније место. Аја, само један по један. Марш!“ И препливши разбојници изађоше један за другим где их пандури лепо оковаше. Ово друго смело дело толико је утицало на пандуре, да су радо у ватру и воду хтели за својим погланицом, а за разбојнике био је Радаји право страшило. Радаји је још врло вешт био, па је умео разбојнике да приволе на свако признање. Истражне судије мучили су их грозно али је многи разбојник стасиуо зубе, шкргутао од муке, али речи изустио није. Радаји их није мучио али њему су признавали све. Чувени Рожа Шандор, највећи разбојник, не хте рећи ништа. Радаји га даде извести преда се и рече: „Говори. Твоје је признање потребно, не само да се приволи казне, већ и многи невини да не страдају. Допушта ли ти твоја савест, да невини труну у тамници?“ И Рожа Шандор призна све. Но најтеже је било Радају да похвата јатаке разбојника. Ту је било и богатих трговаца, господе на чак и високих чиновника. Они су били вешти, прерпеени и умели су своје трагове да крију, јер су знали да радаји не штеди никога. Но Радаји је хохахао и њима. Једног дана дошао му је врло богат и угледан један сегедински трговац, и понуди му 50.000 дин. да не дира њега и друге досадање разбојнике јатаке. Радаји се поче да погађа са трговцем и рече, нако је то мало новца за све јатаке. Поштеденје за ту своту трговца и његове најближе пријатеље. И трговац поче да ређа имена господе и богатих фабриканата. Радаји се измирити и вели, нако је то много имена, али трговац само ређа. И тамо је трговац мислио, да је срећно склопио „уговор,“ а Радаји зазвони и рече старешини пандура који је ушао унутра: „Окујте овог господина и затворите га“. Тога дана одмаширање у тавницу 67 најугледнијих сегединских грађана. И наскоро владавини разбојника отаиуа последњи час. Тако је Радаја радио.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I.

„По члану 8. закона о пољаџурима, дражавни службеници, који на пољаџуру врше звањичну службу но добивају никакву накнаду за то, али ће општински судови плаћати дневницу за те службене дражавној каси, по закону о трошковима управних власти.

По члану, исп. 5. правила за извршење закона о трошковима управних власти, ако је пољаџур или решна општине, у којој станује чиновник, одређен за комесара, онда му припада двојна.

Поједина комесари у овакним случајевима напађују дијурну и за дражаву и за себе, те сами општина плаћа две дијурне за једне исте дане — и дражави и комесару.

Да ли је правилна оваква радња комесара?“

На ово питање одговарамо:

Члан 8. закона о пољаџурима, говори о случајевима, кад су пољаџури у месту, где станује и чиновник, одређен за комесара пољаџура, и кад комесару лично не припада никаква накнада.

Чл. 5. правила за извршење закона, говори о случајевима, кад су пољаџури ван места, где стално станује комесар, у коме случају он нма права на дневницу по закону од 19. фебруара 1892 године.

У овом случају општине морају платити и дијурну дражави и комесару, пошто они врше један посао, предвиђен законом о трошковима управних власти као приватно-правни посао.

II.

„У члану 9. правила и упутства за рачуноводство и књиговодство при општинским судовима, која је прописала Главна Контрола, на основу чл. 110. зак. о општинама под 11. мају ове године, стоји:

„Поредне општине за ту цељ морају имати:

1, деловодни протокол;

2, регистар;

3, експедиционну књигу; и,

4, касаничик.

У последњој напред поменутој тачки, стоји ово:

„Сеоска општине неће само деловодни протокол.“

У правилима пак о деловодству, књиговодству општинском и уређењу архиве општинске које је прописао господин Министар Унутрашњих дела 21. септембра ове године Бр. 24.709, на основу чл. 178 закона о општинама, стоји ово:

„Свака општина мора имати ове књиге: деловодни протокол, експедициону књигу и регистар.

Као што се из свега види, ова правила противурече једна другима.

Тако, по правилима Главне Контроле, сеоске општине не морају имати регистар, а по правилима Господина Министра унутрашњих дела, морају.

Настаје сада питање: која се правила треба придржавати.

А ово се питање умесно даша по томе, што неспа контрола може одбијати налагне, учињене на њеиаку регистра, као неправилне, над чијим правилима Гл. Контроле не морају постојати код сеоских општина, а полицајска власт, међутим, може кажњавати, ако се регистар не води.“

На ово питање одговарамо:

По члану 110 закона о општинама, Главна Контрола имала је да пропише правила о рачуноводству, и она је то учинила.

У погледу деловодства и књиговодства стоји у тесној вези са рачуноводством, она је морала помињати и њихе, које се морају водити по општинама, па је напоа да регистар није потребан сеоским општинама.

Напоменимо ово, да се регистар не мора водити код сеоских општина, није могла одузети право господину Министру унутрашњих дела, као надлежном да пропише правила о деловодству и књиговодству, да у ово унесе и то нерешење, да и сеоске општине воде регистар нити је, у осталом Гл. Контрола икада ту намеру.

Према овоме, мора се водити регистар и по сеоским општинама.

Она бојазан, да се неће примати налагни, учињени на њеиаку регистра, од страже Контроле, отпада, пошто се набавка врши по правилима, која је прописао господин Министар као надлежни.

III.

„Председнике општине М-ачке, тражило је од среске власти једну овесну сточних пасоша и молећо повод.

Начелник срески тражио је од Државне Штампарије оне пасоше, али она их није одмах послала.

Како је у том међувремену био пољаџур у суседној варошн, то сеоски кмеће из председника, да им шаље сточе биљете, и он ја

их не би изложио штети, замоли једну од суседних општина, да му да известан број посиња било на зајам, било за новац.

Дотични суд односе се овој молби, и без нарочите тражене дозволе од старије власти, преда 40 дуплираних из своје књиге посиња.

Настаје питање, да ли је рад општ. суда, који је извршио продају посиња, правилан и ако јесте, то по чему?

На ово питање одговарамо:

Због честих пријава сточних посиња, које су извршене то из ове судионе, сама се, према упутству господина Министра унутрашњих дела, од 29. јануара 1894 год. Сбр. 4901, води нарочита контрола код среских власти: коме је која књига посиња — серија и број — издата.

Ако би се дозволило, да општински судови после препродају оне посиње, онда би ова контрола била онемогућена, и прописана би била циљ, да се судбине краће посиња, и спречи злоупотребљавање оних.

Из ових разлога, поступци општ. суд. што је продао 40 ком. посиња, није правилан.

Али, како је овде била неодложна потреба, да људи не буду оштећени тиме, што би капар прошао, а иеховим стоком остала непродата може се окарактерисати овај случај, или треба бришално настојавати, да се то више не догоди.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Рудолфа Хенрих, молерв окд., тражи квартовски, актом својим Бр. 10061, исти је ослушен код квартa за крађу једних степеница, и понштај писца и молерија из куће г. Никозе Поповића, дрвеног сајеторника. Крађу и понштај учињено је 26. новембра 1902 год. и до сада није се могло никако прочући ради утеканља на призивни испит. Моле се све полицијске власти да Рудолфа живо потраже, и упуте управи града Београда с позивом на Бр. 38009.

Милана жена **Ристе Столића** из Јешевице отишла је од куће кошино где, и које се враћа до данас. Она има 25 година, раста средњег, дугих образа, косе смеђе, очију грворастих, уста умерених носа правилног, од одела има на себи: сукњу од селске тканине, рекао жупоњу од поректа, мараму на глави и опанке на ногама. Пађену треба упутити начел. ср. таковског, с позивом на Бр. 14337, или Управи гр. Београда Бр. 38291.

ПОТЕРЕ

Непознати лопов, 21. ов. м. увече је Перси Новаковић, из Звечки кобилу, дакле жеђе, у стражње ноге путаста, цветаста, 4 год. стара, једне тамне, ам, уједу а равне женске ствари. Моле се све полицијске власти, да лопова, живо потраже и пађеног спроведу начелнику среског у Обреновцу, с позивом на Бр. 11227, или Управи града Београда 37967.

Стеван Чарнић и **Петар Рогушић**, оптуђени због опасне пратње, 25. ов. м. побегли су испред спроводника, кад их је овај спроводио из Умке за Обреновац. Моле се све полицијске власти да их живо потраже и пађене спроведу начелнику ср. Посавског у Обреновцу, с позивом на Бр. 11308. (Упр. 38247.)

Непознати лопови, ноћу између 25. и 26. ов. м., обили су гвожђе на прозору, а за тим и пасу Тихомира Стојићковића, млинара, из Лесковца, из исте покрали су: 5½ пиндолова, једну бошку од 100 двипара у злату, 20 маранa у злату, 5—6 комада ношчишња по 10 динара, 20—30 динара у сребру, међу њима 2 шестодинара, и до 20 динара ниткла. Моле се све полицијске власти и општинским се препоручује, да живо крадљивца и покрађу потраже, и пађене спроведу начелнику среског у Лесковцу, с позивом на Бр. 23763.

Непознати крадљивац, извршио је крађу стварн Анастасу Пешини чипозлику, кроз отворен прозор кесене куће, у Кнегиња-Милошеву улици Бр. 11; одиео му је следеће ствари: једно ново женско одело, троје пантолоне, један изношен иберцигер, два изношена шешира, рукавице, 2 сребрне кашике. Моле се све полицијске власти, да живо потраже крадљивца и покрађу, и спроведу их Управи града с позивом на Бр. 37714.

Радован — Раде — Михајло Радовановић Иванковић, из Брезника, познати посилар, несавесан и бан. робијаш, који је под судом код апелационог суда за град Београд, за просту крађу побегао је 24. овог месеца из суда где је био

упућен на рад. Он има 33 год., средњег је раста у опште лаки, говори сем српског још и немачки. Моле се све полицијске власти, да Радована живо потраже, и пађеног спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 38.183.

Непознати крадљивац, 15. ов. мес. покрао је жени Јелисавки Миловановић, окд., која станује у Краљице Наталије ул. Бр. 12 и то: 5 пара мушких гаћа, од обичног платна, три пара са монограмом ЈМ, један без монограма; једно француско јастуче са чипком штрикано са монограмом Л. М.; једну покретну рекду за веш, једну белу сукњу са чипком, једно пиџаст матиче, једну блузу кецета, једаи пешкир од платна обичног и једну белу фирмту све у вредности 30 динара. Моле се сва полицијске власти, да живо потраже крадљивца и покрађу, и пађене спроведу Управи гр. Београда, с позивом на Бр. 37807.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Мирко Јовановић звани „Бриџа“ и **Јован Пецер**, лопови и пегарџије.

Као што смо у прошлом броју саопштили ова два лопова извршили су на опасан начин

крађу г. Милошу Нон-Јовановом окд. берберину на Теразијама.

Доносећи по обећању слику Јаношику, доносимо уредно и најновију слику „Бриџиу“

и појашњено питање квартa Теразијског: знали по шта о њима, шло и јесу ли још какву крађу или превару ноше извршили. О томе треба известити кварт теразијски с позивом на Бр. 10715.

Пријатеље, који ми писмено и усмено изјављују саучешће о смрти мог оца, молим да овим путем приме моју благодарност.

Н. Димитријевић
„Уредник Полицијског Гласника“

Садржај: I. *Службени део:* — II. *Стручни и научни део:* 1) Злочини из страсти; 2) Једна социјалистичка пароција у Енглеској. — III. *Поучно забавни део:* 1) Анархисте као убице; 2) Из страног света. — IV. *Поуке и обавештења.* — V. *Службена објава:* 1) Трагови се; 2) Потере; 3) Из полицијског албума.

ШТАМПА КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА ОДГОВОРНИ УРЕДНИК Н. ДИМИТРИЈЕВИЋ — ДОСИТИЈЕВА УЛ. БР. 14.